wĩn nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ

toussian du sud: wĩn nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ New Testament

wĩn nìvìnì tirlɛ
toussian du sud: wĩn nìvìnì tirlɛ New Testament
Nouveau Testament en toussian

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Toussian, Southern

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
aaf2875e-90b5-5c14-b910-61579d3da2c7

Contents

Matye 1
Markɩ 60
Likyi 97
Nsyɔ̃ 158
Tyipɩ́nɩ̀ 206
Wrome tãn 268
Korɛ̃nti tãn 294
Korɛ̃nti tãn 320
Kalatɩ tãn 335
Yefɛsɩ tãn 345
Filipi 354
Kolɔsɩ 360
1 Tesaloniki tãn 366
2 Tesaloniki tãn 371
1 Timote 374
2 Timote 381
Titi 386
Filemo 389
Nsyakɩ 391
1 Nsyɔ̃ 398
2 Nsyɔ̃ 405
3 Nsyɔ̃ 406

Matye-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Yesu Krista duku wȉl-ǹsahlɛ

1 Yesu Krista sútó náhkì yɔ́ ye lésõ Davidilɛ, Davidi sútó náhkì yɔ́ mɛ
Abrahmɩnɛ. Yesu Krista mɛ̀ náh tãn nónó-á ku sɔkɔ, pé yni wɛ yɔ̀:
2 Abrahmɩ mɛ̀nɛ, Yisakɩ sú ye. Yisakɩlɛ, Nsyakɔbɩ sú ye. Nsyakɔbɩlɛ,
Nsyuda sú ye, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ dɪ̃́npȉ sɔkɔ yɔ́lɛ.*
3 Nsyudalɛ, Perɛsɩ ànɛ̂ Nsera sú ye, tɛ́ Tamar mɛ pé yṹnɛ. Perɛsɩlɛ,
Yɛsrɔnɩ sú ye. Yɛsrɔnɩnɛ, Wramɩ sú ye.
4 Wramɩnɛ, Yaminadabɩ sú ye. Yaminadabɩlɛ, Nasõ sú ye. Nasõnɛ, Salma
sú ye.
5 Salmalɛ, Bowasɩ sú ye, tɛ́ Bowasɩ yṹ mɛ Wrahbɩlɛ. Bowasɩlɛ, Wobɛdɩ
sú ye, tɛ́ Wobɛdɩ yṹ mɛ Wrutilɛ. Wobɛdɩlɛ, Nsyese sú ye.
6 Nsyeselɛ, yȍtɛ̃ dɪ̃́ Davidi sú ye. Yȍtɛ̃ dɪ̃́ Davidilɛ, Salomo sú ye, tɛ́ Salomo
yṹnɛ, Yuri lékókè kyɩ ye lésõ.
7 Salomolɛ, Wroboyam sú ye. Wroboyamnɛ, Abya sú ye. Abyalɛ, Asafɩ
sú ye.
8 Asafɩlɛ, Nsyosafatɩ sú ye. Nsyosafatɩlɛ, Nsyoram sú ye. Nsyoramnɛ,
Wosyasɩ sú ye.
9 Wosyasɩlɛ, Yotam sú ye. Yotamnɛ, Asyasɩ sú ye. Asyasɩlɛ, Yesekyasɩ sú
ye.
10 Yesekyasɩlɛ, Manasɩ sú ye. Manasɩlɛ, Amo sú ye. Amolɛ, Nsyosyasɩ sú
ye.
11 Nsyosyasɩlɛ, Yekonya sú ye, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ dɪ̃́npȉ sɔkɔ yɔ́lɛ. Tɛ́ légbɪ̃́ ye sȍ
pè mɛ Yisrayel no kyɪ̃ mɔ à pè tɛ̃ sɔkɔ Babilɔnɩ yamana sɔkɔ.†
12 Képah náh, Salatyɛlɩ dubi, ǹmɔ nɛ̂-á Yekonya pídɪ̃́nɛ. Salatyɛlɩlɛ,
Nsorobabɛlɩ sú ye.
13 Nsorobabɛlɩlɛ, Abiyudi sú ye. Abiyudilɛ, Yelyakimi sú ye. Yelyakiminɛ,
Asɔrɩ sú ye.
14 Asɔrɩlɛ, Sadɔkɩ sú ye. Sadɔkɩlɛ, Asyimi sú ye. Asyiminɛ, Yeliyudi sú
ye.
15 Yeliyudilɛ, Yeleyasar sú ye. Yeleyasarlɛ, Matã sú ye. Matãnɛ, Nsyakɔbɩ
sú ye.
16 Nsyakɔbɩlɛ, Nsyosɛfu sú ye, nɛ̂-á Mari pɛlɛ. Mari mɛ̀ ye sȍ dubi Yesulɛ,
nɛ̂-á pè n ye Kristalɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
17 Knɔ knɔ nónó pól-á wɛ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀: Ȁ tɔkɔ Abrahmɩ gbɪ̃ tyí, pópó
à pɔ syɩ Davidi gbɪ̃ tyí, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyấh ye wɛ sɔkɔ. Ȁ tɔkɔ Davidi gbɪ̃
tyí, à pɔ syɩ Yisrayel no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí Babilɔnɩ yamana sɔkɔ, knɔ knɔnɔ
gbɔ̃nyấh ye tõ wɛ sɔkɔ. Tɛ́ à tõ tɔkɔ Yisrayel no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí Babilɔnɩ
yamana sɔkɔ à pɔ syɩ Krista gbɪ̃ tyí, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyấh ye wɛ sɔkɔ.

Yesu Krista dubi dùkùlɛ

18 Yesu Krista dubi dùkù wɛ yɔ̀: Ǹ yṹ Mari sȍ mɛ gbɪ̃́nɔ́lɛ Nsyosɛfu tyí.
Ǹtɛ pɛ̀kì náh sȍ wɛ yah pé wrɔ́, tɛ́ kè pɔ wɛ Mari mɛ kúrkȉlɛ Liyel Mirki
gbȍ yõ.

* **1:2** 1.2 - Nsyakɔbɩ dɪ̃́npȉ ye Yisrayel no yȉkȉnȉ gbɔ̃ninɔ́ súbílɛ. Yah n tɛ Yenɛsɩ 46.8-21. † **1:11** 1.11 - Yah n tɛ 2 Yȍtãm 24.12-16.

19 Tɛ́ ǹ pɛ Nsyosɛfulɛ, nɛ́gbí ye sȍ ǹnɛ. À náh sȍ mɛ ké tyí nɛ pé Mari
yĩn yɩkɩ névye yĩ́ yah. Képah ye à kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ à yahle sètȉn sȍ
sɔkɔ.
20 Wăh mɛ képah sõnɔ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yȋnyõ tȍnpɩ yɔ́ pɔ wil ǹ yah
dɛ́kí sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Davidi pídĩ́ Nsyosɛfu, káh tíkí pɩ á kyɩ Mari
fúrnɔ́lɛ. Á náh wɛ di, Liyel Mirki gbȍ yõ ye à tɔkɔ kúrkȉ mɛ̀nɛ.
21 À kɩ pídĩ́ dubi nɛ̂-á kɩ ǹ no pwah n mɔ n pi pé tyípêl sɔkɔ. Képah ye,
á kɩ ǹ yĩn sah Yesulɛ.»‡
22 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntȍ syínyo-ò kõ à tyi nónó yo sah, sépi wil yĩn
ye tyi nɔ́pi pól kõ sè pɩ. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
23 «Yah, dĩ́ pĩ́-ńkɛ̃́ sê kɩ kúrkȉ tɔkɔ. À kɩ dĩ́npir yɔ́ dubi, tɛ́ ǹ yĩn kɩ sah
Yemanuwɛlɩlɛ, nɛ̂ kɔ́r-á: Liyel mɛ ápilɛ.»§
24 Nsyosɛfu-á pɔ dɔ yuku, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yȋnyõ tȍnpɩ-á tyi nónó yo ǹ tyí,
à sè pɩ. À ǹ kyɩ Mari fur.
25 Ǹtɛ pɛ̀kɩ̀ náh wɛ yah pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Mari syi pɔ pídĩ́ mɛ̀ dubi, tɛ́ Nsyosɛfu
mɛ ǹ yĩn sah Yesulɛ.

2

Ńwɔ̃̀ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu kyínyahnɔlɛ Yesu tyí

1 Yesu dubi Betlɛmɩ kwil sɔkɔ, Nsyude sétáh yõ, gbĩ́ nɛ̂-á lésõ yȍtɔ̃rí
mɛ yȍtɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ gbȍ. Yesu-á dubi sɛ̃́, ńwɔ̃̀ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu mɛ wil
gbȉngbokelɛ, à pɔ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ,
2 tɛ́ mɛ píkínyahnɔ pɩ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyifunɔ yȍtɛ̃ dĩ́ nɛ̂-á dubi, à mɛ ńyãh
sɔkɔ? Ápi mɛ gbȉngbokelɛ tɛ́ ǹ ńwɔ̃̀ kèpil wɛ kè wil. Képah ye á nɛ á pɔ
gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.»
3 Yȍtɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́, kè ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ ànɛ̂ Yerusalɛmɩ tãn
póllɛ.
4 Kăh pɩ sɛ̃́, à mɛ sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú
pól ye tuke, tɛ́ pè piki yah nɛ ńkɛ̃́, ńyãh sɔkɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ yĩnɛ
à pɔ dubi nɩ?
5 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Betlɛmɩ sɔkɔ ye, Nsyude sétáh yõ. Á náh wɛ di,
Liyel lésõ ǹ tɛ̃ntȍ syínyo-ò kõ à kè wãrkɩ sah nɛ ńkɛ̃́:
6 ‹Áwɔ Betlɛmɩ kwil nɛ̂-á Nsyude sétáh yõ, á náh mɛ fɔ̃́rɔɔ Nsyude sétáh
yõ kwlo ǹgbnɔ sɔkɔ dɛ́. Yah, névye yah tɛ̃́-ò yɔ́ kɩ pɔ n dubi n pi á sɔkɔ,
nɛ̂-á kɩ ńmɔ no Yisrayel tɛ̃́nɔ́ plɛ n pi.›»*
7 Képah tɛ̃nɛ, Yerɔdɩ mɛ ńwɔ̃̀ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu wɔ̃bɩ ye à pɔ pè piki
yah pĩ, gbĩ́ nɛ̂ tɔ́tɔ́-á pè wɛ ńwɔ̃̀ kèpil mɛ̀nɛ.
8 Képah náh, à pè tɛkɩ mɔ Betlɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pàh kɩ kyɩ, pè
píkínyahnɔ pɩ pallɛ piri mɛ̀ tyí sɔkɔ, pàh kɩ à wɛ, pè pɔ kè yo pé tyí, péwɔ
tɔ kõ pé kyɩ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.
9 Yȍtɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ pé tyí, pè mɛ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃. Păh wɛ̃kɩ̀ tɛ̃, ńwɔ̃̀
kèpil nɛ̂-á sȍ pè wɛ tɛ́ mɛ gbȉngbokelɛ, pè tõ kè wɛ pé yah tȉnnɛ kè n yuku
pélɛ, pópó à kyɩ yĩn piri mɛ́-ńsah yȍtah sírr sɔkɔ.
10 Ńwɔ̃̀ kèpil mɛ̀ tɔ̃́nwɛnɔlɛ, kè pé nɩ kah vɩ.

‡ **1:21** 1.21 - Wâh noh pàh nɛ Yesu-á, ké kɔ́r ye pwáhnmɔ-òlɛ. § **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 7.14.
* **2:6** 2.6 - Yah n tɛ Mise 5.1.

11 Pè mɛ de gbô, tɛ́ piri wɛ ànɛ̂ ǹ yṹ Marilɛ. Képah tɛ̃́nɛ, pè pé gbètukunɔ
di piri mɛ̀ yah à gbílkínɔ́ sah ǹ yõ, tɛ́ pé vyɔ́ yey yɩkɩ mɔ à sɑ̃́n, ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀
yɔ̃ yɔ̃ kwâh pãn pènɛ̀kɩ̀ yɔ́, ànɛ̂ làsèkwɛ̌l pãn pènɛ̀kɩ̀ yɔ́ wilki sé sɔkɔ, à
pèpɔrɩ pɩ piri tyɩ́.
12 Képah náh, Liyel gbáhdyâh yɔ́ di pé tyɩ́ dɛ́kɩ́ sɔkɔ nɛ, pè káh pé syɩ
yuku Yerɔdɩ tɩ̃̀nnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè mɛ wɛ̃̌kɩ̀ káhkɩ́ yɔ́ tɛ̃, à pé syɩ sɔkɔ pé kwil
sɔkɔ.

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no tónsɔkɔnɔlɛ Yesyipti yamana sɔkɔ

13 Ǹwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé syɩ sɔkɔ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃̀ Liyel yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́
mɛ wil Nsyosɛfu yah dɛ́kɩ́ sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Yõtɛ̃̀ dɩ̃́ Yerɔdɩ kɩ piri mɛ̀
soh n kɔ̃ n pi núkúnúkú ǹ ko n mɔ n yɩ̃nnɛ. Képah ye, yuku piri mɛ̀ tɛ̃ ànɛ̂
ǹ yṹnɛ, ǹ to n sɔkɔ pélɛ Yesyipti yamana sɔkɔ, ǹ kyɩ n tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó kɩ
pɔ n nɔ ń yónmɔnɔ tyɩ́ á tyɩ́.»
14 Képah tɛ̃́nɛ, Nsyosɛfu mɛ yuku kénɛ lékɑ̃̂hnɛ, à piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ
Yesyipti yamana sɔkɔ.
15 Pè kyɩ tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó Yerɔdɩ syi pɔ ku. Kǎh pɩ sɛ̃́, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃̀ Liyel-á
lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kɔ̃ à nɛ̂ yo sah nɛ: «Mé ń Pɩ́dɩ̃́ ye yal Yesyipti yamana
sɔkɔ.»† kè kɩ wil.

Betlɛmɩ wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃́ kònmɔnɔlɛ

16 Yerɔdɩ-á pɔ pɩ̃ nɛ ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé vi tɛ̃, ǹ fɔkɔ kah vyãh.
Tɛ́ wǎh lésõ ńwɔ̃́ kèpil mɛ̀ wil gbɩ̃́ wɛ noh sɔkɔ tɛ ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu
tyɩ́ sɛ̃́, à núkú nɛ pè kyɩ Betlɛmɩ kwil ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ kwlo wɛ̃́npɩ̀ pól ko mɔ,
nónó-á pè náh kah ye nínɔ́ nínɔ́lɛ.
17 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyeremi-á lésõ nɛ̂ yo sah, kè wil. À
lésõ nɛ ńkɛ̃́:
18 «Yɩ̃́npɔ̃́ yɔ́ mɛ n dɔkɔ Wrama kwil sɔkɔ,
nɛ̂-á pɔ̀ gbónɔ́ ànɛ̂ yãm yãm tyi kàhnpínɔ́lɛ.
Arasyɩlɩ ye n gbo ǹ wɛ̃́npɩ̀ yɩ̃nnɛ.
Pè ye yah kwlɔ, képah ye à náh mɛ fàlnɔ́ tyɩ́.»‡

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no kyíntɛ̃̌nɔ́lɛ Nasarɛtɩ kwil

19 Yerɔdɩ kúntɛnɔ náh, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃̀ Liyel yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wil Nsyosɛfu yah
dɛ́kɩ́ sɔkɔ Yesyipti yamana,
20 tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Nónó-á sɔ̃̀ n yah n kɔ̃ piri mɛ̀ kònmɔ-ńsahlɛ, pè ku tɛ.
Képah ye, yuku piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ n sɔkɔ Yisrayel sétáh yõ.»
21 Képah sɔkɔ, Nsyosɛfu mɛ yuku piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ Yisrayel sétáh
yõ.
22 Tɛ́ wǎh pɔ noh nɛ Arsyɩlawusi-á tɔkɔ Nsyude mara yɔ̃̀tɔ̃rílɛ ǹ sú Yerɔdɩ
swɔ, tíkí à tɛ̃ kyínɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃̀ mɛ yo mɔ ǹ tyɩ́ dɛ́kɩ́ sɔkɔ. Képah
sɔkɔ, à mɛ sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ,§
23 à kyɩ tɛ̃ ké kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nasarɛtɩlɛ. Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃̀ Liyel-á lésõ
ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃ pè tir nɛ̂ yo sah, képah wil yɩ̃n ye tir mɛ̀ kɔ̃ kè pɩ. Pè
lésõ nɛ ńkɛ̃́: «À kɩ n ye Nasarɛtɩ nɛynɛ.»

† **2:15** 2.15 - Yah n tɛ Wose 11.1. ‡ **2:18** 2.18 - Yah n tɛ Nsyeremi 31.15. § **2:22** 2.22 - Nsyude mara ànɛ̂ Kalile mara sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sétáh yõ.

3

Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ mɛ Liyel wɛynɛ n yo

1 Légbɩ̃̂nɛ, Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ pɔ Nsyude mara gbɛ̃nnɩ sɔkɔ, à pɔ tyah Liyel
wɛynɛ n yo.
2 À sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ: «Yé yé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃rí
mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.»
3 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah nɛ ńkɛ̃: «Ǹnî yɔ́ yɩ̃́npɔ̃ mɛ
n dɔkɔ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tɔ̃ sah. Yé ǹ sɔ́kɔ́-ńtɑ̃̂n pɩ
tómtóm.› Nsyɔ̃ yɩ̃́npɔ̃ tyí ye lésõ à n yo.
4 Yɑ̃̀hmíkì yè fwɔ̀mɔnɩ ye sɔ̃̀ Nsyɔ̃ wil, tɛ́ à mɛ ǹ syĩ tɛ̃ sêl kɔ̃lɛ. Sègblo
ànɛ̂ syĩrɩ ye sɔ̃̀ ǹ yɔ̃kelɛ.
5 Képah tɛ̃nɛ, Yerusalɛmɩ kwil tɑ̃n, ànɛ̂ Nsyude mara pól névye, ànɛ̂
Nsyurdɛ̃ yɔ gbɛ̃nyah pól névye sɔ̃̀ mɛ n wil n pɔ ǹ tyí.
6 Pè sɔ̃̀ mɛ pé tyípêl pínɔ́lɛ n yo n pɔ no pól yɩ̃́ yah, tɛ́ Nsyɔ̃ mɛ pélɛ n
wel n wilki Nsyurdɛ̃ yɔ sɔkɔ.
7 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃-á kè wɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú
náhnáh mɛ n pɔ n pɔ à kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki sɛ̃, à mɛ yo pé tyí
nɛ, wáhnmírɔ́ dùkù nɔ́pi! Nɛ̂ se kwɔ pélɛ nɛ pǎh kɩ fɛ̃ to pwah Liyel
fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì yah, nɛ̂-á n pi nɩ?
8 Pè tyípéplɔlɛ n pɩ, nónó-á n wɛ̃kɩ n pi nɛ pǎh pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ.
9 Tɛ́ pè káh wɛ nɛ páh kɩ n sõ pé fɔkɔnɩ sɔkɔ nɛ Abrahmɩ-á pé súlɛ,
képah-á kɩ yĩnɛ dɛ́. Páh kélɛ n yo pé tyí, dyêh nónó-á yɔ̀, Liyel-á kɩ fɛ̃ sè vi
mɔ pɩ Abrahmɩ pyelɛ.
10 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ yáhnsàhntɛnɔlɛ sésân fɛ̃ yĩnnɛ sé sémɩ̂n sɔkɔ. Séswô
nɛ̂-à n syí-ńkɛ̃nɛ pye pèplɔlɛ, kǎh kɩ ko min dah mɔ nyàh sɔkɔ.
11 Péwɔ tɛ̃ wɔ-á pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ pǎh pé
tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi péwɔ náhlɛ, tɛ̃ wɔ tɛ̃nwɛnɔ-á
kal péwɔ tyílɛ. Páh fɔ̃rɔɔ kah ǹ lékyêh ńtɛ̃ dɛ́nɔ́lɛ. Tɛ̃ wɔ-á kɩ pɔ pè wel
wilki Liyel Mirki ànɛ̂ nyàh sɔkɔ.*
12 Ǹ sèmukɔ fwo fwo kwâh-á mɛ ǹ gbɔ̃̀. Wǎh kɩ ǹ táh tɔ̃ sah, kɩ ǹ sèmukɔ
fwo, tɛ́ kɩ ké pɔ́rí kwel mɔ dúkúri sɔkɔ. Ǹtɛ sé yésyɩ̂ wɔlɛ, wǎh kɩ sépi sukɛ
ní-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ.

Yesu wèlnwȉlkȉnɔ́lɛ ni sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, Yesu wil Kalile mara sɔkɔ à pɔ Nsyɔ̃ tyí Nsyurdɛ̃ yɔ́ngbalɩ
sɔkɔ, nɛ pé pɔ à kɔ̃ à pé wel wilki ni sɔkɔ.
14 Ǹtɛ Nsyɔ̃ mɛ yahle tɛ́ nɛ, péwɔ-á yĩnɛ pé pɔ ǹmɔ kɔ̃ à pé wel wilki ni
sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ pyě pɔ péwɔ tyí nɩ?
15 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yɛ kè pɩ sɛ̃ ǎtrɛ. Á náh wɛ di, ké yah ye
Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃, ápi kè pɩ.» Wǎh képah yo sɛ̃, Nsyɔ̃ mɛ fɛ̃ syi.
16 Yesu wèlnwȉlkȉntɛnɔ ǹsɔ̃, à wil ni sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ yɩ̃̂nyɔ̃ yɩkɩ mɔ, tɛ́
à mɛ Liyel Mirki wɛ kè mɛ n tiki n pi kèpíkípíki tyí kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ yɔ̃.
17 Képah sɔkɔ, yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ núkú n wil yɩ̃̂nyɔ̃ nɛ ńkɛ̃: «Ǹmɔ nìdɛ̀ Pídɩ̃́ ye yɔ̀.
Ǹmɔ ye ń nìvìnì yɔ̃lɛ.»

4

Sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃-á Yesu tɔ̃ mɔ yah dùkù nɛ̂nɛ

* **3:11** 3.11 - Yah n tɛ Tyípínì 2.1-13.

1 Képah náh, Liyel Mirki Yesu tɛ̃ yuku gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ sétȁn yȍtɛ̃ à wɛ tɔ̃
mɔ yah nɛ́npɔ́.
2 Wǎh sèpȉn tikininí ànɛ̂ lékãhlɔnɔ́ tikininí pɩ yõke yɔ̃́-ńkɛ̃́nɛ, kwɛkɩ à tɛ̃.
3 Képah sɔkɔ, sétȁn yȍtɛ̃ nɛ̂-á tɔ̃́nmɔ-òlɛ, ǹmɔ mɛ nɔ de Yesulɛ tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel Píɗ́ínɛ, à yo dyêh nɔ́pi tyí sè vi mɔ pɩ yõkelɛ.
4 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃: ‹Yõke ó náh n pu névilɛ dɛ́. Ǹtɛ wɛlɔ nónó-á n wil Liyel vyãh, sépi ye
pyě n pu névilɛ.›»*
5 Képah náh, sétȁn yȍtɛ̃ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ kwil, à kyɩ à sah Liyel
ní-ńsah gbô yȍtah†
6 tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel Píɗ́ínɛ, à yɔkɔ n tiki sétáh. Ȁ kó wɛ
nɩ, kǎh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ yĩnnɛ, Liyel-á
kɩ ǹ yȋnyõ tȍnpɩbɩ kɔ̃ sè kɩ à swah syi sé gbȁn sɔkɔ, ǹ gbáhkì kɔ̃ kè náh n
mɩ n pi dáhkì tyí.‡
7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́ tɔlɛ nɛ: ‹Káh á
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n mɔ n yah.›»§
8 Képah náh, sétȁn yȍtɛ̃ tɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ yɔ̃lɩ kèyy yɔ́ yõ, à kyɩ kèkõyɔ̃́ tɔ̃́rí
póllɛ à wɛ̃kɩ ànɛ̂ ké tahrɩlɛ,
9 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ ǹ gbètukunɔ di péwɔ yah à pé gbilki, páh kɩ sé
póllɛ à kɔ̃.
10 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Yal ń tnɔ̂, sétȁn yȍtɛ̃! Kè mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki, ǹ
tɛ́ nɛ n sah ǹmɔ ó tyí yõ.»*
11 Képah sɔkɔ, sétȁn yȍtɛ̃ mɛ yal ǹ tnɔ̂. Yȋnyõ tȍnpɩbɩ mɛ pɔ ǹ tnɔ̂, à pɔ
n yah n dah n mɔ ǹ tyí sɔkɔ.

Yesu tȍ tyàhnɔ́lɛ Kalile mara sɔkɔ

12 Pè lésõ Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.† Yesu-á kè noh gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, à ǹ syɩ sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ.
13 Tɛ́ à náh tɛ̃ Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ. Ȁ sȍ mɛ kyɩ tɛ̃ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ
kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Kapɛrnayuminɛ, Nsabulõ yȉkȉ ànɛ̂ Nɛfutali yȉkȉ névye
sétáh yõ.
14 Kè ye pɩ sɛ̃́, nɛ̂-á kɩ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi tir yónsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè
kɩ wil. Ȁ lésõ nɛ ńkɛ̃:
15 «Nsabulõ yȉkȉ ànɛ̂ Nɛfutali yȉkȉ névye nónó-á mɛ wɛ̃kì gbɔ̀pɔ nɛ̂-á sɔkɔ
yɔ́-ǹgbɛ̃ tnɔ̂, ànɛ̂ pé nónó-á mɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ, à tahlɩ pé Kalile mara
tãn tyí nónó-á pé túkù náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
16 pépi nónó-á sȍ mɛ fɛ̃́ntȗ sɔkɔ, pè kyòo ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ. Pépi nónó-á sȍ mɛ
fɛ̃́ntȗ sɔkɔ kũ tíkílɛ pé sɔkɔ, kyòo yɔ́ mɛ wɛ pé tyí.»‡
17 Tɛ́ à tɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á sȍ Yesu mɛ Kapɛrnayumi sɔkɔ, à tyah Liyel wɛynɛ
n yo, mɛ yo tũ nɛ: «Yé yé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rí mɛ
yĩni tɛ̃ tɛ.»

---

* **4:4** 4.4 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 8.3. † **4:5** 4.5 - Liyel ní-ńsah gbô yȍtah nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀, ké kolɔ kah mɛ́tɛ́rnɔ́ gbãmnɛ. ‡ **4:6** 4.6 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 91.11-12. § **4:7** 4.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.16. * **4:10** 4.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.13. † **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Matye 14.1-12; Markɩ 6.17-18; Likyi 9.7-9. ‡ **4:16** 4.16 Yah n tɛ Yesayi 8.23 - 9.1

Yesu tɔ̃̀ sə̃́hpú nɛ́gbrolɛ

18 Yesu sɔ̃̀ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ sɔkɔ, tɛ́ díbí nɛ́pɩ̃̂ nímí wɛ. Simo
nɛ̂-á pè yĩn dyɩ à kɔ̃ Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ ye sɔ̃̀ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀nɖɩ̃́ Andrelɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ
yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n min yɔ sɔkɔ. Yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú ye sɔ̃̀ pélɛ.
19 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé ń sɔ̃̀ tɛ̃. Mé kɩ yé pɩ névye tɛ̃́npɔpulɛ Liyel
tyí.»
20 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ sah tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
21 Wăh tɔ̃ yuku yahlɛ kwéy, à díbí nɛ́pɩ̃̂ nímí yísyɔ́ wɛ. Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃
ye sɔ̃̀, pépi nónó-á Nsebede ɖɩ̃́npɩ̀lɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ pé sú Nsebedelɛ krótókè
sɔkɔ, mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n tɔ̃ n sah. Yesu mɛ pè ye yah.
22 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yal krótókè ànɛ̂ pé sú tnɔ̂, tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu névye kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

23 Yesu sɔ̃̀ mɛ Kalile mara póllɛ n kɔ n kɔ̃, mɛ nolɛ n kwɔ Nsyifunɔ Liyel
ní-ńtə̃̂n vì sɔkɔ, mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo Liyel tɔ̃́rí tyí yɔ̃, tɛ́ mɛ yámpú pól ànɛ̂
nɛ́fukulɔ́ póllɛ n dɛ n mɔ.
24 Kăh pɩ sɛ̃́, Yesu yĩn wil Siri yamana pól sɔkɔ. No mɛ tyah n pɔ n
pɔ yámpú póllɛ ǹ tyí, nónó-á sɔ̃̀ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ yam ànɛ̂ yèvyãhrɩ duke
duke pól sɔkɔ, ànɛ̂ sétə̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónó sɔkɔ, ànɛ̂ ǹdyìkìnpɩbɩlɛ, ànɛ̂ wil
kúnɔ́ névyelɛ, Yesu pé pól dɛ mɔ.
25 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃. Pé túkù sɔ̃̀ wil Kalile mara sɔkɔ,
túkù wil Dekapoli mara sɔkɔ, túkù wil Yerusalɛmɩ kwil, túkù wil Nsyude
mara sɔkɔ, túkù mɛ wil Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.

5

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nónó pɩ yɔ̃lɩ yɔ̃.

1 Yesu-á tɔ́wû wɛ sɛ̃́, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ̃. Wăh kɔ̃ tɛ̃, ǹ tɔ̃̀ sə̃́hpú mɛ nɔ
de ǹ tnɔ̂.
2 Képah sɔkɔ, à mɛ tyah pélɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃́:

Névye nónó-á mɛ nɔlɩ sɔkɔ

3 «Nónó-á pĩ nɛ Liyel yétɔ̃̂-á mɛ pé tɛ̃, pépi tyí nɔ. Pè kɩ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ
yɔ̃ n pi.
4 Nónó-á mɛ gbní sɔkɔ, pépi tyí nɔ. Liyel kɩ pé yétĩ kele n pi.
5 Gblɔ̃̀y tíkínmɔnɔ-á mɛ nónó sɔkɔ, pépi tyí nɔ. Sétáh kɩ pɔ n pɩ n pi pépi
tyílɛ.*
6 Gbɩ wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́ dékè-á mɛ nónó sɔkɔ, á kɩ nɛ kwɛkɩ ànɛ̂ níkɩ̀ sɔ̃ tɛ̃ pélɛ,
pépi tyí nɔ. Păh nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pè kɩ kè wɛ n dal n mɔ n pi.
7 Nónó-á névye yãmnɛ n yah, pépi tyí nɔ. Liyel kɩ pé tɔ yãm yah n pi.
8 Nónó nnɔ-á mɛ yályál Liyel yah, pépi tyí nɔ. Pè kɩ Liyel wɛ n pi yínɛ.
9 Nónó gbɔ̃̀ yɔ̃-á yèvɩnɩ n wɛ, pépi tyí nɔ. Pè kɩ n ye n pi Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ.
10 Nónó-á mɛ fɔ̃́hnɔ́lɛ n wɛ pé nɛ́gblɔ́ pínɔ́ yĩnnɛ Liyel yah, pépi tyí nɔ.
Pè kɩ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃ n pi.
11 Névye-à yélɛ n gbyɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yélɛ n fɔ̃h, tɛ́ yé tyílɛ n yo n ko à mìnì
duke duke póllɛ n sah yé yɔ̃ ńmɔ yĩnnɛ, yépi tyí nɔ.

---
* 5:5 5.5 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 37.11.

12 Sɛ̃ ye lésõ pè fõh Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ nónó-á yé dyàh tɛ̃ pɔ sɔkɔ. Yé
kɩ ké yõre ǹgbɛ̃ wɛ n pi yĩ̂nyõ sɔkɔ. Képah ye, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ
yèsyɩ̀kɩ̀ tɛ̃nɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pnɛ ànɛ̂ kyòo tyí yõ

13 Yépi ye n nɔ kèkõyɔ̃́lɛ, sɔ̃-á pnɛ pɑ̃nnɛ n nɔ. Ǹtɛ pnɛ dêndên-à wal
ké sɔkɔ, sɔ̃ mɛ kè kɩ tɔ̃ fɛ̃ pɩ dêndên? Kè náh tɔ̃ fɛ̃ tir yɔ́ pɛkɩ n pi, à wil
mílkínɔ́ tyí sɔkɔ kégbɔ́, tɛ́ névye kɩ n kɔ n sɔkɔ ké yõ.
14 Yépi ye kèkõyɔ̃́ kyòolɛ. Kwil nɛ̂-à mɛ mɔ́nɔ́lɛ yɔ̃lɩ yõ, kè náh fɛ̃ n wɔ̃bɩ
n pi dò.
15 Pè náh fɔ̀tnɔ̀lɛ n soh tɛ́ dúlɛ n kwĩnki n mɔ ké yah. Pě kè sah fɔ̀tnɔ̀
sahkɩ sɔkɔ, kè kɔ̃ kè n pɩ kyòolɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ névye pól tyí.
16 Sɛ̃ ye yé yĩnɛ yè pɩ kyòolɛ névye tyí, pè kɔ̃ pè yé tyípéplɔ pínɔ́ wɛ, pè
mó yé Súlɛ n gbilki, nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyõ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yõ

17 Yé káh wɛ nɛ ńmɔ-á pɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ duku kò-ǹsah, képah náh pɩ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á kwɔ́nɔ́ nónó kɔ̃, sépi duku kò-ǹsah dɛ́. Mé náh pɔ sé duku
kò-ǹsah, ǹtɛ mé pɔ sé tyi píndalnmɔ-ńsah.
18 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ, kwâh tyĩ́ĩ
yɔ́, képah náh pɩ kwáhkyĩrí yɔ́ ńtɛ̃ náh n wilki n pi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, fɔ́ɔ́
kɩ pɔ syɩ ké sɔkɔ tyi pól píntɛnɔ tyí.
19 Képah ye, névi nɛ̂-à n sàh-ǹkɛ̃nɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ tir kyĩrí fyé yõ, tɛ́
no tɛ́lɔ́ tɔ yõ yɩkɩ mɔ sɛ̃́ntɛ̃ pínɔ́ sɔkɔ, tɛ̃ kɩ fɔ̃́rɔɔ kal Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃́pú
póllɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂ wɔ-à n sah sé sɔkɔ tyíyónɔ́ yõ, tɛ́ sélɛ nolɛ n kwɔ, tɛ̃ wɔ
kɩ yĩ́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃́-ńsah sɔkɔ.
20 Mé kélɛ n yo yé tyí, yáh kɩ pí-ńkɛ̃nɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́púlɛ Liyel yah à kal
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́púlɛ, yé náh Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yõ
n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀ tyí yõ

21 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh yo á náh tɑ̃n tyí nɛ, nɛy káh nɛ́kókè mɔ. Névi
nɛ̂-à nɛ́kókè mɔ, tɛ̃-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ.
22 Ǹtɛ ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ fɔkɔ vyɑ̃h ǹ ní-òlɛ, tɛ̃-á
yĩnɛ tùkènɔ́lɛ. Nɛ̂-à ǹ ní-ò ye Nɛ́wɔ̃̂lɛ, tɛ̃-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ tukey tùkèpu tĩ̀nkɩ̀
tyí. Tɛ́ nɛ̂-à à ye Vínpɩlɛ, tɛ̃ wɔ-á yĩnɛ dáhnmɔnɔlɛ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ.
23 Wâh pɔ á yĩ n kɔ̃ kɔ̃ kwâhlɛ Liyel kɔ̃-ńsah, tɛ́ á dyɔ to kõ nɛ́npɔ́ sɔkɔ
nɛ wáh pɩ de á ní-ò yɔ́ tyí,
24 á yĩ n kɔ̃ kɔ̃ kwâh sah nɛ́npɔ́, ǹ tɛ́ n kyɩ á wrɔ́ tɔ̃ n sah á ní-ò mènɛ, ǹ
tɛ́ n pyě n pɔ kélɛ Liyel kɔ̃.
25 Tir yɔ́ kénkɔ̃-à mɛ yé wrɔ́ ànɛ̂ ǹnî yɔ́lɛ, tɛ́ à kyɩ ǹ ye tukey tùkè-ò tyí,
gbah n tɛ̃ ké yah wah yé yĩ́níntɛ̃-ńkɛ̃ sɔkɔ nɛ́npɔ́. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, à kɩ
kyɩ álɛ tukey tùkè-ò tyí nɛ à ké yah wah, tukey tùkè-ò mɛ̀ kɩ kyɩ álɛ sràsyíbí
kɔ̃, tɛ́ pépi kɩ mó ǹ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
26 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo á tyí, á náh n wil n pi nɛ́npɔ́, nɛ́ á náh kɔ̃lɩ mɛ̀
pól dyah tɛ pnɛ́pnɛ́.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fɔ̀fíkɩ̀ tyí yõ

27 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Káh fɔ̀fíkìlɛ n pɩ.»†
28 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à sê yɔ́ yah, tɛ́ yɩ̃́ wil ǹ tyí, tɛ̃̀-á
fɔ̀fíkì pɩ tɛ ǹnɛ ǹ nɩ sɔkɔ.
29 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ yɩ̃́-à kɩ nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, kè gbahlɩ n
wilki n milki álɛ fíí. Á tékínɔ́lɛ á wil gbɛ̃̂nsê fɩ̃́ núkú sɔkɔ, képah kɩ fɔ̃̋nfɔ̃̋
kal á wil pól mínndahnmɔnɔ yɔ̃ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ.
30 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ gbɔ̃̀-à kɩ nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, kè kãm n
milki álɛ fíí. Á tɛ́kínɔ́lɛ á wil gbɛ̃̂nsê fɩ̃́ núkú sɔkɔ, képah kɩ fɔ̃̋nfɔ̃̋ kal á wil
pól kyíndenɔ yɔ̃ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̋hpú kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí yɔ̃

31 Kè mɛ yónɔ́ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩlɛ n fin n mɔ, tɛ̃̀-á yĩnɛ à ǹ fɩ́nnmɔnɔ
tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ́y pɩ à kɔ̃.‡
32 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃̀ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩ fin mɔ nɛ́ fɔ̀fíkì
tɛ̃̀ tyí yɔ̃ náh, tɛ̃̀-á mɛ ǹnɛ n mɔ fɔ̀fíkì pínɔ́ wɛ̃̀kì yɔ̃. Névi nɛ̂ tɔ-à mó sê
fɩ́nnmɔnɔ tɔkɔ, fɔ̀fíkì-á tɛ̃̀ n pɩ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̋hpú kɔ̃ gblɔ̃̌y wɔ́nɔ́ tyí yɔ̃

33 Yé kè noh sɔkɔ tɔlɛ nɛ kǎh yo á náh tãn tyí nɛ: «Káh álɛ n wo mìnì
tyi sɔkɔ. Wâh á wo tir nɛ̂ sɔkɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yah, á yĩnɛ ǹ kè pɩ.»
34 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃̀ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé káh yélɛ n wo póllɛ. Yé káh yélɛ
n wo yɩ̃̂nyɔ̃lɛ. Liyel tɔ̃̋rí kǒ ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n wo kélɛ.
35 Yé káh yélɛ n wo sétáhlɛ. Liyel gbyɛ̂h súnsàh-ǹsah kǒ ye kélɛ, képah
ye yé káh yélɛ n wo kélɛ. Yé káh yélɛ n wo Yerusalɛmɩnɛ. Yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel
kwil ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n wo kélɛ.
36 Káh álɛ n wo á yɔ̃lɛ. Á náh fɛ̃ á yɔ̃̀yén pɔ́ núkú ńtɛ̃ fyé piki, képah náh
pɩ à kè silki n pi, képah ye káh álɛ n wo kélɛ.
37 Kàh àwelɛ, yo nɛ àwe-á. Kàh ɔ̃̀ɔ̃lɛ, yo nɛ ɔ̃̀ɔ̃-á. Tɛ́ wâh nɛ̂ yo dohnɩ sépi
yɔ̃, pèkè pí-ò tɔ̃̀ vyɑ̃h ye.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̋hpú kɔ̃ pèkè dyáhnɔ́ tyí yɔ̃

38 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Wâh yɩ̃́ sɔ, á yɩ̃́ kɩ sɔ. Wâh yɩ̃́n
dal, á yɩ̃́n kɩ dal.»§
39 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi-à tyítúkù pɩ yé tyí, yé káh nɛ yáh ké
wɔ́lɛ n dɛ. Tɛ́ névi-à á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ létáh mɩ, ké ní-ò tɔ vi n mɔ à kɔ̃.
40 Névi-à mɛ ké tyí nɛ pé ǹ ye tukey tùkèpu tyí á fwɔ̀mɔ̀npír syi yĩnnɛ, á
fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔlɛ tɛ̃̀ kɔ̃.
41 Névi-à ǹ kyĩ mɔ nɛ á kíló núkú kɔ pélɛ, kílónɔ́ nínɔ́ kɔ tɛ̃̀nɛ.
42 Névi nɛ̂-à ni á tyí, yĩ tɛ̃̀ kɔ̃. Nɛ̂-à nɛ pé dɛkɩ syi á tyí, káh n yahle.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̋hpú kɔ̃ à yuku sépɛ́bí tyí-á yĩnɛ kè nɔ pé tyí sɔ̃̀

43 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ, á ní-ò tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí,* á
mó á sépɛ dyɔlɛ n yɔ.
44 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé yɛ yé sépɛ́bí tyí nɔ yé tyí, yé mó Liyellɛ
n ni yé fɔ̃̋hpú tyí.

† **5:27** 5.27 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.14; Tɔ̃̋nyonɔ 5.18. ‡ **5:31** 5.31 - Yah n tɛ Tɔ̃̋nyonɔ 24.1. § **5:38** 5.38 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.22-25. * **5:43** 5.43 - Yah n tɛ Levitiki 19.18.

45 Yâh képahlɛ n pɩ, yé Sú Liyel nɛ̂-á yȋnyõ sɔkɔ, yé mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ
ǹmɔ wɛ̃npȉ-á yélɛ. Ǹmɔ ye n sɛ ǹ gbĩnɛ nɛ́pêl ànɛ̂ nɛ́péplɔ tyí, tɛ́ pȕnɛ n
pɩ n mɔ nɛ́gblɔ́ ànɛ̂ nɛ́túkúnȉ tyí.
46 Tɛ́ yépi tyí-á nɔ nónó tyí, pépi ó tyí-à nɔ yé tyí, yõre nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ
n pi képah sɔkɔ Liyel tyí? Mɔ́rí syípú ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃ntɛ̃nɛ n pɩ di?
47 Yâh n wɛkɩ n mɔ yé no ó tyí, gbɛ̃ndùnȉ tir nɛ̂ mɛ képahlɛ? Liyel wɛ̃kì
kɔ́-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃ntɛ̃nɛ n pɩ di?
48 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé tyípéplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ, sɔ̃-á yé Sú tyípéplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n
pɩ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ yȋnyõ sɔkɔ.

6

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tȍ sɛ̃́hpú kɔ̃ yĩ n kɔ̃ dùkù tyí yõ

1 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́lɛ yĩ́nyáhkì sɔkɔ dɛ́. Yâh képahlɛ n pɩ,
yé náh ké yõre wɛ n pi Sú Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á yȋnyõ.
2 Képah ye, wâh kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n kɔ̃, káh ké kwnínɛ n kɔ̃ sɔ̃-á
névye túkù n nɛ n pɩ kélɛ Liyel ní-ńtɛ̂n vì sɔkɔ ànɛ̂ wȁl yey sɔkɔ, névye kɔ̃
pě pélɛ n gbilki. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yõre wɛ tɛ.
3 Ǹtɛ áwɔ-à kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n kɔ̃, káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pĩ ké sɔkɔ.
4 Képah sɔkɔ, yĩ́nkɔ̃nɔ nɛ̂-á á pɩ, kè kɩ tɛ̃ sètȉn sȍ sɔkɔ. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á
sètȉn sȍ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yõrelɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tȍ sɛ̃́hpú kɔ̃ Liyel ni dùkù tyí yõ

5 Yâh Liyellɛ n ni, yé káh névye túkùlɛ n yah n pɩ. Liyel ní-ńtɛ̂n vì ànɛ̂
wɛ̃tlo yey sɔkɔ yúkúnyĩnntɛ̃nɔ́ tyí ye nɔ pépi tyí pàh Liyellɛ n ni. Pé gblɔ̃̌y
wɛ̃kɩ yĩn ye pè n nɛ n pɩ képahlɛ. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké
yõre wɛ tɛ.
6 Ǹtɛ áwɔ-à mɛ ké tyí nɛ á Liyel ni, wâh pɩ ǹ de á wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ á yah
vike, ǹ tɛ́ á Sú Liyellɛ n ni. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á sètȉn sȍ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ
dyah ké yõrelɛ.
7 Yâh nírílɛ n pɩ, yé káh tyilɛ n tɔ̃ n yo tyɛ́-ńkɛ̃nɛ Liyel pĩ́-ńkɛ̃pú tyí kɔ̃lɛ.
Pépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, tyi tɔ̃nyonɔ kwlěyy nírí ye Liyel n tɛ̃.
8 Ǹtɛ yî nónó yétȍ-á mɛ yépi tɛ̃, yé Sú Liyel sè pĩ tɛ sé ní-ńkɛ̃ gbĩ́ ńtɛ̃nɛ ǹ
tyí. Képah ye, yé káh Liyel pĩ́-ńkɛ̃púlɛ n yah n pɩ.
9 Yáh yĩnɛ yè Liyellɛ n ni dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀:
Ápi Sú Liyel nɛ̂-á yȋnyõ,
á yĩn nɛ n gbilki.
10 Á yȍtɔ̃rí wɛ̃kɩ.
Wáh mɛ nɛ̂ tyí,
képah nɛ n pɩ sétáh yõ, sɔ̃-á kélɛ yȋnyõ.
11 Á kwɛy gbȉyȉkȉ yõkelɛ á kɔ̃.
12 Ápi-á pɩ de áwɔ tyí tyi nónó sɔkɔ, sè yɔ̃ n mɔ á kɔ̃,
sɔ̃-á ápi tɔ yɔ̃ mɔ névye kɔ̃, nónó-á pɩ de á tyí.
13 Káh n yɛ à sétȁn yȍtɛ̃ tɔ̃nmɔnɔlɛ n fɛ̃ n syi.
Ǹtɛ á pwah n mɔ ǹ gbȍ, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á pèkè pínɔ́ sõ n wil.
[Yȍtɔ̃rí, ànɛ̂ tɛ̃nwɛnɔ, ànɛ̂ gbílkínɔ́lɛ, áwɔ tyí ye gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!]
14 Névye nónó-á n pɩ n de yé tyí, yâh n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃, yé Sú Liyel
nɛ̂-á yȋnyõ, à kɩ n yɔ̃ n mɔ yé tɔlɛ n kɔ̃.

15 Ǹtɛ yépi-à névye tyípêllɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃-ńkɛ̃nɛ, yé Sú Liyel náh
yépi tɔ tyí yɔ̃ n mɔ yé kɔ̃ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ nîkì tɛ̃ dùkù tyí yɔ̃

16 Yâh níkì tɛ̃, yé káh yé yey kwɔ n sah névye túkù tyí kɔ̃lɛ. Pépi ńkɛ̃nɛ
pé yey yɔ̃re n sah nɛ névye pĩ nɛ páh mɛ níkì tɛ̃. Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé
tyí, pè ye ké yɔ̃re wɛ tɛ.
17 Ǹtɛ áwɔ-à níkì tɛ̃, á yah wu, tɛ́ káh á yɔ̃ pɩ n sah yákárá,
18 névye kɔ̃ pè pĩ nɛ wáh mɛ níkì tɛ̃. Tɛ́ á Sú Liyel nɛ̂-á sèťìn sɔ̃̀ tyilɛ n
pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yɔ̃relɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tahrɩ koh n sah dùkù tyí yɔ̃ yɩ̃̂nyɔ̃

19 Yé káh tahrɩlɛ n yah n koh n sah kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á
sóhrɩ́ ànɛ̂ syɩ̃́mɩ́ kɩ fɛ̃ sélɛ n yɔ̃, képah náh pɩ yɩ̃́pú kɩ fɛ̃ kye de vɩ̀ sɔkɔ kɩ
sè yɩ̃ tɔkɔ.
20 Ǹtɛ yé tahrɩlɛ n yah n koh n sah yɩ̃̂nyɔ̃, képah nɛ̂ sɔkɔ-á sóhrɩ́ ànɛ̂
syɩ̃́mɩ́ náh mɛ sé yɔ̃ yɔ̃ tɛ̃nɛ, yɩ̃́pú tɔ náh mɛ kɩ fɛ̃ kye de vɩ̀ sɔkɔ, képah
náh pɩ kɩ yɩ̃be yɩ̃.
21 Á náh wɛ di, á tahrɩ-à mɛ ńyɑ̃h, á sɔ̃nɔ tɔ kɩ mɛ nénpɔ́.
22 Wil kyòolɛ, yɩ̃́ ye. Á yɩ̃́-à mɛ vyelɛ, á wil pól kɩ mɛ kyòo sɔkɔ.
23 Ǹtɛ á yɩ̃́-à yɩkɩ, á wil pól kɩ mɛ fɛ̃́ntû̃ sɔkɔ. Kyòo nɛ̂-á á sɔkɔ, kàh kɩ
mɛ fɛ̃́ntû̃nɛ, á mɛ yɩ̃́ɩ̃ fɛ̃́ntû̃ pbèy sɔkɔ dɛ́.
24 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n pɩ n pi yɔ̃tɑ̃m népɩ̃̂ nímí tyí. Á kɩ núkú
dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ kɩ nɔ ǹ ní-òlɛ. Képah náh pɩ, à kɩ núkúlɛ n tɩ̃nki, tɛ́ kɩ ǹ ní-ò
wɛ mɔ. Sɛ̃́ ó ye, yé náh fɛ̃ tɔ̃ kwrɔ n pɩ n pi Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyí.
25 Képah ye ń kɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé káh yé fɔkɔlɛ n sɔ̃ yáh nɛ wɛ
n yɔ̃ [tɛ́ wɛ n wɔ] n pi sɔ̃, tɛ́ kɩ mɛ min sɔkɔ, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n mɔ
n pi sɔ̃. Névi min tyí náh tah kal yɔ̃kelɛ di? Wil tɔ tyí náh tah kal flɔlɛ di?
26 Yé yah kèpyelɛ yɩ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ kɛ̀; sè náh sèmukɔlɛ n duku, sè náh
sèmukɔlɛ n tɔkɔ; sè náh se mó tɔ̃ sèmukɔlɛ n koh n sah díké sɔkɔ; tɛ́
yé Sú Liyel sélɛ n pu. Ǹtɛ yépi náh fɔ̃́nfɔ̃́ kal kèpye yɔ̃ náhnáh di?
27 Yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kɩ fɛ̃ kwéy ńtɛ̃ fyé dohnɩ ǹ gblɔ̃́y min yɔ̃, ǹ fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ
gbɔ̃̀ yɔ̃?
28 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ fɔkɔ sɔ̃nɔ mɛ yé tyí yé mɔ mɔ flɔ tyí sɔkɔ wɛ́? Yé yah
fɩlkì fɩ pɩ dùkùlɛ swɛ̃y sɔkɔ kɛ̀: Sè náh tɔ̃̀lɛ n pɩ, sè náh se mó tɔ̃ flɔlɛ n tɩ̃.
29 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Salomo tàh fyé yah yɔ̃, à náh flɔ wɛ
mɔ yah nónó-á plɛ nɔ fɩlfɩ nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ.
30 Liyel yɔ̃ sɛ̃́nyɩ̃-ńkɛ̃pú nɔ́pi. Fɩlkì nɛ̂-á swɑ̃h sɔkɔ kwɛynɛ, tɛ́ kɩ pɔ n sukɛ
n pi ńsɔ̃̂nɛ, Liyel-á képah fɩ pɩ pallɛ sɛ̃́ à, yépi wɔ se pyě à kɩ yɛ kóhnmɔnɔlɛ
kal plɛ́ntnɔɔ?
31 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sɔ̃ yè pɔ nɛ n yo nɛ, kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ yɔ̃ nɩ?
Kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ wɔ nɩ? Kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ mɔ yé wil sɔkɔ nɩ?
32 Yé náh wɛ di, Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃pú ye ńkɛ̃nɛ nɛ n yah n kɔ̃ sépi póllɛ tyɛ́tyɛ́ní
kɛ̃nɛ. Ǹtɛ yé Sú nɛ̂-á yɩ̃̂nyɔ̃, à pĩ nɛ yî nɔ́pi pól yétɔ̃̂-á mɛ yé tɛ̃ dò.
33 Yé Liyel tɔ̃́rí ǹgbò yah n kɔ̃, ànɛ̂ wǎh mɛ nɛ̂ tyí. Képah sɔkɔ, à kɩ yî
tɛ́lɔ́ tɔ pól dohnɩ yé kɔ̃.
34 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sɔ̃ ńsɔ̃̂ tyí sɔkɔ. Yé ńsɔ̃̂ tyi sah ńsɔ̃̂ yah. Swɔ̃ swɔ̃
pól ànɛ̂ sé yɔ̃́tyí ye.

7

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̏ sȁhpú kɔ̃ nɛ pè káh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke

1 Yé káh nolɛ n tuke. Képah sɔkɔ, Liyel náh yé tɔ tuke n pi.
2 Yé náh wɛ di, yáh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke sɔ̃, sɛ̃ ye Liyel kɩ n tuke n pi yé tɔlɛ.
Yáh no tɛ́lɔ́ tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, yé tɔ tyí kɩ n sãh n pi kénɛ dú ólɛ.
3 Á pɩ sɔ̃ tɛ́ ǹdan wɛ á yȕnpi yȉ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛlɛ áwɔ yȉ sɔkɔ, á náh mɛ
képah wɔ pĩ?
4 Á kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ yo á yȕnpi tyí nɛ, à yɛ á ǹdan wilki à kɔ̃ ǹ yȉ sɔkɔ, tɛ́
dàhnpɛ mó tɔ̃ mɛ áwɔ yȉ sɔkɔ?
5 Fɔ̀kɔ̀pȉl névi. Á yȉ sɔkɔ dàhnpɛ ǹgbò wilki. Képah-à pɩ, á kɩ fɛ̃ n yah
pallɛ kɩ á yȕnpi yȉ sɔkɔ ǹdan wilki.
6 Yì nónó-á mɛ Liyel tyí yɔ̃, yé káh sélɛ névyelɛ n kɔ̃ nónó-á mɛ pãhlɔ tyí
kɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè káh n pɔ pé yey vi yé tyí képékèyɔ̂. Yé káh mó tɔ̃ yì kètǎrnɔlɛ
névyelɛ n kɔ nónó-á mɛ slo tyí kɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè káh n pɔ n suki n sɔkɔ sé yɔ̃.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̏ sȁhpú kɔ̃ nɛ pè nɛ n ni Liyel tyí

7 Yé nɛ n ni, yé kɩ n wɛ n syi. Yé nɛ n yah n kɔ̃, yé kɩ n wɛ. Yé wùkahlɛ
n mɩ, kè kɩ n yɩkɩ n mɔ yélɛ n kɔ̃.
8 Yé náh wɛ di, nɛ̂-à ni Liyel tyí, tɛ̃ n wɛ n syi. Nɛ̂-à yah kɔ̃, tɛ̃ n wɛ. Nɛ̂-à
wùkah mɩ, kè n yɩkɩ n mɔ tɛ̃ kɔ̃.
9 Nɛ̂ tɛ̃ mɛ yépi sɔkɔ, ǹ pídȉ-à búrn ni ǹ tyí à kɩ dáhkɩ̀lɛ à kɔ̃?
10 Képah náh pɩ, wàh yɛ̃nkɔ̂ ni ǹ tyí, à kɩ wahynɛ à kɔ̃?
11 Yépi nónó-á nɛ́pêllɛ, yé yé wɛ̃npȉ kɔ̃nɔ́ yah wɛ yípéplɔlɛ. Tɔ̀tɔ̀ náh mɛ
ké sɔkɔ, yé Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yȋnyɔ̃ sɔkɔ, ǹmɔ kɩ yȋlɛ sé nípú kɔ̃ nónó-á plɛ
kal yépi tyílɛ dò.
12 Yáh mɛ ké tyí nɛ no tyi nónó póllɛ n pɩ yé tyí, yépi tɔ sɛ̃nknɔlɛ n pɩ pé
tyí. Sɛ̃ ye tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ yo kélɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̏ sȁhpú kɔ̃ dé-ńsah wǒkè ànɛ̂ dé-ńsah fȉĩ tyí yɔ̃

13 Yé nɛ n de dé-ńsah fȉĩlɛ. Yé náh wɛ di, wɛ̃kɩ̀ nɛ̂-á n yuku tyí yíkínɔ́
tɛ̃-ǹsah, ké kɔ́lɔ́ mɛ fàhfàh, ké dé-ńsah mɛ wòo. Képah sɔkɔ dépú mɛ dò.
14 Ǹtɛ wɛ̃kɩ̀ nɛ̂-á n yuku tyɛ́-ńkɛ̃ min tɛ̃-ǹsah, ké kɔ́lɔ́ mɛ táhnɔ́lɛ, ké dé-
ńsah mɛ fȉĩ. Ké wɛ́ndepu náh mɛ fwɔ́ɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̏ sȁhpú kɔ̃ Liyel yĩn yɔ̃ mɩ̀nyobe tyí yɔ̃

15 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel yĩn yɔ̃ mɩ̀nyobelɛ. Pàh n pi yé tyí, pě pé
gblɔ̌y pɩ mámm képyɛ́nɩ̀ tyí kɔ̃lɛ, tɛ́ ké kègbɩ tɛ̃ yɔ̃ sɔkɔ, pè mɛ pékénɔ́lɛ
gbɛ̃npãhlɔ sɔ̃.
16 Yé kɩ pè pĩ n pi pé tyípínɔ́ sɔkɔ. Yɛ̀rɛsɛ̃ náh fɛ̃ n wɛ n gbɛ kahrɩ sɔkɔ.
Sènsóké pye tɔ náh mó fɛ̃ n wɛ n gbɛ gbíyɛ̃kɩ̀ sɔkɔ.
17 Sésân pèplɔ pól n syi pye pèplɔlɛ. Tɛ́ séswɔ́ntùkù wɔ mó n syi pye
túkúnȉnɛ.
18 Séswɔ̂ pèpɛy náh fɛ̃ n syi pye túkúnȉnɛ. Séswɔ́ntùkù tɔ náh mó fɛ̃ n
syi pye pèplɔlɛ.
19 Séswɔ̂ nɛ̂-à n syí-ńkɛ̃nɛ pye pèplɔlɛ, kè n kãm ǹ min n dah n mɔ nyàh
sɔkɔ.
20 Sɛ̃ ó ye yé kɩ n pĩ n pi Liyel yĩn yɔ̃ mɩ̀nyobelɛ pé tyípínɔ́ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̏ sȁhpú kɔ̃ tir yónɔ́ ànɛ̂ ké pínɔ́ tyí yɔ̃

21 Kè náh pɩ nɛ nónó pól-á ńmɔlɛ n ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃, TƐ̀ Ǹ̀GBƐNƐ pé pól sɔ̃ kɩ
Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yõ n pi dɛ́. Ń Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyõ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah
pípú ó ye kɩ yõ ké nɔlɩlɛ.
22 Liyel tukey tuke sõlɛ, névye náhnáh kɩ n yo n pi ń tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, Tɛ̃
ǹgbɛ̃, ńmɔ yĩn yõ kó lésõ pé n syi n yo Liyel tɛ̃ntõnènɛ nɩ? Ńmɔ yĩn yõ kó
lésõ pè n nɛ n yĩni n wilki sétɛ̃̀nnɛ névye sɔkɔ nɩ? Ńmɔ yĩn yõ kó lésõ pè
n nɛ n pɩ gbɩ̃̀lnɔ́ náhnáhlɛ nɩ?
23 Ǹtɛ mé kɩ yo pé tyí nɛ, mé náh pélɛ n pnɛ póllɛ. Pè gbɛ mɔ ńnɛ, Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl pípú nɔ́pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ vì duke nînɔ́ mɔ́nɔ́ tyí yõ

24 Képah ye, névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh, té mɛ sé tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ á
kɩ nɛ lékɑ̃́m névi yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ légbɩ̃́ yõ.
25 Pṹ mɛ pɔ pɩ, yrɛy yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, pṹnyɑ̃́hkí tɔ
mɛ kõ kyɩ mɩ ké sɔkɔ, ǹtɛ kǎh sɔ̃̀ sõ légbɩ̃́ yõ sɛ̃́, képah ye kè náh syɩkɩ.
26 Ǹtɛ névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh té à náh mɛ sé tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ á
kɩ nɛ lékɑ̃́m kɛ̃́ névi yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ sèmɩ̃̀yɑ̃́hrí yõ.
27 Pṹ mɛ pɔ pɩ, yrɛy yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, pṹnyɑ̃́hkí tɔ
mɛ kõ kyɩ mɩ ké sɔkɔ, kè mɛ syɩkɩ à pirki kwɛ pnɛ́pnɛ́.
28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɔ́pi kõ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû gbɑ̃̀n du ǹ névye
kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ.
29 Yé náh wɛ di, ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkù náh sɔ̃̀ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
kwɔ́pú tyí kɔ̃lɛ dɛ́, kè sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí kwɔ́nɔ́lɛ képah ye.

8

Tótɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Yesu-á wil yɔ̃lɩ yõ à tiki pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
2 Tótɛ̃ yɔ́ mɛ nɔ de à gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
wàh mɛ ké tyí wǎh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ pé kõ pé pɩ yályál Liyel yah.
3 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ ǹ gbɔ̃̀ nɔ à tũ ǹ tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Mé mɛ ké tyí,
á kɩ dɛ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́ dú ńyân núkú tyɛ.
4 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Káh yĩ mè yãh nɛy tyí dɛ́. Tɛ́ kyɩ
á gblɔ̃̆ynɛ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀-ò wɛ̃kɩ. Moyisi-á sɔ̃̀ sárká nɛ̂ tyí yo sah tótɑ̃m
dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, kyɩ képah wilki, nɛ̂-á kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ wáh dɛ.»

Wrome sràsyîbî yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ tɔ̃̀npɩ dɛ́nmɔnɔlɛ

5 Tɛ́ Yesu-á pɔ de Kapɛrnayumi sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Wrome sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yɔ́
pɔ ǹ tnɔ̂ tɛ́ à ni
6 nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé tɔ̃̀npɩ dɩ̃́-á mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ gbô sɔkɔ wil kúnɔ́ ńyânnɛ ǹ sɔkɔ.
Wǎh mɛ n kwlɔ képékèyɔ̂.
7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ páh kɩ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ kyɩ à dɛ mɔ.
8 Ǹtɛ kénɛ dɩ̃́ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, péwɔ-á fɔ̃́rɔɔ kah ǹ dénɔ́lɛ pé
gbô sɔkɔ. Ńkɛ̃́ à wɛy núkú ó yo, tɛ́ pé tɔ̃̀npɩ-á kɩ dɛ.
9 Á kó wɛ nɩ, yɔ̃̀tɑ̃m-á mɛ péwɔ tyí, tɛ́ péwɔ tɔ mó mɛ sràsyíbí yísyɔ́
yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ. Pâh yo nɛ̂ tyí nɛ, à sɔkɔ! Tɛ̃ n sɔkɔ. Pâh yo nɛ̂ tyí nɛ, à pɔ! Tɛ̃ n
pɔ. Pâh yo pé yɔ̃ tyí nɛ, à tir mè pɩ! Ǻ kè pɩ.

10 Képah sɔkɔ, Yesu-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, sè ǹ gbȁn kah du. Á mɛ yo ǹ sȍ
tɛ̃́pú tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, mé náh Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ǹgbɛ̃ mɛ̀
dùkù névi wɛ yah Yisrayel no ńtɛ̃ fyé sɔkɔ.
11 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, névye náhnáh-á kɩ wil ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, kɩ
pɔ yõke yõ wɛ̃ tyí Abrahmɩnɛ, ànɛ̂ Yisakɩlɛ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩlɛ Liyel tɔ̃́rí tyah
sɔkɔ.
12 Ǹtɛ Yisrayel no nónó-á sȍ yĩnɛ dénɔ́lɛ Liyel tɔ̃́rí tyah sɔkɔ, pépi kɩ wũ
kégbɔ́ fɛ̃́ntȗ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.»
13 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu ǹ syɩ yo sràsyíbí yȍtɛ̃ dɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: «Á syɩ nɛ n yuku
á tȉnnɛ. Wáh sɛ̃ ńmɔ yõ sɛ̃́, wáh nɛ̂ yah kɔ̃, kè kɩ pɩ á tyí.» Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ
tȍnpɩ dɩ̃́ núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Képah náh, Yesu kyɩ Pyɛrɩ gbô, tɛ́ kyɩ Pyɛrɩ dɛ́nsê wɛ sɛ̃́nɔ́lɛ
wílvyȁ́hnɩ̀nɛ.
15 Yesu mɛ tũ pi gbȍ tyí, wílvyȁ́hnɩ̀ núkú à fin mɔ. Képah tɛ̃̀nɛ, pi mɛ
yuku tyah n yah n dah n mɔ Yesu tyí sɔkɔ.
16 Gbɩ̃́yɩ̃́-á de, no pɔ névye náhnáhlɛ Yesu tyí sétȁn-á sȍ mɛ dénɔ́lɛ nónó
sɔkɔ. Á mɛ ǹ vyãh wɛynɛ sétȁn nɔ́pi yĩni wilki pé sɔkɔ, tɛ́ yámpú tɛ́lɔ́ pól
dɛ mɔ.
17 Á képah pɩ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi tir yónsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè wil. Á
lésõ nɛ ńkɛ̃́: «À ye á yèvyãhrɩnɔ pól tɔkɔ to á yõ, tɛ́ á yamnɔ pól tyɛ.»

Nónó-á sȍ mɛ ké tyí nɛ pé Yesu sȍ tɛ̃

18 Yesu-á tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ pè pɔ à mɔ gbĩ sɛ̃́, à nɛ pé tȍ sȁ́hpú àwɔ pé yuku
yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ.
19 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
kwɔ́-ò dɩ̃́, páh kɩ ǹ sȍ tɛ̃ n kɔ n kɔ̃ ǹnɛ ǹ yúkú-ńtȃn pól sɔkɔ.
20 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Gbɛ̃́npãhlɔ tyí pȉ mɛ. Kèpye tyí syè
mɛ. Ǹtɛ Névi Pídɩ̃́ tɛ̃ tyí, wɛ́nsɛ̃nmɩ̀-ǹsah ńtɛ̃ náh mɛ.»
21 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tȍ sȁ́hpú sɔkɔ yɔ́ tɔ̃ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ́, à yɛ pâh pɔ pé
sú lékó ǹgbò yĩ tɛ.
22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ǹmɔ sȍ tɛ̃, ǹ tɛ́ n yɛ nɛ́kyɩ̂ kɔ̃ pè pé lékyɩ̂lɛ n yĩ.»

Yesu yȁ́hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

23 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tȍ sȁ́hpúlɛ pè sɔkɔ.
24 Dǒ yȁ́hpékè yɔ́ núkú kɔ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ krótókè yõ n tyah yɩ̃́nɔ́lɛ
ni sɔkɔ. Ǹtɛ Yesu wɔ sȍ mɛ n dɔ.
25 Képah sɔkɔ, ǹ tȍ sȁ́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂ mɛ kyɩ ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ ńkɛ̃́,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ oo! Yɔ-á mɛ n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ dɛ́!
26 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ tíki yé tɛ̃? Liyel yõ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃́pú
nɔ́pi.» Képah tɛ̃̀nɛ, à yuku à dírí kɔ̃ yȁ́hkí ànɛ̂ ni yõ, tyah núkú pɩ sȗ́mm.
27 Képah tɛ̃̀nɛ, kè kah pɩ gbɛ̃̀ndùǹ̀nɛ pé tyí. Pè mɛ tyah yo tũ wɛ̃ tyí nɛ,
nɛ́dúkú nɛ̂ se dɩ̃́ mɛ̀nɛ tɛ́ yȁ́hkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ tyí yõ nɩ?

Dîbî nɛ́pȋ nîmî dɛ́nmɔnɔlɛ sétȁn-á sȍ mɛ nónó sɔkɔ

28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kyɩ yĩni tẽ yɔ́-ǹgbẽ kahnɩnɛ Kadarɩ tãn sétáh yõ
gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, díbí nɛ́pɩ̂ nímí mɛ wil léyâl wrɔ́ sɔkɔ à pɔ à yohnɩ sétầnnɛ pé
sɔkɔ. Pé pékénkàhnɔ́ tẽ tyí, nɛy náh sɔ̃̀ mɛ fẽ n sɔkɔ nɛ́npɔ́ wɛ̃kìlɛ.
29 Pǎh pɔ à yohnɩ, pè tyah n de n syi nɛ, Liyel Pídɩ̃́, kwâh nɛ̂ se à n yah
n kɔ̃ pé tyí nɩ? À se pɔ ásɔ̃̂ pépi fõh yĩnnɛ ké gbɩ̃́ nɔ́-ńkɛ̃́ sɔkɔ nɩ?
30 Tɛ́ kè sɔ̃̀ pɔ yĩnɛ sel kwĩnki yísyɔ́ mɛ n yah n yõ n kɔ̃ fíí kwéy pélɛ.
31 Sétần nɔ́pi mɛ Yesu ni nɛ, wàh kɩ sé yĩni wilki díbí nɔ́pi sɔkɔ, à yɛ sé
kɔ̃ sé kyɩ n de sel nɔ́pi sɔkɔ.
32 Yesu mɛ nɛ, sè nɛ n yuku. Sè núkú wil díbí nɔ́pi sɔkɔ à kyɩ de sel nɔ́pi
sɔkɔ. Sel nɔ́pi pól núkú wil yɔ̃lɩ yɔ̃̀tah, à to tiki tùkùtùkù à kyɩ de yɔ sɔkɔ
à ku.
33 Képah tẽ̀nɛ, sel nɔ́pi fẽ̀pu mɛ to de kwil sɔkɔ, à kyɩ tyi nɔ́pi pól yãh no
tyí, à tahlɩ tir nɛ̂-á pɩ díbí nɛ́pɩ̂ nímí nɔ́pi tyí sétần-á sɔ̃̀ nónó sɔkɔ.
34 Képah sɔkɔ, kwil tãn pól wil kyɩ Yesu yohnɩ. Pǎh fyɔ̀ à wɛ, pè à ni nɛ
à yal pépi sétáh yõ.

9

Sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ à ǹ syɩ yɔ́-ǹgbẽ kah à sɔkɔ ǹ kwil
sɔkɔ.*
2 Nósyɔ́ mɛ sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ twah sẽ sẽ kwâh yɔ́ yõ à pɔ ǹ tyí. Wǎh kè wɛ
pè sẽ ǹ yõ sẽ̃́, à yo sèkùkù dɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: «Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ ń pídɩ̃́. Á
tyípêl pínɔ́ ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
3 Képah tẽ̀nɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú yísyɔ́ tyah n sõ nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-á mɛ n
yo n de Liyel tyí dɛ́.
4 Ǹtɛ Yesu-á pé sõnɔ pĩ sẽ̃́, à yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ sõnɔ túkúǹ̀ìnɛ
yé sɔkɔ sẽ̃́?
5 Mâh yo sèkùkù dɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: ‹Á tyípêl ye yɔ̃ mɔ.› Képah náh pɩ, mâh
yo ǹ tyí nɛ: ‹Yuku nɛ n kɔ.› Dlo mɛ nɛ̂ tẽ yónɔ́ sɔkɔ kal?
6 Ǹtɛ mé kɩ tir yɔ́ pɩ yé kɔ̃ yé kɩ pĩ nɛ, tẽ̃nwɛnɔ-á mɛ Névi Pídɩ̃́ tyí sétáh
yõ kɩ fẽ tyípêl yɔ̃ mɔ.» Tɛ́ ǹ syɩ yo sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ: «Yuku, á sẽ sẽ kwâh
tɔkɔ ǹ nɛ n yuku á gbô.»
7 Dɩ̃́ mɛ yuku à sɔkɔ ǹ gbô.
8 Tɔ́wû-á képah tẽ wɛ sẽ̃́, tíkí pè tẽ. Pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki wǎh
sɔ̃npílɛ tẽ̃nwɛnɔ mɛ̀ dùkùlɛ névye kɔ̃.

Yesu Matye ye pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ

9 Yesu-á yal nɛ́npɔ́ tɛ́ n sɔkɔ, à dɩ̃́ yɔ́ wɛ à mɛ kɔ̃ tẽ mɔ́rílɛ n syi mɔ́rí
syí-ńsah sɔkɔ, pè n ye Matyelɛ. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń sɔ̃̀ tẽ.» À mɛ yuku
ǹ sɔ̃̀ tẽ.
10 Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ Matye gbô, mɔ́rí syípú náhnáh
ànɛ̂ Liyel wẽ̀kì kɔ́-ńkẽ̀pú tɔ pɔ n yõ ǹnɛ wẽ tyí ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ.
11 Farisi wẽ̀kì kɔ́pú-á képah wɛ sẽ̃́, pè yo Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, kwâh nɛ̂
se pɩ tɛ́ pé kwɔ́-ò dɩ̃́ n yõ mɔ́rí syípú ànɛ̂ Liyel wẽ̀kì kɔ́-ńkẽ̀púlɛ wẽ tyí nɩ?

* **9:1** 9.1 - Yesu kwil nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Kapɛrnayumi ye.

12 Ǹtɛ Yesu-á pé wɛy noh, à yo pé tyí nɛ: «Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpɩ
yétỗ se mɛ pé tyí? Yámpú tyí náh ǹ yétỗlɛ di?
13 Liyel-á nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃: ‹Yâh wɛ̃ yãmnɛ n yah, képah tyí nɔ ńmɔ tyí kal
yáh sárká nɛ̂nɛ n sukɛ ńnɛ n kɔ̃.› Yé kyɩ yé fɔkɔnɩ mɔ yah képah tyí sɔkɔ,
yè ké kór pĩ. Yé náh wɛ di, névye nónó-á mɛ n sõ nɛ nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel
yah, mé náh pɔ pépi yé-ńsah dɛ́. Ǹtɛ nónó-á pĩ nɛ tyípêl pípú-á pélɛ, pépi
yé-ńsah ye mé pɔ.»

Nìvìnì tir náh mɛ núkúlɛ Nsyifunɔ tyîďîlɛ

14 Képah sɔkɔ, Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ tɔ̂̃ sɑ̃́hpú nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, kè
se pɩ sɔ̃́ tɛ́ pépi ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú níkìlɛ n tɛ̃ tɛ́ ǹmɔ tɔ̂̃ sɑ̃́hpú náh mɛ
níkìlɛ n tɛ̃ nɩ?
15 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Pǎh nónó ye fúr yõke yõ yĩnnɛ, pépi se kɩ fɛ̃ pé
yey kwɔ sah pɛ mɛ gbĩ́nɛ pé nɩyɔ̃́? Ǹtɛ sèpìn yísyɔ́ mɛ n pi, pɛ mɛ̀ kɩ pɔ n
tɛ̃ n wilki n pi pé nɩyɔ̃́. Légbĩ́nɛ, pè kɩ níkìlɛ n tɛ̃.
16 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à fwɔ̀sãn kãm à fwɔ̀dyàh min. Yé náh wɛ di,
fwɔ̀sãn mɛ̀ kɩ fwɔ̀dyàh mɛ̀ yɔrɩ tɔ, wãn ó kɔ̃ kè kɩ tɔ̃ mɔ ké tɔ́nɔ́ yõ.
17 Ďìvɛ̃ sɑ̃́n tɔ náh yĩnɛ mɔ́nɔ́lɛ pley ďî sɔkɔ. Wâh képah pɩ, ďìvɛ̃ mɛ̀-à fũ,
kè kɩ pley nɔ́pi sɔkɩ, ďìvɛ̃ kɩ kwɛ, pley tɔ tyí kɩ yɩkɩ. Ǹtɛ kàh ďìvɛ̃ sɑ̃́nnɛ,
pley snɔ́ sɔkɔ ye kè n mɔ. Képah sɔkɔ, kèyǎh ńtɛ̃ náh n yɩkɩ.»

Pi yɔ́ dɛ́nmɔnɔ ànɛ̂ sênpir yɔ́ lékó yîlkînmɔnɔlɛ

18 Yesu-á mɛ kénɛ wɛlɔlɛ n yo pé tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, Nsyifunɔ yɔ̂̃tɛ̃ ďí yɔ́ nɔ de
ǹ tnɔ̂, tɛ́ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ pé písê-á yah kwlɔ núkúnúkú
sɛ̃ yɔ̀. Ǹtɛ à pɔ kyɩ ǹ gbɔ̂̃ sah ǹ yõ, wǎh kɩ min wɛ.
19 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̂̃ sɑ̃́hpú mɛ yuku ďí sɔ̂̃ tɛ̃.
20 Tɛ́ kè pɔ yĩnɛ sê yɔ́ sɔ̂̃ mɛ náhlɛ n yɔ tyɛ́-ńkɛ̃̂nɛ ye gbɔ̃ninɔ́. Pi mɛ̀ mɛ
nɔ de Yesulɛ ǹ náh tĩ̀nnɛ, à pɔ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyãh tyí.
21 Yé náh wɛ di, à sɔ̂̃ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ páh kɩ tɛ̃ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ
ńtɛ̃ ó tyí, páh kɩ dɛ.
22 Yesu-á ǹ yah vi tɛ́ à wɛ, à yo ǹ tyí nɛ: «Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ, ń písê.
Á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, pi núkú dɛ.
23 Tɛ́ Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ Nsyifunɔ yɔ̂̃tɛ̃ ďí gbô, à yikɔ fĩ́bípú wɛ tɛ́ tɔ́wû wɛ
pè mɛ n pɩ wrɔ̌wrɔ̌. Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ:
24 «Yé wil ásɔ̂̃. Pípír náh ku, dɔy† sɔkɔ ye ǹnɛ.» Ǹtɛ pè sɔ̂̃ mɛ kɔ̃́lɛ Yesulɛ
n ko.
25 Pǎh tɔ́wû wilki mɔ tɛ kégbɔ́ sɔkɔ, Yesu mɛ de yuku wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pípír
gbɔ̂̃ sɔkɔ tɛ̃, pípír yuku.
26 Yĩ mɛ̀ pínɔ́ tyí tyah n yãh kénɛ mara ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ.

Yĩ́tũbi nɛ́pî̃ nîmî yîsyɔ́ yĩ́ yíkínmɔnɔlɛ

27 Yesu-á yal nɛ́npɔ́ à n sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yĩ́tũbi nɛ́pî̃ nímí yuku ǹ sɔ̂̃ tɛ̃ tɛ́
mɛ yo tũ léyy nɛ, Davidi Píďí, à pé yãm yah.
28 Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ gbô sɔkɔ, yĩ́tũbi nɔ́pi mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂. À mɛ pè piki
yah nɛ, pè se sɛ̃ ké yõ nɛ péwɔ-á kɩ fɛ̃ pé yĩ́ yɩkɩ mɔ nɩ? Pè mɛ nɛ, àwe-á,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃.

† **9:24** 9.24 - Dɔy nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̂̃ yɔ̀, dɔy gbɔy náh sɔ̂̃ dɛ́. Pípír sɔ̂̃ ku kègbɩ yõ. Ǹtɛ Yesu-á sɔ̂̃ pĩ nɛ páh kɩ fɛ̃ ǹ lékó yilki mɔ sɛ̃, képah ye à nɛ dɔy sɔkɔ-á ǹnɛ.

29 Képah sɔkɔ, Yesu tũ pé yı̋ tyı́ tɛ́ nɛ: «Yáh sɛ̃ ńmɔ yõ sɔ̃, tɛ́ nɛ̂ yah kɔ̃ ń
tyı́, Liyel kè pı yé tyı́ sɛ̃.»
30 Képah tɛ̃nɛ, pé yı̋ yıkı mɔ. Yesu mɛ pè gbah sni nɛ, pè pé gblɔ̌y tɛ̃, pè
káh n yɛ nɛy pı̃ ké sɔkɔ dɛ́!
31 Ǹtɛ pé wı̀lntɛnɔ ǹsɔ̃, pè kyı tyah Yesu yı̋ngbı́lɛ n yo n kɔ̃ kénɛ mara
pól sɔkɔ.

Dı̋ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ vyãh-á sɔ̏ mɛ gbı́nɔ́lɛ

32 No nɔ́pi-á wil n sɔkɔ gbı̋ nɛ̂nɛ, nósyɔ́ pɔ dı̋ yɔ́lɛ Yesu tyı́, nɛ̂-á sétõ yɔ́
mɛ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à pı kèdɔ̀kı̀lɛ.
33 Yesu-á núkú sétõ mɛ̀ yı̃ni wilki dı̋ mɛ̀ sɔkɔ, dı̋ tyah n wɛkı. Kè pı
gbɛ̃ndùnı̀nɛ tɔ́wû pól tyı́, pè mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃, pépi náh ǹsɔ̃ntɛ̃ dùkù wɛ
yah Yisrayel sɔkɔ póllɛ.
34 Ǹtɛ Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́pú wɔ sɔ̏ mɛ yo tũ nɛ, sétɐ̏n yɔ̏tɛ̃ gbɔ̏ yõ-á à n yı̃ni
sétɐ̏nnɛ.

Tɔ́wû yãm mɛ Yesu tɛ̃

35 Yesu lésõ mɛ kwló-ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlópı̂ póllɛ n kɔ n kɔ̃, mɛ nolɛ n kwɔ
Liyel ní-ńtɐ̂n vı̀ sɔkɔ, mɛ Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ n yo Liyel tɔ̃rı́ tyı́ yõ, tɛ́ mɛ yámpú
pól ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ n dɛ n mɔ.
36 Yesu-á tɔ́wû nónó wɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ pé yáh-ńsah mɛ tyɛ á kı nɛ yı́pɛ̂y
sɔ̃ fɛ̃-ò kɛ̃nɛ sé tyı́, pé yãm à tɛ̃.
37 Képah sɔkɔ, à yo ǹ tɔ̏ sɐ̋hpú tyı́ nɛ: «Sèmukɔ tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃ mɛ dò, tɛ́ ké
tɔ̏npıbılɛ kwéy.
38 Kǎh pı sɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á sèmukɔ nɛ́tɛ̃nɛ, yé à ni à tɔ̏npıbı tɛkı n
mɔ sèmukɔ tɔkɔ yı̃nnɛ.»

10

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye nɛ́pı̂ gbɔ̃nimı̂nɛ

1 Sõ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tɔ̃ sɐ̋hpú nɛ́pı̂ gbɔ̃nimı́ ye pɔ, tɛ́ tɛ̃nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ pè
sétɐ̏nnɛ n yı̃ni, pè mó yámpú póllɛ n dɛ mɔ, ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ.
2 Kénɛ nɛ́pı̂ gbɔ̃nimı́ nɔ́pi ye à pı ǹ tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ. Pé yni wɛ yɔ̀: Kè tyah
Simo tyı́, nɛ̂-á pè yı̃n dyı à kɔ̃ Pyɛrılɛ, ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndı̋ Andrelɛ, à tahlı Nsyakı
ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndı̋ Nsyɔ̃ tyı́, pépi nónó-á Nsebede dı̋npı̀lɛ,
3 à tahlı Filipi ànɛ̂ Bartelemi tyı́. Toma sɔ̏ mɛ pé sɔkɔ ànɛ̂ Matyelɛ, nɛ̂-á
sɔ̏ mɔ́rı́ syi-òlɛ, à tahlı Alfe pidı̋ Nsyakı tyı́ ànɛ̂ Tadılɛ,
4 ànɛ̂ Simolɛ, nɛ̂-á sɔ̏ sú fɔ̃ vyãh syı́pú sɔkɔ yɔ́lɛ, à tahlı Nsyudası
Yisikariyɔtı tyı́ nɛ̂-á pɔ pı pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃.

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye nɛ́pı̂ gbɔ̃nimı̂ tɛ́kı́nmɔnɔlɛ Nı̀vı̀nı̀ tir yɔ́-ńsah

5 Nɛ́pı̂ gbɔ̃nimı́ nɔ́pi ye Yesu tõ tɛ́ kè gbah yo pé tyı́ nɛ: «Yé káh kyı névye
tı̏nnɛ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, ànɛ̂ yé káh de Samari tãn kwil yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ.
6 Yé nɛ n yuku Yisrayel no wɔ tı̏nnɛ, pépi nónó-á mɛ képyɛ́nı̀ mɔ́npunɔ
tyı́ kɔ̃lɛ.
7 Yáh kı n yuku wɛ̃kı̀ yõ, yé nɛ n yo n yuku nɛ, Liyel tɔ̃rı́-á mɛ yı̃ni tɛ̃ tɛ.

8 Yé yámpúlɛ n dɛ n mɔ. Yé lékyȋlɛ n yilki n mɔ. Yé tótãmnɛ n dɛ n mɔ pé
dú ńyân sɔkɔ, yè mó sétȁnnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ. Yáh wɛ syi nɔ̀nɔ́lɛ
sɔ̃̄, yé tɔ nɛ n kɔ̃ nɔ̀nɔ́lɛ sɛ̃̄.
9 Yé káh pɔ́ tɔkɔ dah mɔ yé yõ.
10 Yé káh pley, ànɛ̂ fwɔ̀mɔlɔ ní-ònɔ́, ànɛ̂ lékyêh, ànɛ̂ lépló tɔkɔ kɔ́lɔ́ yĩnnɛ.
Yé náh wɛ di, tɔ̃̏npɩ yĩnɛ ǹ tɔ̃̏ pɩ́nɔ́ yõke yɔ̃̋nɔ́lɛ.*
11 Yâh kyɩ de kwíl-ǹgbɛ̃ képah náh pɩ kwílpír nɛ̂ sɔkɔ, yé nɛ́gbí yah kɔ̃
yè twah tɛ̃ tyí. Yé mó tɛ̃ tɛ̃ tyí, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ yé yálnɔ́ tyí kénɛ kwil sɔkɔ.
12 Tɛ́ yâh kyɩ n de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé yo pé tyí nɛ yèvɩnɩ nɛ mɛ pé yõ.
13 Kénɛ kéte tãn-à fɛ̃ syi yé twah pé tyí, yèvɩnɩ mɛ̀ kɩ mɛ pé yõ. Ǹtɛ pàh
yahle, yèvɩnɩ mɛ̀ kɩ ké syɩ pɩ yé tyílɛ.
14 Yâh de gbô nɛ̂ sɔkɔ képah náh pɩ kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè yahle nɛ yé káh
twah pé tyí, tɛ́ yahle yé wɛy nóhnɔ́lɛ, yâh n yal, yé yé gbyɛ̂̃h nɛ̀ngbɔ̃ kwer
n kwɛ nɛ́npɔ́.
15 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke sõlɛ, Sodɔmɩ kwil ànɛ̂
Gbomɔrɩ kwil fɔ̃̋hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi kénɛ kwil tyílɛ.»

Yɛ̀vyãhrɩ nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi

16 «Yé yah, yé mɛ á kɩ nɛ képyɛ́nì sɔ̃̄ ńmɔ n tɛkɩ n mɔ gbɛ̃̋npãhlɔ nɩyɔ̃̋.
Yé nɛ mɛ lékɑ̃̋m névyelɛ áswɔ̃̄ plɛ́y tyí kɔ̃lɛ, yé fɔkɔ mó nɛ mɛ pérpér tìtí
sɔ̃̄.
17 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ névyelɛ dɛ́. Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ n tuke n pɔ tukey
tùkè-ǹtȁn sɔkɔ, tɛ́ kɩ yélɛ n ko yèfõhlɛ Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ.
18 Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ kwíltãm yɔ̃̏tãm ànɛ̂ yɔ̃̏tãm tyí ńmɔ yĩnnɛ.
Képah sɔkɔ, yé kɩ ńmɔ tyílɛ n wɛ n yo pé tyí, à tahlɩ névye tyí nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ.
19 Ǹtɛ pàh yé tɛ̃ n yuku tùkè-ǹsah, yé káh yɛ yé yáh-ńsah tyɛ yáh nɛ n
yo n wil n pi sɔ̃̄, ànɛ̂ yáh nɛ nɛ̂ yo n pi. Yáh nɛ nɛ̂ yo n pi, ké sõnɔ kɩ de yé
sɔkɔ nɛ́npɔ́ swɔ.
20 Yé náh wɛ di, yé yah yĩ̋ wɛlɔ náh yé kɩ n wɛkɩ dɛ́, Sú Liyel Mirki ye
kɩ tɛ̃ yé yahlɛ yé kɩ n wɛkɩ.
21 Névye kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pé yṹnpyélɛ n tɛ̃ n ko n mɔ. Súbí tɔ kɩ sɛ̃̋ntɛ̃̋nɛ n
pɩ pé wɛ̃̋npì tyí. Wɛ̃̋npì tɔ kɩ pé dúbípú tyí yahle, tɛ́ kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pélɛ n
ko n mɔ.
22 Névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yĩnnɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́
tyí, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.
23 Pàh yélɛ n fõh kwil yɔ́ sɔkɔ, yé sɔkɔ kèyǎh sɔkɔ. Kègbɩ yõ mé kélɛ n
yo yé tyí, ńmɔ nɛ̂-á Névi Piɖ̃̋nɛ, yé náh tɔ̃̋nì Yisrayel kwlo pól kɔ n kɔ̃ n tɛ
n pi tɛ́ mé kɩ pɔ.
24 Tir sɑ̃̋h-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tɔ̃̏npɩ tɔ náh n kal n pnɛ ǹ yɔ̃̏tɛ̃nɛ.
25 Tir sɑ̃̋h-ò-à pɩ ǹ kwɔ́-ò tyí kɔ̃lɛ, kè kɩ yĩnɛ. Tɔ̃̏npɩ tɔ-à pɩ ǹ yɔ̃̏tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ,
kè kɩ yĩnɛ. Névye-á fyɔ̀ mɛ kéte tɛ̃ dĩ̋ ńtɛ̃nɛ n gbyɔ Bɛlsebulilɛ, (nɛ̂ kɔ́r-á
sétȁn yɔ̃̏tɛ̃nɛ), ǹ kéte tãn wɔ se pyě pè kɩ yɛ gbyɔ̀npekenɔlɛ?
26 Kǎh pɩ sɛ̃̄, yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ. Yé náh wɛ di, tyípǐl yɔ́ ńtɛ̃ náh
n wũ n pi wǐlkǐnmɔ-ńkɛ̃̋nɛ. Sètǐn sɔ̃̏ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi pĩ̋-ńkɛ̃̋nɛ.

* **10:10** 10.10 - Yah n tɛ 1 Korɛ̃nti tãn 9.14 ; 1 Timote 5.18.

27 Máh tyi nónónɛ n yo yé tyí fɛ̃́ntṹ sɔkɔ, yé sélɛ n yo n wilki n mɔ tyah
kyòo yah. Tyi nónó-á n plɔ n yo yé tyí yé níkílɔ́ yey, yé sé kwnínɛ n kɔ̃
gbɛ̃́ntɩ̂n yõ.
28 Yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ, nónó-á névyelɛ n ko mɔ n pnɛ, tɛ́ pè náh
fɛ̃ ǹ min ko mɔ n pi. Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névi wil gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ min tɔ min
dah mɔ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ, yé ǹmɔ wɔ tíkílɛ nɛ n pɩ.
29 Ǹtɛ̃npînɔ́ nínɔ́ n yãm pɔ́píkí pɔ́ núkú ólɛ. Ǹtɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n
syɩkɩ sétáh, nɛ́ yé Sú Liyel náh ké wɛ̃kì kɔ̃.
30 Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yȍyén ńtɛ̃ pól dan mɛ pɩ̃́nɔ́lɛ Liyel tyí.
31 Kǎh pɩ sɛ̃, yé káh tíkílɛ n pɩ, yépi tyí náh tah kal ǹtɛ̃npî kwĩnki tyílɛ
di?
32 Névi nɛ̂-à kè yo dal mɔ névye yɩ̃́ yah nɛ páh mɛ ńmɔ tyí yõ, ńmɔ tɔ kɩ
kè yo dal mɔ ń Sú yɩ̃́ yah nɛ̂-á mɛ yɩ̂nyõ, nɛ tɛ̃-á mɛ ńmɔ tyí yõ.
33 Ǹtɛ nɛ̂-à yahle névye yɩ̃́ yah nɛ pé náh mɛ ńmɔ tyí yõ, ńmɔ tɔ kɩ yahle
ń Sú yɩ̃́ yah nɛ̂-á mɛ yɩ̂nyõ, nɛ tɛ̃ náh mɛ ńmɔ tyí yõ.»

Yesu tyí-á gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ dahbɩ kèkõyɔ̃́

34 «Yé káh wɛ nɛ yèvɩnɩ-á mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yõ dɛ́. Yèvɩnɩ náh mé pɔ
mɔ́-ńsah sétáh yõ, gbɛ́kínɔ́ wɔ ye pyě.
35 Mé pɔ dɩ̃́ ànɛ̂ ǹ sú wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah; sênpir ànɛ̂ ǹ yṹ wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah; sê
ànɛ̂ ǹ pɛ yṹ wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah.
36 Névi gbô tãn ye kɩ pɩ ǹ sépɛ́bílɛ.

À á gblɔ̌y dyɔ yɩ̃̃́ tyi wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sȍ tɛ̃

37 Névi nɛ̂ sú, képah náh pɩ ǹ yṹ tyí-à nɔ ǹ tyí à kal ńmɔlɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ à
nɛ n mɛ ńmɔ tyí yõ. Névi nɛ̂ pídɩ̃́, képah náh pɩ ǹ písê tyí-à nɔ ǹ tyí à kal
ńmɔlɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ ńmɔ tyí yõ.
38 Névi nɛ̂-à ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah ń sȍ tɛ̃-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ
ńmɔ tyí yõ.
39 Névi nɛ̂-á nɛ páh pé minnɛ n koh n sah, tɛ̃ kɩ tɛkɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min sɔkɔ.
Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɩ ǹ min sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.»

Yõre nɛ̂-á n wɛ Liyel nîpú tɔ̃́nsàhntɛ̃nɔ sɔkɔ

40 «Névi nɛ̂-à yé tɛ̃ plɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃ plɛ, Sú Liyel nɛ̂-á
tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.
41 Névi nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò tɛ̃ plɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-
òlɛ, Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò dyah dyah kwâh kénkɔ̃ ye kɩ dyah tɛ̃nɛ. Névi nɛ̂
tɔ-à nɛ́gbí tɛ̃ plɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ nɛ́gbílɛ, nɛ́gbí dyah dyah kwâh kénkɔ̃ ye kɩ
dyah tɛ̃nɛ.
42 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à nívínɔ́ ńgbíyĩ́nɛ ńmɔ tȍ
sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ fyé kɔ̃ à wɔ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ ńmɔ tȍ sɑ̃́h-òlɛ, tɛ̃ náh n tɛkɩ
n pi ké lédyáhnɩ́ sɔkɔ póllɛ.»

11

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á tyi kwɑ̃h sah ǹ tȍ sɑ̃́hpú nɛ́pî gbɔ̃nimí kɔ̃ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
à yal nɛ́npɔ́ à yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyɩ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tɛ́ Nìvìnì tirlɛ n
yo.

Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á pîkînyahnɔ nɛ̂ pɩ Yesu Krista tyí sɔkɔ

2 Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ sɔ̏ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ tɛ́ Krista tyɩ́pɩ́nɔ́ tyɩ́ yɔ́nɔ́ noh.
Á mɛ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú yɩ́syɔ́ tɔ̃ pè kyɩ à piki yah nɛ,
3 ǹmɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ nɛ̂-á kɩ sɔ̏ n pɔ n pi, tɩ̂ pé se yɩ̃nɛ pé
ǹnɩ̂nɛ n syɩkɩ nɩ?
4 Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Tyi nónó-á yé n nohnɩ tɛ́ sélɛ n yah yɔ̀, yé kyɩ
sè yăh Nsyɔ̃ tyɩ́ nɛ,
5 yɩ̋tũbi yɩ̋-á mɛ n yɩkɩ n mɔ, sèkukubi mɛ n kɔ tómtóm, tótãm mɛ n dɛ
n mɔ, nɩ́kɩ́tũbi mɛ n nohnɩ, lékyɩ̂ mɛ n yilki n mɔ, ànɛ̂ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ n yo
n kɔ̃ yãm tãn tyɩ́.
6 Ǹtɛ ńmɔ tyɩ́-à kɩ névi nɛ̂ kɔ̃ à ń yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ yáhle-ńkɛ̃́nɛ, tɛ̃ wɔ tyɩ́ nɔ.»
7 Nsyɔ̃ tɔ̏ sɑ̋hpú-á pé syɩ sɔkɔ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Yesu tyah Nsyɔ̃ tyɩ́lɛ n yăh tɔ́wû
tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ? Fɩ́lkȉ yɔ́ se yɑ̋hkɩ́ mɛ n
fȉ n kɔ̃?
8 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ́? Dɩ̋ yɔ́ se nɛ̂-á mɛ fwɔ̀tǎhnɩ̀ mɔ? Tɛ́
nónó-á mó tɔ̃ fwɔ̀tǎhnɩ̀nɛ n mɔ, pépi mɛ yɔ̏tãm fnɛ́ sɔkɔ dò.
9 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ́? Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-ò yɔ́ se? Mé kélɛ n
yo yé tyɩ́ nɛ sɛ̃́-á. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-òlɛ.
10 Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ tyɩ́ ye wɑ̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Liyel-
á nɛ: ‹Yah, ńmɔ Liyel kɩ ń tɛ̃ntɔ̃ névi tɛkɩ mɔ á yahlɛ, à kɩ pɔ á wɛ̃kȉ tɔ̃
sah.›*
11 Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, sê fɔkɔ táh pi yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ nɛ̂-á kal
Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃nɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á tyɩ̋ɩ̃ kal Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yɔ̋pú sɔkɔ, ǹmɔ ńtɛ̃
kal ǹnɛ.
12 Tɛ́ à tɔkɔ Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ gbɩ̃ tyɩ́, pópó à pɔ syɩ núkúnúkú tyɩ́, Liyel
tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ mɛ n wɛ n yɔ̃ táhnsàhnɔ́ ó sɔkɔ. Táhnsàhpu ye n wɛ kélɛ.
13 Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyopu pól ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔ̏ mɛ Liyel tɔ̃́rɩ́ tyɩ́lɛ
n yo, pópó à pɔ syɩ Nsyɔ̃ gbɩ̃ tyɩ́.
14 Yáh kɩ fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yɔ̃, Nsyɔ̃ ye Yeli mɛ̀nɛ, nɛ̂ pɔ́nɔ́ tyɩ́-á sɔ̏
yɔ́nsàhnɔ́lɛ.†
15 Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yɩ̃n.
16 Mé kɩ kwɛy gbɩ̃ névye tɔkɔ sãh nɛ̂nɛ wɛ́? Pè mɛ á kɩ nɛ wɛ̃́npȉ sɔ̃ kɔ̃
tɛ̃ tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̏n sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo n mɔ pé no tyɩ́ nɛ,
17 pépi-á yɩkɩ fɩ̃bɩ pé tyɩ́, tɛ́ pè náh yi. Pé tɔ̃ kũ yɩ̀kɩ̀ gbɩ mɔ, pè náh se tɔ̃
gbo.
18 Sɛ̃́ ye kwɛy gbɩ̃ névye tɔ mɛ n pɩ. Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃-á lésɔ̃ pɔ, à náh
mɛ yɔ̃ke yèsyɩ̀kɩ̀lɛ n yɔ̃, à náh mɛ dȉvɛ̃nɛ n wɔ. Képah tɛ̃nɛ, pè nɛ sétɔ̃-á
mɛ ǹ sɔkɔ.
19 Ǹtɛ Névi Pɩ́dɩ̋ wɔ-á pɔ, ǹmɔ n yɔ̃ pallɛ tɛ́ n wɔ pallɛ. Pè mɛ tɔ̃ nɛ, pè
yah yèwònpɩ ànɛ̂ sètɛ̃-á ǹnɛ, mɔ́rɩ́ syɩ́pú ànɛ̂ tyɩ́pêl pɩ́pú kódɩ̃-á ǹnɛ. Ǹtɛ
Liyel lékɑ̋m-á n tɔkɔ à tyi nónónɛ n pɩ, sé pal n pnɛ sé tɔ̃ n sah n pɩ dùkù
sɔkɔ.

Yesu kàhnwɛkɩnɔlɛ Kalile mara kwlo yɩ̂syɔ́ yɔ̃

20 Képah náh, Yesu-á sɔ̏ ǹ gbȉlnɔ́ kan pɩ kwlo nónó sɔkɔ, à tyah n kah n
wɛkɩ sé névye yɔ̃, pǎh sɔ̃́npɩ́lɛ yahle pé tyɩ́pêl pɩ́nɔ́ yálnmɔnɔlɛ. Á nɛ:
21 «Pèkè mɛ yé yɔ̃, Korasini tãn. Pèkè mɛ yé yɔ̃, Betisayida tãn. Ǹgbǒ
gbȉl tyi nónó-á pɩ yé tȉnnɛ, sɛ̃́nknɔ-à sɔ̃ mɛ pɩ Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃ tãn tȉnnɛ, pè

* **11:10** 11.10 - Yah n tɛ Malaki 3.1. † **11:14** 11.14 - Yah n tɛ Malaki 3.23.

náhkɩ mɛ yèkwɔrɩ flɔ mɔ, tɛ́ náhkɩ mɛ pé piki syĩ̀lɛ à pé tyípêl pɩ́nɔ́ yal
mɔ di mónɔ́lɛ.
22 Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke sõlɛ, Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn‡
fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi yépi tyílɛ.
23 Tɛ́ yépi-á dò Kapɛrnayumi tãn, yé se mɛ n sõ nɛ yáh kɩ dɔkɔ mɔ yĩ̂nyõ?
Pɔ́llɛ, yé kɩ tiki mɔ yuku fɔ́ɔ́ lékókwíl nyàh tɛ̃-ǹsah. Yé yah, gbĩ̀l nónó-á pɩ
yé tĩ̀nnɛ, sɛ̃́nknɔ-à sõ̀ mɛ pɩ Sodɔmɩ tãn tyí, Sodɔmɩ kwil náhkɩ mɛ sɛ̃́ kwɛy
mɛ̀ sɔkɔ.
24 Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke sõlɛ, Sodɔmɩ kwil tãn
fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi yépi tyílɛ.

Wɛ́kínɔ́lɛ Sú Liyel tyí

25 Légbĩ́nɛ, Yesu nɛ ńkɛ̃́: «Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃́nɛ, mé n
wɛkɩ á tyí wáh sɔ̃́npílɛ tyi nópi wɔ̃bɩ yĩ pĩ́pú ànɛ̂ lékã́m névye yah, tɛ́ sélɛ
névye wɔ wɛ̃kɩ nónó-á mɛ wɛ̃́npì sɔ̃́.
26 Bɔ̌, kè ye áwɔ dyɔ á kè pɩ sɛ̃́.»
27 Yesu tɔ̃ nɛ: «Ń Sú ye tyi pɔ́llɛ ń gbõ̀ dahbɩ. Ǹmɔ nɛ̂-á Pídĩ́nɛ, ǹnî yɔ́
ńtɛ̃ náh ńnɛ n pnɛ nɛ́ Sú ó náh. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tɔ náh mó Súlɛ n pnɛ nɛ́ Pídĩ́ ó
náh, à tahlɩ Pídĩ́-à mɛ ké tyí nɛ pé ǹnɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ.

Yesu-á yèvɩnɩ nɛ̂nɛ névyelɛ n kɔ̃

28 Yépi nónó pól-á mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ tɔ́kɔ́pêllɛ yé yõ, yé pɔ ńmɔ tyí, mé kɩ
yé kɔ̃ yé kɩ n mɩ.
29 Nɛ́pír névi ànɛ̂ gblɔ̌y tíkinmɔ-ò ye ńmɔlɛ. Képah ye, máh yélɛ n mɔ tõ̀
nɛ̂ sɔkɔ, yé kè fɛ̃ syi yè mó pɩ ń tõ̀ sã́hpúlɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ n wɛ n mɩ.
30 Yé yah, ńmɔ tõ̀ náh tah, ń tɔ́kɔ́bí mɛ fáhah fáhah.»

12

Yesu-á nɛ̂ yo mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ

1 Légbĩ́ mɛ̀ ó sɔkɔ, mɩ mɩ yòh sõ yɔ́lɛ Yesu ànɛ̂ ǹ tõ̀ sã́hpú sõ̀ mɛ n kah
sèmukɔ swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ kwɛkɩ sõ̀ mɛ ǹ tõ̀ sã́hpú tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè mɩ
de sèmukɔ ywɔ̃ kɔ̃̀lìntahnɔ sɔkɔ.
2 Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃́, pè mɛ yo Yesu tyí nɛ, tir nɛ̂ pɩ́nɔ́ wɛ̃̀kì
náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ, à nɛ n yah ǹ tõ̀ sã́hpú kélɛ n pɩ lɛ́.
3 Ǹtɛ Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwɛkɩ-á lésõ yõ̀tɛ̃ dĩ́ Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye
tɛ̃, wǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah di?
4 Búrn nónó-á lésõ mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à náh lésõ
de ké sɔkɔ à sè tɔkɔ tah ànɛ̂ ǹ náh névyelɛ di? Tɛ́ à wil sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu
tyí sɔkɔ, nɛy náh lésõ yĩ̀nɛ sé táhnɔ́lɛ.*
5 Yé se kɩ nɛ yé náh kè kar yah tɔlɛ nɛ, sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu-á ńkɛ̃́nɛ mɩ mɩ
yòh dêllɛ n pɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃nɔ́lɛ, tɛ́ lékàh náh mɛ
pé tyí?†
6 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, névi mɛ ásõ̂ nɛ̂-á kal Liyel ní-ńsah gbôlɛ.

‡ **11:22** 11.22 - Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn-á sõ̀ pɩ Nsyifunɔ náh pélɛ sɛ̃́, Nsyifunɔ sõ̀ mɛ pélɛ n mɔ n kɔ̃ tyípêl
kàhnpɩpulɛ. Yah n tɛ Yesayi 23. * **12:4** 12.4 - Yah n tɛ 1 Samuyɛlɩ 21. † **12:5** 12.5 - Yah n tɛ
Yã́hnɔ́ 28.9-10.

7 Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃: ‹Sárká súkɛ́nkɔ̃nɔ náh mé n yah n kɔ̃ dɛ́, wɛ̃ yãm
yáhnɔ́ ye mé n yah n kɔ̃.› Yâh sɔ̃̀ mɛ képah kɔ́rlɛ n pnɛ, yé náh náhkɩ
lékàhlɛ lékàh kɛ̃ névye kɔ̃ n pi.
8 Yé náh wɛ di, Névi Píɗí ye mɩ mɩ yòh yɔ̃̀tɛ̃nɛ dò.»
9 Yesu-á yal nɛ́npɔ́, à sɔkɔ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ.
10 Gbɔ̃̀nkù ɗí yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. Tɛ́ pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé lékàh wɛ Yesu kɔ̃.
Kǎh pɩ sɛ̃́, pè Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃, yɔ́nwó dɛ́nmɔnɔ wɛ̃kì se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ
mɩ yòh sõlɛ nɩ?
11 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé sɔkɔ yɔ́ tyí képɔ́ núkú ó-à mɛ, tɛ́ à sɔkɔ de
pwɑ̃̀hsǔkù yɔ́ sɔkɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tɛ̃ se kɩ yɛ ǹ kyínwɩ̃̀lkìnɔ́lɛ lésõlɛ?
12 Ǹtɛ névi náh fɔ̃́nfɔ̃ kal náhnáh képɔ́ yõ di? Kǎh pɩ sɛ̃́, pèpɔrɩ pínɔ́
wɛ̃kì mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ.»
13 Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ yo gbɔ̃̀nkù ɗí mè tyí nɛ: «Á gbɔ̃̀ tɔ̃.» À mɛ kè tɔ̃, kè núkú
pɩ vilɛ ké ní-ò mè sɔ̃́.
14 Ǹtɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á fyɔ̀ wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pè kyɩ wɛ̃ wɛ
à vì-ǹsah yah Yesu wɛ n ko n mɔ yĩnnɛ.

Liyel-á nɛ̂ yah wilki nɛ à pé tɔ̃̀lɛ n pɩ

15 Yesu-á pɔ pĩ nɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á mɛ pé kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, à
yal nɛ́npɔ́. Névye náhnáh mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. À mɛ pé sɔkɔ yámpú pól dɛ mɔ,
16 tɛ́ pè gbah sni nɛ pè káh pé tyí yãh nɛy tyí.
17 Yesu-á képah pɩ, Liyel-á lésõ nɛ̂ yo sah ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi tyí, kè
wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃:
18 «Máh nɛ̂ yah wilki nɛ à ń tɔ̃̀lɛ n pɩ, à wɛ yɔ̀.
Ǹ nìdè nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye ń nìvìnì yõlɛ.
Mé kɩ ń Mirki tiki mɔ ǹ yõ,
à kɔ̃ à kɩ gbɩ wɛ̃kì tyí yo yìkìnì pól névye tyí.
19 À náh yékɑ̂b pɩ n pi nɛynɛ, à náh n gbo n mɔ n tũ n pi,
nɛy náh ǹ yĩ́npɔ̃ noh n pi tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̂n sɔkɔ.
20 Fílkì nɛ̂-á mɛ kwɔ́nmɔntɛ̃nɔ́lɛ, à náh ké tɛ́y kwɔ n pi.
Fɔ̀tnɔ̀ nɛ̂-á mɛ n tyah nínɔ́lɛ, à náh ké tɛ́y ni n mɔ n pi.
Sɛ̃ ye à kɩ n pɩ, pópó kɩ pɔ nɔ gbí nɛ̂-á gbɩ wɛ̃kì kɩ yah syi.
21 Tɛ́ yìkìnì pól névye gbɔ̃̀ sàhnɔ́ kɩ mɛ ǹmɔ yõ.»‡

Yesu tɛ̃ wɛ sétɑ̂n yɔ̃̀tɛ̃ tyí

22 Képah náh, nósyɔ́ ɗí yɔ́ tɛ̃ pɔ Yesu tyí. Sétõ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à pɩ yĩ́tũ̂
ànɛ̂ kèdɔ̀kìlɛ. Yesu mɛ à dɛ mɔ, à kɔ̃ tɛ̃ wɛ n wɛkɩ, tɛ́ fɛ̃ n yah.
23 Képah tɛ̃nɛ, kè pɩ gbɛ̃ndùnìnɛ tɔ́wû pól tyí, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ:
«Tɛ́ Davidi Píɗí náh yɔ̀ lɛ́?»
24 Ǹtɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́, pè nɛ sétɑ̂n yɔ̃̀tɛ̃ Bɛlsebuli ó
gbɔ̃̀ yõ-á à n yĩni sétɑ̂nnɛ.
25 Tɛ́ Yesu-á pé fɔkɔ sõnɔ wɛ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ: «Yɔ̃tɔ̃rí nɛ̂ tɛ̃ névye-à fyɔ̀
yuku wɛ̃nɛ n fwo, kɛ́nɛ yɔ̃̀tɔ̃rí kɩ yɩkɩ. Kwil nɛ̂ névye-à yuku wɛ̃nɛ n fwo,
kè náh n wũ n pi. Sɛ̃ ó ye, kéte nɛ̂ névye-à yuku wɛ̃nɛ n fwo, ké tɔ náh n
wũ n pi.
26 Tɛ́ sétɑ̂n yɔ̃̀tɛ̃-à tyah ǹ nolɛ n yĩni, ǹ gblɔ̃́y náh à n fwo di? Ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí se
kɩ wũ?

‡ **12:21** 12.18-21 - Yah n tɛ Yesayi 42.1-4.

27 Tɛ́ ńmɔ-à mɛ sétȁnnɛ n yĩni Bɛlsebuli gbȍ yõ yé yo à; yépi tȉnkȉ névye
wɔ-á dò, nɛ̂ gbȍ yõ mɛ pépi n yĩni sélɛ wɛ́? Pépi ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ yé kɔ̃.
28 Liyel Mirki gbȍ yõ-à mé n yĩni sélɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃rí-á
yĩni tɛ̃ yé tyí.
29 Tǎhkì-á mɛ dɩ́§ nɛ̂ sɔkɔ, nɛ̂ kɩ fɛ̃ ǹ púkúbí-ńkɛ̃ sɔkɔ, kɩ de ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ
kɩ ǹ gbȁn yȋ kwel? Máhah wǎh kɩ à pukubi tɛ́ kɩ pyě de ǹ wɔ̀kɔ̀ yȋ kwel.
30 Névi nɛ̂-à mɔ́-ńkɛ̃nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ ńnɛ n fwo. Névi nɛ̂ náh mɛ ńnɛ n
yohnɩ n mɔ tùkènmɔnɔ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ kárkínɔ́lɛ n pɩ.
31 Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: ‹Névye tyípêl pól ànɛ̂ pé Liyel gbyɔ̀nɔ́
pól kɩ fɛ̃ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. Ǹtɛ Liyel Mirki gbyɔ̀nɔ́ tɛ̃ wɔ náh n yɔ̃ mɔ n pi pé
tyí póllɛ.
32 Névi nɛ̂-à yo de Névi Pídɩ̃́ tyí, kè kɩ fɛ̃ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à yo de
Liyel Mirki tɛ̃ wɔ tyí, kè náh yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃ n pi kwɛynɛ, kè náh yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃
n pi ńsȍ tɔlɛ.›
33 Yé yah, séswɔ̂ n pnɛ ké pye dùkù sɔkɔ. Yâh nɛ séswɔ̂ nɛ̂-á mɛ plɛ, yé
nɛ ké pye tɔ-á mɛ plɛ. Yâh nɛ séswɔ̂ nɛ̂ náh mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á mɛ
kétúkùyɔ̂.
34 Wáhnmírɔ́ nɔ́pi, tyípéplɔ se kɩ fɛ̃ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ tɛ́ yé nnɔ mó tɔ̃
mɛ yúkúnɔ́lɛ pèkèlɛ? Névi nɩ-á mɛ yúkúnɔ́lɛ tyi nónónɛ, sépi ye n wil tɛ̃
vyãh sɔkɔ dò.
35 Nɛ́pépɛ̌y tyípéplɔ n wil ǹ nɩ sɔkɔ. Nɛ́túkù tyítúkúnȉ tɔ mó n wil ǹ nɩ
sɔkɔ.
36 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, yah kɛ̃ wɛlɔ nónó pól-á névye n wɛkɩ, sé ywɔ̃
kɩ piki n yah n pi pé tyí Liyel tukey tuke sõlɛ.
37 Tukey kɩ tuke á yõ à yĩnɛ á vyãh wɛynɛ kɩ gbɩlɛ ǹ kɔ̃, képah náh pɩ kɩ
lékàhlɛ ǹ kɔ̃.

Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyí nɛ à gbȉl yɔ́ pɩ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyí

38 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú yísyɔ́ mɛ
Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ́, páh mɛ ké tyí nɛ à gbȉl yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ
nɛ wǎh n wil Liyel tyí.
39 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwɛy gbĩ névye náh plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃ Liyel ó tyí
yõ. Pè mɛ ké tyí nɛ mé gbȉl yɔ́ pɩ pé yah. Ǹtɛ kèyǎh ńtɛ̃ náh pɩ pè wɛ̃kɩ n
pi, à wil Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Nsyonasɩ tyí sɔkɔ.
40 Yé yah, sɔ̃-á lésõ Nsyonasɩ sèpȉn tɔ̃nì pɩ yɛ̃nkô-ǹgbɛ̌kì yɔ́ fɔkɔ sɔkɔ,*
sɛ̃ ye Névi Pídɩ̃́ tɔ kɩ sèpȉn tɔ̃nì pɩ sétáh sõwãh.
41 Nsyonasɩ-á lésõ Liyel tɛ̃ntȍ yo Ninivi kwil tãn tyí, pè fɛ̃ syi pé tyípêl
pínɔ́ yal mɔ. Ǹtɛ nɛy mɛ ásȍ nɛ̂-á kal Nsyonasɩlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel tukey
tuke sõlɛ, Ninivi kwil tãn kɩ yuku kwɛy gbĩ névye yõ, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.
42 Pi nɛ̂-á lésõ yɔ̃tɛ̃nɛ Saba sétáh yõ, à lésõ wil fíí sétáh yȉn tyí, à pɔ yɔ̃tɛ̃
dĩ Salomo lékãm wɛlɔ noh.† Ǹtɛ nɛy mɛ ásȍ, nɛ̂-á kal Salomolɛ. Kǎh pɩ sɛ̃,
Liyel tukey tuke sõlɛ, kénɛ pi kɩ yuku kwɛy gbĩ névye yõ, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.

Sétõ syínpɔndenɔlɛ névi sɔkɔ

43 Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃nnɩ kɔ n kɔ̃, ǹ mì-ǹsah yah n kɔ̃. Ǹtɛ
wàh wɛ́-ńkɛ̃nɛ,

§ **12:29** 12.29 - Dɩ̃́ nɛ̂ tyí-á yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀, sétȁn yɔ̃tɛ̃ ye pè n ye. * **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Nsyonasɩ 1.17. † **12:42** 12.42 - Yah n tɛ 1 Yɔ̃tãm 10.1-13.

44 à n yo ǹ gblɔ̌y tyí nɛ, páh sõ wil ńyãh sɔkɔ, páh kɩ pé syɩ yuku nɛ́npɔ́.
Wàh ǹ syɩ, tɛ́ kyɩ ǹ tɛ̃-ǹsah dyàh wɛ ké kɔ́kɔ́lɛ yàlntɔ̃nsàhnɔ́lɛ,
45 à n kyɩ sé no sétãnnɔ́ kwǎrninɔ syah, nónó-á peke kal ǹmɔlɛ. Sé tɔ̂ɔ́
n kyɩ n de n tɛ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃́, tɛ̃ mɛ̀ dùkù ké syɩ n peke n kal ǹ gben
tɛ̃nɛ. Sɛ̃́ ye kwɛy gbĩ nɛ́pêl tɔ tyí kɩ n pɩ n pi.

Nónó mɛ Yesu yṹ ànɛ̂ ǹ yṹnpyélɛ?

46 Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyí, ǹ yṹ ànɛ̂ ǹ yṹnpyé pɔ yĩn kégbɔ́
tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé yo mɔ ǹ tyí.
47 Ǹnî mɛ yo ǹ tyí nɛ à noh yɔ̀, ǹ yṹ ànɛ̂ ǹ yṹnpyé-á mɛ yĩ́ntɛ̃nɔ́lɛ kégbɔ́.
Pǎh mɛ ké tyí nɛ pé yo mɔ ǹ tyí.
48 Yesu mɛ yo tɛ̃ tyí nɛ: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ nɔ̂lɛ, ànɛ̂ nónó mɛ ń yṹnpyélɛ?»
49 Tɛ́ ǹ gbɔ̂̃ nɔ mɔ ǹ tɔ̂̃ sã́hpú tyí tɛ́ nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ nɔ̂ ànɛ̂ ń yṹnpyé wɛ
yɔ̀.
50 Yé yah, ńmɔ Sú nɛ̂-á yĩ̂nyõ, wǎh mɛ nɛ̂ tyí, névi nɛ̂-à képahlɛ n pɩ, tɛ̃
wɔ ye ńmɔ yṹnpilɛ, képah náh pɩ ń nɔ̂lɛ.»

13

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh sèmukɔ mîr-ò tyí yõ

1 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Yesu wil gbô sɔkɔ à kyɩ kɔ̃ tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ.
2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ pɔ à mɔ gbĩ. Pé tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à de kɔ̃ tɛ̃ krótókè
yɔ́ sɔkɔ. Tɔ́wû pól sɔ̂̃ mɛ yĩ́nntɛ̃nɔ́lɛ yɔ́ngbalɩ sɔkɔ.
3 À sɔ̂̃ mɛ tyi náhnáhlɛ n yãh pé tyí sèm̀ìrn sɔkɔ, mɛ n yo pé tyí nɛ: «Sõ
yɔ́lɛ, dĩ́ yɔ́ lésõ kyɩ sèmukɔ mír-ńsah ǹ swãh sɔkɔ.
4 Wǎh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ, kèpye mɛ pɔ sépi yɔ.
5 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ yen kwéy tɛ̃-ǹsah légbĩ́ yõ. Tɛ́ kǎh pɩ yen gbɩ náh sɔ̂̃
mɛ nɛ́npɔ́ sɛ̃́, sè núkú fi súú.
6 Tɛ́ sè náh tɛ̃ wɛ yɑ̂̃hnì gbɩ mɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, gbĩ-á pɔ vyãh sè tɛ̃, sè kɔkɔ.
7 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ de pɑ̂̃n nɩyɔ̃́, pɑ̂̃n mɛ yuku fyãh sé yõ.
8 Ǹtɛ yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ à pɔ ywɔ̃ pɩ. Túkù pyenɔ
lèkwɛ̃̌kwɛ pɩ, túkù tikitɔ̃nítɔ̃nɩ pɩ, túkù yõgbãmgbãm pɩ.
9 Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.»

Tir nɛ̂ yĩn mɛ Yesu n yãh névye tyí sèm̀ìrn sɔkɔ?

10 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̂̃ sã́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ
tɛ́ à n yãh no nɔ́pi tyí sèm̀ìrn sɔkɔ nɩ?
11 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tɔ̃rí tyi nónó-á sɔ̂̃ mɛ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́
ye yépi kɔ̃. Ǹtɛ kè náh pépi wɔ kɔ̃.
12 Névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnìnɔ́ kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yõ yrɔ̃̌yrɔ̃̌. Tɛ́ névi nɛ̂
tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyí, kè kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.
13 No nɔ́pi mɛ n yah, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n wɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ pè
náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ. Pè mɛ pé nínɛ n kwɔ, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ
n nohnɩ, képah n wɛ̃kɩ nɛ pè náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé
n yãh pé tyí sèm̀ìrn sɔkɔ.
14 Liyel tɛ̃ntɔ̂̃ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah, képah ye n nɔ pélɛ yɔ̀. À
lésõ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé kɩ yé nínɛ n kwɔ n nohnɩ, tɛ́ yé náh ké tyí yah wɛ n pi.

Yé kɩ n yah, tɛ́ yé náh kwâh yɔ́ wɛ n pi, képah n wɛ̃kɩ nɛ yé náh mɛ ké tyí
yahlɛ n wɛ.
15 Nikisekɔ́kɔ́ névye ye no nɔ́pilɛ.
Pè mɛ pé ní tah tũ,
tɛ́ pé yĩ́ vike sah
nɛ sè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé ní káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh
pé kɔ̃ pé káh fɛ̃ ké tyí yah wɛ,
pé mó vi mɔ Liyel wɛ̃̌kì yõ
ń kɔ̃ mé pè wɛ n dɛ n mɔ.›
16 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ tyí nɔ,
yé yĩ́ mɛ n yah, yé ní mɛ n nohnɩ.
17 Kégbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yáh tyi nónó wɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
ànɛ̂ névye nónó-á nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, pé náhnáh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sè wɛ,
tɛ́ pè náh sè wɛ. Yáh tyi nónó noh, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sé tɔ noh, tɛ́ pè
náh sè wɛ noh.»

Sèm̀irkì kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh sèmukɔ mîr-ò tyí yõ

18 «Sèmukɔ mír-ò sèm̀irkì yõ-á nɛ̂nɛ, yé yé ní sah kè noh:
19 Névye nónó-à Liyel tɔ̃́rí tyí yónó noh tɛ́ pè náh ké dùkù pĩ, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃
n pɔ wɛy mɛ̀ wilki pé fɔkɔnɩ sɔkɔ. Pè mɛ wɛ̃̌gbalɩ tyí kɔ̃lɛ ńyãh sɔkɔ-á
sèmukɔ syɩkɩlɩ.
20 Túkù mɛ légbĩ́ yõ tyí kɔ̃lɛ, ńyãh sɔkɔ-á sèmukɔ mir mɔ. Pépi-à wɛy
mɛ̀ noh, nɛ́npɔ́ swɔ pĕ kè fɛ̃ n syi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.
21 Tɛ́ pè náh n yɛ kè yɑ̃̀hnɩ̀nɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pĕ kè fɛ̃ n syi nɛ́npɔ́ swɔ ó
sɔkɔ. Tɛ́ yèvyãhrɩ, képah náh pɩ fɔ̃́hnɔ́-à núkú pè yĩni tɛ̃ kénɛ wɛy yĩnnɛ,
pĕ pé náh vi kè kɔ̃ súú.
22 Túkù mɛ pɑ̃̀n tɛ̃-ǹsah tyí kɔ̃lɛ, pàh wɛy mɛ̀ noh, kèkɔ̃yɔ̃́ tyi fɔkɔ sɔ̃nɔ
ànɛ̂ tahrɩ dékè n pɔ ké yah kɔ̃, kè náh n tɛ̃ n wɛ tirlɛ n pɛkɩ pé tyí.
23 Túkù wɔ mó mɛ sétáh pèpɛy tyí kɔ̃lɛ, pépi-à wɛy mɛ̀ noh, pĕ ké dùkù
pĩ, yɔ̃re n wɛ ké tyí sèmukɔ tyí kɔ̃lɛ, nónó-á pyenɔ lèkwɛ̆kwɛ pɩ, ànɛ̂ nónó-á
tikitɔ̃nítɔ̃nɩ pɩ, ànɛ̂ nónó-á yɔ̃gbãmgbãm pɩ.»

Sèm̀irkì nɛ̂-á yãh fílkì tyí yõ

24 Yesu tɔ̃ sèm̀irkì yɔ́ yãh pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ
sãh sèm̀irkì nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésɔ̃ sèmukɔ duku pèpɛy mir mɔ ǹ swãh
sɔkɔ.
25 Tɛ́ névye-á pɔ dɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ sépɛ kyɩ fílpyé mir dah mɔ kɔ̃ ké sɔkɔ
nɛ̂-á mɛ ké kètɔ̀lɛ, tɛ́ ǹ náh vi sɔkɔ.
26 Kăh pɔ kyãh tɛ́ n dubi gbĩ́ nɛ̂nɛ, fílkì tɔ ké yõ wilki mɔ kwèy.
27 Sètɛ̃ dĩ́ tɔ̃̀npɩbɩ-á kè kyɔmɩ wɛ sɛ̃, pè mɛ kyɩ kè yo pé yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ tyí nɛ
ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃, sèmukɔ duku pèpɛy-á se sɔ̃̀ à mir mɔ ǹ swãh sɔkɔ; tɛ́ kè se pɩ
sɔ̃ tɛ́ fílkì tɔ pɔ n wɛ ké sɔkɔ nɩ?
28 À mɛ yo pé tyí nɛ, sépɛ yɔ́ tɔ̃̀ vyãh-á képahlɛ. Pè mɛ nɛ, à se mɛ ké tyí
nɛ pé kyɩ sè viki nɩ?
29 À mɛ nɛ ɔ̃̀ɔ̃-á. Ńkɛ̃ pàh kɩ nɛ páh sélɛ n viki, sèmukɔ tɔ-á kɩ syah n
kwrɔ n mɔ n viki sélɛ.
30 Pè yɛ sé yõ sè nɛ n kyãh wɛ̃ tyí kè syi pɔ n nɔ sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́ tyí. Tɛ́
sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́-à kɩ pɔ nɔ, páh kɩ yo sèmukɔ tɔ́kɔ́pú tyí nɛ pè fílkì ǹgbò

kõ, pè mó sè pukubi pbɔ pbɔlɛ pè kyɩ n sukɛ. Tɛ́ sèmukɔ wɔlɛ, pè képah tɔkɔ n mɔ pé dúkúrí sɔkɔ.»

Sèmȉrn nónó-á yãh mútárdɩ̀ pi ànɛ̂ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí yõ

31 Yesu tõ sèmȉrkȉ yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh
sèmȉrkȉ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dɩ̃́ yɔ́ lésõ mútárdɩ̀ pi tɔkɔ duku mɔ ǹ swãh sɔkɔ.
32 Képah yilɔ kal yípyé póllɛ. Tɛ́ kàh fi, kè n pɩ gblò kal sèmukɔ duke
póllɛ. Kè n pɩ séswɔ̂ sɔ̃, kèpye n pɔ syɛ̀ pɩ ké yȉngbȁn tyí.»
33 Képah náh Yesu tõ sèmȉrkȉ yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃
tɔkɔ sãh sèmȉrkȉ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Sê yɔ́ lésõ kɔ́kɔ́nɔ́ tɔkɔ mɔ tɔkɔ yɩ̃́ tɔ̃́nɔ́
mífɑ̃́hkɩ̀ sɔkɔ, ké pól kɔ̃ kè dɔkɔ.»

Yesu sèmȉrn yɑ̃́hnɔ́ yõlɛ

34 Yesu sȍ mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yãh tɔ́wû tyí sèmȉrn ó sɔkɔ. Ȁ náh sȍ mɛ
tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yo pé tyí nɛ́ sèmȉrn sɔkɔ náh.
35 Ȁ képah pɩ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò tir yónsàhnɔ́ kɔ̃ kè wil. Ȁ lésõ nɛ ńkɛ̃́:
«Mé kɩ tyilɛ n yo sèmȉrn sɔkɔ. Tyi nónó-á sȍ mɛ wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ mɔ
gbɩ̃́ dùkùlɛ, mé kɩ névye níkí yɩkɩ sélɛ.»*

Sèmȉrkȉ kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh filkȉ tyí yõ

36 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yal tɔ́wû tnɔ̂ à sɔkɔ gbô. Ǹ tȍ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂
tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, swãh sɔkɔ filkȉ sèmȉrkȉ nɛ̂-á sȍ à yãh, à ké yõ yo pé syah.
37 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Sèmukɔ duku pèpɛy mírnmɔ-òlɛ, Névi Pídɩ̃ ye.
38 Swãhlɛ, kèkõyɔ̃́ ye. Sèmukɔ duku pèpɛynɛ, Liyel yȍtɔ̃rí sɔkɔ wɛ̃́npȉ ye.
Fílkȉlɛ, sétȁn yȍtɛ̃ náh névye ye.
39 Sépɛ nɛ̂-á mir dah mɔ filpyélɛ, sétȁn yȍtɛ̃ ye. Sèmukɔ tɔ́kɔ́nɔ́lɛ, kèkõyɔ̃́
tyɛ́nɔ́ ye. Sèmukɔ tɔ́kɔ́púlɛ, yȋnyõ tȍnpɩbɩ ye.
40 Sɔ̃-á pě filkȉ viki n sukɛ nyàh sɔkɔ, sɛ̃́nkɔ̃ ye kɩ n pɩ n pi kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́
tɔ sɔkɔ.
41 Névye nónó pól-á névye yõlɛ n yɩkɩ n mɔ pèkè pínɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ nónó
pól-á tyítúkúnȉ pípúlɛ, Névi Pídɩ̃ kɩ ǹ yȋnyõ tȍnpɩbɩ tɛkɩ n mɔ n pi, pè kɩ
pɔ pè wilki ǹ tɔ̃rí tyah sɔkɔ.
42 Tɛ́ kɩ pè min dah mɔ sĩnki nyàh sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́
kɩ mɛ.
43 Ǹtɛ névye nónó-á mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, pépi wɔ kɩ n tɛ̃ pé Sú Liyel
tɔ̃rí sɔkɔ, gbȋ tyí kɔ̃lɛ. Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.»

Sèmȉrn nónó-á yãh tahrɩ wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ pɛ́rlɩ̀ tyí yõ

44 Képah náh, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh
sèmȉrkȉ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dɩ̃́ yɔ́ lésõ kyɩ wil mɔ tahrɩ wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́ yɔ́ yõ swãh
yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè tɔkɔ tõ wɔ̃bɩ. Ké wɛ́nɔ́ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tɛ̃ tyí, à sɔkɔ à kyɩ ǹ gbȁn yȋ
pól yãm à pɔ swãh mɛ̀ dwe.
45 Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ tõ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmȉrkȉ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Gbɔ̀ yɩ̃́-ò
yɔ́ lésõ mɛ, nɛ̂-á yȋ kètǎrnɔ́ yísyɔ́lɛ n yah n kɔ̃, pè n ye pɛ́rlȉnɔ́lɛ.
46 Wǎh pɔ ké dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ wɛ, à kyɩ ǹ gbȁn yȋ pól yãm à pɔ kè dwe.»

Sèmȉrkȉ nɛ̂-á yãh yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ tyí yõ

---

* **13:35** 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.2.

47 «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀irk̀i nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Nósyɔ́ lésõ
yɛ̃nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, à yɛ̃nkyɔ duke pól tɛ̃.
48 Kăh yuku, pè kè yɔrɩ wilki pɔ kènkwằh yõ, tɛ́ kõ tɛ̃ à yɛ̃nkyɔ gblɔ wah
mɔ dú sɔkɔ, tɛ́ sé tɛ́lɔ́ milki.
49 Sɛ̃ ye kɩ n pɩ n pi kèkõyṍ tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ. Yȋnyõ tồnpɩbɩ kɩ pɔ nɛ́túkúǹi
wah wilki nɛ́gbló sɔkɔ,
50 kɩ kyɩ pè min dah mɔ sĩnki nyàh sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́
kɩ mɛ.»

Kwɔ́nɔ́ kédyâh ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ késấnnɛ

51 Képah náh Yesu tõ yo ǹ tồ sấhpú tyí nɛ: «Yé se tyi nɔ́pi pól noh wah?»
Pè mɛ nɛ àwe-á.
52 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tyi kồnsàhnɔ́ kwɔ́pú nónó-á sồ
kwɔ́nɔ́ wɛ sɔkɔ Liyel tyi kồnsàhnɔ́ tyí yõ ǹgbòlɛ, tɛ́ tõ pɔ kwɔ́nɔ́ wɛ Liyel
tɔ̃rí tyí yõ núkúnúkú, tɛ́ névyelɛ n kwɔ sélɛ, pépi mɛ kéte tɛ̃ yó sɔ̃, nɛ̂-á
yídȋ sồ mɛ ǹ tyí ǹ dúkúrí sɔkɔ, tɛ́ à tõ pɔ snɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ, tɛ́ mɛ sélɛ
névyelɛ n kõ.»

Nasarɛtɩ tãn yahle sɛ̃nɔ́lɛ Yesu yõ

53 Tɛ́ Yesu-á sèm̀irn nɔ́pi yãh tɛ pé tyí gbȋ́ nɛ̂nɛ, à yal nɛ́npɔ́
54 tɛ́ sɔkɔ ǹ kwil sɔkɔ. Wăh kyɩ nɛ́npɔ́, à kyɩ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ pé Liyel ní-
ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ no pól gbằn du ǹ tyílɛ. Pè sồ mɛ yo tũ nɛ, à se wɛ
ńyãh lékấm ànɛ̂ tɛ̃nwɛnɔ mɛ̀nɛ, à fɛ̃ gbȉl nɔ́pilɛ n pɩ nɩ?
55 Ǹmɔ kó sésár sɛ́-ò pídȋ́nɛ nɩ? Ǹ yṹ yĩn kó Marilɛ, tɛ́ ǹ gbɛ̃ndȋ́pi mɛ
Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyosɛfu, ànɛ̂ Simo, ànɛ̂ Nsyudelɛ nɩ?
56 Tɛ́ ǹ dósyɔ́ pól kó mɛ pépilɛ ásồ yɔ̀ nɩ? Ǹtɛ ńyãh tɛ̃ ó se ǹmɔ wɛ lékấm
ànɛ̂ tɛ̃nwɛnɔ mɛ̀nɛ nɩ?
57 Képah sõnɔ sồ mɛ pé yõ yɩkɩ pè kõ pè tɛ̃ sɛ̃ kwlɔ Yesu yõ. Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tɛ̃ntồ syínyo-ò kwil ànɛ̂ ǹ kéte sɔkɔ ó ye pè
náh ǹnɛ n mɔ n kõ Liyel tɛ̃ntồ syínyo-òlɛ.»
58 Păh yahle sɛ̃nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃, à náh mó gbȉlnɔ́ náhnáh pɩ nɛ́npɔ́.

14

Wèlnẁilk̀i-ò Nsyɔ̃ kúnɔ́lɛ

1 Légbȋ́nɛ, Kalile mara yồtɛ̃ dȋ́ Yerɔdɩ Yesu tyí yɔ́nɔ́ noh,
2 tɛ́ yo ǹ tồnpɩbɩ tyí nɛ, Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á yɔ̀ tɔ́tɔ́. Ǹ lékó-á yilki mɔ.
Képah-á tɛ̃nwɛnɔlɛ ǹ tyí à fɛ̃ gbȉlnɔ́lɛ n pɩ.
3-4 Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, Yerɔdɩ lésõ ǹ gbɛ̃ndȋ́ Filipi kyɩ Yerɔdyadɩ tɛ̃ syi.
Nsyɔ̃ mɛ kè yo ǹ tyí nɛ, ké yah náh à à tɔkɔ. Pi mɛ̀ yĩnnɛ, Yerɔdɩ mɛ pè kõ
pè Nsyɔ̃ tɛ̃ à kârn mɔ ǹ tyí, tɛ́ à dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
5 À lésõ mɛ ké tyí nɛ pé Nsyɔ̃ ko mɔ. Ǹtɛ tɔ́wû-á lésõ mɛ Nsyɔ̃nɛ n mɔ n
kõ Liyel tɛ̃ntồ syínyo-òlɛ sɛ̃, pépi yah tíkí mɛ à tɛ̃.
6 Ǹtɛ Yerɔdɩ dúbínɔ́ yòh vȉnpɔnɔ syáh syah sõlɛ, Yerɔdyadɩ písê yõ yi
nɛ́yénɔ́ yah sɔkɔ. Kè mɛ nɔ Yerɔdɩ tyí,
7 fɔ́ɔ́ à ǹ vyãhlɛ à kõ, tɛ́ ǹ wo ǹ tyí nɛ wàh kɩ sɔ̃ kwáhdúkú nɛ̂ yah kõ pé
tyí, páh kɩ kélɛ à kõ.
8 Képah sɔkɔ, pípír yṹ mɛ à kurki mɔ à kõ à yo Yerɔdɩ tyí nɛ, à Wèlnwȉlkȉ-
ò Nsyɔ̃ yõlɛ pé kõ ásồ dú pyahrɔ yó sɔkɔ.

9 Képah tɛ̃nɛ, kè yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yah kwɔ. Ǹtɛ ǹ wɔ́nɔ́ mɛ̀ yĩnnɛ ǹ nɛ́yénɔ́ yɩ̃́ yah,
à nɛ pè pɔ kélɛ à kɔ̃.
10 Tɛ́ pè kɔ̃ pè kyɩ Wèlnwɩ̃̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ yõ kãm wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
11 Pǎh kè kãm, pè kè dah mɔ dú pyahrɔ yɔ́ sɔkɔ à pɔ pípír kɔ̃, à mɛ kè
syi kyɩ ǹ yṹ kɔ̃.
12 Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ pɔ ǹ lékó tɔkɔ kyɩ yĩ, tɛ́ kyɩ ké yah yo Yesu syah.

Nɛ́pɩ̂̃ kèyõ nînɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃ púnɔ́lɛ Yesu tyí

13 Yesu-á yĩ mɛ̀ noh sɛ̃́, à de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ pè yal
nɛ́npɔ́, à yuku gbɛ̃́nnɩ tyah yɔ́ sɔkɔ à kyɩ tɛ̃ pé yahlɛ. Tɔ́wû-á pé sɔ́kɔ́nɔ́ tyí
noh ńyãh sɔkɔ, pè wil kwlo kwlo sɔkɔ à pé nyáh sõ gbáhkɩ̀ yõ.
14 Yesu-á wil krótókè sɔkɔ tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃́, pé yãm à tɛ̃. À̂ mɛ pé
yámpú dɛ mɔ.
15 Ǹvɩ̃́-á pɔ nɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, gbɛ̃́nnɩ tyah sɔkɔ-á
pélɛ yɔ̀. Tɛ́ lékɑ̃̂h-á mɛ n tyah mɔ́nɔ́lɛ, à kó tɔ́wûlɛ n fin n mɔ pè kyɩ yõ yõ
yɩ̂lɛ n yah n dwe kwlo sɔkɔ nɩ?
16 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yõ náh mɛ ké tyí pè sɔkɔ. Pépi yõke yah pé gblɔ̃̌y
pè kɔ̃ pè yõ.
17 Képah sɔkɔ, pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ ó-á
mɛ pépi tyí ásɔ̃̂ dò.
18 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè sè tɔkɔ n pɔ pé kɔ̃ ásɔ̃̂.
19 Tɛ́ mɛ tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ fílkɩ̀ yõ, tɛ́ búrn plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́
nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ ǹ yah yɔ̃ yɩ̃̂nyõ à wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ sè kwɔkɩ mɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃
pè syi tɔ́wû kɔ̃.
20 Pé pól mɛ yõ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ vyɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yɩ̃́ínɛ.
21 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ yõ yõke mɛ̀nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ díbí nɛ́pɩ̂̃ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm (5
000) kénkɔ̃lɛ syɔ́ ànɛ̂ wɛ̃́npɩ̀ vyãh kɛ̃́nɛ.

Yesu kɔ́nɔ́lɛ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ

22 Képah náh, Yesu núkú ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbah tɛ̃ nɛ pè de krótókè sɔkɔ, pè
mɔ pé yahlɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, péwɔ mó tɔ́wû fin mɔ.
23 Wǎh pé fin mɔ tɛ, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yõ à kyɩ tɛ̃ ǹ tyílɛ à Liyellɛ n ni.
Lékɑ̃̂h mɔ pɔ à wɛ ǹ gblɔ̃̌y nɛ́npɔ́.
24 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, krótókè sɔ̃̀ mɛ gbɛ mɔ tɛ yɔ vyãhlɛ náhnáh. Tɛ́ yɑ̃́hkí sɔ̃̀
mɛ pélɛ n yohnɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, ni sɔ̃̀ mɛ krótókèlɛ n kah n fwo.
25 Tyah dal gbɩ̃́nɛ, Yesu tyah n kɔ n yuku pé tnɔ̂ yɔ yõ.
26 Pǎh à wɛ à n kɔ n pi yɔ yõ sɛ̃́, pé sãm yɔkɔ. Pè tyah n yo nɛ lékó mírkí
yɔ́-á. Tɛ́ tyah n de n syi tíkí tɛ̃ tyí.
27 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu mɛ yo mɔ pé tyí nɛ, pè pé nɩ syãh. Péwɔ-á, pè
káh tíkí pɩ.
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ ńtyɩ̃́nɔ, à péwɔ
kɔ̃ pé wil kɔ pɔ ǹ tnɔ̂ yɔ yõ.
29 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pɔ!» Pyɛrɩ mɛ wil krótókè sɔkɔ à tyah n kɔ n yuku
Yesu tnɔ̂ yɔ yõ.
30 Ǹtɛ wǎh pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ yɑ̃́hkí-á mɛ n kah n pɩ, tíkí à tɛ̃. Képah
sɔkɔ, à tyah n tiki n de ni sɔkɔ tɛ́ de syi nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ oo!
31 Nɛ́npɔ́ swɔ Yesu núkú ǹ gbɔ̃̀ nɔ à à tɛ̃ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à náh sɛ̃ péwɔ yõ
fwɔ́ɔ lɔ́. Sɔ̃ se pɩ tɛ́ à n sõ tɔ̀tɔ̀ nɩ?

32 Tɛ́ pè mɛ de krótókè sɔkɔ, yá̃hkí núkú yĩn.
33 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ krótókè mɛ̀ sɔkɔ, pè gbètukunɔ di Yesu yah tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ, kègbɩ yõ, ǹmɔ-á Liyel Píd̃ínɛ.

Yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛtɩ sétáh yõ

34 Yesupi-á yɔ́-ǹgbɛ̃ kah tɛ, pè de Yenesarɛtɩ sétáh yõ.
35 Nɛ́npɔ́ tãn mɛ à yah pĩ, tɛ́ núkú ǹ pɔ́nɔ́ yo soh mɔ nɛ́npɔ́ tĩ̀n tãn pól
tyí. Pè mɛ pɔ pé yámpú póllɛ ǹ tyí.
36 Tɛ́ ǹnɛ n ni nɛ, à yɛ pé kõ pé tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyãh ńtɛ̃ ó tyí. Tɛ́ nónó
pól-á fyɔ̀ tũ ké tyí, pè dɛ.

15

Tyi nónó-á kɩ fɛ̃ névi silki Liyel yah

1 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú wil
Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ à pɔ Yesu tnô, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃́,
2 sɔ̃ se pɩ tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sá̃hpú náh mɛ n kɔ lékɔ̃lɔ́ wã̀ldɩ̀ yõ nɩ? À nɛ n yah pè
yãrlɛ n yõ, tɛ́ pè náh se mó tõ pé gbã̀n wu à yĩnɛ pé wã̀ldɩ̀lɛ lɛ́.
3 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Tɛ́ yépi wɔ-á dò, sɔ̃ pɩ tɛ́ yé wã̀ldɩ̀ yĩnnɛ, yé náh mɛ
n kɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l yõ?
4 Yé yah, Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ.›* Tɛ́ tõ
kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Névi nɛ̂-à wɛ̀ntùkù wɛkɩ ǹ sú tyí, képah náh pɩ ǹ yṹ tyí, tɛ̃
yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.›†
5 Ǹtɛ yépi wɔ n mó nɛ, névi nɛ̂-à yo ǹ sú képah náh pɩ ǹ yṹ tyí nɛ, kwâh
nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ pé tyí ǹ yohnɩ n mɔ mɔ tɛ̃̀nɛ, páh képahlɛ Liyel kõ tɛ,
6 ǹ dúbí-ò mɛ̀ yòhnɩ̀nmɔnɔ kɔ̃lɩ náh tõ mɛ ǹ yõ. Kàh pɩ sɛ̃́ à, Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh yé yɩkɩ yé wã̀ldɩ̀ yĩnnɛ di?
7 Vyá̃hsesyı̃́rí névye nɔ́pi, Liyel-á lésõ Yesayi kõ à nɛ̂ yo sah, képah ye
yépi n pɩ yɔ̀. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
8 «No nɔ́pilɛ, vyãh ó sɔkɔ ye pè n gbilki ńmɔlɛ.
Ǹtɛ pé nnɔ mɛ fíí ńnɛ.
9 Pãh kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tyi nónó yõ,
névye yah yı̃́ı̃ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye sélɛ.
Képah ye, gbílkínɔ́ nɛ̂-á pè n gbilki n pɔ ńnɛ pè yo,
nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.»‡
10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ́wû mɛ̀ ye tuke tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé yé ní kwɔ n
noh pallɛ, yè wɛlɔ nɔ́pi syíkí-ńsah pĩ.
11 Yì nónó-á n de névi vyãh sɔkɔ, sépi náh n silki ǹnɛ Liyel yah dɛ́. Wɛlɔ
nónó-á n wil ǹ vyãh sɔkɔ, sépi ye n silki ǹnɛ.»
12 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tɔ̃̀ sá̃hpú mɛ nɔ de ǹ tnô tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à kó pĩ nɛ ǹ wɛlɔ
nónó-á sɔ̃̀ sé yey mɔ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú tĩ̀nnɛ, sãh pè kah yɔ nɩ?
13 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèh nónó pól tɛ̃-á fyɔ̀ mɛ, tɛ́ ń Sú nɛ̂-á yĩ̂nyõ ǹmɔ
sɔ̃́nɔ́ náh sélɛ, sè kɩ viki to.
14 Yé yɛ pé yõ. Yı̃́tũbi ye pélɛ, nónó-á mɛ pé no yı̃́tũbi yahlɛ n tɛ̃. Tɛ́
yı̃́tũ̂-à mó tõ ǹ ní-ò yı̃́tũ̂ yah tɛ̃, pé nímí kɩ syɩkɩ de pwã̀h yɔ́ sɔkɔ.»

---

* **15:4** 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12. † **15:4** 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.17. ‡ **15:9** 15.9 - Yah n tɛ Yesayi 29.13.

15 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, wăh sɔ̃̀ nɛ pé pé ní kwɔ wɛlɔ nónó
noh pallɛ, à sé kɔ́r yo pé syah.
16 À mɛ pè syah nɛ: «Lékã́m kɛ̃́ névye se yépi tɔlɛ?
17 Yé náh pĩ́ nɛ yĩ̀ nónó pól-á n de vyãh sɔkɔ, săh ńkɛ̃́nɛ n syɔ̃ kèkùrkì̃
sɔkɔ, ǹ té n pyě n pɔ n wilki n kwɛ kèdúkúdahkɩ sɔkɔ di?
18 Ǹtɛ wɛlɔ nónó-á n wil vyãh sɔkɔ, sé sõ n wil sõnɔ sɔkɔ. Sépi ye n silki
névilɛ Liyel yah.
19 Névi lékã́m sɔkɔ ye sõnɔ túkúnì̃ n wil, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fɩ́kì
pɩ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pɩ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ yĩ̀belɛ, ànɛ̂ mɩ̀nɩ̀ yónɔ́lɛ, ànɛ̂ gbyɔlɛ.
20 Kénɛ tyi wɔ ye n silki névilɛ Liyel yah. Ǹtɛ névi-à ǹ gbɛ̃̀n wú-ńkɛ̃́nɛ à
yĩ̀nɛ wɛ̃̀ldì̃-á kè yo sɔ̃́ tɛ́ yõke yõ, képah náh n silki tɛ̃́nɛ.»

Sê yɔ́ pîsê dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ náh pɩ Nsyifulɛ

21 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ Tiri ànɛ̂ Sidõ sétáh yõ.
22 Tɛ́ pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ nɛ̂-á Kanah nɛynɛ. Ǹmɔ mɛ pɔ Yesulɛ yúkɛy tɛ́
mɛ n de n syi, mɛ yo tũ ǹ tyɩ́ nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Pɩ́dĩ́nɛ, à pé
yãm yah. Ńkɛ̃́ sétõ yɔ́-á mɛ pé pɩ́sê sɔkɔ mɛ ǹnɛ n kwlɔ képékèyɔ̂.
23 Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyɩ́. Ǹ tɔ̃̀ sã́hpú mɛ nɔ de ǹnɛ tɛ́ kè yah kɔ̃
ǹ tyɩ́ nɛ, à pi mɛ̀ kɔ̃ à ǹ syɩ pé náh, à káh pé sɔ̃̀ tɛ̃ nɛ n de n syi n yuku sɛ̃́.
24 Yesu mɛ nɛ, Liyel-á pé tɛkɩ mɔ Yisrayel no ó yĩ̀nnɛ, pépi nónó-á mɛ
képyɛ́nì mɔ́npunɔ sɔ̃́.
25 Ǹtɛ pi mɛ nɔ pɔ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé
yohnɩ n mɔ.
26 Yesu mɛ à syah nɛ, ké yah náh pè wɛ̃́npì̃ yõke tɔkɔ n mɔ pã̀hnpye kɔ̃.
27 Pi mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, gbɩ-á à yo pé yɔ̃̀tɛ̃. Ǹtɛ pã̀hnpye wɔ-á n yõ sé nátãm
yɛ̃́nmîrn yɔ̃́nkwɛnɔlɛ.
28 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Pi, á sɛ̃ yĩ̃́ ńmɔ yõ dɛ́. Wáh nɛ̂ yah
kɔ̃, Liyel kɩ kè pɩ á tyɩ́.» Légbĩ́ mɛ̀ ó sɔkɔ, pi pɩ́sê núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

29 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Tɛ́ dɔkɔ yuku
yɔ̃lɩ yõ à kyɩ kɔ̃ tɛ̃.
30 Képah tɛ̃́nɛ, nɛ́kwĩ́nkí pé yámpú tɛ̃ pɔ ǹ tyɩ́ à pɔ pè sah ǹ yah sɔkɔ.
Túkù sɔ̃̀ mɛ gbáhkì núkú névyelɛ, túkù mɛ yĩ́tũbilɛ, túkù mɛ nɛ́dónènɛ,
túkù mɛ kèdyɔ̀nɩ̀nɛ, à tahlɩ yámpú túkù tyɩ́. Tɛ́ Yesu mɛ pè dɛ mɔ.
31 Kè pɩ gbɛ̃̀ndùnĩ̀nɛ tɔ́wû tyɩ́, păh kèdyɔ̀nì wɛ pè mɛ fɛ̃ n wɛkɩ, nɛ́dónè
dónɔ́nɔ mɛ tyɛ, gbáhkì núkú névye mɛ fɛ̃ n kɔ tómtóm, tɛ́ yĩ́tũbi mɛ fɛ̃ n
yah. Képah tɛ̃́nɛ, pè gbílkínɔ́ sah Yisrayel Liyel yõ.

Yesu tɔ̃ tɔ́wû ǹgbɛ̃ pu

32 Yesu ǹ tɔ̃̀ sã́hpú ye, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ, tɔ́wû mɛ̀ yãm-á mɛ péwɔ tɛ̃. Pé
sèpĩ̀n tɔ̃́nì-á péwɔ náh sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tɛ́ yõ yõ kwâh náh se pé tyɩ́. Pé
náh mɛ ké tyɩ́ nɛ pé pè fín n mɔ pè sɔkɔ kwɛkɩlɛ. Pé túkù-á kɩ kyɩ n syah
n tɛ̃ n kwlɔ wɛ̃́kì yah.
33 Képah tɛ̃́nɛ, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú à syah nɛ, pé se kɩ wɛ ńyãh yõkelɛ gbɛ̃́nnɩ mɛ̀
sɔkɔ, kɩ fɛ̃ tɔ́wû mɛ̀ dùkù kɔ̃ pè kɩ yõ tɔ̃ nɩ?
34 Yesu mɛ pé piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃́ se mɛ pé tyɩ́ nɩ? Pè mɛ nɛ
kwărninɔ-á, à tahlɩ yɛ̃́nképì̃ yɩ́syɔ́ tyɩ́.
35 Képah sɔkɔ, à tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh.

36 Tɛ́ búrn pló kwǎrninɔ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ nópi tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ sè
kwɔkɩ à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pè syi tówû kɔ̃.
37 Pé pól mɛ yɔ̃ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke mɔ tɔkɔ yɩ̃́ kwǎrninɔlɛ.
38 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ yɔ̃ yɔ̃ke mɛ̀nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ díbí népɩ̃̂ kèyɔ̃ nínólɛ (4 000), syó
ànɛ̂ wɛ̃́npɩ̃̀ vyɑ̃h kɛ̃́nɛ.
39 Képah náh, Yesu tówû fĩn mɔ pè sɔkɔ, tɛ́ mɛ de krótókè sɔkɔ à sɔkɔ
Makadɑ̃ sétáh yɔ̃.

16

Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyí nɛ à gbɩ̃̆l yó pɩ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyí

1 Farisi wɛ̃kɩ̀ kópú yísyó ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kɩ̀ kópú yísyó nɔ de Yesu tnɔ̂ nɛ
pé à mɔ yah. Tɛ́ à syah nɛ à gbɩ̃̆l yó pɩ pé yah, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil
Liyel tyí.
2 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbɩ̃́yɩ̃́ de gbɩ̃́nɛ, yɩ̃̂nyɔ̃-à mɛ gbɔ̃̆lɩ̀ɩ̀,
yè n nɛ tyah yah-á kɩ yɩkɩ mɔ.
3 Tɛ́ séngbɔ̃́lɛ, yɩ̃̂nyɔ̃-à mɛ fɩ̃̂nmɔ̀ɔ̀, yè n nɛ kwɛynɛ tyah yah náh n yɩkɩ n
mɔ n pi. Yé mɛ fɛ̃ tyah dùkù wɔlɛ n pnɛ, tɛ́ tyi nónó wɔ-á mɛ n pɩ kwɛy
gbɩ̃ sɔkɔ, sǎh mɛ tyi nónónɛ n wɛ̃kɩ, yé tɛ̃ sépi wɔ dùkù pɩ̃ kwlɔ kɛ̀?
4 Kwɛy gbɩ̃ névye náh plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃ Liyel ó tyí yɔ̃. Pè mɛ ké tyí nɛ
mé gbɩ̃̆l yó pɩ pé yah. Ǹtɛ kèyǎh ńtɛ̃ náh pɩ pè wɛ̃kɩ n pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò Nsyonasɩ tyí sɔkɔ.» Képah yóntɛnɔ náh, à pè sah nénpó tɛ́ sɔkɔ.
5 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á n sɔkɔ yónkahnɩnɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú dyɔ
sɔ̃̀ fwɔ búrn tókónsɔkɔnɔlɛ.
6 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyɔ̀mɩ̀nó pɩ. Yé yé gblɔ̃̆ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃kɩ̀
kópú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kɩ̀ kópú kókónólɛ.»
7 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyah n sɔ̃ nɛ pépi-á pɔ búrn kɛ̃́nɛ, képah-á à kɔ̃
à n yo sɛ̃́ yɔ̀.
8 Ǹtɛ Yesu mɛ pé sɔ̃nɔ pɩ̃ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Liyel yɔ̃ sɛ̃́nyɩ̃-ńkɛ̃̂pú nópi. Sɔ̃
pɩ tɛ́ yé n sɔ̃ sɛ̃́ nɛ, yé náh pɔ búrnnɛ képah-á?
9 Yé náh tɔ̃́nɩ̀ mɛ sé dùkù pɩ̃ sɛ̃́ nɩ? Yé dyɔ náh mɛ n kwnɛ tɔlɛ máh búrn
pló kwlólɛ díbí népɩ̃̂ kèyɔ̃ nínó kyɛgbɑ̃m (5 000) pu, ànɛ̂ yáh yɔ̃́nkwlɔnɔ
télό tuke mɔ vyó yɩ̃́ dan nɛ̂nɛ di?
10 À tahlɩ máh búrn pló kwǎrninɔlɛ díbí népɩ̃̂ kèyɔ̃ nínó (4 000) pu, tɛ́ yáh
yɔ̃́nkwlɔnɔ téló tuke mɔ tɔkɔ yɩ̃́ dan nɛ̂nɛ, yé dyɔ náh mɛ n kwnɛ kélɛ di?
11 Tɛ́ sɔ̃ pɩ tɛ́ yé náh tɛ̃ wɛ pɩ̃ nɛ búrn tyí náh mé n yo yé tyí, máh sɔ̃̀ n
yo yé tyí nɛ: ‹Yé yé gblɔ̃̆ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃kɩ̀ kópú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kɩ̀ kópú
kókónólɛ?»
12 Képah sɔkɔ, pè pyě pɩ̃ nɛ mífɑ̃́hkɩ̀ sɔkɔ mɔ mɔ kókónó tyí náh sɔ̃̀ Yesu
n yo pé tyí nɛ pé pé gblɔ̃̆ynɛ n tɛ̃ kélɛ. Ǹtɛ Farisi wɛ̃kɩ̀ kópú ànɛ̂ Sadusi
wɛ̃kɩ̀ kópú-á kwónó nɛ̂nɛ n kɔ̃, képah tyí-á sɔ̃̀ à n yo pé tyí nɛ pé pé gblɔ̃̆ynɛ
n tɛ̃ kélɛ.

Pyɛrɩ-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

13 Yesu-á kyɩ yɩ̃ni tɛ̃ Filipi-Sesarɩ gbɛ̃̆nyah tɩ̃̀nnɛ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú piki yah nɛ:
«Névye tɛ̃ tyí nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ, ńmɔ nɛ̂-á Névi Pídɩ̃́nɛ?»

14 Pè mɛ nɛ, túkù-á nɛ Wèlnwi̋lki̋-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù nɛ Liyel tɛ̃ntȍ
syi̋nyo-ò Yeli-á ǹnɛ. Túkù mó nɛ Liyel tɛ̃ntȍ syi̋nyo-ò Nsyeremi-á, képah
náh pı Liyel tɛ̃ntȍ syi̋nyo-ò yɔ́-á ǹnɛ.
15 Képah sɔkɔ, à tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ yépi-á dò, yépi tɛ̃ tyí nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?»
16 Simo Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Liyel nɛ̂-á
min nɛ́tɛ̃nɛ, ǹmɔ Pi̋dı̋ ye álɛ.»
17 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ tyí nɔ, Nsyonası pi̋dı̋ Simo. Ɑ́ náh
wɛ di, névi náh wɛ̃kı álɛ tyi nɔ́pilɛ dɛ́, ń Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yı̂nyõ sɔkɔ, ǹmɔ
ye wɛ̃kı álɛ sélɛ.
18 Ǹtɛ ńmɔ kı yo á tyí nɛ: ‹Pyɛrı ye álɛ, (nɛ̂ kɔ́r-á légbı̋lɛ). Tɛ́ kénɛ légbı̋
yõ sɔkɔ ye mé kı ń yõ sɛ̃pú tı̋nki̋ sah. Tɛ́ kũ tǎhkì ńtɛ̃ fyé náh tɛ̃ wɛ tir yɔ́
pı n pi pé sɔkɔ.
19 Mé kı Liyel tɔ̃rí tyah yah gbı̋ní kéníkɔ́pyélɛ ǹ kɔ̃. Wâh tir nɛ̂ yahle
sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yı̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kı sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ wâh nɛ̂
wɛ̃kì kɔ̃ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yı̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kı sah ké yõ sɔkɔ.»
Mé kı áwɔ kɔ̃ á kı fɛ̃ Liyel tɔ̃rí nɔlı yɔ̃́nɔ́ wɛ̃kìlɛ n kɔ̃. Wâh tir nɛ̂ yahle
sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yı̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kı sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ wâh nɛ̂
wɛ̃kì kɔ̃ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yı̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kı sah ké yõ sɔkɔ.»
20 Képah náh, Yesu ǹ tȍ sɑ̃́hpú gbah sni nɛ, pè káh kè yɑ̃h névi syah nɛ
péwɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yîlkînmɔnɔ tyílɛ n yo

21 Ȁ tɔkɔ légbı̋ tyí, Yesu tyah ké yahlɛ n yo ǹ tȍ sɑ̃́hpú tyí nɛ, páh yı̃nɛ pé
yuku Yerusalɛmı kwil sɔkɔ. Yèwàhnì, ànɛ̂ sárká syi̋nwi̋lki̋pu yȍtɑ̃m, ànɛ̂
Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú-á kı yèvyɑ̃hrı náhnáh sah n pi péwɔ yõ. Pǎh kı
pé ko mɔ, tɛ́ ké sèpı̏n tɔ̃́-ò sõlɛ, pé lékó-á kı yilki mɔ.
22 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrı mɛ à ye kɛ̃kı tɛ́ tyah n wɛkı ǹ yõ nɛ ńkɛ̃, póllɛ pé Tɛ̃
ǹgbɛ̃, képah náh à yı̃ni n tɛ̃ n pi. Liyel-á kı n tũ n mɔ ǹ yõ.
23 Ǹtɛ Yesu mɛ ǹ yah vi tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «To ń yah sétȁn yȍtɛ̃ mɛ̀. Ǹmɔ
fɛ̃kì-ǹsah ye á n yah n kɔ̃. Yah, á sõnɔ náh mɛ núkúlɛ Liyel tyílɛ. Ɑ́ sõnɔ
mɛ núkúlɛ névi tyílɛ.»

Yesu sȍ tɛ̃ dùkùlɛ

24 Képah náh, Yesu yo ǹ tȍ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé ńmɔ
sȍ tɛ̃, tɛ̃ yı̃nɛ à ǹ gblɔ̌y tyi wɛ n yɛ, à mó ǹ syı syı dahnı twah ńmɔ sȍ tɛ̃.
25 Névi nɛ̂-à nɛ páh n to n pwah kũ yah, tɛ̃ náh tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ n pi. Tɛ́
nɛ̂-á tɛkı ǹ min sɔkɔ ńmɔ yı̃nnɛ, tɛ̃ wɔ kı tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
26 Névi-à nɛ kèkõyɔ̃́ yı̂ pól wɛ n pi, tɛ́ nɛ n tɛkı n pi ǹ min sɔkɔ, yõ se mɛ
ké tyí? Képah náh pı, kwâh se kı fɛ̃ wɛ névi tyí à kı tɔkɔ kɔ̃, ǹ min sɔ̃nɛ?
27 Yé yah, Névi Pi̋dı̋ kı ǹ syı n pɔ n pi ànɛ̂ ǹ yı̂nyõ tȍnpıbılɛ ǹ Sú Liyel
tɔ̃rílɛ ǹ sɔkɔ. Ȁ kı pɔ nénúkù núkú pól dyah à yı̃nɛ pé tyipínìnɛ.
28 Kègbı yõ mé kélɛ n yo yé tyí, névye nónó-á ásȍ, pé túkù náh tɔ̃nì mɛ
n ku n pi, tɛ́ kı Névi Pi̋dı̋ wɛ à kı mɛ n pi ǹ yȍtɔ̃rí sɔkɔ.»

17

Yesu dùkù vi̋nmɔnɔlɛ

1 Sèpi̋n kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyakɩ
gbɛ̃̆ndı̋ Nsyɔ̃ tɛ̃ pè yuku yɔ̃lɩ kèyy yɔ́ yõ, à kyɩ tɛ̃ pé tyílɛ.
2 Dǒ, Yesu dùkù vi mɔ pé yı̋ yah. Ǹ yèpɔ tyah n tɛ̃ gbĩ sɔ̃́, té ǹ flɔ mɛ piki
prɛ́yy.
3 Moyisi ànɛ̂ Yeli núkú wil mɔ pé yah, tɛ́ mɛ n yãh ànɛ̂ Yesulɛ.
4 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé pól tɛ̃nɔ́-á mɛ plɛ ásɔ̂̃
dɛ́! Wàh kɩ mɛ ké tyí, páh kɩ yèpyenɔ tɔ̃́nɔ́ pɩ: Núkú-á kɩ pɩ ǹmɔ tyílɛ,
núkú kɩ pɩ Moyisi tyílɛ, núkú mó pɩ Yeli tyílɛ.
5 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, ńyı̋rkı̀ yɔ́ núkú wil ńvyɔ̃̀ɔ̃ à fob mɔ pé yõ. Tɛ́
yı̋npɔ̃ yɔ́ mɛ wil ńyı̋rkı̀ mɛ̀ sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á yɔ̀, ńmɔ nìdɛ̀ Pídı̋ ye. Ǹmɔ ye ń
nìvìnì yõlɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí.»
6 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ́pi-á képah tɛ̃ noh ńyãh sɔkɔ, pè syɩkɩlɩ pé yah di sétáh
tíkí tɛ̃ tyí.
7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɔ de pé tnɔ̂ à tũ pé tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé yuku,
yé káh n yɛ tíkí yé tɛ̃.»
8 Pǎh pé yey yɔ̃, pè Yesu ó wɛ ǹ gblɔ̃̆y núkúnínɛ.
9 Pǎh pé syɩ yɔ̃lɩlɛ n tiki, Yesu mɛ pè sni nɛ: «Yáh nɛ̂ wɛ, yé káh kè yãh
nɛy tyí, fɔ́ɔ́ kè syi n pɔ n nɔ Névi Pídı̋ lékó yílkínmɔnɔ tyí.»
10 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ à piki yah nɛ, ǹtɛ sɔ̃́ se pɩ tɛ́ Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú wɔ nɛ ńkɛ̃́ Yeli ǹgbò-á yĩnɛ à pɔ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ
yah nɩ?
11 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbɩ ye Yeli ye yĩnɛ à pɔ tyi pól tɔ̃ sah.
12 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, Yeli pɔ tɛ tɛ́ pè náh à yah pĩ. Pè pé dyɔ pɩ ǹ
sɔkɔ. Sɛ̃́ ye Névi Pídı̋ tɔ kɩ fɔ̃́hnɔ́ wɛ n pi pé gbɔ̃̀.»
13 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú núkú pĩ nɛ Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃-á à n ye.

Ǹdyìkìnpɩ yɔ́ dénmɔnɔlɛ

14 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ́pi-á pɔ yĩni tɛ̃ tɔ́wû sɔkɔ gbı̋ nɛ̂nɛ, dı̋ yɔ́ nɔ de
Yesulɛ à gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
15 pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pídı̋ yɑ̃m yah. Ǹdyìkìnpɩ-á ǹnɛ, wǎh mɛ n kwlɔ
kégbɩlɛ. Kèyǎhlɛ à n syɩkɩ n de nyàh sɔkɔ, képah náh pɩ ni sɔkɔ.
16 Páh pɔ ǹnɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ à dɛ mɔ.
17 Képah tɛ̃nɛ, Yesu wɛkɩ pé yõ nɛ: «Nɛ́pêl yísyɔ́lɛ n yah dɛ́, Liyel yõ sɛ̃́-
ńkɛ̃pú nɔ́pi. Mé kɩ tɛ̃ yélɛ, pópó kɩ pɔ syɩ gbı̋ nɛ̂ tɛ̃ tyí? Mé kɩ yé sɔ̃́mnɔ́lɛ
n pɩ, pópó kɩ pɔ syɩ gbı̋ nɛ̂ tɛ̃ tyí? Yé pɔ ǹnɛ ń kɔ̃ ásɔ̂̃.»
18 Pǎh pɔ ǹnɛ, Yesu dírí kõ sétõ yõ nɛ̂-á mɔ ǹ sɔkɔ ǹdyìkìnìnɛ, à mɛ wil
dípír sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ, dípír núkú dɛ.
19 Képah tɛ̃nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de Yesu tnɔ̂ pé yahlɛ tɛ́ à piki yah nɛ, sɔ̃́
se pɩ tɛ́ pépi wɔ sɔ̃̀ tɛ̃ sétõ mɛ̀ yĩni wilki kwlɔ dípír mɛ̀ sɔkɔ nɩ?
20 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yilɔ kah mɔ képah ye. Kègbɩ yõ
mé kélɛ n yo yé tyí, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ nɔ mútárdì pi* fyélɛ, yé náhkɩ
fɛ̃ yo yɔ̃lɩ mɛ̀ tyí nɛ kè yal ásɔ̂̃ kè kyɩ n tɛ̃ yàhàh, tɛ́ kè náhkɩ mó tɔ̃ kè pɩ.
Yé náh náhkɩ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n kwlɔ n pi dò. [
21 Ǹtɛ sétõ mɛ̀ dùkùlɛ, nɛ́ nírí pínɔ́ ànɛ̂ níkı̀ tɛ̃nɔ́ ó sɔkɔ náh, à náh fɛ̃ n
yĩni.]»

---

* **17:20** 17.20 - Mútárdì pi yilɔ kal yípyé póllɛ. Yah n tɛ Matye 13.31b-32a.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yîlkînmɔnɔ tyílɛ n tɔ̃ n yo

22 Sõ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ Kalile mara sɔkɔ. Ȁ
mɛ yo pé tyí nɛ: «Pè kɩ Névi Pɩ́dɩ̃́ tɛ̃ dahbɩ névye gbɔ̃̀,
23 pè kɩ à ko mɔ. Ǹtɛ ké sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ, ǹ lékó kɩ yilki mɔ.» Wɛlɔ nópi
nóhnɔ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yah kwɔ kègbɩlɛ.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrɩ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô

24 Yesupi-á kyɩ yĩni tɛ̃ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ, Liyel ní-ńsah gbô mɔ́rí
syípú nɔ de Pyɛrɩlɛ té à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́ kó mɛ Liyel ní-ńsah gbô
mɔ́rílɛ n mɔ nɩ?
25 Ȁ mɛ nɛ àwe-á, wăh mɛ kélɛ n mɔ kè. Pyɛrɩ-á kyɩ yĩni tɛ̃ gbô, Yesu
ǹgbò à piki yah nɛ: «Simo-Pyɛrɩ, áwɔ sõnɔ tɛ̃ nɛ̂nɛ à yuku mɔ́rí mɔ́nɔ́ tyí
sɔkɔ? Kàh mɛ mɔ́rílɛ nɛ̂-á kɩ kèkõyɔ̃́ yɔ̃̀tɑ̃mnɛ n kɔ̃, kwil wɛ̃́npȉ se kɩ n mɔ
kélɛ, tɩ̃̂, nɛ́pân se?»
26 Pyɛrɩ mɛ nɛ nɛ́pân-á. Yesu mɛ nɛ: «Kàh pɩ sɛ̃́, kwil wɛ̃́npȉ wɔ vyɑ̃h
náh mó mɛ ké mɔ́nɔ́ sɔkɔ kè.
27 Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ no nɔ́pi kélɛ nɛ n sõ kétúkùyɔ̂. Képah ye, kyɩ
dlóý mɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ, yɛ̃́nkɔ̂ nɛ̂-á kɩ pɔ tɛ̃ gbennɛ, ǹ vyɑ̃h yɩkɩ n mɔ
n yah, á kɩ pɔ́ wɛ ké sɔkɔ. Kè wilki n kyɩ mɔ́rí mɔ pé tyí, ńmɔ ànɛ̂ áwɔ
tyílɛ.»

18

Névi nɛ̂-á kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ

1 Légbɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹnɛ, té à piki yah nɛ, nɛ̂ se nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal
Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ nɩ?
2 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ wɛ̃́npir tyɩ̃́ɩ̃ yɔ́ ye pɔ sah pé nɩyɔ̃́, té yo pé tyí nɛ:
3 «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́ yé náh yé nnɔ vi mɔ à pɩ wɛ̃́npȉ tyí
kɔ̃lɛ, yé náh Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ n pi.
4 Névi nɛ̂-à kɩ ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ pɩ tyɩ̃́ɩ̃ wɛ̃́npir mè sɔ̃́, tɛ̃ wɔ ye kɩ pɩ nɛ́-
ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ.
5 Névi nɛ̂-à wɛ̃́npir mè kénkɔ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ ńmɔ yĩnnɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Gbáhdyâh gbáhndinsàhnɔ́lɛ

6 «Ǹtɛ wɛ̃́npȉ* nónó-á sɛ̃ ńmɔ yõ yɔ̀, névi nɛ̂-à pé sɔkɔ yɔ́ yõ yɩkɩ mɔ
tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, pàh yínɔ́nan ǹgbɛ̃̌kȉ yɔ́ toh tɛ̃ yègbɩ té à tu dah mɔ pnɛ
yɔ tȉ tɛ̃-ǹsah sɔkɔ kè kɔ̃ kè à yõ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal tɛ̃̀nɛ.
7 Pèkè mɛ kèkõyɔ̃́ névye yõ névye yõ yíkínmɔnɔ yĩnnɛ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ.
Névye yõ tɛ̃ wɔ náh fɛ̃ n yɛ yíkínɔ́lɛ ó, ǹtɛ névi nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ sɛ̃́nkɔ̃-à wɛ, pèkè
kɩ tɛ̃ nɔ.
8 Á gbɔ̃̀, képah náh pɩ á gbáhkȉ-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè
kɑ̃m milki fíí álɛ. Wâh tɛkɩ á gbɔ̃̀, képah náh pɩ á gbáhkȉ sɔkɔ té tyé-ńkɛ̃̂
min wɛ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal álɛ á mínndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ
gbɑ̃̂n nínȉ ànɛ̂ gbyɛ̂h nínȉnɛ á tyí.
9 Á yɩ̃́-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè gbahlɩ n wilki n milki
fíí álɛ. Wâh tɛkɩ á yɩ̃́ sɔkɔ té tyé-ńkɛ̃̂ min wɛ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal álɛ á
mínndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ yɩ̃́ nínɔ́lɛ á tyí.»

---

* **18:6** 18.6 - Wɛ̃́npȉ nónó tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, kè kɩ fɛ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃́pú ye pè n ye.

Képɔ́ mɔ́npunɔ wɛ́ntɛ̃nɔlɛ

10 «Yé yé gblɔ̌y tɛ̃ wɛ̃npi̍† nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ yílɔ́nɔ́lɛ. Ŋgbǒ yi̋nyõ tɔ̏npɩbɩ nónó-
á n yah pé yõ, pè mɛ gbi̋mɛgbi̋ ń Sú Liyel yah sɔkɔ yi̋nyõ dɛ́. [
11 Yé náh wɛ di, névye nónó-á mɛ mɔ́npunɔlɛ, pépi pwah n mɔ yĩn ye
Névi Píɗi̋ pɔ.]
12 Yépi tɛ̃ tyí à; sɔ̃ kénkõ-á képyɛ́nì lèkwɛ̌-à mɛ ɗi̋ yɔ́ tyí à mɛ n fɛ̃ yɔ̃lɩ
yõ, tɛ́ núkú mɔ pu sé sɔkɔ, à náh tikiyɛ̋h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́
sah n pi nɛ́npɔ́, tɛ́ kyɩ mɔ́npunɔ mɛ̀ yah n kõ n pi di?
13 Tɛ́ gbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, wàh à wɛ tɛ̃, ǹ nɩ n vɩ ǹmɔlɛ à kal tikiyɛ̋h
pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́lɛ, nónó náh mɔ pu.
14 Sɛ̃ ye yé Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yi̋nyõ, ǹ tɔ náh mɛ ké tyí nɛ wɛ̃npi̍ nɔ́pi sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ mɔ n pu.»

Tyi̋pékè pí-ò tɛ̃ n pɔ dùkùlɛ gbɩ wɛ̃kì yõ

15 Yesu tɔ̃ nɛ: «Á yű̃npi yɔ́-à tyípékè pɩ [á tyí], kyɩ n wil ǹ tyí, ǹ ǹ yah yo
yé nímí wrɔ́ ó sɔkɔ. Wàh sah á tyí yõ, yé yű̃npíkì kɩ yuku yahlɛ.
16 Wàh yahle, kyɩ nɛ́núkù képah náh pɩ nímí yah n dohnɩ á gblɔ̌y yõ ńtɔ̃,
yè kyɩ ké yah wah. Sɛ̃ ye Liyel wɛy yo kélɛ nɛ, ké yah-á yĩnɛ kè wah tàrfyɔ̀
nɛ́pî nímí, képah náh pɩ tɔ̃mí yi̋ yah.
17 Tɛ́ wàh yahle sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyí yõ, kyɩ ké yah yo ńmɔ yõ sɛ̃pú ti̋nkì
tyí. Wàh se tɔ̃ yahle sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyí yõ, ǹnɛ nɛ n mɔ n kõ Liyel wɛ̃kì
kɔ́-ńkɛ̃pú sɔkɔ, képah náh pɩ mɔ́rí syípú sɔkɔ.
18 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel
nɛ̂-á yi̋nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ yâh nɛ̂ wɛ̃kì kõ sétáh mɛ̀ yõ
sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yi̋nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.
19 Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ, yé sɔkɔ nɛ́pî nímí tɛ̃-à fyɔ̀ pé yégbékè pɩ núkúlɛ
sétáh mɛ̀ yõ, tɛ́ kwáhdúkú nɛ̂ ni ń Sú Liyel tyí, à kɩ kélɛ pè kõ.
20 Yé náh wɛ di, nɛ́pî nímí képah náh pɩ tɔ̃mí-à wɛ̃ tuke mɔ ńyãh sɔkɔ
ńmɔ yĩn yõ, mè n nɛ mɛ pé nɩyő.»

Névye-á yĩnɛ pè nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n kõ dùkù nɛ̂nɛ

21 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé
yű̃npi yɔ́-à n pɩ n de pé tyí, gbáhyi̋ sɔ̃ se pé yĩnɛ pé yɔ̃ mɔ à kõ nɩ? Fɔ́ɔ́
gbáhyi̋ kwǎrninɔ se nɩ?
22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ɔ̃̋ɔ̃, mé náh n yo n pi á tyí nɛ gbáhyi̋ kwǎrninɔ-á
dɛ́, ǹtɛ fɔ́ɔ́ gbáhyi̋ kwǎrninɔ sàh-ǹtȁnnɔ́ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm ye.
23 Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmi̍rkì nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yɔ̏tɛ̃ ɗi̋ yɔ́
lésõ mɛ ké tyí nɛ pé pé pɔ́ tyí yah wah ànɛ̂ pé tɔ̏npɩbɩlɛ.
24 Pǎh tyah pɔ́ yɑ̋hnɔ́lɛ, pè ǹ tɔ̏npɩ yɔ́ tɛ̃ pɔ ǹ tyí, ǹ kɔ̃lɩ ǹgbɛ̃-á sɔ̏ mɛ nɛ̂
yõ, fɔ́ɔ́ talã‡ pɔ́ plɔ́ kèyõ kwlɔ́lɛ (10 000).
25 Tɛ́ kwâh náh sɔ̏ mɛ ɗi̋ mɛ̀ tyí ké dyah dyah tɛ̃nɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, yɔ̏tɛ̃ ɗi̋ nɛ,
pè à tɛ̃ yãm, ànɛ̂ ǹ kyɩlɛ, ànɛ̂ ǹ wɛ̃npi̍lɛ, à tahlɩ ǹ gbȁn yî pól tyí, pè kɔ̃lɩ
mɛ̀ dyah.

---

† **18:10** 18.10 - Yah n tɛ Matye 18.6 yah yónɔ́ sɔkɔ. ‡ **18:24** 18.24 - Légbi̋nɛ, talã pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̏ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù ye gbɔ̃nkwlɔ́ tɔ̏ pínɔ́ dannɛ.

26 Képah tɛ̃nɛ, tȍnpɩ mɛ̀ mɛ ǹ gbètukunɔ di tɛ́ ǹ yah kwı̃nki sétáh yȍtɛ̃
dı̃́ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ gblɔ̌y yɛ à mó pé syɩkɩ n yah kwéy, páh kɩ pɔ ké
ról dyah ǹ tyí.
27 Wăh képah yo sɛ̃́, ǹ yãm yȍtɛ̃ dı̃́ kah tɛ̃. À mɛ à fin mɔ tɛ́ kɔ̃lɩ mɛ̀ yɔ̃
mɔ à kɔ̃.
28 Kénɛ dı̃́-á fyɔ̀ wil, à ǹ ní-ò tȍnpɩ yɔ́ yohnɩ ǹmɔ kɔ̃lɩ kwéy-á sȍ mɛ nɛ̂
yɔ̃ deniye§ pɔ́ pló lèkwɛ̃lɛ. À mɛ à fyãh tɛ̃ ǹ yègbɩ tyí à ǹnɛ n fı̃ kírr, tɛ́ à
syah nɛ ńkɛ̃́, pé kɔ̃lɩ nɛ̂-á mɛ ǹ yɔ̃, à pé dyah kélɛ.
29 Ǹ ní-ò mɛ̀ mɛ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ gblɔ̌y yɛ à mó
pé syɩkɩ n yah kwéy, páh kɩ pɔ kè dyah ǹ tyí.
30 Ǹtɛ à yahle, tɛ́ se tɔ̃ à tɛ̃ kyɩ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ gbı̃́
nɛ̂-á à kɩ kɔ̃lɩ mɛ̀ dyah.
31 Pé no tȍnpɩbɩ-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, kè pé yah kwɔ kègbɩlɛ. Pè mɛ kyɩ sé
ról yo pé yȍtɛ̃ dı̃́ syah.
32 Képah sɔkɔ, yȍtɛ̃ dı̃́ mɛ pè kɔ̃ pè à ye pɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: ‹Tȍnpɩ nɛ́po.
Wáh lésɔ̃ ń ni, képah ye mé á kɔ̃lɩ yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.
33 Ǹtɛ áwɔ tɔ náh sȍ yı̃nɛ ǹ á ní-ò yãm yah, ńmɔ-á á yãm yah sɔ̃́ di?›
34 Tɛ́ fɔ̀kɔ̀vyȁhnì képékè tɛ̃ tyí, yȍtɛ̃ dı̃́ à dahbɩ wɔ̀kɔ̀npèkè névye
fɔ̃́hpúpêl gbȍ, fɔ́ɔ́ kɩ syi pɔ nɔ gbı̃́ nɛ̂-á à kɩ yȍtɛ̃ dı̃́ pɔ́ póllɛ à dyah.
35 Sɛ̃́ ye ń Sú Liyel kɩ n pɩ n pi yé tɔlɛ, yâh n yɔ̃nmɔ-ńkɛ̃nɛ wɛ̃nɛ n kɔ̃ yé
nnɔ póllɛ.»

19

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí yɔ̃

1 Yesu-á tyɛ ǹ wɛynɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, à yal Kalile mara sɔkɔ à yuku Nsyude
mara tyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.
2 Tɔ́wũ̂ ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ ǹ sȍ tɛ̃ yuku, tɛ́ à mɛ pé yámpú dɛ mɔ nɛ́npɔ́.
3 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú yisyɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɛ pé à mɔ yah, tɛ́ à
piki yah nɛ, ké wɛ̃kì se mɛ dı̃́ tyí à kɩ ǹ kyɩ fin mɔ, kàh sɔ̃́ mɛ tyídúkú nɛ̂
yɔ̃ nɩ?
4 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé náh kè kar yah Liyel wɛy sɛ́béy sɔkɔ nɛ,
kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ gbı̃́nɛ, Kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ́-ò-á pè mɔ dı̃́ ànɛ̂ sêlɛ di?
5 Wăh nɛ, képah-á dı̃́-á kɩ yal ǹ sú ànɛ̂ ǹ yũ̋ tnɔ̂, tɛ́ kɩ kwrɔ mɔ ǹ kyɩlɛ,
pé nímí kɩ pɩ wil gbɛ̃nsê núkúlɛ.
6 Kăh pɩ sɛ̃́, nímí náh tɔ̃ pélɛ dɛ́, núkú-á pélɛ. Liyel-á nónó kwrɔ mɔ, nɛy
káh pè gbɛkɩ.»
7 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú à syah nɛ, ǹtɛ sɔ̃́ se pɩ tɛ́ Moyisi kè kɔ̃ sah
nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩlɛ n fin mɔ, tɛ̃ ǹ fin mɔ mɔ tàrfyɔ̀ sɛ́béy pɩ à kɔ̃ à mó
pyě à fin mɔ nɩ?*
8 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépi nòhnì-ǹkɛ̃ yı̃n ye Moyisi kɔ̃ à képah wɛ̃kìlɛ yé
kɔ̃ kɛ̀. Ǹkɛ̃ sɛ̃ náh se lésɔ̃ kélɛ ké tyàh-ǹsah sɔkɔ tɛ́.
9 Tɛ́ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩ fin mɔ nɛ́ fɔ̀fíkì tɛ̃ tyí yɔ̃
náh, tɛ́ sékáhkí tɔkɔ, fɔ̀fíkì-á tɛ̃ n pɩ.»
10 Képah sɔkɔ, Yesu tȍ sɑ̃́hpú yo ǹ tyí nɛ, dı̃́ yı̃́n-ńsah-à mó mɛ pɔ sah
képah yɔ̃ à yuku ǹ kyɩ tyí tı̃̏nnɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃-á fɔ̃́nfɔ̃́ dò.

§ **18:28** 18.28 - Légbı̃́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sȍ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbȉyȉkì núkú tȍ pínɔ́ dannɛ. * **19:7** 19.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 24.1.

11 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Wɛy nɛ̂-á mé kɩ n yo n pi yé tyí yɔ̀, no pól náh
fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ n pi. Ǹtɛ Liyel-á ké fɛ̃npĩnɔ lékɑ̃́mnɛ nónó kɔ̃, pépi wɔ
kɩ fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ.
12 Yé náh wɛ di, tyi yísyɔ́ mɛ nónó-á díbí kɔ̃ pè náh syɔ́lɛ n tɔkɔ: Túkù
mɛ pé dúbí-ńsah dùkù sɔkɔ, pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù mɛ névye ye mɩ
pélɛ pè kɔ̃ pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù mó sétɔ́kɔ́kì yahle Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí yah
yúkúnɔ́ yĩnnɛ. Nɛ̂-à kɩ fɛ̃ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ n pi, tɛ̃ kɩ ké syíkí-ńsah
wɛ.»

Yesu sãm mɔ́nɔ́lɛ wɛ̃́npì sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, névye pɔ wɛ̃́npì yrɔ̃lɛ Yesu tyí nɛ à ǹ gbɑ̃̀n sah pé yõ à
Liyel ni pé tyí. Ǹtɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ tyah dírílɛ n kɔ̃ pé yõ.
14 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yɛ wɛ̃́npì kɔ̃ pè nɛ n pɔ n pɔ
ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ n kɔ̃. Yé náh wɛ di, névye nónó dùkù-á mɛ wɛ̃́npì
nɔ́pi tyí kɔ̃lɛ, pè kɩ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ n pi.»
15 Képah tɛ̃nɛ, wǎh ǹ gbɑ̃̀n sah tɛ pé yõ, à yal nɛ́npɔ́.

Tahrɩ tyí yónɔ́lɛ

16 Képah tɛ̃nɛ, kètɛ̃npìkì yɔ́ nɔ de Yesulɛ té à piki yah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, tir nɛ̂
sé pé yĩnɛ pé pɩ tyípépɛ̌ynɛ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nɩ?
17 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Sɔ̃ pɩ tɛ́ á ńnɛ n piki n yah pèpɛy tyí yõ? Pèpɛy
núkú ó mɛ. Wáh kɩ mɛ ké tyí nɛ á min wɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ.»
18 À mɛ nɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nónó tãn se nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Káh
nɛ́kókè mɔ, káh fɔ̀fíkì pɩ, káh yĩbe yĩ, káh mìnì sah nɛy yõ.
19 Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ. Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.»
20 Képah tɛ̃nɛ, kénɛ kètɛ̃npìkì mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh mɛ sépi tɛ̃ póllɛ n pɩ
dò, kèyǎh se tɔ̃ mɛ wũ pé tyí pɩ pɩ tɛ̃nɛ nɩ?
21 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Wáh kɩ mɛ ké tyí nɛ á tyi pól tũ, gbɑ̃̀n yì nónó-á
mɛ á tyí, kyɩ sè yãm ǹ tɛ́ sé pɔ́ dibi yãm tãn kɔ̃. Képah sɔkɔ, á kɩ tahrɩ wɛ
Liyel fɔ̃́ sɔkɔ. Képah-à pɩ, ǹ pɔ ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.»
22 Wǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃, à sɔkɔ yahlɛ yíkínsàhnɔ́lɛ. Kwâh nɛ́tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye
sɔ̃̀ ǹnɛ képah ye.
23 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé
tyí, tàh Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ wɛ́nyɔ̃nɔlɛ, kè kɩ tah dɛ́.
24 Mé kélɛ n tɔ̃ n yo yé tyí, yɑ̃̀hmíkì dénwìlnɔ́lɛ sèndi pwɑ̃̀h sɔkɔ, képah
ńtɛ̃ kɩ dɔ̀dɔ̀ kal tàh Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ wɛ́nyɔ̃nɔlɛ.»
25 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah noh sɛ̃, pé gbɑ̃̀n kah du. Pè mɛ nɛ, ǹtɛ nɛ̂ wɔ se
kɩ mó fɛ̃ pwah nɩ?
26 Yesu mɛ yɔ̃ pè yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Névye tɛ̃ wɔlɛ, pè náh fɛ̃ kè pɩ n
pi. Ǹtɛ Liyel kɩ fɛ̃ tyi pól pɩ.»
27 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yah, pépi-á pé tyi pól sah tɛ́ ǹmɔ
sɔ̃̀ tɛ̃. Pépi tyí se kɩ n pɩ n pi sɔ̃ nɩ?
28 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, Névi Píɗí-à pɔ kɔ̃ tɛ̃
ǹ tɔ̃́rí kǒ yõ kèkõyɔ̃́ késɑ̃́n sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yépi nónó-á ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, yé tɔ kɩ
kɔ̃ tɛ̃ tɔ̃́rí klǒ gbɔ̃ninɔ́ yõ kɩ Yisrayel no yìkìnìnɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yah tɛ̃ n pi.
29 Ǹmɔ yĩn yõ, névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ yal ǹ gbô sɔkɔ ò, ǹ yṹnpyé tnɔ̂ ò,
ǹ dósyɔ́ tnɔ̂ ò, ǹ sú tnɔ̂ ò, ǹ yṹ tnɔ̂ ò, ǹ wɛ̃́npì tnɔ̂ ò, ǹ swɛ̃y tnɔ̂ ò, tɛ̃ kɩ
sɛ̃́nknɔnɔ lèkwɛ̌ wɛ, té kɩ se tɔ̃ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.

30 Ǹtɛ nɛ́gbro náhnáh kɩ n pɩ n pi nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, tɛ́ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ náhnáh kɩ n pɩ n
pi nɛ́gbrolɛ.»

20

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh sètɛ̃ yɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ sar dùkù tyí yõ

1 «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀ìrkì nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Sètɛ̃ dɩ̃́ yɔ́
lésõ wil séngbɔ̃ púpúlɛ nɛ pé tɔ̃̀npɩbɩ yah n tɔkɔ n tɛkɩ mɔ pé yèrɛsɛ̃ swãh
sɔkɔ.
2 Wăh nónó wɛ, à yo sah núkú yõ pélɛ nɛ, nɛ́núkú gbì̀yì̀kì núkú tɔ̃̀ pínɔ́
sărlɛ, deniye* pɔ́ pɔ́ núkú-á. Képah sɔkɔ, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ ǹ swãh sɔkɔ.
3 Pɔ̃y tõ gbɩ̃́nɛ, à tõ wil tɛ́ kyɩ nósyɔ́ wɛ tɛ̃nɔ́lɛ tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ tɔ̃̀
kɛ̃nɛ pé tyí.
4 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ, pépi tɔ sɔkɔ péwɔ swãh sɔkɔ, páh kɩ pè sar ké yah
yõ.
5 Pè mɛ sɔkɔ. Gbĩ-á mɛ yɔ̃̀tah sírr sɔkɔ, à tõ wil à sɛ̃ntɛ̃ pɩ. Gbèkãm gbɩ̃́-á
nɔ, à tõ wil à képah núkú ó pɩ.
6 Ǹvɩ̃́ lésyilɛ, à tõ wil tɛ́ kyɩ nósyɔ́ wɛ ńtõ kénɛ tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ. Ȁ
mɛ pè piki yah nɛ, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pélɛ ásɔ̂ gbì̀yì̀kìlɛ tɔ́tɔ́ tɔ̃̀ pí-ńkɛ̃nɛ nɩ?
7 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛy náh pé tɔkɔ képah-á. Ȁ mɛ nɛ pépi tɔ sɔkɔ péwɔ
swãh sɔkɔ.
8 Tɔ̃̀-á tiki ńvɩ̃́nɛ, sètɛ̃ dɩ̃́ yo ǹ pɔ́ yah wàh-ò dɩ̃́ tyí nɛ, à tɔ̃̀npɩbɩ nɔ́pi ye n
pɔ pè dyah pé pɔ́lɛ. Ǹkɛ̃ nónó-á kyɩ swãh sɔkɔ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, à kè tyah pépi tyí
à pɔ n dal n mɔ nɛ́gbro tyí.
9 Nónó-á tɛ́lɔ́lɛ, păh pɔ, à pè kɔ̃ deniye pɔ́ pɔ́ núkú núkúlɛ.
10 Kăh syɩ nɛ́gbro tyí, pépi tɛ̃ sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ wãn-á kɩ wɛ pépi tyí yõ. Ǹtɛ
deniye pɔ́ pɔ́ núkú núkú ye pépi tɔ wɛ.
11 Păh pɔ́ nɔ́pilɛ n syi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè tyah sètɛ̃ dɩ̃́ sèyòkèlɛ n yo
12 nɛ ńkɛ̃, nónó-á à tɔkɔ pɔ tɛ́lɔ́lɛ, lɛ́rí núkú ó sɔkɔ-á pè wɛ pɩ tɔ̃̀lɛ. Ǹtɛ
kè se pɩ sɔ̃ tɛ́ à pɔ pélɛ n sar núkúlɛ pépilɛ, pépi nónó-á kwlɔ́nɔ́ fɛ̃ syi à tɔ̃̀
pɩ kwlɔ gbì̀yì̀kìlɛ tɔ́tɔ́ gbĩ syɔ̌kì yah sɔkɔ nɩ?
13 Sètɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo pé sɔkɔ yɔ́ tyí nɛ: ‹Ǹ kɔ́dɩ̃́, mé náh syɩkɩ á yõ sɔkɔ dɛ́.
Ǹmɔ ànɛ̂ áwɔ náh sɔ̃̀ wɛkɩ sah núkú yõ nɛ, á gbì̀yì̀kì núkú tɔ̃̀ pínɔ́ săr-á kɩ
pɩ deniye pɔ́ pɔ́ núkúlɛ di?
14 Nɛ n yuku á pɔ́lɛ. Mé kɩ nɛ́tɛ́y mɛ̀ kɔ̃ dan núkúlɛ áwɔlɛ ń dyɔ ó.
15 Ké wɛ̃kì náh mɛ ńmɔ tyí, kɩ fɛ̃ ń dyɔ dyɔ tyi pɩ ń pɔ́lɛ di? Tɩ̂, ń nɩ nónɔ́
se n yɔ álɛ?»
16 Képah yɑ̃́hntɛnɔ náh, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Sɛ̃ ó ye, nɛ́tɛ́lɔ́ kɩ pɩ
nɛ́gbrolɛ, tɛ́ nɛ́gbro kɩ pɩ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ.»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yɩ̂lkɩ̂nmɔnɔ tyílɛ n yo kɛ tɔ̃-òlɛ

17 Yesupi-á n sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil, păh mɛ wɛ̃kì yõ sɔkɔ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
ye pé yahlɛ, tɛ́ yo pé tyí nɛ:
18 «Á wɛ wɛ̃kì yõ à n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. Névi Pídɩ̃́ kɩ tɛ̃
n dahbɩ n pi sárká syínwì̀lkì̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú gbɔ̃̀
nɛ́npɔ́. Pè kɩ kè yah tɔkɔ nɛ wăh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ,

* **20:2** 12.5 - Légbɩ̃́nɛ sɔ̃̀, wâh gbì̀yì̀kì núkú tɔ̃̀ pɩ névi tyí, deniye pɔ́ pɔ́ núkú ye tɛ̃ n sar álɛ.

19 tɛ́ kɩ à dahbɩ névye gbȍ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɩ kɔ̋lɛ à ko, tɛ́ kɩ à
ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à syɩ dahnɩ yõ. Ǹtɛ ké sèpȉn tɔ̃-ò sȍlɛ, ǹ lékó kɩ yilki mɔ.»

Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ yṹ-á nɛ̂ yah kɔ̃ Yesu tyí

20 Képah sɔkɔ, Nsebede kyɩ mɛ ǹ dĩ́npȉ tɛ̃ nɔ de Yesulɛ, tɛ́ kɔ kwĩnki ǹ
yah nɛ pé yáhnkɔ̃nɔ yɔ́ pɩ ǹ tyí.
21 Yesu mɛ à piki yah nɛ, à se mɛ kwâh nɛ̂ tyí nɩ? Pi mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé
dĩ́npȉ nónó-á yɔ̀, à ǹ vyãhlɛ péwɔ kɔ̃ nɛ wàh pɔ dɔkɔ ǹ yȍtɔ̃rí yõ, pé sɔkɔ
núkú kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbȍyȍ sȍlɛ, ní-ò mó kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɛ̃yȉnɛ̀ sȍlɛ.
22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ǹpȉ-ǹkɛ̃ sɔkɔ ye yé n ni kélɛ. Máh kɩ n de n pi
yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ se kɩ fɛ̃ de ké sɔkɔ?» Pè mɛ à syah nɛ páh kɩ fɛ̃ de
ké sɔkɔ.
23 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Máh kɩ n de n pi yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ kɩ de
képah wɔ sɔkɔ ó, ǹtɛ ń gbȍyȍ sȍ ànɛ̂ ń gbɛ̃yȉnɛ̀ sȍ tɛ̃nɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ tyí
náh képah wɛ̃kì kɔ̃nɔ́lɛ. Ń Sú Liyel-á kè yah sah nónó yĩnnɛ, pépi ye à kɩ
kɔ̃ kélɛ.»
24 Yesu tȍ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ gbãm nɔ́pi tɛ́lɔ́-á képah noh sɛ̃, pé fɔkɔ vyãh nímí
nɔ́pilɛ.
25 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye yah tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Tir nɛ̂-á mɛ n pɩ
kwlo kwlo sɔkɔ, yé kè pĩ ó. Yȍtãm náh ńkɛ̃nɛ pé kwlo névyelɛ nɛ n fnɛ, tɛ́
nɛ́-ǹgbnɔ tɔ n mó nɛ n fyãh pé yõ pé tɛ̃nwɛnɔ yĩnnɛ di?
26 Ǹtɛ kè náh yĩnɛ kè nɛ n pɩ sɛ̃ yépi wrɔ́. Gbɛ̃ntɛ̃náhlɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂-à
mɛ ké tyí nɛ pé yĩ́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ, tɛ̃ yĩnɛ à pɩ tȍnpɩlɛ tɛ́lɔ́ tyí.
27 Tɛ́ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pɩ yah névilɛ yé sɔkɔ, tɛ̃ yĩnɛ à pɩ yé yɔ̃lɛ.
28 Sɛ̃ ó ye, Névi Pídĩ́ náh pɔ nɛ névye tȍlɛ n pɩ péwɔ tyí dɛ́. Ǹmɔ ye pɔ
tȍ pɩ yĩnnɛ névye tyí, tɛ́ kɩ ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yõ dwe yĩnnɛ.

Nsyeriko kwil yĩ́tũbi nɛ́pȋ nîmî yĩ́ yíkínmɔnɔlɛ

29 Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sɑ̃́hpú-á n wil Nsyeriko kwil sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃
yɔ́ mɛ ǹ sȍ tɛ̃.
30 Tɛ́ yĩ́tũbi nɛ́pȋ nímí yísyɔ́ sȍ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ. Pǎh noh nɛ Yesu-á
pɔ n sɔkɔ, pè tyah n yo n mɔ yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi
Pídĩ́nɛ, ńkɛ̃ à pé yãm yah.
31 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû díri kɔ̃ pé yõ nɛ pè pé vyɛ̃y vike. Ǹtɛ pè tɔ̃ wãn mɔ
pé yónmɔnɔ yõ nɛ ńkɛ̃, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Pídĩ́nɛ, ńkɛ̃ à pé yãm
yah.
32 Yesu mɛ yĩn tɛ́ pè ye yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé mɛ ké tyí
nɛ mé pɩ yé tyí?»
33 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé yĩ́ yɩkɩ mɔ.
34 Képah tɛ̃nɛ, pé yãm Yesu tɛ̃. À mɛ tũ pé yĩ́ tyí. Nɛ́npɔ́ swɔ, pé yĩ́ núkú
yɩkɩ mɔ. Pè mɛ ǹ sȍ tɛ̃.

21

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ

1 Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sɑ̃́hpú sȍ mɛ fíí kwéy Yerusalɛmɩ kwillɛ. Pè sȍ mɛ yúkɛy
Bɛtifasyɩ kwillɛ, képah nɛ̂-á mɛ Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yõ. Képah sɔkɔ, à mɛ ǹ
tȍ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ nímí tõ

2 nɛ ńkɛ̃: «Kwil nɛ̂-á yé yah tı̃nnɛ yɔ̀, yé kyı ké sɔkɔ. Yé kı núkú
ńkwɛ̃ndyíyṹkì yɔ́ wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ ńkwɛ̃ndyípíkì yɔ́lɛ ǹ tnɔ̂. Yé à dɛ,
yè pɔ sélɛ ń kɔ̃.
3 Nɛ̂-à kı nɛ pé yo, yè yo tɛ̃ tyí nɛ, sé yétɔ̂-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Képah sɔkɔ,
tɛ̃ kı yɛ yé kɔ̃ yé kı sɔkɔ sélɛ nɛ́npɔ́ swɔ.»
4 Yesu képah yo sɛ̃, Liyel tɛ̃ntɔ̃ syínyo-ò wɛy yónsàhnɔ́ mɛ̀ wil yı̃nnɛ. Liyel
tɛ̃ntɔ̃ syínyo-ò lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃:
5 «Yé yo Yerusalɛmı* kwil tãn tyí nɛ, pè yah, pé yɔ̃tɛ̃-á mɛ n pi pé tı̃nnɛ.
Gblɔ̃y tíkínmɔnɔ-á mɛ ǹ sɔkɔ. Wăh mɛ dɔ́kɔ́nkɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ ńkwɛ̃ndyíkì yɔ̃,
nɛ̂-á ńkwɛ̃ndyípíkìlɛ.»†
6 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ sɑ̃hpú mɛ kyı tyi nɔ́pi pı ǹ yóré yɔ̃.
7 Pè ńkwɛ̃ndyíyṹkì ànɛ̂ ńkwɛ̃ndyípíkì mɛ̀ tɛ̃ pɔ, tɛ́ pé flɔ mɔ sé yɔ̃ Yesu
kɔ̃ à dɔkɔ kɔ̃ tɛ̃.
8 Nɛ́kwínkí sɔ̃ mɛ pé flɔlɛ n mɔ n yuku wɛ̃kì yɔ̃, túkù mó mɛ pɛ̃mìlɛ n
kwɔkı n mɔ n yuku.
9 Tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃ mɛ mɔ ǹ yah tı̃nnɛ pè n yuku, ànɛ̂ nónó-á sɔ̃ mɛ ǹ sɔ̃ tɛ̃,
pé pól sɔ̃ mɛ yo tũ yı̃npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Gbílkínɔ́ nɛ n sah Davidi Píɗı̃ yɔ̃.
Névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yı̃n yɔ̃, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel
yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ yı̃nyɔ̃.»
10 Yesu-á pɔ n de Yerusalɛmı kwil sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tãn pól yuku kwillɛ n yike
wùù. Pè sɔ̃ mɛ piki yah tũ nɛ, nɛ̂ se ɗı̃ mɛ̀nɛ nı?
11 Tɔ́wû mɛ yo pé tyí nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃ syínyo-ò Yesu-á, nɛ̂-á n wil Nasarɛtı
kwil sɔkɔ, Kalile sétáh yɔ̃.

Gbɔ̀yı̃bı yı̃nı̂nwı̃lkìnɔ́lɛ Liyel nı̂-ńsah gbô sɔkɔ

12 Yesu-á de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à yíyɑ̃m yɑ̃mpu ànɛ̂ yídwénè dwépú
pól yı̃ni wilki ké sɔkɔ. À pɔ́ sàhntṹpu tàbălnɔ́ tu wilki mɔ, ànɛ̂ kèpíkípíkínɔ
yɑ̃mpu klɔ̆lɛ.
13 Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Ń
gbô kı n ye níri pí-ńsah gbôlɛ.›‡ Ǹtɛ yépi kè tɔkɔ pı yı̃pú wɔ̃bìntɛ̃-ǹsahlɛ
kɛ̀?»§
14 Képah náh, yı̃tũbi ànɛ̂ gbáhkì núkú névye mɛ nɔ de Yesulɛ Liyel ní-
ńsah gbô sɔkɔ. À mɛ pè dɛ mɔ.
15 Sárká syínwı̃lkìpu yɔ̃tãm ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃nsàhnɔ́ kwɔ́pú-á gbı̃l nɔ́pi
pínɔ́ wɛ sɛ̃, tɛ́ wɛ̃npì tɔ̃ mɛ gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃, gbílkínɔ́ nɛ n sah Davidi Píɗı̃
yɔ̃, pé fɔkɔ vyãh.
16 Képah tɛ̃nɛ, pè mɛ yo Yesu tyí nɛ, wɛ̃npì nɔ́pi-á mɛ nɛ̂nɛ n yo, à kó mɛ
kélɛ n nohnı nı? À mɛ yo pé tyí nɛ: «Àwe mé mɛ kélɛ n nohnı. Tɛ́ wɛy
nɛ̂-á wɑ̃rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Á kè pı á gbilki gbilki wɛlɔ
n nohnı wɛ̃npì ànɛ̂ wɛ̃npì yrɔ̃ vyɛ̃y sɔkɔ.›* Yé se kı nɛ yé náh kè kar yah?
17 Képah yóntɛnɔ náh, à yal pé tnɔ̂, tɛ́ wil kwil sɔkɔ à kyı sɔ̃ Betani kwil
sɔkɔ.

Yesu vyãh yénmɔnɔlɛ sènsóké séswɔ̂ yɔ̃

18 Ɗı̃ndal séngbɔ̃lɛ, Yesu-á n syı n pi Yerusalɛmı kwil sɔkɔ, kwɛkı à tɛ̃.

---

* **21:5** 21.5 - Yerusalɛmı yı̃n yɔ́ ye sɔ̃ Siyɔ̃nɛ. † **21:5** 21.5 - Yah n tɛ Nsakari 9.9. ‡ **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Yesayi 56.7. § **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Nsyeremi 7.11. * **21:16** 21.16 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.3.

19 Wǎh sènsóké séswɔ̂ yɔ́ wɛ yúkɛy wɛ̃kı̀lɛ, à mɛ nɔ de ké tnɔ̂. Ǹtɛ à náh
kwâh yɔ́ wɛ ké sɔkɔ. Kè sɔ̃̀ mɛ mırı ó kɔ́kɔ́lɛ. Kǎh pı sɛ̃́, à mɛ yo ké tyí nɛ,
tɔ̂ɔ́-á sɛ̃́ yɔ̀, képah tɛ̃́ náh tɔ̃ n syi n yah n pi póllɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, séswɔ̂ mɛ̀
núkú kɔkɔ.
20 Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah wɛ sɛ̃́, pé gbɑ̃̀n du. Pè mɛ Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃́, kè
se pı sɔ̃́ tɛ́ sènsóké mɛ̀ núkú kɔkɔ nɛ́npɔ́ swɔ nı?
21 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbı yõ mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ
yé sɔkɔ, tɛ́ yé náh mɛ n sõ tɔ̀tɔ̀, máh nɛ̂ pı sènsóké séswɔ̂ mɛ̀ sɔkɔ, yé tɔ kı
fɛ̃́ sɛ̃́nkɔ̃ pı. Tɛ́ kè náh n yı̃n n pi képah ó tyí dɛ́, yé kı tɔ̃ fɛ̃́ yo yɔ̃lı mɛ̀ tyí
nɛ, kè yuku n yal ásɔ̂ kè kyı n syıkı n de pnɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè kı mó tɔ̃ pı.
22 Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé sɔkɔ, tɛ́ yé kwáhdúkú nɛ̂ yah kɔ̃ Liyel tyí níri
sɔkɔ, yé kı kè wɛ.

Pè mɛ Yesulɛ n piki n yah ǹ tɛ̃́nwɛnɔ wı̀l-ǹsah tyílɛ

23 Yesu kyı Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Wǎh mɛ névyelɛ n kwɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ,
sárká syínwı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnı̀ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, nɛ̂
gbɔ̃̀ yõ se à n pı tyi nɔ́pilɛ, ànɛ̂ nɛ̂ se kɔ̃ ǹnɛ kénɛ tɛ̃́nwɛnɔlɛ nı?
24 À mɛ yo pé tyí nɛ, péwɔ tɔ-á kı pè piki yah tir núkú ó kɔ́kɔ́lɛ. Pàh kı
ké yah yo pé syah, pé tɔ-á kı mó yo pè syah nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á pé n pı tyi nɔ́pilɛ.
25 Pépi tɛ̃́ tyí à; nɛ̂ se tõ Nsyɔ̃nɛ à pɔ wèlnwı̀lkı̀nɔ́lɛ n pı nı? Liyel se, tı̃̂
névye se nı?» Képah sɔkɔ, pè tyah n yo wɛ̃́ tyí nɛ, páh kı nɛ Liyel-á tõ ǹnɛ,
wǎh kı pé syah nɛ, tɛ́ kwâh nɛ̂ se pı tɛ́ pé náh sɛ̃́ ǹ yõ nı?
26 Ǹtɛ páh kı se mó tõ nɛ névye-á tõ ǹnɛ, tɔ́wû tíki-á mɛ pé tɛ̃́ pé pól-á
sɔ̃́npílɛ mɛ Nsyɔ̃nɛ n tɔkɔ n pı Liyel tɛ̃́ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ.
27 Kǎh pı sɛ̃́, pè Yesu syah nɛ pé náh pı̃. Ǹ tɔ mó yo pé tyí nɛ, pé tɔ náh
kè yo pè syah n pi, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á pé n pı tyi nɔ́pilɛ.

Sèmı̀rkı̀ nɛ̂-á yãh dı̃́npı̀ nɛ́pı̃̂ nîmî yîsyɔ́ tyí yõ

28 Képah sɔkɔ, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Mé kı sèmı̀rkı̀ yɔ́ yãh yé tyí, yè mó
yé sõnɔ yo ń tyí ké tyí sɔkɔ. Dı̃́npı̀ nɛ́pı̃̂ nímí lésõ mɛ dı̃́ yɔ́ tyí. À mɛ nɔ de
gben tɛ̃́nɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé pídı̃́, ńkɛ̃́ à kyı tɔ̃̀ pı pé tyí yèrɛsɛ̃́ swãh sɔkɔ
kwɛynɛ.
29 À mɛ ǹ sú syah nɛ kyı dékè náh mɛ pé tɛ̃́. Tɛ́ dǒ kwéy, à kè wɛ ké yah
náh. À mɛ yuku sɔkɔ swãh sɔkɔ.
30 Sú mɛ̀ mɛ tõ nɔ de ǹ pídı̃́ ní-òlɛ, à wɛy núkú mɛ̀ ó yo ǹ tɔ tyí. Ǹmɔ mɛ
yo ǹ tyí nɛ, páh kı kyı, pé bɔ̌. Tɛ́ à náh pɔ kyı.
31 Nɛ́pı̃̂ nímí nɔ́pi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃́ pé sú nı̀vı̀nı̀ pı?» Sárká syínwı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm
ànɛ̂ kwil yèwàhnı̀ nɔ́pi mɛ nɛ gben tɛ̃́-á. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ:
«Kègbı yõ mé kélɛ n yo yé tyí, mɔ́rí syípú ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fínpıbı kı yé dyàh tɛ̃́
Liyel tɔ̃́rí nɔlı yõ.
32 Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ pɔ yé tyí à pɔ gbı wɛ̃kı̀lɛ yé wɛ̃kı, tɛ́ yé náh sɛ̃́ ǹ
yõ. Ǹtɛ mɔ́rí syípú ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fínpıbı wɔ pyɛ̌ sɛ̃́ ǹ yõ. Yé mó tõ kè wɛ yı̃́nɛ,
tɛ́ képah fyé yõ, yé náh yé nnɔ vi mɔ à sɛ̃́ ǹ yõ.»

Sèmı̀rkı̀ nɛ̂-á yãh yèrɛsɛ̃́ swãh tɔ̃́pú nɛ́pêl tyí yõ

33 Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Yé yé ní sah noh ń tyí sèmı̀rkı̀ yɔ́lɛ ńtɔ̃ yɔ̀: Sètɛ̃́
dı̃́ yɔ́ lésõ yèrɛsɛ̃́ swãh kõ, tɛ́ kɛ̃́kı mɔ kè kore vi, tɛ́ swɔ yɔ́ tũ tɛ́dáhkı̀ yõ
ké sɔkɔ, à pı yèrɛsɛ̃́ pye yı̃́ki-ńsahlɛ. Tɛ́ ké syíkípú dɔ́kɔ́ntɛ̃́-ǹsah mɔ kèyy

ké sɔkɔ. Képah náh, à yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̃́pú yísyɔ́ tɔkɔ pɔ sah ké yõ, píndibinɔ
yõ, tɛ́ sɔkɔ kóló sɔkɔ.
34 Sé pye gbɛ gbɪ̃́-á pɔ n nɔ, sètɛ̃ dɪ̃́ ǹ tɔ̃̀npɪbɪ tõ yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi
tyí nɛ, pè pé wɛ wɛ tɛ̃́nɛ pè kɔ̃ pè pɔ pé kɔ̃.
35 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi yuku pè tɛ̃, tɛ́ núkú ko képékèyɔ̂, tɛ́ kèyǎh
ko mɔ, tɛ́ kèyǎh minki ko dyêhlɛ.
36 Sètɛ̃ dɪ̃́ tɔ̃ ǹ tɔ̃̀npɪbɪ yísyɔ́ tɛkɪ mɔ, nónó-á dò kal gbro tãnnɛ. Pè tɔ̃ pépi
tɔ pɪ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ.
37 Kǎh pɪ sɛ̃, à tɔ̃ ǹ pídɪ̃́ tõ pé tyí tɛ́ynɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ, pǎh kɪ ǹmɔ wɔ yah
sen ku.
38 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi-á fyɔ̀ ǹ pídɪ̃́ wɛ, pè núkú yo wɛ̃ tyí nɛ, ǹ
gbɛ̃̌yõ-á yɔ̀. Pè pɔ pé à ko mɔ, gbɛ̃̌kɪ mó pɪ pépi tyílɛ.
39 Képah tɛ̃́nɛ, pè núkú à fyãh tɛ̃, tɛ́ à wilki mɔ swãh kahnɪnɛ, tɛ́ à ko mɔ.
40 Yé tɔkɔ nɛ n yah kɛ̀; sètɛ̃ dɪ̃́-à pɔ pɔ, sɔ̃́ mɛ à kɪ pɪ pélɛ?»
41 Pè mɛ nɛ, wǎh kɪ kénɛ nɛ́pêl ko mɔ pélpèl, tɛ́ kɪ yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̃́pú yísyɔ́
tɔkɔ pɔ sah ǹ swãh mɛ̀ yõ, píndibinɔ yõ. Pépi wɔ-á kɪ ǹ wɛ wɛ tɛ̃́nɛ ǹnɛ n
kɔ̃ ké gbɪ̃́ sɔkɔ.
42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé se kɪ nɛ yé náh wɛy mɛ̀ kar yah
póllɛ, nɛ̂-á yo Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɪ̀ nɛ̂ yahle,
képah yétɔ̃̂ pɔ kal.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ vyãh ye képahlɛ.
Gbɛ̃̌ndùnɪ̀ tir ye kélɛ ápi yah sɔkɔ yɔ̀ dɛ́!»†
43 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ nɛ,
Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ tɛ̃̀nɔ́ kɪ syi yépi Nsyifunɔ tyí kɪ yɪ̀kɪ̀ yɔ́ névye kɔ̃, nónó-á kɪ
tyípéplɔlɛ n pɪ ké sɔkɔ Liyel-á mɛ nónó tyí. [
44 Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɪ̀ nɛ̂ yahle, névi nɛ̂-à wil syɪkɪ képah yõ, tɛ̃ kɪ kwɔkɪ.
Tɛ́ kàh se mó tɔ̃ syɪkɪ nɛ̂ yõ, kè kɪ tɛ̃ pyãhrɪ.]»
45 Sárká syínwɪ̀lkɪ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃̌kɪ̀ kɔ́pú-á fyɔ̀ sèmɪ̀rn nɔ́pi noh,
pè pɪ̃ nɛ pépi yõ-á Yesu mɪ sélɛ.
46 Képah tɛ̃́nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé à tɛ̃, tɛ́ tɔ́wû tíkí pè tɛ̃. Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ
Yesulɛ n tɔkɔ n pɪ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ képah ye.

22

Sèmɪ̀rkɪ̀ nɛ̂-á yãh fúr yõke yɔ̃́nɔ́ tyí yõ

1 Yesu tɔ̃ tyah sèmɪ̀rkɪ̀ yɔ́lɛ n yãh pé tyí nɛ:
2 «Liyel tɔ̃́rí-á kɪ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɪ̀rkɪ̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ yɔ́ lésõ ǹ
pídɪ̃́ fúr fèn pɪ.
3 Tɛ́ mɛ ǹ tɔ̃̀npɪbɪ wilki tõ nɛ, pè kyɪ nɛ́yénɔ́ ye n pɔ fúr yõke yɔ̃́-ńsah.
Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pɔ.
4 Képah tɛ̃́nɛ, à tɔ̃ tɔ̃̀npɪbɪ yísyɔ́ wilki tõ pé tyí nɛ, pɪ̃́n-á pɪ tɛ. Páh
nyéhpyɛ́nɪ̀ ànɛ̂ yípɛ̂y ko tɛ nɪrɪ-á mɛ nónó sɔkɔ. Tyi pól-á pɪ tɛ, pè pɔ
fúr sɔkɔ.
5 Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh kè mɔ kõ póllɛ. Ǹyɔ-à yuku à n sɔkɔ ǹ swãh, ńyɔ-à
yuku à n sɔkɔ ǹ gbɔ̀ yɪ̃́-ńsah.

† **21:42** 21.42 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22-23; Tyípínɪ̀ 4.11.

6 Pé túkù mɛ yuku mɩ yȍtɛ̃ dɩ̋ tȍnpɩbɩ sɔkɔ, à pè fõh pélpèl, tɛ́ pè ko mɔ.
7 Képah sɔkɔ, yȍtɛ̃ dɩ̋ fɔkɔ kah vyãh. À mɛ ǹ sràsyíbí tɛkɩ mɔ pè kyɩ kénɛ nɛ́kókè mɔ́pú ko mɔ, tɛ́ pé kwil sukɛ.
8 Képah náh, tɛ́ yo ǹ tȍnpɩbɩ tyí nɛ, fúr yõke-á pɩ tɛ. Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh sȍ yĩnɛ yõke mɛ̀ yɔ̋nɔ́lɛ.
9 Ǹkɛ̃ pè kyɩ wɛ̃tlo yey sɔkɔ, pàh kɩ fyɔ̀ névye nónó wɛ, pè pé pól ye n pɔ fúr yõke yɔ̋-ńsah.
10 Tȍnpɩbɩ nɔ́pi mɛ sɔkɔ wȁl yey sɔkɔ. Pǎh kyɩ tɛ́ névye nónó wɛ, nɛ́túkúnȉ tɔkɔ dohnɩ nɛ́péplɔ yõ, pè pé pól ye pɔ tuke mɔ, fɔ́ɔ́ fúr pí-ńsah wɔ̀kɔ̀ pól yuku yõke yɔ̋púlɛ.
11 Yȍtɛ̃ dɩ̋-á de yuku yáh-ńsah pé tyí, à kyɩ dɩ̋ yɔ́ wɛ pé sɔkɔ nɛ̂ náh sȍ mɛ fúr flɔ mɔ.
12 À mɛ yo kénɛ dɩ̋ tyí nɛ, pé kódɩ̋, ǹmɔ se de sɔ̃ ásɔ̂ sɔkɔ fúr flɔ kɛ̃nɛ ǹ wil sɔkɔ nɩ? Ǹtɛ yó-ńsah náh wɛ dɩ̋ tyí.
13 Képah sɔkɔ, yȍtɛ̃ dɩ̋ yo tȍnpɩbɩ tyí nɛ pè ǹ gbyɛ̂h ànɛ̂ ǹ gbȁn pukubi, pè mó à min mɔ kégbó fɛ̃ntȗ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.
14 Yé náh wɛ di, névye náhnáh mɛ yénɔ́lɛ. Ǹtɛ nónó-á yah wilki pé sɔkɔ, pè náh mɛ fwɔ́ɔ.»

Pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Wrome kwȋltãm yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí

15 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú kyɩ wɛ̃ wɛ à yo sah núkú yõ, sɔ̃-á pè kɩ pɩ tɛ́ kɩ Yesu wɛ n tɛ̃ n pi ǹ vyãh wɛy sɔkɔ.
16 Tɛ́ mɛ pé tȍ sɑ̋hpú yísyɔ́ ànɛ̂ yȍtɛ̃ dɩ̋ Yerɔdɩ náh névye túkù wilki tõ Yesu tyí nɛ pè kyɩ yo ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̋, páh pĩ nɛ gbɩ yó-ò-á ǹnɛ, ànɛ̂ wǎh Liyel wɛ̃kɩ̀lɛ névyelɛ n kwɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ. À náh névye yah tíkílɛ n pɩ. À náh névyelɛ n wah.
17 Ǹtɛ à ǹ sõnɔ yo pé syah. Ǹkɛ̃ ké wɛ̃kɩ̀ se mɛ kɔ̃nɔ́lɛ nɛ pé mɔ́rílɛ n mɔ Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí, tȋ ké wɛ̃kɩ̀ náh mɛ kɔ̃nɔ́lɛ?
18 Ǹtɛ Yesu-á pé fɔkɔ sõnɔ túkúnȉ pĩ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ, fɔ̀kɔ̀pȉl ànɛ̂ vyɑ̋hsesyɩ̋rí névye nɔ́pi, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pè pé pílkíntɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nɩ?
19 Pè pɔ mɔ́rí mɔ mɔ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ pé yah ǎtrɛ. Pè mɛ pɔ ké núkúlɛ à kɔ̃.
20 Yesu mɛ pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah mírkí ànɛ̂ ǹ yĩn se wɑ̋rkínmɔnɔlɛ ké yõ yɔ̀ nɩ?
21 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesar tyí-á. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè Sesar tyílɛ Sesarlɛ n kɔ̃, pè mó Liyel tyílɛ Liyellɛ n kɔ̃.
22 Pǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃́, pé gbȁn du. Pè mɛ yal ǹ tnɔ̂ à sɔkɔ.

Lékyȋ yȋlkȋnmɔnɔ tyí yónɔ́lɛ

23 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Sadusi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú nónó-á ńkɛ̃nɛ nɛ n yo nɛ lékyȋ yílkínmɔnɔ náh mɛ, pé túkù nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à piki yah nɛ,
24 kwɔ́-ò dɩ̋, Moyisi-á kè yo ǹ tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, dɩ̋ nɛ̂-à ku pi kɛ̃nɛ ǹ tyí, ǹ gbɛ̃ndɩ̋-á yĩnɛ à ǹ kyɩ pɛ́kúsè mɛ̀ tɔkɔ, à pi dubi à kɔ̃, nɛ̂-á kɩ pɔ n pɩ n pi ǹ nɛ́nkyí dɩ̋ lékókè náhnɛ.*
25 Ǹtɛ sú núkú dɩ̋npȉ nɛ́pȋ kwǎrnimi yísyɔ́-á lésõ mɛ pépi wrɔ́ sɔkɔ. Gben tɛ̃ mɛ pɔ sê tɔkɔ, tɛ́ pɔ ku pi wɛ́-ńkɛ̃nɛ tɛ́ ǹ kyɩ sah ǹ sȍ syɩ kɔ̃.

* **22:24** 22.24 - Nsyifunɔ tyí sȍ, pɛ́kúsê yĩnɛ à de ǹ pɛ tyí névi yɔ́ tyí. Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 25.5-6; Yenɛsɩ 38; Wruti 1-4.

26 Ǹtɛ ǹmɔ tɔ tyí tõ pɔ pı sɛ̃, tɔ̃-ò tɔ tyí pɔ pı képah núkú ólɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ
syı kwǎrní-ò tyí.
27 Pépi pól tyí náh, pi mɛ̀ tɔ-á pɔ ku.
28 Ǹtɛ pi mɛ̀-á de yah pé pól tyí sɛ̃ à, lékyî yilki n mɔ sõlɛ, à se kı n pı n
pi pé nɛ́pî kwǎrnimi nɔ́pi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ tyílɛ nı?
29 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Liyel wɛy sɛ́bɛ́y pı̃́-ńkɛ̃ ànɛ̂ Liyel
tɛ̃́nwɛnɔ pı̃́-ńkɛ̃ ye mɔ sah yélɛ pílkínɔ́ sɔkɔ.
30 Yé yah, lékyî-à pɔ yilki mɔ, pɛ́dékè náh kı n mɛ n pi, sétɔ́kɔ́kì tɔ náh
kı n mɛ n pi. Ǹtɛ névye kı mɛ yı̃̂nyõ tɔ̃̀npıbı tyí kõlɛ yı̃̂nyõ.
31 Tɛ́ à yuku lékyî yílkínmɔnɔ wɔ tyí sɔkɔ, Liyel-á nɛ̂ yo yé tyí, yé náh
kè kar yah di? Á lésõ nɛ:
32 ‹Ǹmɔ ye Abrahmı Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakı Liyellɛ, ànɛ̂ Nsyakɔbı Liyellɛ.›†
Liyellɛ, lékyî Liyel náh ǹnɛ dò, vye Liyel ye. Képah n wɛ̃kı nɛ á náh tãn
Abrahmıpi lékyî-á yilki mɔ.»
33 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnı, pé gbɛ̃̀n du ǹ névye
kwɔ dùkù tyílɛ.

Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tyí-á tah kal

34 Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á noh nɛ Yesu-á wɛynɛ Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú tɛ̃, pè wɛ̃
ye tuke mɔ.
35 Tɛ́ pé Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pı̃́pú sɔkɔ yɔ́ mɛ píkínyahnɔ yɔ́ pı Yesu tyí ǹ
pilki n tɛ̃ yı̃nnɛ nɛ,
36 kwɔ́-ò dı̃́, Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃ tyí se tah kal sé tɛ́lɔ́lɛ nı?
37 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí yı̃nɛ kı nɔ á tyí á nı póllɛ,
ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á sõnɔ póllɛ.›‡
38 Képah ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbennɛ, ànɛ̂ nɛ̂ tyí-á tah kal.
39 Ké ní-ò nɛ̂-á tõ mɛ ké tyí kõlɛ, képah ye yɔ̀ nɛ: ‹Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á
gblɔ̌y tyí kõlɛ.›§
40 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi pól mɛ
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́nɔ nínɔ́ nɔ́pi sɔkɔ.»

Krista ye Davidi Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ tɛ́ tõ pı ǹ Pídı̃́nɛ

41 Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ, Yesu mɛ píkínyahnɔ yɔ́ pı pé
tyí nɛ:
42 «Yépi tɛ̃ sõnɔ nɛ̂nɛ Krista tyí sɔkɔ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ? Nɛ̂
pídı̃́ mɛ ǹnɛ?» Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Davidi Pídı̃́-á.
43 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pı tɛ́ Liyel Mirki-á Davidi
yah tɛ̃, Davidi mɛ Krista ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ? Yé náh wɛ di, à lésõ nɛ ńkɛ̃,
44 nɛ̂-á péwɔ TƐ̃ ŃGBƐ̃NƐ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃,
à pɔ n kõ n tɛ̃ pé gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbı̃́ nɛ̂-á
pé kı ǹ sépɛ́bí pı ǹ gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.*
45 Ǹtɛ Davidi-á Krista ye TƐ̃̀ ŃGBƐ̃NƐ à kı tõ pı sɔ̃́ tɛ́ kı pɔ n pı ǹ Pídı̃́nɛ?»
46 Yesu-á sépi yo, tyíyɔ́né náh tõ fɛ̃ wɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Tɛ́ à tɔkɔ lésõ
tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tõ ǹ nı syãh à piki yah yah tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ.

† **22:32** 22.32 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.6. ‡ **22:37** 22.37 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.5. § **22:39** 22.39 - Yah n tɛ Levitiki 19.18. * **22:44** 22.44 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

23

Yesu-á nɛ̂ yo à yuku Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̌kɪ̀ kɔ́pú tyí tɪ̃̀nnɛ

1 Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ tɔ́wû tyí nɛ:
2 «Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̌kɪ̀ kɔ́pú ye n kwɔ névyelɛ
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ.
3 Yé nɛ n nohnɪ pé tyí, yè mó nɛ n kɔ pé yóré yõ. Ǹtɛ pǎh kwɔ́nɔ́ nónónɛ
n pɪ, pè náh mɛ n kɔ sé wɑ̃̀l yõ. Képah ye, yé káh pé pɪ dùkù tɛ̃ wɔlɛ n yah
n pɪ.
4 Pǎh ńkɛ̃́nɛ névyelɛ n kwɔ tyi nónónɛ, sè mɛ á kɪ nɛ tɔ́kɔ́pêl sɔ̃̌ pè pukubi
pè twah mɔ, tɛ́ pè náh n fɛ̃ n syi n so n mɔ pé tyí kèngbɔ núkú fyélɛ.
5 Pě pé gblɔ̃̌ynɛ n wɛ̃kɪ pé tyípínɪ̀ pól sɔkɔ. Képah ye, kyɛ́súpî nónó-á
Liyel wɛynɛ sé sɔkɔ yèwɛtyêh yey toh n mɔ mɔ tɛ̃̌nɛ, képah náh pɪ gbɑ̃̀n
tyí toh n mɔ mɔ tɛ̃̌nɛ, pépi pé tyínɔ pɪ gblò gblò, ǹ tɛ́ pé flɔ vyɛ̃y dro pɪ
flɛ̀yflɛ̀y.
6 Tɛ̃̌-ǹtɑ̃̀n gbro tyí nɔ pé tyí yénɔ yɔ̃̌-ńtɑ̃̂n sɔkɔ ànɛ̂ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vɪ̀ sɔkɔ.
7 Pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɪ n pɔ pé tyí tɔ́wû
tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ, pè mó pélɛ n ye Kwɔ́púlɛ.
8 Ǹtɛ yépi tyí kwɔ́-ò núkú ó ye mɛ, tɛ́ yé tɛ́lɔ́ póllɛ núkú ye. Képah ye,
yépi tɛ̃̌ wɔ káh nɛ pè yélɛ n ye Kwɔ́púlɛ.
9 Sú núkú ó ye mɛ yé tyí, nɛ̂-á mɛ yɪ̃̂nyõ. Képah ye, yé káh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ
n ye Súlɛ sétáh mè yõ sɔkɔ ǹ Liyel wɛ̃̌kɪ̀ kɔ́lɔ́ yɪ̃nnɛ.
10 Yah tɛ̃́-ò núkú ó ye mɛ yé tyí. Krista ye, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
Képah ye, yé káh nɛ pè yélɛ n ye Yah tɛ̃́púlɛ.
11 Yɪ̃́n-ńsah ǹgbɛ̃-á mɛ névi nɛ̂ tyí yé sɔkɔ, tɛ̃̌ wɔ yɪ̃nɛ à pɪ yé tɔ̃̀npɪlɛ.
12 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y dɔkɔ sah, tɛ̃̌ kɪ tiki mɔ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ, tɛ̃̌ kɪ
dɔkɔ mɔ.
13 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̌kɪ̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ.
Vyɛ̃̌nnínɪ̀ wɛ́kípú ye yélɛ. Yě Liyel tɔ̃̌rí nɔlɪ yɔ̃̌nɔ́ yah kõ névye tyí. Yé náh
mɛ ké tyí nɛ yé ké nɔlɪ yõ, tɛ́ nónó-à se mó tɔ̃ nɛ pé ké nɔlɪ yõ, yě pé yah
kõ. [
14 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̌kɪ̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ.
Vyɛ̃̌nnínɪ̀ wɛ́kípú ye yélɛ. Yě pɛ́kúsyɔlɛ n vi n tɛ̃ pé gbɑ̃̀n yîlɛ n syi pé tyí,
ǹ tɛ́ nírílɛ n pɪ yɔ̃̀sɛ̃̌kɪ̀lɛ nɛ névye pé wɛ. Kǎh pɪ sɛ̃́, yé tukey kɪ n pɪ n pi
képékèyɔ̂ kal no tɛ́lɔ́ tyílɛ.]
15 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̌kɪ̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ.
Vyɛ̃̌nnínɪ̀ wɛ́kípú ye yélɛ. Yě yrɛy ànɛ̂ sétáh yõ pól kɔ n kõ nɛ́núkù fyé
yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ Nsyifunɔ wɛ̃̌kɪ̀ tɛ̃ yɪ̃nnɛ. Tɛ́ nɛ̂-à se wɛ fɛ̃ syi, yè n tɔ̃ ǹmɔ
pɪ à kõ à n yɪ̃nɛ dénɔ́lɛ ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ à kal yépilɛ kɛ nínɔ́.
16 Pèkè mɛ yé yõ, yépi nónó-á yah tɛ̃́pú yɪ̃́tũbilɛ. Yè n nɛ n yo nɛ ńkɛ̃́,
névi-à n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎrlɛ, képah náh n mɔ n kõ n pi. Tɛ́ nɛ̂-à
n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ sɑ̃́nnɛ, képah-á kɪ mɔ kõ.
17 Lékɑ̃́m kɛ̃́ névye, yɪ̃́tũbi nɔ́pi, sɑ̃́n wɔ se fɔ̃́nfɔ̃́ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr
yõ sɔkɔ, képah nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á sɑ̃́n n mɔ n kõ Liyel tyí yõ?
18 Yè n nɛ n yo tɔlɛ nɛ ńkɛ̃́, névi-à n wo sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, képah náh
n mɔ n kõ n pi. Tɛ́ nɛ̂-à n wo sárká kwâhlɛ, nɛ̂-á mɛ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah
yõ sɔkɔ, képah-á kɪ mɔ kõ.

19 Yı̋tũbi nɔ́pi, sárká wilki wilki kwâh wɔ se fő̃nfő̃ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah
yõ, képah nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á sárká n mɔ n kõ Liyel tyí yõ?
20 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ ké yõ sárká yı̂
tɔlɛ.
21 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎrlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ Liyel tɔlɛ,
ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ.
22 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo yı̂̃nyõlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ Liyel tɔ̃rí kǒ tɔlɛ ànɛ̂ ké yõ
kɔ̃̌ntɛ̃-òlɛ.
23 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ.
Vyɛ̃̌nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yě nànàye ànɛ̂ pɛ̃̌nfɛ̌nè pól gbãm-ònɔ́lɛ Liyellɛ n
kɔ̃. Ǹtɛ gbı wɛ̃kì kɔ́lɔ́, ànɛ̂ névye yãm yáhnɔ́, ànɛ̂ tyi pínɔ́lɛ sé wǎ̂l yõ, sépi
nónó tyí-á tah kal Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, yè n pyě sépi wɔ yahle; sépi
nónó-á yé yı̃nɛ yè nɛ n pı gbɔ̃̀nwɔ̀kɔ̀ kɛ̃̌nɛ, à tahlı yáh mɛ nónónɛ n pı.
24 Névye yah tɛ̃pú yı̋tũbi nɔ́pi. Yáh nɛ̂nɛ n pı yɔ̀, kè mɛ á kı nɛ yé wɔ wɔ
ni sɔ̃́ yé n syi à sèswɔ̃lɛ n wilki ké sɔkɔ, tɛ́ pyě yǎ̀hmínì wɔlɛ n wɔ n mɔ n
yɔ sɔ̃́.
25 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ.
Vyɛ̃̌nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yě wóhló ànɛ̂ yɛ̃yɔ̃́vyɔ náhlɔ́ wu n tɔ̃ n sah, tɛ́ sé
sɔkɔ táhlɔ́ n nɛ mɛ yúkúnɔ́lɛ yé yı̃be yı̂lɛ ànɛ̂ yı̂ nónó dékè képékè-á mɛ yé
sɔkɔ.
26 Farisi wɛ̃kì kɔ́pú yı̋tũbi nɔ́pi. Yé vyɔ́ sɔkɔ táhlɔ́ ǹgbò tɔ̃ n sah. Képah
sɔkɔ, sé náhlɔ́ tɔ kı pı yályál.
27 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ.
Vyɛ̃̌nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yé mɛ á kı nɛ léyẫl píkínsàhnɔ́ sɔ̃́. Sé kégbɔ́ n
nɛ n mɛ pallɛ, tɛ́ sé sɔkɔ táhlɔ́ n nɛ n mɛ lékyı̂ kègbèl ó ànɛ̂ yípyẫhnì duke
duke póllɛ.
28 Sɛ̃ ye yépi tɔlɛ. Kégbɔ́ sɔkɔ, yè n pı n tɛ̃ nɛ́gblɔ́lɛ, tɛ́ yé fɔkɔ táhlɔ́ mó
tɔ̃ mɛ yúkúnɔ́lɛ fɔ̀kɔ̀pı̃l tyi ànɛ̂ tyítúkúnìnɛ.
29 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé
yõ. Vyɛ̃̌nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yě Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu léyẫllɛ n tɔ̃ n sah n
mɔ. Névye nónó-á pı sɔkɔ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, yě pépi tyínɔ́lɛ n koh n mɔ
yípéplɔlɛ,
30 ǹ tɛ́ nɛ n yo nɛ, yé tɔ-à sɔ̃̀ mɛ yé súbí mɛ gbı̋nɛ, yé náh náhkı n so n
mɔ n pi pé tyí Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔnɔ sɔkɔ.
31 Ǹtɛ yah, yé mɛ kélɛ n wɛ̃kı yé gblɔ̃̌y nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔpu
pye-á yélɛ.
32 Ɔ̃̀ɔ̃, yé súbí-á nɛ̂ tyah mɔ sah, yé gbah n tɛ̃ kè syi kɛ̀.
33 Vyeh nɔ́pi, wáhnmírɔ́ yísyɔ́lɛ n yah dɛ́. Yé n to n pwah sɔ̃ ní-ńkɛ̃
nyàhnpèkè yah sɔkɔ?
34 Képah ye, ńmɔ kı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu, ànɛ̂ yı̃ pı̋pú, ànɛ̂ kwɔ́pú kègblɔ
tɛkı mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ yé kı pé túkù ko mɔ, tɛ́ kı túkù syı dahlɔ yõ, tɛ́ kı túkù
ko yèfɔ̃hlɛ yé Liyel ní-ńtẫn vì sɔkɔ, tɛ́ kı kõ pé náh pélɛ n yı̃ni n kɔ̃ kwlo
kwlo sɔkɔ.
35 Képah sɔkɔ ye lékàh kɛ̃pú pól kònmɔnɔ plɔ kı wɛ syıkı yé yõ, pépi
nónó-á ko mɔ à tɔkɔ Abɛlı kònmɔnɔ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́gbílɛ Liyel yah, pópó
à pɔ syı Barakı pídı̋ Nsakari tyí tyí, nɛ̂-á yé ko mɔ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah ànɛ̂
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr wrɔ́.

36 Kègbı yõ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́kókè mɔ́nɔ́ nɔ́pi pól plɔ kı n syıkı n pi
kwɛy gbĩ névye yõ.»

Yesu yah kwɔ́nɔ́lɛ Yerusalɛmı tyí sɔkɔ

37 Yesu tõ yo nɛ ńkɛ̃: «Yerusalɛmı tãn, Yerusalɛmı tãn, yépi nónó-á Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ n ko n mɔ, tɛ́ Liyel-á nónó tɛkı mɔ yé kõ, yé pépilɛ n minki
n ko dyêhlɛ, gbáhyĩ́ sɔ̃ pól mɛ mé kè yah kõ nɛ, mé yé tuke n mɔ sɔ̃-á sĩ̀n
n tuke n mɔ ǹ pyelɛ ǹ kâm sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi?
38 Kăh pı sɛ̃, Liyel kı ǹ náh vi yé kwil kõ pnɛ́pnɛ́, kè kõ kè kı pı
kéntíkínìnɛ.
39 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí, yé náh tõ ńmɔ wɛ n yah n pi, fɔ́ɔ́ kı pɔ nɔ gbĩ́
nɛ̂-á yé kı n yo nɛ ńkɛ̃, névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ.»

24

Yesu mɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔ́nɔ́ ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tyílɛ n yo n sah

1 Yesu-á wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́ n sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ
de ǹ tnɔ̂ à Liyel ní-ńsah gbô mɔ dùkùlɛ n sõ ǹ tyí.
2 Ǹtɛ à mɛ pè syah nɛ, kăh pè n yah yɔ̀ kɛ̀; kègbı yõ páh kélɛ n yo pé tyí,
ké pól-á kı pɔ sɔ. Dáhkì núkú yɔ́ ńtɛ̃ náh tõ n wũ n pi ké ní-ò yõ.
3 Wăh kyı kõ tɛ̃ gbĩ́ nɛ̂nɛ Wólívyê yèh yɔ̃lı yõ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹnɛ
pé yahlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, à yo pé syah, gbĩ́ nɛ̂ seképah kı n pı n pi nı? Tir
nɛ̂ pínɔ́ se kı ǹ syínpɔnɔ ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ wɛ̃kı n pi nı?
4-5 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yah, névye náhnáh kı pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi pé
yah yĩ̃́nɛ, tɛ́ kı nɛ pépi-á ńmɔlɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Pè kı névye
náhnáh mɔ n pi pílkínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmı, nɛy káh
n fɛ̃ yé pilki.
6 Yé kı mâl pínɔ́ tyí yɔ́nɔ́ noh n pi, ànɛ̂ mâl tyí dírí wɔ́nsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé
káh n yɛ tíkí yé tɛ̃. Kè yĩnɛ kè pı sɛ̃. Ǹtɛ képah náh tɔ̃nì n pı n pi kèkõyɔ̃́
tyɛ́nɔ́lɛ.
7 Yé náh wɛ di, kwil yɔ́ kı pɔ yuku kwil yɔ́lɛ n fwo, tɔ̃rí yɔ́ kı pɔ yuku tɔ̃rí
yɔ́lɛ n fwo. Tɛ́ kwɛkı ànɛ̂ sétáh syahrı kı n wɛ n pi tɑ̃̀ntɑ̃̀n náhnáh sɔkɔ.
8 Ǹtɛ sépi pól kı mɛ á kı nɛ kúrkì tɛ̃ gbĩ́ yɔ́nɔ́ sõ tyàhnɔ́ sɔ̃.
9 Pè kı yélɛ n tɛ̃ pè kõ pè kı n fõh, tɛ́ kı yélɛ n ko mɔ. Kèkõyɔ̃́ névye pól
kı yé wɛ mɔ ńmɔ yĩnnɛ.
10 Képah tɛ̃ sɔkɔ, névye náhnáh kı Liyel wɛ̃kì fin mɔ. Pè kı n wil wɛ̃ náh,
tɛ́ kı wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ.
11 Tɛ́ Liyel yĩn yõ mìnyobe kı wil mɔ pí, kı névye náhnáh mɔ pílkínɔ́
sɔkɔ.
12 Pèkè pínɔ́ kı yah syi, fɔ́ɔ́ tyínɔnɔ náh tõ n wɛ n pi fwɔ́ɔ névye náhnáh
sɔkɔ.
13 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí, tɛ̃ kı pwáhnmɔnɔ wɛ.
14 Képah sɔkɔ, Nìvìnì tir kı yo Liyel tɔ̃rí tyí yõ kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, névye
pól kõ pè kı noh. Képah náh, kèkõyɔ̃́ kı pyĕ tyɛ.»

Yèvyɑ̃hrı nɛ̂-á kı pɔ n wɛ n pi kèkõyɔ̃́

15 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Danyɛlɩ-á lésõ yíkínɔ́ pɩ
pɩ kwâh képékè nɛ̂ tyí yo sah,* yé kɩ kè wɛ n pi Liyel ní-ńsah gbô tyah
kètǎr sɔkɔ.» — Nónó-à kɩ wɛy mɛ̀nɛ n kar, pè gbah n tɛ̃ ké dùkù pĩ. —
16 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ ǹ wɛynɛ nɛ ńkɛ̃: «Yâh képah wɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nónó-à kɩ
mɛ Nsyude mara sɔkɔ, pè to sɔkɔ ymɔ yõ.
17 Névi nɛ̂-à kɩ mɛ gbɛ̃̀ntɩ̃̂n yõ, tɛ̃ káh nɛ páh n tiki pé vyɔ́lɛ n tɔkɔ pé
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
18 Nɛ̂-à kɩ se mó mɛ ǹ swãh sɔkɔ, tɛ̃ káh nɛ páh pélɛ n syɩ n yuku pé
fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-ńsah.
19 Kénɛ sèpɩ̏n-à pɔ syɔ́ nónó wɛ kûrn nátãnnɛ, ànɛ̂ nónó-à mɛ yɔ̃kɩ syɔ́lɛ,
kè kɩ pɩ yèwàhtàhpolɛ pé tyí.
20 Képah ye, yé yĩnɛ yè Liyellɛ n ni nɛ tɔ́lɔ́ mè káh n pɩ vɩrɩ gbɩ̃́nɛ, képah
náh pɩ mɩ mɩ yòh sõlɛ.
21 Kè kɩ pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkɔ̃ náh wɛ yah kèkõyɔ̃́ mɔ́mɔ́nì à pɔ
syɩ kwɛy tyí, ànɛ̂ nɛ̂ kénkɔ̃ náh tɔ̃ n wɛ n yah n pi póllɛ.
22 Liyel-à náhkɩ sɔ̃̏ wɩ̏lkɩ̏nɔ́ pí-ńkɛ̃nɛ kénɛ sèpɩ̏n sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh
náhkɩ pɔ n wil n pi ké sɔkɔ. Ǹtɛ wǎh nónó yah wilki pɩ ǹ tyílɛ, pépi yĩnnɛ,
à wɩ̏lkɩ̏nɔ́ pɩ sé sɔkɔ.
23 Névi nɛ̂-à yé syah nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á mɛ ásɔ̃̂, képah náh pɩ
wǎh mɛ yàhàh, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ.
24 Yé yah, mìnyobe kɩ pɔ wil mɔ pí. Pé túkù kɩ nɛ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔnɔ-á pépilɛ, túkù kɩ mó nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu-á pépilɛ. Pè
kɩ gbɩ̏lgbɩ̏l tyi ǹgbnɔlɛ n pɩ, fɔ́ɔ́ kɩ n yah n kɔ̃ Liyel névye yáhnwɩ̏lkɩ̏nɔ́ ńtɛ̃
tɔ yõ yíkí-ńsahlɛ kàh sɔ̃̏ fɛ̃ n pɩ n pi.
25 Tyi nópi ye mé kwãh tɛ̃ yo sah yé tyí yɔ̀.
26 Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-à yé syah nɛ Névi Pídɩ̃́-á mɛ gbɛ̃̀nnɩ sɔkɔ, yé káh
nɛ yáh ǹ nyáhlɛ n sõ. Nɛ̂-à se nɛ wǎh mɛ wɔ̃bìntɛ̃̀nɔ́lɛ, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ.
27 Sɔ̃́-á pũ̏ n yĩkiri yǎ̃l yè n wɛ, à tɔkɔ gbɩ̏ngboke tyí, fɔ́ɔ́ n kyɩ n dal n mɔ
gbɩ̏nyiki tyí, sɛ̃́ ye Névi Pídɩ̃́ syínpɔnɔ tɔ kɩ n wɛ n pi.
28 Kwáhkókè se kɩ fɛ̃ wɔ̃bɩ ǹkyɔ̀nkyɔ̀nì yah?»

Névi Pídɩ̃́ pɔ́nɔ́lɛ

29 «Kénɛ sèpɩ̏n nópi yèvyãhrɩ-à fyɔ̀ sɔkɔ n tɛ ǹsɔ̃, gbĩ kɩ pɩ syɩ̏ì, ńwɔ̃ náh
tɔ̃ n piki n pi, ńwɔ̃ kèpye kɩ wil yɩ̃̂nyõ kɩ kwɛ, tɛ́ yɩ̃̂nyõ yíyɩ̀n pól kɩ yike.
30 Légbɩ̃́nɛ, Névi Pídɩ̃́ syínpɔnɔ kwní kɩ yõ mɔ yɩ̃̂nyõ. Képah tɛ̃̀nɛ, sétáh
yõ yɩ̀kɩ̀nɩ̀ pól névye kɩ n gbo kɩ yãm yãm tyilɛ n pɩ. Tɛ́ pè kɩ Névi Pídɩ̃́ wɛ
à kɩ mɛ n pi ńyɩ̃̂rn sɔkɔ, tǎhkì ó ǹ tɔ̂ɔ́ ànɛ̂ tɔ̃́rílɛ.
31 Kèpɔ̃ ǹgbɛ̃ yɔ́ kɩ fĩbɩ, tɛ́ à kɩ ǹ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̏npɩbɩ tɛkɩ mɔ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ,
à tɔkɔ kèkõyɔ̃́ yah mè tyí, à kyɩ sah ké yah mè tyí. Pè kɩ kyɩ névye tuke
mɔ, Liyel-á nónó yah wilki.
32 Yé yah sènsóké kèdùkù-á nɛ̂nɛ álɛ n wɛ̃kɩ. Yâh fyɔ̀ ké yɩ̏ngbɛ̃̏n wɛ sè
n gboke n wil à mìsnɔlɛ n pɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yè n pĩ nɛ ki de gbɩ̃́-á mɛ yúkɛy.
33 Sɛ̃́ ó ye, yépi tɔ-à pópó kénɛ tyi wɛ sè tyah n pɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yé pĩ nɛ Névi
Pídɩ̃́ syínpɔnɔ-á mɛ yúkɛy. Wǎh kɩ pɔ sɛ̃ yɔ̀ sɛ̃ yɔ̀.

* **24:15** 24.15 Yah n tɛ Danyɛlɩ 9.27 ; 11.31 ; 12.11.

34 Kègbı yõ mé kélɛ n yo yé tyí, kwɛy gbĩ névye pól náh n ku n tɛ n pi,
tɛ́ kénɛ tyi nɔ́pi kı mɛ n pı.
35 Yȋnyõ ànɛ̂ sétáh kı pɔ tyɛ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ tɛ̃ wɔ náh n tyɛ n yah n pi
póllɛ.
36 Ǹtɛ ké lésõ ànɛ̂ ké gbȋ́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sépilɛ n pnɛ. Yȋnyõ
tɔ̃̀npıbı náh sélɛ n pnɛ, Liyel Píɗí tɔ náh sélɛ n pnɛ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sélɛ n
pnɛ à wil Sú Liyel tyí sɔkɔ. Ǹmɔ ó ye n pnɛ sélɛ.
37 Nɛ̂-á pı sɔkɔ Nowe gbĩ sɔkɔ, sɛ̃́nkõ ye kı n pı n pi Névi Píɗí syínpɔnɔ
sɔkɔ.
38 Yé náh wɛ di, gbȋ́ nɛ̂-á lésõ pṹnpȃ́hkì náh tɔ̃̀nì mɛ pı à ninɛ kèkõyố pól
yõ, névye lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ syɔ́lɛ n tɔkɔ, képah náh pı mɛ
pé pyelɛ pɛbılɛ n kɔ̃, pópó à pɔ syı Nowe de sõ tyí krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
39 Pè náh sɔ̃̀ mɛ n sõ tir yɔ́ ńtɛ̃ tyí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ pṹnpȃ́hkì pı sõ tyí,
ni kɔ̃ kè pɔ pé pól yõ. Sɛ̃́nkõ ye kı n pı n pi Névi Píɗí syínpɔnɔ sɔkɔ.
40 Díbí nɛ́pȋ nímí kı mɛ swãh sɔkɔ, núkú kı tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kı wũ.
41 Syɔ́ nɛ́pȋ nímí kı mɛ nannɛ n nɔ, núkú kı tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kı wũ.
42 Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á ǹ syı n pɔ n pi sõ nɛ̂nɛ, yé náh mɛ kè pĩ. Képah ye, yé
káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃.
43 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, gbóntɛ̃ ɗí-à mɛ pĩ gbȋ́ nɛ̂-á yɛ̃́nwó kı n pɔ n pi lékȃ́hnɛ,
à kı yah sõ, à náh yɛ à kɔ̃ à wɛ kwɔ n de n pi ǹ gbô sɔkɔ.
44 Képah ye, yépi tɔ nɛ mɛ yé vi sah. Ǹgbǒ yé náh mɛ gbȋ́ nɛ̂ tyílɛ n sõ,
légbȋ́ ye Névi Píɗí kı ǹ syı n pɔ n pi dɛ́.»

Tɔ̃̀npı-á yĩnɛ à nɛ mɛ sɔ̃́

45 «Tõnpı négbí ànɛ̂ lékȃ́m névi nɛ̂ mɛ yɔ̃̀tɛ̃ ɗí kı tɔkɔ sah ǹ tɔ̃̀npıbı tɛ́lɔ́
yõ, à kɔ̃ à kı yõkelɛ pélɛ n kɔ̃ ké gbȋ́ pèpɛy sɔkɔ, tɛ́ kı sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ?
46 Yɔ̃̀tɛ̃ ɗí-à ǹ syı pɔ à wɛ à mɛ kénɛ tɔ̃̀lɛ n pı ké yah yõ, tɔ̃̀npı mè tyí nɔ.
47 Kègbı yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yɔ̃̀tɛ̃ ɗí kı à pı ǹ gbȁn yȋ pól kyɔ̀mì-òlɛ.
48 Ǹtɛ kàh pı tɔ̃̀npı túkùlɛ, tɛ́ à tyah n sõ nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃ ɗí-á mɛ mo ǹ syínpɔ-
ńsah,
49 tɛ́ tyah pé no tɔ̃̀npıbı tɛ́lɔ́lɛ n ko, tɛ́ n yõ tɛ́ n wɔ sètɛ̃̀nì pípúlɛ wɛ̃ tyí,
50 ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ɗí kı ǹ syı pɔ ǹ yõ dɔkɔ sõ yɔ́lɛ, ànɛ̂ wɔ̂ yɔ́ sɔkɔ, à náh mɛ nɛ̂
tyílɛ n sõ.
51 Á kı tɔ̃̀npı mè yĩni, tɛ́ kı à tɛkı mɔ yȋ́nvǐnpıbı mɛ́-ńsah sɔkɔ, ńyãh
sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kı mɛ.»

25

Sèmȉrkȉ nɛ̂-á yãh syɔ́npȉ nɛ́pȋ gbãm tyí yõ

1 Yesu tõ yo ǹ tɔ̃̀ sȃ́hpú tyí nɛ: «Névi Píɗí syı n pɔ gbȋ́nɛ, Liyel tɔ̃́rí kı fɛ̃
tɔkɔ sãh syɔ́npȉ nɛ́pȋ gbãm yísyɔ́ sèmȉrkȉlɛ, nónó-á pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ sɔkɔ pɛ
yòhnì-ǹsah.
2 Syɔ́npȉ nɔ́pi sɔkɔ, nɛ́pȋ kwâl sɔ̃̀ mɛ lékȃ́m kɛ̃́púlɛ, tɛ́ kwlɔ́ mó mɛ
lékȃ́mpulɛ.
3 Nónó-á lékȃ́m kɛ̃́púlɛ, pépi-á sɔ̃̀ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ n sɔkɔ, pè náh nırı wãn
tɔkɔ.
4 Ǹtɛ lékȃ́mpu nɔ́pi wɔ mó pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ, tɛ́ nırı mɔ sɔkɔ sonɔ́ sɔkɔ.

5 Pɛ-á mo pɔ́-ńsah, dɔy mɩ pé sɔkɔ, pè dɔ sɔkɔ.
6 Lénɩ wérrlɛ, yı̋npɔ̃ yɔ́ n dɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pɛ-á oo, pè wil à yohnɩ.
7 Képah tɛ̃nɛ, syɔ́npı̀ nɔ́pi pól dɔ yuku, tɛ́ yah dah mɔ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tyí sɔkɔ.
8 Nónó-á lékɑ̃́m kɛ̃púlɛ, pépi mɛ lékɑ̃́mpu nɔ́pi syah nɛ, pè yĩ pé kɔ̃ nɩrɩlɛ,
ńkɛ̃ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́-á mɛ tɛ̃ syi n ni pé tyí.
9 Pè mɛ yo pé tyí nɛ, sè náh fɛ̃ n yĩnɛ n pi pépi tyínɔlɛ tɛ́ pé tɔ̃ n yĩ n kɔ̃
n pi. Ǹkɛ̃ pè kyɩ n yah dwe yɑ̃̀mpu tyí pè mɔ pé tyínɔ sɔkɔ.
10 Păh sɔkɔ yáhndwe-ńsah, pɛ pɔ de. Syɔ́npı̀ nónó-á sɔ̃̀ mɛ pé vi sah, pépi
mɛ de ǹnɛ fúr yɔ̃ke yɔ̃́-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pè mɛ wùkah vike.
11 Syɔ́npı̀ nɔ́pi tɛ́lɔ́-á pópó pé syɩ pɔ, pè pɔ wùkahlɛ n mɩ tɛ́ mɛ yo mɔ tũ
nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃, à yɩkɩ mɔ pé kɔ̃.
12 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí nɛ, kègbɩ yɔ̃ páh kélɛ n yo pé tyí, pé náh pélɛ n pnɛ.
13 Képah ye, yépi káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃ dɛ́. Yé náh se yɔ́ lésõ ànɛ̂ ké
gbı̋nɛ n pnɛ tɛ́.»

Sèmı̀rkı̀ nɛ̂-á yɑ̃h tɔ̃̀npɩbɩ nɛ́pı̂ tɔ̃́mí yîsyɔ́ tyí yɔ̃

14 «Liyel tɔ̃́rí-á mɛ sèmı̀rkı̀ nɛ̂ kètɔ̀lɛ, kè wɛ yɔ̀: Dı̋ yɔ́ lésõ n sɔkɔ kɔ́lɔ́
sɔkɔ, tɛ́ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ ye pɔ ǹ tahrɩlɛ pè kɔ̃ sah,
15 à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól-á fɛ̃ nɛ̂ pɩ n pi. Ȁ talɑ̃* pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ ǹnî
kɔ̃, tɛ́ nínɔ́lɛ ǹnî kɔ̃, tɛ́ mɛ núkúlɛ ǹnî kɔ̃. Képah náh, tɛ́ sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
16 Nɛ̂-á wɛ talɑ̃ pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ, ǹmɔ núkú kyɩ ǹ gbɔ̃̀ vi ǹ tyílɛ à kwlɔ́ yísyɔ́
wɛ dohnɩ sé yɔ̃.
17 Sɛ̃́-ó ye nɛ̂-á wɛ talɑ̃ pɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, ǹ tɔ mɛ nínɔ́ wɛ dohnɩ sé yɔ̃.
18 Ǹtɛ nɛ̂-á wɛ talɑ̃ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, ǹmɔ mɛ sɔkɔ kyɩ swɔ tũ à ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dı̋ pɔ́
wɔ̃bɩ.
19 Ké di-á mo náhnáh, pé yɔ̃̀tɛ̃ dı̋ ǹ syɩ pɔ. Wăh pɔ, à pè ye nɛ pè pɔ pé
tahrɩ tyí dùkù yo pé noh.
20 Képah tɛ̃nɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ wɛ talɑ̃ pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ, ǹmɔ mɛ ǹ tyí tɔkɔ nɔ de
ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dı̋nɛ tɛ́ kwlɔ́ yísyɔ́ tɔ́lɛ à wɛ̃kɩ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, talɑ̃ pɔ́ plɔ́
kwlɔ́-á sɔ̃̀ à pé kɔ̃ sah, ǹtɛ à yah, páh kwlɔ́ yísyɔ́ wɛ dohnɩ sé yɔ̃ ǹ tyí.
21 Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dı̋ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tɔ̃̀npɩ pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ. Wăh
fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir tyı̋ĩ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbɔ̃̀. Ȁ pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ
n pɩ wɛ̃ tyí. / Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dı̋ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tɔ̃̀npɩ pèpɛy-á ǹnɛ nɛ̂-á tyilɛ
n pɩ sé wɑ̃̀l yɔ̃. Wăh fyɔ̀ tir tyı̋ĩ pɩ ké wɛ̃kı̀ yɔ̃, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ
gbɔ̃̀. Ȁ pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí.
22 Nɛ̂-á sɔ̃̀ wɛ talɑ̃ pɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, ǹmɔ tɔ mɛ ǹ tyí tɔkɔ nɔ de ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dı̋nɛ
tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, talɑ̃ pɔ́ plɔ́ nínɔ́-á sɔ̃̀ à pé kɔ̃ sah, ǹtɛ à yah, páh nínɔ́
yísyɔ́ wɛ dohnɩ sé yɔ̃ ǹ tyí.
23 Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dı̋ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tɔ̃̀npɩ pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ. Wăh
fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir tyı̋ĩ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbɔ̃̀. Ȁ pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ
n pɩ wɛ̃ tyí.
24 Képah náh, nɛ̂-á sɔ̃̀ wɛ talɑ̃ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, ǹmɔ-á nɔ de, à ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dı̋ syah
nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃, páh pĩ nɛ ńkɛ̃ ǹ tɔ̃̀-á tah. Ȁ náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, ă kè
tɔkɔ. Ȁ náh nɛ̂ mir mɔ, ă kè kɔ̃.

* **25:15** 25.15 - Yah n tɛ Matye 18.24 yah yɔ́nɔ́ sɔkɔ.

25 Képah-á tíkí pé tɛ̃, pé mɛ kyɩ ǹ pɔ́ wɔ̃bɩ sétáh sɔkɔ. Kǎh yɔ̀, à tɔkɔ ǹ
pɔ́lɛ.
26 Ǹ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, tɔ̏npɩ nɛ́túkù, gbãndal névi-á ǹnɛ. Wǎh sɔ̏ pĩ
nɛ ńkɛ̃́, pé náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, pě kè tɔkɔ, pé náh nɛ̂ mir mɔ, pě kè
kɔ̃.
27 Kǎh pɩ sɛ̃́, wǎh náhkɩ mó sɔ̏ mɛ kyɩ pé pɔ́ dah mɔ sah pɔ́ sàh-ǹsah
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kɛ̀. Páh pé syɩ pɔ sɔ̃ yɔ̀, páh náhkɩ mó sè wɛ wilki dòhnɩ̀nɔ́lɛ sé
yõ kɛ̀.
28 Ńkɛ̃́ pè ǹ tyɩ́ mɛ̀ tɛ̃ syi ǹ tyɩ́, pè kélɛ talã pɔ́ plɔ́ gbãm nɛ́tɛ̃́ kɔ̃.
29 Pè kó wɛ nɩ, névi nɛ̂ tyɩ́ kwâh-á mɛ, dòhnɩ̀nɔ́-á kɩ n pɩ ǹmɔ tyɩ́ yõ
yrɔ̌yrɔ̌. Tɛ́ névi nɛ̂ tyɩ́ kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyɩ́, kǎh kɩ tɛ̃ syi
ǹ tyɩ́.
30 Yõre kɛ̃́ tɔ̏npɩ mɛ̀ tɛ̃ wɔlɛ, ńkɛ̃́ pè à wilki mɔ kégbɔ́ fɛ̃́ntṹ sɔkɔ, ńyãh
sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.»

Tukey nɛ̂-á kɩ n pɩ n pi Névi Pɩ̂dɩ̃́ syínpɔnɔ sɔkɔ

31 «Névi Pɩ́dɩ̃́-à ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ ànɛ̂ yɩ̃̂nyõ tɔ̏npɩbɩ pɔ́llɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à
kɩ kɔ̃ tɛ̃ ǹ tɔ̃́rɩ́ kǒ yõ.
32 Kwlo kwlo pól névye kɩ pɔ tuke mɔ ǹ yah sɔkɔ. Tɛ́ à kɩ névye wah
wilki wɛ̃ sɔkɔ, sɔ̃-á yípɛ́nfɛ̃ n wah n wilki képyɛ́nɩ̀ ànɛ̂ perlɛ wɛ̃ sɔkɔ.
33 À kɩ nɛ́gblɔ́ sah ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ, tɛ́ kɩ nɛ́pêl sah ǹ gbɛ̌yɩ̏nɛ̀ sɔ̏lɛ.
34 Képah sɔkɔ, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ, à kɩ yo pé tyɩ́ nɛ: ‹Ń Sú Liyel-á
sãm mɔ yépi nónó sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃́rɩ́ nɛ̂ yah sah yé kɔ̃ kèkõyɔ̃́ mɔ gbɩ̃́ dùkùlɛ, yé
pɔ ké nɔlɩlɛ n yõ.
35 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sɔ̏ ń tɛ̃, yé yõkelɛ ń kɔ̃ mé yõ. Níkɩ̏-à sɔ̏ ń tɛ̃, yé
ninɛ ń kɔ̃ mé wɔ. Máh sɔ̏ mɛ nɛ́pɔ̂lɛ, yé ń kɔ̃ mé twah yé tyɩ́.
36 Máh sɔ̏ mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, yé flɔlɛ ń kɔ̃ mé mɔ. Máh sɔ̏ mɛ n yɔ, yé yah dah
mɔ ń tyɩ́ sɔkɔ. Máh sɔ̏ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, yé pɔ yah ń tyɩ́.›
37 Képah sɔkɔ, nɛ́gblɔ́ nɔ́pi kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ
kwɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ à kɔ̃ à yõ nɩ? Ànɛ̂ gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ níkɩ̏ sɔkɔ, tɛ́ à kɔ̃ à
wɔ nɩ?
38 Gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ nɛ́pɔ̂lɛ, tɛ́ à kɔ̃ à twah pé tyɩ́ nɩ? Ànɛ̂ gbɩ̃́ nɛ̂ se pé
wɛ ǹnɛ flɔ kɛ̃́nɛ, tɛ́ flɔlɛ à kɔ̃ à mɔ nɩ?
39 Gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ à mɛ n yɔ, képah náh pɩ à mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ,
tɛ́ pɔ yah ǹ tyɩ́ nɩ?
40 Képah sɔkɔ, yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ kɩ yo pé tyɩ́ nɛ: ‹Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, ń
yṹnpyé nónó-á yɔ̀ kɛ̀, yáh ńkɛ̃́nɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ pé sɔkɔ tyɩ̃̂tyɩ̃̂ nónó fyé tyɩ́,
ńmɔ tyɩ́ ye ńkɛ̃́nɛ yè n nɛ n pɩ sélɛ.›
41 Képah náh, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbɛ̌yɩ̏nɛ̀ sɔ̏lɛ à kɩ yo pépi tyɩ́ nɛ: ‹Yé to ń
tnɔ̂, yépi nónó tyɩ́-á yɩkɩ. Yé nɛ n yuku ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ, képah nɛ̂-á
mɛ mɔ́nsàhnɔ́lɛ sétǎ̏n ànɛ̂ sé yɔ̏tɛ̃ yĩnnɛ.
42 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sɔ̏ ń tɛ̃, yé náh ń kɔ̃ mé yõ. Níkɩ̏-á sɔ̏ ń tɛ̃, yé
náh ń kɔ̃ mé wɔ.
43 Mé sɔ̏ mɛ nɛ́pɔ̂lɛ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi ń kɔ̃ mé twah yé tyɩ́. Mé sɔ̏ mɛ flɔ
kɛ̃́nɛ, tɛ́ yé náh flɔlɛ ń kɔ̃ mé mɔ. Mé sɔ̏ mɛ n yɔ, tɛ́ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ,
tɛ́ yé náh pɔ yah ń tyɩ́.›

44 Pépi tɔ kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ kwɛkɩ sɔkɔ,
képah náh pɩ níkɩ̀ sɔkɔ, képah náh pɩ nɛ́pɔ̂lɛ, képah náh pɩ flɔ kɛ̃́nɛ, képah
náh pɩ mɛ n yɔ, képah náh pɩ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pé náh à yohnɩ mɔ
nɩ?
45 Képah sɔkɔ, à kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, ń yṹnpyé
nónó-á yɔ̀ kè, yáh ńkɛ̃́nɛ n yahle sɛ̃́nknɔ pínɔ́lɛ pé sɔkɔ tyȋtyȋ nónó fyé tyí,
ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n yahle pínɔ́lɛ sélɛ.›
46 Tyɛ́-ńkɛ̃ yèvyãhrɩ sɔkɔ ye nɛ́túkúnɩ̀ nɔ́pi kɩ kyɩ n de n pi, tɛ́ nɛ́gblɔ́
nɔ́pi wɔ kɩ kyɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.

26

Pè mɛ Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ lékɑ̃́mkɑ̃m sɔkɔ

1 Yesu-á tyi nɔ́pi pól yah yo tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ:
2 «Yé pĩ nɛ ńkɛ̃ sèpɩ̀n nínɩ̀-á wũ, tɛ́ Pakɩ syáh kɩ syah. Névi Pídɩ̃́ kɩ tɛ̃ pè
kɔ̃ pè kɩ à syɩ dahnɩ yõ.»
3 Légbɩ̃́nɛ, sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɑ̃m ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ wɛ̃ tuke mɔ sárká
syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɩ̃̀nnɛ, nɛ̂-á pè n ye Kayifilɛ.
4 Tɛ́ yo sah núkú yõ nɛ pé ye Yesu tɛ̃ lékɑ̃́mkɑ̃m sɔkɔ, pé mó à ko mɔ.
5 Pè sɔ̃̀ mɛ yo tũ wɛ̃ tyí tɔlɛ nɛ, tir mɛ̀ náh yĩnɛ kè pɩ syáh syáhnɔ́ sèpɩ̀n
sɔkɔ dɛ́. Páh kɩ képah pɩ, névye-á kɩ tyah fɛ̃kɩ.

Sê yɔ́ pèpɔrɩ pɩ Yesu tyí

6 Sõ yɔ́lɛ, Yesu lésõ mɛ tótɛ̃ dɩ̃́ Simo gbô, Betani kwil sɔkɔ.
7 Wăh mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sê yɔ́ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɩrɩ so pèpɛy
yɔ́lɛ ǹ tyí làsèkwĕl dɛ́nkɔ́kɔ̀lɛ ké sɔkɔ. Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ́ làsèkwĕl mɛ̀ mɔ Yesu
yõ yõ.
8 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, pé fɔkɔ vyãh. Pè nɛ kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à
làsèkwĕl mɛ̀ yɩkɩ sɛ̃ yɔ̀ nɩ?
9 Kăh náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yɑ̃m dántăhlɛ, à ké pɔ́ dibi yɑ̃m tãn kɔ̃.
10 Yesu-á képah wɛ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Sɔ̃́ pɩ tɛ́ yé pi mɛ̀ yahlɛ n vyãh
sɛ̃́? Tyípépɛ̆y ye à pɩ ńmɔ tyí.
11 Yé yah, yɑ̃m tãn kɩ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Ǹtɛ ńmɔ wɔ náh kɩ mɛ
n pi yé wrɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.
12 Nɛ̂-á pi mɛ̀ pɩ yɔ̀, ńmɔ lékó yĩ sõ yĩn ye à pɩ sah kélɛ.
13 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀-à n yo fɩ̃́
nɛ̂ sɔkɔ, pi mɛ̀ tyípíkɩ̀ mɛ̀ tɔ kɩ yo, névye dyɔ kɔ̃ kè kɩ n kwnɛ ǹ tyílɛ.»

Nsyudasɩ mɛ ké tyí nɛ pé Yesulɛ ǹ tɛ̃́pú wɛ̃́kɩ

14 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩlɛ,
ǹmɔ mɛ kyɩ wil sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɑ̃m tyí,
15 tɛ́ pè syah nɛ, pè se kɩ pé kɔ̃ kwâh nɛ̂nɛ pé mó kè pɩ pè kɔ̃ pè Yesu wɛ
tɛ̃ nɩ? Pè mɛ pɔ́ plɔ́ yõgbɑ̃mnɛ à kɔ̃.
16 À tɔkɔ légbɩ̃́ tyí, à tyah n yah n kɔ̃ wăh nɛ pɩ sɔ̃́ tɛ́ pè Yesu wɛ n tɛ̃ n
pi.

Pakɩ syáh yõke pínɔ́lɛ

17 Kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̃̂n búrn syáh tyah sõlɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pɔ à piki yah nɛ, ńyãh
sɔkɔ se à mɛ ké tyí nɛ pé kyɩ Pakɩ syáh yõke pɩ ǹ tyí nɩ?

18 Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyɩ n yo yȁhnkõ tyí kwil sɔkɔ nɛ, kwɔ́-ò dɩ̋-á yo
nɛ ńkɛ̃́ pé gbĩ-á mɛ sɛ n tɛ, ńkɛ̃́ ǹmɔ tȉn-á péwɔ ànɛ̂ pé tȍ sȁhpú kɩ pɔ n yõ
n pi Pakɩ syáh yõkelɛ.»
19 Wăh kè yo sɔ̃ ǹ tȍ sȁhpú tyí, pè mɛ sɔkɔ ǹ yóré yõ, à kyɩ yõke mè pɩ.
20 Lékȃh-á pɔ mɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tȍ sȁhpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí mɛ kɔ̃ tɛ̃ yõke sȍ.
21 Tɛ́ păh mɛ yɔ̋nɔ́ sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí,
yé sɔkɔ yɔ́ kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ ń tɛ̃ n pi.»
22 Ǹ tȍ sȁhpú-á képah noh, pé yey kwɔ kègbɩlɛ. Képah tɛ̃̀nɛ, nɛ̂ mè nɛ̂
mè, tɛ̃̋ à piki n yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, péwɔ se à n ye nɩ?
23 Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Nɛ̂-á mɛ n di ńmɔlɛ dú núkú sɔkɔ yɔ̀, tɛ̃̋ wɔ ye kɩ
pɩ pè kɔ̃ pè kɩ ń tɛ̃ n pi.
24 Névi Pɩ́dɩ̋ kɩ n ku n pi à yĩnɛ kăh wãrkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ sɔ̃ ǹ
tyí sɔkɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-á kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ à tɛ̃ n pi, pèkè kɩ pɩ tɛ̃ tyílɛ. Tɛ̃-à
sȍ mɛ dúbí-ńkɛ̃nɛ, képah náhkɩ fɔ̋nfɔ̋ ǹnɛ.»
25 Nsyudasɩ nɛ̂-á sȍ mɛ ké tyí nɛ pé pɩ pè kɔ̃ pè à tɛ̃, ǹ tɔ mɛ à syah nɛ,
kwɔ́-ò dɩ̋, péwɔ se à n ye nɩ? Á mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
26 Tɛ́ păh mɛ yɔ̋nɔ́ sɔkɔ, Yesu búrn tɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ à
ǹ tȍ sȁhpúlɛ n kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé syi n tah kélɛ. Ǹyɔlɛ, ńmɔ wil ye.»
27 Képah náh, à tɔ̃ wóh tɔko dȉvɛ̃nɛ ké sɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kélɛ pè
kɔ̃ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé póllɛ, yé kè wɔ.
28 Yé náh wɛ di, ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̋ ye, nɛ̂-á kɩ névye yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂
Liyellɛ. Kè kɩ n kwɛ n pi nɛ́kwɩ̋nkí yĩnnɛ, kɩ pé tyípɛ̂l yɔ̃ mɔ.
29 Mé kélɛ n yo yé tyí, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, mé náh tɔ̃ dȉvɛ̃ wɔ n yah n
pi, pópó kɩ pɔ nɔ sõ nɛ̂-á mé kɩ tɔ̃ dȉvɛ̃ sȁn yɔ́ wɔ yélɛ ń Sú Liyel tɔ̋rí sɔkɔ.»
30 Képah náh, pè syáh yì gbɩ, tɛ́ wil à n yuku Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yõ.

Yesu nɛ Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ pé náh pé pĩ

31 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tȍ sȁhpú tyí nɛ: «Kwɛy lékȃh mè ńtɛ̃ ólɛ, ńmɔ
tyí kɩ yé pól kɔ̃ yé kɩ yal mɔ ń sȍ tɛ̃̋nɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, kè mɛ wȁrkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Mé kɩ yípɛ́nfɛ̃ ko mɔ, tɛ́ képyɛ́nì tũ pól kɩ karkɩ.»*
32 Yesu tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ ń lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, mé kɩ mɔ yé yahlɛ Kalile
mara sɔkɔ.»
33 Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, no tɛ́lɔ́ pól-à kɩ sɔ̃ yal mɔ ǹ sȍ tɛ̃̋nɔ́lɛ,
péwɔ tɛ̃̋ wɔ náh n yal n mɔ n pi póllɛ.
34 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo á tyí, kwɛy lékȃh mè ńtɛ̃
sɔkɔ, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo, á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃̋nɔ́ nɛ á náh ńmɔ
pĩ.»
35 Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kàh kɩ sɔ̃ nɔ pé kúnɔ́ tyí ǹnɛ wɛ̃ tyí, pé náh pé
vyãh kɔ̃lɩ yah n pi póllɛ nɛ pé náh à pĩ. Yesu tȍ sȁhpú tɛ́lɔ́ tɔ mɛ képah ó
yo.

Yesu Liyel nɩ̂nɔ́lɛ Kɛtɩsemanɩ sɔkɔ

36 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sȁhpú kyɩ yĩni tɛ̃ fɩ̋ yɔ́ sɔkɔ, pè n ye
Kɛtɩsemanɩnɛ. Á mɛ yo ǹ tȍ sȁhpú tyí nɛ, pè kɔ̃ tɛ̃ ásȍ pé kyɩ Liyel ni
n pɔ yàhàh.

* **26:31** 26.31 - Yah n tɛ Nsakari 13.7.

37 Wǎh n sɔkɔ, à Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsebede ďǐnpǐ nɛ́pǐ̂ nímí tɛ̃ sɔkɔ. Yèkwɔrɩ ànɛ̂
tíkí képékè sɔ̏ mɛ tyah n mɩ ǹ sɔkɔ.
38 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèkwɔrɩ mɛ ń sɔkɔ, mɛ n pɩ ń ko ko
tɛ̃̀nɛ. Yé tɛ̃ ásɔ̂̃, yépi tɔ káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃, sɔ̃-á ńmɔ náh mɛ ń dyɔ
mɔ fwɔ tɛ̃.»
39 Tɛ́ mɛ yuku yahlɛ kwéy à kyɩ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh, à Liyellɛ n ni
nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ Sú, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, yèvyãhrɩ mɛ̀ gbɛ mɔ ńmɔlɛ. Ǹtɛ mé
náh nɛ á kè pɩ ńmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃ dɛ́, kè pɩ áwɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃.»
40 Wǎh ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pǐ̂ tɔ̃mí nɔ́pi tnɔ̂, à pɔ pè wɛ pè mɛ n dɔ. Á
mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Yé kègbɩ yɔ̃, yé náh tɛ̃ wɛ lérí núkú ńtɛ̃ fyé pɩ yáhnɔ́
sɔkɔ ńmɔlɛ kɛ̀?
41 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé nírílɛ n pɩ yè káh n pɔ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ n
syi. Tyípéplɔ sɔ̃nɔ n nɛ n mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ sé tɛ̃́nwɛnpɩnɔ tǎhkɩ̀ náh n wɛ
ǹ sɔkɔ.»
42 Wǎh képah yo, à tɔ̃ gbɛ mɔ pélɛ kɛ ní-òlɛ à kyɩ Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃́:
«Ńmɔ Sú, ń yɔ̃-à kɩ fɛ̃ n wil n pi ńkɛ̃̀nɛ yèvyãhrɩ mɛ̀ sɔkɔ, áwɔ-á mɛ nɛ̂ tyí,
képah pɩ.»
43 Wǎh tɔ̃ ǹ syɩ pɔ, à pɔ pè wɛ pè tɔ̃ mɛ n dɔ. Dɔy sɔ̏ mɛ tɛ̃ wɛ pé tyí.
44 Á tɔ̃ yal pé tnɔ̂ à gbɛ mɔ kyɩ Liyel ni kɛ tɔ̃-òlɛ gbro tãn tyí kɔ̃lɛ.
45 Képah náh, à ǹ syɩ pɔ pé tnɔ̂, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé mɛ dɔy sɔkɔ sɛ̃ mɛ
yélɛ n mɩ kɛ̀? Névi Píďí tɛ̃ n dahbɩ gbǐ wɛ nɔ tyípêl pípú gbɔ̏ yɔ̀.
46 Yé yuku à sɔkɔ. Névi nɛ̂-á kɩ ń dahbɩ n pi pé gbɔ̏, à wɛ n de yɔ̀.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pǐ̂ gbɔ̃nimí
sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ yǐn nɛ́kwǐnkí yísyɔ́ yah pè pɔ de kèkîrn ànɛ̂ ńsninɛ pé tyí.
Sárká syínwǐlkǐpu yɔ̏tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì ye sɔ̏ tɛkɩ mɔ pélɛ.
48 Tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̏ n dahbɩ n pi Yesulɛ pé gbɔ̏, à sɔ̏ mɛ pɩ dùkù yɔ́lɛ
pè wɛ̃kɩ sah. Á nɛ páh kɩ wɛkɩ névi nɛ̂ tyí tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃, ǹmɔ-á. Ǹkɛ̃ pè à tɛ̃.
49 Tɛ́ núkú nɔ de Yesulɛ tɛ́ nɛ, kwɔ́-ò ďí, páh n wɛkɩ ǹ tyí! Tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃.
50 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń kóďí, wáh pɔ nɛ̂ pí-ńsah, kè pɩ.» Képah sɔkɔ,
no nɔ́pi núkú nɔ de Yesulɛ à à tɛ̃.
51 Képah tɛ̃̀nɛ, nónó-á sɔ̏ mɛ Yesulɛ, pé sɔkɔ yɔ́ núkú ǹ kèkírkǐ yɔrɩ dɛ à
sárká syínwǐlkǐpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̏npɩ níkí kɔ̃ kãm.
52 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á kèkírkǐ dyɩ ké gbô sɔkɔ. Yah, nónó pól-á
mâllɛ n pɩ kèkîrnnɛ, kèkîrn ye kɩ ko mɔ pélɛ.
53 Á náh pĩ nɛ ńmɔ-á kɩ sɔ̏ fɛ̃ yo mɔ ń Sú tyí, à kɩ yǐ̃nyɔ̃ tɔ̏npɩbɩ kèyɔ̃
náhnáh tɛkɩ mɔ ń kɔ̃ nɛ́npɔ́ swɔ, sè kɩ pɔ ń yohnɩ mɔ di?
54 Ǹtɛ kàh pɩ sɛ̃́, Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wɑ̃́rkínsàhnɔ́ kɩ wil dùkù nɛ̂nɛ?
Kè mó tɔ̃ mɛ kè yo sah nɛ sɛ̃́-á kè yĩnɛ kè pɩ.»
55 Képah náh, tɛ́ yo nɛ́kwǐnkí nɔ́pi tyí nɛ: «Yé pɔ ńmɔ tɛ̃́-ńsah kèkîrn ànɛ̂
ńsninɛ yé tyí, á kɩ nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ. Ǹtɛ swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̏ ńkɛ̃̀nɛ
nɛ n mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ ǹ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ yé náh ń tɛ̃.
56 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu tyi wɑ̃́rkínsàhnɔ́ wil yǐn ye tyi nɔ́pi pól kɔ̃ sè
pɩ.» Wǎh képah yo, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú pól to karkɩ tɛ́ à sah.

Yesu tɛ̃́nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu ťǐnkǐ tyí

57 Nónó-á tɛ̃ Yesulɛ, pè yuku ǹnɛ sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Kayifi tȉnnɛ,
ńyãh sɔkɔ-á Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ yèwàhnì sȍ mɛ wɛ̃ tuke mɔ.
58 Pyɛrı sȍ mɛ Yesu sȍ tɛ̃ n kɔ fíí ǹnɛ, pópó à kyı yĩni tɛ̃ sárká syínwȉlkȉpu
yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô tyí. Tɛ́ de yuku à kyı kɔ̃ tɛ̃ tȍnpıbı tnɔ̂, tɛ́ n yah yĩ mɛ̀-á kı
pɔ n syi n pi dùkù nɛ̂nɛ.
59 Sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ pé no tukey tùkèpu tȉnkȉ pól sȍ mɛ n yah
n kɔ̃ nɛ, tàrfyɔ̀nɔ́ yísyɔ́ wɛ, nónó-á kı mìnì wɛ n yo n sah Yesu yɔ̃, pé mó
à wɛ n ko n mɔ.
60 Tàrfyɔ̀ mìnyobe náhnáh sénsɔ̃ pɔ mìnì yo sah ǹ yɔ̃, ǹtɛ pè náh tir yɔ́
wɛ wǎh yĩnɛ à ko mɔ nɛ̂ yĩnnɛ. Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, díbí nɛ́pȋ nímí wil yĩn
61 tɛ́ nɛ ńkɛ̃, dɩ̃́ mɛ̀-á yo nɛ páh kı fɛ̃ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔ tɛ́ kı kè
tɔ̃ mɔ sèpȉn tɔ̃́nì wrɔ́.
62 Képah sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ yuku yĩn tɛ́ yo Yesu tyí nɛ,
no nɔ́pi-á tyi nónónɛ n yo ǹ tyí sɔkɔ, tyíyóné kó mɛ ǹmɔ tyí sépi tyí sɔkɔ
nı?
63 Ǹtɛ Yesu náh dahbı wilki. Képah tɛ̃́nɛ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃
mɛ yo ǹ tyí nɛ, min nɛ́tɛ̃́ Liyel yĩn yɔ̃, à yo pé syah ǹmɔ-à kı nɛ̂ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, nɛ̂-á ǹ Pídɩ̃́nɛ.
64 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ. Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí, à tɔkɔ
núkúnúkú tyí, yé kı Névi Pídɩ̃́ wɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ tyi pól tyí tɛ̃́nwɛ-ò Liyel gbȍyȍ
sȍlɛ. Yé kı à wɛ tɔlɛ à kı mɛ n pi ńyȋrn sɔkɔ.»
65 Képah tɛ̃́nɛ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ ǹ gblɔ̌y flɔ yɔrı tɔkı tɛ́ nɛ,
wǎh yo de Liyel tyí. Tàrfyɔ̀ nɛ̂ tɛ̃ se tɔ̃ pé kı n yah n kɔ̃ nı? Pè kó ǹ Liyel
tyí yóndenɔ noh nı?
66 Pépi se mɛ n sɔ̃ sɔ̃́ nı? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, wǎh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.
67 Képah tɛ̃́nɛ, tɛ́ tyah n sĩn n mɔ ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n syıkı gbȍnkukelɛ,
tɛ́ túkù mó mɛ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lı
68 tɛ́ mɛ n yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kı nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, à sãh pĩ yo
pé syah nɛ̂-á n ko ǹnɛ.

Pyɛrı-á ǹ vyãh kɔ̃lı sɔ̃́ nɛ pé náh Yesu pĩ

69 Pyɛrı sȍ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ gbô táh. Tȍnpı pi yɔ́ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ, ǹmɔ tɔ-á sȍ mɛ Yesulɛ, nɛ̂-á Kalile nɛynɛ.
70 Ǹtɛ à mɛ kè kɔ̃lı no pól yɩ̃́ yah nɛ, pé náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ yɔ̀
dɛ́.
71 Képah náh, Pyɛrı sɔkɔ gbô yah tȉnnɛ. Tȍnpı pi yɔ́-á tɔ̃ à wɛ, nónó-á sȍ
mɛ nɛ́npɔ́, à yo pé tyí nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ tɔ-á sȍ mɛ Yesulɛ, nɛ̂-á Nasarɛtı nɛynɛ.
72 Pyɛrı tɔ̃ kè kɔ̃lı à ǹ wo nɛ, pé náh dɩ̃́ mɛ̀nɛ n pnɛ dɛ́.
73 Dǒ kwéy, nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́ pépi nɔ de Pyɛrılɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kègbı
yɔ̃, no nɔ́pi sɔkɔ yɔ́-á ǹ tɔlɛ. Ǹ wɛy dùkù-á mɛ kélɛ n wɛ̃kı dò.
74 Képah sɔkɔ Pyɛrı tyah ǹ gblɔ̌ynɛ n wo pélpèl nɛ, pé náh dɩ̃́ mɛ̀ pĩ.
Nɛ́npɔ́ swɔ sénpɛ yɔ́ núkú gbo.
75 Légbȋ́nɛ, Pyɛrı dyɔ to kɔ̃ Yesu wɛy mɛ̀nɛ, wǎh sȍ nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃: «Sénpɛ-
à kı pópó n gbo, á kı mɛ á vyãh kɔ̃lı tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ á náh ńmɔ pĩ.» Képah
sɔkɔ, Pyɛrı wil kégbɔ́ à kyı kah gbo.

27

Yesu tɛ̃́nyukunɔlɛ Pilati tı̃̀nnɛ

1 Séngbɔ̃́ púpúlɛ, sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm pól ànɛ̂ kwil yèwàhnı̀ pól yo
sah núkú yɔ̃ nɛ Yesu-á yı̃nɛ à ko mɔ.
2 Tɛ́ mɛ à tɛ̃ pukubi, tɛ́ kyı ǹnɛ kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Pilati gbɔ̃̀ dahbı.

Nsyudası kúnɔ́lɛ

3 Képah sɔkɔ, Nsyudası nɛ̂-á sɔ̃̀ pı pè kɔ̃ pè Yesu wɛ tɛ̃, wǎh pɔ ǹ kònmɔnɔ
tyí wɛ kè yı̃ tɛ̃, kè à kah fyãh. Á mɛ pɔ́ plɔ́ yɔ̃gbãm nɔ́pi tɔkɔ kyı nɛ pé
sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnı̀ kɔ̃.
4 Tɛ́ yo pé tyí nɛ, páh tyípékè pı lékàh kɛ̃́ névi mɔ́nɔ́lɛ kũ sɔkɔ. Ǹtɛ pè
mɛ à syah nɛ, pépi tir nɛ̂ se mɛ képah sɔkɔ nı? Képah-á mɛ ǹmɔlɛ n yah
kɛ.
5 Képah sɔkɔ, Nsyudası pɔ́ mɛ̀ milki Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ, tɛ́ wil
sɔkɔ à kyı ǹ gblɔ̃̀y gbel.
6 Sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm mɛ pɔ́ mɛ̀ tɔkɔ tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, kè náh yı̃nɛ
dáhnmɔnɔlɛ Liyel ní-ńsah gbô pɔ́ sɔkɔ. Névi tɔ̃́-á kı n kwɛ n pi ké tyí
sɔkɔ.
7 Képah tɛ̃nɛ, pè yo sah núkú yɔ̃, tɛ́ pɔ́ mɛ̀nɛ pní mɔ́-ò dı̃́ yɔ́ swãh dwe à
pı nɛ́pân lékyî yı̃́-ńsahlɛ.
8 Képah ye, fɔ́ɔ́ à pɔ syı kwɛy mɛ̀ tyí, swãh mɛ̀ mɛ n ye tɔ̃́ swãhlɛ.
9 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyeremi-á lésɔ̃ nɛ̂ yo sah, kè wil. Á
lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃́: «Pè ye pɔ́ plɔ́ yɔ̃gbãm tɔkɔ, Yisrayel no-á nɛ dan nɛ̂-á yı̃nɛ
kɔ̃́nɔ́lɛ ǹ tyí sɔkɔ.
10 Tɛ́ kyı sélɛ pní mɔ́-ò dı̃́ swãh dwe, à yı̃nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo sɔ̃ ń
tyí.»*

Pilati mɛ Yesulɛ n piki n yah

11 Pǎh Yesu tɛ̃ kyı kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Pilati tyí, à mɛ Yesu piki yah nɛ ǹmɔ
se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ dı̃́nɛ nı? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
12 Ǹtɛ sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnı̀ sɔ̃̀ mɛ tyilɛ n yo n sah
ǹ yɔ̃. Ǹtɛ à náh dahbı wilki pé tyí sépi tyí sɔkɔ.
13 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ yo ǹ tyí nɛ, pǎh tyi nónó póllɛ n yo n sah ǹ yɔ̃,
à kó mɛ sélɛ n nohnı nı?
14 Ǹtɛ Yesu náh dahbı wilki ǹ tyí póllɛ. Kǎh pı sɛ̃́, kè ǹ gbɛ̃̀n kah du.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃́kı̀ kɔ̃

15 Yimɛyi Pakı syáh sɔkɔ, kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ ńkɛ̃́nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛ́núkù
yɔ́ fı̃n n mɔ, tɔ́wû-à nɛ̂ yah wilki.
16 Tɛ́ légbı̃́nɛ dı̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, nɛ̂ yı̃́npékè-á wil yı̃́ı̃ náhnáh.
Ǹ yı̃n ye sɔ̃̀ Barabasılɛ.
17 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ, kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Pilati mɛ
pépi piki yah nɛ, pè se mɛ ké tyí nɛ pé nɛ̂ fı̃n mɔ pè kɔ̃ nı? Barabası se, tı̃̂
Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ se?
18 Yé náh wɛ di, Pilati sɔ̃̀ pı̃ nɛ Yesu yı̃́ngbí wı̃̀lnɔ́-á n yɔ pélɛ pè kɔ̃ pè à
dahbı péwɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ.

---

* **27:10** 27.9 Yah n tɛ Nsakari 11.12-13 ànɛ̂ Nsyeremi 18.2-3 ; 19.1-2 ; 32.6-15.

19 Tɛ́ wǎh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, ǹ kyɩ tɛ̃ntɔ̏ mɔ ǹ tyí nɛ, lékàh
kɛ̃ dí̃ mɛ̀ tyí dlɛ́npêl-á pé kwlɔ kwɛy lékẫhnɛ. Ȁ káh ǹ vyãh dahbɩ ǹ tyí
sɔkɔ dɛ́.
20 Ǹtɛ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ mɛ tɔ́wû kurki mɔ nɛ,
pè yo Pilati tyí à Barabasɩ fĩn mɔ, à mó Yesu ko mɔ.
21 Kwíltãm yɔ̏tɛ̃ dí̃ Pilati mɛ tɔ̃ pè piki yah nɛ, pè se mɛ ké tyí nɛ pé nɛ̂
tɛ̃ fĩn mɔ pè kɔ̃ nɛ́pȉ nímí nɔ́pi sɔkɔ nɩ? Pè mɛ nɛ Barabasɩ-á.
22 Pilati mɛ nɛ, ǹtɛ Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, pé se kɩ pɩ
sɔ̃ ǹmɔlɛ nɩ? Pé pól mɛ nɛ wǎh yĩnɛ à syɩ dahnɩ yõ.
23 Ȁ mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ tyítúkù nɛ̂ ó se à pɩ nɩ? Ǹtɛ pè tɔ̃ kah yo mɔ
wòhòh nɛ, wǎh yĩnɛ à syɩ dahnɩ yõ.
24 Pilati-á pɔ kè pĩ nɛ pé náh mɛ fɛ̃ tir yɔ́lɛ n pɛkɩ ké sɔkɔ, tɛ́ névye-á mó
tɔ̃ mɛ n tyah tyah fɛ̃kìnɔ́lɛ, à ni tɔkɔ à ǹ gbȁn wu tɔ́wû yí̃ yah tɛ́ nɛ, péwɔ
vyãh náh mɛ dí̃ mɛ̀ kònmɔnɔ tyí sɔkɔ. Kǎh pé tyí kɛ̀.
25 No pól mɛ nɛ, ǹ kònmɔnɔ plɔ pɩ pépi ànɛ̂ pé wɛ̃npȉ tyílɛ wɛ́!
26 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ Barabasɩ fĩn mɔ pè kɔ̃. Tɛ́ sràsyíbí kɔ̃ pè Yesu ko
yèfõhlɛ, tɛ́ ǹ gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ nɛ pè à syɩ dahnɩ yõ.

Sràsyîbî-á kɔ̋lɛ Yesu ko dùkù nɛ̂nɛ

27 Képah tɛ̃nɛ, kwíltãm yɔ̏tɛ̃ dí̃ Pilati sràsyíbí mɛ Yesu tɛ̃ de tɔ̃rí gbô sɔkɔ,
tɛ́ pé no sràsyíbí pól ye pɔ à mɔ gbĩ.
28 Pè mɛ ǹ flɔ dɛ ǹ wil sɔkɔ, tɛ́ fwɔ̀mɔ̀nsãh ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ à kɔ̃.
29 Tɛ́ pȁn yɔ̏kɔ̃ pɩ dyɩ à kɔ̃ tɔ̃rí yɔ̃́kúrí swɔ, tɛ́ lépéy yɔ́lɛ à kɔ̃ à tɛ̃ yĩn
ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔkɔ. Tɛ́ gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ à kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo tũ nɛ,
Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ dí̃, páh n wɛkɩ ǹ tyí.
30 Tɛ́ n sĩn n mɔ ǹ yõ, tɛ́ lépéy mɛ̀ syi à ǹnɛ n mɩkɩ ǹ yõ sɔkɔ.
31 Pǎh kɔ̋lɛ à ko tɛ, pè fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɛ̀ dɛ ǹ tyí tɛ́ ǹ flɔ tɔ̃ mɔ à kɔ̃, tɛ́ à tɛ̃
n yuku syí-ńsah dahnɩ yõ.

Yesu syínɔ́lɛ dahnɩ yõ

32 Pǎh kyɩ n wil kwil sɔkɔ, pè Sirɛnɩ kwil dí̃ yɔ́ yohnɩ pè n ye Simolɛ.
Sràsyíbí mɛ ǹmɔ kyĩ mɔ à kɔ̃ à Yesu syɩ syɩ dahnɩ twah.
33 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ tyah yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Kɔlkotalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Yɔ̏gbèkè tyahlɛ,
34 pè wil yɔ́nɔ́ kèkô kwâh yɔ́ fɛ̃kɩ mɔ dȉvɛ̃ sɔkɔ Yesu kɔ̃ nɛ à wɔ. Wǎh kè
wɔ yah, à kè yahle.
35 Képah náh, pè à syɩ dahnɩ yõ. Pǎh à syɩ tɛ, pè ǹdan mɔ à ǹ flɔ dibi pé
wɛ̃ wrɔ́.
36 Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃ nénpɔ́ à ǹnɛ n syɩkɩ nɛ nɛy káh pɔ à pwah mɔ.
37 Yõ nɛ̂ yõ-á pè syɩ ǹnɛ, pè sɔ̏ mɛ kè wãrkɩ syɩ sah ǹ yɔ̏tah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Yesu ye yɔ̀, nɛ̂-á Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃nɛ.»
38 Kèlékɛ̃ pípú nɛ́pȉ nímí yísyɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ syínɔ́lɛ dahlɔ yõ ǹ tnɔ̂. Núkú sɔ̏
mɛ ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ, ní-ò mɛ ǹ gbɛ̃yȉnɛ̀ sɔ̏lɛ.
39 Wɛ̃kɔbɩ nónó-à kɔ pɔ n sɔkɔ, pě pé ywɔ̃lɛ n mɔ ǹ tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ
40 nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̏ nɛ páh kɩ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔ, tɛ́ kɩ fɛ̃ kè
tɔ̃ mɔ sèpȉn tɔ̃nɩ̀ wrɔ́, ńkɛ̃ Liyel Pídí̃-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ, à ǹ gblɔ̌y pwah mɔ. Ȁ tiki
n to dahnɩ yõ kɛ̀.
41 Sɛ̃ ye, sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú, ànɛ̂
kwil yèwàhnɩ̀ tɔ sɔ̏ mɛ kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo tũ nɛ,

42 wǎh túkù pwah mɔ, tɛ́ kı tɛ̃ ǹ gblɔ̌y wɔ pwah mɔ kwlɔ nı? Yisrayel
yɔ̀tɛ̃ tɛ̃-à kı nɛ̂ ǹnɛ, à tiki n to dahnı yõ núkúnúkú, pé mó sɛ̃ ǹ yõ kɛ̀.
43 Á kó ǹ sõnɔ sah Liyel yõ, tɛ́ kè yo ńtɛ̃nɛ nɛ ǹ Pídí-á pélɛ nı? Ǹ tyí-à kı
mɛ nɔ Liyel tyí, à à pwah mɔ núkúnúkú wɛ́.
44 Kèlékɛ̃ pípú nónó tɔ-á sɔ̀ syínɔ́lɛ ǹ tnɔ̂, pépi tɔ sɔ̀ mɛ ǹnɛ n gbyɔ sɛ̃ntɛ̃
ólɛ.

Yesu kúnɔ́lɛ

45 Gbĩ-á mɛ yɔ̀tah sírr sɔkɔ, fɛ̃ntũ̂ mɔ kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, pópó à pɔ nɔ lɛ́rínɔ́
tɔ̃nɔ́ tyí.
46 Lɛ́rínɔ́ tɔ̃nɔ́ nɔ́pi-á sɔkɔ, Yesu kah yo yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yeli, Yeli, lama
sabakıtani?» Nɛ̂ kɔ́r-á: Ǹmɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kwâh nɛ̂ pı tɛ́ á ń fin mɔ?
47 Nónó-á sɔ̀ mɛ nɛ́npɔ́, pé túkù-á ǹ yónmɔnɔ mɛ̀ noh, pè nɛ ńkɛ̃́, wǎh
mɛ Yelilɛ n ye n yah oo!
48 Nɛ́npɔ́ swɔ, pé sɔkɔ yɔ́ to kyı sènsúkúri tɔkɔ fõ yɔ̀yɔ̀kè ni sɔkɔ, à dyı
mɔ gbey yɔ́ vyãh tyí, tɛ́ kè nɔ ǹ tyí nɛ à wɔ.
49 Pé tɛ́lɔ́ mó mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́, pé ye yĩn sɔ̃, Yeli mó pɔ à pwah mɔ pé yah
ǎtrɛ.
50 Ǹtɛ Yesu mɛ tõ kah de syi tɛ́ yah kwlɔ.
51 Képah tɛ̃nɛ, fwɔ nɛ̂-á dyínmɔnkàhsàhnɔ́lɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr
sɔkɔ, kè tɔ tɔ́lɔ́ nínɔ́ à tɔkɔ ké yɔ̀tah tyí, à kyı dal mɔ ké sètàhkì sɔ̀ tyí. Tɛ́
sétáh mɛ syah, légbyɔ̃ gboke,
52 léyɑ̂l yıkı mɔ, Liyel yõ sɛ̃pú nónó-á sɔ̀ ku sɔkɔ tɛ, pé náhnáh lékyî mɛ
yilki mɔ.
53 Képah náh, tɛ́ mɛ wil léyɑ̂l sɔkɔ Yesu lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, tɛ́ de
Yerusalɛmı kwil sɔkɔ Liyel-á képah nɛ̂ yah tɔkɔ. Névye náhnáh yĩ́ tɛ̃ pé yõ.
54 Sràsyíbi yɔ̀tɛ̃ dĩ́ ànɛ̂ nónó tɔ-á sɔ̀ mɛ Yesulɛ n syıkı ǹnɛ, pépi-á sétáh
syahrı mɛ̀ wɛ à tahlı tyi nónó tɔ-á pı, tíkí pè kah tɛ̃. Pè mɛ nɛ ńkɛ̃́: «Kègbı
yõ, dĩ́ mɛ̀nɛ, Liyel Pídĩ́ ye sɔ̀ ǹnɛ.»
55 Tɛ́ syɔ́ náhnáh tɔ sɔ̀ mɛ yĩn tɛ̃ fĩ́ tɛ́ mɛ n yah. Kalile duku sɔkɔ ye kénɛ
syɔ́ Yesu sɔ̀ tɛ̃, à n yah n dah n mɔ ǹ tyí sɔkɔ.
56 Makadala kwil Mari sɔ̀ mɛ pé sɔkɔ, à tahlı Nsyakı ànɛ̂ Nsyosɛfu yṹ
Mari tyí, ànɛ̂ Nsebede dĩ́npì yṹnɛ.

Yesu lékó yĩ́nɔ́lɛ

57 Ǹvĩ́-á pɔ nɔ, tàh dĩ́ yɔ́ pɔ de, nɛ̂-á sɔ̀ n wil Arimatı kwil sɔkɔ. Kénɛ dĩ́
yĩn ye Nsyosɛfulɛ. Yesu tɔ̀ sɑ̃́h-ò ye sɔ̀ ǹ tɔlɛ.
58 Ǹmɔ mɛ kyı wil Pilati tyí, à Yesu lékó ni ǹ tyí. Á mɛ nɛ pè ǹnɛ à kɔ̃.
59 Pǎh ké wɛ̃kìlɛ à kɔ̃, à mɛ ǹ lékó tɔkɔ tɛ́ à plo fwɔ gbró snɔ́lɛ.
60 Nsyosɛfu-á sɔ̀ pè kɔ̃ pè diki sɑ̃́n nɛ̂ tũ sah ǹ yɛ̃ngbɛ̃́ tyílɛ tɛkı sɔkɔ, à
kyı à dah mɔ képah sɔkɔ. Képah sɔkɔ, tɛ́ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́ pil pɔ ké yah vike tɛ́
sɔkɔ.
61 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Makadala kwil Mari ànɛ̂ ǹ ní-ò Mari sɔ̀ mɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ nɛ́npɔ́
sɔkɔ diki yah yèsreynɛ.
62 Tɛ́ kénɛ yòh sõnɔ́ ye ńkɛ̃nɛ pě pélɛ n vi n sah pé mı mı yòh sõ yĩnnɛ.
Ké dĩndallɛ, sárká syínwìlkìpu yɔ̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú mɛ wɛ̃ sɔ̀ tɛ̃ kyı
wil Pilati tyí,

63 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yȍtɛ̃, pé dyɔ-á to kõ nɛ, kénɛ névye pílkí-ò-á lésõ mɛ
kè yo sah ǹ kú-ńkɛ̃ sɔkɔ nɛ, pâh pɔ ku, ké sèpȉn tɔ̃-ò sõlɛ, pé lékó-á kɩ yilki
mɔ.
64 Képah yĩnnɛ, ńkɛ̃ à sràsyíbí kõ pè diki syɩkɩ pɔ nɔ sèpȉn tɔ̃nì tyí. Képah-
à pí-ńkɛ̃nɛ, ǹ tȍ sɑ̃́hpú-á kɩ n syah n pɔ ǹ lékólɛ n yĩ n wilki, tɛ́ kɩ névye
syah nɛ ǹ lékó-á yilki mɔ. Képah tɛ̃-á kɩ tõ névye pilki kal gben tɛ̃nɛ.
65 Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, tyah syíkípú-á yɔ̀. Ńkɛ̃ pè kyɩ diki mɛ̀nɛ n syɩkɩ
pǎh mɛ ké tyí sɔ̃.
66 Pè mɛ sɔkɔ à kyɩ diki yah dáhkì mɛ̀ pɔkɔ mɔ, tɛ́ tyah syíkípú kõ pè
kélɛ n syɩkɩ.

28

Yesu lékó yîlkînmɔnɔlɛ

1 Mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, dimansyi sõ séngbɔ̃ púsɔ́lɛ, Makadala kwil Mari ànɛ̂
ǹ ní-ò Mari kyɩ diki yõ.
2 Nɛ́npɔ́ swɔ, sétáh syahrɩ ǹgbɛ̃ pɩ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yȋnyõ tȍnpɩ yɔ́ mɛ tiki
pɔ dáh-ǹgbɛ̃ mɛ̀ pil to diki yah, tɛ́ kõ tɛ̃ ké yõ.
3 Ȁ sȍ mɛ n kõ kyòo pȕ sɔ̃ yĩkiri, tɛ́ ǹ flɔ mɛ píkínɔ́lɛ prɛ́yy.
4 Tíkí ànɛ̂ wílsyahrɩ tɛ̃ tyí, tyah syíkípú markɩ.
5 Képah sɔkɔ, yȋnyõ tȍnpɩ mɛ yo syɔ́ tyí nɛ: «Yé káh tíkí pɩ. Mé pĩ nɛ
Yesu-á yé n yah n kõ, pǎh nɛ̂ syɩ dahnɩ yõ.
6 Ȁ náh mɛ ásȍ, ǹ lékó yilki mɔ à yĩnɛ wǎh lésõ kè yo sah sɔ̃. Yé pɔ n yah
ǹ snɛ́kínmɔ-ńsahlɛ,
7 yè mó n kyɩ kè yo súú ǹ tȍ sɑ̃́hpú tyí nɛ, ǹ lékó-á yilki mɔ. Tɛ́ wǎh mɔ
pé yahlɛ Kalile mara sɔkɔ. Pǎh kɩ kyɩ à wɛ nɛ́npɔ́. Nɛ̂-á sȍ mɛ ń tyí yo yo
tɛ̃nɛ yé tyí, képah ye yɔ̀.»
8 Pè mɛ yal súú nɛ́npɔ́ sɔkɔ, tíkílɛ pé sɔkɔ nìvìnì ǹgbɛ̃ tɔlɛ fɛ̃kìnmɔnɔlɛ
ké sɔkɔ, à n to n yuku yĩ mɛ̀ yɑ̃́h-ńsah Yesu tȍ sɑ̃́hpú tyí.
9 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu núkú pè yohnɩ tɛ́ nɛ: «Mé n wɛkɩ yé tyí.» Syɔ́ nɔ́pi
mɛ nɔ de ǹnɛ, tɛ́ ǹ gbyȇh tɛ̃ à gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.
10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé káh tíkílɛ n pɩ. Yé kyɩ n yo ń
yṹnpyé tyí nɛ, pè yuku Kalile mara sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye pè kɩ wɛ ńnɛ.»

Tyah syíkípú tyîpínìnɛ

11 Syɔ́ nɔ́pi-á mɛ wɛ̃kì yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tyi nónó pól-á pɩ, sràsyíbí nónó-á sȍ n
syɩkɩ diki mɛ̀nɛ, pé túkù pɔ kwil sɔkɔ, à pɔ sè yo sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm
syah.
12 Képah sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm nɔ́pi ànɛ̂ kwil yèwàhnì wɛ̃ tuke
mɔ à yo sah núkú yõ, tɛ́ pɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ sràsyíbí kõ,
13 tɛ́ pè syah nɛ pàh kɩ pɩ pè yo nɛ, ǹ tȍ sɑ̃́hpú-á pɔ ǹ lékó yĩ wilki lékɑ̂hnɛ
tɛ́ pé sah dɔy sɔkɔ.
14 Kwíltãm yȍtɛ̃ dɩ̃́-à kɩ sɔ̃ kè noh, pépi-á kɩ kè niri pè kõ pè náh yṍtír wɛ
n pi ké sɔkɔ póllɛ.
15 Tyah syíkípú mó pɔ́ mɛ̀ syi tɛ́ kè pɩ pé yóré yõ. Képah tɛ̃nɛ, yĩ mɛ̀ tõ
mɔ Nsyifunɔ nɩyṍ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí.

Yesu wɛ́nɔ́lɛ ǹ tȍ sɑ̃́hpú tyí ǹ lékó yîlkînmɔntɛnɔ náh

16 Yesu tȍ sẩhpú nέpȋ gbɔ̃núkú mɛ sɔkɔ Kalile mara yɔ̃lɩ yõ, wăh lésõ
ńyãh tyí yo sah pé tyí.
17 Păh kyɩ à wɛ, pè à gbilki, ǹtɛ pé túkù sȍ mɛ tɔ̀tɔ̀lɛ n pɩ ǹ tyí sɔkɔ.
18 Yesu mɛ nɔ de pé tnɔ̂ tέ yo pé tyí nɛ: «Yõtɔ̃rí pól ye ńmɔ gbȍ dahbɩ
yȋnyõ ànɛ̂ sétáh yõ sɔkɔ.
19 Yé kyɩ kwlo kwlo pól névye pɩ ńmɔ tȍ sẩhpúlɛ, yè mó pè wel n wilki
ni sɔkɔ Sú Liyel, ànɛ̂ Píɗí̃, ànɛ̂ Liyel Mirki yĩn yõ.
20 Máh tyi nónó kõ sah yé kɔ̃, yè mó pè kwɔ sélɛ pè kɔ̃ pè sélɛ n pɩ. Tέ
ńmɔ kɩ mɛ yélɛ sõmɛsố, fɔ́ɔ́ kɩ kyɩ syɩ kèkõyố tyέnɔ́ tyí.»

Markɩ-á nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Ǹ yṹpyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ̃́ mɛ̀nɛ n kar,

«Nɛ̂ mɛ Yesulɛ?» Píkínyahnɔ yɔ́ ye, no pól yĩnɛ pè pé gblɔ̃̀y piki yah kélɛ. Wâh sɔ̃́ mɛ Yesu pĩ di mónɔ́lɛ, képah náh pɩ, á náh ǹ tyí noh yah póllɛ: No pól kɩ fɛ̃ gbah tɛ̃ à pĩ pallɛ.- Sɛ́bɛ̃́ nɛ̂-á á tɛ̃ yĩn á gbɔ̃̀, képah kɩ píkínyahnɔ mɛ̀ yah yo ǹ syah, kɩ Yesu dùkùlɛ ǹ wɛ̃kɩ. Dĩ́ yɔ́ ye wãrkɩ kélɛ di mónɔ́lɛ. Kénɛ dĩ́ yĩn ye sɔ̃̀ Markɩlɛ. Kè Yesu min pɩ dùkù tyílɛ n yo, ànɛ̂ ǹ tyípínɩ̀nɛ, ànɛ̂ ǹ wɛlɔlɛ. Sépi n tyah ǹ tyípínɩ̀ tyí, à pɔ nɔ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ń yúkúnɔ́ tyí. Képah n wɛ̃kɩ nɛ, Yesu-á pɔ Liyel tɔ̃́rílɛ, tɛ́ wǎh fɛ̃ syi ǹ gblɔ̃̀y tíkínmɔnɔ yõ, névye pwáhnmɔ yĩnnɛ.

Kénɛ sɛ́bɛ̃́nɛ, Bibili tyah yɔ́ ye nɛ̂-á Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́ ǹgbɛ̃nɛ. Képah fĩ́ yɔ́ ye.

Yé kɩ fɛ̃ kyɩ wɛlɔ yísyɔ́ wɛ, sé pĩ́nɔ́ kɩ mɛ tah. Tɛ́ pɔ́kɔ́nmɔnɔ mɛ dùkù-à mɛ, ké tyàh-ǹsah, kè álɛ n wɛ̃kɩ nɛ, wáh kɩ fɛ̃ wɛy mɛ̀ yah yónɔ́ wɛ sɛ́bɛ̃́ mɛ̀ tyɛ́-ńsah sɔkɔ.

Ǹtɛ, wâh tɛ̃ yĩn nɛ̂ kar kwlɔ, á kɩ yah tɛ sɛ́bɛ̃́ tyɛ́-ńsah sɔkɔ. Ké kèpĩ̀kĩ̀ wɛy wãrkɩ dùkù tɔ mɛ nɛ́npɔ́, ànɛ̂ ké wĩn wɛynɛ.

Yé pól pĩ nɛ ńkɛ̃, nɛ̂-á túkù n ye «Lékɑ̃́m Pèpɛynɛ», túkù ǹnɛ n ye «Liyel Mírkílɛ». Tɛ́, Liyel wɛy vĩ̀nmɔnɔ sɔkɔ, yĩn núkú ó ye kɩ fɛ̃ yah tɔkɔ képah yĩnnɛ. Ǹtɛ, áyáh «Liyel Mírkí» yah tɔkɔ, kè náh pɩ nɛ, képah sɔ̃́ á tɔkɔ kṹmm yõ dɛ́! Á mɛ ké tyí nɛ, yépi tɔ lékɑ̃́mnɛ á kɔ̃ ké tyí yõ. Ké ye dùkù yɔ́ lékɑ̃́m se mɛ yé tyí, yé kɩ fɛ̃ á kɔ̃?

Ȁ wil yĩn mɛ̀ tyí sɔkɔ, wâh tir yɔ́ wɛ sɛ́bɛ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ ké yo dùkù náh plɛ wĩn wɛy sɔkɔ áwɔ yah, gbah n tɛ̃ kè yo á syah.

Liyel pèpɔrɩ pɩ á tyí ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

Wɛ̀lnwĩ̀lkĩ̀-ò Nsyɔ̃ wɛy yónsàhnɔ́lɛ

1 Liyel pi Yesu *Krista nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́n tyàh-ǹsah ye yɔ̀.
2 Sɔ̃́-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò *Yesayi sɛ́bɛ̃́ sɔkɔ nɛ:
«Yah, ńmɔ Liyel kɩ ń tɛ̃ntɔ̃̀ névi tɛkɩ mɔ á yahlɛ,
à kɩ pɔ á wɛ̃̀kɩ̀ tɔ̃ sah á tyí.»
3 Ǹnɩ̂ yɔ́ yĩ́npɔ̃́ ye n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Yé Tɛ̃́-ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kɩ̀ tɔ̃ sah,
yé kè pɩ tómm!»*
4 Kǎh wãrkɩ sah sɔ̃, sɛ̃́ ye *Wɛ̀lnwĩ̀lkĩ̀-ò Nsyɔ̃ pɔ wil mɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. Ȁ
tyah n yo n kɔ̃ névye tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mó *wɛ̀lnwĩ̀lkĩ̀nɔ́ wɛ.
Képah sɔkɔ, Liyel-á kɩ pé tyípɛ̂l yɔ̃ mɔ pè kɔ̃.
5 Képah tɛ̃nɛ, Yude kwlo névye pól, ànɛ̂ tɔ̃ Yerusalɛmɩ névye pól sɔ̃̀ mɛ n
pɔ n pɔ ǹ tyí, n pɔ pé tyípɛ̂l yo névye pól yĩ́ yah, tɛ́ ǎ pè wel n wilki Yurdɛ̃
yɔ sɔkɔ.
6 Tɛ́, Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ yɑ̃̀hmíkɩ̀ yɛ̀ fwɔ̀mɔn mɔ, tɛ́ ǹ syĩ tɛ̃ sɛ̂l kɔ̃lɛ. Ǹ yõkelɛ
sɔ̃̀ sègblo ànɛ̂ syĩrɩ ye.

* **1:3** 1.3 - Yah n tɛ Yesayi 40.3 sɔkɔ.

7 Á sɔ̏ mɛ n yo tɔ́wû tyí: «Névi nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi ńmɔ náh, ǹmɔ ye gblò
kal ńmɔlɛ. Ǹmɔ tɛ̃ náh yĩnɛ mé kɔ yĩn, ǹ gbáhkɩ̀ lékyêh sro dɛ.
8 Ǹmɔ ye yélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ ǹmɔ kɩ pɔ yé wel n wilki n pi
*Liyel Mírkí sɔkɔ.»

Yesu wèlnwȉlkȉnɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀nmɔnɔlɛ

9 Légbĩ́nɛ, Yesu wil Nasarɛtɩ kwil, Kalile sétáh yõ, à pɔ Nsyɔ̃ kõ à à *wel
wilki Yurdɛ̃ yɔ sɔkɔ.
10 Tɛ́, wăh n wil ni sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yĩ̂nyõ wɛ kè n yɩkɩ n mɔ, tɛ́ *Liyel
Mírkí tiki ǹ yõ, dàhyȍkèpil sɔ̃́.
11 Légbĩ́nɛ, yĩ́npɔ̃ yɔ́ n wil Liyel sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ ye ńmɔ nɩ̀dɛ̀ Pi
núkúnínɛ. Á tyí nɔ yĩ́ĩ ń tyí kègbɩlɛ.»
12 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, Liyel Mírkí à tɛ̃ yuku gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ.
13 Á sèpȉn tíkíníní pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ *sétȁn yȍtɛ̃ pɔ ǹnɛ n tõ n mɔ. Á sɔ̏
mɛ gbɛ̃́nkyɔ nɩyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ *yĩ̂nyõ tɛ̃ntõbe mɛ ǹ tɛ̃-ǹsahlɛ n yah.

Yesu yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú nɛ́pȋ ǹyɛ̂h ye

14 Képah náh, pè pɔ *Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.[†] Ǹ
déntɛnɔ náh wɔ̀kɔ̀npèkè, Yesu yuku Kalile sɔkɔ, à kyɩ tyah nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy
sɜ̃́nnɛ n yo n kõ, nɛ̂-á wil Liyel tyí.
15 Á nɛ: «Gbĩ nɛ̂ tyí-á sɔ̏ yo sah, kè mɛ de tɛ. *Liyel tɔ̃́rí mɛ yĩni tɛ̃ tɛ. Yé
yé nnɔ vi mɔ, yé mó sɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɜ̃́n yõ!»
16 Wăh sɔ̏ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú nɛ́pȋ
nímí wɛ, Simo, ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndĩ́ Andrelɛ. Pè sɔ̏ mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n min
yɛ̃́nkyɔlɛ n tɛ̃ yɔ sɔkɔ.
17 Á yo pé tyí nɛ: «Yé pɔ ńmɔ náh. Mé kɩ yé pɩ névye tɛ̃́púlɛ Liyel tyí.»
18 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ sah, tɛ́ ǹ sɔ̏ tɛ̃.
19 Wăh tõ kɔ yuku yahlɛ kwéy, à kyɩ Sebede wɛ̃́npȉ wɛ, Nsyakɩ ànɛ̂
Nsyɔ̃nɛ. Pè sɔ̏ mɛ pé krótókè sɔkɔ, mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n tõ n sah.
20 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, à pépi tɔ ye yah. Pè núkú yal pé sú ànɛ̂ ǹ tɔ̃̏npɩbɩ tnɔ̂
krótókè sɔkɔ, tɛ́ ǹ sɔ̏ tɛ̃.

Yesu tɛ̃́nwɛnɔlɛ sétȁn yõ

21 Képah náh, wăh nónó ye, à yuku pélɛ Kapɛrnayim kwil sɔkɔ. *Mɩ mɩ
yòh sɔ̃́lɛ, à kyɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à tyah névyelɛ n kwɔ.
22 Nónó-á sɔ̏ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pé gbȁn du ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ.
Tir yɔ́ náh, kè náh sɔ̏ mɛ núkúlɛ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú tyílɛ. Ǹmɔ
kwɔ dùkù sɔ̏ mɛ yȍtɔ̃rí kwɔ́nɔ́lɛ, képah ye.
23 Ké légbĩ́nɛ, kè pɔ yĩnɛ, dĩ́ yɔ́ sɔ̏ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, *sétõlɛ ǹ sɔkɔ.
Á mɛ yuku gbo mɔ nɛ,
24 kwâh nɛ̂ se à n yah n kõ pépi tyí nɩ, Nasarɛti Yesu? Á se pɔ pépi
yíkí-ńsah nɩ? Páh pĩ nɛ, pi kɛ̃́-á ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á wil Liyel tyí.
25 Képah tɛ̃nɛ, Yesu diri kõ sétõ mɛ̀ yõ, tɛ́ yo ǹ tyí: «Á vyãh vike, ǹ tɛ́ n
wil dĩ́ mɛ̀ sɔkɔ!»
26 Képah sɔkɔ, sétõ dĩ́ mɛ̀ yike kègbɩlɛ, tɛ́ de syi náhnáh, tɛ́ wil ǹ sɔkɔ.

[†] **1:14** 1.14 - Képah yah kɩ n yo n pi Markɩ 6.17 ànɛ̂ 18 sɔkɔ.

27 Képah névye gbɛ̏n du. Pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, kwâh nɛ̂ se sɛ̃́
nı? Kwɔ́nɔ́ késɛ̃́n yɔ́lɛ à n pı yɔ̏tɔ̃rí sɔkɔ. Ȁ fɛ̃ n wɛkı sétɛ̏n tɔ yõ, tɛ́ sè n
sah ǹ tyí yõ.
28 Kénɛ ní yõ, Yesu yĩn gbílkínɔ́ tɔ̃ mɔ Kalile kwlo pól sɔkɔ.

Yesu yámpú náhnáh dɛ mɔ

29 Păh yal *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, pè núkú yɔ̃ sɔkɔ de Simo ànɛ̂ Andrepi
gbô. Nsyakı ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɔ sɔ̏ mɛ pélɛ.
30 Tɛ́ Simo dɛ́ysê sɔ̏ mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ wílvyɛ̃́hnìnɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, pè mɛ kè yo
Yesu syah.
31 Wăh kè noh sɛ̃́, à nɔ de pi mè tnɔ̂, tɛ́ ǹ gbɔ̏ tɛ̃ à yilki sah. Ǹ wílvyɛ̃́hnì
núkú tyɛ, à mɛ yuku tyah pĩ́nnɛ n pı pé tyí.
32 Gbĩ́yĩ́-á de, névye pé yámpúnɔ pól twah pɔ Yesu tyí, ànɛ̂ *sétɛ̏n-á mɛ
dénɔ́lɛ nónó sɔkɔ.
33 Kwil névye pól pɔ tuke mɔ kénɛ gbô yah sɔkɔ.
34 Ȁ mɛ yámpú duke duke náhnáh dɛ mɔ, tɛ́ sétɛ̏n náhnáh yĩni wilki, săh
mɛ de nónó sɔkɔ. Sè sɔ̏ ǹnɛ n pnɛ, nɛ dùkù nɛ̂-á ǹnɛ. Képah ye, à yahle
nɛ, sè káh nɛ n wɛkı.

Yesu Kalile kwlo pól kɔ kɔ̃

35 Séngbɔ̃ púsɔ́, tyah syı̏ syı̏ sɔkɔ, Yesu yuku wil wɔ̀kɔ̀. Ȁ yuku gbɛ̃́nnı
sɔkɔ, à kyı tyah Liyellɛ n ni.
36 Képah sɔkɔ, Simopi yuku tyah ǹnɛ n yah n kɔ̃.
37 Păh kyı à wɛ, pè à syah nɛ, névye pól-á mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃.
38 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Á ye yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ. Mé yĩnɛ mé nìvìnì wɛy
sɛ̃́n yo nɛ́npɔ́ tɔ sɔkɔ. Ń pɔ́nɔ́ yõ ye képahlɛ.»
39 Képah sɔkɔ, à kyı Kalile tɛ̏ntɛ̏n pól sɔkɔ, mɛ Liyel wɛynɛ n yo n kɔ̃ pé
*Liyel ní-ńtɛ̂n vì sɔkɔ, tɛ́ mɛ *sétɛ̏nnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ.

Yesu tótɛ̃ yɔ́ dɛ mɔ

40 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, *tótɛ̃ yɔ́ nɔ de Yesu tnɔ̂, à gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ à ni nɛ, wàh
mɛ ké tyí, wăh kı fɛ̃ pé dɛ mɔ.
41 Wăh yo sɛ̃́, ǹ yãm Yesu tɛ̃. Ȁ mɛ ǹ gbɔ̏ tɔ̃ ǹ yõ, à tũ ǹ tyí, tɛ́ nɛ: «Mé
mɛ ké tyí, á kı dɛ!»
42 Nɛ́npɔ́ swɔ, *dú núkú à fĩn mɔ, à mɛ dɛ.
43 Képah sɔkɔ, Yesu núkú à tɛkı mɔ, tɛ́ kè gbah yo ǹ tyí nɛ,
44 à noh yɔ̀, à káh kè yãh nɛ tyí dɛ́! Ȁ kyı ǹ gblɔ̌ynɛ *sárká wı̏lkı̏pu yɔ̏tɛ̃
wɛ̃kı. Ǹkɛ̃, *Moyisi-á sɔ̏ *sárká nɛ̂ tyí yo, tótãm dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, à mó
képah wilki, nɛ̂-á kı no pól wɛ̃kı n pi nɛ, wăh dɛ.
45 Ǹtɛ, dĩ́-á yal ǹ tnɔ̂, tir nɛ̂-á pı ǹ tyí, à kyı tyah kélɛ n yãh n kɔ̃ no pól
tyí. Kăh pı sɛ̃́, Yesu náh tɔ̃ sɔ̏ fɛ̃ ǹ gblɔ̌y wɛ̃kı n pi kwil yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Ȁ sɔ̏
mɛ gbɛ mɔ tɛ̃ kwlolɛ, kégbɔ́ sɔkɔ, tɛ́ névye n wil tɛ̏ntɛ̏n pól sɔkɔ, à n pɔ n
pɔ ǹ tyí.

2

Yesu sèkùkù dĩ́ yɔ́ dɛ mɔ

1 Sèpĩn yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ǹ syı pɔ Kapɛrnayim sɔkɔ. Névye-á kè
noh nɛ, wăh mɛ gbô,

2 tɔ́wû yɔ́ tuke pɔ tyah fyãh. Tɛ̃-ǹsah ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ kélé yah tɔ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, à tyah ǹ wɛynɛ pélɛ n kwɔ.
3 Légbĩ́nɛ, nósyɔ́ pɔ ǹ tyí sèkùkù yɔ́lɛ. Nɛ́pĩ̂ ǹyɛ̂h sɔ̃̀ mɛ à twah.
4 Tɛ́ névye tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, pè náh sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ n de n pi ǹ tnɔ̂. Pè dɔkɔ
gbɛ̃́ntĩ̂n yõ, kye ǹ mɛ́-ńsah tírrlɛ, tɛ́ sèkùkù mɛ̀ tiki mɔ kénɛ pwã̀hlɛ ǹ sɛ̃ sɛ̃
kwâh yõ ǹ yah sɔkɔ.
5 Wăh kè wɛ, pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́, à yo sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ: «Ń pídĩ́, á tyípêl ye
yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
6 Képah tɛ̃nɛ, *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ,
pè tyah n sõ nɛ,
7 sɔ̃ se pɩ, tɛ́ dĩ́ mɛ̀ n wɛkɩ sɛ̃́ nɩ? Liyel yĩn-á à n yɩkɩ. Ké névi se mɛ kɩ fɛ̃
tyípêl yɔ̃ mɔ névi kɔ̃, nɛ́ Liyel náh nɩ?
8 Képah sɔkɔ, wăh núkú pé fɔkɔ sõnɔ wɛ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ: «Sɔ̃ pɩ, tɛ́ yé
fɔkɔ sõnɔlɛ sɛ̃́?
9 Nɛ̂ tɛ̃ dɔ̀dɔ̀ kal, à yo sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ, ǹ tyípêl-á yɔ̃ mɔ à kɔ̃, képah náh
pɩ, à yuku, ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ?
10 Ǹtɛ, yé pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ *Névi Pi tyí, kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ névye kɔ̃,
tɛ́ à sah sétáh yõ.»
11 Képah ye, à yo sèkùkù mɛ̀ tyí: «Mé kélɛ n yo á tyí, yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh
tɔkɔ, ǹ nɛ n yuku á gbô.»
12 Nɛ́npɔ́ swɔ, dĩ́ núkú yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ sɔkɔ no pól yĩ́ yah. Kè pé
pól gbã̀n du. Pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki, tɛ́ mɛ n yo nɛ, pé náh sɛ̃́nkɔ̃ wɛ
yah.

Yesu Levi ye

13 Képah náh, Yesu tɔ̃ n syɩ yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ
n pɔ n pɔ ǹ tyí, à pélɛ n kwɔ.
14 Wăh pɔ n sɔkɔ, à Alfe pídĩ́ Levi wɛ tɛ̃nɔ́lɛ mɔ́rí syí-ńsah wɔ̀kɔ̀. Ȁ mɛ
yo ǹ tyí nɛ, à yuku pé sɔ̃̀ tɛ̃. Levi mó yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
15 Păh kyɩ tyah yõkelɛ n yõ Levi tĩ̂nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, mɔ́rí syípú, ànɛ̂ Liyel
wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃́pú náhnáh sɔ̃̀ mɛ n yõ ǹnɛ, ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sã́hpúlɛ. Kénɛ névye
dùkù náhnáh ye sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, képah ye.
16 Képah sɔkɔ, *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ *Farisiyɛ̃nɔlɛ, pépi-á
à wɛ à mɛ n yõ ànɛ̂ kénɛ névye dùkùlɛ, pè yo ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tyí nɛ, kû se pɩ,
tɛ́ à n yõ mɔ́rí syípú, ànɛ̂ Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃́púlɛ fĩ́ núkú nɩ?
17 Yesu-á kénɛ wɛy noh sɛ̃́, à yo pé tyí: «Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpɩ
yétɔ̃̂ se mɛ pé tyí? Yámpú tyí náh sènpɩ yétɔ̃̂lɛ di? Névye nónó-á n sõ nɛ,
névye tír tír-á pélɛ, mé náh pɔ pépi ye yĩnnɛ. Ǹtɛ, nónó-á pĩ nɛ, tyípêl
pípú-á pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ.»

Yesu-á nɛ̂ yo nîkì tɛ̃́nɔ́ tyí sɔkɔ

18 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, *Wèlnwĩ̀lkì-ò Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sã́hpú ànɛ̂ *Farisiyɛ̃nɔ sɔ̃̀ mɛ níkì tɛ̃.
Névye mɛ kyɩ Yesu piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sã́hpú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ
tɔ̃̀ sã́hpú mɛ níkì tɛ̃, tɛ́ ǹmɔ *tɔ̃̀ sã́hpú náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pɩ nɩ?
19 Wăh képah noh sɛ̃́, à yo pé tyí: «Yépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, fúr pí-ò-á nónó ye,
pè se kɩ fɛ̃ fúr yõke yahle, tɛ́ kɩ fúr pí-ò sah pé nɩyɔ̃́? Pɛ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ pé
nɩyɔ̃́, pé náh fɛ̃ yõke yahle n pi.

20 Ǹtɛ, gbı̋ mɛ n pi, pè kı pɔ pɛ mɛ̀ wilki pé nıyő. Ké lésõlɛ, pè kı pyě níkı̀
tɛ̃.
21 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ fwɔ sɑ̋n tɔkɔ, à kı fwɔ dyàh min n pi. Wâh képah
pı, fwɔ sɑ̋n kı fwɔ dyàh kú-ńsah téy yɔrı yıkı ńtɔ̃, ké pwɑ̋h kı gbɛ mɔ.
22 Ȁnɛ̂ tɔ̃, névi náh fɛ̃ dı̀vɛ̃ sɑ̋n mɔ n pi pley di sɔkɔ. Dı̀vɛ̃ sɑ̋n-à fũ, kè
kı pley nɔ́pi sɛkı. Dı̀vɛ̃ kı kwɛ, pley tɔ kı yıkı. Képah ye, dı̀vɛ̃ sɑ̋n ye yı̃nɛ
mɔ́nɔ́lɛ pley snɔ́ sɔkɔ.»*

Yesu-á nɛ̂ yo mı mı yòh tyí sɔkɔ

23 *Mı mı yòh sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpú sɔ̏ mɛ n kɔ n kah sèmukɔ
swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú tyah sèmukɔ ywɔ̃lɛ n kɔ̃lı n yuku
wɛ̃kı̀ yah.
24 *Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃, pè tyah Yesulɛ n piki n yah nɛ, à yah, kû se
pı, té tir nɛ̂ náh yı̃nɛ pínɔ́lɛ mı mı yòh sɔ̋lɛ, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú kélɛ n pı nı?
25 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Kwɛkı-á lésõ *Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye kah tɛ̃ sɔ̋ nɛ̂nɛ,
té yɔ̃ke wɛ́-ńsah náh mɛ pé tyí, pǎh nɛ̂ pı, yé náh kè kar yah di?
26 Ȁ náh sɔ̏ de Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ di? Búrn nɔ́nɔ́-á sɔ̏ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yɔ̃,
à náh sè tɔkɔ tah, té ǹ náhtɑ̃n tɔ kɔ̃ pè tah di? Ké légbı̋nɛ, Abyatar ye sɔ̏
*sárká wı̀lkı̀pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Té névi yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̏ yı̃nɛ búrn nɔ́pi táhnɔ́lɛ,
nɛ́ sárká wı̀lkı̀pu yɔ̏tɑ̃m náh.»†
27 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Mı mı yòh ye sah névi yı̃nnɛ, ǹtɛ névi
náh mɔ mı mı yòh yı̃nnɛ.
28 Képah ye, *Névi Pi pı mı mı yòh ńtɛ̃ yɔ̏tɛ̃nɛ.»

3

Yesu dı̋ yɔ́ dɛ mɔ mı mı yòh sɔ̋lɛ

1 Képah náh, Yesu ǹ syı de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ,
dı̋ yɔ́ sɔ̏ mɛ gbɔ̏lɛ kúnɔ́lɛ.
2 *Farisiyɛ̃nɔ mó tyah Yesulɛ n yah, wàh kı ńtyı̋nɔ à dɛ mɔ n pi *mı mı
yòh sɔ̋lɛ, pè mó lékàh wɛ à kɔ̃.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo gbɔ̏nkù dı̋ mɛ̀ tyí nɛ, à yuku n pɔ yı̃n névye
nıyő.
4 Tɛ́ no piki yah: «Tir nɛ̂ wɛ̃kı̀ mɛ kɔ̋nɔ́lɛ mı mı yòh sɔ̋lɛ: Pèpɔrı se yı̃nɛ
pínɔ́lɛ, tı̂ pèkè se? Ȁ névi wilki kũ sɔkɔ, tı̂ à tɛ̃ ko mɔ?» Ǹtɛ, pè náh tir yɔ́
yo.
5 Képah sɔkɔ, wǎh pè yah yah yésyɛ̂hlɛ fɔ̀kɔ̀vyɑ̏hnı̀ sɔkɔ, ǹ yah kwɔ pé
kùkùtǎhkı̀ tɛ̃ tyí. Ȁ mɛ yo dı̋ mɛ̀ tyí: «Á gbɔ̏ tɔ̃!» Ȁ mɛ ǹ gbɔ̏ tɔ̃, kè núkú
pı ké vilɛ.
6 Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃, pè yuku wil kénɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à
núkú kyı wɛ̃ tuke mɔ ànɛ̂ yɔ̏tɛ̃ dı̋ *Yerɔdi náh névyelɛ Yesu tyí sɔkɔ, pǎh
kı pı sɔ̃, té à wɛ n ko n mɔ n pi.

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ Yesu tyí

7 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpú yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ, té tɔ́wû
ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̏ mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃. Pé túkù n wil Kalile, túkù mó n wil Yude,

* **2:22** 2.22 - Pè sɔ̏ ni ànɛ̂ wɔ wɔ yı̂lɛ n mɔ pilki sɔkɔ ǹgbòlɛ. † **2:26** 2.26 - Yah n tɛ 1 Samuwɛl 21.2-7 sɔkɔ.

8 ànɛ̂ Yerusalɛmɩ. Túkù n wil Yidume, túkù n wil Yurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.
Túkù mó n wil Tiri ànɛ̂ Sidõ gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ. Kénɛ tɔ́wû ǹgbɛ̃ ye kyɩ wil
ǹ tyí. Pè sɔ̃̀ ǹ tyípínɔ́ noh, képah yĩn ye.
9 Kăh pɩ sɛ̃, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè krótókè yɔ́ tõ sah pé kɔ̃, tɔ́wû
káh pɔ pé fyãh.
10 Wăh sɔ̃̀ mɛ névye náhnáhlɛ n dɛ n mɔ, yámpú pól sɔ̃̀ mɛ n to n tuke ǹ
yõ nɛ, pé wɛ tũ ǹ tyí.
11 Tɛ́ *sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónó sɔkɔ, păh à wɛ, pè pé gbètukunɔlɛ n di n pɔ ǹ
yah, tɛ́ n yo ǹ tyí dénsyinɔ sɔkɔ nɛ, Liyel pi-á ǹnɛ.
12 Képah sɔkɔ, à dírí kõ pé yõ, tɛ́ nɛ, pè káh pé dùkùlɛ n yo.

Yesu nɛ́pî̃ gbɔ̃nimî yah wilki pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ

13 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu dɔkɔ yɔ̃lɩ yɔ́ yõ, tɛ́ wăh sɔ̃̀ mɛ nónó tyí, à pè ye. Pè pɔ ǹ
tyí.
14 Sɛ̃ ye sɔ̃̀, à yah wilki kènɛ nɛ́pî̃ gbɔ̃nimínɛ, à pɩ ǹ tɔ̃̀npɩbɩlɛ. Nɛ, pè nɛ
n mɛ pé tnɔ̂, pé nɛ n wɛ n tõ pé wɛy pèpɛy yo n kɔ̃ yĩnnɛ.
15 Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ̂-á kɩ fɛ̃ *sétɑ̃̀n yĩni n wilki n pi.
16 Nɛ́pî̃ gbɔ̃nimí nɔ́pi yĩni wɛ yɔ̀: Simolɛ, Yesu ǹmɔ yĩn sah Pyɛrɩlɛ.
17 Nsyakɩ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀ndɩ̃́ Nsyɔ̃nɛ, pépilɛ, Sebede wɛ̃́npì ye sɔ̃̀. À pépi yĩn
sah Gbanɛrsyɛsilɛ, ké yõ ye «nónó-á gbɛ̃́nséntɑ̃́hkì sɔ̃́».
18 Andre tɔ sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ Filipe, ànɛ̂ Bartelemi, ànɛ̂ Matye, ànɛ̂ Toma, ànɛ̂
Nsyakɩ, nɛ̂-á Alfe pidɩ̃́nɛ. À tahlɩ Tade, ànɛ̂ Simolɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ ǹ sú fɔ̃́ yõ yɔ̃pu
sɔkɔ yɔ́lɛ,
19 ànɛ̂ tõ Yisikaryɔti Yudasilɛ, nɛ̂-á pɔ vi Yesu náh.

Yesu gbôtãn pɔ nɛ, páh ǹnɛ n tɛ̃ n sɔkɔ

20 Képah náh, Yesu de gbô. Tɔ́wû tõ tuke ǹ yõ. Wrɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ ǹmɔ
ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí yõke yõ yõ tɛ̃̀nɛ.
21 Ǹ gbôtãn-á képah noh sɛ̃, pè yuku wɛ̃̌kì tɛ̃ nɛ, páh kɩ kyɩ à tɛ̃, tɛ́ n yo
wɛ̃ tyí nɛ, ǹ lékɑ̃́m-á fɛ̃kɩ, wăh kah mɔ.

Yesu ǹ tyí kàhnɔ́ yáhnkɔ̃pu yahlɛ n yo

22 Légbɩ̃́nɛ, *Liyel ǹgbò wɛ̃̌kì kwɔ́pú nónó-á wil Yerusalɛmɩ sɔkɔ, pépi
nɛ ńkɛ̃, *sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ Belsebul-á mɛ Yesu sɔkɔ. Ǹmɔ tăhkì-á à kɔ̃, à tɛ̃ wɛ
*sétɑ̃̀nnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ.
23 Képah tɛ̃̀nɛ, à pé ye, tɛ́ tyah n wɛkɩ pé tyí sèmı̀rn sɔkɔ: «Sɔ̃ mɛ sétɑ̃̀n
yɔ̃̀tɛ̃ kɩ fɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y yĩni wilki névi sɔkɔ?
24 Yɔ̃̀tɔ̃rí núkú névye-à tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ yɔ̃̀tɔ̃rí náh n mo n pi.
25 Kéte nɛ̂ névye-à tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ kéte tɔ náh n mo n pi.
26 Sɛ̃́ntɛ̃ ó ye, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃-à yuku, à ǹ tăhkì tɔkɩ, à tyah wɛ̃nɛ n fwo, ǹ
yɔ̃̀tɔ̃rí kɩ yɩkɩ, kè náh n mo n pi.
27 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ de n pi kètɛ̃̀npɛ tăhkì wɔ̀kɔ̀, kɩ ǹ gbɑ̃̀n yî tɔkɔ, nɛ́ à
náh à tɛ̃ pukubi. Wàh à tɛ̃ pukubi tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kɩ pyě ǹ wɔ̀kɔ̀ yî kwel.
28 Mé kélɛ n yo yé tyí kègbɩ yõ: Névye-á tyípêl nónó póllɛ n pɩ, ànɛ̂ Liyel
gbyɔ̀nɔ́ póllɛ, sè kɩ fɛ̃ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃.
29 Ǹtɛ, névi nɛ̂-à *Liyel Mírkí gbyɔ, kè náh n yɔ̃ n mɔ n pi ǹ tyí póllɛ. À
kɩ wũ ké sɔkɔ.»
30 À képah yo sɛ̃ pé tyí, păh sɔ̃́npí yo nɛ, sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ.

Nónó mɛ Yesu pɩ ǹ yṹ ànɛ̂ ǹ yṹpyélɛ

31 Képah náh, Yesu-á sȍ mɛ ńyãh, ǹ yṹpyé ànɛ̂ ǹ yṹ pɔ yĩni tɛ̃ kénɛ gbô
yah, tɛ́ nɛ tɛkɩ mɔ à kyɩ à ye.
32 Tɔ́wû sȍ mɛ kɔ̃ tɛ̃ Yesu mɔ gbĩ, tɛ́ pè yo ǹ tyí nɛ, à noh yɔ̀, ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ
yṹpyé-á mɛ kégbɔ́. Pǎh mɛ ké tyí nɛ, pé à wɛ.
33 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ yṹnɛ, ànɛ̂ nónó mɛ ń yṹpyélɛ?»
34 Képah náh, névye nónó-á sȍ mɛ tɛ̃ à mɔ gbĩ, à yɔ̃ pè yah kore vi, tɛ́ yo:
«Yé yah, ńmɔ yṹ, ànɛ̂ ń yṹpyé mɛ ásȍ.
35 Névi nɛ̂-á Liyel nɩ̀vɩ̀lɛ n pɩ, ǹmɔ ye ńmɔ yṹpi, ànɛ̂ ń yṹnɛ.»

4

Sèmukɔ mîr-ò sèmȉrkȉlɛ

1 Sȍ yɔ́lɛ, Yesu tɔ̃ mɛ tyah névyelɛ n kwɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ sɔkɔ.
Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ à mɔ gbĩ. Pè tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à de kɔ̃ tɛ̃ krótókè yɔ́ sɔkɔ.
Krótókè mɛ̀ sȍ mɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ tɔ́wû pól mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yɔ́ngbalɩ.
2 Ȁ sȍ mɛ pélɛ n kwɔ tyi náhnáhlɛ sèmȉrn sɔkɔ, mɛ n yo pé tyí ǹ kwɔ́nɔ́
sɔkɔ nɛ:
3 «Yé noh! Sȍ yɔ́lɛ, dȉ yɔ́ sȍ kyɩ ǹ swãh, sèmukɔ mír-ńsah.
4 Wǎh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ, kèpye pɔ sè yɔ.
5 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ yen kwéy tɛ̃-ǹsah légbȉ yõ, tɛ́ fi súú. Yen gbɩ náh sȍ
mɛ nɛ́npɔ́, képah ye.
6 Gbĩ-á pɔ vyãh sè tɛ̃, sè kɔkɔ. Yȁhnɩ̀ gbɩ náh sȍ mɛ sé tyí, képah ye.
7 Yísyɔ́ mɛ kyɩ syɩkɩlɩ pȁn nɩyȍ. Pȁn nɔ́pi mɛ yuku fyãh sé yõ, sè náh tɛ̃
wɛ pye pɩ.
8 Ǹtɛ, yísyɔ́ kyɩ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ. Sépi mɛ fi, à kyãh pallɛ. Túkù
pyenɔ yõgbãm pɩ, túkù tikitɔ̃ní pɩ, sé túkù mó lèkwɛ̌ pɩ.»
9 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Níkí-á kɩ mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí
sah noh.»

Yesu sèmȉrn yȁhnɔ́ yõlɛ

10 Yesu-á yal tɔ́wû tnɔ̂ gbȉ nɛ̂nɛ, nónó-á ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ ǹnɛ, pépi ànɛ̂ ǹ *tȍ
sȁhpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí mɛ ǹnɛ n piki n yah sèmȉrkȉ mɛ̀ yõlɛ.
11 Ȁ mó yo pé tyí: «*Liyel tɔ̃rí tyi nónó-á wɔ̃bìnɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi tɛ̃
wɔ kɔ̃, ǹtɛ kégbɔ́ névye tyí, tyi pól n yo sèmȉrn ó sɔkɔ.
12 Képah sɔkɔ, pè kɩ n yah díkídíkí, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ n pi.
Pè kɩ n nohnɩ, tɛ́ pè náh tir yɔ́ pĩ n pi.
Nɛ́ képah náh pɩ, pè náhkɩ pé pɩ dùkù vi mɔ, à pé gblɔ̌ynɛ Liyel kɔ̃, tɛ́
náhkɩ pé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ wɛ.»*

Yesu sèmukɔ mîr-ò sèmȉrkȉ yõ yo

13 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Yé náh sèmȉrkȉ mɛ̀ yõ pĩ di? Ǹtɛ, yé kɩ
sèmȉrn tɛ́lɔ́ yõ pĩ sɔ̃?
14 Sèmukɔ mír-òlɛ, Liyel wɛy ye à n mir.
15 Tɛ́ névye túkù mɛ, á kɩ nɛ wɛ̃gbalɩ sɔ̃, wɛy-á mir mɔ ńyãh sɔkɔ: Pépi-à
wɛy mɛ̀ noh, nɛ́npɔ́ swɔ, *sétȁn yȍtɛ̃ n pɔ wɛy mɛ̀ wilki pé fɔkɔ.
16 Túkù tɔ̃ mɛ légbȉ tɛ̃-ǹsah sɔ̃. Pàh wɛy mɛ̀ noh, pě kè fɛ̃ n syi nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ.

* **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Yesayi 6.9 ànɛ̂ 10 sɔkɔ.

17 Tɛ́ pè náh n yɛ wɛy mɛ̀ yȁhnɩ̀nɛ n mɔ pé sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ névye ye
pélɛ. Képah ye, kwlɔ́nɔ́-à pè yĩni tɛ̃, képah náh pɩ, névi-à pè fõh Liyel wɛy
yĩnnɛ, pě pé náh vi súú Liyel wɛy kɔ̃.
18 Túkù mó tɔ̃ mɛ, á kɩ nɛ pȁn tɛ̃-ǹsah sɔ̃. Pàh wɛy mɛ̀ noh,
19 kèkõyɔ̋ tyi fɔkɔ sõnɔ, ànɛ̂ tahrɩ ànɛ̂ tyi náhnáh dékè n de pé sɔkɔ. Sépi
n pɔ wɛy mɛ̀ fyãh, kè náh n tɛ̃ n wɛ pyelɛ n pɩ.
20 Névye túkù mó mɛ, á kɩ nɛ sétáh pèpɛy sɔ̃: Pépi-à wɛy mɛ̀ noh, pě kè
fɛ̃ n syi, ǹ tɛ́ pye pɩ. Túkù pyenɔ yõgbãm pɩ, túkù tikitɔ̃ní pɩ, túkù n mó
lèkwɛ̌ pɩ.»

Fɔ̀tnɔ̀ ànɛ̂ sãh sãh dú sèm̀ìrk̀ìlɛ

21 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Névi se kɩ fɛ̃ fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ kɩ dú kwĩnki mɔ
ké yah, képah náh pɩ, kɩ kè dah mɔ sɛ̃ sɛ̃ kwâh sètàhkɩ̀ sɔ̏? À náh kè dɔkɔ
n mɔ n pi ké sàh-ǹsah di?
22 Tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ wɔ̃bɩ̀nɔ́lɛ, nɛ̂ náh n wilki n mɔ n pi kégbɔ́. Sètȉn sɔ̏
tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi wɛ̃kí-ńkɛ̃nɛ.
23 Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh!»
24 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí: «Yáh tyi nónónɛ n nohnɩ, yé sélɛ n kyɔmɩ pallɛ.
Yáh no tɛ́lɔ́ tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, Liyel kɩ yépi tɔ tyí sãh n pi kénɛ dú núkúlɛ,
tɛ́ dòhnɩ̀nɔ́ ńtɛ̃ kɩ wɛ yépi tyí yõ.
25 Kwâh-á mɛ névi nɛ̂ tyí, dòhnɩ̀nɔ́ kɩ pɩ ǹ tyí yõ ńtɔ̃. Tɛ́, névi nɛ̂ tyí
kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂-á mɛ tɛ̃ tyí, képah tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.»

Sèm̀ìrk̀ì nɛ̂-á yãh sèmukɔ finɔ́ tyí yõ

26 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Yé yah, kwâh nɛ̂-á *Liyel tɔ̃rí kètɔ̀lɛ: Kè
mɛ, á kɩ nɛ dĩ́ yɔ́ sɔ̃ nɛ̂-á sèmukɔ mir ǹ swãh sɔkɔ.
27 À mɛ n dɔ ò, à mɛ n yah ò, lékȃh ànɛ̂ ké gb̏ìntɔ̃, sèmukɔ n nɛ mɛ fi, n
nɛ n kyãh, à náh ké dùkùlɛ n pnɛ.
28 Sétáh ye sèmukɔ mɛ̀ kɔ̃ kè fi ké gblɔ̌y. Sè kètuke wil à pɔ dubi pɩ ywɔ̃lɛ,
à yĩ́ pɩ.
29 Sǎh fyɔ̀ ko tɛ, sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́-á nɔ, à yɛ̃́nkwɛ̃́kɩ̀ tɔkɔ kyɩ tyah sélɛ n
kõ.»

Mútárd̀ì pi sèm̀ìrk̀ìlɛ

30 À tɔ̃ yo pé tyí: «Á kɩ fɛ̃ kwâh nɛ̂ tɔkɔ kɩ *Liyel tɔ̃rí dùkù wɛ̃kɩ? Képah
náh pɩ, sèm̀ìrk̀ì nɛ̂ mɛ mé kɩ yãh kɩ yĩnɛ kélɛ?
31 Kè mɛ, á kɩ nɛ mútárd̀ì pi sɔ̃ tyĩ́ĩ. Kè yilɔ kal sèmukɔ duke póllɛ.
32 Tɛ́, pàh kè duku, kè n yuku n pɔ n pɩ yòhkɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ n kal sèmukɔ duke
póllɛ swãh sɔkɔ. Ǹtɛ, yȉngbȁn gbɛkɩ dò, kèpye kɩ fɛ̃ pɔ syɛ̀ pɩ ké sɔkɔ.»
33 Sɛ̃ ye Yesu n kwɔ névyelɛ sèm̀ìrk̀ì mɛ̀ duke náhnáh sɔkɔ. À sɔ̏ mɛ sélɛ
n yãh n yĩnɛ sé nòhnɩ̀pu pĩ pĩ tɛ̃nɛ.
34 À náh sɔ̏ n yãh pé tyí sèm̀ìrn mí-ńkɛ̃nɛ. Tɛ́, pàh mɛ pé yahlɛ, ǹmɔ ànɛ̂
ǹ *tɔ̏ sȁ́hpúlɛ, ǎ sé pól yah yo n dal n mɔ pé tyí.

Yesu yȁ́hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

35 Ké lésõ ńvĩ́nɛ, Yesu yo ǹ *tɔ̏ sȁ́hpú tyí nɛ, pè yɛ, pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃
kahnɩnɛ.
36 Képah sɔkɔ, pè mɛ yal tɔ́wû tnɔ̂. Wǎh sɔ̏ mɛ krótókè nɛ̂, ǹ tɔ̏ sȁ́hpú
sɔkɔ ǹnɛ képah sɔkɔ. Tɛ́ krótónènɔ́ yísyɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ ǹnɛ.

37 Dǒ, yɑ̃́hpékè yɔ́ kõ, à ninɛ n tɔkɔ n mɔ krótókè sɔkɔ pópó, kè pɔ n tyah
yúkúnɔ́lɛ ninɛ.
38 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ tɛ̃ n dɔ krótókè sɔkɔ náh tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ mɛ ǹ yõ
sah yɔ̃̀sah yõ. Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyɩ à yilki mɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò
dɩ̃́, yɔ-á n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ, kè kó mɛ tirlɛ ǹmɔ tyí nɩ?
39 Wǎh dɔ yuku, à dírí kõ yɑ̃́hkí yõ, tɛ́ yo yɔ tyí: «Yɩ̃n! Tɛ̃ syísyí!» Yɑ̃́hkí
núkú yɩ̃n, tyah pɩ sɯ̃́mm.
40 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Kû pɩ, tɛ́ tíkí yé tɛ̃ sɛ̃́? Yé náh tɔ̃́nì sɛ̃ ń yõ di?»
41 Képah tɛ̃́nɛ, tíkí mɛ pè kah tɛ̃. Pè tyah wɛ̃́nɛ n piki n yah nɛ, nɛ dùkù
nɛ̂ se dɩ̃́ mɛ̀nɛ, tɛ́ yɑ̃́hkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ tyí yõ nɩ?

5

Yesu sétɑ̃̀n yɩ̃ni wilki dɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ

1 Képah náh, pè kyɩ yɩ̃ni tɛ̃ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Yerasa tɑ̃n sétáh yõ.
2 Yesu-á fyɔ̀ n tiki krótókè sɔkɔ, nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́ yɔ́ wil léyɑ̂l wrɔ́, à pɔ à
yohnɩ. *Sétõ sɔ̃̀ mɛ kénɛ dɩ̃́ sɔkɔ.
3 Ȁ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃́nɔ́lɛ léyɑ̂l wrɔ́. Névi náh sɔ̃̀ fɛ̃ à pukubi n sah n pi kɛ̃́y fyélɛ
póllɛ.
4 Kèyáhlɛ, pè ńkɛ̃́nɛ kârn mɔ ǹ gbyɛ̂h tyí, ǹ tɛ́ kɛ̃́ló mɔ ǹ gbɑ̃̀n tyí, tɛ́ à
kârn kwɔkɩ, ǹ tɛ́ kɛ̃́ló kɔ̃lɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, ké tǎhkì náh sɔ̃̀ mɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ,
kɩ fɛ̃ à tɛ̃ sah.
5 Ké lékɑ̂h, ké gbɩ̃̀ntõ, à sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n kɔ n kõ léyɑ̂l wrɔ́ ànɛ̂ ymɔ sɔkɔ,
n nɛ n de n syi, ǹ gblɔ̃̌ynɛ n pɩ n yɔ n kõ dyɛ̂hlɛ.
6 Tɛ́, wǎh Yesu wɛ fíí sɔkɔ, à to pɔ gbètukunɔ di ǹ yah.
7 Tɛ́ de syi yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, Yesu, pé yɔ̃̀tah Liyel pi, kwâh nɛ̂ se à n yah
n kõ pé tyí nɩ? Páh ǹnɛ n ni Liyel yɩ̃n yõ, à káh pé fõh.
8 Yesu sɔ̃̀ mɛ n yo sétõ mɛ̀ tyí nɛ, à wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, képah ye.
9 Tɛ́ mɛ à piki yah nɛ, ǹ yɩ̃n se sɔ̃́? Ȁ mɛ nɛ, pé yɩ̃n-á Mɛ́fwóbé Kwɩ̃nkilɛ.
Páh mɛ dò, képah-á.
10 Tɛ́ mɛ à gbah ni nɛ, à káh pé yɩ̃ni wilki kwil mɛ̀ sɔkɔ.
11 Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sel kwɩ̃nki yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ n yah n yõ n kõ yɔ̃lɩ yõ.
12 Sétɑ̃̀n nɔ́pi Yesu ni nɛ, páh kɩ wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, à yɛ pé kõ, pé de sel nɔ́pi
sɔkɔ.
13 Ȁ mɛ ké wɛ̃kìlɛ sè kõ. Légbɩ̃́nɛ, sè mɛ wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ kyɩ de sel nɔ́pi
sɔkɔ. Sel kwɩ̃nki ye sɔ̃̀ sélɛ, sè kɩ fɛ̃ nɔ sel kèyõ kénkɔ̃lɛ, tɛ́ mɛ tɛ́yõ. Sè
núkú to tiki tùkùtùkù, à kyɩ de yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ, kè kõ kè sè yõ.
14 Kǎh pɩ sɛ̃́, sel nɔ́pi fɛ̃pu to sɔkɔ kwil nɩyɔ̃́, ànɛ̂ gbnɔ sɔkɔ, à kyɩ ké dùkù
yo kõ no tyí. Képah tɛ̃́nɛ, névye pɔ ké nɛ́npɔ́, à pɔ ké dùkù yah, sɔ̃́-á kè pɩ.
15 Pè kyɩ Yesu tnɔ̂, tɛ́ kyɩ dɩ̃́ mɛ̀ wɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ sétɑ̃̀n kwɩ̃nkilɛ déntɛ̃̀nɔ́lɛ ǹ
sɔkɔ. Ȁ sɔ̃̀ mɛ flɔ mɔ kõ tɛ̃, tɛ́ mɛ tírr névye tyí kɔ̃lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃.
16 Tir nɛ̂-á pɩ sétɑ̃̀n nɛ́déné sɔkɔ ànɛ̂ sel tyí, sé wɛ́pú tyah sélɛ n yɑ̃h pé
tyí.
17 Képah sɔkɔ, kwil tɑ̃n tyah Yesulɛ n ni nɛ, à yal pé kwil sɔkɔ.
18 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu-á n dɔkɔ krótókè sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sétɑ̃̀n-á wil dɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ,
à tyah ǹnɛ n ni nɛ, à yɛ pé kõ pé ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

19 Ǹtɛ, à náh ké wɛ̃kɩ̀lɛ à kɔ̃, tɛ́ mɛ yo ǹ tyí: «Á syɩ n kyɩ gbô! Tɛ̃-ǹgbɛ̃-á
ǹ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ sɔkɔ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂ pɩ á tyí, ǹ kyɩ ké yah yo pé tyí!»
20 Dɩ̃́ mó ńtyɩ̃́nɔ ǹ syɩ kyɩ kélɛ n yo n kɔ̃ Kwlogbãm kwil sétáh yõ, tir nɛ̂-á
Yesu pɩ ǹ tyí. Nónó pól-á kélɛ n nohnɩ ǹ tyí, pé gbɚ̃ du.

Yayirusi pîsê yîlkînmɔnɔ, ànɛ̂ pi nɛ̂-á tũ Yesu fwɔ̀mɔn tyí

21 Képah sɔkɔ, Yesu-á yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ krótókè sɔkɔ, à sɔ̏ mɛ
yɔ́ngbalɩ sɔkɔ, tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ à mɔ gbĩ.
22 Légbɩ̃́nɛ, *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̏tɛ̃ yɔ́ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, nɛ̂ yĩn-á Yayirusilɛ.
Wǎh Yesu wɛ, à gbètukunɔ di ǹ yah,
23 tɛ́ à gbah ni nɛ, pé pɩ́sê lépɩ́r-á mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Páh ǹnɛ n ni, à pɔ
kyɩ ǹ gbɚ̃ sah ǹ yõ. Képah-à pɩ, wǎh kɩ dɛ, tɛ́ kɩ min wɛ.
24 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yuku ǹnɛ. Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̏ mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃, mɛ à fyãh
sah ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ.
25 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sê yɔ́ sɔ̏ mɛ náhlɛ n yɔ tyɛ́-ńkɛ̃̏nɛ ye gbɔ̃ninɔ́.
26 À sɔ̏ kah kwlɔ kègbɩlɛ ǹ gblɔ̌y mɔ́nɔ́ sɔkɔ sènpɩbɩ náhnáh tyí. Ǹ gbɚ̃
yî pól sɔ̏ tyɛ, tɛ́ kè náh kwâh wilki ǹ yam sɔkɔ. Kè pyě mɛ gbɛ ólɛ n gbɛ
mɔ.
27 Pi mɛ̀-á Yesu tyí noh ńyãh sɔkɔ, à de tɔ́wû nɩyɔ̋ ǹ náh tɩ̃̂nnɛ, à kyɩ tũ
ǹ fwɔ̀mɔn tyí.
28 À sɔ̏ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, páh náhkɩ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn ó tyí, pé
ńyân-á náhkɩ tyɛ.
29 Wǎh mó núkú tũ ǹ fwɔ̀mɔn tyí, nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ náh yɔ́nɔ́ tyɛ. À kè kyɔmɩ
wɛ ǹ wil sɔkɔ nɛ, páh dɛ.
30 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu pĩ nɛ, tǎhkɩ̀ yɔ́-á wil pé sɔkɔ. À mɛ ǹ yah vi tɔ́wû
nɩyɔ̋, tɛ́ piki yah nɛ, nɛ̂ se tũ pé fwɔ̀mɔn tyí nɩ?
31 Ǹ *tɔ̏ sɚ̃hpú mɛ yo ǹ tyí nɛ, à kó mɛ n yah tɔ́wû à mɔ gbĩ, mɛ à fyãh
sah ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, tɛ́ à tɔ̃ mɛ n piki n yah nɛ, nɛ̂ se tũ pé tyí nɩ?
32 Ǹtɛ, Yesu mɛ vi ǹ gbɔ̀plɔ névye yah. À sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, pé ké pí-ò wɛ.
33 Képah tɛ̃̌nɛ, pi mɛ̀ wil n syah tíkí tyí. Ǹmɔ sɔ̏ pĩ tir nɛ̂-á pɩ ǹ sɔkɔ. À
yuku kyɩ gbètukunɔ di Yesu yah, tɛ́ ké gbɩ yo dal mɔ à syah.
34 À mó yo pi mɛ̀ tyí: «Ń pɩ́sê, ńmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ. Nɛ n yuku yèvɩnɩ
sɔkɔ, á ńyân tyɛ.»
35 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ̃ntɔ̏ yɔ́ wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́
gbô, mɛ pɔ n yo kénɛ dɩ̃́ tyí nɛ, ǹ pɩ́sê-á ku. Ǹkɛ̃, yõ se tɔ̃ mɛ ké tyí, à tɔ̃
kwɔ́-ò dɩ̃́nɛ n kwlɔ nɩ?
36 Tɛ́ Yesu náh ǹ níkí sah képah tɛ̃ noh pé tyí, tɛ́ mɛ yo Yayirusi tyí: «Káh
tíkí pɩ, sɛ̃ ó sɛ̃ ń yõ!»
37 Képah tɛ̃̌nɛ, pǎh n sɔkɔ, à náh fɛ̃ syi nɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃, à wil Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyakɩ
ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̌ndɩ̃́ Nsyɔ̃ tyí sɔkɔ.
38 Pǎh kyɩ de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ gbô, Yesu kyɩ névye wɛ, pé mɛ
n gbo n mir n kɔ̃, mɛ n de n syi.
39 À mɛ de wɔ̀kɔ̀, tɛ́ yo pé tyí: «Kû pɩ, tɛ́ yé n gbo n mir n kɔ̃ sɛ̃? Piri náh
ku. Dɔ́nɔ́ ó ye à n dɔ.»
40 Névye-á képah noh, pè tyah kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko. Képah sɔkɔ, à pé pól wilki
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ piri sú, ànɛ̂ ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɚ̃hpú nɛ́pɩ̃̂ tɔ̃̋mí ó de ǹnɛ piri
mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀.

41 À mɛ piri gbɔ̏ tɛ̃, tɛ́ yo ǹ tyí pé kwil wɛy sɔkɔ: «Talita kumi!», nɛ̂-á pè
n ye: «Pípir, mé kélɛ n yo á tyí, yuku!»
42 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, piri yuku tyah n kɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, kè névye pól gbȁn kah
du. Légbɩ̃́nɛ, ǹ ye gbɔ̃ninɔ́ ye sɔ̏.
43 Tɛ́ Yesu mɛ ké gbah yo pé tyí nɛ, pé káh yɛ névye pĩ ké sɔkɔ, ńkɛ̃, pè
mó yõkelɛ à kɔ̃ à yõ.

6

Nasarɛti kwil névye náh sɛ̃ Yesu yõ

1 Yesu-á yal ké nɛ́npɔ́, à kyɩ ànɛ̂ ǹ *tɔ̏ sɑ̃́hpúlɛ, wǎh sɔ̏ kyãh kwil nɛ̂ sɔkɔ.
2 *Mɩ mɩ yòh sɔ̋-á nɔ, à kyɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à tyah névyelɛ n
kwɔ. Nónó-á sɔ̏ mɛ n nohnɩ ǹ tyí, pé náhnáh gbȁn du. Pè tyah n yo wɛ̃ tyí
nɛ, ńyãh se à wɛ kélɛ, nɛ̂ se à kɔ̃ kénɛ lékɑ̃́m ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔlɛ, à fɛ̃ gbǐl mè
dùkùlɛ n pɩ nɩ?
3 Ǹkɛ̃, ǹmɔ kó sésân sɛ́-ò mɛ̀nɛ, Mari píɗɩ̃́nɛ nɩ? Ǹ yṹpyé kó Nsyakɩ, ànɛ̂
Yose, ànɛ̂ Yude, ànɛ̂ Simolɛ nɩ? Ǹmɔ dósyɔ́ kó pé pól wrɔ́ sɔkɔ ásɔ̂ nɩ?
Képah sõnɔ ye pè kɔ̃, pè náh sɛ̃ ǹ yõ.
4 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «*Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò mɛ gbílkínɔ́lɛ névye
pól tyí, à wil ǹ súfɔ̋, ànɛ̂ ǹ no, ànɛ̂ ǹ kétetãn tyí sɔkɔ. Pépi ye ǹnɛ n yilɔ.»
5 Képah ye Yesu kɔ̃, à náh fɛ̃ gbǐl yɔ́ ńtɛ̃ pɩ pé tyí, nɛ́ yámpú yísyɔ́ ó yõ
náh. À ǹ gbɔ̏ sah pé yõ pè kɔ̃ pè dɛ.
6 Tɛ́, ǹ kwil névye-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yõ sɛ̃́, kè ǹ gbȁn du.

Yesu ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimî tõ

Képah náh, à yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyɩ névyelɛ n kwɔ n kɔ̃.
7 Képah sɔkɔ, à ǹ *tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí ye, tɛ́ tyah pélɛ n tõ nímí
nímínɛ. Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ *sétȁn yõ.
8 Tɛ́ mɛ kè gbah yo pé tyí nɛ, pàh n sɔkɔ pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ, pè káh kwâh yɔ́
ńtɛ̃ tɔkɔ, à wil pé kɔ kɔ lépló tyí sɔkɔ. Pè káh yõke tɔkɔ, pè káh pilki tɔkɔ,
pè káh pɔ́ tɔkɔ dah mɔ pé yõ.
9 Pè lékyêh wɔ dyɩ, tɛ́ pè káh fwɔ̀mɔlɔnɔ nínɔ́ nínɔ́ mɔ.
10 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Yâh kyɩ kwil yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ twah nɛ̂ tyí, yé tɛ̃ nɛ́npɔ́, kè
pɔ nɔ yé yálnɔ́ tyí.
11 Kwil nɛ̂ névye-à kyɩ yahle nɛ, yé káh twah pé tyí, tɛ́ yahle yé wɛy
nóhnɔ́lɛ, yâh n wil kénɛ kwil sɔkɔ, yé yé gbyɛ̂h nèngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́.
Képah kɩ pɩ gbáhdyâh dínsàhnɔ́lɛ pé tyí.»
12 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú mɛ sɔkɔ, à kyɩ tyah n yo n kɔ̃ no tyí nɛ, pè pé
nnɔ vi mɔ.
13 Pè sɔ̏ mɛ sétȁn náhnáhlɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ, tɛ́ mɛ yámpú
náhnáhlɛ n dɛ n mɔ, pàh nɩrɩ tuke tɛ tɛ̃ tyí.

Wɛ̀lnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ ku dùkùlɛ

14 Légbɩ̃́nɛ, yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ *Yerɔdi sɔ̏ mɛ Yesu tyípínɔ́lɛ n nohnɩ, tir yɔ́ náh, ǹ
yĩn sɔ̏ mɛ n gbilki ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Túkù nɛ ńkɛ̃, *Wɛ̀lnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á
ǹnɛ, wǎh ǹ syɩ wil lékyî wrɔ́, à pɔ. Képah-á à kɔ̃, à tɛ̃ wɛ gbǐlnɔ́lɛ n pɩ.
15 Tɛ́, túkù mó nɛ, *Yeli-á. Túkù tɔ̃ nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́-á, ǹgbò
Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò sɔ̃.

16 Yerɔdi-á sépi pól yónɔ́ noh sɛ̃́, à nɛ, Nsyɔ̃-á, páh sồ pè kɔ̃ pè ǹ yõ kãm, tɛ́ wǎh ǹ syı yuku gbáh!

17 Kègbı yõ, Yerɔdi sồ pè kɔ̃ nɛ, pè Nsyɔ̃ tɛ̃ pukubi dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ. Yerɔdyadi yĩn ye à kɔ̃, à képah pı. Yerɔdi sồ pi mɛ̀ tɔkɔ kyılɛ. Tɛ́ ǹ
gbɛ̃̌ndɩ̃́ Filipe kyı ye lésõ ǹnɛ.

18 Ǹtɛ, Nsyɔ̃ ye sồ ké gbılɛ n yo Yerɔdi tyí nɛ, à náh yĩnɛ à ǹ gbɛ̃̌ndɩ̃́ kyı
tɔkɔ.

19 Kǎh pı sɛ̃́, Yerɔdyadi sồ mɛ Nsyɔ̃ dyɔlɛ n yɔ, mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah
n kɔ̃. Ǹtɛ, à náh mɛ ké syɔ̃-ǹsah wɛ.

20 Yerɔdi sồ mɛ Nsyɔ̃ yõlɛ n syıkı, képah ye. Ȁ sồ mɛ ǹ tíkílɛ n pı. Ȁ pĩ
nɛ, wǎh mɛ tírr pi kɛ̃́nɛ Liyel yah. Wàh sồ ǹ wɛlɔlɛ n nohnı, kě ǹ fɔkɔ fɛ̃̀kı.
Tɛ́, ǹ wɛlɔ tyí sồ kah nɔ ǹ tyí.

21 Képah sɔkɔ, Yerɔdyadi pɔ syɔ̃-ǹsah yɔ́ wɛ, Yerɔdi dúbínɔ́ yòh vǐnpɔnɔ
syáh syah sɔ̃́lɛ. Ȁ sồ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ nɛ́-ǹgbnɔ ye, ànɛ̂ ǹ mɛ́fwóbé yồtãmnɛ, à
tahlı Kalile yồtãm pól tyí, tɛ́ yõke ǹgbɛ̃ pı pé tyí.

22 Képah sɔkɔ, Yerɔdyadi písê de kyı yɔ̃ yi pé mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀. Kǎh pı
sɛ̃́, ǹ tyí nɔ Yerɔdi ànɛ̂ ǹ náh névye tyí. Ȁ mɛ yo pípír tyí nɛ, wàh kı mɛ
kwáhdúkú nɛ̂ tyí, à kè yo, páh kı kélɛ à kɔ̃.

23 Tɛ́ ǹ wo ǹ tyí nɛ, wàh kı kwáhdúkú nɛ̂ tyí yo, páh kı kélɛ à kɔ̃, kàh kı
sɔ̃ pı pé yồtɔ̃rí tɔ́nínɛ.

24 Wǎh yo sɛ̃́, pípír mɛ wil kyı ǹ yṹ piki yah nɛ, pé se yĩnɛ pé kwâh nɛ̂
tyí yo nı? Ǹ yṹ mó núkú à syah nɛ, à kyı yo ǹ tyí nɛ, à Wèlnwı̏lkı̏-ò Nsyɔ̃
yõlɛ pé kɔ̃.

25 Képah tɛ̃nɛ, pípír núkú ǹ syı súú, à pɔ yo yồtɛ̃ dɩ̃́ tyí nɛ, à pɔ pé kɔ̃
Wèlnwı̏lkı̏-ò Nsyɔ̃ yõlɛ yɛ̃́víkı̏ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀.

26 Wǎh yo sɛ̃́, kè pı yèkwɔrılɛ yồtɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdi tyí kègbılɛ. Tɛ́, à náh sồ mɛ
ké tyí nɛ, pé pé vyãh vi pé wónɔ́ yĩnnɛ pé náh névye yɩ̃́ yah.

27 Nɛ́npɔ́ swɔ, yồtɛ̃ dɩ̃́ núkú ǹ tyah syíkípú sɔkɔ nɛ yɔ́ tɛkı mɔ nɛ, à kyı
Nsyɔ̃ yõ kãm pɔ. Kénɛ dɩ̃́ mó kyı Nsyɔ̃ yõ kãm wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ,

28 tɛ́ pɔ kélɛ pípír kɔ̃ yɛ̃́víkı̏ sɔkɔ. Ȁ mó kyı kélɛ ǹ yṹ kɔ̃.

29 Nsyɔ̃ *tồ sɑ̃́hpú-á képah noh sɛ̃́, pè pɔ ǹ lékó tɔkɔ, à kyı yĩ léyɛ̃́kı̀ sɔkɔ.

Yesu nɛ́pı̂̃ kèyõ nînɔ́ kyɛgbãm kɔ̃ yõkelɛ

30 Képah náh, Yesu tồnpıbı pé syı pɔ ǹ tnɔ̂, à pɔ pé tyípínı̀ ànɛ̂ pé névye
kwɔ dùkù pól yo à wɛ̃kı.

31 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, pɔ́pú ànɛ̂ sɔ́kɔ́pú sồ mɛ dò. Yõke yõ yõ wrɔ́ ńtɛ̃ náh sồ mɛ
Yesu ànɛ̂ ǹ *tồ sɑ̃́hpú tyí. Kǎh pı sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ: «Yé pɔ, á yuku gbɔ̀pɔlɛ,
yé kyı mı yah kwéy.»

32 Pè mɛ de pé yahlɛ krótókè yɔ́ sɔkɔ, à gbɛ mɔ névyelɛ.

33 Tɛ́ névye náhnáh-á pè wɛ sɔ́kɔ́-ńsah, pè n gbɛ n mɔ sɛ̃́, pè mɛ pĩ, fɩ̃́
nɛ̂-á pè n yuku. Pè núkú wil ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ tólɔ́lɛ gbáhkı̀ yõ, à Yesupi
dyàh tɛ̃ kyı de nɛ́npɔ́.

34 Yesu-á wil krótókè sɔkɔ, tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ mɛ̀ wɛ sɛ̃́, pé yãm à tɛ̃. Tir yɔ́
náh, pè sồ mɛ, á kı nɛ yípɛ̃́ sɔ̃, fɛ̃-ò kɛ̃́nɛ sé tyí. Képah sɔkɔ, à tyah pélɛ ǹ
kwɔ tyi náhnáhlɛ.

35 Ǹvɩ̃́-á pɔ nɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, ńvɩ̃́-á syi pɔ nɔ, tɛ́
tyah mɛ̀-á gbɛ̀nmɔnɔlɛ.
36 Wǎh náh ké wɛ̃̌kɩ̀lɛ névye kɔ̃, pè kyɩ yõke yah dwe gbɔ̀plɔ gbnɔ ànɛ̂
kwlo sɔkɔ.
37 À mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, pépi yõkelɛ pè kɔ̃, pè yõ. Pè mɛ à piki yah nɛ, à se
nɛ, pépi yõke dwe pè kɔ̃ pɔ́ plɔ́ lègbɑ̃mnɛ nɩ?
38 À mɛ pè piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃̀ se mɛ pé tyɩ́ nɩ? Ǹkɛ̃, pè kyɩ yah tɛ.
Pǎh kyɩ piki yah, pè pɔ yo ǹ tyɩ́ nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ́-á mɛ pé tyɩ́, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ
plɔ́ nínɔ́lɛ.
39 Képah tɛ̃nɛ, Yesu nɛ, pè névye pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ ɩ̃̀n ɩ̃̀nnɛ fɩ̃lkɩ̀ yõ.
40 Névye mó kɔ̃ tɛ̃ ɩ̃̀n ɩ̃̀nnɛ, lèkwɛ̃̌kwɛ ànɛ̂ tíkínínı́ pɔ́ gbɑ̃m gbɑ̃mnɛ.
41 Pǎh kɔ̃ tɛ̃ tɛ, Yesu búrn plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ, à ǹ
yah yɔ̃ yɩ̃̂nyõ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyɩ́, tɛ́ búrn kwɔkɩ pè kɔ̃ nɛ, pè dibi névye kɔ̃.
Tɛ́ yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi tɔ dibi névye pól kɔ̃.
42 Képah tɛ̃nɛ, pé pól yõ tɔ̃,
43 tɛ́ pè tɔ̃ pé búrn ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ gbétɔ́lɔ́ yɩ̃́
gbɔ̃ninɔ́lɛ.
44 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ yõke mɛ̀ yõ, pè sɔ̃̀ mɛ díbí nɛ́pɩ̃̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbɑ̃mnɛ.

Yesu kɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ

45 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyɩ̃ mɔ, pè de krótókè sɔkɔ nɛ, pè yuku
pé yahlɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Besayida kwil sɔkɔ. Péwɔ mó tɔ́wû fɩ̃n mɔ.
46 Wǎh pè fɩ̃n mɔ tɛ, à yuku yɔ̃lɩ yɔ́ yõ, à kyɩ Liyellɛ n ni.
47 Lékɑ̂h-á mɔ, krótókè sɔ̃̀ mɛ yɔ nɩyɔ̃́, tɛ́ ǹmɔ ó mɛ kènkwɑ̃̀h yõ.
48 Dǒ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ, yɑ̃́hkɩ́ mɛ pélɛ n yohnɩ, pè mɛ n kwlɔ krótókè
vyɔ́nmɔnto-ńsah. Tyah dal gbɩ̃́nɛ, à tyah n kɔ n yuku pé tírrlɛ yɔ yɔ̃̀tah, à
n yuku pé kàl-ǹsah.
49 Pǎh à wɛ, à n kɔ sɛ̃ yɔ yɔ̃̀tah, pè wɛ nɛ, lékó mírkí yɔ́-á, tɛ́ tyah n de n
syi.
50 Pé pól-á à wɛ sɛ̃, pé sɑ̃m yɔkɔ. Ǹtɛ, nɛ́npɔ́ swɔ, à yo mɔ pé tyɩ́ nɛ: «Yé
yé nɩ syɑ̃h, ńmɔ ye. Yé káh tíkí pɩ.»
51 Tɛ́ de krótókè sɔkɔ pé tnɔ̂, yɑ̃́hkɩ́ mó yɩ̃n. Kè pɩ gbɛ̃̌ndùnɩ̀nɛ náhnáh
pé tyɩ́.
52 Wǎh búrn pɩ dò gbɩ̃̀l nɛ̂ sɔkɔ, pè náh sɔ̃̀ ké dùkù pɩ̃, képah ye. Pé lékɑ̃́m
sɔ̃̀ kah tɛkɩ ké pɩ̃́nɔ́lɛ.

Yesu yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛti sétáh yõ

53 Pǎh yɔ́-ǹgbɛ̃ kah, pè yɩ̃ni tɛ̃ Yenesarɛti sétáh yõ, tɛ́ pé krótókè yɩ̃n mɔ
yɔ vyɑ̃h tyɩ́.
54 Pǎh fyɔ̀ n tiki krótókè sɔkɔ, névye núkú Yesu yah pɩ̃.
55 Pàh noh nɛ, wǎh mɛ ńyɑ̃h sɔkɔ, pè n tyah pé yámpúlɛ n twah pé sɛ̃ sɛ̃
yɩ̂ sɔkɔ ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, nɛ n pɔ n pɔ ǹ tyɩ́.
56 Yesu-à de ńyɑ̃h dùkù nɛ̂ sɔkɔ, kwil ǹgbnɔ ànɛ̂ kwílpyé ànɛ̂ gbnɔ, névye
pé yámpúnɔlɛ n twah n pɔ ǹ tyɩ́ pé tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ. Pè n pɔ n tyah
ǹnɛ n fal nɛ, à yɛ pé kɔ̃, pé wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn vyɑ̃h ó tyɩ́. Nónó pól-à fyɔ̀ wɛ
tũ ǹ fwɔ̀mɔn vyɑ̃h tyɩ́, pè n mó n dɛ.

7

Farisiyɛ̃nɔ ǹgbò wɑ̃̀l kɔ́lɔ́lɛ

[1] Ső yɔ́lɛ, *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú túkù wil Yerusalɛmɩ, à tuke mɔ pɔ Yesu tnɔ̂.

[2] Pè pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ, ǹ *tȍ sấhpú túkù-á mɛ n yõ gbɛ̃̀nsɩ̏llɛ. Pè náh mɛ pé gbȁnnɛ n kãm n wu pé ǹgbòtãn tyɩ́ kɔ̃lɛ.

[3] Tɛ́, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Nsyifunɔ tɛ́lɔ́ pól sȍ ǹgbòtãn wɛ̃kɩ̀ mɛ̀ sàhnɔ́lɛ n kɔ. Pè náh sȍ yõkelɛ n yõ, nɛ́ pè náh pé gbȁn kãm wu pallɛ.

[4] Pàh wil pɔ yòh sɔkɔ, pè náh yõkelɛ n yõ pé kȁmnwèl-ǹkɛ̃̀nɛ. Pè sȍ pé ǹgbòtãn pɩ dùkùnɔ́ náhnáh yi̍syɔ́ tɔ tɛ̃ yi̋i̋ kègbɩlɛ, sɔ̃-á wóhnɔ, ànɛ̂ pní, ànɛ̂ kɛ́sɛ̂n [ànɛ̂ sɛ̃ sɛ̃ yi̍nɔ́] wúnɔ́ dùkù pèpɛynɛ.

[5] Képah ye, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú mɛ Yesu piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ ǹ tȍ sấhpú náh mɛ ǹgbòtãn tyi sàhnɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ n yõ pé gbȁn kȁmnwu-ńkɛ̃̀nɛ nɩ?

[6] Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyɩ́: «Gbɩ lésõ mɛ *Yesayi tyɩ́, wǎh Liyel wɛy nɛ̂ yo yépi vyɛ̃y nini wɛ́kípú tyɩ́ sɔkɔ. Sɛ̃ ye sȍ à wãrkɩ sah kélɛ:
‹Kénɛ névyelɛ, pè ńnɛ n gbilki vyãh ó sɔkɔ,
tɛ́ pé nɩ mɛ fɩ́ɩ́ ńnɛ.
[7] Níri nɛ̂-á pè n nɛ n pɩ ńmɔ tyɩ́, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.
Tir yɔ́ náh, kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pè n nɛ n kɔ̃,
névye sàhnɔ́ ye kélɛ, ńmɔ tyɩ́ náh.›»*
[8] Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyɩ́: «Yépi̍ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́lɛ n milki, ǹ tɛ́ névye tyɩ́ sàhnɔ́lɛ n pɩ.
[9] Yě n gbah n tɛ̃ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ yahle, ǹ tɛ́ yé ǹgbò wȁllɛ n kɔ!
[10] Sɔ̃-á sȍ *Moyisi yo nɛ, névi-á yĩnɛ à ǹ sú ànɛ̂ ǹ yű́nɛ n gbilki. Képah náh pɩ, névi nɛ̂-à ǹ sú ànɛ̂ ǹ yű́ yilɔ, tɛ̃-á yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.
[11] Ǹtɛ, yépi̍ névyelɛ n kwɔ nɛ, névi-à yo ǹ sú tyɩ́, képah náh pɩ, ǹ yű́ tyɩ́ nɛ, páh sȍ nɛ, pé kwâh nɛ̂nɛ à kɔ̃, páh kélɛ Liyel kɔ̃ tɛ.
[12] Yě ké gbɩ syi tɛ̃ kɔ̃ nɛ, à náh tɔ̃ yĩnɛ à tir yɔ́ pɩ ǹ sú tyɩ́, képah náh pɩ ǹ yű́ tyɩ́.
[13] Kénɛ pɩ dùkù sɔkɔ ye, yě Liyel wɛy pɩ nɔ̀nɔ́ tirlɛ yé ǹgbò wȁl kwɔ́nɔ́ sɔkɔ. Ànɛ̂ yě n tɔ̃ sɛ̃nknɔ náhnáhlɛ n pɩ.»

Tyi nónó-á névilɛ n silki Liyel yah

[14] Képah náh, Yesu ǹ syɩ tɔ́wû ye tuke, tɛ́ yo pé tyɩ́: «Yé póllɛ, yé noh ń tyɩ́, yé mó pĩ nɛ,

[15] kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil kégbɔ́, à n de névi sɔkɔ, tɛ́ kɩ fɛ̃ tɛ̃ silki. Tɛ́, tyi nónó-á n wil névi sɔkɔ, sépi-á n silki ǹnɛ. [

[16] Níki-à mɛ nɛ̂ tyɩ́ noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níki sah noh!]»

[17] Yesu-á yal tɔ́wû tnɔ̂, tɛ́ kyɩ de gbô gbi̋ nɛ̂nɛ, ǹ *tȍ sấhpú ǹnɛ n piki n yah sèmɩ̀rki̍ mɛ̀ yõlɛ.

[18] À mɛ pè syah nɛ, lékấm kɛ̃ névye se pépi tɔlɛ nɩ? Pè kó pĩ nɛ, névi-á kwâh nɛ̂nɛ n dah n mɔ ǹ vyãh, képah náh fɛ̃ tɛ̃ silki n pi nɩ?

[19] Kè náh n de ǹ nɩ sɔkɔ. Kǎh ńkɛ̃̀nɛ n de ǹ kèkùrki̍ sɔkɔ, à kɔ̃ à n kyɩ n wilki n kwɛ, wàh de fílki̍. Kénɛ wɛy sɔkɔ ye à yo pé tyɩ́ nɛ, yõkenɔ pól-á kɩ fɛ̃ yõ.

[20] Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyɩ́: «Tyi nónó-á n wil névi fɔkɔ, sépi ye ǹnɛ n silki Liyel yah.

---
* **7:7** 7.6 ànɛ̂ 7 - Yah n tɛ Yesayi 29.13 sɔkɔ.

21 Fɔkɔ sõnɔ túkúnì nónó-á n wil névi sɔkɔ, sépi ye à kɔ̃, ǎ ǹ minnɛ n pı
fɔ̀fíkì sɔkɔ, ànɛ̂ yĩbe, ànɛ̂ kònmɔnɔ,
22 ànɛ̂ syɔ́ yõ yíkínɔ́, ànɛ̂ yĩ́ yúkú-ńkɛ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́pékè, ànɛ̂ yĩ́vî, ànɛ̂ sen
kú-ńkɛ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ dyɔ́ yɔ́nɔ́, ànɛ̂ névye yĩn yíkínɔ́, ànɛ̂ gblɔ̃̌y gbílkínɔ́, ànɛ̂
tɔ̃ lékã́m kɛ̃ sɔkɔ.
23 Kénɛ tyitúkúnì pól n wil névi sɔkɔ, à ǹnɛ n silki Liyel yah.»

Yesu sétõ yĩni wilki nɛ́pɔ̂ sê yɔ́ pîsê sɔkɔ

24 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́, à yuku Tiri sétáh yõ. À kyı wɔ̃bı twah gbô
yɔ́ sɔkɔ. À náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, nɛ pĩ nɛ, páh mɛ nɛ́npɔ́. Tɛ́, à náh tɛ̃ wɛ
wɔ̃bı.
25 Nɛ́npɔ́ swɔ, pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, *sétõlɛ ǹ písê sɔkɔ. Wǎh Yesu tyí noh sɛ̃́, à
núkú pɔ gbètukunɔ di ǹ yah.
26 Pi mɛ̀nɛ, *Nsyifu nɛ náh sɔ̃̀ ǹnɛ. À sɔ̃̀ dubi Siri sétáh yõ, Fenisi sɔkɔ.
Wǎh pɔ, à sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n ni nɛ, à sétõ yĩni wilki pé písê sɔkɔ.
27 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yɛ wɛ̃́npì ǹgbò kɔ̃, pè yõ tɔ̃. Wɛ̃́npì
yõke náh yĩnɛ kè tɔkɔ mɔ pã̀hnpye kɔ̃.
28 Pi mɛ̀ mó yo ǹ tyí nɛ, gbı-á, pé Tɛ̃-ǹgbɛ̃. Ǹtɛ, wɛ̃́npì-á yõkelɛ n yõ,
yɛ̃́nmîr nónó-à n syıkılı sétáh, pã̀hnpye kó ńkɛ̃́nɛ sépilɛ n tõ n yõ nı?
29 Képah sɔkɔ, à yo pi mɛ̀ tyí: «Á wɛy mɛ̀ yĩnnɛ, á syı n to n yuku. Sétõ
ye wil á písê sɔkɔ.»
30 Kǎh pı sɛ̃́, à mɛ ǹ syı to yuku gbô, à kyı ǹ písê wɛ sɛ̃́nɔ́lɛ sɛ̃ sɛ̃ kwâh
yõ. Sétõ sɔ̃̀ wil tɛ ǹ sɔkɔ.

Yesu nîkîtũ̂ màhmàhkì wɛ́kí-ò yɔ́ dɛ mɔ

31 Képah náh, Yesu yal Tiri sétáh yõ, à kyı sɔkɔ Sidõ kwillɛ, tɛ́ pyě
Kwlogbãm kwil sétáh kah, à yuku Kalile yɔ tĩ̂nnɛ.
32 Nósyɔ́ mɛ níkítũ̂ yɔ́ tɛ̃ pɔ ǹ tyí, màhmàhkì wɛ́kí-òlɛ, tɛ́ mɛ à ni nɛ, à ǹ
gbɔ̃̀ sah ǹ yõ.
33 Képah sɔkɔ, à dĩ́ mɛ̀ tɛ̃ wil, à gbɛ mɔ tɔ́wûlɛ, à kyı ǹ kèngblɔ dah mɔ
dĩ́ ní sɔkɔ, tɛ́ sĩn mɔ, à tuke ǹ nɛ́npɔ́rí tyí.
34 Tɛ́ ǹ yah yɔ̃ yĩ̂nyõ, à mı dɔkɔ, tɛ́ yo dĩ́ tyí pé kwil wɛy sɔkɔ: «Efata»,
nɛ̂-á pè n ye: «Yıkı n mɔ.»
35 Nɛ́npɔ́ swɔ, dĩ́ ní yıkı mɔ, ǹ nɛ́npɔ́rí dɛ mɔ, à tyah n wɛkı tírr.
36 Tɛ́, Yesu mɛ pè sni nɛ, pè káh kélɛ n yo n kɔ̃ névye tyí. Tɛ́, wǎh pélɛ n
sni sɔ̃́, pè pyě wã̌nnɛ n mɔ ké yɔ́nkɔ̃nɔ yõ.
37 Pé gbã̀n kàhndunɔ tɛ̃ tyí, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, gbı yõ, ǹ tyipínɔ́ pól-á
mɛ kah plɛ! Wǎh níkítũbi nínɛ n yıkı, tɛ́ kèdyɔ̀nì nɛ́npɔ́rílɛ n dɛ n mɔ.

8

Yesu nɛ́pĩ̂ kèyõ nînɔ́ kɔ̃ yõkelɛ

1 Kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tõ sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ Yesu tnɔ̂. Tɛ́ yõ
yõ kwâh náh sɔ̃̀ mɛ pé tyí sɛ̃́, à ǹ *tɔ̃̀ sã́hpú ye, tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ,
2 tɔ́wû mɛ̀ yãm-á mɛ pé tɛ̃. Pé sèpĩ̀n tɔ̃́nì-á ànɛ̂ péwɔlɛ yɔ̀, tɛ́ yõ yõ kwâh
náh mɛ pé tyí.
3 Páh kı pè fĩn mɔ, pè sɔkɔ kwɛkılɛ, pǎh kı kah kwlɔ wɛ̃̌kì yah. Pé túkù-á
n wil fíí sɔkɔ.

4 Képah tɛ̃ sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú yo ǹ tyí nɛ, pé se kɩ fɛ̃ wɛ ńyãh yõkelɛ gbɛ̋nnɩ
mɛ̀ sɔkɔ, kɩ pè kɔ̃, pè kɩ yõ tɔ̃ nɩ?
5 À mɛ pè piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃ se mɛ pé tyí nɩ? Pè mɛ nɛ, kwǎrnínɔ́-á.
6 Képah sɔkɔ, à tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh, tɛ́ búrn plɔ́ kwǎrninɔ nɔ́pi tɔkɔ,
à wɛynɛ Liyel kɔ̃, tɛ́ sè kwɔkɩ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú kɔ̃ nɛ, pè syi dibi névye kɔ̃. Pè
mó sè syi dibi pè kɔ̃.
7 Yɛ̃nkyɔ́pì yisyɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ pé tyí. À wɛkɩ Liyel tyí sé tyí yõ, tɛ́ nɛ, pè sé
tɔ tɔkɔ dibi pè kɔ̃.
8 Képah tɛ̃nɛ, pé pól yõ tɔ̃, tɛ́ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú yɔ̋nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ tɔkɔ yĩ́
kwǎrninɔ.
9 Tɛ́ nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́, pè nɔ nɛ́pɛ̂̃ kèyõ nínɔ́ kénkɔ̃lɛ. Képah náh, à pè
fín mɔ,
10 tɛ́ mó núkú de krótókè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpúlɛ, à yuku Dalmanuta kwil
sétáh yõ.

Farisiyɛ̃nɔ gbȉl yah kɔ̃ Yesu tyí

11 Képah tɛ̃ sɔkɔ, *Farisiyɛ̃nɔ pɔ tyah yékɑ̂blɛ n pɩ Yesulɛ, tɛ́ ǹ sɔ̏lɛ n mɔ
n yah nɛ, à gbȉl yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á kè wɛ̃kɩ n pi nɛ, wǎh n wil Liyel tyí.
12 Képah sɔkɔ, Yesu mɩ dɔkɔ náhnáh, tɛ́ yo pé tyí: «Kû pɩ, tɛ́ kwɛy gbĩ
névye gbǐlnɛ n yah n kɔ̃? Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, gbȉl yɔ́ ńtɛ̃ náh pè
wɛ̃kɩ n pi!»
13 Tɛ́ yal pé tnɔ̂, à de krótókè, à yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ.

Yesu tɔ̏ sɑ̋hpú lékɑ̋m tɛ́kínɔ́lɛ

14 Légbĩ́nɛ, Yesu *tɔ̏ sɑ̋hpú sɔ̏ pé dyɔ fwɔ yõke tɔ́kɔ́nɔ́lɛ. Búrn pɔ́ núkú ó
sɔ̏ mɛ pé tyí krótókè sɔkɔ.
15 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ kè gbah yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ
*Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Yerɔdi búrn dɔkɔ dɔkɔ kwɑ̂hlɛ.»
16 Wǎh yo sɛ̃, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú yékɑ̂b mɔ nɛ, búrn kɛ̃ yĩn-á à kɔ̃, à képah yo.
17 Wǎh pè kyɔmɩ wɛ, à pè piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ pè yékɑ̂blɛ n pɩ búrn
kɛ̃ yĩnnɛ nɩ? Pè kó tɔ̃̋nì mɛ ké tyí yah wɛ sɛ̃ nɩ? Pè kó kè pĩ nɩ? Pé lékɑ̋m
se mɛ víkéntũ̃nɔlɛ nɩ?
18 Yĩ́-á mɛ pé tyí, pè kó mɛ n yah nɩ? Ní mɛ pé tyí, pè kó mɛ n nohnɩ nɩ?
Pé dyɔ kó mɛ n kwnɛ nɩ?
19 Páh lésõ búrn plɔ́ kwlɔ́ kwɔkɩ dibi nɛ́pɛ̂̃ kèyõ nínɔ́ kyɛgbɑ̃m kɔ̃, gbétɔ́lɔ́
yĩ́ sɔ̃ se pè kwel yɔ̋nkwlɔnɔlɛ nɩ? Pè mɛ nɛ, gbɔ̃ninɔ́-á.
20 À tɔ̃ pè piki yah nɛ, tɛ́ páh lésõ búrn plɔ́ kwǎrninɔ kwɔkɩ dibi nɛ́pɛ̂̃
kèyõ nínɔ́ kɔ̃, tɔkɔ yĩ́ sɔ̃ se pè kwel yɔ̋nkwlɔnɔlɛ nɩ? Pè mɛ nɛ, kwǎrninɔ-á.
21 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ, tɛ́, pè náh tɔ̃̋nì mɛ ké tyí yah wɛ sɛ̃ nɩ?

Yesu yĩ́tũ̏ yɔ́ yĩ́ yɩkɩ mɔ Besayida kwil sɔkɔ

22 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpú-á kyɩ yĩni tɛ̃ Besayida kwil, nósyɔ́ pɔ yĩ́tũ̏ yɔ́lɛ ǹ
tyí, tɛ́ à ni nɛ, à tũ ǹ tyí.
23 Yesu mɛ yĩ́tũ̏ mɛ̀ gbɔ̏ sɔkɔ tɛ̃, à wil ǹnɛ kwil gbɔ̀pɔ, tɛ́ sĩn mɔ ǹ yĩ́ sɔkɔ,
tɛ́ ǹ gbɑ̏n sah ǹ yõ, tɛ́ à piki yah nɛ, à se mɛ n yah nɩ?
24 Yĩ́tũ̏ dĩ́ ǹ yah yɔ̃, tɛ́ nɛ, páh mɛ névyelɛ n yah yȉrkɔ̀ɔ̀, sésân sɔ̃. Tɛ́, pǎh
mɛ n kɔ.
25 Yesu tɔ̃ ǹ syɩ ǹ gbɑ̏n sah dĩ́ yĩ́ yah. Kǎh pɩ sɛ̃, à fɛ̃ n yah pnɛpnɛ, à dɛ.
À yíyȉn póllɛ n wah n pnɛ wɛ̃ sɔkɔ.

26 Képah sɔkɔ, Yesu yo dɪ̃́ mɛ̀ tyí nɛ, à sɔkɔ ǹ gbô, tɛ́ à káh syɔ̃ kwil sɔkɔ.

Pyɛrı kè yo nɛ, Yesu-á Liyel nɛ tɛ́kínmɔnɔlɛ

27 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yuku Filipe Sesarı gbɔ̀plɔ kwlo tɪ̃̂nnɛ.
Păh mɛ wɛ̃kì yõ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, à pè piki yah: «Névye tɛ̃ tyí, ńmɔlɛ, nɛ̂ mɛ?»
28 Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ, túkù-á nɛ, *Wèlnwɪ̃̀lkɪ̃̀-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù mó nɛ, *Yeli-
á. Túkù tɔ̃ nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́-á ǹnɛ.
29 Á mɛ tɔ̃ pè piki yah: «Tɛ́ yépi tɛ̃ tyí, ńmɔlɛ, nɛ̂ mɛ?» Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrı
yo ǹ tyí nɛ: «*Krista ye álɛ, Liyel-á nɛ, páh kı nɛ̂ tɛkı mɔ.»
30 Képah sɔkɔ, Yesu pè sni nɛ, pè káh kè yo nɛ syah.

Yesu ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo

31 Képah sɔkɔ, Yesu tyah ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n kwɔ nɛ, *Névi Pi-á yɪ̃nɛ à de
yèvyɑ̃hrı sɔkɔ náhnáh. Yèwàhnì, ànɛ̂ *sárká wɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tɑ̃m ǹgbnɔ, ànɛ̂
*Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú-á kı à yahle, tɛ́ kı à ko n mɔ n pi. Tɛ́, sèpɪ̃̀n tɔ̃́-ò
sɔ̃́lɛ, wăh kı yuku.
32 Wăh kénɛ wɛy yo dal mɔ pè syah sɛ̃́, Pyɛrı mɛ à ye kɛ̃kı, à kyı tyah
lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃.
33 Képah sɔkɔ, Yesu ǹ yah vi ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yah, tɛ́ lékàhlɛ Pyɛrı kɔ̃, tɛ́ yo ǹ
tyí: «To ń tnô, *sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃! Á fɔkɔ sõnɔ náh mɛ núkúlɛ Liyel tyílɛ. Névye
tyí kɔ̃ ye áwɔ n sõ.»

Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ dùkùlɛ

34 Képah náh, à mɛ tɔ́wû ye pɔ ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Névi nɛ̂-á
mɛ ké tyí nɛ, pé ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̆y dyɔ́yɪ̃ tyi yɛ, à mó ǹ *dahnı twah, à
mó ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.*
35 Sɛ̃́ ó ye: Névi nɛ̂-á nɛ, páh pé minnɛ n pwah n mɔ, à kı tɛkı ké sɔkɔ.
Tɛ́ névi nɛ̂-á tɛkı ǹ min sɔkɔ ńmɔ ànɛ̂ nìvìnì wɛy sɑ̃́n yɪ̃nnɛ, ǹmɔ min kı
pwah.
36 Kè kı tir nɛ̂ pɛkı névi tyí, wàh kèkõyɔ̃́ yɪ̂ pól wɛ, tɛ́ kı n tɛkı n pi tyɛ́-ńkɛ̃̂
min sɔkɔ?
37 Kwâh nɛ̂ tɛ̃ mɛ névi kı fɛ̃ kɔ̃, kı ǹ min dwe syi sah?
38 Kwɛy gbɪ̃́ névyelɛ, Liyel dêl ànɛ̂ tyípêl pípú ye pélɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-á sen
ku ńmɔ tyí, ànɛ̂ ń wɛy tyí yónɔ́lɛ pépi wrɔ́, *Névi Pi tɔ kı sen ku tɛ̃ yah,
wàh sɔ̃́ nɛ̂nɛ pɔ ǹ sú gblò sɔkɔ, ànɛ̂ *yɪ̃̂nyõ tɛ̃ntõbelɛ.»

9

1 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syı yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kègbı yõ: Yépi
nónó-á ásɔ̂, yé túkù náh n ku n pi, tɛ́ kı *Liyel tɔ̃́rí wɛ yɪ̃́nɛ, pɔ́ntɛnɔlɛ. Kè
kı n pi tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃nɛ.»

Yesu vɪ̀nmɔnɔ dùkùlɛ

2 Sèpɪ̃̀n kénúkò-ò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrı ànɛ̂ Nsyakı ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃,
à yuku pélɛ yɔ̃lı ǹgbɛ̃ yɔ́ yõ. Pépi ó ye sɔ̃̀ pé yahlɛ nénpɔ́ sɔkɔ. Tɛ́, ǹ dùkù
mɛ vi mɔ pé yah sɔkɔ.
3 Ǹ flɔ piki, à n tɛ̃ pérpér. Ké névi náh mɛ kèkõyɔ̃́ kı fɛ̃ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ piki
n pi sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ.
4 Képah sɔkɔ, *Yeli ànɛ̂ *Moyisi wil pé yah, mɛ n yɑ̃h ànɛ̂ Yesulɛ.

---

* **8:34** 8.34 - Dahnı twáhnɔ́ n wɛ̃kı nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

5 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dí̃, kăh yĩnɛ pé tɛ̃ ásɔ̂̃. Páh
kɩ yèpyenɔ tɔ̃nɔ́ pɩ ásɔ̂̃, núkúlɛ ǹmɔ tyílɛ, núkúlɛ Moyisi tyílɛ, núkú mó pɩ
Yeli tyílɛ.
6 Pyɛrɩ náh sɔ̃̀ pĩ, wăh nɛ̂ yo n pi, képah ye. Tíkí sɔ̃̀ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kɔ́pú nɛ́pî̃
nímí kah tɛ̃.
7 Păh mɛ képah sɔkɔ, ńyĩ́rkɩ̃̀ yɔ́ pɔ fob mɔ pé yõ. Kénɛ ńyĩ́rkɩ̃̀ sɔkɔ, yĩ́npɔ̃́
yɔ́ n wil pè n nohnɩ nɛ: «Ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̀, ńmɔ nɩ̀dɛ̀ Pídí̃ ye ǹnɛ. Yé nɛ n
nohnɩ ǹ tyí!»
8 Kénɛ ní yõ, *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á yah kɔ̃ pé gbɔ̀plɔ sɔkɔ, pè náh tɔ̃ névi wɛ. Yesu
núkúní ó sɔ̃̀ wũ ànɛ̂ pélɛ.
9 Păh mɛ yɔ̃lɩlɛ n tiki gbí̃ nɛ̂nɛ, Yesu pè sni nɛ, păh tir nɛ̂ wɛ, pè káh kè
yãh névye syah, kè pɔ nɔ *Névi Pi yúkúnwɩ̃̀lnɔ́ tyí lékyî wrɔ́.
10 Pè mɛ snínɔ́ mɛ̀ tɛ̃ yĩn, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, kû se à n ye
lékyî wrɔ́ yúkúnwɩ̃̀lnɔ́lɛ nɩ?
11 Képah tɛ̃nɛ, pè tyah ǹnɛ n piki n yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀
kwɔ́pú nɛ, Yeli ǹgbò-á yĩnɛ à pɔ?
12 À yo pé tyí: «Yeli ǹgbò ye yĩnɛ à pɔ tyi pól tɔ̃ sah. Ǹtɛ, kû pɩ kè wãrkɩ
sah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ nɛ, Névi Pi-á kɩ yèvyãhrɩ pɩ náhnáh, tɛ́ pè kɩ
ǹnɛ n yilɔ nɩ?
13 Ǹtɛ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ, Yeli-á pɔ tɛ. Tɛ́, névye-á à pɩ
pé dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ. Sɛ̃ ye sɔ̃̀ kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ ǹ tyí
yõ.»

Yesu sétõ yĩni wilki wɛ̃́npir yɔ́ sɔkɔ

14 Képah sɔkɔ, păh yĩni tɛ̃ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ́lɔ́ tnɔ̂, pè tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ, pè mɛ
pè kore vi, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú mɛ yékɑ̂̃blɛ n pɩ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ́pilɛ.
15 Névye-á núkú Yesu wɛ gbí̃ nɛ̂nɛ, kè pɩ pé tyí gbɛ̃̆ndùǹ̀nɛ. Pè to kyɩ
wɛkɩ ǹ tyí.
16 Yesu mɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ yékɑ̂̃b se pè n pɩ pélɛ nɩ?
17 Ǹtɛ, dí̃ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ tɔ́wû sɔkɔ, ǹmɔ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dí̃, páh pɔ pé pídí̃nɛ
ǹ tyí. *Sétõ yɔ́-á mɛ ǹ sɔkɔ, mɛ à pɩ kèdɔ̀kɩ̀lɛ.
18 Kĕ ǹnɛ n kwel n min n kɔ̃ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ sétáh. Gbèfɔ̀kɔ̀píkínɩ̀ n nɛ
n wil ǹ vyãh, tɛ́ ă ǹ yĩ́nílɛ n tah, ànɛ̂ ǹ wil n kɔkɔ. Képah-á, pé pɔ ǹnɛ ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè sétõ mɛ̀ yĩni wilki ǹ sɔkɔ, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ.
19 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃̂ névye, pé se kɩ tɛ̃
pélɛ pópó, kɩ pɔ syɩ gbí̃ nɛ̂ tyí nɩ? Pé se kɩ pè so sah, kɩ pɔ syɩ gbí̃ nɛ̂ tyí
nɩ? Ńkɛ̃, pè pɔ ǹnɛ pé kɔ̃.
20 Pè mó pɔ ǹnɛ à kɔ̃. Sétõ-á fyɔ̀ Yesu wɛ, à piri yike kègbɩlɛ, à syɩkɩ
sétáh, à n pil n kɔ̃ gbèfɔ̀kɔ̀píkínɩ̀nɛ ǹ vyãh.
21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ piri sú piki yah nɛ, gbí̃ nɛ se kè tyah ǹ tyí nɩ? À
mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹ wɛ̃́npir gbí̃ dùkù-á.
22 Kèyahlɛ, sétõ-á ńkɛ̃̂nɛ à tɔkɔ n min n dah n mɔ nyàh, képah náh pɩ, ni
sɔkɔ, ǹ kò-ǹsahlɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ, wàh kɩ fɛ̃ n tɛ̃ n pi, à pé yãm yah, à mó
pé yohnɩ mɔ.
23 Képah sɔkɔ, à mɛ yo dí̃ mɛ̀ tyí: «Máh kɩ fɛ̃ n tɛ̃ n pi wɔ̀...! Tyi pól kɩ fɛ̃
pɩ Liyel yõ sɛ̃-ò tyí.»

24 Nɛ́npɔ́ swɔ, piri sú gbo mɔ nɛ: «Mé sɛ̃ ké yõ, tɛ́ kè mɛ tah ń tyí. Ǹ
yohnɩ mɔ ké sɔkɔ.»
25 Képah sɔkɔ, Yesu-á névye wɛ, pè n to n tuke pé yõ sɛ̃́, à díri kõ *sétõ
mɛ̀ yõ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á névilɛ n pɩ kèdɔ̀kɩ̀ ànɛ̂ níkítũ̂nɛ, à wil piri
mɛ̀ sɔkɔ! Tɛ́ à káh tõ de yah ǹ sɔkɔ!
26 Wǎh yo sɛ̃́, sétõ mɛ gbo mɔ, tɛ́ piri yike kègbɩlɛ, tɛ́ mó wil ǹ sɔkɔ. Piri
núkú pɩ tɛ̃ kúnɔ́ sɔ̃, fɔ́ɔ́ névye náhnáh n yo nɛ, wǎh ku.
27 Ǹtɛ, Yesu mɛ à tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀ tyí, à yilki sah. Piri yuku yĩn.
28 Yesu-á de wɔ̀kɔ̀ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye sɔ̃̀ wũ pé yahlɛ, tɛ́ pè
mɛ à piki yah nɛ, kũ̂ se pɩ, tɛ́ pépi náh tɛ̃ wɛ sétõ mɛ̀ yĩni wilki piri sɔkɔ
nɩ?
29 À mɛ yo pé tyí: «Níri ó sɔkɔ ye kénɛ sétɑ̃̀n dùkù kɩ fɛ̃ yĩni.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo

30 Pǎh yal nɛ́npɔ́, pè mɛ Kalile kwlolɛ n kah, tɛ́ Yesu náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ,
pè pé mɛ́-ńsah pĩ.
31 Tir yɔ́ náh, à sɔ̃̀ mɛ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n kwɔ, tɛ́ mɛ n yo pé tyí: «*Névi Pi
kɩ n dahbɩ n pi névye gbɔ̃̀. Pè kɩ à ko mɔ, tɛ́ sèpĩ̀n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, à kɩ yuku.»
32 Ǹtɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh sɔ̃̀ mɛ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ, tɛ́ tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃ ǹ
píkínyahnɔlɛ.

Nɛ̂ tɛ̃̌ kal?

33 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Kapɛrnayim kwil sɔkɔ. Pǎh mɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ gbĩ́
nɛ̂nɛ, Yesu ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú piki yah nɛ tir nɛ̂ yékɑ̂b se sɔ̃̀ pè n pɩ wɛ̃̀kɩ̀ yah nɩ?
34 Ǹtɛ, pè náh tir wɛ yo. Tir yɔ́ náh, pè sɔ̃̀ mɛ yékɑ̂blɛ n pɩ wɛ̃̀kɩ̀ yah nɛ,
pé pĩ pépi wrɔ́ nɛ̂ tɛ̃-á kal.
35 Képah sɔkɔ, Yesu kɔ̃ tɛ̃, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí ye, tɛ́ yo pé tyí:
«Nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé pɩ yah yétɛ̃̀nɛ, ǹmɔ yĩnɛ à pɩ pé no náhtũ̂nɛ, à mó
pɩ tɔ̃̀npɩlɛ pé tyí.»
36 Képah tɛ̃̀nɛ, à wɛ̃́npir yɔ́ tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̃́. Tɛ́ à tɛ̃ kɔ̃hlɩ ǹ nɩ yõ, tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú tyí:
37 «Névi nɛ̂-à wɛ̃́npir mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ́ ńmɔ yĩn yõ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ́.
Névi nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃́nɔ́ plɛ́, ńmɔ ó náh tɛ̃ tɛ̃ plɛ́: Ǹtɛ nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ,
ǹmɔ ye à tɛ̃ plɛ́.»

Á sépɛ náh nɛ̂nɛ, á pèpɛy nɛ ye ǹnɛ

38 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́, pépi-á dɩ̃́ yɔ́ wɛ, à
mɛ *sétɑ̃̀nnɛ n yĩni n wilki ǹ yĩn yõ. Tɛ́, à náh sɔ̃̀ mɛ pépilɛ. Képah-á pé
kɔ̃, pé nɛ pé à yĩni mɔ ké pínɔ́lɛ.
39 Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé káh à yĩni mɔ. Névi náh fɛ̃ gbĩ̀l pɩ n pi ńmɔ yĩn
yõ, tɛ́ kɩ tɔ̃ ńmɔ yĩnnɛ n yɩkɩ nɛ́npɔ́ swɔ.
40 Tir yɔ́ náh, á sépɛ náh nɛ̂nɛ, á pèpɛy nɛ ye ǹnɛ.
41 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí: Yáh pɩ *Krista tyílɛ, névi nɛ̂-à ni ńgbíyĩ́nɛ
yé kɔ̃ yé wɔ képah yĩnnɛ, ké pèpɔrɩ kɩ dyah ólɛ à dyah.

Tyi nónó-á yo gblɔ̃̀y tɛ̃́nɔ́ tyí sɔkɔ

42 Wɛ̃́npĩ̀ nónó-á sɛ̃ ńmɔ yõ, névi nɛ̂-à pé sɔkɔ nɛ yɔ́ yõ yɩkɩ dah mɔ tyípêl
sɔkɔ, kè kɩ sɔ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́ pè dáh-ǹgbɛ̃ toh tɛ̃ yègbɩ sɔkɔ, pè kyɩ min dah mɔ yɔ́ntĩ̂
ǹgbɛ̃ sɔkɔ.

43 Á gbȍ-à n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kãm n milki, ǹ tɛ́ n kyɩ n de
gbȍ núkúlɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min sɔkɔ. Kèpah kɩ fȍnfȍ kal á gbȁn nínì kyíndenɔlɛ
ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ. [
44 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yõ, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè
náh n ni.]
45 Á gbáhkì-à n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kãm n milki, ǹ tɛ́ n kyɩ
n de gbáhkì núkúlɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min sɔkɔ. Képah kɩ fȍnfȍ kal á gbyȇh nínì
mínndahnmɔnɔlɛ nyàhnpèkè sɔkɔ. [
46 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yõ, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè
náh n ni.]
47 Á yɩ̃́-à n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè wilki n milki, ǹ tɛ́ n kyɩ n de
yɩ̃́ núkúlɛ *Liyel yȍtɔ̃rɩ́ sɔkɔ. Képah kɩ fȍnfȍ kal á mínndahnmɔnɔ yõ yɩ̃́
nínɔ́lɛ nyàhnpèkè sɔkɔ.
48 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yõ, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè
náh n ni.
49 Képah ye, no pól kɩ tõ sah nyàhlɛ, sɔ̃-á pnɛ n pɩ kélɛ.
50 Pnɛnɛ, kwâh pèpɛy ye kélɛ. Tɛ́ ké syɩ̃́nsyɩ̃́-à wil ké sɔkɔ, sɔ̃ mɛ yé kɩ
tõ fɛ̃ pɩ kélɛ, tɛ́ kè kɩ tɔ̃ nɔ? Yé pnɛ mɔ yé gblɔ̌y sɔkɔ, yé tɛ̃ wɛ̃ tyí yèvɩnɩ
sɔkɔ.»

10

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí sɔkɔ

1 Yesu-á yal nɛ́npɔ́, à kyɩ Yude sétáh yõ, tɛ́ yuku Yurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.
Képah sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tõ tuke mɔ ǹ tnɔ̂. À mɛ tyah pélɛ n kwɔ ǹgbò
tyí kɔ̃lɛ.
2 Képah tɛ̃nɛ, *Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɛ, pé kyɩ ǹ sȍ mɔ yah. Tɛ́
ǹnɛ n piki n yah nɛ, ké wɛ̃kì se mɛ dɩ̃́ tyí kɩ ǹ kyɩ fin mɔ nɩ?
3 À mɛ yo pé tyí nɛ, tir nɛ̂ se sȍ *Moyisi yo sah pé tyí nɩ?
4 Pè mɛ nɛ ńkɛ̃, Moyisi-á ké wɛ̃kì kɔ̃ nɛ, wâh á kyɩlɛ n fin mɔ, á ǹ
fínnmɔnɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ̃ pɩ à kɔ̃. À mó à fin mɔ.
5 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Yépi kùkùtǎhkì yĩn ye, Moyisi mɛ ké
wɛ̃kìlɛ yé kɔ̃ sɛ̃.
6 Ǹtɛ, kèkɔ̃yȍ mɔ gbɩ̃́nɛ, dɩ̃́ ànɛ̂ sê ye Liyel mɔ.
7 Képah ye, dɩ̃́ kɩ ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ sah, tɛ́ kɩ kyɩ yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ ǹ
kyɩlɛ,
8 tɛ́ pé nímí kɩ pɩ núkúlɛ. Képah sɔkɔ, pè náh tɔ̃ n pɩ n pi nímínɛ, pè kɩ
pɩ núkúlɛ.
9 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel-á nɛ̂ kwrɔ mɔ, névi káh kè gbɛkɩ.»
10 Pǎh de wɔ̀kɔ̀, ǹ *tȍ sɑ̃́hpú tɔ̃ à piki yah wɛy mè yõlɛ.
11 À mɛ yo pé tyí: «Dɩ̃-à ǹ kyɩ fin mɔ, tɛ́ tɔ̃ sê yɔ́ tɔkɔ, à tyípékè pɩ ǹ kyɩ
gben tɛ̃ tyí fɔ̀fíkì sɔkɔ.
12 Sɛ̃ ó ye tɔ̃, sê-à ǹ pɛ yahle, tɛ́ kyɩ de dɩ̃́ yɔ́ tyí, à tyípékè pɩ fɔ̀fíkì sɔkɔ
ǹ pɛ gben tɛ̃ tyí.»

Yesu sɑ̃m mɔ wɛ̃́npì sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, névye pɔ wɛ̃́npìlɛ Yesu tyí nɛ, à ǹ gbȁn sah pé yõ. Tɛ́ ǹ
*tȍ sɑ̃́hpú mɛ tyah dírílɛ n kɔ̃ pé yõ.

14 Wǎh képah wɛ sɛ̃, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀ sɔkɔ nɛ: «Yé yɛ
wɛ̃́npɩ̀ kɔ̃, pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ n kɔ̃. Nónó dùkù-á mɛ
kénɛ wɛ̃́npɩ̀ sɔ̃, *Liyel yɔ̃̀tɔ̃rílɛ pépi tyí ye.
15 Mé kélɛ n yo yé tyí kègbɩ yɔ̃: Névi nɛ̂-à *Liyel tɔ̃́rí fɛ̃ syi ńkɛ̃́nɛ wɛ̃́npir
sɔ̃, à náh kè wɛ n de n pi póllɛ.»
16 Képah sɔkɔ, à wɛ̃́npɩ̀ tɛ̃, té ǹ gbɑ̃̀n sah pé yɔ̃, à sɑ̃m mɔ pé sɔkɔ.

Tàhdɩ̃́ yɔ́ pɔ Yesu tyí

17 Képah náh, Yesu-á n yuku wɛ̃̀kɩ̀ yah, dɩ̃́ yɔ́ to pɔ gbètukunɔ di ǹ yah,
té à piki yah nɛ, kwɔ́-ò pèpɛy, pé se kɩ pɩ sɔ̃, té kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ nɩ?
18 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Sɔ̃ mɛ, té á ń ye pèpɛynɛ? Nɛ pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ.
Liyel ó ye pèpɛynɛ.
19 Á Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɩ̃ kè, nɛ̂-á n yo nɛ, káh nékókè mɔ, káh fɔ̀fíkɩ̀ pɩ,
káh yɩ̃be yɩ̃, káh mɩ̀nɩ̀ sah á ní-ò yɔ̃, káh nɛ n syɩkɩ nɛ yɔ̃, á sú ànɛ̂ á yɯ̃́nɛ
n tɛ̃ plɛ.»*
20 Wǎh yo sɛ̃, dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, páh mɛ sépinɔ́ póllɛ n pɩ pé
wɛ̃́npir gbɩ̃́ dùkùlɛ.
21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ à yah tyínɔnɔ sɔkɔ, té yo ǹ tyí nɛ, tyínúkú-á yah
kwlɔ ǹ tyí: À kyɩ ǹ gbɑ̃̀n yɩ̀ pól yɑ̃m, à mó sé pɔ́ dibi yɑ̃mtɑ̃m kɔ̃. Képah
sɔkɔ, wǎh kɩ yɩ̃̂nyɔ̃ tahrɩ wɛ, à mó pɔ pé sɔ̃̀ tɛ̃.
22 Tɛ́, dɩ̃́ mɛ̀-á képah noh sɛ̃, ǹ yah yɩkɩ. À sɔkɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ. Tahrɩ ǹgbɛ̃
sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí, képah ye.
23 Kǎh pɩ sɛ̃, Yesu ǹ gbɔ̀plɔ yah kore vi, té yo ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Tahbɩ
dénɔ́lɛ *Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, kè mɛ tah dɛ́!»
24 Kénɛ wɛy ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbɑ̃̀n du kègbɩlɛ. Ǹtɛ, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí: «Ń
wɛ̃́npɩ̀, Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ dénɔ́ mɛ tah náhnáh.
25 Yɑ̃̀hmíkɩ̀ dénwɩ̀lnɔ́lɛ sèndi pwɑ̃̀h sɔkɔ, képah kɩ fàhfàh kal, tàh dénɔ́lɛ
Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.»
26 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pé gbɑ̃̀n kah du. Pè wɛ̃nɛ n piki n yah pé tyí tyílɛ nɛ,
ǹtɛ, nɛ̂ wɔ se kɩ mó pwah nɩ?
27 Yesu mɛ pè yah, té yo pé tyí: «Névi tɛ̃ tyí, kè náh fɛ̃ n pɩ n pi, té Liyel
wɔ tyí, kè kɩ fɛ̃ pɩ. Ǹmɔ tɛ̃ wɛ tyi pól tyí.»
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yo ǹ tyí nɛ, ǹtɛ, pépi-á tyi pól sah ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃ yɩ̃nnɛ.
29 Yesu mɛ nɛ: «Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo n dal mɔ yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à fɛ̃
syi, ǹ kéte, ànɛ̂ ǹ yɯ̃́pyé, ànɛ̂ ǹ yɯ̃́, ànɛ̂ ǹ sú, ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npɩ̀, ànɛ̂ ǹ swɛ̃y sah
ńmɔ yɩ̃nnɛ, ànɛ̂ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́n yɩ̃nnɛ,
30 tɛ̃ kɩ sɛ̃́nknɔnɔ lèkwɛ̃̌kwɛ wɛ kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ. À kɩ kétlo, ànɛ̂ yɯ̃́pyé,
ànɛ̂ yɯ̃́bí, ànɛ̂ wɛ̃́npɩ̀, ànɛ̂ swɛ̃y wɛ. À kɩ fɔ̃́hnɔ́ tɔ wɛ, té kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ
ńsɔ̃̂ kèkɔ̃yɔ̃́ sɑ̃́n sɔkɔ.
31 Nónó-á mɛ núkúnúkú nɛ gbrolɛ, pé náhnáh kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ tɛ́lɔ́lɛ.
Tɛ́ nónó-á mɛ núkúnúkú nɛ tɛ́lɔ́lɛ, pé náhnáh kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ gbrolɛ.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo kɛ tɔ̃́-òlɛ

32 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃ n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
À sɔ̃̀ mɛ n kɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yahlɛ. Légbɩ̃́nɛ, pé fɔkɔ mɛ fɛ̃̀kɩ̀nɔ́lɛ. Tɛ́ nónó tɔ-á

* **10:19** 10.19 - Yah n tɛ Ekisode 20.12-16 sɔkɔ.

mɛ ǹ sȍ tɛ̃, tíkí sȍ mɛ pè tɛ̃. Képah sɔkɔ, à ǹ tȍ sấhpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí ye kɛ̃kı
pé yahlɛ, à kyı tir nɛ̂-á kı à yĩni n tɛ̃ n pi, ké yah yo pè syah.
33 À nɛ: «Yé yah, á wɛ dɔkɔ n yuku Yerusalɛmı sɔkɔ yɔ̀. *Névi Pi kı dahbı
*sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú gbȍ. Pè kı à mɔ
kũ kɔ̃, tɛ́ kı à dahbı Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú gbȍ.
34 Pépi kı kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ kı n sĩn n mɔ ǹ yõ. Pè kı à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kı à
ko mɔ. Tɛ́, ké sèpȉn tɔ̃-ò sɔ̋lɛ, à kı yuku.»

Nsyakı ànɛ̂ Nsyɔ̃-á nɛ̂ ni

35 Nsyakı ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, Sebede wɛ̃npȉlɛ, pè nɔ de Yesu tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
kwɔ́-ò dɩ̃́, tir nɛ̂-á pé pɔ ní-ńsah ǹ tyí, páh mɛ ké tyí nɛ, à kè pı pé tyí.
36 À mɛ pè piki yah nɛ, tir nɛ̂ se pè nɛ, pé pı pé tyí nı?
37 Pè mó yo ǹ tyí nɛ, wàh kyı yĩni tɛ̃ ǹ yȍtɔ̃rí tyah sɔkɔ, à yɛ pépi sɔkɔ
nɛ núkú tɛ̃ ǹ gbȍyȍ sȍ, ní-ò mó tɛ̃ ǹ gbɛ̃yȉnɛ̀ sȍ.
38 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂-á yé n ni, yé náh kè pĩ. Yé se kı fɛ̃
wɔ ń wɔ wɔ wóh sɔkɔ, kı de wil yèvyãhrı sɔkɔ ń tyí kɔ̃lɛ?»
39 Pè mɛ à syah nɛ, páh kı tɛ̃ wɛ. À mɛ yo pé tyí: «Gbı ye, yé kı n wɔ n
pi ń wɔ wɔ wóh tɛ̃ wɔ sɔkɔ, tɛ́ kı n de n wil n pi yèvyãhrı sɔkɔ ń tyí kɔ̃lɛ.
40 Ǹtɛ, névi nɛ̂-á n tɛ̃ n pi ń gbȍyȍ ànɛ̂ ń gbɛ̃yȉnɛ̀ sȍ, képah náh n wil n pi
ńmɔ tyí. Kénɛ tɛ̃-ǹtȁn kı pɔ névye kɔ̃ n pi, Liyel-á sè tɔ̃ sah nónó yĩnnɛ.»
41 *Tȍ sấhpú nɛ́pȋ gbãm tɛ́ló-á képah noh sɛ̃, pé fɔkɔ vyãh Nsyakı ànɛ̂
Nsyɔ̃nɛ.
42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye, tɛ́ yo pé tyí: «Yé pĩ nɛ, sétáh mɛ̀ yõ
kwlo yȍtãm-á pé kwil tãnnɛ n tɛ̃ n sah pé dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ, tɛ́ kwil nɛ́-ǹgbnɔ
n mó pé tǎhkìlɛ n sah névye yõ.
43 Ǹtɛ, yépi tyí náh n pı n pi sɛ̃. Gbɛ̃ntɛ̃ náhlɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ké tyí
nɛ, pé pı yȍtɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y pı yé tȍnpılɛ.
44 Tɛ́, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ kı tyí nɛ, pé yȍtɔ̃rí yah n kɔ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y pı yé pól
yɔ̃lɛ.
45 Tir yɔ́ náh, *Névi Pi náh pɔ nɛ, névye tȍlɛ n pı péwɔ tyí. Ǹmɔ ye pɔ
tȍ pı yĩnnɛ névye tyí, tɛ́ kı ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yõ dwe yĩnnɛ.»

Yesu yɩ̃́tȕ dɩ̃́ Bartime yɩ̃́ yıkı mɔ

46 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Yeriko kwil. Yesu, ànɛ̂ ǹ *tȍ sấhpú, ànɛ̂ tɔ́wȗ
ǹgbɛ̃-á n wil kwil sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yɩ̃́tȕ dɩ̃́ yɔ́ sȍ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ wɛ̃gbalı sɔkɔ, mɛ
n ni n syi. Time pídɩ̃́ ye sȍ ǹnɛ, pè n ye Bartimelɛ.
47 Wǎh noh nɛ, Nasarɛti Yesu-á n sɔkɔ, à tyah n de n syi nɛ, Yesu, *Davidi
pídɩ̃́, à pé yãm yah.
48 Képah sɔkɔ, náhnáh sȍ mɛ ǹ vyãhlɛ n tũ. Ǹtɛ, à tɔ̃ n kah n de n syi nɛ,
Davidi pídɩ̃́, à pé yãm yah.
49 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yĩn, tɛ́ nɛ, pè à ye yah. Pè mɛ yɩ̃́tȕ dɩ̃́ ye yah, tɛ́ yo ǹ
tyí nɛ, à ǹ nı vı, à mó yuku, wǎh mɛ ǹnɛ n ye.
50 Dɩ̃́-á képah tɛ̃ noh, à ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ milki, tɛ́ yɔkɔ syıkı ǹ gbyɛ̂h yõ, à
yuku Yesulɛ n yĩkı.
51 Yesu mɛ à piki yah: «Kû mɛ á nɛ, mé pı á tyí?» Yɩ̃́tȕ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ,
kwɔ́-ò dɩ̃́, à kè pı, pé tɔ̃ nɛ n yah.

52 À mɛ yo ǹ tyí: «Nɛ n yuku, ńmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ
yĩ́ yɩkɩ mɔ, à mɛ Yesu sȍ tɛ̃.

11

Yesu de dùkùlɛ Yerusalɛmɩ

1 Pǎh de n tɛ Yerusalɛmɩnɛ, pè sȍ mɛ yúkɛy Betefase ànɛ̂ Betani kwillɛ,
Wólívyê sésân yɔ̃lɩ tnɔ̂. Képah sɔkɔ, Yesu ǹ *tȍ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ́pĩ̂ nímí wilki
tõ,
2 tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ, pè kyɩ kwil nɛ̂-á pé yahlɛ. Pàh kɩ kyɩ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́,
pǎh kɩ ńkwɛ̃́ndyíṕírí yɔ́ wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ, névi náh dɔkɔ yah nɛ̂ yõ. Pè
à dɛ pɔ.
3 Tɛ́, névi-à kɩ pè piki yah nɛ, sɔ̃́ se, tɛ́ pè ǹnɛ n dɛ nɩ, pè yo ǹ tyí nɛ, ǹ
yétȏ-á mɛ Tɛ̃-ǹgbɛ̃ dĩ́ tyí. Tɛ́ wǎh kɩ ǹ syɩ à tɛkɩ mɔ núkúnúkú ásȏ.
4 Képah sɔkɔ, pè mó sɔkɔ, à kyɩ ńkwɛ̃́ndyíṕírí mɛ̀ wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ
kégbɔ́, gbô yɔ́ yah, wɛ̃̀kì gbɔ̀pɔ. Pè mɛ à dɛ.
5 Nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, pé túkù pè piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ pè ńkwɛ̃́ndyíṕírí
mɛ̀nɛ n dɛ nɩ?
6 Képah sɔkɔ, Yesu-á sȍ pè tõ sɔ̃́, pè képah yo no tyí. No yɛ pè kɔ̃, pè à
dɛ sɔkɔ.
7 Pè mɛ pɔ ńkwɛ̃́ndyíṕírí mɛ̀nɛ Yesu tyí. Tɛ́ pé flɔ mɔ ǹ yõ, Yesu kɔ̃ à
dɔkɔ.
8 Névye náhnáh mó pé flɔ mɔ wɛ̃̀kì yõ. Túkù mó fɔ̀kɔ̀nì kɔ̃lɩ kyɛ̃h sɔkɔ,
à n mɔ n yuku wɛ̃̀kì yõ sɔkɔ.
9 Pǎh n yuku, nónó-á sȍ mɛ n kɔ Yesu yahlɛ, ànɛ̂ nónó-á mɛ ǹ sȍ tɛ̃, pè sȍ
mɛ n gbo n mɔ, mɛ yo tũ nɛ: «Wosanna, Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyel yĩn pɩ gblò! Nɛ̂-á n
pi ǹ yĩn yõ, Liyel sɑ̃m mɔ ǹ sɔkɔ!
10 Á sútó *Davidi tɔ̃́rí nɛ̂-á n pi, Liyel sɑ̃m mɔ ké sɔkɔ! Wosanna, Liyel
yĩn pɩ gblò yĩ̂nyõ sɔkɔ.»
11 Yesu-á de Yerusalɛmɩ sɔkɔ sɛ̃́, à kyɩ de *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ.
À kè yah kore vi, tɛ́ ǹ syɩ wil. Képah náh, tyah-á pɔ n piri, à sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tȍ
sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimínɛ Betani kwil sɔkɔ.

Yesu léplɔ ye mɔ sènsóké yɔ́ yõ

12 Ké dendallɛ, pǎh n wil Betani sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, kwɛkɩ Yesu tɛ̃.
13 Képah sɔkɔ, à mɛ sènsóké yɔ́ wɛ fíí mɩlɛ gbòp ké tyí. À mɛ nɔ de yah,
pye-à kɩ n wɛ n pi ké tyí. Ǹtɛ, wǎh yĩni tɛ̃ ké tnɔ̂, à kyɩ kè wɛ mɩrɩ ólɛ. Ké
pye pɩ gbĩ́ náh sȍ nɔ, képah ye.
14 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu yo sènsóké mɛ̀ tyí nɛ, nɛ náh tõ ké pye yõ n yah n pi
póllɛ. Ǹtɛ, ǹ *tȍ sɑ̃́hpú mó kè noh.

Yesulɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ

15 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Yerusalɛmɩ. Yesu mɛ de *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkì sɔkɔ, à tyah yî yɑ̃̏mpu ànɛ̂ dwɛ́púlɛ n yĩni n wilki. Tɛ́ pɔ́ tũ̏pu
tàbǎlnɔ́ tu wilki mɔ, ànɛ̂ *sárká kèpye yɑ̃̏mpu klɔ̌lɛ.
16 Tɛ́, à náh fɛ̃ syi vyɔ́ nɛ́tɛ̃̂ yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃, à de kah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì
sɔkɔ.

17 Tɛ́ tyah pélɛ n kwɔ, mɛ n yo pé tyí: «Kè náh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ,
‹ńmɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ kɩ n ye kèkõyṍ kwlo kwlo pól névye níri pí-ńsahlɛ› di?
Tɛ́, yépi mɛ pɔ kè pɩ névye yõ ǹ̃nsyɩkɩpu tɛ̃̌-ǹsahlɛ.»*
18 Képah tɛ̃nɛ, *sárká wǐlkǐpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú-
á kè noh sɛ̃́, pè tyah Yesu kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Tɛ́, ǹ tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃,
tir yɔ́ náh, ǹ kwɔ́nɔ́ tyí sɔ̃̀ mɛ nɔ tɔ́wû tyí.
19 Képah sɔkɔ, gbɩ̃́yɩ̃-á de, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wil kwil sɔkɔ.

Sènsóké séswɔ̂ kɔ́kɔ́nɔ́lɛ

20 Ké dendal séngbɔ̃̀lɛ, pǎh pɔ n sɔkɔ, pè sènsóké mɛ̀ wɛ kɔ́kɔ́nɔ́lɛ, à pɔ
syɩ ké yɑ̃̀hnì tyí.
21 Pyɛrɩ dyɔ́-á to kõ kélɛ, à yo Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, wǎh sɔ̃̀ léplɔ ye mɔ
sènsóké nɛ̂ yõ, à yah, ké pól-á kɔkɔ.
22 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yé sɛ̃ Liyel yõ.
23 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí: Névi kɩ fɛ̃ yo yɔ̃lɩ ǹgbɛ̃ mɛ̀ tyí nɛ, kè
yuku yal ásɔ̂, kè kyɩ n syɩkɩ n de pnɛ yɔ sɔkɔ. Tɛ̃-à mɛ n sõ ńkɛ̃̂nɛ tòtò ǹ
nɩ sɔkɔ, tɛ́ mɛ sɛ̃ yɩ̃́ ké yõ nɛ, páh nɛ̂nɛ n yo, kǎh kɩ pɩ, kè kɩ mó ńtyɩ̃́nɔ pɩ
sɛ̃́ ǹ tyí.
24 Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí: Yáh kwáhdúkú nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃ Liyel
tyí níri sɔkɔ, yé sɛ̃ ké yõ nɛ, yáh ké wɛ tɛ. Kè kɩ ńtyɩ̃́nɔ yé kɔ̃.
25 Ànɛ̂ tɔ̃, wâh yuku yɩ̃n n tyah níri pínɔ́lɛ, tɛ́ á ní-ò-à mɛ pɩ de á tyí, kè
yɔ̃ mɔ à kɔ̃. Képah-à pɩ, yé sú Liyel nɛ̂-á yɩ̂nyõ, à kɩ yépi tɔ tyípêl yɔ̃ mɔ yé
kɔ̃. [
26 Ǹtɛ, yépi-à névye tyípêllɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃ ńkɛ̃̂nɛ, yé sú Liyel náh
yépi tɔ tyí yɔ̃ n mɔ yé kɔ̃ n pi.]»

Nɛ̂ wɛ̃̌kìlɛ Yesu kɔ̃, à tyi nɔ́pilɛ n pɩ

27 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pé syɩ kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, wǎh mɛ n kɔ *Liyel
wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, *sárká wǐlkǐpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel
ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnì pɔ ǹ tyí.
28 Tɛ́ mɛ à piki yah nɛ, nɛ̂ yɩ̃n yõ se à n pɩ tyi nɔ́pilɛ nɩ? Nɛ̂ se à kɔ̃ ké
wɛ̃̌kìlɛ nɩ?
29 À mɛ yo pé tyí: «Mé kɩ tir núkú ólɛ yé piki yah. Yáh kɩ ké yah yo ń
tyí, nɛ̂ yɩ̃n yõ-á mé n pɩ tyi nɔ́pilɛ, mé kɩ kè yo yé syah.
30 Yépi tɛ̃ tyí, nɛ̂ tɛkɩ mɔ Nsyɔ̃nɛ, à pɔ névyelɛ n *wel n wilki? Liyel se,
tɩ̂ névye se? Yé yo ń syah.»
31 Képah sɔkɔ, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, páh kɩ nɛ, Liyel-á tɛkɩ mɔ ǹnɛ,
wǎh kɩ nɛ, tɛ́ kû se pɩ, tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yõ nɩ?
32 Pé náh se mó tɔ̃ fɛ̃ n yo n pi nɛ, névye-á tɔ̃ ǹnɛ... Pè sɔ̃̀ mɛ tɔ́wû tíkílɛ
n pɩ, képah ye. No pól sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, Nsyɔ̃nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kègbɩ-á
sɔ̃̀ ǹnɛ.
33 Képah sɔkɔ, pè Yesu syah nɛ, pé náh pɩ̃. Ǹ tɔ mó yo pé tyí nɛ, nɛ̂ yɩ̃n
yõ-á pé tyi nɔ́pilɛ n pɩ, péwɔ tɔ náh mó kè yo pè syah n pi.

12

Dǐvɛ̃ sésân swɑ̃h tɔ̃́pú nɛ́pêl sèm̀ìrkìlɛ

* **11:17** 11.17 - Yah n tɛ Yesayi 56.7 sɔkɔ.

[1] Képah náh, Yesu tyah n yãh pé tyí sèm̀ìrn sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Dĩ yɔ́ ye lésõ
dìvɛ̃ sésân sõ, tɛ́ kɛ̃kɩ mɔ kè kore vi. Tɛ́ kyɩ tédáhkì yɔ́ yõ swɔ yɔ́ tũ, dìvɛ̃
sésân pye yíkí-ńsahlɛ. Tɛ́ mɛ duke syíkípú tɛ̃-ǹsah mɔ. Képah náh, à swãh
tɔ̃́pú tɔkɔ, à pɔ swãh mɛ̀ dahbɩ pé gbɔ̃̀, tɛ́ pyě sɔkɔ kɔ́lɔ́.
[2] Sé pye gbɛ gbĩ́-á pɔ nɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tɛkɩ mɔ dìvɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɔ́pi
tyí nɛ, pè pé tyí dìvɛ̃ sésân pyelɛ à kɔ̃, à pɔ pé kɔ̃.
[3] Képah tɛ̃nɛ, dìvɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɔ́pi tɛ̃ntɔ̃̀ dĩ́ tɛ̃ ko, tɛ́ à fĩn mɔ, à sɔkɔ
ǹ gbɔ̃̀ kɔ́kɔ́lɛ.
[4] Swãh nétɛ̃́ tɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tɔ̃. Pé tɔ̃ kyɩ ǹmɔ tɔ ko, tɛ́ à mɩkɩ ǹ yõ sɔkɔ, tɛ́
ǹnɛ n gbyɔ.
[5] Swãh nétɛ̃́ tɔ̃ ǹ syɩ ǹnî yɔ́ tɛkɩ mɔ n tɔ̃. Ǹmɔlɛ, pè ǹmɔ ko mɔ, tɛ́ sɛ̃́nkɔ̃
pɩ pé náhnáh tyí: Pè pé túkù ko, tɛ́ pé túkù ko mɔ.
[6] Nɛ núkú nɛ̂-á sɔ̃̀ wũ sètɛ̃ dĩ́ tnɔ̂, ǹmɔlɛ, ǹ nìdè Pídĩ́ ye. À ǹmɔ tɛkɩ mɔ
pé tyí tɛ́ynɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ, pǎh kɩ pé pi wɔ yah sen ku.
[7] Ǹtɛ, swãh tɔ̃́pú nɔ́pi-á à wɛ, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, pè yah, ǹ gbɛ̃yɔ̃̀pi-á
n pi yɔ̀. Pè pɔ, pé à ko mɔ. Gbɛ̃kɩ mó pɩ pépi tyílɛ.
[8] Tɛ́ dĩ́ pídĩ́ tɛ̃ ko mɔ, tɛ́ à tɔkɔ kyɩ milki dìvɛ̃ sésân swãh kahnɩnɛ.»
[9] Képah sɔkɔ, Yesu pè piki yah: «Sɔ̃ mɛ dìvɛ̃ sésân swãh nétɛ̃́ kɩ pɔ n pɩ n
pi? À náh pɔ dìvɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɔ́pi pól ko mɔ, tɛ́ kè dahbɩ n pi nɔ́syɔ́
gbɔ̃̀ di?
[10] Yé náh kè kar yah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́ sɔkɔ di? Kè mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ nɛ:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂ yahle,
képah pɔ pɩ dáhgbílɛ, wɔ̀kɔ̀ dáhgbennɛ.
[11] Képah n wil Tɛ̃-ǹgbɛ̃ tyí.
Tɛ́ ápi tyí, gbɛ̆ndùnì tir ye kélɛ!›»*
[12] Képah sɔkɔ, *Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tyah Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Tir yɔ́
náh, pè sɔ̃̀ pĩ nɛ, pépi yõ-á à mɩ sèm̀ìrkì mɛ̀nɛ. Tɛ́, tɔ́wû tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃.
Pè mɛ yɛ ǹ yõ, tɛ́ sɔkɔ.

Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɔ́rí tyílɛ

[13] Képah náh, pè *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Yerɔdi náh névye túkù wilki tɛkɩ mɔ
Yesu tyí nɛ, pè kyɩ à mɔ yah píkínyahnɔ sɔkɔ.
[14] Pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, páh pĩ nɛ, gbɩ ó kɔ́kɔ́-á ǹmɔ n nɛ n
yo. À náh tíkílɛ n pɩ névi yah. À náh névilɛ n wah névi sɔkɔ. Wǎh gbɩlɛ
névyelɛ n kwɔ Liyel wɛ̃kì yõ. Képah-á pé kɔ̃, pé nɛ, pé à piki yah: Kè se
yĩnɛ pé mɔ́rílɛ *Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n kɔ̃, tĩ̂ kè náh yĩnɛ? Pé se sélɛ n
mɔ, tĩ̂ pé káh sè mɔ?
[15] Ǹtɛ, Yesu sɔ̃̀ pĩ nɛ, nɛ̂-á pè n sõ, képah náh pè n yo. Kǎh pɩ sɛ̃́, à yo pé
tyí nɛ, sɔ̃ se pɩ, tɛ́ pè pélɛ n mɔ n yah nɩ? Pè pɔ pɔ́ mɛ̀ núkúlɛ, pé yah.
[16] Pè mɛ pɔ́ núkúlɛ à kɔ̃. À mɛ pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah se, ànɛ̂ ǹ yĩnnɛ
wa̋rkínmɔnɔlɛ ké yõ nɩ? Pè à syah nɛ, Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃-á.
[17] Képah tɛ̃nɛ, à yo pé tyí nɛ, pè Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n kɔ̃ ǹ tyílɛ, pè
mó Liyellɛ n kɔ̃ ǹ tyílɛ. Képah sɔkɔ, pé gbɛ̃̀n du ǹ wɛy mɛ̀ dùkùlɛ.

Sadusɛ̃nɔ Yesu piki yah lékyî yúkúnwìlnɔ́ tyí yõ

* **12:11** 12.10 ànɛ̂ 11 - Yah n tɛ Yìgbìnì 118.22 ànɛ̂ 23 sɔkɔ.

18 Sadusɛ̃nɔlɛ, nósyɔ́ ye nónó-á nɛ, lékyî náh n yuku n wil n pi. Pé túkù
pɔ Yesu tnɔ̂, tɛ́ à piki yah nɛ ńkɛ̃,
19 kwɔ́-ò d́í, *Moyisi-á Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀ wãrkɩ sah pé kɔ̃ nɛ, d́í nɛ̂
tyí gbɛ̃̆nd́í-à mɛ, tɛ́ tɛ̃ ku, tɛ́ ǹ kyɩ sah pi kɛ̃́nɛ, ǹ gbɛ̃̆nd́í mɛ̀-á yĩnɛ à pɛ́kúsê
mɛ̀ tɔkɔ. Á wɛ̃́npɩ̀ dubi à kɔ̃, nónó-á kɩ pɔ n pɩ n pi ǹ nɛ́nkyíd́í náhnɛ.†
20 Tɛ́, d́ínpɩ̀ yísyɔ́-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́pɩ̂̃ kwǎrnimi pé yṹ tyí. Nɛ́nkyí tɛ̃-á sê tɔkɔ,
tɛ́ ku, tɛ́ ǹ kyɩ sah pi kɛ̃́nɛ.
21 Ǹ sɔ̃̀ syɩ mɛ pɛ́kúsê mɛ̀ tɔkɔ. Ǹ tɔ pɔ ku, tɛ́ à sah pi kɛ̃́nɛ. Tɔ̃́-ò tɔ tyí
pɔ pɩ sɛ̃.
22 Sɛ̃́ntɛ̃ ó-á pɩ pé no tɛ́lɔ́ pól tyí. Tɛ́ nɛ́pɩ̂̃ kwǎrnimi nɔ́pi pól-á ku pi kɛ̃́nɛ.
Pé kúntɛnɔ náh, pi mɛ̀ tɔ pɔ ku.
23 Kàh pɩ sɛ̃, lékyî yúkúnwɩ̃̀l sɔ̃́lɛ, pàh yuku, pi mɛ̀ se kɩ pɩ nɛ̂ tyílɛ nɩ?
Tir yɔ́ náh, pé nɛ́pɩ̂̃ kwǎrnimi pól-á à pɩ̃ sêlɛ.
24 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Liyel wɛy pɩ̃́-ńkɛ̃, ànɛ̂ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ pɩ̃́-
ńkɛ̃ yĩn náh yélɛ pílkínɔ́ sɔkɔ di?
25 Lékyî yúkúnwɩ̃̀l sɔ̃́lɛ, sê tɔ́kɔ́kɩ̀ náh mɛ, pɛ dékè náh mɛ. Névye kɩ mɛ,
á kɩ nɛ *yɩ̂̃nyɔ̃ tɛ̃̀ntɔ̃be sɔ̃ pal tɛ̃-ǹsah.
26 Á yuku lékyî yúkúnwɩ̃̀lnɔ́ tyí sɔkɔ: Yé náh kè kar yah Moyisi sɛ́bɛ̃
sɔkɔ, fɩ̃́ nɛ̂-á dukuni tyílɛ n yo, nɛ̂-á sɔ̃̀ nyàh lépɔ̃́lɛ ké sɔkɔ di? Kè mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nénpɔ́ nɛ, Liyel-á yo Moyisi tyí: ‹Ǹmɔ ye Abrahmɩ Liyellɛ,
ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Yakɔbɩ Liyellɛ.›‡
27 Vye Liyel ye ǹnɛ, lékyî Liyel náh. Sɛ̃ ye yélɛ kàhnpilkintɛ̃̀nɔ́lɛ yɔ̀.»§

Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á gblò kal

28 Képah sɔkɔ, *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́-ò d́í yɔ́ kénɛ yékâb noh. Á kè wɛ,
Yesu tɛ̃ wɛ kè yo plɛ Sadusɛ̃ nɔ́pi tyí. Á mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ à piki yah nɛ,
Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃ se kal sé póllɛ nɩ?
29 Á mɛ yo ǹ tyí: «Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á kal sé póllɛ, képah wɛ yɔ̀: ‹Á́
níkí kwɔ, Yisrayɛl: Ápi Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyellɛ, ǹmɔ núkúní ó ye Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyellɛ.
30 Ǹ tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á fɔkɔ sɔ̃nɔ póllɛ,
ànɛ̂ á tǎhkɩ̀ póllɛ.›*
31 Ké ní-ò wɛ yɔ̀: ‹Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̆y tyí kɔ̃lɛ.›† Liyel tir
kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ kal sépi nínɔ́lɛ.»
32 Wǎh yo sɛ̃, Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́-ò d́í mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ, pé kwɔ́-ò
d́í! Tyi nónó-á à yo, gbɩ-á sélɛ. Tɛ̃-ǹgbɛ̃̆nɛ, ǹmɔ núkúní ó-á Liyellɛ. Liyel
yɔ́ náh tɔ̃ mɛ ǹmɔ tyí náh.
33 Ǹmɔ tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí á nɩ póllɛ, á fɔkɔ sɔ̃nɔ póllɛ, á tǎhkɩ̀ póllɛ.
Ánɛ̂ á ní-ò tyí mó nɔ á tyí á gblɔ̆y tyí kɔ̃lɛ. Képah-á kɩ plɛ kal á yípɛ̃ ko
sukɛ Liyel kɔ̃ *sárkálɛ, ànɛ̂ sárká duke tɛ́lɔ́ póllɛ.
34 Képah sɔkɔ, Yesu kè wɛ nɛ, ǹ lékɑ̃́m-á nɔ, à ké yah wɛ tɔ̃ sah yo. Á yo
ǹ tyí nɛ, à náh mɛ fíí *Liyel tɔ̃́rílɛ. Képah náh, névi náh tɔ̃ fɛ̃ syi à piki yah
tir yɔ́lɛ.

† **12:19** 12.19 - Yah n tɛ Deteronɔmɩ 25.5-10 sɔkɔ. ‡ **12:26** 12.26 - Yah n tɛ Yɛkisɔdi 3.6 sɔkɔ.
§ **12:27** 12.27 - Nónó-á ku sɔkɔ di mónɔ́lɛ, kàh yo nɛ, Liyel-á pɩ pépi Liyellɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ, pǎh
mɛ min sɔkɔ. Tir yɔ́ náh, Liyellɛ, kyî Liyel náh ǹnɛ. * **12:30** 12.29 ànɛ̂ 30 - Yah n tɛ Deteronɔmɩ
6.4 ànɛ̂ 5 sɔkɔ. † **12:31** 12.31 - Yah n tɛ Levitiki 19.18 sɔkɔ.

Liyel nɛ tɛ́kínmɔnɔ n pɩ Davidi náh nɛnɛ dùkù nɛ̂nɛ?

35 Yesu sȍ mɛ névyelɛ n kwɔ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo
nɛ, sɔ̃̀ se pɩ, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú n nɛ n yo nɛ, *Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel
nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ, ǹmɔ-á kɩ pɩ *Davidi náh nɛnɛ nɩ?
36 Tir yɔ́ náh, Davidi ńtɛ̃ sȍ kè yo *Liyel Mírkí gbȍ yõ nɛ,
Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo péwɔ Tɛ̃-ǹgbɛ̃ tyí nɛ:
«Kɔ̃ tɛ̃ ńmɔ gbȍyȍ sȍlɛ,
mé kɩ á sépɛ́bí pɩ
á gbáhsúkílɛ.»‡
37 Davidi ńtɛ̃-à ǹnɛ n ye ǹ Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, kè kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ à kɩ pɔ n pɩ Davidi náh
nɛnɛ? Légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sȍ mɛ wɛy mènɛ n nohnɩ Yesu tyí nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.

Yesu nɛ, pè pé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́púlɛ

38 Wăh mɛ névye kwɔ́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n
kyɔmɩ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́púlɛ. Fwɔ̀mɔn ǹgbnɔ mɔ́nkɔnkɔ̃̀nɔ tyí nɔ pé
tyí. Pé n nɛ mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtȁn
sɔkɔ.
39 Pě tɛ̃-ǹtȁn ǹgbnɔlɛ n yah n kɔ̃ *Liyel ní-ńtȃn vɩ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ né-ǹgbnɔ
tɛ̃-ǹtȁnnɛ n yah n kɔ̃ yõke ǹgbnɔ yɔ̃́-ńtȃn sɔkɔ.
40 Ǹtɛ nɛ n syɩkɩ pɛ́kúsyɔ yõ, pé gbȁn yȋlɛ n syi yɩ̃́nvɩ̃̌ sɔkɔ. Ǹtɛ nírílɛ n
pɩ yȍsɛ̃̀kɩ̀lɛ nɛ, névye pé wɛ. Sɛ̃ ye pé tukey kɩ tuke képékè yɔ́.»

Pɛ́kúsȇ yãm nɛ yɔ́ nɩ̀vɩ̀ pɔ́lɛ Liyel kɔ̃

41 Légbɩ̃́nɛ, Yesu sȍ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ yah, pɔ́ dáhnmɔ-ńsah kwâh
gbɔ̀pɔ, tɛ́ névye pɔ́ dáhnmɔ dùkùlɛ n yah. Tahbɩ náhnáh sȍ mɛ pɔ́ náhnáhlɛ
n dah n mɔ n pɔ.
42 Dǒ, pɛ́kúsȇ yãm nɛ yɔ́ pɔ, pɔ́ plɔ́ nínɔ́ dah mɔ. Sè sȍ mɛ núkú núkúnɔ
nínɔ́ ólɛ.
43 Képah sɔkɔ, Yesu ǹ *tȍ sȃ́hpú ye, tɛ́ yo pé tyí: «Kègbɩ yõ, mé kélɛ n
yo yé tyɩ, pɛ́kúsȇ yãm nɛ mɛ̀-á pɔ́ nȇ dah mɔ kwâh sɔkɔ, kè kal névye pól
tyílɛ.
44 Tir yɔ́ náh, no pól pɔ́ yõ dòhnɔ̀nɔ́ ye, pè dah mɔ. Ǹtɛ, ǹmɔ ànȇ ǹ yãm
tɔ́lɛ, ǹ sahkɩ pól ye à dah mɔ, wăh nɛ pɔ nȇ tɔ yõ n pi.»

13

Yesu Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ́nɔ́ tyí yo sah

1 Yesu-á n wil *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ *tȍ sȃ́hpú sɔkɔ
nɛ yɔ́ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, à vɩ̀ ǹgbnɔ nɔ́pi mɔ dùkù tɛ̃̌nɛ n yah, dyȇh
pèplɔlɛ dɛ́!
2 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á vɩ̀ ǹgbnɔ nɔ́pi mɔ́nɔ́ wɛ kɛ̀! Sé pól kɩ pɔ sɛkɩ.
Dáhkɩ̀ núkú ńtɛ̃ náh n wũ n pi ké ní-ò yõ.»
3 Képah náh, Yesu kyɩ kɔ̃ tɛ̃ Wólívyȇ sésȃn yɔ̃lɩ yõ, Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
yèsreynɛ. Wăh mɛ nɛ́npɔ́, Pyɛrɩ, ànȇ Nsyahkɩ, ànȇ Nsyɔ̃, ànȇ Andrepi pɔ
pé yahlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ,
4 gbɩ̃́ nȇ se tyi nɔ́pi pól kɩ n pɩ n pi nɩ? Ǹkɛ̃, à yo pé syah. Tyi nɔ́nɔ́ se kɩ
sé pɩ gbɩ̃́nɛ pé wɛ̃kɩ nɩ?

‡ **12:36** 12.36 - Yah n tɛ Yìgbìnì 110.1 sɔkɔ.

Yɛ̀vyãhrɩ tyah gbɩ̃́nɛ

5 Képah sɔkɔ, Yesu tyah n yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ, nɛ káh yé pilki.
6 Névye náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi, tɛ́ kɩ nɛ, pépi-á *Kristalɛ. Pè kɩ névye náhnáh pilki.
7 Yâh mâl tyílɛ n nohnɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yé gbɔ̀plɔ ànɛ̂ fɩ́ɩ́ sɔkɔ, yé káh yɛ tíkí yé tɛ̃. Sépi ye yĩnɛ sè pɩ. Ǹtɛ, képah náh tɔ̃̀nì kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́lɛ.
8 Kwil yɔ́ kɩ yuku kwil yɔ́lɛ n fwo, yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ kɩ yuku yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́lɛ n fwo. Tɛ́, sétáh syahrɩ kɩ mɛ n pɩ tyahnɔ́ túkù sɔkɔ, ànɛ̂ kwɛkɩlɛ. Kè kɩ mɛ, á kɩ nɛ sê kúrkì tɛ̃ gbɩ̃́ yɔ́nɔ́ sɔ̃.
9 Képah ye, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ. Tir yɔ́ náh, névye kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ tukey tùkè-ǹtɛ̂n sɔkɔ. Pè kɩ yélɛ n ko *Liyel ní-ńtɛ̂n vì sɔkɔ, tɛ́ kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ tyí ńmɔ yĩnnɛ nɛ, yé pɩ ńmɔ tàrfyɔ̀nɔ́lɛ pé yah sɔkɔ.
10 Tɛ́ sépi-à pópó nɛ n pɩ, nìvìnì wɛy sɛ̃́n ǹgbò yĩnɛ ké nɛ mɛ yo kɔ̃ kèkõyɔ̃́ kwlo kwlo pól névye tyí.
11 Ǹtɛ, pàh yé tɛ̃ n yuku pé gbɔ̃̀ dáhbí-ńsah, yé káh tɔ̃̀nì yé fɔkɔlɛ n sõ, yáh nɛ tyi nónó yo n pi. Tyi nónó-à de yé fɔkɔ légbɩ̃́nɛ, yé kɩ sépi yo. Tir yɔ́ náh, tyi nónó-á yé kɩ n yo n pi, sè náh n wil n pi yépi tyí, sè n wil *Liyel Mírkí tyí.
12 Névye kɩ pé yṹpyé gbàhlɛ n dɛ n mɔ nɛ, pè pè ko mɔ, súbí tɔ kɩ n pɩ sɛ̃́ntɛ̃́nɛ pé wɛ̃́npì tyí. Wɛ̃́npì tɔ kɩ pé dúbípúlɛ n fwo, kɩ pélɛ n dah n mɔ kũ sɔkɔ, pé ku ku tɛ̃́nɛ.
13 Névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yĩnnɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à ǹ tah sah, à pɔ nɔ kɩ tyɛ gbɩ̃́ tyí, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.»

Yɛ̀vyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ

14 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ ǹ wɛynɛ - ǹtɛ, wɛy mɛ̀ kàrpu yĩnɛ pè ké dùkù pĩ. À nɛ: «Yé kɩ yíkínɔ́ pí-ò képékè wɛ fɩ̃́ yɔ́, à náh sɔ̃̀ yĩnɛ tɛ̃́nɔ́lɛ ńyãh sɔkɔ. Légbɩ̃́nɛ, nónó-à mɛ Yude, pè yĩnɛ pè to de ymɔ sɔkɔ.
15 Névi nɛ̂-à mɛ gbɛ̃́ntɩ̃̂n yõ, tɛ̃-à tiki, à káh nɛ, páh n de kwâhlɛ n tɔkɔ pé wɔ̀kɔ̀.
16 Nɛ̂-à se mɛ swãh sɔkɔ, à káh nɛ, páh pé syɩ n yuku fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-ńsah pé tɩ̃̂nnɛ.
17 Tɛ́ kénɛ sèpɩ̃̀n kɩ pɩ tyípékèlɛ syɔ́ kûrn nɛ́tãn, ànɛ̂ yɔ̃kɩ nɛ́tãn tyí.
18 Képah ye, yé Liyellɛ n ni, kè káh pɩ ki sɔkɔ.
19 Tir yɔ́ náh, kénɛ sèpɩ̃̀n kɩ pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkɔ̃ náh wɛ yah, Liyel-á kèkõyɔ̃́ mɔ sɔ̃, à pɔ syɩ núkúnúkú tyí. Ànɛ̂ sɛ̃́nkɔ̃ náh tɔ̃ wɛ n yah n pi.
20 Ǹtɛ, Liyel ńtɛ̃-à mɛ ké yáhntɔkɔ-ńkɛ̃́nɛ nɛ, páh kɩ wɩ̀lkɩ̀nɔ́ pɩ kénɛ sèpɩ̃̀n sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ min náh náh n wil n pi ké sɔkɔ. Ǹtɛ, wǎh nónó yah tɔkɔ pɩ ǹ tyílɛ, pépi yĩn ye à wɩ̀lkɩ̀nɔ́ pɩ kénɛ sèpɩ̃̀n sɔkɔ.
21 Képah ye, névi-à yo yé tyí nɛ, yé yah, *Krista-á mɛ ásɔ̂, képah náh pɩ, wǎh mɛ wrɔ́ mɛ̀, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ.
22 Tir yɔ́ náh, mìnyobe túkù kɩ n wil n pi, tɛ́ kɩ nɛ, pépi-á Kristalɛ. Túkù kɩ mó tɔ̃ wil nɛ, pépi-á *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ. Pè kɩ gbɩ̀l duke dukelɛ n

pɩ, kɩ n yah n kɔ̃ Liyel névye yáhntɔkɔnɔ ńtɛ̃ pílkí-ńsahlɛ, pàh náh fɛ̃ n tɛ̃ n pi.
23 Képah ye, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ. Mé ye sé pól kwãh yo sah yé tyí.

Névi Pi pɔ́nɔ́lɛ

24 Kénɛ sépɩ̂n sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ̀ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, gbĩ kɩ pɩ fɛ̃ntũ̂nɛ, ńwɔ̃ náh tɔ̃ n piki n pi,
25 ńwɔ̃ képye kɩ wil yɩ̃nyɔ̃ kɩ syɩkɩlɩ, yɩ̃nyɔ̃ tǎhkɩ̀nɔ́ kɩ yike.
26 Ké légbɩ̂nɛ, yé kɩ *Névi Pi wɛ, à kɩ n pi ńyɩ̂rn wrɔ́ ǹ tǎhkɩ̀ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ gblò sɔkɔ.
27 À kɩ *yɩ̃nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃be tɛkɩ mɔ kèkɔ̃yɔ̃ yey yey pól sɔkɔ, pè kɩ ǹ névye yáhntɔkɔnɔ tuke mɔ, à tɔkɔ yɔ̃ mɛ̀ tyí, á pɔ syɩ yɔ̃ mɛ̀ tyí.

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á kɔ̃ sènsóké tyí yɔ̃

28 Yé kè pĩ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á sènsóké n kɔ̃: Ni-à mɛ n kɔ ké yɩ̃ngbɑ̃ sɔkɔ, kě mɩ pɩ, yé n pĩ nɛ, ki de gbĩ-á nɔ.
29 Sɛ̃nkɔ̃-ó ye: Yáh tyi nɔ́pi wɛ, sè n pɩ, yé pĩ nɛ, *Névi Pi pɔ́nɔ́-á de tɛ, wǎh mɛ yúkɛy.
30 Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, kwɛy gbĩ névye pól náh n ku n tɛ n pi, nɛ́ tyi nɔ́pi pól náh pɩ.
31 Yɩ̃nyɔ̃ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ sɔkɔ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ náh n sɔkɔ n pi póllɛ.

Liyel ó ye kèkɔ̃yɔ̃ tyɛ sɔ̃lɛ n pnɛ

32 Tɛ́ ké lésɔ̃lɛ ànɛ̂ ké gbɩ̂nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh kè pĩ: *Yɩ̃nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃be náh kè pĩ, Liyel Pi ńtɛ̃ tɔ náh kè pĩ. Sú núkúní ó ye kè pĩ.
33 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, yé mó nɛ n yah. Tir yɔ́ náh, yé náh ké pɔ gbĩ pĩ.
34 Kè mɛ, á kɩ nɛ dĩ yɔ́ sɔ̃ n sɔkɔ kɔ́lɔ́, tɛ́ ǹ fɔ̃ dahbɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃be gbɔ̃. À pé pól nɛ núkú núkú wɛ̃kɩ pé tɑ̃nnɛ, tɛ́ yo gbô syíkí-ò tyí nɛ, à káh nɛ n dɔ, à nɛ n yah.
35 Képah ye pɩ yépi tɔ nɛ n yah, tir yɔ́ náh, yé náh gbóntɛ̃ pɔ sɔ̃ pĩ: Kè kɩ pɩ ńvɩ̂nɛ nɩ? Kè kɩ pɩ lénɩlɛ nɩ? Kè kɩ pɩ snɩ̌ gbo gbɩ̂nɛ nɩ? Kè kɩ pɩ séngbɔ̃lɛ nɩ?
36 Wàh n pi, à káh pɔ yé wɛ tɛ̃ dɔy sɔkɔ.
37 Ǹtɛ, nɛ̂-á mé n yo yé tyí, mé kélɛ n yo no pól tyí: Yé nɛ mɛ n yah.»

14

Nsyifunɔ yɔ̃tãm mɛ Yesu kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃

1 *Pakɩ syáh-á n tyah yɩ̃níntɛ̃nɔlɛ, ké tɛ́y sɔ̃ wũ sèpɩ̂n nínɩ̀, tɛ́ Pakɩ ànɛ̂ sɛ̃-ǹkɛ̃ búrn syáh kɩ n syah n pi. Légbɩ̂nɛ, *sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú sɔ̃ mɛ Yesu tɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ yɩ̃nvɩ̀ sɔkɔ, ǹ kònmɔ mɔ tɛ̃nɛ.
2 Pè sɔ̃ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, pé náh fɛ̃ tir mɛ̀ pɩ n pi syáh syáhnɔ́ sèpɩ̂n sɔkɔ, kǎh kɩ fɛ̃ kwil névye fɔ̀kɔ̀vyɑ̃hnɩ̀ yilki mɔ kègbɩlɛ.

Sê yɔ́ pɔ làsèkwɛ̌l mɔ Yesu yɔ̃

[3] Ké lésõlɛ, Yesu sȍ mɛ Betani kwil sɔkɔ, *tótɛ̃ dɩ̃́ Simo gbô sɔkɔ. Wăh sȍ
mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sê yɔ́ de yuku pé tnɔ̂ nɩrɩ so pèpɛy yɔ́lɛ, làsèkwĕl
dan tahlɛ ké yɩ̃́nɛ. Ȁ ké yah yɩkɩ mɔ, tɛ́ ké kwɛ mɔ Yesu yõ.
[4] Nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, kè náh sȍ nɔ túkù tyí. Pè yuku n yo wɛ̃ tyí nɛ, kû
se pɩ, tɛ́ à làsèkwĕl mɛ̀ yɩkɩ sɛ̃́ nɩ?
[5] Kăh kɩ sȍ fɛ̃ yãm, kɩ kah pɔ́ plɔ́ kyɛtɔ̃ní yõ, tɛ́ kɩ sélɛ yãmtãm kɔ̃. Tɛ́
mɛ pé fɔkɔ vyãh pi mɛ̀nɛ kègbɩlɛ.
[6] Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé yɛ ǹ yõ! Kû pɩ, tɛ́ yé ǹ yahlɛ n vyãh? Tyi
pèpɛy ye à pɩ ńmɔ tyí sɛ̃́ yɔ̀.
[7] Ǹtɛ, yãmtãm kɩ mɛ ànɛ̂ yélɛ sõmɛsɔ̃́. Yé kɩ fɛ̃ pèpɔrɩlɛ n pɩ pé tyí, kàh
nɔ yé tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. Ǹtɛ, ńmɔ tɛ̃ wɔ náh n mɛ n pi yélɛ sõmɛsɔ̃́.
[8] Pi mɛ̀ pɩ pɩ tɛ̃ ye à pɩ. Ȁ kwãh tɛ̃ làsèkwĕl mɔ ńmɔ wil yõ. Ȁ kè tɔ̃ sah
tɛ diki sɔkɔ dáhnmɔ yɩ̃nnɛ.
[9] Mé kɩ kè yo yé syah kègbɩ yõ nɛ, kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɛ̃́n-à n
yo ńyãh, pi mɛ̀-á nɛ̂ pɩ, képah tɔ kɩ n yo. No dyɔ kɩ n kwnɛ ǹ tyílɛ.»

Yudasi vɩ̀nɔ́lɛ Yesu náh

[10] Yudasi Yisikaryɔtilɛ, Yesu *tȍ sɛ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sȍ ǹnɛ.
Ǹmɔ sɔkɔ à kyɩ yo *sárká wɩ̀lkɩ̀pu yȍtãm ǹgbnɔ tyí nɛ, páh kɩ fɛ̃ Yesu dahbɩ
pé gbȍ.
[11] Kăh pɩ sɛ̃́, ǹ wɛy mɛ̀ nóhnɔ́ kah nɔ pé tyí. Pè mɛ yo sah núkú yõ nɛ,
páh kɩ pɔ́ dan yɔ́lɛ à kɔ̃. Képah sɔkɔ, Yudasi-á pɩ sɔ̃́, tɛ́ à dahbɩ n pi pé gbȍ,
à tyah képah sɔ́kɔ́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃.

Yesu pè kɔ̃ pè Pakɩ yõke pɩ

[12] Sɛ̃-ǹkɛ̃ búrn syáh tyah sɔ̃́lɛ, Yesu *tȍ sɛ̃́hpú à piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ
se à mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ *Pakɩ yõke pɩ ǹ tyí nɩ? *Nsyifunɔ ńkɛ̃́nɛ Pakɩ
képyɛ̂nnɛ n ko lésõlɛ, képah ye.
[13] Képah sɔkɔ, à ǹ tȍ sɛ̃́hpú nɛ́pɩ̂ nímí wilki tõ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè kyɩ kwil
sɔkɔ. Pàh kɩ de n tɛ, păh kɩ dɩ̃́ yɔ́ yohnɩ, à kɩ mɛ ni pɩ̃́n twah. Pè ǹ sȍ tɛ̃.
[14] Wàh kɩ kyɩ de gbô nɛ̂, pè yo kénɛ gbô nɛ́tɛ̃́ tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́-á nɛ, wɔ̀kɔ̀
nɛ̂ sɔkɔ se pé kɩ pɔ n yõ n pi Pakɩ yõkelɛ ànɛ̂ pé tȍ sɛ̃́hpúlɛ nɩ?
[15] Wăh kɩ pè wɛ̃kɩ yɩ̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ. Yíyɩ̀n pól-á kɩ mɛ
tɔ̃́nsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ-á pè kɩ Pakɩ yõke pɩ pé tyí.
[16] Wăh yo sɛ̃́, ǹ tȍ sɛ̃́hpú kyɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ pè ńtyɩ̃́nɔ kyɩ tyi pól wɛ, wăh
sȍ kè yo sɔ̃́ pé tyí. Pè mɛ Pakɩ yõke pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ.
[17] Képah sɔkɔ, ńvɩ̃́-á pɔ nɔ, à pɔ de ànɛ̂ ǹ tȍ sɛ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimínɛ.
[18] Păh sȍ mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí nɛ, kègbɩ yõ, pépi sɔkɔ nɛ
yɔ́-á kɩ pɔ n vi n pi péwɔ náh, nɛ̂-á mɛ n yõ pélɛ fɩ̃́ núkú.
[19] Ǹ tȍ sɛ̃́hpú-á képah noh, pé yah kwɔ kègbɩlɛ. Pè tyah ǹnɛ n piki yah
núkú núkúlɛ. Ǹyɔ n nɛ, péwɔ se nɩ, ńyɔ n nɛ, péwɔ se nɩ?
[20] Ȁ yo pé tyí: «Yépi nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ n di ńmɔlɛ tɛ̃ngbil núkú
sɔkɔ, tɛ̃ wɔ ye.
[21] Kègbɩ yõ, *Névi Pi kɩ n ku n pi, sɔ̃́-á sȍ *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ kè yo sah
ǹ tyí sɔkɔ. Ǹtɛ, tyípékè ǹgbɛ̃ ye kélɛ ǹ gbàh dɛ́nmɔ-ò tyí! Ǹ dúbí-ńkɛ̃́ ye
náhkɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹ dúbínɔ́ yõ.»

Yesu yõke tɛ́ynɛ

22 Képah sɔkɔ, yõke yõ gbɩ̃́nɛ, à búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyɩ́, tɛ́ kɩ kwɔkɩ
dibi pè kɔ̃, tɛ́ yo pé tyɩ́: «Yé syi kélɛ, ńmɔ wil ye.»
23 Képah náh, à mɛ ɗìvɛ̃ wɔ wɔ kwâh tɔkɔ ɗìvɛ̃nɛ ké sɔkɔ, tɛ́ wɛynɛ Liyel
kɔ̃, tɛ́ kélɛ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pé pól wɔ ké sɔkɔ,
24 tɛ́ yo pé tyɩ́: «Képahlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ névye yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂
Liyellɛ. Kè kɩ kwɛ tɔ́wû yĩnnɛ.
25 Mé kélɛ n yo yé tyɩ́ kègbɩ yõ: Mé náh tɔ̃ ɗìvɛ̃ wɔ n yah n pi. Mâh pópó
ɗìvɛ̃nɛ n wɔ tɔ̃ ńtɔ̃, ɗìvɛ̃ sɑ̃́n yɔ́ ye *Liyel yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ tyah sɔkɔ.»

Yesu nɛ, Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ pé tyɩ́ sɔkɔ

26 Képah náh, pè Liyel gbílkínɔ́ yì gbɩ. Păh gbɩ tɛ, pè yuku Wólívyê sésân
yɔ̃lɩ yõ.
27 Păh kyɩ nɛ́npɔ́, à yo pé tyɩ́: «Yé pól kɩ ńmɔ yahle n pi. Sɔ̃-á *Liyel
wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ kè yo sah nɛ, yípɛ́nfɛ̃-á kɩ ko mɔ, tɛ́ yípɛ̂y pól-á kɩ to karkɩ
gbɔ̀plɔlɛ.»*
28 Képah náh, à tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyɩ́: «Mâh pɔ yuku ń kṹntɛnɔ náh gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, mé kɩ kyɩ yélɛ n syɩkɩ Kalile sɔkɔ.»
29 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, tɛ́lɔ́ pól-à kɩ sɔ̃ à yahle, péwɔ tɛ̃ wɔ
náh à yahle n pi.
30 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, páh kélɛ n yo ǹ tyɩ́ kègbɩ yõ, kwɛy lékɑ̂h mɛ̀
sɔkɔ, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo kɛ nínɔ́, wăh kɩ mɛ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ,
pé náh péwɔ pĩ.
31 Ǹtɛ, Pyɛrɩ tɔ̃ kè tɔ̃ yo yɩ̃́ ǹ tyɩ́ nɛ, kũ fyé-à sɔ̃, páh kɩ ku ǹnɛ. Pé náh n
yo n yah n pi póllɛ nɛ, pé náh ǹnɛ n pnɛ. Pé no tɛ́lɔ́ pól tɔ yo sɛ̃.

Yesu nîrî pínɔ́lɛ Yesemani sɔkɔ

32 Képah náh, pè sɔkɔ tyah yɔ́, ńyɑ̃h-á pè n ye Yesemaninɛ. Păh yĩni tɛ̃
nɛ́npɔ́ sɔkɔ, à yo ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyɩ́ nɛ, pè tɛ̃ ásɔ̂̃, pé mó kyɩ Liyel ni pɔ.
33 Wăh n sɔkɔ, à Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, ǹ fɔkɔ
sɔ̃̀ mɛ fɛ̃kɩ, tɛ́ tíkí mɛ à kah tɛ̃.
34 Képah sɔkɔ, à yo pé tyɩ́: «Yèkwɔrɩ mɛ ń sɔkɔ, kè sɔ̃ ńnɛ n ko. Yépi tɛ̃
ásɔ̂̃, tɛ́ yé káh nɛ n dɔ!»
35 Tɛ́ yuku yah tɩ̂̃nnɛ kwéy, à kyɩ gbètukunɔ di, tɛ́ yo Liyel tyɩ́ nɛ, kàh kɩ
fɛ̃ pɩ n pi, à pé wilki kwlɔ́nɔ́ mɛ̀ sɔkɔ.
36 À tɔ̃ yo pé kwil wɛy sɔkɔ: «Aba, bɔ̌, tyi pól mɛ áwɔ gbɔ̃̀. Ǹmɔ wilki
yèvyɑ̃hrɩ mɛ̀ sɔkɔ. Ǹtɛ, nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ, ńmɔ dyɔ yɩ̃́ tɛ̃ káh pɩ, tɛ́ áwɔ tyɩ́
mó pɩ.»
37 Wăh níri pɩ tɛ, à ǹ syɩ pɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ tɔ̃́mɩ́ nɔ́pi tnɔ̂, à pɔ pè wɛ pè
mɛ n dɔ. À yo Simo Pyɛrɩ tyɩ́: «Á mɛ n dɔ kɛ̀? Á náh tɛ̃ wɛ yah kwéy kè nɔ
lɛ́r núkú ńtɛ̃nɛ kɛ̀.
38 Yé gbah tɛ̃ yé nɛ n yah, yé mó Liyellɛ n ni, yé káh pɔ *sétõ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃
syi. Fɔkɔ sõnɔ pèpɛy mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ ké pínɔ́ tǎhkì náh mɛ ǹ sɔkɔ.»
39 Wăh yo tɛ pé tyɩ́ sɛ̃, à yal pé tnɔ̂, tɛ́ tɔ̃ kyɩ níri pɩ gben tɛ̃ tyɩ́ kɔ̃lɛ.
40 Képah náh, à ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tnɔ̂ ńtɔ̃. À pɔ pè wɛ, dɔy mɛ tɛ̃ wɛ
pé tyɩ́. Yo yo tir náh tɔ̃ wɛ pé tyɩ́.
41 Wăh tɔ̃ kyɩ pɔ kɛ tɔ̃-òlɛ, à yo pé tyɩ́: «Yé mɛ sɛ̃ tɛ̃ yélɛ n mɩ kɛ̀? Kè tyɛ!
Ké gbɩ̃́ nɔ. Núkúnúkú, *Névi Pi kɩ dahbɩ nɛ́pêl gbɔ̃̀.

* **14:27** 14.27 - Yah n tɛ Sakari 13.7 sɔkɔ.

42 Yé yuku á sɔkɔ! Yé yah, névi nɛ̂-á ńmɔlɛ n dahbɩ pé gbɔ̏, tɛ̃ pɔ tɛ.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

43 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, à náh tɔ̃́nɩ̀ yo tɛ, tɛ́ Yudasi, nɛ̂-á ǹ *tɔ̏
sa̋hpú nɛ́pi̋ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ yĩn mɛ́fwóbé nɛ́kwi̋nkí yísyɔ́ yah, à pɔ
kèkîrn ànɛ̂ léplólɛ pé gba̋n. *Sárká wi̋lki̋pu yɔ̏tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò
wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ ye sɔ̏ tɛkɩ mɔ pélɛ.
44 Tɛ́ nɛ̂-á sɔ̏ Yesu dahbɩ n pi pé gbɔ̏, à sɔ̏ mɛ pɩ dùkù yɔ́lɛ pè wɛ̃kɩ sah.
À nɛ, páh kɩ pɔ wɛkɩ nɛ̂ tyí tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃, ǹmɔ-á. Pè à tɛ̃, pè mó ǹnɛ n kyɔmɩ
n yuku pallɛ.
45 Képah sɔkɔ, wǎh núkú pɔ yĩni tɛ̃ Yesu tyí, à wɛkɩ ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò
dɩ̋, tɛ́ núkú à pɔrɩ tɛ̃.
46 Kǎh pɩ sɛ̃́, no nɔ́pi núkú pɔ tuke Yesu yɔ̃, à à tɛ̃.
47 Yesu tɔ̏ sa̋hpú sɔkɔ yɔ́ núkú ǹ kèkírki̋ yɔrɩ dɛ, à sárká wi̋lki̋pu yɔ̏tɛ̃
ǹgbɛ̃ tɔ̏npɩ yɔ́ níkí kõ kãm.
48 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé pɔ ńmɔ tɛ̃́-ńsah kèkîrn ànɛ̂ léplólɛ
yé gba̋n, á kɩ nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃́ ńnɛ.
49 Swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̏ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n mɛ yé wrɔ́ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, névyelɛ n kwɔ. Tɛ́ yé náh ń tɛ̃. Ǹtɛ, tyi nónó-à yo *Liyel
wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sépi pɩ́ntũnɔ yĩn ye.»
50 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sa̋hpú pól to karkɩ, tɛ́ à sah.
51 Tɛ́ kètɛ̃npi̋ki̋ yɔ́ sɔ̏ mɛ Yesu sɔ̏ tɛ̃, fwɔ̀pĩn núkú ó ye sɔ̏ à pil. Pè à tɛ̃ ǹ
fwɔ̀pĩn tyí,
52 à mó kè fe dɛ mɔ, tɛ́ to sɔkɔ ǹ sènpũ̏nɛ.

Yesulɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu yah

53 Képah náh, pè Yesu tɛ̃ yuku *sárká wi̋lki̋pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô. Ké nɛ́npɔ́
sɔkɔ, sárká wi̋lki̋pu yɔ̏tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀
kwɔ́pú wɛ̃ tuke mɔ.
54 Tɛ́ Pyɛrɩ sɔ̏ mɛ Yesu sɔ̏ tɛ̃ wil fɩ́ɩ́ sɔkɔ, à pɔ wɛ de sárká wi̋lki̋pu yɔ̏tɛ̃
ǹgbɛ̃ gbô, à kyɩ nyàhlɛ n wnɛ gbô táh sɔkɔ ànɛ̂ yɔ̏tɛ̃ dɩ̋ tɔ̏npɩbɩlɛ.
55 Sárká wi̋lki̋pu yɔ̏tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Nsyifunɔ tukey tùkèpu pól sɔ̏ mɛ n
yah n kɔ̃ nɛ, pé tir yɔ́ wɛ sah Yesu yɔ̃, pé à wɛ ko mɔ. Ǹtɛ, pè náh mɛ
vi̋-ǹsah wɛ ké tyí.
56 Tir yɔ́ náh, mɩ̀nyobe tàrfyɔ̀nɔ́ náhnáh sɔ̏ mɛ. Pé náhnáh sɔ̏ mɛ n wil
mɩ̀nɩ̀nɛ n yo n sah ǹ yɔ̃. Tɛ́ pépi ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ sah wɛ̃ tyí yɔ̃.
57 Túkù mɛ n yuku lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ nɛ,
58 páh noh à mɛ n yo nɛ, péwɔ-á kɩ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɛ̀ sɔ, nɛ̂-á névi
mɔ, tɛ́ kɩ kè tɔ̃ mɔ sèpi̋n tɔ̃́nɩ̀ wrɔ́, nɛ̂ náh n pɩ n pi névi gbɔ̏ mɔnɩnɛ.
59 Ǹtɛ képah fyé yɔ̃, mɩ̀nyobe tàrfyɔ̀ nɔ́pi náh mɛ sah tírr wɛ̃ tyí yɔ̃.
60 Képah sɔkɔ, sárká wi̋lki̋pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ yuku yĩn no pól yah, tɛ́ Yesu piki
yah nɛ, tir kó mɛ ǹ tyí yo yo tɛ̃nɛ nɩ, pǎh mɛ tyi nónó póllɛ n yo n sah ǹ
yɔ̃?
61 Ǹtɛ, Yesu náh vi mɔ ǹ tyí, à náh tir yɔ́ yo ǹ tyí. Sárká wi̋lki̋pu yɔ̏tɛ̃
ǹgbɛ̃ tɔ̃ ǹ syɩ à piki yah nɛ, ǹmɔ se *Kristalɛ, Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ tɛkɩ mɔ
nɩ? Liyel, nɛ̂-á pé pól mɛ n gbilki, ǹ dɔ́rɩ́ pi se ǹnɛ nɩ?

62 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Àwe, ńmɔ ye. Té yé kɩ *Névi Pi wɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ tyi
pól Tɛ̃ Liyel gbɔ̀yɔ̀ sɔ̀lɛ, kɩ mɛ n tiki n pi ńyîrn sɔkɔ.»†
63 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ fɔkɔ kah vyãh. Fɔ̀kɔ̀vyȁhnì tɛ̃
tyí, à ǹ fwɔ̀mɔn yɔrɩ tɔ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, pè se noh nɩ? Tàrfyɔ̀ yah yah tɛ̃
náh tɔ̃ mɛ ké sɔkɔ.
64 Pè kó Liyel tyí wɛ́kíndenɔ noh ǹ tyí nɩ? Pè se nɛ, pé pɩ sɔ̃ ǹnɛ nɩ?
Névye pól yuku yo nɛ, wǎh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.
65 Pé túkù yuku n sĩn n mɔ n pɔ ǹ yõ. Pè ǹ yah vike tũ, tɛ́ ǹnɛ n mɩkɩ n
pɔ gbɛ̃nkukurinɔ́lɛ. Tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à yo pé syah, nɛ̂-á mɩ ǹnɛ. Ȁ kè sãh n
pĩ. Képah sɔkɔ, tukey tùkèpu tɔ̀npɩbɩ Yesu tɛ̃ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ.

Pyɛrɩ nɛ, pé náh Yesu pĩ

66 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ sɔ̀ mɛ gbyɛ̂h sɔ̀, gbô táh sɔkɔ. Tɛ́ *sárká wȉlkȉpu
yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̀npɩ pi yɔ́ pɔ.
67 Wǎh Pyɛrɩ wɛ à mɛ nyàhlɛ n wnɛ, à à gbah yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ
tɔ-á sɔ̀ mɛ Nasarɛti kwil Yesulɛ!
68 Ǹtɛ, Pyɛrɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ tɛ́ nɛ, pé náh à pĩ, péwɔ ńtɛ̃ náh mɛ ǹ wɛy
mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ dɛ́. Wǎh yo sɛ̃, à wil kyɩ yĩn kélé yah.
69 Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ̀-á tɔ̃ kyɩ à wɛ, nónó-á sɔ̀ mɛ nɛ́npɔ́, à tɔ̃ képah núkú
ó yo pé tyí nɛ, dȉ́ mɛ̀nɛ, pépi sɔkɔ nɛ yɔ́-á!
70 Pyɛrɩ mɛ tɔ̃ ǹ vyãh kɔ̃lɩ. Dǒ, névye nónó-á sɔ̀ mɛ nɛ́npɔ́, pépi tɔ̃ tyah
n yo Pyɛrɩ tyí nɛ, yékȃ̂b náh n mɛ ké sɔkɔ. Wǎh n wil Kalile sɔkɔ, no nɔ́pi
sɔkɔ nɛ yɔ́-á ǹ tɔlɛ.
71 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ tyah ǹ gblɔ̌ynɛ n wo pélpèl nɛ, dȉ́ nɛ̂ tyí-á pè n yo
pé tyí, pé náh ǹnɛ n pnɛ gbógbó.
72 Nɛ́npɔ́ swɔ, sénpɛ gbo kɛ ní-òlɛ. Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ dyɔ to kɔ̃ Yesu wɛy
tyílɛ, wǎh sɔ̀ nɛ̂ yo ǹ tyí nɛ, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo kɛ nínɔ́, wǎh kɩ mɛ ǹ
vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃nɔ́ nɛ, pé náh péwɔ pĩ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, wǎh képah sõ, à
tyah n gbo.

15

Pè Yesu tɛ̃ yuku Pilati tyí

1 Képah sɔkɔ, séngbɔ̃ púpúlɛ, *sárká wȉlkȉpu yɔ̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel
ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnìnɛ, pépi pól ye sɔ̀ pɩ *Nsyifunɔ tukey
tùkèpu yɔ̀tãmnɛ. Pépi wɛ̃ tuke mɔ Yesu tyí sɔkɔ. Képah tɛ̃nɛ, pè à tɛ̃
pukubi, tɛ́ kyɩ ǹnɛ *Pilati gbɔ̀ dahbɩ.
2 Pilati mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̀tɛ̃nɛ nɩ? Ȁ mɛ yo ǹ tyí:
«Áwɔ ye yo kélɛ.»
3 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yɔ̀tãm ǹgbnɔ mɛ lékàhlɛ à kɔ̃ tyi náhnáh
sɔkɔ.
4 Képah náh, Pilati mɛ tɔ̃ à piki yah nɛ, à kó tir yɔ́ yo n pi nɩ? Tyi nónó
pól-á n yo n sah ǹ yõ, à kó sè noh nɩ?
5 Ǹtɛ, à náh tɔ̃ vi mɔ. Képah Pilati yáh-ńsah tyɛ.

Pè Yesu gbàh dɛ mɔ kũ kɔ̃

6 Ye ye póllɛ, *Pakɩ syáh-à n syah, *Pilati ńkɛ̃nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛ núkú
yɔ́ fin mɔ, nɛ̂ tyí-á nɔ tɔ́wû tyí.

† **14:62** 14.62 - Nɛ̂-á Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò yo sah Daniyɛl 7.13 sɔkɔ, Yesu nɛ, pé gblɔ̌y tyí-á pé n yo.

[7] Pǎh Yesu tɛ̃ kyɩ Pilati tɩ̃̂nnɛ gbɩ̃́ nɛ̃̂nɛ, dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pè n ye Barabasilɛ, ànɛ̂ pé nolɛ. Pè sɔ̃̀ nɛ́kókè mɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè mɛ yahle sàhnɔ́lɛ *Wromɛnɔ tyɩ́ yɔ̃.

[8] Képah tɛ̃̂nɛ, tɔ́wû yuku kyɩ de Pilati tɩ̃̂nnɛ, à kyɩ tyah ǹnɛ n ni nɛ, wǎh dar, tɛ́ tir nɛ̂nɛ n pɩ pé tyɩ́ Pakɩ syáhnɔ́ sɔkɔ, wǎh náh kè pɩ pé tyɩ́.

[9] Pilati mó yo pé tyɩ́ nɛ, pè se nɛ, pé *Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ fin mɔ nɩ?

[10] À sɔ̃̀ kè pɩ̃ nɛ ńkɛ̃, dyɔ yɔ́nɔ́-á *sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ kɔ̃ pè Yesu dahbɩ péwɔ gbɔ̃̀.

[11] Tɛ́ sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ sɔ̃̀ mɛ gbah tɛ̃ tɔ́wûlɛ n kurki n mɔ nɛ, pè yo nɛ, à Barabasi wilki fin mɔ pé kɔ̃.

[12] Pilati pè piki yah tɔ̃ ńtɔ̃ nɛ, sɔ̃́ se pé kɩ pɩ dɩ̃́ mènɛ, nɛ̂-á pè n ye Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃̂nɛ nɩ?

[13] Pè tɔ̃ gbo mɔ, tɛ́ mɛ yo: «Yé à syɩ *dahnɩ yɔ̃!»

[14] Pilati yo pé tyɩ́ nɛ, tyɩ́pékè nɛ̂ se à pɩ nɩ? Pè tɔ̃ tɔ̃ gbo mɔ náhnáh ńkɛ̃, à syɩ dahnɩ yɔ̃.

[15] Képah sɔkɔ, Pilati Barabasi fin mɔ. À sɔ̃̀ mɛ tɔ́wû nɩ̀vɩ̀lɛ n yah n kɔ̃, képah ye. À pè kɔ̃ pè Yesu ko yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ ǹnɛ sràhsyíbí kɔ̃ nɛ, pè kyɩ à syɩ dahnɩ yɔ̃.

Sràhsyîbî kɔ̃́lɛ Yesu ko

[16] Képah tɛ̃̂nɛ, sràhsyíbí Yesu tɛ̃ yuku gbô nɩyɔ̃́ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tɛ̃-ǹsah, tɛ́ pé no pól ye tuke mɔ.

[17] Pǎh kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ kɩ kɔ̃́lɛ à wɛ n ko n pi, pè fwɔ̀mɔn syẫh pèpɛy yɔ́ mɔ à kɔ̃ tɛ́, yɔ̃̀kɔ̃ pɩ pɛ̃̀n yɩ̂lɛ, à dyɩ à kɔ̃ tɔ̃́rɩ́ yɔ̃́kúrí swɔ.

[18] Tɛ́ tyah n yo ǹ tyɩ́ nɛ, páh n wɛkɩ ǹ tyɩ́, *Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃,

[19] tɛ́ ǹnɛ n mɩkɩ ǹ yɔ̃ sɔkɔ gbè-ńsɩ̃nnɛ, tɛ́ n sɩ̃n n mɔ n pɔ ǹ yɔ̃. Pè gbètukunɔ di, à kɔ kwɩ̃nki sétáh ǹ yah sɔkɔ.

[20] Pǎh kɔ̃́lɛ à ko tɛ, pè fwɔ̀mɔn syẫh mɛ̀ dɛ ǹ wil. Tɛ́ tɔ̃ ǹ flɔ tɔkɔ mɔ à kɔ̃. Képah náh, pè wil ǹnɛ kégbɔ́ sɔkɔ ǹ syɩ yɩ̃nnɛ *dahnɩ yɔ̃.

Pè Yesu syɩ dahnɩ yɔ̃

[21] Sirɛni nɛ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Simolɛ, Alɛkisãdre ànɛ̂ Wurfu súlɛ. Légbɩ̃́nɛ, ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ wil swãh, mɛ pɔ n sɔkɔ. Sràhsyíbí à kyɩ̃ mɔ, à Yesu syɩ syɩ *dahnɩ mɛ̀ twah.

[22] Pè yuku Yesulɛ tyah yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á pè n ye «Kolkɔtalɛ», yɔ̃̀gbèkè tyahlɛ.

[23] Tɛ́ pè mɛ syɩbɩ yɔ́ fɛ̃kɩ mɔ dɩ̃̀vɛ̃ sɔkɔ à kɔ̃ nɛ, à wɔ, tɛ́ à yahle.

[24] Képah náh, sràhsyíbí à syɩ dahnɩ yɔ̃, tɛ́ mɛ ǹdan mɔ à ǹ flɔ dibi wɛ̃ tyɩ́.

[25] Pǎh à syɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, gbɩ̃ mɛ pɔ̃ntɔ̃kɩ sɔkɔ.

[26] Pǎh à syɩ yɔ̃ nɛ̂ yɔ̃, pè kè wãrkɩ syɩ ǹ yɔ̃̀tah sésár sɛ́nɔ́ yɔ̃ nɛ: «*Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃».

[27] Tɛ́ mɛ tɔ̃ kèlékɛ̃ névye nɛ́pɩ̂̃ nímí syɩ dahlɔ yɔ̃ ǹ gbɔ̀plɔ, ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃yɩ̃̀nè sɔ̃̀. [

[28] Képah sɔkɔ, nɛ̂-á yo sah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃̂nɔ́ sɔkɔ nɛ: «Pè à mɔ kɔ̃ tyɩ́pêl pípú sɔkɔ»*, kè ńtyɩ̃́nɔ pɩ sɛ̃́.]

---

* **15:28** 15.28 - Képah sɔ̃̀ yo Yesayi 53.12 sɔkɔ.

29 Képah tɛ̃nɛ, wɛ̆kɔbʋ sȍ mɛ ǹnɛ n gbyɔ n sɔkɔ, tɛ́ mɛ pé yȭlɛ n kal, mɛ
yo tũ ǹ tyí nɛ, ɔ̃ɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á sȍ nɛ, páh kʋ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ, tɛ́ kʋ kè tɔ̃
mɔ sèpȉn tɔ̃́nʋ̀ wrɔ́,
30 à ǹ gblɔ̆y pwah n mɔ, à mó tiki dahnʋ yõ!
31 Képah núkú-ó ye, *sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̆kʋ̀
kwɔ́pú sȍ mɛ kȍlɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, wăh névye túkù pwah
mɔ, tɛ́ à náh fɛ̃ ǹ gblɔ̆y pwah n mɔ!
32 Ǹmɔ-à kʋ nɛ Liyel-á nɛ, páh kʋ nɛ tɛkʋ mɔ Yisrayɛl yȍtɛ̃nɛ, à tiki dahnʋ
mɛ̀ yõ! Páh kʋ képah wɛ, páh kʋ sɛ̃ ǹ yõ. Tɛ́ nónó-á sȍ mɛ syínɔ́lɛ dahlɔ yõ
ǹ gbɔ̀plɔlɛ, pépi tɔ mɛ ǹnɛ n gbyɔ.

Yesu kúnɔ́lɛ

33 Gbȉntɔ̃ pɔ̃́lɛ, lékɑ̂h mɔ sétáh pól yõ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ gbèkãm gbɩ̃́ tyí.
34 Gbèkãm gbɩ̃́-á nɔ, Yesu kah de syi, tɛ́ yo pé kwil wɛy sɔkɔ: «Eloyi,
Eloyi, lama sabaktani?» Képah n yo nɛ: «Ǹ́mɔ Liyel, ń́mɔ Liyel, kû pʋ, tɛ́ á
ń fin mɔ?»
35 Nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́ tɛ́ kè noh, pé túkù sȍ mɛ n yo nɛ, pè tɔkɔ noh,
wăh mɛ *Yelilɛ n ye.
36 Képah sɔkɔ, pé sɔkɔ nɛ yɔ́ mɛ to kyʋ sènsúkúrí tɔkɔ dahbʋ wilki yȍyȍkʋ̀
ni sɔkɔ, à dyʋ gbey yɔ́ vyãh tyí, à pɔ nɔ ǹ tyí nɛ, à wɔ, tɛ́ mɛ yo tũ nɛ, pé
ye yah ǹkàh Yeli-á kʋ ńtyɩ̃́nɔ pɔ à tiki mɔ n pi *dahnʋ mɛ̀ yõ nʋ?
37 Képah náh, Yesu mɛ de syi, tɛ́ pyĕ ku.
38 Nɛ́npɔ́ swɔ, fwɔ nɛ̂-á *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ fɔkɔ táh dibi nínɔ́, kè tɔ, à tɔkɔ
ké yȍtah, à pɔ syʋ sétáh tyí.
39 Sràsyíbí lèkwĕ yȍtɛ̃ dɩ̃́ nɛ̂-á sȍ mɛ yɩ̃́nntɛ̃nɔ́lɛ, tɛ́ ǹ ku dùkù wɛ sɛ̃́, à nɛ:
«Gbʋ yõ, dɩ̃́ mɛ̀nɛ, Liyel pi ye ńtyɩ̃́nɔ sȍ ǹnɛ.»
40 Syɔ́ yísyɔ́ tɔ sȍ mɛ yȋn tɛ̃ fɩ́ɩ́, mɛ n yah. Pépi wrɔ́ sɔkɔ Makadala kwil
Mari, ànɛ̂ Mari nɛ̂-á Nsyakʋ pir ànɛ̂ Yose yṹnɛ, ànɛ̂ Salome sȍ mɛ.
41 Pépi ye sȍ Yesu sȍ tɛ̃, ǹ tȍlɛ n pʋ Kalile sɔkɔ. Syɔ́ kwȉnki yísyɔ́ tɔ sȍ
yuku ǹnɛ Yerusalɛmʋ sɔkɔ.

Yesu yɩ̃́nɔ́lɛ diki sɔkɔ

42 Păh Yesu ko mɔ sȍ nɛ̂ ńvɩ̃́nɛ, ké dèndal ye sȍ pʋ *Nsyifunɔ *mʋ mʋ
yòhlɛ.
43 Arimatʋ kwil nɛ yɔ́ sȍ mɛ, pè n ye Yosɛfulɛ. Ǹmɔlɛ, Nsyifunɔ tukey
tùkèpu sɔkɔ nɛ pèpɛy yɔ́ ye sȍ ǹnɛ. Ǹmɔ tɔ sȍ mɛ *Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́lɛ n
syʋkʋ. Ǹmɔ ǹ nʋ syãh, à kyʋ Yesu lékó ni *Pilati tyí nɛ, à ǹnɛ pé kɔ̃, pé kyʋ
à yȋ.
44 Pilati-á noh nɛ, Yesu-á núkú ku tɛ, kè ǹ yáh-ńsah tyɛ. À sràsyíbí yȍtɛ̃
dɩ̃́ ye pɔ piki yah nɛ, ǹ kúnɔ́ di se mo nʋ?
45 Wăh ké gbʋ noh tɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ dɩ̃́ tyí, à mó wɛ̆kʋ̀lɛ Yosɛfu kɔ̃ nɛ, à kyʋ
Yesu lékó tɔkɔ.
46 Képah sɔkɔ, Yosɛfu kyʋ fwɔ̀pȋn dwe. À kyʋ Yesu lékó dɛ *dahnʋ yõ, tɛ́
à plo fwɔ̀pȋn mɛ̀ sɔkɔ, à dah mɔ diki sɔkɔ, nɛ̂-á tũ tɛkʋ sɔkɔ, tɛ́ dáh-ǹgbɛ̃
yɔ́ pil pɔ vike ké yah.
47 Légbɩ̃́nɛ, Makadala Mari ànɛ̂ Yose yṹ Mari mó Yesu dáhnmɔ-ńsah yah
pɔkɔ mɔ sah.

16

Yesu yuku wil diki sɔkɔ

1 *Mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, Makadala Mari, ànɛ̂ Nsyakɩ yṹ Mari, ànɛ̂ Salome
kyɩ làsèkwěl dwe Yesu yõ mɔ mɔ tɛ̃nɛ.
2 Dimasyi sṍ séngbɔ̃ púsɔ́, gbĩ gbo gbĩ́nɛ, pè yuku diki yõ.
3 Syɔ́ nɔ́pi mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, nɛ̂ se kɩ dáh-ǹgbɛ̃ mɛ̀ yɩkɩ mɔ pé kɔ̃ nɩ?
4 Tɛ́ pǎh nɛ, pé yah, pè dáhkɩ̀ mɛ̀ wɛ pílntonɔlɛ diki yah sɔkɔ.
5 Pè de yuku diki sɔkɔ, tɛ́ kyɩ kètɛ̃npɩ̀kɩ̀ yɔ́ wɛ, à mɛ fwɔ̀mɔ̀npíkí mɔ kɔ̃
tɛ̃ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ. Tíkí pè kah tɛ̃.
6 Tɛ́ kètɛ̃npɩ̀kɩ̀ mɛ̀ mɛ yo pé tyí: «Yé káh tíkí pɩ! Nasarɛti Yesu ye yé n
yah n kɔ̃, nɛ̂-á pè syɩ *dahnɩ yõ. À yuku wil diki sɔkɔ. À náh mɛ ásɔ̃̂. Yé
pɔ yah ǹ sɛ̃-ńsahlɛ.
7 Yé kyɩ yo Pyɛrɩ ànɛ̂ pé no tɛ́lɔ́ tyí ńkɛ̃, wǎh mɛ pélɛ n syɩkɩ Kalile sɔkɔ,
sɔ̃-á lésõ à kè yo sah pé tyí.»
8 Syɔ́ nɔ́pi-á képah noh sɛ̃, pè wil diki, à to sɔkɔ wil syahrɩ sɔkɔ tíkí tɛ̃
tyí. Pè náh mɛ n yo n mɔ nɛ tyí, tíkí kàhntɛ̃nɔ tɛ̃ tyí.

Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ Makadala Mari wɛ̃kɩ

[
9 Dimasyi sṍ séngbɔ̃ púsɔ́, Yesu yuku wil diki sɔkɔ. À ǹ gblɔ̃̌ynɛ Makadala
Mari ǹgbò wɛ̃kɩ, wǎh lésõ *sétɛ̃̀n kwǎrninɔ yĩni wilki pi nɛ̂ sɔkɔ.
10 Makadala Mari kyɩ kè yo Yesu *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyí. À kyɩ pé wɛ kũ yèkwɔrɩ
gbní sɔkɔ.
11 Pǎh noh, Mari n yo pé tyí nɛ: «Yesu mɛ ǹ vilɛ! Ǹmɔ ye à wɛ!», pè náh
sɛ̃ ǹ yõ.

Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú népɩ̃̂ nîmî wɛ̃kɩ

12 Képah náh, Yesu *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú népɩ̃̂ nímí sɔ̃̀ mɛ kwílpír yɔ́ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃. Pǎh
mɛ kénɛ wɛ̃kɩ̀ yõ, Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ pè wɛ̃kɩ dùkù yɔ́lɛ.*
13 Pè pé syɩ kyɩ ké yah yo pé no tɛ́lɔ́ tyí, tɛ́ pépi tɔ náh tɔ̃ sɛ̃ pé yõ.

Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú népɩ̃̂ gbɔ̃núkú wɛ̃kɩ

14 Sépi pól sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú népɩ̃̂ gbɔ̃núkú wɛ̃kɩ
pé yõke yõ gbĩ́nɛ. À pé yahlɛ n yo pé níkí sékélkè, ànɛ̂ pé tir yõ sɛ̃-ńkɛ̃ yĩnnɛ.
Pǎh sɔ̃npɩ yahle pé vi wépú yõ sɛ̃nɔ́lɛ pé kṹntɛnɔ náh.
15 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yé kyɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɛ̃́nnɛ n yah n yo n kɔ̃
kèkõyṍ névye pól tyí.
16 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ké yõ tɛ́ *wèlnwɩ̃̀lkɩ̀nɔ́ wɛ, ǹmɔ kɩ pwah. Tɛ́ nɛ̂-à sɛ̃ ńkɛ̃nɛ
ké yõ, ǹmɔ kɩ wũ ké sɔkɔ.
17 Tɛ́ nónó-á sɛ̃ ké yõ, yé kɩ pè pĩ pé tyípínɔ́ sɔkɔ: Pè kɩ *sétɛ̃̀nnɛ n yĩni
n wilki névye sɔkɔ ńmɔ yĩn yõ, tɛ́ kɩ wɛlɔ snɔ́lɛ n wɛkɩ,
18 tɛ́ kɩ fɛ̃ wahy tɛ̃ pé gbɔ̃̀lɛ, tɛ́ kɩ fɛ̃ kwâh pèkè wɔ, tɛ́ kè náh tir yɔ́ pɩ n
pi pé sɔkɔ. Ànɛ̂ pàh pé gbɛ̃̀n sah yámpú yõ, pè kɩ dɛ.»
19 Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Yesu-á yo tɛ sɛ̃, à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyõ, à kyɩ kɔ̃ tɛ̃ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀
sɔ̃̀.

---

* **16:12** 16.12 - Képah ye yo dal mɔ Luki 24.13-35 sɔkɔ.

20 Képah náh, tɔ̏ sɑ̋hpú mɛ kyɩ tyah nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̋nnɛ n yo n kɔ̃ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Tɛ̃̆-ǹgbɛ̃ sɔ̏ mɛ pélɛ n yohnɩ mɔ kénɛ tɔ̏ sɔkɔ, mɛ gbɩ̆l tyilɛ n pɩ, tyi nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á pé wɛlɔlɛ.]

Likyi-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkı Yesu tyí sɔkɔ

Likyi-á nɛ̂ yo ǹ sɛ́bɛ́y tyí yõ

1 Ǹ dɩ̃́ Tewofil, tyi nónó-á pı á wrɔ́, névye náhnáh tyah mɛ sélɛ n wãrkı.
2 Pè sè wãrkı, sɔ̃́-á tàrfyɔ̀nɔ́ yo sélɛ á tyí, pépi nónó-á sɔ̃̀ wɛ sélɛ sé tyah
gbɩ̃́ dùkùlɛ, tɛ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛy yópúlɛ.
3 Képah ye, ńmɔ tɔ mɛ tyi nɔ́pi níy tɛ̃ pallɛ, nónó-á pı, à tɔkɔ ké tyah gbɩ̃́
tyí. Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ, ńmɔ tɔ sè wãrkı ǹ kɔ̃ sé wɛ̃kì yõ, sǎh pı syı wɛ̃ tyí sɔ̃́,
ń dɩ̃́ Tewofil.
4 Képah sɔkɔ, á kı pĩ nɛ, wáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ, gbı-á kélɛ.

Yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ pɔ Wɛ̀lnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ dúbînɔ́ tyí yo sah

5 Yerɔdı-á sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɛ̃nɛ Yude kwil yõ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃
yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Nsakarılɛ. Sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm nónó-á sɔ̃̀ Abya tɩ̃̀nkɩ̀lɛ,
pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Ǹ kyı Yelisabɛtı tɔlɛ sɔ̃̀, sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ Arõ náh nɛy ye ǹnɛ.
6 Pé nímí sɔ̃̀ mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah. Pè sɔ̃̀ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ póllɛ n
pı, tɛ́ mɛ ǹ tyíyónè pól tɛ̃ yɩ̃̃́.
7 Ǹtɛ, pé nímí sɔ̃̀ dye tɛ, Yelisabɛtı náh sɔ̃̀ fɛ̃ pi wɛ n pi, képah ye pi náh
sɔ̃̀ mɛ pé tyí.
8 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Nsakarıpi tɩ̃̀nkɩ̀ tɔ̃̀ pı gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀lɛ n pı Liyel yah
pélɛ.
9 Pǎh dar tɛ́ sɑ̃́hntɔkɔnɔlɛ n pı sɔ̃́, kè sɔ̃̀ pɔ yĩnɛ ǹmɔlɛ. À sɔ̃̀ yĩnɛ à de
Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à sèkukuri pãn pèpɛy sukɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yah sɔkɔ.
10 Légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ Liyellɛ n ni kégbɔ́ sɔkɔ, wǎh wɔ̀kɔ̀lɛ n yɔ̃ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ.
11 Wǎh mɛ képah sɔkɔ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ wil ǹ yah, tɛ́ mɛ yĩn tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ yɔ̃
kwâh gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ.
12 Nsakarı-á à wɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tíkí à tɛ̃, ǹ lékɑ̃́m fɛ̃kı.
13 Ǹtɛ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ mè yo ǹ tyí: «Nsakarı, káh tíkí pı, á Liyel nínɔ́ ye tɛ̃.
Á kyı Yelisabɛtı kı dɩ̃́npir dubi á tyí, tɛ́ á kı ǹ yĩn sah Nsyɔ̃nɛ.
14 Ǹ dúbínɔ́ kı pı nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ áwɔ ànɛ̂ névye náhnáh tyí,
15 ǹ nɛ́-ǹgbɛ̃ pɔ́npınɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yah. À náh dɩ̃̀vɛ̃ wɔ n pi, à náh
tɔ̃ kònɔ́ yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, tɛ́ kı mɛ yúkúnɔ́lɛ Liyel Mírkí tǎhkìlɛ ǹ dúbí-ńkɛ̃
gbɩ̃́ dùkùlɛ.
16 À kı pɔ Yisrayel névye náhnáh kɔ̃, pè kı pé syı pɔ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí.
17 À kı n kɔ Liyel yah Yeli pı dùkù ànɛ̂ ǹ tǎhkìlɛ ǹ sɔkɔ. À kı pɔ súbí ànɛ̂
pé wɛ̃npì wrɔ́ tɔ̃ sah, tɛ́ kı nòhnì-ǹkɛ̃pú vi mɔ pı nòhnìpulɛ. À kı névye tɔ̃
sah vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɔ̃.»
18 Wǎh yo sɛ̃, Nsakarı yo ǹ tyí nɛ, péwɔ ànɛ̂ pé kyılɛ, pé nímí-á dye tɛ.
Kǎh pı sɛ̃, sɔ̃ se pé kı fɛ̃ pĩ nɛ, gbı-á à yo nı?
19 Képah sɔkɔ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yo ǹ tyí: «Kabrɛlı ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á n yĩn Liyel
yah, à ǹ tɔ̃̀lɛ n pı. À ń tɛkı mɔ nɛ, mé pɔ nìvìnì wɛy mè yo á tyí.

20 Ǹtɛ yah, á náh sɛ̃ ń wɛlɔ yõ. Tɛ́, sè kɩ mó tɔ̃ pɔ n pɩ n tũ n pi sé gbɪ̃́
sɔkɔ. Képah ye, á vyãh kɩ gbɩ tɛ̃, á náh tɔ̃ fɛ̃ n wɛkɩ n pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ nɔ tyi
nɔ́pi pɪ́ntũ sɔ̃́ tyɪ́.»
21 Légbɪ̃́nɛ, tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Nsakarɩlɛ n syɩkɩ. Tɛ́ ǹ kàhnmonɔlɛ Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ sɔkɔ, képah sɔ̃̀ mɛ pé gbɛ̃̀n du.
22 Ǹtɛ, Nsakarɩ-á pópó n wil, à náh mɛ fɛ̃ n yo n mɔ pé tyɪ́. Kăh pɩ sɛ̃́, no
pɪ̃ nɛ, gbɪ̃̀l tir yɔ́-á wil ǹ yah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Á sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɛ̃̀n ólɛ n
pɩ n mɔ pé tyɪ́, tɛ́ mɛ wɛkɩ kwlɔ.
23 Képah náh, ǹ tɔ̃̀ pɪ́nɔ́ sèpɪ̃̀n-á pɔ tũ Liyel tyɪ́, à ǹ syɩ yuku ǹ gbô.
24 Kénɛ sèpɪ̃̀n sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, ǹ kyɩ Yelisabɛtɩ kúrkɪ̃̀ tɔkɔ, tɛ́ kè wɔ̃bɩ ńwɔ̃̀lɔ́
kwlɔ́. Á sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ:
25 «Yah, pèpɔrɩ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel pɩ ń tyɪ́ yɔ̀. Á ye ńtyɪ̃́nɔ yah dah mɔ ń
tyɪ́ sɔkɔ núkúnúkú, à ń sen tɔkɔ to ń yõ névye yah.»

Yesu dúbînɔ́ tyɪ́ yɔ́nsàhnɔ́lɛ Mari tyɪ́

26 Képah náh, ńwɔ̃̀lɔ́ kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Liyel tɔ̃ ǹ yɪ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ Kabrɛlɩ
tɔ̃ kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nasarɛtɩlɛ, Kalile sétáh yõ.
27 Á à tɔ̃ yɛ̃́ndyɪ́kɪ̀ yɔ́ tyɪ́, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ gbɪ̃́nɔ́lɛ Davidi náh nɛy Yosɛfu tyɪ́.
Yɛ̃́ndyɪ́kɪ̀ mɛ̀ yɪ̃n ye sɔ̃̀ Marilɛ.
28 Wăh kyɩ, à de yuku Mari tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyɪ́: «Mé wɛkɩ á tyɪ́ Mari. Tɛ̃̆
ǹgbɛ̃ Liyel mɛ pèpɔrɩ yɔ́ tɔ̃ sah pɩ á tyɪ́, à mɛ álɛ.»
29 Mari-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, ǹ gbɛ̃̀n du. Á sɔ̃̀ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ nɛ, yõ nɛ̂ yõ
se à pɔ wɛkɩ mɔ pé tyɪ́ sɛ̃́ nɩ?
30 Képah sɔkɔ, yɪ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yo ǹ tyɪ́: «Mari, pèpɔrɩ ye Liyel n pɩ á tyɪ́ ǹ
nɪ̀gbɛ̀kɪ̀ sɔkɔ. Káh n yɛ kè pɩ tɪ́kɪ́ tirlɛ á tyɪ́.
31 Yah, á kɩ kúrkɪ̃̀ tɔkɔ, kɩ dɪ̃́npir yɔ́ dubi, tɛ́ kɩ ǹ yɪ̃n sah Yesulɛ.
32 Á kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ Liyel yah. Á kɩ n ye yɔ̃̀tah Liyel pilɛ. Tɛ́ Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃
Liyel kɩ à kɔ̃, à kɩ tɛ̃ kwil yõ ǹ náh nɛy Davidi sɔ̃́.
33 Á kɩ n wũ n pi Yisrayel kwil pól yõ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́. Ǹ yɔ̃̀tɔ̃rɪ́ náh tyɛ yah n
pi póllɛ.»
34 Wăh yo sɛ̃́, Mari à piki yah nɛ, ǹtɛ, pé náh se dɪ̃́ tyɪ́ pɪ̃. Sɔ̃́ se kè kɩ pɩ,
tɛ́ pé kɩ kúrkɪ̃̀ tɔkɔ nɩ?
35 Yɪ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ mɛ tɔ̃ yo ǹ tyɪ́: «Liyel Mɪ́rkɪ́ kɩ tiki á yõ, tɛ́ yɔ̃̀tah Liyel
tăhkɪ̀ kɩ fɔkɔ tũ á yõ fob sɔ̃́ mɔ. Képah ye, pi nɛ̂-á á kɩ n dubi n pi, à kɩ mɛ
pèkè kɛ̃́nɛ ǹ sɔkɔ, tɛ́ kɩ n ye Liyel pilɛ.
36 Yah, á wɔ̀kɔ̀ nɛy Yelisabɛtɩ, nɛ̂ tyɪ́-á no yo tũ nɛ, pɪ́kɛ̃́n sê-á ǹnɛ, à mɛ
kúrkɪ̃̀ tɔkɔ ǹ dyèntɛnɔ náh, ké ńwɔ̃̀lɔ́ kénúkò-ò ye yɔ̀. Á kɩ n dubi n pi
dɪ̃́npirlɛ.
37 Á náh wɛ di, Liyel tɛ̃ wɛ tyi pól tyɪ́.»
38 Wăh yo tɛ, Mari tɔ̃ ǹ syɩ yo ǹ tyɪ́: «Ńmɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyɪ́ yõ. Wáh
yo sɔ̃́, Liyel kè pɩ sɛ̃́ ń tyɪ́.» Képah náh, yɪ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ ǹ syɩ sɔkɔ.

Mari kyɪ́nyahnɔlɛ Yelisabɛtɩ tyɪ́

39 Kénɛ sèpɪ̃̀n sɔkɔ, Mari yuku sɔkɔ súú ymɔ yõ, Yude kwil yɔ́ sɔkɔ.
40 Á kyɩ de Nsakarɩ gbô, tɛ́ wɛkɩ mɔ Yelisabɛtɩ tyɪ́.
41 Yelisabɛtɩ-á Mari wɛ́kɪ́nmɔnɔ noh, piri núkú kah werke ǹ fɔkɔ sɔkɔ.
Képah sɔkɔ, Yelisabɛtɩ mɛ yuku Liyel Mɪ́rkɪ́ tăhkɪ̀lɛ,

42 tɛ́ yo ǹ tyí yı̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Sãm mɛ mɔ́nɔ́lɛ á sɔkɔ, à kal syɔ́ póllɛ.
Ànɛ̂ sãm mɛ mɔ́nɔ́lɛ á fɔkɔ táh piri tɔ sɔkɔ.
43 Nɛ́dúkú nɛ̂ mɛ ńmɔ tɛ̃ tɔlɛ, tɛ́ ń Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yṹ kı pɔ n yah ń tyí?
44 Á náh wɛ di, máh fyɔ̀ á wɛ́kínmɔnɔ noh ńyãh, nìvìnì tɛ̃ tyí, piri núkú
kah werke ń fɔkɔ sɔkɔ.
45 Nìvìnì mɛ á tyí, áwɔ nɛ̂-á sɛ̃ ké yõ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ̂ yo, kǎh kı pı
tũ.»

Liyel yı̃n gbîlkînɔ́lɛ Mari tyí yìgbìnì sɔkɔ

46 Képah sɔkɔ, Mari nɛ:

«Ńmɔ mɛ ń nı dal mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki,
47-48 Ń Pwáhnmɔ-ò Liyel fɛ̃ syi yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ.
Képah ye, ń nı mɛ vínɔ́lɛ ǹ yı̃nnɛ.
Ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ǹ tyí yõ, mɛ ń gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ ǹ yah sɔkɔ.
Gbı yõ, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, knɔ knɔ pól kı pɔ n yo n pi nɛ,
máh yèvını wɛ.
49 Tyi pól tyí tɛ̃́nwɛ-ò Liyel ye tyí-ǹgbnɔ pı ńmɔ tyí,
ǹ yı̃n ye Kètɔ̀kɛ̃́ Liyellɛ.
50 Ǹ nìgbɛ̀kì kı mɛ tɔ̃nmɔnyukunɔlɛ knɔ knɔ pól yõ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, nónó-á ǹ
yah tíkílɛ n pı.
51 Ȁ ǹ gbɔ̏ tǎhkìlɛ tɔ̏ pı:
Gblɔ̌y gbílkínɔ́ sõnɔ-á mɛ nónó sɔkɔ,
à pè karkı.
52 Ȁ yɔ̏tãm tiki mɔ pé tɔ̃rí klɔ̌ yõ,
tɛ́ gblɔ̌y tíkínmɔpu dɔkɔ mɔ.
53 Ȁ yõ yõ yîlɛ kwɛ́ndébé kɔ̃ yı̃́ı̃́,
tɛ́ tahbı fin mɔ pè sɔkɔ pé gbȁn kúkɔ́lɛ.
54 Ȁ Yisrayel névye yohnı mɔ,
pépi nónó-á mɛ ǹ tyí yõ.
Ǹ dyɔ náh fwɔ ǹ nìgbɛ̀kì pínɔ́lɛ,
55 à yuku Abrahmı ànɛ̂ ǹ náh tãn tı̃̏nnɛ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, wǎh sɔ̏ ǹ vyãh kɔ̃ sɔ̃ á
súbí ǹgbò tãn tyí.»
56 Képah sɔkɔ, Mari tɛ̃ Yelisabɛtılɛ, à ńwɔ̃lɔ́ tɔ̃nɔ́ kénkɔ̃ pı. Képah náh, à
ǹ syı sɔkɔ ǹ tı̃̏nnɛ.

Wȅlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ dúbînɔ́lɛ

57 Képah sɔkɔ, Yelisabɛtı dubi gbı̃́-á pɔ nɔ, à dubi dı̃́npirlɛ.
58 Ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu, ànɛ̂ ǹ wɔ̀kɔ̀ tãn-á noh nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á pèpɔrı ǹgbɛ̃ pı
ǹ tyí, pè à tahlı pè ké nìvìnì pı.
59 Ǹ dúbínɔ́ sèpȉn kwǎrtɔ̃-ò sɔ̃́lɛ, pè pɔ piri kɔ̏-ǹsah, tɛ́ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ
sú yı̃n dyí-ńsahlɛ ǹ tyí, nɛ̂-á Nsakarılɛ.
60 Ǹtɛ, ǹ yṹ mɛ yo pé tyí nɛ: «Ɔ̃̏ɔ̃, à kı n ye Nsyɔ̃nɛ.»
61 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹgbɔ̌ ǹ wɔ̀kɔ̀ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ yı̃n náh mɛ sɛ̃ dɛ́.
62 Tɛ́ mɛ kwásí pı piri sú tyí nɛ, yı̃n nɛ̂ se à kı sah à kɔ̃ nı?
63 Képah sɔkɔ, à pè kɔ̃, pè sésár sɛ́nɔ́ yɔ́ tɔkɔ pɔ à kɔ̃, à wãrkı mɔ ké yõ
nɛ: «Nsyɔ̃ ye ǹ yı̃nnɛ.» Képah pé pól gbȁn du.
64 Nɛ́npɔ́ swɔ, Nsakarı nɛ́npɔ́rí dɛ mɔ, ǹ vyãh gbínɔ́ tyɛ, à tyah n wɛkı,
à Liyel yı̃nnɛ n gbilki.

65 Kăh pɩ sɛ̃, tíkí de pé tnô tɛ̃pu pól sɔkɔ, tɛ́ no sɔ̃̀ mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yãh
n kɔ̃ Yude ymɔ yɔ̃ kwlo pól sɔkɔ.

66 Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ. Képah ye, nónó pól-à sɔ̃̀ tyi nɔ́pi noh, pě
sè tɛ̃ n sah pé nnɔ sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃, piri mè se
kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ́dúkú nɛ̂nɛ nɩ?

Liyel yĩn gbîlkînɔ́lɛ Nsakarɩ tyí yìgbìnì sɔkɔ

67 Képah sɔkɔ, piri sú Nsakarɩ Liyel Mírkí tăhkì wɛ, tɛ́ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
wɛlɔlɛ n syi n yo nɛ:
68 «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á Yisrayel Liyellɛ, ǹ yĩn nɛ n gbilki,
ǹmɔ nɛ̂-á pɔ ǹ no yohnɩ mɔ, à pè wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ,
69 tɛ́ mɛ Pwáhnmɔ-ò tăh wilki mɔ á kɔ̃,
à wil ǹ tɔ̃̀npɩ dɩ̃́ Davidi náh tãn sɔkɔ.
70 Képah ye lésɔ̃ à ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃, pè yo sah di mónɔ́lɛ nɛ,
71 páh kɩ á syi pwah mɔ á pěltãn tyí,
tɛ́ kɩ á wilki á dyɔ yɔ́pú gbɔ̃̀.
72 Á á súbí ǹgbò tãn nɩ gbɛ yɩ̃́ɩ̃́.
Ǹ dyɔ náh fwɔ ǹ yégbékè kwrɔ́nmɔnsàhnɔ́ tyílɛ pélɛ.
73 Á sɔ̃̀ ǹ wo á ǹgbò sú Abrahmɩ tyí nɛ,
74 páh kɩ á tɛ̃ syi á pěltãn gbɔ̃̀,
á kɔ̃ á fɛ̃ tɔ̃̀lɛ n pɩ pé tyí tíkí kɛ̃́nɛ,
75 á mó pɩ nɛ́gblɔ́lɛ yályál pé yah,
á min pól sɔkɔ.
76 Tɛ́ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ pi, á kɩ pɔ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah sɔkɔ,
kɩ ǹ wǟl tɔ̃ n sah n pi.
Képah ye, pè kɩ álɛ n ye ‹Yɔ̃̀tah Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ›.
77 Tɛ́ kɩ ǹ no kɔ̃ pè kɩ pwáhnmɔnɔ dùkù pĩ,
pé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃.
78 Ápi Liyel nìgbɛ̀kì, ànɛ̂ ǹ tɔ̃́nsàhnpɩnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃,
à kɩ kyòo mɔ á yɔ̃ kɩ wil yɩ̃̂nyɔ̃ gbɩ̃́ sɔ̃́ gbo,
79 kɩ pɔ kyòolɛ névye kɔ̃, nónó-á mɛ kũ fɛ̃́ntũ̂ tíkí sɔkɔ,
tɛ́ kɩ á yey vi mɔ yèvɩnɩ wɛ̃̆kì yɔ̃.»

80 Tɛ́ Nsyɔ̃ tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ n kyãh, ànɛ̂ ǹ lékǟm mɛ n yɩkɩ n mɔ n yuku. Á sɔ̃̀
mɛ tɛ̃ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ pópó, à pɔ syɩ ǹ gblɔ̆y wɛ̃́kínɔ́ gbɩ̈̀yɩ̈̀kì tyí Yisrayel névye
yah.

2

Yesu tɛ̃́nwɛnɔ n wil ńyãh?

1 Kénɛ tyi pɩ gbɩ̃́nɛ, Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ Wokusti kwní kɔ̃ nɛ, pè pé tɔ̃́rí mɛ́-
ńtãn névye pól yãh pé dan pĩ.

2 Kénɛ névye yǟhnɔ́ gben pɔ Krinisi wɛ Siri kwlo pól yah yétɛ̃nɛ.

3 Képah tɛ̃nɛ, no pól sɔ̃̀ mɛ pé yninɛ n wãrkɩ n pɔ pé súbí kwlo sɔkɔ.

4 Tɛ́ Yosɛfulɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi náh nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Kăh pɩ sɛ̃, ǹ tɔ mó wil
Nasarɛtɩ kwil, Kalile sétáh yɔ̃, à yuku Yude kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Betlɛmɩnɛ,
yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi dúbí-ńsah.

5 Tɛ́ Yosɛfu kyɩ Mari sɔ̃̀ mɛ kúrkɩ̈̀lɛ, păh n yuku pé yni wǟrkí-ńsah gbɩ̃́
nɛ̂nɛ.

6 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃, pè sɔ̃̀ mɛ sɛ̃́ nɛ́npɔ́, tɛ́ Mari dubi sɔ̃́ nɔ.
7 Képah sɔkɔ, pè tɛ̃-ǹsah yah kwlɔ nɛ́pân twáh-ńsah, tɛ́ kyɩ tɛ̃ yípɛ̂y sɛ̃-
ńsah. Ȁ ǹ pígben dubi ɗĩ́npirlɛ, tɛ́ à plo fwɔ gbrólɛ, à snɛkɩ mɔ yípɛ̂y yɔ̃
yɔ̃ dú yɔ́ sɔkɔ.

Yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè wìlnmɔnɔlɛ képyɛ́nfɛ̃bɩ yɔ̃

8 Légbĩ́nɛ, Betlɛmɩ kwil gbɔ̀pɔ yɔ́lɛ, képyɛ́nfɛ̃bɩ yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ gbãn
sɔkɔ, à pé képyɛ́nìnɛ n syɩkɩ.
9 Pè mɛ tɛ̃nɔ́lɛ, tɛ́ yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ pɔ wil mɔ pé yɔ̃. Nɛ́npɔ́ swɔ, Liyel tɔ̃ŕɩ́
núkú tyah pól piki pěrr pé yɔ̃. Tɩ́kɩ́ mɛ pè kah tɛ̃.
10 Yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ mɛ yo pé tyɩ́: «Yé káh tɩ́kɩ́ pɩ! Kwil pól nìvì tir pèpɛy yɔ́
ye mé pɔ yó-ńsah yé tyɩ́.
11 Piri yɔ́ mɛ dubi yé tyɩ́ kwɛy lékâ̂hnɛ Davidi kwil sɔkɔ. Ǹmɔ ye TƐ̃̀
ŃGBƐ̃NƐ pè n ye Kristalɛ, Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ. Ǹmɔ ye tɔ̃ yé
pwáhnmɔ-òlɛ.
12 Tɛ́ yáh nɛ pɩ sɔ̃, tɛ́ à yah n pĩ n pi, kè wɛ yɔ̀: Yáh kɩ kyɩ píyĩ́ri nɛ̂ wɛ
plónɔ́lɛ flɔlɛ, tɛ́ mɛ snɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ yípɛ̂y yɔ̃ yɔ̃ dú sɔkɔ, ǹmɔ ye.»
13 Nɛ́npɔ́ swɔ, yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè yísyɔ́ wil kwĩnkilɛ yĩ̂nyɔ̃, à pɔ gben tɛ̃ nɔ,
pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki yìgbìnì sɔkɔ, mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃:
14 «Liyel yĩn pɩ gblò yĩ̂nyɔ̃.
Ǹmɔ ye ǹ yèvɩnɩnɛ ǹ nìvì névye kɔ̃ sétáh yɔ̃.»

Képyɛ́nfɛ̃bɩ kyɩ́nyahnɔlɛ Yesu pîyĩ́rî tyɩ́

15 Képah náh, yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè-á pé syɩ sɔkɔ yĩ̂nyɔ̃, képyɛ́nfɛ̃bɩ nɔ́pi mó n
yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, pé no, pè yâwɔ pé kyɩ yah Betlɛmɩ. Tir nɛ̂-á pɩ nɛ́npɔ́, tɛ́ Liyel
ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ tɔ̃ pé tyɩ́, páh yĩnɛ pé kè wɛ.
16 Pǎh wɛkɩ wɛ̃ kɔ̃ sɛ̃́, pè pé kyãh yuku Betlɛmɩ. Pè píyĩ́rí mè soh kyɩ wɛ
snɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ yípɛ̂y yɔ̃ yɔ̃ dú sɔkɔ, Mari ànɛ̂ Yosɛfulɛ ǹ gbɔ̀pɔ.
17 Pǎh à wɛ sɛ̃́, yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀-á tyi nónó pól yo pé tyɩ́ ǹ tyɩ́ sɔkɔ, pè sè yãh
pè syah.
18 Nónó pól-á képyɛ́nfɛ̃bɩ wɛlɔ nɔ́pi noh, kè pé gbɛ̃̀n du.
19 Mari tɛ̃ mó tyi nɔ́pi pól syi sah ǹ fɔkɔlɛ n sɔ̃.
20 Képah náh, képyɛ́nfɛ̃bɩ pé syɩ. Yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀-á sɔ̃̀ yo sɔ̃ pé tyɩ́, kè mó
ńtyĩ́nɔ pɩ sɛ̃́. Képah ye, pǎh tyi nónó pól noh tɛ́ tyi nónó pól wɛ, sépi pè kɔ̃
pè Liyel yĩnnɛ n gbilki, ǹ pal tyɩ́lɛ n yãh n yuku wɛ̃kì yah.
21 Képah náh, piri dúbínɔ́ sèpĩ̀n kwǎrtɔ̃-ò sɔ̃́lɛ, ǹ kɔ̃ gbĩ́ nɔ. Pè mɛ ǹ yĩn
sah Yesulɛ, sɔ̃-á sɔ̃̀ yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ yo sah kélɛ ǹ kúrkì tɔ́kɔ́-ńkɛ̃ gbĩ́nɛ.

Yesu dáhbɩ́nɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̀

22 Képah sɔkɔ, sédám pɛ̀kì kṹnɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ kè pɩ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á
kè yo sɔ̃, ké sèpĩ̀n-á tũ, Yosɛfu ànɛ̂ Mari Yesu tɛ̃ yuku Yerusalɛmɩ, à kyɩ ǹnɛ
Liyel gbɔ̃̀ dahbɩ.
23 Kè ye mɛ wǎ̃rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pye
gbro ɗĩ́npì pól-á yĩnɛ pè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel gbɔ̃̀ dahbɩ.
24 Ȁnɛ̂ tɔ̃ ǹkànpĩ̀nnɔ́ nínɔ́lɛ, pɛ̀kì ànɛ̂ yũ̌kìlɛ Liyel kɔ̃ sárkálɛ, képah náh
pɩ, kèpíkípíkínɔ nínɔ́lɛ, sɔ̃-á kélɛ wǎ̃rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
sɔkɔ.

25 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, dɩ̃́ yɔ́ sɔ̀ mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, pè n ye Simeyɔ̃lɛ. Á sɔ̀ mɛ
nɛ́gbílɛ Liyel yah, tɛ́ mɛ n sah ǹ yóré yõ. Á sɔ̀ mɛ Yisrayel pwáhnmɔ-ò
pɔ́nɔ́lɛ n syɩkɩ, tɛ́ Liyel Mírkí sɔ̀ mɛ ǹ sɔkɔ,
26 tɛ́ kélɛ à wɛ̃kɩ nɛ, à náh n ku n pi, nɛ́ à náh Krista wɛ yɩ̃́nɛ, nɛ̂-á Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Liyel kɩ tɛkɩ mɔ n pi.
27 Képah sɔkɔ, Liyel Mírkí ǹ yah tɛ̃ yuku Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ.
Tɛ́ Yesu dúbípú sɔ̀ mɛ à tɛ̃ pɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ píntũ yɩ̃nnɛ ǹ tyí, kăh yo sah
sɔ̃́.
28 Képah tɛ̃́nɛ, Simeyɔ̃ mɛ piri mὲ tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀, tɛ́ Liyel yɩ̃nnɛ n gbilki, mɛ yo
tũ nɛ:
29-31 «Ń Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel, mé pwáhnmɔ-ò wɛ ń yɩ̃́nɛ,
wáh nɛ̂ kɔ̃ kèkõyɔ̃́ névye pól yɩ̃́ yah.
Képah ye, á kɩ fɛ̃ á tɔ̃̀npɩ min syi núkúnúkú
à kɔ̃ à nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ, sɔ̃́-á á wɛy kè yo.
32 Pwáhnmɔ-ò kɩ pɩ kyòolɛ kwlo kwlo névye tyí, kɩ á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ,
tɛ́ kɩ pɩ yõ yɔ̃nɔ́lɛ áwɔ no Yisrayel tãn tyí.»
33 Kăh pɩ sɛ̃́, tyi nónó-á à yo Yesu tyí sɔkɔ, sè pɩ gbɛ̃̆ndùǹlɛ ǹ sú ànɛ̂ ǹ
yṹ tyí.
34 Képah sɔkɔ, Simeyɔ̃ mɛ sãm mɔ pé sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ yṹ Mari tyí nɛ: «Yah,
piri mὲ mɛ Yisrayel névye náhnáh syíkínmɔnɔ ànɛ̂ pé náhnáh yílkínsàhnɔ́
yɩ̃nnɛ, ànɛ̂ yékâb dénɔ́ yõlɛ.
35 Kăh pɩ sɛ̃́, névye náhnáh fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ kɩ wilki mɔ kwèyy. Tɛ́ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ,
á kɩ yèvyãhrɩ pɩ, á kɩ nɛ pè sɔ̃́ mɛ á nɩlɛ n sukɛ nyàhlɛ.»

Liyel tɛ̃́ntɔ̃̀ syînyo-ò pi An-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

36 Tɛ́ Liyel tɛ̃́ntɔ̃̀ syínyo-ò pi yɔ́ sɔ̀ mɛ, pè n ye Annɛ. Fanuwel písê ye sɔ̀,
nɛ̂-á Asɛrɩ yɩ̀kɩ̀ nɛynɛ. Ǹ yah sɔ̀ wah náhnáh. Ǹ sépíl gbɩ̃́nɛ, wăh de pɛ tyí,
ǹ pɛ yah kwlɔ ké ye kwărní-ò sɔkɔ.
37 Á mɛ tɛ̃ pékúsèlɛ, à pɔ nɔ ye tíkíyɛ́h pɔ́ ńyấh tyí. Á náh sɔ̀ mɛ n gbɛ
n mɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃nɛ, tɛ́ mɛ Liyel yɩ̃nnɛ n gbilki gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, ké lékấh ké
gbɩ̃̀ntɔ̃, níkɩ̀ tɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ níri sɔkɔ.
38 Ǹmɔ tɔ mɛ de kyɩ yɩ̃nɛ Yesu ànɛ̂ ǹ dúbípúlɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀
sɔkɔ. Á tyah Liyel yɩ̃nnɛ n gbilki. Tɛ́ nónó-á sɔ̀ mɛ Yerusalɛmɩ pwáhnmɔnɔ
syɩkɩ tɛ̃, à mɛ piri tyílɛ n yãh pé pól tyí.
39 Yesu dúbípú-á Liyel tyi sàhnɔ́ pɩ tũ tɛ, képah náh, pè pé syɩ sɔkɔ Kalile
sétáh yõ, pé kwil Nasarɛtɩ sɔkɔ.
40 Tɛ́ piri wɔ mó mɛ n kyãh, mɛ tăhkɩ̀lɛ n wɛ. Lékấm ǹgbɛ̃ sɔ̀ mɛ ǹ sɔkɔ,
tɛ́ Liyel mɛ ǹ nɩlɛ n gbɛ.

Yesu wṹnɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃, ǹ ye gbãmnî-ò sɔkɔ

41 Ye ye póllɛ, Yesu dúbípú ńkɛ̃́nɛ nɛ n kyɩ n pɔ Yerusalɛmɩ, Pakɩ syáh
sɔkɔ.
42 Tɛ́ Yesu-á pɔ nɔ ye gbɔ̃ninɔ́lɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ dúbípú dɔkɔ yuku ǹnɛ
Yerusalɛmɩ, Nsyifunɔ-á sɔ̀ kélɛ n pɩ sɔ̃́.
43 Syáh-á pɔ tyɛ sɔ̃́ nɛ̂nɛ, pè pé syɩ sɔkɔ, tɛ́ pé pídɩ̃́ Yesu mɛ wũ Yerusalɛmɩ,
ǹ dúbípú pɩ̃́-ńkɛ̃ sɔkɔ.

44 Pè sȍ mɛ n sõ nɛ, wǎh mɛ ànɛ̂ pé no wɛ̃̌kɔbɩ yi̋syɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè
gbȉyȉkȉ núkú kɔ́lɔ́ kɔ, tɛ́ pyě tyah ǹnɛ n yah n kõ pé wɔ̀kɔ̀ tãn ànɛ̂ pé
nɛ́pi̋nɔ́ wrɔ́.
45 Ǹtɛ, pè náh à wɛ. Pǎh à yah kwlɔ sɛ̃́, pè pé syɩ à yah kõ yuku Yerusalɛmɩ
sɔkɔ.
46 Ké sèpȉn tɔ̃́-ò sɔ̋lɛ, pè pyě kyɩ à wɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ. À
mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel ǹgbò wɛ̃̌kɩ̀ kwɔ́pú wrɔ́, mɛ n nohnɩ pé tyí, tɛ́ mɛ pélɛ
n piki n yah tyilɛ.
47 Nónó pól-á sȍ mɛ n nohnɩ ǹ tyí, ǹ lékɑ̋m ànɛ̂ ǹ tyi yah yónɔ́ dùkù pé
gbȁn du.
48 Ǹ dúbípú-á à wɛ sɛ̃́, kè pépi tɔ gbȁn kah du. Ǹ yű mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé
pídi̋, sɔ̃́ se pɩ, tɛ́ à pɩ sɛ̃́ pé tyí nɩ? À yah, péwɔ ànɛ̂ ǹ sú yáh-ńsah-á tyɛ
kègbɩlɛ ǹ yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ.
49 Ǹtɛ, à mɛ yo pé tyí: «Sɔ̃́ pɩ, tɛ́ yé ńnɛ n yah n kõ? Yé náh pĩ nɛ, máh
yĩnɛ mé nɛ n mɛ ń sú tyah sɔkɔ di?»
50 Ǹtɛ, pè náh mɛ ǹ wɛy mè tyí yah wɛ.
51 Képah náh, à mɛ yuku pélɛ Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n tiki
n mɔ pé tyí. Ǹ yű wɔ mó tyi nɔ́pi pól syi sah ǹ fɔkɔ.
52 Tɛ́ Yesu sȍ mɛ n kyãh ǹ gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ lékɑ̋m mɛ n yɩkɩ n mɔ n yuku.
Tɛ́ wãn tɔ mɛ mɔ ǹ nìgbɛ̀kɩ̀ yõ Liyel ànɛ̂ névye tyí.

3

Wȅlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ Liyel wɛy yónsàhnɔ́lɛ

1 Tibɛrɩ-á sȍ mɛ Wromɛnɔ yȍtɛ̃nɛ gbi̋ nɛ̂nɛ, ǹ yȍtɔ̃rí ye gbɔ̃nkwlɔ́-ò pɔ
Põse Pilatɩ wɛ Yude kwil yah yétɛ̃nɛ. Tɛ́ Yerɔdɩ wɔ mó mɛ Kalile kwil
yȍtɛ̃nɛ. Ǹ gbɛ̃ di̋ Filipi mɛ Yitiri ànɛ̂ Trakoniti yõ. Tɛ́ Lisanyasɩ wɔ mɛ
Abilɛnɩ yõ.
2 Tɛ́ An ànɛ̂ Kayifi ye sȍ sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔlɛ. Légbi̋nɛ, Nsakarɩ
pídi̋ Nsyɔ̃ Liyel yónmɔnɔ noh gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ.
3 Kǎh pɩ sɛ̃́, à kyɩ Yurdɛ̃ yɔ gbɔ̀plɔ tȁntȁn pól kɔ kõ, mɛ n yo pé tyí nɛ,
pè Liyel wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃, pè mó wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ. Képah sɔkɔ, pé tyípɛ̂l-á kɩ yõ mɔ
pè kõ.
4 Kǎh pɩ sɔ̃́, sɛ̃ ye ńtyi̋nɔ sȍ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi wãrkɩ sah kélɛ nɛ
ńkɛ̃́:
«Ǹnî yɔ́ yi̋npɔ̃́ ye n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ wɛ̃̌kɩ̀ tɔ̃ sah.
Yé ǹ sɔ́kɔ́-ńtȃn pɩ tómtóm.
5 Ymɔ wrɔ́nɔ pól kɩ yĩ.
Kènpni ànɛ̂ ymɔ pól kɩ tirki pɩ támm.
Syɔ̃́-ǹtȁn knɛ̃̌nɩ̀ kɩ pɩ tómtóm,
tɛ́ wɛ̃̌túkúnȉ kɩ tɔrɩ.
6 Képah sɔkɔ, no pól kɩ Liyel nɛy pwáhnmɔnɔ wɛ yi̋nɛ.›»
7 Nɛ́kwi̋nkí nónó-á sȍ n pɔ n pɔ Nsyɔ̃ tyí à kõ à pélɛ n wel n wilki, à sȍ
mɛ n yo pé tyí nɛ, wáhnmírɔ́ dùkù nɔ́pi! Nɛ̂ se kwɔ pélɛ nɛ, pǎh kɩ fɛ̃ to
pwah Liyel fɔ̀kɔ̀vyȁhnɩ̀ yah, nɛ̂-á n pi nɩ?

8 Ŋ́kɛ̃, pè tyípéplɔlɛ n pɩ nónó-á n wɛ̃kɩ n pi nɛ, pǎh Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃. Tɛ́, pè
káh pé gbɔ̃̀ sah Abrahmɩ yõ nɛ̂-á pé súlɛ. Páh kélɛ n yo pé tyí, Liyel-á kɩ fɛ̃
dyêh nɔ́pi vi mɔ pɩ Abrahmɩ pyelɛ.
9 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ yáhnsàhntɛnɔlɛ sésân fɛ̃ yĩnnɛ sé sémîn sɔkɔ. Séswɔ̂
nɛ̂-á n syí-ńkɛ̃nɛ pye pèplɔlɛ, kǎh kɩ ko dah mɔ nyàh sɔkɔ.
10 Képah tɛ̃ sɔkɔ, tɔ́wû Nsyɔ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃, sɔ̃ se pé yĩnɛ pé pɩ
nɩ?
11 À mó yo pé tyí nɛ, fwɔ̀mɔlɔ nínɔ́-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ núkúlɛ fwɔ̀mɔ̀-ǹkɑ̂n
nɛy kɔ̃. Tɛ́ yõke-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ yĩ kwɛ́ndé kɔ̃.
12 Mɔ́rí syípú yísyɔ́ tɔ pɔ Nsyɔ̃ tyí nɛ, à pé wel wilki, tɛ́ à piki yah nɛ, pé
kwɔ́-ò dɩ́, ńkɛ̃ sɔ̃ se pépi yĩnɛ pé pɩ nɩ?
13 À mó yo pé tyí nɛ, pǎh yĩ̀n nɛ̂ yo pé tyí, pè káh nɛ n dohnɩ n syi ké yõ.
14 Képah sɔkɔ, sràsyíbí tɔ pɔ à piki yah nɛ ńkɛ̃, tɛ́ pépi-á dò, sɔ̃ se pé kɩ
pɩ nɩ? À mɛ yo pé tyí nɛ, pè káh nɛy wore ǹ gbɔ̃̀ kwâh tɛ̃ syi tǎhkɩ̀ sɔkɔ.
Pè káh mó tɔ̃ nɛy gbɔ̃̀ kwâh syi yĩ́nvĩ̀ sɔkɔ. Ŋ́kɛ̃, pè yɛ pé tɔ̃̀ pínɔ́ wɛ́nɔ́ pé
yĩ́nɛ n yuku.
15 Képah sɔkɔ, no pól-á sɔ̃̀ mɛ pwáhnmɔ-ò syíkínɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, pè sɔ̃̀ mɛ pé
gblɔ̃̌ynɛ n piki n yah nɛ, tɛ́ Nsyɔ̃ káh kɩ nɛ̂ Kristalɛ dɛ́?
16 Képah tɛ̃nɛ, à pé pól syah nɛ: «Ŋ́mɔ tɛ̃ wɔ ye yélɛ n wel n wilki ni
sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-á n pi, ǹmɔ tɛ̃́nwɛnɔ kal ńmɔ tyílɛ. Mé náh yĩnɛ ǹ lékyêh mnɔ
ńtɛ̃ wàhnmɔnɔlɛ. Tɛ̃ wɔ kɩ pɔ yé wel wilki Liyel Mírkí ànɛ̂ nyàh sɔkɔ.
17 Ŋ̀ sèmukɔ fwo fwo kwâh mɛ ǹ gbɔ̃̀. À kɩ ǹ táh tɔ̃ sah, ǹ sèmukɔ fwo kɩ
kwel mɔ ǹ dúkúrí sɔkɔ, tɛ́ sé yésyî wɔlɛ, à kɩ sépi sukɛ ní-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ.»
18 Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n syɔ̃ sɛ̃́nknɔ vĩ̀nmɔ mɔ kwɔ́nɔ́ duke náhnáh sɔkɔ, à nɩ̀vɩ̀nɩ̀
wɛy sɑ̃́nnɛ n yo n kɔ̃ no tyí.
19 À wil képah sɔkɔ, à tɔ̃ lékàhlɛ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ Yerɔdɩ kɔ̃, ǹ yṹnpi kyɩ Yerɔdyadɩ
tɛ̃́nsyinɔ, ànɛ̂ ǹ tyítúkúnĩ̀ náhnáh pínɔ́ tyí sɔkɔ.
20 Tɛ́ Yerɔdɩ náh yĩn sépi tyí, à tɔ̃ Nsyɔ̃ tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ náhlɛ.

Yesu wèlnwĩ̀lkĩ̀nɔ́lɛ

21 Tɛ́ Nsyɔ̃-á sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n wel n wilki gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, wǎh névye pól wel
wilki tɛ, Yesu tɔ pɔ à kɔ̃, à à wel wilki. Yesu-á wil ni sɔkɔ tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ,
à mɛ yĩ̂nyõ wɛ kè yɩkɩ mɔ.
22 Tɛ́ Liyel Mírkí pɔ tiki ǹ yõ wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ kèpíkípíkí kètɔ̀lɛ. Képah tɛ̃
sɔkɔ, yĩ́npɔ̃ yɔ́ n wil líyel sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ ye ń nɩ̀dɛ̀ Pi núkúnínɛ. Á tyí
nɔ yĩ̃́ ń tyí kègbɩlɛ.»

Yesu náh tãnnɛ

23 Yesu-á ǹ tɔ̃̀ tyah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à sɔ̃̀ mɛ ye yõgbãm kénkɔ̃ sɔkɔ. Tɛ́ névye tɛ̃
wɔ sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, Yosɛfu pídɩ̃́-á ǹnɛ, Yosɛfu nɛ̂-á sɔ̃̀ Yeli pídɩ̃́nɛ.
24 Tɛ́ Yelilɛ, Matata pídɩ̃́ ye. Matatalɛ, Levi pídɩ̃́ ye. Levilɛ, Mɛlkɩ pídɩ̃́ ye.
Mɛlkɩlɛ, Yanayi pídɩ̃́ ye. Yanayilɛ, Yosɛfu pídɩ̃́ ye.
25 Yosɛfulɛ, Matatyasɩ pídɩ̃́ ye. Matatyasɩlɛ, Amɔsɩ pídɩ̃́ ye. Amɔsɩlɛ,
Nawumi pídɩ̃́ ye. Nawuminɛ, Yesli pídɩ̃́ ye. Yeslilɛ, Nakayi pídɩ̃́ ye.
26 Nakayilɛ, Matɩ pídɩ̃́ ye. Matɩlɛ, Matatyasɩ pídɩ̃́ ye. Matatyasɩlɛ, Semeyin
pídɩ̃́ ye. Semeyinnɛ, Yosɛsyɩ pídɩ̃́ ye. Yosɛsyɩlɛ, Yoda pídɩ̃́ ye.

27 Yodalɛ, Nswana píɗí ye. Nswanalɛ, Yresa píɗí ye. Yresalɛ, Yorobabɛlɩ
píɗí ye. Yorobabɛlɩlɛ, Salatyɛlɩ píɗí ye. Salatyɛlɩlɛ, Neri píɗí ye.
28 Nerilɛ, Mɛlkɩ píɗí ye. Mɛlkɩlɛ, Adi píɗí ye. Adilɛ, Kosamɩ píɗí ye.
Kosamɩnɛ, Yelemadamɩ píɗí ye. Yelemadamɩnɛ, Yɛrɩ píɗí ye.
29 Yɛrɩlɛ, Yesu píɗí ye. Yesulɛ, Yeliyesɛrɩ píɗí ye. Yeliyesɛrɩlɛ, Yorimi píɗí
ye. Yoriminɛ, Matata píɗí ye. Matatalɛ, Levi píɗí ye.
30 Levilɛ, Simeyɔ̃ píɗí ye. Simeyɔ̃lɛ, Yuda píɗí ye. Yudalɛ, Yosɛfu píɗí ye.
Yosɛfulɛ, Yonamɩ píɗí ye. Yonamɩnɛ, Yelyakimi píɗí ye.
31 Yelyakiminɛ, Meleya píɗí ye. Meleyalɛ, Mɛna píɗí ye. Mɛnalɛ, Matata
píɗí ye. Matatalɛ, Natãn píɗí ye. Natãnnɛ, Davidi píɗí ye.
32 Davidilɛ, Yese píɗí ye. Yeselɛ, Wobɛdɩ píɗí ye. Wobɛdɩlɛ, Bowasɩ píɗí
ye. Bowasɩlɛ, Sala píɗí ye. Salalɛ, Nasɔnɩ píɗí ye.
33 Nasɔnɩnɛ, Aminadab píɗí ye. Aminadablɛ, Adimini píɗí ye. Adimininɛ,
Arnɩ píɗí ye. Arnɩnɛ, Yesrɔmɩ píɗí ye. Yesrɔmɩnɛ, Farɛsɩ píɗí ye. Farɛsɩlɛ,
Yuda píɗí ye.
34 Yudalɛ Yakɔbɩ píɗí ye. Yakɔbɩlɛ, Yisakɩ píɗí ye. Yisakɩlɛ, Abrahmɩ píɗí
ye. Abrahmɩnɛ, Tara píɗí ye. Taralɛ, Nakɔrɩ píɗí ye.
35 Nakɔrɩlɛ, Seruki píɗí ye. Serukilɛ, Wrako píɗí ye. Wrakolɛ, Falɛkɩ píɗí
ye. Falɛkɩlɛ, Yebɛrɩ píɗí ye. Yebɛrɩlɛ, Sala píɗí ye.
36 Salalɛ, Kayinamɩ píɗí ye. Kayinamɩnɛ, Arfasadɩ píɗí ye. Arfasadɩlɛ,
Sɛmɩ píɗí ye. Sɛmɩnɛ, Nowe píɗí ye. Nowelɛ, Lamɛkɩ píɗí ye.
37 Lamɛkɩlɛ, Matisala píɗí ye. Matisalalɛ, Yenɔkɩ píɗí ye. Yenɔkɩlɛ, Yarɛdɩ
píɗí ye. Yarɛdɩlɛ, Maleleyel píɗí ye. Maleleyellɛ, Kayinamɩ píɗí ye.
38 Kayinamɩnɛ, Yenɔsɩ píɗí ye. Yenɔsɩlɛ, Sɛtɩ píɗí ye. Sɛtɩlɛ, Adama píɗí
ye. Adama wɔlɛ, Liyel píɗí ye.

4

Yesu mɔ́nyahnɔlɛ

1 Yesu-á yuku Liyel Mírki tǎhkɩ̀lɛ, à ǹ syɩ yal Yurdɛ̃ yɔ tnɔ̂. Tɛ́ Liyel Mírki
à tɛ̃ yuku gbɛ̃̋nnɩ sɔkɔ.
2 À sèpȉn tikininí pɩ nɛ́npɔ́ níkȉ tɛ̃̋nɔ́ sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye sétȁn yɔ̏tɛ̃ à
mɔ yah. Tɛ́ sèpȉn nɔ́pi-á pɔ tũ, kwɛkɩ mɛ à tɛ̃.
3 Kǎh pɩ sɛ̃, sétȁn yɔ̏tɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Liyel Pilɛ, à yo dáhkɩ̀
mɛ̀ tyí, kè vi n mɔ n pɩ yɔ̃kelɛ.
4 Yesu mó yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Névi náh ǹ min pɩ n pi yɔ̃ke ólɛ.›»*
5 Képah náh, sétȁn yɔ̏tɛ̃ à tɛ̃ dɔkɔ léyy, à kyɩ à wɛ̃kɩ kèkɔ̃yɔ̋ tɔ̃rí póllɛ
sɛ́yy ǹsɔ̃,
6 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ fɛ̃ à kɔ̃ n pi sépi pól yɔ̏tɔ̃rí, ànɛ̂ sé tahrɩlɛ. Sépi
pól-á péwɔ gbɔ̏ dahbɩ. Képah-á, nɛ̂-à pé dyɔ, páh kɩ sélɛ ǹmɔ kɔ̃.
7 Ǹkɛ̃, wàh kɩ fɛ̃ syi ǹ gbètukunɔ di pé yah à pé gbilki, páh kɩ sé póllɛ à
kɔ̃.

* **4:4** 4.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 8.3 sɔkɔ.

8 Képah sɔkɔ, à mó yo sétȁn yȍtɛ̃ tyí nɛ: «Kè mɛ wȁ́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Á kɩ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ó núkúnínɛ n gbilki, tɛ́ kɩ n sah
ǹmɔ ó tyí yõ.›»†
9 Képah náh, sétȁn yȍtɛ̃ tõ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ, à kyɩ à sah Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ yȍtah, tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Liyel pilɛ, à yɔkɔ tiki sétáh.
10 Kăh mɛ wȁ́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, Liyel-á kɩ ǹ yȋ́nyõ
tɛ̃ntõnè kõ, sè kɩ ǹnɛ n kyɔmɩ,
11 ànɛ̂ tõ, săh kɩ à swah syi sé gbȁn sɔkɔ. Dáhkɩ̀ náh ǹ gbáhkɩ̀ pɩ yɔ n pi.‡
12 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à mɛ yo sétȁn yȍtɛ̃ tyí nɛ: «Kè mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Káh á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n mɔ n yah!›»§
13 Kénɛ mɔ́nyahnɔ nɔ́pi pól sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, sétȁn yȍtɛ̃ yal à gbɛ mɔ ǹnɛ,
tɛ́ mɛ à syɩkɩ tɛ̃ náh tȉnnɛ.
14 Képah náh, Yesu ǹ syɩ yuku Kalile sétáh yõ Liyel Mírkí tăhkɩ̀lɛ ǹ sɔkɔ.
Tɛ́ ǹ yȋn sȍ mɛ wil nɛ́npɔ́ kwlo pól sɔkɔ.
15 Ȁ sȍ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ pé Liyel ní-ńtȃn vɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ no pól mɛ ǹnɛ n
gbilki.

Nasarɛtɩ tãn Yesu yáhlenɔlɛ

16 Sȍ́ yɔ́lɛ, Yesu pɔ Nasarɛtɩ sɔkɔ. Kénɛ kwil sɔkɔ ye sȍ à kyãh. Mɩ mɩ
yòh sȍ́lɛ, à mɛ de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, wăh dar tɛ́ kélɛ n pɩ sõ, tɛ́ mɛ
yuku nɛ, pé Liyel wɛy kar.
17 Képah sɔkɔ, pè Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́y tɔkɔ à kõ, à syi yɩkɩ
mɔ fȉ́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á kè mɛ wȁ́rkínmɔnɔlɛ nɛ ńkɛ̃:
18 «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ń yah wilki,
à ǹ Mírkí mɔ ń sɔkɔ nɛ,
mé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sȁ́n yo yãm tãn tyí.
Ȁ ń tɛkɩ mɔ yɔ̃bɩ yɔ̃rɩ sɔkɔ wȉlnɔ́ tyí yo yȋnnɛ pé tyí,
ànɛ̂ yȉ́tũbi yȉ́ yíkínmɔnɔ tyí yo yȋnnɛ,
ànɛ̂ yèvyãhrɩ tɛ̃ yõ yȋnnɛ névye yõ, nónó-á mɛ fȍ́hnɔ́ sɔkɔ,
19 ànɛ̂ ǹmɔ pèpɔrɩ pɔ yi tyí yo yȋnnɛ.»*
20 Képah náh, Yesu sɛ́bɛ́y yah vike, tɛ́ kélɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ kyɔ̀mɩ̀-ò kõ, tɛ́ kõ
tɛ̃. Tɛ́ nónó-á sȍ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, pé pól sȍ mɛ ǹnɛ n yah díkí díkí.
21 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à tyah n yo pé tyí nɛ: «Liyel wɛy fȉ́ nɛ̂ tyi-á yé noh, sè
pɩ tũ kwɛynɛ yé tyí.»
22 Kăh pɩ sɛ̃, no pól sȍ mɛ Yesu yȉ́ngbílɛ n yo. Tɛ́ ǹ wɛlɔ pèplɔ wɛ́kínɔ́ sȍ
mɛ pé gbȁn du, pè mɛ yo tũ nɛ, ǹmɔ kó Yosɛfu pídȉ́nɛ nɩ?
23 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ, páh pȋ nɛ, păh kɩ sèmȉrkȉ mɩ n pi, nɛ̂-á
n yo nɛ ńkɛ̃, sènpɩ̀tɛ̃, à ǹ gblɔ̆y dɛ mɔ kɛ̀! Păh kɩ tõ n yo n pi pé tyí nɛ, páh
tyi nónó pól pɩ Kapɛrnayumi sɔkɔ, páh sè noh. Tɛ́ pé tõ sé dùkù pɩ pé sú
kwil sɔkɔ kɛ̀.
24 Ȁ tõ yo pé tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ: pè náh Liyel
tɛ̃ntȍ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɛ̃ plɛ ǹ sú kwil sɔkɔ.

† **4:8** 4.8 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.13. ‡ **4:11** 4.10-11 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y 91.11-12 sɔkɔ.
§ **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.16 sɔkɔ. * **4:19** 4.18-19 - Yah n tɛ Yesayi sɛ́bɛ́y 61.1-2 sɔkɔ.

25 Kègbı tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yeli mɛ gbɪ̃́nɛ,
pṹ-á lésõ to pópó, à pɔ syı ye tɔ̃́nɔ́ ànɛ̂ ńwɔ̃́lɔ́ kénúkò tyí, tɛ́ kwɛ́npékè yɔ́
mɛ de kwil pól sɔkɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, pɛ́kúsyɔ náhnáh sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sɔkɔ.
26 Ǹtɛ, Liyel náh Yeli tɛkı mɔ pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ pɛ́kúsè yɔ́ tyí
ye à tɛkı mɔ ǹnɛ, Sarɛpıta kwil, Sidõ sétáh yõ.†
27 Ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yelise mɛ gbɪ̃́nɛ, tótãm náhnáh tɔ sɔ̃̀ mɛ
Yisrayel sɔkɔ, tɛ́ pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh dɛ́nmɔnɔ wɛ, à wil Siri sétáh
tótɛ̃ dɪ̃́ Nama tyí sɔkɔ.»‡
28 Képah sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pé fɔkɔ vyãh
wɛlɔ nɔ́pi nóhnɔ́ tɛ̃ tyí.
29 Pè mɛ yuku Yesu tɛ̃ yɔrı wil kwil sɔkɔ, à dɔkɔ yuku ǹnɛ yɔ̃lı yɔ̃̀tah, pé
kwil-á sɔ̃̀ mɛ mɔ́nɔ́lɛ nɛ̂ yõ, tɛ́ nɛ, pé à tu wilki mɔ.
30 Tɛ́ à núkú wil pé wrɔ́, à sɔkɔ.

Yesu tɛ̃́nwɛnɔlɛ sétɜ̀n yõ

31 Képah náh, Yesu kyı Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ, Kalile sétáh yõ, tɛ́ mɛ
névyelɛ n kwɔ Nsyifunɔ mı mı yòh sɔ̃́lɛ.
32 Ǹ wɛy sɔ̃ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí wɛynɛ. Képah ye ǹ névye kwɔ dùkù kõ, kè no pól
gbɜ̃̀n du.
33 Tɛ́ lésõlɛ, kè pɔ yı̃nɛ, dɪ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, sétõlɛ ǹ
sɔkɔ. Dɔ̌, à de syi firr yɪ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ,
34 wéèè, Nasarɛtı Yesu, kwâh nɛ̂ se à n yah n kõ pé tyí nı? À se pɔ pépi
tyí yíkí-ńsah nı? Páh ǹnɛ n pnɛ, nɛ́dúkú nɛ̂-á ǹnɛ: Ǹmɔ-á Liyel tɛkı mɔ
yályál.
35 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu dírí kõ sétõ mè yõ nɛ: «Á vyãh vike, ǹ tɛ́ n wil dɪ̃́
mè sɔkɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, sétõ núkú dɪ̃́ mè tɔkɔ min névye nıyɔ̃́, tɛ́ wil ǹ sɔkɔ,
à náh dlo yɔ́ ńtɛ̃nɛ à nɔ.
36 Kǎh pı sɛ̃́, kè pı gbɛ̃ndùnì ǹgbɛ̃nɛ no pól tyí, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí
nɛ, wɛy dùkù nɛ̂ se à n wɛ̃kı sɛ̃́ nı? À tɛ̃ wɛ sétɜ̀nnɛ n kyı̃ n mɔ tɛ̃́nwɛnɔ
ànɛ̂ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ, sè n wil névye sɔkɔ.
37 Sépinɔ́-á pı sɛ̃́, Yesu yɪ̃́ngbí tyah n yo nɛ́npɔ́ sétáh pól yõ.

Névye náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

38 Wǎh yal Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à sɔkɔ Simɔ gbô. Tɛ́ Simɔ dɛ́y sê sɔ̃̀ mɛ n
kwlɔ wílvyɑ̃́hnìnɛ képékèyɔ̂. Pè mɛ kè yah kõ Yesu tyí nɛ, à à dɛ mɔ.
39 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ kɔ yı̃n ǹ yõ, tɛ́ dírí kõ wílvyɑ̃́hnì yõ, ké núkú pi
fin mɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú yuku tyah yõke tɛ̃-ǹsahlɛ n yah pé tyí.
40 Gbɪ̃́yɪ̃́ dénɔ́ sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ n yɔ yam duke dukelɛ, pé nɛ́tãm pɔ
pélɛ Yesu tyí. À mó ǹ gbɜ̃̀nnɛ n sah n yuku pé nɛ́núkù núkú yõ, à pélɛ n
dɛ n mɔ.
41 Tɛ́ sétɜ̀n tɔ sɔ̃̀ mɛ n wil névye náhnáh sɔkɔ. Sè sɔ̃̀ mɛ n gbo n mɔ sé
wil gbɪ̃́nɛ nɛ ńkɛ̃́, Liyel pi-á ǹnɛ. Ǹtɛ, sǎh pı̃ nɛ, Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔ-á ǹnɛ,
à mɛ dírí kõ sé yõ, tɛ́ sé vyɛ̃y tũ wɛ́kínɔ́lɛ.

† **4:26** 4.26 - Pékúsè mɛ̀nɛ, Yisrayel nɛy náh sɔ̃̀ ǹnɛ. À sɔ̃ n wil Sarɛpıta kwil, Sidõ sétáh yõ. Yah n tɛ Yɔ̃̀tãm sɛ́bɛ́y gben 17.9 sɔkɔ. ‡ **4:27** 4.27 - Tótɛ̃ dɪ̃́ Namalɛ, Yisrayel nɛy náh sɔ̃̀ ǹnɛ. À sɔ̃̀ n wil Siri sétáh yõ. Yah n tɛ Yɔ̃̀tãm sɛ́bɛ́y ní-ò 5.14 sɔkɔ.

42 Tyah-á núkú dal, Yesu yuku sɔkɔ gbɛ̃́nnɩ tyah yɔ́ sɔkɔ. Kăh pɩ sɛ̃́, tɔ́wû
yuku tyah ǹnɛ n soh n kɔ̃. Păh kyɩ à wɛ gbɩ̃́ nênɛ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé à
syi n sah, à káh tɔ̃ yal pé tnɔ̂.
43 Ǹtɛ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé yĩnɛ mè nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́n yo n kɔ̃ kwlo tɛ́ló
tɔ tyí Liyel tɔ̃́rí tyí sɔkɔ. Ń tɛ́kínmɔnɔ yɔ̃ ye képahlɛ.»
44 Képah náh, à kyɩ tyah Liyel wɛynɛ n yo n kɔ̃ Liyel ní-ńtɑ̂n vɩ̀ sɔkɔ Yude
kwlo sɔkɔ.

5

Yesu yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú ye pɔ pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ Yenesarɛtɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ, tɔ́wû pɔ à mɔ gbĩ sah
pílpíl, Liyel wɛy noh yĩnnɛ.
2 Yesu mɛ krótónè nínɩ̀ wɛ yɔ tnɔ̂ sɔkɔ, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú mɛ wil sé sɔkɔ,
mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n wu.
3 À mɛ de krótónè nɔ́pi núkú sɔkɔ, nɛ̂-á sɔ̃̀ Simɔ tyílɛ. Tɛ́ kè yah kɔ̃ ǹ tyí
nɛ, à yal kélɛ yɔ vyɑ̃h tyí, à de yuku yɔ sɔkɔ kwéyy. Képah-á pɩ, à kɔ̃ tɛ̃
krótókè sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ tɔ́wûlɛ n kwɔ.
4 Wăh wɛkɩ tɛ gbɩ̃́ nênɛ, à yo Simɔ tyí nɛ, à de yuku yahlɛ yɔ tĩ̀ tɛ̃-ǹsah.
Pè mó pé mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, pè yɛ̃́nkyɔ tɛ̃.
5 Simɔ mɛ à syah nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pépi-á tɔ̃̀ pɩ sɔ̃, tɛ́ pé náh kwɑ̂h yɔ́ ńtɛ̃ wɛ
tɛ̃. Ǹtɛ, ǹmɔ yóré yɔ̃, páh kɩ mnɔ min dah mɔ.
6 Képah sɔkɔ, pè mɛ pé mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ wɛ tɛ̃ tnɔ́nɔ́lɛ
fɔ́ɔ́, pé mnɔ tyah n kɔ̃lɩ.
7 Pè mɛ pɩ mɔ pé no tyí, nónó-á sɔ̃̀ mɛ krótókè ní-ò sɔkɔ nɛ, pè pɔ pé
yohnɩ mɔ. Pè mɛ pɔ pè yohnɩ mɔ, pè yɛ̃́nkyɔ wilki mɔ krótónè nínɩ̀ nɔ́pi
yĩ̃́nɛ fɔ́ɔ́, sè n tyah tíkíndenɔlɛ ni sɔkɔ.
8 Simɔ Pyɛrɩ-á képah wɛ sɛ̃́, à ǹ gbètukunɔ di Yesu yah, tɛ́ nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃,
tyípékè pí-ò-á pélɛ. Képah yĩnnɛ, à gbɛ mɔ péwɔlɛ.
9 Păh yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi wɛ tɛ̃ pípí sɛ̃́, tíkí mɛ Simɔ ànɛ̂ pé no pól kah tɛ̃,
10 à tahlɩ Sebede dɩ̃́npɩ̀ tyí, Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, pépi nónó-á sɔ̃̀ Simɔ tɔ̃̀ pɩ
mûnɛ. Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo Simɔ tyí: «Káh tíkí pɩ! À tɔkɔ núkúnúkú
tyí, á kɩ pɩ névye yénpɔ-òlɛ Liyel tyí.»
11 Képah náh, pè wil pɔ krótónè sah kènkwɑ̃̀h yɔ̃ ànɛ̂ pé vyɔ́ póllɛ, tɛ́ mɛ
Yesu sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu tótɛ̃ yɔ́ dɛ mɔ

12 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ kwil yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, dú ńyɑ̂nnɛ
ǹ wil pól sɔkɔ. Wăh Yesu wɛ sɛ̃́, à kɔ kwĩ̀nki, ǹ yah di sétáh Yesu yah, tɛ́ à
ni nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, wàh mɛ ké tyí, wăh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ.
13 Wăh yo sɛ̃́, Yesu núkú ǹ gbɔ̃̀ nɔ, à tũ ǹ tyí, tɛ́ nɛ: «Mé mɛ ké tyí, á kɩ
dɛ!» Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́ núkú dɛ.
14 Képah sɔkɔ, Yesu kè gbah yo ǹ tyí nɛ, à káh yĩ mɛ̀ yɑ̃h nɛy tyí póllɛ.
Tɛ́ à kyɩ ǹ gblɔ̃̌ynɛ sárká wĩ̀lkìpu yɔ̃̀tɛ̃ wɛ̃kɩ. Moyisi-á sɔ̃̀ sárká nɛ̂ tyí yo
sah tótɑ̃m dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, à mó kè pɩ n tũ. Képah-á kɩ ǹ dɛ́nmɔnɔlɛ pè
wɛ̃kɩ.
15 Képah fyé yɔ̃, wɑ̃n sɔ̃̀ mɛ n dohnɩ Yesu yĩn wĩ̀lnɔ́ yɔ̃, tɛ́ nɛ́kwĩ̃́nkí sɔ̃̀
mɛ n tuke n mɔ ǹ wɛy noh yĩn, ànɛ̂ pé yamnɔ mɔ́ndɛnmɔ yĩnnɛ.

16 Té Yesu wɔ sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ n gbɛ n mɔ n tɛ̃ ǹ gblɔ̌y gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, ǹ Liyellɛ n
ni.

Yesu sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ dɛ mɔ

17 Sɔ̃́ yɔ́lɛ ńtɔ̃, Yesu sɔ̃̀ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ, té Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀
kwɔ́pú tɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Pè wil Kalile ànɛ̂ Yude kwlo pól sɔkɔ,
ànɛ̂ Yerusalɛmɩ tɔ sɔkɔ. Té Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tǎhkɩ̀ sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔkɔ. Képah ye
à kɔ̃, à yámpúlɛ n dɛ n mɔ.
18 Légbɩ̃́nɛ, nósyɔ́ sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ twah pɔ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ̃, mɛ n yah n kɔ̃
nɛ, pé de ǹnɛ wɔ̀kɔ̀, pé kyɩ à tiki sah Yesu yah.
19 Tɛ́ névye tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyɩ́, pè dé-ńsah yah kwlɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè dɔkɔ
gbɛ̃́ntɩ̃̂n yɔ̃ kye, à sèkùkù mɛ̀ tiki mɔ ànɛ̂ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔlɛ, névye nɩyɔ̃́ Yesu
yah.
20 Yesu-á wɛ pè sɛ̃ ǹ yɔ̃ sɛ̃́, à mɛ yo sèkùkù mɛ̀ tyɩ́: «Dɩ̃, á tyɩ́pêl ye yɔ̃ mɔ
ǹ kɔ̃.»
21 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ tyah n sõ nɛ, nɛ̂
tɛ̃ ó se dɩ̃́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à Liyel yɩ̃nnɛ n yɩkɩ sɛ̃́ nɩ? Nɛ̂ se kɩ fɛ̃ tyɩ́pêl yɔ̃ mɔ névi
kɔ̃, nɛ́ Liyel ó náh nɩ?
22 Ǹtɛ, Yesu-á pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pɩ̃ sɛ̃́, à pé syah nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé n sõ
sɛ̃́?
23 Nɛ̂ tɛ̃ dɔ̀dɔ̀ kal, à yo sèkùkù mɛ̀ tyɩ́ nɛ, ǹ tyɩ́pêl-á yɔ̃ mɔ à kɔ̃, képah
náh pɩ, à yo ǹ tyɩ́ nɛ, à yuku nɛ n kɔ?
24 Ǹtɛ, mé mɛ ké tyɩ́ nɛ, yé pɩ̃ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ Névi Pi tyɩ́ sétáh yɔ̃, kɩ
fɛ̃ névi tyɩ́pêl yɔ̃ mɔ à kɔ̃», tɛ́ ǹ syɩ yo sèkùkù mɛ̀ tyɩ́: «Mé kélɛ n yo á tyɩ́:
yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, ǹ nɛ n yuku á gbô!»
25 Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́ núkú yuku no pól yɩ̃́ yah, à sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, à sɔkɔ ǹ
gbô, mɛ Liyel yɩ̃nnɛ n gbilki n yuku.
26 Képah tɛ̃ sɔkɔ, no pól gbɛ̃̀n du. Pè Liyel yɩ̃nnɛ n gbilki tɩ́kɩ́ tɛ̃ tyɩ́, mɛ
yo tũ nɛ, kwɛynɛ, páh tyi snɔ́ wɛ dɛ́!

Yesu Levi ye yah

27 Képah náh, Yesu wil nɛ́npɔ́, tɛ́ mɔ́rɩ́ syɩ́-ò Levi wɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ mɔ́rɩ́ syɩ́-
ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. À yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃!»
28 Levi núkú ǹ tɔ̃̀ sah, tɛ́ yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
29 Képah tɛ̃́nɛ, Levi yɔ̃ke ǹgbɛ̃ pɩ ǹ gbô Yesu yɩ̃nnɛ, tɛ́ mɔ́rɩ́ syɩ́pú náhnáh
ànɛ̂ nɛ́káhbɩ́ kwɩ̃́nkɩ́ sɔ̃̀ mɛ pélɛ kénɛ yɔ̃ke yɔ̃́-ńsah.
30 Képah sɔkɔ, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ pé Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ lékàhlɛ
Yesulɛ n kɔ̃ mɛ n yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyɩ́ nɛ, kwâh nɛ̂ se, tɛ́ pè n yɔ̃ tɛ́ n wɔ mɔ́rɩ́
syɩ́pú ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃̂púlɛ wɛ̃ tyɩ́ nɩ?
31 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu yo pé tyɩ́ nɛ: «Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpɩ yétɔ̃̂
se mɛ pé tyɩ́? Yámpú tyɩ́ náh sènpɩ yétɔ̃̂lɛ di?
32 Névye nónó-á n sõ nɛ, nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel yah, mé náh pɔ pépi ye
yɩ̃nnɛ. Ǹtɛ, nónó-á pɩ̃ nɛ, tyɩ́pêl pɩ́pú-á pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ nɛ, pè
Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃.»
33 Képah náh, Farisiyɛ̃nɔ yo ǹ tyɩ́ nɛ, Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ pépi tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á
ńkɛ̃́nɛ nɩ́kɩ̀lɛ n tɛ̃, ǹ tɛ́ nɩ́rɩ́lɛ n pɩ. Ǹtɛ, ǹmɔ tyɩ́nɔ tɛ̃ wɔ ninɛ n wɔ, tɛ́ yɔ̃kelɛ
n yɔ̃ kɛ̀.
34 Wǎh képah noh sɛ̃́, à mɛ yo pé tyɩ́: «Fúr pɩ́-ò-á nónó ye ǹ fúr yɔ̃ke yɔ̃
yɩ̃nnɛ, yépi se kɩ fɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ nɩ́kɩ̀ tɛ̃ pé yé-ò yɩ̃́ yah?

35 Ǹtɛ, sɔ̋ yɔ́ mɛ n pi, pɛ mɛ̀ kɩ pɔ n wilki n pi pé wrɔ́. Légbɩ̋nɛ, pè kɩ pyě
níkɩ̀lɛ n tɛ̃.»
36 Képah náh, Yesu mɛ tɔ̃ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ mɩ pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh
fwɔ̀sãn kãm, à fwɔ̀dyàh min n pi. Wâh képah pɩ, fwɔ̀sãn kɩ yɩkɩ, ké gbó
mɛ̀ tɔ náh se tɔ̃ fwɔ̀dyàh syi n pi.
37 Ànɛ̂ tɔ̃, névi yɔ́ ńtɛ̃ náh ɗɩ̀vɛ̃ sɑ̋n mɔ n pi pley ɗî sɔkɔ. Wâh képah pɩ,
ɗɩ̀vɛ̃ sɑ̋n mɛ̀-à fũ, kè kɩ pley nɔ́pi tɔkɩ, ɗɩ̀vɛ̃ kɩ kwɛ, pley kɩ yɩkɩ.
38 Kàh pɩ ɗɩ̀vɛ̃ sɑ̋nnɛ, kè yɩ̃nɛ kè mɔ pley snɔ́.
39 Névi nɛ̂-á dar ɗɩ̀vɛ̃ kònɔ́ wɔ́nɔ́lɛ, à náh tɔ̃ n fɛ̃ n syi ké kò-ǹkɛ̃nɛ n wɔ.
Tɛ̃ n nɛ n yo nɛ, ɗɩ̀vɛ̃ kònɔ́-á nɔ kal.»

6

Yesu ànɛ̂ mɩ mɩ yòh sɔ̋ tyilɛ

1 Képah náh, Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̏ mɛ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ n kɔ n kah
sèmukɔ swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú mɛ sèmukɔ ywɔ̃lɛ n kɔ̃lɩ n wɔkɔlɩ
pé gbɑ̏n sɔkɔ, à n tah.*
2 Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃, pé túkù mɛ nɛ, tɔ̏ pínɔ́ wɛ̃kɩ̀ náh mɛ kɔ̋nɔ́lɛ
mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ. Tɛ́ kwâh nɛ̂ se, tɛ́ pè kélɛ n pɩ nɩ?
3 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Kwɛkɩ-á lésõ yɔ̏tɛ̃ Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye
tɛ̃ sɔ̋ nɛ̂nɛ, wǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah kɛ̀?
4 À náh sɔ̏ de Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à búrn tɔkɔ, nónó-á sɔ̏ mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel
tyí yõ, à tah, tɛ́ ǹ náh névye tɔ kɔ̃ di? Tɛ́ nɛy náh sɔ̏ yɩ̃nɛ búrn nɔ́pi táhnɔ́lɛ,
nɛ́ sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̏tãm ó náh.»†
5 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Névi Pilɛ, mɩ mɩ yòh yɔ̏tɛ̃ ye ǹnɛ.»

Gbɔ̏nkù ɗɩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ

6 Képah náh, mɩ mɩ yòh sɔ̋ yɔ́lɛ ńtɔ̃, Yesu de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, mɛ
tyah névyelɛ n kwɔ. Tɛ́ ɗɩ́ yɔ́ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, gbɔ̏yɔ̏lɛ kúnɔ́lɛ.
7 Képah tɛ̃nɛ, Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ mó mɛ Yesulɛ n
kyɔmɩ n yah, wàh kɩ ńtyɩ̋nɔ nɛy dɛ n mɔ n pi mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ, pè mó lékàh
wɛ à kɔ̃.
8 Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃ wɔ sɔ̏ mɛ pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔlɛ n pnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, à mɛ yo gbɔ̏nkù
ɗɩ́ mɛ̀ tyí: «Yuku n pɔ n yɩ̃n névye nɩyɔ̋ ásɔ̏.» Dɩ́ mɛ yuku yɩ̃n.
9 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yo pé tyí: «Ńmɔ yélɛ n piki n yah, tir nɛ̂ pínɔ́ wɛ̃kɩ̀
mɛ kɔ̋nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ? Pèpɔrɩ se, tɩ̏ pèkè se? À nɛy min pwah mɔ, tɩ̏ à
tɛ̃ ko mɔ?»
10 Képah sɔkɔ, wǎh pè yah kore vi, à yo ɗɩ́ tyí: «Á gbɔ̏ tɔ̃!» À mɛ ǹ gbɔ̏
tɔ̃, kè núkú pɩ ké vilɛ.
11 Képah tɛ̃nɛ, pé fɔkɔ kah vyãh Yesulɛ, pè tyah wɛ̃nɛ n vi n mɔ, sɔ̃-á pè
kɩ n pɩ n pi ǹnɛ.

Yesu tɛ̃ntõbe nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimɩ̂ yáhnwɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ

12 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ́ yõ, à kyɩ níriílɛ n pɩ. À lékɑ̂h pól pɩ
Liyel nínɔ́ sɔkɔ.

---

* **6:1** 6.1 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 23.26 sɔkɔ. † **6:4** 6.3-4 - Yah n tɛ Samyɛlɩ sɛ́bɛ́y gben 21 sɔkɔ.

13 Tyah-á pɔ dal, à ǹ tȍ sa̋hpú ye, tɛ́ nɛ́pȉ gbɔ̃nimí yah wilki pé sɔkɔ, tɛ́
pépi yĩn sah ǹ tɛ̃̀ntɔ̃belɛ.
14 Wăh nónó yah wilki, pé yni wɛ yɔ̀: Simɔ wɔlɛ, Yesu ǹmɔ yĩn sah
Pyɛrılɛ, tɛ́ ǹ gbɛ̃̀ndɪ̋ Andre sȍ mɛ, ànɛ̂ Nsyakı, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Filipi, ànɛ̂
Bartelemi,
15 ànɛ̂ Matye, ànɛ̂ Toma. A̋ tahlı Alfe píɗɪ̋ Nsyakı tyí, ànɛ̂ Simɔ nɛ̂-á sȍ
pè n ye «Sú fő vyãh syí-òlɛ»,
16 ànɛ̂ Nsyakı píɗɪ̋ Yudelɛ, ànɛ̂ Yisikariyɔtı Yudasılɛ, nɛ̂-á pɔ vi Yesu náh.

Yesu tɔ́wû kwɔ́nɔ́, ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

17 Képah náh, Yesu tiki yɔ̃lı yõ ànɛ̂ pélɛ, à pɔ yĩn kéntáhkı̀ támm yɔ́ sɔkɔ.
Tɛ́ ǹ tȍ sa̋hpú náhnáh sȍ mɛ, à tahlı tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ tyí, nónó-á wil Yude
tȁntȁn pól sɔkɔ, ànɛ̂ Yerusalɛmı, à tahlı pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ kwlo tyí, Tiri ànɛ̂
Sidɔ̃nɛ.
18 Pè sȍ pɔ Yesu wɛlɔ nóh-ńsah, ànɛ̂ dɛ́nmɔnɔ wɛ yĩnnɛ pé yamnɔ sɔkɔ.
Sétȁn-á sȍ mɛ nónó sɔkɔ mɛ pélɛ n kwlɔ, pé tɔ dɛ́nmɔnɔ wɛ.
19 Tɛ́ tăhkı̀ yɔ́ sȍ mɛ n wil ǹ sɔkɔ, à pé póllɛ n dɛ n mɔ. Képah ye tɔ́wû
pól kɔ̃, pè n yah n kɔ̃ wɛ́ntȕ-ǹsahlɛ ǹ tyí.

Yèvını ànɛ̂ yèvyãhrı tyílɛ

20 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yah yɔ̃ ǹ tȍ sa̋hpú yah, tɛ́ nɛ:
«Yèvını mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ yãm sɔkɔ.
Liyel tɔ̃̋rí mɛ yépi tyí yõ.
21 Yèvını mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ núkúnúkú kwɛkı sɔkɔ.
Yé kı pɔ n tɔ̃ n pi.
Yèvını mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ núkúnúkú gbní sɔkɔ.
Yé kı pɔ yı̀ syɔ n pi.
22 Yèvını mɛ yé tyí, no-à yé dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ yé milki, tɛ́ yélɛ n gbyɔ, tɛ́ yé
yĩnnɛ n yıkı Névi Pi yõ sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ.
23 Ǹtɛ, ké yõre ǹgbɛ̃ kı pɔ yé dyah Liyel fő. Képah ye, yé nɛ n mɛ nı̀vı̀
sɔkɔ lésɔ̃lɛ, yé nɛ n yɔkɔ n kwãh nı̀vı̀ tɛ̃ tyí. Sɛ̃ ye lésõ pé náh tãn tɔ n fõh
Liyel tɛ̃ntȍ syínyopulɛ.
24 Ǹtɛ, yépi nónó-á tahbılɛ, yèvyãhrı mɛ yé yõ.
Yé yé pèpɔrı wɛ sɔkɔ tɛ.
25 Yépi nónó-á mɛ núkúnúkú tɛ̃kı sɔkɔ, yèvyãhrı mɛ yé yõ.
Kwɛkı kı pɔ yé tɛ̃ n pi.
Yépi nónó-á mɛ núkúnúkú yı̀syɔ̀nı̀ sɔkɔ, yèvyãhrı mɛ yé yõ.
Yé kı pɔ yèkwɔrı gbní gbo n pi.
26 Pàh yépi nónónɛ n gbilki, yèvyãhrı mɛ yé yõ. Sɛ̃ ye lésõ pé náh tãn tɔ
n gbilki Liyel yĩn yõ mı̀nyobelɛ.»

Sépɛ́bí tɛ̃́nɔ́ pèpɛynɛ

27 «Ǹtɛ, yépi nónó-á mɛ n nohnı ń tyí, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé yé
sépɛ́bílɛ n tɛ̃ plɛ. Yé pèpɔrılɛ n pı yé dyɔ yɔ́pú tyí.
28 Nónó-á plɔlɛ n ye n mɔ yé yõ, yé sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Yé mó Liyellɛ
n ni yé fõ̋hpú tyí.
29 Névi-à á létáh núkú mı, ké ní-ò tɔ vi n mɔ à kɔ̃. Névi-à á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃
tɔkɔ, yɛ tɛ̃ kɔ̃ à á fwɔ̀mɔ̀npir tɔ tɔkɔ.

30 Névi nɛ̂-à kwâh ni á tyí, kè yĩ tɛ̃ kɔ̃. Ȁnɛ̂, névi-à á gbɔ̏ kwâh tɔkɔ, káh
nɛ, tɛ̃ n syɩ n pɔ kélɛ.
31 Ȁnɛ̂ tɔ̃, yáh mɛ ké tyí nɛ, no nɛ̂nɛ n pɩ yé tyí, yépi tɔ sɛ̃́nkɔ̃lɛ n pɩ pé
tyí.
32 Yépi tyí-á nɔ nónó tyí, pépi ó tyí-à nɔ yé tyí, yı̃́ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ
n pi képah sɔkɔ? Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ tɔ nɛ́nɔ́nɔ́ tyí náh nɔ pé tyí di?
33 Nónó-á n tɔ̃ n sah n pɩ yé tyí, yé tɔ-à n tɔ̃ n sah n pɩ pépi ó tyí, yı̃́ngbí
nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ? Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ tɔ náh sɛ̃́nkɔ̃lɛ
n pɩ di?
34 Ȁnɛ̂, yâh n dɛkɩ névyelɛ n kɔ̃, yáh sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, nónó ó-á kɩ pɔ sé
lédyáhnínɛ yé kɔ̃ n pi, yı̃́ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ? Liyel
wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃pú tɔ náh n dɛkɩ wɛ̃nɛ n kɔ̃, sé lédyáhní pɔ́nwɛ yı̃nnɛ di?
35 Pèpɔrɩ pı̃́-ńkɛ̃pú, ànɛ̂ nɛ́pêl nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ mɛ Liyel sɔkɔ. Képah ye, yépi tɔ
yé sépɛ́bílɛ n tɛ̃ plɛ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ pé tyí. Yé nɛ n dɛkɩ n kɔ̃, ké lédyáhní
tyí sɔ̏-ǹkɛ̃nɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ kyɩ ké lédyáhní ǹgbɛ̃ wɛ Liyel fɔ̋, tɛ́ kɩ pɩ
yɔ̏tah Liyel wɛ̃́npı̏lɛ.
36 Yé pɩ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ névyelɛ, sɔ̃́-á yé sú Liyellɛ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ pí-òlɛ.»

Káh no pı̂lkı̂-ńtɑ̂n ólɛ n yo

37 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Yé káh nolɛ n tuke. Képah sɔkɔ, Liyel
náh yé tɔ tuke n pi. Yé káh lékàhlɛ nolɛ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel náh lékàhlɛ
yé tɔ kɔ̃ n pi. Ǹtɛ, yé nɛ n yɔ̃ n mɔ nolɛ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ n yɔ̃ n
mɔ yé tɔlɛ n kɔ̃.
38 Yáh no tɛ́lɔ́ tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, kénɛ dú núkú ó kɩ yé tɔ tyí sãh n pi.
Képah ye, yé nɛ n yĩ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ yĩ yé tɔ kɔ̃. Ȁ kɩ dú tɔkɔ,
kɩ sɑ̃́hnɔ́ pèpɛy sãh, kɩ sni, kɩ yike yike, kè kɩ yuku kwɛ, kɩ vi mɔ yé kɔ̃ yé
fwɔ̀mɔlɔ vyɛ̃y tɛ̃́nkũnmɔnɔ sɔkɔ.»
39 Tɛ́ tɔ̃ sèmı̏rkı̏ yɔ́ mɩ pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Yı̃́tû̃ se kɩ fɛ̃ pɩ ǹ ní-ò yı̃́tû̃ yah
tɛ̃́-òlɛ? Pé nímí náh n syɩkɩ n de n pi pwɑ̏h yɔ́ sɔkɔ di?
40 Tir sɑ̃́h-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tɛ́ sɑ̃́h-ò nɛ̂-à kwɔ́nɔ́ wɛ yı̃́ı̃, ǹmɔ
n pɩ ǹ kwɔ́-ò tyí kɔ̃lɛ.
41 Ȁ́ pɩ sɔ̃́, tɛ́ ǹdan kyɔmɩ wɛ á yṹnpi yı̃́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛlɛ áwɔ yı̃́ sɔkɔ, á
náh mɛ képah wɔ wɛ?
42 Ȁ́ kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ kɩ yo á yṹnpi tyí nɛ, à yɛ á ǹdan wilki à kɔ̃ ǹ yı̃́ sɔkɔ, áwɔ
nɛ̂-á dàhnpɛlɛ á yı̃́ sɔkɔ, tɛ́ á náh mɛ képah wɔ wɛ? Vı̃́nnínı̏ wɛ́kí-ò! Ȁ́ yı̃́
sɔkɔ dàhnpɛ ǹgbò wilki! Képah-à pɩ, á kɩ fɛ̃ n yah pallɛ, kɩ á ní-ò yı̃́ sɔkɔ
ǹdan wilki.»

Séswɔ̂ ànɛ̂ ké pyelɛ

43 «Séswɔ̂ pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh n syi pye túkúnı̏nɛ. Séswɔ̂ túkù tɔ náh mó
n syi pye pèplɔlɛ.
44 Sésân pól n pnɛ sé pye sɔkɔ. Sènsóké pye náh fɛ̃ n wɛ kahrɩ sɔkɔ.
Yrɛnsɛ̃ náh mó tɔ̃ fɛ̃ n wɛ n gbɛ gbíyɛ̃́kı̏ sɔkɔ.
45 Nɛ́pépɛ̌y yípéplɔ n wil ǹ nɩ sɔkɔ, wǎh nónó koh sah. Sɛ̃ ó ye, nɛ́túkù
tɔ tyítúkúnı̏ n wil ǹ nɩ sɔkɔ, wǎh nónó koh sah. Névi nɩ-à yuku tir nɛ̂nɛ,
képah ye n wil ǹ vyãh.»

Vı̏ duke nı̂nɔ́ tyí yónɔ́lɛ

46 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Sɔ̃ pɩ, tɛ́ yě ńnɛ n ye ‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃, Tɛ̃
ǹgbɛ̃nɛ›, tɛ́ mâh se nɛ̂ yo, yé náh képahlɛ n pɩ?
47 Névi nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, tɛ́ ń wɛlɔ noh, tɛ́ mɛ sélɛ n pɩ, tɛ̃-á mɛ nɛ̂ kètɔ̀lɛ,
mé kɩ ǹ tyí yo yé syah:
48 Ȁ mɛ, á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-ò yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á swɔ tũ tiki náhnáh, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ sõ
légbɩ̃́ yõ. Tɛ́ ké sõ tyàhnɔ́-á sɔ̃̀ plɛ sɛ̃́, képah ye, yɔ-á pɔ yuku, tɛ́ kwɔ, kè
fwo kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, tɛ́ kè náh tɛ̃ wɛ kè fɛ̃.
49 Tɛ́, névi nɛ̂-à ń wɛlɔ noh, tɛ́ à náh sélɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ mɛ, á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀
mɔ́-ò yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á wɔ̀kɔ̀ yõ sɔkɔ mɔ sétáh kɔ́kɔ́ yõ swɔ tũ̀-ǹkɛ̃́nɛ. Yɔ-á pɔ
yuku, à fwo kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, nɛ́npɔ́ swɔ, ké pól pirki kwɛ, à núkú
mukuli pnɛ́pné.»

7

Sràsyîbî lèkwɛ̌ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Liyel yõ sɛ̃ dùkùlɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á wɛlɔ nɔ́pi pól yo pɔ tyɛ no tyí, à de Kapɛrnayumi.
2 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, tɔ̃̀npɩ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ tyí. Á sɔ̃̀ mɛ n yɔ
képékèyɔ̂, mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Tɛ́ ǹ tyí sɔ̃̀ tah yɩ̃́ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyí.
3 Wăh Yesu tyí noh, à mɛ Nsyifunɔ yèwàhnì yísyɔ́ tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ à
ni, à pɔ pé tɔ̃̀npɩ dɛ mɔ.
4-5 Păh kyɩ yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, pè tyah ǹnɛ n gbah n ni, mɛ n yo ǹ tyí nɛ, pépi
Nsyifunɔ tyí-á kah nɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mè tyí. Ànɛ̂, ǹmɔ-á tõ yĩn pé Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ mɔ́nɔ́lɛ. Képah-á, wăh yĩnɛ yòhnìnmɔnɔ mɛ̀ pínɔ́lɛ ǹ tyí.
6 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sɔkɔ pélɛ. Wăh de n tɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mè kételɛ,
kénɛ dɩ̃́ tõ ǹ kódíbí yísyɔ́ tõ nɛ ńkɛ̃́, pè pɔ yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, péwɔ náh
yĩnɛ ǹ dénɔ́lɛ pé kéte sɔkɔ. Képah-á, à káh ǹ gblɔ̌y kwlɔ pɔ.
7 Ǹkɛ̃́, képah tɔ-á pé kõ pé kè yah nɛ, pé náh yĩnɛ pɔ́nwĩ̀lnɔ́lɛ ǹ tyí pé
gblɔ̌y. Ǹtɛ, à wɛy núkú ó yo, pé tɔ̃̀npɩ-á kɩ dɛ.
8 Ǹkɛ̃́, péwɔ ńtɛ̃ tɔ tyí yɔ̃̀tãm-á mɛ, péwɔ tɔ mó mɛ sràsyíbí yísyɔ́ yõ. Pâh
yo nɛ̂ tyí: «Sɔkɔ!», tɛ̃ n sɔkɔ. Pâh yo nɛ̂ tyí: «Pɔ!», tɛ̃ n pɔ. Ànɛ̂, pâh yo pé
tɔ̃̀npɩ tyí: «Tir mɛ̀ pɩ!», ǎ kè pɩ.
9 Képah sɔkɔ, Yesu-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, à dɩ̃́ mè sõ kègbɩlɛ. Tɛ́ ǹ yah vi
yo ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú tɔ́wû tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Yisrayel ńtɛ̃ sɔkɔ, mé
náh sɛ̃́nkɔ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ névi wɛ yah.»
10 Képah sɔkɔ, tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á pé syɩ kyɩ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ kéte, pè kyɩ nɛ n
yah, ǹ tɔ̃̀npɩ mɛ̀ dɛ.

Yesu pɛ́kúsè yɔ́ pîdɩ̃́ lékó yilki mɔ

11 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu mɛ n yuku kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nayinnɛ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú, ànɛ̂ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
12 Wăh yĩni tɛ̃ kwil dé-ńsahlɛ yúkɛy, à nósyɔ́ yohnɩ, pè mɛ lékó yɔ́ twah
n yuku yɩ̃́-ńsah. Pɛ́kúsè yɔ́ pídɩ̃́ ye sɔ̃̀, ǹ gblɔ̌y núkúnínɛ ǹ yṹ tyí. Tɛ́, kénɛ
kwil névye sɔ̃̀ mɛ wil náhnáh, mɛ pi mɛ̀ sɔ̃̀ tɛ̃.
13 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á pi mɛ̀ wɛ sɛ̃́, ǹ yãm à kah tɛ̃, à mɛ yo ǹ tyí: «Káh n tõ
nɛ n gbo!»
14 Tɛ́ mɛ nɔ de, à tũ lékó twáhkì tyí, ké twáhpú núkú yĩn. Yesu mɛ yo nɛ:
«Dĩnpir, mé kélɛ n yo á tyí: yuku!»

15 Wǎh yo sɛ̃, à núkú yuku kɔ̃ tɛ̃, tɛ́ tyah n yãh. Yesu mɛ ǹnɛ ǹ yṹ gbɔ̏
dahbɩ.
16 Képah tɛ̃nɛ, tíkí no pól tɛ̃. Pè tyah Liyellɛ n gbilki, mɛ yo tũ nɛ, Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò ǹgbɛ̃ yɔ́-á wil mɔ pé wrɔ́. Ànɛ̂, Liyel-á yah dah mɔ ǹ no tyí
sɔkɔ.
17 Képah sɔkɔ, Yesu tyípínɔ́ tyí yónɔ́ tɔ̃ mɔ Yude tɛ̏ntɛ̏n pól sɔkɔ, à kyɩ
sɔkɔ ké gbɔ̀plɔ kwlo tɔ sɔkɔ.

Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á nɛ̂ piki yah Yesu tyí sɔkɔ

18 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ tɔ̏ sɑ̋hpú tyi nɔ́pi pól yãh Nsyɔ̃ tyí. À mɛ pé sɔkɔ
nɛ́pȋ nímí ye,
19 à tɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí. Ńkɛ̃, pè kyɩ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Liyel nɛy
tɛ́kínmɔnɔlɛ, nɛ̂-á kɩ sɔ̏ n pɔ n pi, tȋ pé se yĩnɛ pé ǹnînɛ n syɩkɩ nɩ?
20 Pǎh pɔ yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, pè yo ǹ tyí nɛ, Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á pépi tɛkɩ
mɔ ǹ tyí nɛ, pé pɔ à piki yah nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ se Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔlɛ, nɛ̂-á
kɩ sɔ̏ n pɔ n pi, tȋ pé se yĩnɛ pé ǹnînɛ n syɩkɩ nɩ?
21 Légbɪ̃́nɛ, Yesu mɛ yámpú náhnáhlɛ n dɛ n mɔ pé yamnɔ, ànɛ̂ pé
yèvyãhrɩnɔ sɔkɔ. À sétɛ̏n yĩni wilki pé sɔkɔ, tɛ́ yɪ̃́tũbi náhnáh yɪ̃́ yɩkɩ mɔ.
22 Tɛ́ mɛ yo Nsyɔ̃ tɛ̃ntɔ̏ névye tyí: «Yáh nɛ̂ wɛ, tɛ́ nɛ̂ noh, yé kyɩ kè yãh
Nsyɔ̃ tyí: Yɪ̃́tũbi yɪ̃́ mɛ n yɩkɩ n mɔ, sèkukubi mɛ n kɔ tómtóm, tótãm mɛ
n dɛ, níkítũbi mɛ n nohnɩ, lékyȋ mɛ n yilki n mɔ, ànɛ̂ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̋n mɛ n
yo n kɔ̃ yãm tãn tyí.*
23 Ǹtɛ, nɛ̂-á Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yáhle-ńkɛ̃nɛ ńmɔ yĩnnɛ, yèvɩnɩ mɛ tɛ̃ tyí.»
24 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ tɛ̃ntɔ̏ névye-á sɔkɔ tɛ, Yesu tyah ǹ tyílɛ n yãh tɔ́wû
tyí mɛ n yo: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah gbɛ̃nnɩ sɔkɔ? Fílkȉ yɔ́ se yɑ̋hkí mɛ n
fĩ n kɔ̃?
25 Tȋ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ? Dɪ̃́ yɔ́ se, nɛ̂-á mɛ fwɔ̀pèplɔ mɔ? Tɛ́
nónó-á mó tɔ̃ fwɔ̀tǎhnɩ̀nɛ n mɔ, tɛ́ tɔ̃rí yélɛ n yɔ̃, pépi náh mɛ yɔ̏tãm fnɛ́
sɔkɔ di?
26 Ǹtɛ, kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ? Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́lɛ nɩ? Mé kélɛ
n yo yé tyí nɛ: sɛ̃-á. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-òlɛ.
27 Ńkɛ̃, ǹmɔ tyí sɔkɔ-á kè wãrkɩ sah nɛ ńkɛ̃:

‹Yáh, ńmɔ Liyel kɩ ń tɛ̃ntɔ̏ yó-ò tɛkɩ mɔ á yahlɛ,
à kɩ pɔ á wɛ̃kɩ̀ tɔ̃ sah.›†

28 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: sɛ̂ fɔkɔ táh pi yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ nɛ̂-á kal Nsyɔ̃nɛ.
Ǹtɛ, nɛ̂-á tyɪ̃́ĩ kal Liyel yɔ̏tɔ̃rí sɔkɔ, ǹmɔ ńtɛ̃ gblò kal ǹnɛ.
29 Képah sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̏ mɛ n nohnɩ ǹ tyí, à tahlɩ mɔ́rí syípú tɔlɛ,
pé pól nɛ, Liyel-á mɛ tómm, tɛ́ Nsyɔ̃ kɔ̃, à pè wel wilki.
30 Ǹtɛ, Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú tyí, pè
pé náh vi kè kɔ̃, tɛ́ yahle pé wèlnwȉlkȉnɔ́lɛ Nsyɔ̃ tyí.»
31 Tɛ́ Yesu tɔ̃ nɛ: «Nɛ̂ tɛ̃ mɛ mé kɩ tɔkɔ sãh kwɛy gbĩ névyelɛ? Nɛ̂ tɛ̃ mɛ
pè tɔ?
32 Pè mɛ, á kɩ nɛ wɛ̃npȉ sɔ̃ kɔ̃ tɛ̃ n syah tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo
wɛ̃ tyí nɛ, pépi-á yɩkɩ fĩbɩ pé tyí, tɛ́ pé náh se yi. Pé tɔ̃ kũ yɩ̀kɩ̀ gbɩ mɔ, pè
náh se tɔ̃ gbo.

---

* **7:22** 7.22 - Yah n tɛ Yesayi sɛ́bɛ́y 35.5 ànɛ̂ 61.1 sɔkɔ. † **7:27** 7.27 - Yah n tɛ Malakɩ sɛ́bɛ́y 3.1 sɔkɔ.

33 Ǹtɛ, Wèlnwi̋lki̋-ò Nsyɔ̃ pɔ, à náh mɛ n yõ, à náh mɛ di̋vẽnɛ n wɔ, tɛ́ yé
nɛ, ǹ yɔ̏gbèkè náh mɛ.
34 Névi Pi-á se pɔ, à n yõ tɛ́ n wɔ, yé tɔ̃ nɛ, pè yah yèwònpɩ, ànɛ̂ sètɛ̃-á
ǹnɛ, mɔ́rí syípú ànɛ̂ tyípêl pípú kódi̋-á.
35 Ǹtɛ, Liyel lékǻm tyilɛ, gbɩ ye sélɛ sé fɛ̃nsyipu tyí.»

Yesu pi yɔ́ tyîpêl yɔ̃ mɔ à kɔ̃

36 Farisiyɛ̃ di̋ yɔ́ sɔ̏ mɛ, pè n ye Simɔlɛ. Sɔ̋ yɔ́lɛ, à Yesu ye nɛ, à pɔ yõke
yõ pé tyí. Á mɛ kyɩ de kénɛ di̋ gbô, à tɛ̃ yõke yah.‡
37 Tɛ́ kénɛ kwil sɔkɔ, tyípêl pí-ò pi yɔ́ sɔ̏ mɛ. Wǎh noh nɛ, Yesu-á mɛ
yõkelɛ n yõ Farisiyɛ̃ di̋ gbô, à pɔ nɩrɩ pãn pènɛ̀kì yɔ́lɛ, so pèpɛy yɔ́ sɔkɔ.
38 Tɛ́ mɛ vi Yesu náh tȉnnɛ, à n gbo ǹ yétĩnɛ n kwɛ Yesu gbyɛ̂̂h yõ, tɛ́ sélɛ
n kele ǹ yɔ̏yénnɛ, tɛ́ sè pɔrɩ tɛ̃, tɛ́ nɩrɩ mɛ̀nɛ n mɔ sé yõ.
39 Farisiyɛ̃ di̋ nɛ̂-á ye Yesulɛ, ǹmɔ-á képah wɛ sɛ̃, à tyah n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ
nɛ, di̋ mɛ̀-à sɔ̏ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-òlɛ, pi nɛ̂-á n tũ ǹ tyí yɔ̀, wǎh náhkɩ ǹ
dùkù pĩ nɛ ńkɛ̃, tyípêl pí-ò ǹgbɛ̃-á ǹnɛ.
40 Yesu mɛ wɛy tɔkɔ, tɛ́ yo Simɔ tyí nɛ, tir yɔ́-á mɛ pé tyí yo yo tɛ̃nɛ ǹ
tyí. Simɔ mɛ nɛ, à kè yo, kwɔ́-ò di̋.
41 Képah sɔkɔ, à mɛ yo ǹ tyí: «Kmɔ mɔ́-ò yɔ́ kmɔ sɔ̏ mɛ nép̂î nímí yísyɔ́
yõ. Núkú sɔ̏ yĩnɛ à à dyah pɔ́ plɔ́ kyɛkwɛ́lɛ, ní-ò mɛ yĩnɛ à à dyah plɔ́
tikiníní pɔ́ gbãmnɛ.
42 Ǹtɛ, pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ fɛ̃ ǹ tyí dyah n pi sɛ̃, di̋ pé nímí tyí
yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃, ǹ tyí kɩ nɔ kal nɛ̂ tɛ̃ tyí pépi nímí sɔkɔ?»
43 Simɔ mɛ à syah nɛ, péwɔ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, nɛ̂ kɔ̃lɩ-á kal, ǹmɔ-á. Yesu mɛ
nɛ, gbɩ-á à yo.
44 Képah sɔkɔ, tɛ́ ǹ yah vi pi tȉnnɛ, tɛ́ yo Simɔ tyí: «Á pi mɛ̀ wɛ kɛ̀? Ǹmɔ-á
de á gbô, á náh gbyɛ̂̂h wu wu ninɛ ń kɔ̃. Ǹtɛ ǹmɔ wɔ ǹ yétĩ kwɛ ń gbyɛ̂̂h
yõ, tɛ́ sè kele ǹ yɔ̏yénnɛ.
45 Ǻwɔ náh ń pɔrɩ tɛ̃. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃nɛ, wǎh de pɔ sɔ̃, à náh mɛ yal mɔ ǹ
gbyɛ̂̂h pɔ́ríntɛ̃nɔlɛ.
46 Ǻ náh mó tɔ̃ nɩrɩ mɔ ń yõ, ǹtɛ ǹmɔ tɛ̃ wɔ nɩrɩ pãn pènɛ̀kì mɔ ń gbyɛ̂̂h
yõ.
47 Mé kélɛ n yo á tyí nɛ: pi mɛ̀ tyípêl náhnáh nɔ́pi pól-á yɔ̃ mɔ à kɔ̃.
Képah ye, à tyínɔnɔ ǹgbɛ̃ tir mɛ̀ pɩ. Ǹtɛ, yɔ̃nmɔnɔ-à pɩ nɛ̂ tyí kwéyy, ǹmɔ
tyínɔnɔ n mó nɛ kwéyy.»
48 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pi mɛ̀ tyí: «Á tyípêl ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
49 Képah sɔkɔ, wǎh sɔ̏ mɛ n yõ ànɛ̂ nónónɛ, pè tyah n sõ pé fɔkɔnɩ sɔkɔ
nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se di̋ mɛ̀nɛ, tɛ́ à kɩ pɔ tyípêl tɔlɛ n yɔ̃ mɔ nɩ?
50 Kǎh pɩ sɛ̃, Yesu mɛ yo pi tyí: «Ńmɔ yõ sɛ̃nɔ́ ye ǹ pwah mɔ. Nɛ n yuku
yèvɩnɩ sɔkɔ.»

8

Tɔ̏ sǻhpú ànɛ̂ syɔ́ yîsyɔ́ Yesu sɔ̏ tɛ̃

‡ **7:36** 7.36 - Yesu mɛ gbi̋nɛ, nénpɔ́ tãn sɔ̏ ńkɛ̃nɛ pé gbalɩ kɛ̃kɩ n tɛ̃ yõke ǹgbnɔlɛ n yõ.

1 Kénɛ tyi sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu sɔ̋ mɛ n kɔ n kɔ̃ kwíl-ǹgbnɔ ànɛ̂ kwílpî,
mɛ nìvìnì wɛy sə̋nnɛ n yo Liyel yɔ̏tɔ̃rí tyí sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̏ sə̋hpú nɛ́pɛ̂ gbɔ̃nimí
sɔ̋ mɛ ǹnɛ,
2 ànɛ̂ syɔ́ yísyɔ́ tɔlɛ, wăh sétə̏n yĩni wilki nónó sɔkɔ, tɛ́ pé yamnɔ tyɛ.
Makadala kwil Mari sɔ̋ mɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á sétə̏n kwărninɔ wil,
3 ànɛ̂ Nsyannɛ, nɛ̂-á Yerɔdɩ tahrɩ kyɔ̀mì-ò dɩ̋ Kusa kyɩlɛ, ànɛ̂ Susanɩnɛ,
ànɛ̂ syɔ́ náhnáh yísyɔ́lɛ, nónó-á sɔ̋ pé gbə̏n yîlɛ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sə̋hpúlɛ n
yohnɩ n mɔ.

Sèmukɔ mîr-ò sèmìrkìlɛ

4 Képah sɔkɔ, névye sɔ̋ mɛ wil kwlo kwlo pól sɔkɔ, à n pɔ n pɔ Yesu tyí.
Tɔ́wû ǹgbɛ̃-á pɔ tuke mɔ sɛ̃, à mɛ sèmìrkì yɔ́ yãh pé tyí nɛ:
5 «Sɔ̃ yɔ́lɛ, sètõ yɔ́ lésõ wil ǹ sèmukɔlɛ n mir. Wăh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́
syɩkɩlɩ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ. Wɛ̃kɔbɩ kɔ sɔkɔ sé yõ, kèpye mɛ pɔ sè yɔ.
6 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ légbɩ̃ yõ, à fi, tɛ́ núkú tõ kɔkɔ vínɔ́ kɛ̃ tɛ̃ tyí.
7 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ de pə̏n nɩyɔ̃. Săh fi wɛ̃ tyí pə̏nnɛ, pə̏n mɛ fyãh sé yõ.
8 Ǹtɛ, yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ, à fi. Sépi wɔ kyãh, à pɔ pyenɔ
lèkwɛ̌kwɛ pɩ.» Sèmìrkì mɛ yə̋hntɛnɔ náh, Yesu tõ yo pé tyí yı̋npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ
nɛ ńkɛ̃: «Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh.»
9 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̏ sə̋hpú à piki yah sèmìrkì mɛ̀ yõlɛ.

Yesu sèmukɔ mîrnɔ́ sèmìrkì yõ yo

10 À mɛ yo pé tyí: «Liyel tɔ̃rí tyi nónó-á mɛ wɔ̃bìnɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi
tɛ̃ wɔ kɔ̃. Ǹtɛ, tɛ́lɔ́ tɛ̃ tyí, sèmìrn ó sɔkɔ ye sè kɩ n yãh.
Képah sɔkɔ, pè kɩ n yah díkídíkí,
tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ n pi.
Tɛ́ kɩ n nohnɩ,
tɛ́ pè náh ké yõ pĩ n pi.»
11 Tɛ́ tõ yo pé tyí: «Sèmìrkì mɛ̀ yõ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Mir mir sèmukɔ
mɛ̀nɛ, Liyel wɛy ye.
12 Tɛ́ névye túkù mɛ wɛ̃gbalɩ tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, sétõ n pɔ kè
wilki pé nnɔ sɔkɔ nɛ, pè káh pɔ sɛ̃ ké yõ, pè mó pwáhnmɔnɔ wɛ.
13 Túkù mɛ légbɩ̃ yõ tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, pĕ kè fɛ̃ n syi nìvìlɛ.
Tɛ́ pè náh n yɛ kè yə̏hnìnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pĕ kè fɛ̃ n syi nɛ́npɔ́ swɔ ó sɔkɔ,
tɛ́ mɔ́nyahnɔ-à núkú pè yĩni tɛ̃, pĕ pé náh vi kè kɔ̃.
14 Túkù mɛ pə̏n mɛ́-ńsah tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ, ànɛ̂
tahrɩ yáhnɔ́, ànɛ̂ kèkõyɔ̃ nìvì tyi n pɔ kè fyãh. Kàh pɩ sɛ̃, pè n wũ nɩyɔ̃, kè
náh tirlɛ n pɛkɩ pé tyí.
15 Ǹtɛ, túkù mɛ sétáh pèpɛy tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, pĕ kè syi n
sah pallɛ nɩ pèpɛy sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ tɔ̃nsàhnɔ́lɛ. Ǹ tɛ́ ké tɛ̃nɔ́ plɛ, yõre n wɛ
ké tyí, sèmukɔ pɛ́kínɔ́ tyí kɔ̃lɛ.»

Yesu-á sèmìrkì nɛ̂ mɩ fɔ̀tnɔ̀ tyí sɔkɔ

16 Yesu tõ yo pé tyí: «Névi se kɩ fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ kɩ dú kwĩnki mɔ ké yah,
képah náh pɩ, kɩ kè dah mɔ sɛ̃ sɛ̃ kwâh sètàhkì sɔ̋? Tɛ̃ náh kè sah n pi
fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kè n pɩ n pi kyòolɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ dépú tyí di?
17 Tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ wɔ̃bìnɔ́lɛ, tɛ́ kɩ n wũ n pi wìlkìnmɔ-ńkɛ̃nɛ kégbɔ́.
Sètı̏n sɔ̋ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi pɩ̋-ńkɛ̃nɛ, ànɛ̂ wìlkìnmɔ-ńkɛ̃nɛ kwèyy.

18 Névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnìnɔ́ kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yõ. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí
kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á à mɛ n sõ nɛ, páh mɛ wɛ, ké tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.
Kǎh pɩ sɛ̃, yé kyɔ̀mìnɔ́lɛ n pɩ yé nohnɩ dùkù sɔkɔ!»

Yesu yṹnpyé ànɛ̂ ǹ yṹnɛ

19 Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ fɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, ǹ yṹnpyé, ànɛ̂ ǹ yṹ pɔ yĩni tɛ̃
nɛ́npɔ́. Ǹtɛ tɔ́wû tɛ̃ tyí, pè náh tɛ̃ wɛ nɔ de ǹnɛ.
20 Pè mɛ yo mɔ ǹ tyí nɛ, ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ yṹnpyé-á mɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ kégbɔ́. Pǎh mɛ
ké tyí nɛ, pé à wɛ.
21 Képah tɛ̃̀nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Nónó-á Liyel wɛynɛ n nohnɩ tɛ́ ké tyilɛ n
pɩ, pépi ye ńmɔ yṹ ànɛ̂ ń yṹnpyélɛ.»

Yesu yɑ̃́hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

22 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè
yɛ pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ.
23 Tɛ́ pǎh mɛ krótókèlɛ n to n yuku gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Yesu dɔ. Dǒ, yɑ̃́hpékè yɔ́ kõ
pé yõ yɔ sɔkɔ, à ninɛ n tɔkɔ n mɔ krótókè sɔkɔ, kè syi pɔ n yuku ninɛ, dlo
n tyah pé nɔ́nɔ́lɛ.
24 Pè mɛ nɔ de Yesu tnɔ̂, mɛ ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃! Yɔ-á
mɛ n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ dɛ́! Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ yuku, tɛ́ dírí kõ yɑ̃́hkí, ànɛ̂
ni yõ. Yɑ̃́hkí mɛ yĩn, yɔ tiki tɛ̃, tyah pɩ sṹmm.
25 Kǎh pɩ sɛ̃, à yo pé tyí: «Yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ńyɑ̃h?» Tíkí tɛ̃ tyí, pé gbɑ̃̀n
du, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se dɩ̃́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à fɛ̃ n yo yɑ̃́hkí ànɛ̂
ni ńtɛ̃ tɔ tyí, sè n sah ǹ tyí yõ nɩ?

Yesu sétɑ̃̀n kwĩnki yĩni wilki dɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ

26 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Yerasɛnɩ sétáh yõ,
Kalile yèsreynɛ.
27 Wǎh mɛ n tiki krótókè sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, dɩ̃́ yɔ́ wil kwil sɔkɔ, à pɔ à yohnɩ,
sétɑ̃̀nnɛ ǹ sɔkɔ. Kwil mɛ̀ nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Tɛ́ kè pɩ di mónɔ́lɛ, à náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ
flɔlɛ n mɔ, ànɛ̂ à náh mɛ n tɛ̃ gbô. Ǹ tɛ̃-ǹsah ye sɔ̃̀ léyɑ̃̂l wrɔ́.
28-29 Tɛ́, sétɔ̃ mɛ̀ sɔ̃̀ n yuku dɩ̃́ mɛ̀ yõ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ. Pè sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ à
pukubi kɛ̃̀lɔ́, ànɛ̂ kârnnɛ nɛ, pé à tɛ̃ sah. Ǹtɛ, ǎ púkúbí-ńtɑ̃̂n nɔ́pi kɔ̃lɩ, tɛ́
sétɔ̃ mɛ̀ à tɔkɔ n de gbɛ̃́nnɩ tɑ̃̀ntɑ̃̀n sɔkɔ. Képah sɔkɔ, wǎh Yesu wɛ, Yesu
mɛ yo ǹ tyí nɛ, à wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ. Wǎh yo sɛ̃, dɩ̃́ pɔ kɔ kwĩnki ǹ yah, tɛ́ de
syi yɩ̃́npɔ̃̀ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n kõ pé tyí nɩ, yɔ̃̀tah Liyel pi Yesu?
Páh ǹnɛ n ni, à káh pé fõh.
30 Yesu mɛ à piki yah nɛ, ǹ yĩn se sɔ̃́ nɩ? Tɛ́ kǎh pɩ, sétɑ̃̀n náhnáh sɔ̃̀ mɛ
dénɔ́lɛ ǹ sɔkɔ, à mɛ nɛ, pé yĩn-á Mɛ́fwóbé Kwĩnkilɛ.
31 Képah sɔkɔ, sétɑ̃̀n nɔ́pi mɛ Yesu ni nɛ, à káh sé yĩni wilki tɛkɩ mɔ
yèvyɑ̃hrɩ tɛ̃-ǹsah.
32 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sel kwĩnki yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ n yah n yõ n kõ yɔ̃lɩ yõ. Sétɑ̃̀n
nɔ́pi tɔ̃ Yesu ni nɛ, à yɛ sé kõ sé kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. Ȁ mɛ ké wɛ̃̀kìlɛ sè kõ.
33 Képah tɛ̃ sɔkɔ, sétɑ̃̀n nɔ́pi wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ tɛ́ kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel
kwĩnki nɔ́pi núkú kènpĩn to tiki tùkùtùkù, à kyɩ de yɔ́npɛ̃́kì sɔkɔ, kè kõ kè
sè yõ.
34 Sel nɔ́pi fɛ̃pu-á képah wɛ sɛ̃, pè to kyɩ kè yɑ̃h kwil, ànɛ̂ yèpǐyey sɔkɔ.

35 Képah tɛ̃nɛ, tyi nónó-á pɩ, névye wil nɛ, pé kyɩ sé ségblɔ́ yah. Pè pɔ
yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, té dɩ́ nɛ̂-á sɔ̏ sétɛ̏n wil ǹ sɔkɔ, pè à wɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ Yesu tnɔ̂.
À sɔ̏ mɛ flɔ mɔ, té mɛ tírr. Kǎh pɩ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃.
36 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̏ ǹ dɛ́nmɔ dùkù wɛ, pè kè yãh tɛ́lɔ́ syah.
37 Kǎh pɩ sɛ̃́, tíkí tɛ̃ tyí, Yerasɛnɩ sétáh yõ névye pól kè yah kɔ̃ Yesu tyí
nɛ, à yal gbɛ mɔ pépilɛ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ de krótókè sɔkɔ, à n tyah
sɔ́kɔ́nɔ́lɛ.
38 Tɛ́ dɩ́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̏ sétɛ̏n wil, kénɛ dɩ́ Yesulɛ n ni nɛ, à yɛ pé tɛ̃ ǹnɛ. Ǹtɛ,
Yesu náh kè fɛ̃ syi, tɛ́ yo ǹ tyí:
39 «Liyel-á tyi nónó pól pɩ á tyí, á syɩ n yuku á gbô, ǹ kyɩ sè yãh.» Wǎh
yo sɛ̃́, dɩ́ mɛ ǹ syɩ yuku ǹ tɩ̏nnɛ. Tɛ́ tyi nónó pól-á Yesu pɩ ǹ tyí, à sélɛ n
yãh n kɔ̃ kwil pól sɔkɔ.

Yayirusi pîsê yîlkînmɔnɔ, ànɛ̂ pi nɛ̂-á tũ Yesu fwɔ̀mɔnɩ tyí

40 Tɔ́wû sɔ̏ mɛ Yesu syɩkɩ tɛ̃ sɛ̃́, képah ye, wǎh wil yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, à pɔ
yĩni n tɛ̃ pé tnɔ̂ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pé pól à yohnɩ nìvì sɔkɔ.
41 Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ ye dɩ́ yɔ́ pɔ yĩni tɛ̃, pè n ye Yayirusilɛ. Ǹmɔ ye sɔ̏
nɛ́npɔ́ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah yétɛ̃nɛ. Wǎh yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, à gbètukunɔ
di ǹ yah, té à ni nɛ ńkɛ̃́, kékwɛ, à pɔ pé yuku péwɔ gbô,
42 ńkɛ̃́, písê nɛ̂-á pé tyí ǹ gblɔ̌y núkúnínɛ, tɛ́ mɛ ye gbɔ̃ninɔ́ kénkɔ̃ sɔkɔ,
wǎh mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu-á n sɔkɔ nɛ́npɔ́, tɔ́wû à fyãh
kɑ̃́mm yey yey póllɛ.
43 Tɛ́, sê yɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́. À sɔ̏ mɛ n yɔ tɔ̋ kwɛ́nɔ́ ńyânnɛ pópó, ye
gbɔ̃ninɔ́. Ǹ gbɔ̏ pól syi pɔ tyɛ syɛy pínɔ́lɛ sènpɩbɩ tyí, té pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh
tɛ̃ wɛ à dɛ mɔ.
44 À mɛ nɔ de Yesulɛ ǹ náh tɩ̏nnɛ, té tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyãh tyí. Nɛ́npɔ́ swɔ,
ǹ ńyân núkú tyɛ.
45 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se tũ péwɔ tyí nɩ? No pól-á pé
vyɛ̃ynɛ n kɔ̃lɩ nɛ, pépi náh sɛ̃́, Pyɛrɩ mɛ nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, névye-á fyãh sah ǹnɛ
kɑ̃́mm.
46 Ǹtɛ, Yesu mɛ nɛ, ǹnî yɔ́-á tũ pé tyí. Páh kè pĩ nɛ, tǎhkì yɔ́-á wil pé
sɔkɔ.
47 Képah sɔkɔ, pi mɛ̀-á pɔ pĩ nɛ, tir mɛ̀ náh tɔ̃ fɛ̃ n wɔ̃bɩ, à pɔ ǹ gbètukunɔ
di Yesu yah wílsyahrɩ sɔkɔ. Tir nɛ̂ yĩn-á à tũ ǹ tyí, té kè yãh no pól yɩ̃́ yah,
ànɛ̂ sɔ̃́-á à dɛ́nmɔnɔ wɛ nɛ́npɔ́ swɔ.
48 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pi, á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ. Nɛ
n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ.»
49 Gbɩ̃́ nɛ̂-á Yesu mɛ kénɛ wɛy yónɔ́ sɔkɔ, dɩ́ yɔ́ wil yɔ̏tɛ̃ dɩ́ Yayirusi gbô,
à pɔ yo Yayirusi tyí nɛ, ǹ písê-á yah kwlɔ, ńkɛ̃́, à káh fwɔ̃tɛ̃ kwɔ́-ò dɩ́ kwlɔ.
50 Ǹtɛ, Yesu-á képah noh, à mɛ yo Yayirusi tyí nɛ ńkɛ̃́: «Káh tíkí pɩ! Sɛ̃ ó
sɛ̃ ké yõ, té á písê kɩ ǹ min wɛ.»
51 Tɛ́ pè mɛ sɔkɔ Yayirusi gbô. Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃, à náh fɛ̃ syi nɛy de ǹnɛ, à
wil Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ pípir sú, ànɛ̂ ǹ yũ̋ tyí sɔkɔ.
52 Légbɩ̃́nɛ, no pól sɔ̏ mɛ pípir kũ pɔ̀lɛ n gbo mɛ yãm yãm tyilɛ n pɩ.
Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yé káh nɛ n gbo! À náh ku, dɔy sɔkɔ ye ǹnɛ.»
53 Ǹtɛ, névye-á sɔ̏ mɛ ǹ kúntɛnɔ pĩ tɛ sɛ̃́, pè tyah kɔ̃lɛ Yesulɛ n ko.
54 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ à tɛ̃ ǹ gbɔ̏ tyí, té à kah ye: «Ń pi, yuku!»

55 Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ min núkú ké syɩ de ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à yuku. Wăh yuku, Yesu
mɛ kè yah kɔ̃ pé tyí nɛ, pè yãrlɛ à kɔ̃ à yõ.
56 Kăh pɩ sɛ̃, ǹ dúbípú gbɛ̃̀n du, tɛ́ Yesu kè yah kɔ̃ pé tyí nɛ, pè káh tir
mɛ̀ yãh nɛy tyí.

9

Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimî tõ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí ye tuke mɔ, tɛ́ tăhkɩ̀ ànɛ̂
tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ, pè sétɑ̃̀n póllɛ n yĩni, pè mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ.
2 Képah sɔkɔ, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo n kɔ̃, pè mó
yámpúlɛ n dɛ n mɔ.
3 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí nɛ, pè káh kwâh yɔ́ ńtẽ tɔkɔ wɛ̃kɩ̀ kɔ yĩnnɛ. Pè káh ńsĩn
tɔkɔ, pè káh pilki tɔkɔ, pè káh yõke tɔkɔ, pè káh pɔ́ tɔkɔ. Ànɛ̂ nɛy káh
fwɔ̀mɔlɔ nínɔ́ tɔkɔ. Tɛ́ tɔ̃ nɛ:
4 «Yâh kyɩ wɛ twah kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé tẽ képah sɔkɔ fɔ́ɔ́, kè pɔ nɔ yé yal
gbɩ̃́ tyí nɛ́npɔ́.
5 Tɛ́, nónó-à kyɩ yahle nɛ, yé káh twah pé tyí, yâh n wil kénɛ kwil sɔkɔ,
yé yé gbyɛ̃̂h nɛ̀ngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́. Képah kɩ pɩ gbáhdyâh dínsàhnɔ́lɛ
pé tyí.»
6 Képah tẽ̀nɛ, pè mɛ sɔkɔ, à kyɩ n kɔ n kɔ̃ kwlo kwlo sɔkɔ, à nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy
sɑ̃́nnɛ n yo n kɔ̃, tɛ́ mɛ yámpúlɛ n dɛ n mɔ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ.

Yerɔdɩ fɔkɔ fẽ̀kɩ̀nɔ́lɛ

7-8 Légbɩ̃́nɛ, Kalile kwil tãm yɔ̃̀tẽ ǹgbẽ̀nɛ, Yerɔdɩ ye sɔ̃̀. Ǹmɔ-á Yesu tyípínɔ́
nɔ́pi pól noh gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, túkù ńtẽ mɛ n yo nɛ, Nsyɔ̃-á ǹ syɩ min wɛ, à wil
lékyɩ̂ sɔkɔ. Túkù mó nɛ, ǹgbò Liyel tẽ̀ntɔ̃̀ syínyo-ò Yeli-á pɔ wil mɔ. Túkù
mó tɔ̃ nɛ, ǹgbò Liyel tẽ̀ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́-á yuku wil lékyɩ̂ sɔkɔ. Păh yo sɛ̃
Yerɔdɩ tyí, ǹ fɔkɔ fẽ̀kɩ.
9 Képah sɔkɔ, à nɛ, tɛ́ páh se Nsyɔ̃ yõ kãm.* Ǹtɛ, nɛ̂ tẽ ó tyípínɔ́ se tɔ̃ pé
n nohnɩ yɔ̀ nɩ? Kăh pɩ sɛ̃, à tyah Yesulɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé à wɛ.

Tɔ́wû ǹgbẽ púnɔ́lɛ Yesu tyí

10 Yesu tẽ̀ntɔ̃be-á pé syɩ pɔ ǹ tnɔ̂, pè pé tyípínɔ́ pól yãh à syah. À mɛ pè
tẽ yal pé yahlɛ, à yuku pélɛ kwil yɔ́ gbɔ̀pɔ, pè n ye Besayidalɛ.
11 Ǹtɛ, tɔ́wû-á pɔ pé sɔ́kɔ́nɔ́ pĩ sɛ̃, pè pé nyáh sõ kyɩ nɛ́kwɩ̃́nkílɛ. Képah
sɔkɔ, Yesu pè tẽ pallɛ, mɛ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yãh pé tyí, tɛ́ mɛ yámpúlɛ n dɛ
n mɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ lènɔlɛ n yah n kɔ̃.
12 Ǹtɛ, gbĩ-á pɔ n yi, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹgbǒ gbẽ̀nnɩ
tyah sɔkɔ-á pélɛ ásɔ̂ dɛ́! Ǹkẽ̀, wăh náhkɩ tɔ́wû fin mɔ, pè kyɩ sɛ̃-ńtɑ̂n ànɛ̂
yõke yah kɔ̃ gbɔ̀plɔ kwlo ànɛ̂ yèpɩ̀yey sɔkɔ.
13 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Yépi yõke yah pè kɔ̃ pè yõ yé gblɔ̃̌y kɛ̀!»
Pè mɛ à syah nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ, ànɛ̂ yẽ̀nkyɔ plɔ́ nínɔ́ ó-á mɛ pé tyí dɛ́! Tɩ̂,
à se mɛ ké tyí nɛ, pépi kyɩ yõke dwe pɔ nɛ́kwɩ̃́nkí nɔ́pi pu nɩ?
14 Tɛ́ díbí sɔ̃̀ nɔ nɛ́pɩ̃̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm kénkɔ̃lɛ nɛ́npɔ́.
Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè no kɔ̃ pè kɔ̃ tẽ tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́lɛ
nɛ́pɩ̃̂ tikiníní pɔ́ gbãm gbãmnɛ.

* **9:9** 9.9 - Yah n tɛ Markɩ sɛ́bɛ́y 6.14-29 sɔkɔ.

15 Pè kè pɩ, wǎh yo sɔ̃, à no pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃.
16 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ búrn plɔ́ kwlɔ, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ,
tɛ́ ǹ yah yɔ̃ yȋnyõ, à Liyel ni sé yõ, tɛ́ sè kwɔkɩ, à ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ nɛ, pè syi
tɔ́wû kɔ̃.
17 Képah-á pɩ, no pól yõ tɔ̃. Tɛ́ pè pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke mɔ, vyɔ́ gbɔ̃ninɔ́
yȋ́nɛ.

Pyɛrɩ kè yo nɛ, Krista-á Yesulɛ

18 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̀ mɛ ǹ gbɛ kyɩ tɛ̃ nírílɛ n pɩ, ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpúlɛ ǹ tnɔ̂. Képah
sɔkɔ, à mɛ pè piki yah nɛ: «Névye tɛ̃ tyí, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?»
19 Pè mɛ à syah nɛ, túkù-á nɛ, Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù mɛ nɛ, Yeli-á
ǹnɛ. Túkù mó nɛ, ǹgbò gbȋ Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò lékó yílkínmɔnɔ-á.
20 Pǎh yo sɛ̃, à pè syah nɛ: «Tɛ́, yépi tɛ̃ tyí, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?» Képah tɛ̃nɛ,
Pyɛrɩ mɛ nɛ ńkɛ̃́: «Krista yé álɛ, Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ.»
21 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu pè kah sni nɛ, pé káh kè yo nɛy syah,
22 tɛ́ tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Névi Pi yȋnɛ à yèvyãhrɩ pɩ náhnáh. Yèwàhnì,
ànɛ̂ sárká wȉlkȉpu yɔ̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú kɩ à yahle n
pi. À kɩ ko mɔ, tɛ́ ké sèpȉn tɔ̃-ò sɔ̃́lɛ, à kɩ ǹ syɩ min wɛ.»

Yesu sɔ̀ tɛ̃ dùkùlɛ

23 Képah náh, à yo no pól tyí: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé ńmɔ sɔ̀ tɛ̃, tɛ̃
ǹ gblɔ̌y dyɔ yȋ́ tyi yɛ, sõmɛsɔ̃́ à mó nɛ mɛ ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah, ń sɔ̀ tɛ̃.†
24 Yah, névi nɛ̂-à nɛ ńkɛ̃́, páh n to n pwah kũ yah, tɛ̃ náh min wɛ n pi.
Ǹtɛ, nɛ̂-à kũ fɛ̃ syi ńmɔ yȋnnɛ, tɛ̃ wɔ min kɩ pwah.
25-26 Névi nɛ̂-á ńmɔ, ànɛ̂ ń wɛy fɛ̃nsyinɔ yah sen ku, ńmɔ Névi Pi tɔ kɩ
sen ku nɛ, mé náh tɛ̃ pĩ, mâh sɔ̃́ nɛ̂nɛ pɔ ń yɔ̀tɔ̃rí sɔkɔ, ànɛ̂ ń sú tyí, ànɛ̂
yȋnyõ tɛ̃ntõnè tyí sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, yõ se mɛ ké tyí, névi-à kèkõyɔ̃́ tahrɩ pól
wɛ, tɛ́ n tɛkɩ n pi ǹ min sɔkɔ, kɩ ǹ gblɔ̌y tyí yɩkɩ?
27 Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névye nónó-á mɛ ásɔ̂, pé túkù kɩ Liyel
tɔ̃rí wɛ yȋ́nɛ, tɛ́ kɩ mɛ min sɔkɔ.»

Yesu dùkù vȉnmɔnɔlɛ

28 Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, sèpȉn kwǎrtɔ̃nɔ kénkɔ̃-á sɔkɔ, Yesu Pyɛrɩ, ànɛ̂
Nsyɔ̃, ànɛ̂ Nsyakɩ tɛ̃ sɔkɔ yɔ̃lɩ yɔ́ yõ nɛ, pé kyɩ nírí pɩ.
29 Wǎh mɛ nírí sɔkɔ gbȋ́ nɛ̂nɛ, ǹ yèpɔ dùkù vi mɔ, tɛ́ ǹ flɔ piki préyy.
30 Nɛ́npɔ́ swɔ, díbí nɛ́pȋ nímí núkú wil, mɛ yɑ̃́hkìlɛ n yãh ànɛ̂ Yesulɛ.
31 Moyisi ànɛ̂ Yeli ye sɔ̀ pɔ wil mɔ yȋnyõ tɔ̃rí sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yãh Yesulɛ,
wǎh kɩ ǹ tɔ̀ pɩ n tũ n pi sɔ̃, ǹ kúnɔ́ sɔkɔ Yerusalɛmɩ.
32 Tɛ́ légbȋ́nɛ, dɔy sɔ̀ mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ pé no tyí fɛ̃. Pǎh dɔ yuku, pè Yesu tɔ̃rí
dùkù wɛ ànɛ̂ díbí nɛ́pȋ nímí nɔ́pilɛ yȋ́nnɔ́lɛ ǹnɛ.
33 Képah náh, nɛ́pȋ nímí nɔ́pi-á n yal Yesu tnɔ̂ gbȋ́ nɛ̂nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ
tyí nɛ, pé yɔ̀tɛ̃, pé tɛ̃nɔ́-á kɩ plɛ ásɔ̂ dɛ́! Páh kɩ yèpyenɔ tɔ̃nɔ́ pɩ. Ǹkɛ̃ ǹmɔ
tyí-á núkúlɛ, Moyisi tyí mɛ núkúlɛ, Yeli tyí mɛ núkúlɛ. Tɛ́, à náh sɔ̀ pĩ, tir
nɛ̂-á à mɛ n yo.
34 Wǎh mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃, ńyȋ́rkȉ yɔ́ núkú wil fob mɔ pé yõ. Légbȋ́nɛ,
tíkí de Yesu tɔ̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ.

† **9:23** 9.23 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

35 Képah sɔkɔ, yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ wil Liyel tyí ńyɩ̃́rkì mɛ̀ sɔkɔ, mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́:
«Ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̀, ǹmɔ ye ń píɗɩ̃́nɛ, máh nɛ̂ yah wilki. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí!»
36 Pǎh wɛy mɛ̀ noh ńyãh sɔkɔ, nɛy náh tɔ̃ wɛ nɛ́npɔ́, nɛ́ Yesu ó náh. Kǎh
pɩ sɛ̃́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pé vyɛ̃y vike tɛ̃ syísyí. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, pǎh tyi nónó wɛ, pè
náh mɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yãh nɛy tyí.

Yesu sétɔ̃ yɩ̃ni wilki wɛ̃́npir yɔ́ sɔkɔ

37 Dendallɛ, pǎh tiki yɔ̃lɩ yɔ̃, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ Yesu yohnɩ.
38 Tɛ́ kénɛ tɔ́wû sɔkɔ, ɗɩ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, à tyah n de n syi nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ́, páh ǹnɛ
n ni, à yah dah mɔ pé píɗɩ́ tyí sɔkɔ, ǹmɔ núkúní-á pé tyí,
39 tɛ́ sétɔ̃ yɔ́-á mɛ n yuku n pɔ ǹ yɔ̃. Kàh yuku ǹ yɔ̃, à n de n syi nɛ́npɔ́
swɔ, ànɛ̂ kě à kah n yike pélpèl, tɛ́ gbèfɔ̀kɔ̀píkínì n nɛ n wil ǹ vyãh. Ànɛ̂
kè náh ǹnɛ n fin n mɔ súú. Kàh pópó ǹnɛ n fin mɔ, kě à fɔ̃h n kah n mɔ.
40 Képah-á, pé pɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ni nɛ, pè sétɔ̃ mɛ̀ yɩ̃ni, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ.
41 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, nɛ́pêl, ànɛ̂ Liyel yɔ̃ sɛ̃́-ńkɛ̃́ névye nɔ́pi!
Pé se yɩ̃nɛ, pé pé nɩ tɛ̃, pé tɛ̃ pélɛ, pé pɔ syɩ gbɩ̃́ nɛ̂ tyí nɩ? Ǹkɛ̃́, à pɔ ǹ píɗɩ̃́nɛ
ásɔ̃̂.
42 Piri-á núkú n nɔ n de Yesu tnɔ̂, sétɔ̃ à kwel min sétáh, tɛ́ à yike kègbɩlɛ.
Ǹtɛ, Yesu mɛ díri kɔ̃ sétɔ̃ yɔ̃, tɛ́ piri dɛ mɔ, tɛ́ ǹnɛ ǹ sú gbɔ̃̀ dahbɩ.
43 Képah tɛ̃nɛ, no pól gbɑ̃̀n du Liyel tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ tyílɛ.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ tyílɛ n tɔ̃ n yo

Ǹtɛ, no pól-à sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃̀ndùnì sɔkɔ sɛ̃́ ǹ tyípínɔ́ nɔ́pi pól yɩ̃nnɛ, à mɛ yo
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí:
44 «Nɛ̂-á mé n tyah yónɔ́lɛ yé tyí, yé kè noh pallɛ: Névi Pi kɩ n dahbɩ n
pi névye gbɔ̃̀.»
45 Ǹtɛ, pè náh sɔ̃̀ mɛ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ. Kè sɔ̃̀ wɛkɩ wɛ́npɩ̌llɛ pé tyí nɛ,
pè káh ké yɔ̃ pɩ̃. Tɛ́ ké dùkù píkínyahnɔ tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃ Yesu tyí.

Nɛ̂ tɛ̃́ kal?

46 Képah sɔkɔ, tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyah yékɑ̃̂blɛ n pɩ nɛ, pé pɩ̃ nɛ̂ tɛ̃-á kal pépi sɔkɔ.
47 Tɛ́ Yesu-á pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pɩ̃ sɛ̃́, à piri yɔ́ tɛ̃ sah ǹ tnɔ̂,
48 tɛ́ yo pé tyí: «Nɛ̂-á tyɩ̃́ɩ̃ kal yépi pól sɔkɔ, ǹmɔ kal tɛ́lɔ́lɛ. Képah ye,
névi nɛ̂-à piri mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃nɔ́ plɛ ńmɔ yɩ̃nnɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Ànɛ̂ névi nɛ̂
tɔ-à ńmɔ tɛ̃nɔ́ plɛ, ń tɛ́kínmɔ-ò ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Névi nɛ̂-à mɛ álɛ n fwó-ńkɛ̃́nɛ, tɛ̃́ mɛ álɛ

49 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ Yesu syah nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pépi-á ǹnɩ̂ wɛ, à mɛ sétɑ̃̀nnɛ
n yɩ̃ni ǹ yɩ̃n yɔ̃, tɛ́ à náh se sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ pépilɛ wɛ̃ tyí. Képah-á, pé nɛ, pé
ǹnɛ n yɩ̃ni n mɔ ké pínɔ́lɛ.
50 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Névi nɛ̂-à mɛ yélɛ n fwó-ńkɛ̃́nɛ, tɛ̃ mɛ
yélɛ. Képah ye, yé káh à yɩ̃ni n mɔ ké pínɔ́lɛ.»

Yesu yáhlenɔlɛ Samarɩ kwil yɔ́ tãn tyí

51 Képah náh, Yesu yɔ̃ndɔkɔnsɔkɔ gbɩ̃́-á pɔ nɔ yɩ̃̂nyɔ̃, à kè yah tɔkɔ yɩ̃n
núkú yɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, páh kɩ kyɩ Yerusalɛmɩ.
52 Kǎh pɩ sɛ̃́, à tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛkɩ mɔ ǹ yahlɛ. Pépi mɛ wɛ̃kì tɛ̃, à kyɩ de
Samarɩ kwil yɔ́ sɔkɔ nɛ, pé kyɩ twáh-ńsah yah sah à kɔ̃.
53 Ǹtɛ, wǎh sɔ̃npílɛ ǹ yah mɔ n yuku Yerusalɛmɩ tɩ̃̀nnɛ, kǎh pɩ sɛ̃́, nɛ́npɔ́
tãn mɛ yahle nɛ, à káh twah pé tyí.

54 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃-á képah noh sɛ̃́, pè nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
à se mɛ ké tyí nɛ, pé yɩ̃̂nyõ nyàh ye mɔ no nɔ́pi yõ, kè tiki n pɔ pè sukɛ n
mukuli nɩ?
55 Pǎh yo sɛ̃́, Yesu ǹ yah vi pé tɩ̃̀nnɛ, à dírí kõ pé yõ.
56 Képah náh, pè mɛ wɛ̃̌kì tɛ̃, à sɔkɔ kwil yɔ́ sɔkɔ.

À tyi pól wɛ yɛ, té Yesu sɔ̃̀ tɛ̃

57 Képah sɔkɔ, pǎh mɛ wɛ̃̌kì yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, dɩ̃́ yɔ́ Yesu syah nɛ ńkɛ̃́, páh kɩ
ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ n kɔ n kõ ǹnɛ, ǹ kɔ́-ńtɑ̃̂n pól sɔkɔ.
58 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Gbɛ̃́npɑ̃hlɔ tyí, pɩ̃̀ mɛ. Kèpye tyí, syè
mɛ. Ǹtɛ Névi Pi tɛ̃ tyí, wɛ́nsɛ̃nmɩ̀-ǹsah ńtɛ̃ náh mɛ.»
59 Tɛ́ mɛ pyě yo ǹnî tyí: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃.» Kénɛ dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, à yɛ, pâh pɔ pé
sú lékó ǹgbò yɩ̃ tɛ.
60 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ à syah nɛ: «Yɛ lékyî kõ, pè pé lékyîlɛ n yɩ̃, té áwɔ
mó kyɩ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo n kõ.»
61 Képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ mó yo Yesu tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, páh kɩ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Tɛ́ à
yɛ pé kõ, pé kyɩ ké wɛ̃̌kì ni pé gbô tɑ̃n tyí.
62 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à nyeh wɛkɩ tɛ̃ swɑ̃hlɛ n wɔ,
tɛ́ n yah náhlɛ, tɛ̃ náh fɛ̃ Liyel tɔ̃́rí tɔ̃̀ pɩ n pi.»

10

Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ nînɔ́ tɛ̃ntɔ̃̀ pínɔ́lɛ

Yesu dúbînɔ́lɛ

1 Képah náh, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu mɛ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ nínɔ́
yísyɔ́ yah wah, té pè tɛkɩ mɔ nímí nímínɛ ǹ yah tɩ̃̀nnɛ, kwlo ànɛ̂ wley wley
pól sɔkɔ, ǹmɔ-á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ pé gblɔ̌y nónó sɔkɔ,
2 tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Sèmukɔ tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃ mɛ dò, tɛ́ ké tɔ̃̀npɩbɩlɛ kwéyy. Yé
sètɛ̃ ni, à tɔ̃̀npɩbɩ náhnáh tɛkɩ mɔ, ǹ sèmukɔ tɔkɔ yɩ̃nnɛ.
3 Yé nɛ n yuku! Tɛ́, yé mɛ á kɩ nɛ, képɔ́pî sɔ̃́, mé n tɛkɩ n mɔ gbɛ̃́npɑ̃hlɔ
nɩyɔ̃́.
4 Ǹtɛ, yé káh pɔ́, ànɛ̂ pilki, ànɛ̂ lékyêh tɔkɔ. Yé káh yɩ̃n wɛkɩ nɛy tyí wɛ̃̌kì
yah.
5 Ànɛ̂, yâh kyɩ n de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé wɛy gbennɛ, yé yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Yèvɩnɩ
nɛ n mɛ kéte mɛ̀ sɔkɔ.›
6 Kàh pɔ yɩ̃nɛ nɛy mɛ yèvɩnɩnɛ n yah n kõ kénɛ kéte sɔkɔ, yé yèvɩnɩ
yénmɔnɔ mɛ̀ kɩ pɩ tɛ̃ wɔ tyílɛ, yé mó tɛ̃ nɛ́npɔ́. Képah-à mó pí-ńkɛ̃́nɛ, yé
yèvɩnɩ yénmɔnɔ kɩ ké syɩ pɔ yé tyí.
7 Tɔ̃̀npɩ ye yɩ̃nɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ yõre wɛ́nɔ́lɛ. Képah ye, yâh twah kéte nɛ̂ sɔkɔ,
pàh yé kõ yõke nɛ̂nɛ, yé kè yõ, ànɛ̂ pàh yé kõ wɔ wɔ kwâh nɛ̂nɛ, yé kè wɔ.
Tɛ́, yé káh nɛ n vi n mɔ n twah n kõ gbéngbèn sɔkɔ.
8 Yâh kyɩ de kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè yé tɛ̃́nɔ́ plɛ, pàh kwâh nɛ̂nɛ yé kõ, yé kè
yõ.
9 Yé mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ, nónó-á mɛ nɛ́npɔ́. Yé mó nɛ n yo kénɛ kwil
tɑ̃n tyí nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɔ̃́rí-á yɩ̃ni tɛ̃ tɛ pé tyí.
10 Ǹtɛ, yâh kyɩ de kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè nɛ, yé káh twah pé tyí, yé wil kyɩ
pé tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ, yé mó yo nɛ,

11 pé kwil nɛ̀ngbɔ̃ nɛ̂ ńtɛ̃-á tahlɩ yé gbyɛ̂h tyí, yáh kɩ sè kwer kwɛ pè kɔ̃.
Ǹtɛ, pè pĩ nɛ, Liyel tɔ̃rí-á yĩni tɛ̃ tɛ.
12 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tukey tuke sɔ̃́lɛ, Sodɔmɩ* kwil fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃
kɩ fàhfàh kal kènɛ kwil tyílɛ.»

Kwlo nónó-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel yõ

13 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo kwlo nɔ́pi tyí sɔkɔ nɛ: «Yèvyãhrɩ mɛ yé yõ, Korasini
ànɛ̂ Betisayida tãn! Gbĩ̀l tyi nónó-á pɩ yé tyí, sɛ̃́nkɔ̃-à sɔ̃̀ mɛ pɩ Tiri ànɛ̂ Sidõ
tãn tyí, pé Liyel wɛ̃kì tɛ̃́nɔ́ di náhkɩ mɛ mo. Pè náhkɩ mɛ yèkwɔrɩ flɔ mɔ,
tɛ́ náhkɩ mɛ pé piki syĩ̀lɛ pé tyípêl nàhnpĩ gbónɔ́ sɔkɔ.
14 Ǹtɛ, tukey tuke sɔ̃́lɛ, Tiri ànɛ̂ Sidõ fɔ̃́hnɔ́ kɩ pɩ fàhfàh kal yépi tyílɛ.
15 Tɛ́, áwɔ-á, Kapɛrnayumi, á se wɛ nɛ, wáh kɩ yɔ̃ dɔkɔ yĩ̂nyõ? Póllɛ! Á
kɩ tiki yuku fɔ́ɔ́ lékókwíl nyàh tɛ̃-ǹsah.»
16 Tɛ́ tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à n nohnɩ yé tyí, ńmɔ tyí ye tɛ̃ n
nohnɩ, tɛ́ nɛ̂-à yé yahle, ńmɔ ye tɛ̃ yahle ànɛ̂ ń tɛkɩ mɔ́-ò tɔlɛ.»
17 Képah náh, tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ nínɔ́ nɔ́pi pé syɩ pɔ de
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, mɛ n yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, ǹmɔ yĩn yõ, sétɑ̃̀n ńtɛ̃-á mɛ n sah
pépi yóré yõ!
18 Képah tɛ̃nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Mé sɔ̃̀ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ wɛ, à wil yĩ̂nyõ, à tiki
kɛ núkú, à pɔ syɩkɩ pũ̀ sɔ̃ yikiri yɑ̃̌l.
19 Ǹtɛ, yé yah, mé tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃: Yé kɩ n kɔ vyeh, ànɛ̂ mĩ̀ntyĩ yõ. Ànɛ̂
yé kɩ fɛ̃ sépɛ tǎhkìlɛ n yɩkɩ, tɛ́ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh yé nɔ n pi.
20 Tɛ́ yé káh yɛ yé nɩ vɩ sétɑ̃̀n sàhnɔ́ ó tyílɛ yé yóré yõ. Ǹtɛ, yé yé nɩ vɩ
nɛ, yé yni-á mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ yĩ̂nyõ.»

Yesu nɩ vínɔ́lɛ

21 Légbĩ̂-ó sɔkɔ, Yesu nɩ kah vɩ Liyel Mírkí gbɔ̃̀ yõ. Képah sɔkɔ, à mɛ nɛ:
«Bɔ̃̌, áwɔ nɛ̂-á yĩ̂nyõ, ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃̂nɛ, mé álɛ n gbilki, áwɔ nɛ̂-á tyi nɔ́pi
wɔ̃bɩ yĩ pĩ́pú, ànɛ̂ lékɑ̃́mpu yah, tɛ́ sélɛ wɛ̃́npì wɔ wɛ̃kɩ. Àwe, bɔ̃̌, áwɔ dyɔ
yĩ́í tɛ̃ ye nɛ kè pɩ sɛ̃.
22 Ń sú ye sé póllɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ. Ǹtɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh Liyel pilɛ n pnɛ, nɛ́
sú ó náh. Sɛ̃ ó ye, nɛy tɔ náh súlɛ n pnɛ, nɛ́ pídĩ́ ó náh, ànɛ̂ wǎh mɛ ké tyí
nɛ, pé pé súlɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ.»
23 Képah náh, Yesu ǹ yah vi ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tĩ̀nnɛ, tɛ́ yo pépi ó tyí: «Yèvɩnɩ
mɛ yé tyí, yépi nónó-á tyi nɔ́pi wɛ.
24 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tɛ̃ntõnè náhnáh, ànɛ̂ yɔ̃̀tãm náhnáh sɔ̃̀
mɛ ké tyí nɛ, pé sè wɛ, tɛ́ pè náh sè wɛ. Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ, yáh nónó noh, pé
sè noh, tɛ́ pè náh sé tɔ wɛ noh.»

Samarɩ kwil nɛ́gbí yɔ́ sèmĩ̀rkìlɛ

25 Légbĩ̂nɛ, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́-ò yɔ́ sɔ̃̀ nɛ, pé Yesu mɔ yah, tɛ́ yuku yĩn,
à yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, kwɔ́-ò dĩ́, pé se kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nɩ?
26 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, tir nɛ̂ se wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel tyi sàhnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɩ? Tir nɛ̂ se à mɛ n kar ké sɔkɔ nɩ?

---

* **10:12** 10.12 - Sodɔmɩ nɛ̂ tyí-á yo, ké sɔkɔ névye tyípêl pínɔ́ sɔ̃̀ kah tnɔ, fɔ́ɔ́ Liyel pɔ pé pól sukɛ
nyàhlɛ. Kè yah n tɛ Tyàhnɔ́ sɛ́bɛ́y 19 sɔkɔ.

27 Dɩ́ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, kăh mɛ wã́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃, á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyɩ́-á
yĩnɛ kè nɔ á tyɩ́ á nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á tăhkɩ̀ póllɛ, ànɛ̂ á sõnɔ
póllɛ. Á ní-ò tɔ tyɩ́ mó nɔ á tyɩ́ á gblɔ̃y tyɩ́ kɔ̃lɛ.†
28 Wăh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Á yo plɛ. Képahlɛ n pɩ, á kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min
wɛ.»
29 Ǹtɛ, dɩ́ mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé gbɩ wɛ. Kăh pɩ sɛ̃, à Yesu syah nɛ, nɛ̂ se
péwɔ ní-òlɛ nɩ?
30 Yesu mɛ à syah nɛ: «Dĩ yɔ́ ye lésõ wil Yerusalɛmɩ, à mɛ n tiki n yuku
Yeriko sɔkɔ, tɛ́ kyɩ wil mɔ yĩ́pú yõ. Pè mɛ à tɛ̃ ǹ gbɛ̃̀n yî pól tɛ̃ syi, tɛ́ à ko
markɩ sah, tɛ́ sɔkɔ.
31 Tɛ́, kè pɔ yĩnɛ, sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ mó mɛ n tiki n pi kénɛ wɛ̃kɩ̀lɛ.
Wăh pɔ dɩ́ mɛ̀ wɛ, à gbɔ sɔkɔ fɩ́ɩ́.
32 Képah náh, Levi yɩ̃̀kɩ̃̀ nɛy yɔ́ tɔ tɔ̃ pɔ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́.‡ Ǹmɔ tɔ-á à wɛ sɛ̃,
à gbɔ sɔkɔ fɩ́ɩ́.
33 Ǹtɛ, Samarɩ nɛy yɔ́ sɔ̃̀ mɛ n yuku kɔ́lɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kyɩ dɩ́ yõ dɔkɔ. Ǹmɔ
wɔ-á à wɛ sɛ̃, ǹ yãm à tɛ̃.
34 À mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ dɩ̀vɛ̃ ànɛ̂ nɩrɩ mɔ ǹ nɩ́y yah, tɛ́ sè pukubi. Tɛ́ mɛ à
dɔkɔ mɔ ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ ńkwɛ̃́ndyɩ́kɩ̀ yõ, à yuku ǹnɛ nɛ́pân twáh-ńsah yɔ́ sɔkɔ,
à kyɩ yah dah mɔ ǹ tyɩ́ sɔkɔ.
35 Ké dendallɛ, à mɛ pɔ́ plɔ́ nɩ́nɔ́§ wilki nɛ́pân twáh-ńsah yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ kɔ̃, tɛ́
nɛ, à nɛ n yah n dah n mɔ dɩ́ mɛ̀ tyɩ́ sɔkɔ. Ǹkɛ̃, wàh kɩ sɔ̃ gbɔ̃̀ wilki à kah
mɔ képah yõ, pâh pé syɩ pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, páh kɩ à dyah kélɛ.»
36 Képah yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu dɩ́ piki yah nɛ, ǹmɔ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, yĩ́pú-á dɩ́
nɛ̂ pɩ yɔ, ǹmɔ ní-ò se nɛ̂ tɛ̃nɛ nɛ́pɩ̃̂ tɔ̃mɩ́ nɔ́pi sɔkɔ nɩ?
37 Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́-ò mɛ à syah nɛ, nɛ̂-á ǹ yãm yah, ǹmɔ-á. Képah
tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Á tɔ kyɩ sɛ̃́nkɔ̃lɛ n pɩ.»

Yesu tɛ̃́nɔ́ pèpɛynɛ Martɩ ànɛ̂ Mari tyɩ́

38 Tɛ́ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú-á sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kɩ̀ yõ sɛ̃, à kyɩ de kwɩ́lpɩ́r yɔ́ sɔkɔ.
Tɛ́ kénɛ kwil sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Martɩlɛ. Ǹmɔ mɛ Yesu tɛ̃ plɛ ǹ gbô.
39 Tɛ́ gbɛ̃ sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ ǹ tyɩ́, pè n ye Marilɛ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ pɔ tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu tnɔ̂, à ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ.
40 Légbɩ̃́nɛ, Martɩ yah mɛ n vyãh Yesu fèn pɩ́nɔ́ sɔkɔ. À mɛ pɔ yo Yesu
tyɩ́ nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, pé gbɛ̃ sê-á tɔ̃̀ pól sah péwɔ ó kɔ̃, tɛ́ pɔ tɛ̃ ǹ tnɔ̂, kè kó mɛ
tirlɛ ǹ yah nɩ? À kó n yo ǹ tyɩ́, à pélɛ n yohnɩ n mɔ nɩ?
41 Ǹtɛ, à mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Martɩ, áwɔ mɛ á gblɔ̃ynɛ n kwlɔ, mɛ á fɔkɔlɛ
n sõ tyi náhnáh tyɩ́lɛ.
42 Ǹtɛ, tir núkú ó tyɩ́ ye yõrelɛ. Mari ye ké pèpɛy yah tɔkɔ, nɛ̂-á kè náh
n tɛ̃ n syi n yah n pi ǹ tyɩ́.»

11

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ nîrî pɩ dùkù yõ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ Liyellɛ n ni fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ. Wăh ni tɛ, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú sɔkɔ
yɔ́ à syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, à pépi kwɔ Liyel ni dùkùlɛ, sɔ̃́-á Wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ sɔ̃̀
kélɛ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú kwɔ.

† **10:27** 10.27 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.5 ànɛ̂ Levibi sɛ́bɛ́y 18.5 sɔkɔ. ‡ **10:32** 10.32 - Levi nolɛ,
pépi Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ tɔ̃̀npɩbɩlɛ ye sɔ̃̀ pɩ. § **10:35** 10.35 - Ké légbɩ̃́ pɔ́ plɔ́ nɩ́nɔ́ sɔ̃̀ nɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ núkú
tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ dannɛ.

2 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yâh Liyellɛ n ni, yé nɛ n yo nɛ ńkɛ̃:
‹Sú Liyel,
no pól kɔ̃ pè ǹ pĩ Liyellɛ.
Á tɔ̃rí kɔ̃ kè pɔ.
3 Á sõmɛsɔ̃́ gbĩ̀yĩ̀kĩ̀ yõkelɛ álɛ n kɔ̃, nɛ̂-á kɩ n yĩnɛ n pi álɛ.
4 Nónó-á n pɩ n de ápi tyí, á ye mɛ sélɛ n yɔ̃ n mɔ pé tyí. Képah ye, ápi tɔ tyípêl yɔ̃ mɔ á kɔ̃.
Ànɛ̂, káh n yɛ à sétõ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ n syi.›»
5-6 Képah náh, Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Yépi sɔkɔ yɔ́ tyí kɔ́ɗĩ́-à mɛ,
tɛ́ à pɔ wil ǹ tyí lénɩlɛ nɛ ńkɛ̃, pé kɔ́ɗĩ́ yɔ́-á mɛ wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ, à pɔ pé tyí,
tɛ́ yɔ̃ yɔ̃ kwâh náh mɛ pé tyí kɩ à kɔ̃. Ǹkɛ̃, à dɛkɩ pé kɔ̃ búrn plɔ́ tɔ̃nɔ́lɛ.
7 Ǹtɛ, ní-ò mɛ̀-à ńtyĩ́nɔ tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh, tɛ́ yo mɔ ǹ tyí nɛ, à káh pélɛ
n kwlɔ, wɔ̀kɔ̀ yah-á vike tɛ núkúnúkú, péwɔ ànɛ̂ pé wɛ̃npĩ̀-á sɛ̃, pé náh fɛ̃
yuku búrnnɛ à kɔ̃ n pi.
8 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: ɗĩ́ mɛ̀-à sɔ̃ yuku sélɛ à kɔ̃-ńkɛ̃nɛ pé kódírí yĩnnɛ,
à kɩ yuku ǹ yétɔ̂ yĩ póllɛ à kɔ̃ ǹ nínɔ́ gblɔ́vyã̂hrí tɛ̃ wɔ yĩnnɛ.
9 Ǹtɛ, ńmɔ tɛ̃ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé nɛ n ni Liyel tyí, à kɩ yélɛ n kɔ̃.
Yé yáhnkɔ̃nɔlɛ n pɩ, yé kɩ n wɛ. Yé wɔ̀kɔ̀ yah mɩ, kè kɩ yɩkɩ mɔ yé kɔ̃.
10 Sɛ̃ ó ye, nɛ̂-à ni Liyel tyí, tɛ̃ n wɛ n syi. Nɛ̂-à yah kɔ̃, tɛ̃ n wɛ. Ànɛ̂ nɛ̂-à
wɔ̀kɔ̀ yah mɩ, kè n yɩkɩ n mɔ tɛ̃ kɔ̃.
11 Sú nɛ̂ tɛ̃ mɛ yépi sɔkɔ, ǹ pi-à yɛ̃nkɔ̂ ni ǹ tyí, à kɩ wahynɛ à kɔ̃?
12 Képah náh pɩ, wàh séngbĩ́ ni ǹ tyí, à kɩ mĩ̀nkɔ̃nɛ à kɔ̃?
13 Ǹtɛ, yépi nónó-á nɛ́pêllɛ, yâh yé wɛ̃npĩ̀ kɔ̃nɔ́ yah wɛ yípéplɔlɛ, sú Liyel
nɛ̂-á yĩ̂nyõ, ǹmɔ náh n pɩ plɛ n kal, à ǹ Mírkílɛ ké yáhnkɔ̃pu kɔ̃ n pi di?»

Túkù nɛ, Yesu tɛ̃nwɛnɔ-á wil sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ Belsebuli tyí

14 Sɔ̃ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ sétõ yɔ́lɛ n yĩni n wilki ɗĩ́ yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á à kɔ̃ à wɛkɩ
kwlɔ. Sétõ-á fyɔ̀ wil ɗĩ́ mɛ̀ sɔkɔ, ɗĩ́ tyah n wɛkɩ, kè pɩ gbɛ̃̀ndùǹìnɛ tɔ́wû tyí.
15 Tɛ́ túkù mó sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ Belsebuli gbɔ̃̀ yõ-á à n yĩni
sétɛ̃̀nnɛ.
16 Túkù mó ǹ mɔ́nyah yĩnnɛ, mɛ n yo ǹ tyí nɛ, à gbĩ̀l yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á
n wil yĩ̂nyõ.
17 Ǹtɛ, Yesu-á pé fɔ́kɔ́sõnɔ pĩ sɛ̃, à yo pé tyí: «Kwil nɛ̂ névye-à gbɛkɩ tyah
wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ kwil kɩ pɔ yɩkɩ, ké vì kɩ syɩkɩlɩ dohnɩ wɛ̃ yõ.
18 Ǹtɛ, yáh nɛ ńkɛ̃, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ gbɔ̃̀ yõ-á ńmɔ sétɛ̃̀nnɛ n yĩni-à; sétõ-à tyah
ǹ gblɔ̃̀ynɛ n fwo, ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí se kɩ n wũ n pi?
19 Ǹtɛ, ńmɔ-à mɛ sélɛ n yĩni Belsebuli gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ yépi pye wɔ-á dò, nɛ̂ gbɔ̃̀
yõ mɛ pépi n yĩni sélɛ wɛ́? Pépi ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ yé kɔ̃.
20 Ǹtɛ, Liyel gbɔ̃̀ yõ-à mé n yĩni sétɛ̃̀nnɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃rí-á
yĩni tɛ̃ yé tyí.
21 Tǎhkì-á mɛ ɗĩ́ nɛ̂ sɔkɔ, ànɛ̂ mɛ́fwóyĩ̂lɛ ǹ tyí, wàh ǹ kételɛ n syɩkɩ, tir
yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ǹ gbɛ̃̀n yĩ nɔ n pi.
22 Ǹtɛ, nɛ̂ tǎhkì-á kal ǹ tyílɛ, ǹmɔ-à pɔ, tɛ́ tɛ̃ wɛ ǹ tyí, à kɩ ǹ mɛ́fwó yĩ tɛ̃
syi, wǎh sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɔ̃̀ sah nónó yõ, tɛ́ kɩ ǹ wɔ̀kɔ̀ yĩ kwel dibi.
23 Képah ye, névi nɛ̂ náh mɛ ń pèpɛy nɛynɛ, ń pělnɛy ye tɛ̃nɛ. Névi nɛ̂
náh ńnɛ n yohnɩ n mɔ tùkènmɔnɔ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ kárkínɔ́lɛ n pɩ.»

Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n fɛ̃ ǹ syɩ n pɔ

24 «Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃́nnɩ kɔ n kɔ̃, ǹ mɩ̀-ǹsah yah n kɔ̃.
Wàh wɛ́-ńkɛ̃́nɛ, à n yo ǹ gblɔ̌y tyí nɛ, páh sɔ̃̀ wil ńyãh sɔkɔ, páh kɩ pé syɩ
yuku nɛ́npɔ́.
25 Wàh ǹ syɩ, à n kyɩ ǹ tɛ̃-ǹsah dyàh wɛ yàlntɔ̃nsàhnɔ́lɛ, plɛ́ntnɔɔ.
26 Képah tɛ̃nɛ, sétõ mɛ̀ n kyɩ sé no sétɑ̃̀nnɔ́ kwǎrninɔ syah, nónó-á peke
kal ǹmɔlɛ. Sè n kyɩ n de n tɛ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃́, tɛ̃ mɛ̀ dùkù ké syɩ n peke
n kal ǹ gben tɛ̃nɛ.»

Yɛ̀vɩnɩ kègbɩlɛ

27 Képah tɛ̃nɛ, Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, pi yɔ́ tɛ̃ tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ yo
mɔ ǹ tyí yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, sê nɛ̂ fɔkɔ sɔkɔ-á à wil, tɛ́ ǹ yɩ̃́nɔ́ yĩ, yèvɩnɩ-á mɛ
ǹ tyí.
28 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pi tyí: «Yèvɩnɩ ye pyě mɛ névye tyí, nónó-á Liyel
wɛynɛ n nohnɩ, tɛ́ ké tyilɛ n pɩ ké wɛ̃kɩ̀ yõ.»

No gbɩ̃̌l yɔ́ yah kɔ̃ Yesu tyí

29 Képah sɔkɔ, névye-á pɔ n tuke n mɔ Yesu tnɔ̂, à tyah n yo nɛ: «Kwɛy
gbĩ névyelɛ, nɛ́pêl ye pélɛ, pè mɛ gbɩ̃̌l yɔ́lɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ, kèyǎh ńtɛ̃ náh
n pɩ pè wɛ̃kɩ n pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò Yonasɩ tyí sɔkɔ.
30 Sɔ̃́-á Yonasɩ lésõ pɩ kwní yɔ̃́nmɔnɔlɛ Ninivi tãn tyí, sɛ̃́ ó ye, Névi Pi tɔ
kɩ pɩ kwní yɔ̃́nmɔnɔlɛ kwɛy gbĩ névye tyí.
31 Pi nɛ̂-á lésõ yɔ̃̀tɛ̃nɛ Saba sétáh yõ, à lésõ wil fɩ́ɩ́ sétáh yɩ̃̀n tyí, à pɔ yɔ̃̀tɛ̃
dɩ̃́ Salomo lékɑ̃́m wɛlɔ noh. Ǹtɛ gbɩ yõ, nɛy mɛ ásɔ̃̂, nɛ̂-á kal Salomolɛ. Kǎh
pɩ sɛ̃́, Liyel fɔ̃́ tukey tuke sɔ̃́lɛ, kénɛ yɔ̃̀tɛ̃ pi kɩ yuku kwɛy gbɩ̃́ névye tyí, kɩ
lékàhlɛ pè kɔ̃.*
32 Ànɛ̂ tɔ̃, Ninivi kwil tãn lésõ fɛ̃ syi Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃, Yonasɩ-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ yo
pé tyí. Ǹtɛ, nɛy mɛ ásɔ̃̂, nɛ̂-á kal Yonasɩlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel fɔ̃́ tukey tuke
sɔ̃́lɛ, Ninivi kwil tãn kɩ yuku kwɛy gbĩ névye tyí, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.»†

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kyòolɛ

33 «Névi se kɩ fɔ̃̀tnɔ̀ soh wɔ̃bɩ, képah náh pɩ, kɩ dú kwɩ̃nki mɔ ké yah? À
náh kè sah n pi fɔ̃̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kyòo wɛ yĩnnɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ dépú tyí di?
34 Sɛ̃́ ó ye, á yɩ̃́ ye á wil kyòolɛ. Á yɩ̃́-à mɛ plɛ, à wil tɔ pól n nɛ mɛ kyòo
sɔkɔ. Tɛ́, á yɩ̃́-à mɛ plɛ́-ńkɛ̃́nɛ, á wil pól n nɛ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ.
35 Á gblɔ̌y kyɔmɩ yɩ̃́ɩ́, kyòo nɛ̂-á á sɔkɔ, kè káh nɛ mɛ fɛ̃́ntũ̂nɛ.
36 Tɛ́ á wil pól-à mɛ kyòolɛ, fɛ̃́ntũ̂ tyah kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ, á kɩ mɛ kyòolɛ, sɔ̃́-á
fɔ̃̀tnɔ̀lɛ kyòo á tyí.»

Yesu náh kè yo nɛkɩ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú sɔkɔ

37 Yesu-á wɛkɩ tɛ, Farisiyɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ à ye yõke yõ yĩnnɛ ǹ gbô. Képah tɛ̃nɛ, pè
de à tɛ̃ yõke yah.
38 Farisiyɛ̃ mɛ̀-á Yesu wɛ, à tyah n yõ tɛ́ à náh ǹ gbɑ̃̀n wu Nsyifunɔ wu
dùkùlɛ, kè ǹ gbɑ̃̀n du.
39 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Sɛ̃́ ó ye, yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, yě wóhlɔ́
ànɛ̂ yɛ̃yɔ̃́vyɔ náhlɔ́ wu n tɔ̃ n sah, tɛ́ yé fɔkɔ táhlɔ́ n nɛ n mɛ yúkúnɔ́lɛ pèkè,
ànɛ̂ yĩbe dékè tyilɛ.

* **11:31** 11.31 - Yah n tɛ Yɔ̃̀tãm sɛ́bɛ́y gben 10 sɔkɔ. † **11:32** 11.29-32 - Yonasɩ tyílɛ, yah n tɛ Yonasɩ sɛ́bɛ́y 3 sɔkɔ.

40 Lékẩm kɛ̃ névye nɔ́pi, nɛ̂-á mɔ vyɔ́ náhlɔ́lɛ, à náh sé sɔkɔ táhlɔ́ tɔ mɔ
di?
41 Yé sé sɔkɔ táhlɔ́ yì yĩ yãm tãn kɔ̃! Képah-à pɩ, sé pól kɩ pɩ pallɛ yé tyí.
42 Yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃! Yě yímî ànɛ̂ swãh sɔkɔ pɛ̃nfɛ̃nè pól
gbãm-ònɔ́lɛ Liyellɛ n kɔ̃. Ǹtɛ, yě n yahle tɔ̃nsàhnpɩnɔlɛ névye tyí, ànɛ̂ Liyel
tyí náh nɔ yé tyí. Képah nɛ̂ tɔ-á sɔ̀ yé yĩnɛ yè nɛ n pɩ gbɔ̀nwɔ̀kɔ̀ kɛ̃nɛ.
43 Yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃! Yě tɛ̃-ǹtẩn gbrolɛ n yah n kɔ̃ Liyel
ní-ńtẩn vì sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ n pɔ yé
tyí tɔ́wû tɛ̃-ǹtẩn sɔkɔ.
44 Pèkè mɛ yé yɔ̃, yépi nónó-á mɛ á kɩ nɛ, léyẩl nírínɔ́ sɔ̃, névye n nɛ n
kɔ sé yɔ̃, pɩ̃́-ńkɛ̃nɛ.»‡
45 Yesu-á yo sɛ̃, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́-ò yɔ́ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, wǎh mɛ n
wɛkɩ sɔ̃, pépi tɔ-á à n gbyɔ dɛ́!
46 À mɛ yo ǹ tyí: «Yépi Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú tɔlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃! Yépi
nónó-á ńkɛ̃nɛ no twah n mɔ tɔ́kɔ́pêllɛ, tɛ́ yé náh n fɛ̃ n syi n so n mɔ pé
tyí kèngbɔ núkú fyélɛ.
47 Pèkè mɛ yé yɔ̃, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyopu léyẩllɛ n tɔ̃ n sah n
mɔ, tɛ́ yépi náh tãn ye mó tɔ̃ ko mɔ pélɛ.
48 Képah n wɛ̃kɩ nɛ, yáh yé súbí tyípínɔ́ fɛ̃ syi. Pépi-á Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyopu
ko mɔ, tɛ́ yépi sɔ̃npí pé léyẩllɛ n tɔ̃ n sah n mɔ.
49 Képah ye sɔ̀ Liyel yo lékẩm sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Mé kɩ tɛ̃ntɔ̀ syínyopu tɛkɩ
mɔ pè kɔ̃, ànɛ̂ tɛ̃ntɔ̃belɛ. Pè kɩ pé túkù ko mɔ, tɛ́ kɩ túkù fɔ̃h.›
50 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel kɩ kwɛy gbĩ névye fɔ̃h n pi Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyopu nɔ́pi
yĩnnɛ, nónó-á ko mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ gbĩ́ dukulɛ,
51 à tɔkɔ Abɛlɩ kònmɔnɔ tyí, à pɔ syɩ Nsakarɩ kúnɔ́ tyí, nɛ̂-á ko mɔ sárká
wìlkì-ǹsah, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ wrɔ́. Gbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí
nɛ: kwɛy gbĩ névye kɩ n fɔ̃h n pi képah yĩnnɛ.
52 Pèkè mɛ yépi Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú yɔ̃, yépi nónó-á Liyel wɛ̃kì
wɛ́npĩnɔ yah kɔ̃ névye tyí. Yépi náh mɛ n kɔ kélɛ, tɛ́ nónó-á se nɛ, pé
nɛ n kɔ kélɛ, yé pépi yĩni mɔ.»
53 Képah sɔkɔ, Yesu wìlntɛnɔ náh nɛ́npɔ́, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú, ànɛ̂
Farisiyɛ̃nɔ pé fɔkɔ vyãh ǹnɛ kègbɩlɛ, tɛ́ tyah ǹnɛ n piki n yah tyi duke
duke pól yɔ̃.
54 Pè sɔ̀ mɛ ǹnɛ n mɔ n yah nɛ, à pilki ǹ vyãh wɛlɔ sɔkɔ pé kɔ̃ pé à wɛ
tɛ̃.

12

Gblɔ̌y kyɔ̀mìnɔ́lɛ vyɛ̃nnînì wɛ́kínɔ́lɛ

1 Képah sɔkɔ, nɛ́kwɩ̃́nkí-á tuke mɔ tnɔ́nɔ́lɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ fɔ́ɔ́, mɛ wɛ̃ gbyɛ̂hnɛ
n suki, Yesu tyah n yo ǹ tɔ̀ sẩhpú ǹgbò tyí: «Yé yé gblɔ̌y tɛ̃ Farisiyɛ̃nɔ
vyɛ̃nnínì wɛ́kínɔ́lɛ, képah nɛ̂-á n tɔ̃ n mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí kɔ̃lɛ mífẩhkì sɔkɔ.
2-3 Tyi nónó pól-á yé n yo fɛ̃ntû̃ sɔkɔ, sè kɩ pɔ noh gbìntɔ̃lɛ kyòo yah.
Ànɛ̂ nónó pól-á yé n plɔ n yo wɛ̃ níkílɔ́ yey, wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh, sé pól kwní
kɩ pɔ kɔ̃ gbɛ̃ntîn yɔ̃. Képah ye, tyípìl yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ̂-á kɩ n wũ n pi
wìlkìnmɔ-ńkɛ̃nɛ. Sètìn sɔ̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ̂-á kɩ n wũ n pi pɩ̃́-ńkɛ̃nɛ.»

‡ **11:44** 11.44 - Nsyifunɔ tyí, léyɛ̃kì yɔ̃ kɔ́nsɔkɔnɔlɛ, Liyel dêl ye.

Nɛ̂ tîkî-á yĩnɛ pínɔ́lɛ

4 «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yépi nónó-á ń kódíbílɛ: yé káh névye yah tíkílɛ
n pı, nónó-á wil kɔ̀ ólɛ n ko n mɔ n pnɛ, tɛ́ pè náh tõ tir yɔ́lɛ n pı n kah n
mɔ n pnɛ képah yõ.
5 Nɛ̂ yah tíkí-á yĩnɛ pínɔ́lɛ, mé kı ǹnɛ yé wɛ̃kı: Liyel nɛ̂-á kı fɛ̃ névi wil
kɔ̀ kònmɔntɛnɔ náh, kı ǹ min dah mɔ tyɛ́-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ, yé ǹmɔ tíkílɛ n
pı. Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ ńkɛ̃: yé tɛ̃ wɔ tíkílɛ n pı.
6 Ǹtɛ̃npînɔ́ kwlɔ náh n yãm pɔ́píkí plɔ́ nínɔ́lɛ di? Ǹtɛ, Liyel dyɔ náh n
fwɔ sépi núkú yɔ́ ńtɛ̃ tyílɛ.
7 Ȁ wil képah sɔkɔ, yé yȍyén ńtɛ̃ pól dan mɛ pı̋nɔ́lɛ Liyel tyí. Kǎh pı sɛ̃́,
yé káh tíkí pı. Yépi tyí náh tah kal ǹtɛ̃npî kwĩnkilɛ di?»

À Yesu fɛ̃ syi, képah náh pı, à à yahle

8 Képah náh, Yesu tõ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: nɛ̂-à kè yo dal
mɔ névye yı̋ yah nɛ ńkɛ̃, páh mɛ ńmɔ tyí yõ, Névi Pi tɔ kı kè yo Liyel yı̂nyõ
tɛ̃ntõnè yı̋ yah nɛ ńkɛ̃, wǎh mɛ pé tyí yõ.
9 Ǹtɛ, nɛ̂-à ń yahle névye yı̋ yah, Névi Pi tɔ kı à yahle Liyel yı̂nyõ tɛ̃ntõnè
yı̋ yah.
10 Névi nɛ̂-à Névi Pi yı̋npo yo, kè kı yõ mɔ tɛ̃ kõ. Tɛ́ nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à Liyel Mírkí
gbyɔ, kè náh n yɔ̃ n mɔ n pi ǹ tyí.
11-12 Pàh yé tɛ̃ kyı tùkè-ǹsah Liyel ní-ńtɛ̂n vı̀ sɔkɔ, képah náh pı, yah tãm
tyí, képah náh pı, yȍtãm tyí, Liyel Mírkí kı yé kwɔ nɛ́npɔ́ swɔ, yáh nɛ nɛ̂
yo n pi. Képah ye, yé káh yɛ yé yáh-ńsah tyɛ, yáh nɛ n yo n wil n pi sɔ̃.»

Lékɛ̃́m kɛ̃ tàh dı̋ sèmı̀rkı̀lɛ

13 Tɔ́wû nıyɔ̋ sɔkɔ, ǹnî Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò dı̋, à yo pé nɛ́nkyí dı̋ tyí
nɛ, à yɛ pé pé sú gbɛ̃kı dibi.
14 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Ń dı̋, nɛ̂ sah ńnɛ nɛ, mé yélɛ n tuke, tı̂
nɛ, mé yé gbɛ̏n yı̂lɛ n dibi?»
15 Képah sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí: «Yé yé kyɔmı tahrı dékè képékèlɛ! Tahrı-à
sɔ̃ mɛ sɔ̃ névi tyí, képah náh fɛ̃ minnɛ à kɔ̃ n pi.»
16 Képah sɔkɔ, à tõ sèmı̀rkı̀ yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Tàh dı̋ yɔ́ lésõ mɛ, ǹ swãh
pɛkı yı̋ı̋ ǹ tyí.
17 Képah tɛ̃nɛ, à tyah n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, ǹtɛ, sèmukɔ mɔ́-ńsah náh se
mɛ fwɔ́ɔ pé tyí, sɔ̃ se pé kı pı nı?
18 Dǒ, à nɛ, páh kı nɛ̂ pı n pi, képah á yɔ̀: Páh kı pé díké sɔkı, tɛ́ kı sè tõ
mɔ gblò gblò, kı pé gbɛ̏n yı̂ pól mɔ sé sɔkɔ,
19 tɛ́ kı yo pé gblɔ̌y tyí nɛ, páh yɔ̀, yõke dò-á mɛ pé tyí pé gbȍ sȍ ye
náhnáh yĩnnɛ. Núkúnúkú, páh kı n mı, tɛ́ kı n yõ, tɛ́ kı n wɔ, tɛ́ kı nı̀vı̀lɛ
n pı pé dyɔlɛ.
20 Ǹtɛ, Liyel mɛ yo ǹ tyí: ‹Lékɛ̃́m kɛ̃ névi! Kwɛy lékɛ̂h ńtɛ̃ sɔkɔ á min kı
n syi n pi á tyí. Tɛ́ yı̂ nónó-á á tuke mɔ sah, sè kı pı nɛ̂ tyílɛ?›
21 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Névi nɛ̂-à tahrılɛ n yah n koh n sah ǹ gblɔ̌y
tyílɛ, tɛ́ Liyel fɔ̋ tyí yáhnɔ́ yahle, sɛ̃́ntɛ̃ ye n nɔ tɛ̃nɛ!»

Sõnɔ sàhnɔ́lɛ Liyel ó yõ

22-23 Képah náh, Yesu yo ǹ tȍ sɛ̂hpú tyí: «Névi min tyí náh tah kal yõkelɛ,
wil tyí mɛ tah kal flɔlɛ di? Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé káh yé
fɔkɔlɛ n sõ, yáh nɛ wɛ n yõ n pi sɔ̃, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n mɔ n pi sɔ̃.

24 Yé yah ǹgbɔ̃lɔlɛ kɛ̀: Sè náh sèmukɔlɛ n duku, sè náh sèmukɔlɛ n tɔkɔ.
Díké ànɛ̂ sèmukɔ kóhnsàh-ǹtɛ̏n tɔ náh mɛ sé tyí, tɛ́ Liyel sélɛ n pu. Ǹtɛ,
yépi tyí náh tah kal kèpyelɛ di?
25 Yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃̀ kɩ fɛ̃ kwéyy ńtɛ̃ fyé dohnɩ ǹ min wɛ́nɔ́ yõ ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ
gbɔ̃̀ yõ?
26 Tɛ̃́nwɛnɔ-à mɛ́-ńkɛ̃́nɛ yé tyí, à fɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃ tir tyĩ́ĩ ńtɛ̃ fyé pɩ n pi, sɔ̃́ pɩ, tɛ́
yé yé fɔkɔlɛ n sõ yî tɛ́lɔ́ tyí sɔkɔ?
27 Yé fĩlfĩ pɩ dùkùlɛ n yah kɛ̀: Sè náh tɔ̃̀lɛ n pɩ, sè náh flɔlɛ n tĩ. Ǹtɛ, mé
kélɛ n yo yé tyí nɛ: yɔ̃̀tɛ̃ Salomo ńtɛ̃́nɛ ǹ tahrɩ pól sɔkɔ, à náh flɔ pèplɔ wɛ
mɔ yah fĩlfĩ nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ kètɔ̀lɛ.
28 Fílkì nɛ̂ wɔ-á gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ kwɛynɛ, tɛ́ kɩ pɔ n sukɛ n pi ńsɔ̃̂nɛ, Liyel-á
képah fĩ pɩ pallɛ sɛ̃́, à náh n yah n dah n mɔ n pi yépi flɔ tyí sɔkɔ à kal
sépilɛ di, Liyel yõ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃́pú nɔ́pi?
29 Kăh pɩ sɛ̃́, yé káh yé gblɔ̃́ynɛ n kwlɔ yé yõke, ànɛ̂ yé wɔ wɔ yî yáhnkɔ̃nɔ
tyí sɔkɔ.
30 Kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, Liyel pĩ́-ńkɛ̃̂ névye ye ńkɛ̃́nɛ nɛ n yah n kõ sépi póllɛ
tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ. Ǹtɛ, yépi tɛ̃̀ wɔlɛ, yé sú Liyel pĩ nɛ, sé yétɔ̃̂-á mɛ yé tɛ̃.
31 Kăh pɩ sɛ̃́, yé Liyel tɔ̃́rí ǹgbò yah n kɔ̃! Képah sɔkɔ, à kɩ yî tɛ́lɔ́ dohnɩ
yé kɔ̃.
32 Kè ye nɔ yé sú tyí, à ǹ tɔ̃́rílɛ yé kɔ̃. Képah ye, yé káh tíkí pɩ, tɩ̃̏npir
yípɛ̂y!
33 Yé yé gbɛ̃̏n yî yãm, yé mó sé yĩ yãm tãn kɔ̃. Yé tahrɩlɛ n yah n sah Liyel
fɔ̃́, képah nɛ̂-á kè náh n yɩkɩ, kè náh se n tyɛ. Yĩ́pú náh fɛ̃ n kyɩ nɛ́npɔ́,
sóhrí tɔ náh fɛ̃ sè yõ.
34 Sɛ̃́ ó ye, á tahrɩ-à mɛ ńyãh, á sõnɔ tɔ n nɛ n mɛ nɛ́npɔ́.»

Gblɔ̃́y vìnsàhnɔ́ tyí sèmìrkìlɛ

35 «Yé nɛ mɛ yé vi sah tɔ̃̀ pɩ pɩ tɛ̃́nɛ, yé mó yé knɔ fĩ mɔ, yé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ mó
nɛ mɛ kɔ̃̀ntɛ̃nɔ́lɛ.
36 Yé nɛ mɛ á kɩ nɛ tɔ̃̀npɩbɩ sɔ̃́, nónó-á ńkɛ̃́nɛ mɛ pé yɔ̃̀tɛ̃ syíkíntɛ̃nɔ́ sɔkɔ
nɛ, wàh kɩ wil fúr pí-ńsah, à pɔ n de, tɛ́ kɩ fyɔ̀ wɔ̀kɔ̀ yah mɩ, pé núkú kè
yɩkɩ mɔ à kɔ̃.
37 Yèvɩnɩ mɛ pé yõ, tɔ̃̀npɩbɩ nónó yɔ̃̀tɛ̃-à ǹ syɩ pɔ pè wɛ, pè mɛ yáhnɔ́
sɔkɔ. Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yɔ̃̀tɛ̃ mɛ̀ kɩ ǹ tɔ̃̀ pɩ pɩ flɔ mɔ, tɛ́ kɩ
yõkelɛ pè kɔ̃ pè kɩ yõ.
38 Tɛ́ wàh se mɛ n syɩ pɔ lénɩlɛ, képah náh pɩ, tyah dal gbĩ́nɛ, tɛ́ pè mɛ ǹ
syíkínɔ́ sɔkɔ, yèvɩnɩ mɛ pé yõ!
39 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, gbóntɛ̃ dĩ́-à pĩ gbĩ́ nɛ̂-á yɛ̃́nwó kɩ n pɔ n pi ǹ tyí, à náh
n yɛ à kɔ̃ à n wɛ n de n pi ǹ gbô.
40 Névi Pi kɩ n pɔ n pi gbĩ́ nɛ̂-á yé náh mɛ ǹ pɔ́nɔ́ tyílɛ n sõ. Képah ye,
yépi tɔ yé gblɔ̃́y vi sah.»

Tɔ̃̀npɩ sɔ̃́ré nɛy ànɛ̂ yĩ́pîkî nɛynɛ

41 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ Yesu syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, pépi ó yĩn se à n yãh sèmìrkì
mɛ̀nɛ, tĩ̂ no pól yĩn se nɩ?

42 À mɛ yo ǹ tyí: «Gbô tahrɩ kyɔ̀mɩ̀-ò nɛ́gbí lékā́m névilɛ, nɛ̂ mɛ? Ǹmɔ pɩ
névilɛ, nɛ̂-á ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ kɩ à pɩ ǹ kéte kyɔ̀mɩ̀-òlɛ. Tɛ́ à kɩ tɔ̃̀npɩbɩ tɛ́lɔ́ yõkelɛ
pélɛ n kɔ̃ ké kɔ̃ gbɩ̃́nɛ.
43 Yèvɩnɩ mɛ ǹ tɔ̃̀npɩ mɛ̀ tyí, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́-à ǹ syɩ pɔ à wɛ à mɛ kénɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ.
44 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wǎh kɩ à pɩ ǹ gbɛ̃̀n yì pól kyɔ̀mɩ̀-òlɛ.
45 Ǹtɛ, tɔ̃̀npɩ mɛ̀-à tyah n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́-á kɩ mo pɔ́-
ńsah, tɛ́ tyah pé no tɔ̃̀npɩbɩlɛ n ko, pé syɔ́, pé díbí, tɛ́ mɛ n yõ, mɛ wɔ wɔ
yɩ̂lɛ n wɔ, à sètɛ̃̀nɩ̀nɛ n pɩ,
46 yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ kɩ pɔ ǹ yõ dɔkɔ sɔ̃́ yɔ́lɛ, à náh mɛ nɛ̂ sõ sah, ànɛ̂ gbɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ,
à náh nɛ̂nɛ n pnɛ. À kɩ pɔ à fõh képékèyɔ̂, tɛ́ kɩ à dyah Liyel tyí yáhlepu
dyah dùkùlɛ.
47 Ǹmɔ nɛ̂-á ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dyɔ yɩ̃́ɩ̃nɛ n pnɛ, tɛ́ à náh ǹ gblɔ̃̌y vi à képahlɛ n pɩ, à
kɩ ko náhnáh wɛ.
48 Ǹtɛ, névi nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ kè pɩ ǹpɩ̃́-ńkɛ̃́ sɔkɔ, tɛ́ yɩ̃nɛ ko syínɔ́lɛ, ǹmɔ kɩ ko
kwéyy wɛ. Pàh névi nɛ̂ kɔ̃ náhnáh, náhnáh kɩ yah kɔ̃ tɛ̃ tyí. Ànɛ̂ náhnáh-à
névi nɛ̂ gbɔ̃̀ dahbɩ, náhnáh tyí kɩ piki yah kal tɛ̃ tyí.»

Gbɛ́kínɔ́ nɛ̂-á kɩ pɩ Yesu yɩ̃nnɛ

49 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Nyàh ye mé pɔ sétáh yõ. Tɛ́ mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí
nɛ, kè nɛ mɛ kɔ̃ tɛ!
50 Ǹmɔ yɩ̃nɛ mè n de n wil yèvyãhrɩ yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè náh se mɛ n pi!
51 Yé se mɛ n sõ nɛ, yèvɩnɩ-á mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yõ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n
yo yé tyí nɛ: gbɛ́kínɔ́ wɔ-á pyě.
52 Képah ye, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, nɛ́pɩ̃̂ kwâl-à mɛ kéte núkú sɔkɔ, pè kɩ
gbɛkɩ: Tɔ̃́mí kɩ tyah nímínɛ n fwo, nímí kɩ tyah tɔ̃́mínɛ n fwo.
53 Sú yɔ́ kɩ tyah ǹ pídɩ̃́nɛ n fwo, pídɩ̃́ yɔ́ kɩ tyah ǹ súlɛ n fwo. Yṹ yɔ́ kɩ
tyah ǹ písêlɛ n fwo, písê yɔ́ kɩ tyah ǹ yṹnɛ n fwo. Yṹ yɔ́ kɩ tyah ǹ pídɩ̃́ kyɩlɛ
n fwo, pídɩ̃́ kyɩ yɔ́ kɩ tyah ǹ pɛ yṹnɛ n fwo.»

Tyi yáhnpɩ̃nɔlɛ, tɛ́ kɩ á pɩ dùkù pɩ̃

54 Yesu tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n yo tɔ́wû tyí: «Yɩ̃nyõ yah yɔ́ mɛ, yâh ńyɩ̃́rkɩ̀ wɛ ké
nɛ́npɔ́lɛ, yé n yo nɛ́npɔ́ swɔ nɛ, pṹ̀-á kɩ pɩ. Tɛ́, kè n mɔ́ n pɔ n pɩ sɛ̃́.
55 Ànɛ̂ yah yɔ́ mɛ, yâh fyɔ̀ yā́hkí wɛ kè kɔ̃ wil nɛ́npɔ́lɛ, yé n nɛ, tyah
vyā́hnɔ́ képékè-á kɩ tyah. Tɛ́, kè n mɔ́ n pɔ n pɩ sɛ̃́.
56 Yɩ̃́nvɩ̃̀ névye nɔ́pi! Yé fɛ̃ sétáh ànɛ̂ yɩ̃̂nyõ dùkù wɔlɛ n pnɛ. Tɛ́ sɔ̃ pɩ, tyi
nɔ́nó-á n pɩ kwɛy gbɩ̃nɛ, yé náh fɛ̃ sépi pɩ̃?»

À tukey dyàh tɛ̃ yé wrɔ́ tɔ̃ sah á nî-òlɛ

57 «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé náh pɩ dùkù pèpɛynɛ n sõ n tɛ̃ n pnɛ yé gblɔ̃̌y?
58 Sɔ̃-á, tir-à mɛ yé wrɔ́ ànɛ̂ á ní-òlɛ, tɛ́ à ǹ tɛ̃ n yuku tùkè-ǹsah tukey
tùkè-ò tyí, gbah n tɛ̃ tir mè yah wah wɛ̃̀kɩ̀ yah. Képah-à pí-ńkɛ̃́nɛ, tɛ́ à kyɩ
álɛ tukey tùkè-ò gbɔ̃̀ dahbɩ, tukey tùkè-ò mɛ kyɩ álɛ sràsyíbí tyí, tɛ́ pépi mɛ
ǹ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
59 Mé kɩ kè yo dal mɔ á tyí nɛ, á náh n wil n pi nɛ́npɔ́, nɛ́ á náh kɔ̃lɩ mɛ̀
pól dyah tɛ pnɛ́pnɛ́.»

13

Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃, képah náh pɩ, á tyí kɩ yɩkɩ

1 Légbĩ́ mὲ-ó sɔkɔ, nósyɔ́ pɔ yo Yesu tyɩ́ nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ Pilatɩ-á lésõ Kalile tãn
yɩ́syɔ́ ko mɔ, tɛ́ pè sah sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ sɔkɔ, pé tɔ̃́ kwɛ fɛ̃kɩ sárká tɔ̃́ sɔkɔ.
2 Képah sɔkɔ, à mɛ pè syah nɛ: «Yé se mɛ n sõ nɛ ńkɛ̃, Kalile tãn nɔ́pi-á
tyɩ́pêl pɩ kal pé kwil tãn póllɛ, tɛ́ yĩ mὲ pè nɔ?
3 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ: yâh Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃-ńkɛ̃nɛ, yé pól tyɩ́ kɩ n
yɩkɩ n pi sɛ̃.
4 Ȁnɛ̂, Silowe wɔ̀kɔ̀ kèyy-á syɩkɩ tũ nɛ́pî gbɔ̃nkwǎrtɔ̃mɩ nónó yõ, à pè ko,
yé se mɛ n sõ nɛ ńkɛ̃, pépi pèkè pɩ́nɔ́-á kal Yerusalɛmɩ kwil tãn pól tyɩ́lɛ?
5 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ: yâh Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃-ńkɛ̃nɛ, yé pól tyɩ́ kɩ n
yɩkɩ n pi sɛ̃.»

Syî-ńkɛ̃ sènsóké séswɔ̂ sèmɩ̀rkɩ̀lɛ

6 Képah náh, Yesu tõ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ yãh nɛ: «Dĩ́ yɔ́ tyɩ́ sènsóké séswɔ̂ sɔ̃̀ mɛ
ǹ dɩ̀vɛ̃ sésân swãh sɔkɔ. Wǎh pɔ ké pye yáhnkɔ̃-ńsah, à náh kwâh yɔ́ wɛ
ké sɔkɔ.
7 Ȁ mɛ yo ǹ swãh tɔ̃-ò dĩ́ tyɩ́ nɛ, à yah, ké ye tɔ̃-ò-á yɔ̀, pé mɛ pyelɛ n yah
n kɔ̃ n pɔ sènsóké mὲ sɔkɔ, tɛ́ pé náh mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wɛ ké sɔkɔ. Ǹkɛ̃,
à kè kɔ̃́ fɛ̃! Yõ se tõ mɛ ké tyɩ́ kè tɛ̃ sétáhlɛ n wal nɩ?
8 Wǎh yo sɛ̃, dĩ́ mὲ à syah nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́, à yɛ ké yõ ńtɔ̃, kè kwɛtyɩ́ pɩ. Páh
kɩ swɔ gbɔ kè kore vi, tɛ́ kɩ tũ̀ mɔ ké sɔ̃̀.
9 Kàh pɩ sɛ̃, gbɔ̀kénpɩ gbĩ́ yɔ́lɛ, kǎh kɩ syi. Képah-à pɩ́-ńkɛ̃nɛ, à kè fɛ̃.»

Yesu sê nɛ́dô yɔ́ dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

10 Mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
11 Tɛ́, pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ sétõlɛ ǹ sɔkɔ, mɛ à pɩ nɛ́dôlɛ fɔ́ɔ́, ye
gbɔ̃nkwǎrtɔ̃nɔ. Ȁ sɔ̃̀ mɛ kɔ̀ntɛ̃nɔ́lɛ, tɛ́ à náh fɛ̃ ǹ tɔrɩ n tɛ n pi.
12 Yesu-á pi mὲ wɛ sɛ̃, à à ye tɛ́ yo ǹ tyɩ́: «Pi, á ye dɛ́nmɔnɔ wɛ á dónɔ́
yam sɔkɔ.»
13 Tɛ́ mɛ ǹ gbɛ̃̀n sah ǹ yõ. Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú ǹ tɔrɩ tómm tɛ́ tyah Liyellɛ
n gbilki.
14 Képah sɔkɔ, pi mὲ-á dɛ́nmɔnɔ wɛ sɛ̃ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, kè Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ fɔkɔ vyãh. Ȁ mɛ yo tɔ́wû tyɩ́ nɛ, sèpɩ̃̀n kénúkò-á tɔ̃̀ pɩ pɩ sèpɩ̃̀nnɛ.
Pǎh sɔ̃̀ yĩnɛ pè pɔ à kɔ̃ à pè dɛ mɔ kénɛ sèpɩ̃̀n ó sɔkɔ. Ǹkɛ̃, pè náh yĩnɛ pè
pɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́ tɔlɛ.
15 Wǎh yo sɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo ǹ tyɩ́: «Yĩnvɩ̃̀ névye nɔ́pi! Mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, yé
nɛ́núkù núkú pól náh ńkɛ̃nɛ yé nyeh, képah náh pɩ, yé ńkwɛ̃ndyɩ́nɩ̀ dɛ sé
yõke krótónè tnɔ̂, ǹ kyɩ sè kɔ̃ sě ni wɔ di?
16 Tɛ́ pi mὲnɛ, nɛ̂-á Abrahmɩ náh nɛynɛ, sétõ pukubi sah pópó, ye
gbɔ̃nkwǎrtɔ̃nɔ, ǹmɔ náh sɔ̃̀ yĩnɛ dɛ́nmɔnɔlɛ kénɛ púkúbínɔ́ sɔkɔ mɩ mɩ
yòh sɔ̃́lɛ kὲ!»
17 Képah tɛ̃nɛ, Yesu wɛy mὲ sennɛ ǹ fwópú pól tɛ̃, tɛ́ tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ nɩ̀vɩ̀
sɔkɔ Yesu tyɩ́snɔ́ nɔ́pi pól pɩ́nɔ́ yĩnnɛ.

Liyel tɔ̃rí mɛ kwâh nɛ̂ tɔ?

18 Képah náh, Yesu tõ nɛ: «Liyel tɔ̃rɩ́lɛ, kè mɛ kwâh nɛ̂ tɔ? Mé kɩ kè tɔkɔ
sãh kwâh nɛ̂nɛ?
19 Kè mɛ tyĩ́ĩ, á kɩ nɛ séswɔ̂ yɔ́ pi sɔ̃, nɛ̂-á pè n ye mútárdɩ̀lɛ: Dĩ́ yɔ́ tɔkɔ,
à duku ǹ swãh. Kè fi pɩ séswɔ̂lɛ, tɛ́ kèpye pɔ sé syè pɩ ké yɩ̃̀ngbɛ̃̀n tyɩ́.»

20 Tɛ́, tɔ̃ nɛ: «Mé kɩ Liyel tɔ̃rí tɔkɔ sãh kwâh nɛ̂nɛ?
21 Kè mɛ á kɩ nɛ kɔ́kɔ́nɔ́ sɔ̃, sê yɔ́ tɔkɔ mɔ fãh dú yɩ̃́ tɔ̃nɔ́ mi sɔkɔ ké pól
kɔ̃ kè dɔkɔ.»

Dé-ńsah fɩ̃́ɩ̃lɛ

22 Képah náh, Yesu mɛ yɔ̃ sɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ, tɛ́ névyelɛ n kwɔ n
yuku, wăh n kah kwlo ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlo pî nónó sɔkɔ.
23 Képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ mɛ à piki yah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, névye kwéy ó se kɩ de
Liyel tɔ̃rí sɔkɔ nɩ? À mɛ pè syah nɛ:
24 «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névye náhnáh kɩ syɔ̃-ǹsah yah kɔ̃ nɛ, pé wɛ
n de Liyel tɔ̃rí tyah sɔkɔ nɛ̂ dé-ńsah-á mɛ fɩ̃́ɩ̃, tɛ́ pè náh fɛ̃ n tɛ̃. Képah ye,
yé gbah n tɛ̃ n wɛ n de ké sɔkɔ!
25 Gbóntɛ̃ dɩ̃́-à pópó pɔ yuku wɔ̀kɔ̀ yah tɛ̃ mɔ, tɛ́ yé mɛ kégbɔ́, yé kɩ tyah
wɔ̀kɔ̀ yahlɛ n mɩ, tɛ́ kɩ mɛ yo tũ nɛ, yé Yɔ̃̀tɛ̃, à yɩkɩ mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ, à kɩ yo
yé tyí nɛ, pé náh yélɛ n pnɛ.
26 Képah sɔkɔ, yé kɩ tyah n yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, yáh yõke yõ, tɛ́ ni wɔ wɛ̃ tyí
ǹnɛ, ànɛ̂ yépi tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ-á à kwɔ́nɔ́ pɩ.
27 Képah sɔkɔ, à kɩ yo yé tyí nɛ, pé náh yélɛ n pnɛ. Ǹkɛ̃, yé gbɛ mɔ pélɛ,
yépi nónó pól-á tyípɛ̂llɛ n pɩ.
28 Képah tɛ̃ sɔkɔ, yâh pópó Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ tɔ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu pól wɛ, pè mɛ Liyel tɔ̃rí sɔkɔ, tɛ́ yépi mɛ yĩni mɔ dénɔ́lɛ, légbɩ̃́nɛ,
gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ ye kɩ pɩ yé tyílɛ.
29 Tɛ́ névye kɩ wil kèkõyɔ̃́ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, kɩ pɔ yõke ǹgbɛ̃ yõ Liyel
tɔ̃rí sɔkɔ.
30 Kăh pɩ sɛ̃, nétélɔ́ túkù kɩ pɩ nɛ́gbrolɛ, tɛ́ nɛ́gbro túkù kɩ pɩ nétélɔ́lɛ.»

Yesu nɛ, páh kɩ ku Yerusalɛmɩ

31 Légbɩ̃́nɛ, Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ nɔ de, tɛ́ yo Yesu tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ Yerɔdɩ-á mɛ n
yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ. Képah-á, à yal n to ásɔ̃̂.
32 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Yé kyɩ yo kénɛ áswɔ̃ pléy mɛ̀ tyí nɛ, máh
kɩ sétɛ̃̀n yĩni, tɛ́ kɩ dɛ́nmɔnɔ pɩ kwɛynɛ, ànɛ̂ ńsɔ̃̂nɛ, tɛ́ ńsɔ̃̂ náhlɛ, kăh kɩ
tyɛ.
33 Ǹtɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò náh yĩnɛ kúnɔ́lɛ tyah yɔ́, nɛ́ Yerusalɛmɩ sɔkɔ
náh. Képah ye, mé yĩnɛ mè n yɔ̃ n sɔkɔ ń wɛ̃kì kɔ́lɔ́lɛ, kwɛy, ànɛ̂ ńsɔ̃̂, ànɛ̂
tɔ̃ ńsɔ̃̂ náhlɛ.
34 Yerusalɛmɩ tãn, Yerusalɛmɩ tãn, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ n
ko n mɔ, tɛ́ Liyel-á nónó tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, yé pépilɛ n minki n ko dyɛ̂hlɛ.
Gbáhyɩ̃́ sɔ̃ pól mɛ mé kè yah kɔ̃ nɛ, mé yé tuke mɔ, sɔ̃-á sɩ̃̀n n tuke n mɔ ǹ
pyelɛ ǹ kâm sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi.
35 Kăh pɩ sɛ̃, Liyel kɩ ǹ náh vi yé kwil kɔ̃. Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí: yé náh
tɔ̃ ńmɔ wɛ n yah n pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ gbɩ̃́ nɛ̂-á yé kɩ n yo nɛ ńkɛ̃: ‹Nɛ̂-á n pi
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩn yõ, sãm mɛ ǹ sɔkɔ.›»

14

Wɩ̂lsɛ̃́nì yɔ́nwó yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

1 Mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu kyɩ yõke yɔ̃́-ńsah Farisiyɛ̃nɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ gbô. Tɛ́
nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pè mɛ Yesulɛ n kyɔmɩ.
2 Tɛ́ kè pɔ yĩnɛ, wílsɛ̃̀nì yɔ́nwó yɔ́ sɔ̃̀ mɛ ǹ tnɔ̂.

3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ píkínyahnɔ pɩ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú ànɛ̂
Farisiyɛ̃nɔ tyí: «À yɔ́nwó dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, ké wɛ̃kì se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ,
tɩ̃̂ kè se mɛ yáhlenɔlɛ?»
4 Ǹtɛ, pè náh vi mɔ ǹ tyí. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yɔ́nwó mɛ̀ tɛ̃, à à dɛ mɔ,
tɛ́ à kɔ̃ à sɔkɔ,
5 tɛ́ mɛ yo pé tyí: «Yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ pi, képah náh pɩ, ǹ nahy kɩ sɔkɔ de
kwlɛ̀y sɔkɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, tɛ́ à náh à wilki n pi súú?»
6 Ǹtɛ, pè náh tɛ̃ wɛ tir yo ké tyí sɔkɔ.

Nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̀y dɔkɔ sah, tɛ̃̀ kɩ tiki mɔ

7 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu-á nɛ́yénɔ́ kyɔmɩ wɛ, pè mɛ tɛ̃-ǹtɛ̃̀n ǹgbnɔlɛ n
yah n kɔ̃, à vɩ̀nmɔnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ:
8 «Pàh ǹ ye fúr yõke yɔ̃́-ńsah, káh n kyɩ n tɛ̃ tɛ̃-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Wâh
képah pɩ, tɛ́ pè mɛ ǹnî ye, nɛ̂-á kal áwɔlɛ,
9 yé yé-ò káh pɔ ǹ syah nɛ ńkɛ̃́, á yuku, á mó tɛ̃-ǹsahlɛ tɛ̃ kɔ̃. Légbɩ̃́nɛ, á
kɩ yuku sen sɔkɔ, kɩ kyɩ tɛ̃ tɛ̃-ǹsah tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ.
10 Ǹtɛ, pàh ǹ ye, kyɩ n tɛ̃ tɛ̃-ǹsah tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ. Á yé-ò-à pɔ ǹ wɛ sɛ̃́, à kɩ yo á
tyí nɛ, pé kódɩ̃́, á nɔ pɔ tɛ̃-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ gbílkínɔ́lɛ
á tyí yõke yɔ̃́pú pól yɩ̃́ yah.
11 Ńkɛ̃́, névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̀y dɔkɔ sah, tɛ̃ kɩ tiki mɔ, tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̀y tiki mɔ,
tɛ̃ kɩ dɔkɔ mɔ.»
12 Tɛ́ ǹ syɩ yo ǹ yé-ò dɩ̃́ tyí: «Wâh névyelɛ n ye yõkelɛ gbɩ̃̀ntɔ̃lɛ, képah
náh pɩ, lékɑ̃̂hnɛ, káh á kódíbí ye, káh á yṹnpyé ye, káh á tyí névye ye, káh
á tnɔ̂ tɛ̃pu tahbɩ ye. Pépi tɔ kɩ fɛ̃ pɔ ǹ ye yõke ǹgbɛ̃ yɔ̃́nɔ́lɛ, kè kɔ̃ kè kɩ pɩ
á yénɔ́ mɛ̀ lédyáhnínɛ.
13 Ǹtɛ, wâh névyelɛ n ye yõkelɛ, yãm tãn, ànɛ̂ nɛ́dónè, ànɛ̂ gbáhkì núkú
névye, ànɛ̂ yɩ̃́tũbi ye.
14 Pépi náh tɛ̃ wɛ ǹ dyah n pi ké sɔ̃nɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, á kɩ yèvɩnɩ wɛ Liyel tyí,
tyípéplɔ pípú lékyî-à yilki n mɔ sɔ̃́ nɛ̂nɛ.»

Névye yénɔ́ sèm̀irkìlɛ yõke ǹgbɛ̃ yɔ̃́-ńsah

15 Képah sɔkɔ, kénɛ yõke yɔ̃́pú sɔkɔ nénúkù yɔ́-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, à mɛ
Yesu syah nɛ, névi nɛ̂-á kɩ yõke yõ n pi Liyel tɔ̃rí sɔkɔ, yèvɩnɩ-á kélɛ tɛ̃ tyí
dɛ́!
16 Yesu mó yo ǹ tyí: «Dɩ̃ yɔ́ lésõ yõke ǹgbɛ̃ pɩ, tɛ́ névye náhnáh ye.
17 Yõke yõ gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩ dɩ̃́ tɛkɩ mɔ nɛ, à kyɩ yo nɛ́yénɔ́ tyí, pè
pɔ, páh tyɛ núkúnúkú.
18 Ǹtɛ, pé pól tyah gblɔ̃̀y yɛlɛ n yah n kɔ̃ dùkù núkúlɛ. Nɛ́gben à syah nɛ,
páh swãh yɔ́ dwe núkúnúkú, ńkɛ̃́ páh yĩnɛ pé kyɩ kè yah. Páh ǹnɛ n ni, à
ǹ gblɔ̃̀y yɛ pé tyí.
19 Ǹnî mɛ nɛ, páh sètɔ̃̀nyehnɔ gbãm dwe núkúnúkú, tɛ́ páh n yuku sé
pínyah-ńsah. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̃̀y yɛ pé tyí.
20 Ǹnî mɛ nɛ, páh sê tɔkɔ núkúnúkú, képah-á pé kɔ̃ pé náh n wɛ n pɔ n
pi.
21 Tɔ̃̀npɩ-á ǹ syɩ pɔ, à pɔ tyi nɔ́pi pól yãh ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ syah. Képah sɔkɔ,
kététɛ̃ dɩ̃́ fɔkɔ vyãh, à mɛ yo ǹ tɔ̃̀npɩ tyí nɛ, à kyɩ súú kwil tɔ́wû tùkè-ǹtãn
ànɛ̂ wɑ̃̀l yey sɔkɔ. À kyɩ yãm tãn, ànɛ̂ nɛ́dónè, ànɛ̂ yɩ̃́tũbi, ànɛ̂ gbáhkì núkú
névye tɛ̃ pɔ ásɔ̂̃.

22 Képah náh, tȍnpɩ ǹ syɩ pɔ yo ǹ tyí nɛ, pé yȍtɛ̃, wǎh nȇ yo, páh kè pɩ,
tɛ́ tɛ̃-ǹtȁn túkù-á tɔ̃ mɛ.
23 Kǎh pɩ sɛ̃́, yȍtɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à kyɩ wɛ̃-ǹgbnɔ yey, ànȇ névye
fwɔ́ríŋkɔ̃-ńtȃn sɔkɔ, à kyɩ névye kãhlɩ tɛ̃ pɔ, pé wɔ̀kɔ̀ kɔ̃ kè yuku.
24 Páh kélɛ n yo pé tyí nɛ: nónó-á sȍ yénɔ́lɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pé yɔ̃ke
dɔ n yah n pi.»

À tyi pól wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sȍ tɛ̃

25 Képah náh, Yesu-á n sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sȍ mɛ ǹ sȍ tɛ̃. À mɛ ǹ yah vi, tɛ́
yo pé tyí:
26 «Nȇ-à pɔ ńmɔ tyí, tɛ́ ń tyí náh nɔ kal ǹ tyí ǹ súlɛ, ànȇ ǹ yɩ̃́nɛ, ànȇ ǹ
kyɩlɛ, ànȇ ǹ wɛ̃́npɩ̏lɛ ànȇ ǹ yɩ̃́npyelɛ, à tahlɩ ǹ gblɔ̌y tɔ tyí, tɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n
pi ńmɔ tȍ sɑ̃́h-òlɛ.
27 Névi nȇ náh ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah, à ńmɔ sȍ tɛ̃, tɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi ńmɔ
tȍ sɑ̃́h-òlɛ. *
28 Ǹtɛ, yépi sɔkɔ nȇ tɛ̃ kɩ n yah n kɔ̃ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɔ́-ńsahlɛ, nɛ́ à náh tɛ̃,
à ké gbȍ wilki kɔ̃ yah, tɛ́ kè yah n pi, ǹ pɔ́-à kɩ n yɩ̃nɛ n pi ké mɔ́nsyɩ̏nɔ́lɛ?
29 Nɛ́ tɛ̃ náh képah pɩ, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ sètyah wilki, tɛ́ tɛ̃ kwlɔ ké mɔ́nsyɩ̏nɔ́ tyí,
no-à kè wɛ, pè kɩ tyah kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko,
30 tɛ́ kɩ n yo nɛ, pè yah dɩ̃́ yɔ́lɛ, à wɔ̀kɔ̀ mɔ tyah mɔ, tɛ́ à náh tɛ̃ wɛ kè syi.
31 Sɛ̃́ ó ye tɔ̃, yȍtɛ̃ nȇ tɛ̃ kɩ n yuku mɛ́kɩ̀ fwó-ńsah ǹ ní-ò yȍtɛ̃nɛ, nɛ́ à náh
tɛ̃ ǹ fɔkɔ mɔ n yah n pi, wàh kɩ fɛ̃ kyɩ mɛ́fwóbé nɛ́pɩ̑ kèyɔ̃ kwlɔ́lɛ ǹ fwó-ò
swah n pi, nȇ-á mɛ ǹnɛ n yohnɩ mɛ́fwóbé kèyɔ̃ gbɑ̃mnɛ?
32 Wàh pɩ̃ nɛ, pé náh fɛ̃ n tɛ̃ n pi, à kɩ ǹ ní-ò sah fɩ́ɩ́, tɛ́ kɩ nírí pɩ́-ò tɛkɩ
mɔ kɩ mɛ́kɩ̀ yálnmɔnɔ yah kɔ̃ ǹ tyí.
33 Sɛ̃́ ó ye, nȇ-à ǹ gbȁn yɩ̑ pól wɛ́nyɛ̀-ǹkɛ̃́nɛ, tɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi ńmɔ tȍ
sɑ̃́h-òlɛ.»

Káh n pɩ yɔ̃re kɛ̃́nɛ

34 «Pnɛnɛ, kwâh pèpɛy ye kélɛ. Ǹtɛ, ké dêndên-à wal, sɔ̃̏ mɛ kè kɩ tɔ̃ fɛ̃
pɩ dêndên?
35 Kàh pɩ sɛ̃́, kè náh fɛ̃ sétáh tyí pɛkɩ, ké náh se tɔ̃ fɛ̃ n pɩ pilɛ. Képah ye,
kè n milki kégbɔ́. Níkí-à mɛ nȇ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh.»

15

Képɔ́ mɔ́npunwɛnɔ sèmɩ̏rkɩ̏lɛ

1 Mɔ́rí syípú ànȇ Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃pú pól sȍ n pɔ n pɔ Yesu tnɔ̂ ǹ wɛy
noh yɩ̃nnɛ.
2 Képah tɛ̃nɛ, Farisiyɛ̃nɔ, ànȇ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú Yesu tyílɛ n plɔ n
yɑ̃h nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-á mɛ tyípêl pɩ́púlɛ n tɛ̃ plɛ, tɛ́ mɛ n yɔ̃ pélɛ ńtɛ̃nɛ.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sèmɩ̏rkɩ̏ yɔ́ yɑ̃h pé tyí:
4 «Képyɛ́nɩ̀ lèkwɛ̌-à mɛ yépi sɔkɔ yɔ́ tyí, tɛ́ núkú mɔ pu sé sɔkɔ, tɛ̃ náh
sé tíkíyɛ̃́h pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ kwǎryɑ̃h nɔ́pi sah n pi gbɑ̃n sɔkɔ, tɛ́ kyɩ mɔ́npunɔ
mɛ̀ soh kɔ̃, à syi kyɩ à wɛ n pi di?
5 Tɛ́, wàh à wɛ, nɩ̀vɩ̀ tɛ̃ tyí, ǎ à twah ǹ gbɛ̃nkȁl yɔ̃ ǹ syɩ.

---

* **14:27** 14.27 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

6 Wàh ǹ syı pɔ gbô, ǎ ǹ kódíbí, ànɛ̂ ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ye n tuke, ǹ tɛ́ n yo pé tyí
nɛ ńkɛ̃, pé képɔ́ nɛ̂-á sɔ̂ mɔ pu, páh à wɛ tɛ̃. Képah-á, pè pɔ pé nìvì pı.»
7 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí: sɛ̃ ó ye,
tyípêl pí-ò nɛ́núkù fyé-à Liyel wɛ̃kì tɛ̃, nìvì kı pı Liyel fɔ̃ kı kal nɛ́pî tíkíyɛ̃h
pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi tyílɛ, pépi nónó-á nɛ ńkɛ̃, páh mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel
yah, Liyel wɛ̃kì tɛ̃nɔ́ yétɔ̂ náh tɔ̃ mɛ pé tyí.»

Pɔ́ mɔ́npunwɛnɔ sèm̀irkìlɛ

8 Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Pɔ́ plɔ́ gbãm-à mɛ sê yɔ́ tyí, tɛ́ sé sɔkɔ núkú mɔ pu,
à náh fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ yal, à kè gbah soh kɔ̃, à syi kyı kè wɛ n pi di?
9 Tɛ́ wàh kè wɛ, ǎ ǹ kósyɔ́, ànɛ̂ ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ye n tuke, ǹ tɛ́ n yo pé tyí nɛ
ńkɛ̃, pé pɔ́ nɛ̂-á sɔ̂ mɔ pu, páh kè wɛ. Képah-á, pè pɔ pé nìvì pı.»
10 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí: sɛ̃ ó ye,
tyípêl pí-ò nɛ́núkù fyé-à Liyel wɛ̃kì tɛ̃, yĩnyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè kı nìvìlɛ n pı.»

Píɗí mɔ́npunwɛnɔ sèm̀irkìlɛ

11 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Dĩnpì nɛ́pî nímí lésɔ̃ mɛ ɗí yɔ́ tyí.
12 Sɔ̃ yɔ́lɛ, gbɛ̃ tɛ̃ yo ǹ sú tyí nɛ, pé bɔ̌, ǹ gbɛ̃kı sɔkɔ, nɛ̂-á pé wɛ wɛ tɛ̃nɛ,
à kélɛ pé kɔ̃. Wǎh yo sɛ̃, ǹ sú mɛ ǹ tahrı dibi pè kɔ̃.
13 Sèpĩn yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, gbɛ̃ tɛ̃ ǹ tyí yãm, tɛ́ ǹ pɔ́ tɔkɔ sɔkɔ kwil fíí
yɔ́ sɔkɔ. Ȁ kyı sè pı karkı tyíwãn yɔ̃.
14 Wǎh ǹ pɔ́ pól pı karkı tɛ gbĩ nênɛ, kwɛ́npékè yɔ́ de kénɛ kwil. Képah
sɔkɔ, yãm à tɛ̃.
15 Kǎh pı sɛ̃, à kyı tɔ̂ yah kɔ̃ kénɛ kwil nɛy yɔ́ tyí. Tɛ̃ mɛ̀ à tɛkı mɔ ǹ
swãh, ǹ sel syıkı yĩnnɛ.
16 Ȁ sel yɔ̃kelɛ n yah yèwannɛ, ǹtɛ nɛy náh ǹnɛ n kɔ̃ kélɛ.
17 Képah sɔkɔ, ǹ yĩ-á pɔ yıkı, à tyah n sɔ̃ nɛ, pé bɔ̌ tyí yɔ̃ke-á mɛ dò, ǹ
tɔ̂npıbı pól mɛ n yɔ̃ n kwlɔ n sah. Ǹtɛ, péwɔ-á ásɔ̂ kwɛkı n ko.
18 Ǹkɛ̃, páh kı sɔkɔ pé bɔ̌ tyí, tɛ́ kı yo ǹ tyí nɛ, pé bɔ̌, páh pı de Liyel tyí,
tɛ́ pı de ǹ tɔ tyí.
19 Pé náh tɔ̃ yĩnɛ yénɔ́lɛ ǹ pilɛ. Ǹkɛ̃, à pélɛ n tɛ̃ ǹ tɔ̂npı sɔ̃.
20 Képah tɛ̃nɛ, à sɔkɔ ǹ sú tyí. Wǎh mɛ fíí ǹ sú gbôlɛ, ǹ sú à wɛ. Wǎh à
wɛ sɛ̃, ǹ yãm à kah tɛ̃, à mɛ to kyı à yohnı pɔrı tɛ̃.
21 Ǹ píɗí mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, pé bɔ̌, páh pı de Liyel tyí, tɛ́ pı de ǹ tɔ tyí,
pé náh tɔ̃ yĩnɛ yénɔ́lɛ ǹ pilɛ.
22 Ǹtɛ, ǹ sú mɛ yo ǹ tɔ̂npıbı tyí: ‹Fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ nɛ̂-á plɛ kal, yé kyı ké
tɔkɔ súú, yé pɔ mɔ à kɔ̃. Yé gbɔ̂ngbɔ tãhní dyı à kɔ̃, yé mó lékyêh dyı à kɔ̃.
23-24 Ǹ píɗí nɛ̂-á yɔ̀, kè pı nɛ, à sɔ̃ sɔ̂ ku, tɛ́ tɔ̃ ǹ syı min wɛ. Ȁ lésɔ̃ mɔ
pu, tɛ́ à ye wɛ. Képah ye, nırı-á mɛ náhpíkì nɛ̂ sɔkɔ, yé ǹmɔ tɛ̃ n pɔ n ko á
nɛ n yɔ̃, á mó nɛ n syah nìvìlɛ.› Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah syáh syáhnɔ́lɛ nìvì
sɔkɔ.
25 Légbĩnɛ, ǹ píɗí lékɔ̃ní sɔ̂ mɛ swãh sɔkɔ. Wǎh ǹ syı n pi, tɛ́ nɔ de gbôlɛ,
à yímɔ́nì, ànɛ̂ yínɔ́ yĩnpɔ̃ noh.
26 Ȁ tɔ̂npı yɔ́ ye piki yah, tir nɛ̂-á n pı.
27 Ǹmɔ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹ gbɛ̃ndí-á pɔ de ǹ lènɔlɛ, képah-á nırı-á mɛ
náhpíkì nɛ̂ sɔkɔ, ǹ sú mɛ à tɛ̃ ko.
28 Képah tɛ̃nɛ, nénkyí mɛ̀ fɔkɔ vyãh, à yahle dénɔ́lɛ gbô. Ǹ sú mɛ wil nɛ,
pé à ni à de.

29 Képah sɔkɔ, à yo ǹ sú tyí nɛ, à yah, ké ye náhnáh-á yɔ̀, tɛ́ pé mɛ ǹ tɔ̀lɛ
n pɩ. Pé náh ǹ yóré yahle yah. Ǹtɛ, à náh pȕképir ńtɛ̃ fyé tɛ̃ pé kɔ̃ yah, pé
syi ko syáh syah pé kódíbílɛ.
30 Tɛ́ ǹ pídɩ́ mɛ̀ wɔ-á pɔ, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ tahrɩ pɩ karkɩ syɔ́ fɔ̀fɩ́nɩ̀ yɔ̃, à náhpíkɩ̀
ko ǹmɔ kɔ̃.
31 Képah sɔkɔ, ǹ sú yo ǹ tyí: ‹Ǹ pídɩ́, áwɔ mɛ kȕmm ń tnɔ̂, ń gbȁn yî
póllɛ, áwɔ tyí ye.
32 Ấ gbɛ̃ndɩ́ nɛ̂-á yɔ̀, kè pɩ nɛ à sɔ̃ sɔ̀ ku, tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ min wɛ. Ấ lésɔ̃ mɔ pu,
tɛ́ à ye wɛ. Képah ye, mé yĩnɛ mè syáh syah, mé nɩ̀vɩ̀ pɩ.›»

16

Liyellɛ ànɛ̂ pɔ́lɛ

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̀ sấhpú tyí: «Tàh dɩ́ yɔ́ ye lésɔ̃, à ǹnî tɔkɔ sah ǹ
tahrɩ yɔ̃, tɛ́ pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, tɛ̃-á mɛ sélɛ n pɩ n karkɩ.
2 Ǹ yɔ̀tɛ̃ dɩ́ mɛ à ye, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé náh mɛ tyípéplɔlɛ n nohnɩ ǹ tyí
sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, à náh tɔ̃ fɛ̃ n tɛ̃ n pi pé tahrɩ yɔ̃. Képah-á, à ǹ tɔ̀ pɩ dùkù
yah yo pé syah.
3 Képah sɔkɔ, tahrɩ yɔ̃ tɛ̃-ò dɩ́ mɛ̀ mɛ yo ǹ gblɔ̌y tyí nɛ, pé yɔ̀tɛ̃ dɩ́-á kɩ pé
yal n pi ǹ tahrɩ yɔ̃. Sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ? Swãh tɔ̃ tɔ̃ tǎhkɩ̀ náh se mɛ pé sɔkɔ.
Tɛ́, nínsyinɔ tɛ̃nɛ, ké sen-á mɛ pé sɔkɔ.
4 Ǹtɛ, páh pĩ, páh nɛ nɛ̂ pɩ n pi, tɛ́ névye kɩ pé tɛ̃nɔ́ plɛ pé gbên sɔkɔ, pàh
pɔ pé fin mɔ pé tɔ̀.
5 Képah tɛ̃nɛ, à ǹ yɔ̀tɛ̃ dɩ́ kmɔ nétãnnɛ n ye núkú núkúlɛ, tɛ́ négben piki
yah nɛ, dan nɛ̂ se pé yɔ̀tɛ̃ dɩ́ kɔ̃lɩlɛ ǹ yɔ̃ nɩ?
6 Ȁ mɛ nɛ, nɩrɩ pní yɩ́ lèkwɛ̌-á. Tahrɩ yɔ̃ tɛ̃-ò dɩ́ mɛ à syah nɛ, ǹ kɔ̃lɩ
sɛ́bɛ́y-á yɔ̀, à kɔ̃ n tɛ̃ súú, à wãrkɩ mɔ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, nɩrɩ pní tikiníní pɔ́
gbãm-á.
7 Képah náh, à yo kèyǎh tyí nɛ, tɛ́ ǹmɔ-á dò, dan nɛ̂ se à yĩnɛ à kɔ̃ nɩ?
Ǹmɔ mɛ à syah nɛ, sèmukɔ gbɔ̀tɔ́nɩ̀ yɩ́ lèkwɛ̌-á. Ȁ mɛ yo ǹmɔ tyí nɛ, ǹ
sɛ́bɛ́y-á yɔ̀, à wãrkɩ mɔ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, sèmukɔ gbɔ̀tɔ́nɩ̀ yɩ́ tíkíyɛ̋h-á.
8 Képah tɛ̃ sɔkɔ, ǹ yɔ̀tɛ̃ dɩ́ à sɔ̃ ké yah wɛ́npɩnɔ yĩnnɛ. Kègbɩ yɔ̃, kèkɔ̃yɔ̋
névye tyi yahlɛ n wɛ n pɩ pé wɛ̃ wrɔ́ lékấmkãmnɛ, à kal kyòo sɔkɔ névyelɛ.»
9 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ: pɔ́lɛ,
gbɛ̃ntɛ̃náh kwâh tɛ̃ wɔ ye kélɛ. Ǹtɛ, yé kélɛ kódíbí yah kɔ̃. Kàh pɔ́pɔ́ pɔ n
knɛ, yé kɩ tɛ̃ plɛ tyɛ́-ńkɛ̃ tyah sɔkɔ.
10 Ǹkɛ̃, névi nɛ̂-à pɩ négbílɛ tir tyɩ̃̋ sɔkɔ, à kɩ pɩ négbílɛ tir gblò tɔ sɔkɔ.
Tɛ́ nɛ̂-à yɩ̃́nvɩ̀ pɩ tir tyɩ̃̋ sɔkɔ, à kɩ yɩ̃́nvɩ̀ pɩ tir gblò tɔ sɔkɔ.
11 Képah ye, pɔ́ nɛ̂-á gbɛ̃ntɛ̃náh kwâhlɛ, yâh pí-ńkɛ̃nɛ négblɔ́lɛ képah tyí
sɔkɔ, nɛ̂ kɩ dahbɩ yé gbɔ̀ yɩ̂nyɔ̃ tahrɩ kègbɩlɛ?
12 Tɛ́, yâh pí-ńkɛ̃nɛ négblɔ́lɛ nékáhbí gbȁn yî tyí sɔkɔ, nɛ̂ kɩ yé yɛ̃ngbɛ̃
tyínɔlɛ yé kɔ̃?
13 Tɔ̀npɩ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tɔ̀ kwrɔ n pɩ yɔ̀tãm népȉ nímí tyí. Ȁ kɩ núkú dyɔ
yɔ, tɛ́ kɩ nɔ ǹ ní-òlɛ, képah náh pɩ, à kɩ mɔ núkúlɛ, tɛ́ kɩ ǹ ní-ò wɛ mɔ. Sɛ̃
ó ye, yé náh fɛ̃ tɔ̀ kwrɔ n mɔ n pɩ n pi, Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyí.»

Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sấn ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̀nsàhnɔ́lɛ

14 Képah sɔkɔ, pɔ́ tyí-á nɔ Farisiyɛ̃nɔ tyí sɛ̃́, pépi-á wɛlɔ nɔ́pi pól noh, pè
tyah kɔ̋lɛ Yesulɛ n ko.
15 Képah tɛ̃nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Yépilɛ, yě yé gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ nɛ́gblɔ́lɛ
névye yah sɔkɔ. Ǹtɛ, Liyel yé nnɔlɛ n pnɛ. Ngbǒ névye-á tir nɛ̂nɛ n gbilki,
Liyel dêl ye képahlɛ dɛ́.

16 Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔ̏ mɛ n mɔ n kõ
n yɩ̃̋ fɔ́ɔ́, à pɔ syɩ Wèlnwɩ̏lkɩ̏-ò Nsyɔ̃ mɛ gbɩ̃́ tyí. Tɛ́ à tɔkɔ légbɩ̃́ tyí, nɩ̀vɩ̀nɩ̀
wɛy sɛ̃́n mɛ n yo Liyel tɔ̃rí tyí sɔkɔ, tɛ́ táhnsàhnɔ́ ó sɔkɔ ye no pól kɩ n de
n pi ké sɔkɔ.
17 Ǹtɛ, yɩ̃̂nyõ ànɛ̂ sétáh kɩ yal sé slɔ sɔkɔ sɛ́rɔɔ kal tir kyɩ̃rí wɩ̏lkɩ̏nɔ́lɛ Liyel
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ.
18 Sɔ̃́-á kè yo nɛ, dɩ̃́ nɛ̂-à ǹ kyɩ wilki, tɛ́ ǹ syɩ kèyǎh tɔkɔ, fɔ̀fɩ́npɩ-á ǹnɛ.
Ànɛ̂, sê nɛ̂ pɛ-à à wilki, tɛ́ névi nɛ̂ à tɔkɔ, fɔ̀fɩ́npɩ-á tɛ̃nɛ.»

Tàh dɩ̃́ ànɛ̂ Lasarɩ tyîpɩ́nɩ̀nɛ

19 «Tàh dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ, à fwɔ̀tǎhnɩ̀ dɛ́nkɔ́kɔ́nɩ̀nɛ n mɔ, tɛ́ kwɛ̃́nkwɛ̃́n yélɛ
n yõ sõmɛsɔ̃́, mɛ nɩ̀vɩ̀lɛ n pɩ.
20 Tɛ́ yãm nɛy yɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ, pè n ye Lasarɩlɛ. À sɔ̏ mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ tàh dɩ̃́ mɛ̀
gbô yah. Ǹ wil pól sɔ̏ mɛ nɩ́ynɛ.
21 À sɔ̏ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ ké tyí nɛ, pé yɛ̃nmîrnnɛ n tõ n yõ, tàh dɩ̃́-á nónónɛ
n yõ n kwɛ. Ǹtɛ, pãhlɔ ye sɔ̏ n dɔ ǹ nɩ́ynɛ.

22 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, yãm nɛy mɛ̀ ku, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntõnè mɛ yuku ǹnɛ Abrahmɩ tnɔ̂. Tàh
dɩ̃́ tɔ mɛ ku, pè kɔ̃ pè yɩ̃.
23 Ǹtɛ, wǎh kyɩ lékókwɩ̂l sɔkɔ, à kyɩ fɔ̃̋hnɔ́lɛ n wɛ. Wǎh ǹ yah yɔ̃ yah, à
Abrahmɩ wɛ fɩ́ɩ́ sɔkɔ, Lasarɩlɛ ǹ gbɔ̀pɔ.
24 Képah sɔkɔ, à ye yah fléyy nɛ, pé sú Abrahmɩ, ńkɛ̃ páh mɛ n kwlɔ
képékèyɔ̂ nyàh mɛ̀ sɔkɔ. Képah-á, à pé yãm yah, à mó Lasarɩ tɛkɩ mɔ, à pɔ
ǹ kèngbɔ vyãh dahbɩ wilki ni sɔkɔ, à sah pé nɛ́npɔ́rí yõ kè kɔ̃ kè vɩ.
25 Ǹtɛ, Abrahmɩ mɛ yo ǹ tyí: ‹Ǹmɔ pi, á dyɔ to n kõ nɛ, wáh yèvɩnɩ wɛ
sɔkɔ, wáh sɔ̏ mɛ min sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ Lasarɩ wɔ mɛ yèvyãhrɩ wɛ. Ǹtɛ
núkúnúkú, ǹmɔ mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ, tɛ́ áwɔ mɛ yèvyãhrɩ sɔkɔ.
26 À wil képah sɔkɔ, pwɛ̏h ǹgbɛ̃ mɛ yépi ànɛ̂ ápi wrɔ́. Képah yɩ̃nnɛ, ásɔ̂
névye nónó-á mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ yé tyí, pè káh tɛ̃ wɛ, ànɛ̂ nɛ́npɔ́ névye
nónó-á mɛ ké tyí nɛ, pé pɔ ápi tyí, pé tɔ káh fɛ̃ tɛ̃.›

27-28 Képah sɔkɔ, tàh dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, pé sú Abrahmɩ, kàh pɩ sɛ̃́, yɩ̃̋npyé
nɛ́pɩ̂ kwâl-á mɛ pé tyí, páh ǹnɛ n ni, à Lasarɩ tɛkɩ mɔ pé sú kéte sɔkɔ, à
kyɩ kè yo sah pé tyí, pé tɔ káh pɔ de yèvyãhrɩ tɛ̃-ǹsah mɛ̀ sɔkɔ.
29 Abrahmɩ mó yo ǹ tyí: ‹Moyisi tyi sàhnɔ́, ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu wɛlɔ
mɛ pé tyí. Pè sépi tyíyɔ́nɔ́lɛ n pɩ!›
30 Wǎh yo sɛ̃́, dɩ̃́ mɛ̀ tõ à syah nɛ, képah náh n yɩ̃nɛ n pi, pé sú Abrahmɩ.
Ǹtɛ, névi-à kɩ wil lékyɩ̂ sɔkɔ, à kyɩ yo pé tyí, pǎh kɩ Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃.
31 Képah tɛ̃nɛ, Abrahmɩ mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí: ‹Pàh kɩ yahle Moyisi ànɛ̂ Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syínyopu wɛlɔ nóhnɔ́lɛ, névi-à sɔ̃́ wil lékókwɩ̂l à pɔ kèkõyɔ̃́, à kyɩ yo
pé tyí, pè náh n sɛ̃ n pi ké yõ tɔ̃ ńtɔ̃.›

17

Tyîpékèlɛ ànɛ̂ ké yɔ̃nmɔnɔlɛ

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú tyí: «Tyi nónó-á névilɛ n mɔ tyípékè
pínɔ́ sɔkɔ, sépi náh fɛ̃ n yɛ wɛ́nɔ́lɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂ tyí-á ké yõ wil, yèvyɑ̃hrı
mɛ tɛ̃ yõ.
2 Kè kı sɔ̏ fɔ̃́nfɔ̃́ kal, pàh yínɔ́nan toh tɛ̃ yègbı, tɛ́ à min dah mɔ pnɛ yɔ
sɔkɔ à kɔ̃ à káh pɔ ńmɔ yõ sɛ̃́-ò tyɩ̃́ɩ̃ yɔ́ ńtɛ̃ dah mɔ tyípékè sɔkɔ.
3 Yé yé gblɔ̌y tɛ̃ dɛ́!
Á yṹnpi-à pı de á tyí, wɛkı ǹ yõ! Wàh ké nàhnpĩ gbo, kè yɔ̃ mɔ à kɔ̃.
4 Ȁnɛ̂ wàh pı de á tyí gbáhyɩ̃́ kwǎrninɔ gbɩ̏yɩ̏kɩ̏ núkú sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n syı
n yo n pɔ á tyí fɔ́ɔ́ gbáhyɩ̃́ kwǎrninɔ nɛ, páh mɛ ké nàhnpĩnɛ n gbo, sélɛ n
yɔ̃ n mɔ ǹ tyí.»

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ

5 Képah sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntõbe à syah nɛ, pé Yɔ̏tɛ̃, à wɑ̃n mɔ pépi Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ yõ.
6 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo pé tyí: «Gbı tɛ̃ yõ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à sɔ̏ mɛ tyɩ̃́ɩ̃ ǹsɔ̃,
mútárdɩ̀ pi fyé sɔ̃, yé náhkı sɔ̏ fɛ̃ yo sènsóké mɛ̀ tyí nɛ ńkɛ̃́, kè ké gblɔ̌y viki
kyı sõ pnɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè náhkı kè pı yé yóré yõ.»

Tɔ̏npı tɔ̏-á nɛ̂nɛ

7 Képah náh, Yesu yo pé tyí: «Tõnpı yɔ́-à mɛ á tyí, mɛ á swɑ̃hlɛ n wɔ,
képah náh pı, á yípɛ̂ynɛ n fɛ̃... wàh wil swɑ̃h, à pɔ n de á wɛ, á se kı yo ǹ
tyí nɛ, à sal n pɔ yõke yõ?
8 Á náh pyě tɔ̃ n yo n pi ǹ tyí nɛ, à áwɔ yõke ǹgbò pı, képah náh, à mó
flɔ yísyɔ́ mɔ pɔ, á ǹnɛ n tõ á yõke yõ gbɩ̃́nɛ, tɛ́ képah náh, à mó pyě pɔ yõ,
à mó wɔ di?
9 Tɛ́ tɔ̏npı mɛ̀-á ǹ tɔ̏ pı ké wɛ̃kɩ̀ yõ, á se kı ǹ yɩ̃́ngbí yo? Ǹ pı pı tɔ̏ ó náh
à pı di?
10 Képah núkú ó ye yépi tɔ tyí: Tyi nónó-á yah kɔ̃ yé tyí, yâh sè pı tɛ, yé
yo nɛ, tɔ̏npıbı ó-á yélɛ. Yáh sɔ̏ yĩnɛ yè nɛ̂ pı, képah ó-á yé pı.»

Yesu tótɑ̃m nɛ́pɩ̂ gbɑ̃m dɛ mɔ

11 Yesu-á sɔ̏ mɛ n yuku Yerusalɛmı, à syɔ̃ sɔkɔ Samarı ànɛ̂ Kalile gbàh
yõ.
12 Wǎh kyı n de kwílpír yɔ́ sɔkɔ, díbí tótɑ̃m nɛ́pɩ̂ gbɑ̃m yísyɔ́ pɔ à yohnı.
Pè sɔ̏ mɛ yĩn fíí,
13 tɛ́ tyah n yo n mɔ ǹ tyí yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̏tɛ̃ Yesu, à pé yɑ̃m
yah.
14 Wǎh pè wɛ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ, pè kyı pé gblɔ̌ynɛ sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɑ̃m
wɛ̃kı. Pǎh képah noh sɛ̃́, tɛ́ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ n yuku, pè dɛ.
15 Pé sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á kè wɛ à dɛ sɛ̃́, à ǹ syı Liyel yĩn gbilki pɔ Yesu tnɔ̂
yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
16 Ȁ pɔ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh Yesu yah, à wɛkı ǹ tyí. Tɛ́ kénɛ dɩ̃́nɛ,
Samarı nɛy ye sɔ̏ ǹnɛ.
17 Yesu-á à wɛ sɛ̃́, à nɛ: «Nɛ́pɩ̂ gbɑ̃m nɔ́pi pól náh dɛ di? Ǹtɛ, kwǎryɑ̃h
nɔ́pi tɛ́lɔ́-á dò, pépi ńyɑ̃h?

18 Nɛy náh wɛ pépi sɔkɔ à ǹ syɩ pɔ wɛkɩ Liyel tyí, à wil nɛ́kẫh mɛ̀ tyí sɔkɔ kɛ̀?»

19 Tɛ́ mɛ ǹ syɩ yo kénɛ dɩ̃́ tyí: «Yuku n nɛ n yuku! Ʌ́ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ǹ pwah mɔ.»

Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́ tyílɛ

20 Képah náh, Farisiyɛ̃nɔ Yesu piki yah nɛ, gbɩ̃́ nɛ̂ se Liyel tɔ̃́rí kɩ n pɔ n pi nɩ? Ʌ̀ mɛ yo pé tyí: «Liyel tɔ̃́rí náh n pɔ n pi kwâh yɔ́ sɔ̃ nɛ̂-á n wɛ yɩ̃́nɛ.

21 Ʌ̀nɛ̂ tõ, nɛy náh n yo n pi nɛ, kè wɛ yɔ̀, képah náh pɩ, kè wɛ yàhàh. Ǹtɛ, yé pɩ̃ nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɔ̃́rí-á mɛ yé wrɔ́.»

22 Képah náh, Yesu tõ yo ǹ tɔ̃̀ sẫhpú tyí: «Sɔ̃́ yɔ́ mɛ n pi, Névi Pi wɛ dékè kɩ mɛ yé tɛ̃, tɛ́ yé náh à wɛ n pi.

23 Pè kɩ yé syah nɛ, wǎh yɔ̀, képah náh pɩ, wǎh yàhàh. Ǹtɛ, yé káh n kyɩ, yé káh nɛ n sal.

24 Sɔ̃́-á pũ̀ n yɩ̃kiri yǎ̃l, à tɔkɔ yɩ̂̃nyõ yah yɔ́ tyí, à kyɩ syɩ ké yah yɔ́ tyí, sɛ̃́ntɛ̃ ye Névi Pi pɔ́nɔ́ kɩ pɩ.

25 Ǹtɛ, Névi Pi ǹgbò yɩ̃nɛ à yèvyãhrɩ pɩ náhnáh, ànɛ̂ kwɛy gbɩ̃ névye mó à yahle.

26 Kǎh pɩ sɔ̃ ǹgbòlɛ Nowe gbɩ̃ sɔkɔ, sɛ̃́ tɔ ye kɩ pɩ Névi Pi syínpɔ gbɩ̃́nɛ.

27 Névye lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ syɔ́lɛ n tɔkɔ, tɛ́ mɛ n de pɛbɩ tyí fɔ́ɔ́, à pɔ syɩ sɔ̃́ nɛ̂-á Nowe de krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, pṹnpẫhkɩ̀ pɩ, ni pé pól yõ.*

28 Ʌ̀nɛ̂, kè kɩ pɩ, kǎh pɩ sɔ̃ ǹgbòlɛ Lɔtɩ gbɩ̃ tɔ sɔkɔ: Névye lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ yɩ́dwénènɛ n dwe, tɛ́ mɛ yɩ́yǎ̃mnɛ n yãm, tɛ́ mɛ swãhlɛ n tõ, tɛ́ mɛ vɩ̀lɛ n mɔ.

29 Ǹtɛ, Lɔtɩ-á wil sɔ̃́ nɛ̂nɛ Sodɔmɩ sɔkɔ, Liyel nyàh lépɔ̃́ ànɛ̂ nyàh lépúkú tiki mɔ pé yõ pũ̀ sɔ̃ n pɩ, à pé sukɛ ko.

30 Sɛ̃́ntɛ̃ ó ye kè kɩ pɩ n sɔkɔ n pi Névi Pi syínpɔ sɔ̃́lɛ.

31 Ké lésõ-à pɔ, névi nɛ̂ wɛ gbɛ̃́ntɩ̂̃n yõ, tɛ́ vyɔ́ mɛ tɛ̃ tyí wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à káh nɛ, páh n tiki n yuku sé tɔ́kɔ́-ńsah. Tɛ́ nɛ̂ tɔ-à mɛ swãh sɔkɔ, tɛ̃ káh nɛ, páh pélɛ n syɩ n yuku gbô.

32 Yé yé dyɔ to kõ Lɔtɩ kyɩ tyílɛ kɛ̀!†

33 Sɛ̃́ ye, nɛ̂-à nɛ, páh pé minnɛ n koh n sah, tɛ̃ kɩ tɛkɩ ké sɔkɔ, ǹtɛ nɛ̂-à tɛkɩ ǹ min sɔkɔ, tɛ̃ wɔ min kɩ pwah.

34 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: kénɛ lékẫhnɛ, nɛ́pɩ̂̃ nímí kɩ mɛ sɛ̃ sɛ̃ kwâh núkú yõ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.

35 Syɔ́ nɛ́pɩ̂̃ nímí kɩ mɛ yɩ̂lɛ n nɔ wɛ̃ tyí, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ. [

36 Díbí nɛ́pɩ̂̃ nímí kɩ mɛ swãh núkú sɔkɔ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.]»

37 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sẫhpú à piki yah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, ńyãh sɔkɔ se képah kɩ n pɩ n pi nɩ? Ʌ̀ mɛ yo pé tyí: «Kókè-à mɛ ńyãh, nɛ́npɔ́ sɔkɔ náh ǹkyɔ̀nkyɔ̀nɩ̀ wɛ̃ tuke n mɔ di?»

18

Nɩ̂́rɩ̂ sɔkɔ gbáhntɛ̃́nɔlɛ

* **17:27** 17.26-27 Yah n tɛ Tyàhnɔ́ sɛ́bɛ́y 6.9 - 7.24 sɔkɔ. † **17:32** 17.32 - Liyel-á Sodɔmɩ ànɛ̂ Gbomɔrɩlɛ n sukɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à Lɔtɩpi wilki ké sɔkɔ, tɛ́ nɛ, pè nɛ n to, pè káh vi yah. Tɛ́ Lɔtɩ kyɩ-á vi yah, à pɩ pnɛ kènpɩ̃nnɛ. Yah n tɛ Tyàhnɔ́ 19.26 sɔkɔ.

1 Képah náh, Yesu sèm̀ìrkì yɔ́ yãh ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí, à pè wɛ̃kɩ nɛ, pǎh yĩnɛ
pè nírílɛ n pɩ kṹmm wílkúnì kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ.
2 Á nɛ: «Tukey tùkè-ò dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ kwil yɔ́ sɔkɔ, à náh Liyel yah tíkílɛ
n pɩ, à náh yɔ̃̀yénnɛ n sah névye yõ.
3 Tɛ́ pɛ́kúsè yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ kénɛ kwil sɔkɔ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ n yo n pɔ ǹ tyí
gbĩ́mɛgbĩ́ nɛ, nɛ̂-á mɛ péwɔ ànɛ̂ pé fwó-ò wrɔ́, à kè tɔ̃ sah pé kɔ̃.
4 Ǹtɛ, kè pɩ di mónɔ́lɛ, tɛ́ dĩ́ náh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ syi. Képah náh, à pɔ yo n gblɔ̌y
tyí nɛ, gbɩ tɛ̃ wɔ-á, pé náh Liyel yah tíkílɛ n pɩ, pé náh yɔ̃̀yénnɛ n sah névye
yõ.
5 Ǹtɛ, pɛ́kúsè mɛ̀-á mɛ pé gblɔ́lɛ n vyãh n pɔ, páh kɩ ǹ tir mɛ̀ yah wah à
kɔ̃, pé yah mó vɩ.»
6 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á képah yãh tɛ, à tɔ̃ yo pé tyí: «Yé tukey tùkè-ò dĩ́ mɛ̀ wɛy
noh kɛ̀, ǹmɔ nɛ̂-á fĩ̀n yɔ̃́-òlɛ.
7 Ǹtɛ Liyel wɔ-á nónó yah tɔkɔ, tɛ́ pè mɛ ǹnɛ n ye n gbo lékɑ̃̂h ké gbĩ̀ntɔ̃,
à náh pé tyi yah wah pè kɔ̃ n pi di? Á se kɩ mo pé yòhnìnmɔ-ńsah?
8 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wǎh kɩ pé tyi yah wah pè kɔ̃ súú. Ǹtɛ, Névi Pi-à
sɔ̃́ nɛ̂nɛ pɔ sétáh yõ, à se kɩ pɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ?»

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh Farisiyɛ̃ ànɛ̂ mɔ́rí syî-ò tyí sɔkɔ

9 Névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n yah nɛ ńkɛ̃, páh mɛ nɛ́gbɔ́lɛ Liyel
yah, tɛ́ mɛ tɛ́lɔ́lɛ n yilɔ, Yesu sèm̀ìrkì yɔ́ yãh pépi tyí sɔkɔ nɛ:
10 «Díbí nɛ́pî̃ nímí yísyɔ́ sɔ̃̀ kyɩ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ, à kyɩ Liyel
ni. Nɛ́núkùlɛ, Farisiyɛ̃ ye sɔ̃̀ ǹnɛ, tɛ́ ní-òlɛ, mɔ́rí syí-òlɛ.
11 Képah sɔkɔ, Farisiyɛ̃ mɛ̀ mɛ yuku yĩn, à Liyellɛ n ni ǹ fɔkɔ táh, mɛ n
yo nɛ, èè Liyel, páh n wɛkɩ ǹ tyí, wǎh sɔ̃́npí péwɔ pɩ pé gblɔ̌y. Pé náh mɛ
no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ, nónó-á yĩ́púlɛ, ànɛ̂ tyítúkúnì pípúlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkì pípúlɛ. Páh
n wɛkɩ ǹ tyí, pé náh sɔ̃́npílɛ mɛ mɔ́rí syí-ò mɛ̀ sɔ̃.
12 Péwɔ-á níkìlɛ n tɛ̃ sèpĩ̀n nínì yòh núkú wrɔ́. Páh pé gbɑ̃̀n yî wɛ́nɔ́
gbãm-ònɔ́lɛ ǹnɛ n kɔ̃.
13 Ǹtɛ mɔ́rí syí-ò wɔ mó sɔ̃̀ mɛ yĩn tɛ̃ fíí, à náh fɛ̃ syi ǹ yah ńtɛ̃ yɔ̃ yĩ̂nyõ.
Tɛ́ mɛ ǹ gbɔ̃̀lɛ n sah ǹ nìvɔ sɔkɔ mɛ n yo nɛ: ‹Liyel, ń yãm yah, ńmɔ nɛ̂-á
tyípékè pí-òlɛ.›»
14 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: dĩ́ mɛ̀ pɩ nɛ́gbílɛ
Liyel yah, wǎh ǹ syɩ n yuku ǹ tĩ̀nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ. Tɛ́ Farisiyɛ̃ wɔ náh sɛ̃́nkɔ̃
wɛ. Gbɩ yõ, névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n gbilki, à kɩ tiki mɔ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n
tiki n mɔ, tɛ̃ wɔ kɩ mó dɔkɔ mɔ.»

Yesu sãm mɔ wɛ̃́npì yrɔ̃ sɔkɔ

15 Névye sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ wɛ̃́npì yrɔ̃ tɔlɛ Yesu tyí nɛ, à tũ pé tyí. Ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú-á képah wɛ, pè tyah dírílɛ n kɔ̃ pé yõ.
16 Ǹtɛ, Yesu mɛ wɛ̃́npì kɔ̃ pè nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ nɛ: «Nónó dùkù-á mɛ wɛ̃́npì
nɔ́pi sɔ̃, Liyel tɔ̃́rílɛ, pépi tyí ye. Képah ye, yé yɛ wɛ̃́npì kɔ̃ pè nɛ n pɔ n pɔ
ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ n kɔ̃.
17 Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ: névi nɛ̂-à Liyel tɔ̃́rí fɛ̃̀nsyi-
ńkɛ̃̂nɛ wɛ̃́npir tyí kɔ̃lɛ, à náh n wɛ n de n pi ké sɔkɔ póllɛ.»

Kèkɔ̃yɔ̃́ tahrɩ yahle, ǹ tɛ́ n wɛ n de yĩ̂nyõ tɔ̃́rí sɔkɔ

18 Képah náh, Nsyifunɔ yȍtɛ̃ yɔ́ Yesu piki yah nɛ, kwɔ́-ò pèpɛy, pé se yĩnɛ
pé pɩ sɔ̃́, pé mó tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nɩ?
19 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ á ńnɛ n ye ‹pèpɛynɛ›? Pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃
náh mɛ, nɛ́ Liyel ó náh.
20 Á Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ pĩ kè, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃: ‹Káh fɔ̀fíkì pɩ, káh nɛ́kókè
mɔ, káh yĩbe yĩ, káh mìnì sah á ní-ò yõ, á sú ànɛ̂ á yṹnɛ n tɛ̃ plɛ.›»
21 Wăh yo sɛ̃, dĩ́ mɛ à syah nɛ, páh mɛ sépinɔ́ póllɛ n pɩ fɔ́ɔ́, pé wɛ̃́npir
gbĩ́ dùkùlɛ.
22 Yesu-á képah noh sɛ̃, à yo ǹ tyí: «Tyínúkú ó tõ yah kwlɔ á tyí: Gbȁn yî
nónó pól-á mɛ á tyí, kyɩ sè yãm, ǹ tɛ́ sé pɔ́ dibi yãm tãn kõ, ǹ tɛ́ n pɔ ńmɔ
sȍ tɛ̃. Képah sɔkɔ, á kɩ Liyel fő tahrɩ wɛ.»
23 Tɛ́ dĩ́ tahrɩ-á sȍ kah tnɔ sɛ̃, képah ye, wăh wɛy mè noh, ǹ yah kwɔ yɩkɩ.
24 Képah sɔkɔ, Yesu-á ǹ yah wɛ kè kwɔ sɛ̃, à nɛ, tahbɩ dénɔ́-á mɛ tah Liyel
tɔ̃́rí sɔkɔ dɛ́!
25 Ǹkɛ̃, yȁhmíkì dénwȉlnɔ́lɛ sèndi pwȁh sɔkɔ, képah ńtɛ̃-á kɩ fàhfàh kal
tàh dénɔ́lɛ Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.
26 Képah sɔkɔ, nónó-á sȍ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pè nɛ, ǹtɛ, nɛ̂ wɔ se kɩ
mó fɛ̃ pwah nɩ?
27 À mɛ yo pé tyí: «Névi náh fɛ̃ tir nɛ̂ pɩ n pi, Liyel kɩ fɛ̃ képah pɩ.»
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ nɛ, pépi tɛ̃̀ wɔlɛ, páh pé yɛ̃́ngbɛ̃ yî sah, tɛ́ ǹmɔ
sȍ tɛ̃.
29 Yesu mɛ yo pé tyí: «Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal mɔ yé tyí nɛ: névi
nɛ̂-à Liyel tɔ̃́rí yĩnnɛ ǹ kéte sah, képah náh pɩ, ǹ kyɩlɛ, képah náh pɩ, ǹ
yṹnpyélɛ, képah náh pɩ, ǹ tyí névyelɛ, képah náh pɩ, ǹ wɛ̃́npȉlɛ,
30 tɛ̃̀ kɩ pé lékan wɛ kèkõyő mè sɔkɔ, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ Liyel fő sɔkɔ
ńsȍ̂nɛ.»

Yesu tõ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ min syínwɛnɔ tyí yo kɛ tɔ̃́-òlɛ

31 Képah náh, Yesu ǹ tȍ sȁ́hpú nɛ́pȉ̂ gbɔ̃nimí ye pé yahlɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Á
wɛ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. Tɛ́ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu-á lésõ tyi nónó pól
wãrkɩ sah Névi Pi tyí sɔkɔ, sè kɩ n pɩ n tũ n pi.
32 Pè kɩ à dahbɩ Liyel pĩ́-ńkɛ̃pú gbȍ. Pè kɩ kő́lɛ ǹnɛ n ko, kɩ ǹnɛ gbyɔ, tɛ́
kɩ n sĩ̀n n mɔ ǹ yõ.
33 Pè kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à ko mɔ. Ǹtɛ, ké sèpȉn tɔ̃́-ò ső́lɛ, à kɩ ǹ syɩ min
sãn wɛ.»
34 Ǹtɛ, Yesu wɛy mè sȍ mɛ wɛ́npȉllɛ pé tyí. Képah ye pè náh ké syíkí-ńsah
pĩ.

Yesu yĩ́tȗ̃ yɔ́ yĩ́ yɩkɩ mɔ

35 Képah sɔkɔ, Yesu-á de n tɛ Yeriko kwillɛ yúkɛy, yĩ́tȗ̃ yɔ́ sȍ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ
wɛ̃gbalɩ sɔkɔ, mɛ n ni n syi.
36 Wăh tɔ́wû sɔ́kɔ́nɔ́ yĩ́ noh, à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se nɩ?
37 Pè mɛ à syah nɛ, Nasarɛtɩ Yesu-á pɔ n sɔkɔ.
38 Képah tɛ̃̀nɛ, à tyah n yo n mɔ léyy nɛ, Yesu, Davidi Pídĩ́, à pé yãm yah.
39 Tɛ́ nónó-á mɛ n kɔ yah tȉnnɛ, pépi sȍ mɛ dírílɛ n kõ ǹ yõ nɛ, à ǹ vyăh
vike. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃̀ sȍ mɛ n tõ n gbah n yo n mɔ nɛ ńkɛ̃, Davidi Pídĩ́, à pé
yãm yah.

40 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yĩn, tɛ́ nɛ, pè pɔ ǹnɛ. Wăh nɔ de, Yesu mɛ à piki yah:
41 «Tir nɛ̂ mɛ á mɛ ké tyí nɛ, mé pɩ á tyí?» Dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, à kè pɩ, pé fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃.
42 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á yɩ̃́ ye yɩkɩ mɔ! Á Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.»
43 Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ yɩ̃́ núkú yɩkɩ mɔ, tɛ́ à mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃, à Liyellɛ n gbilki. No pól-á képah wɛ sɛ̃́, pé tɔ tyah Liyellɛ n gbilki.

19

Yesu ànɛ̂ Nsasyɩlɛ

1 Yesu-á de Yeriko kwil, à sɔ̃̀ mɛ n kah ké sɔkɔ,
2 tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ kénɛ kwil, pè n ye Nsasyɩlɛ. Mɔ́rí syípú yɔ̃̀tãm sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ, tɛ́ à pɩ tàhlɛ.
3 À sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé Yesu wɛ, nɛ́dúkú nɛ̂-á ǹnɛ. Tɛ́ ǹmɔ-á pɩ nɛ́túkúrí nɛynɛ, tɔ́wû tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à náh sɔ̃̀ fɛ̃ à wɛ n pi.
4 Kăh pɩ sɛ̃́, à to yuku yah tɩ̃̀nnɛ, à kyɩ dɔkɔ séswɔ̂ yɔ́ sɔkɔ Yesu wɛ yĩnnɛ. Tɛ́ à kɩ sɔ̃̀ pɔ n sɔkɔ n pi nɛ́npɔ́.
5 Yesu-á yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à ǹ yah yɔ̃ tɛ́ yo Nsasyɩ tyí nɛ ńkɛ̃́, à tiki súú Nsasyɩ, páh yĩnɛ pé twah ǹ kéte sɔkɔ kwɛynɛ.
6 Képah tɛ̃̀nɛ, Nsasyɩ núkú tiki súú, à kyɩ Yesu tɔ̃ sah tɛ̃ ǹ tɩ̃̀nnɛ nɩ̀vɩ̀ sɔkɔ.
7 Névye-á képah wɛ sɛ̃́, pé pól tyah ǹ tyílɛ n plɔ n yãh nɛ, tyípêl pí-ò tyí-á à kyɩ twah yɔ̀ dɛ́!
8 Ǹtɛ, Nsasyɩ mɛ nɔ de Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à noh pé tyí, pé yɔ̃̀tɛ̃. Páh kɩ pé gbɛ̃̀n yî tɔ́ní núkú yĩ yãm tãn kɔ̃. Ànɛ̂, pâh mɛ syɩkɩ nɛ̂ yɔ̃, páh kɩ sɛ̃́nknɔnɔ ńyɛ̃́hlɛ tɛ̃ dyah.
9 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Áwɔ tɔ-á pɩ Abrahmɩ náh nɛynɛ, képah ye, pwáhnmɔnɔ de kéte mɛ̀ sɔkɔ kwɛynɛ.
10 Yah, nónó-á sɔ̃̀ mɛ mɔ́npunɔlɛ, pépi yáhnkɔ̃-ńsah ye Névi Pi pɔ kɩ pè pwah mɔ.»

Yɔ̃̀tɛ̃ nɛ̂-á pɔ́ dahbɩ tɔ̃̀npɩbɩ gbɔ̃̀

11 Képah tɛ̃nɛ, Yesu-á de n tɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, ǹ wɛlɔ nóhpú sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ, Liyel tɔ̃rí-á kɩ n pɔ n pi nɛ́npɔ́ swɔ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ yãh pé tyí nɛ:
12 «Yɔ̃tɛ̃ yɔ́ pídɩ̃́ ye lésɔ̃. Sɔ̃́ yɔ́lɛ, à yuku sɔkɔ kwil fɩ́ɩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ, pé kyɩ yɔ̃̀tɔ̃rí yah n kɔ̃, képah náh, pé mó pé syɩ pɔ.
13 Wăh n sɔkɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩbɩ nɛ́pɩ̂ gbãm ye pɔ, pɔ́ dan núkúlɛ pé nɛ́núkù núkú pól kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè gbɔ̀lɛ n yĩ sépilɛ fɔ́ɔ́, kè pɔ syɩ pé syínpɔnɔ tyí.
14 Tɛ́, ǹ kwil névye sɔ̃̀ mɛ ǹ dyɔlɛ n yɔ. Pè mɛ tɛ̃ntɔ̃̀ tɛkɩ mɔ ǹ náh, à kyɩ yo nɛ ńkɛ̃́, pépi náh mɛ ké tyí nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ tɛ̃ pɔ pɩ pépi yɔ̃̀tɛ̃nɛ.
15 Ǹtɛ, à mó tɔ̃ yɔ̃̀tɔ̃rí mɛ̀ wɛ, tɛ́ ǹ syɩ pɔ. Wăh pɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩbɩ nɔ́pi ye, wăh sɔ̃̀ pɔ́ dibi nónó kɔ̃. Păh gbɔ̀ yĩ, tɛ́ pɔ́ dòhnɔ̀ nɛ̂ wɛ, à sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé kè pĩ.
16 Képah sɔkɔ, nɛ́gben pɔ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃, wăh pɔ́ dan nɛ̂nɛ pé kɔ̃, páh ké kénknɔnɔ gbãm yah dohnɩ.

17 Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ, tɔ̃̀npɩ pèpɛy-á ǹnɛ. Wǎh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ
tir tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, wǎh kɩ pɩ kwlonɔ gbãm yah tɛ̃́-òlɛ.
18 Ní-ò mɛ pɔ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃, wǎh pɔ́ dan nɛ̂nɛ pé kɔ̃, páh ké
kénknɔnɔ kwlɔ yah dohnɩ.
19 Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ képah núkú ó yo ǹ tɔ tyí nɛ, ǹmɔ pɩ kwlonɔ kwlɔ yah tɛ̃́-òlɛ.
20 Kèyǎh mɛ pɔ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃, ǹ pɔ́-á yɔ̀. Páh sɔ̃̀ mɛ kè dah mɔ
sah fwɔ yɔ́ sɔkɔ ké tyílɛ.
21 Ǹkɛ̃́, ǹ tɔ̃̀-á kah tah. Képah-á, ǹ tíkí mɛ pé tɛ̃. Ǹmɔ náh sah kwâh nɛ̂nɛ,
ǎ kè tɔkɔ. Ǎ náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, ǎ képah tɔkɔ.
22 Képah tɛ̃nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, tɔ̃̀npɩ túkù, ǹ vyãh wɛy mɛ̀ sɔkɔ-á
pé kɩ tuke ǹnɛ. Ǹmɔ-á sɔ̃̀ pɩ̃ nɛ ńkɛ̃́, pé tɔ̃̀-á tah, pé náh kwâh nɛ̂ sah, pě
kè tɔkɔ, ànɛ̂ pé náh sèmukɔ nɛ̂ duku, pě kɩ tɔkɔ.
23 Ǹtɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ à náh pé pɔ́ dah mɔ sah pɔ́ dáhnmɔ-ńsah wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ nɩ? Páh pé syɩ pɔ, páh náhkɩ sè wɛ wilki dòhnɩ̀nɔ́lɛ sé yɔ̃.
24 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, à ǹ syɩ yo pé tyí nɛ, pè pɔ́ mɛ̀ syi ǹ
tyí, pè kélɛ ké kénknɔnɔ gbãm nɛ́tɛ̃̂ kɔ̃.
25 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, sé gbãm-á mɛ tɛ ǹmɔ tyí dò!
26 Ǹtɛ, à mɛ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ,
pè kɩ tɔ̃ ǹmɔ kɔ̃. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéyy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ gbɔ̃̀,
ké tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.
27 Ǹtɛ, ń sépɛ́bí tɛ̃ wɔlɛ, pépi nónó náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, mé pɩ pé yɔ̃̀tɛ̃nɛ,
yé pɔ pélɛ ásɔ̃̂, yé pɔ pé yɛ̀sɔ̃̂ kɔ̃ ń yɩ̃́ yah.»

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ

28 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu yɩ̃n pé yah, pè n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ.
29 Tɛ́ wǎh yɩ̃ni tɛ̃ n tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ Betefasyɩ ànɛ̂ Betanɩlɛ yɔ̃lɩ yɔ́ tnɔ̂, pè n
ye Wólívî yèh yɔ̃lɩlɛ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ nímí tɔ̃ nɛ:
30 «Kwil nɛ̂-á yé yahlɛ, yé kyɩ ké sɔkɔ. Yáh kɩ n de, yé kɩ ńkwɛ̃́ndyípɩ̌kɩ̀
yɔ́ wɛ tóhnmɔnɔlɛ nɛ̂-á nɛy náh dɔkɔ yah ǹ yɔ̃ póllɛ. Yé à dɛ n pɔ ásɔ̃̂.
31 Tɛ́ nɛ̂-à yé piki yah nɛ ńkɛ̃́, sɔ̃́ se, tɛ́ yé ǹnɛ n dɛ nɩ, yé yo tɛ̃ tyí nɛ, ǹ
yétɔ̃̂-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, képah-á.
32 Wǎh yo sɛ̃́, tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɔ́pi sɔkɔ. Pè ńtyɩ̃́nɔ kyɩ tyi nɔ́pi wɛ, sɔ̃́-á sɔ̃̀ à
yo kélɛ pé tyí.
33 Pǎh mɛ ǹ dɛ́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ nɛ́tãm pè piki yah nɛ, sɔ̃́ se, tɛ́ pè
ńkwɛ̃́ndyípɩ̌kɩ̀ mɛ̀nɛ n dɛ nɩ?
34 Pè mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, ǹ yétɔ̃̂-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, képah-á.
35 Tɛ́ mɛ yuku ǹnɛ Yesu tyí. Pè pé flɔ mɔ ǹ yɔ̃, à Yesu kɔ̃ à dɔkɔ.
36 Képah tɛ̃nɛ, wǎh mɛ n yuku sɔ̃́, névye mɛ pé flɔlɛ n mɔ n yuku sɛ̃́ wɛ̃̀kɩ̀
yɔ̃.
37 Pǎh n tyah Wólívî yèh yɔ̃lɩ tíkíntɛnɔlɛ, nɩ̀vɩ̀ de ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kwɩ̃nki pól
sɔkɔ. Pǎh gbɩ̌l tyi nónó pól wɛ, sépi yɩ̃nnɛ, pè tyah Liyel yɩ̃nnɛ n gbilki
yɩ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ,
38 mɛ yo tɩ̃ nɛ ńkɛ̃́:
«Yɔ̃tɛ̃ nɛ̂-á n pi Liyel yɩ̃n yɔ̃,
Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ!
Yèvɩnɩ nɛ mɛ yɩ̃̂nyɔ̃,
gbílkínɔ́ mó nɛ n sah Liyel yɔ̃,

ǹmɔ nɛ̂-á yȋnyõ fléyy tɛ̃-ǹsah.»*
39 Képah sɔkɔ, tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò
dɩ̃́, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̂hpú vyɛ̃y tũ kɛ̀!
40 Képah tɛ̃̂nɛ, Yesu pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: pàh kɩ sɔ̃̌ pé
vyɛ̃y vike ò, dyêh ye kɩ n gbo n mɔ pé swɔ.»

Yesu yah kwɔ Yerusalɛmɩ tyílɛ

41 Yesu-á de n tɛ Yerusalɛmɩ, té kè wɛ gbȋ́ nênɛ, à n gbo ké yĩnnɛ nɛ:
42 «É, Yerusalɛmɩ, wáh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ syi yèvɩnɩ wɛ dùkù pĩ kwɛy mènɛ!
Ǹtɛ wéèè, kè ye wɔ̃bɩ á yah!
43 Yah, sèpȉn yísyɔ́ mɛ n pi, á sépɛ́bí kɩ wɔ̃bɩ̀-ǹtɑ̃̀n pɩ á kɛ̃kɩ kore vi, té kɩ
ǹ fyɑ̃h sah yey yey póllɛ.
44 Liyel-á pɔ á yòhnìnmɔ-ńsah gbȋ́ nênɛ, á náh fɛ̃ syi kè pĩ. Képah ye, pè
kɩ á sɔkɔ névye pól ko mɔ, té kɩ ǹ mukuli. Ǻ dáhkì yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi
ké ní-ò yõ.»

Yesu gbɔ̀yĩbɩ yĩni wilki Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ

45 Yesu-á kyɩ de Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì, té yíyɑ̃̀m yɑ̃̀mpu wɛ ké sɔkɔ,
à tyah pélɛ n yĩni n wilki.
46 Tɛ́ mɛ n yo pé tyí: «Kè mɛ wɑ̃̂rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Ń
wɔ̀kɔ̀ kɩ pɩ níri pí-ńsah wɔ̀kɔ̀lɛ›. Tɛ́ yépilɛ, yé kè tɔkɔ pɩ névye yõ syíkípú
tɛ̃-ǹsahlɛ.»
47 Tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ sõmɛsɔ̃́ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ.
Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tɑ̃m, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ ǹ
kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃̌, kwil yah tɑ̃m tɔlɛ pélɛ.
48 Tɛ́ no pól-á sɔ̃̀ mɛ pé ní kwɔ n tõ n sah n nohnɩ n yĩ̃́ ǹ tyí sɛ̃́, képah
ye, pè náh pĩ pǎh kɩ n pɩ n pi sɔ̃̌.

20

1 Yesu-á sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ, mɛ nìvìnì
wɛy sɑ̃̂nnɛ n yo sɛ̃́, sɔ̃́ yɔ́lɛ, sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tɑ̃m, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì
kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnì pɔ wil ǹ tyí,
2 tɛ́ à syah nɛ, à yo pé syah, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ se, à n pɩ tyi nɔ́pilɛ, nɛ̂ se à
kɔ̃ tɛ̃̂nwɛnɔ mènɛ nɩ?
3 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Ńmɔ tɔ kɩ píkínyahnɔ núkú pɩ yé tyí: Yé yo ń syah,
4 nɛ̂-á tõ Nsyɔ̃nɛ, à pɔ nolɛ n wel n wilki? Liyel se, tȋ̃ névye se?»
5 Pè mɛ yo wɛ̃ tyí nɛ, páh kɩ nɛ ńkɛ̃́, Liyel-á tõ ǹnɛ, wǎh kɩ pé syah nɛ,
tɛ́ kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yõ nɩ?
6 Ǹtɛ, névye sɛ̃̂nyĩnɔ-á mɛ tɛ ké yõ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á Nsyɔ̃nɛ, páh
kɩ mó tõ nɛ ńkɛ̃́, névye-á tõ ǹnɛ, no pól-á kɩ dyêhlɛ pé minki ko.
7 Kǎh pɩ sɛ̃́, pè à syah nɛ, pé náh pĩ nɛ̂-á tõ ǹnɛ.
8 Pǎh yo sɛ̃́, Yesu tɔ mó pè syah nɛ, kàh pɩ sɛ̃́, tɛ̃̂nwɛnɔ nɛ̂-á pé kɔ̃ pé tyi
nɔ́pilɛ n pɩ, pé náh mó kè yo pè syah n pi.

Dȉvɛ̃ sésân swɑ̃h tɔ̃́pú nɛ́pêl sèmȉrkȉlɛ

9 Képah náh, Yesu tyah sèmȉrkȉ yɔ́lɛ n yɑ̃h névye tyí nɛ: «Dĩ yɔ́ ye lésõ
dȉvɛ̃ sésân swɑ̃h kõ, té kélɛ tɛ̃̂ntõbe gbɔ̃̀ dahbɩ, té sɔkɔ kóló sɔkɔ à kyɩ mo.

* **19:38** 19.38 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y 118.26 sɔkɔ.

10 Sé pye gbɛ gbɪ̃́-á pɔ nɔ, à tɔ̏npɩ yɔ́ tɛkɩ mɔ ɗìvɛ̃ sésân swah tɛ̃ntõbe
nɔ́pi tyɩ́ nɛ, pè pé tyɩ́ ɗìvɛ̃ sésân pyelɛ à kɔ̃. Ǹtɛ, tɛ̃ntõbe nɔ́pi mɛ tɔ̏npɩ mè
ko, tɛ́ pé syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ gbɔ̏ kɔ́kɔ́lɛ.
11 Képah sɔkɔ, sètɛ̃ ɗɪ̃́ tɔ̃ ǹ syɩ tɔ̏npɩ yɔ́ tɛkɩ mɔ. Pè tɔ̃ ǹmɔ tɔ ko, tɛ́ à
gbyɔ, tɛ́ pé syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ gbɔ̏ kɔ́kɔ́lɛ.
12 À tɔ̃ ǹ syɩ tɔ̏npɩ tɔ̃́-ò tɛkɩ mɔ. Pè tɔ̃ ǹmɔ tɔ pɩ yɔ, tɛ́ à yĩni.
13 Kăh pɩ sɛ̃́, sètɛ̃ ɗɪ̃́ nɛ, sɔ̃́ se pé kɩ pɩ nɩ? Páh kɩ pé nìdɛ̀ píɗɪ̃́ wɔ tɛkɩ mɔ.
Ǹmɔ wɔlɛ, gbɔ̀kénpɩ, păh kɩ yɔ̏yén sah ǹ yɔ̃.
14 Ǹtɛ, ɗìvɛ̃ sésân swãh tɛ̃ntõbe nɔ́pi-á fyɔ̀ ǹ píɗɪ̃́ wɛ, pè núkú yo wɛ̃ tyɩ́
nɛ ńkɛ̃́, ǹ gbɛ̃yɔ̃-á yɔ̀. Pé ye à ko mɔ, gbɛ̃kɩ mó pɩ pépi tyɩ́lɛ.
15 Képah tɛ̃nɛ, pè à yɔrɩ wilki mɔ ɗìvɛ̃ sésân swãh kahnɩnɛ, tɛ́ à ko mɔ.
Núkúnúkú tɛ̃nɛ, sɔ̃́ mɛ sètɛ̃ ɗɪ̃́ kɩ pɔ pɩ pélɛ wɛ́?
16 À náh pɔ ɗìvɛ̃ sésân swãh tɛ̃ntõbe nɔ́pi ko mɔ, tɛ́ kɩ kè dahbɩ n pi yísyɔ́
gbɔ̏ di?» No-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, pè nɛ, póllɛ, képah wɔ náh n pɩ n pi!
17 Ǹtɛ, Yesu mɛ pè yah, tɛ́ yo pé tyɩ́: «Liyel wɛy-á nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɩ̀ nɛ̂ milki,
képah ye pɔ pɩ wɔ̀kɔ̀ kyĩ yɔ̃ dáhgbɩ́lɛ›,
képah yɔ̃ nɛ̂nɛ yépi tɛ̃ tyɩ́?
18 Névi nɛ̂-à wil syɩkɩ kénɛ dáhkɩ̀ yɔ̃, tɛ̃ kɩ kwɔkɩ. Tɛ́, kàh se mó tɔ̃ syɩkɩ nɛ̂
yɔ̃, kè kɩ tɛ̃ pyãhrɩ.»
19 Képah sɔkɔ, Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tãm ǹgbnɔ
sɔ̏ pĩ yɪ̃́ tɛ nɛ, pépi yɔ̃-á Yesu mɩ sèmɩ̏rkɩ̏ mɛ̀nɛ. Képah ye, pè sɔ̏ mɛ ǹ
tɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nɛ́npɔ́ swɔ, tɛ́ névye tíkí pè tɛ̃.

Nɛ̂-á yĩnɛ Sesarɩ kɔ̃́nɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ̂-á yĩnɛ Liyel kɔ̃́nɔ́lɛ

20 Képah sɔkɔ, pè tyah Yesu kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ. Pè yɪ̃́nvínpɩbɩ yísyɔ́ tɛkɩ mɔ ǹ
tyɩ́. Pè pɔ pé gblɔ̆y pɩ nɛ́gblɔ́lɛ. Pè sɔ̏ mɛ ké tyɩ́ nɛ, à pilki ǹ vyãh wɛy sɔkɔ,
pé kɔ̃ pé à wɛ tɛ̃ kyɩ dahbɩ kwil yah tɛ̃́-ò gbɔ̏, tɔ̃́rí ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ nɛ̂ tyɩ́.
21 Képah tɛ̃nɛ, pè píkínyahnɔ yɔ́ pɩ Yesu tyɩ́ nɛ, kwɔ́-ò ɗɪ̃́, páh pĩ nɛ, wăh
tyi nónónɛ n yo, tɛ́ kwɔ́nɔ́ nónónɛ n pɩ, gblɔ kɔ́kɔ́-á sélɛ. Á náh névyelɛ n
wah, ànɛ̂ wăh Liyel wɛ̃kɩ̀lɛ névyelɛ n kwɔ ké gbɩ yɔ̃.
22 Ǹtɛ, à yo pé syah, ńkɛ̃́, ké wɛ̃kɩ̀ se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ nɛ, pé mɔ́rɩ́lɛ n mɔ
Wromɛnɔ yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesarɩ tyɩ́, tɪ̂̃ ké wɛ̃kɩ̀ náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ?
23 Tɛ́ Yesu-á pé yɪ̃́nvɩ̏ pĩ sɛ̃́, à yo pé tyɩ́:
24 «Yé pɔ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, mé yah ătrɛ. Nɛ̂ yah mírkí, ànɛ̂ ǹ yĩn mɛ
wɑ̃́rkɩ́nmɔnɔlɛ ké yɔ̃ yɔ̀?» Pè mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, Sesarɩ tyɩ́-á.
25 Yesu mɛ yo pé tyɩ́: «Kàh pɩ sɛ̃́, yé Sesarɩ tyɩ́lɛ Sesarɩlɛ n kɔ̃, yé mó Liyel
tyɩ́lɛ Liyel kɔ̃.»
26 Kăh pɩ sɛ̃́, pè náh pílkí-ńsah wɛ ǹ wɛy sɔkɔ, à à tɛ̃ névye yɪ̃́ yah. Tɛ́ ǹ
tyi yah yónɔ́ pyĕ mɛ pé gbɑ̏n du, pè mɛ tɛ̃ syɩ́syɩ́.

Sadusɛ̃nɔ Yesu piki yah lékyɩ̂ yɩ̂lkɩ̂nmɔnɔ tyɩ́ sɔkɔ

27 Sadusɛ̃nɔlɛ, nósyɔ́ ye, nónó-á nɛ, lékyɩ̂ náh min sɑ̃́n wɛ n pi. Pé nɔ de
Yesulɛ, tɛ́ à piki yah nɛ,
28 pé kwɔ́-ò ɗɪ̃́, Moyisi-á kɩ wãrkɩ sah pé kɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, sétɛ̃ nɛ̂-à ku pi wɛ́-
ńkɛ̃́nɛ, tɛ́ gbɛ̃ mɛ tɛ̃ tyɩ́, gbɛ̃ mɛ̀-á yĩnɛ à pɛ́kúsè mè tɔkɔ, à mó wɛ̃́npɩ̏ dubi
à kɔ̃ ǹ nɛ́nkyɩ́ náhnɛ.

29 Ǹtɛ, kèkùrkì núkú dı̋npì nɛ́pı̂ kwǎrninɔ yísyɔ́-á lésõ mɛ. Nɛ́nkyí tɛ̃ mɛ
sê tɔkɔ, tɛ́ ku, tɛ́ à sah píkǻnnɛ.
30 Ǹ sȍ syı mɛ pi mɛ̀ tɔkɔ.
31 Képah náh, tɔ̃-ò mɛ à tɔkɔ. Kè n pı n yuku sɛ̃ fɔ́ɔ́, pé nɛ́pı̂ kwǎrnímí
pól à tɔkɔ. Tɛ́, pé pól pɔ ku, tɛ́ à sah píkǻnnɛ.
32 Képah náh, pi mɛ̀ tɔ pɔ ku.
33 Ǹtɛ, pi mɛ̀-á de yah sɛ̃ nɛ́pı̂ kwǎrnímí nɔ́pi tyí-à, lékyı̂ min sǻn pɔ́nwɛ
sɔ̋lɛ, à kı n pı n pi pé sɔkɔ nɛy nɛ̂ tyílɛ?
34 Pǎh yo sɛ̃, Yesu yo pé tyí: «Kèkõyɔ̋ mɛ̀ tɛ̃ wɔ sɔkɔ, sétɔ́kɔ́kì mɛ, ànɛ̂,
pɛ́dékè mɛ.
35 Ǹtɛ, Liyel-á nónó kyɔmı wɛ nɛ, pǎh yĩnɛ dénɔ́lɛ kèkõyɔ̋ sǻn sɔkɔ, tɛ́ kı
min sǻnnɛ pè kõ n pi lékyı̂ min sǻn pɔ́nwɛ sɔ̋lɛ, pépi náh syɔ́ tɔkɔ n pi, pè
náh n de n pi pɛbı tyí póllɛ.
36 À kı pè wilki kũ sɔkɔ, kı min sǻnnɛ pè kõ. Pè kı pı yı̂nyõ tɛ̃ntõnè tyí
kõlɛ: Pè náh tõ n ku n yah n pi. Pè ye pı Liyel pyelɛ.
37 Moyisi tɔ ye kè yo wah yı̋ı̋ nɛ ńkɛ̃, lékyı̂-á kı pɔ pé syı min sǻn wɛ.
Ǹ sɛ́bɛ́y fı̋ nɛ̂-á dukuni tyílɛ n yo nɛ̂-á sȍ nyàh lépɔ̃lɛ ké sɔkɔ, képah sɔkɔ
ye à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ye ‹Abrahmı Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakı Liyellɛ, ànɛ̂ tõ Yakɔbı
Liyellɛ›.
38 Liyel tyí, no pól mɛ vyelɛ. Képah ye, lékyı̂ Liyel náh ǹnɛ, vye Liyel
ye.»*
39-40 Wǎh yo sɛ̃, nìsãh náh tõ sȍ mɛ pé tyí, kı à piki yah. Képah ye, Liyel
ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú yísyɔ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dı̋, wǎh wɛkı plɛ.

Kristalɛ, Davidi yȍtɛ̃ ye

41 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Á kı yo sɔ̃ nɛ, Davidi náh nɛy ó-á Kristalɛ
nɛ̂-á Liyel nɛ, páh kı tɛkı mɔ?
42 Tɛ́ ǹmɔ Davidi ńtɛ̃ mó tõ kè yo ǹ yìgbìnì sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ye kè yo ńmɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃:
«Pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ ń gbȍyȍ sȍlɛ,
43 fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbı̋ nɛ̂-á
mé kı á sépɛ́bí pı á gbáhsúkílɛ.›»
44 Ǹtɛ, Davidi ńtɛ̃ wɛ à ye ǹ Tɛ̀ ǸGBƐNƐ à kı tõ pı sɔ̃, tɛ́ kı pɔ n pı ǹ náh
nɛy ólɛ?»

Yesu nɛ, pé tȍ sǻhpú pé gblɔ̌ynɛ n kyɔmı Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́púlɛ

45 Képah náh, à yo ǹ tȍ sǻhpú tyí ǹ wɛy nóhpú pól yı̋ yah nɛ:
46 «Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́púlɛ, fwɔ̀mɔ̀ngbnɔ mɔ́nkɔnkɔ̃nɔ tyí nɔ pé tyí.
Pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, no nɛ n tõ n sah n wɛkı pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtȁn sɔkɔ.
Tɛ̃-ǹtȁn gbro tyí nɔ pé tyí Liyel ní-ńtȃn vì sɔkɔ, ànɛ̂ yé yɔ̋-ńtȃn sɔkɔ. Yé yé
gblɔ̌ynɛ n kyɔmı pélɛ!
47 Tɛ́ pépi ó ye tõ n vi n tɛ̃ pɛ́kúsyɔlɛ, à pé gbȁn yı̂lɛ n syi, ǹ tɛ́ nírílɛ n pı
yȍsɛ̃kìlɛ, ǹ névye yahlɛ n pil nɛ, páh mɛ tómm. Ǹtɛ, pé tukey kı n pı n pi
képékèyɔ̂, à kal no tɛ́lɔ́ tyílɛ.»

* **20:38** 20.38 - Nónó-á ku sɔkɔ di mɔ́nɔ́lɛ, kàh yo nɛ, Liyel-á pı pépi Liyellɛ, képah n wɛ̃kı nɛ, pǎh mɛ min sɔkɔ.

21

Yı̃́nkɔ̃nɔ nɛ̂-á pɛ́kúsè pı

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkı̀ sɔkɔ, tɛ́ wǎh ǹ yah yɔ̃, à
tahbı wɛ, pè mɛ pé yı̃́nkɔ̃ kɔ̃ pɔ́lɛ n dah n mɔ n pɔ pɔ́ dáhnmɔ-ńsah kwâh
sɔkɔ.
2 À pɛ́kúsè yãm nɛy yɔ́ tɔ wɛ, à pɔ pɔ́pî plɔ́ nínɔ́ dah mɔ.
3-4 Képah sɔkɔ, à nɛ: «No pɔ́llɛ, pɔ́ nónɔ́ yétɔ̂̃ náh mɛ pè tɛ̃, sépi ye pè
tɔkɔ pɔ dah mɔ. Ǹtɛ, pɛ́kúsè yãm nɛy mɛ̀nɛ, ǹmɔ ye ǹ yãm fɔ̃h, tɛ́ ǹ yɔ̃ yɔ̃
pɔ́ pɔ́l tɔkɔ pɔ dah mɔ. Képah ye, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kègbı yɔ̃
nɛ: ǹmɔ-á dah mɔ kal no pɔ́llɛ.»

Yesu mɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ́nɔ́ tyílɛ n yo n sah

5 Képah náh, névye túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ, Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃-á mɛ plɛ: Ǹkɛ̃,
ké mɔ mɔ dyêh, ànɛ̂ ké vyɔ́ nónɔ́-á névye yı̃ Liyel kɔ̃, sǎh mɛ kè syi yı̃́ı̃.
Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pé tyí:
6 «Nɛ̂-á yé n yah yɔ̀ kè, sèpı̃̀n yísyɔ́ mɛ n pi, dáhkı̀ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi
ké ní-ò yɔ̃. Sé pɔ́l kı pirki.»

Yèvyãhrı tyi nónɔ́-á kı n pı n pi, kèkɔ̃yɔ̃́-à pɔ́pɔ́ n tyɛ

7 Képah sɔkɔ, pè mɛ Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃, kwɔ́-ò dı̃́, gbı̃́ nɛ̂ se képah kı
pı nı? Ànɛ̂, kwní yɔ̃́nmɔnɔ nɛ̂ se kı wɛ̃kı kélɛ nɛ, kǎh kı n pı n pi nı?
8 À mɛ yo pé tyí: «Névye náhnáh kı pɔ ńmɔ yı̃n tɔkɔ n pi pé yah yı̃́ı̃nɛ,
tɛ́ kı n yo nɛ ńkɛ̃, pépi-á Ǹmɔlɛ. Ǹkɛ̃, ké gbı̃́-á nɔ tɛ! Ǹtɛ, yé káh pé sɔ̃̀ tɛ̃!
Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmı, yé káh yɛ nɛy pɔ yé pilki.
9 Yâh pɔ mâl, ànɛ̂ névye yúkúnyahlenɔ tyí yónɔ́lɛ n nohnı, yé káh yɛ tíkí
yé tɛ̃! Képah ǹgbò ye yı̃nɛ kè pı. Ǹtɛ, képah náh núkú n pı n pi kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀
tyɛ́nɔ́lɛ.»
10 Képah náh, à tɔ̃ ǹ syı yo pé tyí: «Kwil yɔ́ kı yuku kwil yɔ́lɛ n fwo. Tɔ̃̌rí
yɔ́ kı yuku tɔ̃̌rı yɔ́lɛ n fwo.
11 Sétáh syahrı ǹgbnɔ kı mɛ n pı, tɛ́ tɛ̃̀ntɛ̃̀n náhnáh sɔkɔ, ńyân pèl ànɛ̂
kwɛkı kı mɛ de. Tíkítı̃̀kı̀ tyi, ànɛ̂ kwní yɔ̃́nmɔnɔ ǹgbnɔ kı n wɛ yı̃̂nyɔ̃.
12 Ǹtɛ, kénɛ tyi-à pɔ́pɔ́ n pı, pè kı yé tɛ̃ fɔ̃h, tɛ́ kı yé gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ pè
kı tuke Liyel ní-ńtɛ̃̂n vı̀ sɔkɔ. Pè kı yé dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Pé kı yé
tɛ̃ kyı yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwlo yah tɛ̃́pú tyí ńmɔ yı̃nnɛ.
13 Képah gbɔ̃̀ yɔ̃ yé kı ńmɔ tyí wɛ yo pé tyí.
14-15 Ǹtɛ, yé yɛ, yé dyɔ nɛ mɛ n kwnɛ nɛ, ńmɔ-á kı wɛy wɛkı dùkù ànɛ̂
lékɑ̃́mnɛ yé kɔ̃, nɛ̂-á kı yé fɔ̃́hpú kɔ̃, pè náh fɛ̃ n wɛkı yélɛ, ànɛ̂ pè náh fɛ̃
yé kɔ̃lı. Képah ye, yépi tyí náh yé gblɔ̃̌y vı̀nɔ́lɛ, yé vyɛ̃y syi yı̃nnɛ.
16 Ǹtɛ, nónɔ́ ńtɛ̃-á kı yé mɔ kũ kɔ̃ n pi, yé dúbípú ye, ànɛ̂ yé yṹnpyelɛ,
ànɛ̂ yé tyí névyelɛ, à tahlı yé kódíbí tyí. Képah sɔkɔ, yé náhnáh kı ko mɔ.
17 No pɔ́l kı yé dyɔlɛ n yɔ ńmɔ yı̃nnɛ.
18 Ǹtɛ, yé yɔ̃̀yén sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n yah n kwlɔ n pi.
19 Gbáhntɛ̃nɔ sɔkɔ ye yé kı tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.»

Yesu Yerusalɛmı yíkínɔ́ tyí yo sah

20 «Yâh mɛ́gbɑ̃̀n wɛ sè Yerusalɛmı mɔ gbı gbı̃́ nɛ̂nɛ, yé pı̃ nɛ, ké sɔ gbı̃́-á
nɔ.

21-22 Kénɛ sèpȉn kɩ pɩ pèkè wɔ dɛ́nɔ́lɛ, Liyel sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wa̋rkɩ́nsàhnɔ́
pól kɔ̃ sè kɩ pɩ tũ. Képah ye, nónó-à mɛ Yude kwil sɔkɔ, pépi to de ymɔ
sɔkɔ. Nónó-à mɛ Yerusalɛmɩ kwil táh sɔkɔ, pépi wil. Nónó-à mɛ gbnɔ sɔkɔ,
pépi káh de kwil táh.
23-24 Kè kɩ pɩ kénɛ sèpȉn sɔkɔ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ kwil sɔkɔ. Tɛ́ Liyel kɩ
yuku kwil mɛ̀ névye yõ fɔ̀kɔ̀vyȁhnìnɛ. Pè kɩ ko mɔ kèkȋrnnɛ, kɩ tɛ̃ yuku
yɔ̃bɩlɛ kèkõyő kwlo pól sɔkɔ. Tɛ́ Liyel pɩ̋-ńkɛ̃ névye kɩ Yerusalɛmɩ yɩkɩ pól
tɛ̃nɛ fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ pé gbĩ tyɛ́nɔ́ tyí. Képah ye, kénɛ sèpȉn sɔkɔ, kè kɩ pɩ yɩ̃̋
yèvyãhrɩlɛ syɔ́ kûrn nɛ́tãn, ànɛ̂ yɔ̃kɩ nɛ́tãn tyí.

Névi Pi syínpɔnɔlɛ

25 Képah sɔkɔ, kwní yőnmɔnɔ kɩ wɛ gbĩ sɔkɔ, ànɛ̂ ńwɔ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ ńwɔ̃
kèpye sɔkɔ. Tɛ́ kèkõyő névye pól yáh-ńsah kɩ mɛ tyɛ képékèyɔ̂. Pnɛ yɔ
gbní képékè ànɛ̂ ké fűndɔkɔnɔ tíkí kɩ mɛ pè kah tɛ̃.
26 Yȋnyõ tǎhkìnɔ́ kɩ yike. Képah ye, tyi nónó-á kɩ pɔ n pɩ n pi kèkõyő,
sépi tyí sõnɔ tíkí kɩ névye ko.
27 Képah sɔkɔ, pè kɩ Névi Pi wɛ à kɩ mɛ n pi ńyɩ̋rkȉ sɔkɔ ǹ tǎhkì póllɛ,
ànɛ̂ ǹ gblò sɔkɔ.
28 Kénɛ tyi-à pópó tyah n pɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yé pwáhnmɔnɔ mɛ nɔ n tɛ. Kàh
pɩ sɛ̃́, yé yuku yĩn, yé mó sőré mɔ yé gblɔ̌y sɔkɔ.»

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pɩ sènsóké séswɔ̂ tyí yõ

29 Képah náh, Yesu tɔ̃ sèmȉrkȉ yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah sènsóké séswɔ̂,
ànɛ̂ sésân tɛ́lɔ́ póllɛ kè:
30 Yâh sè wɛ sè tyah n tyɛ mìsnɔlɛ, yé n pĩ nɛ, ki de gbɩ̃́-á mɛ yúkɛy.
31 Sɛ̃́ ó ye, yâh pópó kénɛ tyi wɛ sè tyah n pɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ: Yé pĩ nɛ ńkɛ̃, Liyel
tɔ̃̋rí-á mɛ yúkɛy.
32 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ: kwɛy gbĩ névye pól náh
n ku n tɛ n pi, tɛ́ kénɛ tyi pól kɩ yĩni tɛ̃.
33 Yȋnyõ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ tyɛ, ǹtɛ, ńmɔ wɛlɔ náh n tyɛ n yah n pi póllɛ.»

Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ Yesu syínpɔnɔ tyílɛ

34 Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̌y kyɔmɩ syáh syáhnɔ́lɛ, ànɛ̂ sètɛ̃̀nì pínɔ́lɛ,
ànɛ̂ kèkõyő mɛ̀ tyi sõnɔlɛ. Sé káh n pɔ yé lékȃm pɩ tɩ̃́ntɩ̃́. Képah-à pɩ, kèkõyő
tyɛ ső kɩ yé kwɔkɩ tɛ̃.
35 Sɛ̃́ tɔ ye, ké lésõ kɩ kwɔkɩ tɛ̃ sétáh yõ névye póllɛ, sɔ̃-á yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃
mnɔ n tɛ̃ yɛ̃́nkyɔlɛ.
36 Ǹtɛ, yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ, yé nírílɛ n pɩ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Képah sɔkɔ, tyi
nónó pól-á n pi yɔ̀, yé kɩ tɛ̃́nwɛnɔ wɛ sé yõ, tɛ́ kɩ fɛ̃ pɔ yuku yĩn Névi Pi
yah tukey sɔkɔ.»

Yesu sèpȉn tɛ́lɔ́ pínɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ

37 Ké légbɩ̃́nɛ, tyah kyòo yah sɔkɔ, Yesu ńkɛ̃̋nɛ n kyɩ kwɔ́nɔ́ pɩ Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ, ǹ tɛ́ n kyɩ lékȃh pɩ yɔ̃lɛ yɔ́ yõ nɛ̂-á pè n ye Wólívȋ yèh
yɔ̃lɩlɛ.
38 Tɛ́ à tɔkɔ séngbɔ̃́ púsɔ́ tyí, no pól n pɔ nóhnɔ́ pɩ ǹ tyí Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkì sɔkɔ.

22

Nsyifunɔ yȍtãm Yesu tyí yo syɩ

1 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh nɛ̂-á pè n ye Pakɩlɛ, képah déntɛnɔ sɔkɔ,
2 sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú sȍ mɛ syɔ̃-
ǹsahlɛ n yah n kɔ̃, pǎh kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ Yesu ko mɔ n pi. Tɛ́ névye yah tíkí sȍ
mɛ pè tɛ̃.

Yudasɩ vȉnɔ́lɛ Yesu náh

3 Tɛ́ légbȋ́nɛ, sétȁn yȍtɛ̃ de Yudasɩ sɔkɔ nɛ̂-á pè n ye Yisikariyɔtɩlɛ. Yesu
tȍ sɑ̋hpú népȋ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sȍ ǹnɛ.
4 Ȁ mɛ sɔkɔ, à kyɩ yo sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kyɔ̀mìpu yȍtãm tyí, wǎh nɛ Yesu tɛ̃ pè kɔ̃ n pi dùkù nɛ̂nɛ.
5 Képah sɔkɔ, kè nɔ pé tyí. Pè mɛ yo sah núkú yõ nɛ ńkɛ̃, páh kɩ pɔ́lɛ à
kɔ̃.
6 Yudasɩ mɛ fɛ̃ syi, tɛ́ tyah ké wɛ́npɩ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, wǎh pɩ sɔ̃, tɛ́ Yesu
dahbɩ n pi pé gbȍ, névye pȋ́-ńkɛ̃ sɔkɔ.

Yesu pè kɔ̃ pè Pakɩ yõke tɛ̃-ǹsah yah

7 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh sɔ̋-á pɔ nɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á sȍ Pakɩ képyɛ́nì kɩ n ko n pi,
8 Yesu mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ Pakɩ syáh yõke tɛ̃-ǹsah yah
sah yõ yõ tɛ̃nɛ.
9 Pè mɛ à piki yah nɛ, ńyɑ̃h sɔkɔ se à mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ kè pɩ nɩ?
10 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Yé yah, yáh kɩ n de kwil sɔkɔ gbȋ́ nɛ̂nɛ, yé kɩ dȋ́ yɔ́
yohnɩ, à kɩ mɛ ni pȋ́n twah. Yé ǹ sȍ tɛ̃. Wàh kɩ kyɩ de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé de
nɛ́npɔ́.
11 Yé mó yo kététɛ̃ tyí nɛ, kwɔ́-ò-á yo nɛ ńkɛ̃, wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ sɔkɔ se pé kɩ pɔ
yõke yõ n pi ànɛ̂ pé tȍ sɑ̋hpúlɛ nɩ?
12 Képah sɔkɔ, à kɩ yȋ̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ yé wɛ̃kɩ, gbȍ vi vyɔ́
póllɛ kɩ sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye, yé kɩ pɩ Pakɩ syáh yõkelɛ.»
13 Képah tɛ̃nɛ, pè mɛ sɔkɔ. Yesu-á kè yo sɔ̃ pé tyí, pè mó ńtyȋ́nɔ kyɩ ké
pól wɛ sɛ̃. Pè mɛ Pakɩ syáh yõke pɩ nɛ́npɔ́.

Yesu yõke yɔ̋nɔ́ tɛ́ynɛ

14 Yõke yõ gbȋ́-á pɔ nɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɛ̃ntõbe-á pɔ tɛ̃ yõke yah sɔkɔ gbȋ́ nɛ̂nɛ,
15 à mɛ yo pé tyí: «Mé sȍ mɛ ké tyí náhnáh nɛ, mé Pakɩ yõke mè yõ yélɛ,
mé mó pyě de yèvyɑ̃hrɩ sɔkɔ.
16 Ǹkɛ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: mé náh tɔ̃ Pakɩ yõke mè yõ n yah n pi fɔ́ɔ́,
kɩ kyɩ syɩ ké tyi píntũnɔ tyí Liyel yȍtɔ̃rí sɔkɔ.»
17-18 Képah sɔkɔ, à mɛ dȉvɛ̃ wɔ wɔ kwɑ̂h tɔkɔ dȉvɛ̃nɛ ké sɔkɔ, à wɛkɩ Liyel
tyí, tɛ́ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: à tɔkɔ núkúnúkú tyí, mé náh tɔ̃
dȉvɛ̃ wɔ n yah n pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ Liyel tɔ̋rí pɔ́nɔ́ tyí. Képah ye, yé syi kélɛ,
yé wɔ dibi wɛ̃ tyí.»
19 Képah náh, à mɛ búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ dibi pè kɔ̃,
tɛ́ yo pé tyí: «Ńyɔlɛ, ńmɔ wil ye, nɛ̂-á kɩ kɔ̃ yépi yȋnnɛ. Yé sɛ̋ntɛ̃nɛ n pɩ,
sɔ̃-á mé n pɩ kélɛ. Képah sɔkɔ, yé dyɔ kɩ n kwnɛ ńmɔ tyílɛ.»
20 Yõke yɔ̋ntɛnɔ náh, à tɔ̃ dȉvɛ̃ tɔkɔ, à pè kɔ̃ sɛ̋ntɛ̃ ólɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Ńyɔlɛ,
ńmɔ tɔ̋ ye, nɛ̂-á kɩ kwɛ yépi yȋnnɛ, kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késɑ̋nnɛ Liyel
ànɛ̂ névye wrɔ́.

21 Ǹtɛ, yé yah, névi nɛ̂-á kɩ n vi n pi ńmɔ náh, ǹmɔ tɔ mɛ n yõ ńnɛ fɩ̃́
núkú.
22 Névi Pi kɩ ku, sɔ̃-á Liyel yah tɔkɔ kélɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-á kɩ n vi n pi ǹ
náh, pèkè kɩ pɩ ǹmɔ tyílɛ.»
23 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, pépi tɛ̃ sɔkɔ nɛ̂ se kɩ n pɩ
n pi képahlɛ nɩ?

Nɛ̂ tɛ̃ kal?

24 Képah náh, pè mɛ tyah, à yékâ̂blɛ n pɩ. Pè sɔ̀̃ mɛ ké tyí nɛ, pé pĩ nɛ̂
tɛ̃-á kal pépi sɔkɔ.
25 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Kèkõyɔ̃́ kwlo yɔ̀̃tãm ńkɛ̃nɛ pé tɔ̃rílɛ
n sah sé yõ, ànɛ̂ tɔ̃rí-á mɛ nónó gbɔ̀̃, pépi n nɛ mɛ ké tyí nɛ, no pé yɩ̃́ngbílɛ
n yo.
26 Ǹtɛ, yépi tɛ̃ tyí náh yĩnɛ kè pɩ sɛ̃. Nɛ̂-á yah tɛ̃nɛ yépi sɔkɔ, ǹmɔ pyɛ̌
yĩnɛ à pɩ yé pól gbɛ̃ sɔ̃. Yɔ̀̃tɔ̃rí-á mɛ nɛ̂ gbɔ̀̃, ǹmɔ pɩ yé pól tɔ̀̃npɩ sɔ̃.
27 Yépi tɛ̃ tyí, névi nɛ̂-á tɛ̃ yõke yah, ànɛ̂ nɛ̂-á n tɔkɔ n kõ kélɛ, nɛ̂ tɛ̃ kal
pépi sɔkɔ? Nɛ̂-á tɛ̃ yõke yah, ǹmɔ náh di? Ǹtɛ, képah fyé yõ, ńmɔ mɛ yépi
wrɔ́ sɔkɔ tɔ̀̃npɩ sɔ̃.
28 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yépi ye sɔ̀̃ mɛ ńmɔlɛ ń yèvyãhrɩ pí-ńtâ̂n sɔkɔ.
29 Képah ye, ńmɔ sú-á tɔ̃rílɛ ń kõ sɔ̃, ńmɔ tɔ kɩ kélɛ yé kõ sɛ̃.
30 Képah sɔkɔ, yé kɩ pɔ n yõ, tɛ́ kɩ n wɔ ńmɔlɛ fɩ̃́ núkú ń yɔ̀̃tɔ̃rí sɔkɔ. Ànɛ̂
yé kɩ pɔ kõ tɛ̃ yɔ̀̃tɔ̃rí klǒ yõ, kɩ tukey tuke Yisrayel névye tɩ̀̃nnɔ gbɔ̃nínɔ́
yõ.»

Yesu nɛ, Pyɛrɩ-á kɩ pɔ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ, pé náh pé pĩ

31 Képah náh, Yesu yo Simɔ Pyɛrɩ tyí: «Simɔ, Simɔ! Sétần yɔ̀̃tɛ̃ ye ké
wɛ̃kì yah kõ nɛ, pé yé fɛ, sɔ̃-á sèmukɔlɛ pè n fɛ gbɛ́y sɔkɔ.
32 Tɛ́ mé mɛ Liyel ni á tyí nɛ, á Liyel yõ sɛ̃nɔ́ káh tɛ̃ syi á tyí. Tɛ́, wâh á
syɩ pɔ ńmɔ tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sɔ̃́rélɛ n mɔ yé no sɔkɔ.»
33 Wǎh yo sɛ̃, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, péwɔ tɛ̃ wɔlɛ, kàh kɩ sɔ̃ n pɩ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ dénɔ́lɛ, képah náh pɩ, kũnɛ, péwɔ-á mɛ pé vi sah kɩ de ǹnɛ sépi pól
sɔkɔ.
34 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pyɛrɩ, mé kélɛ n yo á tyí nɛ: kwɛy lékâ̂h sɔkɔ,
sénpɛ náh tɔ̃nì mɛ n gbo n pi, tɛ́ á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ gbáhyɩ̃́ tɔ̃nɔ́ nɛ ńkɛ̃,
á náh ńmɔ pĩ.»

Mɛ́fwókwâh tyílɛ

35 Képah náh, Yesu mɛ yo pé tyí: «Ńmɔ-á sɔ̀̃ yé tõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yo yé tyí
nɛ, yé sɔkɔ pɔ́, ànɛ̂ pilki, ànɛ̂ lékyêh kɛ̃nɛ, kwâh yɔ́ se kyɩ tɛkɩ yé tyí?» Pè
mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwâh yɔ́ náh tɛkɩ.
36-37 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wɛy nɛ̂-á wãrkɩ
ńmɔ tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pè à mɔ kõ tyípêl pípú wrɔ́, képah kɩ n pɩ n tũ n pi.
Tyi nónó-á yo sah ńmɔ tyí sɔkɔ, sé pɩ gbɩ̃́ mɛ nɔ n tɛ. Képah ye núkúnúkú
tɛ̃ wɔlɛ, pɔ́-à kɩ mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ kè tɔkɔ. Ànɛ̂ képah núkú-ó ye: Pilki-à kɩ mɛ
nɛ̂ tyí, tɛ̃ kè tɔkɔ. Tɛ́ kèkírkì-à kɩ n knɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ yãm kèyǎh
dwe.»
38 Képah sɔkɔ, tɔ̀̃ sâ̂hpú nɛ, à yah, kèkîrnnɔ nínɔ́-á yɔ̀. À mɛ nɛ, kǎh yĩnɛ.

Yesu nîrî pínɔ́lɛ Wólívì yèh yɔ̃lɩ yõ

39 Képah náh, Yesu mɛ wil sɔkɔ Wólívì yèh yɔ̃lɩ yõ, wǎh dar tɛ n kyɩ n
pɔ sɔ̃. Tɛ́ ǹ tɔ̀̃ sâ̂hpú mɛ ǹ sɔ̀̃ tɛ̃.

40 Wăh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí nɛ, pè Liyellɛ n ni, mɔ́nyahnɔ
káh pɔ tɛ̃ wɛ pé tyí.
41 Képah náh, à gbɛ mɔ tɛ̃ pélɛ fíí kwéy, dáhkì mínnɔ́ kɛ núkú yĩ́níntɛ̃-
ńsah kénkɔ̃lɛ. Tɛ́ gbètukunɔ di, à nírílɛ n pɩ,
42 mɛ n yo nɛ: «Bɔ̌, wáh kɩ mɛ ké tyí, yèvyãhrɩ mɛ̀ wrɔ́ gbɛ mɔ ńmɔlɛ.
Ǹtɛ, kè káh pɩ ńmɔ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ. Ɔ́wɔ dyɔ dyɔ tɛ̃ ó pɩ.» [
43 Légbĩ́nɛ, yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ wil ǹ yah, à pɔ tǎhkìlɛ à kɔ̃.
44 Tɛ́ Yesu min sɔ̃̀ mɛ yèvyã̀hnpèkè sɔkɔ. À tɔ̃ wãn mɔ Liyel nínɔ́ yɔ̃. Ǹ
wil myèh pɔ pɩ tɔ̃́kwîl sɔ̃́, à n kwɛ sétáh.]
45 Wăh nírí pɩ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yuku kyɩ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tnɔ̂. À kyɩ nɛ yah, pè
mɛ n dɔ yèkwɔrɩ kwlɔ́nɔ́ tɛ̃ tyí.
46 À yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé n dɔ sɛ̃́? Yé yuku Liyellɛ n ni, mɔ́nyahnɔ
káh pɔ tɛ̃ wɛ yé tyí.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, tɛ́ Yudasɩ nɛ̂-á ǹ tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ
yɔ́lɛ, ǹmɔ tɔ́wû yɔ́ yah tɛ̃ pɔ wil mɔ ǹ yɔ̃. Tɛ́ nɔ de ǹnɛ nɛ, pé à pɔrɩ tɛ̃, pé
wɛkɩ ǹ tyí.
48 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Yudasɩ, pɔ́rɩ́ntɛ̃nɔ sɔkɔ se á kɩ dɛ mɔ Névi Pi
gbàhlɛ?»
49 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, pǎh pɔ kè kyɔmɩ à pĩ tir nɛ̂-á kɩ pɔ n pɩ n pi, pè
yo Yesu tyí nɛ, pépi Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé se kèkîrnnɛ n dɛ no tyí nɩ?
50 Tɛ́ sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃̀npɩbɩ nónó-á sɔ̃̀ mɛ, Yesu tɔ̃̀ sã́hpú sɔkɔ nɛy
yɔ́ núkú ǹ kèkírkȉlɛ pépi sɔkɔ yɔ́ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ níkí wɛ kɔ̃ kãm.
51 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé yĩn sɛ̃́.» Tɛ́ tũ dĩ́ mɛ̀ níkí tyí, kè mɛ
tyɛ.
52 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kyɔ̀mìpu
yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ yèwàhnì nónó-á sɔ̃̀ pɔ Yesu tɛ̃-ńsah, à yo pé tyí: «Yé pɔ ńmɔ
tyí kèkîrn ànɛ̂ léplólɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃́ ńnɛ nɩ?
53 Ǹtɛ, swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n mɛ yélɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkì sɔkɔ, yé náh ń tɛ̃. Tɛ́ yépi gbĩ ye sɛ núkúnúkú, ànɛ̂ sétɔ̃ tǎhkì pɩ
gbĩ́nɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ.»

Pyɛrɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ, pé náh Yesu pĩ

54 Képah náh, pè Yesu tɛ̃, à sɔkɔ ǹnɛ sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ kéte. Pyɛrɩ
sɔ̃̀ mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ n kɔ pélɛ fíí.
55 Pè sɔ̃̀ mɛ nyàh mɔ kéte nɩyɔ̃́, mɛ kɔ̃ tɛ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́ Pyɛrɩ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ
nyàh yah sɔkɔ.
56 Képah sɔkɔ, tɔ̃̀npɩ pi yɔ́ à wɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ nyàh yah, tɛ́ à gbah yah
díkídíkí, tɛ́ nɛ, dĩ́ mɛ̀ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ.
57 Wăh yo sɛ̃́, Pyɛrɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ pi tyí nɛ, pé náh à pĩ dɛ́.
58 Dɔ̌ kwéy, dĩ́ yɔ́ tɔ̃ à wɛ, tɛ́ nɛ, ǹmɔ tɔlɛ, kénɛ no sɔkɔ nɛy yɔ́-á ǹnɛ.
Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé sɔkɔ nɛy náh péwɔlɛ.
59 Képah náh, lɛ́rí núkú kénkɔ̃ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, dĩ́ yɔ́ tɔ̃ kè gbah yo nɛ ńkɛ̃́,
yékâb náh mɛ ké sɔkɔ, dĩ́ mɛ̀ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ, Kalile nɛy-á ǹnɛ dò.
60 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ ǹ syɩ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, péwɔ náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀
syíkí-ńsah wɛ dɛ́ dĩ́. Nɛ́npɔ́ swɔ, Pyɛrɩ mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, tɛ́ sénpɛ
gbo.

61 Tẽ̀ ǹgbẽ̄ Yesu mɛ ǹ yah vi Pyɛrɩ yah díkídíkí. Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ dyɔ
núkú to kȭ ǹ wɛy mɛ̀nɛ, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ yo ǹ tyí nɛ, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo
kwɛynɛ, wǎh kɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃nɔ́ nɛ ńkɛ̃̄, pé náh péwɔ pĩ̄.
62 Kǎh pɩ sɛ̃̄, à mɛ wil kégbɔ́, à kyɩ nàhnpĩ̄ gbní kah gbo.

Yesu gbyɔ̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ kònɔ́lɛ

63 Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ díbí nónó gbɔ̃̀, pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ mɛ
ǹnɛ n syɩkɩ gbɔ̃̀nkukelɛ.
64 Pè sɔ̃̀ mɛ ǹ yah pukubi, tɛ́ mɛ n yo ǹ tyí nɛ, à sãh pĩ̄, névi nɛ̂-á mɩ ǹnɛ.
65 Tɛ́ tɔ̃ mɛ ǹnɛ n gbyɔ wɛ̀ntùkùnì̄ náhnáhlɛ.

Yesulɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu yah sɔkɔ

66 Képah náh, tyah-á dal, Nsyifunɔ yèwàhnì, ànɛ̂ sárká wìlkìpu yɔ̃̀tãm
ǹgbnɔ, ànɛ̂ ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú wɛ̃ tuke mɔ. Pè mɛ pɔ Yesulɛ pé tukey tùkè-
ǹsah ǹgbẽ̄ sɔkɔ,
67 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Kristalɛ, Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔlɛ, à kè yo pé
syah. Ȁ mɛ yo pé tyí: «Máh kɩ kè yo yé syah, yé náh n sɛ̃̄ n pi ké yõ.
68 Ȁnɛ̂ máh kɩ se yélɛ n piki n yah, yé náh vi mɔ n pi ń tyí.
69 Ǹ̏tɛ, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, Névi Pi kɩ kõ tẽ̄ tyi pól Tẽ̀ ǹgbẽ̄ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀
sɔ̃̀lɛ.»
70 Képah sɔkɔ, pé pól núkú yo nɛ, ǹmɔ tẽ̄ tyí, ǹmɔ-á Liyel pilɛ kɛ̀? Yesu
mɛ yo pé tyí: «Yépi ńtẽ̄ ye kè yo tɛ nɛ ńkɛ̃̄, ńmɔ-á dò.»
71 Képah tɛ̃̄nɛ, pè nɛ, tàrfyɔ̀ nɛ̂ tẽ̄ se tɔ̃ pé kɩ n yah n kõ nɩ? Pépi ńtɛ̃̄-á kɩ
noh, à kè yo ǹ vyãhlɛ.

23

Pè kyɩ Yesulɛ Pilatɩ tyí

1 Képah náh, pé pól mɛ yuku, à Yesu tẽ̄ kyɩ Pilatɩ tyí.
2 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kõ nɛ, páh dɩ̃́ mɛ̀ kyɔmɩ wɛ, à mɛ pé
kwil névye yõlɛ n yɩkɩ, mɛ pélɛ n yĩni n mɔ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ yɔ̃̀tẽ̄ ǹgbẽ̄ Sesarɩ
tyí. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃̄-á mɛ n yo nɛ ńkɛ̃̄, péwɔ-á yɔ̃̀tɛ̃̄nɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ Liyel nɛ, páh kɩ
tɛkɩ mɔ.
3 Képah sɔkɔ, Pilatɩ mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃̄nɛ nɩ? Ȁ mɛ
yo ǹ tyí: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
4 Pilatɩ mɛ yo sárká wìlkìpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ no pól tyí nɛ, péwɔ náh tir yɔ́ wɛ
dɩ̃́ mɛ̀ tyí póllɛ, nɛ̂-á yĩnɛ lékàhlɛ ǹ kɔ̃nɔ́lɛ.
5 Ǹ̏tɛ, pè tɔ̃ mɛ kè gbah yo tũ nɛ ńkɛ̃̄, wǎh mɛ névyelɛ n kwɔ nòhnì-ǹkɛ̃̄nɛ,
Yude tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ. Kalile kwil sɔkɔ-á à tyah kélɛ fɔ́ɔ́, à pɔ de ásɔ̃̂.

Pè kyɩ Yesulɛ Yerɔdɩ tyí

6 Pilatɩ-á képah noh ńyãh sɔkɔ, à píkínyahnɔ pɩ nɛ, Kalile nɛy se dɩ̃́ mɛ̀nɛ
nɩ?
7 Wǎh fyɔ̀ ǹ wìl-ǹsah tyí noh, tɛ́ pĩ̄ nɛ, Yerɔdɩ-á nɛ́npɔ́ yɔ̃̀tɛ̃̄nɛ, à núkú à
tɛkɩ mɔ ǹmɔ kõ. Tɛ́ kè mɔ́ pɔ yĩnɛ Yerɔdɩ sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmɩ kénɛ sèpì̄n
sɔkɔ.
8 Kè pɩ di mɔ́nɔ́lɛ, Yerɔdɩ sɔ̃̀ mɛ Yesu tyí yɔ́nɔ́lɛ n nohnɩ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ,
pé à wɛ à nɛ n mɛ gbìl yɔ́lɛ n pɩ. Képah ye, wǎh à wɛ, kè pɩ nìvì ǹgbɛ̃̄nɛ ǹ
tyí.
9 Ȁ mɛ à gbah piki yah náhnáh, tɛ́ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí.

10 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̌kì kwɔ́pú
sȍ mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ mɛ lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ fɔ́ɔ́ képékèyɔ̂.
11 Yerɔdı ànɛ̂ ǹ sràsyíbí-á kɔ̃́lɛ à ko, tɛ́ mɛ à yilɔ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè mɛ yȍtɔ̃rí
fwɔ yɔ́ mɔ à kɔ̃, tɛ́ pé syı à tɛkı mɔ Pilatı kɔ̃.
12 Pilatı ànɛ̂ Yerɔdı sȍ mɛ wɛ̃ sépɛ́bílɛ ǹgbòlɛ, tɛ́ lésɔ̃lɛ, pè kódírí toh.

Pè Yesu gbàh dɛ mɔ kũ kɔ̃

13 Képah sɔkɔ, Pilatı sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ kwil yahtãm, ànɛ̂
névye ye tuke,
14 tɛ́ yo pé tyí: «Yé dĩ́ mɛ̀ tɛ̃ pɔ, tɛ́ nɛ, wǎh mɛ névye yɔ̃lɛ n yıkı. Ǹtɛ yah,
yépi tɔ yĩ́ yah ye mé piki yah ǹnɛ. Mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí, yáh nónónɛ
n yo n sah ǹ yɔ̃, nɛ̂-á yĩnɛ lékàhlɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ.
15 Yerɔdı ńtɛ̃ tɔ náh tir yɔ́ wɛ ǹ sɔkɔ, wǎh sɔ̃́npí ǹ syı à tɛkı mɔ ápi kɔ̃.
Kǎh pı sɛ̃́, dĩ́ mɛ̀ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pı nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ.
16 Képah ye, mé kı à ko yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ kı à fin mɔ.»
[
17 Tɛ́ Pakı syáhnɔ́ pól sɔkɔ, Pilatı sȍ yĩnɛ à wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névi yɔ́ fin
mɔ pè kɔ̃.]
18 Képah tɛ̃̌nɛ, pé pól tyah n kwrɔ n gbo n mɔ nɛ, à dĩ́ mɛ̀ ko mɔ, à mó
Barabası fin mɔ.
19 Tɛ́ Barabası sȍ mɛ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ kèlékɛ̃ tir yɔ́ yɔ̃, nɛ̂-á
pı kwil sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́lɛ.
20 Tɛ́ Yesu fínnmɔ dékè-á sȍ mɛ Pilatı tɛ̃, à tɔ̃ ǹ syı kè tɔ̃ yo pé tyí.
21 Ǹtɛ, pè tɔ̃ gbo mɔ nɛ ńkɛ̃́: «À syı dahnı yɔ̃! À syı dahnı yɔ̃!»
22 Pilatı mɛ tɔ̃ wɛy tɔkɔ kɛ tɔ̃́-òlɛ, à yo pé tyí nɛ, tyítúkù nɛ̂ se à pı nı?
Péwɔ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ sɔkɔ, nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ. Képah-á, páh kı à ko yèfɔ̃hlɛ,
tɛ́ kı à fin mɔ.
23 Ǹtɛ, pè mɛ yɔ̃ sɔkɔ kélɛ n kah n yo náhnáh nɛ ńkɛ̃́: «À syı dahnı yɔ̃.»
Képah tɛ̃̌nɛ, pé kàhngbonmɔnɔ pɔ tɛ̃ wɛ Pilatı tyí.
24 Képah sɔkɔ, à mɛ kè yah tɔkɔ nɛ, nɛ̂-á pè n yah n kɔ̃, képah-á kı pı pé
tyí.
25 Dĩ́ nɛ̂-á sȍ pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, kèlékɛ̃ yɔ́ ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́
yĩnnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á sȍ pè n yah n kɔ̃ ǹ tyí, à ǹmɔ fin mɔ, tɛ́ Yesu pı pépi dyɔ
yĩ́ĩ tɛ̃̌nɛ.

Pè Yesu syı dahnı yɔ̃

26 Képah sɔkɔ, pǎh Yesu tɛ̃ n sɔkɔ syí-ńsah gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè Sirɛnı kwil dĩ́ yɔ́
yohnı, pè n ye Simɔlɛ. À mɛ wil swãh, mɛ n de Yerusalɛmı. Pè mɛ ǹmɔ tɛ̃
Yesu dahnınɛ, à twah mɔ nɛ, à ǹ sȍ tɛ̃.
27 Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sȍ mɛ n yuku ǹ náh, à tahlı syɔ́ tyí nónó-á sȍ mɛ n gbo
pé gbȁnnɛ n kɔ̃hlı pé nı yɔ̃ yèkwɔrı tɛ̃ tyí Yesu yĩnnɛ.
28-29 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yah vi pé tȉnnɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Sèpȉn yísyɔ́ mɛ
n pi, névye kı pɔ tyah n yo nɛ, yȍbènɔrı-á mɛ píkǻn syɔ́ tyí, ànɛ̂ nónó-á pè
náh pi dubi yah, ànɛ̂ pè náh yǻnnɛ piri kɔ̃ yah. Képah ye Yerusalɛmı syɔ́,
yé káh nɛ n gbo ńmɔ yĩnnɛ. Yé nɛ n gbo yé gblɔ̏y, ànɛ̂ yé wɛ̃́npȉ yĩnnɛ.
30 Ké légbĩ́nɛ, névye kı pɔ tyah n yo tlɛy tyí nɛ, sè syıkılı pé yɔ̃. Tɛ́ kı yo
ymɔ tyí nɛ, sè vike tũ pé yah.
31 Ǹtɛ, pàh séswɔ́npɔ̏lɛ n pı sɛ̃́, séswɔ́nkɔ̀kɔ̀ wɔ tyí kı pɔ n pı n pi sɔ̃́?»

32 Tɛ́ pè sȍ mɛ tyípêl pípú nɛ́pȉ nímí tɔ tɛ̃ kyɩ, nónó-á kɩ kyɩ n ko n mɔ n pi ànɛ̂ Yesulɛ wɛ̃ tyí.

33 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ fĩ́ yɔ́, ńyãh-á pè n ye «Yɔ̃gbèkè tyahlɛ», pè à syɩ dahnɩ yɔ̃ nɛ́npɔ́ ànɛ̂ tyípêl pípú nɛ́pȉ nímí nɔ́pilɛ pé tyí tyí dahlɔ yɔ̃. Núkú sȍ mɛ syínɔ́lɛ ǹ gbȍyȍ sȍ, ní-ò mɛ syínɔ́lɛ ǹ gbɛ̃yȉnè sȍ.

34 Légbĩ́nɛ, Yesu mɛ nɛ: «Bɔ̌, pǎh nɛ̂nɛ n pɩ, pè náh kè pĩ. Képah ye, á gblɔ̌y yɛ pé tyí.» Képah náh, sràsyíbí mɛ ǹdan mɔ, à ǹ flɔ dibi wɛ̃ wrɔ́.

35 Névye sȍ mɛ yĩ́nntɛ̃nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ mɛ n yah. Tɛ́ Nsyifunɔ yȍtãm wɔ sȍ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, mɛ yo tũ nɛ, wǎh névye túkù pwah mɔ, ǹtɛ à ǹ gblɔ̌y pwah mɔ mó kè, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Kristalɛ, Liyel yáhntɔkɔnɔlɛ.

36 Sràsyíbí tɔ sȍ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ nɔ de ǹ tnɔ̂, à ďȉvɛ̃ yɔ̃́rénɔ́lɛ à kɔ̃, tɛ́ nɛ,

37 ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Nsyifunɔ yȍtɛ̃nɛ, à ǹ gblɔ̌y pwah mɔ kɛ̀!

38 Tɛ́ kè sȍ mɛ wǎ́rkínsyɩnɔlɛ Yesu yȍtah nɛ: «Ńyɔlɛ, Nsyifunɔ yȍtɛ̃ ye.»

39 Képah sɔkɔ, tyípêl pípú nónó-á syɩ dahlɔ yɔ̃, pé sɔkɔ núkú sȍ mɛ Yesulɛ n gbyɔ nɛ, ǹmɔ kó Kristalɛ nɩ? À ǹ gblɔ̌y pwah mɔ, à mó pépi tɔ pwah mɔ!

40 Ǹtɛ, ǹ ní-ò mɛ wɛkɩ ǹ yɔ̃, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à kó Liyel yah tíkílɛ n pɩ nɩ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ kénɛ yèvyãhrɩ núkú mɛ̀ sɔkɔ?

41 Pépi tɛ̃ wɔ tyílɛ, pé yèvyãhrɩ pínɔ́ yah-á. Pé tyípínɔ́ kɔ̃lɩ-á n dyah pélɛ. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ pèkèlɛ.

42 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo Yesu tyí: «Yesu, á dyɔ to n kɔ̃ ńmɔ tyílɛ, wâh pɔ á yȍtɔ̃rí sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ.»

43 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo n dal n mɔ á tyí nɛ: kwɛy mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ, á kɩ mɛ ńmɔlɛ Liyel fɔ̃́ sɔkɔ pal tɛ̃-ǹsah.»

Yesu kúnɔ́lɛ

44 Gbȉntɔ̃ pɔ̃lɛ, gbĩ yah kwlɔ, fɛ̃́ntȗ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ pópó, à pɔ syɩ gbèkãm gbĩ́ tyí.

45 Nɛ́npɔ́ swɔ, fwɔ̀gbrɔ̌kè nɛ̂-á Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ fɔkɔ táh kɔ̃ kah, kè tɔ ké nɩyɔ̃́. *

46 Yesu mɛ kah de syi nɛ ńkɛ̃: «Bɔ̌, mé ń minnɛ n dahbɩ á gbȍ.» Képah yóntɛnɔ náh, à ku.

47 Sràsyíbí lèkwɛ̌ yȍtɛ̃ ďĩ́-á képah wɛ ńyãh sɔkɔ, à tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki mɛ n yo nɛ, kègbɩ yɔ̃, nɛ́gbí-á sȍ ďĩ́ mɛ̀nɛ.

48 Tɛ́ nónó pól-á sȍ mɛ pɔ yĩn tɛ̃ kélɛ n yah, pǎh kénɛ tyípínɔ́ wɛ sɛ̃́, pé pól sȍ mɛ pé gbȁn kɔ̃hlɩ pé nɩ yɔ̃ mɛ n sɔkɔ.

49 Ànɛ̂ nónó pól-á sȍ Yesulɛ n pnɛ, à tahlɩ syɔ́ nónó pól-á sȍ wil Kalile kwil sɔkɔ, à pɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, pé pól sȍ mɛ yĩn tɛ̃ fíí, tɛ́ mɛ n yah.

Yesu yĩ́nɔ́lɛ diki sɔkɔ

50-51 Tɛ́ ďĩ yɔ́ sȍ mɛ, pè n ye Yosɛfulɛ. À sȍ n wil Nsyifunɔ kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ yĩn-á Arimatɩlɛ. Nsyifunɔ tukey tùkèpu sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sȍ. Tɛ́ pèpɔrɩ pí-ò nɛ́gbí ye sȍ ǹnɛ. À náh sȍ n de pé no tɛ́lɔ́ tyi yáhntɔkɔnɔ, ànɛ̂ sé pínɔ́ sɔkɔ. Ànɛ̂, à sȍ mɛ Liyel tɔ̃rí pɔ́nɔ́lɛ n syɩkɩ.

52 Ǹmɔ mɛ kyɩ wil Pilatɩ tyí, à Yesu lékó ni ǹ tyí.

* **23:45** 23.45 - Yah n tɛ Yebre sɛ́bɛ́y 6.19 ; 9.1-8 ; 10.19-20 sɔkɔ.

53 Tɛ́ mɛ kyɩ à tiki mɔ dahnɩ yõ, tɛ́ fwɔlɛ à plo, à kyɩ dah mɔ diki yɔ́ sɔkɔ.
Kénɛ diki sȍ tũ tɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ lékó yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃nì sȍ dah mɔ yah ké sɔkɔ.
54 Tɛ́ lésõlɛ, gblɔ̃y vȉnsàhnɔ́ yòh ye sȍ Nsyifunɔ tyí, dendal mɩ mɩ yòh
yĩnnɛ.
55 Syɔ́ nónó-á sȍ wil Yesulɛ, Kalile kwil sɔkɔ, pè Yosɛfu sȍ tɛ̃ kyɩ diki yõ.
Pè kyɩ diki yah mɔ, ànɛ̂ Yesu dáhnmɔ dùkùlɛ ké sɔkɔ.
56 Képah náh, pè pé syɩ to yuku kwil sɔkɔ, à kyɩ nɩrɩnɔ́, ànɛ̂ làsèkwěl
pèplɔ yah sah lékó yĩnnɛ.
Tɛ́ mɛ mɩ, pé mɩ mɩ yòh ső̃lɛ, sɔ̃-á kélɛ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ.

24

Yesu yúkúnwȉlnɔ́lɛ diki sɔkɔ

1 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, ké dendal séngbɔ̃ pú púlɛ, syɔ́ nɔ́pi yuku
sɔkɔ diki yõ, pé nɩrɩ pèplɔ nɔ́pilɛ, păh sȍ nónó pɩ sah.
2 Pè kyɩ nɛ n yah diki yah dáhkì mɛ pílntonɔlɛ.
3 Păh de diki sɔkɔ, pè náh kyɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékó wɛ.
4 Kăh pɩ sɛ̃, pé fɔkɔ fil. Păh mɛ képah sɔkɔ, díbí nɛ́pȉ nímí yísyɔ́ wil pé
yah, nónó wil flɔ-á sȍ mɛ n tɛ̃ pěrr.
5 Tíkí tɛ̃ tyí, syɔ́ nɔ́pi pé yey sĩnki sétáh. Díbí nɔ́pi mɛ yo pé tyí: «Kwâh
nɛ̂ pɩ, tɛ́ nɛ̂-á min sɔkɔ, yé pɔ ǹnɛ n yah n kɔ̃ diki sɔkɔ?
6 Ȁ náh mɛ ásȍ. Ȁ ye ǹ syɩ min wɛ. Wăh lésõ mɛ Kalile sɔkɔ, tɛ́ nɛ̂ yo
sah yé tyí, yé yé dyɔ to kõ képahlɛ.
7 Ȁ náh lésõ nɛ ńkɛ̃, Névi Pi-á yĩnɛ à dahbɩ tyípêl pípú gbȍ, wăh yĩnɛ à
syɩ dahnɩ yõ, tɛ́ ǹ kúnɔ́ sèpȉn tɔ̃-ò ső̃lɛ, à mó ǹ syɩ min sa̋n wɛ di?»
8 Légbȉnɛ, syɔ́ nɔ́pi dyɔ núkú to kõ Yesu wɛynɛ.
9 Pè mɛ yal diki yõ, à kyɩ tyi nɔ́pi pól yãh tȍ sa̋hpú nɛ́pȉ gbɔ̃núkú syah
ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ póllɛ.
10 Makadala kwil Mari, ànɛ̂ Nsyan, ànɛ̂ Nsyakɩ yű Mari, ànɛ̂ syɔ́ nónó-á
sȍ mɛ pélɛ, pépi ye yãh tyi nɔ́pilɛ Yesu tɛ̃̏ntõbe tyí.
11 Ǹtɛ, kénɛ wɛlɔ sȍ mɛ pɩ tɛ̃ pé tyí sèmȉrn sɔ̃. Pé náh sɛ̃ sé yõ.
12 Kăh pɩ sɛ̃, Pyɛrɩ wɔ mó yuku to kyɩ diki yõ. Wăh kɔ yah, à lékó flɔ ó
wɛ. Ǹ gba̋n du tir mè pínɔ́ dùkùlɛ, à mɛ ǹ syɩ to yuku ǹ tȉnnɛ.

Yesu ànɛ̂ tȍ sa̋hpú nɛ́pȉ nîmînɛ Yemayusi kwil wɛ̃kì yõ

13 Ké lésõ mɛ ólɛ, Yesu tȍ sa̋hpú nɛ́pȉ nímí sȍ mɛ n yuku kwil yɔ́ sɔkɔ pè n
ye Yemayusilɛ. Kénɛ kwil ànɛ̂ Yerusalɛmɩ wrɔ́ sȍ mɛ lɛ́rínɔ́ nínɔ́ kɔ́-ńsahlɛ.
14 Tyi nónó-á pɩ, pè sȍ mɛ sépi ya̋hnɔ́ sɔkɔ wɛ̃ tyí.
15 Păh mɛ ya̋hkì ànɛ̂ wɛ̃ vȉnmɔnɔ sɔkɔ gbȉ nɛ̂nɛ, Yesu mɛ pɔ kwrɔ mɔ pé
sɔkɔ, à wɛ̃kì pɩ núkúlɛ pélɛ.
16 Ǹtɛ, kè sȍ pɩ á kɩ nɛ pé yah sɔ̃ mɛ syȉi, pè náh sȍ mɛ tɛ̃ wɛ à yah pĩ
yȉnɛ.
17 Képah sɔkɔ, à mɛ pè piki yah nɛ, tir nɛ̂ se pè n yãh, tɛ́ n kɔ nɩ? Pè mɛ
yĩn, tɛ́ mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ sɛ̃.
18 Tɛ́ pé sɔkɔ nɛy núkú yɔ́ sȍ mɛ, pè n ye Klewopasɩlɛ. Ǹmɔ mɛ yo Yesu
tyí nɛ, ǹmɔ gblɔ̃y ó se mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, tyi nɔ́pi pȉ-ńkɛ̃̏nɛ, nónó-á pɩ ké
sɔkɔ sèpȉn nɔ́pi sɔkɔ nɩ?

19 Ȁ mɛ pè piki yah nɛ, sépi se pɩ tyi nónónɛ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ,
tir nɛ̂-á pɩ Nasarɛtɩ Yesu tyí sɔkɔ kɛ̀: Ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̏ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò
nɛ́tǎhkɩ̀lɛ ǹ tyípínɩ̀ ànɛ̂ ǹ wɛy sɔkɔ, Liyel yah ànɛ̂ névye pól yah sɔkɔ.
20 Ǹtɛ, pé sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tãm, ànɛ̂ pé kwil yahtãm pɔ à tɛ̃ kɔ̃ nɛ, pè ko
mɔ. Pè mɛ à syɩ dahnɩ yõ.
21 Tɛ́ pépi tɛ̃ wɔ-á sɔ̏ mɛ n sõ nɛ, ǹmɔ-á kɩ pɔ Yisrayel tãn wilki n pi yɔ̃rɩ
sɔkɔ. Ǹtɛ, sépi pól sɔkɔ, kénɛ tyi pínsɔkɔnɔ sèpȉn tɔ̃nɩ̀-á kwɛynɛ yɔ̀.
22 Gbɩ-á pépi mû sɔkɔ, syɔ́ yísyɔ́-á pɔ pé fɔkɔ fil tɛ̃ wɔlɛ. Pépi-á sɔ̏ yuku
sɔkɔ séngbɔ̃ pú púlɛ diki yõ,
23 pǎh kyɩ lékó yah kwlɔ sɛ̃, pè pé syɩ pɔ yo pé tyí nɛ, yȋnyõ tɛ̃ntõnè yísyɔ́
ńtɛ̃-á wil pépi yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ, wǎh mɛ min sɔkɔ.
24 Pépi sɔkɔ névye túkù mɛ kyɩ diki yõ sɔkɔ, tɛ́ ńtyȋ́nɔ kyɩ tyi nɔ́pi pól
wɛ, sɔ̃-á sɔ̏ syɔ́ yo sélɛ, tɛ́ pè náh Yesu wɔ wɛ.
25 Pǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo pé tyí: «Lékã́m kɛ̃ névye, yépi náh n kwãh n sɛ̃
Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu wɛlɔ pól yónɔ́ yõ!
26 Krista náh sɔ̏ yĩnɛ à yèvyãhrɩ pɩ sɛ̃, à mó pyě de ǹ tɔ̃rí sɔkɔ di?»
27 Tɛ́ ǹ syɩ, à tyi pól dùkù yo wah pè syah, Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́-á nónó yo ǹ
tyí sɔkɔ, à tyah Moyisi tyíyónsahnɩ tyí pópó, à kyɩ syɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu
tyínɔ́ tyí.
28 Képah tɛ̃nɛ, pǎh pɔ yĩni tɛ̃ pé yúkú-ńsah kwillɛ yúkɛy, Yesu pɩ á kɩ nɛ
à sɔ̃ yɔ̃ n sɔkɔ yahlɛ.
29 Ǹtɛ, pè mɛ à fal nɛ, à wũ pépilɛ, ńkɛ̃ gbĩ-á mɛ tiki mɔ, lékã̂h-á mɛ n
tyah mɔ́nɔ́lɛ. Pǎh yo sɛ̃, à mɛ de gbô sɔkɔ, à wũ pélɛ.
30 Tɛ́ wǎh pɔ tɛ̃, à n tyah yõke yɔ̃́nɔ́lɛ pélɛ gbȋ́ nɛ̂nɛ, à mɛ búrn tɔkɔ, tɛ́
wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ pè kɔ̃.
31 Képah sɔkɔ, pé yah pɩ kyòo, pè à yah pĩ. Ǹtɛ, pè núkú à yah kwlɔ pé
tnɔ̂.
32 Pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, wǎh sɔ̏ n yãh pélɛ wɛ̃kɩ̀ yah gbȋ́ nɛ̂nɛ, à
Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi dùkùlɛ n yo n wah pélɛ n syah, pé nɩ kó sɔ̏ mɛ
kàhnvɩnɔlɛ nɩ?
33 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yuku, à pé syɩ sɔkɔ Yerusalɛmɩ, à kyɩ tɔ̏ sã́hpú
nɛ́pȋ gbɔ̃núkú ànɛ̂ pé kɔ mû wɛ tùkènmɔntɛ̃nɔ́lɛ.
34 Pépi mɛ yo nímí nɔ́pi tyí: «Gbɩ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yuku wil diki sɔkɔ. Ȁ
ǹ gblɔ̃ynɛ Simɔ wɛ̃kɩ.»
35 Pǎh yo sɛ̃, tyi nónó-á mó pɩ nɛ́pȋ nímí nɔ́pi tɔ tyí wɛ̃kɩ̀ yah, ànɛ̂ pǎh
Yesu yah pĩ sɔ̃, ǹ búrn dibi dùkù sɔkɔ, pè mó sè yãh pè syah.

Yesu ǹ gblɔ̃ynɛ ǹ tɔ̏ sã́hpú wɛ̃kɩ

36 Képah tɛ̃nɛ, pǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃, Yesu núkú wil mɔ pé nɩyɔ̃́, tɛ́
yo pé tyí: «Yèvɩnɩ nɛ mɛ yélɛ.»
37 Tíkí tɛ̃ tyí, pé lékã́m vye fɛ̃kɩ. Pè sɔ̏ mɛ n sõ nɛ, nɛ́mírkí yɔ́-á pé wɛ.
38 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé lékã́m vye fɛ̃kɩ?
Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yélɛ tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ sɛ̃?
39 Yé yah ń gbȁnnɛ ànɛ̂ ń gbyɛ̂̃hnɛ: Ǹmɔ ye gbɩ yõ! Yé tũ yah ń tyí, yé kɩ
wil gbɛ̃̂nsê ànɛ̂ gbèl wɛ ń tyí. Sé kénkɔ̃ se mɛ nɛ́mírkí tyí?»
40 Ȁ mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbȁn ànɛ̂ ǹ gbyɛ̂̃hnɛ pè wɛ̃kɩ.

41 Ǹtɛ, nìvìnì ànɛ̂ gbɛ̃̆ndùnì tɛ̃ tyí, pǎh tɛ̃ sɛ̃ kwlɔ ké yõ sɛ̃́, à mɛ pè piki
yah nɛ, yõ yõ kwâh se mɛ pé tyí ásɔ̂ nɩ?
42 Pè mɛ yɛ̃́nkɔ̂ fyénɔ́ yen yɔ́lɛ à kɔ̃.
43 À mɛ kè syi, tɛ́ kè kɔ pé yɩ̃́ yah.
44 Képah náh, à yo pé tyí: «Képah ye lésõ mé yo yé tyí, máh lésõ mɛ
ànɛ̂ yélɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ nɛ ńkɛ̃́, tyi nónó pól-á wãrkɩ sah ńmɔ tyí sɔkɔ Moyisi
tyi sàhnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ yìgbìnì
sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sé pól-á kɩ pɩ tũ.»
45 Képah sɔkɔ, à pé lékɑ̃́m yɩkɩ mɔ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi dùkù pɩ̃
yɩ̃nnɛ,
46 tɛ́ yo pé tyí: «Kè pɩ, sɔ̃́-á sɔ̃̀ kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́, Krista-á kɩ
yèvyãhrɩ pɩ ku, tɛ́ kɩ ǹ syɩ yuku ǹ kúnɔ́ sèpɩ̃̀n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ.
47 Ǹmɔ yɩ̃n yõ, Liyel wɛy-á kɩ yo kɔ̃, à tyah Yerusalɛmɩ fɔ́ɔ́, à kyɩ
syɩ kèkõyɔ̃́ kwlo kwlo pól tyí nɛ ńkɛ̃́, névye Liyel wɛ̃̆kì tɛ̃, pè mó tyípêl
yɔ̃̀nmɔnɔ wɛ.
48 Yépi ye pɩ kénɛ tyi tàrfyɔ̀nɔ́lɛ.
49 Tɛ́ ńmɔ sú-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ, páh kɩ nɛ̂nɛ yé kɔ̃, mé kɩ à tɛkɩ mɔ yé kɔ̃.
Ǹtɛ, yépi tɛ̃ wɔ tɛ̃ kwil mɛ̀ sɔkɔ fɔ́ɔ́, yé pɔ tǎhkì wɛ nɛ̂-á kɩ wil yɩ̃̂nyõ.»

Yesu yɔ̃̀ndɔkɔnɔlɛ yɩ̃̂nyõ

50 Képah náh, sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu pè tɛ̃, à yuku pélɛ Betanɩ kwil tɩ̃̀nnɛ. Pǎh yɩ̃ni
tɛ̃ nɛ́npɔ́, à ǹ gbɑ̃̀n yɔ̃ yɩ̃̂nyõ, à sãm mɔ pé sɔkɔ.
51 Tɛ́, wǎh mɛ sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à gbɛ wil pé sɔkɔ, à yɔ̃ dɔkɔ
sɔkɔ yɩ̃̂nyõ.
52 Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ̃ wɔlɛ, pépi-á à gbilki tɛ, pè pé syɩ sɔkɔ Yerusalɛmɩ, nìvìnì
ǹgbɛ̃nɛ pé sɔkɔ.
53 Tɛ́ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, pè náh sɔ̃̀ mɛ n yah n kwlɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì
sɔkɔ, n nɛ n mɛ Liyel yɩ̃nnɛ n gbilki.

Nsyɔ̃-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Yesu nɛ̂-á Liyel Pi núkúnîne, ǹmɔ ye wɛyne nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃̂nɛ

1 Tyi pól tyah gbɩ̃́nɛ, nɛ̂-á wɛynɛ,* à lésõ mɛ. À lésõ mɛ ànɛ̂ Liyellɛ. Liyel
ye ǹnɛ.
2 Ǹmɔ ye lésõ mɛ ànɛ̂ Liyellɛ tyah gbɩ̃́nɛ.
3 Yíyɩ̀n pól mɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ. Yɩ̀ nónó pól-á mɔ, sé kèyǎh ńtɛ̃ náh mɔ
nɛ́ ǹmɔ náh.
4 Ǹmɔ sɔkɔ ye min n wɛ. Kénɛ min ye kyòolɛ névye tyí.
5 Kè mɛ kõ tɛ̃ kyòo fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, té fɛ̃́ntũ̂ náh tɛ̃ wɛ ké yah kõ.
6 Képah sɔkɔ, Liyel pɔ dɩ̃́ yɔ́ tõ, nɛ̂ yɩ̃n-á Nsyɔ̃nɛ.†
7 Ǹmɔ ye pɔ kyòo mɛ̀ tyí yo wah névye tyí, nɛ pé pól wɛ sɛ̃ ké yõ sɔkɔ
ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.
8 Ǹmɔ náh sɔ̃̀ kyòo mɛ̀nɛ, ǹtɛ ké tyí yónwàh-ǹsah ye sɔ̃̀ à pɔ.
9 Wɛy mɛ̀nɛ, kyòo kègbɩ ye sɔ̃̀ kélɛ, nɛ̂-á pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, à pɔ pɩ kyòolɛ
no pól tyí.
10 Tɛ́ nɛ̂-á wɛy mɛ̀nɛ, à sɔ̃̀ mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ. Kèkõyɔ̃́ mɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ,
ǹtɛ képah fyé yõ, kèkõyɔ̃́ névye náh tɛ̃ wɛ à yah pɩ̃.
11 Ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ tyah sɔkɔ ye à pɔ, tɛ́ ǹ no náh à tɛ̃ plɛ.
12 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ-á à tɛ̃ plɛ tɛ́ sɛ̃ ǹ yõ, à tɛ̃́nwɛnɔlɛ pépi kõ pè pɩ Liyel
wɛ̃́npɩ̀lɛ.
13 Ǹtɛ tɔ̃́ sɔkɔ dubi dùkù, képah náh pɩ wil gbɛ̃́nsê dékè, képah náh pɩ
névi dyɔ yɩ̃́ tɛ̃ sɔkɔ náh pè pɩ Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ dɛ́! Liyel gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye pè
wɛ.
14 Wɛy ye vi mɔ pɩ névilɛ à pɔ twah tɛ̃ á wrɔ́. Yɔ̃̀bènɔrɩ pí-ò ye ǹnɛ, ànɛ̂
à mɛ gbɩ ó ǹ tɔ̂ɔ́. Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel Pi núkúnínɛ, á ye ǹ tɔ̃́rí wɛ, tɔ̃́rí nɛ̂-á à
wɛ syi ǹ Sú tyí.
15 Ǹmɔ tyí ye lésõ Nsyɔ̃ yo tũ léyy nɛ ńkɛ̃́: «Ǹmɔ tyí sɔkɔ ye mé lésõ kè
yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Ǹnî kɩ n pɔ n pi ńmɔ tyí náh, té à mɛ tɛ té ńmɔ dubi, képah
ye à kal ńnɛ.›»
16 Ápi mɛ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ n tõ n wɛ n yuku ǹ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ tnɔ́nkàhnmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ,
ǹmɔ nɛ̂-á Yesulɛ.
17 Moyisi gbɔ̃̀ yõ ye Liyel ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ á kõ. Ǹtɛ Yesu nɛ̂-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ wɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ gbɩ wɔ wɛ.
18 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɩ̃́ náh tɛ̃ yah Liyel yõ. Ǹtɛ ǹ Pi núkúní nɛ̂ tyí-á yo sɔkɔ,
ǹmɔ nɛ̂-á Liyellɛ, té mɛ Sú Liyel tnɔ̂, ǹmɔ ye Liyel dùkùlɛ á wɛ̃kɩ.

Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃-á ǹ gblɔ̃́y tyí dùkù yo wah sɔ̃̀

19-20 Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm lésõ Yerusalɛmɩ kwil sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu, ànɛ̂ Levi
yɩ̃̀kɩ̃̀ névye yísyɔ́ tõ Nsyɔ̃ tyí, pè kyɩ à piki yah nɛ, ǹmɔ tɛ̃ se nɛ nɛ̂ ó-á
péwɔlɛ nɩ? Nsyɔ̃ náh yahle ké yónɔ́lɛ pé tyí dɛ́! À kè yo dal mɔ pé tyí
pnɛ́yy pé pól yɩ̃́ yah nɛ, péwɔ náh Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.

---

* **1:1** 1.1 - Wɛy nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel Pídɩ̃́ Yesu ye. Légbɩ̃́nɛ à náh tɔ̃́nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ pɩ névilɛ. Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.14. † **1:6** 1.6 - À wil Nsyɔ̃ 1.42 ànɛ̂ Nsyɔ̃ 21 tyí sɔkɔ, Nsyɔ̃ sɛ́bɛ́y mɛ̀ pól sɔkɔ, yâh fyɔ̀ Nsyɔ̃ yɩ̃n wɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ ńyɑ̃h sɔkɔ, wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ ye pè n ye.

21 Képah sɔkɔ, pè mɛ nɛ, ǹtɛ nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ? Ńkɛ̃ ńmɔ se Yelilɛ‡ nɩ? Nsyɔ̃
mɛ pè syah nɛ, ǹmɔ náh péwɔlɛ. Pè nɛ, ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò§ nɛ̂-á kɩ n
pɔ n pi, ǹmɔ se ǹnɛ nɩ? Á mɛ nɛ ɔ̃ɔ̃-á.
22 Képah tɛ̃nɛ, pè nɛ, ǹtɛ ǹmɔ tɛ̃ se nɛ nɛ̂ ó-á pélɛ nɩ? Á kè yo pé syah pé
kɔ̃ pé kyɩ wɛ yo pé tɔ̋pú tyí kè. Ńkɛ̃ sɔ̃ se à kɩ yo ǹ gblɔ̏y tyí sɔkɔ nɩ?
23 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ nɛ: «Ńmɔ tyí ye lésɔ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi
yo sah ǹ wɛy sɔkɔ nɛ,
ǹnî yɩ̋npɔ̃-á mɛ n dɔkɔ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Yé wɛ̃kì tɔ̃ sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɩ̃nnɛ!›»*
24 Ǹtɛ nónó-á sɔ̏ pè tɔ̃ Nsyɔ̃ tyí, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ye sɔ̏ pélɛ.
25 Pè tɔ̃ à piki yah nɛ, ǹmɔ-à ńkɛ̃̂nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, képah náh pɩ
Yelilɛ, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-òlɛ, ǹtɛ kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à névyelɛ
n wel n wilki ni sɔkɔ nɩ?
26 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Ńmɔ tɛ̃ wɔ mɛ nolɛ n wel n wilki ni sɔkɔ,
ǹtɛ ǹnî mɛ yépi wrɔ́, nɛ̂-á yé náh ǹnɛ n pnɛ.
27 Ǹmɔ kɩ n pɔ n pi ńmɔ tyí náh. Tɛ́ ńmɔ ńtɛ̃ fɔ̋rɔɔ kah ǹ lékyêh mnɔ
fyé dɛ́nmɔnɔlɛ.»
28 Kénɛ tyi pól sɔ̏ pɩ Betani kwil sɔkɔ, Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ
ye sɔ̏ Nsyɔ̃ n wel n wilki nolɛ ni sɔkɔ.

Tyîpêl tɛ̋nyɔ̏-òlɛ

29 Ké ďindallɛ, Nsyɔ̃-á Yesu wɛ à mɛ n pi ǹ tnɔ̂, à nɛ ńkɛ̃: «Yé yah, Liyel-á
képɔ́píkìˀ† nɛ̂ tɛkɩ mɔ kèkɔ̃yɔ̋ névye tyípêl tɛ̃ yɔ̃ yɩ̃nnɛ, ǹmɔ ye yɔ̀.
30 Ǹmɔ tyí sɔkɔ ye mé lésɔ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃: ‹Ǹnî kɩ n pɔ n pi ńmɔ tyí náh,
tɛ́ à mɛ tɛ tɛ́ ńmɔ dubi, képah ye à kal ńnɛ.›»
31 Ńmɔ ńtɛ̃ tɔ náh lésɔ̃ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ yáh wɛ mé pɔ wèlnwìlkìnɔ́lɛ n pɩ
ni sɔkɔ, ǹ dùkù ye mé Yisrayel tãnnɛ n wɛ̃kɩ.»
32-33 Nsyɔ̃ tyíyókè mè yo Yesu tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ nɛ
mé wèlnwìlkìnɔ́lɛ n pɩ ni sɔkɔ, à lésɔ̃ yo ń tyí nɛ ńkɛ̃: ‹Wáh kɩ Liyel Mirki
wɛ kè tiki pɔ tɛ̃ nɛ̂ yɔ̃, ǹmɔ ye kɩ névyelɛ n wel n wilki Liyel Mirki sɔkɔ.›
Ńmɔ ńtɛ̃ náh lésɔ̃ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ mé pɔ Liyel Mirki wɛ kè wil yɩ̂nyɔ̃ à n
tiki n pi kèpíkípíkí tyí kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ yɔ̃.
34 Mé ye kè wɛ yɩ̋nɛ. Képah ye mé kélɛ n yo n dal mɔ nɛ, Liyel Píďí-á ďí
mɛ̀nɛ.»

Yesu tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́gbrolɛ

35 Tɛ́ ďindallɛ, Nsyɔ̃ tɔ̃ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú sɔkɔ nɛ́pî nímí yísyɔ́lɛ.
36 Wăh Yesu wɛ à pɔ n sɔkɔ à nɛ ńkɛ̃: «Yé yah képɔ́píkìlɛ, nɛ̂-á Liyel tɛkɩ
mɔ.»
37 Képah tɛ̃nɛ, Nsyɔ̃ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pî nímí nɔ́pi-á ǹ wɛy mè noh sɛ̃, pè kɔ̃
Yesu náh.
38 Yesu-á vi yah tɛ́ pé wɛ pè mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃, à pè piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pè
n yah n kɔ̃ nɩ? Pè mɛ à ye Wrabilɛ, nɛ̂ kɔ́r-á kwɔ́-ò ďínɛ. Tɛ́ à piki yah nɛ,
ǹ twáhntɛ̃-ǹsah se mɛ ńyãh sɔkɔ nɩ?

‡ **1:21** 1.21 - Yelilɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò ye lésɔ̃ ǹnɛ, tɛ́ à pɔ à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yɩ̂nyɔ̃. Kè mɛ yɔ́nɔ́lɛ Malaki 3.23 sɔkɔ nɛ, wăh kɩ ǹ syɩ pɔ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ pɔ́nɔ́ tyi tɔ̃ sah. Képah ye Nsyifunɔ kɔ̃ pè Nsyɔ̃nɛ n piki n yah nɛ Yeli se ǹmɔlɛ nɩ? § **1:21** 1.21 - Nsyifunɔ gbɔ̏ sàhnɔ́ sɔ̏ mɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 18.15-22 wɛy yɔ̃ sɔkɔ nɛ, Liyel-á kɩ ǹ tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò tɛkɩ mɔ n pi Moyisi tyí kɔ̃lɛ. * **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 40.3. † **1:29** 1.29 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 12.3.

39 À mɛ yo pé tyí nɛ, pè pɔ, pǎh kı kyı kè wɛ. Pè mɛ ǹ sȍ tɛ̃ kyı ǹ twáhntɛ̆-
ǹsah wɛ lɛ́rínɔ́ gbãm-ò kénkɔ̃ sɔkɔ.‡ Képah sɔkɔ, pè mɛ wũ ǹ tyí, à lésõ
gbȉyȉkȉ tɛ́y pı.
40 Nsyɔ̃ tȍ sɑ̋hpú nɛ́pȋ nímí nónó-á sȍ ǹ wɛy noh tɛ́ Yesu sȍ tɛ̃, pé sɔkɔ
núkú yɔ́ yĩn ye Andrelɛ. Simo-Pyɛrı yṹnpi ye sȍ ǹnɛ.
41 Andre-á yal nɛ́npɔ́, kénɛ Simo-Pyɛrı tyí ye à kyı wil gbennɛ, ǹmɔ nɛ̂-á
ǹ nɛ́nkyíɗ̃ínɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́: «Ápi Krista wɛ.» Krista kɔ́r ye Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ.
42 Képah sɔkɔ, à Simo tɛ̃ yuku Yesu tyí. Yesu-á Simo wɛ, à à yah, tɛ́ yo ǹ
tyí nɛ, Nsyɔ̃§ píɗ̃í Simo-á ǹnɛ, tɛ́ páh kı yĩn yɔ́ dyı à kɔ̃ Sefasılɛ. Wâh noh
nɛ Sefası-á, ké kɔ́r ye légbı̃́lɛ. Kénɛ yĩn ye tɔ̃ pè n ye Pyɛrılɛ.
43 Ké ɗ̃indallɛ, Yesu kè yah tɔkɔ nɛ, páh kı yuku Kalile gbɛ̆nyah sɔkɔ.
Wǎh Filipi wɛ, à yo ǹ tyí nɛ, à pé sȍ tɛ̃.
44 Betisayida kwil nɛy ye sȍ Filipilɛ. Kénɛ kwil tãn ye sȍ Andre ànɛ̂ Pyɛrı
tɔlɛ.
45 Képah náh, Filipi kyı wil Natanayɛlı tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́: «Moyisi
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu-á nɛ̂ tyí yo sah, á ye à wɛ. Nsyosɛfu
píɗ̃í Yesu ye. À n wil Nasarɛtı kwil.»
46 Wǎh yo sɛ̃́, Natanayɛlı à syah nɛ, kwáhgbí se kı fɛ̃ wil Nasarɛtı kwil
sɔkɔ nı? Filipi mɛ yo ǹ tyí nɛ, à pɔ n yah.
47 Képah sɔkɔ, Yesu-á Natanayɛlı wɛ à n pi ǹ tnɔ̂, à nɛ ńkɛ̃́, Yisrayel nɛy
tótó-á yɔ̀, nɛ̂-á yı̃́nvȉ náh mɛ ǹ sɔkɔ póllɛ.
48 Natanayɛlı mɛ nɛ, ńyãh sɔkɔ se à pĩ pélɛ nı? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ,
Filipi-á pópó ǹnɛ n ye, gbı̃́ nɛ̂-á sȍ à mɛ sènsóké séswɔ̂ sȍ sɔkɔ, páh sȍ mɛ
ǹnɛ yah.
49 Képah sɔkɔ, Natanayɛlı mɛ nɛ: «Kwɔ́-ò ɗ̃í, Liyel Píɗ̃í ye álɛ. Ǻwɔ ye
Yisrayel tãn yɔ̏tɛ̃́nɛ.»
50 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ à syah nɛ, páh yo ǹ tyí nɛ páh sȍ mɛ ǹnɛ n yah,
gbı̃́ nɛ̂-á à mɛ sènsóké séswɔ̂ sȍ sɔkɔ, képah kó à kɔ̃ à sɛ̃ pé yõ nı? Ǹtɛ ǹ
yı̃́-á kı tɔ̃ n tɛ̃ n pi tyí-ǹgbnɔ yõ kı kal nɔ́pilɛ.
51 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syı yo pé tyí nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé kı
yȋnyõ wɛ yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ yȋnyõ tɔ̏npıbı kı mɛ n dɔkɔ, tɛ́ kı n tiki Névi Píɗ̃í*
yɔ̏tah sɔkɔ.»

2

Fúr syáh nɛ̂-á syah Kana kwil sɔkɔ

1 Képah náh, ké sèpȉn tɔ̃-ò sõlɛ, fúr syáh yɔ́ sȍ mɛ n syah Kana kwil,
Kalile gbɛ̆nyah sɔkɔ. Yesu yṹ sȍ mɛ ké sɔkɔ.
2 Tɛ́ pè sȍ mɛ Yesu tɔ ye ké sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ tȍ sɑ̋hpúlɛ.
3 Pǎh mɛ fúr syáh mè sɔkɔ, ɗ̃ȉvɛ̃ pɔ tɛkı. Kǎh pı sɛ̃́, Yesu yṹ mɛ yo ǹ tyí
nɛ, ɗ̃ȉvɛ̃-á mɛ tɛkı no tyí dɛ́!
4 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nı? Pé gbĩ náh tɔ̃̌nì
sɛ.

‡ **1:39** 1.39 - Gbı̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ̂ sɔkɔ yɔ̀, Nsyifunɔ lɛ́rí yãh dùkù sɔkɔ, mɛ́ndwɔ̌ gbı̃́ (16 h) kénkɔ̃ tyí ye pè n yo. Tɛ́ Wrome tãn wɔ lɛ́rí yãh dùkù sɔkɔ, pɔ̃̌y tɔ̃ gbı̃́ tyí ye pè n yo. § **1:42** 1.42 - Nsyɔ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù ǹnɛ n ye Nsyonasılɛ. * **1:51** 1.51 - Yesu-à Névi Píɗ̃í tyílɛ n yo, ǹ gblɔ̌y ye à n ye.

5 Képah sɔkɔ, ǹ yṹ mɛ yo ďìvɛ̃ díbípú tyí nɛ, wàh kɩ fyɔ̀ pɔ tyi nónó yo
pé tyí, pè sé pól pɩ.
6 Tɛ́ dyêh yȁhnpní kénúkò sȍ mɛ Nsyifunɔ gblɔ̌y tɔ̃́nsàhnɔ́* yĩnnɛ à yĩnɛ
pé tyi kȍnsàhnɔ́lɛ. Sé núkú núkú pól sȍ mɛ lítírnɔ́ lèkwɛ̌kwɛ kénkɔ̃lɛ.
7 Dǒ Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè ni mɔ pní nɔ́pi yĩ́yĩlɛ. Pè mɛ ni mɔ sé
yĩ́yĩlɛ.
8 À mɛ nɛ, núkúnúkú pè tãh kyɩ tyi yah wàh-ò ɗĩ́ kɔ̃. Pè mɛ tãh kyɩ à kɔ̃.
9 Képah sɔkɔ, tyi yah wàh-ò ɗĩ́-á kè wɔ yah, kè sȍ mɛ vi mɔ pɩ ďìvɛ̃nɛ, tɛ́
à náh sȍ mɛ kénɛ ďìvɛ̃ wȉl-ǹsah pĩ. Ǹtɛ ďìvɛ̃ díbípú nónó-á sȍ di mɔ yɔlɛ,
pépi wɔ sȍ ké wȉl-ǹsah pĩ. Képah sɔkɔ, ɗĩ́ mɛ fúr pí-ò ɗĩ́ ye,
10 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, no pól-á ńkɛ̃́nɛ ďìvɛ̃ pènɛ̀kì ǹgbò dibi. Névye-à wɔ kè
syɔ̃ pé sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, nɛ̂-à mɛ nɔ́nyĩ́-ńkɛ̃́nɛ, pè n pyě képah dibi. Ǹtɛ ǹmɔ
pyě ďìvɛ̃ pènɛ̀kì tɛ̃ wɔ koh sah à pɔ nɔ yĩ̏nkɔ̃ gbĩ́ tyí nɩ?
11 Képah ye pɩ Yesu gbȉl tyípíní gbennɛ, à ǹ tɔ̃́rí wɛ̃kɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ tȍ
sɑ̃́hpú mɛ gbah sɛ̃ ǹ yɔ̃. À gbȉl mɛ̀ pɩ Kana kwil, Kalile gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.
12 Képah náh, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ yṹnpyé, ànɛ̂ ǹ tȍ sɑ̃́hpú tiki yuku
Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ. Tɛ́ sèpȉn kwéy ó ye pè pɩ nénpɔ́.

Gbɔ̀yĩbɩ yĩ́nînwȉlkȉnɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔkɔ

13 Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh-á sȍ mɛ de n tɛ sɛ̃́, Yesu mɛ dɔkɔ yuku
Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ.
14 Wǎh kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à kyɩ nɛ n yah gbɔ̀yĩbɩ mɛ gbɔ̀lɛ n
yĩ ké sɔkɔ. Túkù mɛ nyehlɛ n yãm, túkù mɛ képyɛ́nìnɛ n yãm, túkù mɛ
kèpíkípíkinɔlɛ n yãm, tɛ́ túkù tɔ mó mɛ pɔ pé pɔ́ duke dukenɔ mɔ sah
tàbǎlnɔ́ yɔ̃, mɛ sélɛ n sah n tũ.
15 Képah tɛ̃̌nɛ, Yesu mnɔ yísyɔ́ pɩ yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ gbɔ̀yĩbɩ nɔ́pi pól yĩni wilki
kélɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à tahlɩ pé képyɛ́nì ànɛ̂ pé nyeh tyí. Tɛ́ pɔ́
sàhntȕpu tàbǎlnɔ́ tu wilki mɔ, pé pɔ́nɔ́ kɔ̃ sè kwɛ.
16 Képah sɔkɔ, tɛ́ yo kèpíkípíkinɔ yȁmpu tyí nɛ, pè sè pól tɔkɔ n yal ásȏ.
Pè káh pé Sú Liyel gbôlɛ n pɩ gbɔ̀ yĩ́-ńsah gbôlɛ.
17 Wǎh fyɔ̀ képah yo, ǹ tȍ sɑ̃́hpú dyɔ núkú to kɔ̃ Liyel wɛy sɛ́béy fĩ́ yɔ́
tyílɛ, ńyãh sɔkɔ-á kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́:

«Liyel, á wɔ̀kɔ̀ tyí nɔ yĩ̃́ ń tyí, fɔ́ɔ́ ké tyí sɔ̃nɔ n pɩ ń ko ko tɛ̃̌nɛ.»†

18 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ yȍtãm Yesu syah nɛ, gbȉl tir nɛ̂ se à kɩ fɛ̃ pɩ, nɛ̂-á
n wɛ̃kɩ nɛ, yĩ mɛ̀ pínɔ́ wɛ̃kì-á mɛ ǹ tyí nɩ?
19 Képah tɛ̃̌nɛ, Yesu mɛ pè syah nɛ ńkɛ̃́, pè Liyel ní-ńsah gbô mɛ̀ sɔ, páh
kɩ kè tɔ̃ mɔ sèpȉn tɔ̃́nì sɔkɔ.
20 Wǎh képah yo sɛ̃́, Nsyifunɔ yȍtãm à syah nɛ, è, gbô nɛ̂nɛ mɔ ye tikininí
pɔ́ kénúkò sɔkɔ, ǹmɔ kɩ pɔ képah tɔ̃ mɔ sèpȉn tɔ̃́nì ó sɔkɔ nɩ?
21 Ǹtɛ Liyel ní-ńsah gbô nɛ̂ tyí-á sȍ Yesu n yo, képah ye kɩ sȍ n pɩ n pi ǹ
wil gbɛ̃́nsɛ̂lɛ.

---

* **2:6** 2.6 - Dyêh yȁhnpní ànɛ̂ gblɔ̌y tɔ̃́nsàhnɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo Liyel yah sɔkɔ yɔ̀, Nsyifunɔ ńkɛ̃́nɛ ni mɔ n sah kénɛ yȁhnpní sɔkɔ, tɛ́ pàh wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ, képah náh pɩ, pàh n tyah yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́lɛ, pě pé gblɔ̌y kãm n wel sépi ninɛ, ǹ pé gblɔ̌y tɔ̃ n sah Liyel yah. † **2:17** 2.17 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.10.

22 Képah náh, Yesu-á pɔ ku tɛ́ yilki mɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̂hpú dyɔ to kõ nɛ
wăh lésõ kè yo sah. Képah sɔkɔ, pè sɛ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yõ sɔkɔ, tɛ́ sɛ̃ Yesu
wɛlɔ yónsàhnɔ́ tɔ yõ.

Yesu névye pól fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ

23 Tɛ́ Yesu-á sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmɪ sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃rɪ tyɛ́nɔ́ syáh mɛ̀ syáh-
ńsah, à sɔ̃̀ mɛ gbɪ̃̀l tyilɛ n pɪ névye mɛ n yah. Kăh pɪ sɛ̃́, névye náhnáh sɛ̃
ǹ yõ.
24 Ǹtɛ Yesu sɔ̃ mɛ pé pól fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ. Képah ye, ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh sɔ̃̀
mɛ sɛ̃ pé yõ.
25 Ȁ névi nɪ kèdùkùlɛ n pnɛ. Képah ye, à pɔ névi kèdùkù tɛ̃ yo ǹ tyí, ké
yétɔ̂̃ náh sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí.

3

Yesu ànɛ̂ Nikodɛmɪ wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ

1 Nsyifunɔ sɔkɔ, yɛ̃́ntɛ̃̂ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Nikodɛmɪnɛ. Ȁ sɔ̃̀ mɛ Farisi
wɛ̃̆kɪ̀ kɔ́pú sɔkɔ.
2 Sõ yɔ́ lékɑ̃̂hnɛ, à kyɪ wil Yesu tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ kwɔ́-ò dɪ̃́, gbɪ̃̀l tyi nónó-á
ǹmɔ n pɪ yɔ̀, ǹnɪ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sɛ̃́nknɔlɛ nɛ n pɪ n pi, nɛ́ Liyel náh mɛ tɛ̃̆nɛ.
Képah-á, páh pɪ̃ nɛ ǹmɔ-á kwɔ́-òlɛ, nɛ̂-á Liyel tɛkɪ mɔ.
3 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á tyí, ǹnɪ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh
fɛ̃ Liyel tɔ̃́rí wɛ n pi, nɛ́ tɛ̃ náh tɔ̃ dubi késɑ̃̂nnɛ.»
4 Képah sɔkɔ, Nikodɛmɪ nɛ, ǹtɛ névi wàhnmɔntɛnɔ náh, sɔ̃́ se képah kɪ
fɛ̃ pɪ nɪ? Ȁ se kɪ fɛ̃ ǹ syɪ de ǹ yũ̂ fɔkɔ sɔkɔ, kɪ tɔ̃ dubi kɛ ní-òlɛ nɪ?
5 Yesu mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á tyí, ǹnɪ̂ yɔ́ ńtɛ̃
náh fɛ̃ n de n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, nɛ́ tɛ̃ náh tɔ̃ dubi ni, ànɛ̂ Liyel Mirki gbɔ̃̀
yõ.
6 Névi nɛ̂-à dubi névi tyí, névi ye tɛ̃̆nɛ. Tɛ́ névi nɛ̂-à dubi Liyel Mirki gbɔ̃̀
yõ, Liyel Mirki n nɛ n mɛ tɛ̃ sɔkɔ.
7 Káh n yɛ kè á gbɑ̃̀n du, máh sɔ̃́npɪlɛ yo á tyí nɛ, yáh yɪ̃nɛ yé tɔ̃ n dubi
késɑ̃̂nnɛ.
8 Ǹyɑ̃h-à yɑ̃̂hkí dyɔ, nɛ́npɔ́ ye kè n nɛ n pɪ n yuku. Ȃ kɪ ké pínɔ́ yɪ̃̂nɛ n
nohnɪ, tɛ́ á náh n pɪ̃ n pi ńyɑ̃h sɔkɔ-á kè wil, ànɛ̂ kăh n yuku ńyɑ̃h. Névi
nɛ̂-à dubi Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, tɛ̃ tɔ tyí n nɛ n mɛ sɛ̃́ntɛ̃̆nɛ.»
9 Wăh yo sɛ̃́, Nikodɛmɪ tɔ̃ nɛ, sɔ̃́ se képah kɪ fɛ̃ pɪ nɪ?
10 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔlɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-ò ǹgbɛ̃nɛ Yisrayel sɔkɔ,
tɛ́ á náh képahlɛ n pnɛ nɪ?
11 Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á tyí nɛ, áyáh nɛ̂nɛ n pnɛ, képah tyí-á à
n nɛ n yo. Ȃyáh nɛ̂ wɛ, à n pɪ képah tyí yónwàhpulɛ. Ǹtɛ yé náh mɛ sélɛ
n fɛ̃ n syi.
12 Mâh sétáh yõ tyilɛ n yo yé tyí tɛ́ yé náh mɛ sɛ̃ sé yõ, mâh pɔ yɪ̃̂nyõ tyilɛ
n yo yé tyí, yé kɪ pyě fɛ̃ sɛ̃ sépi yõ sɔ̃́?
13 Ǹnɪ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh dɔkɔ kyɪ yah yɪ̃̂nyõ sɔkɔ, à wil Névi Pídɪ̃́ tyí sɔkɔ, ǹmɔ
nɛ̂-á wil yɪ̃̂nyõ à tiki pɔ.
14 Sɔ̃́-á lésõ Moyisi wahy kètɔ̀ pɪ yésɑ̃hrɪlɛ gbɛ̃́nnɪ sɔkɔ,* à dɔkɔ mɔ sah
dahnɪ yõ, Névi Pídɪ̃́ tɔ yɪ̃nɛ à dɔkɔ mɔ sɛ̃́ntɛ̃̆nɛ.

* **3:14** 3.14 - Yah n tɛ Yɑ̃̂hnɔ́ 21.4-9.

15 Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹ yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
16 Yah, kèkõyɔ̃́ névye tyí ye kah nɔ Liyel tyí, képah ye à ǹ Pi núkúní tɛkɩ
mɔ, nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ tyí káh yɩkɩ, ǹtɛ tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
17 Liyel tɛ̃ wɔ náh ǹ Pídɩ̃́ tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ nɛ, à pɔ lékàhlɛ névye kɔ̃
pé tyípêl yĩnnɛ dɛ́! À ye à tɛkɩ mɔ nɛ, kèkõyɔ̃́ névye pwáhnmɔnɔ wɛ ǹmɔ
gbɔ̃̀ yõ.
18 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ wɔ náh tɔ̃ n tuke n pi. Ǹtɛ nɛ̂-à yahle sɛ̃nɔ́lɛ
ǹmɔ yõ, tukey syɩkɩ tɛ tɛ̃ yõ, wǎh sɔ̃npí yahle sɛ̃nɔ́lɛ Liyel Pi núkúní yõ.
19 Tukey mɛ̀ wɛ yɔ̀: Kyòo ye pɔ kèkõyɔ̃́, tɛ́ névye tyípínɔ́-á pɩ tyítúkúnɩ̀nɛ
sɛ̃́, fɛ̃ntũ̂ tyí nɔ kal pé tyí kyòolɛ.
20 Névi nɛ̂-à tyítúkúnɩ̀nɛ n pɩ, kyòo tyí náh n nɔ tɛ̃ tyí gbógbó. Tɛ̃ n pĩ
nɛ páh kɩ pɔ kyòo yah, pé tyítúkúnɩ̀ pínɔ́-á kɩ wil mɔ kwèyy. Képah ye, à
náh n pɔ kyòo yah sɔkɔ.
21 Ǹtɛ névi nɛ̂-à gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ, ǹmɔ n pɔ kyòo yah sɔkɔ. Ǹ n nɛ n mɛ
ké tyí nɛ, no pé tyípínɔ́ wɛ pnɛ́yy sépi nónó-á mɛ n pɩ Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ.»

Nsyɔ̃́-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

22 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pɔ tɛ̃ yah Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ. À sɔ̃̀
mɛ névyelɛ n wel n wilki ni sɔkɔ.
23 Tɛ́ ni-á sɔ̃̀ mɛ dò Yɛno kwil sɔkɔ sɛ̃́, képah ye Nsyɔ̃ tɔ mó mɛ
wèlwɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ n pɩ nɛ́npɔ́. Névye sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ ǹ tyí, à kɔ̃ à pélɛ n
wel n wilki ni sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔ̃̀ mɛ yúkɛy Salimi kwillɛ.
24 Légbɩ̃́nɛ, pè náh sɔ̃̀ tɔ̃nɩ̀ Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
25 Képah sɔkɔ sõ yólɛ, yékâb yɔ́ de Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ Nsyifu yɔ́ wrɔ́, pé
gblɔ̌y tɔ̃ n sah dùkù tyí yõ, à yĩnɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ.
26 Kǎh pɩ sɛ̃́, Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ Nsyɔ̃ nyáh sõ kyɩ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, pé kwɔ́-ò
dɩ̃́, dɩ̃́ nɛ̂-á lésõ ǹnɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ, tɛ́ à ǹ tyílɛ n yo pé tyí kɛ̀; à yah,
ǹ tɔ-á mɛ yuku névyelɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ no pól-á mɛ pé yah mɔ
ǹmɔ tɩ̃̀nnɛ.
27 Ǹtɛ Nsyɔ̃ mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Nɛ́ Liyel náh yɩ̃́n-ńsah nɛ̂nɛ névi kɔ̃,
tɛ̃ se kɩ fɛ̃ kè wɛ?
28 Yépi ńtɛ̃ ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ máh lésõ kè yo dal mɔ yé tyí nɛ ńmɔ náh
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ ó-á mé pɔ pí-ńsah ǹ yahlɛ.†
29 Yé yah, nɛ̂ tyí-á sépíllɛ, ǹ pɛ ye. Tɛ́ pɛ mɛ̀ kódɩ̃́ n mó nɛ n mɛ pɛ mɛ̀
tnɔ̂. Kódɩ̃́ mɛ̀-à pɛ mɛ̀ wɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, kè n pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí. Sɛ̃́nkɔ̃
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ye ńmɔ sɔkɔ. Ǹ nɩ mɛ vɩ syɩ ké yɩ̃̀n tyí.
30 Wɑ̃́n yĩnɛ kè nɛ n mɔ ǹmɔ yĩn wɩ̀lnɔ́ yõ, kwâh mó nɛ n wilki ńmɔ tyí
sɔkɔ.
31 Névi nɛ̂-á n wil yɩ̃̂nyõ, ǹmɔ ye no pól yõ. Tɛ́ névi nɛ̂-á mɛ sétáh mɛ̀ yõ,
sétáh mɛ̀ névi ye ǹnɛ. Sétáh mɛ̀ yõ tyi ó ye ǹmɔ kɩ fɛ̃ n yɑ̃h dò. Ǹtɛ, nɛ̂-á
n wil yɩ̃̂nyõ, ǹmɔ mɛ no pól yõ.
32 Wǎh tyi nónó wɛ, tɛ́ tyi nónó noh, sépi tyí ye à n yo n wah, tɛ́ nɛy náh
mɛ ǹ wɛy fɛ̃ syi.
33 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ wɛy fɛ̃ syi, tɛ̃ mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ tɔ́tɔ́ nɛ gbɩ-á Liyel wɛynɛ.
34 Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tɛkɩ mɔ, à ǹ Mirkilɛ à kɔ̃ yɩ̃̃́. Liyel wɛy ye à n nɛ n yo.
35 Sú Liyellɛ, ǹ Pídɩ̃́ tyí nɔ ǹ tyí. Képah ye à tyi pól dahbɩ ǹmɔ gbɔ̃̀.

† **3:28** 3.28 - Yah n tɛ Malaki 3.1.

36 Névi nɛ̂-à sɛ̃ Liyel Píďı́ yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. Tɛ́ névi nɛ̂-à yahle
sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yõ, tɛ̃ náh kénɛ min wɛ n pi. Liyel pèkè kɩ mɛ tɛ̃ yõ gbı̃́mɛgbı̃́.»

4

Yesu ànɛ̂ Samari pi yɔ́lɛ

1-3 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú sɔ̃̀ noh nɛ Yesu-á mɛ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n wɛ,
mɛ pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ à kal Nsyɔ̃nɛ. Tɛ́ Yesu ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ n wel n
wilki névyelɛ ni sɔkɔ ǹ gblɔ̃̀y dɛ́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye sɔ̃̀ n pɩ ké tɔ̃̀lɛ. Képah sɔkɔ,
Yesu-á pɔ képah yónɔ́ noh gbı̃́ nɛ̂nɛ, à yal Nsyude gbɛ̃̆nyah sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpúlɛ, à ǹ syɩ n yuku Kalile gbɛ̃̆nyah sɔkɔ.
4 Tɛ́ képah wɔ sɔkɔ, à sɔ̃̀ yı̃nɛ à Samari gbɛ̃̆nyah kɔ kah.
5 Wăh n yuku, à kyɩ yı̃ni tɛ̃ Samari kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Sikarlɛ. Kénɛ
kwil mɛ Nsyosɛfu swɑ̃h tnɔ̂, nɛ̂-á lésõ ǹ sú Nsyakɔbɩ à kɔ̃.
6 Tɛ́ Nsyakɔbɩ kwlɛ̀y sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. Yesu-á wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ tɛ́ kwlɔ, à sɔ̃̀ mɛ
kyɩ kɔ̃ tɛ̃ kénɛ kwlɛ̀y yõ. Tɛ́ gbı̃ sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tah sírr kénkɔ̃ sɔkɔ.
7 Képah sɔkɔ, Samari pi yɔ́-á pɔ yɔ dí-ńsah, Yesu mɛ à syah nɛ à ninɛ pé
kɔ̃ pé wɔ.
8 Tɛ́ légbı̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ sɔkɔ yõke yáhndwe-ńsah kwil nɩyɔ̃́.
9 Képah sɔkɔ, Samari pi mɛ à syah nɛ, kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ ǹmɔ nɛ̂-á Nsyifulɛ, à
kɩ pɔ wɔ wɔ ninɛ n ni péwɔ Samari nɛy tyí nɩ? Kègbɩ tɛ̃ yõ Nsyifunɔ náh
ńtyı̃́nɔ sɔ̃̀ n pɩ n soh wɛ̃ tyí ànɛ̂ Samari tɑ̃nnɛ.
10 Wăh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Liyel-á nɛ̂nɛ névilɛ n kɔ̃, wâh sɔ̃̀ mɛ
kélɛ n pnɛ, tɛ́ pı̃ nɛ́dúkú nɛ̂-á n yo n mɔ á tyí yɔ̀, áwɔ ye náhkɩ sɔ̃̀ ni wɔ
wɔ ninɛ ǹ tyí, tɛ́ à náhkɩ ninɛ ǹ kɔ̃ nɛ̂-á minnɛ névilɛ n kɔ̃.»
11 Képah sɔkɔ, pi nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, kwlɛ̀nďìkì náh mɛ ǹmɔ tyí, tɛ́ kwlɛ̀y-á mɔ́
tɔ̃ mɛ súkúlínɔ́lɛ, à se náhkɩ sɔ̃̀ wɛ ńyɑ̃h kénɛ ninɛ nɩ?
12 Ŋ̀kɛ̃ pépi náh nɛy Nsyakɔbɩ nɛ̂-á pé kɔ̃ kwlɛ̀y mɛ̀nɛ, tɛ́ ké ni wɔ sɔkɔ
ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npìlɛ, à tahlɩ ǹ yípɛ̂y tyí, ǹmɔ se kal Nsyakɔbɩ mɛ̀nɛ nɩ?
13 Yesu mɛ nɛ: «Névi nɛ̂-à kwlɛ̀y mɛ̀ ni wɔ, níkì kɩ tɔ̃ pɔ tɛ̃ tɛ̃.
14 Ŋ̀tɛ ńmɔ-à ninɛ névi nɛ̂ kɔ̃, tɛ̃-à kè wɔ, níkì náh tɔ̃ tɛ̃ tɛ̃ n yah n pi póllɛ.
Kè kɩ n pɔ n mɔ lègbèr tyí kɔ̃lɛ tɛ̃ sɔkɔ, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ n kɔ̃.»*
15 Képah sɔkɔ, pi à syah nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, à pé kɔ̃ kénɛ ninɛ, níkì kɔ̃ kè káh tɔ̃
pélɛ n tɛ̃, ànɛ̂ pé káh tɔ̃ pɔ ásɔ̃̂ yɔ tɛ̃ di yı̃nnɛ.
16 Wăh yo sɛ̃́, Yesu mɛ nɛ, à kyɩ ǹ pɛ ye pè pɔ ásɔ̃̂.
17 Képah sɔkɔ, pi nɛ pɛ náh mɛ pé tyí. Yesu mɛ nɛ, gbɩ-á à yo nɛ pɛ náh
mɛ pé tyí.
18 Pɛbɩ nɛ́pı̃̂ kwâl tyí-á à tɛ̃ yah sɔkɔ, tɛ́ nɛ̂ tyí-á tɔ̃ ǹnɛ núkúnúkú yɔ̀,
gbɩ-á à yo, ǹ pɛ náh ǹnɛ.
19 Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ yo Yesu tyí nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, páh kè kyɔmɩ wɛ nɛ, Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á ǹnɛ.
20 Ŋ̀kɛ̃ pépi náh tɑ̃n-á Liyellɛ n gbilki ńyɑ̃h sɔkɔ, nɛ́npɔ́-á mɛ yɔ̃lɩ mɛ̀ yõ
yàhàh.† Ŋ̀tɛ pépi Nsyifunɔ wɔlɛ, pépi n nɛ n yo nɛ, Liyel-á yı̃nɛ à nɛ n
gbilki ńyɑ̃h sɔkɔ, nɛ́npɔ́-á mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ.

---

* **4:14** 4.14 - Yah n tɛ Nsyeremi 2.13. † **4:20** 4.20 - Nsyifunɔ-á sɔ̃̀ yahle pínsòhnɔ́lɛ Samari tɑ̃nnɛ, képah ye Samari tɑ̃n kɔ̃ pè mɛ kyɩ pé Liyel ní-ńsah gbô mɔ sah gbɔ̀pɔlɛ yɔ̃lɩ yɔ́ yõ, nɛ̂-á pè n ye Karisimnɛ.

21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pi tyí nɛ: «Sɛ̃ ń yõ. Sõ yɔ́ mɛ n pi, nɛy náh tɔ̃
pɔ Sú Liyel gbilki n pi yɔ̃lı mɛ̀ yõ, képah náh pı, Yerusalɛmı ńtɛ̃ sɔkɔ.
22 Yépi Samari tãnnɛ, yě Liyellɛ n gbilki tɛ́ yé náh ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ ápi
Nsyifunɔ tyí ye Liyel syɔ̃ à pwáhnmɔnɔlɛ n kɔ̃. Képah ye á ǹnɛ n pnɛ, tɛ́
ǹnɛ gbilki.
23 Ǹtɛ gbĩ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀. Képah sɔkɔ ye Sú
Liyel gbílkípú kègblɔ kı ǹnɛ n gbilki ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ànɛ̂ gbı wɛ̃kì yõ.
Gbílkínɔ́ mɛ̀ dùkù pípú névye ye Sú Liyel n nɛ n yah n kɔ̃.
24 Liyellɛ, Mirki ye ǹnɛ. Képah ye, nónó-á ǹnɛ n gbilki, pè yĩnɛ pè ǹnɛ n
gbilki ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ, ànɛ̂ gbı wɛ̃kì yõ.»
25 Képah sɔkɔ, pi à syah nɛ, páh pĩ nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kı n pɔ
n pi, nɛ̂-á pè n ye Kristalɛ. Ǹmɔ-à pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, wăh kı pɔ tyi pól dùkù yo
wah pé tyí.
26 Yesu mɛ nɛ: «Ǹmɔ ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á n yo n mɔ á tyí yɔ̀.»
27 Wăh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ pé syı pɔ de. Tɛ́ pǎh pɔ à wɛ
à mɛ n yãh ànɛ̂ pilɛ sɛ̃́, kè pé gbɑ̃̀n du.‡ Ǹtɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ syi à piki
yah nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pi mɛ̀ tyí, képah náh pı, tir nɛ̂ se à n yo
ǹ tyí nı?
28 Képah tɛ̃nɛ, pi ǹ ni pĩ́n sah nɛ́npɔ́, tɛ́ to kyı kwil nıyɔ̃́, à kyı tyah n yo
no tyí nɛ,
29 pè pɔ nɛ n yah dĩ́ yɔ́lɛ, à péwɔ tyípínì pól yo pé tyí lɛ́! Ǹmɔ káh kı nɛ̂
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́?
30 Képah sɔkɔ, névye mɛ wil kwil nıyɔ̃́ mɛ n yuku Yesu tnɔ̂.
31 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n ni nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, à yõke yõ kɛ̀!
32 Ǹtɛ Yesu mɛ pè syah nɛ, yõke yɔ́-á mɛ péwɔ tyí yõ yõ tɛ̃nɛ, nɛ̂-à pépi
náh kélɛ n pnɛ.
33 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, ǹnî se kı mɛ pɔ
yõkelɛ à kɔ̃ nı?
34 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel nɛ̂-á tɛkı mɔ ńmɔlɛ, wăh mɛ nɛ̂ tyí, képah
pínɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ píntɛnɔ ye pı ńmɔ yõkelɛ.
35 Yépi náh ńkɛ̃nɛ nɛ n yo nɛ, ńwɔ̃lɔ́ ńyɑ̃́h-á tɔ̃ wũ tɛ́ sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́ kı
nɔ di? Ǹtɛ ńmɔ wɔ kı yo yé tyí nɛ, yé yé yey yɔ̃ n yah sèmukɔlɛ kòntɛ̃̀nɔ́lɛ
swɑ̃h sɔkɔ, tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃nɛ.
36 Névi nɛ̂-à mɛ sèmukɔlɛ n tɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ lédyáhní mɛ tɛ ǹ tyí; sèmukɔ
pɔ́rí nɛ̂-á à n tuke n mɔ, névye ye nónó-á kı tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ n pi. Képah
sɔkɔ, névi nɛ̂-á mɔ sélɛ, ànɛ̂ névi nɛ̂-á sè tɔkɔ, pé pól kı nìvìnì pı wɛ̃ tyí.
37 Képah n wɛ̃kı nɛ, gbı-á sèm̀irkì mɛ̀nɛ, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃: ‹Ǹnî kı sèmukɔ
mɔ, tɛ́ ǹnî kı sè tɔkɔ.›
38 Yépi náh swɑ̃h nɛ̂ tõ, ńmɔ yé tɛkı mɔ nɛ, yé kyı képah sèmukɔ tɔkɔ.
Nósyɔ́ ye tɔ̃̀ pı ké sɔkɔ, yépi kɔ̃ yé pɔ wɛ de pé tɔ̃̀ pínɔ́ yén sɔ̃̀.»
39 Tɛ́ pi mɛ̀-á sɔ̃̀ wɛy nɛ̂ yo nɛ, dĩ́ mɛ̀-á péwɔ tyípínì pól yo pé tyí, képah
yĩnnɛ Samari tãn náhnáh sɔ̃̀ sɛ̃ Yesu yõ kwil mɛ̀ sɔkɔ.
40 Képah ye Samari tãn nɔ́pi-á kyı Yesu tyí, pè à ni nɛ à wũ pé tyí. Yesu
mɛ wũ nɛ́npɔ́ à sèpĩ̀n nínì pı.

‡ **4:27** 4.27 - Nsyifunɔ nónó-á sɔ̃̀ pı kwɔ́púlɛ, pè náh sêlɛ n tĩnki wàh mɛ ǹ gblɔ̃y; ké dú dɔkɔ kàh pı Samari nɛynɛ.

41 Képah tɛ̃nɛ, névye náhnáh tɔ̃ sɛ̃ Yesu yɔ̃ wăh wɛlɔ nónó yo pè noh sépi yĩnnɛ.
42 Tɛ́ mɛ tyah n yo pi mɛ̀ tyí nɛ, ǹmɔ yóré ó yĩn náh tɔ̃ pépi sɛ̃ Yesu yɔ̃ dɛ́! Ǹkɛ̃ pépi ńtɛ̃ tɔ-á ǹ wɛy wɛ noh níkílɛ, tɛ́ pĩ nɛ kègbɩ tɛ̃ yɔ̃, ǹmɔ-á ńtyɩ̃́nɔ kèkɔ̃yɔ̃́ pwáhnmɔ-òlɛ.

Nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ pîɗí dɛ́nmɔnɔlɛ

43 Yesu-á sèpɩ̃̀n nínɩ̀ nɔ́pi pɩ tɛ, à yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ.
44 Tɛ́ à mó tɔ̃ lésɔ̃ kè yo nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò náh n tɛ̃ plɛ ǹ sú kwil sɔkɔ.
45 Ǹtɛ Kalile tãn tɔ-á lésɔ̃ kyɩ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ Yesu tyípínɔ́ wɛ sɛ̃́, képah ye wăh pɔ pɔ pé gbɛ̃nyah sɔkɔ, pè mɛ à tɔ̃ sah tɛ̃.
46 Képah sɔkɔ, Yesu sɔkɔ kénɛ gbɛ̃nyah kwil mɛ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Kanalɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye lésɔ̃ à ni vi mɔ pɩ ɗìvɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ lésɔ̃ mɛ yɔ̃̀tɛ̃ ɗí yɔ́ tyí Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ. Ǹ píɗí náh lésɔ̃ mɛ lènɔlɛ.
47 Wăh pɔ noh nɛ, Yesu-á mɛ wil Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ à pɔ Kalile sɔkɔ, à mɛ ǹ nyáh sɔ̃ kyɩ à ni nɛ, à tiki pɔ Kapɛrnayumi sɔkɔ, à pɔ pé píɗí dɛ mɔ pé kɔ̃; wăh mɛ n tyah kúnɔ́lɛ.
48 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, pè se yɔ́ kɩ fɛ̃ sɛ̃ yah péwɔ yɔ̃; nɛ́ gbɩ̆l ànɛ̂ gbɛ̃ndùnɩ̀ tyi náh pɩ pè wɛ nɩ?
49 Ǹtɛ ɗí mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, à tiki pɔ súú péwɔ tɩ̃̀nnɛ pé dípír káh pɔ ku.
50 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ syɩ sɔkɔ ǹ tɩ̃̀nnɛ, ǹ píɗí-á dɛ. Ɗí mɛ sɛ̃ ǹ wɛy mɛ̀ yɔ̃, tɛ́ ǹ syɩ.
51 Wăh mɛ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃, ǹ tɔ̃̀npɩbɩ pɔ à yohnɩ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹ píɗí-á dɛ.
52 À mɛ pè piki yah nɛ, gbɩ̃́ nɛ̂ se fàhfàh de ǹ tyí nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, ńníní gbɩ̃̀ntɔ̃ pɔ̃́ sɔkɔ-á wílvyɑ̃́hnɩ̀ à fin mɔ.
53 Képah sɔkɔ, dípír sú kè kyɔmɩ wɛ nɛ légbɩ̃́ mɛ̀-ó sɔkɔ-á Yesu yo pé tyí nɛ, pé nɛ n yuku, pé píɗí-á dɛ. À tɔkɔ légbɩ̃́ tyí, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól sɛ̃ Yesu yɔ̃.
54 Tɛ́ Yesu-á wil Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ, à pɔ Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ, képah ye à pɩ gbɩ̆l ní-òlɛ.

5

Sèkùkù ɗí yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

1 Tyi nɔ́pi sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Nsyifunɔ syáh yɔ́-á pɔ n syah Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, Yesu dɔkɔ yuku nɛ́npɔ́.
2 Tɛ́ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, pɛ́kɩ̀ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ tɩ̃̀nsàhnɔ́lɛ ninɛ ké sɔkɔ ké kwil dé-ńsah yɔ́ tnɔ̂, nɛ̂-á pè n ye Képyénɩ̀ dé-ńsahlɛ. Pè kénɛ pɛ́kɩ̀lɛ n ye Bɛtɩsatalɛ Yebre wɛy sɔkɔ. Kènkɑ̃̀lnɔ́ kwlɔ́ sɔ̃̀ mɛ pínɔ́lɛ ké gbɔ̀pɔ sɔkɔ.
3 Yámpú náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ kènkɑ̃̀l nɔ́pi sɔ̃̀. Yɩ̃́tũbi sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ gbáhkɩ̀ núkú névyelɛ, à tahlɩ sèkukubi tyí. [Pè sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ ni dúkúrínmɔnɔ syɩkɩ n tɛ̃.
4 Yé náh wɛ di, yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ nɛ n de n pɔ ni mɛ̀ sɔkɔ, ǹ kélɛ n dukuri n mɔ, tɛ́ yɔ́nwó nɛ̂ ǹgbò-à de ni mɛ̀ sɔkɔ, ǹ yam-à sɔ̃́ mɛ dùkù nɛ̂nɛ, à n dɛ.]

5 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, dɩ́ yɔ́ lésõ mɛ sèkùkùlɛ pópó ye yõgbãm pɔ́ kwǎrtɔ̃nɔ.
6 Yesu-á à wɛ sɛ̃, tɛ́ pĩ nɛ ǹ sɛ̃ntɛ̃nɔ́ di-á mo nɛ́npɔ́, à à piki yah nɛ, à se
mɛ ké tyí nɛ pé dɛ nɩ?
7 Sèkùkù dɩ́ mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, ni-à tyah n dukuri n mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nɛy náh n
wɛ à pélɛ n yohnɩ n mɔ pé n wɛ n de ké sɔkɔ. Péwɔ tɛ̃-à pópó nɛ pé wɛ n
de, ǹnî pé dyàh tɛ̃ n de.
8 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ.
9 Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ́ núkú dɛ. À mɛ yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ à n kɔ.

Tɛ́ lésõ pɔ yĩnɛ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòhlɛ.
10 Képah sɔkɔ, dɩ́ nɛ̂-á dɛ́nmɔnɔ wɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm à syah nɛ ńkɛ̃, mɩ
mɩ yòh-á kwɛynɛ. À náh yĩnɛ à ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ.
11 Ǹtɛ dɩ́ mɛ pè syah nɛ, nɛ̂-á dɛ mɔ pélɛ, ǹmɔ-á yo pé tyí nɛ, pé pé sɛ̃ sɛ̃
kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ.
12 Pè mɛ à piki yah nɛ, nɛ̂ se yo ǹ tyí nɛ, à ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ nɩ?
13 Légbɩ̃́nɛ, Yesu mó tɔ̃ sɔ̃̀ yal tɛ dɩ́ mɛ̀ tnɔ̂, à de tɔ́wû sɔkɔ nɛ́npɔ́. Tɛ́ dɩ́
nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu dɛ mɔ, kénɛ dɩ́ náh sɔ̃̀ ǹnɛ n pnɛ.
14 Képah náh, Yesu pɔ à wɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́ nɛ, à yah, wǎh
dɛ́nmɔnɔ wɛ yɔ̀, à káh tɔ̃ tyípêllɛ n pɩ, tir yɔ́ kɔ̃ kè pɔ à nɔ nɛ̂-á kal ńyɔlɛ
dɛ́!
15 Képah tɛ̃nɛ, dɩ́ kyɩ ké yah yo Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm syah nɛ, Yesu-á sɔ̃̀ dɛ mɔ
pélɛ.
16 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tyah lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃, wǎh sɔ̃npílɛ
dɛ́nmɔnɔ pɩ mɩ mɩ yòh sõlɛ.*
17 Yesu mɛ nɛ, péwɔ Sú Liyel-á mɛ tɔ̃̀ sɔkɔ kɯ̃́mm, péwɔ tɔ́-á mɛ sɛ̃ntɛ̃nɛ
n pɩ.
18 Yesu-á képah yo sɛ̃, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tɔ̃ lékàhlɛ ǹnɛ n gbah n kɔ̃, à ǹ
kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, tɛ́ nɛ wǎh mɛ mɩ mɩ yòh dêllɛ n pɩ. À wil képah
sɔkɔ, wǎh tɔ̃ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, pé Sú tɔ́tɔ́-á Liyellɛ, à ǹ gblɔ̃ynɛ n pɩ núkúlɛ
ǹnɛ.

Tyi nónó-á yo Liyel Pídɩ́ tyí sɔkɔ

19 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ tɔ̃ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n
yo yé tyí, Pídɩ́ náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi ǹ yah yɩ̃́nɛ, nɛ́ à náh ké pínɔ́ wɛ
yah Sú Liyel tyí. Sú Liyel-á nɛ̂nɛ n pɩ, sɛ̃nkɔ̃ ye Pídɩ́ tɔ n nɛ n pɩ.
20 Pídɩ́ tyí nɔ Sú Liyel tyí. Képah ye, wàh tyi nónó póllɛ n pɩ, ǎ sé pínɔ́lɛ
ǹnɛ n wɛ̃kɩ. Tɛ́ wǎh tyi nónónɛ à wɛ̃kɩ, à kɩ tɔ̃ pɔ sé lékan pínɔ́lɛ à wɛ̃kɩ n
pi, nónó-á kɩ yé gbɛ̃̀n du.
21 Sɔ̃-á Sú Liyel lékyîlɛ n yilki n mɔ, à minnɛ pélɛ n kɔ̃, sɛ̃ntɛ̃ ó ye névi
nɛ̂-à Pídɩ́ dyɔ, ǎ minnɛ tɛ̃ kɔ̃.
22-23 Sú Liyel mɛ ké tyí nɛ, no pól gbílkínɔ́lɛ n sah Pídɩ́ yõ, sɔ̃-á pè kélɛ
n sah ǹmɔ yõ. Képah ye, à náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tuke. À ye no pól tukey
tyí dahbɩ ǹ gbɔ̃̀. Tɛ́ névi nɛ̂-à gbílkínɔ́lɛ n sàh-ǹkɛ̃nɛ ǹmɔ yõ, ǹ tɛ́kínmɔ-ò
Liyel ye tɛ̃ yahle gbílkínɔ́lɛ.

* **5:16** 5.16 - Yáh wɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃, pépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, wâh névi dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tɔ̃̀ ye á pɩ.

24 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ń wɛy noh, tɛ́ sɛ̃ ń
tɛ́kínmɔ-ò yõ, tɛ̃-á kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. À náh n tuke n pi. Wăh wil tɛ kũ
sɔkɔ, tɛ́ min wɛ.[†]
25 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, gbĩ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú
ńtɛ̃nɛ yɔ̀. Képah sɔkɔ ye névye nónó-á mɛ kúnɔ́lɛ Liyel tyí tɩ̃̀nnɛ, pè kɩ ńmɔ
yɩ̃́npɔ̃ noh, ńmɔ nɛ̂-á Liyel Píɗɩ̃́nɛ. Tɛ́ nónó-à kè noh, pè kɩ min wɛ.
26 Sɔ̃-á Sú Liyellɛ min nétɛ̃nɛ, sɛ̃ ye ńmɔ nɛ̂-á ǹ Píɗɩ̃́nɛ, à ńmɔ tɔ kɔ̃ mé
pɩ min nétɛ̃nɛ.
27 Tɛ́ máh pɩ Névi Píɗɩ̃́nɛ sɛ̃, à tukey tùkènɔ́ tɛ̃nwɛnɔlɛ ń kɔ̃.
28 Ǹtɛ yé káh n yɛ tyi nɔ́pi yé gbɔ̃̀n du. Gbĩ yɔ́ mɛ n pi, lékyî pól kɩ ń
yɩ̃́npɔ̃ noh,
29 tɛ́ kɩ yuku. Képah sɔkɔ, nónó-á tyípéplɔ pɩ, pépi kɩ yuku tyɛ́-ńkɛ̃ min
wɛ yĩnnɛ. Tɛ́ nónó-á mó tyípêl pɩ, pépi wɔ kɩ yuku fõh yĩnnɛ.
30 Ǹmɔ náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi ń yah yɩ̃̃́nɛ. Ǹ Sú Liyel-à yo sɔ̃ ń tyí, sɛ̃ ye
mè n nɛ n kãm wɛynɛ tukey sɔkɔ. Mé náh mɛ ń gblɔ̃̆y nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tyi pí-ńsahlɛ
n yah n kɔ̃. Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye mè n nɛ
n pɩ. Képah ye, ń wɛy kɑ̃̀mnɔ́ n pɩ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ.
31 Ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ n yo ń gblɔ̃̆y tyílɛ, nɛ̂ kɩ sɛ̃ ń tyíyónɔ́ yõ?
32 Ǹtɛ nékáhkí ye n yo n wah ń tyílɛ, tɛ́ mé pĩ nɛ tyi nónó-á à n yo ńmɔ
tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ.
33 Yáh névye nónó tõ Nsyɔ̃ tyí ńmɔ tyí sɔkɔ, tɛ́ à tyi nónó yo, gblɔ ye sélɛ.
34 Ǹtɛ mé se yɔ́ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, névi tɛ̃ wɔ ń dùkùlɛ n yo? Yé
pwáhnmɔnɔ wɛ yĩn ye mé tyi nɔ́pilɛ n yo yé tyí.
35 Nsyɔ̃ lésõ pɩ kyòolɛ fɔ̀tnɔ̀ tũ̀nsàhnɔ́ tyí kɔ̃lɛ. Tɛ́ kè yé dyɔ, yé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pɩ
ǹ kyòo sɔkɔ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ.
36 Ǹtɛ ńmɔ wɔlɛ, Sú Liyel-á tɛ̃̀n nónó dahbɩ ń gbɔ̃̀ ń kɔ̃ mé n pɩ, sépi ńtɛ̃
mɛ ń dùkùlɛ n wɛ̃kɩ n wah n kal Nsyɔ̃-á nɛ̂ yo ń tyí sɔkɔ. Kénɛ tɛ̃̀n nɔ́pi
pínɔ́ ye n wɛ̃kɩ nɛ, Sú Liyel-á tɛkɩ mɔ ńnɛ.
37 Tɛ́ à wil képah tyí sɔkɔ, Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹ tɔ ń tyí yo wah.
Ǹtɛ yé náh ǹ wɛlɔ noh yah póllɛ, yé náh se tɔ̃ à wɛ yah yɩ̃́nɛ.
38 Ǹ wɛy náh mɛ n tɛ̃ yé nnɔ sɔkɔ. Yé náh wɛ wăh ńmɔ tɛkɩ mɔ, yé yahle
sɛ̃nɔ́lɛ ń yõ di?
39 Yè n nɛ mɛ n sõ nɛ, yáh kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y kàrnɔ́ sɔkɔ,
ǹ tɛ́ kélɛ n kar fírfír. Ǹtɛ képah ye mó tɔ̃ yo wah tɔ́tɔ́ ńmɔ tyílɛ.
40 Tɛ́ yé náh mó tɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, yé pɔ ńmɔ tyí, yé pɔ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
41 Mé náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ névye ńnɛ n gbilki.
42 Mé yé dùkùlɛ n pnɛ. Liyel tyí náh nɔ yé tyí.
43 Ǹ Sú Liyel yĩn yɔ̃ ye mé pɔ, tɛ́ yé náh ń tɛ̃ plɛ. Ǹtɛ ǹnî yɔ́-à núkú pɔ ǹ
yah yɩ̃̃́nɛ yɔ̀, yé kɩ ǹmɔ tɛ̃ plɛ.
44 Yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ń yõ sɔ̃, yépi nónó-á mɛ ké tyí nɛ yé wɛ̃nɛ n gbilki, tɛ́ yahle
gbílkínɔ́ yáhnkɔ̃nɔlɛ, nɛ̂-á n wɛ Liyel núkúní ó tyí?
45 Yé káh nɛ mɛ n sõ nɛ, ńmɔ-á kɩ kyɩ yé kɔ̃ n pi lékàhlɛ Sú Liyel yah
sɔkɔ dɛ́! Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ Moyisi nɛ̂ yõ, ǹmɔ ye kɩ kyɩ lékàhlɛ yé kɔ̃.
46 Ǹmɔ tyí mɛ Moyisi wãrkɩ sah ǹ sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ. Gbɩ-à yé sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ ǹmɔ
yõ, yé náhkɩ mɛ sɛ̃ ńmɔ tɔ yõ.

---

† **5:24** 5.24 - Wɛy nɛ̂-á Yesu yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀ nɛ ńkɛ̃: «Wăh wil tɛ kũ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ.» Képah álɛ n wɛ̃kɩ nɛ, tyípêl-á yíkínɔ́ nɛ̂ pɩ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́, kũ-á kélɛ Liyel tyí tɩ̃̀nnɛ. Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃nɔ́lɛ, tyɛ́-ńkɛ̃ min tyàhnɔ́-á kélɛ Liyel tyí tɩ̃̀nnɛ.

47 Ǹtɛ yé náh fyɔ̀ mɛ sɛ̃ ǹmɔ tyi wa̋rkínsàhnɔ́ yõ, sɔ̃ mɛ yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ńmɔ
wɛlɔ yõ wɛ́?»

6

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ púnɔ́lɛ

1 Képah náh, Yesu sɔkɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ. Pè tɔ̃ sɔ̃̀ kélɛ n ye
Tiberiyadɩ yɔ́-ǹgbɛ̃nɛ.
2 Tɛ́ Yesu-á gbȉl nónó pɩ sɔkɔ à yámpú nónó dɛ mɔ tɔ́wû wɛ, sépi yĩnnɛ,
tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ dɔkɔ kyɩ kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃lɩ yɔ́ yõ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sa̋hpúlɛ.
4 Légbȉ̃nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔ̃̀ mɛ de n tɛ.
5 Tɛ́ Yesu-á ǹ yah yɔ̃ yah, à tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ pè mɛ n pi ǹ tnɔ̂. Képah tɛ̃̆nɛ,
à Filipi piki yah nɛ, pé se kɩ wɛ ńyãh yõke dwe dwe tɛ̃̆nɛ kɩ tɔ́wû mɛ̀ kɔ̃ pè
kɩ yõ nɩ?
6 Ǹtɛ fya̋̀hnyahnɔ́ ye sɔ̃̀ Yesu n fyãh n yah Filipi fɔkɔlɛ. Ŋ̀kɛ̃, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂
pɩ n pi, à sɔ̃̀ kè pĩ tɛ.
7 Wǎh yo sɛ̃́, Filipi mɛ à syah nɛ, deniye pɔ́ plɔ́* lègbãm (200) fyé búrn
dwénɔ́lɛ, kàh sɔ̃ yĩki tyĩ̋ĩ tyĩ̋ĩ, kè náh n yĩnɛ n pi pélɛ.
8 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sa̋hpú sɔkɔ nɛ̂-á Simo-Pyɛrɩ gbɛ̃̆ndĩ̋ Andrelɛ, ǹmɔ
mɛ yo Yesu tyí nɛ,
9 búrn† plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃̆nkyɔ plɔ́ nínɔ́-á mɛ dĩ̋npir yɔ́ tyí ásɔ̃̂. Ǹtɛ sépi se
kɩ tir nɛ̂ pɛkɩ nɛ́kwȉ̋nkí nɔ́pi dùkù tyí nɩ?
10 Légbȉ̃nɛ fìlkȉ sɔ̃̀ mɛ dò nɛ́npɔ́. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ pè no
pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh. Díbí nɛ́pȋ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃ ye sɔ̃̀ mɛ
pé sɔkɔ nɛ́npɔ́.
11 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ búrn nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ sè dibi névye
tyí, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. Wǎh yɛ̃̆nkyɔ tɔ tɔkɔ, sɛ̃̆ntɛ̃ ó ye tɔ̃ à pɩ, tɛ́ sè dibi
no kɔ̃, pé pól wɛ pǎh sɔ̃̀ mɛ ké tyí sɔ̃.
12 Pǎh yõ tɔ̃ gbȉ̃ nɛ̂nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sa̋hpú tyí nɛ, pè sé tɛ́lɔ́ tuke n mɔ,
pè káh n yɛ kèyǎh ńtɛ̃ pɔ n yɩkɩ.
13 Búrn plɔ́ kwlɔ́ táhnkwlɔnsàhnɔ́ nɛ̂ túkù-á sɔ̃̀ mɛ wũ tɛ̃, pè mɛ sè kwel
mɔ, tɔkɔnɩ gbɔ̃ninɔ́ yĩ̋nɛ.
14 Névye-á Yesu gbȉl pínɔ́ wɛ sɛ̃́, pè nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ
à pɔ kèkõyɔ̃̋, ǹmɔ ye dĩ́ mɛ̀nɛ tɔ́tɔ́.»
15 Képah sɔkɔ, Yesu pĩ nɛ pǎh kɩ pɔ nɛ, páh péwɔlɛ n tɛ̃ n kãhlɩ n pɩ
yɔ̃̀tɛ̃̆nɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à tɔ̃ yal pé tnɔ̂ à sɔkɔ yɔ̃lɩ yõ ǹ gblɔ̃̆y núkúnínɛ.

Yesu kɔ́lɔ́lɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ̃̀tah

16 Tɛ́ ńvĩ̋ lísyi-á pɔ nɔ, Yesu tɔ̃̀ sa̋hpú tiki yuku yɔ-ǹgbɛ̃ vyãh yah,
17 à kyɩ de krótókè yɔ́ sɔkɔ, à tyah n yuku yɔ́nkahnɩnɛ, Kapɛrnayumi
kwil tȉ̃nnɛ. Lékâ̋h sɔ̃̀ mɛ mɔ tɛ, tɛ́ Yesu náh tɔ̃̆nȉ sɔ̃̀ mɛ pɔ pé tnɔ̂.
18 Ǹtɛ ya̋hpékè yɔ́ sɔ̃̀ mɛ kõ mɛ ninɛ n fũ n dɔkɔ.
19 Képah sɔkɔ, pǎh krótókè to kyɩ yĩni tɛ̃ kílónɔ́ kwlɔ́ kénkɔ̃ tyí, pè Yesu
wɛ à mɛ n kɔ n pi yɔ yɔ̃̀tah pé krótókè tȉ̃nnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃.

---

* **6:7** 6.7 - Deniyelɛ, pɔ́ yɔ́ ye sɔ̃̀ kélɛ. Képah pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbȉyȉkȉ núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ.
† **6:9** 6.9 - Sèmukɔ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ dɛ́npéfàhkȉlɛ pè n ye wɔrsɩlɛ, képah mi ye sɔ̃̀ pè mɩ búrn mɛ̀nɛ.

20 Ǹtɛ Yesu mɛ yo mɔ pé tyí nɛ: «Ńmɔ ye, yé káh tíkí pı.»
21 Képah sɔkɔ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé à twah krótókè sɔkɔ, tɛ́ kè núkú yĩni
tɛ̃ yɔ́ngbalı tyí, ńyãh-á sɔ̃̀ pè n yuku.

Yesu ye yõkelɛ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃

22 Képah sɔkɔ, ďindallɛ tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ wũ pé ńníní mɛ́-ńsah, pè kè kyɔmı
wɛ nɛ krótókè núkú ó-á ńnínínɛ mɛ. Ǹtɛ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ó-á sɔ̃̀ de ké sɔkɔ
à sɔkɔ, Yesu tɔ náh sɔkɔ pélɛ.
23 Tɛ́ krótónè yísyɔ́ mó mɛ wil Tiberiyadı kwil sɔkɔ, mɛ pɔ n de ńyãh
sɔkɔ-á sɔ̃̀ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõke tɔkɔ tɛ́ wɛkı Liyel tyí, tɛ́ kélɛ tɔ́wû mè kɔ̃ pè
yõ.
24 Ǹtɛ tɔ́wû-á pɔ pĩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ nɛ Yesu náh mɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɔ náh mɛ nɛ́npɔ́
sɔkɔ, pè núkú de krótónè sɔkɔ, à sɔkɔ Yesu yáhnkɔ̃-ńsah Kapɛrnayumi kwil
sɔkɔ.
25 Képah sɔkɔ, pǎh kyı à wɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnınɛ, pè à syah nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́, gbɩ̃́
nɛ̂ se à pɔ ásɔ̃̂ nı?
26 Ǹtɛ Yesu mɛ pè syah nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yáh
gbǐl tyi nónó wɛ, sépi-á nɛ̂nɛ n wɛ̃kı, képah yĩn náh yé n yah n kɔ̃ ńnɛ dɛ́!
Yõke nɛ̂-á yé wɛ yõ tɔ̃, képah yĩn ye yé n yah n kɔ̃ ńmɔlɛ.
27 Yé káh tɔ̃̀lɛ n pı yõke yĩnnɛ, nɛ̂-á kı n yıkı n pi. Yé tɔ̃̀lɛ n pı yõke yĩnnɛ
nɛ̂-á kı n tɛ̃ n pi kṹmm, tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ n kɔ̃. Névi Píɗɩ̃́ ye kı yé kɔ̃ n pi
kénɛ yõkelɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Sú Liyel kè wɛ̃kı nɛ páh pé tɔ̃́rílɛ à kɔ̃.»
28 Képah tɛ̃nɛ, pè à piki yah nɛ, tyi nónó se pé yĩnɛ pé pı, pé mó Liyel tɔ̃̀
wɛ pı nı?
29 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel-á nɛ̂ tɛkı mɔ,‡ yáh kı sɛ̃ ǹmɔ yõ, képah
ye Liyel tɔ̃̀lɛ.»
30 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, gbǐl tir nɛ̂ se ǹmɔ kı pı pé wɛ̃kı, pé kɔ̃ pé sɛ̃ ǹ yõ
nı? Tir nɛ̂ se à kı pı nı?
31 Pépi náh tãn-á yõke yõ gbɛ̃nnı sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye mânnɛ,§ à yĩnɛ sɔ̃-á
kè wãrkı sah nɛ:
«À ye yõkelɛ pè kɔ̃ pè yõ nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyõ.»*
32 Ǹtɛ Yesu mɛ nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, Moyisi náh kɔ̃
yélɛ yõke mènɛ nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyõ dɛ́, ń Sú Liyel ye n kɔ̃ yélɛ yõke gbılɛ, nɛ̂-á
n wil yɩ̃̂nyõ.
33 Kénɛ yõke nɛ̂-á Liyel n kɔ̃ nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyõ à tiki pɔ, képah ye minnɛ kèkõyɔ̃́
névyelɛ n kɔ̃.»
34 Képah sɔkɔ, pè nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, à yõke† mènɛ pélɛ n kɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ kɛ̀.
35 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Ńmɔ ye yõke mènɛ, nɛ̂-á minnɛ n
kɔ̃. Névi nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí tɛ́ sɛ̃ ń yõ, kwɛkı ànɛ̂ níkı̀ náh tɔ̃ tɛ̃ tɛ̃ n yah n pi.
36 Tɛ́ mé ye kè yo tɛ yé tyí nɛ yáh ń wɛ. Ǹtɛ yé náh mɛ sɛ̃ ń yõ.
37-38 Ǹmɔ náh wil yɩ̃̂nyõ à tiki pɔ ń dyɔ yɩ̃̃́ tyi pı yĩnnɛ dɛ́! Nɛ̂-á tɛkı mɔ
ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah pí-ńsah ye mé pɔ. Képah ye, Sú Liyel-à nónó
póllɛ ń kɔ̃, pè kı pɔ ń tyí. Tɛ́ nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, mé náh à milki n pi póllɛ.

‡ **6:29** 6.29 - Yesu-á nɛ Liyel-á nɛ páh kı nɛ̂ tɛkı mɔ, ǹ gblɔ̌y ye à n ye. § **6:31** 6.31 - Mânnɛ, yípórí pérpér yɔ́ ye kélɛ lésõ Liyel n tiki n mɔ Yisrayel tãnnɛ n kɔ̃ pè n pı yõkelɛ, gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ pè mɛ gbɛ̃nnı sɔkɔ. Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 16. * **6:31** 6.31 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.24. † **6:34** 6.34 - Yõke nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, min yõke ye. Tɛ́ nónó-á n piki n yah ǹnɛ, pépi sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ kèkùrkı̀ yɩ̃̃́ yõke tyí-á à n yo.

39 Té nê-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nê tyí, képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, páh nónónɛ
ń kɔ̃ mé káh n yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí yɩkɩ. Ǹtɛ mé mó n pɔ pé lékyî yilki mɔ
gbȉyȉkȉ téy sõlɛ.‡
40 Té yah, ńmɔ Sú-á mɛ nê tyí, képah ye yɔ̀ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ yah mɔ ńmɔ
tȉnnɛ, ńmɔ nɛ̂-á Pídɩ̋nɛ, té sɛ̃ ń yõ, tɛ̃ tyé-ńkɛ̃ min wɛ, té ńmɔ mó tɛ̃ lékó
yilki mɔ gbȉyȉkȉ téy sõlɛ.»

41 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ tyah Yesu sèyòkèlɛ n yo wɛ̃ tyí, wǎh sɔ̃npílɛ sɔ̏
yo nɛ péwɔ-á yõkelɛ, nɛ̂-á wil yȋnyõ à tiki pɔ.
42 Pè sɔ̏ mɛ yo tũ nɛ, Nsyosɛfu pídɩ̋ Yesu kó ǹnɛ nɩ? Ǹmɔ nɛ̂-á pé ǹ sú
ànɛ̂ yṹnɛ n pnɛ, à se pɩ sɔ̃ té pɔ n yo núkúnúkú nɛ, páh wil yȋnyõ à tiki pɔ
nɩ?
43 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yé káh ń sèyòkèlɛ n yo yé wɛ̃ wrɔ́.
44 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n pɔ n pi ńmɔ tyí, né Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ
náh tɛ̃ yah tɛ̃. Té ńmɔ kɩ mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbȉyȉkȉ téy sõlɛ.
45 Kè mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu sébɛ́ynɔ́ sɔkɔ nɛ: ‹Liyel kɩ
pé pól kwɔ.›§ Ǹtɛ névi nɛ̂-à Sú Liyel wɛy noh té ǹ kwɔ́nɔ́ fɛ̃ syi, tɛ̃ n pɔ
ńmɔ tyí.
46 Ǹtɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yı̋ náh tɛ̃ yah Sú Liyel yõ, à wil ńmɔ tyí sɔkɔ, ńmɔ nɛ̂-á
wil ǹ tnɔ̂. Ǹmɔ ó wɛ ǹnɛ.
47 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à sɛ̃ ń yõ, tɛ̃ kɩ tyé-ńkɛ̃ min
wɛ.
48 Ǹmɔ ye yõkelɛ nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃.
49 Yé náh tãn ye yõke yõ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ, yõke nɛ̂-á pè n ye mânnɛ.* Ǹtɛ
képah fyé yõ, pé pól náh pɔ ku di?
50 Té yõke nê tɛ̃ wɔ-á n wil yȋnyõ à tiki pɔ, névi nɛ̂-à képah yõ, tɛ̃ náh tɔ̃
ku n yah n pi.
51 Ǹmɔ ye yõkelɛ, nɛ̂-á wil yȋnyõ à tiki pɔ, té minnɛ n kɔ̃. Névi nɛ̂-à kénɛ
yõke yõ, tɛ̃ kɩ tyé-ńkɛ̃ min wɛ. Yõke nɛ̂-á mé kɩ n kɔ̃ n pi, ń wil gbɛ̃nsê ye.
Mé ye kélɛ n kɔ̃ nɛ, kèkõyɔ̋ névye min wɛ.»

52 Képah tɛ̃ sɔkɔ, yékȃb ǹgbɛ̃ de Nsyifunɔ wrɔ́. Pè sɔ̏ mɛ n yo nɛ, dɩ̋ mè
se kɩ fɛ̃ ǹ wil gbɛ̃nsêlɛ pépi kɔ̃ sɔ̃ yõkelɛ nɩ?
53 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí,
yáh kɩ Névi Pídɩ̋ wil gbɛ̃nsê pí-ńkɛ̃nɛ yé yõkelɛ, té ǹ tɔ̋ pí-ńkɛ̃nɛ yé wɔ wɔ
kwâhlɛ, yé náh min wɛ n pi dɛ́!†
54-55 Yõke kègbɩ ye ńmɔ wil gbɛ̃nsêlɛ, wɔ wɔ kwâh kègbɩ mɛ ń tɔ̋nɛ.
Képah ye névi nɛ̂-à ńmɔ wil gbɛ̃nsê pɩ ǹ yõkelɛ, té ń tɔ̋ pɩ ǹ wɔ wɔ kwâhlɛ,
tɛ̃ ye tyé-ńkɛ̃ min wɛ. Té ńmɔ kɩ mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbȉyȉkȉ téy sõlɛ.
56 Névi nɛ̂-à ńmɔ wil gbɛ̃nsê pɩ ǹ yõkelɛ, té ń tɔ̋ pɩ ǹ wɔ wɔ kwâhlɛ, tɛ̃
kɩ mɛ ńmɔlɛ, té ńmɔ tɔ kɩ mɛ tɛ̃nɛ.
57 Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye min nétɛ̃nɛ. Ǹmɔ mɛ min sɔkɔ ǹmɔ
gbɔ̏ yõ. Sɛ̃ ye névi nɛ̂-à ń wil gbɛ̃nsê pɩ ǹ yõkelɛ, tɛ̃ kɩ mɛ min sɔkɔ ńmɔ
gbɔ̏ yõ.

‡ **6:39** 6.39 - Gbȉyȉkȉ téy nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, Liyel tukey tuke sɔ̃ tyí ye kè n yo. § **6:45** 6.45 - Yah n tɛ Yesayi 54.13. * **6:49** 6.49 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 6.31. † **6:53** 6.53 - Névi Pídɩ̋ wil gbɛ̃nsê ànɛ̂ ǹ tɔ̋ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀ nɛ sǎh kɩ pɩ yõke ànɛ̂ wɔ wɔ kwâhlɛ, sèmȉrkȉ ye Yesu mɩ pé tyí kélɛ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ ǹmɔ-á sárká képɔ́píkȉlɛ.

58 Kénɛ yɔ̃ke nɛ̂-á wil yɔ̂nyɔ̃ à tiki pɔ yɔ̀, kè náh mɛ núkúlɛ ànɛ̂ yé náh
tãn-á nɛ̂ yɔ̃ gbɛ̃̀nnɩ sɔkɔ, pépi nónó-á ku sɔkɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à képah yɔ̃, tɛ̃̀
kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.»
59 Yesu kénɛ tyi yo gbɩ̃́ nɛ̂-á lésɔ̃ à mɛ névyelɛ n kwɔ Kapɛrnayumi kwil,
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
60 Tɛ́ Yesu-á wɛlɔ nɔ́pi yo sɛ̃, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náhnáh tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́,
ǹ tyi yónɔ́ nɔ́pi-á mɛ tah dɛ́! Nɛ̂ se kɩ fɛ̃ sè fɛ̃ syi nɩ?
61 Ǹtɛ Yesu-á pɩ̃ nɛ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á mɛ pé sèyòkèlɛ n yo wɛy mɛ̀ tyɩ́ sɔkɔ,
à pè syah nɛ: «Kè se kǎn pɩ yépi tɔlɛ?
62 Tɛ́ yâh pyě pɔ Névi Pɩ́dɩ́ wɛ à yɔ̃ dɔkɔ n sɔkɔ wǎh wil ńyãh sɔkɔ wɛ́?
63 Liyel Mirki ye min nɛ́tɛ̃̂nɛ, nòtɛ tir nɛ̂ mɛ névi kɩ fɛ̃ pɛkɩ ǹ gblɔ̃̌y?
Ǹmɔ-á wɛlɔ nónó yo yé tyɩ́, sè n wil Liyel Mirki tyɩ́, tɛ́ minnɛ n kɔ̃.
64 Ǹtɛ túkù mɛ yé sɔkɔ, pè náh mɛ sɛ̃ ń yɔ̃.» Tɛ́ yah, à tɔkɔ ké tyah gbɩ̃́
dùkù tyɩ́, Yesu sɔ̃̀ ǹ yɔ̃ sɛ̃́-ńkɛ̃̂púlɛ n pnɛ, à tahlɩ nɛ̂ tɔ-á nɛ pɔ à dahbɩ n pi
gbɔ̃̀ sɔkɔ.
65 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Képah ye ń kɔ̃ mé kè yo nɛ ńkɛ̃́, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
náh fɛ̃ n pɔ n pi ńmɔ tyɩ́, né Sú Liyel náh ké wɛ̃̀kɩ̀lɛ à kɔ̃.»
66 Ȁ tɔkɔ légbɩ̃́ tyɩ́, ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú náhnáh núkú pé syɩ ǹ náh, pè náh tɔ̃ mɛ ǹ
sɔ̃̀lɛ n tɛ̃.
67 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí‡ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, tɛ́ pépi-á
dò, pé tɔ kó pé syɩ n pi nɩ?
68 Ǹtɛ Simo-Pyɛrɩ mɛ nɛ ńkɛ̃́: «Tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛlɔ nɛ́tɛ̃̂ ye áwɔlɛ, nɛ̂ tyɩ́
mɛ ápi kɩ tɔ̃ yuku wɛ́, Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃?
69 Ȃpi tɛ̃̀ wɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ á yɔ̃, ànɛ̂ á pɩ̃ nɛ áwɔ-á Liyel wilki sah ǹ tyɩ́ yɔ̃.»
70 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́ nɛ, péwɔ kó yah wilki pélɛ nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimínɛ
nɩ? Ǹtɛ sétɔ̃-á pé sɔkɔ nénúkù yɔ́lɛ.
71 Tɛ́ Nsyudasɩ ye sɔ̃̀ Yesu n ye, ǹmɔ nɛ̂-á Simo Yisikariyɔtɩ pɩ́dɩ́nɛ. Yesu
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Tɛ́ ǹmɔ ye kɩ sɔ̃̀ pɔ Yesu dahbɩ
n pi gbɔ̃̀ sɔkɔ.

7

Yesu yɩ̃̋npyé náh sɛ̃ ǹ yɔ̃

1 Képah náh, Yesu sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ n kɔ n kɔ̃ Kalile gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Tɛ́
Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm-á sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ Nsyude gbɛ̃̌nyah sɔkɔ
sɛ̃, képah ye à náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé kɔ kɔ̃ nɛ́npɔ́.
2 Tɛ́ Nsyifunɔ kènkɑ̃̀l sɔ̃̀ syáh* sɔ̃̀ mɛ de n tɛ.
3 Yesu yɩ̃̋npyé† mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, à yal ásɔ̃̂, à mó yuku Nsyude gbɛ̃̌nyah
sɔkɔ, ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú tɔ kɔ̃ pè ǹ tyípínɔ́ wɛ.
4 Ǹkɛ̃̂ névi nɛ̂-à mɛ ké tyɩ́ nɛ no pé dùkù pɩ̃, tɛ̃̀ náh ǹ tyilɛ n pɩ sètɩ̃̀n sɔ̃̀
sɔkɔ. Tɛ́ ǹmɔ-á tyi nónónɛ n pɩ yɔ̀, wǎh yɩ̃nɛ à sélɛ n pɩ n wilki n mɔ, no
kɔ̃ pè à wɛ.
5 Ǹtɛ Yesu yɩ̃̋npyé ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ ǹ yɔ̃.

‡ **6:67** 6.67 - Yah n tɛ Likyi 6.13-16. * **7:2** 7.2 - Nsyifunɔ kènkɑ̃̀l sɔ̃̀ syáh mɛ̀nɛ, pè sɔ̃̀ ńkɛ̃̂nɛ kè syah
sèpɩ̃̀n kwǎrtɔ̃nɔ, ǹ tɛ́ nɛ n sɛ̃ kènkɑ̃̀l sɔ̃̀. Képah sɔ̃̀ pé dyɔlɛ n to n kɔ̃ pé yèvyɑ̃hrɩ pínɔ́lɛ gbɛ̃̌nnɩ sɔkɔ,
ànɛ̂ Liyel-á pè yohnɩ mɔ dùkù nɛ̂nɛ. Yah n tɛ Levitiki 23.34. † **7:3** 7.3 - Yesu yɩ̃̋npyé nónó tyɩ́-á n
yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ, ǹ kèkùrkɩ̀ núkú gbɑ̃m ye à n ye. Tɛ́ túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ mó, ǹ kèkùrkɩ̀
núkú gbɑ̃m náh à n ye.

6 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɛ ké gbĩ náh tɔ̃nì sɛ péwɔ tyí. Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́-á se mɛ
yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ pépi tyí tɛ́.
7 Kèkõyɔ̃́ névye náh fɛ̃ pépi dyɔ yɔ n pi. Ǹtɛ pǎh mɛ péwɔ wɔ dyɔlɛ n yɔ,
páh sɔ̃́npílɛ kélɛ n yo n wah nɛ pé tyípínì náh mɛ plɛ.
8 Pépi dɔkɔ n yuku kénɛ syáh sɔkɔ. Péwɔ tɛ̃ wɔ tyí, ké gbĩ náh tɔ̃nì sɛ.
Képah-á, pé náh n kyɩ n pi.
9 Wǎh képah yo tɛ, à wũ Kalile sɔkɔ.

Yesu mɛ́nɔ́lɛ Nsyifunɔ kènkɔ̃̀l sɔ̃̀ syáh sɔkɔ, Yerusalɛmɩ kwil

10 Tɛ́ ǹ yɩ̃́npyé-á sɔkɔ tɛ syáh mɛ̀ sɔkɔ, ǹmɔ tɔ yuku nɛ́npɔ́ nyáh sõ. Tɛ́
à náh sɔ̃̀ yɛ névye kõ pè à wɛ. À kè pɩ wɔ̃bìnsɔkɔnɔlɛ kannɛ.
11 Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm mó mɛ ǹnɛ n yah n kõ syáh mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n piki
n yah nɛ, ńyãh se ǹnɛ nɩ?
12 Képah sɔkɔ, tɔ́wû mɛ̀ névye tyah Yesu tyílɛ n yãh tɔ̃̀tɔ̃̀. Pé túkù sɔ̃̀ mɛ
n yo nɛ nɛ́gbí-á ǹnɛ, túkù mó mɛ n yo nɛ sɛ̃́ náh, ǹmɔ-á pyě n pilki névyelɛ
ńkɛ̃.
13 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃
wɛ ǹ yõ wilki mɔ à yo Yesu tyí sɔkɔ.
14 Syáh mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ ké nɩyɔ̃́ sɔkɔ,‡ tɛ́ Yesu dɔkɔ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ,
à pɔ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ.
15 Tɛ́ wǎh kwɔ́nɔ́ nênɛ n pɩ, kè Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm gbɛ̃̀n du. Pè mɛ tyah n
yo wɛ̃ tyí nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ se wɛ ńyãh pnɛ̀nɔ́ mɛ̀ dùkùlɛ nɩ? Tɛ́ à náh se mó tõ
kǎrn ǹgbɛ̃ pɩ.
16 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Máh kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tyi nónó yõ
yɔ̀, ńmɔ náh sõ tɛ̃ sélɛ dɛ́, Liyel nɛ̂-à tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye n wɛ̃kɩ sélɛ.
17 Névi nɛ̂-à kè yah tɔkɔ nɛ pé Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ ye kɩ fɛ̃ ké
gbɩ pĩ, Liyel-à kɩ nɛ̂ wɛ̃kɩ ńnɛ sélɛ, képah náh pɩ, ń yah yɩ̃́ kwɔ́nɔ́-à kɩ nɛ
mé n pɩ.
18 Névi nɛ̂-à ǹ yah yɩ̃́ tyilɛ n yo, ǹ gblɔ̌y yĩn gbílkí-ńsah ye à n yah n kõ.
Ǹtɛ névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé tyi pól pɩ, pé tɔ̃́-ò yĩn mó gbilki, nɛ́gbí ye
tɛ̃nɛ. Pílkí-ńsah náh mɛ tɛ̃ tyí póllɛ.
19 Moyisi náh Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ yé kõ di? Ǹtɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh se
mɛ n kɔ ké wɛ̃̌kì yõ nɩ? Sɔ̃ pɩ tɛ́ yé n yah n kõ ńmɔ kònmɔ-ńsahlɛ wɛ́?»§
20 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû à syah nɛ sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ, à kõ à képahlɛ n yo, nòtɛ
nɛ̂ se nɛ páh ǹnɛ n ko n mɔ nɩ?
21 Yesu mɛ tõ yo pé tyí nɛ: «Tyi núkú yɔ́ ó* náh mé pɩ, tɛ́ yé pól gbɛ̃̀n du
yɔ̀ di?
22 Moyisi náh mɔ yélɛ kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ sɔkɔ di? Ǹtɛ ǹmɔ ńtɛ̃ náh tyah ké
gbennɛ dò, ǹ náh tãn ye tyah kélɛ. Tɛ́ yé náh mɛ píyɩ̃́lɛ n kõ mɩ mɩ yòh
sõlɛ di?†

---

‡ **7:14** 7.14 - Syáh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, sèpɩ̃̀n kwǎrtɔ̃nɔ ye sɔ̃̀ kè n syah. § **7:19** 7.19 - Yáh wɛ Yesu képahlɛ n yo, kè mɛ yónɔ́lɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Káh nɛ́kókè mɔ.» Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 20.13, ànɛ̂ Nsyɔ̃ 5.18. * **7:21** 7.21 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 5.1-16. † **7:22** 7.22 - Liyel lésõ yégbékè kwrɔ mɔ Abrahmɩnɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pè dɩ̃́npì póllɛ n kõ pé dúbínɔ́ sèpɩ̃̀n kwǎrtɔ̃-ò sɔ̃nɔ́lɛ. Képah-á kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ mɛ̀ pɔ́kɔ́nmɔnɔlɛ. Képah ye, lésõ-à sɔ̃ pɔ yĩnɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ, Nsyifunɔ kélɛ n pɩ. Yah n tɛ Yenɛsɩ 17.10-12.

23 Ǹtɛ yépi-à kɔ̃̀kèlɛ n kõ mɩ mɩ yòh sõlɛ, nɛ yé káh pɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
dêl pɩ, sɔ̃ pɩ tɛ́ ńmɔ-á névi yɔ̃̀tàhsyi pól dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, yé ń dyɔlɛ
n yɔ wɛ́?
24 Yé káh tyilɛ n wah à yĩnɛ yĩ́ yáhnɔ́lɛ. Yé sélɛ n wah gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ.»

Yesu se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ?

25 Képah sɔkɔ, Yerusalɛmɩ tãn túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́, dĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè n
yah n kõ nɛ pé ko mɔ, ǹmɔ kó yɔ̀ nɩ?
26 Ǹtɛ pè yah à n wɛkɩ tɔ́wû nɩyɔ̃́, tɛ́ pè náh mɛ n vi n mɔ ǹ tyí lɛ́! Yɔ̃̀tãm
se kɩ pyě mɛ kè fɛ̃ syi nɛ, ǹmɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ nɩ?
27 Tɛ́ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-à sõ nɛ̂nɛ pɔ, névi náh ǹ wɩ̃̀l-ǹsah pĩ n pi, ǹtɛ
pépi-á dĩ́ mɛ̀ wɩ̃̀l-ǹsah pĩ dò.
28 Képah ye, Yesu-á mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à yo pé tyí
yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yé ńnɛ n pnɛ, tɛ́ ń wɩ̃̀l-ǹsah pĩ yé yo kè? Ǹtɛ ńmɔ náh
pɔ ń gblɔ̃̌y yõ sɛ̃ dɛ́! Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, à mɛ gbɩ ó ǹ tɔ̂ɔ́, ǹmɔ nɛ̂-á
yé náh ǹnɛ n pnɛ.
29 Ǹtɛ ńmɔ wɔ wil ǹ tnɔ̂. Mé ǹnɛ n pnɛ, ànɛ̂ ǹmɔ ye tɛkɩ mɔ ńnɛ.»
30 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah Yesu tɛ̃-ńsahlɛ n yah n kõ. Tɛ́ kǎh pɩ ǹ gbĩ náh
tɔ̃̀nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ sɛ sɛ̃́, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ gbɔ̃̀ tũ ǹ tyí.
31 Ǹtɛ tɔ́wû mɛ̀ sɔkɔ névye náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ ǹ yõ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, tɛ́ Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔ-à sõ nɛ̂nɛ pɔ, à se kɩ pɔ gbɩ̃̌l tyi pɩ kɩ kal dĩ́ mɛ̀ tyílɛ yɔ̀ nɩ?

Liyel nî-ńsah gbô syíkípú tɛ́kínmɔnɔlɛ nɛ pè kyɩ Yesu tɛ̃

32 Tɛ́ tɔ́wû-á sɔ̃̀ mɛ tyi nónónɛ n yãh tɔ̃̀tɔ̃̀ Yesu tyí sɔkɔ, sè pɔ wɛ de Farisi
wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú níkí sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pépi ànɛ̂ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm mɛ
Liyel ní-ńsah gbô syíkípú tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ Yesu tɛ̃.
33 Pǎh pɔ, Yesu mɛ nɛ: «Ńmɔ kɩ mɛ yélɛ kɩ wrɔ́ kwéy ó pɩ ńtɔ̃,‡ tɛ́ kɩ sɔkɔ
ń tɛ́kínmɔ-ò tnɔ̂.
34 Ńmɔ-á kɩ n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, yépi náh fɛ̃ n kyɩ nɛ́npɔ́. Képah ye, yé
kɩ ń yah kõ tɛ́ yé náh ń wɛ n pi.»
35 Wǎh yo sɛ̃́, Nsyifunɔ núkú tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, ńyãh se ǹmɔ kɩ n yuku
n pi, tɛ́ pépi kɩ à yah kwlɔ nɩ? Ńkɛ̃́ pé no Nsyifunɔ nónó-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃
kõ nɛ́káhbí wrɔ́, pépi tyí se pyě à kɩ yuku, kɩ kyɩ nɛ́káhbílɛ n kwɔ nɩ?
36 Ńkɛ̃́ wɛlɔ nónó-á à yo yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ-á kɩ n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, yépi
náh fɛ̃ n kyɩ nɛ́npɔ́, képah ye, yé kɩ ń yah kõ, tɛ́ yé náh ń wɛ n pi.» Sépi
kɔ́r se nɛ̂nɛ nɩ?

Ni nɛ̂-á minnɛ n kõ

37 Syáh gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ tɛ́y sõlɛ, nɛ̂-á pɩ ké gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ ǹgbɛ̃nɛ, Yesu yuku yĩn tɔ́wû
sɔkɔ, tɛ́ yo yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Níkɩ̃̀-à mɛ nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ pɔ ńmɔ tyí, à pɔ wɔ.§
38 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, min yrɛy kɩ n fwo n wil tɛ̃ sɔkɔ, sɔ̃-á Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y yo kélɛ.»
39 Liyel Mirki nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu yõ sɛ̃pú kɩ pɔ n wɛ n pi, képah tyí ye sɔ̃̀ Yesu
n yo. Tɛ́ légbĩ́nɛ, Yesu náh tɔ̃̀nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ dɔkɔ ǹ tɔ̃́rí yõ, képah ye Liyel náh
tɔ̃̀nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ ǹ Mirkilɛ pè kõ.

Yesu tyí-á gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ dahbɩ tɔ́wû wrɔ́

---

‡ **7:33** 7.33 - Wɛy mɛ̀ yóntɛnɔ náh, Yesu ńwɔ̃ló kénúkò kénkɔ̃ pɩ, tɛ́ pè à syɩ dahnɩ yõ, à à ko mɔ.

§ **7:37** 7.37 - Syáh mɛ̀ sɔkɔ, pè sɔ̃̀ ńkɛ̃nɛ pé dyɔlɛ n to n kõ ni tyílɛ, Liyel-á lésõ nɛ̂nɛ pélɛ n kõ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ. Képah ye Yesu kõ à nɛ níkɩ̃-à nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ pɔ wɔ péwɔ tyí.

40 Tɔ́wû-á Yesu wɛy mɛ̀ noh tɛ, túkù tyah n yo nɛ ńkɛ̃, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-
ò* nɛ̂-á pé syıkı tɛ̃, ǹmɔ-á dɨ̃́ mɛ̀nɛ tɔ́tɔ́.
41 Túkù mó nɛ, Liyel-á nɛ̂ yah tɔkɔ, ǹmɔ-á. Tɛ́ túkù tɛ̃ wɔ mó nɛ, Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔ† se kı fɛ̃ wil Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ nı?
42 Kè kó mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, wǎh kı pı yɔ̃̀tɛ̃ dɨ̃́ Davidi
pétóbé sɔkɔ yɔ́lɛ, tɛ́ kı n dubi n pi Betlɛmı kwil,‡ képah nɛ̂ sɔkɔ-á Davidi
dubi di?
43 Képah sɔkɔ, névye sõnɔ pı sé tyí tyílɛ Yesu tyí sɔkɔ.
44 Túkù sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ tɛ̃-ńsahlɛ, ǹtɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ gbɔ̃̀ tũ ǹ
tyí.
45 Képah sɔkɔ, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú pé syı sɔkɔ sárká syínwı̃̀lkı̀pu
yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́pú tnɔ̂. Pèpi mɛ pè piki yah nɛ, sɔ̃ se pı tɛ́ pè náh
Yesu tɛ̃ pɔ nı?
46 Pè mɛ pè syah nɛ, dɨ̃́ mɛ̀ wɛy kénkɔ̃ náh mɛ póllɛ.
47 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́pú nɛ, è, pè se pyɛ̌ yɛ à kɔ̃ à pé tɔ yɔ̃ yıkı
nı?
48 Pè se yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́, képah náh pı, Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́-ò yɔ́ wɛ yah à sɛ̃ Yesu yɔ̃
nı?
49 Tɛ́ kàh tɔ́wû mɛ̀ névye tɛ̃ wɔ lésyi, pè náh Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ
dò. Pé pól tyí-á yıkı.
50 Tɛ́ Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́pú nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ pè n ye Nikodɛmınɛ, nɛ̂-á kyı
wil yah Yesu tyí sõ yɔ́lɛ.§ Ǹmɔ mɛ yo pé no tyí nɛ:
51 «À yı̃nɛ ápi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ, á se yı̃nɛ à lékàhlɛ névi kɔ̃, nɛ́ á náh ǹ
vyãh wɛy noh, tɛ́ pı̃ tyi nɔ́nɔ́-á à pı?»
52 Képah sɔkɔ, pé no à syah nɛ, è, Kalile gbɛ̃nyah nɛy se ǹ tɔlɛ tɛ́ à n wɛkı
sɛ̃ nı? Ǹkɛ̃, à Liyel wɛy sɛ́bɛ́y tɔkɔ n sohlı n yah, wǎh kı kè wɛ nɛ, Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ.
53 [Képah náh, pé pól karkı sɔkɔ pé fnɛ́ sɔkɔ.

8

1 Ǹtɛ, Yesu wɔ mó sɔkɔ Wolivi yèh yɔ̃lı yɔ̃.

Fɔ̀fínpı pi yɔ́ tɛ̃npɔnɔlɛ Yesu tyí

2 Tɛ́ dɨ̃ndal séngbɔ̃ púpúlɛ, Yesu tɔ̃ ǹ syı pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, tɛ́ no
pól mɛ pɔ ǹ tnɔ̂. À mɛ kɔ̃ tɛ̃ à tyah pélɛ n kwɔ.
3 Wǎh mɛ kwɔ́nɔ́ sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́pú
mɛ pɔ sê fɔ̀fínpı yɔ́lɛ ǹ tyí. Pè pɔ pi mɛ̀ sah tɔ́wû nıyɔ̃́ Yesu yah,
4 tɛ́ Yesu syah nɛ, kwɔ́-ò dɨ̃́, páh pi mɛ̀ wɛ tɛ̃ fɔ̀fíkı̀ pínɔ́ sɔkɔ tɔ́tɔ́.
5 Tɛ́ Moyisi-á kè yo sah ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, sɛ̃nkɔ̃ sê-á yı̃nɛ mínkònɔ́lɛ
dyêhlɛ.* Tɛ́ ǹmɔ-á dò, ǹmɔ se nɛ sɔ̃-á nı?
6 Pè sɔ̃̀ mɛ képah tɛ̃nɛ n yo sɛ̃, nɛ wàh kı pilki pé lékàh wɛ à kɔ̃.† Ǹtɛ
Yesu mɛ ǹ yɔ̃ sı̃nki, tɛ́ tyah n wãrkı sétáh sɔkɔ ǹ kèngbɔlɛ.
7 Kǎh pı sɛ̃, pè tɔ̃ mɛ yɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ n gbah n piki n yah. Képah tɛ̃nɛ, à mɛ
ǹ yɔ̃ yɔ̃ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à kı mɛ à náh tyípékè pı yah póllɛ,
tɛ̃ wɔ dáhkı̀lɛ pi mɛ̀ min gbennɛ.»

---

* **7:40** 7.40 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.21 ; 6.14. † **7:41** 7.41 - Yah n tɛ Krista tyí yah yónɔ́ sɔkɔ. Kè kı wɛ
wɛlɔ yah yónɔ́ sɔkɔ. ‡ **7:42** 7.42 - Yah n tɛ Mise 5.1. § **7:50** 7.50 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 3.1-21. * **8:5**
8.5 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 22.22. † **8:6** 8.6 - Pílkíntɛ̃-ńsah ye sɔ̃̀ pè n yah n kɔ̃ Yesulɛ. Wàh kı nɛ pè à
min ko dyêhlɛ, Wrome tãn dêl ye à pı. Wàh kı mó tɔ̃ yo nɛ pè à fín mɔ, à Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl
pı.

8 Képah yóntɛnɔ náh, à tɔ̃ ǹ yɔ̃ sĩnki à tyah n wãrkı sétáh sɔkɔ.
9 Pǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃́, pè tyah n sɔkɔ núkú núkúlɛ, à tɔkɔ lékɔ̃lɔ́ ǹgbò
tyí, pópó à pɔ gbàh sah Yesu ànɛ̂ pi mɛ̀ ó tyí nɛ́npɔ́.
10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yɔ̃ yɔ̃ tɛ́ yo pi tyí nɛ, nónó-á pɔ tɔkɔ à kɔ̃, ńyãh
se pélɛ nı? Pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ kó à mɔ kũ kɔ̃ nı?
11 Pi mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, nɛy náh pé mɔ kũ kɔ̃. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɛ:
«Ńmɔ tɔ náh ǹ mɔ kũ kɔ̃ n pi. Nɛ n yuku; tɛ́ à tɔkɔ núkúnúkú tyí, káh n
tɔ̃ tyípékè pı n yah.»]

Yesu ye kèkɔ̃yɔ̃́ kyòolɛ

12 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo névye tyí nɛ: «Ńmɔ ye kèkɔ̃yɔ̃́ kyòolɛ. Névi
nɛ̂-à ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃ náh tɔ̃ n kɔ n pi fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ. À kı kyòo wɛ, nɛ̂-á kı minnɛ
à kɔ̃.
13 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú à syah nɛ, nɛ̂ se kı sɛ̃ ǹ tyíyónɔ́ yɔ̃ nı?
Ǹmɔ ó kó ǹ gblɔ̌y tàrfyɔ̀lɛ yɔ̀ nı?‡
14 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Gbı tɛ̃ wɔ ye ńmɔ ye ń gblɔ̌y tàrfyɔ̀lɛ ó, ǹtɛ
ńmɔ ń wǐl-ǹsahlɛ n pnɛ, tɛ́ ń yúkú-ńsahlɛ n pnɛ. Képah ye, máh tyi nónó
yo ń gblɔ̌y dùkù tyí sɔkɔ, gblɔ ye sélɛ. Tɛ́ yépi náh ń wǐl-ǹsah pĩ, yé náh
se mó tɔ̃ ń yúkú-ńsah pĩ.
15 Yépi tɛ̃ wɔ lékàhlɛ névyelɛ n kɔ̃ à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi sɔ̃nɔlɛ. Ǹtɛ ńmɔ
wɔ náh lékàhlɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n kɔ̃.
16 Tɛ́ kàh se pɔ pı mé yĩnɛ mè lékàhlɛ ǹnî kɔ̃, mé náh kélɛ à kɔ̃ n pi ń
gblɔ̌y. Sú Liyel nɛ̂-á tɛkı mɔ ńnɛ, á kı kélɛ à kɔ̃ wɛ̃ tyí ǹmɔlɛ. Képah ye, ń
lékàh kɔ̃́nɔ́ kı pı gbı wɛ̃kì yɔ̃.
17 Kè náh mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ yé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, nɛ́pĩ̂ nímí-à pı
tàrfyɔ̀lɛ tir nɛ̂ sɔkɔ, gbı-á kélɛ di?§
18 Ǹmɔ mɛ ń gblɔ̌y tyílɛ n yo, tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á tɛkı mɔ ńnɛ, ǹmɔ tɔ mɛ ń
tyílɛ n yo.»
19 Képah sɔkɔ, pè Yesu syah nɛ, ńyãh se ǹ súlɛ nı? Yesu mɛ nɛ: «Yé náh
ńmɔlɛ n pnɛ, yé náh ń Sú tɔlɛ n pnɛ. Yâh sɔ̃̀ mɛ ńnɛ pnɛ, yé náhkı ń Sú tɔ
pĩ.»
20 Yesu sɔ̃̀ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pı Liyel ní-ńsah gbô fĩ́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á ké pɔ́
kyɛ́súkùlɛ, tɛ́ tyi nɔ́pi yo. Ǹtɛ ǹ gbĩ náh tɔ̃́nì sɔ̃̀ mɛ sɛ, képah ye ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
náh tɛ̃ wɛ à tɛ̃.

Gbáhdyâh dĩ̂nɔ́lɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́-ńkɛ̃pú tyí

21 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo tɔ́wû tyí nɛ: «Ńmɔ ye n sɔkɔ yɔ̀. Yé kı ń yah n
kɔ̃ n pi, ǹtɛ yé kı ku yé tyípékè sɔkɔ. Ǹmɔ-á n yuku ńyãh, yépi náh fɛ̃ n
kyı n pi nɛ́npɔ́.»
22 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ nɛ, ǹtɛ ǹ gblɔ̌y ko mɔ dékè se kı pyě mɛ à tɛ̃ nı?
À kɔ̃ à n yo nɛ, pépi náh fɛ̃ n kyı n pi péwɔ yúkú-ńsah sɔkɔ.
23 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépilɛ, sétáh yɔ̃ névye ye yélɛ, tɛ́ ńmɔ wɔlɛ,
ńmɔ wil yĩ̂nyɔ̃. Kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ névye ye yépilɛ, ǹtɛ ké névi náh ńmɔ wɔlɛ.

‡ **8:13** 8.13 - Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, nɛ́ tàrfyɔ̀ névye náh nɔ nímínɛ tir nɛ̂ tyí, kénɛ tir náh n mɔ n kɔ̃. Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ 17.6; Matye 18.16. § **8:17** 8.17 - Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ 17.6.

24 Yáh wɛ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ yáh kı ku yé tyípêl sɔkɔ, yé náh mɛ sɛ̃
ké yõ nɛ, Ǹmɔ-á,* képah ye ń kɔ̃ mé nɛ yáh kı ku yé tyípêl sɔkɔ.»†
25 Képah sɔkɔ, pè à piki yah nɛ, nê tɛ̃ ó se ǹmɔlɛ nı? Yesu mɛ yo pé tyí
nɛ: «Mé sɔ̂ kè yo tɛ yé tyí ké tyah gbı̃́ dùkùlɛ.
26 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃nɛ yé tyí sɔkɔ ànɛ̂ kı lékàhlɛ yé kɔ̃. Ǹtɛ
máh nɛ̂ noh ń tɛ́kínmɔ-ò tyí, képah ó ye mé n yo yé tyí. Ǹmɔ ye gbı nɛ́tɛ̃nɛ.»
27 Ǹtɛ pépi náh sɔ̂ mɛ pĩ nɛ, Sú Liyel tyí-á Yesu n yo pé tyí.
28 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yâh pɔ Névi Píɗı̃́ yɔ̃ dɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, yé
kı pĩ nɛ Ǹmɔ-á. Tɛ́ kı tɔ̃ pĩ nɛ mé náh tir yó ńtɛ̃nɛ n pı ń yah yı̃́ı̃nɛ. Sú
Liyel-á tyi nónónɛ ń kwɔ, sépi ó ye mè n nɛ n yo.
29 Nɛ̂-á tɛkı mɔ ńmɔlɛ, mé mɛ ǹ dyɔ yı̃́ı̃ tyilɛ n pı gbı̃́mɛgbı̃́, képah ye à
mɛ ńnɛ, à náh ń sah n pi ń gblɔ̌y.»
30 Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, névye náhnáh sɛ̃ ǹ yõ.

Nónó mɛ Abrahmı pétóbélɛ tɔ́tɔ́?

31 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ nónó-á sɔ̂ sɛ̃ Yesu yõ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yáh kı
mɛ ńmɔ tyíyónɔ́ wɛ̃kìlɛ n kɔ, ń tɔ̂ sẫhpú kègblɔ ye yélɛ.
32 Yé kı gbılɛ n pnɛ, té kénɛ gbı kı yé wilki yɔ̃rı sɔkɔ.»
33 Képah sɔkɔ, pè mɛ Yesu syah nɛ, Abrahmı pétóbé-á pépilɛ. Pépi náh
pı yah ǹnî yó ńtɛ̃ yɔ̃bılɛ póllɛ. Ǹtɛ à se sɔ̃npílɛ n yo nɛ, pépi-á kı wil yɔ̃rı
sɔkɔ nı?
34 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à
tyípékèlɛ n pı, tyípékè yɔ̃ ye tɛ̃nɛ.
35 Yɔ̃lɛ, ǹ yɔ̂tɛ̃ ɗı̃́ gbô sɔkɔ tɛ̃-ò kṹmm náh ǹnɛ. Ǹtɛ yɔ̂tɛ̃ ɗı̃́ píɗı̃́ tɛ̃ wɔlɛ,
ǹ sú gbô sɔkɔ tɛ̃-ò kṹmm ye ǹmɔlɛ.
36 Képah ye, Liyel Píɗı̃́-à yé wilki yɔ̃rı sɔkɔ, yé kı mɛ yé gblɔ̌y yõ kègbı
tɛ̃ yõ.
37 Mé pĩ nɛ Abrahmı pétóbé-á yélɛ. Ǹtɛ yáh ńmɔ wɛlɔ yahle, képah ye
yé kɔ̃ yé n yah n kɔ̃ ń kònmɔ-ńsahlɛ.
38 Ǹmɔ-á nɛ̂ wɛ ń Sú Liyel tyí, képah ye mé n yo. Yépi tɔ-á mó tyi nónó
noh yé sú tyí, sépi ye yé n pı.»
39 Pǎh Yesu wɛy noh sɛ̃́, pè à syah nɛ, Abrahmı-á pépi súlɛ. Képah sɔkɔ,
Yesu nɛ: «Yâh sɔ̂ mɛ Abrahmı pétóbélɛ, yé náhkı mɛ Abrahmı tyípínìnɛ n
pı.
40 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ nɛ̂-á gbı noh ń Sú Liyel tyí à yo yé tyí, yé n yah n
kɔ̃ ńmɔ kònmɔ-ńsahlɛ. Abrahmı náh sɛ̃́nkɔ̃ pı dò.
41 Yépilɛ, yé sú tyípínɔ́ ye yé n pı.» Képah tɛ̃nɛ, pè à syah nɛ, fɔ̀fíkì‡ pínɔ́
sɔkɔ náh pépi dubi dɛ́! Ǹkɛ̃ Sú núkú ó-á pépi tyí, nɛ̂-á Liyellɛ.
42 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tyí ye ńmɔ wil à pɔ. Ǹmɔ náh pɔ ń gblɔ̌y
yı̃n yõ dɛ́! Ǹmɔ ye tɛkı mɔ ńnɛ. Ǹtɛ Liyel-à sɔ̂ mɛ pı yé Súlɛ kègbı yõ sɔkɔ,
ńmɔ tyí náhkı mɛ nɔ yé tyí.
43 Yé yahle ń wɛlɔ nóhnɔ́lɛ, képah ye yé náh ń wɛlɔ syíkí-ńtẫn pĩ.
44 Yépi súlɛ, sétẫn yɔ̂tɛ̃ ye ǹnɛ. Ǹmɔ dyɔ yı̃́ı̃ tyi ye yé mɛ ké tyí nɛ yé nɛ
n pı. Nɛ́kókè mɔ́-ò ye ǹnɛ ǹgbò dùkùlɛ. Wǎh pı gbı náh mɛ ǹ sɔkɔ, à náh

* **8:24** 8.24 - Ǹmɔ-á nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel ǹgbò ye lésõ ǹ gblɔ̌y ye Ǹmɔ ye Ǹmɔlɛ. Tɛ́ Yesu tɔ-á pɔ ǹ gblɔ̌y ye Ǹmɔ yelɛ, képah kélɛ n wɛ̃kı nɛ Liyel-á ǹnɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.14. † **8:24** 8.24 - Kũ nɛ̂ tyí-á Yesu yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, kũ gbɔy tyí náh à n yo, Liyel tyí tı̃n kũ tyí ye à n yo. ‡ **8:41** 8.41 - Liyel wɛ̃kì kó-ńkɛ̃ pèpɛynɛ, Liyel wɛy kélɛ n tɔkɔ n sẫh fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ.

mó gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ póllɛ. Wăh pɩ mɩ̀nɩ̀ yó-òlɛ, wàh mɩ̀nɩ̀nɛ n yo, ǎ kélɛ n yo à yĩnɛ ǹ gblɔ̌y kèdùkùlɛ. Mɩ̀nɩ̀ yónɔ́ yõ wil ǹmɔ tyí.

45 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ gbɩlɛ n yo, képah ye yé náh mɛ sɛ̃ ń yõ.

46 Yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kɩ fɛ̃ kè wɛ̃kɩ nɛ máh tyípékè pɩ? Ǹtɛ máh gbɩlɛ n yo, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ yé náh sɛ̃ ń yõ?

47 Liyel tyí névi-à névi nɛ̂nɛ, ǹmɔ Liyel wɛynɛ n noh n tɛ̃ n yĩn. Ǹtɛ Liyel tyí névye náh yépilɛ, képah ye yé kɔ̃ yé yahle sé nóhnɔ́lɛ.»

Yesu mɛ Abrahmɩ yah

48 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ Yesu syah nɛ, gbɩ kó mɛ pé tyí pé yo nɛ, Samari nɛy-á ǹnɛ, ànɛ̂ sétɔ̃-á mɛ ǹ sɔkɔ nɩ?

49 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Sétɔ̃ náh mɛ ńmɔ sɔkɔ. Ǹ Sú Liyel ye mé n gbilki, tɛ́ yépi mɛ ńmɔlɛ n yilɔ.

50 Ǹmɔ náh mɛ n yah n kɔ̃ ń gblɔ̌y gbílkí-ńsahlɛ dɛ́. Ǹ gbílkí-ò ǹ gblɔ̌y ńmɔlɛ. Ǹmɔ ye gbɩ syínkɔ̃-òlɛ.§

51 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à n sah ńmɔ yóré yõ, tɛ̃ náh kũ dɔ n yah n pi póllɛ.»*

52 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ à syah nɛ, páh pyě kè pĩ yĩ́ núkúnúkú tɛ̃nɛ nɛ sétɔ̃-á mɛ ǹ sɔkɔ. Abrahmɩ-á ku, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu tɔ mɛ ku. Ǹtɛ ǹmɔ pɔ n yo nɛ, névi nɛ̂-à n sah péwɔ yóré yõ, tɛ̃ náh kũ dɔ n yah n pi nɩ?

53 Pépi sú Abrahmɩ-á ku. Ǹtɛ ǹmɔ se mɛ n sõ nɛ páh kal Abrahmɩnɛ nɩ? Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu tɔ mɛ ku. Tɛ́ ǹmɔ tɛ̃ se mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n yah nɛ́dúkú nɛ̂nɛ nɩ?

54 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Mâh náhkɩ sɔ̏ mɛ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki, yõ náh mɛ gbílkínɔ́ mɛ̀ tyí. Ǹtɛ ń Sú Liyel ye n gbilki ńnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á yé nɛ, yé Liyel-á ǹnɛ,

55 tɛ́ yé náh se mó tɔ̃ mɛ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ ńmɔ wɔ ǹnɛ n pnɛ. Mâh sɔ̏ mɛ yo nɛ, mé náh ǹnɛ pnɛ, mé náhkɩ pɩ mɩ̀nyolɛ yé tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ ńmɔ ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ mɛ n sah ǹ yóré yõ.

56 Yé sú Abrahmɩ sɔ̏ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ nɛ, pé ńmɔ pɔ sõ gbɩ̏yɩ̏kɩ̀ wɛ. À mɛ pɔ kè wɛ, kè pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ǹ tyí.»

57 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ mɛ à syah nɛ, ǹmɔ náh tɔ̃nɩ̀ ye tikininí pɔ́ gbãm wɛ, tɛ́ nɛ páh Abrahmɩ wɛ nɩ?

58 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, Abrahmɩ-á pópó n dubi, Ǹmɔ mɛ.»

59 Wăh képah yo sɛ̃, pè núkú dyêh kwel ǹ tyí nɛ páh ǹnɛ n minki.† Ǹtɛ à mɛ wɔ̃bɩ à wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ à sɔkɔ.

9

Yĩ́tũ̂ dĩ́ yɔ́ yĩ́ yíkínmɔnɔlɛ

1 Sõ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̏ mɛ n kɔ n sɔkɔ tɛ́ dĩ́ yɔ́ wɛ, nɛ̂-á sɔ̏ mɛ yĩ́tũ̂nɛ ǹ dubi gbĩ́ dùkùlɛ.

2 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̏ sã̂hpú à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, sɔ̃ se pɩ tɛ́ dĩ́ mɛ̀ dubi yĩ́tũ̂nɛ nɩ? Ǹmɔ tyípékè pínɔ́ se, tĩ̂ ǹ dúbípú tyí se?

---

§ **8:50** 8.50 - Gbɩ syínkɔ̃-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel ye. * **8:51** 8.51 - Kũ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, yah n tɛ 8.24. † **8:59** 8.59 - Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ, névi nɛ̂-à yo de Liyel tyí, pè yĩnɛ pè tɛ̃ min ko dyêhlɛ.

3 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹmɔ, képah náh pɩ ǹ dúbípú tyípékè pínɔ́ náh à
kɔ̃ à dubi yı̃́tû̃nɛ dɛ́! Kè ye pɩ Liyel tyípínì wɛ̃kɩ yı̃nnɛ ǹ sɔkɔ.
4 Nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, tyah kyòo sɔkɔ ye á yı̃nɛ à tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ tyí. Ǹkɛ̃́
lékẫh mɛ n pi, nɛ̂ sɔkɔ-á nɛy náh fɛ̃ tɔ̃̀ pɩ n pi.
5 Máh fyɔ̀ mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, ńmɔ ye kèkõyɔ̃́ kyòolɛ* ń mɛ gbı̃́ pól sɔkɔ.»
6 Wǎh képah yo tɛ, à sı̃n mɔ sétáh tɛ́ kè fãh à kele yı̃́tû̃ dı̃́ yı̃́ yah.
7 Tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ à kyɩ ǹ yah wu pɛ́kì tû̃nsàhnɔ́ yɔ́ ni sɔkɔ, nɛ̂-á pè n
ye Silowelɛ. Silowe kɔ́r ye Tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ. Yı̃́tû̃ dı̃́ mɛ sɔkɔ à kyɩ ǹ yah wu
nɛ́npɔ́. Wǎh ǹ syɩ n pi gbı̃́ nɛ̂nɛ, à sɔ̃̀ mɛ n yah.
8 Képah sɔkɔ, ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ànɛ̂ nónó-á ńkɛ̃́nɛ ǹnɛ n wɛ à n nɛ mɛ n ni n
syi, pǎh à wɛ pè mɛ yo tũ nɛ, dı̃́ mɛ̀ kó ńkɛ̃́nɛ n kɔ̃ n tɛ̃ nɛ n ni n syi yɔ̀ nɩ?
9 Túkù nɛ ǹmɔ-á, túkù mó nɛ ǹmɔ náh, yɛ̃̀hnkõ-á à tɔ. Pǎh mɛ képah
sɔkɔ, dı̃́ mɛ yo pé tyí nɛ péwɔ-á tɔ́tɔ́.
10 Wǎh yo sɛ̃́, pè mɛ à piki yah nɛ, ǹ yı̃́ se pɩ sɔ̃́ tɛ́ yɩkɩ mɔ nɩ?
11 À mɛ yo pé tyí nɛ, dı̃́ nɛ̂-á pè n ye Yesulɛ, ǹmɔ-á fɛ̃̀hkì pɩ, tɛ́ kè kele pé
yı̃́ yah, tɛ́ nɛ pé kyɩ pé yah wu Silowe yɔ sɔkɔ. Pé mɛ sɔkɔ kyɩ pé yah wu
nɛ́npɔ́, pé mɛ fɛ̃ n yah.
12 Pè mɛ à syah nɛ, kɛ́nɛ dı̃́ se mɛ ńyãh nɩ? À mɛ nɛ pé náh pı̃.

Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á sóhlínyahnɔ nɛ̂ pɩ yı̃́tû̃ dı̃́ yı̃́ yíkínmɔnɔ tyí sɔkɔ

13 Képah sɔkɔ, yı̃́tû̃ dı̃́ nɛ̂ yı̃́-á yɩkɩ mɔ, pè à tɛ̃ pɔ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú tyí.
14 Tɛ́ mɩ mɩ yòh sõ ye mó tɔ̃ lésõ Yesu fɛ̃̀hkì pɩ à dı̃́ yı̃́ yɩkɩ mɔ.
15 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú dı̃́ piki yah nɛ, sɔ̃́ se kè pɩ tɛ́ à fɛ̃ n yah
núkúnúkú nɩ? À mɛ yo pé tyí nɛ, fɛ̃̀hkì-á à pɩ kele pé yı̃́ yah, tɛ́ pé mɛ kyɩ
pé yah wu, pé mɛ fɛ̃ n yah.
16 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́, dı̃́ mɛ̀ náh fyɔ̀
mɛ mɩ mɩ yòh tɛ̃ dɛ̂llɛ n tɛ̃, képah-á n wɛ̃kɩ nɛ à náh wil Liyel tyí.† Ǹtɛ pé
túkù mó mɛ n yo nɛ, tyípɛ̂l pí-ò se kɩ fɛ̃ gbı̃̀l nɔ́pi dùkù pɩ sɔ̃́ nɩ? Kǎh pɩ sɛ̃́,
pé sõnɔ pɩ sé tyí tyílɛ.
17 Pè mɛ tɔ̃ pé syɩ dı̃́ mɛ̀ syah nɛ, nɛ̂-á yɩkɩ mɔ ǹ yı̃́lɛ, ǹmɔ se kɩ yo sɔ̃́ tɛ̃
tyí sɔkɔ nɩ? Dı̃́ mɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á ǹnɛ.
18 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sɛ̃ ké yõ nɛ, yı̃́tû̃-á sɔ̃̀ ǹnɛ,
tɛ́ núkúnúkú à mɛ n yah. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè ǹ dúbípú ye pɔ,
19 à pɔ pè piki yah nɛ, pépi pídı̃́ se dı̃́ mɛ̀nɛ nɩ? À se dubi yı̃́tû̃nɛ nɩ? Ǹtɛ
à se pɩ sɔ̃́ tɛ́ fɛ̃ n yah núkúnúkú nɩ?
20 Ǹ dúbípú mɛ yo pé tyí nɛ, páh pı̃ nɛ pépi pídı̃́-á ǹnɛ; wǎh dubi yı̃́tû̃nɛ.
21 Ǹtɛ tir nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á pɩ tɛ́ à fɛ̃ n yah núkúnúkú, pépi náh képah wɔ pı̃,
pé náh se mó tɔ̃ pı̃ nɛ̂-á yɩkɩ mɔ ǹ yı̃́lɛ. Ǹkɛ̃́ pè à piki yah, wɛ̃́npir náh tɔ̃
ǹnɛ; wǎh kɩ fɛ̃ ké yah yo ǹ gblɔ̃̌y.
22 Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tiki sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃, képah ye pè kɔ̃ pè n wɛkɩ sɛ̃́. Nsyifunɔ
yɔ̃̀tãm sɔ̃̀ mɛ ké yo sah tɛ nɛ, névi nɛ̂-à kɩ nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á Yesulɛ,
tɛ̃-á kɩ yı̃ni wilki pépi wɛ̃kì sɔkɔ.
23 Képah ye, ǹ dúbípú kɔ̃ pè nɛ, wɛ̃́npir náh tɔ̃ ǹnɛ, pè à piki yah.

---

* **9:5** 9.5 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 8.12. † **9:16** 9.16 - Yáh wɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú túkù nɛ Yesu-á mɛ mɩ mɩ
yòh dɛ̂llɛ n pɩ, pépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, wâh névi dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tɔ̃̀ ye á pɩ.

24 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú tɔ̃ dɩ̃́ mὲ ye yah kɛ nɩ́-òlɛ nɛ̂-á lésõ yɩ̃́tũ̂nɛ,
tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, ké Liyel wɛ̃kì tɛ̃ yõ, à gbɩ yo pé syah. Pépi-á pĩ nɛ ǹ yɩ̃́
yɩ́kɩ́nmɔ-ò dɩ̃́ mὲnɛ, tyɩ́pêl pɩ́-ò-á ǹnɛ.
25 Dɩ̃́ mɛ nɛ, pé náh pĩ tyɩ́pêl pɩ́-ò-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ dɛ́! Tyɩ́núkú ó-á péwɔ n
pnɛ: Yɩ̃́tũ̂-á sɔ̃̀ pélɛ, ǹtɛ núkúnúkú páh mɛ n yah.
26 Pè mɛ à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se Yesu pɩ ǹ tyɩ́ nɩ? Dùkù nɛ̂ se à yɩkɩ mɔ
ǹ yɩ̃́lɛ nɩ?
27 Dɩ̃́ mɛ nɛ, páh sɔ̃̀ kè yo tɛ pé tyɩ́, tɛ́ pè náh pé nɩ́kɩ́ sah kè noh. Ǹtɛ sɔ̃̄
se tɛ́ pè tɔ̃ mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé kè yo pé noh kɛ nɩ́-òlɛ nɩ? Pépi tɔ́ se pyě mɛ n
yah n kɔ̃ nɛ, pé pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ nɩ?
28 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah ǹnɛ n gbyɔ, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ-á kénɛ dɩ̃́ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ
dɛ́! Pépi tɛ̃ wɔlɛ, Moyisi tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pépilɛ.
29 Páh pĩ nɛ Liyel-á yo mɔ Moyisi tyɩ́.‡ Ǹtɛ dɩ̃́ mὲnɛ, pé se ǹ wɩ̃̀l-ǹsah
ńtɛ̃nɛ n pnɛ nɩ?
30 Păh yo sɛ̃, dɩ̃́ mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, é! Tɛ́ képah-á pyě pɩ gbɛ̃ndùǹ̀nɛ yɔ̀ sɔ̃̄.
Pépi náh ǹ wɩ̃̀l-ǹsah pĩ pè yo. Ǹtɛ wăh péwɔ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ dɛ́!§
31 Pé pɔ́l-á pĩ nɛ, Liyel náh tyɩ́pêl pɩ́-ò nɩ́rɩ́lɛ n tɛ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à pɩ nɛ́gbɩ́lɛ,
tɛ́ Liyel dyɔ yɩ̃́ɩ̃ tyilɛ n pɩ, ǎ tɛ̃ wɔ nɩ́rɩ́lɛ n tɛ̃.*
32 Ǹtɛ kèkõyɔ̃́-á mɛ sɔ̃̄, pépi náh kè noh yah nɛ, ǹnɩ̂-á yɩ̃́tũ̂ yɔ́ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ,
nɛ̂-á dubi yɩ̃́tũ̂nɛ dɛ́!
33 Dɩ̃́ mὲ-à sɔ̃̀ mɛ wɩ̃̀l-ǹkɛ̃́nɛ Liyel tyɩ́, à náh náhkɩ fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi dò!
34 Képah tɛ̃nɛ, pè à syah nɛ, ǹmɔlɛ dubi ǹ tɔ̂ɔ́ tyɩ́pékè ó sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ kɩ
pɔ nɛ páh pépilɛ n kwɔ nɩ? Tɛ́ núkú à yɩ̃ni wilki kégbɔ́.

Nónó-á yɩ̃́tũbilɛ Liyel tyɩ́ tɩ̃̀nnɛ

35 Képah sɔkɔ, Yesu-á kè noh nɛ păh dɩ̃́ yɩ̃ni, à kyɩ à yohnɩ tɛ́ à piki yah
nɛ: «Á se sɛ̃ Névi Pɩ́dɩ̃́ yõ?»
36 Dɩ̃́ mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, nɛ̂ se Névi Pɩ́dɩ̃́ mὲnɛ nɩ? Á ǹ tyɩ́ yo pé syah, pé kɔ̃
pé wɛ sɛ̃ ǹ yõ.
37 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Á ye à wɛ tɛ. Ǹmɔ ye n yɑ̃h álɛ
núkúnúkú yɔ̀.»
38 Dɩ̃́-á képah noh sɛ̃, à nɛ páh sɛ̃ ké yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃. Tɛ́ mɛ gbètukunɔ di
Yesu yah, à à gbilki.
39 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Gbɩ wah yɩ̃n ye ńmɔ pɔ kèkõyɔ̃́ mὲ sɔkɔ; nɛ
yɩ̃́tũbi yɩ̃́ yɩkɩ mɔ, tɛ́ nónó-á mɛ n yah pépi pɩ yɩ̃́tũbilɛ.»
40 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ Yesulɛ, pépi-á wɛlɔ
nɔ́pi noh, pè Yesu piki yah nɛ, ǹtɛ yɩ̃́tũbi se pyě pépi tɔlɛ nɩ?
41 Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yâh sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́tũbilɛ, tyɩ́pékè náh náhkɩ n mɛ n
pi yé yõ. Ǹtɛ núkúnúkú yé nɛ yáh mɛ n yah, képah ye yé tyɩ́pékè mɛ yé
yõ.»

‡ **9:29** 9.29 - Liyel yɑ̃́hkì yɑ̃h Moyisilɛ, wăh ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ ǹnɛ n kɔ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 33.11; Yɑ̃́hnɔ́ 12.8. § **9:30** 9.30 - No nɔ́pi mɛ n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ nɛ, pépi náh Yesu wɩ̃̀l-ǹsahlɛ n pnɛ. Ǹtɛ kè mó tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ Yesayi 35.5 ; 42.7 sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɩ yɩkɩ mɔ yɩ̃́tũbi yɩ̃́lɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè sɔ̃̀ yɩ̃nɛ pè pĩ nɛ Yesu-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. * **9:31** 9.31 - Yah n tɛ Sèm̀ìrn 15.29.

10

Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛynɛ

1 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí,
névi nɛ̂-à n dé-ńkɛ̃̄nɛ képyɛ́nı̀ tṻ yahlɛ, tɛ́ n dɔkɔ n de ké sɔkɔ ké gbɔ̀pɔ
yɔ́lɛ, yɛ̃́nwó ye tɛ̃̄nɛ, névi yõ syíkí-ò tɔ̃ ǹnɛ.
2 Ǹtɛ nɛ̂-à n de ké yahlɛ, képyɛ́nfɛ̃ ye tɛ̃ wɔlɛ.
3 Tṻ syíkí-ò dɩ̃́ ké yah yɩkɩ n mɔ ǹmɔ kɔ̃. Ǹ képyɛ́nı̀ ǹ yɩ̃́nɛ n pnɛ.* Wàh
de, ǹ tyí-á képyɛ́nı̀ nónónɛ, ǎ sé ye n wil sé yninɛ kégbó.
4 Ǹ képyɛ́nı̀-á ǹ yɩ̃́nɛ n pnɛ sɛ̃́, képah ye wàh sé pól wilki mɔ tɛ, à n yĩn
sé yah, tɛ́ sě ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
5 Ǹtɛ sàh névi nɛ̂ yɩ̃́nɛ n pnɛ̀-ǹkɛ̃̄nɛ, sè náh tɛ̃ sɔ̃̀lɛ n tɛ̃ póllɛ. Sè n to n
gbɛ n mɔ fɩ̃́í ǹnɛ ńtɛ̃̄nɛ.»
6 Yesu kénɛ sèmı̀rkı̀ yãh tɔ́wû tyí, ǹtɛ pè náh ké kɔ́r pĩ.
7 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí,
ńmɔ ye képyɛ́nı̀ tṻ yahlɛ.
8 Nónó pól-á ń dyàh tɛ̃ pɔ sɔkɔ tɛ, yɛ̃́nwóbé ànɛ̂ névye yõ syíkípú ye
pélɛ.† Ǹtɛ, képyɛ́nı̀ náh mó fɛ̃ syi noh pé tyí.
9 Ǹmɔ ye dénsahlɛ. Névi nɛ̂-à de képahlɛ, tɛ̃ kɩ pwah. Tɛ̃ kɩ fɛ̃ n de, tɛ́ kɩ
ǹnɛ n syɩ n wil kɩ ǹ yõkelɛ n wɛ.
10 Tɛ́ yɛ̃́nwó wɔ-à n pi, yĩbe, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́, ànɛ̂ yényêh pɩ yĩn ó ye à
n pɔ. Ǹtɛ ńmɔ pɔ nɛ névye min wɛ, nɛ̂-á plɛ yɩ̃̋.
11 Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy ye ńmɔlɛ. Kàh sɔ̃ n nɔ kũ tyí, képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy n fɛ̃ n
syi ǹ min kɔ̃ ǹ képyɛ́nı̀ yĩnnɛ.
12 Ǹtɛ pó yáhnkɔ̃-ò képyɛ́nfɛ̃ tɛ̃ wɔlɛ, képyɛ́nfɛ̃ kègbɩ náh ǹmɔlɛ dɛ́! Ǹmɔ
yɛ̃́ngbɛ̃́ tyí náh képyɛ́nı̀ nɔ́pilɛ. Képah ye, wàh fyɔ̀ gbɛ̃̄npâh wɛ à n pi, à n
to ǹ tɛ́ képyɛ́nı̀ milki, à kɔ̃ à n pɔ n tɛ̃ sé sɔkɔ, sé tɛ́ló n mó n to n karkɩ.
13 Pó ó kɔ́kɔ́ ye ǹmɔ n yah n kɔ̃ dò. Yíkínɔ́-à sɔ̃ n pɩ képyɛ́nı̀ sɔkɔ, kè
náh n pɩ tirlɛ ǹmɔ yah.
14-15 Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy ye ńmɔlɛ. Sɔ̃-á Sú Liyel ńnɛ n pnɛ, tɛ́ ń tɔ ǹnɛ n
pnɛ, sɛ̃́ ó ye, mé ń képyɛ́nı̀nɛ n pnɛ, sé tɔ mó ńnɛ n pnɛ. Ǹmɔ kɩ ń min kɔ̃
ń képyɛ́nı̀ yĩnnɛ.
16 Képyɛ́nı̀ túkù mɛ ń tyí, nónó-á sè náh mɛ tṻ mè sɔkɔ. Sè kɩ n noh n pi
ń tyí. Mé yĩnɛ mè n kyɩ sè yah n fɛ̃ fɛ̃ n pɔ n kwrɔ n mɔ sè pɩ tũ núkúlɛ,
képyɛ́nfɛ̃‡ núkú ó mó sélɛ n fɛ̃.
17 Ǹmɔ kɩ ń min kɔ̃ kũ sɔkɔ, tɛ́ kɩ tɔ̃ pɔ kè syi n pi. Képah ye, ń tyí nɔ Sú
Liyel tyí.
18 Nɛy náh fɛ̃ ń ko n mɔ n pi dɛ́! Ǹmɔ ye n kɔ̃ ń minnɛ ń gblɔ̃̀y. Tɛ̃̄nwɛnɔ
mɛ ń tyí kɩ fɛ̃ kè kɔ̃, tɛ̃̄nwɛnɔ tɔ̃ mɛ ń tyí kɩ fɛ̃ kè syi ńtɔ̃. Sɛ̃́ ye ń Sú Liyel
nɛ mé pɩ.»
19 Képah tɛ̃̄nɛ, Nsyifunɔ-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé sõnɔ tɔ̃ kah pɩ sé tyí tyílɛ.
20 Pé náhnáh tyah n yo nɛ ńkɛ̃́, sétõ yɔ́-á mɛ ǹ sɔkɔ, ǹ yɔ̃̀gbèkè kɔ̃ kè
yuku. Yõ se tɔ̃ mɛ ké tyí, pè ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ nɩ?

---

* **10:3** 10.3 - Nsyifunɔ tyí sɔ̃̀, képyɛ́nfɛ̃bɩ náhnáh sɔ̃̀ ńkɛ̃̄nɛ pé képyɛ́nı̀nɛ n kwrɔ n mɔ n dah n mɔ n pɔ tṻ núkú sɔkɔ, ǹ tɛ́ ǹnî yɔ́ tɔkɔ n sah, ǎ sélɛ n syɩkɩ lékɑ̂̃hnɛ yɩ̃́pú ànɛ̂ gbɛ̃̄nképèl yĩnnɛ. Pé pól ńkɛ̃̄nɛ yni sah pé képyɛ́nı̀ kɔ̃. Pé képyɛ́nı̀ pé yɩ̃́nɔlɛ n pnɛ. Tyah-à fyɔ̀ dal, pě pé képyɛ́nı̀nɛ n ye n wilki n pɔ sé yninɛ. † **10:8** 10.8 - Yah n tɛ Nsyeremi 23.1-2; Yesekyɛlɩ 34.2-10. ‡ **10:16** 10.16 - Képyɛ́nfɛ̃ nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, ǹ gblɔ̃̀y ye à n ye.

21 Ǹtɛ túkù mó nɛ ńkɛ̃, yɔ̏gbèkè yúkú-ò wɛlɔ náh wɛlɔ nɔ́pilɛ dɛ́! Yɔ̏gbèkè
yúkú-ò se kɩ fɛ̃ yɩ̃́tɩ̃̂ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ nɩ?

Nsyifunɔ túkù-á Yesu yahle dùkù nɛ̂nɛ

22 Képah sɔkɔ, kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́nɛ, syáh yɔ́ sɔ̏ mɛ n syah Yerusalɛmɩ sɔkɔ,
nɛ̂-á Nsyifunɔ dyɔlɛ n to n kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô tɔ̃́nsàhnsɔkɔnɔ tyílɛ.
23 Képah sɔkɔ, Yesu sɔ̏ mɛ n kɔ n kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô párn yɔ́ sɔ̏, nɛ̂-á
pè n ye Salomo párnnɛ.
24 Nsyifunɔ yísyɔ́ mɛ pɔ à mɔ gbɩ̃ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à se kɩ pépi mɔ sah tɔ̀tɔ̀
sɔkɔ, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂ tyí nɩ? Ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, à
kè yo n dal n mɔ pé syah kɛ̀!
25 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé kè yo tɛ yé tyí, ǹtɛ yé náh sɛ̃ ké yɔ̃. Tyi nónó-á
mé mɛ n pɩ ń Sú Liyel yɩ̃n yɔ̃, sépi ye mɛ ń tyílɛ n yo n wah.
26 Ǹtɛ yé náh pɩ ńmɔ képyɛ́nìnɛ sɛ̃, képah ye yé kɔ̃ yé náh sɛ̃ ké yɔ̃.
27 Ǹmɔ képyɛ́nì tɛ̃ wɔ ń wɛynɛ n nohnɩ, mé sélɛ n pnɛ, ànɛ̂ sě ń sɔ̏ tɛ̃.
28 Mé kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ sè kɔ̃. Sé tyí náh n yɩkɩ n yah n pi, ànɛ̂ ǹnî yɔ́
ńtɛ̃ náh fɛ̃ sè tɛ̃ n syi ń gbɔ̏.
29 Ǹmɔ Sú nɛ̂-á sélɛ ń gbɔ̏ dahbɩ, ǹmɔ kal yíyìn póllɛ. Képah ye, ǹnî yɔ́
ńtɛ̃ náh fɛ̃ sè tɛ̃ n syi ǹmɔ gbɔ̏ sɔkɔ.
30 Ǹmɔ ànɛ̂ Sú Liyel mɛ núkúlɛ.»
31 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ tɔ̃ dyêh tɔ̃ nɛ páh Yesulɛ n min n ko.
32 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí nɛ, Sú Liyel gbɔ̏ yɔ̃, páh tyípéplɔ náhnáh pɩ pè wɛ.
Sépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ yɩ̃n se pè n yah n kɔ̃ pé mínnkò-ǹsahlɛ nɩ?
33 Nsyifunɔ mɛ à syah nɛ, tyípépɛ̌y pínɔ́ yɩ̃n náh pé nɛ páh ǹnɛ n min n
ko dɛ́! Ǹtɛ wǎh yo de Liyel tyí képah yɩ̃n-á. Ǹmɔ névi gbɔy kɩ pɔ ǹ gblɔ̌ynɛ
n pɩ Liyellɛ nɩ?
34 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Kè náh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ, Liyel-á nɛ líyelnɔ́-á yélɛ di?§
35 Liyel-á yo mɔ névye nónó tyí, à pè ye líyelnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé se pɩ̃ nɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́-á nɛ̂ yo, kè náh fɛ̃ n milki n pi tɛ́!
36 Tɛ́ Sú Liyel-á ńmɔ nɛ̂ wilki sah ǹ tyí yɔ̃, tɛ́ ń tɛkɩ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́, yé nɛ
máh yo de Liyel tyí, máh sɔ̃́npílɛ yo nɛ Liyel Pídɩ̃́-á ńnɛ nɩ?
37 Máh kɩ mɛ ń Sú Liyel tyípínìnɛ n pí-ńkɛ̃nɛ, yé káh sɛ̃ ń yɔ̃.
38 Ǹtɛ máh kɩ mɛ sélɛ n pɩ, yáh kɩ sɔ̃ mɛ n sɛ̃ n pi ńkɛ̃nɛ ńmɔ yɔ̃, yé sɛ̃
sépi tɛ̃ wɔ yɔ̃; képah sɔkɔ yé kɩ pɩ̃ yɩ̃́ nɛ, máh mɛ núkúlɛ Sú Liyellɛ, ànɛ̂
Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ ńnɛ.»
39 Képah tɛ̃nɛ, pè tɔ̃ nɛ páh Yesulɛ n tɛ̃. Ǹtɛ à pwah pé tyí.
40 Képah náh, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ yuku Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ, à kyɩ tɛ̃ ńyɑ̃h
sɔkɔ-á Nsyɔ̃ ǹgbò tyah névye wèlnwílkìnɔ́lɛ.*
41 Névye náhnáh mɛ kyɩ ǹ tnɔ̂, tɛ́ mɛ yo tɩ̃ nɛ, Nsyɔ̃ náh gbɩ̌l tir yɔ́ ńtɛ̃
pɩ. Ǹtɛ wǎh tyi nónó pól yo dɩ̃́ mɛ̀ tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ.
42 Képah sɔkɔ, névye náhnáh mɛ sɛ̃ Yesu yɔ̃ nɛ́npɔ́.

11

Lasarɩ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yîlkînmɔnɔlɛ

§ **10:34** 10.34 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 82.6. * **10:40** 10.40 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.28.

1 Dɩ́ yɔ́ lésõ mɛ ńyân syɩkɩ, pè n ye Lasarɩlɛ. À sȍ mɛ Betani kwil sɔkɔ,
képah nɛ̂ sɔkɔ-á sȍ ǹ dósyɔ́lɛ, pè n ye Mari ànɛ̂ Martɩlɛ.
2 Kénɛ Mari mè wɔ ye lésõ làsèkwěl yɔ́ kwɛ mɔ Yesu gbyȇh yõ, tɛ́ sè kele
ǹ yȍyénnɛ.* Ǹmɔ dódɩ̋ Lasarɩ ye sȍ n yɔ.
3 Képah sɔkɔ, ǹ dósyɔ́ mɛ tɛ̃ntȍ mɔ Yesu tyí nɛ, pé yȍtɛ̃, ǹ kódɩ̋ Lasarɩ
náh mɛ lènɔlɛ.
4 Yesu-á képah noh, à nɛ ńkɛ̃, Lasarɩ ńyân mè náh pɩ ǹ ko ko ńyânnɛ.
Ǹtɛ kăh kɩ Liyel yȍtɔ̃rɩ́ wɛ̃kɩ, tɛ́ kɩ tɔ̃ ǹ Pɩ́dɩ̋ yȍtɔ̃rɩ́ wɛ̃kɩ.
5 Tɛ́ Martɩ, ànɛ̂ Mari, ànɛ̂ pé dódɩ̋ Lasarɩ tyí sȍ nɔ yɩ̋ Yesu tyí.
6 Ǹtɛ ńyăh sɔkɔ-á sȍ Yesulɛ tɛ́ pè pɔ Lasarɩ ńyân tyí yo ǹ tyí, à tɔ̃ wũ
nɛ́npɔ́ à sèpȉn nínȉ pɩ.
7 Képah náh, à yo ǹ tȍ sɑ̋hpú tyí nɛ, pè yɛ pé pé syɩ n yuku Nsyude
gbɛ̆nyah sɔkɔ.
8 Wăh yo sɛ̃, pè mɛ nɛ, kwɔ́-ò dɩ́, nɛ́npɔ́ sɔkɔ kó lésõ pè n yah n kɔ̃ ǹ
mínkò-ǹsahlɛ dyêhlɛ sɛ̃ yɔ̀ sɛ̃ yɔ̀, tɛ́ à tɔ̃ n yah n kɔ̃ ǹ syínyuku-ńsahlɛ
nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɩ?
9 À mɛ yo pé tyí nɛ, lɛ́rínɔ́ gbɔ̃ninɔ́ kó gbȉyȉkȉ sɔkɔ nɩ? Névi nɛ̂-à n kɔ
tyah kyòolɛ, kèkɔ̃yɔ̋ kyòo-á à n nɛ n yah. Képah-á, tɛ̃ gbáhkȉ mínɔ́ náh nɔ.
10 Ǹtɛ névi nɛ̂-à n kɔ lékɑ̂hnɛ kyòo kɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ gbáhkȉlɛ n mɩ.
11 Wɛlɔ nópi yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ, pépi kódɩ̋-á mɛ dɔy sɔkɔ,
ǹtɛ páh kɩ kyɩ à yilki mɔ.
12 Képah sɔkɔ, ǹ tȍ sɑ̋hpú mó nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃, dɔy sɔkɔ-à kɩ nɛ̂ Lasarɩlɛ, wăh
kɩ dɛ.
13 Ǹtɛ Yesu wɛy sɔkɔ, Lasarɩ kúnɔ́ tyí ye à yo, tɛ́ ǹ tȍ sɑ̋hpú wɔ mó wɛ
nɛ dɔy gbɔy tyí-á à yo.
14 Kăh pɩ sɛ̃, Yesu kè yo yɩkɩ mɔ pé tyí nɛ Lasarɩ-á ku.
15 Ǹtɛ péwɔ mɛ́-ńkɛ̃nɛ sȍ nɛ́npɔ́, képah-á mɛ nɔ yɩ̋ péwɔ tyí pépi yĩnnɛ.
Kăh pɩ sɛ̃, păh kɩ sɛ̃ yɩ̋ péwɔ yõ. Tɛ́ núkúnúkú, pè yɛ pé sɔkɔ ǹ tnɔ̂.
16 Képah sɔkɔ, Toma nɛ̂-á pè n ye Didiminɛ,† ǹmɔ pé no syah nɛ, pè yɛ
pépi tɔ kyɩ ku ǹnɛ wɛ̃ tyí.
17 Yesu-á yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ gbɩ̋ nɛ̂nɛ, à kyɩ nɛ yah Lasarɩ lékó sȍ sèpȉn ǹyȇh
pɩ tɛ diki sɔkɔ.
18 Yé yah, Betani ànɛ̂ Yerusalɛmɩ wrɔ́ náh sȍ mɛ kah gbɛ mɔ. Kè sȍ mɛ
kílónɔ́ tɔ̃́nɔ́ kénkɔ̃lɛ.
19 Képah ye, Yerusalɛmɩ tãn náhnáh sȍ mɛ pɔ Martɩ ànɛ̂ Mari yétĩ kélé-
ńsah pé dódɩ̋ yáhnkwlɔnɔ sɔkɔ.
20 Martɩ-á fyɔ̀ noh nɛ Yesu-á mɛ n pi, à kyɩ à yohnɩ. Tɛ́ Mari wɔ sȍ mɛ
kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ gbô sɔkɔ.
21 Képah sɔkɔ, Martɩ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé yȍtɛ̃, wàh sȍ mɛ ásȍ sɔkɔ, pé
dódɩ̋ náh náhkɩ n ku n pi.
22 Ǹtɛ núkúnúkú ńtɛ̃ fyé sɔkɔ, páh pĩ nɛ wàh kɩ sɔ̃ tir dùkù nɛ̂ yah kɔ̃
Liyel tyí, wăh kɩ kè pɩ ǹ tyí.
23 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á dódɩ̋ lékó kɩ yilki mɔ.»
24 Wăh yo sɛ̃, Martɩ nɛ, páh pĩ nɛ lékyî-à kɩ pɔ n yilki n mɔ gbȉyȉkȉ tɛ́y
sõlɛ, ǹ tɔ lékó-á kɩ yilki mɔ.

* **11:2** 11.2 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 12.1-3. † **11:16** 11.16 - Didimi kɔ́r ye kènȉnȉnɛ.

25 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Ŋ́mɔ ye lékyɩ̂ yɩ́lkɩ́nmɔ-ò ànɛ̂ minnɛ.
Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, tɛ̃-à sɔ̃ ku, à kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ;
26 ànɛ̂ névi nɛ̂-à mɛ min sɔkɔ tɛ́ sɛ̃ ńmɔ yõ, tɛ̃ náh tɔ̃ n ku n yah n pi
Liyel tyɩ́ tɩ̃nnɛ. Ɑ́ se sɛ̃ képah yõ, Martɩ?»
27 Martɩ mɛ nɛ, àwe-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃, páh sɛ̃ ké yõ nɛ ǹmɔ-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, nɛ̂-á ǹ Pɩ́dɩ́nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃ yɩ̃nɛ à pɔ kèkõyṍ.

28 Képah yóntɛnɔ náh, à ǹ syɩ kyɩ plɔ yo ǹ gbɛ̃nsɛ̂ Mari tyɩ́ nɛ, kwɔ́-ò dɩ́-á
mɛ de n tɛ. Tɛ́ wăh mɛ ǹnɛ n ye.
29 Mari-á fyɔ̀ képah noh, à núkú yuku à sɔkɔ Yesu tnɔ̂.
30 Yesu náh tɔ̃nì sɔ̃ mɛ de kwil sɔkɔ. Ɑ̀ sɔ̃ mɛ fɩ́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃ Martɩ pɔ à
yohnɩ.
31 Tɛ́ Yerusalɛmɩ tãn nónó-á sɔ̃ mɛ Mari tnɔ̂ gbô sɔkɔ, mɛ ǹ yétɩ̃nɛ n kele,
pépi-á à wɛ à yuku wil súú sɛ̃, pè ǹ sɔ̃ tɛ̃. Pè sɔ̃ mɛ n sõ nɛ, pɔ̀ gbó-ńsah-á
à n yuku diki yõ.
32 Ǹtɛ Mari-á kyɩ yɩ̃ni tɛ̃ Yesu mɛ́-ńsah sɔkɔ, tɛ́ à wɛ, à gbètukunɔ di Yesu
yah sɔkɔ tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé yɔ̃tɛ̃, wàh sɔ̃ mɛ ásɔ̂ sɔkɔ, pé dódɩ́ náh náhkɩ n
ku n pi.
33 Képah sɔkɔ, Yesu-á à wɛ à mɛ n gbo à tahlɩ ǹ tɛ́kɩ́nmɔpu tyɩ́, kè ǹ nɩ
kah tɛ̃ képékèyɔ̂, ǹ yah kwɔ.
34 Ɑ̀ mɛ nɛ, ńyãh sɔkɔ se pè yɩ̃ ǹ lékólɛ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé yɔ̃tɛ̃, à
pɔ kyɩ yah.
35 Képah sɔkɔ, Yesu yétɩ̃ kwɛ.
36 Képah tɛ̃nɛ, ǹ tɛ́kɩ́nmɔpu nɛ, pè yah, ǹ tyɩ́-á sɔ̃ mɛ nɔ yɩ̃́ ǹ tyɩ́ dɛ́!
37 Tɛ́ tɔ̃ mɛ n yo nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á yɩ̃́tû dɩ́ yɩ́ yɩkɩ, à kó sɔ̃ fɛ̃ kũ yah kõ n pi
Lasarɩ tyɩ́ nɩ?

38 Képah sɔkɔ, kè tɔ̃ Yesu nɩ kah tɛ̃ képékèyɔ̂, à mɛ sɔkɔ diki yõ. Tɛkɩ diki
ye sɔ̃ kélɛ, tɛ́ ké yah mɛ vɩ́kénɔ́lɛ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ.
39 Yesu mɛ yo no tyɩ́ nɛ, pè dáhkì mè tɔkɔ tɛ̃ yõ. Lékókè dósɛ̂ Martɩ mɛ
à syah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹ yɩ́nɔ́ sèpɩ̃n ǹyɛ̂h-á yɔ̀. Wăh kɩ mɛ n põ dò.
40 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Mé náh kè yo á tyɩ́ nɛ, wáh kɩ sɛ̃ ń yõ,
á yɩ́-á kɩ tɛ̃ Liyel yɔ̃tɔ̃rɩ́ yõ di?»
41 Képah tɛ̃nɛ, no mɛ dáhkì tɛ̃ yõ. Yesu mɛ ǹ yah yɔ̃ yɩ̂nyõ tɛ́ nɛ: «Bɔ̃, mé
n wɛkɩ á tyɩ́ wáh sɔ̃npɩ́ ń nɩ́rɩ tɛ̃.
42 Mé pɩ̃ nɛ wáh mɛ ń nɩ́rɩ̀lɛ n tɛ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Ǹtɛ mé kélɛ n yo tɔ́wû mè
yɩ̃nnɛ nɛ̂-á ń mɔ gbɩ̃ sah yɔ̀, nɛ pè sɛ̃ ké yõ nɛ, áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ.»
43 Képah yóntɛnɔ náh, à kah yo mɔ nɛ ńkɛ̃: «Lasarɩ, wil nɛ́npɔ́!»
44 Képah sɔkɔ, Lasarɩ nɛ̂-á sɔ̃ ku, à yuku wil ǹ gbyɛ̂h ànɛ̂ ǹ gbɛ̃nnɛ
púkúbɩ́nɔ́lɛ fwɔ gbrólɛ; tɛ́ ǹ yèpɔ mɛ fɔ́kɔ́nɔ́lɛ fwɔlɛ. Yesu mɛ yo pé tyɩ́
nɛ, pè à wah mɔ, pè mó yɛ à kõ à nɛ n yuku.

Nsyifunɔ yɔ̃tãm mɛ n yah n kɔ̃ Yesu kònmɔ-ńsahlɛ

45 Névye nónó-á sɔ̃ mɛ pɔ Mari tnɔ̂, tɛ́ pɔ Yesu tyɩ́pɩ́nɩ́ mè wɛ sɛ̃, pé
náhnáh sɛ̃ Yesu yõ.
46 Ǹtɛ pé túkù wɔ mó kyɩ ǹ tyɩ́pɩ́nɩ́ mè sèsahrɩ yah sah Farisi wɛ̃kì kɔ́pú
tyɩ́.

47 Kăh mó pɩ sɛ̃, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú ànɛ̂ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm mɛ pé no
tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ ye, pè kɔ̃ tɛ̃ ké tyí sɔkɔ. Pè wɛ̃ syah nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-á mɛ gbɩ̌l
tyilɛ n kah n pɩ dɛ́, sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ?
48 Páh kɩ à sah à yɔ̃ sɔkɔ sélɛ n pɩ sɛ̃ yɔ̀, no pól-á kɩ sɛ̃ ǹ yɔ̃. Ǹtɛ képah-à
pɩ, Wrome tãn-á‡ kɩ yuku pépi Liyel ní-ńsah gbô sɔ, tέ kɩ pépi yɩ̀kɩ̀ tyí yɩkɩ.
49 Ǹtɛ pé sɔkɔ yɔ́ lésɔ̃ mɛ, pè n ye Kayifilɛ. Léyílɛ, ǹmɔ ye lésɔ̃ sárká
syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Ǹmɔ mɛ pé no syah nɛ: «Yé náh kwâh yɔ́lɛ n
pnɛ dɛ́!
50 Yé náh pɩ̃ nɛ, dɩ̃́ nɛ́núkù-à kɩ ko mɔ ápi yɩ̀kɩ̀ swɔ kè kɔ̃ kè wɛ pwah,
képah-á kɩ nɛkɩ kal ápilɛ ǹ tɛ̃̀nɔ́lɛ min sɔkɔ, tέ á yɩ̀kɩ̀ pól tyí mó pɔ yɩkɩ
di?»
51 Ǹtɛ ǹmɔ yah yɩ̃̃́ náh sɔ̃̀ à yo tyi nɔ́pilɛ dɛ́! Wăh sɔ̃̀ mɛ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ léyílɛ sɛ̃, képah ye Liyel mɛ tɛ̃ntɔ̃̀lɛ à kɔ̃ à syi yo sah nɛ, Yesu-á
yɩ̃nɛ à ku ǹ yɩ̀kɩ̀ névye yɩ̃nnɛ.
52 Tɛ́ ǹ yɩ̀kɩ̀ névye ó yɩ̃n náh à kɩ n ku n pi dɛ́, ǹ kúnɔ́ kɩ Liyel wɛ̃́npɩ̀ pól
tɔ tuke mɔ pɩ núkúlɛ, pépi nónó-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃.
53 Kayifi-á fyɔ̀ képah yo, à tɔkɔ lésɔ̃ tyí, pè núkú Yesu kònmɔnɔ sah
gbáhkɩ̀ yɔ̃.
54 Kăh pɩ sɛ̃, Yesu náh tɔ̃ mɛ n gblɔ̃̌ynɛ n wilki n mɔ kwèyy Nsyifunɔ yah.
À̰ yal ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, pè kyɩ tɛ̃ kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Yefrayiminɛ. Képah
sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃nyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ gbɛ̃́nnɩ tnɔ̂.
55 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh-á sɔ̃̀ mɛ de n tɛ sɛ̃, névye náhnáh sɔ̃̀ mɛ
n wil gbnɔ sɔkɔ, tέ mɛ n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ syáh
mɛ̀ dyàh tɛ̃, nɛ pé kyɩ pé gblɔ̃̌y tɔ̃ n sah, à yɩ̃nɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ.
56 Păh sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n yah n
kɔ̃, tέ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃́, kè se mɛ sɔ̃ nɩ? À̰ se kɩ pyɛ̌ yɛ wũ syáh
mɛ̀ sɔkɔ pɔ́nɔ́lɛ nɩ?
57 Tɛ́ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú lésɔ̃ mɛ ké gbah yo
sah tɛ névye tyí nɛ, nɛ̂-à fyɔ̀ Yesu mɛ́-ńsah pɩ̃, tɛ̃ pɔ kè yo pé syah, pé kɔ̃
pé à wɛ tɛ̃.

12

Mari làsèkwěl mɔ́nɔ́lɛ Yesu gbyɛ̃̂h yɔ̃

1 Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔ̃̀ mɛ wũ sèpɩ̃̀n kénúkòlɛ, tɛ́ Yesu mɛ kyɩ
Betani kwil sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀ Lasarɩlɛ tɛ̃nɔ́lɛ, wăh nɛ̂ lékó yilki mɔ.
2 Pè mɛ yɔ̃ke yah Yesu kɔ̃ nɛ́npɔ́. Martɩ sɔ̃̀ mɛ yɔ̃kelɛ n dibi, tέ yɔ̃ke mɛ̀
yɔ̃́pú sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ Lasarɩlɛ.
3 Képah sɔkɔ, Mari mɛ làsèkwěl dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ lítír tɔ́ní tɔkɔ, nɛ̂-á pè nardɩ
kɔ́kɔ́lɛ kè pɩ. Tɛ́ pɔ kè kwɛ mɔ Yesu gbɛ̃́náhlɔ́ yɔ̃, tέ kè kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ.*
Làsèkwěl mɛ̀ pãn mɛ wɔ̀kɔ̀ pól tɔkɔ.
4 Képah tɛ̃nɛ, Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩ nɛ̂-á Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́lɛ, tɛ́ kɩ sɔ̃̀
pɔ n vi n pi Yesu náh, ǹmɔ nɛ,
5 kwâh nɛ̂ se pɩ tέ làsèkwěl mɛ̀ náh yãm deniye pɔ́ plɔ́† kyɛtɔ̃nínɛ, à ké
pɔ́ dibi yãm tãn kɔ̃ nɩ?

‡ **11:48** 11.48 - Wrome tãn nónó tyí-á n yo ásɔ̃̀ sɔkɔ yɔ̀, yɔ̃̀tãm ye sɔ̃̀ pélɛ Nsyifunɔ yɔ̃. * **12:3** 12.3 - Yesu mɛ gbɩ̃́nɛ, nɛ́npɔ́ tãn sɔ̃ ńkɛ̃́nɛ pé gbalɩ kɛ̃kɩ n tɛ̃ yɔ̃kelɛ n yɔ̃. † **12:5** 12.5 - Légbɩ̃́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbɩ̃̀yɩ̀kɩ̀ núkú tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ dannɛ.

6 Ǹtɛ yãm tãn yãm náh sɔ̀ tɛ̃ ǹnɛ dɛ́, yɛ̃nwó ye sɔ̀ ǹnɛ képah ye à kɔ̃ à
képahlɛ n yo. Pɔ́ dú sɔ̀ mɛ ǹmɔ tyí. Tɛ́ pǎh nónónɛ n dah n mɔ n pɔ, ǎ sélɛ
n yĩ.
7 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Pi yah vínɔ́ sah kénòh! À ye képah pɩ sah ńmɔ
lékó yĩ sõ yĩnnɛ.
8 Yãm tãn kɩ mɛ ànɛ̂ yélɛ sétáh yõ sõmɛsɔ̃́. Ǹtɛ ńmɔ wɔlɛ, ńmɔ náh n mɛ
n pi yélɛ sétáh yõ sõmɛsɔ̃́.»
9 Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃-á pɔ noh nɛ Yesu-á mɛ Betani kwil sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè kyɩ
nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Yesu ó yĩn náh sɔ̀ pè kyɩ dɛ́, Lasarɩ nɛ̂ lékó-á Yesu yilki mɔ,
ǹmɔ tɔ wɛ yĩn ye sɔ̀ pè kyɩ.
10-11 Ǹtɛ Lasarɩ mɛ̀ yĩnnɛ, névye náhnáh sɔ̀ mɛ pélɛ n syɩ sárká
syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm náh à n vi n mɔ n pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Képah ye, sárká
syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm mɛ Lasarɩ tyí yo syɩ nɛ, páh kɩ ǹ tɔ ko mɔ.

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ

12 Ké ɗ̃indallɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ nɛ̂-á sɔ̀ mɛ pɔ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ,
pè kè noh nɛ Yesu-á mɛ n pi Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
13 Pè mɛ sãm yɩ̃̀ngbɜ̃̀n kɔ̃lɩ tɛ̃ yĩn,‡ tɛ́ wil kwil sɔkɔ à kyɩ à yohnɩ. Pè sɔ̀
mɛ gbo mɔ tũ nɛ: «Wosana!§ Nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩn yõ, Liyel sãm mɔ
ǹ sɔkɔ,* ǹmɔ nɛ̂-á Yisrayel yɔ̃̀tɛ̃ ɗ̃́inɛ.»
14 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ńkwɛ̃ndyípíkɩ̀ yɔ́ wɛ, tɛ́ dɔkɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ yõ, à yĩnɛ
sɔ̃-á kélɛ wɜ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́béy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
15 «Yerusalɛmɩ† tãn, yé káh tíkí pɩ.
Yé yah, yé yɔ̃̀tɛ̃ mɛ n pi.
À mɛ dɔ́kɔ́ntɛ̃nɔ́lɛ ńkwɛ̃ndyípíkɩ̀ yɔ́ yõ sɔkɔ.»‡
16 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̀ sɜ̃́hpú náh sɔ̀ mɛ tyi nɔ́pi pínɔ́ yõ pĩ. Ǹtɛ wǎh pɔ
dɔkɔ ǹ tɔ̃rí yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pé dyɔ to kɔ̃ nɛ, kǎh lésõ wãrkɩ sah sɔ̃ ǹ tyí sɔkɔ
Liyel wɛy sɛ́béy sɔkɔ, sɛ̃-á kè pɩ ǹ tyí.
17 Képah tɛ̃nɛ, Yesu-á lésõ Lasarɩ lékó ye yah, à à yilki mɔ wilki diki sɔkɔ
nónó yɩ̃́ yah, pépi mɛ tyah kélɛ n yah n yãh n kɔ̃.
18 Névye-á kénɛ gbɩ̃̀l tir pínɔ́ noh sɛ̃, pè wil pɔ Yesu yohnɩ.
19 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, pè kó kè wɛ nɩ, pépi
náh tɔ̃ fɛ̃ n tɛ̃ n pi dò. No pól-á mɛ ǹ sɔ̀ tɛ̃.

Yesu mɛ ǹ tɔ̃rí ànɛ̂ ǹ kũ tyílɛ n yo

20 Névye nónó-á sɔ̀ mɛ pɔ syáh mɛ̀ sɔkɔ Yerusalɛmɩ, nɛ pé pɔ Liyel yĩn
gbilki, Nsyifunɔ náh sɔ̀ pé túkùlɛ.
21 Kénɛ névye nónó-á Nsyifunɔ náh pélɛ, pépi mɛ nɔ de Filipi tnɔ̂ ǹmɔ
nɛ̂-á n wil Betisayida kwil, Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. Tɛ́ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, pé
yɔ̃̀tɛ̃, páh mɛ ké tyí nɛ pé Yesu wɛ.
22 Kǎh pɩ sɛ̃, Filipi mɛ kè yo Andre tyí. Andre mɛ tahlɩ ǹ tyí pè kyɩ kè yo
Yesu tyí.

---

‡ **12:13** 12.13 - Sãm yɩ̃̀ngbɜ̃̀n kɔ̃lɩ̀ntɛ̃nyĩnnɔ mɛ̀nɛ ásɔ̂ sɔkɔ, Yesu ye pè n gbilki. § **12:13** 12.13 - Pàh nɛ Wosana, ǹgbòlɛ sɔ̀, ké kɔ́r ye á pwah n mɔ núkúnúkú! Ǹtɛ ásɔ̂ sɔkɔ, gbílkínɔ́ ye sɔ̀ pè n gbilki Yesulɛ. * **12:13** 12.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.25-26. † **12:15** 12.15 - Yerusalɛmɩ yĩn yɔ́ ye sɔ̀ Siyõnɛ. ‡ **12:15** 12.15 - Yah n tɛ Nsakari 9.9.

23 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbĩ nê sɔkɔ-á Névi Pídí̃§ kɩ n dɔkɔ
n pi ǹ tɔ̃rí yõ, képah ye sɛ núkúnúkú yɔ̀.
24 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́ sèmukɔ pi náh duku mɔ sétáh
sɔkɔ kè fi tɛ́ ké pi ku, kè n tɛ̃ ké gblɔ̌y. Ǹtɛ kàh duku mɔ à fi tɛ́ ké pi ku, kè
n kwel.
25 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y ó minnɛ n mɔ n kõ, tɛ̃ min tyí kɩ yɩkɩ. Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ
minnɛ n mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ Liyel tɔ̃rí yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ.
26 Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé tɔ̃̀lɛ n pɩ ńmɔ tyí, tɛ̃ ń sɔ̃̀ tɛ̃. Képah sɔkɔ,
máh mɛ ńyãh sɔkɔ, nɛ̂-á tɔ̃̀lɛ n pɩ ń tyí, ǹ tɔ kɩ mɛ nɛ́npɔ́. Névi nɛ̂-à tɔ̃̀lɛ n
pɩ ńmɔ tyí, ń Sú Liyel kɩ ǹ yõ yɔ̃.
27 Tɛ́ núkúnúkú, ń fɔkɔ mɛ fɛ̃kɩ. Ǹtɛ mè yo sɔ̃́? Mé se n yo Sú Liyel tyí
nɛ, à káh n yɛ yèvyãhrɩ mɛ̀ ń wɛ? Ǹtɛ ɔ̃̄ɔ̃ dɛ́, yèvyãhrɩ mɛ̀ yĩn ye mé pɔ
tɔ́tɔ́.»
28 Képah tɛ̃nɛ, à nɛ: «Bɔ̌, gbílkínɔ́ sah á yĩn yõ.» Wǎh yo sɛ̃, yĩ́npɔ̃ yɔ́ wil
yĩ̂nyõ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Mé ń yĩn gbilki tɛ, tɛ́ mé kɩ kè gbilki n pi ńtɔ̃.»
29 Tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ yĩ́npɔ̃ mɛ̀ noh, pè nɛ gbɛ̃nséntã́hkɩ̀-á gboke.
Túkù mó nɛ, yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́-á yo mɔ Yesu tyí.
30 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Wɛy nɛ̂-á yé noh yɔ̀, kè náh yo
ńmɔ yĩnnɛ, kè yo yépi yĩnnɛ.
31 Liyel kɩ lékàhlɛ kèkõyɔ̃́ névye kɔ̃ n pi núkúnúkú sɛ̃ yɔ̀. Núkúnúkú, à
kɩ kèkõyɔ̃́ névye fnɛ̀-ò* yĩni yal.
32 Ǹtɛ mâh pɔ dɔkɔ mɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, mé kɩ névye póllɛ pɔ ń gblɔ̌y tyí.»
33 Yesu-á sɔ̃̀ nɛ n ku n pi dùkù nɛ̂nɛ, képah ye à wɛ̃kɩ ǹ wɛy mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀.
34 Képah sɔkɔ, tɔ́wû mɛ̀ névye mɛ yo ǹ tyí nɛ, pépi-á kè wɛ Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ náh n ku n yah n pi. Tɛ́ ǹmɔ se
sɔ̃́npílɛ pɔ n yo nɛ, Névi Pídí̃-á yĩnɛ à dɔkɔ mɔ nɩ? Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó se mó Névi
Pídí̃ mɛ̀nɛ nɩ?
35 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kyòo mɛ̀nɛ, kè mɛ sɛ̃ yé wrɔ́ kɩ
wrɔ́ kwéy yɔ́ pɩ n pi. Tɛ́ névi nɛ̂-à n kɔ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh ǹ yúkú-ńsahlɛ
n pnɛ. Képah ye, kyòo mɛ̀-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ yɔ̀, yé nɛ n kɔ ké sɔkɔ, fɛ̃ntũ̂
káh pɔ yé kwɔkɩ tɛ̃.
36 Kyòo mɛ̀nɛ, kǎh mɛ yé wrɔ́ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yé sɛ̃ képah yõ. Képah sɔkɔ, yé
kɩ pɩ kyòolɛ képah tyí kɔ̃lɛ.»
Yesu-á képah yo tɛ, à yal pé tnɔ̂ à kyɩ wɔ̃bɩ fíí pélɛ.

Névye náhnáh náh sɛ̃ Yesu yõ

37 Yesu sɔ̃̀ gbǐl tyi náhnáh pɩ pé yĩ́ yah, ǹtɛ képah fyé yõ, pè náh sɛ̃ ǹ yõ.
38 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi tyíyónɔ́ nɔ́pi ye wil ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀. Á lésõ nɛ
ńkɛ̃:
«Tɛ̃ ǹgbɛ̃, nɛ̂ sɛ̃ ápi tyíyónɔ́ yõ?
Á á tɛ̃npnɛ̀nɔ́lɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ?»†
39 Tɛ́ tir nɛ̂ yĩn-á pè náh sɔ̃̀ fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yõ, képah yah ye Yesayi tɔ̃ yo nɛ
ńkɛ̃:
40 «Liyel pé yĩ́ wɔ,
tɛ́ pé lékã́m yah vike,

§ **12:23** 12.23 - Yesu-à Névi Pídí̃ tyílɛ n yo, ǹ gblɔ̌y tyí ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n yo. * **12:31** 12.31 - Kèkõyɔ̃́ névye fnɛ̀-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye. † **12:38** 12.38 - Yah n tɛ Yesayi 53.1.

nɛ pé yɪ̃́ káh fɛ̃ nɛ n yah,
pè káh tir yɔ́ tyɪ́ yah wɛ,
pè mó vi mɔ Liyel wɛ̃kɪ̀ yõ,
à kɔ̃ à pè wɛ dɛ mɔ.»‡

41 Yáh wɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi képahlɛ n yo, à lésõ kwãh tɛ̃ Yesu
tɔ̃rɪ́ wɛ, képah ye à kɔ̃ à ǹ tyɪ́lɛ n yo.§

42 Tɛ́ képah fyé yõ, yɔ̃̀tãm náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ Yesu yõ. Ǹtɛ Farisi wɛ̃kɪ̀ kópú
tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃ nɛ, pè káh pɔ pé yĩni wilki pé wɛ̃kɪ̀ sɔkɔ. Képah ye, pè náh
kè wilki mɔ nɛ, páh sɛ̃ ǹ yõ.

43 Yáh wɛ pè képah pɪ, névye-á mɛ gbɪ̂lkínɔ́ nɛ̂nɛ n sah pé yõ, képah tyɪ́
sɔ̃̀ mɛ pé tyɪ́ kal Liyel tyɪ́lɛ.

44 Képah sɔkɔ, Yesu wɛkɪ yɪ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃́: «Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ,
ńmɔ ó yõ náh tɛ̃ sɛ̃ dɛ́, Liyel nɛ̂-á tɛkɪ mɔ ńnɛ, ǹmɔ tɔ yõ ye tɛ̃ sɛ̃.

45 Tɛ́ névi nɛ̂-à ńmɔ wɛ, ń tɛ́kínmɔ-ò ye tɛ̃ wɛ.

46 Ǹmɔ pɔ kèkõyɔ̃́ à pɔ pɪ kyòolɛ, nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, tɛ̃ káh tɛ̃ fɛ̃́ntũ̂
sɔkɔ.

47 Ǹmɔ náh pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, nɛ mé pɔ lékàhlɛ névye kɔ̃. Mé pɔ nɛ kèkõyɔ̃́
névye pwáhnmɔnɔ wɛ. Képah ye, névi nɛ̂-à ń wɛlɔ noh, tɛ́ à náh mɛ n kɔ
sé wɔ̃̀l yõ, ńmɔ náh kɪ n kɔ̃ n pi tɛ̃nɛ lékàhlɛ dɛ́.

48-49 Wɛy nɛ̂-á mé yo yɔ̀, képah ńtɛ̃ ye kɪ lékàhlɛ tɛ̃ kɔ̃ n pi gbɪ̃̀yɪ̃̀kɪ̀ tɛ́y
sõlɛ. Ǹ gblɔ̃y yah yɪ̃́ɪ̃́ náh mé yo wɛlɔ nɔ́pilɛ dɛ́! Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɪ mɔ ńnɛ,
máh yĩnɛ mè nɛ̂ yo, ànɛ̂ máh yĩnɛ mè kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɪ, ǹmɔ ye yo sélɛ ń tyɪ́
nɛ mé pɪ. Képah ye, névi nɛ̂-à ń yahle, tɛ́ à náh mɛ ń wɛynɛ n mɔ n kɔ̃,
nɛy mɛ tɛ, nɛ̂-á kɪ lékàhlɛ tɛ̃ kɔ̃ n pi.

50 Tɛ́ ńmɔ mó tɔ̃ pĩ nɛ Liyel-á nɛ̂ kɔ̃ sah, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ-á névye kɪ fɛ̃
tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. Sú Liyel-á wɛy mè yo sɔ̃́ ń tyɪ́, sɛ̃́ ye mé n yo kélɛ yé tyɪ́.»

13

Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbyɛ̂h wu

1 Nsyifunɔ yɔ̃rɪ tyɛ́nɔ́ syáh kɪ sɔ̃̀ n pɪ n pi dɪ̃ndallɛ. Yesu sɔ̃̀ pĩ nɛ pé yálnɔ́
gbĩ-á sɛ kèkõyɔ̃́, páh kɪ n sɔkɔ n pi Sú Liyel tyɪ́. Ǹ sɔ̃̀ tɛ̃pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ
kèkõyɔ̃́, pé tyɪ́ sɔ̃̀ mɛ nɔ́nɔ́lɛ ǹ tyɪ́. Pé tyɪ́ nɔ kah mɔ ǹ tyɪ́.

2 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ yõkelɛ n yõ. Tɛ́ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ sɔ̃̀ mɛ kè dahbɪ
tɛ Simo Yisikariyɔtɪ pídɪ̃́ Nsyudasɪ nɪ sɔkɔ nɛ, à vi Yesu náh.

3 Yesu sɔ̃̀ pĩ nɛ Sú Liyel-á tyi pól dahbɪ péwɔ gbɔ̃̀. Ǹmɔ tyɪ́-á pé wil à pɔ,
tɛ́ páh kɪ pé syɪ sɔkɔ ǹmɔ tyɪ́.

4 Képah sɔkɔ, pǎh mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, à yuku yĩn, tɛ́ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ dɛ
sah, tɛ́ fwɔ yɔ́ tɔkɔ toh ǹ syĩ sɔkɔ.

5 Képah náh, à ni du mɔ dú yɔ́ sɔkɔ, à tyah ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbyɛ̂hnɛ n wu
kélɛ, tɛ́ sélɛ n tuke fwɔ mɛ̀nɛ, nɛ̂-á à toh ǹ syĩ sɔkɔ.

6 Kǎh pɔ syɪ Simo-Pyɛrɪ tyɪ́, à Yesu syah nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á TƐ̃̀ ǸGBƐNƐ
ǹmɔ kɪ n yah n kɔ̃ péwɔ gbyɛ̂h wú-ńsahlɛ nɪ?

7 Yesu mɛ yo ǹ tyɪ́ nɛ, nɛ̂-á péwɔ n pɪ yɔ̀, ǹmɔ náh fɛ̃ ké tyɪ́ yah wɛ n pi
núkúnúkú lɔ́! Ǹtɛ náh-á à kɪ pɔ ké tyɪ́ yah wɛ n pi.

‡ **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Yesayi 6.9-10. § **12:41** 12.41 - Yah n tɛ Yesayi 6.1-5.

[8] Pyɛrɩ tɔ̃ yuku à syah nɛ, póllɛ, à náh pé gbyɛ̂h wu n pi. Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Wáh kɩ yɛ ń kɔ̃ mé á gbyɛ̂h wú-ńkɛ̃nɛ, á vyãh kɩ dɛ
ńmɔ tyi sɔkɔ.»
[9] Képah tɛ̃nɛ, Simo-Pyɛrɩ yo ǹ tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, kàh pɩ sɛ̃ kè káh yĩn pé
gbyɛ̂h ó tyí, ńkɛ̃ à pé gbɛ̃̀n ànɛ̂ pé yõ tɔ wu.
[10] À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à ni wel tɛ, tɛ̃ n nɛ n mɛ yályál. Képah ye,
à wil ǹ gbyɛ̂h tyí sɔkɔ, yõ náh tɔ̃ ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ tɛ̃ wil pól tɔ̃nwunɔ tyí. Yépi
mɛ yályál. Ǹtɛ yé pól tɛ̃ wɔ náh mé n ye dɛ́!»
[11] Névi nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ pɔ n vi n pi Yesu náh, Yesu sɔ̃̀ mɛ à pĩ tɛ. Képah ye à
kɔ̃ à nɛ, pé pól tɛ̃ wɔ náh pé nɛ pǎh mɛ yályál dɛ́!
[12] Wǎh pé gbyɛ̂h wu tɛ, à tɔ̃ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ mɔ pɔ kɔ̃ tɛ̃ yõke yɔ̃́-ńsah
ńtɔ̃. Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Máh nɛ̂ pɩ yé tyí sɛ̃ yɔ̀, yé se ké yõ pĩ?
[13] Yâh pɩ yě ńnɛ n ye kwɔ́-ò dĩ́nɛ, képah náh pɩ, Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, yé mɛ n yo
plɛ tɛ̃ wɔlɛ. Ǹmɔ ye ńtyĩ́nɔ ǹnɛ.
[14] Ǹtɛ ńmɔ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ kwɔ́-òlɛ, yáh wɛ mé yé gbyɛ̂h wu, yépi tɔ
yĩnɛ yè wɛ̃ gbyɛ̂hnɛ n wu.
[15] Képah dùkù ye mé pɩ yé wɛ̃kɩ yɔ̀, nɛ máh nɛ̂ pɩ yé tyí, yé tɔ sɛ̃nknɔlɛ
n pɩ.
[16] Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, tɔ̃̀npɩ náh fɛ̃ n kal ǹ yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Sɛ̃ ó
ye tɛ̃ntɔ̃̀ névi tɔ náh fɛ̃ n kal ǹ tɔ̃́-òlɛ.
[17] Ǹtɛ núkúnúkú, yé se kénɛ tyilɛ n pnɛ tɛ́! Yâh fɛ̃ syi n kɔ sé wɛ̃̀l yõ, yé
kɩ nìvìnì wɛ.
[18] Ǹ wɛy mɛ̀ náh mɛ ké yah mɔ yé pól tyí dɛ́! Máh névye nónó yah wilki,
mé pélɛ n pnɛ. Ǹtɛ tir nɛ̂-á wãrkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, kè yĩnɛ kè wil
ó wil. Kè mɛ wãrkínsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Máh lésõ ń yõkelɛ n yõ ànɛ̂
nɛ̂nɛ, tɛ̃ mɛ yuku ń yõ.›*
[19] Ké pí-ńkɛ̃ sɔkɔ ye mé kélɛ n yo n sah yé tyí núkúnúkú yɔ̀. Képah sɔkɔ
kàh pɔ pɩ, yé kɩ sɛ̃ ké yõ nɛ, Ǹmɔ-á.
[20] Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à ń tɛ̃ntɔ̃̀ névi tɛ̃ plɛ, ńmɔ
ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃ plɛ, nɛ̂-á tõ ńnɛ, ǹmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Yesu nɛ Nsyudasɩ-á kɩ n vi n pi pé náh

[21] Képah tɛ̃nɛ, kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, Yesu fɔkɔ kah fɛ̃kɩ. À mɛ kè yo
dal mɔ nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé sɔkɔ nɛy yɔ́ kɩ n vi n
pi ń náh.»
[22] Wǎh képah yo sɛ̃, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tyah n yɔ̃ wɛ̃nɛ n yah núkú núkúlɛ. Pè
náh sɔ̃̀ mɛ pĩ nɛ̂ tyí-á à n yo.
[23] Tɛ́ Yesu tɔ̃̀ sã́hpú sɔkɔ nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ́ĩ ǹ tyí, ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ntelnɔlɛ Yesu
tyí.
[24] Képah sɔkɔ, Simo-Pyɛrɩ pɩ mɔ ǹmɔ tyí nɛ à Yesu piki yah, nɛ̂ tyí-á à n
yo.
[25] Ǹmɔ mó ǹ gbalɩ kɛ̃kɩ Yesu tĩ̀nnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, nɛ̂ se à n
ye nɩ?
[26] À mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ búrn yĩ di nɛ̂ kɔ̃, tɛ̃ wɔ-á. Tɛ́ núkú búrn yĩ́nɔ́
tɔkɔ, tɛ́ kè di à Simo Yisikariyɔtɩ pídĩ́ Nsyudasɩ kɔ̃.
[27] Nsyudasɩ-á búrn mɛ̀ syi, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mɛ de ǹ sɔkɔ. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ,
nɛ̂-á ǹ tyí pɩ pɩ tɛ̃nɛ, à kè pɩ súú.

---

* **13:18** 13.18 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 41.10.

[28] Ǹtɛ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ pĩ tir nɛ̂ yĩn-á Yesu
yo wɛy mɛ̀nɛ ǹ tyí.
[29] Tɛ́ pɔ́ dú-á sɔ̃̀ mɛ Nsyudasɩ tyí sɛ̃́, túkù sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ, Yesu-á yo ǹ tyí
nɛ à kyɩ syáh yídwénè yah dwe, képah náh pɩ, à pɔ́ yĩ yãm tãn kɔ̃.
[30] Ǹtɛ Nsyudasɩ-á fyɔ̀ búrn yĩ́nɔ́ mɛ̀ syi, à núkú yuku wil. Légbĩ́nɛ lékɑ̂h
sɔ̃̀ mɛ mɔ.

Yesu tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ késɑ̃́nnɛ

[31] Nsyudasɩ-á fyɔ̀ wil tɛ, Yesu nɛ: «Núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, gbílkínɔ́ ye sah Névi
Píɗĩ́ yɔ̃, ànɛ̂ Sú Liyel yĩn kɩ se tɔ̃ gbilki ǹmɔ yĩnnɛ.
[32] [Gbílkínɔ́-à kɩ sah Liyel yɔ̃ ǹmɔ yĩnnɛ,] Liyel tɔ kɩ à gbilki ǹ gblɔ̃̌y
yĩnnɛ. Dɔ̌ kwéy ńtɛ̃nɛ, à kɩ kè pɩ n pi.
[33] Ń wɛ̃́npì, mé kɩ tɔ̃ n mɛ n pi yélɛ kɩ wrɔ́ kwéy ó pɩ. Yé kɩ ń yah n kɔ̃
n pi. Ǹtɛ nɛ̂-á lésɔ̃ mé yo Nsyifunɔ tyí, képah núkú ye tɔ̃ mé kɩ yo yépi tɔ
tyí núkúnúkú nɛ, yé náh fɛ̃ n kyɩ n pi ńmɔ yúkú-ńsah sɔkɔ.
[34] Mé kɩ tir sɑ̃́n yɔ́ kɔ̃ sah yé kɔ̃ nɛ, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Yé tyí-á nɔ sɔ̃ ńmɔ
tyí, yépi tɔ tyí yĩnɛ kè nɔ sɛ̃́ wɛ̃ tyí.
[35] Yé tyí-à kɩ nɔ wɛ̃ tyí, képah sɔkɔ ye no pól kɩ pĩ nɛ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á
yélɛ.»

Yesu nɛ Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ pé náh péwɔ pĩ

[36] Képah sɔkɔ, Simo-Pyɛrɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ńyãh se à n yuku nɩ?
Ȧ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ńyãh-á pé n yuku, à náh fɛ̃ n kyɩ n pi pélɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ
núkúnúkú. Ǹtɛ náh tĩ̀nnɛ, wǎh kɩ pɔ pé sɔ̃ tɛ̃ n pi.
[37] Pyɛrɩ mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pé náh fɛ̃ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ n pi núkúnúkú nɩ?
Péwɔ-á kɩ fɛ̃ syi pé min kɔ̃ n pi ǹmɔ yĩnnɛ dò.
[38] Ȧ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á kɩ á min kɔ̃ n pi ńmɔ yĩnnɛ lɛ́? Ǹtɛ kègbɩgbɩ tɛ̃
yɔ̃, mé kélɛ n yo á tyí, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo, á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ
tɔ̃́nɔ́, nɛ á náh ńmɔ pĩ.»

14

Yesu ye wɛ̃̀kìlɛ nɛ̂-á n yuku Sú Liyel tyí

[1] Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Yé káh yɛ yé fɔkɔ fɛ̃kɩ. Yé sɛ̃
Liyel yɔ̃, yè mó sɛ̃ ńmɔ tɔ yɔ̃.
[2] Tɛ̃-ǹtɑ̃̀n náhnáh mɛ ń Sú Liyel tĩ̀nnɛ. Mé kɩ kyɩ tɛ̃-ǹsah yah sah yé kɔ̃.
Kàh sɔ̃̀ mɛ gbɩlɛ ńkɛ̃̀nɛ, mé náh náhkɩ kè yo n pi yé tyí.
[3] Máh kɩ kyɩ tɛ̃-ǹsah yah sah tɛ yé kɔ̃, mé kɩ ń syɩ pɔ yé tɛ̃ sɔkɔ ń tnɔ̂.
Képah sɔkɔ, ńmɔ-á mɛ ńyãh sɔkɔ, yépi tɔ kɩ mɛ nɛ́npɔ́.
[4] Yé se ńmɔ yúkú-ńsah wɛ̃̀kìlɛ n pnɛ tɛ́.»
[5] Wǎh yo sɛ̃́, Toma mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pépi náh mɛ ǹ yúkú-ńsah pĩ, tɛ́ pé se
kɩ pĩ sɔ̃ ké wɛ̃̀kìlɛ nɩ?
[6] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ ye wɛ̃̀kìlɛ, ànɛ̂ gbɩlɛ, ànɛ̂ min nétɛ̃̀nɛ. Ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n kyɩ Sú Liyel tyí, nɛ́ tɛ̃ náh syɔ̃ ńmɔ tyí.
[7] Yâh sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ n pnɛ, yé náhkɩ mɛ ń Sú Liyel tɔlɛ n pnɛ. Ǹtɛ
núkúnúkú, yé ye ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ à wɛ.»
[8] Képah sɔkɔ, Filipi mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à Sú Liyellɛ pépi wɛ̃kɩ kè! Képah-á
kɩ yĩnɛ pépi tyí.

9 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Filipi, mé mɛ yélɛ di mónɔ́lɛ, tɛ́ áwɔ náh mɛ ńmɔ
pĩ nɩ? Névi nɛ̂-à ńmɔ wɛ, Sú Liyel ye tɛ̃ wɛ. Ǹtɛ á pɩ sɔ̃ tɛ́ tɔ̃ n yo nɛ, mé
Sú Liyellɛ ǹ wɛ̃kɩ?
10 Á náh sɛ̃ ké yõ nɛ, ńmɔ ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ di? Wɛlɔ nónó-á mé
n yo yé tyí yɔ̀, ńmɔ yah yĩ̋ wɛlɔ náh sélɛ dɛ́! Sú Liyel nɛ̂-á núkúlɛ ńmɔlɛ,
ǹmɔ ye n pɩ ǹ tɛ̏nnɛ.
11 Yé yĩnɛ yè sɛ̃ ké yõ nɛ, ńmɔ ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ. Yáh kɩ sɔ̃
sɛ̃-ńkɛ̃nɛ ké yõ ńmɔ wɛlɔ yĩnnɛ, yé sɛ̃ ké yõ tɛ̏n nɔ́pi tɛ̃ wɔ yĩnnɛ.
12 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, máh mɛ tɛ̏n
nónónɛ n pɩ, tɛ̃ tɔ kɩ sɛ̃nknɔlɛ n pɩ. Tɛ́ tɛ̃ kɩ tɛ̏n yísyɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi nónó-á
kal sépilɛ. Mé mɛ n yuku Sú Liyel tyí,képah ye kɩ tɛ̃ kɔ̃ à kɩ fɛ̃ sè pɩ.
13 Képah sɔkɔ, yâh tyídúkú nɛ̂ yah kɔ̃ ńmɔ yĩn yõ, mé kɩ kè pɩ yé tyí,
gbílkínɔ́ kɔ̃ kè kɩ sah Sú Liyel yõ ǹ Píɗĩ gbɔ̏ yõ.
14 Yâh tir nɛ̂ yah kɔ̃ ńmɔ yĩn yõ, mé kɩ kè pɩ.»

Yesu ǹ vyãh kɔ̃ Liyel Mirki pɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ

15 «Ńmɔ tyí-à mɛ nɔ yé tyí, yé kɩ ń tyi kɔ̏nsàhnɔ́ tɛ̃ yĩn.
16 Tɛ́ mé kɩ Sú Liyel ni, à kɩ yòhnìnmɔ-ò yɔ́ tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ pɔ n
tɛ̃ n pi yélɛ kũ̋mm.
17 Yòhnìnmɔ-ò mènɛ, Liyel Mirki ye. Ǹmɔ ye gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel
tyí sɔkɔ. Kèkõyɔ̋ névye náh ǹnɛ n wɛ, ànɛ̂ pè náh ǹnɛ n pnɛ. Képah ye, pè
náh fɛ̃ à fɛ̃ n syi. Ǹtɛ wǎh mɛ yépilɛ, tɛ́ mɛ yé sɔkɔ sɛ̃, képah ye yépi wɔ
ǹnɛ n pnɛ.
18 Mé náh yé sah n pi ńgbyelɛ. Mé kɩ ń syɩ n pɔ n pi yé tnɔ̂.
19 Dǒ kwéy ǹsɔ̃, kèkõyɔ̋ névye náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n pi, ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ kɩ ń
wɛ. Tɛ́ ńmɔ-á fyɔ̀nì mɛ min sɔkɔ, képah ye yépi tɔ kɩ mɛ n pi min sɔkɔ.
20 Lésõ-à pɔ nɔ, yé kɩ pĩ nɛ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ, tɛ́ ńmɔ ànɛ̂
yépi tɔ mó mɛ núkúlɛ.
21 Névi nɛ̂-à ń tyi kɔ̏nsàhnɔ́ noh, tɛ́ sè tɛ̃ yĩn, ń tyí nɔ tɛ̃ wɔ tyí. Tɛ́ ńmɔ
tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí, tɛ̃ tyí kɩ nɔ ń Sú Liyel tyí. Tɛ̃ tyí kɩ nɔ ńmɔ tɔ tyí, tɛ́
mé kɩ ń gblɔ̌ynɛ à wɛ̃kɩ.»
22 Képah sɔkɔ, Nsyude* nɛ̂-á ǹ gblɔ̌y Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩlɛ, ǹmɔ mɛ yo
Yesu tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, sɔ̃ se pɩ tɛ́ à kɩ ǹ gblɔ̌ynɛ pépi wɛ̃kɩ, tɛ́ à náh ǹ gblɔ̌ynɛ
kèkõyɔ̋ névye wɛ̃kɩ n pi nɩ?
23 À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ tyí-à nɔ nɛ̂ tyí, tɛ̃ kɩ ń tyíyónɔ́lɛ n pɩ. Tɛ̃ tyí
kɩ nɔ ń Sú Liyel tyí, tɛ́ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú Liyel kɩ pɔ tɛ̃ tyí, kɩ pɔ twah tɛ̃ ǹ tyí.
24 Ǹtɛ ńmɔ tyí-à nɔ́-ńkɛ̃nɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ náh ń tyíyónɔ́lɛ n pɩ. Tɛ́ wɛlɔ nónó-á
yé n nohnɩ yɔ̀, ńmɔ yah yĩ̋ wɛlɔ náh sélɛ dɛ́! Sè wil Sú Liyel tyí, nɛ̂-á tɛkɩ
mɔ ńnɛ.
25 Mé ye kénɛ tyi yo yé syah, gbĩ́ nɛ̂-á mé mɛ ànɛ̂ yélɛ yɔ̀.
26 Ǹtɛ Liyel Mirki nɛ̂-á yòhnìnmɔ-òlɛ, Sú Liyel kɩ n tɛkɩ n mɔ n pi ńmɔ
yĩn yõ, à kɩ pɔ tyi póllɛ yé kwɔ. Tɛ́ kɩ yé dyɔ to kõ ńmɔ tyíyónɔ́lɛ, máh
nónó yo sɔkɔ yé tyí.
27 Yèvɩnɩ ye mé yélɛ n kɔ̃ yɔ̀. Ǹmɔ yèvɩnɩ ye mé yélɛ n kɔ̃. Mé náh mɛ
kélɛ n kɔ̃ kèkõyɔ̋ névye kɔ̃ dùkùlɛ. Yé káh yɛ yé fɔkɔ fɛ̃kɩ, yé káh yɛ tíkí yé
tɛ̃.

* **14:22** 14.22 - Nsyifunɔ tyí, Nsyude ye dùkù mɛ núkúlɛ Nsyudasɩ ye dùkùlɛ.

28 Mé ye kè yo sɔkɔ tɛ yé tyí yé noh nɛ sɔ́kɔ́nɔ̀-á ńnɛ, tɛ́ máh kɩ ń syɩ n
pɔ n pi yé tnô. Ǹ tyí-à sɔ̏ mɛ nɔ yé tyí, yáh kè noh nɛ máh n yuku Sú Liyel
tȉnnɛ, kè sɔ̏ yĩnɛ kè nɛ n mɛ nìvìnìnɛ yé tyí, ǹmɔ-á sɔ̃̀npílɛ kal ńmɔlɛ.
29 Mé ye kénɛ tyi yo sah yé tyí núkúnúkú sé pɔ́npí-ńkɛ̃́ sɔkɔ yɔ̀,képah
sɔkɔ sàh kɩ pɔ n pɩ, yé kɩ sɛ̃ ń wɛlɔ yõ.
30 Kèkõyɔ̋ névye fnɛ̀-ò mɛ n pi, képah ye mé náh tɔ̃ n kah n yãh n mo n
pi yélɛ. Á náh fɛ̃ ńmɔ tɛ̃ wɔ fnɛ.
31 Ǹtɛ Sú Liyel-á tyi nónó yo ń tyí, sépi ye mè n nɛ n pɩ. Képah sɔkɔ,
kèkõyɔ̋ névye kɩ pĩ nɛ ǹ tyí-á nɔ ń tyí. Yé yuku! Ɛ́ ye yal ásɔ̂̏.»

15

Yesu nɛ yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂ yèsyìkì-á pélɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Ńmɔ ye yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂ yèsyìkìlɛ, ń Sú mɛ ké
nɛ́tɛ̃̏nɛ.
2 Yȉngbȁn nónó pól-á mɛ ńmɔ sɔkɔ tɛ́ sè náh mɛ n syi, à kɩ sè kɔ̃lɩ tɛ̃ yõ.
Tɛ́ nónó pól-á mɛ n syi, à kɩ sépilɛ n tɔ̃ sè kɔ̃ sè kɩ n gbah n syi.
3 Wɛy nɛ̂-á mé yo yé tyí yɔ̀, képah gbɔ̏ yõ, yé pɩ tɛ yályál.
4 Yé nɛ n mɛ ńmɔlɛ, sɔ̃́-á ńmɔ mɛ yélɛ. Sɔ̃́-á yȉngbɔ̏ náh fɛ̃ n syi n pi ké
gblɔ̌y nɛ́ kè náh mɛ séswɔ̂ sɔkɔ, sɛ̃́ ó ye yépi tɔ náh fɛ̃ tir yɔ́ pɩ n pi nɛ́ yé
náh mɛ ńmɔlɛ.
5 Ǹmɔ ye yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂lɛ, yépi mɛ ké yȉngbȁnnɛ. Yé náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ
n pi ńmɔ kɛ̃̏nɛ. Képah ye, nɛ̂-à mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ mé mɛ tɛ̃̏nɛ, tɛ̃ kɩ tyípéplɔ
náhnáhlɛ n pɩ Liyel tyí.
6 Névi nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃̏nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ yȉngbɔ̏ yɔ́ tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á pè kãm milki
kégbɔ́, tɛ́ kè kɩ n kɔkɔ n pi. Tɛ́ yȉngbȁn kɔ́kɔ́rílɛ, sépi kɩ pɔ kwel mɔ n sukɛ
n pi nyàh sɔkɔ.
7 Ǹtɛ yâh mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ ń wɛlɔ mɛ n tɛ̃ yé fɔkɔnɩ sɔkɔ, kwâh nɛ̂ tyí-à nɔ
yé tyí, yé kè ni, yé kɩ kè wɛ.
8 Yâh tyípéplɔ náhnáhlɛ n pɩ Liyel tyí, képah ye kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ yáh pɩ
ńmɔ tɔ̏ sȃhpúlɛ. Tɛ́ ńmɔ Sú Liyel yĩn kɩ gbilki.
9 Ǹmɔ tyí-á nɔ Sú Liyel tyí sɔ̃́, yépi tɔ tyí nɔ ńmɔ tyí sɛ̃́. Yé yɛ yé tyí nɛ
mɛ nɔ́ntɛ̃̏nɔ́lɛ ń tyí sɛ̃́.
10 Yâh ń tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pɩ, yé tyí kɩ mɛ nɔ́ntɛ̃̏nɔ́lɛ ń tyí, sɔ̃́-á ńmɔ ń Sú
tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ ń tyílɛ nɔ́ntɛ̃̏nɔ́lɛ ǹ tyí.
11 Mé mɛ ké tyí nɛ nìvìnì nɛ̂-á mɛ ńmɔ sɔkɔ, kè nɛ mɛ yépi tɔ sɔkɔ, tɛ́ yé
nìvìnì mè mó syɩ ké yȉn tyí. Képah ye, mé tyi nɔ́pi yo yé tyí.
12 Máh nɛ̂ kõ sah yé kɔ̃, kè wɛ yɔ̀: Yé tyí yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí, yé tyí-á nɔ sɔ̃́
ńmɔ tyí.
13 Névi-à ǹ min kɔ̃ ǹ kódíbí yĩnnɛ, tyínɔnɔ ǹgbɛ̃ yɔ́ náh tɔ̃ fɛ̃ n kah n mɔ
n pi képah yõ.
14 Ǹmɔ-á nɛ̂ kõ sah yé kɔ̃, yáh kɩ mɛ kélɛ n pɩ, ń kódíbí ye yélɛ.
15 Mé náh tɔ̃ yé ye n pi tɔ̏npɩbɩlɛ. Ǹgbɔ̌ tɔ̏npɩ náh fɛ̃ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dȉ tyípínɔ́ pĩ
dɛ́! Ǹtɛ máh tyi nónó noh ń Sú Liyel tyí, mé ye sé póllɛ yépi kwɔ. Képah
ye, mé yélɛ n ye ń kódíbílɛ.
16 Yépi náh yah tɔkɔ ńmɔlɛ dɛ́, ńmɔ ye yah tɔkɔ yélɛ, tɛ́ yé tɛkɩ mɔ nɛ,
yé kyɩ tyípéplɔlɛ n pɩ Liyel tyí, nónó-á sé yõre náh n tyɛ n yah n pi. Képah
sɔkɔ, yâh kwáhdúkú nɛ̂ ni Sú Liyel tyí ńmɔ yĩn yõ, à kɩ kélɛ yé kɔ̃.
17 Ǹtɛ nɛ̂-á mé n kɔ̃ n sah yé tyí, kè wɛ yɔ̀: Yé tyí yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí.»

Kèkõyɔ̃́ névye mɛ Yesu ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú dyɔlɛ n yɔ

18 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Kèkõyɔ̃́ névye-à yé dyɔlɛ n yɔ, yé pĩ nɛ ńmɔ
ǹgbò dyɔ-á pè tyah n yɔ.
19 Yâh sɔ̀ mɛ kèkõyɔ̃́ névye tyí yõ sɔkɔ, yáh pɩ pé tyílɛ sɛ̃, yé tyí náhkɩ
nɔ pé tyí. Ǹtɛ kǎh pɩ ńmɔ yé yah wilki kèkõyɔ̃́ névye sɔkɔ, tɛ́ yé náh tɔ̃ mɛ
pépi tyí yõ, képah ye pè kɔ̃ pè yé dyɔlɛ n yɔ.
20 Yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ wɛy mɛ̀ tyílɛ, máh nɛ̂ yo yé tyí nɛ: ‹Tɔ̃̀npɩ
náh fɛ̃ n kal ǹ yɔ̃̀tɛ̃nɛ.› Pàh kɩ mɛ ńmɔ fõh, pè kɩ yé tɔ fõh. Pàh kɩ mɛ ń
wɛy fɛ̃ syi, pè kɩ yé tɔ tyí fɛ̃ syi.
21 Ǹtɛ pè náh sɔ̃npílɛ mɛ ńmɔ tɔ̃́-òlɛ n pnɛ, képah ye pè kɩ tyi nɔ́pi pól
pɩ yé sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ.
22 Mâh sɔ̀ mɛ pɔ́-ńkɛ̃nɛ pé tyí, ànɛ̂ mâh sɔ̀ mɛ tir yɔ́ yɔ́-ńkɛ̃nɛ pé tyí,
pé tyítúkúnì pínɔ́ lékàh náh náhkɩ n mɛ n pi pé yõ. Ǹtɛ núkúnúkú, gbɩ
wɛ́-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ náh n wɛ n pi pé tyí pé tyítúkúnì pínɔ́ tyí sɔkɔ.
23 Névi nɛ̂-à ńmɔ dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ ń Sú tɔ dyɔlɛ n yɔ.
24 Tyi nónó-á ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sɛ̃nknɔ pɩ yah, mâh sɔ̀ mɛ sépi pí-ńkɛ̃nɛ
pé wrɔ́ sɔkɔ, pé tyítúkúnì pínɔ́ lékàh náh náhkɩ n mɛ n pi pé yõ. Ǹtɛ
núkúnúkú, pè ye ńmɔ tyípínì wɛ. Tɛ́ képah fyé yõ, pè mɛ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú
dyɔlɛ n yɔ.
25 Ǹtɛ nɛ̂-á wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ: ‹Pè ń dyɔ yɔ yõ
kɛ̃nɛ.›* képah wil yĩn ye pè kɔ̃ pè képahlɛ n pɩ.
26 Tɛ́ yòhnìnmɔ-ò nɛ̂-á ńmɔ kɩ n tɛkɩ n mɔ n pi kɩ wil Sú Liyel tyí, Liyel
Mirki ye. Képah ye gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel tyí sɔkɔ. Képah-à wil Sú
Liyel tyí à pɔ, kè kɩ pɔ ńmɔ tyí yo wah yé tyí.
27 Ǹtɛ yépi-á sɔ̀ mɛ ànɛ̂ ńmɔlɛ ǹgbò dùkùlɛ sɛ̃, képah ye yé tɔ kɩ ń tyílɛ
n yo n wah névye tyí.»

16

1 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé náh mɛ ké tyí nɛ yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́
yal n mɔ. Képah ye ń kɔ̃ mé tyi nɔ́pi yo sah yé tyí.
2 Nsyifunɔ kɩ yé yĩni n wilki n pi pé wɛ̃kì sɔkɔ. Tɛ́ gbĩ yɔ́ ńtɛ̃ mɛ n pi,
képah sɔkɔ nónó-à pɔ yélɛ n ko n mɔ, pè kɩ mɛ n sõ nɛ tɔ̃̀-á pé n pɩ Liyel
tyí.
3 Ǹmɔ ànɛ̂ ń Sú pɩ̃́-ńkɛ̃ ye pè kɔ̃ pè kɩ sépinɔ́ tnɔ pɩ sɛ̃ yɔ̀.
4 Mé mɛ ké tyí nɛ tyi nɔ́pi gbĩ-à pópó pɔ sɛ, yé dyɔ nɛ n mɛ n kwnɛ sélɛ,
képah ye mé sè yo sah yé tyí.»

Liyel Mirki pɔ́nɔ́ yõlɛ

Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Máh lésõ mɛ yé wrɔ́ sɛ̃, képah ye mé
náh kwãh tɛ̃ tyi nɔ́pi yo yé tyí.
5 Ǹtɛ núkúnúkú, mé mɛ n yuku ń tɔ̃́-ò tnɔ̂, tɛ́ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh se mɛ
ńnɛ n piki n yah nɛ, ńyãh se mé n yuku nɩ?
6 Tyi nónó-á mé yo yé tyí, sépi yèkwɔrɩ ye yé fɔkɔ fil yɔ̀ kɛ̀.
7 Ǹtɛ mé kɩ gbɩ yo yé tyí. Máh kɩ sɔkɔ, képah kɩ nɛkɩ kal yélɛ. Máh kɩ
sɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ, nɛ̂-á yĩnɛ à pɔ yé yohnɩ n mɔ, à náh n pɔ n pi. Ǹtɛ máh kɩ kyɩ,
mé kɩ à tɛkɩ mɔ yé kɔ̃.

* **15:25** 15.25 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 35.19 ; 69.4.

8 Tɛ́ ǹmɔ-à pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kɩ tyípêl, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kɩ̀, ànɛ̂ Liyel tukey tyí yo
wah kèkõyɔ̃́ névye syah, kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ pǎh mɛ pílkínɔ́lɛ sépi pól sɔkɔ.
9 À kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á pé tyípékèlɛ, péwɔ yõ sɛ̃-ńkɛ̃-á.
10 Tɛ́ kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á mɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀ tyí sɔkɔ, péwɔ-á n sɔkɔ Sú
Liyel tyí, tɛ́ pè náh tɔ̃ pé wɛ n pi.
11 Tɛ́ kɩ tɔ̃ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á mɛ Liyel tukey tyí sɔkɔ, nɛ̂-á kèkõyɔ̃́ mɛ̀
névye fnɛ̀-òlɛ, lékàh-á mɛ tɛ ǹmɔ tyí.*
12 Tyi náhnáh tɔ̃ mɛ ń tyí yo yo tɛ̃̀nɛ yé tyí. Ǹtɛ máh kɩ sè yo yé tyí
núkúnúkú, sè kɩ kǎn pɩ yélɛ.
13 Liyel Mirki nɛ̂-á gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel tyí sɔkɔ, ǹmɔ-à pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
à kɩ pɔ yé yah tɛ̃ yé kɔ̃ yé kɩ gbɩ dùkù pól pɩ̃ Liyel tyí sɔkɔ. Ǹ yah yɩ̃́ wɛlɔ
náh à kɩ pɔ n yo dɛ́! Wǎh tyi nónó pól noh, sépi ye à kɩ pɔ yo yé tyí ànɛ̂
tyi nónó-á mɛ n pi.
14 À kɩ tyilɛ n wɛ n syi ńmɔ tyí kɩ n yo yé tyí. Képah ye, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ńmɔ
yĩn kɩ n gbilki.
15 Kwâh nɛ̂-á fyɔ̀ mɛ Sú Liyel tyí, ńmɔ tɔ tyí ye kélɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé
nɛ Liyel Mirki-á kɩ ńmɔ tyilɛ n wɛ n syi n yo yé tyí.»

Yèkwɔrɩ vìnmɔnpɩnɔlɛ nìvìnìnɛ

16 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Dǒ kwéy, yé náh tɔ̃ ń wɛ n pi. Tɛ́ dǒ
kwéy képah náh, yé kɩ tɔ̃ ń wɛ.»
17 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú túkù tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, wɛy nɛ̂-á à n yo pé
tyí yɔ̀ nɛ dǒ kwéy, pé náh tɔ̃ pé wɛ n pi, tɛ́ dǒ kwéy képah náh, páh kɩ tɔ̃
pé wɛ, képah yõ se pɩ tir nɛ̂nɛ nɩ? Ànɛ̂ tir nɛ̂ se à n yo sɛ̃ yɔ̀ nɛ, páh n sɔkɔ
Sú Liyel tnɔ̂ nɩ?
18 Dǒ kwéy nɛ̂ tyí-á à n yo yɔ̀, tir nɛ̂ se képah n wɛ̃kɩ nɩ? Pépi náh mɛ ǹ
wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ dɛ́!
19 Ǹtɛ Yesu-á pɩ̃ nɛ, pǎh mɛ n yah n kɔ̃ pé píkínyah-ńsahlɛ, à yo pé tyí
nɛ: «Máh yo yé tyí nɛ dǒ kwéy, yé náh tɔ̃ ń wɛ n pi, tɛ́ dǒ kwéy képah náh,
yáh kɩ tɔ̃ ń wɛ, képah tyí yõ ye yé n piki n yah wɛ̃nɛ yɔ̀ kɛ̀?
20 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé kɩ pɔ n gbo kɩ yãm yãm tyilɛ
n yo, tɛ́ kèkõyɔ̃́ névye kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ. Yé kɩ mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ, ǹtɛ yé
yèkwɔrɩ kɩ pɔ vi mɔ pɩ nìvìnìnɛ.
21 Sɛ̂-à pilɛ n dubi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yèvyãhrɩ pɩ gbɩ̃́-á yĩni tɛ̃ ǹ tyí sɛ̃, kè n nɛ
yèkwɔrɩlɛ ǹ tyí. Ǹtɛ wàh dubi tɛ, névi wɛ́ndubinmɔnɔlɛ kèkõyɔ̃́ ǹ tyí, kè
n pɩ nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí. Ǹ dyɔ n fwɔ ǹ yèvyãhrɩ pínsɔkɔnɔ tyílɛ.
22 Sɛ̃ yé yépi tɔlɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. Ǹtɛ mé kɩ tɔ̃ pɔ n yah n
pi yé tyí. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ nìvìnìnɛ yé tyí kègbɩ tɛ̃̀nɛ, nìvìnì nɛ̂-á nɛy
náh fɛ̃ kè tɛ̃ n syi n pi yé tyí.
23 Lésõ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃-à pɔ nɔ, yé náh tɔ̃ ń piki n yah n pi tir yɔ́ ńtɛ̃ tyílɛ. Kègbɩgbɩ
tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, yâh kwáhdúkú nɛ̂ ni Sú Liyel tyí ńmɔ yĩn yõ, à
kɩ kélɛ yé kɔ̃.
24 Tɛ́ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí, yé náh tɔ̃̀nì mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ ni ńmɔ yĩn yõ.
Yé nɛ n ni, yé kɩ n wɛ n syi. Képah sɔkɔ, yé nìvìnì kɩ syɩ ké yĩ̀n tyí.»

Yesu tɛ̃ wɛ kèkõyɔ̃́ tyí

---

* **16:11** 16.11 - Kèkõyɔ̃́ névye fnɛ̀-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye.

25 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Mé ye tyi nɔ́pi pól yãh yé tyí sèm̀ìrn sɔkɔ. Tɛ́
sõ yɔ́ mɛ n pi, mé náh tɔ̃ n yãh n pi yé tyí sèm̀ìrn sɔkɔ. Ǹtɛ mé kɩ Sú Liyel
tyí yo wah pallɛ yé tyí.
26 Lésõ gbĩ̀yĩ̀kĩ̀-à pɔ nɔ, yé kɩ ǹnɛ n ni ńmɔ yĩn yõ. Tɛ́ mé náh yo yé tyí
nɛ ńmɔ-á kɩ n ni ǹnɛ yé tyí dɛ́.
27 Yé náh wɛ di, yé tyí nɔ Sú Liyel tyí. Ǹmɔ tyí-á nɔ yé tyí, tɛ́ yé sɛ̃ ké yõ
nɛ máh wil ǹmɔ tyí, képah ye yé tyí nɔ ǹ tyí.
28 Sú Liyel tyí ye mé wil à pɔ kèkõyɔ̋. Ǹtɛ núkúnúkú, mé kɩ tɔ̃ yal kèkõyɔ̋
kɩ n yuku n pi ǹmɔ tyí.»
29 Yesu-á yo sɛ̃́, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ ɔ̃hɔ̃, núkúnúkú tɛ̃́nɛ, wǎh pyě mɛ tyilɛ n
yo n wah pallɛ sèm̀ìrn mɩ́-ńkɛ̃́nɛ.
30 Pépi-á pĩ núkúnúkú nɛ, wǎh tyi póllɛ n pnɛ. Pǎh nɛ à piki n yah n pi
tir nɛ̂nɛ, à n nɛ n mɛ kè pĩ n tɛ. Képah-á pépi sɛ̃ ké yõ nɛ, wǎh wil Liyel
tyí.
31 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yé sɛ̃ ńmɔ yõ núkúnúkú yé yo kɛ̀?
32 Ǹtɛ gbĩ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀, nɛ̂ sɔkɔ-á yé pól kɩ
to karkɩ, kɩ sɔkɔ yé wĩ̀l-ǹtɑ̃̏n sɔkɔ, tɛ́ kɩ ńmɔ sah ń gblɔ̌y. Ǹtɛ Sú Liyel kɩ
mɛ ńnɛ. Képah ye mé náh kɩ n mɛ n pi ń gblɔ̌y.
33 Ǹmɔ mɛ ké tyí nɛ yé yèvɩnɩ wɛ ńmɔ tyí, képah ye mé tyi nɔ́pi yo yé
tyí. Yé kɩ yèvyãhrɩ pɩ n pi kèkõyɔ̋ sɔkɔ. Ǹtɛ yé káh tíkí pɩ, ńmɔ ye tɛ̃ wɛ
kèkõyɔ̋ tyí.»

17

Yesu nîrî pínɔ́lɛ

1 Yesu-á képah yo tɛ sɛ̃́, à ǹ yah yɔ̃ yĩ̂nyõ tɛ́ nɛ: «Bɔ̌, ké gbĩ́ ye nɔ
núkúnúkú. Gbílkínɔ́ sah ńmɔ yõ, ńmɔ tɔ mɔ́ gbílkínɔ́ sah á yõ.
2 Ǻwɔ ye tɛ̃́nwɛnɔlɛ ń kɔ̃ no pól yõ, nɛ mé tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ pé pól kɔ̃,
nɔ́nɔ́-á á dahbɩ ń gbɔ̏.
3 Ǻwɔ nɛ̂-á Liyel núkúnínɛ kègbɩ yõ, pàh áwɔ pĩ, tɛ́ ńmɔ Yesu Krista pĩ,
ńmɔ nɛ̂-á á tɛkɩ mɔ, képah ye tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ.
4 Wáh tɔ̏ nɛ̂ dahbɩ ń gbɔ̏ pɩ pɩ tɛ̃́nɛ, mé ye kè pɩ tɛ. Ǹmɔ ye gbílkínɔ́ sah
á yõ sétáh yõ sɔkɔ.
5 Núkúnúkú tɛ̃́nɛ Bɔ̌, gbílkínɔ́ nɛ̂-á sɔ̏ mɛ ńmɔ yõ á gbɔ̀pɔ kèkõyɔ̋ mɔ́-ńkɛ̃́
gbĩ́ dùkùlɛ, képahlɛ ńmɔ kɔ̃ á gbɔ̀pɔ sɔkɔ ńtɔ̃.
6 Wáh nɔ́nɔ́ wilki kèkõyɔ̋ névye sɔkɔ à ńmɔ kɔ̃, mé ye á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ.
Ǻwɔ tyí ye sɔ̏ pélɛ, tɛ́ á mɛ pélɛ ńmɔ gbɔ̏ dahbɩ, pè mɛ á wɛy fɛ̃ syi.
7-8 Wáh wɛlɔ nɔ́nɔ́ yo ń tyí, mé ye sè yo pé tyí, pè mɛ sè fɛ̃ syi. Pè pĩ yĩ̋
nɛ, máh wil áwɔ tyí, tɛ́ sɛ̃ ké yõ nɛ áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ. Képah ye, núkúnúkú
tɛ̃́nɛ, pè pĩ nɛ wáh yî nɔ́nɔ́ póllɛ ńmɔ kɔ̃, sǎh wil áwɔ tyí.
9 Pǎh pɩ áwɔ tyílɛ sɛ̃́, képah ye mé álɛ n ni pépi tyí. Mé náh mɛ álɛ n ni
kèkõyɔ̋ névye tɛ̃ wɔ tyí dɛ́! Wáh nɔ́nɔ́nɛ ń gbɔ̏ dahbɩ, pépi tyí ye mé n ni
álɛ.
10 Nɔ́nɔ́ pól-á áwɔ tyílɛ, ńmɔ tɔ tyí ye pélɛ. Nɔ́nɔ́ pól-á ńmɔ tyílɛ, áwɔ tɔ
tyí ye pélɛ. Tɛ́ pépi gbɔ̏ yõ, gbílkínɔ́ mɛ n sah ńmɔ yõ.
11 Ǹtɛ dǒ kwéy, ńmɔ kɩ n pɔ n pi áwɔ tyí. Mé náh kɩ tɔ̃ n mɛ n pi kèkõyɔ̋
sɔkɔ. Ǹtɛ pépi wɔ kɩ mɛ kèkõyɔ̋. Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á pèkè kɛ̃́nɛ, pè tɛ̃ n sah á

tǎhkɩ̀ gbɔ̏ yõ, képah nɛ̂-á á ńmɔ kɔ̃. Képah sɔkɔ, pè kɩ pɩ núkúlɛ sɔ̃-á áwɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ núkúlɛ.
12 Máh sɔ̏ mɛ pélɛ gbɨ̋ nɛ̂nɛ, mé pè tɛ̃ sah á tǎhkɩ̀ gbɔ̏ yõ, képah nɛ̂-á á ń
kɔ̃. Mé pé yõ syɩkɩ pallɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí náh yɩkɩ pé sɔkɔ, à wil nɛ́núkù mè
tyí sɔkɔ, nɛ̂ tyí-á sɔ̏ yĩnɛ kè yɩkɩ, á wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wấrkínsàhnɔ́ kɔ̃ sè
wɛ n wil.
13 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ-á n pi áwɔ tyí, képah ye mé tyi nɔ́pilɛ n yo tɛ́ ń
sah kèkõyɔ̋ sɔkɔ, nónó-á kɩ pè kɔ̃ pè kɩ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yèsyɩ̀kɩ̀ sɔkɔ ńmɔ tyí
kɔ̃lɛ.
14 Mé á wɛy yo pé tyí. Pè náh tɔ̃ pɩ kèkõyɔ̋ tyílɛ, sɔ̃-á ńmɔ náh pɩ kèkõyɔ̋
tyílɛ. Képah ye, kèkõyɔ̋ névye pé dyɔlɛ n yɔ.
15 Mé náh mɛ álɛ n ni nɛ, á pè tɛ̃ n yal kèkõyɔ̋ dɛ́! Ǹtɛ nɛ n yah pé yõ,
pèkè pí-ò káh tɛ̃ wɛ pé tyí.
16 Sɔ̃-á kèkõyɔ̋ tyí náh ńmɔlɛ, sɛ̃ ye kèkõyɔ̋ tyí náh pépi tɔlɛ.
17 Pè wilki n sah á tyí yõ á gbɩ gbɔ̏ yõ. Á wɛynɛ, gbɩ ye kélɛ.
18 Wáh ńmɔ tõ sɔ̃ kèkõyɔ̋ sɔkɔ, sɛ̃ ye mé pé tɔlɛ n tõ kèkõyɔ̋ sɔkɔ.
19 Ǹmɔ ń gblɔ̌ynɛ álɛ n kɔ̃ ń tɔ̂ɔ́ pépi yĩnnɛ, nɛ pé tɔ nɛ n mɛ áwɔ tyí yõ
gbɩ tɛ̃ yõ.
20 Ǹtɛ mé náh mɛ álɛ n ni pépi ó yĩnnɛ dɛ́! Nónó tɔ-á kɩ pɔ n sɛ̃ n pi ńmɔ
yõ pépi tyíyónɔ́ gbɔ̏ yõ, pépi tɔ tyí ye mé n ni álɛ.
21 Mé álɛ n ni nɛ pé pól pɩ núkúlɛ. Áwɔ nɛ̂-á Bɔ̌lɛ, áwɔ ànɛ̂ ńmɔ-á mɛ
núkúlɛ sɔ̃, pépi ànɛ̂ ápi tɔ pɩ núkúlɛ sɛ̃, kèkõyɔ̋ névye kɔ̃ pè pĩ nɛ áwɔ-á
tɛkɩ mɔ ńnɛ.
22 Wáh gbílkínɔ́ sah ńmɔ yõ sɔ̃, ńmɔ tɔ ye gbílkínɔ́ sah pé yõ sɛ̃, nɛ pè pɩ
núkúlɛ sɔ̃-á áwɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ núkúlɛ.
23 Ǹmɔ mɛ pélɛ, áwɔ mɛ ńmɔlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pè kɩ pɩ yĩ̋ núkúlɛ. Képah
sɔkɔ, kèkõyɔ̋ névye kɩ pĩ nɛ, áwɔ-á tõ ńmɔlɛ, ànɛ̂ no nɔ́pi tyí-á nɔ á tyí,
sɔ̃-á ńmɔ tyí nɔ á tyí.
24 Bɔ̌, wáh nónónɛ ń gbɔ̏ dahbɩ, mé mɛ ké tyí nɛ pépi tɔ nɛ n mɛ ńnɛ
máh kɩ n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, pè mó ń tɔ̃rí wɛ. Ǹmɔ tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ á tyí
kèkõyɔ̋ mɔ́-ńkɛ̃ gbɨ̋ dùkùlɛ sɛ̃, képah ye á tɔ̃rí mènɛ ń kɔ̃.
25 Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á mɛ tómm, kèkõyɔ̋ névye náh ǹ pĩ, ǹtɛ ńmɔ wɔ ǹ pĩ. Tɛ́
no nɔ́pi tɛ̃ wɔ pĩ nɛ, áwɔ-á tõ ńnɛ.
26 Mé ye á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ, tɛ́ kɩ tõ á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ n pi, nɛ ńmɔ tyí-á
nɔ sɔ̃ á tyí, kénɛ tyínɔnɔ dùkù nɛ n mɛ pé tɔ sɔkɔ, ànɛ̂ ńmɔ mó nɛ n mɛ
pélɛ.»

18

Yesu tɛ̃nɔ́lɛ

1 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sấhpú wil sɔkɔ à kyɩ de sésân
swãh yɔ́ sɔkɔ Sedrɔ̃ nítókahnɩnɛ.
2 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sấhpú sɔ̏ dar tɛ́ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ nɛ́npɔ́. Képah ye,
Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̏ mɛ vǐnɔ́ sɔkɔ Yesu náh, ǹ tɔ sɔ̏ nɛ́npɔ́ pĩ.
3 Képah sɔkɔ, sárká syínwǐlkǐpu yɔ̏tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú mɛ sràsyíbí
tǐnkǐ ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú tõ. Nsyudasɩ mɛ pépi yah tɛ̃ à pɔ de
pélɛ swãh mè sɔkɔ. Nɩ̀ sɔ̏ mɛ pé tyí wóhntɛ̃nyĩnnɔlɛ pé gbɑ̏n sɔkɔ, ànɛ̂
fɔ̀tnɔ̀nɔ́lɛ, à tahlɩ mɛ́fwóyî tyí.

4 Ǹtɛ tir nɛ̂-á sɔ̏ nɛ n pɩ n pi, Yesu-á sɔ̏ mɛ kè pĩ sɛ̃́, à nɔ de pé tnɔ̂ tɛ́ pè
piki yah nɛ, nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nɩ?
5 Pè mɛ à syah nɛ, Nasarɛtɩ kwil Yesu-á. Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Ńmɔ ye.»
Tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á kɩ sɔ̏ à dahbɩ n pi pé gbɔ̏, ǹmɔ sɔ̏ mɛ yı̃́nntɛ̃̀nɔ́lɛ gbɔ̀pɔlɛ.
6 Yesu-á fyɔ̀ yo pé tyí nɛ péwɔ-á, pè pé syɩ náhsékʉ̌rnnɛ à kyɩ syɩkılı
sétáh.
7 Ȁ mɛ tɔ̃ ǹ syɩ pè piki yah nɛ, nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nɩ? Pè mɛ nɛ, Nasarɛtɩ
Yesu-á.
8 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé ye kè yo tɛ yé tyí nɛ ńmɔ-á. Ǹmɔ-à
kɩ nɛ̂ yé n yah n kɔ̃, yé yɛ no nɔ́pi kɔ̃ pè nɛ n yuku.»
9 Képah-á pɩ sɛ̃́, wǎh lésɔ̃ wɛy nɛ̂ yo sah, kè wil. Ȁ lésɔ̃ nɛ: «Bɔ̌, wáh
nónónɛ ń gbɔ̏ dahbɩ, mé náh yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí yıkɩ.»
10 Tɛ́ dı̃́ yɔ́ tɔ lésɔ̃ mɛ pélɛ pè n ye Malkusilɛ. Sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃
tɔ̏npɩ ye ǹnɛ. Tɛ́ Simo-Pyɛrɩ tyí kèkírkȉ yɔ́ sɔ̏ mɛ. Ȁ mɛ kè yɔrɩ dɛ à kénɛ
dı̃́ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏ níkí kɔ̃ kãm.
11 Ǹtɛ Yesu mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Á kèkírkȉ dyɩ ké gbô sɔkɔ. Á se mɛ n sɔ̃
nɛ, Sú Liyel-á yèvyãhrɩ nɛ̂ yah tɔkɔ sah nɛ mé pɔ n pɩ, máh kɩ kè yahle?»

Tyi nónó-á pɩ sárká syînwȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ An tı̏nnɛ

12 Képah náh, sràsyíbí tı̏nkȉ ànɛ̂ pé yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃, ànɛ̂ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah
gbô syíkípú mɛ Yesu tɛ̃, tɛ́ à pukubi,
13 à yuku ǹnɛ An ǹgbò tyí. Kayifi nɛ̂-á sɔ̏ sárká syínwȉlkȉpú yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ
léyílɛ, ǹmɔ dɛ́ndı̃́ ye sɔ̏ An mɛ̀nɛ.
14 Tɛ́ kénɛ Kayifi mɛ̀ wɔ ye lésɔ̃ vi mɔ pé no Nsyifunɔ yɔ̏tãmnɛ nɛ ńkɛ̃́:
«Dĩ nénúkù-à kɩ ku no pól yı̃nnɛ, képah kɩ nɛkɩ kal álɛ.»
15 Simo-Pyɛrɩ ànɛ̂ Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò yɔ́ sɔ̏ mɛ Yesu sɔ̏ tɛ̃. Képah sɔkɔ, sárká
syínwȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃-á sɔ̏ mɛ Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò mɛ̀nɛ n pnɛ sɛ̃́, ǹmɔ mɛ de
yuku Yesulɛ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô sɔkɔ.
16 Ǹtɛ Pyɛrɩ wɔ sɔ̏ mɛ yı̃n tɛ̃ kégbɔ́, gbô yah sɔkɔ. Tɛ́ Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò nɛ̂-à
sɔ̏ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ́pı̃́nínɛ, ǹmɔ mɛ wil pɔ yo mɔ tɔ̏npɩ pi
tyí nɛ̂-á gbô syíkí-òlɛ, tɛ́ Pyɛrɩ kɔ̃ à de.
17 Tɛ́ Pyɛrɩ-á n de, kénɛ tɔ̏npɩ pi mɛ̀ mɛ à syah nɛ, ǹmɔ tɔlɛ Yesu mɛ̀ tɔ̏
sɑ̃́h-ò kó ǹnɛ nɩ? Pyɛrɩ mɛ à syah nɛ, ǹ tɔ̏ sɑ̃́h-ò náh péwɔlɛ dɛ́!
18 Ǹtɛ vɩrɩ sɔ̏ mɛ n pɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, tɔ̏npɩbɩ ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú
sɔ̏ mɛ nyàh mɔ sah n wnɛ, tɛ́ Pyɛrɩ tɔ mɛ nyàhlɛ n wnɛ pélɛ.
19 Tɛ́ Yesu wɔlɛ, sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tyah ǹmɔlɛ n piki n yah
ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú ànɛ̂ ǹ névye kwɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ.
20 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Mé sɔ̏ mɛ ń wɛynɛ n yo n dal n mɔ no pól yı̃́
yah. Tɛ́ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ gbı̃́mɛgbı̃́ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vȉ sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah
gbô sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á Nsyifunɔ pól wɛ̃nɛ n tuke n mɔ. Mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃
yo sètı̏n sɔ̏ sɔkɔ.
21 Tɛ́ kwâh nɛ̂ pɩ á ńnɛ n piki n yah sɛ̃́? Nónó-á ń wɛy noh, pépi piki yah
nɛ̂-á mé yo. Máh nɛ̂ yo, pépi wɔ kè pĩ.»
22 Yesu-á fyɔ̀ képah yo, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú sɔkɔ nɛ̂-á sɔ̏ mɛ nénpɔ́,
ǹmɔ Yesu létáh mɩ tɛ́ nɛ, sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí se à n wɛkɩ sɛ̃́ yɔ̀
nɩ?

23 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Máh kɩ mɛ wɛ̀ntùkù wɛkɩ, kélɛ ń wɛ̃kɩ. Ǹtɛ máh
kɩ mɛ wɛkɩ plɛ, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ń mɩ?»
24 Képah sɔkɔ, An mɛ Yesu tɛkɩ mɔ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Kayifi
tyí sɛ̃ púkúbínɔ́lɛ.
25 Légbɩ̃́nɛ, Simo-Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ yɩ̃n tɛ̃ nyàhlɛ n wnɛ sɛ̃. Pè mɛ à piki yah
nɛ, ǹmɔ tɔlɛ, dɩ̃́ mɛ̀ tɔ̃̀ sáh-ò kó ńnɛ nɩ? À mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ, ǹ tɔ̃̀ sáh-ò
náh péwɔlɛ dɛ́.
26 Pyɛrɩ-á lésõ dɩ̃́ nɛ̂ níkí kõ kãm, ǹ tyí névi yɔ́ lésõ mɛ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɩlɛ. Kénɛ tɔ̃̀npɩ-á Pyɛrɩ wɛ, à à syah nɛ, ǹmɔ-á lésõ pé kyɩ
wɛ ànɛ̂ Yesulɛ swãh sɔkɔ.
27 Pyɛrɩ tɔ̃ ǹ vyãh kɔ̃lɩ. Nɛ́npɔ́ swɔ, sénpɛ gbo.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃kɩ̀ kɔ̃

28 Képah tɛ̃nɛ, pè Yesu tɛ̃ yal Kayifi tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ yuku ǹnɛ Wrome gbɛ̃nyah
yah tɛ̃-ò tɩ̃̀nnɛ. Séngbɔ̃ púpú ye sɔ̃̀ pè pɩ képahlɛ. Păh yɩ̃ni tɛ̃, Nsyifunɔ
yɔ̃̀tãm náh fɛ̃ syi de ǹ gbô sɔkɔ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pé gblɔ̃̌y silki,
pé vyãh mó dɛ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ.*
29 Kăh pɩ sɛ̃, Wrome gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò dɩ̃́ Pilati mɛ wil pɔ pé tnɔ̂ kégbɔ́,
à pɔ pè piki yah nɛ, tyítúkù nɛ̂ se dɩ̃́ mɛ̀ pɩ pè yo nɩ?
30 Pè mɛ à syah nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-à sɔ̃̀ mɛ tyítúkù pí-òlɛ ńkɛ̃nɛ, pépi se náhkɩ pɔ
ǹnɛ ǹmɔ tyí nɩ?
31 Képah tɛ̃nɛ, Pilati mó Nsyifunɔ syah nɛ, pè nɛ n yuku ǹnɛ, pè kyɩ à tuke
pé gblɔ̃̌y à yɩ̃nɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ pé tɔ mɛ à syah nɛ, névi kònmɔnɔ
gbàh náh dɛ mɔ pépi tyí.
32 Képah sɔkɔ, Yesu-á lésõ nɛ̂ yo sah à ǹ gblɔ̃̌y ku dùkù tyí yo wah, kè
wil.†
33 Kăh pɩ sɛ̃, Pilati mɛ ǹ syɩ de ǹ gbô sɔkɔ, tɛ́ Yesu ye pɔ piki yah nɛ ńkɛ̃,
ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ nɩ?
34 À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ se sõ tɛ̃ n yo kélɛ á gblɔ̃̌y, tɩ̃̂ ǹnɩ̂ se yo ǹ syah
kélɛ?»
35 Pilati mɛ à syah nɛ, Nsyifu se yɔ́ péwɔ tɔlɛ nɩ? Ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ yɩ̀kɩ̀ névye
ànɛ̂ pé sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm-á pɔ ǹnɛ péwɔ tyí. Tir nɛ̂ se à pɩ nɩ?
36 À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ náh ń tɔ̃rí n wil. Kàh sɔ̃̀ mɛ n
wil kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, ń tɔ̃̀npɩbɩ náhkɩ sɔ̃̀ ń fwo syi, mé náh náhkɩ n de n pi
Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm gbɔ̃̀. Ǹtɛ ɔ̃ɔ̃ dɛ́, ń tɔ̃rí náh wil ásɔ̃̂.»
37 Képah tɛ̃nɛ, Pilati mɛ yo ǹ tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃-á ǹnɛ kɛ̀? À mɛ nɛ: «Áwɔ ńtɛ̃
vyãh sɔkɔ ye kè wil nɛ yɔ̃̀tɛ̃-á ńnɛ! Ǹmɔ pɔ́nɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ à pɔ dubi, gbɩ tyí
yo n wah yɩ̃n ye. Nónó-á mɛ gblɔ névyelɛ, pépi kɩ ń tyíyónɔ́lɛ n noh n tɛ̃
yɩ̃n.»
38 Pilati mɛ à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se gbɩlɛ nɩ?
Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, Pilati tɔ̃ ǹ syɩ wil à kyɩ yo Nsyifunɔ tyí nɛ ńkɛ̃:
«Ńmɔ náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ dɩ̃́ mɛ̀ tyí.

---

* **18:28** 18.28 - Nsyifunɔ nónó-à sɔ̃̀ pɩ soh névyelɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh déntɛnɔ sɔkɔ, pé vyãh n dɛ kénɛ syáh yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ. † **18:32** 18.32 - Yesu lésõ kè yo sah nɛ păh kɩ pé dɔkɔ mɔ dahnɩ yõ. Yah n tɛ Nsyɔ̃ 3.14. Sɛ̃ ye ńtyɩ̃́nɔ kè pɔ pɩ. Nsyifunɔ ńkɛ̃nɛ tyípêl pípúlɛ n minki n ko, ǹtɛ Wrome tãn wɔ n mó tyípêl pípúlɛ n syɩ dahnɩ yõ.

39 Tɛ́ à yĩnɛ máh dar tɛ́ kélɛ n pɩ sɔ̃ yé tyí, yimɛyi mé ńkɛ̃́nɛ yé sɔkɔ yɔ́
wilki wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ǹ fin n mɔ yé yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh syah gbĩ́nɛ. Kǎh pɩ
sɛ̃́, yé se mɛ ké tyí nɛ mé yépi Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ fin n mɔ?»
40 Képah tɛ̃̌nɛ, pè gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́, ɔ̃̄ɔ̃, à ǹmɔ sah, à mó Barabasɩ wɔ fin
mɔ. Tɛ́ kèlékɛ̃ névi ye mó tɔ̃ sɔ̃̀ Barabasɩ mɛ̀nɛ.

19

1 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃ kyɩ ko yèfɔ̃hlɛ.
2 Sràsyíbí mɛ pɛ̃̀n yɔ̃̀kɔ̃ pɩ dyɩ à kɔ̃ yɔ̃̀tɔ̃rí yɔ̃́kúrílɛ, tɛ́ mɛ fwɔ̀mɔ̀nsãh*
ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ à kɔ̃.
3 Képah tɛ̃̌nɛ, pè nɔ de ǹnɛ tɛ́ n yo ǹ tyí nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́, páh n wɛkɩ
ǹ tyí! Tɛ́ mɛ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃̌lɩ.
4 Képah sɔkɔ, Pilati tɔ̃ ǹ syɩ wil pɔ yo tɔ́wû tyí nɛ, pè yah yɔ̀, páh kɩ Yesu
wilki pɔ kégbɔ́ sɔkɔ, képah sɔkɔ pǎh kɩ pĩ nɛ pé náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ
ǹ tyí.
5 Yesu mɛ wil pɔ kégbɔ́ pɛ̃̀n yɔ̃̀kɔ̃lɛ ǹ yɔ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ fwɔ̀mɔ̀nsãh ǹgbɛ̃nɛ
mɔ́nɔ́lɛ ǹ tyí. Képah tɛ̃̌nɛ, Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, pè yah névi mɛ̀nɛ kɛ̀.
6 Sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú-á fyɔ̀ à wɛ, pè
gbo mɔ tũ nɛ, à à syɩ dahnɩ yɔ̃! À à syɩ dahnɩ yɔ̃! Pilati mɛ yo pé tyí nɛ,
péwɔ tɛ̃ wɔ náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí. Pépi kyɩ à syɩ dahnɩ yɔ̃ sɔkɔ pé
gblɔ̃̌y.
7 Wǎh yo sɛ̃́, Nsyifunɔ à syah nɛ, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ́-á mɛ pépi tyí, ńkɛ̃́ à
yĩnɛ képah sɔkɔ wɛynɛ, ɗĩ́ mɛ̀-á yĩnɛ kɔ̀nmɔnɔlɛ, wǎh sɔ̃́npílɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n
pɩ Liyel Píɗĩ́nɛ.
8 Pilati-á kénɛ wɛy noh sɛ̃́, tíkí tɔ̃ à gbah tɛ̃.
9 À mɛ ǹ syɩ de ǹ gbô sɔkɔ à kyɩ Yesu piki yah nɛ, ńyãh se à n wil nɩ?
Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí.
10 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ à syah nɛ, péwɔ tyí se à yahle vɩ̃̀nmɔnɔlɛ nɩ? À
kó pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ péwɔ tyí kɩ fɛ̃ à fin mɔ, képah náh pɩ kɩ fɛ̃ à syɩ
dahnɩ yɔ̃ nɩ?
11 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wɛ n pi á tyí ńmɔ
yɔ̃ sɔkɔ, nɛ́ Liyel náh kélɛ ǹ kɔ̃. Képah ye, nɛ̂-á dahbɩ ńmɔlɛ á gbɔ̃̀, ǹmɔ
tyípékè kal áwɔ tyílɛ.»
12 Wǎh képah yo, Pilati sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛ́nfinnmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ
Nsyifunɔ sɔ̃̀ mɛ kah gbo mɔ tũ nɛ, wàh kɩ à fin mɔ, Wrome kwɩ̃́ltãm yɔ̃̀tɛ̃
Sesar kóɗĩ́ tɛ̃ wɔ náh ǹnɛ dɛ́! Ǹkɛ̃́ névi nɛ̂-á fyɔ̀ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n pɩ yɔ̃̀tɛ̃̌nɛ,
Sesar sépɛ-á tɛ̃̌nɛ dò.
13 Pilati-á fyɔ̀ wɛlɔ nɔ́pi noh, à pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃ wil kégbɔ́. Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃
tukey tuke tuke kǒ yɔ̃ fĩ́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á mɛ mɔ́nɔ́lɛ dyɛ̂hlɛ. Pè nɛ́npɔ́lɛ n
ye Kabatalɛ† Yebre wɛy sɔkɔ.
14 Ké ɗĩndal kɩ sɔ̃̀ n pɩ n pi Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáhlɛ. Tɛ́ gbĩ-á mɛ yɔ̃̀tah
sírr kénkɔ̃ sɔkɔ, Pilati mɛ yo Nsyifunɔ tyí nɛ, pè yah pé yɔ̃̀tɛ̃̌nɛ kɛ̀.
15 Ǹtɛ pè tɔ̃ kah gbo mɔ tũ nɛ, à à ko mɔ! à à ko mɔ! À à syɩ dahnɩ yɔ̃!
Pilati mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃̌nɛ pè nɛ pé syɩ dahnɩ yɔ̃ lɛ́? Sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm
mɛ yo ǹ tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ pépi tyí, à wil Sesar tyí sɔkɔ.
16 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ ǹ gbàh dɛ mɔ nɛ à syɩ dahnɩ yɔ̃.

---

* **19:2** 19.2 - Yɔ̃̀tɔ̃rí fwɔ ye sɔ̃̀ fwɔ̀sãhlɛ. † **19:13** 19.13 - Kabata kɔ́r ye tyah kèyynɛ.

Yesu syínɔ́lɛ dahnɪ yõ

Sràsyíbí mɛ Yesu tɛ̃ sɔkɔ.
17 Pǎh n sɔkɔ, pè à kɔ̃ à ǹ syɪ syɪ dahnɪ twah ǹ gblɔ̌y pè wil kwil sɔkɔ,
à yuku fɪ̃́ yɔ́ sɔkɔ ńyãh-á pè n ye yɔ̃̀gbèkè tyahlɛ, tɛ́ pè kélɛ n ye Kɔlkotalɛ
Yebre wɛy sɔkɔ.
18 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye pè syɪ ǹnɛ dahnɪ yõ, tɛ́ mɛ nɛ́pɪ̂ ními yísyɔ́ tɔ syɪ dahlɔ
yõ ǹ gbɔ̀plɔlɛ, tɛ́ ǹmɔlɛ pé nɪyɔ̃́.
19 Pilati mɛ wɛy yɔ́ wãrkɪ à syɪ Yesu syɪ syɪ dahnɪ tyí ǹ yɔ̃̀tah, nɛ̂ yõ-á kè
mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Nasarɛtɪ kwil Yesu, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃.»
20 Pǎh Yesu syɪ dahnɪ yõ, tɛ́ wɛy nɛ̂ wãrkɪ syɪ kénɛ dahnɪ tyí, ǹ yɔ̃̀tah,
kè sɔ̃̀ mɛ Yebre wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Latɛ̃ wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Krɛkɪ wɛy sɔkɔ. Tɛ́
ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀ pè syɪ ǹnɛ dahnɪ yõ, nɛ́npɔ́ sɔ̃̀ mɛ yúkɛy kwillɛ. Kǎh pɪ sɛ̃́,
Nsyifunɔ náhnáh kè wɛ kar.
21 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ sárká syínwɪ̀lkɪ̀pu yɔ̃̀tãm yo Pilati tyí nɛ, à káh
yɛ wã́rkínɔ́ mɛ̀ tɛ̃ sɛ̃́ nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃-á. Ŋ́kɛ̃́ à kè wãrkɪ mɔ nɛ, dɪ̃́ mɛ̀-á
yo nɛ ńkɛ̃́, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃-á péwɔlɛ.
22 Ǹtɛ Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, páh fyɔ̀ nɛ̂ wãrkɪ tɛ, kǎh kɪ tɛ̃ sɛ̃́.
23 Képah tɛ̃̀nɛ, sràsyíbí-á Yesu syɪ tɛ dahnɪ yõ, pè ǹ flɔ tɔkɔ à dibi‡ tɛ̃̀ntɛ̃̀n
ǹyɛ̂h à pɔ gbàh sah ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tyí. Pé nɛ́núkù núkú pól mɛ tɔkɔ núkú
núkúlɛ. Tɛ́ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ kóhntel-ńsah kɛ̃́nɛ ké tyí. Kè sɔ̃̀ mɛ fwɔ
núkúlɛ à tɔkɔ ké yɔ̃̀tah tyí, fɔ́ɔ́ à pɔ syɪ ké sètàhkɪ̀ sɔ̃̀ tyí.
24 Pè mɛ yo wɛ̃ tyí nɛ, pé káh képah wɔ yɔrɪ n tɔkɪ. Pé ye ǹdan mɔ n
yah, kàh kɪ pɪ nɛ̂ tyílɛ. Tɛ́ nɛ̂-á lésõ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃́: «Pè ń flɔ dibi pé wɛ̃ wrɔ́, tɛ́ ǹdan mɔ à ń fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ.»§ Képah
wil yĩn ye kè kɔ̃ kè pɪ sɛ̃́ yɔ̀. Sɛ̃́ ye sɔ̃̀ sràsyíbí pɪ.
25 Tɛ́ Yesu yṹ sɔ̃̀ mɛ yɪ̃́nntɛ̃̀nɔ́lɛ Yesu syɪ syɪ dahnɪ tnɔ̂, ànɛ̂ ǹ yṹ gbɛ̃̀nsɛ̂lɛ,
ànɛ̂ Klopasɪ kyɪ Marilɛ, à tahlɪ Makadala kwil Mari tyí.
26 Yesu tɔ̃̀ sã́h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yɪ̃́ɪ̃́ ǹ tyí, ǹmɔ tɔ sɔ̃̀ mɛ yɪ̃́nnɔ́lɛ Yesu yṹ tnɔ̂
sɔkɔ. Yesu-á pè wɛ, à yo ǹ yṹ tyí nɛ: «Á pídɪ̃́ wɛ yɔ̀.»
27 Képah náh, tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀ sã́h-ò mɛ̀ tyí nɛ: «Á nɔ̂ wɛ yɔ̀.» Á tɔkɔ légbɪ̃́ tyí,
tɔ̃̀ sã́h-ò mɛ̀ mɛ Yesu yṹ tɛ̃ à kyɪ sah ǹ gblɔ̌y tyí.

Yesu kúnɔ́lɛ

28 Képah náh, Yesu-á pĩ nɛ tyi pól-á pɪ dal mɔ sɛ̃́, à nɛ: «Níkɪ̀ mɛ ń tɛ̃.»
Képah sɔkɔ, nɛ̂-á wãrkɪ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, kè wil.*
29 Tɛ́ pɪ̃́n yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ yɔ̃̀yɔ̃̀kè ninɛ ké yɪ̃́ɪ̃́nɛ. Sràsyíbí mɛ sènsúkúrí
tɔkɔ à dahbɪ wilki kénɛ yɔ̃̀yɔ̃̀kè ni sɔkɔ, à dyɪ yisɔpɪ ǹdan tyí, tɛ́ kè nɔ à
sah Yesu vyãh yah.
30 Wǎh kè wɔ, à nɛ: «Tyi pól ye wɛ pɪ dal mɔ.» Wǎh fyɔ̀ képah yo, à ǹ
yõ sɪ̃̀nki tɛ́ ku.
31 Nsyifunɔ mɪ mɪ yòh kɪ sɔ̃̀ n tyah n pi lékɑ̂h mɔ́nɔ́ sɔkɔ.† Tɛ́ mɪ mɪ
yòh mɛ̀ sɔ̃̀ kal sé no tɛ́lɔ́lɛ. Képah ye, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ
nónó-á mɛ syínsàhnɔ́lɛ dahlɔ yõ, pé lékyɪ̂ pɔ mɪ mɪ yòh sõ nɔ dahlɔ yõ.‡

‡ **19:23** 19.23 - Wrome tãn-à sɔ̃̀ névilɛ n syɪ dahnɪ yõ, pě tɛ̃ flɔ dɛ. Pàh à syɪ tɛ, nónó-á syɪ ǹnɛ, pépi ǹ flɔ nɔ́pi tɔkɔ n dibi. § **19:24** 19.24 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 22.19. * **19:28** 19.28 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.22. † **19:31** 19.31 - Nsyifunɔ gbɪ̀yɪ̀kɪ̀ sɔ̃̀ n tyah tyah piri gbɪ̃́nɛ. ‡ **19:31** 19.31 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 21.23.

Kǎh pɩ sɛ̃, pè kè yah kɔ̃ Pilati tyí nɛ, à kénɛ no nɔ́pi gbyɛ̂h kwɔkɩ pè kɔ̃ pè
ku súú, pé lékyî mó tiki n mɔ n to dahlɔ yɔ̃.
32 Képah sɔkɔ, nɛ́pî nímí nónó-á sɔ̀ pè syɩ dahlɔ yɔ̃ ànɛ̂ Yesulɛ, sràsyíbí
mɛ pɔ nɛ́gben gbyɛ̂h kwɔkɩ tɛ́ ní-ò tɔ tyí kwɔkɩ.
33 Tɛ́ pǎh yĩni tɛ̃ Yesu tyí, pè kè wɛ ǹmɔ mɛ ku tɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pè náh fwɔ̌tɛ̃
ǹmɔ gbyɛ̂h kwɔkɩ.
34 Ǹtɛ képah fyé yɔ̃, sràsyíbí nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ Yesu gbɔ̀pɔ tũ mɛ̀mɛ̀kɩ̀lɛ. Nɛ́npɔ́
swɔ, tɔ̃́ ànɛ̂ ni n fwɔ n wil nóré mɛ̀ sɔkɔ.
35 Névi nɛ̂-á n yo tyi nɔ́pilɛ, ǹ tɔ yĩ́ yah tótó sɔkɔ ye sè pɩ. Gblɔ ye ǹ
tyíyónɔ́lɛ. Ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ pĩ nɛ gblɔ-á pé n yo. À tyi nɔ́pi yo nɛ yépi tɔ sɛ̃ Yesu
yɔ̃.
36 Ǹtɛ yah, tyi nɔ́pi pól ye pɩ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tir wɑ̃́rkínsàhnɔ́ mɛ̀
kɔ̃ kè wil. Kè lésɔ̃ mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Ǹ gbèkè yɔ́ ńtɛ̃ náh n kwɔ
n pi.»§
37 Tɛ́ kè tɔ̃ mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Pǎh
névi nɛ̂ tũ, pé yĩ́plɔ́ pye kɩ tɛ̃ ǹ yɔ̃.»*

Yesu lékó yĩ́nɔ́lɛ tɛkɩ diki sɔkɔ

38 Tɛ́ dĩ́ yɔ́ lésɔ̃ mɛ pè n ye Nsyosɛfulɛ. À sɔ̀ n wil Arimatɩ kwil sɔkɔ. Yesu
tɔ̀ sɑ̃́h-ò yɔ́ ye sɔ̀ ǹ tɔlɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̀tãm tíkí-á sɔ̀ mɛ à tɛ̃ sɛ̃, képah ye à
kè wɔ̃bɩ pélɛ. Kénɛ tyi pínsɔkɔntɛnɔ náh, ǹmɔ mɛ pɔ Pilati ni nɛ, à yɛ pé
kɔ̃ pé Yesu lékó dɛ dahnɩ yɔ̃ pé kyɩ à yĩ. À mɛ ké wɛ̃kɩ̀lɛ à kɔ̃. Képah sɔkɔ,
à mɛ kyɩ ǹ lékó dɛ.
39 Tɛ́ Nikodɛmɩ nɛ̂-á lésɔ̃ kyɩ wil Yesu tyí sɔ̃ yɔ́ lékɑ̂hnɛ, ǹ tɔ mɛ pɔ pútúr
pãn pènàl dukenɔ nínɔ́ fɛ̃kɩ̀nmɔnɔlɛ wɛ̃ sɔkɔ. Núkú yĩn ye mirlɛ, ní-ò yĩn
mɛ alowɛsɩlɛ. Pútúr mɛ̀ sɔ̀ nɔ kílónɔ́ yɔ̃gbãm kénkɔ̃lɛ.
40 Pé nímí mɛ ǹ lékó tɔkɔ, tɛ́ à plo fwɔ gbrólɛ. Pè pãn pènàl yî nɔ́pi mɔ
ǹ yɔ̃, à yĩnɛ Nsyifunɔ lékó yĩ dùkùlɛ.
41 Pǎh Yesu syɩ dahnɩ yɔ̃ ńyãh sɔkɔ, swãh yɔ́ lésɔ̃ mɛ nɛ́npɔ́ tnɔ̂ diki sɑ̃́n
yɔ́lɛ ké sɔkɔ, diki nɛ̂-á nɛy náh yĩ yah ké sɔkɔ póllɛ.
42 Tɛ́ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh-á kɩ sɔ̀ n tyah n pi lékɑ̂h mɔ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃, képah
ye pè mɛ Yesu lékó yĩ diki mɛ̀ sɔkɔ, képah nɛ̂-á sɔ̀ mɛ yúkɛy.

20

Yesu lékó yîlkînmɔnɔlɛ

1 Dimansyi sɔ̃ séngbɔ̃lɛ, Makadala kwil Mari kwãh kyɩ diki yɔ̃ tósɔ̃ yɔ̃
gbĩ́nɛ. À kyɩ nɛ n yah diki yah dáhkɩ̀ náh tɔ̃ mɛ ké yah.
2 Képah sɔkɔ, à to sɔkɔ à kyɩ wil Simo-Pyɛrɩ ànɛ̂ ǹ ní-ò Yesu tɔ̀ sɑ̃́h-ò yɔ́
tyí nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ́ĩ Yesu tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pǎh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ lékó wilki diki sɔkɔ.
Tɛ́ pépi náh pĩ pǎh à sah ńyãh sɔkɔ.
3 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ ànɛ̂ ǹ ní-ò Yesu tɔ̀ sɑ̃́h-ò mɛ̀ mɛ yuku à diki yɔ̃ nyáh
sɔ̃.
4 Pé nímí sɔ̀ mɛ n to. Tɛ́ ǹmɔ-á sɔ̀ mɛ n to súú kal Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ kyɩ yĩni
tɛ̃ gbennɛ diki yɔ̃.
5 Wǎh kɔ yah diki sɔkɔ, à fwɔ gbró wɛ sàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ, tɛ́ à náh de.

§ **19:36** 19.36 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 34.21. * **19:37** 19.37 - Yah n tɛ Nsakari 12.10.

6 Ǹtɛ Simo-Pyɛrɩ nɛ̂ wɔ-á sɔ̏ mɛ n pi ǹ náhlɛ, ǹmɔ wɔ-á pɔ yĩni tɛ̃, à de diki sɔkɔ. Tɛ́ kyɩ fwɔ gbró wɛ sàhnɔ́lɛ,

7 ànɛ̂ fwɔ yɔ́lɛ fikénsàhnɔ́lɛ ké tyílɛ, pǎh sɔ̏ nɛ̂ mɔ ǹ yõ yõ. Képah náh sɔ̏ mɛ fwɔ gbró tɛ́lɔ́lɛ fɩ̃́ núkú.

8 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò nɛ̂-á sɔ̏ pɔ de diki yõ gbennɛ, ǹ tɔ mɛ de diki sɔkɔ. Wǎh kè wɛ, à sɛ̃ ké yõ.

9 Tɛ́ à pɔ nɔ légbɩ̃́ tyí, wɛy nɛ̂-á wãrkɩ sah Liyel wɛy sɔkɔ nɛ, Yesu lékó-á yĩnɛ à pɔ n yilki mɔ, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú náh tɔ̃́nɩ̀ sɔ̏ mɛ képah dùkù pĩ.

10 Képah náh, Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ nímí nɔ́pi pé syɩ to yuku pé tɩ̏nnɛ.

Yesu ǹ gblɔ̃́ynɛ Makadala kwil Mari wɛ̃kɩ

11 Légbɩ̃́nɛ, Mari sɔ̏ mɛ yɩ̃́nntɛ̃̀nɔ́lɛ kégbɔ́ sɔkɔ diki tnɔ̂ mɛ n gbo. Wǎh mɛ gbní sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ tɛ́ kɔ yah diki sɔkɔ,

12 à yɩ̃̂nyõ tɔ̃̏npɩbɩ nɛ́pɩ̃̂ nímí wɛ fwɔ̀pikinɔ sɔkɔ diki sɔkɔ. Pè sɔ̏ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Yesu lékó snɛ́kínmɔ-ńsah sɔkɔ. Núkú sɔ̏ mɛ tɛ̃ ǹ yõ mɔ́-ńsah tɩ̏nnɛ, tɛ́ ní-ò mɛ tɛ̃ ǹ gbyɛ̂h mɔ́-ńsah tɩ̏nnɛ.

13 Pè mɛ nɛ, pi, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n gbo nɩ? Ȁ mɛ nɛ pǎh pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ lékó wilki. Ǹtɛ́ pé náh pĩ pǎh à sah ńyãh sɔkɔ, képah-á pé kɔ̃ pé n gbo.

14 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ tɛ́ ǹ yah vi, à Yesu wɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ à náh sɔ̏ mɛ pĩ nɛ ǹmɔ-á.

15 Yesu mɛ à piki yah nɛ, pi, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n gbo nɩ? Nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ nɩ? Ǹtɛ Mari wɔ sɔ̏ mɛ n sõ nɛ sètɛ̃ ɗɩ̃́-á, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ wilki ǹnɛ, à ǹ sàh-ǹsahlɛ pé wɛ̃kɩ pé kyɩ à tɔkɔ.

16 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu mɛ à ye nɛ, Mari! Mari mɛ ǹ yah vi ǹ tɩ̏nnɛ tɛ́ yo ǹ tyí Yebre wɛy sɔkɔ nɛ, Wrabuni, nɛ̂ kɔ́r-á kwɔ́-ò ɗɩ̃́nɛ.

17 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Mé náh tɔ̃́nɩ̀ mɛ dɔkɔ yuku Sú Liyel tnɔ̂, képah ye, káh ń tɛ̃ n sah. Tɛ́ kyɩ n yo ńmɔ yṹnpyé tyí nɛ,* máh kɩ dɔkɔ yuku ń Sú tyí, nɛ̂-á yépi tɔ Súlɛ. Ǹmɔ nɛ̂-á ń Liyellɛ ànɛ̂ yépi tɔ Liyellɛ, máh kɩ dɔkɔ yuku ǹ tyí.»

18 Képah sɔkɔ, Makadala kwil Mari mɛ kyɩ kè yo Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú tyí nɛ, páh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ. Tɛ́ wǎh tyi nónó yo ǹ tyí, à mɛ sè yãh pè tyí.

Yesu ǹ gblɔ̃́ynɛ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ

19 Kénɛ dimansyi mɛ̀ ó sõ ńvɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔ̏ mɛ tùkènmɔntɛ̃̀nɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̏tãm yah tíki tɛ̃ tyí, pè sɔ̏ mɛ ké vɩ̀ yey tɛ̃ n mɔ sah. Ǹtɛ dǒ, Yesu núkú pɔ n yĩn pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ.»

20 Képah yóntɛnɔ náh, à ǹ gbɑ̏n táhlɔ́ ànɛ̂ ǹ gbɔ̀pɔlɛ pè wɛ̃kɩ. Pǎh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃́, kè pɩ yɩ̃́ĩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ pé tyí.

21 Ȁ mɛ tõ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ. Sú Liyel-á ńmɔ tõ sɔ̃́, sɛ̃́ ye ńmɔ tɔ yélɛ n tõ.»

22 Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, à fĩbɩ mɔ pé yõ tɛ́ nɛ: «Liyel Mirki ye mé yélɛ n kɔ̃.

23 Yâh nónó tyípêl yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, sè kɩ yɔ̃ mɔ pé tyí. Tɛ́ yâh nónó tyí yɔ̃̀nmɔ-ńkɛ̃́nɛ, sè náh n yɔ̃ n mɔ n pi pé tyí.»

---

* **20:17** 20.17 - Yesu yṹnpyé nónó tyí-á à n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, ǹ yõ sɛ̃́pú ye à n ye.

Yesu nɛ Toma yal mɔ tɔ̀tɔ̀ pínɔ́lɛ

24 Ǹtɛ Yesu-á pɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tnɔ̂ sõ nɛ̂nɛ, Toma nɛ̂-á pè yĩn dyɩ à kɔ̃ kèǹìǹnɛ, ǹmɔ wɔ náh sɔ̃̀ mɛ. Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹ tɔlɛ.
25 Kăh pɩ sɛ̃, pé no tɛ́lɔ́ mɛ pɔ kè yo ǹ tyí nɛ, pépi-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ. Ǹtɛ
à mɛ pè syah nɛ ńkɛ̃, nɛ́ péwɔ tɛ̃ náh kwèrkè níy wɛ ǹ gbɑ̃̀n táhlɔ́ sɔkɔ, tɛ́
pé kèngbɔ dyɩ yah sé sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́ pé náh pé gbɔ̃̀ dyɩ yah ǹ gbɔ̀pɔ tũ̀-ǹsah
sɔkɔ, pé náh n sɛ̃ n yah n pi ké yõ póllɛ.
26 Képah náh, ké dimansyi kèyâhlɛ ńtɔ̃, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tuke mɔ
tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ ké vì yey pól tɛ̃ mɔ. Képah wɔ sɔkɔ, Toma tɔ sɔ̃̀ mɛ
pélɛ. Dǒ, Yesu núkú pɔ n yĩn pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ
sɔkɔ.»
27 Képah yóntɛnɔ náh, à yo Toma tyí nɛ: «Á kèngbɔlɛ pɔ ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, ǹ
tɛ́ n yah ń gbɑ̃̀n táhlɔ́lɛ. Á gbɔ̃̀ nɔ n dyɩ ń gbɔ̀pɔ sɔkɔ. Yal n mɔ tɔ̀tɔ̀ pínɔ́lɛ,
ǹ tɛ́ n sɛ̃ ké yõ.»
28 Képah tɛ̃̌nɛ, Toma nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ-á pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ pé Liyel tɔlɛ.
29 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ à syah nɛ: «Wáh ń wɛ, képah ye á sɛ̃ ń yõ kɛ̀. Ǹtɛ
nónó-à sɛ̃ ńmɔ yõ ń wɛ́nyah-ńkɛ̃̌nɛ, pè kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ.»
30 Ȁ wil képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ gbĩ̀l tyi náhnáh pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yĩ́ yah, nónó-á
sè náh wɑ̃rkɩ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ.
31 Ǹtɛ nónó-á wɑ̃rkɩ ké sɔkɔ, sè ye wɑ̃rkɩ nɛ sépi gbɔ̃̀ yõ, yé sɛ̃ ké yõ nɛ
Yesu-á Liyel Pídĩ́nɛ, ànɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Tɛ́ yáh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yõ, yé
mó tyɛ́-ńkɛ̃̌ min wɛ.

21

Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ kwărnimi wɛ̃kɩ

1 Képah náh, sõ yɔ́lɛ, Yesu tɔ̃ ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ Tiberiyadɩ yɔ́-
ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Kăh pɩ dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀:
2 Simo-Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Toma nɛ̂-à pè yĩn dyɩ à kɔ̃ kèǹìǹnɛ, ànɛ̂
Natanayɛlɩ nɛ̂-á n wil Kana kwil sɔkɔ, Kalile gbɛ̃̌nyah, ànɛ̂ Nsebede dĩ́npĩ̀lɛ,
à tahlɩ pé no Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ nímí yísyɔ́ tyí.
3 Képah tɛ̃̌nɛ, Simo-Pyɛrɩ mɛ yo pé tyí nɛ péwɔ-á n sɔkɔ yɛ̃̌nkyɔ tɛ̃́-ńsah.
Pé no tɛ́lɔ́ mɛ nɛ, pépi tɔ-á kɩ sɔkɔ ǹnɛ. Pè mɛ wil sɔkɔ à kyɩ de krótókè
sɔkɔ, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ tɛ̃ lésõ lékɑ̃̂hnɛ.
4 Tyah syɩkɩ gbĩ́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ yĩ́nnɔ́lɛ yɔ vyɑ̃h yah, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh sɔ̃̀
mɛ pĩ nɛ ǹmɔ-á.
5 Ȁ mɛ yo mɔ pé tyí nɛ, pé kódíbí, pè kó yɛ̃̌nkyɔ yísyɔ́ wɛ tɛ̃ nɩ? Pè mɛ
nɛ, ɔ̃̀ɔ̃-á.
6 Ȁ mɛ nɛ, pè pé yɛ̃̌nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ min n dah n mɔ krótókè gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
păh kɩ wɛ tɛ̃. Pè mɛ sè min dah mɔ, tɛ́ yɛ̃̌nkyɔ wɛ tɛ̃ tnɔ́nɔ́lɛ, fɔ́ɔ́ pè tɛ̃ sè
yɔrɩ wilki kwlɔ.
7 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ̃́ ǹ tyí, ǹmɔ mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á. Tɛ́ Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ ǹ fwɔ̀mɔnɩ dɛ sah. Wăh noh nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á ńyɑ̃h
sɔkɔ, à kè tɔkɔ mɔ tɛ́ yɔkɔ de yɔ sɔkɔ.

8 Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ́lɔ́ wɔ mó n pi krótókè sɔkɔ, tɛ́ mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n
yɔrɩ n pi, yɛ̃́nkyɔlɛ sé yɩ̃́ɩ̃nɛ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ gbɛ mɔ kah yɔ vyɑ̃hlɛ. Kè sɔ̃̀ mɛ
mɛ́tɛ́rnɔ́ lèkwɛ̃̌ kénkɔ̃lɛ.
9 Pǎh pɔ yɩ̃ni tɛ̃ kènkwɑ̃̀h yɔ̃ sɔkɔ, pè nyàhségbnɔ yísyɔ́ wɛ yɛ̃́nkyɔlɛ sé
yɔ̃, tɛ́ búrn tɔ mɛ.
10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yɛ̃́nkyɔ nónó-á pè wɛ tɛ̃ yɔ̀, pè pɔ sé
yísyɔ́lɛ.
11 Wǎh yo sɛ̃́, Simo-Pyɛrɩ mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ nɔ́pi yɔrɩ wilki kènkwɑ̃̀h
yɔ̃. Sè sɔ̃̀ mɛ yúkúnɔ́lɛ yɛ̃́nkyɔ ǹgbɑ̃̀l plɔ́ lèkwɛ̃̌ tikininí pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ tɔ̃́nɔ́lɛ
(153). Ǹtɛ yɛ̃́nkyɔ́pèl nɔ́pi wɛ́ntɛ̃nɔ fyé yɔ̃, pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ náh kɔ̃lɩ.
12 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè pɔ yɔ̃ke yɔ̃. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á sɔ̃̀
pɩ̃ nɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃-á sɛ̃́, képah ye ǹ píkínyahnɔ tah pé tyí nɛ, nɛ̂ se ǹnɛ nɩ?
13 Á mɛ nɔ de pélɛ, tɛ́ búrn tɔkɔ à dibi pé tyí, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ tɔ dibi pé tyí
sɛ̃́ntɛ̃̀ ólɛ.
14 Yesu lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, ké kɛ tɔ̃́-ò ye à ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ
yɔ̀.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrɩ wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ

15 Yɔ̃ke yɔ̃́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Simo-Pyɛrɩ piki yah nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃* pídɩ̃́
Simo, ń tyí-á nɔ no nɔ́pi tyí sɔ̃, ń tyí se mɛ nɔ áwɔ tyí à kal pépilɛ?» Á mɛ
yo ǹ tyí nɛ, àwe Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, ǹmɔ ńtɛ̃-á pɩ̃ nɛ ǹ tyí-á nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ
tyí nɛ: «Ǹ képɔ́pî tɛ̃́nɔ́ plɛ.»
16 Tɛ́ tɔ̃ à piki yah kɛ ní-òlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃ pídɩ̃́ Simo, ń tyí se mɛ nɔ á
tyí?» Á mɛ yo ǹ tyí nɛ, àwe Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, ǹmɔ ńtɛ̃-á pɩ̃ nɛ ǹ tyí-á nɔ pé tyí. Yesu
mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Pɩ ń képyɛ́nì fɛ̃-òlɛ.»
17 Képah náh, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ à piki yah kɛ tɔ̃́-òlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃ pídɩ̃́ Simo,
ń tyí se mɛ nɔ á tyí?» Képah sɔkɔ, kè Pyɛrɩ yah kwɔ, Yesu-á sɔ̃́npílɛ à piki
yah kɛ tɔ̃́nɔ́ póllɛ nɛ, pé tyí se mɛ nɔ ǹ tyí nɩ? Képah tɛ̃nɛ, à mɛ yo Yesu
tyí nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, ǹmɔ-á tyi póllɛ n pnɛ. Wǎh kè pɩ̃ yɩ̃́ɩ̃ nɛ, ǹ tyí-á mɛ nɔ pé
tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń képyɛ́nì tɛ̃́nɔ́ plɛ.
18 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo á tyí, áwɔ kètɛ̃npìkì gbɩ̃́nɛ sɔ̃̀, ńyɑ̃h-à á
dyɔ, ň á kɔ̃ toh á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ yɔ̃ ǹ sɔkɔ nénpɔ́. Ǹtɛ wâh pɔ dye, á kɩ á
gbɑ̃̀n yɔ̃ ǹnî yɔ́ kɔ̃ à kɩ á kɔ̃ toh ǹ kɔ̃, tɛ́ kɩ sɔkɔ álɛ fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ, ńyɑ̃h tyí náh
mɛ á tyí.»
19 Tɛ́ Pyɛrɩ-á nɛ n ku n pi dùkù nɛ̂nɛ, tɛ́ kè kɩ Liyel yɩ̃n gbilki n pi, képah
tyí ye Yesu n yo sɛ̃́ yɔ̀. Képah yɔ́ntɛnɔ náh, à tɔ̃ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃.»
20 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ-á ǹ yah vi, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yɩ̃́ɩ̃ Yesu tyí, à
à wɛ pé náhlɛ. Ǹmɔ ye lésɔ̃ ǹ gbalɩ kɛ̃kɩ Yesu tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, Tɛ̃̀
ǹgbɛ̃, nɛ̂ tɛ̃ ó se kɩ n vi n pi ǹ náh nɩ?
21 Pyɛrɩ-á à wɛ, à Yesu piki yah ǹ tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, tɛ́ ǹmɔ-á dò, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃,
tir nɛ̂ se kɩ ǹmɔ nɔ n pi nɩ?
22 Á mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ mɛ ké tyí nɛ ǹmɔ tɛ̃ min sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ n nɔ
pé syínpɔnɔ tyí, ǹ vyɑ̃h nɛ̂ se mɛ ké sɔkɔ nɩ? Ǹmɔ tɛ̃ wɔ pé sɔ̃̀ tɛ̃ sɔ̃!
23 Képah tɛ̃nɛ, kè wil wùù Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò mè náh n
ku n pi. Ǹtɛ Yesu náh se mó tɔ̃ sɔ̃̀ ǹ kú-ńkɛ̃̀ tyí yo Pyɛrɩ tyí. Á sɔ̃̀ nɛ ńkɛ̃,

---

* **21:15** 21.15 - Nsyɔ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù ǹnɛ n ye Nsyonasɩlɛ.

páh kɩ mɛ ké tyí nɛ ǹmɔ tɛ̃ min sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ pé syínpɔnɔ tyí, ǹ vyãh
nɛ̂ se mɛ ké sɔkɔ nɩ?
24 Yesu tɔ̃̀ sã́h-ò mɛ̀ ye n yo tyi nɔ́pilɛ, tɛ́ sè wãrkɩ. Tɛ́ ápi pĩ nɛ gblɔ-á ǹ
tyíyónɔlɛ.
25 Tyi náhnáh túkù mɛ Yesu pɩ ńtɔ̃. Ǹtɛ sé pól-à sɔ̃̀ mɛ n wãrkɩ núkú
núkúlɛ, ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, sé sɛ́bɛ́ynɔ́ sàh-ǹsah náh náhkɩ n wɛ n pi kèkõyɔ̃́
sɔkɔ.

Tyípínɩ̀

Ń yṹnpyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ́y mɛ̀ kàrpulɛ, mé wɛkɩ yé tyí.

Tyípínɩ̀ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, Likyi sɛ́bɛ́y wã́rkínɔ́ ní-ò ye kélɛ.

Wăh nɛ̂ wãrkɩ gbennɛ, tɛ́ ǹ yĩnnɛ ké yõ pè n ye Likyi sɛ́bɛ́ynɛ, képah Yesu min pɩ dùkù tyí ólɛ n yo á tyí, gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ à mɛ sétáh yõ. Ǹtɛ ǹ sɛ́bɛ́y ní-ò mɛ̀ wɔlɛ, nɛ̂-á pè n ye Tyípínɩ̀ sɛ́bɛ́ynɛ, kè Yesu yĩ̂nyõ dɔ́kɔ́nsɔkɔnɔ tyílɛ n yo á tyí; ànɛ̂ képah náh, Liyel Mirki-á pɔ Yesu tɔ̃̀ sã́hpú tɔkɔ, tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ tyah dùkù nɛ̂nɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀ nɔ́pi sɔ̃̀ tyah Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ gbɔ̃̀ yõ Nsyifunɔ wrɔ́, Yerusalɛmɩ kwil ànɛ̂ Nsyifunɔ kwlo túkù sɔkɔ. Tɛ́ tĩ̀nkĩ̀ nɔ́pi túkù mɛ wɛ Pole gbɔ̃̀ yõ kwlo yísyɔ́ sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔ kwlolɛ, sɔ̃́-á Antyɔsyɩ kwil, ànɛ̂ Korɛ̃nti kwil, ànɛ̂ Filipi kwillɛ. Képah náh, Likyi mɛ Pole Liyel tɔ̃̀ pínkɔnkɔ̃nɔ dùkù yo wah ànɛ̂ yɔ̃́tyí nónó-á à wɛ ké sɔkɔ. Pole-á tɛ̃ wɛ yɔ̃́tyí nɔ́pi yah wah dùkù nɛ̂nɛ, Likyi ké tɔ yah yo wah.

Likyi ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ tyi kèdùkù yah yo á tyí, ké 1.8:

- Liyel yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀ tyàhnɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ (1.1 - 8.3),
- Liyel wɛy yónkɔ̃nɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil, ànɛ̂ Nsyude, ànɛ̂ Samari gbɛ̃̆nyah (8.4 - 12.25),
- ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tã̀ntã̀n pól sɔkɔ (13.1 - 28.31).

Wâh Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye Liyel wɛy yo dùkùlɛ n yah, ǹ n núkú fɛ̃ n pĩ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n kɔ̃. Kénɛ Liyel wɛy yónɔ́ mɛ̀ ye Nɩ̀vɩ̀nɩ tirlɛ. Képah tɔ̃ Yesu dùkùlɛ álɛ n wɛ̃kɩ, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹmɔ ye pɔ tɛ̃ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, à pwáhnmɔnɔlɛ névye kɔ̃, nónó pól-á fɛ̃ syi sɛ̃ ǹ yõ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

Amina!

Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ ǹ Mirki pɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ

[1] Ń dĩ́ Tewofil, máh lésõ sɛ́bɛ́y gben nɛ̂ tɛkɩ mɔ á tyí, képah sɔkɔ ye mé
wãrkɩ Yesu tyípínɩ̀ ànɛ̂ ǹ névye kwɔ́nɔ́nɔ póllɛ. Mé sè wãrkɩ à tɔkɔ ǹ tɔ̃̀
tyàhnɔ́ tyí,*

[2] pópó à pɔ nɔ sõ nɛ̂-á Liyel à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyõ. Tɛ́ Yesu-á pópó n yɔ̃ n
dɔkɔ n sɔkɔ, à tã̀n kwãh sah ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, pépi
nónó-á lésõ à yah wilki sah.

[3] Yesu-á yèvyãhrɩ pɩ à ku, képah náh tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɔ́pi tyí ye à ǹ gblɔ̃̆y
wɛ̃kɩ duke duke náhnáhlɛ nɛ, páh mɛ vilɛ. Sèpĩ̀n tikininí sɔkɔ ye sɔ̃̀ à ǹ
gblɔ̃̆ynɛ pélɛ n wɛ̃kɩ, tɛ́ pélɛ n kwɔ Liyel tɔ̃́rí tyí yõ.

[4-5] Képah sɔkɔ, sɔ̃́ yɔ́lɛ pè mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Yesu gbáhdyâh yɔ́ di pé
tyí nɛ: «Yé káh n gbɛ n mɔ Yerusalɛmɩ kwillɛ. Ǹgbòlɛ, Nsyɔ̃ lésõ névye wel
wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ núkúnúkú, kàh pópó n nɔ sèpĩ̀n yísyɔ́ tyí, Liyel kɩ yé tɔ̃
sah ǹ Mirkilɛ kɩ yé pɩ yályál. Képah ye, yé káh gbɛ mɔ Yerusalɛmɩnɛ. Yé

* **1:1** 1.1 - Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fĩ́ nɛ̂-á pè n ye Likyilɛ, képah tyí ye Likyi n yo Tewofil tyí nɛ pé sɛ́bɛ́y gben-á.

Liyel Mirki syıkı n tɛ̃ nɛ́npɔ́, képah nɛ̂-á Sú Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ, nɛ̂ tyí-á mé
yo sah yé tyí.»

Yesu yɔ̃̌ndɔkɔnsɔkɔnɔlɛ yĩ̂nyõ

6 Tɛ́ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ ǹ tnɔ̂, pè píkínyahnɔ yɔ́ pı
ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, núkúnúkú se à kı tɔ̃́rí tɔ̃ dahbı Yisrayel gbɛ̃̌nyah tãn
gbɔ̃̀ sɔkɔ nı?
7 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépi tyí náh ké lésõ ànɛ̂ ké gbĩ́ pĩ́nɔ́lɛ. Sú Liyel nɛ̂
ó-á tɔ̃́rí nɛ́tɛ̃́nɛ, ǹmɔ ye wilki sah légbĩ́nɛ.
8 Ǹtɛ yé kı pɔ tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́ wɛ, Liyel Mirki-à pɔ tiki yé yõ gbĩ́ nɛ̂nɛ. Képah
sɔkɔ, yé kı pı ńmɔ tyí yónwàhpu kègblɔlɛ à tɔkɔ Yerusalɛmı kwil, ànɛ̂
Nsyude gbɛ̃̌nyah pól sɔkɔ, à tahlı Samari gbɛ̃̌nyah tyí, fɔ́ɔ́ à kı kyı syı
kèkõyɔ̃́ pól yĩ̀n tyí.»
9 Yesu-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ yo tɛ, à núkú yɔ̃ dɔkɔ n sɔkɔ yĩ̂nyõ pé pól yĩ́ yah.
Tɛ́ ńyĩ́rkì yɔ́ pɔ à fɔkɔ tũ, pè náh tɔ̃ à wɛ.
10 Tɛ́ pǎh mɛ kénɛ yĩ̂nyõ yáhnɔ́ sɔkɔ díkídíkí sɛ̃, pè núkú díbí nɛ́pĩ̂ nímí
yísyɔ́ wɛ pé tnɔ̂ fwɔ̀pikinɔ sɔkɔ,
11 pè mɛ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Kalile gbɛ̃̌nyah tãn, kwâh nɛ̂ mɛ, tɛ́ yé yĩn
tɛ̃ ásɔ̃̂, à yĩ̂nyõlɛ n yah sɛ̃? Sɔ̃-á yé wɛ Yesu mènɛ, à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyõ yɔ̀,
sɛ̃́ntɛ̃ ó ye à kı tɔ̃ ǹ syı n pɔ n pi.»

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye syínpɔnɔlɛ Yerusalɛmı kwil

12 Képah náh, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye yal Wolivi yèh yɔ̃lı yõ, à pé syı n pi
Yerusalɛmı sɔkɔ. Kénɛ yɔ̃lı náh sɔ̃̀ mɛ fíí kah Yerusalɛmınɛ, kè mɛ lɛ́rí
tɔ́ní kénkɔ̃ kɔ́-ńsahlɛ.
13 Pǎh pɔ de, pè dɔkɔ yuku yĩ̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pǎh ńkɛ̃nɛ wɛ̃nɛ n tuke
n mɔ ńyãh sɔkɔ. Pyɛrı sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, ànɛ̂ Nsyakılɛ, ànɛ̂ Andrelɛ, à
tahlı Filipi tyí, ànɛ̂ Tomalɛ, ànɛ̂ Bartelemінɛ, ànɛ̂ Matyelɛ, ànɛ̂ Alfe pídĩ́
Nsyakılɛ, ànɛ̂ Simolɛ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè n ye sú fɔ̃́ vyãh syí-òlɛ, ànɛ̂ Nsyakı pídĩ́
Nsyudelɛ.
14 Pé pól sɔ̃̀ mɛ pé sõnɔ pı núkúlɛ, à n tuke n mɔ wɛ̃ tyí gbĩ́mɛgbĩ́, à nírílɛ
n pı. Syɔ́ yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ, à tahlı Yesu yṹ Mari tyí, ànɛ̂ Yesu yṹnpyélɛ.†

Matyası sàhnɔ́lɛ Nsyudası swɔ

15 Kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ, Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú sɔ̃̀ mɛ tuke mɔ nɛ́pĩ̂ tikinúkò
(120) kénkɔ̃lɛ. Tɛ́ Pyɛrı mɛ yuku yĩn pé nıyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ,
16 pé yṹnpyé, Liyel wɛy sɔkɔ Liyel Mirki-á lésõ Davidi kɔ̃, à nɛ̂ yo sah
Nsyudası tyí sɔkɔ, kǎh sɔ̃̀ yĩnɛ kè pı ó pı. Kénɛ Nsyudası-á lésõ Yesulɛ ǹ
tɛ̃́pú wɛ̃kı.
17 Tɛ́ pépi tĩ̀nkì sɔkɔ nɛy yɔ́-á mó tɔ̃ sɔ̃̀ ǹnɛ, tɔ̃̀lɛ dáhbínɔ́lɛ ǹ gbɔ̃̀ pépi tyí
kɔ̃lɛ.
18 Ǹtɛ wǎh pɔ́ nɛ̂ wɛ ǹ tyítúkù pínɔ́ yõrelɛ, képah-á dwe swãhlɛ. Tɛ́ à mɛ
pɔ syıkı ǹ fɔkɔ sɔ, ǹ dyɔ pól wil karkı.
19 Képah sɔkɔ, Yerusalɛmı tãn pól mɛ kè noh, pè kɔ̃ pè kénɛ swãhlɛ n ye
pé wɛy sɔkɔ Akeldamalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á tɔ̃́ swãhlɛ.

---

† **1:14** 1.14 - Yesu yṹnpyé nónó tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù sõnɔ sɔkɔ, ǹ kèkùrkì núkú gbãm ye à n ye. Tɛ́ túkù sõnɔ sɔkɔ mó, ǹ kèkùrkì núkú gbãm náh à n ye.

20 Képah tyí-á sȍ wǻrkínsàhnɔ́lɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Ǹ kéte kɩ pɩ kéntíkínìnɛ,
ànɛ̂ nɛy náh tɔ̃ n tɛ̃ n pi ké sɔkɔ.»‡
Tɛ́ tɔ̃ yo ké fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Ǹnî kɩ ǹ pɩ pɩ tȍ tɔkɔ n pɩ.»§
21 Képah-á, névye nónó-á sȍ mɛ pélɛ Yesu mɛ gbɩ̃́ dùkùlɛ,
22 à tɔkɔ Nsyɔ̃-á à wel wilki ni sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, fɔ́ɔ́ à kyɩ syɩ ǹ yɔ̃ n dɔkɔ n
sɔkɔ sõ tyí yɩ̂nyõ. Pépi sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á yĩnɛ à tahlɩ pé tyí, pé ǹ tyílɛ n
yo n wah nɛ, wǎh ku tɛ́ yilki mɔ.
23 Wǎh yo sɛ̃́, pè mɛ nɛ́pɩ̂ nímí wɛ̃kɩ. Núkú yĩn ye Nsyosɛfulɛ, nɛ̂-á pè n
ye Barsabasɩlɛ, tɛ́ tɔ̃ ǹnɛ n ye Nsyusitusilɛ. Ní-ò yĩn mɛ Matyasɩlɛ.
24 Képah sɔkɔ, pè mɛ Liyel ni nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel, ǹmɔ nɛ̂-á no pól
fɔ́kɔ́sõnɔlɛ n pnɛ, wǎh nɛ̂ yah wilki nɛ́pɩ̂ nímí nɔ́pi sɔkɔ, à tɛ̃nɛ pé wɛ̃kɩ.
25 Tɛ̃ wɔ-á kɩ Nsyudasɩ swɔ tɔkɔ Yesu tɛ̃ntȍ névye tȍ mɛ̀ sɔkɔ, wǎh nɛ̂
milki tɛ́ yuku fɩ̃́ yɔ́, ńyãh-á yĩnɛ ǹnɛ.*
26 Képah tɛ̃nɛ, pè sǻhntɔkɔnɔ pɩ, kénɛ sǻhntɔkɔnɔ mɛ pɔ yĩnɛ Matyasɩlɛ.
Ǹmɔ núkú kwrɔ mɔ Yesu tɛ̃ntȍ névye nɛ́pɩ̂ gbɔ̃núkú sɔkɔ.

2

Liyel Mirki pɔ́nɔ́lɛ

1 Syáh sõ-á pɔ nɔ, nɛ̂-á pè n ye Pãntekɔtɩ syáhlɛ, Yesu yõ sɛ̃́pú pól sȍ mɛ
tùkènmɔnɔlɛ fɩ̃́ núkú sɔkɔ.
2 Dǒ, yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ núkú n wil líyel sɔkɔ á kɩ nɛ yǻhpékè yɔ́ sɔ̃ kõ, à pé mɛ́-
ńsah wɔ̀kɔ̀ pól yuku.
3 Tɛ́ kwâh yɔ́ núkú wil mɔ á kɩ nɛ nyàh lépɔ̃ sɔ̃, tɛ́ kɔ̃lɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ pé nɛ́núkù
núkú pól yõ.
4 Liyel Mirki mɛ pé pól tɔkɔ. Pè tyah wɛ́nsnɔ́lɛ n wɛkɩ Liyel Mirki-á nónó
dahbɩ pé vyɛ̃y.
5 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Nsyifunɔ nónó-á pé Liyel wɛ̃kì tɛ̃nɔ́ plɛ, pè sȍ mɛ wil kèkõyɔ̃́
kwlo kwlo pól sɔkɔ, à pɔ twah Yerusalɛmɩ kwil.
6 Yɩ̃́npɔ̃ mɛ̀-á wil sɛ̃́, pé pól tuke mɔ tɔ́wûlɛ. Tɛ́ pé pól yáh-ńsah sȍ mɛ
tyɛ, pé nɛ́núkù núkú pól-á sɔ̃npílɛ pé kwlo wɛlɔ wɛ́kínɔ́lɛ n nohnɩ Yesu yõ
sɛ̃́pú tyí.
7 Kǎh pɩ sɛ̃́, pé gbȁn du, pé lékǻm fɛ̃kɩ, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ: «Nónó
pól-á n wɛkɩ yɔ̀, pé póllɛ Kalile gbɛ̃nyah tãn náh di?
8 Ǹtɛ kè pɩ sɔ̃ tɛ́ ápi nɛ́núkù núkú pól á kwlo wɛlɔ wɛ́kínɔ́lɛ n nohnɩ pé
tyí,
9 ápi nónó-á n wil gbɛ̃nyah nɔ́pi sɔkɔ, nónó-á pɩ: Partɛselɛ, ànɛ̂ Medilɛ,
ànɛ̂ Yelamnɛ, ànɛ̂ Mesopotami tɔlɛ, ànɛ̂ Nsyudelɛ, ànɛ̂ Kapadɔsɩlɛ, ànɛ̂
Põtelɛ, ànɛ̂ Asilɛ,
10 ànɛ̂ Frisyilɛ, ànɛ̂ Pãnfililɛ, ànɛ̂ Yesyiptilɛ, à tahlɩ Sirɛnɩ kwil tãn tyí,
Libi sɔkɔ, ànɛ̂ Wrome kwil tãn nónó-á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ ásȍ,

‡ **1:20** 1.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.26. § **1:20** 1.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 109.8. * **1:25** 1.25 - Fɩ̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ yɔ̀, yèvyãhrɩ tɛ̃-ǹsah ye nɛ́npɔ́lɛ, nɛ̂-á pɩ nyàh mɛ́-ńsahlɛ. Nsyudasɩ ye ku sɔkɔ nɛ́npɔ́.

11 ànɛ̂ Krɛtɩ tãnnɛ, ànɛ̂ Arabuninɛ. Ápi túkù sȍ dubi Nsyifunɔ Liyel nínɔ́
wɛ̃kì sɔkɔ, tɛ́ túkù mó vi mɔ de álɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ á pól mɛ Liyel tyí-ǹgbnɔ
pínɔ́ tyí yónɔ́lɛ n nohnɩ pé tyí á kwlo wɛlɔ sɔkɔ.»
12 Képah sȍ mɛ pé pól yáh-ńsah tyɛ, tɛ́ gbɛ̃̀ndùnì tɛ̃ tyí, pè mɛ tyah n yo
wɛ̃ tyí nɛ, tir nɛ̂ se képah n wɛ̃kɩ nɩ?
13 Tɛ́ pé túkù mó sȍ mɛ kɔ̃́lɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n ko nɛ, dı̀vɛ̃ pènɛ̀kì-á tɛ̃ pélɛ.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ tɔ́wû tyí

14 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yuku yı̃n pé no tɛ̃ntȍ névye nɛ́pı̂ gbɔ̃núkú tɛ́lɔ́ nɩyɔ̃́,
tɛ́ tyah n yo yı̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ tɔ́wû tyí nɛ: «Ápi Nsyifunɔ póllɛ ànɛ̂ nónó pól-
á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil, yé yé ní kwɔ noh pallɛ ń tyí, yè mó ń wɛy
syíkí-ńsah pĩ.
15 Mé pĩ nɛ yáh mɛ n sõ nɛ, sètɛ̃nì sɔkɔ-á no nɔ́pilɛ, tɛ́ sɛ̃ náh dɛ́! Pɔ̃y tõ
gbı̃́ ó sɔkɔ náh álɛ yɔ̀ di?*
16 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Nsyowɛlɩ-á nɛ̂ yo sah, képah ye pɩ yɔ̀.†
17 À lésõ nɛ, Liyel-á nɛ ńkɛ̃:
‹Kèkõyɔ̃́-à pópó n tyɛ,
mé kɩ ń Mirki tiki mɔ no pól yõ.
Yé dı̃́npì ànɛ̂ yé syɔ́npì kɩ ń tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.
Mé kɩ wɛ̃kínɔ́lɛ yé kètɛ̃npìlɛ n wɛ̃kɩ,
tɛ́ yé yèwàhnì kɩ dlɛ́ynɛ n dɔ.
18 Gbɩ yõ, kénɛ sèpı̀n sɔkɔ,
mé kɩ ń Mirki tiki mɔ ń tɔ̃̀npɩbɩ díbí ànɛ̂ syɔ́ yõ.
Tɛ́ pè kɩ ń tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.
19 Mé kɩ gbı̀l tyi pɩ yı̃̂nyõ,
tɛ́ kɩ gbı̀l tyi pɩ sétáh yõ,
nɛ̂-á kɩ pɩ tɔ̃́, ànɛ̂ nyàh, ànɛ̂ gbı̀syikilɛ,
20 gbı̃ kɩ vi mɔ pɩ fɛ̃ntũ̂nɛ, tɛ́ ńwɔ̃ kɩ syãh tɔ̃́ sɔ̃,
tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tukey tùkènɔ́ yòh ǹgbɛ̃ kɩ pyě pɔ, kénɛ tɔ̃rí yòh ǹgbɛ̃nɛ.
21 Képah sɔkɔ, nónó pól-à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye gbo, pépi wɔ kɩ pwah.›»
22 Pyɛrɩ-á Nsyowɛlɩ wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ, à tõ ǹ syɩ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Yisrayel
tãn, yé noh ń tyí, máh kɩ nɛ̂ yo n pi: Nasarɛtɩ Yesulɛ, ǹmɔ ye pɩ névi yɔ́lɛ,
nɛ̂-á Liyel syɔ̃ ǹ tyí, à ǹ gblɔ̃y tɔ̃rílɛ yé wɛ̃kɩ ǹ gbı̀l ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀ndùnì tyi pínɔ́
sɔkɔ yé wrɔ́. Yépi ńtɛ̃ ye kè pĩ ó!
23 Liyel-á ǹ tyi yah tɔkɔ sah sɔ̃, sè pɩ sɛ̃. À kénɛ dı̃́ gbàh dɛ mɔ yé kɔ̃, yé
mɛ ǹnɛ Liyel dêl pípú kɔ̃ pè à syɩ dahnɩ yõ, à à ko mɔ.
24 Ǹtɛ kũ náh sȍ fɛ̃ à tɛ̃ n sah n pi. Képah ye, Liyel mɛ tõ ǹ lékó yilki mɔ,
à à wilki kũ yèvyãhrɩ sɔkɔ.
25 Ǹmɔ tyí ye lésõ yȍtɛ̃ dı̃́ Davidi yo nɛ ńkɛ̃:‡
‹Péwɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel náh mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ n kwlɔ.
Képah-á, à mɛ pélɛ gbı̃́mɛgbı̃́ pé yohnɩ mɔ yı̃nnɛ.
26 Páh tõ mɛ nı̀vı̀nì sɔkɔ, ànɛ̂ nı̀vı̀nì wɛlɔ ó-á pè n nɛ n wɛkɩ.
Pé gbȍ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ nɛ, pâh pɔ ku, pé min-á kɩ mɛ tɛ̃ yèvɩnɩ sɔkɔ.
27 À náh pé lékó sah kũ kɔ̃ n pi,
ànɛ̂ à náh n yɛ pé lékó kɔ̃ kè n pyãh n pi,

---

* **2:15** 2.15 - Yáh wɛ Pyɛrɩ pɔ̃y tõ gbı̃́ tyílɛ n yo, Nsyifunɔ náh sȍ tɔ̃lɛ n wɔ, pɔ̃y tõ gbı̃́ nírí sɔ́kɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ. † **2:16** 2.17-21 - Yah n tɛ Nsyowɛlɩ 2.28-30. ‡ **2:25** 2.25-28 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 16.8-10.

péwɔ nɛ̂-á ǹ tɔ̏npı pèpɛynɛ.
28 Wǎh min wȁllɛ pé wɛ̃kı. Tɛ́ kı pé kɔ̃,
pé kı mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ kű̃mm ǹ yah.›»
29 Képah yóntɛnɔ náh, Pyɛrı tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Á no, yé yɛ mè á náh nɛy
Davidi tyi yo n wah yé syah. Ȁ lésõ ku pè yĩ. Tɛ́ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, ǹ diki ńtɛ̃
mɛ ápi kwil.
30 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò ye sɔ̏ ǹnɛ. Ǹ gbɔ̏ sàhnɔ́ sɔ̏ mɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́
mɛ̀ yõ, Liyel-á ǹ wo nɛ̂ sɔkɔ nɛ, ǹ pétóbé sɔkɔ yɔ́-á kı pɔ pı yɔ̏tɛ̃nɛ ǹ swɔ.
31 Tɛ̃ wɔ ye pɔ pı Kristalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Tɛ́ wǎh nɛ n
yilki n mɔ n pi ǹ kúntɛnɔ náh, képah ye Davidi kwãh tɛ̃ wɛ, à kɔ̃ à nɛ ńkɛ̃́:
‹Ȁ náh n wũ n pi lékókwíl, ànɛ̂ ǹ lékó náh n pyãh n pi.›
32 Núkúnúkú Yesu mɛ̀nɛ, á pól ye kè wɛ yĩ́nɛ nɛ wǎh ku, tɛ́ Liyel mɛ ǹ
lékó yilki mɔ.
33 Ȁ yõ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyõ, mɛ kyı tɛ̃ Liyel gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ. Tɛ́ Sú Liyel-á ǹ vyãh
kɔ̃ ǹ Mirki nɛ̂ tyí sɔkɔ, à mɛ kélɛ Yesu kɔ̃ à tiki mɔ á yõ. Képah ye á n yah,
tɛ́ n nohnı yɔ̀.
34 Ǹtɛ Davidi náh dɔkɔ yuku yĩ̂nyõ, tɛ́ wǎh kè yo nɛ ńkɛ̃́:
‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kè yo ńmɔ yɔ̏tɛ̃ dĩ́ tyí nɛ,
pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ ń gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ,
35 fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á mé kı á sépɛ́bí pı á gbáhkı̀ súnsàh-ǹsahlɛ.›»§
36 Képah yóntɛnɔ náh, Pyɛrı tɔ̃ pè syah nɛ: «Yisrayel tãn pól yĩnɛ yè kè
pĩ gbı yõ nɛ, Yesu nɛ̂-á yépi tɛ̃ syı dahnı yõ, ǹmɔ-á Liyel pı TƐ̃̀ ŊGBƐNƐ tɛ́
tɔ̃ à pı Kristalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.»

Nɛ́pĩ̂ kèyõ núkú kyɛgbãm (3 000) dòhnı̀nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃́pú yõ

37 Pyɛrı-á wɛy mɛ̀ yo pɔ tyɛ sɛ̃́, kè névye nı kah tɛ̃, pè mɛ Pyɛrı ànɛ̂ Yesu
tɛ̃ntɔ̏ névye tɛ́lɔ́ piki yah nɛ, pé no, sɔ̃́ se pé yĩnɛ pé pı nı?
38 Képah sɔkɔ, Pyɛrı mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yé nnɔ vi mɔ, yé nɛ́núkù núkú
pól mó wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ Yesu Krista yĩn yõ, yé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ yĩnnɛ.
Képah sɔkɔ, Liyel Mirki kı yé kɔ̃.
39 Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ ǹ Mirki tyí sɔkɔ nónó yĩnnɛ, yépi ye, ànɛ̂ yé wɛ̃́npȉlɛ,
à tahlı nónó pól-á mɛ kwlo fĩ́fí sɔkɔ, ànɛ̂ nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kı n ye
n pi.»
40 Tɛ́ Pyɛrı tɔ̃ sɔ̏ mɛ wɛlɔ náhnáhlɛ n gbah n yo pé tyí, à sɔ̃́rélɛ n mɔ pé
sɔkɔ. Ȁ sɔ̏ mɛ n yo pé tyí nɛ: «Yé Liyel pwáhnmɔnɔ fɛ̃ syi, yè mó wil kwɛy
gbĩ névye nɛ́pêl wrɔ́.»
41 Képah sɔkɔ, nónó-á Pyɛrı wɛlɔ fɛ̃ syi, pè wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ. Ké
lésõlɛ, nɛ́pĩ̂ kèyõ núkú kyɛgbãm (3 000) kénkɔ̃ dohnı Yesu yõ sɛ̃́pú yõ.

Yesu yõ sɛ̃́pú nɛ́gbro tɛ̃̀nɔ́lɛ wɛ̃ tyí

42 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye-á kwɔ́nɔ́lɛ nónónɛ n kɔ̃, pé pól sɔ̏ mɛ pé
gblɔ̆y kɔ̃, mɛ n nohnı pé tyí, tɛ́ mɛ kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à pı pélɛ núkúlɛ. Pè
sɔ̏ mɛ yõkelɛ n yõ pélɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ mɛ nírílɛ n pı pélɛ.
43 Liyel sɔ̏ mɛ n syɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tyí, à gbȉl tyi náhnáhlɛ n pı. Kǎh
pı sɛ̃́, kè tíkílɛ no pól tɛ̃.

§ **2:35** 2.34-35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

[44] Nónó pól-á sɔ̃̀ vi mɔ pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ, pè sɔ̃̀ mɛ kwrɔ mɔ tɛ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́
mɛ pé gbɛ̃̀n yî póllɛ n sah wɛ̃ yɔ̃.
[45] Pè sɔ̃̀ mɛ pé swɛ̃y ànɛ̂ pé gbɛ̃̀n yîlɛ n yãm. Tɛ́ mɛ sé yɛ̃̀mnɔ́ pɔ́nɔ́lɛ n
dibi wɛ̃ wrɔ́, à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól fyɛ̃̀hnɔ́nɔlɛ.
[46] Tɛ́ pè sɔ̃̀ mɛ pé sɔ̃nɔ pɩ núkúlɛ, à wɛ̃nɛ n tuke n mɔ sɔ̃mɛsɔ̃́ Liyel ní-
ńsah gbô sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ pé fɔkɔ dal wɛ̃nɛ, à yɔ̃kenɔlɛ n yɔ̃ wɛ̃ yɔ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, pé
gbéngbèn sɔkɔ.
[47] Pè sɔ̃̀ mɛ Liyellɛ n gbilki, tɛ́ no pól mɛ pélɛ n sɔ̃. Tɛ́ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ
névyelɛ n pwah n mɔ n dohnɩ pé yɔ̃ sɔ̃mɛsɔ̃́.

3

Gbáhkɩ̀ núkú dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

[1] Képah sɔkɔ, sɔ̃ yɔ́lɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n yuku gbèkãm gbɩ̃́ Liyel
ní-ńsah, Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.
[2] Tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ gbáhkɩ̀ núkúlɛ ǹ dubi gbɩ̃́ dùkùlɛ. Sɔ̃mɛsɔ̃́, pè sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ à
twah n pɔ n sah Liyel ní-ńsah gbô dé-ńsah yah sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye dé-ńsah
Kètǎrlɛ, à kɔ̃ ǎ pɔ́lɛ n ni n syi ké sɔkɔ dépú tyí.
[3] Wǎh Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ wɛ pè n tyah dénɔ́lɛ ké sɔkɔ, à pɔ́ ni pé tyí.
[4] Képah sɔkɔ, pè à gbah yah, tɛ́ Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à pé yah yɩ̃́.
[5] Wǎh yo sɛ̃, dɩ̃́ sɔ̃̀ wɛ nɛ, páh kɩ kwâh yɔ́ wɛ n syi n pi pé tyí, tɛ́ tyah pélɛ
n gbah n yah.
[6] Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pɔ́ ànɛ̂ sɛ̃́n náh mɛ pé tyí, ǹtɛ kwâh
nɛ̂-á mɛ pé tyí, páh kɩ kélɛ à kɔ̃. Tɛ́ nɛ: «Nasarɛtɩ Yesu Krista yĩn yɔ̃, yuku
nɛ n kɔ!»
[7] Tɛ́ mɛ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à à yilki sah. Nɛ́npɔ́ swɔ, sèkùkù dɩ̃́ gbyɛ̂h ànɛ̂
ǹ létɔ̃́hnɩ̀ sũ.
[8] À núkú yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyɛ̂h yɔ̃, à tyah n kɔ, tɛ́ de pélɛ Liyel ní-ńsah gbô
sɔkɔ, mɛ n kɔ, tɛ́ n yɔkɔ n syɩkɩ, à Liyellɛ n gbilki.
[9] No pól à wɛ à mɛ n kɔ, mɛ Liyellɛ n gbilki.
[10] Pè mɛ à yah pĩ nɛ, ǹmɔ-á ńkɛ̃́nɛ n tɛ̃ ǹ nɛ n ni n syi Liyel ní-ńsah gbô
dé-ńsah sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye dé-ńsah Kètǎrlɛ. Tɛ́ tir nɛ̂-á pɩ ǹ tyí, képah sɔ̃̀
mɛ kah pɩ yáh-ńsah tyɛ́nɔ́ ànɛ̂ gbɛ̃̀ndùǹìnɛ no pól tyí.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yɔ́nɔ́lɛ tɔ́wû tyí

[11] Képah sɔkɔ, sèkùkù dɩ̃́ náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ syɩ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ náh. Tɛ́
gbɛ̃̀ndùǹì kàhnmɔnɔ tɛ̃̀ tyí, névye to pɔ pè mɔ gbĩ̀ Liyel ní-ńsah gbô párn
yɔ́ sɔ̃̀, nɛ̂-á pè n ye Salomo párnnɛ.
[12] Pyɛrɩ-á képah wɛ sɛ̃́, à yo tɔ́wû tyí nɛ: «Yisrayel tãn, kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́
tir mè pínɔ́ yé gbɛ̃̀n du wɛ́? Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ yé álɛ n gbah n yah sɛ̃́? Yé káh
wɛ nɛ ápi yɛ̃́ngbɛ̃́ tɛ̃́nwɛnɔ, képah náh pɩ, á Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃́nɔ́ pèpɛy-á pɩ dɩ̃́
mɛ̀nɛ à kɔ̃ à kɔ dɛ́?
[13] Á náh tãn nónó-á pɩ Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩ, ànɛ̂ pé no
tɛ́lɔ́lɛ, pépi Liyel ye gbílkínɔ́ sah ǹ tɔ̃̀npɩ Yesu yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á yé dahbɩ yɔ̃̀tãm
gbɔ̃̀, tɛ́ à yahle gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ Pilati yɩ̃́ yah. Tɛ́ Pilati mɔ́ tɔ̃ sɔ̃̀ kè yah
tɔkɔ nɛ, pé à fĩn mɔ.
[14] Ǹtɛ ǹmɔ nɛ̂-á mɛ Liyel tyí yɔ̃, tɛ́ mɛ nɛ́gbílɛ Liyel yah, yé ǹmɔ yahle,
tɛ́ pyě nɛ́kókè mɔ́-ò wɔ fĩnmɔnɔ yah kɔ̃.

15 Tɛ́ min nɛ́tɛ̃ Yesu nɛ̂-á yé ko mɔ, yépi ńtɛ̃ ye kè wɛ yi̋nɛ, Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ.

16 Dı̋ nɛ̂-á yé n yah yɔ̀, yé ǹnɛ n pnɛ. Yesu yĩn yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ǹ gbyɛ̂̃h mɛ sũ. Yé pól yı̋ yah ye Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ dı̋ mὲ dɛ mɔ pnɛ́pnɛ́ yɔ̀ dɛ́!

17 Ǹtɛ núkúnúkú, á no, mé pĩ nɛ ǹpı̃̀-ǹkɛ̃́ sɔkɔ-á yépi ànɛ̂ yé yɔ̃̀tãm ko mɔ Yesulɛ.

18 Tɛ́ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu pól kɔ̃, pè nɛ̂ yo sah di mónɔ́lɛ nɛ, Krista-á kı yèvyãhrı pı, képah ye à pı yɔ̀.

19 Kăh pı sɛ̃́, yé yé nnɔ vi mɔ, yè mó Liyel wɛ̃́kì tɛ̃, à kɔ̃ à yé tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃.

20 Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kı yèvını gbı̋nɛ yé kɔ̃, tɛ́ kı Yesu Krista tɛkı mɔ yé kɔ̃, wăh sɔ̃̀ nɛ̂ yah wilki sah yépi yĩnnɛ.

21 Ǹtɛ núkúnúkú, à yĩnɛ à tɛ̃ yı̃̂nyɔ̃, fɔ́ɔ́ kè kyı syı tyi pól tɔ̃́nsàhnɔ́ tyí, sépi nónó-á Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃ pè sè yo sah ǹgbò dùkùlɛ, pépi nónó-á mɛ ǹ tyí yõ.

22 Moyisi kè yo sah ǹgbòlɛ nɛ ńkɛ̃́: ‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kı yé sɔkɔ nɛy yɔ́ wilki mɔ yé kɔ̃ n pi, à kı pɔ pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Yé nɛ n nohnı ǹ tyí ǹ wɛlɔ pól sɔkɔ.

23 Tɛ́ nɛ̂-à yahle sàhnɔ́lɛ ǹ tyí yõ, tɛ̃ tyí kı yıkı, à kı ku to Liyel wɛ̃́npı̃̀ wrɔ́.›*

24 Ǹtɛ gbĩ nɛ̂-á yé n wnɛ yɔ̀,† képah tyí ye Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Samuyɛlı yo sah ǹ mɛ gbı̋ dùkùlɛ, à tahlı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tɛ́lɔ́ tyí, nónó pól-á pɔ ǹmɔ tyí náh.

25 Yé yah, Liyel-á tyi nónó pól yo ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyí, yépi yĩn ye à yo sélɛ, à tahlı wăh lésõ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂ pı yé náh tãn tyí, nɛ̂-á à yo Abrahmı tyí nɛ ńkɛ̃́: ‹Ɔ̋wɔ pétóbé gbɔ̃̀ yõ, kèkõyɔ̃́ névye pól kı ń pèpɔrı wɛ.›‡ Kénɛ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂-á à pı yé náh tãnnɛ yɔ̀, yépi tɔ vyãh mɛ ké sɔkɔ dò!

26 Yépi ǹgbò tyí ye Liyel tɛkı mɔ ǹ tɔ̃̀npı Yesulɛ pèpɔrı pı yĩnnɛ yé tyí nɛ, à yé pól nɛ́núkù núkú yohnı n mɔ yé kɔ̃ yé tyítúkúnı̀ pínɔ́ yal n mɔ.»

4

Yɔ̃̀tãm-á Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ tuke sɔ̃́

1 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃-á sɔ̃̀ mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyí sɛ̃́, nósyɔ́ pɔ wil mɔ pé yõ. Sárká syínwı̀lkı̀pu yísyɔ́ ye sɔ̃̀, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yɔ̃̀tɛ̃nɛ, à tahlı Sadusɛ̃ névye yísyɔ́ tyí.

2 Tɛ́ kénɛ no fɔkɔ sɔ̃̀ mɛ kah vyãh Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, păh sɔ̃́npílɛ névyelɛ n kwɔ nɛ, Yesu-á ku tɛ́ yilki mɔ, ànɛ̂ lékyı̂ tɔ-á kı pɔ n yilki n mɔ n pi.

3 Képah sɔkɔ, pè pè tɛ̃. Tɛ́ lékɑ̂̃h-á sɔ̃̀ mɛ mɔ n tɛ sɛ̃́, képah ye pè pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pópó à pɔ syı dĩndal tyí.

4 Ǹtɛ nónó-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye kwɔ́nɔ́ noh, pé náhnáh Liyel wɛ̃́kì tɛ̃. Kăh pı sɛ̃́, Yesu yõ sɛ̃́pú nɔ nɛ́pı̃̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃lɛ.

5 Képah sɔkɔ, ké dĩndallɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ kwil yèwàhnì, ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú wɛ̃ tuke Yerusalɛmı sɔkɔ.

---

* **3:23** 3.22-23 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 18.15,18. † **3:24** 3.24 - Gbĩ nɛ̂ wnɛ́nɔ́ tyí-á n yo yɔ̀, Yesu mɛ gbı̋ tyí ye kè n yo. ‡ **3:25** 3.25 - Yah n tɛ Yenɛsı 22.18.

6 Sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ An sȍ mɛ ànɛ̂ ǹ gbô tãn póllɛ. Pépi túkù
ye sȍ pɩ Kayifilɛ, ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, ànɛ̂ Alɛkisãdrelɛ.
7 Képah tɛ̃nɛ, pè Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̋, à pɔ pè piki yah nɛ,
tɛ̋nwɛnɔ nɛ̂ gbȍ yõ se, képah náh pɩ, nɛ̂ yĩn yõ se pè pɩ dɛ́nmɔnɔ mɛ̀nɛ nɩ?
8 Képah sɔkɔ, Liyel Mirki gbȍ yõ, Pyɛrɩ pè syah nɛ:
9 «Kwil yȍtãm ànɛ̂ yèwàhnɩ̀, áyáh pèpɔrɩ pɩ sèkùkù dɩ̋ yɔ́ tyí, képah yõ
sɔkɔ náh yé n piki n yah álɛ kwɛynɛ nɛ, sɔ̃ se á pɩ, té à dɛ mɔ di?
10 Yépi pól ànɛ̂ Yisrayel tãn pól yĩnɛ yè kè pĩ nɛ, Nasarɛtɩ Yesu Krista yĩn
yõ-á dɩ̋ mɛ̀nɛ yɩ̋nntɛ̃nɔ́lɛ yé yah sɔkɔ lènɔlɛ yɔ̀. Yépi ye syɩ Yesulɛ dahnɩ
yõ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ.
11 Ǹmɔ Yesu tyí ye yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á yahle
dáhkɩ̀ nɛ̂ mɔ́nkɔ̏nɔ́lɛ, képah ye pɔ pɩ wɔ̀kɔ̀ dáhgbílɛ.›»*
12 Képah náh, Pyɛrɩ tɔ̃ nɛ: «Yesu ó yĩn kɩ fɛ̃ névye pwah mɔ. Nɛ́ ǹmɔ ó
yĩn náh, yĩn yɔ́ ńtɛ̃ náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ kèkõyɔ̋, nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névye min pwah
mɔ.»
13 Tukey tùkèpu sȍ pĩ nɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ náh Nsyifunɔ kǎrn ǹgbɛ̃ pɩ, ànɛ̂
pè náh mɛ n mɔ n kõ nɛ́npɔ́ tȉnnɛ. Tɛ́ pǎh n wɛkɩ nɩ̀sãh ànɛ̂ lékɑ̃́mnɛ sɛ̃,
képah mɛ pé gbȁn du. Ǹtɛ pè mó tɔ̃ sȍ pĩ nɛ, pépi-á lésõ Yesu kɔ́mûnɛ.
14 Tɛ́ pé yɩ̃́-á mó tɔ̃ sȍ mɛ dɩ̋ mè yõ nɛ̂-á dɛ́nmɔnɔ wɛ, tyíyóné náh tɔ̃ wɛ
pé tyí.
15 Kǎh pɩ sɛ̃, pè Pyɛrɩpi kɔ̃ pè wil tukey tùkèpu tȉnkȉ wrɔ́, tɛ́ pépi mɛ wɛ̃
wɛ pé yahlɛ
16 tɛ́ nɛ, sɔ̃ se pé kɩ pɩ no nɔ́pilɛ nɩ? Ńkɛ̃, kɔ̃lɩ kɔ̃lɩ tɛ̃ náh se mó tɔ̃ kélɛ
tɛ́. Yerusalɛmɩ tãn pól-á pĩ nɛ, Pyɛrɩpi-á pɩ gbȉl mɛ̀nɛ.
17 Kàh pɩ sɛ̃, pé ye kè yahle pé tyí dírí sɔkɔ nɛ, pè káh tɔ̃ Yesu yĩnnɛ n yo
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Képah-à pɩ, yĩ mè náh n tɔ̃ n mɔ n yuku n pi yahlɛ.
18 Képah tɛ̃nɛ, pè tɔ̃ pè ye, tɛ́ kè yahle pé tyí gbógbó nɛ, pé káh tɔ̃ Yesu
yĩn noh n yah pé vyɛ̃y yah, ànɛ̂ pè káh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ pɩ ǹ yĩn yõ.
19 Ǹtɛ Pyɛrɩpi pè syah nɛ: «Yépi ńtɛ̃ kè sõ n yah kè: Kè se mɛ yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ
Liyel tyí, áyâh ǹmɔ tyí yɛ, tɛ́ yépi yóré fɛ̃ syi?
20 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, áyáh nɛ̂ wɛ, tɛ́ nɛ̂ noh, á náh fɛ̃ n yɛ n pi sé yɑ̃́hnɔ́lɛ.»
21 Képah tɛ̃nɛ, tukey tùkèpu tɔ̃ dírí gbah wɔ pé tyí, tɛ́ pè fín mɔ. Pè náh
sȍ mɛ vȉ-ǹsah wɛ pé wɛ fõh fõh tɛ̃nɛ, no pól-á sɔ̃npílɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki
Pyɛrɩpi tyípíkɩ̀ mè yĩnnɛ.
22 Tɛ́ dɩ̋ nɛ̂ dɛ́nmɔnɔ-á sȍ pɩ gbȉllɛ, à kah ye tikininínɛ.

Yesu yõ sɛ̃pú nîrîlɛ

23 Pǎh fyɔ̀ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ fín mɔ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ yèwàhnɩ̀-á
nɛ̂ yo pé tyí, pè kyɩ sè pól yãh pé kɔ́mû tyí.
24 Pé wɛlɔ nóhntɛnɔ náh, pé pól pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃:
«Tɛ̃ ǹgbɛ̃, áwɔ ye mɔ yɩ̃nyõlɛ, ànɛ̂ sétáhlɛ, ànɛ̂ pnɛ yɔlɛ, à tahlɩ sé sɔkɔ
yíyȉn pól tyí.
25 Ápi náh nɛy Davidi nɛ̂-á á tȍnpɩlɛ, áwɔ ye à kɔ̃ à kè yo á Mirki gbȍ yõ
nɛ ńkɛ̃:
‹Kwâh nɛ̂ yúkúnyahlenɔ mɛ kwlo kwlo tyí?
Kwâh nɛ̂ tyíkwɛ̂ sõnɔ mɛ névye sɔkɔ!
26 Kèkõyɔ̋ yȍtãm wɛ̃ tyí mɔ,

* **4:11** 4.11 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22.

tɛ́ yah tãm tɔ tuke mɔ, à pɩ núkúlɛ,
pè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n fwo ànɛ̂ ǹ nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.›†
27 Gbɩ yõ, kwil mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ, yȍtɛ̃ dɩ̋ Yerɔdɩ ànɛ̂ gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò dɩ̋ Põse
Pilati ye wɛ̃ tyí mɔ, à tahlɩ Yisrayel tãn ànɛ̂ kwlo kwlo tɛ́lɔ́ tyí, pè á tȍnpɩ
Yesulɛ n fwo, ǹmɔ nɛ̂-á á nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
28 Yah, wáh lésõ á tɛ̃nwɛnɔ sɔkɔ tyi nónó yah tɔkɔ sah á dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ,
sépi ye pè pɩ.
29 Ǹtɛ núkúnúkú, yah pè ápilɛ n kyĩ n kõ kɛ̀! Nɩ̀sãh ǹgbɛ̃nɛ á kõ, à á
wɛynɛ n yah n yo, ápi nónó-á á tȍnpɩbɩlɛ.
30 Tɛ̃nwɛnɔlɛ á kõ, à yámpúlɛ n dɛ n mɔ, à mó gbɩ̌l tyilɛ n pɩ, á tȍnpɩ
Yesu yĩn yõ.»
31 Tɛ́ fɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ-á sȍ pélɛ tùkènmɔnɔlɛ, níri-á fyɔ̀ n tyɛ, nɛ́npɔ́ núkú yike.
Képah tɛ̃nɛ, Liyel Mirki pé pól tɔkɔ, pè tyah Liyel wɛynɛ n yah n yo n kõ
nɩ̀sãhlɛ.

Yesu yõ sɛ̃pú nɛ́gbro mɛ dùkùlɛ wɛ̃ tyí

32 Yesu yõ sɛ̃pú pól sȍ mɛ n sõ dùkù núkúlɛ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé nɛ n pɩ
dùkù núkúlɛ. Pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh sȍ mɛ n yo nɛ, pé gbȁn yȋlɛ, pé gblɔ̌y
núkúni tyí-á sélɛ. Tɛ́ pé wɛ̃ wrɔ́, pé pól gbȁn yȋ sȍ pɩ tɔ́wû tyílɛ.
33 Tɛ́ tɛ̃nwɛnɔ ǹgbɛ̃ sɔkɔ ye sȍ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tɛ̃ntȍ névye pɩ ǹ tyí
yónwàhpu kègblɔlɛ, à ǹ tyílɛ n yo n kõ nɛ, wǎh ku tɛ́ yilki mɔ. Tɛ́ Liyel
pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ sȍ mɛ pé pól yõ.
34-35 Swɛ̃y, képah náh pɩ, gbên-à sȍ mɛ nónó tyí, pě sélɛ n yãm, ǹ tɛ́ sé
pɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntȍ névyelɛ n kõ. Pépi n mó sélɛ n dibi, à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú
pól fyȁhnɔ́nɔlɛ. Képah ye, yãm pí-ò náh sȍ mɛ pé sɔkɔ.
36 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Nsyosɛfu yɔ́ sȍ mɛ, nɛ̂-á dubi Syipri gbɛ̃nyah. Levi yȉkì nɛy
ye sȍ ǹnɛ. Tɛ́ Yesu tɛ̃ntȍ névye mɛ yĩn dyɩ à kõ Barnabasɩlɛ, nɛ̂ kɔ́r-á sɔ̃́ré
mɔ́-òlɛ.
37 Ǹmɔ mɛ ǹ swãh yãm, tɛ́ mɛ pɔ ké pɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntȍ névye gbȍ dahbɩ.

5

Ananiyasi ànɛ̂ ǹ kyɩ Safiralɛ

1 Ǹtɛ dɩ̋ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Ananiyasilɛ. Ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kyɩ Safira mɛ pé
sétáh yɔ́ yãm, tɛ́ yo sah núkú yõ,
2 à ké pɔ́ túkù kãm sah. Képah náh, Ananiyasi mɛ kyɩ ké pɔ́ tɛ́ynɛ Yesu
tɛ̃ntȍ névye kõ.
3 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, Ananiyasi, sétȁn yȍtɛ̃ se pɩ sɔ̃ tɛ́ wɛ
de yɩ̃̃́ ǹ nɩ sɔkɔ sɛ̃, fɔ́ɔ́ à pɔ mɩ̀nɩ̀ yo Liyel Mirki tyí, tɛ́ sétáh yȁmnɔ́ pɔ́ túkù
kãm sah nɩ?
4 Sétáh mɛ̀ yȁm-ǹkɛ̃ gbɩ̃́nɛ, ǹ yɛ̃ngbɛ̃ tyí kó sȍ kélɛ nɩ? Wǎh tõ pɔ kè yãm,
ké pɔ́ kó pɩ ǹmɔ tyílɛ nɩ? Ǹtɛ yĩ mɛ̀ dùkù pínɔ́ sõnɔ se pɩ sɔ̃, tɛ́ de ǹ nɩ
sɔkɔ nɩ? Ǹkɛ̃, névye ó tyí náh à yo mɩ̀nɩ̀nɛ dɛ́, Liyel tɔ tyí-á.
5 Ananiyasi-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ noh, à núkú syɩkɩ ku. Kǎh pɩ sɛ̃, nónó pól-á
yĩ mɛ̀ noh, tíkí pè kah tɛ̃.
6 Wǎh ku sɛ̃, kètɛ̃npȉ mɛ pɔ ǹ lékó fɔkɔ, tɛ́ à tɔkɔ kyɩ yĩ.

† **4:26** 4.25-26 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 2.1-2.

7 Képah náh, lɛ́rínɔ́ tɔ̃́nɔ́ kénkɔ̃ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, ǹ kyɩ pɔ de nɛ́npɔ́, tɛ́ tir
nɛ̂-á pɩ sɔkɔ, à náh sɔ̃̀ mɛ kè pĩ.
8 Pyɛrɩ mɛ à syah nɛ, à yo pé syah, dan mɛ̀ se ńtyɩ̃́nɔ pè yãm pé sétáh
mɛ̀nɛ nɩ? Á mɛ nɛ, àwe, kénɛ dan-á.
9 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pè se pɩ sɔ̃́, tɛ́ yo sah núkú yõ ǹ pɛlɛ,
à pɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Mirki vyãh sɔ̃̀lɛ n noh nɩ? Á yah, nónó-á kyɩ yĩ ǹ pɛ lékólɛ,
pǎh mɛ pɔ n de yɔ̀. Tɛ́ pǎh kɩ ǹ tɔ lékó tɔkɔ n sɔkɔ n pi.
10 Pyɛrɩ-á yo sɛ̃́, nɛ́npɔ́ swɔ, pi núkú syɩkɩ ǹ yah tɩ̃̀nnɛ, à ku. Kètɛ̃̀npɩ̃̀-á
de kyɩ, pè kyɩ à wɛ kúnɔ́lɛ. Pè mɛ à tɔkɔ kyɩ yĩ ǹ pɛ tnɔ̂.
11 Képah sɔkɔ, tíkí Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀ pól kah tɛ̃, à tahlɩ tyi nɔ́pi nóhpú
pól tyí.

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye gbɩ̃̀l tyi náhnáh pínɔ́lɛ

12 Liyel sɔ̃̀ mɛ n syɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí, à gbɩ̃̀l tyi náhnáhlɛ n pɩ névye
nɩyɔ̃́. Pè sɔ̃̀ mɛ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ póllɛ, tɛ́ wɛ̃nɛ n
tuke n mɔ Liyel ní-ńsah gbô párn yɔ́ sɔ̃̀, nɛ̂-á pè n ye Salomo párnnɛ.
13 Ǹtɛ no tɛ́lɔ́ sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ ǹ nɩlɛ n syãh n kwrɔ n mɔ pé
sɔkɔ. Tɛ́ no pól mó tɔ̃ mɛ pélɛ n kah n sõ.
14 Képah sɔkɔ, díbí ànɛ̂ syɔ́ náhnáh sɔ̃̀ mɛ n sɛ̃ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu yõ, dòhnìnɔ́
kɔ̃ kè n pɩ n yuku ǹ yõ sɛ̃́pú yõ.
15 Kǎh pɩ sɛ̃́, névye tyah n wil pé yámpúlɛ, à pélɛ n sah n pɔ pàl yõ, képah
náh pɩ, sɛ̃ sɛ̃ yî yõ wǎ̀l yey sɔkɔ, nɛ Pyɛrɩ-à pɔ n sɔkɔ, tɛ́ ǹ mírkí wɛ mɔ pé
sɔkɔ nɛy nɛ̂ yõ, tɛ̃ wɛ dɛ.
16 Yerusalɛmɩ gbɔ̀plɔ kwlo névye náhnáh ńtɛ̃ tɔ sɔ̃̀ mɛ pé yámpúlɛ n tɛ̃
n pɔ n pɔ, à tahlɩ névye tyí, sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónónɛ n kwlɔ. Tɛ́ pé pól sɔ̃̀ mɛ
dɛ́nmɔnɔlɛ n wɛ.

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye fɔ̃́hnɔ́lɛ

17 Képah tɛ̃̀nɛ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ náh névye póllɛ nónó-á
Sadusɛ̃ névyelɛ, pè tyah dyɔ́yɔ́kìlɛ n pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ,
18 tɛ́ pè tɛ̃ kyɩ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
19 Ǹtɛ lékɑ̂h-á pɔ mɔ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ yah yɩkɩ
mɔ ànɛ̂ ké sɔkɔ táh vì yeynɛ, à Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye wilki, tɛ́ yo pé tyí nɛ:
20 «Yé kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, yè kyɩ min sɑ̃́n tyi nɔ́pi pól yo névye
tyí.»
21 Wɛy mɛ̀-á yo pè noh sɛ̃́, séngbɔ̃́ púpúlɛ, pè mɛ yuku kyɩ Liyel ní-ńsah
gbô sɔkɔ, à kyɩ tyah kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ.
Légbɩ̃́nɛ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ náh névye mɛ kyɩ tukey
tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̃̀ ye ànɛ̂ Yisrayel gbɛ̃̀nyah yèwàhnì póllɛ. Tɛ́ mɛ sràsyíbí tõ nɛ,
pè kyɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye wilki n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
22 Ǹtɛ pǎh kyɩ yĩni tɛ̃, pè náh pè wɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Pè mɛ pé syɩ pɔ ké
yah yo pé yɔ̃̀tãm tyí nɛ ńkɛ̃́,
23 páh kyɩ wɔ̀kɔ̀npèkè yah wɛ tɛ̃̀nmɔnɔlɛ pallɛ ànɛ̂ ké sɔkɔ táh vì yey
tɔlɛ, sé syíkípúlɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ pé tɛ̃-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ. Ǹtɛ páh se mó tɔ̃ sè yɩkɩ mɔ de,
pé náh nɛy wɛ sé sɔkɔ.

24 Păh yo sɛ̃, yĩ mɛ̀ nóhnɔ́ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yȍtɛ̃ dɨ̃́ ànɛ̂ sárká
syínwȉlkȉpu yȍtãm fɔkɔ fil. Pè mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah Yesu tɛ̃ntȍ névye tyí-á
pı dùkù nɛ̂nɛ.
25 Păh mɛ képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ pɔ yo pé tyí nɛ, névye nónó-á pè dah mɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, păh mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.
26 Képah tɛ̃nɛ, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yȍtɛ̃ dɨ̃́ ǹ no tɛ̃, à pé nyáh sõ.
Păh kyı, tíkí pè tɛ̃ nɛ páh kı nɛ pé pè tɛ̃ gbùgbù, névye káh pɔ pé minki ko
dyêhlɛ. Kăh pı sɛ̃, pè pè ye yárr, à sɔkɔ.
27 Păh kyı yĩni tɛ̃ pélɛ tukey tùkèpu tȉnkȉ tyí, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃
mɛ pè syah nɛ,
28 pé kó lésõ kè tũ pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ pı n yah dɨ̃́ mɛ̀ yĩn yõ nı?
Tɛ́ pè yah, păh pé kwɔ́nɔ́ tɔ̃ mɔ Yerusalɛmı kwil pól sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃ mɛ ǹ kũ
plɔlɛ n twah pépi yõ kɛ̀!
29 Ǹtɛ Pyɛrı ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntȍ névye tɛ́lɔ́ mɛ yo pé tyí nɛ: «Á kı Liyel dyɔ
yɨ̃́ tɛ̃ yɛ sɔ̃, tɛ́ kı névye tyílɛ n pı?
30 Yesu nɛ̂-á yé ko mɔ dahnı yõ, á náh tãn Liyel ye ǹ lékó yilki mɔ,
31 tɛ́ à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ, à kyı à sah ǹ gbȍyȍ sȍlɛ. Tɛ́ à pı yȍtɛ̃nɛ, ànɛ̂
pwáhnmɔ-òlɛ nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ gbȍ yõ Yisrayel tãn fɛ̃ pé nnɔ vi mɔ, pè mó
pé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ wɛ.
32 Kénɛ tyi nónó-á Liyel pı, ápi ànɛ̂ Liyel Mirki ye sé yónwàhpu kègblɔlɛ,
wăh képah nɛ̂nɛ névye kɔ̃, nónó-á sah ǹ tyí yõ.»
33 Képah tɛ̃nɛ, tukey tùkèpu tȉnkȉ-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, pé fɔkɔ kah vyãh,
fɔ́ɔ́ pè sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé Yesu tɛ̃ntȍ névye ko mɔ.
34 Ǹtɛ Farisiyɛ̃ nɛy yɔ́ sȍ mɛ pé sɔkɔ pè n ye Kamalyɛlılɛ. Liyel tyi
kȍnsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ ye sȍ ǹnɛ, nɛ̂-á névye pól mɛ yȍyénnɛ n sah ǹ yõ.
Ǹmɔ mɛ yuku yĩn tukey tùkèpu tȉnkȉ nıyɔ̋ tɛ́ nɛ, pè Yesu tɛ̃ntȍ névye wilki
mɔ kégbɔ́ kwéy átrɛ.
35 Păh wil, à ǹ syı yo pé no tyí nɛ: «Á no Yisrayel tãn, yé yé gblɔ̌y kyɔmı
yɨ̃́ yé tyípínɔ́ sɔkɔ, à yuku díbí nɔ́pi tȉnnɛ dɛ́!
36 Ké náh tɔ̃nì pı di mónɔ́lɛ kah, gbɨ̃́ nɛ̂-á Tedası mɛ yuku ǹ gblɔ̌y pı nɛ,
nɛ́-ǹgbɛ̃-á péwɔlɛ, tɛ́ díbí népȋ kyɛyɛ̋h (400) sõnɔ vi mɔ pè kɔ̃ pè ǹ sȍ tɛ̃.
Ǹtɛ wăh pɔ ko mɔ, ǹ sȍ tɛ̃pú pól náh karkı di? Nɛy se tɔ̃ wũ?
37 Ǹmɔ tyí sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Kalile gbɛ̃nyah dɨ̃́ Nsyudası mɛ tɔ̃ yuku kénɛ
gbɛ̃nyah névye yãh gbɨ̃́nɛ, à pé náhnáh yõ yıkı pè kɔ̃ pè ǹ sȍ tɛ̃. Ǹtɛ ǹ tɔ
náh pɔ ko mɔ, tɛ́ ǹ sȍ tɛ̃pú mɛ karkı di?
38 Képah ye núkúnúkú tɛ̃nɛ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé yé vyɛ̃y dɛ no nɔ́pi
tyí sɔkɔ, yè mó pè fin mɔ pè nɛ n yuku. Pé tir yáhntɔkɔnɔ, képah náh pı,
pé tyípíní mɛ̀-à kı mɛ wil névye tɛ̃ tyí, kè kı tyɛ ké gblɔ̌y.
39 Ǹtɛ kàh kı mɛ wil Liyel tɛ̃ wɔ tyí tɔ́tɔ́, yépi náh fɛ̃ kè yıkı n pi. Yé
kyɔ̀mìnɔ́ pı, yè káh pɔ tyah Liyel wɔlɛ n fwo dɛ́!»
Kamalyɛlı-á yo sɛ̃, pé no sah ǹ tyí yõ.
40 Pè mɛ tɔ̃ Yesu tɛ̃ntȍ névye ye de, à pɔ pè ko yèfõhlɛ. Tɛ́ kè yahle pé tyí
nɛ, pè káh tɔ̃ Yesu tyílɛ n yăh, tɛ́ pè fin mɔ.
41 Ǹtɛ Yesu tɛ̃ntȍ névye sȍ mɛ nìvìnì sɔkɔ kègbılɛ, păh n yal tukey tùkèpu
tȉnkȉ wrɔ́ gbɨ̃́ nɛ̂nɛ, păh sɔ̃npílɛ kè kyɔmı wɛ nɛ, páh yĩnɛ fɔ̋hnɔ́lɛ Yesu
yĩnnɛ.

42 Képah sɔkɔ, sõmɛsɔ̃́ pè n nɛ n mɛ Liyel ní-ńsah gbô ànɛ̂ kétlo sɔkɔ, ǹ
névyelɛ n kwɔ, ǹ tɛ́ Nìvìnì tirlɛ n yo pé tyí Yesu Krista tyí yõ.

6

Yõke tɔ̃́nsàhndibipu yáhnwȉlkȉnɔ́lɛ

1 Légbȉ́nɛ, wãn sɔ̃̀ mɛ n mɔ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́dán yõ. Képah sɔkɔ, Krɛkɩ
wɛy wɛ́kípú tyah n wɛkɩ nɛ, sõmɛsɔ̃́ pé no Yebre wɛy wɛ́kípú-á mɛ n syɩkɩ
pépi pɛ́kúsyɔ yõ yõke dibi gbȉ́nɛ.
2 Kăh pɩ sɛ̃́, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pȉ̂ gbɔ̃nimí mɛ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɔ́wû pól
ye tuke, tɛ́ yo pé tyí nɛ, kè náh yĩnɛ pépi Liyel wɛy yónɔ́ yal n mɔ, pé mó
de tɛ̃ yõke díbínɔ́ sɔkɔ.
3 Képah-á, pé yṹnpyé, pè díbí nɛ́pȉ̂ kwărnimi yah n wilki pé sɔkɔ, nónó
yȉ́ngbí-á mɛ n yo, tɛ́ Liyel Mirki mɛ pè tɔkɔ, ànɛ̂ lékɑ̃́m mɛ pé sɔkɔ. Páh kɩ
tɔ̃̀ mɛ̀ dahbɩ pépi gbɔ̃̀.
4 Kàh kɩ pɩ sɛ̃́, pépi-á kɩ mó yɔ̃ sɔkɔ níri pínɔ́ ànɛ̂ Liyel wɛy yónɔ́ tɔ̃̀lɛ.
5 Képah sɔkɔ, păh nɛ̂ yo, tɔ́wû pól kè fɛ̃ syi. Pè mɛ Yetyɛ̃nɩ yah wilki, ǹmɔ
nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á sɔ̃̀ mɛ gblò, tɛ́ Liyel Mirki mɛ à tɔkɔ. À tahlɩ Filipi tyí,
ànɛ̂ Prokɔrɩlɛ, ànɛ̂ Nikanɔrɩlɛ, ànɛ̂ Timolɛ, ànɛ̂ Parmenasɩlɛ, ànɛ̂ Antyɔsyɩ
kwil Nikolasɩlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á lésõ vi mɔ de Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kì sɔkɔ.
6 Tɛ́ mɛ pépilɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye wɛ̃kɩ. Pépi mɛ pé gbɑ̃̀n sah pé yõ níri
pínɔ́ sɔkɔ, à sãm mɔ pé sɔkɔ.
7 Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel wɛy sɔ̃̀ mɛ n tɔ̃ n mɔ n yuku, tɛ́ wãn mɛ n mɔ n
yuku náhnáh Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́dán yõ Yerusalɛmɩ kwil. Sárká syínwȉlkȉpu
tɔ náhnáh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ syi sɛ̃ Yesu yõ.

Yetyɛ̃nɩ tɛ̃́nɔ́lɛ

8 Yetyɛ̃nɩ sɔ̃̀ Liyel pèpɔrɩ náhnáh wɛ ànɛ̂ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ. À sɔ̃̀ mɛ à tɔkɔ à
gbȉl tyilɛ n pɩ névye nɩyɔ̃́.
9 Képah tɛ̃̀nɛ, Nsyifunɔ tyah yékɑ̃̂blɛ n pɩ Yetyɛ̃nɩnɛ. Pé túkùlɛ, Liyel ní-
ńsah wɔ̀kɔ̀ nɛ̂-á pè n ye yɔ̃rɩ sɔkɔ wȉlpu wɔ̀kɔ̀lɛ, képah névye ye. Pè n wil
Sirɛnɩ kwil ànɛ̂ Alɛkisãdri kwil. Pé túkù mɛ n wil Silisi gbɛ̃̀nyah ànɛ̂ Asi
gbɛ̃̀nyah sɔkɔ.
10 Tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, Yetyɛ̃nɩ sɔ̃̀ mɛ n wɛkɩ lékɑ̃́mnɛ. Képah ye, no
nɔ́pi náh mɛ tɛ̃ wɛ ǹ wɛlɔlɛ n kɔ̃lɩ.
11 Képah tɛ̃̀nɛ, pè kyɩ nósyɔ́ tɔkɔ pɔ́lɛ nɛ pè pɔ yo nɛ, páh à wɛ à mɛ
Moyisi ànɛ̂ Liyel tyílɛ n yo n yɩkɩ.
12 Pè képah pɩ, à tɔ́wû, ànɛ̂ yèwàhnì, ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú mɔ
Yetyɛ̃nɩ yõ, pè kɔ̃ pè à fyãh tɛ̃ yuku ǹnɛ tukey tùkèpu tȉnkȉ tyí.
13 Tɛ́ tɔ̃ tàrfyɔ̀ mìnyobe yísyɔ́ yah, à yuku pélɛ nɛ pè kyɩ yo nɛ, dȉ́ mɛ̀ náh
mɛ n yal n mɔ Liyel ní-ńsah gbô ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yónyɩkɩnɔlɛ.
14 Páh kè noh ǹ vyãh yah à mɛ n yo ńtɛ̃nɛ nɛ, kénɛ Nasarɛtɩ Yesu mɛ̀-á
kɩ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔ n pi, tɛ́ Moyisi-á pé kwɔ wȁl nónónɛ, wăh kɩ sé
tɔ vi mɔ.
15 Képah sɔkɔ, tukey tùkèpu tȉnkȉ pól tyah Yetyɛ̃nɩnɛ n yah díkídíkí, tɛ́ ǹ
yah wɛ kè mɛ yȉ̂nyõ tɔ̃̀npɩ tyí kɔ̃lɛ.

7

Yetyɛ̃nɩ Liyel tyi yah yónɔ́lɛ

1 Képah sɔkɔ, sárká syínwìlkìpu yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ Yetyɛ̃nɩ piki yah nɛ, no-á
nɛ̂nɛ n yo ǹ tyí sɔkɔ, gbɩ se kélɛ nɩ?
2 Yetyɛ̃nɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń súbí ànɛ̂ ń yʉ̃́npyé, yé noh ń tyí. Gbɩ̃́ nɛ̂-á
lésõ á náh nɛy Abrahmɩ náh tɔ̃nì mɛ yal yuku Yarã kwil sɔkɔ, tɔ̃rí nétɛ̃
Liyel ye lésõ wil ǹ yah Mesopotami gbɛ̃nyah,
3 tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ: ‹Yal á gbɛ̃nyah ànɛ̂ á kéte tãn wrɔ́, ǹ yuku gbɛ̃nyah
yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mé kɩ ǹ wɛ̃kɩ n pi.›*
4 Képah sɔkɔ, Abrahmɩ yal Kalde tãn gbɛ̃nyah sɔkɔ, à kyɩ tɛ̃ Yarã kwil.†
Képah náh, ǹ sú-á pɔ ku tɛ, Liyel mɛ à kɔ̃ à yal Yarã kwil, à pɔ tɛ̃ gbɛ̃nyah
mɛ̀ sɔkɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á yépilɛ núkúnúkú yɔ̀.
5 Tɛ́ Liyel náh sɔ̃̀ sétáh yɔ́ ńtɛ̃nɛ à kɔ̃ ǹ tyílɛ ásɔ̂̃. Gbáhsúkí kénkɔ̃ fyé
tyahlɛ, à náh kélɛ à kɔ̃. Ǹtɛ à ǹ vyãhlɛ à kɔ̃ nɛ, páh kɩ pɔ gbɛ̃nyah mɛ̀ póllɛ
à kɔ̃. Tɛ́ kǎh kɩ tɔ̃ pɩ ǹ pétóbé tɔ tyílɛ, ǹmɔ kɛ̃́ náh ńtɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, pi
ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ Abrahmɩ tyí.
6 Liyel mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ: ‹Á pétóbé kɩ pɔ wil kɩ kyɩ n tɛ̃ n pi gbɛ̃nyah
káhkí sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ pè kɩ n pɩ n pi yɔ̃bɩlɛ, tɛ́ kɩ fɔ̃́hnɔ́ wɛ, pópó ye
kyɛyɛ̃́h (400).
7 Ǹtɛ gbɛ̃nyah káhkí nɛ̂ sɔkɔ-á pélɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ, ńmɔ Liyel tukey kɩ n syɩkɩ
n pi kénɛ gbɛ̃nyah tãn yɔ̃. Tɛ́ képah náh, pè kɩ wil yɔ̃rɩ sɔkɔ nɛ́npɔ́, kɩ pé
syɩ pɔ ńmɔ yĩn gbilki ásɔ̂̃.›
8 Képah yóntɛnɔ náh, Liyel mɛ yégbékè kwrɔ mɔ Abrahmɩnɛ, képah nɛ̂-á
kɩ sɔ̃̀ n wɛ̃kɩ n pi kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ sɔkɔ. Képah ye, Abrahmɩ-á pɔ Yisakɩ dubi, à
mɛ à kɔ̃ ǹ dúbínɔ́ sèpȉn kwǎrtɔ̃-ò sɔ̃lɛ. Yisakɩ tɔ mɛ pɔ ǹ pídɩ̃́ Nsyakɔbɩ kɔ̃.
Nsyakɔbɩ tɔ mɛ pɔ ǹ dɩ̃́npì nɛ́pȋ gbɔ̃nimí kɔ̃, pépi nónó-á ápi yìkìnì gbɔ̃ninɔ́
náh tãnnɛ.
9 Képah náh, á náh tãn pɔ tyah pé gbɛ̃ndɩ̃́ Nsyosɛfu dyɔlɛ n yɔ. Tɛ́ à tɛ̃
yãm yɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè sɔkɔ ǹnɛ Yesyipti gbɛ̃nyah. Ǹtɛ Liyel sɔ̃̀ mɛ Nsyosɛfulɛ.
10 Á ǹ yɔ̃ wilki yènvyãhnpèl nópi sɔkɔ, tɛ́ lékã̂mnɛ à kɔ̃ yĩ̃́, tɛ́ Yesyipti
yɔ̀tɛ̃ dɩ̃́ Farawɔ̃ yɩ̃́ kɔ̃ kè yuku ǹnɛ. Képah sɔkɔ, à mɛ à pɩ ǹ gbɛ̃nyah ànɛ̂ ǹ
tɔ̃rí kéte pól yah tɛ̃́-òlɛ.
11 Tɛ́ kwɛ́npékè yɔ́ pɔ de Yesyipti gbɛ̃nyah ànɛ̂ Kanah gbɛ̃nyah pól sɔkɔ,
à pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ pé tyí. Ké pékénkàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, á náh tãn náh tɔ̃
sɔ̃̀ mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wɛ n yɔ̃.‡
12 Tɛ́ Nsyakɔbɩ-á pɔ kè wɛ noh nɛ, yɔ̃ke-á mɛ Yesyipti sɔkɔ, ké gbennɛ, à
á náh tãn tɛkɩ mɔ nɛ́npɔ́, pè kyɩ yɔ̃ke yah pɔ, pépi nónó-á ǹ wɛ̃npȉlɛ.§
13 Pǎh tɔ̃ pɔ pé syɩ yuku kɛ ní-òlɛ, Nsyosɛfu mɛ ǹ gblɔ̃̀y tyí yo wah ǹ
nɛ́nkyíbí tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, Farawɔ̃ mɛ Nsyosɛfu duku wȉl-ǹsah pĩ.
14 Képah sɔkɔ, Nsyosɛfu tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ nɛ, pè kyɩ pé sú Nsyakɔbɩ ànɛ̂ ǹ no pól
tɛ̃ n pɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ nɛ́pȋ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ kwlɔ́lɛ.

* **7:3** 7.3 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 12.1. † **7:4** 7.4 - Abrahmɩ lésõ mɛ Kalde gbɛ̃nyah sɔkɔ, Mesopotami sétáh yɔ̃. ‡ **7:11** 7.11 - Kanah gbɛ̃nyah mɛ ye pè n ye Yisrayel gbɛ̃nyahlɛ núkúnúkú. § **7:12** 7.12 - Yáh wɛ pè nɛ kwɛkɩ-á de Yesyipti gbɛ̃nyah sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃ nɛ Nsyakɔbɩ-á yɔ̃ke tyí noh nɛ́npɔ́, Liyel lésõ lékã̂mnɛ Nsyosɛfu kɔ̃ à yɔ̃kelɛ n koh n sah, yɔ̃ke pɛkɩ gbɩ̃́nɛ. Képah ye yɔ̃ke kɔ̃ kè pɔ wɛ nɛ́npɔ́.

15 Sɛ̃ ye Nsyakɔbɩ mɛ yuku pɔ tɛ̃ Yesyipti gbɛ̆nyah sɔkɔ. À syi pɔ ku
nɛ́npɔ́ ànɛ̂ á náh tãn tɔ póllɛ.
16 Pé lékyî mɛ twah kyɩ yĩ Sisyɛmɩ kwil diki yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á lésõ Abrahmɩ
dwe Yemɔrɩ wɛ̃npì tyí.
17 Liyel-á lésõ ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kõ nɛ̂ yĩnnɛ, ké pɩ gbĩ́-á pɔ n nɔ, ápi no
kwel náhnáh Yesyipti sɔkɔ.
18 Tɛ́ yɔ̃̀tɛ̃ késɑ̃́n yɔ́-á pɔ dɔkɔ Yesyipti yõ, ǹmɔ náh sɔ̃̀ Nsyosɛfulɛ n pnɛ.
19 À mɛ vi syɩkɩ á no yõ. Ǹ nɛ́pékè kàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, à á náh tãn kyĩ mɔ,
pè kõ pè pé wɛ̃npì yrɔ̃ milki sah kégbó pé ku yĩnnɛ.
20 Légbĩ mɛ̀ ó sɔkɔ ye Moyisi dubi. À kah plɛ yĩ́, ànɛ̂ ǹ tyí nɔ Liyel tyí.
Pè à pu ńwɔ̃ló tɔ̃nɔ́ ǹ sú gbô.
21 Képah náh, pè à tɔkɔ kyɩ milki.* Farawɔ̃ písê mɛ à wɛ tɔkɔ. À pɔ à pu
ǹ yɛ̃ngbɛ̃ pídĩ́ sɔ̃.
22 Kăh pɩ sɛ̃, lékɑ̃́m tyi nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ Yesyipti sɔkɔ, Moyisi kwɔ́nɔ́ wɛ
sé pól yõ. Képah ye, à pɩ wɛ̀ntăhnì wɛ́kí-òlɛ ànɛ̂ tyítăhnì pí-òlɛ.
23 Tɛ́ wăh pɔ nɔ ye tikininínɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à kè sõ wɛ nɛ, páh kɩ kyɩ yah pé
yṹnpyé Yisrayel tãn tyí.
24 Wăh kyɩ, à kyɩ yĩnɛ ǹ tyí névi yɔ́lɛ, Yesyipti nɛy yɔ́ mɛ n fõh. Moyisi
tyí névi fṍhnɔ́ yrɔ tɛ̃ tyí, à ǹ vyãh syi, à Yesyipti nɛy mɛ̀ ko mɔ.
25 Moyisi sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, pé no Yisrayel tãn-á kɩ n pĩ n pi nɛ, Liyel-á kɩ
péwɔ tɔkɔ, kɩ pè wilki n pi pé yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ pè náh tɛ̃ wɛ kè pĩ ǹ tyí.
26 Ké dĩndallɛ, à tõ kyɩ Yisrayel tãn nɛ́pĩ̂ nímí yísyɔ́ wɛ, pè mɛ n fwo. À
nɛ pé pè syi mɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pé no, pépi ó-á pé yahlɛ. Tɛ́ kwâh nɛ̂ se pè
wɛ̃nɛ n fõh nɩ?
27 Ǹtɛ nɛ̂-á sɔ̃̀ n fõh ǹ ní-òlɛ, ǹmɔ Moyisi syah nɛ ńkɛ̃, nɛ̂ se sah ǹnɛ pépi
yɔ̃̀tɛ̃nɛ ànɛ̂ pé tùkè-òlɛ nɩ?
28 Péwɔ kònmɔ-ńsah káh kɩ nɛ̂, á n yah n kõ, wăh ńnínínɛ Yesyipti nɛy
mɛ̀ ko mɔ sɔ̃ dɛ́?
29 Wăh fyɔ̀ képah yo, Moyisi to, tɛ́ kyɩ tɛ̃ Madyã gbɛ̆nyah sɔkɔ, à syi pɔ
dĩ́npì nɛ́pĩ̂ nímí wɛ nɛ́npɔ́.†
30 À tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó à ye tikininí pɩ. Képah náh, sõ yɔ́lɛ, à sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃́nnɩ
sɔkɔ, Syinayi yɔ̃lɩ gbɔ̀pɔ, tɛ́ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wil ǹ yah nyàh lépɔ̃ sɔkɔ, nɛ̂-á
sɔ̃̀ mɛ n kõ dukuni yɔ́ sɔkɔ.
31 Yi mɛ̀ wɛ́nɔ́ pɩ gbɛ̃ndùnǹnɛ Moyisi tyí. Tɛ́ wăh mɛ n nɔ n de nɛ, pé kè
wɛ yah yĩ́, à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yónmɔnɔ noh nɛ ńkɛ̃:
32 ‹Á náh tãn Liyel ye ńmɔlɛ, Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩpi
Liyellɛ.› Képah tɛ̃nɛ, tíkí Moyisi tɛ̃, fɔ́ɔ́ ǹ wil n syah. À náh tõ ǹ nɩ syãh ǹ
yah yɔ̃ yah.
33 Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ: ‹Tyah nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ yɔ̀, nɛ́npɔ́ mɛ
ńmɔ tyí yõ. Képah ye, á lékyêh dɛ.
34 Mé ń no kwlɔ dùkù wɛ yĩ́nɛ Yesyipti gbɛ̆nyah sɔkɔ, tɛ́ pé gbĩ̀nɔ́ yĩ́npɔ̃
noh. Mé pɔ pé wìlkì-ǹsah pé yɔ̃rɩ sɔkɔ. Képah ye, sɔkɔ! Mé álɛ n tɛkɩ mɔ
ké tyí sɔkɔ núkúnúkú Yesyipti sɔkɔ.›‡

* **7:21** 7.21 Yah n tɛ Yálnɔ́ 1.22 - 2.10. † **7:29** 7.27 - 29 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 2.11 - 15.21 - 22. ‡ **7:34** 7.30-34 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.1-10.

35 Tɛ́ kénɛ Moyisi nɛ̂-á lésõ Yisrayel tãn yahle, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃, nɛ̂ se sah
ǹnɛ pépi yɔ̃̀tɛ̃nɛ ànɛ̂ pépi tùkè-òlɛ nɩ? Ǹmɔ ó ye tɔ̃ Liyel tɛkɩ mɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ
ànɛ̂ pwáhnmɔ-òlɛ yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ gbɔ̃̀ yɔ̃, nɛ̂-á lésõ wil ǹ yah dukuni sɔkɔ.
36 Moyisi ye wilki Yisrayel tãnnɛ Yesyipti gbɛ̃nyah sɔkɔ, tɛ́ pnɛ yɔ́nsyẫh
kah pélɛ, tɛ́ tɛ̃ pélɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ pópó ye tikininí. Liyel gbɔ̃̀ yɔ̃ ye à pɩ sépi
póllɛ gbɩ̃̆l sɔkɔ.
37 Tɛ́ ǹmɔ ye tɔ̃ yo Yisrayel tãn tyí nɛ: ‹Liyel kɩ yé sɔkɔ nɛy yɔ́ tɛkɩ n mɔ
n pi. À kɩ pɔ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ.›§
38 Gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Yisrayel tãn mɛ tùkènmɔnɔlɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, ǹmɔ ye tɔ̃ sɔ̃̀
wɛ syi yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ tɛ̃ntɔ̃̀lɛ Syinayi yɔ̃lɩ yɔ̃, à pɔ yo á náh tãn tyí. Sɛ̃́ ye à
wɛ syi min wɛlɔlɛ Liyel tyí, à yo á tyí.*
39 Ǹtɛ á náh tãn náh fɛ̃ syi sah ǹ tyí yɔ̃. Pè à yahle, tɛ́ sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, pé
pé syɩ yuku Yesyipti sɔkɔ,
40 tɛ́ mɛ yo Arõ† tyí nɛ: ‹Moyisi nɛ̂-á tɛ̃ wil ápilɛ Yesyipti sɔkɔ, á náh tɔ̃
mɛ pɩ̃, kénɛ Moyisi tyí-á mɛ pɩ sɔ̃́ dɛ́! Képah ye, yɩ̂ yísyɔ́ pɩ á kɔ̃ líyelnɔ́lɛ,
sè á yahlɛ n tɛ̃.›‡
41 Kénɛ sèpɩ̃̀n sɔkɔ, pè mɛ tɔ̃̀ yɔ́ mɔ náhpír kètɔ̀lɛ, tɛ́ sárká wilki ké yɔ̃, à
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ syáh syah, à pé gbɛ̃npɩnɩ gbilki.§
42 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Liyel ǹ náh vi pè kɔ̃, tɛ́ pè fin mɔ sah ńwɔ̃́ kèpye gbílkínɔ́
sɔkɔ, sɔ̃́-á Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃ pè kè wãrkɩ sah pé sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Yisrayel tãn, yáh yípɛ̂y nónó ko sárkálɛ
pópó ye tikininí gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ,
yé se mɛ n sõ nɛ, ńmɔ tyí-á yé ko sélɛ?
43 Ɔ́ɔ̃ dɛ́! Yé tɔ̃̀ nɛ̂ yɩ̃n-á Molɔkɩlɛ, képah yèpir ye yé twah,
à tahlɩ yé ńwɔ̃́ kèpil tɔ̃̀ tyí tyí, nɛ̂-á yé n ye Wrefannɛ.*
Kénɛ tɛ̃̀n ye yé pɩ sah yé gblɔ̃̆y tyí, tɛ́ sélɛ n gbilki.
Képah ye, mé kɩ yé tɛ̃ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ Babilɔnɩ kwil náhlɛ.›»†
44 Képah yóntɛnɔ náh, Yetyɛ̃nɩ tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Á náh tãn-á sɔ̃̀
mɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yèpir yɔ́ sɔ̃̀ mɛ pé tyí, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ, Liyel-á
mɛ pélɛ. Liyel sɔ̃̀ kè yah kɔ̃ Moyisi tyí nɛ, à yèpir mɛ̀ pɩ sɔ̃́-á pé à wɛ̃kɩ ké
pínɔ́lɛ gbrámgbrám.
45 Képah náh, á náh tãn pɔ yèpir mɛ̀nɛ pé wɛ̃́npɩ̀ kɔ̃. Nsyosye ye sɔ̃̀ pɩ pé
yah tɛ̃́-òlɛ, pè yuku kénɛ yèpirlɛ à kyɩ nɛ́káhbí gbɛ̃nyahnɔ́ syi, Liyel-á nónó
yɩ̃ni yal. Képah sɔkɔ, yèpir mɛ̀ mɛ tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó à pɔ syɩ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi
gbɩ̃ tyí.
46 Tɛ́ Davidi tyí sɔ̃̀ kah nɔ Liyel tyí. Képah sɔkɔ, ǹ tɔ mó Liyel ni nɛ, à yɛ
pé wɔ̀kɔ̀ yɔ́ mɔ à kɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Nsyakɔbɩ Liyellɛ.
47 Tɛ́ ǹ pídɩ̃́ Salomo ye pɔ pɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-òlɛ Liyel tyí.
48 Ǹtɛ Yɔ̃̀tah Liyel náh mó tɔ̃ n tɛ̃ névi gbɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ, sɔ̃́-á Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yo kélɛ nɛ,
49 Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ ńkɛ̃: ‹Yɩ̃̂nyɔ̃ ye pɩ ń tɔ̃́rí kɔ̆lɛ,
sétáh mɛ pɩ kòpírlɛ, ń gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ.

§ **7:37** 7.37 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 18.15,18. * **7:38** 7.38 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 5.1-33, ànɛ̂ Yálnɔ́ 19.1 - 20.17. † **7:40** 7.40 - Arõ mɛ̀nɛ, Moyisi nɛ́nkyí dɩ̃́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. ‡ **7:40** 7.40 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.1. § **7:41** 7.41 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.2-6. * **7:43** 7.43 - Molɔkɩ ànɛ̂ Wrefannɛ, Nsyifunɔ tnɔ̂ tɛ̃pu tɛ̃̀n yísyɔ́ ye sɔ̃̀ sélɛ. † **7:43** 7.42-43 - Yah n tɛ Amɔsɩ 5.25-27.

Tɛ́ wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ dùkù mɛ yé kɩ fɛ̃ mɔ ńmɔ kɔ̃ wɛ́?
Ǹmɔ se kɩ fɛ̃ tɛ̃ yépi wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ?
50 Ǹmɔ gbɛ̃npɩnɔ náh yíyi̇̀n póllɛ di?›»‡
51 Képah náh, Yetyɛ̃nɩ tɔ̃ yo tukey tùkèpu tyí nɛ: «Nikisekɔ́kɔ́ névye nɔ́pi,
yé yé nnɔ ànɛ̂ yé ní tah tũ, à yahle Liyel wɛy nóhnɔ́lɛ, tɛ́ mɛ Liyel Mirki
yahle pɔ kwɛy nɔ. Yé mɛ yé náh tãn tyí kɔ̃lɛ.
52 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃ se mɛ, nɛ̂-á yé náh tãn náh à fõh yah? Nɛ́gbí
nɛ̂-á Liyel tyí, nónó-á ǹ pɔ́nɔ́ tyí yo sah kèkõyɔ̃́, pè náh pépi tɔ ko mɔ di?
Ǹtɛ núkúnúkú, kénɛ nɛ́gbí náh yépi vi ǹ náh, tɛ́ à ko mɔ di?
53 Yı̂̃nyõ tɔ̃̀npɩbɩ ye Liyel tõ, pè pɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yo yé tyí. Tɛ́ yé
yahle kɔ́lɔ́lɛ sé wã̀l yõ.»

Yetyɛ̃nɩ kònmɔnɔlɛ, ànɛ̂ kăh yĩnɛ Sole tyí sɔ̃́

54 Yetyɛ̃nɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo sɛ̃́, kè tukey tùkèpu kah yɔ kah mɔ, fɔ́ɔ́ pè pé
yníɛ n tah yrɔ tɛ̃ tyí.
55 Ǹtɛ Liyel Mirki tɛ̃-á mɛ Yetyɛ̃nɩ tɔkɔ sɛ̃́, à tyah yı̂̃nyõlɛ n yah díkídíkí,
tɛ́ Liyel tɔ̃́rí wɛ ànɛ̂ Yesulɛ yúkúnyĩnntɛ̃nɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ.
56 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à nɛ: «Yé yah, mé mɛ yı̂̃nyõlɛ n yah yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́
Névi Pídı̃́ mɛ yúkúnyĩnnɔlɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ.»
57 Névye-á képah noh sɛ̃́, pè gbo mɔ wòhòh, tɛ́ pé ní sni tũ, tɛ́ to tuke pé
póllɛ ǹ yõ.
58 Tɛ́ à yɔrɩ wil kwil náhlɛ. Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ pè ye pɔ pɩ tàrfyɔ̀lɛ,
pépi mɛ pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ dɛ sah kètɛ̃npi̇̀ki̇̀ yɔ́ tyí, nɛ̂-á pè n ye Solelɛ. Tɛ́
pè tyah Yetyɛ̃nɩnɛ n minki dyêhlɛ, ǹ ku ku tɛ̃ yõ.
59 Ǹtɛ păh mɛ Yetyɛ̃nɩ mínkínɔ́ sɔkɔ dyêhlɛ sɛ̃́, à sɔ̃̀ mɛ nírílɛ n pɩ nɛ ńkɛ̃́:
«Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu, ń min yohnɩ n syi.»
60 Tɛ́ mɛ ǹ gbètukunɔ di, à yo yı̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, káh pé tyípékè
mɛ̀ mɔ n kõ.» Képah yóntɛnɔ ǹsɔ̃, à ku.

8

1 Tɛ́ păh à ko mɔ sɛ̃́, képah nɔ Sole tyí.

Sole-á Yesu yõ sɛ̃́pú fõh dùkù nɛ̂nɛ

Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nki̇̀ kàhnfõhnɔ núkú tyah Yerusalɛmɩ sɔkɔ
lésõlɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, à wil Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ pól to
karkɩ de kwlo sɔkɔ, nónó-á mɛ Nsyude gbɛ̃nyah ànɛ̂ Samari gbɛ̃nyah sɔkɔ.
2 Ǹtɛ névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛ̃ki̇̀ tɛ̃́nɔ́ plɛ, pé yísyɔ́ mɛ Yetyɛ̃nɩ lékó
tɔkɔ yĩ, tɛ́ ǹ kũ pɔ̀ kah gbo.
3 Ǹtɛ Sole tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nki̇̀ duku tó-ńsahlɛ
pnɛ́pnɛ́. À sɔ̃̀ mɛ n de n kɔ̃ gbên sɔkɔ, à Yesu yõ sɛ̃́pú díbí ànɛ̂ syɔ́lɛ n tɛ̃ n
yɔrɩ n wilki n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

Filipi Liyel wɛy yónɔ́lɛ Samari gbɛ̃nyah sɔkɔ

4 Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃́pú nónó-á sɔ̃̀ karkɩ kɔ̃, pépi mó mɛ Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ
n yo n kɔ̃ tã̀ntã̀n pól sɔkɔ.
5 Tɛ́ pé sɔkɔ nɛy nɛ̂-á pè n ye Filipilɛ, ǹmɔ mɛ kyɩ kwil yɔ́, Samari gbɛ̃nyah
sɔkɔ, à kyɩ tyah Krista tyílɛ n yo nɛ́npɔ́.

‡ **7:50** 7.49-50 - Yah n tɛ Yesayi 66.1-2.

[6-7] Képah tɛ̃nɛ, sétɛ̃n kwĩnki nónó-á sɔ̃ mɛ déntɛ̃nɔ́lɛ névye sɔkɔ mɛ pélɛ
n kwlɔ, sè sɔ̃ mɛ n kah n de n syi, tɛ́ n wil pé sɔkɔ, tɛ́ wil kúnɔ́ névye ànɛ̂
gbáhkɩ̀ núkú névye náhnáh tɔ sɔ̃ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ n wɛ. Képah sɔkɔ, tɔ́wû-á
Filipi gbĭl pínɔ́ tyí yónɔ́ noh, tɛ́ kyɩ sè wɛ sɛ̃, pé pól pé sɔ̃nɔ pɩ núkúlɛ, à ǹ
wɛlɔlɛ n tɔ̃ n sah n nohnɩ.
[8] Kăh pɩ sɛ̃, nìvìnì ǹgbɛ̃ wɛ kénɛ kwil.

[9] Tɛ́ légbĩnɛ, dĩ yɔ́ lésɔ̃ mɛ pè n ye Simolɛ. À sɔ̃ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ kénɛ kwil mɛ̀
ó sɔkɔ di mónɔ́lɛ. Ǹmɔ sɔ̃ mɛ snɛ̀y tyilɛ n pɩ, nónó-á mɛ Samari gbɛ̃nyah
tãn gbɛ̃n du kègbɩlɛ, tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̌y pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ.
[10] No pól sɔ̃ mɛ mɔ ǹnɛ, à tɔkɔ wɛ̃npì tyí, à kyɩ sah yèwàhnì tyí. Tɛ́ mɛ
yo tũ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɛ̃nwɛnɔ nɛ̂-á pè n ye Ǹgbɛ̃nɛ, képah-á dĩ mɛ̀nɛ.
[11] Tɛ́ dĩ mɛ̀ sɔ̃ mɛ gbɛ̃ndùǹìnɛ n pɩ pé tyí ǹ snɛ̀y sɔkɔ di mónɔ́lɛ, képah
ye pè kɔ̃ pè mɔ ǹnɛ.
[12] Ǹtɛ Filipi-á pɔ Liyel tɔ̃rí Nìvìnì tir ànɛ̂ Yesu Krista tyí yo pé tyí sɛ̃, pè
sɛ̃ ké yɔ̃. Tɛ́ díbí ànɛ̂ syɔ́ mɛ à kɔ̃ à pè wel wilki ni sɔkɔ.
[13] Képah sɔkɔ, Simo ńtɛ̃ tɔ sɛ̃ Yesu yɔ̃, tɛ́ Filipi kɔ̃ à à wel wilki ni sɔkɔ.
À náh tɔ̃ sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ pé yal Filipi tnɔ̂. Tɛ́ gbĭl tyi ǹgbnɔ nónó-á sɔ̃ mɛ
n pɩ à n yah, sè sɔ̃ mɛ pɩ gbɛ̃ndùǹìnɛ ǹ tyí.

[14] Képah tɛ̃nɛ, Yesu tɛ̃ntɔ̃ névye-á tɛ̃ Yerusalɛmɩ kwil, tɛ́ noh nɛ Samari
gbɛ̃nyah tãn-á Liyel wɛy fɛ̃ syi sɛ̃, pè Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛkɩ mɔ pè kɔ̃.
[15-16] Păh kyɩ de Samari sɔkɔ, tɛ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú nónó wɛ nɛ́npɔ́, Liyel Mirki
náh tɔ̃nì sɔ̃ mɛ tiki pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃. Pè sɔ̃ mɛ wèlnwìlkìnɔ́ wɛ ni sɔkɔ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu wɔ yĩn yɔ̃. Kăh pɩ sɛ̃, Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ mɛ tyah nírílɛ n pɩ pé tyí,
nɛ pè Liyel Mirki wɛ.
[17] Pè sɔ̃ mɛ pé gbɛ̃n sah no nɔ́pi yɔ̃ à nírílɛ n pɩ pé tyí. Képah sɔkɔ, pè
mɛ Liyel Mirki wɛ.

[18] Képah tɛ̃nɛ, Simo-á kè wɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃ névye pé gbɛ̃nnɛ n sah pé yɔ̃, pè
kɔ̃ pè Liyel Mirkilɛ n wɛ sɛ̃, à pɔ pɔ́lɛ Pyɛrɩpi tyí,
[19] tɛ́ nɛ, pè péwɔ tɔ kɔ̃ kénɛ tăhkìlɛ. Képah sɔkɔ, pâh fyɔ̀ pé gbɛ̃n sah nɛ̂
yɔ̃, tɛ̃ Liyel Mirki wɛ.
[20] Wăh yo sɛ̃, Pyɛrɩ mɛ à syah nɛ, ǹ tyí yɩkɩ n to ànɛ̂ ǹ pɔ́ tɔlɛ, wăh
sɔ̃npílɛ n sɔ̃ nɛ, páh kɩ fɛ̃ Liyel yĩnkɔ̃nɔ kwâh dwe pɔ́lɛ.
[21] Ǹ nɩ-á mɛ kétúkùyɔ̂ Liyel yah. Képah-á, wɛ wɛ tɛ̃ náh mɛ ǹ tyí yĩ mɛ̀
sɔkɔ. À náh yĩnɛ kélɛ póllɛ.
[22-23] Páh kè wɛ nɛ, dyɔ́yɔ́kì képékè-á yuku sah ǹ nɩlɛ, ànɛ̂ wăh mɛ tyípékè
yɔ̃rɩ sɔkɔ. Képah-á, à ǹ nɩ vi mɔ, à mó Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ni à kɔ̃ à ǹ fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ
pèkè mɛ̀ yɔ̃ mɔ à kɔ̃, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi.
[24] Képah sɔkɔ, Simo mɛ yo Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tyí nɛ, pépi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ni
pé tyí pé gblɔ̌y. Kàh kɩ pɩ sɛ̃, tyi nónó-á pè yo pé tyí, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pé
nɔ n pi.
[25] Képah náh, Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃-á tyi nónó pĩ Yesu tyí sɔkɔ, păh sè yãh tɛ
névye tyí, tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yo tɛ pé tyí gbĩ nɛ̂nɛ, pè pé syɩ n yuku Yerusalɛmɩ
kwil, tɛ́ mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo n yuku kwílpî náhnáh sɔkɔ wɛ̃kì yah, nónó-á
mɛ Samari gbɛ̃nyah.

Filipi Liyel wɛy yah yónɔ́lɛ Yetyopi gbɛ̃nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ tyí

26 Sõ yɔ́lɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yi̋nyõ tȍnpɩ yɔ́ pɔ yo Filipi tyí nɛ ńkɛ̃, à ǹ gblɔ̌y vi, à
mó ǹ yah mɔ gbi̋ngboke gbȍyȍ sȍlɛ, à wɛ̃kì tɛ̃, nɛ̂-á wil Yerusalɛmɩ, à n tiki
n yuku Kasa kwil. Kénɛ wɛ̃kì mɛ̀ yõ kɔ́pú náh mɛ fwɔ́ɔ.
27 Képah sɔkɔ, Filipi núkú yuku kénɛ wɛ̃kì tɛ̃. Wăh n yuku, dǒ, à Yetyopi
gbɛ̃nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ.* Ǹmɔ ye sȍ Yetyopi yȍtɛ̃ pi Kãndasɩ tɔkɔ sah ǹ
tahrɩ yȍtɛ̃nɛ. Ȁ sȍ kyɩ Liyel ni Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
28 Tɛ́ wăh ǹ syɩ n yuku ǹ ti̋nnɛ, à sȍ mɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ ǹ wòtoro sɔkɔ, mɛ
Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́ynɛ n kar.
29 Képah sɔkɔ, Liyel Mirki mɛ yo Filipi tyí nɛ, à kɔ n tel wòtoro mɛ̀ tyí.
30 Filipi mɛ to tel ké tyí, tɛ́ di̋ kàrnɔ́ noh. Ȁ sȍ mɛ fi̋ yɔ́lɛ n kar Liyel tɛ̃ntȍ
syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Filipi mɛ à piki yah nɛ, fi̋ nɛ̂-á à n kar yɔ̀, à se
mɛ ké kɔ́rlɛ n pnɛ nɩ?
31 Di̋ mɛ yo ǹ tyí nɛ, sɔ̃ se pé kɩ pĩ ké kɔ́rlɛ, nɛ́ nɛy náh ké yah yo pé syah
nɩ? Tɛ́ mɛ kè yah kɔ̃ Filipi tyí nɛ, à pɔ n dɔkɔ n kɔ̃ n tɛ̃ pé tnɔ̂ wòtoro sɔkɔ.
32 Tɛ́ fi̋ nɛ̂-á sȍ dí mɛ n kar, kè mɛ yónɔ́lɛ nénpɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:

«À sȍ pɩ képɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á pè tɛ̃ n yuku kò-ǹsah;
képah náh pɩ, nɛ̂ yɛ̀-á pè n kõ,
tɛ́ à náh ǹ vyãh fyɔ.
33 Pè à yilɔ, tɛ́ lékàhlɛ à kɔ̃,
tɛ́ à ko mɔ, ǹ duku to kèkõyő.
Nɛ̂ kɩ tɔ̃ n yãh ǹ no tyílɛ?»†

34 Di̋-á kar tɛ, à mɛ yo Filipi tyí nɛ, à kékwɛ, à yo pé syah, nɛ̂ tyí se Liyel
tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi n yo sɛ̃ yɔ̀ nɩ? Ǹ gblɔ̌y tyí se à n yo, tȋ ǹnî tyí se à n
yo?
35 Képah sɔkɔ, Filipi syɔ̃ kénɛ Liyel wɛy mɛ̀ tyí, à Nìvìnì tir yo à syah
Yesu tyí sɔkɔ.
36 Păh mɛ wɛ̃kì yõ, pè kyɩ syɩ yɔ yɔ́ tyí. Di̋ mɛ yo Filipi tyí nɛ ńkɛ̃, yɔ-á
yɔ̀, tir yɔ́ tɛ̃-à kɩ mɛ́-ńkɛ̃nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ, à pé wel wilki ni sɔkɔ. [
37 Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ mɛ sɛ̃ Yesu yõ ǹ nɩ póllɛ, páh kɩ fɛ̃ à wel wilki
ni sɔkɔ. Di̋ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh sɛ̃ ké yõ nɛ, Liyel Pídi̋-á Yesu Kristalɛ.]
38 Tɛ́ mɛ nɛ, pè wòtoro yĩn mɔ. Kăh yĩn, à tiki ànɛ̂ Filipilɛ à kyɩ de yɔ, tɛ́
Filipi mɛ à wel wilki ni sɔkɔ.
39 Păh fyɔ̀ wil yɔ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel Mirki núkú Filipi tɔkɔ sɔkɔ. Yetyopi
gbɛ̃nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh tɔ̃ à wɛ. Ǹtɛ à yɔ̃ sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́lɛ nìvìnì sɔkɔ.
40 Tɛ́ Filipi tɛ̃ wɔ mó kyɩ ǹ gblɔ̌y wɛ Asɔtɩ kwil. Ȁ mɛ yɔ̃ sɔkɔ, à Nìvìnì
tirlɛ n yo n yuku kwlo kwlo pól sɔkɔ, wăh n kah nónó sɔkɔ, pópó à kyɩ de
Sesarɩ kwil.

9

Yesu yónmɔnɔlɛ Sole tyí

1 Tɛ́ légbi̋nɛ, Sole mó sȍ mɛ yɔ̃ sɔkɔ dírílɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tȍ sa̋hpúlɛ,
mɛ n yah n kɔ̃ pé kònmɔ-ńsahlɛ. Képah sɔkɔ, à kyɩ wil sárká syínwi̋lki̋pu
yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí.

---

* **8:27** 8.27 - Díbí nónó pól-á sȍ tȍlɛ n pɩ yȍtãm fnɛ́ sɔkɔ, pě pè wɔ̃, nɛ pè káh pɔ pé yi̋ wil syɔ́ tyí. Képah ye, Yetyopi gbɛ̃nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ mɛ̀ tɔ sȍ mɛ wɔ̃nɔ́lɛ. † **8:33** 8.32-33 - Yah n tɛ Yesayi 53.7-8.

2 Tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à sɛ́bɛ́ynɔ́lɛ pé kɔ̃, pé kyɩ Damasɩ kwil Nsyifunɔ Liyel
ní-ńtẫn vɩ̀ yɔ̃̀tãm kɔ̃. Képah sɔkɔ, páh kɩ kyɩ díbí ànɛ̂ syɔ́ nónó wɛ nɛ́npɔ́,
tɛ́ pè mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃̌kɩ̀lɛ n kɔ, pé pè tɛ̃ n pukubi n pɔ Yerusalɛmɩ kwil.
3 Wǎh sè wɛ syi, à wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃ n yuku Damasɩ kwil. Wǎh mɛ yúkɛy kélɛ, kyòo
yɔ́ núkú wil yĩ̂nyɔ̃ à kwɛ ǹ yɔ̃ pěrr, à à mɔ gbĩ.
4 Képah sɔkɔ, à yɔ̃ syɩkɩ sétáh, tɛ́ yĩ́npɔ̃ yɔ́ noh, nɛ̂-á mɛ n yo ǹ tyí nɛ:
«Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n fɔ̃h?»
5 Sole mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Kénɛ yĩ́npɔ̃ tɔ̃ yo ǹ
tyí nɛ: «Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fɔ̃h.
6 Ǹtɛ yuku n de kwil sɔkɔ, tɛ́ wáh yĩnɛ ǹ nɛ̂ pɩ, pè kɩ kè yo ǹ syah.»
7 Tɛ́ Sole-á sɔ̃̀ mɛ wɛ̃̌kɩ̀ yɔ̃ ànɛ̂ nónónɛ, pé tɔ sɔ̃̀ mɛ yĩ́npɔ̃ mɛ̀nɛ n nohnɩ,
tɛ́ pè náh mɛ nɛy wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pé gbã̀n du, pè yĩn tɛ̃ syísyí, pè náh mɛ fɛ̃
tirlɛ n yo.
8 Képah sɔkɔ, Sole-á yuku yĩn, à ǹ yĩ́ yɩkɩ mɔ, tɛ́ à náh tɔ̃ mɛ fɛ̃ n yah. Pè
mɛ ǹ gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à de ǹnɛ Damasɩ kwil.
9 À sèpĩ̀n tɔ̃́nɩ̀ pɩ nɛ́npɔ́ yĩ́tũri sɔkɔ, yɔ̃ke yɔ̃́-ńkɛ̃̂nɛ ànɛ̂ ni wɔ́-ńkɛ̃̂nɛ.
10 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sã́h-ò yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Ananiyasilɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu wil ǹ yah, tɛ́ nɛ: «Ananiyasi!» Ananiyasi mɛ syi, tɛ́ nɛ páh yɔ̀, Tɛ̃
ǹgbɛ̃!
11 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yuku ǹ wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃, wɛ̃̌kɩ̀ nɛ̂-á pè n ye wɛ̃̌kɩ̀
Tómmnɛ. Wáh kɩ kyɩ Nsyudasɩ gbô sɔkɔ, ǹ dĩ́ yɔ́ tyí piki n yah. Kénɛ dĩ́ n
wil Tarsɩ kwil, pè ǹnɛ n ye Solelɛ. À mɛ Liyel nínɔ́ sɔkɔ núkúnúkú.
12 Tɛ́ ǹ níri pínɔ́ sɔkɔ, à dĩ́ yɔ́ wɛ pè n ye Ananiyasilɛ.* À mɛ de pɔ ǹ
gbã̀n sah ǹ yɔ̃ nɛ, à fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃.»
13 Képah sɔkɔ, Ananiyasi nɛ, ṹ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, névye náhnáh-á dĩ́ mɛ̀ tyí yãh
pé noh, ànɛ̂ wǎh mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́púlɛ n fɔ̃h sɔ̃ Yerusalɛmɩ kwil, páh ké tɔ
noh.
14 Tɛ́ wǎh tɔ̃ sɛ́bɛ́y wɛ syi sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm tyí, à pɔ ásɔ̃̂ sɔkɔ nɛ,
pé pɔ ǹmɔ yéngbopu pól tɛ̃ pukubi n sɔkɔ.
15 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tɔ̃ yo Ananiyasi tyí nɛ: «Ńmɔ ye yah tɔkɔ pɩ dĩ́ mɛ̀nɛ
ń tɔ̃̀npɩlɛ nɛ, à ń tyílɛ n yo n kɔ̃ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à tahlɩ
pé yɔ̃̀tãm tyí, ànɛ̂ Yisrayel tãn tɔ tyí. Képah ye, kyɩ ǹ tyí!
16 Wǎh kɩ kwlɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ n pi ńmɔ yĩnnɛ, mé kɩ kélɛ à wɛ̃kɩ ń gblɔ̃̌y.»
17 Képah sɔkɔ, Ananiyasi yuku sɔkɔ. Wǎh kyɩ de Nsyudasɩ gbô sɔkɔ, à ǹ
gbã̀n sah Sole yɔ̃, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yṹnpi Sole, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu nɛ̂-á wil
ǹ yah wɛ̃̌kɩ̀ yɔ̃ wǎh n pi gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ-á tɔ̃ pélɛ ǹ tyí nɛ, á fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃,
ànɛ̂ Liyel Mirki mó à tɔkɔ.
18 Nɛ́npɔ́ swɔ, yĩ yísyɔ́ núkú wil Sole yĩ́ sɔkɔ à pɔ kwɛ yɛ̃́nkô gbró sɔ̃, tɛ́
ǹ yĩ́ mɛ yɩkɩ. À mɛ yuku, tɛ́ pè mɛ à wel wilki ni sɔkɔ.
19 Képah náh, à yɔ̃ke yɔ̃, tɛ́ ǹ syɩ tǎhkɩ̀ wɛ.

Sole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Damasɩ kwil

Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sã́hpú nónó-á sɔ̃̀ mɛ Damasɩ kwil, Sole tɛ̃ à sèpĩ̀n
yísyɔ́ pɩ pépilɛ.

* **9:12** 9.12 - Ananiyasi sɔ̃̀ pĩ nɛ dĩ́ nɛ̂ tyí-á Liyel n yo pé tyí yɔ̀, péwɔ-á.

20 Tɛ́ núkú tyah Yesu tyíɩlɛ n yo n kɔ̃ Nsyifunɔ Liyel ní-ńtẫn vɩ̀ sɔkɔ nɛ,
Liyel Pídĩ́-á ǹnɛ.
21 Képah tɛ̃́nɛ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ, kè pé gbẫn du. Pè tyah
n yo nɛ, tɛ́ ǹmɔ kó lésɔ̃ n kah n fɔ̃h Yesu yĩn yéngbopulɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ
nɩ? Tɛ́ pé tɛ̃́npukubinsɔkɔ-ńsah ńtɛ̃-á à pɔ ásɔ̂̃ sɔkɔ, nɛ pé kyɩ pélɛ sárká
syínwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm tyí dɛ́!
22 Ǹtɛ wãn sɔ̃̀ mɛ n tɔ̃ n mɔ n yuku Sole tǎhkɩ̀ yɔ̃. À sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yo n
wah nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ pwáhnmɔ-òlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Damasɩ kwil
Nsyifunɔ yáh-ńsah tyɛ, tyíyóné náh tɔ̃ wɛ pé tyí.
23 Képah sɔkɔ, sèpĩ̀n náhnáh sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Nsyifunɔ pɔ yo sah núkú yɔ̃
nɛ, páh kɩ Sole ko mɔ.
24 Tɛ́ Sole mɛ pɔ pé yĩ́nvĩ̀ mɛ̀ wɛ noh. Pè sɔ̃̀ mɛ kwil dé-ńtẫnnɛ n syɩkɩ,
ké lékẫh ké gbĩ̀ntɔ̃, nɛ pé à wɛ n ko n mɔ.
25 Ǹtɛ sɔ̃ yɔ́ lékẫhnɛ, ǹ tɔ̃̀ sẫ́hpú sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé à pwah mɔ. Képah
sɔkɔ, pè à dah mɔ tɔ̀kɔ̀-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ à tiki mɔ kɛ̃́nkahnɩnɛ, nɛ̂-á kwil kore
vi.

Sole syínyukunɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

26 Képah sɔkɔ, Sole sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil. Wǎh kyɩ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à sɔ̃̀
mɛ ké tyí nɛ, pé kwrɔ mɔ Yesu tɔ̃̀ sẫ́hpú sɔkɔ. Ǹtɛ pépi náh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ sɛ̃ ké
yɔ̃ nɛ, wǎh pɩ Yesu tɔ̃̀ sẫ́h-òlɛ kègbɩsɩ tɛ̃ yɔ̃; képah ye tíkí pè tɛ̃.
27 Ǹtɛ Barnabasɩ wɔ mɛ à tɛ̃ yuku Yesu tɛ̃́ntɔ̃̀ névye tyí. Tɛ́ Sole-á sɔ̃̀ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ wɛ dùkù nɛ̂nɛ Damasɩ kwil wɛ̃̌kɩ̀ yah, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á yo mɔ ǹ tyí sɔ̃,
Barnabasɩ ké yah yo pé tyí. Tɛ́ tɔ̃ kè yo pé tyí, wǎh Yesu tyí yo nɩ̀sãhlɛ
dùkù nɛ̂nɛ Damasɩ sɔkɔ.
28 À tɔkɔ légbĩ́ tyí, Sole kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à Liyel wɛynɛ n yah n yo n kɔ̃
nɩ̀sãhlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yɔ̃ Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
29 À sɔ̃̀ mɛ n yãh ànɛ̂ Nsyifunɔ tɔlɛ, nónó-á Krɛkɩ wɛynɛ n wɛkɩ, mɛ
yékẫblɛ n pɩ pélɛ. Ǹtɛ pépi wɔ sɔ̃̀ mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃.
30 Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú-á pɔ kè noh, pè à tɛ̃ sɔkɔ Sesarɩ kwil, à kyɩ à tɛkɩ mɔ
Tarsɩ kwil.
31 Légbĩ́nɛ, Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀ nónó-á sɔ̃̀ Nsyude, ànɛ̂ Kalile, ànɛ̂ Samari
gbɛ̃̌nyah pól sɔkɔ, pé pól sɔ̃̀ mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ tǎhkɩ̀lɛ n wɛ, tɛ́ mɛ n
kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃, wãn mɛ n mɔ n yuku
pé nɛ́dán yɔ̃.

Yene dɛ mɔ dùkùlɛ

32 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ tẫ̀ntẫ̀n póllɛ n kɔ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, sɔ̃ yɔ́lɛ, à
tiki yuku Lida kwil Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɔ tyí.
33 Tɛ́ kyɩ dĩ́ yɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Yenelɛ. Ńyân sɔ̃̀ mɛ ǹ wil ko; képah ye
à sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ tɛ̃ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ̃ pópó ye kwǎrtɔ̃nɔ.
34 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yene, Yesu Krista ye álɛ n dɛ n mɔ
yɔ̀. Yuku, ǹ tɛ́ á sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ̃ tɔ̃ n sah á gblɔ̃̌y.» Wǎh yo sɛ̃́, dĩ́ núkú yuku
yĩn.
35 Képah sɔkɔ, Lida kwil ànɛ̂ Sarɔ̃ gbɛ̃̌nyah tãn-á képah wɛ sɛ̃́, pé pól vi
mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí yɔ̃.

Tabita kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yîlkînmɔnɔlɛ

36 Pi yɔ́ lésõ mɛ Nsyope kwil sɔkɔ Yesu tȍ sɑ̋h-òlɛ. Ǹ yı̃n ye sȍ Tabitalɛ,
pè n ye Dɔrkasılɛ Krɛkı wɛy sɔkɔ. À sȍ pèpɔrılɛ n pı gbı̋mɛgbı̋, mɛ yãm
tãnnɛ n yohnı n mɔ.
37 Tɛ́ kénɛ sèpı̏n sɔkɔ, yam pɔ à fɛ̃ mɔ, à ku. Pè mɛ ǹ lékó wel, tɛ́ à tɔkɔ
kyı sah yı̂nyõ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ.
38 Tɛ́ kăh pı Lida kwil ànɛ̂ Nsyope kwil sȍ mɛ yúkɛy wɛ̃nɛ sɛ̃, Yesu tȍ
sɑ̋hpú nónó-á sȍ mɛ Nsyope sɔkɔ, pè sȍ noh nɛ, Pyɛrı-á mɛ Lida kwil.
Képah sɔkɔ, pè mɛ díbí nɛ́pı̂ nímí tõ ǹ tyí nɛ, pè kyı yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, à ǹ
gblɔ̌y yɛ, à mó pɔ pépi tı̏nnɛ súú.
39 Pǎh kyı kè yo sɛ̃, à núkú yuku pè sɔkɔ wɛ̃ tyí. Wǎh kyı yı̃ni tɛ̃, pè à tɛ̃
dɔkɔ yuku yı̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pɛ́kúsyɔ pól sȍ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ mɛ n gbo,
tɛ́ mɛ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ ànɛ̂ fwɔ̀mɔ̀npı̂lɛ ǹnɛ n wɛ̃kı, nónó-á Tabita tı̃ gbı̋ nɛ̂-á
sȍ à mɛ vilɛ.
40 Képah sɔkɔ, Pyɛrı névye pól kõ pè wil kégbɔ́, tɛ́ ǹ gbètukunɔ di à Liyel
ni. Tɛ́ mɛ ǹ yah vi pi lékó tı̏nnɛ tɛ́ nɛ: «Tabita, yuku.» Pi núkú ǹ yı̋ yıkı
mɔ. Tɛ́ wǎh Pyɛrı wɛ, à yuku kõ tɛ̃.
41 Pyɛrı mɛ ǹ gbȍ sɔkɔ tɛ̃, à à yilki sah. Képah náh, à Yesu yõ sɛ̃pú ànɛ̂
pɛ́kúsyɔ ye pɔ ǹnɛ pè wɛ̃kı vilɛ.
42 Kǎh pı sɛ̃, yı̃ mɛ̀ tõ mɔ Nsyope kwil ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, ànɛ̂ pé náhnáh
pı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃púlɛ.
43 Képah náh, Pyɛrı tɛ̃ mo kwéy Nsyope sɔkɔ sénpı dı̋ yɔ́ tyí, nɛ̂ yı̃n-á
Simolɛ.

10

Névye ye dùkùlɛ Liyel tyí, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ

1 Dı̋ yɔ́ lésõ mɛ Sesarı kwil pè n ye Kɔrnɛylɛ. Sràsyíbí yȍtɛ̃ yɔ́ ye sȍ ǹnɛ,
Wrome tãn sràsyíbí tı̏nkı̀ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Yitalı gbɛ̃nyah sràsyíbí tı̏nkı̀lɛ.
2 À sȍ mɛ Liyel wɛ̃kı̀ tɛ̃nɔ́ plɛ, mɛ ǹ yah tíkílɛ n pı, tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn
pól mɛ ǹnɛ n ni. À sȍ mɛ Nsyifunɔ yãm tãnnɛ n yohnı n mɔ náhnáh, tɛ́
mɛ Liyellɛ n ni gbı̋mɛgbı̋.
3 Képah sɔkɔ, sõ yɔ́ gbèkãm gbı̋ kénkõ sɔkɔ, à wɛ̃kínɔ́ yɔ́ wɛ. À Liyel
yı̂nyõ tȍnpı yɔ́ wɛ pnɛ́yy à de pɔ ǹ tı̏nnɛ, à pɔ à ye ǹ yı̃nnɛ nɛ: «Kɔrnɛy!»
4 Ǹtɛ Kɔrnɛy sȍ mɛ yı̂nyõ tȍnpılɛ n yah díkídíkí tíkítı̏kı̀ sɔkɔ, tɛ́ à piki yah
nɛ, kwâh nɛ̂ se nı, pé yȍtɛ̃? Yı̂nyõ tȍnpı mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Wáh nírí nónónɛ
n pı, ànɛ̂ wáh yòhnı̀nmɔnɔ nónónɛ n pı yãm tãn tyí, Liyel yı̋ mɛ sé yõ. Ǹ
dyɔ mɛ n kwnɛ á tyílɛ.
5 Núkúnúkú tɛ̃nɛ, nósyɔ́ wilki n tɛkı n mɔ Nsyope kwil, pè kyı Simo yɔ́
tɛ̃ n pɔ, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrılɛ.
6 À mɛ twáhntɛ̃nɔ́lɛ sénpı dı̋ yɔ́ tyí, nɛ̂ tɔ yı̃n-á Simolɛ. Ǹ gbô mɛ pnɛ yɔ
gbɔ̀pɔ.»
7 Képah sɔkɔ, yı̂nyõ tȍnpı-á wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ Kɔrnɛy tyí, tɛ́ yal ǹ tnɔ̂,
Kɔrnɛy núkú ǹ tȍnpıbı díbí nɛ́pı̂ nímí ye ànɛ̂ sràsyí yɔ́lɛ, nɛ̂-á sȍ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ
ǹ tnɔ̂ di mónɔ́lɛ, tɛ́ mɛ Liyel wɛ̃kı̀ tɛ̃nɔ́ plɛ.
8 Tɛ́ mɛ tyi nɔ́pi pól yǎh pé tyí, tɛ́ pè tɛkı mɔ Nsyope kwil.

9 Ké dĩndallɛ, pè sȍ mɛ wɛ̃kì yõ sɛ̃, tɛ́ pǎh pópó n de Nsyope kwil sɔkɔ
gbɪ̃́ nênɛ, gbĩ sȍ mɛ yȍtah sírr kénkɔ̃ sɔkɔ, tɛ́ Pyɛrɪ mɛ dɔkɔ gbɛ̃́ntɪ̃̂n yõ, mɛ
níríle n pɪ.
10 Képah sɔkɔ, kwɛkɪ pɔ à tɛ̃; à sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé yõke yõ. Tɛ́ pǎh mɛ
yõkelɛ n pɪ ǹ tyí gbɪ̃́ nênɛ, Liyel wɛ̃kínɔ́ yɔ́lɛ à wɛ̃kɪ.
11 Ȁ yɪ̃̂nyõ wɛ yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ kwâh yɔ́ mɛ wil ké sɔkɔ, fwɔ̀pɪ̃̀n-ǹgbɛ̃ yɔ́
sɔ̃, ké vyɛ̃ynɔ ńyɑ̃́hlɛ tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n tiki n pi sétáh.
12 Tɛ́ gbyɛ̂h ǹyɛ̂h yì duke pól sȍ mɛ ké sɔkɔ, ànɛ̂ yì nónó-à n til, à tahlɪ
kèpye duke pól tyí.
13 Képah sɔkɔ, Pyɛrɪ yɪ̃́npɔ̃ yɔ́ noh kè mɛ n yo ǹ tyí nɛ: «Pyɛrɪ, yuku n
ko sé sɔkɔ ǹ kɔ.»
14 Ǹtɛ Pyɛrɪ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syah nɛ, páh pɪ sɔ̃ pilɛ, pé náh dêl kwâh yɔ́ ńtɛ̃
yõ yah, képah náh pɪ, kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ, nɛ̂-á névilɛ n silki Liyel yah. Képah-á,
pé náh kè pɪ n pi póllɛ.
15 Képah tɛ̃nɛ, yɪ̃́npɔ̃ mɛ̀ tɔ̃ ké syɪ yo à noh kɛ ní-òlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Liyel-á
kwâh nɛ̂ wɛ̃kɪ kwáhpépɛ̌ynɛ, áwɔ tyí náh ké wɛ̃kínɔ́lɛ nɛ, kǎh mɛ névilɛ
n silki Liyel yah.»*
16 Képah tɛ̃ pɪ sɛ̃ kɛ tɔ̃́nɔ́, tɛ́ Liyel núkú kénɛ kwâh yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yɪ̃̂nyõ.
17 Kǎh pɪ sɛ̃, Pyɛrɪ lékɑ̃́m sȍ mɛ fɛ̃kɪ, à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n piki n yah wɛ̃kínɔ́
nɛ̂-á à wɛ, ké yõ-á kɪ fɛ̃ n pɪ n pi tir nênɛ. Ȁ mɛ képah sɔkɔ, tɛ́ Kɔrnɛy tɛ̃ntȍ
névye mó mɛ sénpɪ dɪ̃́ Simo gbô tyí piki yah kɔ̃ pɔ wɛ, mɛ yĩn tɛ̃ ké yah,
18 tɛ́ mɛ n piki n yah nɛ, Simo nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɪlɛ, à se mɛ twáhntɛ̃nɔ́lɛ
ásȏ sɔkɔ nɪ?
19 Ǹtɛ Pyɛrɪ-á sȍ mɛ yɔ̃ sɔkɔ ǹ fɔkɔlɛ n sõ wɛ̃kínɔ́ mɛ̀ tyí sɔkɔ sɛ̃, Liyel
Mirki mɛ yo ǹ tyí nɛ à yah, díbí nɛ́pɪ̃̂ tɔ̃mí-á mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃.
20 Péwɔ-á tɛkɪ mɔ pélɛ ǹ tyí. Képah-á, à yuku n tiki n sɔkɔ pélɛ, à káh
tɔ̀tɔ̀ pɪ.
21 Képah sɔkɔ, Pyɛrɪ tiki kyɪ no nɔ́pi tnɔ̂, tɛ́ yo pé tyí nɛ, nɛ̂-á pè n yah n
kɔ̃, ǹmɔ-á péwɔlɛ. Ńkɛ̃, pè kèyǎh kɔ̃.
22 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, sràsyíbí yȍtɛ̃ dɪ̃́ Kɔrnɛy-á tõ pélɛ ǹ tyí. Nɛ́gbí-á ǹnɛ,
wǎh Liyel yah tíkílɛ n pɪ, ànɛ̂ Nsyifunɔ pól-á ǹ yɪ̃́ngbílɛ n yo. Yɪ̃̂nyõ tȍnpɪ
yɔ́-á kélɛ à wɛ̃kɪ nɛ, wǎh yĩnɛ à pɔ ǹ tɛ̃ n kyɪ ǹ gbô sɔkɔ, tyi nónó-á mɛ á
tyí yo yo tɛ̃nɛ, á sè yo à syah.
23 Képah sɔkɔ, Pyɛrɪ mɛ pé kɔ̃ pè de gbô sɔkɔ, à twah ǹ tyí à lékɑ̂h pɪ.
Tɛ́ ké dĩndallɛ, à mɛ pé sȍ tɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃pú yísyɔ́ tɔ sȍ sɔkɔ pélɛ,
nónó-á n wil Nsyope kwil.
24 Pé sɔkɔ sõ dĩndallɛ, pè kyɪ de Sesarɪ kwil; tɛ́ kyɪ nɛ yah Kɔrnɛy mɛ ǹ
gbô tɑ̃n ànɛ̂ ǹ kódíbí kègblɔ ye tuke, mɛ pɔ pè syɪkɪ tɛ̃.
25 Pyɛrɪ-á pɔ n de gbɪ̃́ nênɛ, Kɔrnɛy kyɪ à yohnɪ, tɛ́ kɔ kwĩnki ǹ yah, à à
gbilki.
26 Ǹtɛ Pyɛrɪ mɛ yo ǹ tyí nɛ à yuku, tɛ́ à yilki sah, tɛ́ nɛ névi ó-á péwɔ tɔlɛ
dò.
27 Pè mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ wɛ̃ tyí, tɛ́ de yuku gbô à kyɪ no nɔ́pi wɛ
tùkèntɛ̃nɔ́lɛ pípí.
28 Pyɛrɪ mɛ pè syah nɛ, pǎh pĩ nɛ, dêl-á kélɛ Nsyifunɔ tyí, pè náh n pɪ
n soh wɛ̃ tyí kwlókáhkí névyelɛ, ànɛ̂ pè náh n de pé gbên sɔkɔ kè. Ǹtɛ

* **10:15** 10.15 - Liyel lésõ gbɛ̃nkyɔ yísyɔ́ tyí yo Nsyifunɔ tyí nɛ, pè káh sélɛ n kɔ. Yah n tɛ Levitiki 11.

Liyel-á kélɛ péwɔ tɛ̃ wɛ̃kɩ nɛ, pé náh yĩnɛ pé ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yah nɛ, wăh
mɛ sȉlkȉnɔ́lɛ Liyel yah, képah náh pɩ, nɛ à náh yĩnɛ pínsòhnɔ́lɛ névye tyí.
29 Képah-á, pé kɔ̃ păh pé ye pé pɔ yékẫb pí-ńkɛ̃̂nɛ. Ǹkɛ̃́, pè se kɩ fɛ̃ pé
yénɔ́ yɔ̃ yo pé syah nɩ?
30 Képah sɔkɔ, Kɔrnɛy mɛ yo ǹ tyí nɛ, ké sèpȉn ǹyɛ̂h-á yɔ̀, gbèkãm gbɩ̃́
mɛ̀ ó kénkɔ̃ sɔkɔ, páh lésõ mɛ nírílɛ n pɩ pé wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ dŏ, pé núkú dɩ̃́
yɔ́ wɛ yɩ̃́nntɛ̃nɔ́lɛ pé yah tȉnnɛ, wil flɔlɛ pěrr ǹ tyí,
31 tɛ́ mɛ pé ye pé yĩnnɛ nɛ, Kɔrnɛy, Liyel-á pé nírí tɛ̃; ǹ dyɔ-á mɛ n kwnɛ
pé pèpɔrɩ pínɔ́ tyílɛ.
32 Képah-á, pé névye wilki n tɛkɩ n mɔ Nsyope kwil, pè kyɩ Simo ye n
pɔ ásɔ̂̃, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ. Wâh mɛ twáhntɛ̃nɔ́lɛ sénpɩ dɩ̃́ Simo gbô sɔkɔ,
pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ.
33 Kăh pɩ sɛ̃́, pé núkú névye tɛkɩ mɔ ǹ tyí nɛ, pè kyɩ à ye n pɔ. Ǹ tɔ mó
tɔ̃ pɩ plɛ tɛ́ fɛ̃ syi pɔ. Núkúnúkú, pé pól-á ásɔ̂̃ Liyel yah sɔkɔ, ǹ wɛlɔ noh
yĩnnɛ, nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dahbɩ ǹ gbɔ̂̃, nɛ à yo pé syah.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Kɔrnɛy gbô

34 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ wɛy tɔkɔ tɛ́ nɛ: «Núkúnúkú, mé pĩ kègbɩ yɔ̃ nɛ,
Liyel náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wah.
35 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ ǹ yah tíkílɛ n pɩ, tɛ́ mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃, tɛ̃-à sɔ̃́ mɛ yȉkȉ
nɛ̂ nɛynɛ, ǹ tyí n nɔ Liyel tyí.
36 Ǹmɔ Liyel ye ǹ wɛy tɛkɩ mɔ Yisrayel tãn tyí, à Nìvìnì tir yo pé tyí nɛ,
yèvɩnɩ-á n wɛ Liyel tyí Yesu Krista gbɔ̂̃ yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á no pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
37 Nsyɔ̃-á kwní kɔ̃ tɛ ni sɔkɔ wèlnwȉlkȉnɔ́ tyí sɔkɔ, képah náh, nɛ̂-á pɩ
Kalile gbɛ̃nyah ǹgbò sɔkɔ ànɛ̂ Nsyude gbɛ̃nyah pól sɔkɔ, yé se mó kè pĩ tɛ́!
38 Tɛ́ Liyel sɔ̂̃ mɛ Nasarɛtɩ kwil Yesulɛ. À ǹ Mirki ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔlɛ à kɔ̃.
Képah ye, à mɛ n kɔ n kɔ̃ tȁntȁn pól sɔkɔ, à pèpɔrɩlɛ n pɩ, tɛ́ nónó pól-á sɔ̂̃
mɛ sétȁn yɔ̂̃tɛ̃ yɔ̃rɩ sɔkɔ, à sɔ̂̃ mɛ pélɛ n wilki ké sɔkɔ.
39 Tɛ́ wăh tyi nónó pól pɩ Yerusalɛmɩ kwil ànɛ̂ Nsyifunɔ kwlo tɛ́lɔ́ sɔkɔ,
á pól ye sè wɛ yɩ̃́nɛ. Ǹtɛ pè mɛ à tɛ̃ syɩ dahnɩ yɔ̃, à à ko mɔ.
40 Tɛ́ ké sèpȉn tɔ̃-ò sõlɛ, Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ, tɛ́ à kɔ̃ à ǹ gblɔ̃́ynɛ no
wɛ̃kɩ,
41 ǹtɛ à náh ǹ gblɔ̃́ynɛ no pól wɛ̃kɩ. À ǹ gblɔ̃́ynɛ ápi ó wɛ̃kɩ, ápi nónó-á
lésõ Liyel yah tɔkɔ pɩ Yesu lékó yílkínmɔnɔ wɛ́pú ànɛ̂ sé yấhpúlɛ. Ápi lésõ
yõke yɔ̃, tɛ́ wɔ wɔ kwâh wɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, ǹ lékó yílkínmɔntɛnɔ náh.
42 Képah sɔkɔ, à mɛ á tõ nɛ: ‹Yé kyɩ Liyel wɛynɛ n yo n kɔ̃ no tyí. Yé kélɛ
pè wɛ̃kɩ nɛ, ńmɔ-á Liyel sah vye ànɛ̂ lékyî tùkè-òlɛ.›
43 Ǹmɔ Yesu tyí ye tɔ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̂̃ syínyopu pól yo nɛ, névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ
yɔ̃, tɛ̃ tyípêl-á kɩ yɔ̃ mɔ à kɔ̃ ǹmɔ yĩn yɔ̃.»

Liyel Mirki nósyɔ́ tɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

44 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ sɔ̂̃ mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, tɛ́ Liyel Mirki tiki ǹ wɛy
nòhnìpu pól yɔ̃.
45-46 Liyel-á Mirki nɛ̂ kɔ̃, kăh tɔ̃ mɔ névye yɔ̃ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
pè kɔ̃ pè wɛ́nkáhkínɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh sè sãh, tɛ́ Liyellɛ n gbilki
sɛ̃́, képah pɩ gbɛ̃ndùǹnɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú Nsyifunɔ tyí, pépi nónó-á sɔ̂̃ pɔ ànɛ̂
Pyɛrɩlɛ.

47 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ nɛ: «Névye nónónɛ Liyel Mirki wɛ tɛ ápi tyí kɔ̃lɛ, á
kɩ fɛ̃ yahle sɔ̃ nɛ, pè káh n wel n wilki ni sɔkɔ?»
48 Tɛ́ mɛ pè kɔ̃ pè Kɔrnɛypi wel wilki ni sɔkɔ Yesu Krista yĩn yɔ̃. Képah
sɔkɔ, pépi mó Pyɛrɩ ni nɛ, à wũ sèpı̃̀n yísyɔ́ pɩ pélɛ.

11

Pyɛrɩ-á nɛ̂ yo Yerusalɛmɩ kwil Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí

1 Tɛ́ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɛ́lɔ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ Nsyude gbɛ̃nyah
sɔkɔ, pè kè noh nɛ, nósyɔ́ tɔ-á mɛ Liyel wɛy fɛ̃ syi, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
2 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ-á pɔ ǹ syɩ kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú
Nsyifunɔ kyɩ tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃,
3 tɛ́ nɛ, à se sɔ̃npí kyɩ de, à yɔ̃ke tɔlɛ n yɔ̃ névye tı̃̀nnɛ, nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ nɩ?
4 Képah sɔkɔ, tir mɛ̀-á pɩ sɔ̃, Pyɛrɩ ké yah yo wah pɔ dal mɔ pé tyí wárwár
nɛ,
5 páh sɔ̃̀ mɛ Nsyope kwil mɛ nírílɛ n pɩ, tɛ́ Liyel wɛ̃kínɔ́ yɔ́lɛ pé wɛ̃kɩ. Páh
kwâh yɔ́ wɛ kè mɛ wil yı̃̂nyɔ̃ fwɔ̀pı̃̀n-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃, ké vyɛ̃ynɔ ńyɑ̃́hlɛ tɛ̃nɔ́lɛ,
tɛ́ mɛ n tiki n pi à pɔ yı̃ni tɛ̃ pé tnɔ̂.
6 Páh mɛ ké yáhnɔ́ sɔkɔ díkidíki, pé yípɛ̂y wɛ ké sɔkɔ, ànɛ̂ gbɛ̃̂nkyɔlɛ, ànɛ̂
yı̂ nónó-á n til, à tahlɩ kèpye tyí.
7 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pé yı̃́npɔ̃ yɔ́ noh kè mɛ n yo pé tyí nɛ: «Pyɛrɩ, yuku n ko
sé sɔkɔ ǹ kɔ.»
8 Ǹtɛ pé mɛ yo yı̃́npɔ̃ mɛ̀ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé náh képah pɩ n pi, ńkɛ̃́
páh pɩ sɔ̃ pilɛ, dɛ̂l kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh de yah pé vyɑ̃h ànɛ̂ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ,
nɛ̂-á névilɛ n silki Liyel yah.
9 Képah tɛ̃nɛ, yı̃́npɔ̃ mɛ̀ tɔ̃ wil yı̃̂nyɔ̃, mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́: «Liyel-á kwâh nɛ̂
wɛ̃kɩ kwáhpépɛ̌ynɛ, áwɔ tyí náh ké wɛ̃kínɔ́lɛ nɛ, kăh mɛ névilɛ n silki Liyel
yah.»
10 Képah tɛ̃-á pɩ sɛ̃ kɛ tɔ̃nɔ́, tɛ́ Liyel mɛ tɔ̃ kénɛ kwâh tɔkɔ dɔkɔ yı̃̂nyɔ̃.
11 Tɛ́ légbı̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ, díbi népı̃̂ tɔ̃mí mó mɛ pɔ yı̃n tɛ̃ péwɔ mɛ́-ńsah gbô
yah sɔkɔ. Ǹnı̂-á tɔ̃ pélɛ Sesarɩ kwil, pè pɔ péwɔ tyí.
12 Tɛ́ Liyel Mirki mɛ yo péwɔ tyí nɛ, pé sɔkɔ pélɛ, pé káh tɔ̀tɔ̀ pɩ. Pé
yṹnpyé népı̃̂ kénúkò nónó-á yɔ̀, pépi mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ à yuku Sesarɩ kwil. Pé pól
kyɩ de Kɔrnɛy gbô sɔkɔ.
13 Képah sɔkɔ, Kɔrnɛy tɔ mó yo pé tyí nɛ, páh sɔ̃̀ mɛ pé gbô sɔkɔ, tɛ́ yı̃̂nyɔ̃
tɔ̃̀npɩ yɔ́ wil mɔ pé yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pé nɛy tɛkɩ n mɔ Nsyope kwil.
Tɛ̃ kyɩ Simo tɛ̃ n pɔ, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ.
14 Wăh kɩ pɔ wɛlɔ yísyɔ́ yo pé tyí, nónó-á kɩ pé pwah mɔ ànɛ̂ pé gbô tɑ̃n
póllɛ.
15 Kɔrnɛy-á képah yo tɛ sɛ̃ péwɔ Pyɛrɩ tyí, tɛ́ pé fyɔ̀ tyah à tyilɛ n yo pé
tyí, Liyel Mirki tiki Kɔrnɛypi tɔ yɔ̃, sɔ̃-á lésɔ̃ kè tiki pépi yɔ̃ ké tyah gbı̃́nɛ.
16 Kăh pɩ sɛ̃, péwɔ dyɔ to kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy mɛ̀ tyílɛ, wăh nɛ̂ yo nɛ
ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃ névye wel wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, Liyel kɩ yé tɔ̃ sah ǹ
Mirkilɛ kɩ yé pɩ yályál.»
17 Ǹtɛ pépi-á sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yɔ̃, tɛ́ Liyel mɛ ǹ Mirki nɛ̂nɛ pépi kɔ̃,
wăh fyɔ̀ kélɛ no nɔ́pi tɔ kɔ̃ tɛ pépi tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂ se péwɔlɛ kɩ fɛ̃ Liyel tir yah
kɔ̃ nɩ?

18 Képah sɔkɔ, névye-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé pól vɪ, tɛ́ Liyel yı̃nnɛ n gbilki mɛ n yo nɛ, Liyel-á ńtyı̃́nɔ ké wɛ̃̌kı̀lɛ névye tɔ kɔ̃ nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ, pè kɪ fɛ̃́ pé nnɔ vi mɔ, kɪ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ dɛ́!

Antyɔsyɪ kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀lɛ

19 Yetyɛ̃́nɪ ko mɔ gbı̃́nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n fõh. Képah ye, pè to karkɪ. Pé túkù sɔkɔ Fenisi gbɛ̃̌nyah, túkù sɔkɔ Syipri gbɛ̃̌nyah, túkù mɛ sɔkɔ Antyɔsyɪ kwil. Tɛ́ pè náh sɔ̃̀ mɛ Yesu tyílɛ n yo ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ tyí, nɛ́ Nsyifunɔ ó tyí náh.

20 Ǹtɛ túkù sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ, nónó-á n wil Syipri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ ànɛ̂ Sirɛnɪ kwil. Pépi-á pɔ Antyɔsyɪ sɔkɔ, pè sɔ̃̀ mɛ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tirlɛ n yo no tɛ́lɔ́* tɔ tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí sɔkɔ.

21 Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pélɛ n kɔ̃. Kǎh pɪ sɛ̃́, névye náhnáh vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃̌kɪ̀ yõ, à pɪ ǹ yõ sɛ̃́púlɛ.

22 Képah tɛ̃̌nɛ, Yerusalɛmɪ Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀-á képah noh sɛ̃́, pè Barnabasɪ tɛkɪ mɔ Antyɔsyɪ sɔkɔ.

23-24 Barnabasɪlɛ, nɛ́pépɛ̌y ye lésõ ǹnɛ. Liyel Mirki sɔ̃̀ mɛ à tɔkɔ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ mɛ ǹ sɔkɔ kègbɪlɛ. Képah ye, wǎh kyɪ yı̃ni tɛ̃́, tɛ́ Liyel pèpɔrɪ pínɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ Yesu yõ sɛ̃́pú tyí sɛ̃́, ǹ nɪ vɪ. À mɛ sɔ̃́ré mɔ pé pól sɔkɔ nɛ, pè gbah tɛ̃́ pé wrɔ́ tel tɛ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ pé nnɔ póllɛ. Képah tɛ̃̌nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ fɛ̃́ syi sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ.

25 Képah náh, Barnabasɪ sɔkɔ Tarsɪ kwil, Sole yáhnkɔ̃-ńsah.

26 Wǎh kyɪ à wɛ, à à tɛ̃́ pɔ Antyɔsyɪ sɔkɔ. Pé nímí tɛ̃́ à yi vi pól pɪ nɛ́npɔ́ Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀lɛ, à névye náhnáh tɔ wɛ kwɔ Yesu wɛ̃̌kɪ̀lɛ. Nɛ́npɔ́ ǹgbò sɔkɔ ye pè Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye Kretyɛ̃́bɪlɛ.

27 Tɛ́ kénɛ sèpı̃̀n sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu yísyɔ́ wil Yerusalɛmɪ kwil, à pɔ Antyɔsyɪ sɔkɔ.

28 Pé sɔkɔ núkú yɔ́ sɔ̃̀ mɛ pè n ye Akabusilɛ. Tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ yuku kè yo nɛ ńkɛ̃́, dǒ kwéy, kwɛ́npékè-á kɪ n de n pi kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ. Képah pínɔ́ pɔ Klode wɛ, Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃nɛ.

29 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kè yah tɔkɔ, à yı̃nɛ pé nɛ́núkù núkú pól gbɑ̃̀n yı̂ wɛ́nɔ́nɔlɛ nɛ, páh kɪ pé gbɑ̃̀n yı̂ yísyɔ́ tuke mɔ, kɪ tɛkɪ mɔ Yesu yõ sɛ̃́pú kɔ̃ Nsyude gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.

30 Pǎh kè yah tɔkɔ sɔ̃, pè kè pɪ sɛ̃́, tɛ́ mɛ yı̂ nɔ́pilɛ Barnabasɪ ànɛ̂ Sole gbɔ̃̀ dahbɪ, pépi mɛ kyɪ sélɛ Yesu yõ sɛ̃́pú yah tãm kɔ̃.

12

Nsyakɪ kònmɔnɔ ànɛ̂ Pyɛrɪ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ

1 Ké légbı̃́ mè sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Yerɔdɪ tyah Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀ névye túkù fɔ̃́hnɔ́lɛ Yerusalɛmɪ kwil.

2 À Nsyɔ̃ nɛ́nkyí dı̃́ Nsyakɪ ko mɔ kèkírkı̀lɛ.

3 Tɛ́ wǎh kè wɛ yı̃ mè nɔ Nsyifunɔ tyí sɛ̃́, à tɔ̃ Pyɛrɪ tɔ tɛ̃́. Légbı̃́ pɔ yı̃nɛ Nsyifunɔ búrn sɛ̃́-ǹkɛ̃̂ syáh syáhnɔ́lɛ.

---

* **11:20** 11.20 Yah n tɛ Wɛlɔ yah yónɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á Krɛkɪ tyílɛ n yo.

4 Wăh Pyɛrɩ tɛ̃ sɛ̃, à mɛ à dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ sràsyíbí nɛ́pȋ ǹyȇh
tȉnkȉnɔ́ ńyáh névye kõ pè wɛ̃nɛ n sah, à ǹnɛ n syɩkɩ. À sȍ mɛ ké tyí nɛ,
búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh-à kɩ sɔkɔ tɛ, pé à tuke no pól yȋ yah.
5 Pyɛrɩ yah sȍ mɛ víkénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ mó
mɛ Liyellɛ n gbah n ni ǹ tyí.

Liyel-á gbȉl nɛ̂ pɩ, à Pyɛrɩ wilki wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ

6 Tɛ́ sõ nɛ̂ ďindal-á Yerɔdɩ kɩ Pyɛrɩ tuke n pi, ké lékȃhnɛ, Pyɛrɩ sȍ mɛ
púkúbínsàhnɔ́lɛ kɛ̃lɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n dɔ sràsyíbi nɛ́pȋ nímí wrɔ́. Tɛ́
wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ syíkípú sȍ mɛ ké yah, mɛ kélɛ n syɩkɩ.
7 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yȋnyõ tȍnpɩ yɔ́ núkú wil mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀
sɔkɔ, ké sɔkɔ pól piki pěrr. Yȋnyõ tȍnpɩ mɛ̀ mɛ Pyɛrɩ mɩ mɩ ǹ gbɔ̀pɔ tyí à
à yilki mɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, à yuku súú. Képah sɔkɔ, kɛ̃lɔ́ nɔ́pi núkú kõlɩ
to Pyɛrɩ gbȁn tyí, à kwɛ sétáh.
8 Képah tɛ̃nɛ, yȋnyõ tȍnpɩ tõ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ kõ dyɩ ànɛ̂ ǹ lékyȇhlɛ. À mɛ
kè pɩ sɛ̃. Yȋnyõ tȍnpɩ mɛ̀ tõ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɔ, à mó pé sȍ tɛ̃.
9 Pyɛrɩ mɛ ǹ sȍ tɛ̃, à wil. Tɛ́ yȋnyõ tȍnpɩ-á tyi nónónɛ n pɩ, Pyɛrɩ náh sȍ
mɛ sɛ̃ sé yõ nɛ gblɔ-á sélɛ. À sȍ wɛ nɛ dɛ́kí-á pé n dɔ.
10 Pè wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ńsah gben kal sɔkɔ, tɛ́ ké ní-ò tɔ kal sɔkɔ, tɛ́ kyɩ
syɩ vyɔrɩ wùkah gbȋ́ní tyí. Képah yah sȍ mɛ mɔ́nɔ́lɛ kwil nɩyȍ́ tȉnnɛ. Ké tɔ
núkú yɩkɩ mɔ ké gblɔ̌y. Pè mɛ wil à wɛ̃kì tɛ̃ n yuku. Dŏ, Pyɛrɩ núkú yȋnyõ
tȍnpɩ mɛ̀ yah kwlɔ.
11 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yah pyě pɩ kyòo yȋ mɛ̀nɛ. À mɛ nɛ núkúnúkú, páh
pyě kè pĩ yȋ́ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tõ ǹ yȋnyõ tȍnpɩlɛ à pɔ pé pwah mɔ wilki Yerɔdɩ
gbȍ ànɛ̂ Nsyifunɔ-á sȍ mɛ pèl nónónɛ n syɩkɩ nɛ, sè péwɔ nɔ.
12 Tɛ́ Nsyɔ̃ nɛ̂-á pè n ye Markɩlɛ, Pyɛrɩ-á ǹ fɔkɔ sõ yah, à sɔkɔ ǹmɔ yȗ́
Mari gbô. Níri pípú náhnáh sȍ mɛ tuke mɔ tɛ̃ nɛ́npɔ́, mɛ Liyellɛ n ni.
13 Tɛ́ Pyɛrɩ-á pɔ gbô yah mɩ, tȍnpɩ pípír yɔ́ mɛ pè n ye Wrodelɛ, ǹmɔ mɛ
nɔ de kélɛ, tɛ́ pikinyahnɔ pɩ nɛ, nɛ̂ se nɩ?
14 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ-á yo mɔ, à ǹ yȋ pĩ. Ké nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tɛ̃ tyí, à pyě gbô yah
sah yíkínmɔ-ńkɛ̃nɛ tɛ́ ǹ syɩ to kyɩ kè yo no tɛ́lɔ́ tyí nɛ ńkɛ̃, Pyɛrɩ-á mɛ
yȋ́nntɛ̃nɔ́lɛ gbô yah.
15 Ǹtɛ pè pyě nɛ, pípír yȍgbèkè-á yuku. Tɛ́ wăh mɛ kélɛ n gbah n yo nɛ
gbɩ-á pé n yo, pè tõ nɛ ńkɛ̃, Pyɛrɩ mírkí-á kɩ nɛ̂ à wɛ.
16 Ǹtɛ Pyɛrɩ wɔ mó mɛ wùkahlɛ n tõ n mɩ sɛ̃. Képah sɔkɔ, păh pópó pɔ
wùkah yɩkɩ mɔ, pè kè wɛ kè pɩ ǹmɔlɛ ńtyȋ́nɔ. Kè pɩ pé tyí gbɛ̃ndùnȉnɛ.
17 Pyɛrɩ mɛ ǹ gbȍ pɩ mɔ pé tyí nɛ, pè pé vyɛ̃y vike. Tɛ́ Liyel-á à yohnɩ
mɔ dùkù nɛ̂nɛ à kõ à wil wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, à de ké sɔkɔ à kè yãh pé tyí.
Tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pè kyɩ kè yãh Nsyakɩ ànɛ̂ pé yȗ́npyé Yesu yõ sɛ̃pú tɛ́lɔ́
tyí. Képah náh, à pyě wil sɔkɔ fȋ́ yɔ́.
18 Ǹtɛ tyah-á pɔ dal, sràsyíbi fɔkɔ fil Pyɛrɩ tyílɛ. Képah sɔkɔ, pè wɛ̃nɛ n
piki n yah nɛ, ǹ tyí se pɩ sɔ̃ nɩ?
19 Képah tɛ̃nɛ, Yerɔdɩ pè kõ pè mɩ de Pyɛrɩ sóhnkɔ̃nɔ sɔkɔ. Ǹtɛ pè náh à
wɛ. Kăh pɩ sɛ̃, à mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè syíkípú ye pɔ piki yah, tɛ́ nɛ, pè pè ko mɔ.
Képah náh, Yerɔdɩ wil Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ à kyɩ sèpȉn yísyɔ́ pɩ Sesarɩ
kwil.

Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ Yerɔdɩ kúnɔ́lɛ

20 Tiri kwil ànɛ̂ Sidõ kwil tãn-á sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃̆nyah nɛ̂ sɔkɔ, ké yõke lésõ mɛ
n wil yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ Yerɔdɩ gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Tɛ́ yékɑ̂b-á pɔ wɛ pé wrɔ́ ànɛ̂ Yerɔdɩlɛ,
Yerɔdɩ fɔkɔ kah vyãh pélɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, pépi mɛ yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ
kyɩ wil Yerɔdɩ tyí. Képah yĩnnɛ, pè kyɩ pé sɔ̃nɔ pɩ núkúlɛ ànɛ̂ Yerɔdɩ sɛ̃́-
ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃nɛ, nɛ̂-á pè n ye Blasɩtusilɛ, nɛ pé kyɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ
yah kõ Yerɔdɩ tyí.
21 Păh gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ nɛ̂ yah tɔkɔ, ké lésõ-á nɔ, Yerɔdɩ ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí flɔ mɔ pɔ kõ tɛ̃
ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí kŏ yõ, à tyah wɛy yɔ́lɛ n yo tɔ́wû tyí.
22 Képah tɛ̃̆nɛ, névye tyah n gbo mɔ nɛ, névi tɛ̃ wɔ náh n wɛkɩ yɔ̀ dɛ́,
Liyel-á!
23 Képah sɔkɔ, Yerɔdɩ-á sɔ̃npí gbílkínɔ́ mɛ̀ fɛ̃ syi, nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ sàhnɔ́lɛ
Liyel yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ núkú à mɩ, kèfyɔ̃ mɛ gbɔ ǹ sɔkɔ, à à yõ
ko.
24 Ǹtɛ Liyel wɛy sɔ̃̀ mɛ n gbah n tõ mɔ n yuku ólɛ.
25 Tɛ́ Barnabasɩ ànɛ̂ Sole wɔ-á pé tɔ̃̀ pɩ tɛ Yerusalɛmɩ kwil,* pè Nsyɔ̃-Markɩ
tɛ̃ pé syɩ sɔkɔ Antyɔsyɩ kwil.

13

Barnabasɩ ànɛ̂ Sole tɛ́kínmɔnɔlɛ Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ

1 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu ànɛ̂ névye kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ Antyɔsyɩ kwil Yesu yõ
sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀ sɔkɔ: Barnabasɩ sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ Solelɛ, ànɛ̂ Simeyõlɛ, nɛ̂-á pè n ye
Dɩ́syíkèynɛ, ànɛ̂ Sirɛnɩ kwil Lusiyusilɛ, à tahlɩ Manayɛ̃ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ kɔ̃rɩ
pɩ wɛ̃ tyí Kalile gbɛ̃̆nyah yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ Yerɔdɩlɛ.
2 Sõ yɔ́lɛ, păh mɛ níkɩ̃̀ tɛ̃, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n ni gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ Mirki yo
pé tyí nɛ: «Yé Barnabasɩ ànɛ̂ Sole wilki pé tyílɛ. Pè kɩ tɔ̃̀ pɩ, nɛ̂ yĩn-á mé n
ye pélɛ.»
3 Képah sɔkɔ, pè níkɩ̃̀ tɛ̃,* à nírí pɩ pé tyí à pé gbɑ̃̀n sah pé yõ, tɛ́ pyĕ pè
fin mɔ pè sɔkɔ.

Barnabasɩ ànɛ̂ Sole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Syipri sɔkɔ

4 Liyel Mirki-á Barnabasɩ ànɛ̂ Sole tɛkɩ mɔ tɔ̃̀ sɔkɔ sɛ̃́, pè mɛ tiki yuku
à kyɩ de Selesi kwil. Tɛ́ de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ nénpɔ́, nɛ páh n yuku
gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́.
5 Păh yĩni tɛ̃ ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Salamininɛ, pè tyah Liyel wɛynɛ n
yo Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̂n vɩ̀ sɔkɔ. Tɛ́ Nsyɔ̃-Markɩ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ, pé yohnɩ
n mɔ yĩnnɛ.
6 Pè mɛ Syipri mɛ̀ kan kɔ kah, à kyɩ de ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Pafɔsɩlɛ.
Pè kyɩ Nsyifunɔ sènpɩ dɩ́ yɔ́ yohnɩ, nɛ̂-á pè n ye Bar-Yesulɛ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ ǹ
gblɔ̃̆ynɛ n pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ.
7 Tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Syipri yah tɛ̃́-ò dɩ́ Sɛrɩsyusi Polusilɛ, ǹmɔ nɛ̂-á
lésõ lékɑ̃́m névilɛ. Tɛ́ Liyel wɛy noh dékè sɔ̃̀ mɛ Sɛrɩsyusi Polusi tɛ̃. Képah
ye, à pè kõ pè kyɩ Barnabasɩ ànɛ̂ Sole ye.

---

* **12:25** 12.25 - Yah n tɛ 11.27-30. * **13:3** 13.3 - Níkɩ̃̀ tɛ̃nɔ́ duke mɛ dò. Tɛ́ Nsyifunɔ tɛ̃ wɔ tyí, pàh
níkɩ̃̀ tɛ̃, ké kannɛ, pĕ ninɛ n wɔ, tɛ́ pé náh yõkelɛ n yõ.

8 Ǹtɛ sènpɩ dɩ̃́ Bar-Yesulɛ, pè tɔ̃ sɔ̃̀ ǹnɛ n ye Yelimasɩlɛ Krɛkɩ wɛy sɔkɔ.
Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ Barnabasɩ ànɛ̂ Solelɛ n fwo. À sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ Syipri yah tɛ̃́-ò
dɩ̃́ yɩ̃́nínmɔ-ńsahlɛ, nɛ à káh sɛ̃ Yesu yɔ̃.
9 Képah sɔkɔ, Sole nɛ̂-á tɔ̃ pè n ye Polelɛ,† Liyel Mirki à tɔkɔ, à mɛ sènpɩ
dɩ̃́ yah díkídíkí,
10 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ nɛ̂-á lékã́mkãm ànɛ̂ yɩ̃́nvɩ̃̀ ó á tɔ̂ɔ́, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ névi
mɛ̀; gblɔ wɛ̃̀l pól sépɛlɛ áwɔlɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀l tómtóm fɛ̃̀kɩ̀nɔ́ yal mɔ dɛ́!
11 Núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, Liyel gbɔ̃̀ kɩ sah á wil. Á kɩ pɩ yɩ̃́tṹnɛ wrɔ́ yɔ́ sɔkɔ, á
náh tɔ̃ gbɩ̃ kyòo wɛ n pi.» Képah yóntɛnɔ ǹsɔ̃, ǹ yɩ̃́ núkú wɔ, à ǹ gblɔ̃̌y wɛ
fɛ̃́ntṹ sɔkɔ, tɛ́ tyah n kɔ n kore n vi n kɔ̃, à nɛynɛ n yah n kɔ̃ ǹ gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃
tɛ̃ tɛ̃̀nɛ.
12 Képah sɔkɔ, Syipri yah tɛ̃́-ò dɩ̃́-á Liyel tyí-ǹgbnɔ pínɔ́ wɛ, tɛ́ kwɔ́nɔ́ nɛ̂
noh, sè ǹ nɩ tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, à sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ

13 Képah náh, Pole ànɛ̂ ǹ kómû de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à yal Pafɔsɩ kwil,
tɛ́ yuku Pɛrsyɩ kwil, Pãnfili gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Pǎh mɛ nɛ́npɔ́, Nsyɔ̃ ǹ gbɛ wil
pé sɔkɔ, à ǹ syɩ yuku Yerusalɛmɩ kwil.
14 Ǹtɛ Polepi tɛ̃ wɔ mó yal Pɛrsyɩ kwil, à yɔ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́lɛ, pópó à kyɩ de
Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.‡ Tɛ́ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃-á pɔ nɔ, pè
kyɩ de kɔ̃ tɛ̃ pélɛ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
15 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹnî yɔ́ mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́
tɛ̃̀ntɛ̃̀nnɔ́ yísyɔ́ kar. Wǎh kar tɛ, Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah tãm mɛ pè kɔ̃ pè
yo Polepi tyí nɛ, pé no, wɛlɔ yísyɔ́-à kɩ mɛ pé tyí sɔ̃́ré mɔ mɔ tɛ̃̀nɛ tɔ́wû
sɔkɔ, ké wɛ̃̌kɩ̀-á mɛ pé tyí.
16 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yɩ̃n, tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ pɩ mɔ no tyí nɛ, pè noh pé tyí
yɔ̀. Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yisrayel tãn, à tahlɩ nónó-á Nsyifunɔ náh pélɛ, tɛ́ mɛ
Liyel yah tíkílɛ n pɩ, yé nóhnɔ́ pɩ ń tyí.
17 Ápi Yisrayel tãn Liyellɛ, à ápi náh tãn yah wilki. À tɔ̃ Yisrayel tãn pɩ
dò, gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè mɛ Yesyipti gbɛ̃̌nyah sɔkɔ; tɛ́ tɔ̃ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè wilki ké
sɔkɔ.
18 Tɛ́ à pè pu§ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ pópó ye tikininí kénkɔ̃lɛ.
19 Képah náh, à yɩ̀kɩ̀nɩ̀nɔ́ kwǎrninɔ névye ko mɔ, à pé duku to Kanah
gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, tɛ́ pé sétáhlɛ Yisrayel tãn kɔ̃ gbɛ̃kɩlɛ.
20 Tyi nɔ́pi pól-á pópó n pɩ n tɛ, kè nɔ ye kyɛyɛ̃́h tikininí pɔ́ gbãm (450)
kénkɔ̃lɛ. Képah náh, á náh tãn sɔkɔ ye Liyel n wilki á vyãh syípúlɛ, pópó
à pɔ nɔ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Samuyɛlɩ gbɩ̃ tyí.
21 Tɛ́ sɔ̃ yɔ́lɛ, pè mɛ kè yah kɔ̃ Liyel tyí nɛ, páh mɛ yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ tyí. Képah
sɔkɔ, Liyel mɛ Kisi pídɩ̃́ Sawuli pɩ pé yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, pópó ye tikininí. Tɛ́ Sawulilɛ,
Bɛ̃nsyamɛ yɩ̀kɩ̀ nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ.
22 Ǹtɛ Liyel-á pɔ ǹmɔ milki gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à mɛ Davidi pɩ pé yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ. Davidi
tyí sɔkɔ ye lésɔ̃ Liyel yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Mé wil mɔ ń dyɔ yɩ̃̃́ nɛy yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á
Nsyese pídɩ̃́ Davidilɛ. À kɩ ń dyɔ yɩ̃̃́ tyi pól pɩ dal mɔ pallɛ.›

---

† **13:9** 13.9 - Solelɛ, Nsyifunɔ ye n ye ǹnɛ sɛ̃́, tɛ́ Wrome tãn mɛ ǹnɛ n ye Polelɛ. ‡ **13:14** 11.19 - Antyɔsyɩnɔ sɔ̃̀ mɛ nínɔ́. Núkú sɔ̃̀ mɛ Pisidi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, ní-ò mɛ Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Ǹtɛ Siri gbɛ̃̌nyah Antyɔsyɩ sɔkɔ ye sɔ̃̀ pé kɔ́lɔ́ mɛ̀ tyah. Yah n tɛ Tyípínɩ̀ 13.1-4. § **13:18** 13.18 - Púnɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, yɔ̃ke ó náh sɔ̃̀ Liyel pélɛ n kɔ̃. À sɔ̃̀ mɛ pé nɩlɛ n gbɛ, à n tɔ̃ n sah n pɩ pé tyí.

23 Liyel ye lésõ ǹ vyãhlɛ Davidi kõ nɛ, Yisrayel pwáhnmɔ-ò-á kɩ dubi ǹmɔ
pétóbé sɔkɔ. Kénɛ pwáhnmɔ-ò ye pɔ pɩ Yesulɛ.
24 Tɛ́ Yesu-á pópó n pi, wèlnw̃ìlkì̃-ò Nsyɔ̃ ye yo Yisrayel tãn pól tyí nɛ, pè
pé nnɔ vi mɔ, pè mó wèlnw̃ìlkì̃nɔ́ wɛ.
25 Ǹtɛ Nsyɔ̃ tɔ̃̀-á pópó pɔ n tyɛ, à mɛ n yo névye tyí nɛ ńkɛ̃́: ‹Yépi tɛ̃̆ sõnɔ
sɔkɔ, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ? Yé káh wɛ nɛ, pwáhnmɔ-ò nɛ̂ pɔ́nɔ́-á yé syɩkɩ tɛ̃, ǹmɔ-á
ńmɔlɛ dɛ́! Ǹtɛ yé yah, à mɛ n knɛ pɔ́-ńsah. Tɛ́ ńmɔ ńtɛ̃ fɔ̃̋rɔɔ kah ǹ lékyêh
fyé dɛ́nɔ́lɛ ǹ gbyɛ̂̃h sɔkɔ.›»
26 Képah náh, Pole tɔ̃ nɛ: «Á no, yépi nónó-á Abrahmɩ pétóbélɛ, à tahlɩ
Liyel yah tíkí pípú pól tyí, pwáhnmɔnɔ wɛy mè ye tɛkɩ mɔ ápi pól yĩnnɛ.
27 Ǹtɛ Yerusalɛmɩ tãn ànɛ̂ pé yɔ̃̀tãm náh lésõ pĩ nɛ, Yesu-á pwáhnmɔ-òlɛ.
Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ nónó-á n kar pé tyí Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sõnɔ́
póllɛ, pè náh sé yõ pĩ. Kénɛ wɛlɔ tyi yónɔ́ ye lésõ pè pɩ dal mɔ, pǎh lékàhlɛ
Yesu kɔ̃.
28 Pè náh Yesu tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ. Ǹtɛ pè kè yah
kɔ̃ Pilati tyí nɛ, à à ko mɔ.
29 Tɛ́ Liyel wɛy-á tyi nónó pól yo Yesu tyí sɔkɔ, pǎh pɔ sè pɩ dal mɔ tɛ gbĩ́
nɛ̂nɛ, pè ǹ lékó tiki mɔ to dahnɩ yõ, tɛ́ kyɩ à yĩ diki yɔ́ sɔkɔ.
30 Ǹtɛ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ.
31 Képah náh, névye nónó-á lésõ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ yal Kalile gbɛ̃̆nyah, à dɔkɔ yuku
ǹnɛ Yerusalɛmɩ kwil, à ǹ gblɔ̃̀ynɛ pépi wɛ̃̆kɩ sèpì̃n náhnáh sɔkɔ. Kénɛ
névye nɔ́pi ye mɛ ǹ tyi yónwàhpu kègblɔlɛ Yisrayel tãn yah núkúnúkú yɔ̀.
32 Ǹtɛ ápilɛ, Nìvìnì tir ye ápi tɔ n yo yé tyí yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́: Liyel-á ǹ vyãhlɛ á
náh tãn kɔ̃ nɛ̂ tyí yõ,
33 képah-á à pɩ dal mɔ ápi tyí, ápi nónó-á pɩ pé wɛ̃́npìlɛ. Wǎh Yesulɛ á
kɔ̃, à yĩnɛ kǎh wãrkɩ sah sɔ̃ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y yìkì ní-ò sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Ǹmɔ Pídĩ́ ye álɛ;
à tɔkɔ kwɛy tyí, ńmɔ ye á Súlɛ.›*
34 Liyel ye lésõ kwãh tɛ̃ kè yo sah nɛ ńkɛ̃́, Yesu-à pɔ ku, à náh n pyãh n
pi. Páh kɩ ǹ lékó yilki mɔ. Á tɔ̃ lésõ kè yo dal mɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Máh lésõ ń vyãhlɛ Davidi kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ,
mé kɩ kè pɩ yé tyí, kɩ sãm mɔ yé sɔkɔ,
tir yɔ́ náh ké dùkù ku n pi.›†
35 Képah ye Davidi yo fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Á náh n yɛ á tɔ̃̀npɩ pèpɛy lékó kɔ̃
kè n pyãh n pi.›‡
36 Ǹtɛ Davidi tɛ̃̆ wɔ gbĩ sɔkɔ, à Liyel tɔ̃̀ pɩ ké wɛ̃̆kì yõ. Képah náh, à mɛ
ku pè kɔ̃ pè yĩ ǹ náh tãn lékyî tnɔ̂, ǹ tɔ lékó mɛ pyãh.
37 Ǹtɛ Liyel ye Yesu lékó yilki mɔ. Ǹmɔ lékó tɛ̃̆ wɔ náh pyãh dɛ́!
38 Á no, yé pĩ nɛ, ǹmɔ Yesu gbɔ̃̀ yõ-á tyípêl yɔ̃̆nmɔnɔ tyí wɛ yo yé tyí dɛ́!
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh tɛ̃̆ wɛ yé yõ wilki tyípêl nónó sɔkɔ,
39 névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ, tɛ̃̆ yõ kɩ wil sé pól sɔkɔ, à kɩ fɛ̃̆ nɔ de Liyellɛ.
40 Képah ye, yé kyɔ̀mìnɔ́ pɩ, yè káh pɔ Liyel wɛy mè yahle. Képah-à pí-
ńkɛ̃̆nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á tir nɛ̂ yo sah, kè kɩ pɔ yé yĩni tɛ̃. Pè lésõ nɛ
ńkɛ̃́:
41 ‹Yé yah, wɛ̀nyìkì wɛ́kípú nɔ́pi,

* 13:33 13.33 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 2.7. † 13:34 13.34 - Yah n tɛ Yesayi 55.3. ‡ 13:35 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 16.10.

yé nɛ mɛ gbɛ̃ndùnɩ̀ sɔkɔ, yè mó ku tɛ̃ yõ!
Máh kɩ pɔ nɛ̂ pɩ n pi yé sɔkɔ, tɛ́ kɩ yé sah min sɔkɔ;
névi-à sɔ̃ sɔ̀ pɔ kélɛ n yãh yé tyí,
yé náh n sɛ̃ n pi ké yõ.›»§
42 Sépi yóntɛnɔ náh, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á n wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ
gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, no tyah pélɛ n ni nɛ, mɩ mɩ yòh kèyǎhlɛ, pè tɔ̃ pɔ pé syɩ pé wɛy
mɛ̀ ó yõ.
43 Képah náh, tɔ́wû-á pɔ karkɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, névye náhnáh Pole ànɛ̂
Barnabasɩ sɔ̀ tɛ̃. Nsyifunɔ ye sɔ̀, à tahlɩ névye tyí, nónó-á vi mɔ de Nsyifunɔ
Liyel nínɔ́ wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. Tɛ́ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ sɔ̀ mɛ n yãh pélɛ, à pé sõnɔlɛ
n vi n mɔ nɛ, Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ pé tyí, pè ké tɛ̃́nɔ́ plɛ.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

44 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh kèyǎh-á vi pɔ, kwil névye kan pɔ tuke
mɔ Liyel wɛy noh yĩnnɛ.
45 Nsyifunɔ-á kénɛ tɔ́wû wɛ sɛ̃, dyɔ́yɔ́kɩ̀ de pé sɔkɔ képékèyɔ̂. Pè tyah
Pole wɛynɛ n kɔ̃lɩ, à ké tyílɛ n yo n yɩkɩ.
46 Képah sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ kè yo nɩ̀sãhlɛ pé tyí nɛ: «Yépi ǹgbò
tyí ye Liyel wɛy sɔ̀ yĩnɛ kè yo. Ǹtɛ yáh fyɔ̀ kè yahle, tɛ́ kè wɛ̃kɩ nɛ yé náh
yĩnɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ́nɔ́lɛ, kǎh pɩ sɛ̃, ápi kɩ á yah mɔ névye tɩ̃̀nnɛ núkúnúkú,
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
47 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ̂ yo, képah ye á n pɩ dò. Á kè yo nɛ ńkɛ̃:
‹Mé ye ǹ sah nɛ á pɩ kyòolɛ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
á mó kyɩ pwáhnmɔnɔ wɛy yo
kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ.›»*
48 Képah sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pǎh wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, pé nɩ vɩ,
pè tyah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel wɛynɛ n gbilki. Tɛ́ névye nónó pól-á sɔ̀ yĩnɛ tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ́nɔ́lɛ, pé pól sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ.
49 Liyel wɛy núkú tɔ̃ mɔ kénɛ gbɛ̃nyah tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ.
50 Tɛ́ syɔ́ né-ǹgbnɔ yísyɔ́ sɔ̀ mɛ, nónó-á mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ.
Kǎh pɩ sɛ̃, Nsyifunɔ mɛ pépi ànɛ̂ kwil né-ǹgbnɔ yísyɔ́ kurki mɔ Pole ànɛ̂
Barnabasɩ yõ. Pè mɛ tyah Polepilɛ n fõh, tɛ́ pè yĩni yal pé sétáh yõ.
51 Pǎh mó n wil kénɛ kwil, pè pé gbyɛ̂h nèngbɔ̃ kwer kwɛ ké sɔkɔ, tɛ́ sɔkɔ
Yikonyumi kwil.
52 Ǹtɛ Antyɔsyɩ kwil Yesu tɔ̀ sɑ̃́hpú tɛ̃ wɔ sɔ̀ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ Liyel
Mirki mɛ pè tɔkɔ.

14

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Yikonyumi kwil

1 Képah sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á yĩni tɛ̃ Yikonyumi kwil, pè tɔ̃ de yuku
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ tyah Liyel wɛynɛ n yo, fɔ́ɔ́ Nsyifunɔ
ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé náhnáh vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃pùlɛ.
2 Ǹtɛ Nsyifunɔ sɔkɔ nónó-á sɔ̀ yahle sɛ̃nɔ́lɛ Yesu wɛy yõ, pépi nɛ́káhbɩ́
kurki mɔ Yesu yõ sɛ̃pú yõ.
3 Ǹtɛ képah fyé yõ, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ tɔ̃ tɛ̃ à mo Yikonyumi sɔkɔ. Pé
gbɔ̀ sàhnyĩnɔ sɔ̀ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ pè kɔ̃ pè n wɛkɩ nɩ̀sãhlɛ. Tɛ́ à sɔ̀ mɛ pé

§ **13:41** 13.41 - Yah n tɛ Yabakuki 1.5. * **13:47** 13.47 - Yah n tɛ Yesayi 49.6.

yah tẽ pè kɔ̃ pè gbɩ̌l tyilɛ n pɩ, gbɩ̌l nónó-á n wẽkɩ nɛ, pǎh wɛlɔ nónónɛ n
yo Liyel pèpɔrɩ pínɔ́ tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ.
4 Ǹtɛ kwil névye gbɛkɩ. Pé túkù sɔ̏ mɛ mɔ Nsyifunɔlɛ, túkù mó mɛ mɔ
Yesu tẽntɔ̏ névyelɛ.
5 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à tahlɩ pé yɔ̏tãmnɔ́
tyí, pè wẽ tyí mɔ nɛ, pé Pole ànɛ̂ Barnabasɩ fõh, pé mó pè minki ko dyêhlɛ.
6 Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á pɔ pĩ ké sɔkɔ, pè to sɔkɔ Lisitir kwil, ànɛ̂
Dɛrɩbɩ kwil, ànɛ̂ sé gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, Likawoni gbɛ̃nyah.
7 Tɛ́ yɔ̃ sɔkɔ, à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo n kɔ̃ nɛ́npɔ́.

Sèkùkù dɩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Lisitir kwil

8 Tɛ́ dɩ́ yɔ́ lésõ mɛ Lisitir kwil, gbyɛ̂hnɛ kúnɔ́lɛ. Á sɔ̏ dubi sèkùkùlɛ, à náh
tẽ wɛ kɔ yah.
9 Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, Pole-á n wɛkɩ, kénɛ dɩ́ sɔ̏ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ. Képah tẽnɛ,
Pole tyah dɩ́nɛ n yah díkídíki. Tɛ́ wǎh kè wɛ nɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á mɛ dɩ́ mɛ̀
tyí kɩ fẽ dɛ́nmɔnɔ wɛ Liyel tyí,
10 à yo ǹ tyí yɩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yuku n yĩn tómm á gbyɛ̂h yõ!» Képah
sɔkɔ, dɩ́ núkú yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyɛ̂h yõ, à tyah n kɔ.
11 Tɔ́wû-á képah tẽ pínɔ́ wɛ sɛ̃ Pole tyí, pè tyah n yo wòhòh Likawoni
tãn wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, tẫn-á sé viri pɩ névyelɛ à tiki pɔ pé wrɔ́ dɛ́!
12 Képah sɔkɔ, pè tɔ̏ nɛ̂-á pè n ye Nsewusilɛ, pè képah yĩn dyɩ Barnabasɩ
kɔ̃. Tɛ́ wɛy-á sɔ̏ mɛ Pole wɔ gbɔ̏ sɔkɔ sɛ̃, pè kèyǎh yĩn dyɩ ǹmɔ kɔ̃, nɛ̂-á pè
n ye Yɛrɛmɛsɩlɛ.
13 Tɛ́ tɔ̏ nɛ̂-á pè n ye Nsewusilɛ, ké wɔ̀kɔ̀ sɔ̏ mɛ kwil dé-ńsah yah sɔkɔ.
Ké lékwén nɛ́tɛ̃ dɩ́ mɛ nyéhpyɛ́nɩ̀ tẽ pɔ kénɛ tɔ̏ wɔ̀kɔ̀ yah ànɛ̂ yî fínɛ.* Tɛ́
ǹmɔ ànɛ̂ tɔ́wû sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, pé gbètòh mɔ Barnabasɩ ànɛ̂ Pole yõ.
14 Ǹtɛ Barnabasɩ ànɛ̂ Pole-á képah tẽ noh sɛ̃, pépi nónó-á Yesu tẽntɔ̏
névyelɛ, pè pé fwɔ̀mɔlɔ yɔrɩ tɔkɩ yèkwɔrɩ tẽ tyí, tɛ́ to de tɔ́wû nɩyɔ̋ mɛ
yo tũ yɩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ:
15 «Á no, sɔ̃ mɛ tɛ́ yé képahlɛ n pɩ? Névye ye ápi tɔlɛ, yépi tyí kɔ̃lɛ dò!
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir ye á pɔ yó-ńsah yé tyí nɛ, yé yõ kɛ̃ fal fal tẫn nɔ́pi milki, yé mó vi
mɔ Liyel wẽkɩ̀ tẽ, ǹmɔ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃nɛ. Ǹmɔ ye mɔ yĩ̂nyõlɛ, ànɛ̂ sétáhlɛ,
ànɛ̂ pnɛ yɔlɛ, à tahlɩ sé sɔkɔ yíyĩ̀n pól tyí.
16 Ǹgbòlɛ, Liyel mɛ̀ ye sɔ̏ yɛ kwlo kwlo névye pól kɔ̃ pè n kɔ pé dyɔ dyɔ
wɛ̃̀l yõ.
17 Ǹtɛ à mɛ ǹ gblɔ̃́y dùkùlɛ n wẽkɩ sɛ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ ǹ pèpɔrɩ pínɔ́ sɔkɔ. Á mɛ
pũ̏nɛ n pɩ n mɔ yélɛ n kɔ̃ à n wil yĩ̂nyõ, tɛ́ yé sèmukɔ kɔ̃ sè n pɛkɩ, tɛ́ yõke
náhnáhlɛ yélɛ n kɔ̃ ànɛ̂ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ.»
18 Ǹtɛ wɛlɔ nɔ́pi fyé yónɔ́ yõ, Yesu tẽntɔ̏ névye yah vyãh tɔ́wû yɩ́nínmɔ-
ńsah nɛ, pè káh gbètòh mɔ pé yõ.
19 Ké légbɩ̃́ sɔkɔ, Nsyifunɔ yísyɔ́ wil Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃nyah, ànɛ̂
Yikonyumi kwil, à pɔ nɛ́npɔ́. Pépi pɔ tɔ́wû vi tẽ mɔ Polepi yõ, pè kɔ̃ pè
yuku Polelɛ n minki dyêhlɛ nɛ páh ǹnɛ n min n ko. Képah náh, pè à yɔrɩ
wilki sah kwil náh tĩ̏nnɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ wǎh ku.

* **14:13** 14.13 - Névye náhnáh tẽ sõnɔ sɔkɔ, nyéhpyɛ́nɩ̀ nɔ́pi sɔ̏ mɛ kóhnmɔnɔlɛ yî fí nɔ́pilɛ.

20 Ǹtɛ Yesu tȍ sȁhpú-á pɔ tuke mɔ ǹ tnô, à à mɔ gbĩ gbȉ nênɛ, à mɛ yuku
tɛ́ de kwil sɔkɔ. Tɛ́ ké ďindallɛ, à sɔkɔ ànɛ̂ Barnabasılɛ Dɛrıbı kwil.

Pole ànɛ̂ Barnabası syínyukunɔlɛ Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ

21 Képah tɛ̃nɛ, păh kyı yĩni tɛ̃ Dɛrıbı kwil, pè Nìvìnì tir yo nénpɔ́ tãn tyí.
Pé náhnáh mɛ sɛ̃ Yesu yõ, à pı ǹ tȍ sȁhpúlɛ. Képah náh, Polepi pé syı syɔ̃
Lisitir kwillɛ, ànɛ̂ Yikonyumi kwillɛ, à kyı de Antyɔsyı kwil, Pisidi gbɛ̃nyah
sɔkɔ.
22 Tɛ́ nìsãh ànɛ̂ sȍré ye sȍ pè n mɔ n kɔ̃ Yesu tȍ sȁhpú sɔkɔ nɛ, pè gbah n
tɛ̃ pé sõnɔ sah yȉ Yesu yõ gbȉmɛgbȉ. Pè sȍ mɛ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, yèvyãhrı
náhnáh dénwȉlnɔ́ sɔkɔ-á pé kı de Liyel tȍrí mɛ́-ńsah sɔkɔ.
23 Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ nónó-á sȍ mɛ kwlo nɔ́pi pól sɔkɔ, Polepi sȍ
yah tãm yísyɔ́ yah wilki sé sɔkɔ, à sah sé yõ. Tɛ́ níkȉ tɛ̃ à nírí pı pé tyí, à
pè dahbı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu gbȍ, păh sɛ̃ ǹmɔ nɛ̂ yõ.
24 Képah náh, pè Pisidi gbɛ̃nyah kɔ kah, à kyı de Pãnfili gbɛ̃nyah sɔkɔ.
25 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè Liyel wɛy yo Pɛrsyı kwil tãn tyí, tɛ́ pyě yuku Atali kwil.
26 Păh n yal nɛ́npɔ́, pè de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à yuku Antyɔsyı kwil, Siri
gbɛ̃nyah sɔkɔ. Kénɛ kwil sɔkɔ ye sȍ pè pè dahbı Liyel gbȍ sɔkɔ, tȍ mè pı
yĩnnɛ, nɛ̂-á pè pı tɛ yɔ̀.
27 Păh yĩni tɛ̃ Antyɔsyı sɔkɔ, pè Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ ye tuke. Tɛ́ Liyel-á pé
yah tɛ̃, à ǹ tȍ pı dùkù nênɛ, pè kè yãh pé tyí; à tahlı wăh ǹ yõ sɛ̃nɔ́ wɛ̃kì
yıkı mɔ névye tɔ kɔ̃ sɔ̃, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ.
28 Képah náh, Polepi tɛ̃ pélɛ Antyɔsyı sɔkɔ, à mo.

15

Yékȃb dénɔ́lɛ

1 Képah tɛ̃nɛ, díbí yísyɔ́ wil Nsyude gbɛ̃nyah, à pɔ Antyɔsyı kwil sɔkɔ.
Tɛ́ pɔ tyah Yesu yõ sɛ̃púlɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃, nɛ́ pè náh kȍkè kõ sɔ̃-á Moyisi tyi
kȍnsàhnɔ́ kè yo sah, pè náh fɛ̃ pwáhnmɔnɔ wɛ n pi.
2 Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabası náh fɛ̃ syi. Kăh pı sɛ̃, yékȃb ǹgbɛ̃ de pépi ànɛ̂
díbí nɔ́pi wrɔ́. Képah sɔkɔ, kè yah tɔkɔ nɛ Pole, ànɛ̂ Barnabası, ànɛ̂ pépi
túkù-á kı dɔkɔ yuku Yerusalɛmı kwil. Păh kı kyı wil Yesu tɛ̃ntȍ névye ànɛ̂
Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm tyí, pè yĩ mɛ̀ yah wah.
3 Tɛ́ mɛ yòhnìnmɔnɔ pı Polepi tyí kénɛ kɔ́lɔ́ mɛ̀ yĩnnɛ. Polepi-á n sɔkɔ,
pè syɔ̃ sɔkɔ Fenisi gbɛ̃nyah ànɛ̂ Samari gbɛ̃nyah sɔkɔ, mɛ névye tyílɛ n
yãh pé tyí, nónó-á vi mɔ Liyel wɛ̃kì tɛ̃, tɛ́ Nsyifunɔ náh pélɛ. Kè pı nìvìnì
ǹgbɛ̃nɛ Yesu yõ sɛ̃pú pól tyí.
4 Păh kyı yĩni tɛ̃ Yerusalɛmı kwil, Yesu yõ sɛ̃pú, ànɛ̂ pé yah tãm, ànɛ̂ Yesu
tɛ̃ntȍ névye mɛ pè tɛ̃ pallɛ. Képah sɔkɔ, Liyel-á Polepi yah tɛ̃ pè ǹ tȍ pı
dùkù nênɛ, Polepi kè yãh pé tyí.
5 Ǹtɛ Farisiyɛ̃ névye nónó-á vi mɔ pı Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pépi túkù yuku tyah
n yo nɛ ńkɛ̃, nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ Nsyifunɔ náh pélɛ, păh yĩnɛ pè kȍkè kõ;
ànɛ̂ păh yĩnɛ kyȉnmɔnɔlɛ pè Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́lɛ nɛ n pı.
6 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntȍ névye ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm wɛ̃ wɛ yĩ mɛ̀
tyí sɔkɔ, à kè yah wɛ̃ tyí.
7 Kè sȍ pı yȉȉ yékȃb ǹgbɛ̃nɛ pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Pyɛrı pɔ yuku yĩn, tɛ́ yo pé tyí
nɛ ńkɛ̃: «Ń yũnpyé, yépi ńtɛ̃ se kè pĩ nɛ Liyel-á ńmɔ yah wilki yé sɔkɔ di

mónɔ́lɛ tɛ́! A̋ nɛ mé Nìvìnì tir yo névye tyí, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, pè kɔ̃
pè kè wɛ noh, pè mó sɛ̃ Yesu yõ.
8 Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á névye fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ, ǹmɔ ye ǹ Mirkilɛ pè kɔ̃, sɔ̃-á
lésõ à kélɛ ápi tɔ kɔ̃, à kè wɛ̃kı nɛ páh pépi tɔ fɛ̃ syi.
9 A̋ náh wǎhkì pı ápi ànɛ̂ pépi wrɔ́. Pǎh sɛ̃ ǹ yõ, képah ye à pé nnɔ tɔ̃
sah.
10 Tɛ́ núkúnúkú, sɔ̃ pı tɛ́ yé Liyel vyãh sɔ̏lɛ n noh, à tɔ́kɔ́pɛ̂llɛ n sah Yesu
yõ sɛ̃pú yõ, nónó-á ápi náh tãn ànɛ̂ ápi ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ sè twah yah?
11 Ǹtɛ ápi sɛ̃ ké yõ nɛ áyáh pwáhnmɔnɔ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu pèpɔrı gbɔ̏ yõ,
no nɔ́pi tyí kɔ̃lɛ.»
12 Kǎh pı sɛ̃, no pól tɛ̃ syísyí, tɛ́ pé ní kwɔ Pole ànɛ̂ Barnabası tyí. Képah
sɔkɔ, Liyel-á syɔ̃ Polepi tyí, à gbı̏l tyi nónó pı névye tyí, nónó náh pı
Nsyifunɔlɛ, Polepi sè yãh pé tyí.
13 Pǎh sè yãh tɛ gbı̋ nɛ̂nɛ, Nsyakı wɛy tɔkɔ, tɛ́ nɛ ńkɛ̃: «Ń yűnpyé
Nsyifunɔ,* yé noh ń tyí yɔ̀.
14 A̋ pól yı̋ yah ye Simo-Pyɛrı kè yo nɛ ńkɛ̃, ǹgbò dùkù-á Liyel kè yah
tɔkɔ, à nósyɔ́ yah wilki névye sɔkɔ, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, à pı ǹ nolɛ.
15 Tɛ́ wɛy mɛ̀ mó tɔ̃ mɛ yı̋nɛ́nɔ́lɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu wɛlɔlɛ. Yé yah, kè
mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ nɛ,
16 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ ńkɛ̃:
‹Képah náh, mé kı ń syı pɔ Davidi kéte sɔ́nɔ́ tɔ̃ mɔ.
Mé kı ǹ kéntíkínı̀ tɔ̃ mɔ kı kè yilki pallɛ.
17 Képah sɔkɔ, kèkõyɔ̋ névye tɛ́lɔ́ pól kı yuku ńnɛ n yah n kɔ̃.
Gbı yõ, kwlo kwlo névye pól ye kı n yah n kɔ̃ n pi ńnɛ,
máh pépi nónó ye nɛ pè pı ń tyílɛ.›
Sɛ̃ ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yo, ǹmɔ nɛ̂-á tyi nɔ́pi wɛ̃kı
18 di mónɔ́lɛ.†
19 Képah yı̋nnɛ, ńmɔ Nsyakı tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, névye nónó-á vi mɔ Liyel tyí
yõ, tɛ́ Nsyifunɔ náh pélɛ, á náh yı̃nɛ à tyilɛ n tɛ̃ n tah pé tyí.
20 Ǹtɛ á ye sɛ́bɛ́y wãrkı n tɛkı n mɔ pé tyí nɛ, pè pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ sãh
fálnɔ́ yı̂lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkı̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̋ kwɛ́-ńkɛ̃ kwáhkókè kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̋nɛ, sè kɔ̃ sè
káh pɔ pè silki.
21 Yé yah kɛ̀, à tɔkɔ ǹgbò dùkù tyí, kénɛ tyi ye ńkɛ̃nɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́
sɔkɔ, pě névyelɛ n kwɔ mı mı yòh sõnɔ́ póllɛ kwlo kwlo pól Nsyifunɔ Liyel
ní-ńtẫn vì sɔkɔ.»

Sɛ́bɛ́y tɔ̋nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃pú tyí, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ

22 Képah sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm, ànɛ̂ Yesu yõ
sɛ̃pú tı̏nkı̀ pól yo sah núkú yõ nɛ, páh kı nósyɔ́ yah wilki pé wrɔ́, tɛ́ kı pépi
tɛkı mɔ Pole ànɛ̂ Barnabasılɛ Antyɔsyı kwil. Képah tɛ̃nɛ, Nsyudası, nɛ̂-á
pè n ye Barsabasılɛ, pè mɛ ǹmɔ ànɛ̂ Silası yah wilki. Pé nímí póllɛ, névye
sɔ̏ mɛ yɔ̏yénnɛ n sah pé yõ.
23 Pè mɛ tɛ̃ntɔ̏ sɛ́bɛ́y yɔ́ wãrkı à dahbı pé gbɔ̏, nɛ̂ sɔkɔ-á kè mɛ yónɔ́lɛ
nɛ ńkɛ̃: «Á yűnpyé yépi nónó-á Nsyifunɔ náh yélɛ, tɛ́ mɛ Antyɔsyı, Siri
gbɛ̃nyah sɔkɔ, à tahlı Siri gbɛ̃nyah kwlo tɛ́lɔ́ tyí, ànɛ̂ Silisi gbɛ̃nyahlɛ; ápi
Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye ànɛ̂ yé yűnpyé Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm ye n wɛkı yé tyí.

* **15:13** 15.13 - Yűnpyé Nsyifunɔ nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, pépi pı Nsyifunɔlɛ nónó-á sɛ̃ Yesu yõ.
† **15:18** 15.16-18 - Yah n tɛ Amɔsı 9.11-12.

24 Á kè noh nɛ, nósyɔ́-á wil ápi sɔkɔ, à kyɩ pé wɛlɔlɛ yé lékə̃́m vye fɛ̃kɩ,
à yé mɔ sah fɔ́kɔ́sõnɔ sɔkɔ. Tɛ́ ápi náh se mó tõ tõ pélɛ.
25 Képah ye, á kè yah tɔkɔ wɛ̃ tyí nɛ, áyáh kɩ névye wilki tɛkɩ mɔ yé tyí.
Pè kɩ n pɔ n pi wɛ̃ tyí ànɛ̂ á nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ névye Barnabasɩ ànɛ̂ Polelɛ,
26 pépi nónó-á pé min mɔ kũ kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ.
27 Nsyudasɩ ànɛ̂ Silasɩ ye á n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Tyi nónó-á á wãrkɩ tɛkɩ
mɔ yé tyí, pè kɩ pɔ sè tõ yo yé tyí vyãhlɛ.
28 Liyel Mirki ànɛ̂ ápi ye yah tɔkɔ kélɛ nɛ, á káh tõ tyi yísyɔ́ kõ sah yé kõ,
à wil tyi nɔ́pi tyí sɔkɔ yɔ̀, sépi nónó-á yĩnɛ pínɔ́lɛ káhkáh:
29 Yé yé gblɔ̃̀ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́nɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-ńkɛ̃̂ kwáhkókè
kɔ̀lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkɩ̀ pínɔ́lɛ. Yâh yé gblɔ̃̀ynɛ n tɛ̃ n yĩ́ sépi pól pínɔ́lɛ, yé mɛ n
pɩ plɛ. Yé tɛ̃nɔ!»
30 Képah náh, pè wɛ̃kɩ̀lɛ tɛ̃ntɔ̃̀ névye kõ pè sɔkɔ à kyɩ de Antyɔsyɩ kwil.
Pè kyɩ Yesu yõ sɛ̃pú tɔ́wû tuke mɔ, tɛ́ tɛ̃ntɔ̃̀ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ pè kõ.
31 Pǎh kè kar, ké sɔkɔ tyíyónɔ́ sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ, kè pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ pé tyí.
32 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ ànɛ̂ Silasɩpi tɔ-á sɔ̃̀ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ sɛ̃,
pépi tyah nolɛ n vi n mɔ, mɛ tyi náhnáhlɛ n yo pé tyí, à sɔ̃́rélɛ n mɔ pé
sɔkɔ.
33 Pǎh sèpĩ̀n yísyɔ́ pɩ nɛ́npɔ́, képah náh, no pè fĩn mɔ, tɛ́ wɛkɩ pé tyí nɛ,
pè de lènɔlɛ pé tɔ̃́pú tĩ̀nnɛ. [
34 Tɛ́ Silasɩ wɔ mɛ nɛ, péwɔ-á kɩ wũ nɛ́npɔ́.]
35 Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ Antyɔsyɩ sɔkɔ. Pépi ànɛ̂ névye
náhnáh yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ nolɛ n kwɔ, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ gbɛ́kínɔ́lɛ

36 Sèpĩ̀n yísyɔ́-á sɔkɔ sɛ̃, Pole yo Barnabasɩ tyí nɛ, páh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yo
kõ kwlo nónó pól sɔkɔ, à yɛ pé pé syɩ kyɩ yah pé yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú tyí
kénɛ kwlo sɔkɔ, pé tyí-à kɩ mɛ dùkù nɛ̂nɛ.
37 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ nɛ̂-á pè n ye Markɩlɛ, Barnabasɩ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé
ǹ tɔ tɛ̃ pé sɔkɔ.
38 Ǹtɛ Pole wɔ náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sɔkɔ ǹnɛ; ǹmɔ nɛ̂-á lésõ ǹ gbɛ wil
pé sɔkɔ Pãnfili gbɛ̃nyah dùkù sɔkɔ, tɛ́ à náh tõ sɔ̃̀ mɛ n kyɩ n pɔ pélɛ pé tɔ̃̀
sɔkɔ.
39 Kǎh pɩ sɛ̃, yékə̂b ǹgbɛ̃ de Pole ànɛ̂ Barnabasɩ wrɔ́, pè mɛ gbɛkɩ.
Barnabasɩ mɛ Nsyɔ̃-Markɩ tɛ̃ tahlɩ ǹ gblɔ̃̀y tyí, pè de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ
à sɔkɔ Syipri gbɛ̃nyah.
40 Ǹtɛ Pole wɔ mó Silasɩ yah wilki. Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃pú-á níri pɩ pé tyí, à pè
dahbɩ tɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè mɛ sɔkɔ wɛ̃ tyí.
41 Pè Siri gbɛ̃nyah ànɛ̂ Silisi gbɛ̃nyah pól kɔ kõ, à Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔ̃́rélɛ n
mɔ n yuku Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ sɔkɔ.

16

Timote tàhlɩ̀nɔ́lɛ Pole ànɛ̂ Silasɩ tyí pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Képah náh, Polepi-á wil Siri ànɛ̂ Silisi gbɛ̃nyah sɔkɔ, pè yɔ̃ sɔkɔ Dɛrɩbɩ
kwil. Pǎh wil nɛ́npɔ́, pè yuku Lisitir kwil. Pè kyɩ Yesu tɔ̃̀ sə̃́h-ò yɔ́ wɛ nɛ́npɔ́
pè n ye Timotelɛ. Ǹ yṹnɛ, Nsyifu nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ, nɛ̂-á mɛ Yesu wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ,
tɛ́ ǹ sú mɛ Krɛkɩ nɛynɛ.

2 Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú nónó-á sȍ mɛ Lisitir sɔkɔ ànɛ̂ Yikonyumi kwil, pè sȍ
mɛ Timote yı̃́ngbílɛ n yo.
3 Képah sɔkɔ, Pole sȍ mɛ ké tyí nɛ pé à tɛ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nsyifunɔ
nónó-á sȍ mɛ kénɛ kwlo sɔkɔ, pè sȍ pĩ nɛ, Krɛkı nɛy-á Timote súlɛ.* Pépi
yĩnnɛ, Pole mɛ Timote kõ.
4 Képah sɔkɔ, Polepi-à fyɔ̀ n sɔkɔ kwlo nónó sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntȍ névye ànɛ̂
Yerusalɛmı kwil Yesu yõ sɛ̃́pú yah tãm-á tyi nónó yah tɔkɔ, pě sélɛ n yãh
kénɛ kwlo Yesu yõ sɛ̃́pú tyí nɛ, pè nɛ n kɔ sé wȁl yõ.
5 Kăh pı sɛ̃́, Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̏nkı̃̀nɔ́ sȍ mɛ n gbah n sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ wãn tõ
mɛ n mɔ pé nɛ́dán tɔ yõ sõmɛsȍ̃́.

Pole wɛ̃́kínɔ́ yɔ́ wɛ Turası kwil

6 Képah náh, Polepi sȍ mɛ ké tyí nɛ pé kyı Liyel wɛy yo Asi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ,
ǹtɛ Liyel Mirki kè yahle pé tyí. Kăh pı sɛ̃́, pè mɛ kah syɔ̃ Frisyi gbɛ̃̌nyah
ànɛ̂ Kalasi gbɛ̃̌nyahlɛ.
7 Pǎh kyı yĩni tɛ̃ n tɛ Misi gbɛ̃̌nyahlɛ, pè tɔ̃ kè yah tɔkɔ nɛ, páh kı yuku
Bitini gbɛ̃̌nyah. Ǹtɛ Yesu Mirki† kè yahle pé tyí.
8 Kăh pı sɛ̃́, pè Misi kɔ kah, à tiki yuku Turası kwil.
9 Tɛ́ lékȃ̂hnɛ, Pole wɛ̃́kínɔ́ yɔ́ wɛ. Wɛ̃́kínɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, à Masedonı gbɛ̃̌nyah
dı̃́ yɔ́ wɛ yı̃́nntɛ̃̌nɔ́lɛ, tɛ́ tɛ̃ mɛ ǹnɛ n ni nɛ ńkɛ̃́, à pɔ Masedonı sɔkɔ, à pɔ
pépi yohnı n mɔ.
10 Pole-á fyɔ̀ wɛ̃́kínɔ́ mɛ̀ wɛ sɛ̃́, á mɛ kè pĩ yı̃̃́ nɛ, Liyel-á ye álɛ nɛ, á kyı
pé Nı̀vı̀nı̀ tir yo Masedonı tãn tyí. Kăh pı sɛ̃́, á núkú á vi nɛ áyáh kı sɔkɔ
nɛ́npɔ́.

Lidi-á pı Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ dùkù nɛ̂nɛ Filipi kwil

11 Képah sɔkɔ, á de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ Turası kwil, à yɔ̃ sɔkɔ gbɛ̃̌nyah
yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ pnɛ yɔ nıyȍ̃́ pè n ye Samotrasılɛ, á náh kwɔ dah fı̃́ yɔ́ ńtɛ̃
sɔkɔ. Tɛ́ ké dı̃̌ndallɛ, á yuku Neyapolisi kwil.
12 Áyáh yal nɛ́npɔ́, á yuku kwíl-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Filipilɛ, Masedonı
gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Kénɛ kwil yȍtɔ̃rí sȍ mɛ Wrome tãn gbɔ̏. Á mɛ tɛ̃ nɛ́npɔ́, à
sèpı̏n yísyɔ́ pı.
13 Nsyifunɔ mı mı yòh sõ-á pɔ nɔ, á kè sõ nɛ, pé Liyel ní-ńsah-á kı wɛ
yɔ́ngbalı sɔkɔ. Kăh pı sɛ̃́, á wil kwil nıyȍ̃́, à nɛ́npɔ́ nyáh sõ. Á kyı syɔ́ yísyɔ́
wɛ tùkènmɔntɛ̃̌nɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Á mɛ kõ tɛ̃ pé tnɔ̂, à yȃ́hkı̀ yãh pélɛ Liyel wɛy
tyí yõ.
14 Tɛ́ pi yɔ́ sȍ mɛ syɔ́ nɔ́pi sɔkɔ pè n ye Lidilɛ. Fwɔ̀sãhlɔ dɛ́nkɔ́kɔ́nı̀ gbɔ̀
yı̃́-ò ye sȍ ǹnɛ. Ȁ n wil Tyatiri kwil, tɛ́ à sȍ mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃̌kı̀lɛ n kɔ.
Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ wɛkı pi mɛ̀ nı sɔkɔ à kõ à ǹ níkí kwɔ, à Pole wɛlɔ noh pallɛ.
15 Kăh pı sɛ̃́, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kéte tãn pól mɛ wèlnwı̏lkı̏nɔ́ wɛ ni sɔkɔ. Képah
sɔkɔ, pi mɛ kè yah kõ ápi tyí nɛ, áyâh kı mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ péwɔ-á pı Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ, á pɔ n kyı n twah pé tyí pé gbô. Tɛ́ á gbah tɛ̃ pópó, á pɔ sah
ǹ tyí yõ.

Pole ànɛ̂ Silası dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Filipi kwil

* **16:3** 16.3 - Krɛkı névye náh sȍ kȍ̃kèlɛ n kõ. Képah ye, Timote sú kõ à náh sȍ à kõ. Ǹtɛ kȍ̃kè kȍ̃-ǹkɛ̃ névye tyí náh sȍ nɔ Nsyifunɔ tyí. † **16:7** 16.7 - Yesu Mirki nɛ̂ tyí-á yo ásȍ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel Mirki ye kélɛ, nɛ̂ tyí-á yónɔ́lɛ 16.6.

16 Képah sɔkɔ, sõ yólɛ á mɛ n yuku nírí pí-ńsah, tɛ́ tȍnpɩ pípír yɔ́ pɔ á
yohnɩ. Sétõ sȍ mɛ kénɛ pípír gbil à kɔ̃ à tyísnɔ́lɛ n wɛ n yo. Á sȍ mɛ pɔ́
náhnáhlɛ n wɛ ǹ yȍtãmnɛ n kɔ̃ kénɛ tyísnɔ́ wɛ́nyonɔ sɔkɔ.
17 Kénɛ pípír mɛ yuku, à ápi ànɛ̂ Pole sȍ tɛ̃, tɛ́ mɛ yo tũ léyy no tyí nɛ
ńkɛ̃́, díbí nɔ́pilɛ, yȍtah Liyel tȍnpɩbɩ-á pélɛ. Pwáhnmɔnɔ wɛ̃kı̀ tyí-á pè pɔ
n yo pé tyí.
18 Á sȍ mɛ képah tɛ̃nɛ n pɩ sɛ̃́, sèpȉn náhnáh sɔkɔ. Kǎh pɔ Pole gblɔ́lɛ n
vyãh, à ǹ yah vi yo sétõ mɛ̀ tyí nɛ ńkɛ̃́, Yesu Krista yĩn yõ, à pípír mɛ̀ fin
mɔ. Wǎh yo sɛ̃́, nɛ́npɔ́ swɔ sétõ núkú pípír fin mɔ.
19 Képah sɔkɔ, pípír yȍtãm-á kè wɛ nɛ, pé sõnɔ-á sȍ mɛ pɔ́ nɛ̂ wɛ́nɔ́ yõ
ǹmɔ gbȍ yõ kǎh kɩ yĩn mɔ, pè Pole ànɛ̂ Silasɩ tɛ̃, tɛ́ yuku pélɛ yȍtãm tyí,
tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ.
20 Képah náh, pè mɛ kyɩ pélɛ Wrome tãn yísyɔ́ tyí nónó-á pé yȍtãmnɛ,
tɛ́ kyɩ tyah n yo nɛ ńkɛ̃́, díbí nɔ́pi-á mɛ fɛ̃kı̀nɔ́lɛ n pɩ pépi kwil. Nsyifunɔ-á
pélɛ,
21 tɛ́ pǎh mɛ pɔ wȁl yísyɔ́lɛ névyelɛ n kwɔ nónó-á sé wȁl náh mɛ pépi
Wrome tãn ńtɛ̃ tyí kɩ sè fɛ̃ syi, képah náh pɩ, kɩ sè pɩ n pi.
22 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû tɔ núkú yuku Polepi yõ. Yȍtãm nɔ́pi mɛ pè kɔ̃ pè
Polepi flɔ dɛ, tɛ́ nɛ pè pè ko yèfõhlɛ.
23 Képah sɔkɔ, pǎh yèfõh yı̋ náhnáhlɛ pè ko tɛ, pè pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, tɛ́ yo ké syíkí-ò dı̋ tyí nɛ, à pélɛ n kyɔmɩ pallɛ.
24 Dı̋-á fyɔ̀ képah noh sɛ̃́, à mó pè tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè nɩyȍ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
tɛ́ sésár kârn mɔ pé gbyȇh tyí.

25 Ǹtɛ lénɩ mɔ́nɔ́ wrɔ́ sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Silasɩ sȍ mɛ nírílɛ n pɩ, tɛ́ mɛ yı̀lɛ
n gbɩ à Liyel yĩnnɛ n gbilki, tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye tɛ́lɔ́ mó mɛ n nohnɩ
pé tyí.
26 Képah tɛ̃nɛ, sétáh syahrɩ ǹgbɛ̃ núkú pɩ nɛ́npɔ́ swɔ, à wɔ̀kɔ̀npèkè sètyah
yike. Ké vı̀ yey pól núkú yɩkɩ mɔ, ké sɔkɔ névye pól gbyȇh sɔkɔ kârnnɔ́
pól kɔ̃lɩ kwɛ.
27 Wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò dı̋-á pɔ́pɔ́ dɔ yuku, tɛ́ ké vı̀ yey wɛ yíkínmɔnɔlɛ sɛ̃́,
à wɛ nɛ ké sɔkɔ névye-á to wil. Képah tɛ̃nɛ, à núkú ǹ kèkírkı̏ yɔrɩ dɛ nɛ,
pé pé gblɔ̏y ko mɔ.
28 Ǹtɛ Pole mɛ yo mɔ ǹ tyí yı̋npɔ̃̀ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, à káh dlo yɔ́ ńtɛ̃nɛ ǹ gblɔ̏y
nɔ, pé pól-á mɛ ásȏ.
29 Képah sɔkɔ, wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò dı̋ pè kɔ̃ pè pɔ fɔ̀tnɔ̀lɛ à kɔ̃, à de yuku
súú wɔ̀kɔ̀npèkè nɩyȍ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbètukunɔ di Pole ànɛ̂ Silasɩ yah
wílsyahrɩ sɔkɔ.
30 Tɛ́ mɛ pè tɛ̃ wil kégbɔ́, tɛ́ pè piki yah nɛ, pé nɛ́nkyíbí, sɔ̃̀ se pé yĩnɛ pé
pɩ pé mó pwáhnmɔnɔ wɛ nɩ?
31 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ, á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, áwɔ ànɛ̂
á nolɛ.»
32 Képah sɔkɔ, Polepi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy yo ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól tyí.
33 Dı̋ mɛ Polepi tɛ̃ légbı̋ mɛ̀ ó sɔkɔ lékȃhnɛ, à kyɩ pé níy wu; tɛ́ nɛ́npɔ́
swɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól mɛ wèlnwȉlkı̏nɔ́ wɛ ni sɔkɔ.
34 Képah náh, à Pole ànɛ̂ Silasɩ tɛ̃ yuku ǹ gbô sɔkɔ, à kyɩ yõkelɛ pè kɔ̃ pè
yõ. Tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ no pól nɩ sȍ mɛ vɩ yı̋ı̃ pé wɛ́nsɛ̃nɔ yĩnnɛ Liyel yõ sɔkɔ.

[35] Képah sɔkɔ, tyah-á pɔ dal, yȍtãm nɔ́pi tɛ̃ntȍ névye tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ
yo wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò dɩ̋ tyí nɛ, à díbí nɔ́pi fin mɔ.
[36] Dɩ̋ mɛ kyɩ kè yo Pole tyí nɛ ńkɛ̃́, yȍtãm-á tɛ̃ntȍ mɔ pé tyí nɛ, pé pè fin
mɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, núkúnúkú pǎh kɩ fɛ̃ wil kɩ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ.
[37] Ǹtɛ Pole mɛ pè syah nɛ, pépi nónó-á gbȍ mɔ yõ Wrome tãn tyí, pépi
kó pè tɛ̃ ko tɔ́wû yɩ̋ yah pé tùkè-ǹkɛ̃́nɛ; té pé dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɩ?
Tɛ́ núkúnúkú, pè tɔ̃ mɛ n yah n kɔ̃ pé wȉlkȉnfinnmɔ-ńsahlɛ sèȉn sȍ sɔkɔ
nɩ? Képah náh fɛ̃ n pɩ n pi dɛ́! Ńkɛ̃́, fɔ́ɔ́ pé dáhnmɔpu-á kɩ pɔ pé fin mɔ pé
gblɔ̌y.
[38] Képah tɛ̃́nɛ, tɛ̃ntȍ névye nɔ́pi mɛ pé syɩ kyɩ wɛlɔ nɔ́pi yo yȍtãm nɔ́pi
tyí. Pépi-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́ nɛ, Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ, Wrome tãn gbȍnmɔ̀nyõbe-
á pélɛ, tíkí pè tɛ̃.
[39] Pè pɔ gblɔ̌y yɛ yah kɔ̃ Polepi tyí, té pè fin mɔ, tɛ́ mɛ pè ni nɛ pè wil
kwil sɔkɔ.
[40] Polepi-á wil wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pè yuku Lidi tȉnnɛ. Pǎh kyɩ Yesu yõ sɛ̃pú
wɛ, pè sɔ̋ré mɔ pé sɔkɔ tɛ́ sɔkɔ.

17

Pole ànɛ̂ Silasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Tesaloniki kwil

[1] Képah náh, Polepi syɔ̃ Anfipolisi kwil ànɛ̂ Apɔlɔnɩ kwil, à kyɩ de
Tesaloniki kwil sɔkɔ. Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sȍ mɛ nɛ́npɔ́.
[2] Képah sɔkɔ, Pole-á sȍ ńkɛ̃́nɛ kélɛ n pɩ sɔ̃́, à tɔ̃ kyɩ yɑ̋hkì yãh Nsyifunɔlɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi yõ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. À képah tɛ̃ pɩ syɩ
sɛ̃́ wɛ̃ tyí kɛ tɔ̃́nɔ́, pé mɩ mɩ yòh sõnɔ́lɛ.
[3] À sȍ mɛ ké yahlɛ n yo pé tyí, à pélɛ n wɛ̃̀kɩ nɛ ńkɛ̃́: «Pwáhnmɔ-ò sȍ
yȉnɛ à pɔ yèvyãhrɩ pɩ ku sɛ̃́, Liyel mó à yilki mɔ. Yesu nɛ̂ tyí-á mé n yo yé
tyí yɔ̀, ǹmɔ ye kénɛ pwáhnmɔ-òlɛ.»
[4] Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ túkù sah ǹ tyí yõ, ànɛ̂ Krɛkɩ névye nɛ́kwɩ̋nkílɛ,
nónó-á sȍ mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃̀kìlɛ n kɔ, à tahlɩ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ náhnáh tyí.
Pé pól mɛ mɔ Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ.
[5] Ǹtɛ Nsyifunɔ yisyɔ́ sȍ mɛ Polepi dyɔlɛ n yɔ, té sɔkɔ à kyɩ nɛ́túkúnȉ
ǹkɔ̃́nkɔ̃́nì yisyɔ́ tɛ̃ wȁl yey sɔkɔ, à pɔ tɔ́wûlɛ n kurki n mɔ, té fɛ̃̀kìnɔ́lɛ n pɩ
kwil sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pè kyɩ kwɔ de Nsyasõ gbô, à Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ n yah
n kɔ̃ nɛ, pé pè tɛ̃ pɔ tɔ́wû tyí.
[6] Pǎh kyɩ pè yah kwlɔ sɛ̃́, pè Nsyasõ ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yisyɔ́ tɛ̃ à yuku pélɛ
pé kwil yȍtãm tyí. Tɛ́ kyɩ tyah n yo wòhòh nɛ, nónó-á fɛ̃̀kɩ kèkõyɔ̋ póllɛ,
pépi-á pɔ de ásȍ tɔ sɔkɔ yɔ̀.
[7] Tɛ́ Nsyasõ mɛ fɛ̃ syi pè kɔ̃ pè twah ǹ tyí. Ǹtɛ Wrome kwíltãm yȍtɛ̃
Sesar-á nɛ tyi nónó káh nɛ n pɩ, sépi-á no nɔ́pi pól mɛ n pɩ. Pǎh mɛ n yo
ńtɛ̃́nɛ nɛ, yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ́-á tɔ̃ mɛ, nɛ̂-á pè n ye Yesulɛ.
[8] Képah sɔkɔ, wɛlɔ nɔ́pi nóhnɔ́ tɔ́wû ànɛ̂ kwil yȍtãm fɔkɔ fil.
[9] Kǎh pɩ sɛ̃́, kwil yȍtãm mɛ Nsyasõpi kɔ̃ pè pɔ́ ǹgbɛ̃ yɔ́ kɔ̃, tɛ́ pyě pè fin
mɔ.

Pole ànɛ̂ Silasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Bere kwil

[10] Képah sɔkɔ, lékɑ̂h-á fyɔ̀ mɔ, Yesu yõ sɛ̃pú mɛ Pole ànɛ̂ Silasɩ kɔ̃ pè sɔkɔ
Bere kwil. Pǎh yȉni tɛ̃ nɛ́npɔ́, pè kyɩ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.

11 Nɛ́npɔ́ tãn sɔ̃̀ nɛ́gblɔ́lɛ kal Tesaloniki kwil tãnnɛ. Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂-á sɔ̃̀
Pole n yo Yesu tyí sɔkɔ, pè mɛ kè fɛ̃ syi pallɛ dékè sɔkɔ. Tɛ́ mɛ Liyel wɛynɛ
n kar, à ké sɔkɔ tyilɛ n sohlɩ n yah sõmɛsɔ̃́ nɛ, pé pĩ gblɔ-à kɩ nɛ̂ Polepi
wɛlɔlɛ.
12 Kǎh pɩ sɛ̃, Nsyifunɔ náhnáh, ànɛ̂ Krɛkɩ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́, ànɛ̂ díbí
nɛ́kwĩ́nkí pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ.
13 Ǹtɛ Tesaloniki kwil Nsyifunɔ-á fyɔ̀ noh nɛ, Pole-á mɛ Liyel wɛynɛ n yo
Bere kwil tɔ sɔkɔ, pè tõ pɔ nɛ́npɔ́ tɔ sɔkɔ, à pɔ tɔ́wû kurki mɔ, pè kõ pè
fɛ̃kɩ̀nɔ́ pɩ.
14 Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú núkú Pole tɛkɩ mɔ pnɛ yɔ tĩ̀nnɛ. Tɛ́ Silasɩ
ànɛ̂ Timote wɔ mɛ wũ nɛ́npɔ́.
15 Nónó-á kyɩ tɛkɩ mɔ Polelɛ, pè kyɩ de ǹnɛ, fɔ́ɔ́ Atɛnɩ kwil. Tɛ́ pǎh pé
syɩ n pi, Pole mɛ pè tõ nɛ, pàh kɩ kyɩ, pè kyɩ yo Silasɩ ànɛ̂ Timote tyí, pè
pɔ péwɔ tnɔ̂ súú.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Atɛnɩ kwil

16 Tɛ́ Pole-á sɔ̃̀ mɛ Silasɩ ànɛ̂ Timote syíkíntɛ̃̀nɔ́ sɔkɔ sɛ̃ Atɛnɩ kwil, à fal
fal tɛ̃̀n kyɔmɩ wɛ dò kɛ́nɛ kwil sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, ǹ yah kah kwɔ.
17 Képah sɔkɔ, à kyɩ yɛ̃́hkɩ̀ yãh Nsyifunɔlɛ, pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
à tahlɩ nónó tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃̀kɩ̀lɛ n kɔ. Tɛ́ sõmɛsɔ̃́, wàh kyɩ
tɔ́wû tùkè-ǹsah, tɛ́ névye nónó wɛ nɛ́npɔ́, ǎ yɛ̃́hkɩ̀ yãh pé tɔlɛ.
18 Tɛ́ lékɛ̃́m ǹgbnɔ névye yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ. Pè túkù sɔ̃̀ mɛ Yepikur wɛ̃̀kɩ̀
kwɔ́púlɛ, tɛ́ túkù mó mɛ Setoyiki wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́púlɛ. Pépi mɛ yékɛ̂̃b mɔ Polelɛ.
Pé túkù sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, wɛ̀nkwĩnki nɛy mè tɔ se nɛ sɔ̃-á nɩ? Túkù mó nɛ,
kǎh pɩ tɛ̃ nɛ fal fal tɛ̃̀n káhkí yísyɔ́ tyí sɔ̃ à n yo, nónó-á pépi náh sélɛ n
pnɛ. Tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir ye sɔ̃̀ Pole n yo pé tyí Yesu tyí yõ, ànɛ̂ lékyɩ̂ yílkínmɔnɔ
tyílɛ.
19 Képah tɛ̃nɛ, pè à tɛ̃ sɔkɔ pé kwil fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Arewopasɩlɛ.* Pǎh
kyɩ de, pè mɛ à piki yah nɛ, wǎh pɔ kwɔ́nɔ́ késɛ̃́n nɛ̂nɛ névyelɛ n kwɔ, à
se kɩ fɛ̃ ké yah yo pé syah nɩ?
20 Ǹkɛ̃, gbɛ̃̀ndùǹ tyi ó-á à n yo pé n nohnɩ yɔ̀. Képah-á, à sé yah yo n
wah pé syah.
21 Ǹtɛ gbɩ yõ, Atɛnɩ kwil tãn pól ànɛ̂ nɛ́pân nónó-á sɔ̃̀ mɛ twáhntɛ̃̀nɔ́lɛ ké
sɔkɔ, pé pól ńkɛ̃nɛ pé wrɔ́ kan tɔkɔ n pɩ tyísnɔ́ yɛ̃́hnɔ́lɛ, képah náh pɩ, sé
nóhnɔ́lɛ.
22 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Atɛnɩ tãn, mé
pĩ nɛ ńkɛ̃, Liyel yáhnkɔ̃pu yèsyɩ̀kɩ̀nɩ̀-á yélɛ.
23 Máh yé kwil kɔ kɔ̃, mé kè kyɔmɩ wɛ, líyelnɔ́ náhnáh mɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ mé
tyah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, kè mɛ wɛ̃́rkínmɔnɔlɛ ké yõ nɛ: ‹Dùkù pɩ̃́-ńkɛ̃ líyel tyí ye.›
Tɛ́ ǹmɔ nɛ̂-á yé n gbilki ǹ dùkù pɩ̃́-ńkɛ̃nɛ, ǹmɔ tyí ye mé pɔ yónwàh-ǹsah
yé tyí.
24 Ǹmɔ Liyel ye mɔ kèkõyɔ̃́lɛ, ànɛ̂ ké sɔkɔ yíyɩ̀n póllɛ. Ǹmɔ ye tõ yĩ̂nyõ
ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃nɛ. A náh n tɛ̃ névi gbɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ.
25 Ǹmɔ ye mɔ minnɛ névi sɔkɔ, ànɛ̂ mɩ̀nɩ̀nɛ à kɔ̃ à n mɩ, à tahlɩ yíyɩ̀n pól
tyí. Képah ye, à náh mɛ névi gbɛ̃̀npɩnɩ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yah n kɔ̃, ǹ gblɔ̃̌y yohnɩ
n mɔ yĩnnɛ.

---

* **17:19** 17.19 - Arewopasɩlɛ, kènpĩn yɔ́ ye sɔ̃̀ kélɛ, nɛ̂ yõ-á sɔ̃̀ nɛ́-ǹgbnɔ wɛ̃nɛ n wɛ n pɔ, ǹ tyi yahlɛ
n wah.

26 Yah, nɛ́núkù ó sɔkɔ ye kèkõyɔ̃́ yìkìnì pól wil Liyel-á nónó mɔ, tɛ́ pè kɔ̃
pè tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ kèkõyɔ̃́ tɛ̀ntɛ̀n pól sɔkɔ. Tɛ́ ki ànɛ̂ kòkì gbɪ̃́nɛ pè kɔ̃, tɛ́ tɔ̃ gbàhnì
gboke pé tɛ̃-ǹtɛ̀n tyí.
27 Liyel sépi pól pɪ nɛ, nɛ́núkù núkú pól fɛ̃ pé yah n kɔ̃. Gbɔ̀kénpɪ, pǎh
kɪ wnɛ yah kɔ̃ pɔ pé wɛ. Ǹtɛ gbɪ yõ, à náh mó tɔ̃ mɛ fɪ́ɪ́ á sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ.
28 Ǹmɔ gbɔ̀̃ yõ sɔkɔ ye ápilɛ min sɔkɔ, tɛ́ mɛ n werke. Képah ye tɔ̃ yé yì
gbípú yisyɔ́ yo nɛ ńkɛ̃,
Liyel wɛ̃npì-á ápilɛ.
29 Ǹtɛ Liyel wɛ̃npì-á ápilɛ sɛ̃, á se tɔ̃ yĩnɛ à nɛ n sõ nɛ, Liyel-á mɛ á kɪ nɛ
tɛ̀n nɔ́pi sɔ̃; sépi nónó-á névye sè mɔ sɛ̃́nnɛ, képah náh pɪ wárn vyɔrɪlɛ,
képah náh pɪ dyêhlɛ, à yĩnɛ pé yɛ̃ngbɛ̃ lékɛ̃́mnɛ?
30 Tɛ́ yé yah, névye-á tyi nónó pɪ sɔkɔ ǹpì-ǹkɛ̃ sɔkɔ ǹgbòlɛ, Liyel náh tɔ̃
mɛ sépilɛ n mɔ n kɔ̃. Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ kélɛ n yo no pól tyí tɛ̀ntɛ̀n pól
sɔkɔ nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ.
31 Wáh wɛ à képahlɛ n yo, à mɛ gbìyìkì yɔ́ yah wilki sah, sõ nɛ̂-á tukey kɪ
n tuke n pi kèkõyɔ̃́ névye pól yõ, à yĩnɛ gbɪ wɛ̃kìlɛ. À mɛ dɪ̃́ yɔ́ yah wilki
sah, nɛ̂-á kɪ pɔ tukey mè tuke n pi, tɛ́ pǎh pɔ tɛ̃ ko mɔ, à ǹ lékó yilki mɔ, à
kélɛ á wɛ̃kɪ nɛ, wǎh kɪ fɛ̃ tɛ̃.»
32 Képah tɛ̃nɛ, pǎh fyɔ̀ lékó yilkinmɔnɔ tyí noh, pé túkù tyah kɔ̃́lɛ Polelɛ
n ko. Túkù mó mɛ n yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, sõ yɔ́lɛ, à tɔ̃ pɔ ǹ syɪ ǹ wɛy mè yõ pé
tyí.
33 Kǎh pɪ sɛ̃, Pole mɛ yal pé tnɔ̂.
34 Ǹtɛ ǹ wɛy nóhpú túkù kyɪ kwrɔ mɔ ǹnɛ, à pɪ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Nɛ́-ǹgbnɔ
nónó-á ńkɛ̃nɛ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ, ǹ tyi yahlɛ n wah, pépi nɛy yɔ́ tɔ sɔ̀̃ mɛ
pélɛ pè n ye Denisilɛ, ànɛ̂ sê yɔ́ tɔlɛ pè n ye Damarisilɛ, à tahlɪ nósyɔ́ tyí.

18

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Korɛ̃nti kwil

1 Képah náh, Pole yal Atɛnɪ kwil, à yuku Korɛ̃nti kwil.
2 Légbɪ̃́ pɔ yĩnɛ Wrome kwíltãm yɔ̀̃tɛ̃ dɪ̃́ Klode mɛ Nsyifunɔ pól yal Wrome
kwil. Kǎh pɪ sɛ̃, Nsyifu dɪ̃́ yɔ́ lésõ mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Akilasɪlɛ. À dubi Põte
kwil. Ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kyɪ Prisili mɛ yal Wrome kwil, Yitalɪ sétáh yõ, à sɔkɔ
Korɛ̃nti kwil. Pole mɛ kyɪ yĩnɛ pé pɔ́ntwahnɔ késɛ̃́nnɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ kwrɔ mɔ
pé sɔkɔ.
3 Tɛ́ pé pól sɔ̀̃ mɛ tɔ̀̃ núkúlɛ n pɪ, nɛ̂-á pɪ yèpye flɔ kóhnɔ́lɛ. Kǎh pɪ sɛ̃,
Pole mɛ tɛ̃ pé tyí pè tɔ̀̃lɛ n pɪ wɛ̃ tyí.
4 Tɛ́ mɪ mɪ yòh sõnɔ́ póllɛ, Pole sɔ̀̃ mɛ yɛ̃́hkìlɛ n yãh n pɔ Nsyifunɔlɛ pé
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, mɛ n yah n kɔ̃ nɛ pé pépi ànɛ̂ Krɛkɪ névye sõnɔ
vi mɔ.
5 Képah sɔkɔ, Silasɪ ànɛ̂ Timote wil Masedonɪ gbɛ̃nyah à pɔ. Pǎh fyɔ̀ pɔ
de, Pole náh tɔ̃ mɛ tɔ̀̃ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɪ nɛ́ Liyel wɛy yónkɔ̃nɔ ó náh. À sɔ̀̃ mɛ
ké yahlɛ n yo Nsyifunɔ tyí nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɪ pwáhnmɔ-òlɛ.
6 Ǹtɛ Nsyifunɔ mɛ kè yahle ǹ tyí, tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ. Kǎh pɪ sɛ̃, à ǹ wil flɔ
kwer, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pé mɔ́npunɔ kémû-á kɪ pɪ pé yɛ̃ngbɛ̃ tyílɛ, péwɔ vyãh
náh mɛ ké sɔkɔ. À tɔkɔ núkúnúkú tyí, páh kɪ pé yah mɔ névye tɪ̀nnɛ, nónó
náh pɪ Nsyifunɔlɛ.

7 Képah sɔkɔ, tɛ́ yal nɛ́npɔ́ à sɔkɔ dɩ̃́ yɔ́ tɩ̃̀nnɛ, nɛ̂-á pè n ye Tityusi-
Nsyusitusilɛ. Nsyifunɔ Liyel yõ sɛ̃́-ò ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Ǹ gbô sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ gbɔ̀pɔ sɔkɔ.
8 Ǹtɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Krisipusi ànɛ̂ ǹ no pól sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
yõ. Korɛ̃nti kwil tãn nónó tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Pole wɛynɛ n nohnɩ, pé náhnáh sɛ̃ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ yõ, tɛ́ wèlnwɩ̃̀lkɩ̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ.
9-10 Képah tɛ̃nɛ, sõ yɔ́ lékẫhnɛ, Pole wɛ̃kɩ́nɔ́ yɔ́ wɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo
ǹ tyɩ́ nɛ: «Névye náhnáh kɩ n pɩ n pi ńmɔ tyɩ́lɛ kwil mɛ̀ sɔkɔ. Képah ye,
káh á vyãh vike n sah, yõ n sɔkɔ nɛ n wɛkɩ, káh tíkí pɩ. Ńmɔ mɛ álɛ, nɛy
náh fɛ̃ ǹ tɛ̃ n tir n pi póllɛ.»
11 Képah tɛ̃nɛ, Pole tɛ̃, à yi núkú ànɛ̂ ńwɔ̃́lɔ́ kénúkò pɩ Korɛ̃nti kwil, à
nolɛ n kwɔ Liyel wɛynɛ.
12 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ pɔ yuku wɛ̃ tyɩ́ mɔ, à tyah Polelɛ n fwo. Tɛ́
légbɩ̃́nɛ, Kalyõ ye lésõ Akayi gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-òlɛ. Pè mɛ Pole tɛ̃ kyɩ ǹ tyɩ́
tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ,
13 tɛ́ nɛ dɩ̃́ mɛ̀-á mɛ névye yõlɛ n yɩkɩ, à pélɛ n mɔ Liyel nínɔ́ gbɛ̃ntɛ̃náh
yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ náh mɛ núkúlɛ pépi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ.
14 Képah sɔkɔ, Pole-á mɛ nɛ pé wɛy tɔkɔ, Kalyõ mɛ yo Nsyifunɔ tyɩ́ nɛ,
kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ tyɩ́kɛ̃kɩ̀, képah náh pɩ, tyɩ́pékè ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ dɩ̃́ mɛ̀ pɩ, páh náhkɩ
tɛ̃ noh pé tyɩ́ pallɛ.
15 Ǹtɛ pǎh se mɛ yékẫblɛ n pɩ wɛlɔ, ànɛ̂ yni, ànɛ̂ pé yɛ̃́ngbɛ̃́ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
yõ tɛ́; képah-á mɛ pépilɛ n yah kɛ̀. Péwɔ náh fɛ̃ sɛ̃́nkɔ̃ tukey tuke n pi lɔ́!
16 Tɛ́ mɛ pè yal tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ.
17 Képah sɔkɔ, Sositɛnɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah yètɛ̃nɛ,
pé pól tuke ǹmɔ yõ, à ǹnɛ n ko tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ. Ǹtɛ Kalyõ náh dahbɩ
wilki pé tyɩ́ ké sɔkɔ.

Pole syínyukunɔlɛ Antyɔsyɩ kwil, Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ

18 Képah sɔkɔ, Pole tɔ̃ wũ à sèpɩ̃̀n náhnáh pɩ Korɛ̃nti kwil. Képah náh, à
wɛ̃kɩ̀ ni Yesu yõ sɛ̃pú tyɩ́ nɛ́npɔ́ nɛ, páh kɩ pé syɩ yuku Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ
ànɛ̂ Prisili, ànɛ̂ Akilasɩlɛ. Tɛ́ à lésõ mɛ ǹ vyãh tɔkɔ Liyel tyɩ́. Kǎh pɩ sɛ̃́, wǎh
pópó n sɔkɔ, à kyɩ Sãnkrɩ kwil, à kyɩ ǹ yõ kye vyãh tɔ́kɔ́nɔ́ mɛ̀ yɩ̃nnɛ.*
19 Képah náh, ǹmɔ, ànɛ̂ Prisili, ànɛ̂ Akilasɩ kyɩ de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ,
à yal nɛ́npɔ́ à kyɩ de Yefɛsɩ kwil. Pole mɛ ǹ kɔ́mû sah nɛ́npɔ́, tɛ́ mɛ sɔkɔ
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à kyɩ yẫhkɩ̀ yãh pélɛ.
20 Képah sɔkɔ, pè kè yah kɔ̃ ǹ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, à tɔ̃ sèpɩ̃̀n yísyɔ́ pɩ pépilɛ nɛ́npɔ́.
Ǹtɛ Pole náh fɛ̃ syi.
21 Tɛ́ mɛ wɛ̃kɩ̀ ni pé tyɩ́, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, Liyel-à kɩ fɛ̃ syi, sõ yɔ́lɛ, páh kɩ tɔ̃ pé
syɩ pɔ yah pé tyɩ́. Tɛ́ de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ Yefɛsɩ kwil, à sɔkɔ.
22 Wǎh kyɩ tiki Sesarɩ kwil, à dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil, à kyɩ wɛkɩ Yesu
yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyɩ́. Wǎh wil nɛ́npɔ́, à ǹ syɩ tiki yuku Antyɔsyɩ kwil,
23 à kyɩ tɛ̃ yah nɛ́npɔ́. Képah náh, à tɔ̃ yal à kyɩ Kalasi gbɛ̃nyah kwlo kɔ
kɔ̃ ànɛ̂ Frisyi gbɛ̃nyah kwlolɛ, à nɩ̀sãh mɔ kɔ̃ Yesu tɔ̃̀ sẫhpú sɔkɔ.

Apɔlɔsɩlɛ Yefɛsɩ ànɛ̂ Korɛ̃nti kwil

---

* **18:18** 18.18 - Nsyifu nɛy-à sɔ̃̀ ǹ vyãh tɔkɔ Liyel tyɩ́, à náh tɔ̃ ǹ yõlɛ n kye, fɔ́ɔ́ n pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyɩ́. Yah n tɛ Yẫhnɔ́ 6.1-21.

24 Légbɩ̃́nɛ, Nsyifu dɩ̃́ yɔ́ pɔ Yefɛsɩ kwil. Ǹ yɩ̃n ye sɔ̃̀ Apɔlɔsɩlɛ, à dubi
Alɛkisãdri kwil. À sɔ̃̀ wɛy tyí yah wɛ yɩ̃̃́, tɛ́ à mó tɔ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ tyi
pɩ̃ yɩ̃̃́.
25 À lésõ kwɔ́nɔ́ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kɩ̀ tyí yõ, tɛ́ mɛ Yesu tyílɛ n yo,
à kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ ké wɛ̃kɩ̀ yõ, dékè sɔkɔ ǹ nɩ póllɛ. Ǹtɛ Nsyɔ̃ ni sɔkɔ
wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ ó ye sɔ̃̀ à n pnɛ.
26 Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, wăh tyah n wɛkɩ nɩ̀sãhlɛ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ
sɛ̃́, Prisili ànɛ̂ Akilasɩ mɛ ǹ wɛy noh pɔ tyɛ. Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ́ à ye yah kyɩ
Yesu wɛ̃kɩ̀ tyi yo wah yɩ̃̃́ à syah, wăh sɔ̃̀ mɛ nónó yɩ̃́tũri sɔkɔ.
27 Képah náh, Akayi gbɛ̃̆nyah sɔ́kɔ́nɔ́ sõnɔ de Apɔlɔsɩ sɔkɔ. Yesu yõ sɛ̃́pú
nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pépi mɛ ké sɔ̃́ré gbah mɔ ǹ sɔkɔ, tɛ́ sɛ́bɛ́y wãrkɩ tɛkɩ
mɔ Yesu yõ sɛ̃́pú tyí Akayi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ nɛ, Apɔlɔsɩ-à kɩ yɩ̃ni tɛ̃ pé tyí, pè
à tɛ̃ plɛ. Wăh kyɩ yɩ̃ni tɛ̃, Liyel gbɔ̃̀ yõ, ǹ kyínɔ́ sɔ̃̀ pɩ yɩ̃̃́ yõre ǹgbɛ̃nɛ Yesu
yõ sɛ̃́pú tyí Akayi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ.
28 À sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛynɛ n kar, à kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ
pwáhnmɔ-òlɛ. Tɔ́wû pól yɩ̃́ yah, ǹ wɛy sɔ̃̀ mɛ gbɩlɛ kal Nsyifunɔ tyílɛ.

19

Pole yɩ̃́nɩ̂ntɛ̃nɔlɛ Yefɛsɩ kwil

1 Gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Apɔlɔsɩ mɛ Korɛ̃nti kwil, Pole sɔ̃̀ mɛ Asi gbɛ̃̆nyah tlɛy tɛ̃̀ntɛ̃̀n
kɔ kah, à kyɩ de Yefɛsɩ kwil sɔkɔ. À kyɩ Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú yisyɔ́ wɛ nɛ́npɔ́,
2 tɛ́ pè piki yah nɛ ńkɛ̃́, păh sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè se Liyel Mirki
wɛ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé náh Liyel Mirki yɔ́ ńtɛ̃ tyí yɔ́nɔ́ noh yah póllɛ.
3 Képah sɔkɔ, Pole mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ ni sɔkɔ wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ dùkù nɛ̂
se pè wɛ nɩ? Pè mɛ à syah nɛ, Nsyɔ̃ tyí-á.
4 Képah sɔkɔ, Pole tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí nɛ, névye nónó-á fɛ̃ syi pé nnɔ vi
mɔ, pépi-á sɔ̃̀ Nsyɔ̃ n wel n wilki ni sɔkɔ. Ǹtɛ wăh sɔ̃̀ mɛ n yo névye tyí
nɛ, nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi péwɔ náhlɛ, pè sɛ̃ ǹmɔ yõ; ǹmɔ nɛ̂-á Yesulɛ.
5 No-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pè mɛ wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɩ̃n
yõ.
6 Pole mɛ ǹ gbɛ̃̀n sah pé yõ tɛ́ nírí pɩ pé tyí, Liyel Mirki mɛ tiki pé yõ.
Képah tɛ̃̀nɛ, pè tyah wɛ́nkáhkínɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh sè sãh,* tɛ́ mɛ
Liyel tɛ̃ntɔ̃nènɛ n wɛ n syi n yo névye tyí.
7 Pé pól sɔ̃̀ mɛ nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí kénkɔ̃lɛ.
8 Képah sɔkɔ, Pole sɔ̃̀ mɛ n de n pɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. À
sɔ̃̀ mɛ n yãh n pɔ névyelɛ nɩ̀sãh sɔkɔ Liyel tɔ̃rí tyí yõ, pópó ńwɔ̃lɔ́ tɔ̃nɔ́. À
sɔ̃̀ mɛ ǹ tah sah nɛ, pé pé wɛy nóhpú sõnɔ vi mɔ.
9 Ǹtɛ túkù sɔ̃̀ mɛ pɔ nikisekɔ́kɔ́lɛ n pɩ, à yahle sɛ̃nɔ́lɛ ké yõ, tɛ́ mɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀ tyílɛ n yo n ko tɔ́wû yɩ̃́ yah. Kăh pɩ sɛ̃́, Pole mɛ pè sah, tɛ́ Yesu
tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tɛ̃ sɔkɔ pé yahlɛ, à kyɩ yɛ̃́hkɩ̀lɛ n yãh pélɛ sõmɛsɔ̃́ kărn pí-ńsah
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á Tiranusi tyílɛ.
10 À képah tɛ̃ pɩ sɛ̃́ ye nínɔ́, fɔ́ɔ́ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́
mɛ Asi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, pé pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy wɛ noh.

Seva dɩ̃́npɩ̀ tyɩ̂pínɩ̀nɛ

* **19:6** 19.6 - Yah n tɛ 2.4.

11 Liyel sȍ mɛ Pole tɔkɔ à gbȉl tyísnɔ́lɛ n pɩ,
12 fɔ́ɔ́ névye pɔ tyah Pole flɔ ànɛ̂ ǹ myèhtùkènènɛ n tɔkɔ n tũ n pɔ pé
yámpú tyí, pè kõ pè n dɛ; ànɛ̂ sétȁn-à mɛ nónó sɔkɔ, sè n wil pé sɔkɔ.
13 Tɛ́ Nsyifunɔ yísyɔ́ sȍ mɛ nónó tȍ-á sȍ sétȁn yȉnínwȉlkȉnkɔ̃nɔlɛ névye
sɔkɔ. Pépi tɔ mɛ kè yah tɔkɔ nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yȉn tɔkɔ kélɛ n pɩ. Pè sȍ
mɛ n yo sétȁn tyí nɛ, Yesu nɛ̂ tyí-á Pole n nɛ n yo, ǹmɔ yȉn yõ, ńkɛ̃ sè wil.
14 Nsyifunɔ sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ nɛ̂-á pè n ye Sevalɛ, ǹmɔ dȉnpȉ
nɛ́pȋ kwǎrnimi ye sȍ n pɩ képahlɛ.
15 Ǹtɛ pǎh képah yo sɛ̃, sétõ pè syah nɛ, páh Yesulɛ n pnɛ, tɛ́ tõ pĩ névi
dùkù nɛ̂-á Polelɛ. Ǹtɛ pépi-á dò, nónó se pépilɛ nɩ?
16 Képah tɛ̃nɛ, sétõ-á sȍ dȉ nɛ̂ sɔkɔ, à yuku mɩ pé sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ wɛ pé tyí
képékèyɔ̂. Ȁ pè pɩ yɔ, fɔ́ɔ́ pè to wil wɔ̀kɔ̀ mɛ̀ sɔkɔ à sɔkɔ wil tȉtílɛ.
17 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ nónó pól-á sȍ mɛ Yefɛsɩ kwil, à tahlɩ nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ, pǎh yĩ mɛ̀ noh, kè pɩ tíkílɛ pé pól tyí. Pè mɛ tyah Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu yȉnnɛ n gbilki.
18 Tɛ́ nónó-á sȍ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pé náhnáh pé tyítúkúnȉ pínɔ́lɛ n yo n
dal n mɔ n pɔ tɔ́wû yȉ yah.
19 Képah sɔkɔ, nónó-á sȍ mɛ snèynɛ n pɩ, pé náhnáh mɛ pé snèy pɩ pɩ
sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔkɔ pɔ tuke mɔ, à sukɛ no pól yȉ yah. Pǎh sɛ́bɛ́y nɔ́pi drɔ kõ yah,
sè pɩ pɔ́ plɔ́ kèyõ túkúrí pɔ́ kwlɔ́lɛ.†
20 Sɛ̃ ye sȍ Liyel wɛy mɛ tǎhkìlɛ n wɛ, à n tõ n mɔ n yuku yahlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
gbȍ yõ.

Fɛ̃kìnɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á pɩ Yefɛsɩ kwil

21 Tyi nɔ́pi pínsɔkɔntɛnɔ náh, Pole kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ kyɩ Masedonɩ
gbɛ̃nyah ànɛ̂ Akayi gbɛ̃nyah sɔkɔ, tɛ́ kɩ pyě yuku Yerusalɛmɩ kwil. Ȁ sȍ mɛ
kélɛ n yo tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, páh kɩ yȉni tɛ̃ nɛ́npɔ́, páh yȉnɛ pé kyɩ Wrome kwil tɔ
sɔkɔ.
22 Kǎh pɩ sɛ̃, à mɛ Timote ànɛ̂ Yerasɩtɩ tɛkɩ mɔ Masedonɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ,
pépi nónó-á sȍ ǹ yòhnìnmɔpulɛ. Tɛ́ ǹmɔ wɔ wũ à sèpȉn yísyɔ́ pɩ Asi
gbɛ̃nyah sɔkɔ.
23 Légbȉnɛ, fɛ̃kìnɔ́ ǹgbɛ̃ yɔ́ pɩ Yefɛsɩ kwil, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tyí sɔkɔ.
24 Sȁn ywɔ́-ò kètɔ̃ndȉ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Demetriyusilɛ. Kénɛ dȉ ńkɛ̃nɛ
tȁn vì yȁryȁr yísyɔ́lɛ nɛ n ywɔ wárn vyɔrɩ pérpérlɛ. Yefɛsɩ tãn tȍ yȕkì nɛ̂-á
pè n ye Artemisilɛ, képah wɔ̀kɔ̀ kètɔ̀nɔ́ ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n ywɔ. Tɛ́ ǹ tȍnpɩbɩ
sȍ mɛ pɔ́lɛ n wɛ yȉȉ ǹ tyí, tȍ mɛ̀ pínɔ́ sɔkɔ.
25 Sõ yɔ́lɛ, à ǹ tȍnpɩbɩ pól ye tuke, à tahlɩ ǹ tȍ dùkù pípú pól tyí. Képah
tɛ̃nɛ, tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pé kódíbí, pé pól-á kè pĩ yȉȉ nɛ páh mɛ yõrelɛ n
wɛ n yȉȉ pé tȍ mɛ̀ pínɔ́ sɔkɔ.
26 Ǹtɛ dȉ nɛ̂-á pè n ye Polelɛ, wǎh mɛ pɔ tir nɛ̂nɛ n pɩ, pǎh se mɛ kélɛ n
nohnɩ, tɛ́ mɛ kélɛ n yah tɛ́. Kénɛ Pole-á mɛ névyelɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃, fal fal
tȁnnɛ, névye gbɛ̃npɩnɔ yȋ-á sélɛ, yõ náh mɛ sé tyí. Kénɛ wɛy mɛ̀ ńtɛ̃-á mɛ
névye náhnáh yõ yɩkɩ Yefɛsɩ kwil. Tɛ́ kè náh se tõ mɛ yȉn képah ó tyí, ńkɛ̃
kǎh mɛ Asi gbɛ̃nyah kwlo kan pól névye yõlɛ n yɩkɩ.

† **19:19** 19.19 - Légbȉnɛ, pɔ́ plɔ́ kèyõ túkúrí pɔ́ kwlɔ́ (50 000) kɩ sȍ fɛ̃ nɛ́pȋ gbɔ̃nkenúkò kénkɔ̃ tȍ pínɔ́ pɔ́ dyah ye gbãm sɔkɔ.

27 Kàh yɔ̃ sɔkɔ sɛ̃, yĩ mὲ-á kɩ n syah pépi pɩ pɩ tɔ̃̀lɛ n yɩkɩ dɛ́! Kè náh se
tɔ̃ n yĩn n pi képah ó tyí, pé fal fal tɔ̃̀ yũ̌kɩ̀ Artemisi wɔ̀kɔ̀ náh tɔ̃ n mɔ n kɔ̃
n pi póllɛ. Gbílkínɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ n sah tɔ̃̀ mὲ yɔ̃, kǎh kɩ yĩn mɔ. Tɛ́ képah-á
mó tɔ̃ Asi gbɛ̃̌nyah névye pól ànɛ̂ kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól mɛ n gbilki.
28 Demetriyusi-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ yo névye noh sɛ̃, pé fɔkɔ kah vyãh. Pè
mɛ tyah yo tũ wòhòh nɛ ńkɛ̃, pépi Yefɛsɩ tãn Artemisi tɛ̃ wɔ kénkɔ̃ náh mɛ.
29 Píntũnɔ mὲ yĩ́npɔ̃ kwil pól tɔ̃. Tɛ́ Masedonɩ gbɛ̃̌nyah tãn nɛ́pɩ̃̂ nímí
yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ yuku Polelɛ ǹ kɔ́lɔ́ sɔkɔ Yefɛsɩ kwil. Pé sɔkɔ núkú yĩn ye
Kayusilɛ, ní-ò yĩn mɛ Arisitarkɩlɛ. Képah tɛ̃nɛ, no núkú wɛ̃ tyí mɔ, à to
tuke nɛ́pɩ̃̂ nímí nɔ́pi yɔ̃, à pè tɛ̃ yɔrɩ sɔkɔ pé tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ.
30 Képah sɔkɔ, Pole sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ pé yɔ̃ wilki mɔ tɔ́wû tyí. Ǹtɛ
Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ kè yahle ǹ tyí.
31 Asi gbɛ̃̌nyah nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ, nónó-á sɔ̃̀ Pole kódíbílɛ. Pépi tɔ
mɛ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ ǹ tyí, à à vi mɔ nɛ, à káh n kyɩ tɔ́wû tùkè-ǹsah mὲ sɔkɔ.
32 Tɛ́ légbĩ́nɛ, tɔ́wû mὲ névye pól sɔ̃̀ mɛ wɛkɩ fɛ̃kɩ tũ wòhòh, tɛ́ pé pól
tyíyónɔ́nɔ mó tɔ̃ mɛ sé tyí tyílɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, kè pɩ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ. Névye kan ńtɛ̃
náh sɔ̃̀ mɛ pé pɔ́nɔ́ yɔ̃ pĩ.
33 Nsyifu dɩ̃́ yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ pè n ye Alɛkisãdrelɛ. Pé no Nsyifunɔ mɛ ǹmɔ
kurki mɔ kyɩ sah tɔ́wû yah tɩ̃̀nnɛ nɛ, à yo ké sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Alɛkisãdre
mɛ ǹ gbɔ̃̀ pɩ mɔ tɔ́wû tyí. Å sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé pé no Nsyifunɔ vyãh syi.
34 Ǹtɛ tɔ́wû-á fyɔ̀ pɔ n pĩ ké sɔkɔ nɛ Nsyifu nɛy-á ǹnɛ, pé pól núkú tɔ̃
tyah yo mɔ tũ wɛ̃ yɔ̃ wòhòh nɛ ńkɛ̃, pépi Yefɛsɩ tãn Artemisi tɛ̃ wɔ kénkɔ̃
náh mɛ! Pè képah tɛ̃ yo tũ sɛ̃, pópó kè syi pɔ n nɔ lɛ́rínɔ́ nínɔ́ kénkɔ̃ tyí.
35 Ǹtɛ ké tyɛ́-ńsah, kwil sɛ́bɛ́y wɑ̃́rkí-ò dɩ̃́‡ pɔ tɛ̃ wɛ pè yĩn mɔ. Képah
sɔkɔ, tɛ́ mɛ nɛ ńkɛ̃, Yefɛsɩ tãn, névye pól-á pĩ nɛ, Yefɛsɩ kwil-á n syɩkɩ pépi
fal fal tɔ̃̀ ǹgbɛ̃ Artemisi wɔ̀kɔ̀lɛ, ànɛ̂ ké tàhsè nɛ̂-á wil yĩ̂nyɔ̃ à pɔ syɩkɩ.
36 Ké kɔ̃lɩ̀-ò náh mɛ póllɛ. Képah-á, pè pé nnɔ vɩ. Pè káh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ
sɔ̃̀nyah-ńkɛ̃̀nɛ.
37 Díbí nónó-á pè tɛ̃ pɔ ásɔ̃̂, pè náh tir yɔ́ pɩ de pépi tɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀ tyí, pè náh
se mó tɔ̃ yo de pé fal fal tɔ̃̀ yũ̌kɩ̀ mὲ tyí.
38 Ǹtɛ kàh kɩ mɛ pɩ ǹnî mɛ pɩ de Demetriyusi ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ pímû tyí, tukey
tùkὲnɔ́ yòhnɩ̀-á mɛ, tukey tùkèpu mó tɔ̃ mɛ. Pè kyɩ n tɔkɔ tɛ̃ kɔ̃ pépi tyí kè.
39 Tɛ́ tyi yísyɔ́ tɔ-à kɩ se tɔ̃ mɛ pé tyí wah wah tɛ̃nɛ, pǎh kɩ fɛ̃ pɔ sé yah
yo kwil névye tuke mɔ sɔ̃lɛ.
40 Páh yékɑ̃̂b nɛ̂ sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tir yɔ́ ńtɛ̃ se mɛ pé tyí, pé kɩ fɛ̃ wɛ yo
yékɑ̃̂b mὲ yɔ̃lɛ nɩ? Képah-á, páh kɩ n to n kɔ̃ yɔ̀, pǎh kɩ pɔ n syah n tɔkɔ
pélɛ n kɔ̃ dɛ́!§
41 Wɛlɔ nɔ́pi yɔ́ntɛnɔ náh, à névye kɔ̃ pè karkɩ.

20

Pole yúkúnɔ́lɛ Masedonɩ ànɛ̂ Krɛsɩ gbɛ̃̌nyah sɔkɔ

1 Tɛ́ fɛ̃kɩ̀nɔ́ mὲ-á pɔ yĩn mɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Pole mɛ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye tuke, à
sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ, tɛ́ wɛ̃kɩ̀ ni pé tyí, à sɔkɔ Masedonɩ gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.

‡ **19:35** 19.35 - Kwil sɛ́bɛ́y wɑ̃́rkí-ò dɩ̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, nɛ́-ǹgbɛ̃ ye sɔ̃̀ ǹnɛ kwil mὲ sɔkɔ.

§ **19:40** 19.40 - Yɔ̃̀tãm nónó-á Wrome tãnnɛ, pépi tyí ye pè n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ nɛ, páh kɩ n to n kɔ̃, pǎh kɩ pɔ n syah n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃.

2 Á kénɛ gbɛ̃nyah pól kɔ kõ, à sɔ̋ré yah mɔ kõ náhnáh Yesu yõ sɛ̃pú sɔkɔ.
Wǎh yal nɛ́npɔ́, à sɔkɔ Krɛsı gbɛ̃nyah,*
3 à kyı ńwɔ̃lɔ́ tɔ̃nɔ́ pı nɛ́npɔ́. Képah náh, wǎh pɔ ǹ vi nɛ, pé de krótókè
ǹgbɛ̃ sɔkɔ, pé yal n yuku Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ, à kè wɛ noh nɛ, Nsyifunɔ-á mɛ
ǹnɛ n plɔ pèkè yɔ́lɛ. Kǎh pı sɛ̃́, à kè yah tɔkɔ nɛ páh kı pé syı syɔ̃ Masedonı
gbɛ̃nyahlɛ.
4 Tɛ́ nónó-á sɔ̏ Pole wɛ̃kì kɔ́mûnɛ, pépi wɛ yɔ̀: Sopatɛrı nɛ̂-á n wil Bere
kwil, tɛ́ ǹ sú yĩn mɛ Pirusilɛ, ǹmɔ sɔ̏ mɛ, à tahlı Arisitarkı, ànɛ̂ Sekũdusi
tyí, pépi nónó-á n wil Tesaloniki kwil, ànɛ̂ Kayusilɛ, nɛ̂-á n wil Dɛrıbı kwil,
ànɛ̂ Tisyikilɛ, ànɛ̂ Torofiminɛ, pépi nónó-á n wil Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ, à tahlı
Timote tyí.
5 Pépi mɛ sɔkɔ ápi yahlɛ, à kyı álɛ n syıkı Turası kwil.
6 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh syáhnsɔkɔntɛnɔ náh, ápi wɔ mó kyı de krótókè ǹgbɛ̃
yɔ́ sɔkɔ Filipi kwil, à pé nyáh sõ. Á sèpı̏n kwâl pı tɛ́ pyě de á no tnɔ̂ Turası
kwil. Képah tɛ̃nɛ, á tɛ̃ nɛ́npɔ́ à sèpı̏n kwǎrninɔ pı.

Pole-á Yetiki lékó yilki mɔ sɔ̃ Liyel gbɔ̏ yõ, Turası kwil

7 Yòh wrɔ́ gbı̏yı̏kı̏ gben sõlɛ,† á lésõ mɛ tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke yõ yĩnnɛ,
tɛ́ Pole mɛ yɑ̃́hkìlɛ n yɑ̃h tɔ́wûlɛ. Á kı sɔ̏ n yal n pi ɗindallɛ Turası kwil.
Kǎh pı sɛ̃́, à Liyel wɛy yo mo pé tyí, pópó à pɔ nɔ tyah tɔ́nɔ́ tyí.
8 Tɛ́ á pól sɔ̏ mɛ tùkènmɔnɔlɛ gbɛ̃́ntı̂n yõ wɔ̀kɔ̀ tɔ̃-ò sɔkɔ, tɛ́ fɔ̀tnɔ̀nɔ́ mɛ
tṹnsàhnɔ́lɛ pípí ké sɔkɔ.
9 Kètɛ̃npı̏kı̏ yɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ álɛ pè n ye Yetikilɛ. Ǹmɔ sɔ̏ mɛ kõ tɛ̃ fnɛ̀tír vyɑ̃h
yõ. Dǒ, dɔy pɔ mı ǹ sɔkɔ. Ǹtɛ Pole Liyel wɛy yõ-á sɔ̏ mɛ ko sɛ̃́, à pɔ dɔ, tɛ́
tɛ̃ syi yı̂̃nyõ wɔ̀kɔ̀ tɔ̃-ò sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ syıkı sétáh. Pǎh pópó pɔ nɛ pé à yilki
sah, pè à wɛ kúnɔ́lɛ.
10 Képah tɛ̃nɛ, Pole tɔ tiki pɔ, tɛ́ kɔ à yɔ̃ ǹ gbɑ̏n sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé
káh n yɛ yé yáh-ńsah tyɛ; à mɛ min sɔkɔ.»
11 Képah náh, à ǹ syı dɔkɔ yuku ńtõ, pè kyı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke yõ wɛ̃ tyí, tɛ́ tõ
yɔ̃ sɔkɔ Liyel wɛy yónɔ́lɛ, pópó à pɔ nɔ tyah dal gbı̃́ tyí, tɛ́ à pyě sɔkɔ.
12 Képah sɔkɔ, no mɛ Yetiki tɛ̃ sɔkɔ ǹ vilɛ krémkrém ǹ gbô. Yi mè pı yı̃̃́
nı dénɔ́ ǹgbɛ̃nɛ no pól tyí.

Pole wı̏lnɔ́lɛ Turası kwil, à yuku Milɛti kwil sɔkɔ

13 Pole sɔ̏ kè yah tɔkɔ, à sɔkɔ Asɔsı kwil sɔkɔ, gbáhkì yõ. Á sɔ̏ nɛ ápi pé
yah yohnı nɛ́npɔ́, á pé twah. Kǎh pı sɛ̃́, ápi mɛ de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à mɔ
ǹ yahlɛ à kyı ǹnɛ n syıkı nɛ́npɔ́, ǹ twah yĩnnɛ.
14 Wǎh pɔ de, á pól de krótókè sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ à kyı yĩn Mitilɛnı kwil.
15 Képah náh, á tõ yɔ̃ sɔkɔ. Ké sèpı̏n ní-ò sõlɛ, á kyı yĩni tɛ̃ gbɛ̃nyah yɔ́
yèsreynɛ pè n ye Kyolɛ, pnɛ yɔ nıyő. Ké sèpı̏n tɔ̃-ò sõlɛ, á kyı sɔkɔ gbɛ̃nyah
yɔ́ gbɔ̀pɔ pè n ye Samoselɛ, pnɛ yɔ nıyő. Ké sèpı̏n ńyɑ̃́h-ò sõlɛ, á pyě yĩni
tɛ̃ Milɛti kwil.
16 Tɛ́ Pole sɔ̏ mɛ sàlnɔ́ sɔkɔ nɛ kàh kı fɛ̃ n pı n pi, pé nɛ mɛ Yerusalɛmı
kwil Pãntekɔtı syáh syah sõlɛ. Képah ye à kõ à yɔ̃ sɔkɔ, à náh syɔ̃ Yefɛsı

* **20:2** 20.2 - Krɛsı nɛ̂ tyí-á n yo yɔ̀, ké yĩn ye tõ Akayilɛ. Yah n tɛ 19.21. † **20:7** 20.7 - Yòh wrɔ́ gbı̏yı̏kı̏ gben nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, túkù mɛ n sõ nɛ samidi-á, túkù mó mɛ n sõ nɛ dimansyi-á.

kwillɛ. À sɔ̃̀ pĩ nɛ páh kɩ de nɛ́npɔ́, pé náh wɛ n wil n pi súú Asi gbɛ̃̆nyah
sɔkɔ.

Pole-á vɩ̀nmɔnɔ nɛ̂nɛ Yesu yõ sɛ̃́pú yah tãm kɔ̃ Yefɛsɩ kwil

17 Képah sɔkɔ, Pole tɛ̃ Milɛti kwil, tɛ́ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ Yefɛsɩ kwil Yesu yõ sɛ̃pú
yah tãm tyí nɛ pè pɔ.
18 Pǎh pɔ yĩni tɛ̃ ǹ tnɔ̂, à yo pé tyí nɛ: «À tɔkɔ ńmɔ pɔ sõ tyí Asi gbɛ̃̆nyah
sɔkɔ, máh mɛ n pɩ sɔ̃ gbĩ́mɛgbĩ́ yé wrɔ́, yé se kélɛ n pnɛ tɛ́.
19 Mé tɔ̃̀ pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí gblɔ̌y tíkínmɔnɔ kègbɩ sɔkɔ, à yétĩ kwɛ. Tɛ́
Nsyifunɔ tɔ mɛ vi ń náh gbáhyĩ́ náhnáh sɔkɔ, à yèvyãhrɩ náhnáhlɛ ń yĩni
tɛ̃.
20 Ǹtɛ yé se pĩ nɛ, mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɔ̃bɩ yélɛ nɛ̂-á kɩ fɛ̃ yé tyí pɛkɩ n pi
tɛ́. Mé sɔ̃̀ mɛ sé póllɛ n yo yé tyí, tɛ́ mɛ yélɛ n kwɔ tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ
ànɛ̂ yé gbên tɔ sɔkɔ.
21 Mé kè yo kɔ̃ Nsyifunɔ ànɛ̂ Krɛkɩ névye tɔ tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè
mó sɛ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ.
22 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel Mirki wɛ ń kyĩ mɔ mé n sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil yɔ̀.
Mé náh pĩ tir nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á kɩ kyɩ ń yĩni n tɛ̃ n pi nɛ́npɔ́.
23 Máh nɛ̂ tɛ̃ wɔlɛ n pnɛ, mâh de kwil nɛ̂ sɔkɔ, Liyel Mirki ńkɛ̃́nɛ kélɛ n
wɛ̃kɩ nɛ, wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́ ànɛ̂ yèvyãhrɩ-á mɛ ń syɩkɩ tɛ̃.
24 Ǹtɛ sépinɔ́ pól sɔkɔ, ń gblɔ̌y min tɛ̃ tyí náh mɛ tah ń tyí póllɛ. Mé náh
mɛ kélɛ n mɔ n kɔ̃ kwáhtǎhlɛ. Tir nɛ̂ tyí-á mɛ tah ń tyí, képah ye pɩ ń tɔ̃̀
píntɛnɔlɛ; tɔ̃̀ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dahbɩ ń gbɔ̃̀ sɔkɔ nɛ mé Nìvìnì tirlɛ n yo n kɔ̃
Liyel pèpɔrɩ tyí sɔkɔ.
25 Ǹtɛ núkúnúkú, mé pĩ nɛ máh syɔ̃ yépi nónó pól tyí à Liyel tɔ̃́rí tyí yo
kɔ̃, yé náh tɔ̃ ń wɛ n yah n pi.
26-27 Ǹtɛ mé náh yé wɔ̃bɩ Liyel dyɔ yĩ́ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ, mé ye sé pól yo sɔkɔ
yé tyí. Képah ye, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kwɛynɛ nɛ, yé sɔkɔ nɛy
nɛ̂-à kɩ se tɔ̃ mɔ pu, ké kémû náh n pɩ n pi ńmɔ tyílɛ.
28 Yé yé gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ plɛ, yè mó Liyel yípêy‡ tɛ̃́nɔ́ plɛ, Liyel Mirki-á yé sah
sépi nónó yõ nɛ, yé sélɛ n tɛ̃ plɛ. Sépi ye Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀lɛ, Liyel-á nónó
pɩ ǹ tyílɛ ǹ pídĩ́ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ.
29 Mé pĩ nɛ, ńmɔ sókɔ́ntɛnɔ náh, névye yísyɔ́-á kɩ pɔ de yé wrɔ́ gbɛ̃́nképèl
tyí kɔ̃lɛ, kɩ yényêh pɩ yípêy sɔkɔ.
30 Tɛ́ yépi ńtɛ̃ sɔkɔ, névye túkù kɩ pɔ yuku tyah mìnì wɛlɔlɛ n yo, kɩ Yesu
tɔ̃̀ sɛ̃́hpú yõ yɩkɩ, pè kɔ̃ pè kɩ pé sɔ̃̀ tɛ̃.
31 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, yè mó yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ,
máh lésõ yé kwɔ ye tɔ̃́nɔ́, ké lékɛ̃̂h ké gbɩ̃̀ntɔ̃, à vɩ̀nmɔnɔlɛ yé nɛ́núkù núkú
pól kɔ̃. Tɛ́ kèyǎhlɛ ń yétĩ ńtɛ̃ n kwɛ ké tyí sɔkɔ.
32 Tɛ́ núkúnúkú, mé yélɛ n dahbɩ Liyel ànɛ̂ ǹ pèpɔrɩ wɛy gbɔ̃̀ sɔkɔ. Tǎhkì
mɛ ǹmɔ sɔkɔ kɩ fɛ̃ yé kɔ̃ yé kɩ yuku yahlɛ ǹmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ wǎh ǹ vyãhlɛ
yé kɔ̃ ǹ pèpɔrɩ nɛ̂ tyí sɔkɔ, yé kɩ kè wɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ nónó pól-á mɛ Liyel tyí
yõ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ.
33 Mé náh pɔ́, ànɛ̂ sɛ̃́n, ànɛ̂ flɔ yah kɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí.
34 Yé pól pĩ nɛ, máh tɔ̃̀ pɩ ń gbɛ̃̀nnɛ à yĩn ń gblɔ̌y yĩ́nnɔ́lɛ, ànɛ̂ ń kɔ́mû tɔ
yĩ́nnɔ́lɛ kè.

---

‡ **20:28** 20.28 - Liyel yípêy nónó tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Yesu yõ sɛ̃́pú ye pè n ye.

35 Mé kélɛ yé wɛ̃kɩ tyi pól sɔkɔ nɛ, sɛ̃-á névi yĩnɛ à tɔ̃̀lɛ n pɩ, à kwâhlɛ
n wɛ à yãm tãnnɛ n yohnɩ n mɔ, à mó ǹ dyɔ sah nɛ n kwnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
wɛy mɛ̀ tyílɛ wăh nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃, sãm-á mɛ kɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, à kal wɛ́nsyinɔlɛ.»
36 Pole-á wɛlɔ nɔ́pi yo pɔ tyɛ, à kuku yĩn pélɛ wɛ̃ tyí, pé pól Liyel ni.
37-38 Tɛ́ Pole sɔ̃̀ yo pé tyí nɛ, pè náh tɔ̃ pé yèpɔ wɛ n yah n pi póllɛ.Képah
sɔkɔ, pé pól tyah ǹnɛ n pɔrɩ n tɛ̃ n pɔ à n wɛkɩ ǹ tyí, tɛ́ n gbo yèkwɔrɩ tɛ̃
tyí. Képah náh, pè kyɩ à tɛkɩ mɔ, fɔ́ɔ́ krótókè tɔ́kɔ́-ńsah sɔkɔ.

21

Pole dɔ́kɔ́nyukunɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

1 Képah sɔkɔ, áyáh pɔ wɛ yal pé tyí, á de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ
gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Koselɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Á náh kwɔ dah fɩ̃́ yɔ́ ńtɛ̃
sɔkɔ. Ké dĩ̆ndallɛ, á yɔ̃ sɔkɔ gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Wrodɛsɩlɛ, pnɛ yɔ
nɩyɔ̃́. Áyáh wil nɛ́npɔ́, á yuku Patara kwil sɔkɔ.
2 Á kyɩ yĩnɛ krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ, kè mɛ n yuku Fenisi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Á mɛ
de ké sɔkɔ, à sɔkɔ.
3 Á kyɩ syɔ̃ yúkɛy gbɛ̃̆nyah yɔ́lɛ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́, fɔ́ɔ́ á ké yɔ̃
ńtɛ̃nɛ n yah. Ǹtɛ á mɛ kè mɔ á gbɛ̃̆yĩ̀nè sɔ̃̀lɛ, tɛ́ á yah mɔ Siri gbɛ̃̆nyahlɛ, à
kyɩ tiki ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Tirilɛ. Krótókè mɛ̀ vyɔ́ kɩ sɔ̃̀ n tiki n mɔ n
pi nɛ́npɔ́.
4 Képah sɔkɔ, áyáh kyɩ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nónó wɛ nɛ́npɔ́, á tɛ̃ pélɛ à sèpĩ̀n
kwărninɔ pɩ. Tɛ́ kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kè yo Pole tyí Liyel Mirki
gbɔ̃̀ yɔ̃ nɛ, à káh dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil.*
5 Ǹtɛ sèpĩ̀n kwărninɔ nɔ́pi-á fyɔ̀ sɔkɔ, á tɔ̃ kyɩ yɔ̃ sɔkɔ á kɔ́lɔ́lɛ. Áyáh n
sɔkɔ, díbí, ànɛ̂ syɔ́, ànɛ̂ wɛ̃́npì pól kyɩ á gbáhkì wilki mɔ kwil náh tĩ̀nnɛ,
yɔ́ngbalɩ sɔkɔ. Á pól mɛ á gbètukunɔ di nɛ́npɔ́, à Liyel ni pélɛ wɛ̃ tyí.
6 Képah náh, á wɛkɩ wɛ̃ tyí, tɛ́ wɛ̃ fĩn mɔ. Á tɛ́kínmɔpu nɔ́pi mɛ pé syɩ
sɔkɔ pé tĩ̀nnɛ. Ápi mɛ tɔ̃ de krótókè mɛ̀ sɔkɔ
7 à yal Tiri kwil sɔkɔ, pópó à kyɩ de kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Pitolemayisilɛ.
Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye á krótókè sɔkɔ kɔ́lɔ́ yĩn mɔ. Á mɛ wil krótókè sɔkɔ, à kyɩ
yah wɛkɩ kɔ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí kwil nɩyɔ̃́, tɛ́ gbĩ̀yĩ̀kì núkú pɩ pélɛ.
8 Ké dĩ̆ndallɛ, á pɔ yɔ̃ sɔkɔ á kɔ́lɔ́lɛ, à sɔkɔ Sesarɩ kwil. Áyáh yĩni tɛ̃
nɛ́npɔ́, á kyɩ twah Filipi tyí, nɛ̂-á Nìvìnì tir yó-òlɛ. Nɛ́pĩ̂ kwărnimi† nónó-á
lésɔ̃ pè yah wilki Yerusalɛmɩ sɔkɔ, à pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye yòhnìnmɔpulɛ,
pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ.
9 Tɛ́ syɔ́npì nɛ́pĩ̂ ǹyɛ̂h sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí, pè náh díbí tyí pĩ. Kénɛ syɔ́npì sɔ̃̀
Liyel tɛ̃ntɔ̃nènɛ n syi n yo.
10 Képah sɔkɔ, á mɛ sèpĩ̀n yísyɔ́ pɩ nɛ́npɔ́. Á mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò yɔ́ tɔ wil Nsyude gbɛ̃̆nyah, à pɔ á wɛ. Pè ǹnɛ n ye Akabusilɛ.
11 Wăh pɔ á wɛ, à Pole kɔ̃ tɔkɔ, à ǹ gblɔ̃̆y gbyɛ̂h ànɛ̂ ǹ gbɑ̃̀n pukubi kélɛ,
tɛ́ nɛ, Liyel Mirki-á yo nɛ ńkɛ̃, sɔ̃-á pé pukubi pé gblɔ̃̆ynɛ, sɛ̃́ntɛ̃-á Nsyifunɔ
kɩ n pukubi n pi kɔ̃ mɛ̀ nɛ́tɛ̃nɛ Yerusalɛmɩ kwil, tɛ́ kɩ ǹ gbàh dɛ mɔ névye
kɔ̃, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
12 Képah tɛ̃nɛ, áyáh wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, à tahlɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ
Sesarɩ kwil, ápi pól Polelɛ n ni nɛ, à káh dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ.

* **21:4** 21.4 - Yah n tɛ 20.22-24. † **21:8** 21.8 - Yah n tɛ 6.5 ; 8.5.

13 Ǹtɛ Pole mɛ yo á tyí nɛ, sɔ̃́ se pɩ, tɛ́ á n gbo, à n yah n kɔ̃ yèkwɔrɩ
mɔ́-ńsahlɛ pé sɔkɔ nɩ? Ńkɛ̃́, kàh kɩ sɔ̃́ yı̃́n-ńkɛ̃nɛ pé púkúbínɔ́ ó tyí, tɛ́ pé
ku ńtɛ̃nɛ Yesu yı̃nnɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, páh kè fɛ̃ syi.
14 Tɛ́ áyáh ǹ sõnɔ vi mɔ kwlɔ sɛ̃́, á yal mɔ ǹ gbáhntɛ̃nɔlɛ, tɛ́ nɛ, Liyel dyɔ
dyɔ tɛ̃́ ó pɩ!
15 Áyáh sèpı̃̀n nɔ́pi pɩ pɔ n dal mɔ, á á vi, tɛ́ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃, à dɔkɔ yuku
Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
16 Tɛ́ Sesarɩ kwil Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yísyɔ́ mɛ á sɔ̃̀ tɛ̃. Pépi mɛ á tɛ̃ yuku dı̃́ yɔ́
tı̃̀nnɛ pè n ye Mnasõnɛ. À sɔ̃̀ n wil gbɛ̃nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ
yɔ nɩyɔ̃́. Á sɔ̃̀ yı̃nɛ à twah ǹmɔ tyí. Kénɛ dı̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò ye sɔ̃̀ ǹnɛ di
mónɔ́lɛ.

Pole kyínyahnɔlɛ Nsyakɩ tyí

17 Képah sɔkɔ, áyáh kyɩ yı̃ni tɛ̃ Yerusalɛmɩ kwil, Yesu yõ sɛ̃́pú mɛ á tõ
sah tɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.
18 Ké dı̃ndallɛ, Pole sɔkɔ álɛ Nsyakɩ tı̃̀nnɛ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á sɔ̃̀ Yesu yõ sɛ̃́pú
tı̃̀nkɩ̀ yah tɑ̃m tɔ mɛ tùkènmɔnɔlɛ pé tɔ̂ɔ́.
19 Wǎh kyɩ de, à wɛkɩ pé tyí, tɛ́ Liyel-á à tɔkɔ à tyi nónó pɩ névye wrɔ́,
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à mɛ sé pól yo wah pé tyí pnɛ́pnɛ́.
20 Pǎh képah noh sɛ̃́, pè Liyel gbilki, tɛ́ mɛ yo Pole tyí nɛ, pé yṹnpi Pole,
à kó mɛ n yah Nsyifunɔ nɛ́kwı̃́nkí sɛ̃ Yesu yõ nɩ? Ńkɛ̃́, pǎh mɛ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ n yı̃́ı̃ pé póllɛ dɛ́!
21 Ǹtɛ à yah, no-á mɛ nɛ̂nɛ n yo ǹ tyí sɔkɔ; pǎh mɛ n yo nɛ, Nsyifunɔ
nónó pól-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ nɛ́káhbí wrɔ́, wǎh mɛ pélɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃́,
pè pé syɩ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh. Wǎh mɛ n yo pé tyí nɛ, pè káh tõ pé
wɛ̃́npı̃̀lɛ n kõ, ànɛ̂ pè káh tõ Nsyifunɔ wɑ̃̀llɛ n kɔ.
22 Tɛ́ pǎh kɩ se mó tõ ǹ pɔ́nɔ́ noh n pi. Núkúnúkú, sɔ̃́ se pé kɩ pɩ nɩ?
23 Ńkɛ̃́, páh kɩ nɛ̂ yo n pi ǹ tyí, à képah pɩ. Díbí nɛ́pı̃̂ ǹyɛ̂h-á mɛ ásɔ̂,
nónó-á pé vyɑ̃hlɛ Liyel kõ, tɛ́ kɩ ké tyi pɩ n pi.
24 Ńkɛ̃́, à pè tɛ̃ sɔkɔ, ǹmɔ ànɛ̂ pépi kyɩ ké tyi pɩ pé gblɔ̃̌y tõ sah Liyel yah,
ǹmɔ mó yı̃n pé ywɔ̃ kyénɔ́ sárká gbɔ̃̀nwı̃̀lkı̃̀lɛ. Képah sɔkɔ, no pól-á kɩ pı̃
nɛ, páh tyi nónónɛ n nohnɩ ǹ tyí sɔkɔ, gblɔ náh sélɛ, ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ-á mɛ n kɔ
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃kɩ̀ yõ.
25 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́ vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ, páh nɛ̂
yah tɔkɔ, páh kè wɑ̃rkɩ tɛkɩ mɔ tɛ pé tyí nɛ: Pè pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ sɑ̃h fálnɔ́
yı̂lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkɩ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-ńkɛ̃ kwáhkókè kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́nɛ.
26 Képah sɔkɔ, dı̃ndallɛ Pole díbí nɔ́pi tɛ̃ pè sɔkɔ wɛ̃ tyí, à kyɩ pé gblɔ̃̌y tõ
sah. Képah náh, à de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Tɛ́ sõ nɛ̂-á pé gblɔ̃̌y tɔ̃́nsàhnɔ́
sèpı̃̀n kɩ tũ, tɛ́ pè kɩ sárká wilki n pi pé nɛ́núkù núkú pól yı̃n yõ, à mɛ ké
gbı̃̀yı̃̀kı̃̀ yo nɛ́npɔ́.

Pole tɛ̃́nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔkɔ

27 Tɛ́ sèpı̃̀n kwǎrninɔ nɔ́pi tyɛ́nɔ́ sɔkɔ, Nsyifunɔ nónó-á n wil Asi gbɛ̃nyah
sɔkɔ, pè Pole wɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pè mɛ tɔ́wû pól kurki mɔ ǹ yõ, tɛ́
à tɛ̃.
28 Pè sɔ̃̀ mɛ gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́, Yisrayel tɑ̃n, pè pé yohnɩ n mɔ oo! Pè yah
dı̃́ mɛ̀nɛ, ǹmɔ-á n yo n yɩkɩ pépi Nsyifunɔ tyílɛ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, ànɛ̂ tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyílɛ, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô tyílɛ. À wil képah sɔkɔ, névye nónó

náh pı Nsyifunɔlɛ, wǎh pè tɛ̃ de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Liyel tyah mɛ̀ ńtɛ̃
dêl kó à pı yɔ̀ nı?
29 Tɛ́ Torofimi nɛ̂-á n wil Yefɛsı kwil, ǹmɔ ye lésõ pè wɛ ànɛ̂ Polelɛ wɛ̃
tyí kwil nıyɔ̋ sɔkɔ. Képah ye, pè núkú wɛ nɛ, Pole-á à tɛ̃ de Liyel ní-ńsah
gbô sɔkɔ.
30 Kǎh pı sɛ̃, kwil fɛ̃kı. Névye mɛ to wil ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, à pɔ. Pè mɛ Pole
tɛ̃ yɔrı wil Liyel ní-ńsah gbô náhlɛ, tɛ́ núkú ké yey vike.
31 Gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè mɛ n yah n kɔ̃ Pole kònmɔ-ńsahlɛ, Wrome tãn sràsyíbí
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ kè wɛ noh nɛ, Yerusalɛmı kwil pól-á mɛ fɛ̃kìnɔ́lɛ.
32 Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú sràsyíbí ye tuke ànɛ̂ sràsyíbí yɔ̃̀tãmnɛ, tɛ́ to sɔkɔ
pélɛ tɔ́wû mɛ̀ mɛ́-ńsah sɔkɔ. Tɛ́ tɔ́wû mɛ̀-á fyɔ̀ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ wɛ à
n pi ànɛ̂ sràsyíbílɛ, pè núkú yal mɔ Pole kònɔ́lɛ.
33 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ nɔ de Polelɛ, à à tɛ̃, tɛ́ nɛ, pè à
pukubi kɛ̃́lɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ. Tɛ́ piki yah nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se ǹnɛ, ànɛ̂ tir nɛ̂ se à
pı nı?
34 Ǹtɛ tɔ́wû mɛ̀ névye pól yuku yo mɔ tũ wɛ̃ yõ pé tyíyónɔ́nɔlɛ sé tyí
tyílɛ. Kǎh pı sɛ̃, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh fɛ̃ tɛ̃ ké yõ pĩ. Képah sɔkɔ, à nɛ
sràsyíbí Pole tɛ̃ kyı dah mɔ pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
35-36 Pǎh kyı yĩni tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɛ̀ yah, tɛ́ Pole tyah n dɔkɔ ké súndɔkɔ-
ńtɛ̂n yõ, no pól ǹ sõ tɛ̃ mɛ gbo mɔ tũ nɛ, pè à ko mɔ oo, pè à ko mɔ! No-á
Polelɛ n kah n yĩkı n kɔ̃ sɛ̃, sràsyíbí kwlɔ pè à yõ sɔkɔ.

Pole-á ǹ vyãh kɔ̃lı sɔ̃̀

37 Tɛ́ gbɩ̃́ nɛ̂-á pè n tyah dénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ mɛ̀ sɔkɔ, Pole mɛ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ syah
nɛ, pé se kı fɛ̃ tir yɔ́ yo ǹ tyí nı? Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ nɛ, è, tɛ́ wǎh Krɛkı wɛynɛ n nohnı
kɛ̀!
38 Ǹkɛ̃, Yesyipti kwil dɩ̃́ nɛ̂-á fɛ̃kìnɔ́ pı sɛ̃ yɔ̀ sɛ̃ yɔ̀, à tyínyêh pípú nɛ́pɩ̂
kèyõ nínɔ́ (4 000) tɛ̃ sɔkɔ gbɛ̃́nnı sɔkɔ, tɛ̃ náh ǹmɔlɛ kɛ̀.
39 Képah sɔkɔ, Pole à syah nɛ, Nsyifu nɛy-á péwɔlɛ, pé dúbí-ńsah tɔ́tɔ́-á
Tarsı kwillɛ, Silisi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Pé dúbí-ńsah kwil mɛ̀ yĩn-á mɛ wı̃̀lnɔ́lɛ.
Ǹkɛ̃, à ǹ gblɔ̃̀y yɛ, à mó yɛ pé kɔ̃ pé yo mɔ no tyí.
40 Sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ ké wɛ̃kìlɛ à kɔ̃. Képah tɛ̃̆nɛ, Pole yuku yĩn
súndɔkɔ-ńtɛ̂n yõ, tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ pı mɔ no tyí, pè mɛ yĩn sṹmm. À mɛ tyah n
wɛkı pé tyí Yebre wɛy‡ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:

22

1 «Ń súbí ànɛ̂ ń yṹnpyé, yé yé gblɔ̃̀y yɛ, yè mó noh ń tyí, nɛ̂-á mé kı yo
kı ń vyãh kɔ̃lı n pi yé tyí.»
2 Képah sɔkɔ, pǎh Pole wɛ à n wɛkı pé tyí Yebre wɛy sɔkɔ sɛ̃, tyah tɔ̃
gbah pı sṹmm.
3 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Nsyifu nɛy ye ńmɔlɛ. Mé dubi Tarsı kwil, Silisi
gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Ǹtɛ Yerusalɛmı kwil mɛ̀ sɔkɔ ye mé kyãh yɔ̀. Tɛ́ Kamalyɛlı
ye sɔ̃̀ kwɔ ńnɛ. À ń kwɔ yĩ́ı̃ á náh tãn tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ. Mé sɔ̃̀ mɛ gbah
tɛ̃ yĩ́ı̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃́-á yélɛ ké sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀.
4 Mé Yesu yõ sɛ̃́pú fɔ̃h, fɔ́ɔ́ à pé túkù ko mɔ. Mé pé díbí ànɛ̂ pé syɔ́ túkùlɛ
n tɛ̃ n pukubi n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

‡ **21:40** 21.40 - Nsyifunɔ wɛy ye sɔ̃̀ Yebre wɛynɛ.

5 Sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ Nsyifunɔ yèwàhnɩ̀ pól kɩ fɛ̃ pɩ ń
tàrfyɔ̀lɛ ké sɔkɔ. Pépi ńtɛ̃ tyí ye lésõ mé wɛ syi sɛ́bɛ́ynɔ́lɛ nɛ mé kyɩ á
no Nsyifunɔ kɔ̃ Damasɩ kwil, mé mó Yesu yõ sɛ̃pú wɛ n tɛ̃ n pukubi nónó-á
mɛ nɛ́npɔ́, mé pɔ pélɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, mé pɔ pè fõh.
6 Képah sɔkɔ, máh mɛ wɛ̃kɩ̀ yõ, tɛ́ mɛ de n tɛ Damasɩ kwillɛ, kyòo yɔ́
núkú wil yɩ̃̂nyõ sɔkɔ gbɩ̃̀ntɔ̃lɛ, à pɔ kwɛ ń yõ pěrr à ń mɔ gbɩ̃.
7 Kăh pɩ sɛ̃, mé yɔ̃ syɩkɩ sétáh, tɛ́ yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ noh nɛ̂-á mɛ n yo ń tyí nɛ:
‹Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n fõh sɛ̃?›
8 Mé mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Kénɛ yɩ̃́npɔ̃ tɔ̃ ké syɩ yo ń
tyí nɛ: ‹Nasarɛtɩ kwil Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fõh.›
9 Képah sɔkɔ, máh sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kɩ̀ yõ ànɛ̂ nónónɛ, pépi tɔ sɔ̃̀ kyòo mɛ̀ wɛ; tɛ́
nɛ̂-á n yo n mɔ ń tyí, pè náh tɛ̃ wɔ wɛy noh.
10 Mé mɛ piki yah nɛ, tir nɛ̂ se mé yɩ̃nɛ mé pɩ nɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Ằ mɛ yo ń tyí
nɛ: ‹Yuku n de Damasɩ kwil. Tɛ́ wáh yɩ̃nɛ ǹ tyi nónó pól pɩ, pè kɩ sè yo ǹ
syah.›
11 Ǹtɛ kyòo mɛ̀ píkínɔ́ sɔ̃̀ mɛ ń yɩ̃́ wɔ. Kăh pɩ sɛ̃, áyáh mɛ wɛ̃kɩ̀ yõ ànɛ̂
nónónɛ, pépi mɛ ń gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à de Damasɩ kwil.
12 Tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Ananiyasilɛ. Kénɛ dɩ̃́ sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛ̃kɩ̀
tɛ̃́nɔ́ plɛ, mɛ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pɩ sé wɑ̃̀l yõ. Nsyifunɔ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ
nɛ́npɔ́, pé pól sɔ̃̀ mɛ ǹ yɩ̃́ngbílɛ n yo.
13 Ǹmɔ mɛ pɔ ńmɔ tnɔ̂, tɛ́ yo ń tyí nɛ: ‹Ń yṹnpi Sole, fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃.›
Wăh yo sɛ̃, nɛ́npɔ́ swɔ ń yɩ̃́ yɩkɩ, mé mɛ à wɛ.
14 Képah sɔkɔ, à mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Liyel nɛ̂-á á náh tãn n gbilki, ǹmɔ ye
ǹ yah tɔkɔ nɛ á pé dyɔ yɩ̃̃́nɛ n pnɛ, ànɛ̂ á pé tɔ̃̀npɩ nɛ́gbí* wɛ yɩ̃́nɛ, á mó ǹ
vyãh wɛy noh.
15 Képah ye, wáh tyi nónó wɛ, tɛ́ tyi nónó noh Liyel tɔ̃̀npɩ nɛ́gbí tyí sɔkɔ,
á kɩ n pɩ n pi sé yónwàh-òlɛ no pól yɩ̃́ yah.
16 Kăh pɩ sɛ̃, núkúnúkú káh n tõ n tɛ̃ n mo. Yuku, á yɩ̃nɛ wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́lɛ
ni sɔkɔ, á tyípêl mó yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɩ̃n yéngbonɔ sɔkɔ.›
17 Képah náh, mé ń syɩ sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil. Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, máh mɛ nírílɛ
n pɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, Liyel wɛ̃kínɔ́ yɔ́lɛ ń wɛ̃kɩ.
18 Mé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ à mɛ n yo ń tyí nɛ ńkɛ̃, Yerusalɛmɩ kwil tãn náh ń
tyíyónɔ́ fɛ̃ n syi n pi péwɔ tyí sɔkɔ. Képah-á, mé sal n wil súú Yerusalɛmɩ
kwil sɔkɔ.
19 Ǹtɛ mé mɛ yo ǹ tyí nɛ, á no Nsyifunɔ-á kè pɩ̃ yɩ̃̃́ nɛ, máh lésõ mɛ n
kyɩ n pɔ á Liyel ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ, à ǹmɔ yõ sɛ̃púlɛ n tɛ̃ n dah n mɔ n pɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pélɛ n ko yèfõhlɛ;
20 à tahlɩ păh ǹ tyí yónwàh-ò Yetyɛ̃nɩ ko mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ńmɔ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ dò.
Máh sɔ̃̀ mɛ mɔ ǹ kònmɔpulɛ, tɛ́ pɩ pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ syíkí-òlɛ dò.
21 Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Fíí sɔkɔ ye mé n tɛkɩ n mɔ álɛ
kwlókáhkí névye tyí. Nɛ n yuku!›»
22 Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Pole wɛlɔlɛ n tɔ̃ n sah n nohnɩ, ǹtɛ wăh fyɔ̀ pɔ wɛlɔ nɔ́pi
yo nɛ, kwlókáhkí névye tyí-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n tɛkɩ n mɔ pélɛ, pè núkú gbo mɔ
wòhòh nɛ, ǹsɔ̃ntɛ̃ névi-á yɩ̃nɛ kònmɔntonɔlɛ sétáh yõ. Ằ náh yɩ̃nɛ à tɛ̃ min
sɔkɔ.

* **22:14** 22.14 - Liyel tɔ̃̀npɩ nɛ́gbí nɛ̂ tyí-á pè n yo yɔ̀, Yesu ye.

23 Pè sȍ mɛ kah gbo mɔ tũ, mɛ pé flɔlɛ n dɛ n milki, té mɛ nèngbɔ̃nɛ n
yilki n mɔ.
24 Kǎh pɩ sɛ̃, sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ, sràsyíbí Pole tɛ̃ de pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ,
pè mó à ko yèfõhlɛ. Képah sɔkɔ, tir nɛ̂ yĩn-á tɔ́wû n gbo n mɔ ǹ yõ sɔkɔ,
páh kɩ ké yő pĩ.
25 Ǹtɛ pǎh Pole pukubi mnɔlɛ nɛ páh ǹnɛ n ko gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sràsyíbí yȍtɛ̃ dɩ̃́
nɛ̂-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, à yo ǹmɔ tyí nɛ: «Ké wɛ̃kì se mɛ yépi tyí kɩ fɛ̃ Wrome
tãn gbȍ mɔ yõ ko ǹ tùkè-ǹkɛ̃ ńtɛ̃nɛ?»
26 Dɩ̃́-á képah noh sɛ̃, à kyɩ kè yo sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, tyítúkù nɛ̂ se
à n tyah pínɔ́lɛ sɛ̃ nɩ? Ǹgbǒ Wrome tãn gbȍ mɔ yõ-á dɩ̃́ mɛ̀nɛ dɛ́!
27 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ pɔ Pole piki yah nɛ, à yo pé syah,
Wrome tãn gbȍ mɔ yõ se ńtyɩ̃́nɔ ǹnɛ nɩ? Pole mɛ nɛ àwe-á.
28 Pole-á yo sɛ̃, dɩ̃́ à syah nɛ, té pɔ́ ǹgbɛ̃-á péwɔ tɛ̃ wɔ wilki, té pɩ Wrome
tãn gbȍ mɔ yõlɛ dɛ́! Pole mɛ nɛ, ǹtɛ péwɔ tɛ̃ wɔ-á dubi kélɛ.
29 Képah tɛ̃nɛ, nónó-á kɩ sȍ yĩnɛ pè Pole ko n pi nɛ à wɛkɩ, pè gbɛ mɔ
ǹnɛ. Tɛ́ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃-á kè wɛ pĩ nɛ, Wrome tãn gbȍ mɔ yõ-á Polelɛ,
té pé mɛ pè kɔ̃ pè à pukubi, ké tíki de ǹ sɔkɔ.

Pole tɛ̃́nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu tɩ̃̏nkɩ̏ tyí

30 Képah sɔkɔ, ké dĩndallɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ sȍ mɛ ké tyí nɛ pé pĩ tɔ́tɔ́,
tir nɛ̂ yõ-á Nsyifunɔ tɔkɔ Pole kɔ̃. Képah tɛ̃nɛ, à pè kɔ̃ pè kyɩ Pole wah
mɔ, té mɛ tukey tùkèpu tɩ̃̏nkɩ̏ névye pól ye tuke, pépi nónó sɔkɔ-á sárká
syínwɩ̏lkɩ̏pu yȍtãmnɛ, té pè kɔ̃ pè Pole tɛ̃ pɔ pé nɩyő.

23

1 Képah sɔkɔ, Pole tyah tukey tùkèpu tɩ̃̏nkɩ̏lɛ n yah díkídíkí, tɛ́ yo pé tyí
nɛ: «Ń yű̃npyé, mé mɛ ń fɔkɔ dal mɔ n kɔ Liyel wɛ̃kì yõ, pópó à pɔ nɔ
kwɛy tyí.»
2 Pole-á yo sɛ̃, nónó-á sȍ mɛ ǹ tnɔ̂, sárká syínwɩ̏lkɩ̏pu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Ananiyasi
yo pé tyí nɛ, pè ǹ vyãh mɩ.
3 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, sékű̃ sȍ wahy nɛ̂-á ǹnɛ, Liyel-á kɩ mɩ
ǹmɔlɛ. Wǎh mɛ kɔ̃ tɛ̃ ásȍ̂, à péwɔlɛ n tuke à yĩnɛ tyi kȍnsàhnɔ́lɛ à yo, tɛ́
mó tɔ̃ mɛ sé dɛ̂llɛ n pɩ nɛ pè pé mɩ kɛ̀.
4 Képah tɛ̃nɛ, nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, pè à syah nɛ, Liyel sárká syínwɩ̏lkɩ̏pu
yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ à n gbyɔ lɛ́?
5 À mɛ pè syah nɛ, pé náh sȍ mɛ pĩ nɛ sárká syínwɩ̏lkɩ̏pu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃-á ǹnɛ
lɔ́, pé yű̃npyé. Ǹkɛ̃, kǎh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ: «Káh á kwil névye yȍtɛ̃nɛ
n gbyɔ.»
6 Képah sɔkɔ, Pole-á sȍ mɛ kè pĩ sah nɛ, tukey tùkèpu tɩ̃̏nkɩ̏ tɔ́ní núkúlɛ
Sadusɛ̃ névye-á, té pé tɔ́ní mè mɛ Farisiyɛ̃ névyelɛ sɛ̃, à tyah n kah n wɛkɩ
pé nɩyő nɛ: «Ń yű̃npyé, Farisiyɛ̃ névye ye ń dúbípúlɛ, ńmɔ tɔ mɛ Farisiyɛ̃
nɛynɛ. Tɛ́ ńmɔ sõnɔ-á mɛ ké yõ nɛ, lékyɩ̂-á kɩ n yilki n mɔ n pi, képah yĩn
ye ńnɛ tukey sɔkɔ ásȍ̂ yɔ̀.»
7 Pole-á fyɔ̀ képah yo n tɛ ǹsɔ̃, yékɑ̂b ǹgbɛ̃ núkú de Farisiyɛ̃ névye ànɛ̂
Sadusɛ̃ névye wrɔ́, à pé tɔ́wû gbɛkɩ.

[8] Sadusɛ̃ névye wɔ sɔ̃̀ mɛ nɛ, lékó yílkínmɔnɔ náh mɛ, yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, mírkí yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ. Ǹtɛ Farisiyɛ̃ névye wɔ mó nɛ, sé pól-á mɛ.
[9] Kǎh pɩ sɛ̃́, wãn tɔ̃ mɔ névye gbónmɔnɔ yɔ̃. Képah tɛ̃nɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ n wil Farisiyɛ̃ névye tɩ̃̀nkɩ̀ sɔkɔ, pépi yísyɔ́ yuku yahle képékèyɔ̂ nɛ, pépi náh mɛ tyítúkù yɔ́ ńtɛ̃ pínɔ́ wɛ dɩ̃́ mɛ̀ tyí póllɛ. Tɛ́nkàh mírkí yɔ́, képah náh pɩ, Liyel yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́-á kɩ nɛ̂ yo mɔ ǹ tyí tɛ́?
[10] Tɛ́ yékẫb-á pɔ kah pɩ sɔ̌hsɔ̌h sɛ̃́, tíkí mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃ nɛ, pǎh kɩ pɔ Pole yɔrɩ n kɔ̃lɩ n pi. Képah sɔkɔ, à mɛ yo sràsyíbí tyí nɛ, pè tiki kyɩ Pole tɛ̃ n yal pé wrɔ́, pè yuku ǹnɛ pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
[11] Ké lékẫh-á pɔ mɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wil Pole yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Sɔ̃́ré mɔ á gblɔ̌y sɔkɔ. Ǹgbɔ̌, wáh ń tyí yo sɔ̃ Yerusalɛmɩ kwil, á yɩ̃nɛ ǹ tɔ̃ ń tyí yo sɛ̃ Wrome kwil tɔ sɔkɔ dɛ́!»

Nsyifunɔ-á yɩ̃́nvɩ̃̀ nɛ̂ dahbɩ Pole gbáhkɩ̀ sɔ̃̀

[12] Képah sɔkɔ, tyah-á pɔ dal Nsyifunɔ yísyɔ́ yuku Pole tyí yo syɩ wɛ̃ tyí, tɛ́ pé wo Liyellɛ nɛ, pé náh tɔ̃̀nɩ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃ n pi, ànɛ̂ pé náh wɔ wɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, Pole kònmɔ-ńkɛ̃̂ sɔkɔ.
[13] Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ pɩ yɩ̃́nvɩ̃̀ mɛ̀nɛ, pè kah nɛ́pɩ̃̂ tikininínɛ.
[14] Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè kyɩ wil sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pépi-á pé wo Liyellɛ képékèyɔ̂ nɛ, pé náh tɔ̃̀nɩ̀ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ dah n mɔ n pi pé vyɛ̃y sɔkɔ, Pole kònmɔ-ńkɛ̃̂ sɔkɔ.
[15] Képah-á, ńkɛ̃̂ pépi tɔ pé vyɛ̃y pɩ núkúlɛ ànɛ̂ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀lɛ, pè mó kyɩ kè yah kɔ̃ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, à Pole tɛkɩ mɔ pé kɔ̃. Ǹkɛ̃́, pè kè pɩ á kɩ nɛ, pè sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, pé ǹ tyi sohlɩ n yah pallɛ. Ǹtɛ pépi tɛ̃ wɔ-á kɩ pé vi, kɩ kyɩ à syɩkɩ tɛ̃ wɛ̃̀kɩ̀ yah sɔkɔ, kɩ à wɛ ko mɔ, ǹ yɩ̃́níntɛ̃-ńkɛ̃̂ sɔkɔ.
[16] Ǹtɛ Pole lèpi mɛ yɩ̃́nvɩ̃̀ mɛ̀ tyí wɛ noh, tɛ́ Pole nyáh sɔ̃ sràsyíbí wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à kyɩ kè yo à syah.
[17] Képah sɔkɔ, Pole mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ ye, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, tir yɔ́-á mɛ dípír mɛ̀ tyí yo yo tɛ̃nɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Ǹkɛ̃́, à kyɩ ǹnɛ ǹ tyí.
[18] Wǎh yo sɛ̃́, dɩ̃́ mɛ kyɩ dípírlɛ, tɛ́ yo pé yɔ̃̀tɛ̃ tyí nɛ, Pole nɛ̂ yah-á víkénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, ǹmɔ-á ye yah pélɛ, tɛ́ kè yah kɔ̃ pé tyí nɛ, pé pɔ dípír mɛ̀nɛ ǹ tyí. Wǎh mɛ ké tyí nɛ, pé tir yɔ́ yo à syah.
[19] Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ dípír gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃ pè kɛ̃kɩ gbɔ̀pɔlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se ǹ tyí yo yo tɛ̃nɛ nɩ?
[20] À mɛ yo ǹ tyí nɛ, Nsyifunɔ yísyɔ́-á mɛ yo sah núkú yɔ̃ nɛ, páh kɩ pɔ à ni, à Pole tɛkɩ mɔ pé kɔ̃ ńsɔ̃̂nɛ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ tyí, á kɩ nɛ pè sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, pé ǹ tyi sohlɩ n yah pallɛ.
[21] Tɛ́ à yah, nɛ́pɩ̃̂ tikininí dòhnɔ̀-á mɛ pé vi sah, mɛ Polelɛ n plɔ pèkè yɔ́lɛ. Pǎh kè yah tɔkɔ, à pé wo nɛ, pé náh tɔ̃̀nɩ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃ n pi, ànɛ̂ pé náh wɔ wɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, ǹ kònmɔ-ńkɛ̃̂ sɔkɔ. Pǎh kè sah tɛ gbáhkɩ̀ núkú yɔ̃, tɛ́ mɛ ǹmɔ ó fɛ̃nsyinɔ syɩkɩ tɛ̃. Ǹtɛ à káh n yɛ pè à pilki.
[22] Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ dípír fin mɔ, tɛ́ kè gbah yo ǹ tyí nɛ, à káh kè yãh ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ, páh tyi nɔ́pi gbél kye péwɔ tyí dɛ́!

Pole tɛ́kínmɔnɔlɛ Sesarɩ kwil

[23] Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tãm nɛ́pɩ̃̂ nímí ye pɔ yo pé tyí nɛ, pè sràsyíbí nɛ́pɩ̃̂ lègbãm (200) wilki n sah, ànɛ̂ sèsèn nátãm nɛ́pɩ̃̂

tikitɔ̃ní pɔ́ gbãmnɛ, ànɛ̂ màmàl nátãm nɛ́pɪ̂ lègbãmnɛ (200). Pè mó pé vi
sah Sesarɩ kwil sɔkɔ sɔkɔ tɛ̃nɛ yɛ̃pní sɔ̂̀.
24 Pè mó tɔ̃ sèsèn yísyɔ́ wilki n sah, sépi pɔ Pole twah yuku gbɛ̆nyah yah
tɛ̃́-ò dɪ́ Felikisi tɪ̂̀nnɛ, dlo yɔ́ ńtɛ̃ káh à wɛ nɔ.
25 Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ sɛ́bɛ́y wãrkɩ pè kɔ̃ nɛ, pè kyɩ Felikisi kɔ̃, nɛ̂ sɔkɔ-á à yo
nɛ ńkɛ̃́:
26 «Ńmɔ Klode Lisyasɩ ye n tɔ̃ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ á tyí, gbɛ̆nyah yah tɛ̃́-ò dɪ́
pèpɛy Felikisi. Ǹ wɛy mɛ á tyí.
27 Dɪ́ nɛ̂-á mé n tɛkɩ mɔ á tyí yɔ̀, Nsyifunɔ sɔ̂̀ mɛ à tɛ̃, mɛ n yah n kɔ̃ ǹ
kònmɔ-ńsahlɛ. Ǹtɛ máh noh nɛ Wrome tãn gbɔ̂̀ mɔ yɔ̃-á ǹnɛ, ńmɔ ànɛ̂ ń
sràsyíbí mɛ kyɩ à tɛ̃ syi pé tyí.
28 Ǹtɛ mé sɔ̂̀ mɛ ké tyí nɛ, mé pɪ̃ tir nɛ̂ yɪ̃n-á pè tɔkɔ à kɔ̃. Képah ye, mé
à tɛ̃ kyɩ pé tukey tùkèpu tɪ̂̀nkɪ̀ tyí.
29 Képah sɔkɔ ye mé pɪ̃ nɛ, pǎh mɛ yékâ̂blɛ n pɩ Polelɛ pé tyi kɔ̂̀nsàhnɔ́
tyí yɔ̃, tɛ́ képah tyí yɔ̃-á pè tɔkɔ à kɔ̃. Tɛ́ sépi pól sɔkɔ, à náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ
nɛ̂-á yɪ̃nɛ ǹ kònmɔnɔlɛ, képah náh pɩ, ǹ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
30 Képah náh, mé pɔ noh nɛ, pǎh mɛ yɪ̃́nvɪ̀ yɔ́lɛ n dahbɩ ǹ gbáhkɪ̀ sɔ̂̀.
Képah ye, mé núkú ǹnɛ n tɛkɩ n mɔ á tyí yɔ̀. Tɛ́ nónó-á sɔ̂̀ mɛ tɔkɔ à kɔ̃,
mé mɛ yo pé tyí nɛ, pè kyɩ ké yah yo áwɔ tyí.»
31 Képah sɔkɔ, kǎh yo sɔ̃ sràsyíbí tyí, pè mɛ kè pɩ sɛ̃́. Pè kyɩ Pole tɛ̃ à
sɔkɔ ǹnɛ lékâ̂hnɛ, fɔ́ɔ́ à kyɩ de Antipatrisi kwil.
32 Dɪ̃ndallɛ, pè sèsèn nátãm kɔ̃ pè yɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ, tɛ́ pé tɛ́lɔ́ mɛ pé syɩ sɔkɔ
pé sràsyíbí wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
33 Sèsèn nátãm nɔ́pi-á fyɔ̀ kyɩ de Polelɛ Sesarɩ kwil, pè sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
gbɛ̆nyah yah tɛ̃́-ò dɪ́ kɔ̃, tɛ́ Polelɛ ǹ gbɔ̂̀ dahbɩ.
34 Gbɛ̆nyah yah tɛ̃́-ò dɪ́ mɛ sɛ́bɛ́y mɛ̀ kar, tɛ́ Pole piki yah nɛ, gbɛ̆nyah nɛ̂
nɛy se ǹnɛ nɩ? Wǎh noh nɛ Silisi gbɛ̆nyah nɛy-á ǹnɛ,
35 à yo ǹ tyí nɛ, nónó-á tɔkɔ à kɔ̃, pàh kɩ pɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, páh kɩ pyě nóhnɔ́
pɩ ǹ tyí. Tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ, pè à tɛ̃ ǹ yah vike n sah Yerɔdɩ tɔ̃rí kéte sɔkɔ.

24

Nsyifunɔ mɛ n yah n kɔ̃ Pole tùkè-ǹsahlɛ

1 Tɛ́ sèpɪ̂̀n kwâl sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, sárká syínwɪ̀lkɪ̀pu yɔ̂̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Ananiyasi
tiki pɔ Sesarɩ kwil, ànɛ̂ yèwàhnɪ̀ yísyɔ́lɛ, à tahlɩ wɛy pɪ̃́-ò ǹgbɛ̃ yɔ́ tyí, nɛ̂-á
pè n ye Tɛrtulusilɛ. Pè sɔ̂̀ mɛ pɔ Pole ye, gbɛ̆nyah yah tɛ̃́-ò dɪ́ Felikisi tyí.
2 Képah sɔkɔ, pè mɛ Pole ye yah, tɛ́ Tɛrtulusi mɛ de wɛy sɔkɔ, à n tɔkɔ
Polelɛ n kɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, gbɛ̆nyah yah tɛ̃́-ò pèpɛy, yèvɩnɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂ sɔkɔ-á pélɛ
kwɛynɛ yɔ̀, ǹmɔ gbɔ̂̀ yɔ̃ sɔkɔ-á kè wɛ. Wǎh ǹ gbɛ̆nyah yah tɛ̃ pallɛ sɔ̃̀,
képah-á vɪ̀nmɔnɔ náhnáh dahbɩ ké sɔkɔ.
3 Wǎh n tɔ̃ n sah n pɩ pépi tyí sɔ̃ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́ tầntần pól sɔkɔ, páh n gbah n
wɛkɩ ǹ tyí képah yɪ̃nnɛ.
4 Tɛ́ à ǹ kékwɛ, à mó ǹ níkí kwɔ noh pé tyí kwéy. Pé náh pé wɛy yɔ̃ ko
n pi, kè kɔ̃ kè n pɩ n pi ǹ tyí gblɔ́vyâ̂hrílɛ.
5 Nkɛ̃́, dɪ́ nɛ̂-á yɔ̀, páh kè kyɔmɩ wɛ nɛ, wǎh mɛ pɩ tɛ̃ soh soh ńyân tyí
kɔ̃lɛ. Wǎh mɛ Nsyifunɔ yɔ̃lɛ n yɩkɩ kèkɔ̃yɔ̂́ pól sɔkɔ. Ǹmɔ-á n tɛ̃ névye
yahlɛ, nónó-á n kɔ Nasarɛtɩ kwil Yesu wɛ̃̆kɪ̀ yɔ̃, nɛ̂-á gbɩ náh kélɛ.

6 Wǎh sồ mɛ n yah n kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô dêl ńtɛ̃ pí-ńsahlɛ, képah-á pé kɔ̃
pé à tɛ̃. [Páh sồ nɛ pé à tuke à yĩnɛ pépi Nsyifunɔ tyi kồnsàhnɔ́ tyi yónɔ́lɛ.
7 Ǹtɛ sràsyíbí yồtɛ̃ ǹgbɛ̃ Lisyasɩ-á pɔ à tɛ̃ syi pé tyí gbùgbù,
8 tɛ́ nɛ: «Nónó-á nɛ Pole tyípínɔ́ náh mɛ plɛ, pè kyɩ tɔkɔ à kɔ̃ Felikisi
tyí.»] Képah náh, Tɛrtulusi tɔ̃ nɛ, núkúnúkú ǹmɔ ńtɛ̃ Pole piki yah ǹ gblɔ̌y,
képah sɔkɔ, wǎh kɩ pĩ nɛ, tyi nónó yĩn-á pépi pɔ tɔkɔ à kɔ̃, gblɔ-á sélɛ.
9 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ mɛ dɩ̃́ wɛy sồ so mɔ nɛ, sɛ̃́-á kè wɛ.

Pole-á ǹ vyãh kɔ̃lɩ sɔ̃́ tukey sɔkɔ

10 Képah náh, gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ mɛ ǹ gbồ pɩ mɔ Pole tyí, à wɛynɛ à
kɔ̃. Képah sɔkɔ, Pole mɛ nɛ: «Mé pĩ nɛ áwɔ-á ápi no tukey tùkè-òlɛ ké ye
náhnáh-á yɔ̀. Képah ye, ń nɩ mɛ yĩ́nnɔ́lɛ kɩ ń vyãh kɔ̃lɩ á yah sɔkɔ.
11 Ǹmɔ dɔ́kɔ́npɔnɔlɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, nɛ mé pɔ Liyel gbilki, kè náh tɔ̃̀nì
kah sèpĩ̀n gbɔ̃ninɔ́lɛ. Áwɔ ńtɛ̃ kɩ fɛ̃ ké níy tɛ̃, kɩ ké gbɩ pĩ.
12 Pè náh ń wɛ mé mɛ yékɑ̂̃blɛ n pɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ,
képah náh pɩ Liyel ní-ńtɑ̂̃n vì sɔkɔ, képah náh pɩ kwil fɩ̃́ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Mé
náh se mó tɔ̃ tɔ́wû kurki mɔ tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ.
13 Tɛ́ pǎh pɔ tɔkɔ ńnɛ n kɔ̃ yɔ̀, tir nɛ̂ mɛ pè kɩ fɛ̃ yo nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á
pé tyíyónɔ́ nɔ́pilɛ?
14 Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃́-á mé kɩ n yo n pi, képah ye yɔ̀, mé mɛ tồlɛ n pɩ ń náh tãn
Liyel tyí wɛ̃kì mɛ̀ yõ, wɛ̃kì nɛ̂-á pépi nɛ gbɩ náh kélɛ. Ǹtɛ tyi nónó pól-á
wãrkɩ tyi kồnsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntồ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, ńmɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ
sé pól yõ.
15 Ǹmɔ sõnɔ-á mɛ Liyel yõ nɛ̂ tyí sɔkɔ, pépi tɔ sõnɔ mɛ képah ó yõ nɛ,
nɛ́péplɔ ànɛ̂ nɛ́túkúnì pól lékyî-á kɩ yilki mɔ.
16 Képah ye, mé mɛ gbah tɛ̃ ń fɔkɔ dal mɔ n kɔ Liyel yah ànɛ̂ névye yah
sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ.
17 Ǹ pɔ́nɔ́ nɛ̂ tyí-á mé yo yɔ̀, ye náhnáh sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh ye mé pɔ
Yerusalɛmɩ sɔkɔ, à pɔ ń kwil névye yohnɩ mɔ pɔ́lɛ, tɛ́ sárkánɔ́ wilki Liyel
tyí.
18 Képah sɔkɔ ye sồ pè pɔ wɛ ńnɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, máh ń gblɔ̌y tɔ̃
sah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. Tɔ́wû náh sồ mɛ ńnɛ, ànɛ̂ gbrɔ̌gbrɔ̌ yɔ́ ńtɛ̃ náh sồ mɛ n pɩ.
19 Tɛ́ Asi gbɛ̃nyah Nsyifunɔ yísyɔ́ wɔ sồ mɛ. Mâh sồ mɛ tir yɔ́ pu pɩ pè
wɛ, pépi ye náhkɩ pɔ ásồ, à pɔ tɔkɔ ń kɔ̃ áwɔ tyí dò.
20 Képah náh pɩ, Nsyifunɔ nónó-á ásồ yɔ̀, pǎh lésõ ń tɛ̃ kyɩ pé tukey
tùkèpu tĩ̀nkì tyí, lékàh-à kɩ mɛ wɛ ń tyí, pè kè yo kè!
21 Tyínúkú yɔ́ ó ye lésõ mé yo gbǎp pé tyí tukey tùkèpu yah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́,
máh sɛ̃ ké yõ nɛ lékyî-á kɩ n yilki n mɔ n pi, képah yĩn-á ńnɛ tukey sɔkɔ
kwɛynɛ yɔ̀ dɛ́!»
22 Tɛ́ kwil yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ Felikisi sồ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kì dùkù pĩ yɩ̃́ɩ̃́. Kǎh
pɩ sɛ̃́, à tukey mɛ̀ kur mɔ sah náh tĩ̀n yõ, tɛ́ nɛ sràsyíbí yồtɛ̃ ǹgbɛ̃ Lisyasɩ-à
kɩ pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, páh kɩ pé tir mɛ̀ yah wah.
23 Tɛ́ mɛ nɛ, sràsyíbí yồtɛ̃ dɩ̃́ ǹ syɩ n kyɩ Pole dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
À mó yɛ à kɔ̃ à nɛ n mɛ ǹ gblɔ̌y yõ kwéy. À káh ǹ tyí névye yĩni mɔ ǹ
pɔ́nyòhnìnmɔnɔlɛ.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Felikisi ànɛ̂ Drusili tyí

24 Sèpı̀n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Felikisi pɔ de ànɛ̂ ǹ kyɩ Drusililɛ. Tɛ́
Drusililɛ, Nsyifu nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Képah sɔkɔ, Felikisi pè kɔ̃ pè Pole ye yah,
à pɔ Yesu Krista yõ sɛ̃ dùkù tyílɛ n yãh ǹ tyí.
25 Ǹtɛ Pole-á pɔ tyah n yãh gbɩ wɛ̃kì kɔ dùkù pèpɛy tyí yõ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ànɛ̂
gblɔ̌y tɛ̃nɔ́ tyí yõ, ànɛ̂ Liyel névye pɔ n tuke dùkù tyí yõ, képah sɔkɔ, tíkí
Felikisi tɛ̃, à mɛ yo Pole tyí nɛ, núkúnúkú tɛ̃nɛ, wǎh kɩ fɛ̃ n yuku, tɛ́ pâh
pɔ wrɔ́ wɛ, páh kɩ tɔ̃ yo mɔ ǹ tyí.
26 Tɛ́ ǹ sɔ̃nɔ sɔ̃̀ mɛ ké yõ tɔlɛ nɛ, Pole-á kɩ pé kɔ̃ n pi pɔ́lɛ; képah ye, à sɔ̃̀
mɛ ǹnɛ n tɔ̃ n ye fárfár pè yã́hkìlɛ n yãh n pɔ ǹnɛ.
27 Pè ye nínɔ́ pɩ képah tɛ̃ sɔkɔ sɛ̃. Képah náh, yɔ̃̀tɛ̃ késã́n yɔ́ pɔ Felikisi swɔ
tɔkɔ pè n ye Porsiyusi Fɛsitusilɛ. Tɛ́ Felikisi-á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé Nsyifunɔ
dyɔ yı̃̃́ pɩ sɛ̃, képah ye à Pole sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

25

Pole ǹ gblɔ̌y tyí dahbɩ Wrome kwı̂ltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar gbɔ̃̀

1 Képah náh, gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò Fɛsitusi* pɔ́nɔ́ sèpı̀n tɔ̃́-ò sɔ̃lɛ Sesarɩ kwil
sɔkɔ, à dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil.
2 Képah sɔkɔ, sárká syínwı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Nsyifunɔ nɛ́-ǹgbnɔ kyɩ ǹ tyí
nɛ ńkɛ̃́, Pole-á tyítúkúnì pɩ.
3 Tɛ́ tyah ǹnɛ n gbah n ni nɛ, à ǹ gblɔ̌y yɛ pé tyí, à mó Pole kɔ̃ à pɔ
Yerusalɛmɩ kwil, pé ǹ tyi sohlɩ n yah pallɛ. Ǹtɛ kègbɩ tɛ̃ yõ, yı̃́nvı̀ ye sɔ̃̀ pè
n pɩ nɛ, pé à wɛ ko mɔ wɛ̃kì yah.
4 Ǹtɛ Fɛsitusi mɛ pè syah nɛ, Pole-á mɛ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
Sesarɩ kwil. Tɛ́ péwɔ ńtɛ̃ tɔ náh tɔ̃ n mo n pi pé syínsɔkɔ-ńsah nɛ́npɔ́.
5 Ǹkɛ̃́, pé yah tãm nónó-à kɩ fɛ̃ n tɛ̃ n pi, pè péwɔ sɔ̃̀ tɛ̃ pé tiki yuku Sesarɩ
kwil. Pole-à kɩ se mɛ tyítúkù yɔ́ pɩ pè wɛ, páh kɩ kyɩ nɛ́npɔ́, pè kɩ n tɔkɔ à
kɔ̃.
6 Képah sɔkɔ, Fɛsitusi náh tɔ̃ tɛ̃ mo nɛ́npɔ́ à kah sèpı̀n kwǎrtɔ̃nɔ, képah
náh pɩ, gbãm yõ sɔkɔ, tɛ́ ǹ syɩ sɔkɔ Sesarɩ kwil. Ké dı̃ndallɛ, à mɛ kɔ̃ tɛ̃
tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ nɛ pè pɔ Polelɛ.
7 Pole-á pɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, Nsyifunɔ nónó-á sɔ̃̀ wil Yerusalɛmɩ kwil, pè pɔ à mɔ
gbı̃, tɛ́ tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ képékèyɔ̂ tyi náhnáh sɔkɔ. Tɛ́ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh
mɛ pé tyíyónɔ́ nɔ́pi sɔkɔ, nɛ̂-á wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á sélɛ.
8 Képah sɔkɔ, Pole mɛ tyah ǹ gblɔ̌y vyãhlɛ n kɔ̃lɩ nɛ, pé náh tyítúkù yɔ́
ńtɛ̃ pɩ à de Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí, képah náh pɩ Liyel ní-ńsah gbô tyí,
képah náh pɩ Wrome kwı́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar tyí.
9 Ǹtɛ Fɛsitusi wɔ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, Nsyifunɔ pé yı̃́ngbílɛ n yo. Kǎh pɩ sɛ̃,
à Pole syah nɛ, à se kɩ fɛ̃ syi kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, ǹ tukey kyɩ n tuke péwɔ
yı̃́ yah nɩ?
10 Wǎh yo sɛ̃, Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesar tukey tùkè-ǹsah yɔ́ sɔkɔ-á pélɛ
yɔ̀, ǹmɔ tyí-á pé tukey yı̃nɛ kè tuke. Nsyifunɔ-á yɔ̀, pé náh tyítúkù yɔ́ ńtɛ̃
pɩ pé tyí. Yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́, ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ pı̃́nyı̃nɔ-á mɛ ké sɔkɔ ó.
11 Ǹkɛ̃́, pé tyí-à kɩ mɛ kah, ànɛ̂ pé mɛ tir yɔ́ pɩ nɛ̂-á yı̃nɛ kũnɛ, pé náh
mɛ yahle pé kúnɔ́ yõ dò. Ǹtɛ pǎh tɔkɔ péwɔlɛ n kɔ̃ tyi nónó sɔkɔ, gblɔ-à

* 25:1 25.1 - Fɛsitusilɛ, Wrome nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye sɔ̃̀ Wrome kwı́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar sah Nsyude gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-òlɛ.

ńkɛ̃nɛ sélɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ pé gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ n pi. Páh mɛ ké tyí nɛ,
pé tyí tukey kyɩ n tuke Sesar tyí.
12 Képah sɔkɔ, Fɛsitusi ànɛ̂ ǹ tukey tùkèpu tȉnkȉ mɛ wɛ̃ wɛ. Păh tyɛ, à
mɛ yo Pole tyí nɛ, wăh fyɔ̀ Sesar yȋn yo tɛ, wăh kɩ kyɩ ǹmɔ tyí Wrome kwil
sɔkɔ.

Akripa mɛ Polelɛ n piki n yah

13 Sèpȉn yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, yɔ̏tɛ̃ dɩ̋ Akripa ànɛ̂ ǹ dósê Berenisi pɔ yah
gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò dɩ̋ Fɛsitusi tyí, Sesarɩ kwil.
14 Pè kɩ sɔ̏ sèpȉn yísyɔ́ pɩ n pi nɛ́npɔ́. Kăh pɩ sɛ̃, Fɛsitusi mó núkú Pole
tyí wɛ kɔ̃ mɔ yăh Akripa tyí nɛ ńkɛ̃, Felikisi-á dɩ̋ yɔ́ dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ ásɔ̂.
15 Tɛ́ páh pɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil, sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm ànɛ̂
Nsyifunɔ yèwàhnì-á mɛ pɔ n tɔkɔ ǹnɛ n kɔ̃ pé tyí, tɛ́ mɛ kélɛ n yah n
kɔ̃ pé tyí nɛ, pé à mɔ kũ kɔ̃.
16 Ǹtɛ páh kè yo pé tyí nɛ, kè náh n pɩ sɛ̃ pépi Wrome tãn wɛ̃kì sɔkɔ. Pé
náh wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛynɛ n mɔ kũnɛ n kɔ̃, nɛ́ pé náh wɛ̃kìlɛ à kɔ̃, à ǹ yo
yo tɛ̃ yo névye yȋ̋ yah, nónó-á tɔkɔ à kɔ̃.
17 Képah sɔkɔ, kénɛ no mɛ pɔ ànɛ̂ péwɔlɛ ásɔ̂ sɔkɔ. Péwɔ náh sɔ̏ mɛ ké
tyí nɛ pé tir mɛ̀ sah mo. Képah-á, ké dȋndal ńtɛ̃nɛ pé núkú yuku tukey
tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ nɛ pè pɔ kénɛ dɩ̋nɛ.
18 Péwɔ tɛ̃-á sɔ̏ mɛ n sɔ̃ nɛ, névye nónó-á tɔkɔ à kɔ̃, păh kɩ pɔ tyítúkúnȉ
ǹgbnɔ duke duke kwãh n pi nɛ, sépi-á à pɩ. Ǹtɛ păh pɔ, kè náh pɩ sɛ̃.
19 Păh mɛ pɔ yékɑ̂b yísyɔ́ ólɛ n pɩ ǹnɛ pé yɛ̃ngbɛ̃ Liyel wɛ̃kì tyí sɔkɔ ànɛ̂
Yesu yɔ́ tyí sɔkɔ nɛ̂-á lésɔ̃ ku, tɛ́ Pole tɔ̃ mɛ n yo nɛ, wăh mɛ min sɔkɔ.
20 Kăh pɩ sɛ̃, péwɔ náh sɔ̏ pȋ, páh nɛ yȋ mɛ̀ dùkù wah n pi sɔ̃. Képah
sɔkɔ, pé mɛ Pole piki yah nɛ, à se kɩ kyɩ Yerusalɛmɩ kwil, ǹ tukey kyɩ tuke
nɛ́npɔ́ nɩ?
21 Ǹtɛ Pole mɛ nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ ásɔ̂, pé tyi yah mó pɔ kyɩ
wah Wrome kwíltãm yɔ̏tɛ̃ Sesar tyí. Kăh pɩ sɛ̃, pé mɛ nɛ pè à dah mɔ sah
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ ǹ tɛ́kínmɔnɔ tyí Sesar tyí.
22 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Fɛsitusi tyí nɛ, péwɔ tɔ-á mɛ ké tyí nɛ dɩ̋ mɛ̀
pɔ ǹ tyi yăh pé noh. Képah tɛ̃nɛ, Fɛsitusi mɛ nɛ ńkɛ̃, ńsɔ̂ ńtɛ̃ ó sɔkɔ, wăh
kɩ pɔ ǹ tyi yăh à kɩ noh.
23 Dȋndallɛ, Akripa ànɛ̂ Berenisi pé mɔ wil yɔ̏tɔ̃rí flɔ sɔkɔ, tɛ́ sràsyíbí
yɔ̏tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ kwil nɛ́-ǹgbnɔ mɛ pé sɔ̏ tɛ̃, pè yuku tukey tùkè-ǹsah
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Fɛsitusi pè kɔ̃ pè pɔ Polelɛ.
24 Wăh pɔ, Fɛsitusi mɛ de wɛy sɔkɔ tɛ́ nɛ, yɔ̏tɛ̃ dɩ̋ Akripa, ǹmɔ ànɛ̂ nónó
pól-á mɛ pélɛ ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, pé pól-á mɛ dɩ̋ mɛ̀nɛ n yah kè. Nsyifunɔ tɔ́wû
pól-á pɔ wil pé tyí ǹ tyí sɔkɔ Yerusalɛmɩ, ànɛ̂ fɔ́ɔ́ ásɔ̂ tɔ sɔkɔ. Păh mɛ gbo
mɔ tũ nɛ, à náh yȋnɛ sàhnɔ́lɛ min sɔkɔ póllɛ.
25 Ǹtɛ péwɔ tɛ̃ wɔ náh tir yɔ́ wɛ ǹ tyípínì sɔkɔ, nɛ̂-á yȋnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ.
Tɛ́ wăh fyɔ̀ ǹ gblɔ̆y tyí dahbɩ Wrome kwíltãm yɔ̏tɛ̃ Sesar gbɔ̏, képah-á pé
nɛ, páh kɩ à tɛkɩ mɔ à kɔ̃.
26 Tɛ́ tir nɛ̂ tɛ̃ tɔ́tɔ́-á pé kɩ wãrkɩ, kɩ à tɛkɩ mɔ n pi Wrome kwíltãm yɔ̏tɛ̃
Sesar tyí, pé náh mɛ képah pȋ. Képah-á pé pɔ ǹnɛ pé tyí ànɛ̂ ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ

tyı́ ǹ wahlɛ yɔ̀tɛ̃ dı̃́ Akripa. Páh nɛ, pàh kı à piki yah tɛ, pé tɛ̃ wɛ tir yɔ́ wɛ
n wãrkı ǹ tyı́ sɔkɔ, pé à tɛkı n mɔ Sesar tyı́.
27 Péwɔ tɛ̃ tyı́ ké yah náh, à wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛy tɛkı mɔ Wrome kwı̃́ltãm
yɔ̀tɛ̃ tyı́, tɛ́ à náh mó tɔ̃ tɛ̃ tyi yah wɛ yo tɛkı mɔ ǹ tyı́, nónó yı̃n-á pè tɔkɔ
à kɔ̃.

26

Pole-á ǹ tyîpínì yãh sɔ̃ yɔ̀tɛ̃ dı̃́ Akripa tyı́

1 Képah sɔkɔ, yɔ̀tɛ̃ dı̃́ Akripa yo Pole tyı́ nɛ, wɛy-á mɛ ǹ tyı́, wǎh kı fɛ̃ ǹ
vyãh kɔ̃lı. Wǎh yo sɛ̃́, Pole mɛ ǹ gbɔ̀̃ yɔ̃, tɛ́ tyah ǹ vyãh kɔ̃lìnɔ́lɛ pé tyı́ nɛ
ńkɛ̃,
2-3 yɔ̀tɛ̃ dı̃́ Akripa, ǹmɔ-á pépi Nsyifunɔ tyı́dì póllɛ n pnɛ ànɛ̂ tyi nónó
yɔ̃-á pě yékâblɛ n pı. Képah-á, nìvìnì ǹgbɛ̃-á kélɛ péwɔ tyı́ kwɛynɛ, kı pé
vyãh kɔ̃lı tyi nópi pól sɔkɔ, Nsyifunɔ-á n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃ tyi nónó sɔkɔ. Páh
ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̌y yɛ, à mó noh pé tyı́.
4 À tɔkɔ pé kètɛ̃npìkì gbı̃́ dùkù tyı́, páh sɔ̀̃ mɛ pé minnɛ n pı dùkù nɛ̂nɛ
pé kwil tãn wrɔ́ ànɛ̂ Yerusalɛmı sɔkɔ, Nsyifunɔ pól-á képahlɛ n pnɛ.
5 Pǎh pélɛ n pnɛ di mónɔ́lɛ. Pàh kı mɛ ké tyı́, pǎh kı fɛ̃ pé kèdùkù yo
ńtɛ̃nɛ nɛ, Farisiyɛ̃ névye tı̀̃nkì sɔkɔ nɛy-á pélɛ, tı̀̃nkì nɛ̂ Liyel wɛ̃kì tyı́-á kah
tah.
6 Ǹtɛ Liyel-á ǹ vyãh tɔkɔ pé náh tãn tyı́ nɛ̂ tyı́ sɔkɔ, péwɔ gbɔ̀̃ sàhnɔ́-á
mɛ ké yɔ̃, képah yı̃n-á pélɛ tukey sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀.
7 Tɛ́ pépi yı̀kı̀nì gbɔ̃ninɔ́ gbɔ̀̃ sàhnɔ́-á mɛ ké yɔ̃ nɛ, kǎh kı n pı n dal n
mɔ n pi, tɛ́ mɛ gbah tɛ̃ à Liyellɛ n gbilki ké lékâh, ké gbı̀̃ntɔ̃. Képah yɔ̃ gbɔ̀̃
sàhnɔ́ yı̃n-á Nsyifunɔ tɔkɔ péwɔ kɔ̃ yɔ̀, yɔ̀tɛ̃ dı̃́ Akripa.
8 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ se pı, tɛ́ ké fɛ̃nsyinɔ tɔ̃ kah tah pé no Nsyifunɔ tyı́ nɛ,
Liyel-á lékyı̂lɛ n yilki n mɔ nı?
9 Péwɔ ńtɛ̃ tɔ-á sɔ̀̃ mɛ n sɔ̃ nɛ, páh yı̃nɛ pé tyi pól pı, pé Nasarɛtı kwil
Yesu yı̃n yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yah kɔ̃.
10 Sárká syínwı̀lkìpu yɔ̀tãm-á ké wɛ̃kìlɛ pé kɔ̃ tɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, páh Yesu yɔ̃
sɛ̃pú náhnáh tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Tɛ́ pàh sɔ̃ sɔ̀̃ pélɛ n ko n mɔ fyélɛ,
péwɔ kè fɛ̃ n syi. Képah-á pé pı Yerusalɛmı kwil.
11 Páh sɔ̀̃ mɛ n de n kɔ̃ pépi Nsyifunɔ Liyel ní-ńtẫn vì sɔkɔ, à Yesu yɔ̃
sɛ̃púlɛ n tɛ̃ n fɔ̃h, tɛ́ mɛ ké tyı́ nɛ pé pè kyı̃̀ mɔ, pè Yesu yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yal mɔ.
Tɛ́ pé fɔkɔ vyẫhnkàhnmɔnɔ tɛ̃ tyı́ pélɛ, páh ńkɛ̃nɛ pé nyáh sɔ̃ ǹ kyı pélɛ n
fɔ̃h kwlókáhkínɔ tɔ sɔkɔ.
12 Sɛ̃́-á sɔ̃ yɔ́lɛ, sárká syínwı̀lkìpu yɔ̀tãm mɛ tɛ̃nwɛnɔ ànɛ̂ wɛ̃kìlɛ pé kɔ̃,
pé yuku à n yuku Daması kwil.
13 Ǹkɛ̃, yɔ̀tɛ̃ dı̃́ Akripa, páh sɔ̀̃ mɛ wɛ̃kì yɔ̃ gbı̀̃ntɔ̃ pɔ̃lɛ, tɛ́ mɛ kyɔ̀o yɔ́ wɛ
kè wil yı̃̂nyɔ̃, nɛ̂-á piki kal gbı̃nɛ, à pɔ kwɛ péwɔ ànɛ̂ pé wɛ̃kì kɔ́mû yɔ̃ pěrr,
à pé mɔ gbı̃.
14 Képah tɛ̃nɛ, pé pól syıkılı sétáh tɛ́ péwɔ mɛ yı̃́npɔ̃ yɔ́ noh kè mɛ n yo
pé tyı́ Yebre wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pı tɛ́ á ńnɛ n fɔ̃h sɛ̃́?
Ǹgbɔ̌ gbɔ̀̃ nɛ̂-à yahle náh vı̀̃nɔ́lɛ, képah ye n kwɔ dɛ́!»
15 Kǎh pı sɛ̃́, pé mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nı, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? À mɛ yo pé tyı́
nɛ: «Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fɔ̃h.

16 Ǹtɛ yuku n yĩn á gbyȇh yõ. Máh ń gblɔ̃yne ǹ wɛ̃kɩ tir nȇ yĩnnɛ, képah
wɛ yɔ̀: Mé nɛ á pɩ ń tɔ̃ ̀npɩlɛ. Sɔ̃-á á wɛ ńnɛ yɔ̀, á kɩ kélɛ n yah n yo n kɔ̃, à
tahlɩ tyi nónó tɔ-á mé kɩ pɔ ǹ wɛ̃kɩ n pi náhlɛ.
17 Mé kɩ ǹ pwah mɔ wilki Nsyifunɔ ànȇ kwlókáhkínɔ névye gbɔ̃ ̀, pépi
nónó tyí-á mé n tɛkɩ n mɔ álɛ.
18 Mé álɛ n tɛkɩ n mɔ pé tyí nɛ, á kyɩ pé yĩ ́ yɩkɩ, pè kɔ̃ pè wil fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ
pè pɔ kyòo yah. Pè mó wil sétȁn yɔ̃ ̀tɛ̃ yɔ̃rɩ sɔkɔ pè pɔ Liyel tyí, pé tyipêl
kɔ̃ sè yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, pè mó kyɩ tɛ̃-ǹsah wɛ Liyel wɛ̃npì wrɔ́, nónó-á mɛ Liyel
tyí yõ ńmɔ yõ sɛ̃ ́nɔ́ yĩnnɛ.»
19 Pole-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ, à ǹ syɩ yo Akripa tyí nɛ ńkɛ̃ ́, yɔ̃ ̀tɛ̃
dĩ ́, páh tyi nónó noh, tɛ́ tyi nónó wɛ wɛ̃kínɔ́ mè sɔkɔ nȇ-á n wil Liyel tyí,
pé náh yahle sé pínɔ́lɛ.
20 Tɛ́ Damasɩ tãn ǹgbò tyí-á pé yo sélɛ. Képah náh, pé mɛ sè yo
Yerusalɛmɩ tãn tyí, ànȇ Nsyude gbɛ̃nyah tãn póllɛ, à tahlɩ kwlo kwlo tɛ́lɔ́
tyí. Páh kè yo pé pól tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mó Liyel wɛ̃kì tɛ̃. Ǹkɛ̃ ́, pè
tyipéplɔlɛ n pɩ, nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ gbɩ yõ, pé nnɔ-á vi mɔ.
21 Tɛ́ képah yõ sɔkɔ-á Nsyifunɔ tɛ̃ pélɛ, gbĩ ́ nȇ-á sɔ̃ ̀ pé mɛ Liyel ní-ńsah
gbô sɔkɔ. Pǎh sɔ̃ ̀ mɛ n yah n kɔ̃ pé kònmɔ-ńsahlɛ.
22 Ǹtɛ Liyel yòhnìnmɔnɔ gbɔ̃ ̀ yõ, páh mɛ min sɔkɔ à pɔ syɩ kwɛy tyí.
Tɛ́ páh tɔ̃ ásɔ̃ ̂ sɔkɔ yɔ̀, gblɔ yo yĩnnɛ tahbɩ ànȇ yãm tãn tyí. Liyel tɛ̃ntɔ̃ ̀
syinyopu ànȇ Moyisi-á tyi nónó tyí yo nɛ, sǎh kɩ pɔ n pɩ n pi, pé náh tir yɔ́
ńtɛ̃ yo kah mɔ sépi yõ, sépi nónó-á yo nɛ ńkɛ̃ ́:
23 Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɩ yèvyãhrɩ pɩ kɩ ku. Tɛ́ ǹmɔ-á kɩ n pɩ n pi
nɛ́gbennɛ, kɩ yilki mɔ lékyî sɔkɔ. Wǎh kɩ pɔ pwáhnmɔnɔ tyí yo wah kyòo
pépi Nsyifunɔ tyí ànȇ névye tɛ́lɔ́ tyí.
24 Tɛ́ Pole-á mɛ ǹ tyi yah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃ mɛ ǹ vyãhlɛ n kɔ̃lɩ, Fɛsitusi wɛkɩ
páhpáh ǹ yõ nɛ ńkɛ̃ ́, ǹ yɔ̃ ̀gbèkè náh mɛ, ǹ kǎrn pínɔ́ képékè-á ǹ yɔ̃ ̀gbèkè
yuku.
25 Ǹtɛ Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃ ́, yɔ̃ ̀tɛ̃ pèpɛy, pé yɔ̃ ̀gbèkè náh yuku dɛ́! Gblɔ
ànȇ yèsrey wɛlɔ ó kɔ́kɔ́-á pé n wɛkɩ.
26 Ǹkɛ̃ ́, tyi nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pɩ sètȉn sɔ̃ ̀ sɔkɔ, pé sɛ̃ ́nɔ́-á mɛ ké yõ nɛ,
yɔ̃ ̀tɛ̃ dĩ ́ Akripa ńtɛ̃ pĩ ́nɔ́-á mɛ sé sɔkɔ dò. Képah-á, pé kɔ̃ pé kélɛ n yo n dal
n mɔ ǹ yah sɔkɔ nìsãhlɛ.
27 Ǹtɛ yɔ̃ ̀tɛ̃ dĩ ́ Akripa, à kó sɛ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃ ̀ syinyopu wɛlɔ yõ nɩ? Péwɔ tɛ̃-á
pĩ nɛ wǎh sɛ̃ sé yõ.
28 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Pole tyí nɛ, kàh náh kɩ nɛ pé mo kwéy, wǎh
náhkɩ núkú péwɔ vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃ ́-òlɛ.*
29 Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, kàh kɩ se pɩ núkúnúkú ò, kàh kɩ se mo ò, péwɔ
tɛ̃-á mɛ Liyellɛ n ni nɛ, kè káh yĩn ǹmɔ ńtɛ̃ ó tyí, ńkɛ̃ ́ nónó pól tɔ-á mɛ pé
wɛlɔlɛ n nohnɩ kwɛynɛ yɔ̀, pé pól pɩ péwɔ tyí kɔ̃lɛ, Yesu yõ sɛ̃ ́púlɛ, tɛ́ kârn
wɔ káh mɔ pépi tyí.
30 Képah náh, yɔ̃ ̀tɛ̃ dĩ ́ Akripa yuku, ànȇ gbɛ̃nyah yah tɛ̃ ́-ò dĩ ́ Fɛsitusilɛ,
ànȇ Berenisilɛ, à tahlɩ nónó pól-á sɔ̃ ̀ mɛ kɔ̃ ́ntɛ̃nɔ́lɛ pélɛ.
31 Ǹtɛ pǎh wil, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, dĩ ́ mè náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ, nȇ-á yĩnɛ
ǹ kònmɔnɔlɛ, képah náh pɩ, ǹ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

---

* **26:28** 26.28 - Wrɔ́ mè sɔkɔ, névye sɔ̃nɔ mɛ sé tyí tyilɛ. Túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ, kɔ̃ ́ ye Akripa Polelɛ n ko. Túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ mó, Pole wɛy ǹ nɩ tɛ̃.

32 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Fɛsitusi tyí nɛ, dǐ́ mɛ̀ à sȍ mɛ ǹ tukey tyí
dáhbí-ńkɛ̃̀nɛ Wrome kwíltãm yȍtɛ̃̀ Sesar gbȍ sɔkɔ, wǎh yĩ̌nɛ fĩ́nmɔnɔlɛ.

27

Fɛsitusi nɛ pè sɔkɔ Polelɛ Wrome kwil

1 Képah sɔkɔ, kǎh pɔ sah núkú yõ nɛ, áyáh kɩ yuku n pi Wrome kwíltãm
yȍtɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Sesar tyí Yitalɩ gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, pè mɛ Pole ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
névye yísyɔ́ dahbɩ sràsyíbí yȍtɛ̃̀ yɔ́ gbȍ, nɛ à sɔkɔ álɛ. Dǐ́ mɛ̀ yĩ̌n ye sȍ
Nsyulyusilɛ. Ǹmɔ ye sȍ Wrome tãn sràsyíbí tĩ̏nkì yɔ́ yȍtɛ̃̀nɛ nɛ̂-á pè n ye
Wokustilɛ.
2 Képah tɛ̃̌nɛ, á de Adramiti kwil krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, à sɔkɔ. Krótókè
mɛ̀ kɩ sȍ n syɔ̃ n pi Asi gbɛ̃̌nyah krótónè yĩ̌n-ńtã̂n sɔkɔ. Arisitarkɩ sȍ mɛ
álɛ, nɛ̂-á n wil Masedonɩ gbɛ̃̌nyah kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Tesalonikilɛ.
3 Ké dĩ̌ndallɛ, á kyɩ de Sidõ kwil. Ǹtɛ Nsyulyusi sȍ mɛ Pole tɛ̃́nɔ́ plɛ. Kǎh
pɩ sɛ̃́, à wɛ̃̌kìlɛ Pole kɔ̃ nɛ, à kyɩ yah ǹ kódíbí tyí, pè kɔ̃ pè à wɛ n yohnɩ n
mɔ.
4 Képah náh, áyáh yal nɛ́npɔ́, yã̌hkí sȍ mɛ álɛ n fwo. Kǎh pɩ sɛ̃́, á syɔ̃
gbɛ̃̌nyah yɔ́ gbɔ̀pɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Képah sȍ mɛ yã̌hkí yah
kõ sah á tyí kwéy.
5 Tɛ́ yɔ̃ sɔkɔ pnɛ yɔ sɔkɔ, à syɔ̃ Silisi gbɛ̃̌nyah ànɛ̂ Pãnfili gbɛ̃̌nyah gbɔ̀pɔ,
à kyɩ tiki Mira kwil, Lisi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.
6 Áyáh mɛ nɛ́npɔ́, Wrome tãn sràsyíbí yȍtɛ̃̀ mɛ Alɛkisãdri kwil krótókè
ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ, nɛ̂-á kɩ sȍ n yuku n pi Yitalɩ* gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Á mɛ á dah mɔ
képah sɔkɔ.
7 Á sèpĩ̏n náhnáh pɩ, tɛ́ á náh sȍ mɛ fɛ̃ n to súú. Á yèvyãhrɩ kah pɩ, tɛ́
pyɛ̌ yĩni tɛ̃ Knidi kwil dɛ́-ńsahlɛ yúkɛy. Ǹtɛ yã̌hkí-á sȍ mɛ álɛ n fwo nɛ́npɔ́
tĩ̏n yúkúnɔ́lɛ sɛ̃́, gbɛ̃̌nyah nɛ̂-á pè n ye Krɛtɩlɛ pnɛ yɔ nɩyɔ̃́, á syɔ̃ képah
dónmɔ-ńsah yɔ́ gbɔ̀pɔ pè n ye Salmonenɛ. Nɛ́npɔ́ sȍ mɛ yã̌hkí yah kõ sah
á tyí kwéy.
8 Á yèvyãhrɩ pɩ nɛ́npɔ́ sɔ́kɔ́-ńsah sɔkɔ, à kyɩ yĩni tɛ̃ Krɛtɩ fĩ́ yɔ́ sɔkɔ pè n
ye Krótónè yĩ̌n-ńsah pèpɛynɛ. Lasɩ kwil mɛ nɛ́npɔ́ tnɔ̂.
9 Légbĩ̌nɛ, wrɔ́ náhnáh sȍ mɛ sɔkɔ tɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ fílsȁhkì sȍ níkì tɛ̃ gbĩ́-á
sȍ mɛ sɔkɔ tɛ sɛ̃́, yã̌hkí sȍ mɛ kõ. Kǎh pɩ sɛ̃́, krótókè tónɔ́ sȍ mɛ pɩ dlolɛ.
Képah ye, Pole mɛ ké gbáhdyâh di pé tyí nɛ,
10 pé kódíbí, péwɔ-á kè wɛ tɛ nɛ, krótókè tónɔ́ náh tɔ̃ fɛ̃ n yɔ̃ n sɔkɔ n
pi, nɛ́ dlo náh wɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ kè náh n yĩn n pi krótókè ànɛ̂ ké sɔkɔ vyɔ́
yíkínɔ́ képékè ó tyí dɛ́, pépi tɔ min-á kɩ n syah n wũ ké sɔkɔ.
11 Ǹtɛ sràsyíbí yȍtɛ̃̀ dǐ́ sȍ mɛ sɛ̃ krótókè tó-ò dǐ́ ànɛ̂ ké yȍtɛ̃̀ wɛy yõ sɔkɔ,
à kal Pole tyílɛ.
12 Tɛ́ Krɛtɩ gbɛ̃̌nyah krótónè yĩ̌n-ńsah mɛ̀ náh sȍ mɛ plɛ kwɔ̀vɩrɩ gbĩ̌nɛ.
Képah ye, névye kan sȍ mɛ ké tyí nɛ, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, pé yĩni tɛ̃ ké
krótónè yĩ̌n-ńsah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Fenikisilɛ, pé kyɩ kwɔ̀vɩrɩ gbĩ́ pɩ nɛ́npɔ́.
Nɛ́npɔ́ sȍ mɛ Krɛtɩ gbĩ̏yiki tĩ̏nnɛ.

Yã̌hpékè yɔ́ kȍnɔ́lɛ pnɛ yɔ sɔkɔ

* **27:6** 27.6 - Yitalɩ gbɛ̃̌nyah sɔkɔ ye Wrome kwillɛ.

13 Képah sɔkɔ, yə̃́hkí yɔ́ tyah n kõ n wil fálfál yɔ nıyɔ̃́ tı̃̀nnɛ. Képah tɛ̃nɛ,
pè sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ páh nɛ̂ yah tɔkɔ, kăh kı fɛ̃ pı, tɛ́ mɛ krótókè yĩn mɔ
mɔ vyɔ́ngbílkı̀ dɔkɔ mɔ, krótókè kõ kè tyah n sɔkɔ, à kyı tɔrı sɔkɔ Krɛtı
gbɛ̃nyah gbɔ̀pɔlɛ.
14 Dǒ kwéy, yə̃́hpékè yɔ́ kõ wil ymɔ yõ à tiki pɔ mı á sɔkɔ. Yə̃́hkí mè yĩn
ye sɔ̃̀ Yerakilõnɛ.
15 Kè pɔ á krótókè tɔkɔ n yuku gbɛ̃ntɛ̃náhlɛ, á náh tɛ̃ wɛ ké yah kõ. Á mɛ
á gblɔ̌y fin mɔ kè kõ.
16 Kè kyı sɔkɔ álɛ gbɛ̃nyahpír yɔ́ tnɔ̂ pè n ye Kodalɛ, pnɛ yɔ nıyɔ̃́. Kénɛ
gbɛ̃nyah sɔ̃̀ mɛ yə̃́hkí yah kõ sah á tyí kwéy. Kăh pı sɛ̃́, krótópír nɛ̂-á sɔ̃̀
mɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ krótókè ǹgbɛ̃ tyí, á gbah tɛ̃, à képah wɛ yɔrı dah mɔ
ké sɔkɔ yèvyãhrılɛ.
17 Ké dáhnmɔntɛnɔ náh, á mnɔlɛ krótókè ǹgbɛ̃ pukubi kore vi nɛ kè káh
kwɔkı. Tɛ́ tíkí-á sɔ̃̀ mɛ á tɛ̃ nɛ á káh kyı n nir Libi gbɛ̃nyah sèmı̀yə̃́hrí sɔkɔ
sɛ̃́, képah ye á krótókè yɔ̃̀tah flɔ kũ, sépi nónó gbɔ̃̀ yõ-á ńkɛ̃́nɛ yə̃́hkí kélɛ n
tu n mɔ súú, tɛ́ mɛ á gblɔ̌y fin mɔ yə̃́hkí kõ kè n yuku álɛ.
18 Dĩndallɛ, yə̃́hkí sɔ̃̀ mɛ yõ sɔkɔ álɛ n kah fwo sɛ̃́, kăh pı sɛ̃́, pè krótókè
tɔ́kɔ́bí wilki min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ.
19 Sèpı̃̀n tɔ̃-ò sõlɛ, krótókè tópú tɔ mɛ ké tɔ̃̀npı̀vyɔ́ túkù wilki ké sɔkɔ, à
min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ pé gblɔ̌y.
20 Kè sɔ̃̀ mɛ pı sèpı̃̀n náhnáhlɛ, tɛ́ á náh gbĩ wɛ yah yı̃́nɛ, képah náh pı,
ńwɔ̃ kèpyelɛ. Yə̃́hkí sɔ̃̀ mɛ peke tɛ̃ sɛ̃́, fɔ́ɔ́ á náh tõ mɛ pɔ n sõ nɛ, áyáh kı
pwah.
21 Kăh pı sɛ̃́, á sɔ̃̀ mɛ sèpı̃̀n náhnáh pı yõke yɔ̃́-ńkɛ̃́nɛ. Képah sɔkɔ, Pole
mɛ yuku yĩn no pól nıyɔ̃́, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, pé kódíbí, păh sɔ̃̀ yĩnɛ pè sah péwɔ
yóré yõ, pé mó wũ Krɛtı gbɛ̃nyah. Képah-à sɔ̃̀ mɛ pı, páh dlo nónó gbal,
ànɛ̂ yíkínɔ́ nónó-á pı pé tyí yɔ̀, sè náh náhkı pé yĩni n tɛ̃ n pi dò!
22 Ǹtɛ núkúnúkú, páh kélɛ n yah n kõ pé tyí nɛ, pè pé nı syãh, ńkɛ̃́ ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh yĩ n pi à wil krótókè tyí sɔkɔ.
23 Ǹkɛ̃́, Liyel nɛ̂ tyí yõ-á péwɔlɛ pé tɔ̃̀lɛ n pı ǹ tyí, ǹmɔ yı̃̂nyõ tɔ̃̀npı yɔ́-á
wil pé yah lékə̃̂h mè sɔkɔ,
24 tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Káh tíkí pı, Pole! Á kı n yĩn n pi Wrome kwíltãm
yɔ̃̀tɛ̃ Sesar yah sɔkɔ, kı á yɔ̃́tyí yo ǹ tyí. Tɛ́ névye nónó pól-á mɛ n yuku
álɛ krótókè sɔkɔ, áwɔ gbɔ̃̀ yõ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh n yĩ n pi.»
25 Képah-á, péwɔ Pole sɛ̃́nɔ́-á mɛ Liyel yõ nɛ, kăh kı n pı n pi sɔ̃-á ǹ yı̃̂nyõ
tɔ̃̀npı yo kélɛ pé tyí. Képah-á, pè pé nı syãh pé kódíbí.
26 Ǹtɛ krótókè tɛ̃ wɔ-á kı kyı n yıkı n pi pé tyí yɔ nıyɔ̃́ kwil yɔ́ sɔkɔ dɛ́!
27 Légbı̃́nɛ, yə̃́hkí sɔ̃̀ mɛ yõ sɔkɔ álɛ n fwo n yuku sɛ̃́ pnɛ yɔ yõ, nɛ̂-á pè
n ye Mediteranınɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syı ké sèpı̃̀n gbɔ̃nyə̃́h-ò sõ lékə̃̂h tyí. Tɛ́ lénı
mɔ́nɔ́ wrɔ́ sɔkɔ, krótókè tópú sɔ̃̀ kè sõ nɛ, áyáh mɛ de n tɛ kènkwə̃̀h yõlɛ,
28 tɛ́ yɔ́ntı̂ sãh sãh kwâh min dah mɔ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè wɛ ké súkúlínɔ́ mɛ
mɛ́tɛ́rnɔ́ yõgbãm pɔ́ kwărninɔlɛ. Áyáh yuku yahlɛ kwéy, pè tõ kè min dah
mɔ, tɛ́ kè wɛ ké súkúlínɔ́ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ túkúrí pɔ́ kwărtɔ̃nɔlɛ.
29 Pè sɔ̃̀ mɛ tíkílɛ n pı nɛ, krótókè káh pɔ kyı syı dyɛ̂h yísyɔ́ tyí, kè yıkı.
Képah ye, pè krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbı̂l ǹyɛ̂h dah mɔ krótókè náh tı̃̀nnɛ,
tɛ́ mɛ tyah dálnɔ́ ólɛ n dɛkı.

30 Ǹtɛ krótókè tópú sȍ mɛ n yah n kɔ̃ tó-ńsahlɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, pè krótópír
tiki mɔ yɔ yõ, tɛ́ nɛ páh nɛ pé krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbȋl dah mɔ krótókè
yah tȉnnɛ.
31 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yo sràsyíbí ànɛ̂ pé yȍtɛ̃ dɩ̋ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, díbí nɔ́pi-à
kɩ wű-ńkɛ̃̋nɛ krótókè sɔkɔ, pépi náh tɛ̃ wɛ n pwah n pi dɛ́!
32 Képah sɔkɔ, mnɔ nónó-á sȍ tɛ̃ sah krótópírlɛ, sràsyíbí núkú sépi kɔ̃lɩ
mɔ kè kɔ̃ kè sɔkɔ.
33 Képah náh, tyah-á pópó n dal, Pole kè yah kɔ̃ no pól tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, pè
yõke yõ. Á nɛ ńkɛ̃́, ké sèpȉn gbɔ̃nyǻh-ò-á kwɛynɛ yɔ̀, pé yáh-ńsah mɛ tyɛ tɛ̃
pópó, pè náh mɛ fɛ̃ yõkelɛ n yõ.
34 Ǹtɛ yõke vyãh-á mó tɔ̃ mɛ pé min pwáhnɔ́ tyɩ́ sɔkɔ. Képah-á, páh kélɛ
n yah n kɔ̃ pé tyɩ́ nɛ, pè yõke yõ. Ǹkɛ̃́, pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ yȍyén pɔ́ núkú
fyé náh n mɔ n pu n pi.
35 Képah yóntɛnɔ náh, Pole búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyɩ́ no pól yɩ̋ yah, tɛ́
kè kwɔ à tyah n tah.
36 Képah sɔkɔ, no pól nɩ sũ, pé tɔ mɛ yõke yõ.
37 Névye nónó-á sȍ mɛ krótókè mɛ̀ sɔkɔ, á pól sȍ mɛ nɛ́pȋ lègbãm tikitɔ̃ní
pɔ́ gbãm pɔ́ kénúkòlɛ (276).
38 Á pól-á yõ tɔ̃ tɛ gbɩ̋ nɛ̂nɛ, á sèmukɔ wilki min dah mɔ yɔ sɔkɔ krótókè
kɔ̃ kè pɩ fáhfáh.

Krótókè tyɩ́ yíkínɔ́lɛ pnɛ yɔ sɔkɔ

39 Képah tɛ̃́nɛ, tyah-á pɔ dal krótókè tópú náh sȍ mɛ kènkwȁh yõ yah pĩ.
Păh pɔ yɔ kéngbárkì yɔ́ kyɔmɩ wɛ, nɛ́npɔ́ mɛ wɛ́nyɩ̋n-ńsahlɛ, pè nɛ páh kɩ
yuku yah nɛ́npɔ́ krótókèlɛ, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi.
40 Képah sɔkɔ, pè krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbȋl dɛ mɔ sè kɔ̃ sè wũ pnɛ yɔ
sɔkɔ. Tɛ́ núkú yɔ̃ sɔkɔ krótókè yah tɛ̃ tɛ̃ yɩ̃ tɔ wah mɔ, ké yah tɛ̃ yĩnnɛ. Tɛ́
mɛ fwɔ toh yȋnyõ, krótókè yah tȉnnɛ, yǻhkí kɔ̃ kè kélɛ n tu n mɔ, tɛ́ pé yah
mɔ à yɔ kéngbárkì mɛ̀nɛ n yĩkɩ.
41 Ǹtɛ pè kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́ntáh sèmȉyǻhrí fĩi yɔ́ tyɩ́, à nir ké sɔkɔ. Krótókè
yah tȉn sȍ mɛ kyɩ di sèmȉyǻhrí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè náh mɛ fɛ̃ n yike, tɛ́ níkwȋl mɛ
ké náh tȉnnɛ n mɩ n kwɔkɩ n pɔ.
42 Képah sɔkɔ, sràsyíbí sȍ mɛ n yah n kɔ̃ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye kònmɔ-
ńsahlɛ. Tíkí sȍ mɛ pè tɛ̃ nɛ, pè káh pɔ n yɔ̃ n wil n to n pwah.
43 Ǹtɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ dɩ̋-á sȍ mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé Pole pwah mɔ sɛ̃́, à pè yĩni
mɔ képah pínɔ́lɛ. Tɛ́ nɛ, yɔ yɔ̃npnɛ̀pu ǹgbò yɔkɔ de yɔ sɔkɔ, pè kènkwȁh
yõlɛ n yĩkɩ.
44 Tɛ́ mɛ nɛ, no tɛ́lɔ́ sésárnɔ tɔkɔ, képah náh pɩ, krótókè kwɔ́kínɔ́lɛ, pè
dɔkɔ sépi yõ, pè nɛ n yɔ̃ n yuku. Sɛ̃́ ye kè pɩ, tɛ́ no pól yĩni tɛ̃ kènkwȁh yõ
sɔkɔ krómkróm pé vyelɛ.

28

Pole-á nɛ̂ pɩ gbɛ̃̋nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Maltɩlɛ, pnɛ yɔ nɩyő

1 Képah sɔkɔ, áyáh pwah sɛ̃́, á kè noh nɛ pnɛ yɔ nɩyő gbɛ̃nyah mɛ̀ yĩn-á
Maltɩlɛ.
2 Kénɛ kwil tãn mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃ yɩ̃̋ pallɛ. Tɛ́ pȕ-á sȍ mɛ n pɩ, tɛ́ vɩrɩ mɛ n
pɩ sɛ̃́, pè mɛ nyàh mɔ tĩi á pól kɔ̃ á mɛ tuke mɔ tɛ̃ n wnɛ.

3 Képah sɔkɔ, Pole-á kyɩ lésɔ́pî kwel nɛ pé pɔ mɔ nyàh sɔkɔ, nyàh swɔ̀ɔ̀-á kyɩ sé tyí, wáhnpo yɔ́ wil sé sɔkɔ à Pole kõ, fɔ́ɔ́ à toh mɔ ǹ gbɔ̃̀ tyí.
4 Kwil mɛ̀ tãn-á wahy wɛ tóhnmɔnɔlɛ ǹ gbɔ̃̀ tyí sɛ̃́, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ké sɔkɔ póllɛ, dɩ̃́ mɛ̀-á nɛ́kókè mɔ yah. Wăh sénsɔ̃ pwah pnɛ yɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ ó, ǹtɛ pépi sétõ nɛ̂-á gbɩlɛ n wah, képah tɛ̃ wɔ náh à sah n pi min sɔkɔ dɛ́!
5 Képah sɔkɔ, Pole wahy mɛ̀ mir dah mɔ nyàh sɔkɔ. Tɛ́ syɛ̃́hɛ̃́h kwéy ńtɛ̃ náh kyɩ Pole wil tyí.
6 Tɛ́ kwil tãn sɔ̃̀ mɛ syíkíntɛ̃nɔ́lɛ n pɩ nɛ, dǒ páh kɩ à wɛ à kɩ mɛ tyah n sɛ̃́, képah náh pɩ, kɩ syɩkɩ n ku n pi nɛ́npɔ́ swɔ. Ǹtɛ păh képah syɩkɩ tɛ̃ wrɛ́tɛ́tɛ́, pè pɔ pɩ̃́ nɛ, pèkè yɔ́ ńtɛ̃ náh à nɔ n pi. Kăh pɩ sɛ̃́, pè pé vyɛ̃y vi à tyah n yo nɛ, tɔ̃̀ yɔ́-á ǹnɛ.
7 Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀ álɛ, fɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ tnɔ̂, nɛ̂-á pnɛ yɔ nɩyɔ̃́ gbɛ̃nyah mɛ̀ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyílɛ. Kénɛ dɩ̃́ yĩn ye sɔ̃̀ Publiyusilɛ. Ǹmɔ mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃ pallɛ ǹ kódíbí sɔ̃́, tɛ́ á kõ á twah ǹ tyí à sèpɩ̃̀n tɔ̃́nì pɩ.
8 Tɛ́ kénɛ dɩ̃́ sú sɔ̃̀ mɛ yam pɛ̀kì yõ. Ǹ wil sɔ̃̀ mɛ vyãh, tɛ́ ǹ fɔkɔ tɔ mɛ kye. Képah tɛ̃nɛ, Pole mɛ kyɩ yah ǹ tyí, tɛ́ ǹ gbɛ̃̀n sah ǹ yõ à Liyel ni ǹ tyí, à à dɛ mɔ.
9 Képah náh, kénɛ kwil yámpú tɛ́lɔ́ tɔ mɛ pɔ Pole tyí, tɛ́ pɔ dɛ́nmɔnɔ wɛ.
10 Kăh pɩ sɛ̃́, á yõ yɔ̃ nɛ́npɔ́ sɔkɔ kègbɩlɛ. Tɛ́ áyáh pɔ n tyah sɔ́kɔ́nɔ́lɛ, yɩ̂ nónó yétɔ̃̂-á sɔ̃̀ mɛ á tɛ̃, pè sé póllɛ á kɔ̃.

Pole yɩ̃̂nîntɛ̃nɔlɛ Wrome kwil

11 Képah náh, ńwɔ̃̂lɔ́ tɔ̃́nɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, á mɛ de sɔkɔ Alɛkisãdri kwil krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ yĩn-á kèǹìǹìnɛ. Képah sɔ̃̀ mɛ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́ tyɛ́nɔ́ syɩkɩ tɛ̃ Maltɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ.
12 Ńyáh kyɩ yĩni tɛ̃ Sirakusi kwil, á tɛ̃ nɛ́npɔ́ à sèpɩ̃̀n tɔ̃́nì pɩ.
13 Ńyáh yal nɛ́npɔ́, à tyah n tɔrɩ n yuku krótókèlɛ yɔ vyãh tyí, pópó à kyɩ de Wregbyo kwil. Ké dĩndallɛ, yɑ̃́hkí kõ wil á náh tɩ̃̀nnɛ à pɔ. Kăh pɩ sɛ̃́, sèpɩ̃̀n nínì wrɔ́, á yĩni tɛ̃ Pusɔlɩ kwil, tɛ́ wil krótókè sɔkɔ.
14 Ńyáh kyɩ nɛ́npɔ́, á kyɩ Yesu yõ sɛ̃́pú yísyɔ́ wɛ. Pépi mɛ á ni, á kõ á wũ à sèpɩ̃̀n kwărninɔ pɩ pé tyí. Képah náh, á sɔkɔ Wrome kwil.
15 Tɛ́ Wrome kwil Yesu yõ sɛ̃́pú-á fyɔ̀ á pɩ̃̀nɔ́ noh, pé túkù pɔ á yohnɩ, fɔ́ɔ́ Apyusi yòhntàhkì sɔkɔ; pé túkù mó pɔ á yohnɩ fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Nɛ́pân twáh-ńtɑ̃̂n tɔ̃́nìnɛ. Pole-á fyɔ̀ pè wɛ sɛ̃́, à wɛkɩ Liyel tyí, ànɛ̂ ǹ nɩ sũ.
16 Képah tɛ̃nɛ, áyáh yĩni tɛ̃ Wrome kwil, pè ké wɛ̃kìlɛ Pole kɔ̃ à kyɩ tɛ̃ ǹ tyí wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ sràsyí yɔ́ kɔ̃ à ǹnɛ n kyɔmɩ.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Wrome kwil

17 Képah sɔkɔ, sèpɩ̃̀n tɔ̃́nì-á sɔkɔ, Pole Nsyifunɔ yah tãm ye ǹ tɩ̃̀nnɛ. Păh pɔ tuke mɔ, à yo pé tyí nɛ, pé no, pé náh sénsɔ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ de pé no Nsyifunɔ tyí, pé náh pé náh tãn wɑ̃̀l dêl pɩ, ǹtɛ pè pé tɛ̃ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ pé dahbɩ Wrome tãn gbɔ̃̀ sɔkɔ.
18 Ǹtɛ Wrome tãn-á pé piki yah tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè náh pé tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, nɛ̂ yĩn-á pé yĩnɛ pé ko mɔ. Kăh pɩ sɛ̃́, pè mɛ nɛ páh pélɛ n fĩn n mɔ.

[19] Té Nsyifunɔ mɛ képah yahle. Képah-á, pé gbȍ yı̋ı̋ náh, pé mɛ pé gblǒy
tyí dahbı Wrome kwı́ltãm yȍtɛ̃ Sesar gbȍ. Ńkɛ̃, tɔ́kɔ́nkɔ̃nɔ tɛ̃ wɔ náh pé nɛ
pé tɔkɔ pé no Nsyifunɔ kɔ̃ dɛ́!
[20] Képah yı̃n-á pé kɔ̃ pé kè yah kɔ̃ nɛ, pé pè wɛ, pé mó yẫhkì yãh pélɛ.
Yisrayel tãn gbȍ sàhnɔ́-á mɛ pwáhnmɔ-ò nê yõ, ǹmɔ yı̃n-á kârn nɔ́pilɛ
mɔ́nɔ́lɛ péwɔ gbẫn sɔkɔ yɔ̀.
[21] Képah sɔkɔ, pè mɛ yo Pole tyí nɛ, sɛ́bɛ́y yɔ́ ńtɛ̃ náh wil Nsyude gbɛ̃nyah,
à pɔ pépi tyí ǹmɔ Pole tyí sɔkɔ. Pé no Nsyifunɔ sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh mó tɔ̃ wil
nɛ́npɔ́, à pɔ tir yɔ́ yo pé tyí ǹ tyí sɔkɔ, képah náh pı, à ǹ yı̃́po yo pépi tyí.
[22] Ǹtɛ pépi-á pı̃ nɛ, wɛ̃kì nê sɔkɔ-á ǹnɛ, pǎh mɛ kélɛ n fwo ywɔ̃ ywɔ̃ pól
sɔkɔ. Képah-á, ǹmɔ sɔ̃nɔ-á nênɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé kè noh ǹ vyãh sɔkɔ.
[23] Képah tɛ̃nɛ, pè mɛ wɛ̃ wɛ́nɔ́ yòh mɔ wɛ̃ tyí Polelɛ.
Lésõ-á pɔ nɔ, wãn tɔ̃ mɔ pé wı̃lnɔ́ yõ, à pɔ Pole tyí ǹ twáhntɛ̃-ǹsah sɔkɔ.
Ȁ mɛ tyah à Liyel tɔ̃rí tyílɛ n yo n wah pé tyí, à tɔkɔ séngbɔ̃́ tyí, pópó à pɔ
nɔ ńvı̃́ tyí. Ȁ sȍ mɛ de Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ ànê Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu wɛlɔ
sɔkɔ, à Yesu tyílɛ n yo pé tyí nɛ, pè kè fɛ̃ syi.
[24] Képah sɔkɔ, túkù ǹ tyi yónɔ́ fɛ̃ syi, ǹtɛ túkù mó sè yahle.
[25] Ǹtɛ pǎh tɛ̃ wɛkı sah kwlɔ núkú yõ, té n karkı gbı̃́ nênɛ, Pole tɔ̃ tyínúkú
yɔ́ yo pé tyí nɛ, gbı-á Liyel Mirki wɛy mènɛ, nê-á lésõ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò
Yesayi yo pé náh tãn tyí nɛ ńkɛ̃:
[26-27] «Kùkùtǎhkì mɛ de no nɔ́pi nnɔ sɔkɔ.
Pè mɛ pé níkílɔ́ tah tũ,
té pé yı̃́ vike sah;
nɛ ńkɛ̃ pé yı̃́ káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé níkílɔ́ káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh,
pé nnɔ kɔ̃ sè pɔ n yɛ kùkùtǎhkì pínɔ́lɛ,
pé mó vi mɔ ńmɔ Liyel wɛ̃kì tɛ̃,
ń kɔ̃ mé pè wɛ pwah mɔ.
Képah ye, kyı n yo pé tyí nɛ,
pǎh kı n nohnı tɛ̃ wɔlɛ, té pè náh ké tyí yah wɛ n pi.
Pǎh kı n yah dyěh sɛ̃ yɔ̀, té pè náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ n pi.»*
[28] Képah yɔ́ntɛnɔ náh, Pole tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Yé pı̃ nɛ, Liyel-á
pwáhnmɔnɔ wɛy tɛkı mɔ névye tɔ tyí, nɔ́nɔ́ náh pı Nsyifunɔlɛ. Pépi tɛ̃ wɔ
kı kè noh n pi.» [
[29] Wǎh képah yo sɛ̃, Nsyifunɔ yuku sɔkɔ, té mɛ yékȃblɛ n pı n yuku
képékèyɔ̂ pé wɛ̃ wrɔ́.]
[30] Képah náh, Pole ye nínɔ́ tũ ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, wǎh sȍ nê tɔkɔ de tɛ̃. Nɔ́nɔ́
pól-á sȍ n wil n pɔ ǹ tyí, à sȍ mɛ pé póllɛ n tɛ̃ pallɛ.
[31] Ȁ sȍ mɛ Liyel tɔ̃rí tyílɛ n yo névye tyí, té mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyilɛ
nolɛ n kwɔ nìsãh sɔkɔ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sȍ mɛ ǹ yahlɛ n kɔ̃ ké pínɔ́lɛ.

* **28:26-27** 28.26-27 - Yah n tɛ Yesayi 6.9-10.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Wrome tãn tyɩ́

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Liyel ye Pole yah wilki nɛ à pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névilɛ nɛ̂-á kɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo névye tyɩ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Yah n tɛ Wrome tãn 1.5; Kalatɩ tãn 2.9. Ǹmɔ Pole ye wãrkɩ tɛkɩ mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ Yesu yõ sɛ̃pú tyɩ́, nónó-á mɛ Wrome kwil sɔkɔ. Nósyɔ́ ye wɛ yo pé tyɩ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ Yesu tyɩ́ sɔkɔ, tɛ́ pè mɛ kè fɛ̃ syi. Képah sɔkɔ, Pole mɛ sɛ́bɛ́y wãrkɩ tɛkɩ mɔ pé tyɩ́ nɛ, páh mɛ ké tyɩ́ nɛ pé pɔ pé tɩ̃̏nnɛ, pé pɔ sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ pé mó yɔ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́lɛ.

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á à mɛ n pɩ, képah yah ye à yo pé tyɩ́ ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ.

À nɛ ńkɛ̃́ Nsyifunɔ ò, ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ ò, pé pól-á tyɩ́pêl pɩ, pè kɔ̃ pè náh wɛ de Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ. Ǹtɛ pé pól tyɩ́-á nɔ Liyel tyɩ́. Wǎh mɛ ké tyɩ́ nɛ pè pé nnɔ vi mɔ. Pè yal n mɔ tyɩ́pêl pɩ́nɔ́lɛ, pè mó sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ǹmɔ-á ku pé tyɩ́pêl yĩnnɛ. Pàh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yõ, ǹmɔ gbɔ̏ yõ pǎh kɩ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ. Yɔ̏bènɔrɩ-á Liyel pɩ pé tyɩ́ kélɛ. Névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ, tɛ̃ wɔ náh tɔ̃ mɛ n pi tyɩ́pékè ànɛ̂ kũ mnɔ sɔkɔ. Tɛ̃-á kɩ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ kṹmm, tɛ́ Liyel Mirki kɩ ǹnɛ n yohnɩ n mɔ. Yah n tɛ Wrome tãn 1-8.

Pole tɔ̃ Nsyifunɔ Yesu yáhlenɔ tyɩ́ yo ǹ sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Liyel-á yɔ̏bènɔrɩ nɛ̂nɛ n pɩ, kè n tɛ̃ n pnɛ tyi pól tyɩ́. Képah ye, à nɛ pé Liyel yáhlenɔ náh n yɔ̃ n sɔkɔ n pi. Yah n tɛ Wrome tãn 9-11.

À tɔ̃ kè yo nɛ, núkúnúkú Liyel-á mɛ sãmnɛ n mɔ névye pól sɔkɔ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Pǎh yĩnɛ pè pé minnɛ n pɩ yályál Liyel yah, nɛ̂ tyɩ́-á nɔ Liyel tyɩ́. Yah n tɛ Wrome tãn 12-15.

Sɛ́bɛ́y tyɛ́-ńsah sɔkɔ, Pole nɛ páh mɛ ké tyɩ́ nɛ pé yuku Wrome kwil sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tãn kɔ̃ pè pé wɛ yohnɩ mɔ pé kɔ̃ pé yɔ̃ sɔkɔ Yesɩpayĩ yamana sɔkɔ. À nɛ páh n wɛkɩ Yesu yõ sɛ̃pú pól tyɩ́ Wrome kwil sɔkɔ, nónó-á pé nɛ́pɩ̃́nɔ́lɛ.

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu Krista tɔ̏npɩlɛ, ńmɔ ye n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ yé tyɩ́. Liyel ye ńmɔ ye pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névilɛ. À ń wilki sah nɛ mé pé
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo.
2 Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ sah kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂ tyɩ́ sɔkɔ, à lésõ syɔ̃ ǹ tɛ̃ntɔ̏
syɩ́nyopu tyɩ́ à ké tyɩ́ yo sah ǹ wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹgbò dùkùlɛ.
3 Ǹ Pɩ́dɩ̃́ tyɩ́ ye kè n yo, nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Kristalɛ, ǹmɔ nɛ̂-á pɩ yɔ̏tɛ̃
dɩ̃́ Davidi pétó náhkɩ̀lɛ ǹ pɔ́ndubinɔ sɔkɔ névilɛ.
4 Tɛ́ wǎh pɔ ku, tɛ́ ǹ lékó-á yilki mɔ, képah sɔkɔ Liyel Mirki mɛ kè wɛ̃kɩ
nɛ Liyel Pɩ́dɩ̃́-á ǹnɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ ǹ tyɩ́.
5 Ǹmɔ gbɔ̏ yõ ye ńmɔ yɔ̏bènɔrɩ wɛ à pɩ ǹ tɛ̃ntɔ̏ névilɛ, kɩ yɩ̀kɩ̀nɩ̀ pól yohnɩ
mɔ pè kɩ pɩ ǹmɔ yõ sɛ̃púlɛ kɩ n sah ǹ tyɩ́ yõ, ǹ yĩn kɔ̃ kè kɩ n gbilki.
6 Kénɛ yɩ̀kɩ̀nɩ̀ sɔkɔ névye ye yépi tɔlɛ, Yesu Krista-á yépi nónó ye pɩ ǹ
tyɩ́lɛ.
7 Yépi nónó pól tyɩ́-á nɔ Liyel tyɩ́ Wrome kwil sɔkɔ, tɛ́ à mɛ yé ye nɛ yé
yé minnɛ n pɩ péwɔ tyɩ́ yõ, yépi tyɩ́ ye mé n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé
kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́ nɛ, pè yɔ̏bènɔrɩ
ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Kyɩ n yah dékè mɛ Pole tɛ̃ Wrome kwil Yesu yõ sɛ̃pú tyɩ́

8 Yesu Krista gbȍ yõ, mé n wɛkɩ ń Sú Liyel ǹgbò tyí yépi pól tyí sɔkɔ, yé
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí-á sɔ̃́npílɛ mɛ n yo kèkõyȍ́ pól sɔkɔ.
9 Mé mɛ tȍlɛ n pɩ Liyel tyí ń nɩ póllɛ ǹ Píɗĩ́ Nìvìnì tir yónɔ́ sɔkɔ. Ǹmɔ
ńtɛ̃ ye ń tàrfyɔ̀lɛ nɛ gbĩ́mɛgbĩ́, mâh nírílɛ n pɩ, máh ńkɛ̃́nɛ nɛ n mɛ yé tyílɛ
n yo pé tyí.
10 Máh ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ kélɛ n yah n kõ pé tyí gbĩ́mɛgbĩ́ nɛ, péwɔ dyɔ yĩ̋
tɛ̃-à kɩ nɛ̂, pé wɛ̃kì yɩkɩ mɔ ń kõ sɛ̃ mé n kyɩ n yah yé tyí.
11 Yé náh wɛ di, pɔ n yah dékè mɛ ń kah tɛ̃ yé tyí. Képah sɔkɔ, Liyel
Mirki-á nɛ̂nɛ ń kõ, mé kɩ pɔ kélɛ yé kõ, nɛ̂-á kɩ tǎhkìlɛ yé kõ.
12 Képah ye kɩ á kõ á kɩ sȍ́ré wɛ mɔ wɛ̃ sɔkɔ à yuku ápi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí
tȉnnɛ.
13 Ń yũ̋npyé, mé mɛ ké tyí nɛ yé kè pĩ nɛ máh kè yah kõ gbáhyĩ́ náhnáhlɛ
nɛ mé pɔ yé tȉnnɛ, mé pɔ tȍ wɛ n pɩ yõre-á mɛ nɛ̂ tyí, sɔ̃́-á mé pɩ kélɛ yȉkȉnȉ
tɛ́lɔ́ tȉnnɛ. Ǹtɛ ké wɛ̃kì náh mɛ tɛ̃ wɛ wɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí yɔ̀.
14 Mé yĩnɛ mè Nìvìnì tirlɛ n yo yĩ pĩ́pú ànɛ̂ yĩ pĩ́-ńkɛ̃pú tyí, ànɛ̂ kǎrn
pípú ànɛ̂ kǎrn pí-ńkɛ̃pú tyí.
15 Képah ye, ké dékè mɛ yĩ̋ ń sɔkɔ nɛ mé pɔ Nìvìnì tir yo yépi tɔ tyí, yépi
nónó-á mɛ Wrome kwil sɔkɔ.

Tǎhkì nɛ̂-á mɛ Nìvìnì tir sɔkɔ

16 Nìvìnì tir yónɔ́ sen náh mɛ ńmɔ tɛ̃. Liyel tǎhkì ye kélɛ nɛ̂-á névye
póllɛ n pwah n mɔ nónó-à sɛ̃ ké yõ. Kè tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí, tɛ́ pyě yĩni
tɛ̃ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
17 Yé náh wɛ di, képah ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ Liyel-á mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ. Ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ ó gbȍ yõ ye kè n pɩ, sɔ̃́-á kélɛ
wǻrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névi nɛ̂-à pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ, tɛ̃ kɩ min yèsyìkì wɛ képah gbȍ yõ.»*

Névye pól mɛ tyîpékè mnɔ sɔkɔ

18 Yé yah, névye Liyel yah tíki pí-ńkɛ̃ ànɛ̂ pé tyítúkúnȉ pínɔ́ pól yĩnnɛ,
Liyel tɛ̃ yĩ̂nyõ tɛ́ ǹ fɔ́kɔ̀vyȁhnì pè wɛ̃kɩ, pǎh sɔ̃́npílɛ pé tyítúkúnȉ tɔkɔ à gbɩ
yah vike.
19 Yé náh wɛ di, névi-á fɛ̃ nɛ̂ pĩ n pi Liyel tyí sɔkɔ, ké sèndȉ náh pépilɛ
dò. Liyel ye kélɛ pè wɛ̃kɩ.
20 Liyel tyi nónó-á sè náh n wɛ yĩ́nɛ, sépi nónó-á pɩ ǹ tɛ̃́npnènɔ́lɛ nɛ̂-á
mɛ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wǎh mɛ dùkù nɛ̂nɛ tɔ́tɔ́; sépi mɛ fɛ̃ n pnɛ ǹ tyípínɔ́ gbȍ
yõ à tɔkɔ kèkõyȍ́ mɔ gbĩ́ dùkù tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, lénɔ̀ náh fɛ̃ n wɛ n pi névye
tyí póllɛ.
21 Pè ye Liyel pĩ, tɛ́ pè náh fɛ̃ syi gbílkínɔ́ sah ǹ yõ nɛ̂-á yĩnɛ ǹnɛ. Pèpɔrɩ
pĩ́nɔ́ wɛy nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ, pè náh kélɛ à kõ. Ǹtɛ pè pyě sõnɔ wɛ̂̃nnɛ pé
gblɔ̌y pilki, à pɩ lékǻm kɛ̃ névyelɛ à de fɛ̃́ntȗ̃ sɔkɔ.
22 Pé gblɔ̌y tɛ̃ pínɔ́ sɔkɔ lékǻm névyelɛ, pè pyě pɩ nɛ́wɛ̂̃nnɛ yɔ̀ sɔ̃.
23 Gbílkínɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ sàhnɔ́lɛ kú-ńkɛ̃ Liyel yõ, pè képah vi mɔ n sah
névye, ànɛ̂ kèpye, ànɛ̂ gbyɛ̂̃hnyɛ̂̃h yȋ, ànɛ̂ til til yȋ kètɔ̀ pínsàhnɔ́nɔ yõ. Tɛ́
névye ànɛ̂ kénɛ gbɛ̃́nkyɔ nɔ́pi pól kɩ mó tõ pɔ n ku n pi.
24 Képah ye Liyel yɛ pè kõ pè pé pɔ̌pɔ̌lɛ n pɩ, képah nɛ̂ dékè-á mɛ pé sɔkɔ,
fɔ́ɔ́ à pɔ sennɛ n pɩ pé gblɔ̌y tyí.

* **1:17** 1.17 Yah n tɛ Yabakuki 2.4.

25 Gbɩ nɛ̂-á yo Liyel tyí sɔkɔ, pè képah vi mɔ pɩ mìnìnɛ. Pè mɔ mɔ Liyel
sah tɛ́ ǹ yî mɔ́nɔ́ wɔlɛ n gbilki, tɛ́ tɔ̏lɛ n pɩ sépi tyí. Ǹtɛ ǹmɔ ye mó tɔ̃ yĩnɛ
gbílkínɔ́lɛ tyɛ́-ńkɛ̃̄nɛ. Amiina!
26 Képah ye, Liyel mɛ yɛ pè kɔ̃ pè sen tyi ólɛ n pɩ nónó dékè-á mɛ pé
sɔkɔ. Pé syɔ́ mɛ pɛ̀kì yah tyi vi mɔ ké gbɛ̃̆ntɛ̃̆náh yõ, mɛ n sɛ̃ wɛ̃nɛ.
27 Sɛ̃́ ó ye, díbí tɔ mɛ pɛ̀kì yah tyi vi mɔ ké gbɛ̃̆ntɛ̃̆náh yõ. Pè náh tɔ̃ mɛ
n sɛ̃ syɔ́lɛ. Sɛ̃́nɔ́lɛ wɛ̃nɛ, képah lédɔ́rí ó ye mɛ n ko pélɛ. Sen pɩ̃́-ńkɛ̃̄ tir ye
pè mɛ n pɩ wɛ̃ tyí, tɛ́ mó pé mɔ́npunɔ lédyáhní wɛ nɛ̂-á yĩnɛ pélɛ.
28 Pǎh yahle Liyel pɩ̃́nɔ́lɛ sɛ̃, à mɛ yɛ pè kɔ̃ pè pé sɔ̃nɔ túkúnì sɔ̏ tɛ̃ à
pí-ńkɛ̃̄ tyilɛ n pɩ.
29 Tyíknɛ̃̆nì duke pól ye pè mɛ n pɩ, ànɛ̂ tyítúkúnìnɛ, ànɛ̂ yɩ̃́sesúkúlɛ, ànɛ̂
nɛpékèlɛ. Dyɔ́yɔ́kè ó ye pé tɔ̏lɛ, à tahlɩ nɛ́kókè mɔ́nɔ́ tyí, ànɛ̂ mɛ́wɛ́ynɛ,
ànɛ̂ yɩ̃́nvɩ̃̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nétúkùnì tyi pínɔ́lɛ, ànɛ̂ mìnì sàhnɔ́lɛ névye yõ,
30 ànɛ̂ névye tyí yónkònɔ́lɛ. Pè pɩ Liyel sépɛbílɛ, ànɛ̂ vyɑ̃́hsenóhkìpúlɛ,
ànɛ̂ gblɔ̃̆y gbílkípúlɛ, ànɛ̂ wɛ̀ngbɩ̃̀l wɛ́kípúlɛ, ànɛ̂ pèkè yah wɛ́npɩpulɛ, ànɛ̂
dúbípú tyí yáhlepulɛ.
31 Pè pɩ lékɑ̃́m kɛ̃̄ névyelɛ. Pàh nɛ̂ yo, pè náh kélɛ n pɩ. Kùkùtǎhkì névye
ànɛ̂ nɛpɩ̃́kɔbɩ ye pélɛ.
32 Tɛ́ pè mó tɔ̃ pɩ̃ nɛ Liyel-á mɛ kè yo sah nɛ, sɛ̃́nknɔ tyi pípú-á yĩnɛ
kònmɔnɔlɛ. Ǹtɛ képah fyé yõ, pè mɛ yɔ̃ sɔkɔ tyi nɔ́pi póllɛ n pɩ. Tɛ́ pè náh
mɛ yĩn sépi ó tyí dɛ́, pè mɛ mɔ sɛ̃́nknɔ tyi pípú tɔlɛ.

2

Liyel-á kɩ tukey nɛ̂ tuke n pi

1 Ɑ́wɔ nɛ̂-á lékàhlɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kɔ̃, wáh kɩ sɔ̃ mɛ nɛ́dúkú nɛ̂nɛ, lénɔ̀ wɛ́-
ńsah náh mɛ á tyí. Ɑ́ náh wɛ di, wáh lékàhlɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kɔ̃, lékàh ye á á
gblɔ̃̆ynɛ n kɔ̃, áwɔ tɔ-á sɔ̃́npílɛ mɛ n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ, áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ pélɛ
n kɔ̃.
2 Ɑ́pi pɩ̃ nɛ ńkɛ̃̄ nónó-á kénɛ tyi dùkùlɛ n pɩ, Liyel-á kɩ pè tuke n pi à yĩnɛ
gbɩ wɛ̃̆kìlɛ.
3 Ɑ́wɔ nɛ̂-á lékàhlɛ kénɛ tyi pípúlɛ n kɔ̃, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ, á se
mɛ n sõ nɛ wáh kɩ n pwah n pi Liyel tukey sɔkɔ?
4 Képah náh pɩ, Liyel pèpɔrɩ ǹgbɛ̃, ànɛ̂ ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ, ànɛ̂ ǹ sɔ̃́mnɔ́ se á
yahle mɔ́nkɔ̏nɔ́lɛ? Ɑ́ náh pɩ̃ nɛ Liyel pèpɔrɩ mɛ̀-á kɩ ǹ kɔ̃ á kɩ á nɩ vi mɔ
kɩ tyípêl pínɔ́ yal mɔ di?
5 Ǹtɛ á níkísekɔ́kɔ́ ànɛ̂ á nɩ táhntũnɔ yĩnnɛ, á mɛ Liyel plɔlɛ n gbah n
yɔrɩ n mɔ á gblɔ̃̆y yõ, nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi ǹ fɔ̀kɔ̀vyɑ̏hnì sõlɛ, sõ nɛ̂-á à kɩ névye
tuke n pi à yĩnɛ gbɩ wɛ̃̆kìlɛ.
6 Ɑ̀ kɩ nɛ́núkù núkú pól dyah à yĩnɛ pé tyípínìnɛ.
7 Nónó-á mɛ gbah tɛ̃ tyípéplɔlɛ n pɩ, nɛ pé kyɩ yõ yɔ̃nɔ́ wɛ, gbílkínɔ́ mó
nɛ n sah pé yõ, ànɛ̂ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃̄ min wɛ, à kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̄ minnɛ pépi kɔ̃.
8 Tɛ́ névye nónó-á yahle sàhnɔ́lɛ ǹ tyí yõ, tɛ́ gbɩ wɛ̃̆kì kɔ́lɔ́ yahle tɛ́ pèkè
pínɔ́ sɔ̏ tɛ̃, à kɩ ǹ fɔ̀kɔ̀vyɑ̏hnì pépi wɛ̃kɩ, tɛ́ kɩ fɔ̃̋hnɔ́ sah pé yõ.
9 Yèvyɑ̃hrɩ ànɛ̂ tíkí képékè kɩ pɩ tyítúkúnì pípú pól tyílɛ. Kè kɩ tyah
Nsyifunɔ ǹgbò tyí, tɛ́ kɩ pɔ yĩni tɛ̃ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
10 Ǹtɛ gbílkínɔ́, ànɛ̂ yõ yɔ̃nɔ́, ànɛ̂ yèvɩnɩ kɩ pɩ tyípéplɔ pípú nɛ́núkù núkú
pól tyílɛ. Kè kɩ tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí, tɛ́ kɩ pɔ yĩni tɛ̃ névye tyí nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ.

11 Yé náh wɛ di, Liyel náh névyelɛ n wah.
12 Névye nónó pól-á pè náh Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́lɛ n pnɛ tɛ́ tyípêl pɩ, kénɛ
tyi kȍnsàhnɔ́ vyãh náh n wɛ n pi pépi tyɩ́ yɩ́kɩ́nɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ nónó pól-á tyípêl
pɩ tɛ́ mɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́lɛ n pnɛ, pépi kɩ n tuke n pi à yĩnɛ képahlɛ.
13 Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ tyíyónɔ́ nóhpú náh Liyel n yah nɛ́gblɔ́lɛ dɛ́. Ké
tyíyónɔ́ pɩ́pú ye.
14 Névye nónó-á pè náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pépi náh Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́lɛ n
pnɛ, tɛ́ pé kɔ dùkù mó tɔ̃ pɔ yĩnɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ yórélɛ. Kăh pɩ sɛ̃,
képah n wɛ̃kɩ nɛ păh pèpɛynɛ n pnɛ pé gblɔ̌y, Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ kɛ̃́nɛ pé
tyɩ́.
15 Pè mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ képah sɔkɔ nɛ, Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́-á nɛ̂ yo nɛ kè
nɛ n pɩ, kăh mɛ pé nnɔ sɔkɔ. Pé sõnɔ sɔkɔ, kèyăhlɛ pè n nɛ n mɛ lékàhlɛ
pé gblɔ̌ynɛ n kɔ̃, kèyăhlɛ ǹ tɛ n nɛ n mɛ gbɩlɛ pé gblɔ̌ynɛ n kɔ̃.
16 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂-á ńmɔ n yo, à yĩnɛ képahlɛ, Liyel kɩ syɔ̃ Yesu Krista tyɩ́
kɩ névye tuke n pi pé sètȉn sȍ tyi pól tyɩ́ sɔkɔ. Lésõlɛ, tyi nɔ́pi kɩ wilki mɔ
kwèy.

Nsyifunɔ náh mɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ

17 Yépi nónó-á nɛ Nsyifunɔ-á yélɛ, yé mɛ yé gbȍ sah Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́
yõ, tɛ́ yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ Liyel-á mɛ yépilɛ.
18 Tɛ́ Liyel dyɔ yĩ̋-á nênɛ, yé kélɛ n pnɛ kyɔ́! Yáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ Moyisi
tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ, képah gbȍ yõ, yé pèpɛynɛ n pnɛ dò.
19-20 Kénɛ kwɔ́nɔ́ gbȍ yõ, yé nɛ yé pnɛ̀nɔ́-á syɩ ké yȉn tyɩ́, ànɛ̂ yáh gbɩ pĩ
dal mɔ, tɛ́ núkú yuku yĩ̋tũbi yahlɛ n tɛ̃, tɛ́ mɛ kyòolɛ n mɔ fɛ̃̋ntȗ̃ sɔkɔ névye
tyɩ́ yé yo kɛ̀? Yé mɛ vȉnmɔnɔlɛ lékɑ̃̋m kɛ̃́ névyelɛ n kɔ̃, tɛ́ mɛ wɛ̃́npȉ yrɔ̃́lɛ
n kwɔ yé yo kɛ̀?
21 Yé mɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kwɔ, tɛ́ yé náh yé gblɔ̌y wɔlɛ n kwɔ kɛ̀? Yé mɛ névyelɛ
n kwɔ nɛ pè káh yĩbelɛ n yĩ, tɛ́ yépi wɔ n yĩ kɛ̀?
22 Yé nɛ fɔ̀fɩ́kɩ̀ káh nɛ n pɩ, tɛ́ yépi wɔ kélɛ n pɩ kɛ̀? Yé nɛ fal fal tȁn tyɩ́
náh nɔ yé tyɩ́ póllɛ, tɛ́ mó tɔ̃ tȁn vɩ̀ yȋlɛ n yĩ n tɔkɔlɩ kɛ̀?
23 Yé mɛ yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ yáh Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́lɛ n pnɛ, tɛ́
mó tɔ̃ mɛ sé dȇllɛ n pɩ. Liyel náh yé n yilɔ yɔ̀ di?
24 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Yépi
Nsyifunɔ ye yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ kɔ̃ pè Liyel yĩnnɛ n yɩkɩ.»*
25 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, yõre mɛ kȍkè tyɩ́ yâh mɛ fɛ̃ n kɔ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl
yõ. Ǹtɛ yâh mɛ sé dȇllɛ n pɩ, yé kȍnɔ́ pɩ nɔ̀nɔ́lɛ.
26 Kȍ-ǹkɛ̃́ névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ n kɔ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl yõ, Liyel kɩ tɛ̃ mɔ
kõ kènkõbe sɔkɔ.
27 Yépi Nsyifunɔlɛ, Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wɑ̃̋rkɩ́nsàhnɔ́ mɛ yé tyɩ́, ànɛ̂ yé
se mó tɔ̃ kȍkè tɔ kõ. Tɛ́ képah fyé yõ, yé mɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ dȇllɛ n pɩ.
Kăh pɩ sɛ̃, kȍ-ǹkɛ̃́ névye nónó-á mɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, pépi
ye kɩ pɔ lékàhlɛ yé kɔ̃ n pi.
28 Yé náh wɛ di, névi kȍnɔ́ náh n pɩ tɛ̃̌nɛ Nsyifulɛ. Kȍkè kȍnɔ́ nótɔ́lɩ́ tɔ
náh n pɩ névilɛ Nsyifulɛ.

---

* **2:24 2.24** Yah n tɛ Nsyeremi 52.5.

[29] Liyel-à névi nɛ̂ nɩ vi mɔ, tɛ̃ wɔ ye n pɩ Nsyifu yèsyɩ̀kɩ̀lɛ. Kɔ̃̀kè yèsyɩ̀kɩ̀
tɔlɛ, Liyel Mirki ye n pɩ kélɛ nɩ sɔkɔ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh. Nsyifu
yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, Liyel ye n sõ ǹnɛ, névi náh.

3

Névye pól mɛ pîlkînɔ́ sɔkɔ

[1] Wâh pɩ Nsyifulɛ tɛ́ kɔ̃̀kè kõ, yõre se mɛ ké tyí?
[2] Ké yõre mɛ gblò yey yey póllɛ. Pépi ǹgbò gbɔ̃̀ sɔkɔ ye Liyel dahbɩ ǹ
wɛynɛ.
[3] Ǹtɛ à, pépi sɔkɔ túkù-á yahle kɔ́lɔ́lɛ ké wɛ̃̌kɩ̀ yõ, képah se kɩ pɔ Liyel tɔ
kɔ à kɩ yahle kɔ́lɔ́lɛ ǹ tyi yónɔ́ sɔ̃̀?
[4] Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Névye pól sénsɔ̃ mɛ mɩ̀nyobelɛ, ǹtɛ kè yĩnɛ kè nɛ mɛ píkínɔ́lɛ
nɛ Liyel wɔ-á n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀, sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ ǹ wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ:
«Á tyíyónɔ́ yĩnɛ kè kè wɛ̃kɩ nɛ gbɩ yó-ò-á álɛ.
Pàh álɛ n tuke, gbɩ yĩnɛ kè wɛ á tyí.»*
[5] Ǹtɛ ápi kɛ̃kɩ̀nɔ́-à kɩ pɔ kè kɔ̃ kè wɛ pĩ nɛ Liyel-á mɛ tómm à, á kɩ tɔ̃ yo sɔ̃
wɛ́? Képah se n wɛ̃kɩ nɛ Liyel náh mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, wǎh ǹ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀
sɔkɔ fɔ̃́hnɔ́lɛ n sah á yõ? — Névi yɔ̃̀tàhsyi sõ dùkù ye mé yah tɛ́ kélɛ n yo.
—
[6] Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Kàh mɛ sɛ̃́, tɛ́ Liyel kɩ tuke sɔ̃ kèkõyɔ̃́ névyelɛ wɛ́?
[7] Ǹtɛ ńmɔ mɩ̀nɩ̀ yónɔ́-à kɩ mɛ kè wilki mɔ nɛ Liyellɛ, gbɩ Liyel-á ǹnɛ ǹ
yĩn kɔ̃ kè kɩ n gbilki à, sɔ̃ pɩ tɛ́ lékàh kɩ tɔ̃ ńmɔlɛ n kɔ̃ á kɩ nɛ tyípékè pí-ò
sɔ̃ ńnɛ?
[8] Tɛ́ névye yĩn yíkípú yísyɔ́ nɛ, ápi-á mɛ n yo nɛ pèkè-á yĩnɛ kè nɛ n pɩ,
nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi pèpɔrɩlɛ. Lékàh ye yĩnɛ kénɛ névye dùkù kɔ̃́nɔ́lɛ.
[9] Á yĩnɛ à yo sɔ̃ yɔ̀ wɛ́? Ápi Nsyifunɔ se fɔ̃́nfɔ̃́ névye tɛ́lɔ́ yõ? Póllɛ! Yé
náh wɛ di, mé ye kè yo wah tɛ nɛ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónɔ́ náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
pé pól-á mɛ tyípékè mnɔ sɔkɔ,
[10] sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«Nɛ́gbí náh mɛ póllɛ.
Nɛ́núkù ńtɛ̃ fyé náh mɛ.
[11] Lékɑ̃́m névi náh mɛ póllɛ.
Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ Liyellɛ n yah n kɔ̃.
[12] Pé pól ye wɛ̃̌kɩ̀ pèpɛy fin mɔ, tɛ́ mɛ mɔ pu wɛ̃ tyí.
Nɛy náh mɛ nɛ̂-á mɛ tyípépɛ̌ynɛ n pɩ.
Nɛ́núkù ńtɛ̃ fyé náh mɛ.†
[13] Pé yɩ̃̀ngbɑ̃hlɔ mɛ léyɑ̂l yey yíkínmɔnsàhnɔ́ sɔ̃.
Pě névyelɛ n vi n tɛ̃ pé nɛ́npɔ́rílɛ.‡
Pé vyɛ̃y wɛlɔ mɛ wahy sohrɩ sɔ̃.§
[14] Plɔ yénmɔnɔ wɛlɔ ànɛ̂ wènpèl ó n nɛ n wil pé vyɛ̃y sɔkɔ.*
[15] Kàh pɩ nɛ́kókè mɔ́-ńsah yúkúnɔ́ wɔlɛ, pé gbáhkɩ̀ n nɛ n sal képah sɔ̃̀.
[16] Pépi syɔ̃-ǹtɑ̃̀n pól sɔkɔ, pě yíkínɔ́ ànɛ̂ pèkè ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ.
[17] Yèvɩnɩ wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃̌nɛ, pè náh képahlɛ n pnɛ.†
[18] Pè náh Liyel yah tíkílɛ n pɩ póllɛ.»‡

* **3:4** 3.4 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 51.6. † **3:12** 3.10-12 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 14.1-3 ; 53.2-4. ‡ **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 5.10. § **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 140.4. * **3:14** 3.14 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 10.7. † **3:17** 3.15-17 - Yah n tɛ Yesayi 59.7-8. ‡ **3:18** 3.18 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 36.2.

19 Ǹtɛ á mó tɔ̃ pĩ nɛ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á tyi nóno póllɛ n yo, sǎh mɛ
sé yey mɔ sé wɑ̃̀l kɔ́pú tĩ̀nnɛ pé vyɛ̃y tũ yĩnnɛ, ànɛ̂ lékàh wɛ yĩnnɛ kèkõyɔ̃́
névye pól tyí Liyel yah sɔkɔ.
20 Képah ye, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh n pı n pi nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ.[§] Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yõre-á nɛ̂nɛ, tyípékè
ye kè névyelɛ n wɛ̃kı.

Névye-á n pı nɛ́gblɔ́lɛ dùkù nɛ̂nɛ Liyel yah sɔkɔ

21 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel ye kè wɛ̃kı nɛ páh mɛ névyelɛ n pı nɛ́gblɔ́lɛ pé
yah sɔkɔ. Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ vyãh náh mɛ ké sɔkɔ. Kénɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ ńtɛ̃ kè yo ó.
22 Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye Liyel névyelɛ n pı nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ.
Nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ sɛ̃ Yesu Krista yõ, Liyel tɛ̃ pı nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ. Yé náh wɛ di,
wǎhkì náh mɛ ké sɔkɔ dò.
23 No pól ye tyípêl pı, pè kɔ̃ pè tɛkı Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.
24 Ǹtɛ Liyel yɔ̃̀bènɔrı pı pé tyí, à pè pı nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ nɔ̀nɔ́lɛ Yesu
Krista gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á pwah mɔ pélɛ tyípékè sɔkɔ.
25 Yesu Krista ye Liyel tɔkɔ kɔ̃ sárkálɛ, nɛ ǹ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, nóno-á sɛ̃ ǹ
yõ, pé tyípêl yɔ̃ n mɔ pè kɔ̃. Képah álɛ n wɛ̃kı nɛ Liyel-á mɛ tómm. Ǹgbòlɛ,
à náh lésõ mɛ névye tyípêllɛ n mɔ n kɔ̃,
26 à lésõ mɛ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pı. Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ sélɛ n mɔ n kɔ̃, tɛ́ mó tɔ̃
mɛ névyelɛ n pı nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, nóno-á sɛ̃ Yesu Krista yõ. Képah n
wɛ̃kı nɛ wǎh mɛ tómm tɛ́ mɛ névyelɛ n pı nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ.
27 Gblɔ̃̌y gbílkí-ńsah se tɔ̃ mɛ névi tyí? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́. Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pı wɛ́? Kè
náh tɔ̃ mɛ á kı nɛ pé tyípínì sɔ̃ mɛ n mɔ n kɔ̃, Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ ye mɛ n
mɔ n kɔ̃ képah ye.
28 Yé náh wɛ di, ápi kı fɛ̃ kè yo nɛ névi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ó gbɔ̃̀ yõ-á tɛ̃ n pı
nɛ́gbílɛ Liyel yah. Kè náh mɛ á kı nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ
sɔ̃.
29 Tɔ̀ɗì Liyellɛ, Nsyifunɔ ó Liyel se ǹnɛ? No tɛ́lɔ́ tɔ Liyel náh ǹnɛ di? Ảwe,
no tɛ́lɔ́ tɔ Liyel ye ǹnɛ,
30 ǹmɔ ó-á sɔ̃npílɛ pı Liyellɛ. Ǹmɔ ye kı Nsyifunɔ pı nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ
ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kı tɔ̃ no tɛ́lɔ́ tɔ pı nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀
yõ.
31 Ǹtɛ kǎh pı sɛ̃, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ se mɛ pɔ á kɔ̃ á mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ
n pı yõre kɛ̃ kwâhlɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, yõre ye pyɛ̌ á kélɛ n kɔ̃ yɔ̀ ńkɛ̃.

4

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye Abrahmı pı nɛ́gbílɛ

1 Sɔ̃ mɛ ápi kı yo Abrahmı tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á á náh nɛynɛ? Kwâh nɛ̂ mɛ
à fɛ̃ wɛ ǹ yɛ̃ngbɛ̃ tǎhkìlɛ?
2 Abrahmı tyípínì yĩn-à sɔ̃̀ nɛ Liyel à pı nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ, à náhkı sɔ̃̀
fɛ̃ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n yɔ̃ n sah kè. Ǹtɛ à náh fɛ̃ képah pı Liyel yah sɔkɔ dɛ́.
3 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Abrahmı sɛ̃ Liyel
yõ, Liyel mó à pı nɛ́gbílɛ.»[*]

§ **3:20** 3.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 143.2. * **4:3** 4.3 - Yah n tɛ Yenɛsı 15.6.

4 Ǹtɛ kàh mɛ tȍ pínɔ́ wɛ̃̆kì yõ, tȍnpɩ ye n wɛ ǹ tȍ pínɔ́ lédyáhnínɛ. Nɔ̀nɔ́
náh à wɛ kélɛ dɛ́. Ȁ yĩnɛ ké wɛ́nɔ́lɛ.
5 Ǹtɛ sɛ̃ náh kélɛ Liyel tɛ̃ wɔ tyí dɛ́. Névi nɛ̂-à sɔ̃ tȍlɛ n pí-ńkɛ̃̄nɛ tɛ́ fyɔ̀ mɛ
sɛ̃ ǹ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tyípêl pípúlɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, képah gbȍ yõ ǎ tɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ.
6 Liyel-á névye nónónɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ pé tyípínì mɔ́nkȍ-ǹkɛ̃̄nɛ,
yȍtɛ̃ dĩ́ Davidi pé nìvìnì wɛ́nɔ́ tyí yo nɛ ńkɛ̃:
7 «Névye nónó pílkí-ńtɑ̂n-á yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, tɛ́ pé tyípêl mɛ niri pé tyí,
pépi tyí nɔ.
8 Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à névye nónó tyípêl mɔ́nkȍ-ǹkɛ̃̄nɛ,
pépi tyí nɔ.»†
9 Kénɛ nìvìnì mɛ̀nɛ, Nsyifunɔ ó tyí náh kélɛ dɛ́, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ
pépi tɔ tyí ye. Ά kè yo sɛ̃ yɔ̀ nɛ, Abrahmɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á à pɩ nɛ́gbílɛ Liyel
yah.
10 Ǹtɛ gbĩ́ nɛ̂ mɛ Liyel pɩ ǹnɛ nɛ́gbílɛ? Ǹ kȍ-ǹkɛ̃ gbĩ́ sɔkɔ se, tȉ ǹ kȍntɛnɔ
náh sɔkɔ se? Ɔ̃́ɔ̃, ǹ kȍntɛnɔ náh sɔkɔ náh dɛ́, ǹ kȍ-ǹkɛ̃ sɔkɔ ye.
11 Képah náh sɔkɔ ye Liyel à kɔ̃ à kȍkè kɔ̃. Kénɛ kȍkè kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ
wǎh à pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ ǹ kȍ-ǹkɛ̃ gbĩ́ sɔkɔ. Kǎh pɩ
sɛ̃, kȍ-ǹkɛ̃ névye nónó-á sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, Abrahmɩ pɩ
pépi súlɛ Liyel yah.
12 Tɛ́ pɩ kènkõbe tɔ súlɛ, nónó-á pè náh mɛ n yah pé kȍnɔ́ ó tyí, pè mɛ
sɛ̃ Liyel yõ Abrahmɩ tyí kɔ̃lɛ gbĩ́ nɛ̂-á à náh tɔ̃́nì sȍ mɛ kɔ̃.

Abrahmɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ ye Liyel ǹ vyãhlɛ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ náh tɑ̃n kɔ̃

13 Yé yah, Liyel-á ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh tɑ̃n kɔ̃ nɛ páh kɩ kèkõyɔ̃́lɛ
pè kɔ̃, kè náh pɩ á kɩ nɛ Abrahmɩ-á n kɔ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl yõ képah yĩn sɔ̃
dɛ́, ǹ pínɔ́ yĩn ye nɛ́gbílɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ.
14 Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, kàh sȍ mɛ pɩ nɛ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́nɔ́
gbȍ yõ sɔ̃ képah n wɛ, yõ se náhkɩ tɔ̃ mɛ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ ǹ vyãh kɔ̃́nɔ́ mɛ̀
tyí?
15 Yé náh wɛ di, tyi kȍnsàhnɔ́ ye n yilki n mɔ Liyel fɔ̀kɔ̀vyȁhnìnɛ. Tyi
kȍnsàhnɔ́-à n knɛ ńyãh sɔkɔ, ké dêl náh fɛ̃ n pɩ nɛ́npɔ́.
16 Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ ye képah n wɛ. Képah
kɩ pɩ yȍbènɔrɩlɛ Abrahmɩ náh tɑ̃n pól tyí. Tɛ́ kè náh pɩ nɛ tyi kȍnsàhnɔ́
wȁl kɔ́pú ó tyí sɔ̃ à pɩ kélɛ dɛ́. Nónó pól tɔ-á sɛ̃ ǹ yõ Abrahmɩ tyí kɔ̃lɛ, pépi
pól tyí ye à pɩ kélɛ. Yé náh wɛ di, Abrahmɩ ye á pól súlɛ,
17 sɔ̃-á kélɛ wȁ́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Áwɔ ye mé pɩ kwlo
kwlo náhnáh.»‡ Ǹmɔ ye ápi súlɛ Liyel yah sɔkɔ, wǎh sɛ̃ nɛ̂ yõ. Ǹmɔ Liyel
ye n yilki n mɔ lékyȋlɛ, tɛ́ yȋlɛ n mɔ ǹ vyãh wɛynɛ nónó náh sȍ mɛ.
18 Tir nɛ̂-á kè náh sȍ mɛ gbȍ sah sah tɛ̃̄nɛ ké yõ, Abrahmɩ ǹ gbȍ sah képah
yõ. Ȁ sɛ̃ Liyel yõ, képah yĩnnɛ Liyel mɛ à pɩ kwlo kwlo náhnáh névye súlɛ,
sɔ̃-á lésõ à yo kélɛ ǹ tyí nɛ, ǹ náh tɑ̃n-á kɩ pɩ dò.§
19 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Abrahmɩ sȍ kè wɛ nɛ páh wah mɔ náhnáh. Ȁ sȍ mɛ ye
lèkwɛ̌ vyãh yah sɔkɔ. Ǹ kyɩ Sara tɔ pìkì sȍ sɔkɔ tɛ. Ǹtɛ képah fyé yõ,
wȉlkȉnɔ́ náh pɩ ǹ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.

† **4:8** 4.7-8 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 32.1-2. ‡ **4:17** 4.17 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 17.5. § **4:18** 4.18 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.5.

20 À náh tòtò pı sɛ̃nɔ́lɛ Liyel vyãh kɔ̃nɔ́ mɛ̀ yõ. Ǹtɛ à tǎhkı̀ wɛ Liyel yõ
sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, à Liyellɛ n gbilki.
21 Ǹ sɛ̃nyĩnɔ sɔ̃̀ mɛ ké yõ nɛ, Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, tɛ̃nwɛnɔ-á
mɛ ǹ tyí kı fɛ̃ kè pı.
22 Képah ye, Liyel mɛ à mɔ kõ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ.
23 Tɛ́ kǎh wãrkı sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Liyel à mɔ kõ nɛ́gbílɛ.»
Kè náh pı nɛ Abrahmı ó yĩn sɔ̃ dɛ́;
24 ápi tɔ yĩn ye, ápi nónó Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á kı n mɔ n kõ n pi, áyáh sɔ̃npílɛ
sɛ̃ Liyel yõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékó yilki mɔ.
25 À lésõ ko mɔ ápi tyípêl yĩnnɛ, té Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ ápi pı yĩnnɛ
nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.

5

Névye wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyellɛ ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ

1 Ápi-á pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah ǹ yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ sɛ̃, yèvını wɛ á wrɔ́ ǹnɛ á Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ.
2 Yɔ̃̀bènɔrı nɛ̂ wɛ̃kı̀-á yıkı mɔ á tyí té álɛ ké sɔkɔ yɔ̀, ǹmɔ ye dah mɔ álɛ
ké sɔkɔ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́ á gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ nɛ áyáh kı Liyel
tɔ̃rí wɛ n pi, kè mɛ yɔ̃nɔ́lɛ á tyí.
3 Tɛ́ à wil képah sɔkɔ, yèvyãhrı ńtɛ̃ tɔ pínɔ́ mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ ápi tyí. Yé náh
wɛ di, á pĩ nɛ ńkɛ̃ yèvyãhrı pínɔ́-á névilɛ n pı gbáhntɛ̃-òlɛ,
4 gbáhntɛ̃nɔ mó névilɛ n pı tɛ̃nwɛ-òlɛ mɔ́nyahnɔ gbĩ́nɛ. Névi-à pı tɛ̃nwɛ-
òlɛ mɔ́nyahnɔ sɔkɔ, ǹmɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ n nɛ n mɛ Liyel yõ.
5 Ǹtɛ ápi nı̀gbɛ̀kı̀-á mɛ Liyel sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, à kélɛ á wɛ̃kı ǹ Mirki gbɔ̃̀
yõ wǎh képah nɛ̂nɛ á kɔ̃. Képah ye névi nɛ̂-à ǹ gbɔ̃̀ sah ǹ yõ, sen náh tɛ̃ tɛ̃
n pi.
6 Yé náh wɛ di, Liyel-á gbĩ́ nɛ̂ yah tɔkɔ sah, kǎh pɔ nɔ, Krista ku tyípêl
pípú pwah n mɔ yĩnnɛ. Tɛ́ légbĩ́nɛ, ápi lésõ mɛ tǎhkı̀ kɛ̃nɛ á sɔkɔ.
7 Névi nɛ̂-á kı fɛ̃ syi n ku n pi nɛ́gbí yĩnnɛ, tɛ̃ wɛ́nɔ́ kı tah. Gbɔ̀kénpı ǹnî
kı fɛ̃ fɛ̃ syi ku pèpɔrı pí-ò wɔ yĩnnɛ.
8 Ǹtɛ Liyel-á kélɛ á wɛ̃kı dùkù nɛ̂nɛ nɛ á tyí-á nɔ pé tyí, kè wɛ yɔ̀: Ápi
lésõ mɛ á tyípêl sɔkɔ sɛ̃ té Krista ku á pwah n mɔ yĩnnɛ.
9 Tɛ́ núkúnúkú, áyáh fyɔ̀ pı té nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ Krista kúnɔ́ gbɔ̃̀
yõ, Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnı̀ wɔ yah se pyě à kı n yɛ n pi kɔ̃̀nɔ́lɛ á tyí?
10 Áyáh lésõ mɛ Liyel sépɛ́bílɛ, à á wrɔ́ tɔ̃ sah ǹnɛ ǹ Píɗĩ́ kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́
ǹ Píɗĩ́ tɛ̃-á fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à se kı pyě n yɛ n pi á pwáhnmɔnɔlɛ?
11 Tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, kè tɔ̃ mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ á tyí Liyel yah sɔkɔ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á wrɔ́ tɔ̃ sah Liyellɛ.

Tyi nónó-á wɛ Adama tyí sõwãh ànɛ̂ nónó-á wɛ Yesu tyí sõwãh

12 Yé yah, nɛ́núkù yɔ́ yĩn ye tyípékè de kèkõyɔ̃́. Kénɛ tyípékè ye yɔrı mɔ
kũnɛ. Tɛ́ névye pól mɛ kũ mnɔ sɔkɔ, pé pól-á sɔ̃npílɛ tyípékè pı...
13 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɔ tyípékè wɛ kèkõyɔ̃́. Ké pɔ́-ńkɛ̃ gbĩ́nɛ, tyípékè
mɛ̀ náh sɔ̃̀ mɛ n mɔ n kõ.
14 Tɛ́ sépinɔ́ pól sɔkɔ, à tɔkɔ Adama gbĩ tyí, pópó à pɔ nɔ Moyisi gbĩ tyí,
névye pól sɔ̃̀ mɛ kũ mnɔ sɔkɔ. Pè náh sénsɔ̃ tyípékè pı Adama tyí kɔ̃lɛ ǹmɔ

nɛ̂-á Liyel dêl pɩ, ǹtɛ kũ sȍ mɛ pélɛ n tɛ̃. Névi nɛ̂-á sȍ yĩnɛ à pɔ, Adama pɩ
ǹmɔ kètɔ̀lɛ.
15 Ǹtɛ tyípékè nɛ̂-á pɩ, kè náh mɛ sãh yah yah tɛ̃nɛ yȍbènɔrɩlɛ Liyel-á
nɛ̂nɛ n pɩ. Gbɩ ye, nɛ́núkù tɛ̃ wɔ tyípékè yĩn ye névye náhnáh ku ó; ǹtɛ
Liyel-á yȍbènɔrɩ nɛ̂ pɩ á tyí, ànɛ̂ wăh syɔ̃ Yesu Krista tɔ gblɔ̌y núkúní tyí à
pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ nɛ́kwĩ́nkí tyí, sépi ye kal.
16 Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ, ké swɔ náh mɛ núkúlɛ nɛ́núkù tyípékè mɛ̀ tyílɛ.
Yé náh wɛ di, nɛ́núkù tyípékè yĩn ye lékàh wɛ. Ǹtɛ névye tyípêl náhnáh
píntɛnɔ náh ye Liyel yȍbènɔrɩ pɩ pé tyí à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ.
17 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye nɛ́núkù tyípékè ye mɔ névyelɛ kũ mnɔ sɔkɔ ó, ǹtɛ Liyel-á
yȍbènɔrɩ ǹgbɛ̃ pɩ nónó tyí à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, pépi kɩ mɛ min
sɔkɔ Yesu Krista gblɔ̌y núkúní gbȍ yõ, kɩ tɔ̃́rílɛ n pɩ.
18 Sɔ̃-á nɛ́núkù tyípékè pínɔ́ lékàhlɛ no pól yĩni tɛ̃, sɛ̃ ó ye, nɛ́núkù
tyípépɛ̌y pínɔ́ yĩn ye no pól kɩ fɛ̃ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, nɛ̂-á kɩ pè kɔ̃ pè kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂
min wɛ.
19 Sɔ̃-á nɛ́núkù Liyel yóré yáhlenɔ pɔ kénɛ névye náhnáh kɔ̃ pè pɩ tyípêl
pípúlɛ, sɛ̃ ó ye, nɛ́núkù Liyel yóré fɛ̃nsyinɔ yĩn ye névye náhnáh kɩ pɩ
nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.
20 Tyi kȍnsàhnɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, képah ye pɔ tyípêl kɔ̃ sè kwel. Tɛ́ tyípêl-à kwel
ńyãh sɔkɔ, Liyel n mó yȍbènɔrɩ pɩ nénpɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á kal sépilɛ.
21 Kăh pɩ sɛ̃, sɔ̃-á tyípékè névye pól dahbɩ kũ mnɔ sɔkɔ, sɛ̃ ó ye, yȍbènɔrɩ
nɛ̂-á Liyel n pɩ névye tyí à pélɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, képah tɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ
pé pól kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbȍ yõ.

6

Nɛ̂-à kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ, tɛ̃ kɩ min pɩ dùkù kɩ vi mɔ pɩ sɛ̃́nnɛ

1 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Á se yĩnɛ à yɔ̃ n sɔkɔ tyípêl pínɔ́ sɔkɔ, Liyel kɔ̃
à yȍbènɔrɩlɛ n gbah n pɩ á tyí?
2 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Ápi á náh vi tyípêl pínɔ́ kɔ̃ á kɩ nɛ á sɔ̃ ku. Tɛ́ á kɩ pɩ sɔ̃ tɛ́ kɩ tɔ̃
pɔ á minnɛ n pɩ tyípêl pínɔ́ sɔkɔ?
3 Yé náh pĩ nɛ, ápi nónó pól-á wel wilki ni sɔkɔ à kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ,
á wèlnwȉlkȉnɔ́ mɛ̀-á mɛ á kɩ nɛ kúnɔ́ sɔ̃ ápi tɔ ku ǹnɛ wɛ̃ tyí di?
4 Wèlnwȉlkȉnɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, ápi tɔ ye ku ǹnɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ yĩ ǹnɛ wɛ̃ tyí. Tɛ́ ǹ
lékó-á yilki mɔ Sú Liyel tɛ̃nwɛnɔ ǹgbɛ̃ gbȍ yõ sɔ̃, sɛ̃ ye ápi tɔ min pɩ dùkù
vi mɔ pɩ sɛ̃́nnɛ.
5 Yé náh wɛ di, áyáh fyɔ̀ kwrɔ mɔ ǹnɛ à kũ dùkù núkú ku, ápi tɔ lékyı̂
kɩ pɔ n yilki n mɔ n pi ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
6 Á yĩnɛ à pĩ nɛ áyáh sȍ mɛ n pɩ dùkù nɛ̂nɛ ǹgbòlɛ, áyáh képah kwrɔ mɔ
syɩ Kristalɛ dahnɩ yõ à ké tyí yɩkɩ, tɛ́ wɛ wil tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ.
7 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à ku, tɛ̃ vyãh n dɛ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ.
8 Tɛ́ áyâh fyɔ̀ ku ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí, á sɛ̃nɔ́ mɛ ké yõ nɛ áyáh kɩ á min
pɩ ǹnɛ wɛ̃ tyí.
9 Ápi pĩ nɛ Krista lékó-á yilki mɔ, à náh tɔ̃ n ku n yah n pi, kũ náh tɔ̃ tɛ̃
wɛ n pi ǹ tyí.
10 Wăh kũ nɛ̂ ku yɔ̀, tyípêl tyí yɩkɩ yĩn ye kṹmm à ku. Ǹtɛ núkúnúkú
wăh mɛ min sɔkɔ, à mɛ ǹ minnɛ n pɩ Liyel tyí yõ.

11 Sɛ̃ ó ye, yépi tɔ yĩnɛ yè pĩ nɛ yáh yé náh vi tyípêl pínɔ́ kõ á kɩ nɛ yé sɔ̃
ku, tɛ́ mɛ min sɔkɔ Liyel tyí yõ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.
12 Gbĩ́ nɛ̂-á ye mɛ min sɔkɔ kèkõyṍ mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀, yé káh tõ yɛ tyípékè pɔ
fyãh yé yõ, kè pɔ yélɛ n mɔ yé dyɔ dyɔ tyi pínɔ́ sɔkɔ dɛ́.
13 Yé káh tõ yé wil gbɛ̃́nsê tɜ̃̀ntɜ̃̀nnɛ tyípêllɛ n pɩ á kɩ nɛ tyípékè sɔ̃ n tɛ̃
yé yahlɛ dɛ́. Ǹtɛ yé yé gblɔ̃̌ynɛ Liyel kõ. Yé mɛ á kɩ nɛ yé sɔ̃ ku tɛ́ yé lékyî
mɛ yilki mɔ. Yé yé wil gbɛ̃́nsê tɜ̃̀ntɜ̃̀n pól fĩn mɔ Liyel kõ sè pɩ tyígblɔ́ pɩ pɩ
tɔ̃̀npɩ̀yîlɛ.
14 Tyípékè náh tõ n dɔkɔ n tɛ̃ n pi yé yõ póllɛ. Yé náh tõ mɛ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ dò. Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yé tyí, képah gbɔ̃̀ sɔ̃̀
sɔkɔ ye yélɛ.

Gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ

15 Á yĩnɛ à yo sɔ̃ yɔ̀ wɛ́? Áyáh fyɔ̀ mɛ yɔ̃̀bènɔrɩ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ á náh
tõ mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ, képah se yɔ́ n wɛ̃̀kɩ nɛ tyípêl pínɔ́
wɛ̃̀kɩ̀-á yɩkɩ mɔ á tyí? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́!
16 Yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃́ yâh tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹnî yɔ́ tyí yɔ̃bɩ sɔ̃ yélɛ, tɛ́ n sah ǹ tyí
yõ, yè n pɩ tɛ̃́ yɔ̃lɛ kègbɩ yõ di? Sɛ̃́ ó ye, yâh n sah tyípékè tyí yõ, yè n pɩ ké
yɔ̃bɩlɛ, ànɛ̂ kè n pɔ kũnɛ. Tɛ́ yâh n sah Liyel tyí yõ, yè n pɩ ǹ yɔ̃bɩlɛ, ànɛ̂
kè n pɔ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ.
17 Yé lésõ mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ yáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ, képah gbɔ̃̀ yõ,
núkúnúkú yé mɛ n sah Liyel yóré yõ yé nnɔ póllɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, á ye wɛkɩ
Liyel tyí.
18 Yé wil tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ de gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
19 Yépi tyi yah yáhnkwlɔnɔ ye ń kõ mé tyi nɔ́pilɛ n yo à yĩnɛ névye
pɩ dùkùlɛ yɔ̀. Ǹgbòlɛ lésõ, yáh yé wil gbɛ̃́nsê tɜ̃̀ntɜ̃̀n póllɛ pɔ̃̌pɔ̃̌ ànɛ̂
tyítúkúǹǹɛ n pɩ, à Liyel dêllɛ n pɩ sɔ̃; núkúnúkú, yé sélɛ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀lɛ n
kɔ, yè n nɛ n mɛ wǐlkǐnsàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ.
20 Yáh lésõ mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, nɛy náh mɛ yélɛ n kyĩ n mɔ
nɛ yé gbɩ wɛ̃̀kɩ̀lɛ n kɔ.
21 Kénɛ tyi nónó-á lésõ yé n pɩ, kwâh nɛ̂ mɛ yé wɛ sɔkɔ sé sɔkɔ, à wil sen
tyí sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ yé yõ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ? Sépi tyɛ́-ńsahlɛ kũ ye dò.
22 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel-á yé wilki tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ, yé mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹmɔ
tyí, nɛ̂-á kɩ yé kõ yé kɩ mɛ wǐlkǐnsàhnɔ́lɛ ǹ tyí yõ, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ n
pi ké tyɛ́-ńsah.
23 Yé náh wɛ di, tyípékè lédyáhnínɛ, kũ ye. Ǹtɛ Liyel-á kwâh nɛ̂nɛ n yĩ
névyelɛ n kõ, tyɛ́-ńkɛ̃́ min ye. À képahlɛ névyelɛ n kõ pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

7

Yesu yõ sɛ̃́pú wǐlnɔ́lɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ

1 Ń yṹnpyé, yé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ. Képah ye, máh kɩ nɛ̂ yo n pi yé tyí,
ké sèndǐ náh yélɛ. Névi tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀
sɔkɔ.
2 Sɛ̃́ ó ye, sê nɛ̂-à de pɛ tyí, ǹ pɛ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à mɛ ǹmɔ tyí yõ
fúr wɛ̃̀kɩ̀ sɔkɔ. Ǹtɛ tɛ̃ pɛ-à fyɔ̀ pɔ yah kwlɔ, à kɩ mɛ ǹ gblɔ̃̌y yõ fúr wɛ̃̀kɩ̀
sɔkɔ.

3 Tɛ́ wàh de dɩ̃́ káhkɩ́ tyɩ́ tɛ́ ǹ pɛ sah min sɔkɔ, à kɩ n ye fɔ̀fɩ́npɩlɛ. Tɛ́ ǹ pɛ-à fyɔ̀ pɔ yah kwlɔ, à kɩ mɛ ǹ gblɔ̃̌y yõ fúr wɛ̃̌kɩ̀ sɔkɔ. Wàh de dɩ̃́ káhkɩ́ tyɩ́, fɔ̀fɩ́kɩ̀ náh képahlɛ.
4 Képah núkú ó ye ń yṹnpyé, yépi wrɔ́-á kwrɔ mɔ Kristalɛ, kè mɛ á kɩ nɛ yé tɔ sɔ̃́ ku ǹnɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, yé náh tɔ̃ mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ. Ǹtɛ ǹ lékó-á yilki mɔ, yé mɛ ǹmɔ tyɩ́ yõ núkúnúkú, nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á kɩ Liyel dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ.
5 Yé náh wɛ di, áyáh lésõ mɛ á dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ lésõ mɛ tyɩ́pékè dékè kɔ̃ kè á tɛ̃, á kɔ̃ á mɛ tyilɛ n pɩ nónó-á kɩ kũnɛ á yĩni n tɛ̃ n pi.
6 Ǹtɛ núkúnúkú kwâh nɛ̂ yɔ̃rɩ sɔkɔ-á lésõ álɛ, áyáh á náh vi kè kɔ̃ á kɩ nɛ á sɔ̃́ ku, á ye wil Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀. Tɛ́ núkúnúkú á kɩ tɔ̃̀lɛ n pɩ Liyel tyɩ́ pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. Kè náh tɔ̃ n pɩ n pi ǹgbò tyɩ́ kɔ̃lɛ gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ á mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ.

Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á tir nɛ̂nɛ n pɩ

7 Sɔ̃́ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Tyɩ́pékè se Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Sépi gbɔ̃̀ yõ ye ńmɔ pĩ tyɩ́pékèlɛ. Sépi-à sɔ̃̀ mɛ yó-ńkɛ̃̂nɛ nɛ ńkɛ̃̂: «Káh yɩ̃́wɩ́lkɩ̀lɛ n pɩ!» Mé se náhkɩ pĩ nɛ tyɩ́pékè-á yɩ̃́wɩ́lkɩ̀ pɩ́nɔ́lɛ?
8 Kăh pɩ sɛ̃́, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀ ye wɛ̃̌kɩ̀ yɩkɩ mɔ tyɩ́pékè kɔ̃ kè wɛ syɔ̃ à ńmɔ mɔ yɩ̃́wɩ́lkɩ̀ duke pól pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-à sɔ̃̀ mɛ n knɛ, tăhkɩ̀ náh n wɛ n pi tyɩ́pékè sɔkɔ.
9 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɔ́-ńkɛ̃̂ gbɩ̃́nɛ, ńmɔ sɔ̃̀ mɛ min sɔkɔ. Ǹtɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́-á fyɔ̀ pɔ, tyɩ́pékè tăhkɩ̀ wɛ
10 à pɔ ńmɔ min syi. Kénɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ kè pɔ ńmɔ kɔ̃ mɛ̀ min wɛ, képah ye pyɛ̌ pɔ kũnɛ ńmɔ yĩni tɛ̃ yɔ̀ sɔ̃́.
11 Tyɩ́pékè ye syɔ̃ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyɩ́ à ńmɔ pilki, tɛ́ kũnɛ ń yĩni tɛ̃.
12 Kăh pɩ sɛ̃́, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pól mɛ yályál. Sè mɛ gbɩ wɛ̃̌kɩ̀ yõ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ plɛ.
13 Sépi nónó-á mɛ plɛ, sépi se n mɔ ńmɔlɛ kũ sɔkɔ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Tyɩ́pékè ye. Sɛ̃́ ye kè wɛ̃̌kɩ dal mɔ ké gblɔ̃̌y dùkùlɛ kwèy. Kè pil pèpɛy náh, tɛ́ ń fike ko. Sɛ̃́ ye tyɩ́pékè pil pèpɛy náh tɛ́ gbah peke tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ.

Névye mɛ tyɩ̂pékè mnɔ sɔkɔ

14 Á pól pĩ yɩ̃́ĩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á wil Liyel tyɩ́. Ǹtɛ ńmɔ gblɔ̃̌y dyɔ dyɔ tyi pɩ́nɔ́ sɔkɔ, mé mɛ yɔ̃ sɔ̃́ ńnɛ pè tɛ̃ yɑ̃m tyɩ́pékè tyɩ́.
15 Kègbɩ yõ, máh nɛ̂nɛ n pɩ, mé náh ké dùkùlɛ n pnɛ. Mâh mɛ ké tyɩ́ nɛ mé pèpɛy nɛ̂ pɩ, mé náh képahlɛ n pɩ. Tɛ́ ń dêl-á nɛ̂ wɔlɛ, mè n pyɛ̌ képahlɛ n pɩ.
16 Ǹtɛ mâh ń dêl tirlɛ n pɩ, mé sah ké yõ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á mɛ plɛ.
17 Kăh pɩ sɛ̃́, ńmɔ náh n pɩ kélɛ yɔ̀ dɛ́, tyɩ́pékè nɛ̂-á ń sɔkɔ, képah ye n pɩ kélɛ.
18 Yé náh wɛ di, tyɩ́pépɛ̌y yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ ń gblɔ̃̌y dyɔ dyɔ tyi sɔkɔ. Tyɩ́pépɛ̌y pɩ́nɔ́ sõnɔ mɛ ń sɔkɔ, tɛ́ ké fɛ̃npɩnɔ tăhkɩ̀ náh n wɛ ń sɔkɔ.
19 Mâh mɛ ké tyɩ́ nɛ mé tyɩ́pépɛ̌y nɛ̂ pɩ, mé náh kélɛ n pɩ. Ǹ tɛ́ n pyɛ̌ pèkè wɔlɛ n pɩ nɛ̂ tyɩ́ náh nɔ ń tyɩ́.

20 Ǹtɛ mâh ń dêl tirlɛ n pɩ, ńmɔ náh n pɩ kélɛ yɔ̀ dɛ́, tyípékè nɛ̂-á ń sɔkɔ,
képah ye n pɩ kélɛ.
21 Máh nɛ̂ kyɔmɩ wɛ ń gblɔ̌y sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: Mâh mɛ ké tyí nɛ mé tyípépɛ̌y
pɩ, pèkè ó n nɛ n yĩn ń yah.
22 Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ tyí nɔ yɩ̋ĩ ń tyí ń nɩ póllɛ.
23 Ǹtɛ mé kè kyɔmɩ wɛ nɛ, sépi nónó tyí-á nɔ yɩ̋ĩ ń tyí, mâh nɛ mé sé
wȁllɛ n kɔ, kwâh yɔ́ n wɛ ń sɔkɔ nɛ̂-á mɛ sélɛ n fwo. Kénɛ kwâh ye mɔ
sah ńnɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ.
24 Ń yãm pínɔ́ dùkù tɛ̃nɛ n yah yɔ̀ lɛ́! Nɛ̂ tɛ̃ ó kɩ pɔ wɛ syi fĩn mɔ ńnɛ
kénɛ kwâh tyí, képah nɛ̂-á n mɔ ń yõ kũnɛ?
25 Liyel ye, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̏ yõ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹ yõ képah
yĩnnɛ.

Mâh nɛ mé kè yo yɔ̏tukulɛ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ tyí mɛ ń tyí ń nɩ
sɔkɔ. Ǹtɛ ń gblɔ̌y dyɔ dyɔ tyi pínɔ́ sɔkɔ, mé mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ.

8

Névi nɛ̂-á yɛ Liyel Mirki kɔ̃ kè ǹ yahlɛ n tɛ̃

1 Núkúnúkú tɛ̃nɛ, nónó wrɔ́-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ, Liyel tukey
náh tɔ̃ n syɩkɩ n pi pé yõ.
2 Yé náh wɛ di, Liyel Mirki nɛ̂-á minnɛ névilɛ n kɔ̃ tɛ̃ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏
yõ Yesu Kristalɛ, képah ye wɛ wilki ńmɔlɛ tyípékè ànɛ̂ kũ mnɔ sɔkɔ.
3 Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ náh sɔ̏ fɛ̃ képah pɩ n pi dò. Névye gblɔ̌y dyɔ dyɔ tyi
pínɔ́ sɔ̏ mɛ kǎn pɩ kélɛ képah ye. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel mɛ ǹ Pídɩ̃́ tɛkɩ mɔ à pɔ
dubi névi wil dùkùlɛ ǹ tyí ápi tyípêl pípú tyí kɔ̃lɔ, tɛ́ ku ápi tyípêl yĩnnɛ,
sé tyí wɛ n yɩkɩ yĩnnnɛ névye sɔkɔ.
4 Ápi nónó-á á dyɔ yɩ̋ĩ tyi wɛ yɛ, tɛ́ Liyel Mirki sɔ̏ tɛ̃. Liyel kè pɩ nɛ á fɛ̃ tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ tyíyónɔ́lɛ n pɩ. Képah ye à kɔ̃ à képah pɩ.
5 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à yɛ ǹ dyɔ yɩ̋ĩ tyi yah syi ǹ tyí, tɛ̃ sõnɔ n nɛ n mɛ
ǹ dyɔ yɩ̋ĩ tyi ó yõ. Nɛ̂-à mó yɛ Liyel Mirki yah syi ǹ tyí, tɛ̃ sõnɔ n nɛ n mɛ
Liyel Mirki dyɔ yɩ̋ĩ tyi ó yõ.
6 Wâh á dyɔ yɩ̋ĩ tyi sɔ̏ tɛ̃, ké syǐ-ǹsah n pɩ kũnɛ. Tɛ́ wâh Liyel Mirki dyɔ yɩ̋ĩ
sɔ̏ tɛ̃, ké syǐ-ǹsah n pɩ yèvɩnɩ ànɛ̂ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ́nɔ́lɛ.
7 Kègbɩ yõ, névye nónó dyɔ yɩ̋ĩ tyi-á yah syi pé tyí, Liyel sépɛ́bɩ́ ye pélɛ
pǎh sɔ̃npílɛ yahle sàhnɔ́lɛ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yóré yõ. Pè náh fɛ̃ sé wȁl kɔ
ńtɛ̃nɛ dò.
8 Tɛ́ névye-à pé gblɔ̌y dyɔ yɩ̋ĩ tyilɛ n pɩ, Liyel yɩ́ náh n yuku pélɛ.
9 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé náh mɛ yé gblɔ̌y dyɔ yɩ̋ĩ tyilɛ n pɩ. Liyel Mirki dyɔ yɩ̋ĩ tyi
ye yé mɛ n pɩ, képah nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ. Krista Mirki-à n knɛ névi nɛ̂ sɔkɔ,
tɛ̃ náh mɛ ǹ tyí yõ.
10 Krista-à mɛ yé yahlɛ n tɛ̃, yé kɩ sénsɔ̃ pɔ kũ n pi ó, ǹtɛ Liyel Mirki gbɔ̏
yõ, yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ à tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.
11 Liyel nɛ̂-á yilki mɔ Yesu lékólɛ, ǹ Mirki-à kɩ mɛ yépi tɔ sɔkɔ, yáh sɔ̃ pɔ
ku, yé lékyɩ̂ kɩ yilki mɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.
12 Képah ye ń yɩ̋npyé, á yĩnɛ à Liyel Mirki dyɔ yɩ̋ĩ tyilɛ n pɩ, á náh tɔ̃
yĩnɛ à á gblɔ̌y dyɔ yɩ̋ĩ tyílɛ n pɩ.

13 Yâh yé dyɔ yɩ̃́ tyilɛ n pɩ, yé kɩ ku. Ǹtɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ yâh yé dyɔ
yɩ̃́ tyi wɛ yɛ, yé kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.
14 Yé náh wɛ di, Liyel Mirki-à nónó yahlɛ n tɛ̃, Liyel wɛ̃́npɩ̀ ye pélɛ.
15 Liyel-á ǹ Mirki nɛ̂nɛ yé kɔ̃, kè náh yélɛ n mɔ yɔ̃rɩ pínɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ tíkí
pínɔ́ sɔkɔ dɛ́. Képah ye pɩ yélɛ Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ, tɛ́ yé fɛ̃ n yo yɩ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ
nɛ: «Bɔ̌, ápi Sú!»
16 Liyel Mirki mè ńtɛ̃ ye á kɔ̃ á sɛ̃ yɩ̃́ ké yõ nɛ Liyel wɛ̃́npɩ̀-á álɛ.
17 Tɛ́ áyáh fyɔ̀ pɩ ǹ wɛ̃́npɩ̀lɛ, á vyãh kɩ wɛ pèpɔrɩ sɔkɔ, wǎh ǹ vyãhlɛ ǹ
wɛ̃́npɩ̀ kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ. Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ Krista tyí, ápi tɔ vyãh kɩ wɛ ké
sɔkɔ. Ǻyáh fyɔ̀ mɛ yèvyãhrɩlɛ n pɩ wɛ̃ tyí Kristalɛ, gbílkínɔ́ kɩ n sah n pi á
yõ ǹnɛ wɛ̃ tyí.

Gbîlkînɔ́ nɛ̂-á kɩ pɔ n wɛ n pi

18 Mé pɩ̃ nɛ áyáh mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ kwɛy mènɛ, képah náh mɛ sãh n
yah yah tɛ̃nɛ gbílkínɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á kɩ pɔ n sah n pi á yõ ńsɔ̂nɛ.
19 Liyel wɛ̃́npɩ̀-á kɩ gbílkínɔ́ wɛ n pi sɔ̃, képah ye ǹ yɩ̂ mɔ́nɔ́nɔ pól mɛ n
dɛkɩ.
20 Yé náh wɛ di, Liyel yɩ̂ mɔ́nɔ́nɔ pól mɛ yõre kɛ̃́ tǎhkɩ̀ yɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ.
Pépi dyɔ dyɔ tɛ̃ náh nɛ kè pɩ sɛ̃́ dɛ́. Nɛ̂-á sah pélɛ ké gbɔ̃̀ sɔ̃̀, ǹmɔ ye pɩ kélɛ.
Ǹtɛ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah tɔ̃ mɛ pé tyí.
21 Sõ yɔ́ mɛ n pi, Liyel yɩ̂ mɔ́nɔ́nɔ pól kɩ pɔ n wilki n pi yɔ̃rɩ sɔkɔ yíkínɔ́
pí-ò gbɔ̃̀. Tɛ́ kɩ gbílkínɔ́ wɛ wɛ̃ tyí Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ.
22 Ǹtɛ à pɔ syɩ kwɛy mè tyí, á pɩ̃ nɛ Liyel yɩ̂ mɔ́nɔ́nɔ pól-á mɛ n gbɩ̃
kúrntɛ̃́sè tyí kɔ̃lɛ yèvyãhrɩ tɛ̃ tyí.
23 Tɛ́ kè náh yɩ̃n pépi ó tyí dɛ́, Liyel-á ǹ Mirkilɛ ǹgbòlɛ ápi nónó kɔ̃, ápi
tɔ mɛ n gbɩ̃ á fɔkɔ táhlɔ́ sɔkɔ, mɛ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀lɛ n syɩkɩ sõ nɛ̂-á Liyel kɩ kè wɛ̃kɩ
n pi nɛ áyáh pɩ pé wɛ̃́npɩ̀lɛ, tɛ́ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ dal mɔ.
24 Yé náh wɛ di, á ye pwáhnmɔnɔ wɛ. Tɛ́ kè mɛ á kɩ nɛ sɔ̃-á ńkɛ̃́nɛ névi
ǹ gbɔ̃̀ sah kwâh yɔ́ pɔ́nwɛnɔ yõ. Ǹtɛ wàh kè wɛ syi tɛ, à náh tɔ̃ ǹ gbɔ̃̀ sah
n pi ké pɔ́nwɛnɔ yõ dò. Wàh kè wɛ syi tɛ, à kɩ tɔ̃ ǹ gbɔ̃̀ sah sɔ̃ ké pɔ́nwɛnɔ
yõ?
25 Ǹtɛ áyâh tɔ̃̀nɩ̀ mɛ kwâh nɛ̂ wɛ́nsyi-ńkɛ̃́nɛ, ǎ sɔ̃́mnɔ́ pɩ ǹ tɛ́ á gbɔ̃̀ sah
ké pɔ́nwɛnɔ yõ.
26 Sɛ̃́ ó ye, Liyel Mirki tɔ mɛ ápilɛ n yohnɩ n mɔ á tɛ̃́nkwlɔ́nɔ yɩ̃nnɛ. Yé
náh wɛ di, ápi náh pɩ̃ nɛ̂-á yɩ̃nɛ nínɔ́lɛ. Ǹtɛ Liyel Mirki mɛ nírílɛ n pɩ ápi
tyí nɛ̂-á ápi náh fɛ̃ ké dùkù yah yo.
27 Tɛ́ Liyel nɛ̂-á névye fɔkɔ táhlɔ́lɛ n pnɛ, ǹ Mirki-á mɛ nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃,
ǹmɔ kélɛ n pnɛ. Yé náh wɛ di, ǹ Mirki nírílɛ n pɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tyí à yɩ̃nɛ
ǹmɔ dyɔ yɩ̃́ tɛ̃nɛ.
28 Ǻ mó tɔ̃ pɩ̃ tɔlɛ nɛ Liyel tyí-á nɔ nónó tyí, ǎ tyi póllɛ n pɩ pépi tyí pɛkɩ
yɩ̃nnɛ, pépi nónó-á à ye à yɩ̃nɛ wǎh kè yah tɔkɔ sah sɔ̃.
29 Liyel-á nónó yah wilki ǹgbò dùkùlɛ, à ye kwãh tɛ̃ kè yah tɔkɔ tɔlɛ nɛ
pǎh yɩ̃nɛ pè pɩ pé Pídɩ̃́ tyí kɔ̃lɛ, ǹmɔ kɔ̃ à pɩ pé pól nɛ́nkyílɛ.
30 Wǎh kwãh tɛ̃ nónó yah tɔkɔ, à ye pè ye tɔlɛ. Wǎh nónó ye, à ye pè pɩ
nɛ́gblɔ́ tɔlɛ ǹ yah sɔkɔ. Wǎh nónó pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, à ye yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ
pè kɔ̃.
31 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Liyel-à mɛ ápilɛ, nɛ̂ kɩ fɛ̃ á fwo?

32 Ǹmɔ nɛ̂-á à náh yɛ ǹ yɛ̃ngbɛ̃ Píɗĩ́ kɔ̃nɔ́lɛ, à à mɔ kũ kɔ̃ ápi pól yĩnnɛ.
À kɩ pɩ sɔ̃ tɛ́ à náh yì tɛ́lɔ́ póllɛ á kɔ̃ à n tahlɩ n pi ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃.
33 Liyel-á névye nónó yah wilki, nɛ̂ tɛ̃ kɩ pɔ n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃? Liyel ye pɩ
névyelɛ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ.
34 Nɛ̂ kɩ tɔ̃ fɛ̃ Liyel tukey kɔ̃ kè kɩ syɩkɩ pé yɔ̃? Yesu Krista ye ku, tɛ́ kè
náh yĩn képah ó tyí dɛ́, ǹ lékó yilki mɔ. Yé náh wɛ di, à mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel
gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ ápi tyí.
35 Ápi tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ, kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah kɔ̃ n pi.
Yèvyãhrɩ ò, tíki képékè ò, fɔ̃́hnɔ́ ò, kwɛkɩ ò, kwâh kɛ̃́ ò, dlo ò, kũ ò, sé sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah kɔ̃ n pi.
36 Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Áwɔ yĩnnɛ, ápi
mɛ kũ dlo sɔkɔ sɔ̃mɛsɔ̃́. Pè mɛ álɛ n pɩ á kɩ nɛ yípêy sɔ̃ pè tɛ̃ n yuku kò-ǹsah
sɔkɔ.»*
37 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, á tyí-á nɔ Liyel nɛ̂ tyí, ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ á pɩ tɛ̃́npnɛ̀pu
ǹgbnɔlɛ.
38-39 Gbɩ yɔ̃, ápi tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Liyel sɔkɔ, tɛ́ à syɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
tyí à kélɛ á wɛ̃kɩ, ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yɔ̃ nɛ, kwáhmɔ́ní yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah
kɔ̃ n pi. Kàh kɩ sɔ̃ kũnɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ minnɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ yĩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩlɛ ò,
kàh kɩ sɔ̃ yɔ̃̀tɔ̃rínɔlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ kwɛy gbĩ tyilɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ ńsɔ̂ tyilɛ ò, kàh
kɩ sɔ̃ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́nɔlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ yĩ̂nyɔ̃ tǎhkìnɔ́lɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ sétáh sɔ̃wãh
tǎhkìnɔ́lɛ ò, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ápi tyínɔnɔ yah kɔ̃ n pi ǹ tyí.

9

Yìkì nɛ̂ névye-á Liyel yah tɔkɔ

1 Krista tyí yɔ̃ ye ńnɛ. Képah ye, máh kɩ nɛ̂ yo n pi, gbɩ ye kélɛ, mìnì náh
mɛ ké sɔkɔ. Liyel Mirki ye ké sɔ̃nɔ dahbɩ tɛ ń sɔkɔ nɛ nɛ̂-á mé kɩ n yo n
pi, gbɩ-á kélɛ.
2 Yèkwɔrɩ ǹgbɛ̃ mɛ ń sɔkɔ. Ǹ nɩ mɛ n sukɛ gbĩ́mɛgbĩ́.
3 Yé náh wɛ di, máh mɛ nɛ̂ tyí, ńmɔ tyí sɔ̃ náhkɩ yɩkɩ ànɛ̂ ń wrɔ́ mó
gbɛ Kristalɛ ń yṹnpyé swɔ sɔkɔ, pé pwah n mɔ yĩnnɛ, pépi nónó-á ń yìkì
névyelɛ.
4 Pépi ye Yisrayel nolɛ, Liyel-á nónó pɩ ǹ wɛ̃npìlɛ. À yɔ̃ yɔ̃̀nɔ́lɛ pè kɔ̃, tɛ́
yégbékè kwrɔ mɔ pélɛ gbáyĩ́ náhnáhlɛ, tɛ́ tyi kɔ̃ sah pè kɔ̃, tɛ́ ǹ ni dùkùlɛ
pè wɛ̃kɩ, tɛ́ ǹ vyãhlɛ pè kɔ̃.
5 Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩpi ye pé náh tãnnɛ. Yìkì núkú ye
pélɛ Yesulɛ wǎh pɔ sétáh yɔ̃. Ǹmɔ ye Liyellɛ, nɛ̂-á mɛ yíyìn pól yɔ̃. Ǹ yĩn
nɛ n gbilki gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!
6 Máh nɛ̂ yo sɔkɔ yɔ̃̀tah, képah náh n wɛ̃kɩ nɛ Liyel náh n kɔ ǹ tyíyónɔ́
sɔ̃̀. Ǹtɛ Yisrayel no pól náh pɩ Yisrayel no yèsyìkìnìnɛ Liyel yah sɔkɔ.
7 Sɛ̃́ ó ye, Abrahmɩ wɛ̃́npì pól tɔ náh pɩ ǹ wɛ̃npì yèsyìkìnìnɛ. Ǹ píɗĩ́
Yisakɩ wɔ wɛ̃́npì ye kɩ n mɔ n kɔ̃ ǹ pétóbélɛ sɔ̃-á Liyel yo kélɛ ǹ tyí.
8 Mâh nɛ mé kè yo pallɛ, wɛ̃́npì nónó-á dubi gbɔynɛ, pépi náh Liyel
wɛ̃npìlɛ. Nónó-á dubi à yĩnɛ Liyel vyãh kɔ̃nɔ́lɛ, pépi ye ǹ wɛ̃npìlɛ.
9 Yé yah, Liyel lésɔ̃ ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kɔ̃ nɛ ńkɛ̃́: «Gbĩ yɔ́ yĩ̂nkɔ̃ gbĩ́nɛ,
mé kɩ ń syɩ pɔ á tĩ̀nnɛ, tɛ́ Sara kɩ mɛ ɗĩ́npir wɛ dubi.*»

* 8:36 8.36 Yah n tɛ Gbálnɔ́ 44.23. * 9:9 9.9 Yah n tɛ Yenɛsɩ 18.10.

10 Tɔ̂ɔ náh dɛ́, yé yah Wrebeka tɔ tyíꞁɛ kɛ̀: Ápi sútó Yisakɩ mɛ̀ ye dubi à
kɔ̃ dɩ̋npɩ̀ nɛ́pɩ̂ nímínɛ nónó-á kɛ̀nɩ̀nɩ̀nɛ.
11-13 Gbɩ̋ nɛ̂-á wɛ̃npɩ̀ nɔ́pi náh tɔ̃nɩ̀ dubi, pè náh tyítúkúnɩ̀ pɩ, pè náh
tyípéplɔ tɔ pɩ. Ǹtɛ Liyel mɛ yo Wrebeka tyí nɛ: «Wɛ̃npɩ̀ nɔ́pi sɔkɔ, nɛ́nkyí
tɛ̃ kɩ pɔ pɩ gbɛ̃ tɛ̃ yɔ̃lɛ.»† Kè tɔ̃ mɛ wa̋rkínɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y ńtɛ̃ sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃: «Nsyakɔbɩ wɔ tyí ye nɔ ń tyí, Yesayu náh»‡ Yé náh wɛ di, képah n
wɛ̃kɩ nɛ névi tyípínɔ́ náh Liyel n yah ǹ tɛ́ tɛ̃ yah n wilki. Névi nɛ̂-à ǹ dyɔ,
tɛ̃ wɔ ye à n yah n wilki.
14 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Liyel náh mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃ di? À mɛ n kɔ
gbɩ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃ kɛ̀.
15 Yé náh wɛ di, à yo Moyisi tyí nɛ: «Mâh mɛ ké tyí nɛ mé pèpɔrɩ pɩ névi
nɛ̂ tyí, mɛ̌ kè pɩ tɛ̃ tyí. Tɛ́ mâh mɛ ké tyí nɛ mé névi nɛ̂ yãm yah, mɛ̌ tɛ̃
yãm yah.»§
16 Kǎh pɩ sɛ̃, képah náh n wil névi dyɔ yɩ̋ɩ̋ tɛ̃ sɔkɔ, képah náh pɩ ǹ
gbáhntɛ̃nɔ sɔkɔ dɛ́. Ǹtɛ kè n wil Liyel ó tyí, nɛ̂-á névi yãmnɛ n yah.
17 Kè mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, Liyel-á yo Yesyipti yɔ̀tɛ̃
dɩ̋ tyí nɛ: «Ń tɛ̃nwɛnɔ wɛ̃kɩ yɩ̃n ànɛ̂ ń yɩ̃n wil yɩ̃n ye kèkɔ̃yɔ̋ pól sɔkɔ, ń kɔ̃
mé ǹ pɩ yɔ̀tɛ̃nɛ.»*
18 Kǎh pɩ sɛ̃, kàh Liyel dyɔ, ǎ ǹnɩ̂ yãm yah, tɛ́ kàh ǹ dyɔ ǎ ǹnɩ̂ pɩ kùkùtǎhkɩ̀
névilɛ.
19 Gbɔ̀kénpɩ túkù kɩ fɛ̃ nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ Liyel kɩ tɔ̃ n tɔkɔ névyelɛ n
kɔ̃ nɩ? Nɛ̂ se kɩ fɛ̃ ǹ dyɔ dyɔ tyi yah kɔ̃ nɩ?
20 Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó mɛ áwɔlɛ, tɛ́ á kɩ pɔ Liyellɛ n kɔ̃lɩ? Pɩ̋n se kɩ fɛ̃ ké mɔ́-ò
piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à pé mɔ sɛ̃ nɩ?
21 Pní mɔ́-ò tyí náh ǹ fãhrɩlɛ di? À kɩ fɛ̃ tyígbí pɩ pɩ pɩ̋n mɔ kélɛ, tɛ́ kɩ tɔ̃
fɛ̃ ńya̋n tyi pɩ pɩ pɩ̋n mɔ kénɛ fãhrɩ ólɛ.
22 Liyel mɛ ké tyí nɛ pé pé fɔ̀kɔ̀vya̋hnɩ̀ wilki mɔ, pé mó pé tǎhkɩ̀ wɛ̃kɩ.
Tɛ́ wǎh mó tɔ̃ sɔ̀ yɩ̃nɛ à ǹ fɔkɔ vyãh névye nónónɛ, à sɔ̋mnɔ́ pɩ tɛ́ ǹ gblɔ̌y
yɛ náhnáh pé tyí.
23 Ǹtɛ ǹ tɔ̃rí-á mɛ gblò dùkù nɛ̂nɛ, à sɔ̀ mɛ ké tyí nɛ pé kélɛ no tɛ́lɔ́ wɛ̃kɩ,
wǎh pépi nónó yãm yah tɛ́ pè yah wilki sah ǹ tɔ̃rí sɔkɔ de yɩ̃nnɛ.
24 Tɛ́ kénɛ névyelɛ, ápi ye. À náh á yah wilki Nsyifunɔ ó sɔkɔ dɛ́, ǹtɛ à
túkù yah wilki yɩ̀kɩ̀nɩ̀ tɛ́lɔ́ sɔkɔ,
25 sɔ̃-á Liyel kè yo sah Wose sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névye nónó náh sɔ̀ mɛ ńmɔ
nolɛ, mé kɩ pélɛ n ye ń nolɛ. Yɩ̀kɩ̀ nɛ tyí náh sɔ̀ nɔ ń tyí, mé kɩ kélɛ n ye ń
dyɔ yɩ̋ɩ̋ yɩ̀kɩ̀lɛ.†
26 Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á lésɔ̃ kè yo pé tyí nɛ ńmɔ no náh pélɛ, nɛ́npɔ́ mɛ̀ ó sɔkɔ
ye tɔ̃ pè kɩ ye pélɛ Min nɛ́tɛ̃ Liyel wɛ̃npɩ̀lɛ.»‡
27 Yesayi tɔ mó yo Yisrayel no tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yisrayel névye-à sɔ̃ mɛ
dò pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ sèmɩ̀ya̋hrí sɔ̃, kwéy ó ye kɩ n pwah n pi pé sɔkɔ.
28 Yé náh wɛ di, TƐ̀ ǸGBƐ Liyel-á tyi nónó yo, à kɩ sè pɩ dal mɔ súú sétáh
yɔ̃.»§

† **9:11-13** **9.11-13** Yah n tɛ Yesɛsɩ 21.23. ‡ **9:11-13** **9.11-13** Yah n tɛ Malaki 1.3. § **9:15** 9.15 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 33.19. * **9:17** 9.17 - yah n tɛ Yálnɔ́ 9.16. † **9:25** 9.25 - Yah n tɛ Wose 2.25. ‡ **9:26** 9.26 - Yah n tɛ Wose 2.1. § **9:28** 9.27-28 - Yah n tɛ Yesayi 10.22-23.

29 Tɛ́ Yesayi tõ lésõ kè yo sah nɛ ńkɛ̃: «Tyi pól tyı́ tɛ̃nwɛ-ò TƐ̀ ŇGBƐ Liyel-à
sȍ mɛ á túkù sàh-ǹkɛ̃nɛ min sɔkɔ, á duku náhkı to Sodɔmı ànɛ̂ Gbomɔrı
névye tyı́ kɔ̃lɛ.»
30 Sɔ̃ mɛ ápi kı yo yɔ̀ wɛ́? Névye nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, pè pı nɛ́gblɔ́lɛ
Liyel yah ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ, pépi nónó-á pè náh sȍ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃.
31 Tɛ́ Yisrayel no nónó wɔ-á pyě sȍ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ pé pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel
yah Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ gbȍ yõ, pè náh wɛ pı nɛ́gblɔ́lɛ képah gbȍ
yõ.
32 Sɔ̃ pı tɛ́ pé náh wɛ pı nɛ́gblɔ́lɛ wɛ́? Pè náh sȍ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel
yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ, pè sȍ wɛ nɛ ńkɛ̃ pé tyı́pínì-á kı fɛ̃ pé pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah
képah ye. Pé gbáhkì ye pyě pè mı pé wilki n mɔ mɔ dáhkì tyı́ yɔ̀ sɔ̃.
33 Kénɛ dáhkìlɛ, Yesu Krista ye. Képah tyı́ ye wȁrkı́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yé yah, mé kı gbáhkì mı mı dáhkì yɔ́ sah Siyõ kwil
sɔkɔ. Névye wilki n mɔ mɔ tɛ́dáhkì yɔ́ ye kélɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à ǹ gbȍ sah ké
yõ, sen náh tɛ̃ tɛ̃ n pi.»*

10

1 Ń yȕnpyé, máh mɛ nɛ̂ tyı́ ń nı póllɛ, képah ye nɛ Nsyifunɔ pwáhnmɔnɔ
wɛ. Mé mɛ Liyellɛ n ni pé tyı́ képah tyı́ sɔkɔ.
2 Yé náh wɛ di, mé kı fɛ̃ kè yo nɛ pǎh mɛ gbah tɛ̃ yȉ Liyel wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ,
ǹtɛ pǎh mɛ kélɛ n pı yı̋tũri sɔkɔ.
3 Liyel-á névilɛ n pı nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, pè náh kè pĩ. Tɛ́ pé
yɛ̃ngbɛ̃ tyílɛ n pı, tɛ́ Liyel tyı́ wɔ yahle.
4 Krista ye pɔ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ tyi pı syı sé yı̃n tyı́. Névi nɛ̂-à sɛ̃ Krista
yõ, tɛ̃ kı pı nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ.
5 Névi-á fɛ̃ n pı n pi nɛ́gbílɛ tyi kȍnsàhnɔ́ gbȍ yõ dùkù nɛ̂nɛ, Moyisi-á nɛ̂
wãrkı ké tyı́ sɔkɔ kè wɛ yɔ̀: «Névi nɛ̂-à tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ tyı́yónɔ́lɛ n pı,
tɛ̃ kı ǹ minnɛ n pı sépi gbȍ yõ.»*
6 Ǹtɛ névi-á n pı nɛ́gbílɛ Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ dùkù nɛ̂nɛ, kè mɛ yónɔ́lɛ
képah tyı́ sɔkɔ nɛ: «Káh nɛ n sõ á fɔkɔ sɔkɔ nɛ: ‹Nɛ̂ kı dɔkɔ kyı yı̂nyõ?›»
Nɛ̂ kɔ́r-á, kı kyı Krista kɔ̃ à kı tiki pɔ.
7 Képah náh pı: «Nɛ̂ kı tiki yuku sétáh sõwãh?» Nɛ̂ kɔ́r-á, kı kyı Krista
kɔ̃ à kı wil lékókwı̂l kı dɔkɔ pɔ.
8 Ǹtɛ tir nɛ̂ mɛ tõ yónɔ́lɛ wɛ́? Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Liyel wɛy mɛ á tnɔ̂. Kè
mɛ á vyãh sɔkɔ ànɛ̂ á nı sɔkɔ.» Kénɛ wɛynɛ, Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ wɛy ye
kélɛ, áyáh mɛ nɛ̂nɛ n yo n kɔ̃.†
9 Wâh kè yo á vyãhlɛ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ-á Yesu Kristalɛ, tɛ́ sɛ̃ ké yõ á nı sɔkɔ nɛ
Liyel-á ǹ lékó yilki mɔ, á kı pwáhnmɔnɔ wɛ.
10 Wâh sɛ̃ Liyel yõ á nı sɔkɔ, képah álɛ n pı nɛ́gbílɛ; ànɛ̂ wâh kè yo á
vyãhlɛ, képah álɛ n pwah n mɔ.
11 Á náh wɛ di, kè mɛ wȁrkı́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ névi nɛ̂-à
sɛ̃ Krista yõ, sen náh tɛ̃ tɛ̃ n pi.
12 Kǎh pı sɛ̃, wǎhkì náh mɛ Nsyifunɔ wrɔ́ ànɛ̂ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú ó ye mɛ pé pól tyı́, nɛ̂-á pèpɔrılɛ n pı no pól tyı́ nónó-á ǹnɛ
n ye n gbo.

---

* **9:33** 9.33 - Yah n tɛ Yesayi 28.16 ; 8.14. * **10:5** **10.5** Yah n tɛ Levitiki 18.5. † **10:8** **10.8** Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 30.12-14.

13 Yé náh wɛ di, kè mɛ wə̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Névi
nɛ̂-à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye gbo, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.»
14 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ pè kɩ ye gbo ǹnɛ, nɛ́ pè náh sɛ̃ ǹ yõ? Ǹ tyí wɛ́nnoh-ńkɛ̃́nɛ,
pè kɩ sɛ̃ sɔ̃ ǹ yõ? Pè kɩ wɛ noh sɔ̃ ǹ tyílɛ nɛ́ nɛy náh ǹ tyí wɛ yo pé tyí?
15 Tɛ́ sɔ̃ mɛ Liyel wɛy kɩ yo, nɛ́ névi náh tɛkɩ mɔ ké yo yĩnnɛ? Képah ye
kè mɛ wə̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ wâh
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yópú wɛ pè pé gbáhkɩ̀ tɔkɔ n pi.»‡
16 Ǹtɛ no pól se yɔ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir fɛ̃ syi? Yé yah, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi
lésõ mɛ píkínyahnɔlɛ n pɩ nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ápi-á tir nɛ̂nɛ n yo, nɛ̂ sɛ̃ ké
yõ?»§
17 Sɛ̃́ ye Krista yõ sɛ̃́nɔ́ n wɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nóhnɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀nɛ
mó, Yesu Krista tyí yónɔ́ ye.
18 Ǹtɛ à; pè náh ǹ tyí yónɔ́ noh yah di? Pè kè noh kyɔ́! Kè mɛ yónɔ́ ńtɛ̃nɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Pé yĩ́npɔ̃ mɛ n dɔkɔ sétáh yõ pól sɔkɔ, pé
wɛy mɛ n yĩni n tɛ̃ kèkõyṍ tə̃̀ntə̃̀n pól tyí.»*
19 Ǹtɛ à; Yisrayel no náh lésõ Liyel wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah pĩ di? Moyisi mó
tɔ̃ kwãh tɛ̃ kè yo nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃́: «Mé kɩ kè pɩ yé kɔ̃ yé kɩ yĩ̀kɩ̀ fɔ̃́rɔɔ yɔ́
yèwannɛ n yah. Yĩ̀kɩ̀ nɛ̂ névye-á lékə̃́m kɛ̃́ névyelɛ, mé kɩ kè pɩ yé kɔ̃ yé kɩ
pé dyɔlɛ n yɔ.»†
20 Yesayi ǹ nɩ syãh kè yo ńtɛ̃nɛ nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃́: «Névye nónó náh sɔ̃̀
mɛ ńmɔlɛ n yah n kɔ̃, pépi ye wɛ ńnɛ. Névye nónó náh sɔ̃̀ mɛ kwâh yɔ́
ńtɛ̃nɛ n yah n kɔ̃ ń tyí, mé ń gblɔ̃̌ynɛ pépi wɛ̃́kɩ.»
21 Ǹtɛ Yisrayel no tɛ̃ wɔ tyí sɔkɔ, Yesayi nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃́: «Gbĩ́mɛgbĩ́ mè
n nɛ n mɛ ń gbə̃̀n yɩkɩ mɔ pè syɩkɩ n tɛ̃, pépi nónó-á nòhnɩ̀-ǹkɛ̃ ànɛ̂ kèlékɛ̃
névyelɛ.»‡

11

Liyel náh ǹ náh vi Yisrayel no kɔ̃

1 Ǹtɛ-à, Liyel se ǹ náh vi ǹ no Yisrayel tãn kɔ̃? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Yé náh wɛ di, ńmɔ
tɔlɛ Yisrayel nɛy ye dò. Abrahmɩ náh nɛy yɔ́ ye ńnɛ, nɛ̂-á wil Bɛ̃nsyamɛ
yĩ̀kɩ̀ sɔkɔ.
2 Liyel náh ǹ náh vi ǹ no kɔ̃ wǎh kwãh tɛ̃ nónó yah wilki sah dɛ́. Yé se
kɩ nɛ yé pĩ́nɔ́ náh mɛ ké sɔkɔ nɛ, kǎh mɛ wə̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ Yeli-á sɔ̃̀ mɛ n tɔkɔ Yisrayel nolɛ n kɔ̃ Liyel tyí
3 nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pè ye á tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu ko mɔ, tɛ́ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńtə̃̂n
yɩkɩ nónó-á mɛ áwɔ tyí yõ. Ǹmɔ ó wũ ń gblɔ̃̌y, tɛ́ pè tɔ̃ mɛ n yah n kɔ̃ ń
kònmɔ-ńsahlɛ.»
4 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ Liyel yo ǹ tyí? Á nɛ: «Mé ye díbi nɛ̂pĩ̂ kèyõ tɔ̃́nɔ́ kyɛgbãm (7
000) wilki sah ń gblɔ̃̌y tyí, nónó-á pè náh gbètukunɔ di fal fal tɔ̃̀ Baal yah
sɔkɔ à kè gbilki.»
5 Képah núkú ó ye kwɛy mɛ̀ tɔ sɔkɔ, névye kwéy yísyɔ́ mɛ wũ tɛ̃ Liyel-á
yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ nónó tyí à pè yah wilki.
6 Ǹtɛ yɔ̃̀bènɔrɩ-à kɩ nɛ̂ Liyel pɩ pé tyí à pè yah wilki, pé tyípínɔ́ gbɔ̃̀ yõ
náh mó tɔ̃ kɛ̀. Kàh mɛ sépi gbɔ̃̀ yõlɛ, yɔ̃̀bènɔrɩ náh mó tɔ̃ dò.

‡ **10:15 10.15** Yah n tɛ Yesayi 52.7. § **10:16 10.16** Yah n tɛ Yesayi 53.1. * **10:18 10.18** Yah n tɛ Gbálnɔ́ 19.5. † **10:19 10.19** Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.21. ‡ **10:21 10.21** Yah n tɛ Yesayi 65.1-2.

7 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Yisrayel no-á nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pé pól náh kè
wɛ. Ǹtɛ Liyel-á nónó yah wilki pé sɔkɔ, pépi ó wɛ kélɛ tɛ́ tɛ́lɔ́ wɔ ní mɛ tah
tũ
8 sɔ̃-á kélɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Liyel ye pè pɩ tɔ̋rɔ̀ɔ̀.
À pé yı̋ pɩ sè náh mɛ n yah, tɛ́ pé ní pɩ sè náh mɛ n nohnɩ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ
kwɛy mɛ̀ tyí.»
9 Yɔ̀tɛ̃ dı̋ Davidi tɔ tɔ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃: «Pé yõke yı̃nɛ kè pɩ pé tyí pé tɛ̃ tɛ̃
vyɔ́nɛ, ànɛ̂ pé tɛ̃ tɛ̃ kɛ̃ynɛ, ànɛ̂ pé wilki n mɔ mɔ kwâhlɛ, kɩ pé tyítúkúǹ̀ɛ
pè dyah.
10 Pé yı̋ mó nɛ mɛ syı̃ı̃, pè káh fɛ̃ nɛ n yah, pè mó nɛ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ
gbı̋mɛgbı̋ tɔ́kɔ́bí sɔ̃ mɛ pé yõ.
11 Ǹtɛ-à, Yisrayel no-á pé gbáhkì mɩ syɩkɩ sɛ̃-à, pè se kɩ wũ tɛ̃ sɛ̃ kű mm?
Sɛ̃ tɛ̃ wɔ náh dɛ́. Ǹtɛ pépi-á pilki, yìkìnì tɛ́lɔ́ mó pwáhnmɔnɔ wɛ, pépi
Nsyifunɔ kɔ̃ pè pé yèwannɛ n yah.
12 Ǹtɛ pépi-à pílkínɔ́-à kɩ mɛ pɩ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́lɛ kèkõyɔ̋ névye tyí, tɛ́ pé
tɛ̃nkwlɔnɔ mɛ pɩ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́lɛ yìkìnì tɛ́lɔ́ tyí à, pépi-à pwáhnmɔnɔ wɛ tɛ,
képah náh n pɩ n pi pèpɔrɩ ǹgbɛ̃nɛ kal di?

Névye pwáhnmɔnɔlɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

13 Yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, yépi tyí ye mé n yo wɛy mɛ̀nɛ núkúnúkú.
Yesu tɛ̃ntɔ̀ névi ye ńmɔlɛ nɛ̂-á mɛ tɔ̀lɛ n pɩ yépi yı̃nnɛ. Tɔ̀ mè mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ
ńmɔ tyí,
14 nɛ̂-á kɩ á no Nsyifunɔ kɔ̃ kè kɩ yìkìnì tɛ́lɔ́ yèwannɛ n yah, ń kɔ̃ mé kɩ
pé túkù wɛ pwah mɔ.
15 Yé náh wɛ di, Liyel-á pè gbɛ milki képah-à mɛ kèkõyɔ̋ névye wrɔ́ tɔ̃
sah Liyellɛ à, wàh tɔ̃ pɔ pé ye kwrɔ́ ǹnɛ, kè kɩ pɩ sɔ̃ wɛ́? Kè náh n pɩ n pi
á kɩ nɛ lékyı̂ sɔ̃ yilki mɔ di?
16 Sèmukɔ pye nónó-á ko gbrolɛ, sépi-à kɩ mɛ wilki sah Liyel tyí yõ, sé
tɛ́lɔ́ pól tɔ mɛ ǹ tyí yõ. Séswɔ̂ sémı̂n-à mɛ sàhnɔ́lɛ ǹmɔ tyí yõ, ké yı̀ngbɑ̀n
tɔ kɩ mɛ ǹ tyí yõ.
17 Nsyifunɔ mɛ wólívı̂ séswɔ̂ sɔ̋nɔ́ sɔ̃, tɛ́ Liyel mɛ ké yı̀ngbɑ̀n kɔ̃lɩ. Tɛ́
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pépi mó mɛ á kɩ nɛ kyɛ̃h sɔkɔ wólívı̂ séswɔ̂ sɔ̃,
nɛ̂-á Liyel ké yı̀ngbɑ̀n kɔ̃lɩ kyɩ pukubi wólívı̂ yòhkì sɔ̋nɔ́ tyí. Yáh Liyel
yɔ̀bènɔrɩ nɛ̂ wɛ, képah n wil Nsyifunɔ tyí sɔ̃-á wólívı̂ séswɔ̂ sɔ̋nɔ́ nìkì n
yohnɩ n mɔ yı̀ngbɑ̀n púkúbínɔ́lɛ.
18 Képah ye, yı̀ngbɑ̀n nónó-á Liyel kɔ̃lɩ kwɛ, yé káh sélɛ n yilɔ. Yé káh yé
gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah, yépi tyí náh sémı̂nnɛ, pépi tyí ye sélɛ.
19 Yé kɩ fɛ̃ ń syah nɛ, Liyel-á yı̀ngbɑ̀n nɔ́pi kɔ̃lɩ to tɛ́ yépi wɛ pukubi.
20 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, pépi Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃ ye Liyel kɔ̃ à pè kɔ̃lɩ to tɛ́ yépi wɛ
pukubi pé swɔ sɔkɔ yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̀ yõ. Yé náh yı̃nɛ yè yé gblɔ̌ynɛ n
gbilki. Kè pyě yı̃nɛ kè nɛ n mɛ tíkílɛ yé tyí ńtɛ̃nɛ ńkɛ̃.
21 Yé náh wɛ di, Liyel-à mɛ yè-ǹkɛ̃nɛ séswɔ̂ sɔ̋nɔ́ yı̀ngbɑ̀n kɔ̃lìnɔ́lɛ, yépi
wɔ se pyě à kɩ wɛ yɛ yâh sɛ̃-ńkɛ̃nɛ ǹ yõ?
22 Yé yah, Liyel plɛ, tɛ́ mó tɔ̃ peke. À peke pílkípú yõ, tɛ́ n pɩ plɛ yépi tyí.
Ǹtɛ yé yı̃nɛ yè nɛ n mɛ ǹ pèpɔrɩ mɛ̀nɛ n pnɛ gbı̋mɛgbı̋. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ,
yé tɔ kɩ kɔ̃lɩ milki.

23 Ǹtɛ Nsyifunɔ tɔ-à kɩ pé kèlékɛ̃ pínɔ́ yal mɔ tɛ́ sɛ̃ Liyel yõ, Liyel kɩ pè
tõ pukubi séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ tyí. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ǹmɔ tyí kɩ ǹ syɩ pè tõ pukubi.
24 Yé náh wɛ di, yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, yé mɛ á kɩ nɛ kyẽh sɔkɔ
wólívî séswɔ̂ sɔ̃, nɛ̂-á Liyel ké yȉngbȁn kɔ̃lɩ kyɩ pukubi wólívî yòhkì sɔ̃́nɔ́
tyí. Nsyifunɔ mó mɛ wólívî séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ yȉngbȁn tyí kɔ̃lɛ nónó-á Liyel kɩ
pè tɔkɔ pukubi sé séswɔ̂ tyí.

Nsyifunɔ pwáhnmɔnɔlɛ

25 Ǹ yṹnpyé, mé kɩ Liyel tir wɔ̃bìnsàhnɔ́ yɔ́ tyí yah yo wah yé syah, sɔ̃nko
yè káh n pɔ yé gblɔ̃̌ynɛ n tɔkɔ n pɩ yĩ pĩ́púlɛ. Yé yah, Yisrayel no túkù kɩ
wũ tɛ̃ níkisekɔ́kɔ́ pínɔ́ sɔkɔ, pópó kɩ pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
pè kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, tɛ́ kɩ de Liyel no sɔkɔ.
26 Képah sɔkɔ, Yisrayel no pól kɩ pyě pwah sɔ̃-á kélɛ wȁ́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̄: «Pwáhnmɔ-ò kɩ wil Siyõ kwil sɔkɔ. Ȁ kɩ
pɔ Nsyakɔbɩ no tyípêl tɔ́kɔ́bí tɛ̃ yõ pé yõ.
27 Ńmɔ Liyel-á kɩ pɔ pé tyípêl yõ mɔ pè kɔ̃, tɛ́ kɩ yégbékè nɛ̂ kwrɔ n mɔ
n pi pélɛ, képah ye yɔ̀.» *
28 Yah yɔ́lɛ, Liyel sépɛbí ye Yisrayel nolɛ pǎh sɔ̃npílɛ Nìvìnì tir yahle, tɛ́
képah wɔ mó nɛkɩ yépilɛ. Ǹtɛ yah yɔ́lɛ, pépi ye sȍ à yah tɔkɔ pɩ ǹ nolɛ. Pé
tyí nɔ ǹ tyí pé náh tãn yĩnnɛ.
29 Yé náh wɛ di, Liyel-à kwâhlɛ névi kɔ̃, à náh ǹ yahlɛ n vi kélɛ n syi
póllɛ. Wàh névi nɛ̂ ye, à náh ǹ nahlɛ n vi tɛ̃nɛ n kɔ̃ póllɛ.
30 Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ Liyel yóré yahle. Ǹtɛ núkúnúkú, Nsyifunɔ tɔ-á ǹ
yóré yahle, à mɛ yépi yãm yah.
31 Sɛ̃ ó ye, Liyel yóré nɛ̂-á pè yahle núkúnúkú yɔ̀, tɛ́ Liyel mɛ yépi yãm
yah, pépi tɔ yãm yah yĩn ye à pɩ képahlɛ.
32 Yé náh wɛ di, Liyel yɛ no pól kɔ̃ pè ǹ yóré yahle pé pól yãm wɛ n yah
yĩnnɛ.
33 Liyel pèpɔrɩ mɛ gblò dɛ́! Lékȁ́m mɛ yĩ́ ǹ sɔkɔ, ǹ fɔkɔ se mó tõ mɛ
dényĩnɔlɛ. Ǹ tyi tɛ̃ dùkù náh fɛ̃ n pĩ, ǹ syɔ̃-ǹtȁn tɔ náh fɛ̃ n pĩ ló.
34 Kè mɛ wȁ̃rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̄:
«Nɛ̂ tɛ̃ wɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sõnɔlɛ n pnɛ wɛ́?
Nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ fɛ̃ vȉnmɔnɔlɛ à kɔ̃?†
35 Nɛ̂ kwâh yɔ́lɛ à kɔ̃,
tɛ́ à pɔ ké lédyáhnínɛ tɛ̃ kɔ̃ náhlɛ?»‡
36 Yé náh wɛ di, yíyȉn pól wil ǹmɔ tyí. Ǹmɔ mɔ́nɔ́ ye sé póllɛ. Sé pól mɛ
ǹmɔ tyí yõ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹ yõ gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!

12

Min pínɔ́ késȁ́nnɛ Liyel wɛ̃̌kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Ǹ yṹnpyé, Liyel pèpɔrɩ pínɔ́ yĩnnɛ ápi tyí, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ,
yé yé gblɔ̃̌ynɛ Liyel kɔ̃ yé sɔ̃ pɩ sárkálɛ ǹ tyí. Yè mó yé minnɛ n pɩ yályál ǹ
yah sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ǹ yĩ́ yuku. Képah ye Liyel gbilki dùkù pèpɛynɛ, yáh yĩnɛ
yè nɛ̂nɛ n pɩ.
2 Yé káh kèkõyɔ̃́ névyelɛ n yah n pɩ. Ǹtɛ yé yɛ Liyel kɔ̃ à lékȁ́m késȁ́nnɛ
yé kɔ̃ sɔ̃nko yé vi mɔ. Képah sɔkɔ, tyi nónó tyí-á mɛ Liyel tyí, yé kɩ tɛ̃ wɛ

* **11:27 11.27** Yah n tɛ Yesayi 59.20-21. † **11:34** 11.34 - Yah n tɛ Yesayi 40.13. ‡ **11:35** 11.35 - Yah n tɛ Nsyɔbɩ 41.3.

sélɛ n wah n pnɛ. Sépi ye pɩ tyi tyı́péplɔlɛ, ànɛ̂ nónó tyı́-á nɔ ǹ tyı́, ànɛ̂
nónó-á sǒhkı̀ kɛ̃́nɛ.
3 Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ ńmɔ tyı́, képah yĩnnɛ mé kélɛ n yo yé nɛ́núkù
núkú pól tyı́ nɛ, yé káh yé gblɔ̌yné n gbilki n kah n mɔ. Yé yɛ gblɔ̌y
tı́kı́nmɔnɔ sõnɔ nɛ n mɛ yé sɔkɔ, à yĩnɛ Liyel-á ǹ yõ sɛ̃́nɔ́lɛ yé nɛ́núkù
núkú pól kõ sɔ̃.
4 Yé náh wɛ di, wil gbɛ̃́nsê núkú núkú ye á pól tyı́, tɛ́ tɔ̃̀ntɔ̃̀nnɛ sé tyı́ dò,
nónó-á sé pól pɩ pɩ tyi mɛ sé tyı́ tyı́lɛ.
5 Sɛ̃́ ó ye, ápi tɔ mɛ dò, ǹtɛ á pól pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ tyı́ kɔ̃lɛ á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ. Á pól kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ wil gbɛ̃́nsê tɔ̃̀ntɔ̃̀n
tyı́ kɔ̃lɛ nónó yétɔ̃̂-á mɛ wɛ̃nɛ n tɛ̃.
6 Liyel-á pèpɔrɩ pɩ á tyı́ à nónónɛ á kɔ̃, sè mɛ sé tyı́ tyı́lɛ. Nɛ̂ tyı́-à kɩ mɛ
Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syı́nyonɔlɛ, tɛ̃ kélɛ nɛ n pɩ à yĩnɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃kı̀lɛ.
7 Nɛ̂ tyı́-à kɩ mɛ sónmɔnɔlɛ névye tyı́, tɛ̃ nɛ n so n mɔ pé tyı́. Nɛ̂ tyı́-à kɩ
mɛ névye kwɔ́nɔ́lɛ, tɛ̃ névyelɛ n kwɔ.
8 Nɛ̂ tyı́-à kɩ mɛ névye vı̀nmɔnɔlɛ, tɛ̃ névyelɛ n vi n mɔ. Nɛ̂ tyı́-à kɩ mɛ
pèpɔrɩ pı́nɔ́lɛ névye tyı́, tɛ̃ kélɛ nɛ n pɩ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ sɔkɔ. Nɛ̂ tyı́-à kɩ mɛ
névye yah tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ̃ gbah tɛ̃ ké sɔkɔ. Nɛ̂ tyı́-à kɩ mɛ névye yãm yáhnɔ́lɛ, tɛ̃
kélɛ n pɩ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ.
9 Yé yĩnɛ yé tyı́ nɔ wɛ̃ tyı́ fɔ̀kɔ̀kwı̃̌nkı̀ kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ. Yé pèkè pı́nɔ́ yal n
mɔ pnɛ́pnɛ́, yè mó pèpɔrılɛ n pɩ.
10 Yé yɛ yé tyı́ nɔ wɛ̃ tyı́ yṹnpı́kı̀ núkú tyı́ kɔ̃lɛ. Yé gbah tɛ̃ yè yɔ̃̀yénnɛ n
sah wɛ̃ yõ.
11 Yé klɛ́yklɛ́ynɛ n pɩ, yé káh pɩ gbãndal névyelɛ. Yé tɔ̃̂lɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyı́
yé nnɔ póllɛ.
12 Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ, yé nɛ n mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ képah yĩnnɛ. Yé
sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ yèkwɔrɩ gbı̃́nɛ. Yé gbah n tɛ̃ nı́rı́ pı́nɔ́ sɔkɔ.
13 Yé yé yṹnpyélɛ n yohnɩ n mɔ pé fyã̀h-ǹtɔ̃̀n sɔkɔ, yé mó nɛ́pânnɛ n tɛ̃
plɛ.
14 Nónó-á yélɛ n fɔ̃h, yé sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Yé sãmmnɛ n mɔ pé sɔkɔ,
yé káh léplɔlɛ n ye n mɔ pé yõ.
15 Nónó-à mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ, yé nɛ n mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyı́. Nónó-à
mó mɛ gbní sɔkɔ, yé nɛ n mɛ gbní sɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyı́.
16 Yé yé fɔ́kɔ́sõnɔ pɩ núkúlɛ. Yé káh pɩ gblɔ̌y gbı́lkı́púlɛ, yé yɛ gblɔ̌y
tı́kı́nmɔnɔ tyı́ nɔ yé tyı́. Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n pɩ yĩ pı̃́púlɛ.
17 Yé káh ǹnî yɔ̀ ńtɛ̃ pèkè pı́nɔ́ wɔ́ dɛ ǹ sɔkɔ. Yé pèpɔrılɛ n pɩ no pól tyı́.
18 Kàh kɩ mɛ yépi tɛ̃ ó sɔ̃, yé gbah n tɛ̃ yé minnɛ n pɩ yèvɩnɩ sɔkɔ ànɛ̂ no
póllɛ kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi.
19 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, yé káh nɛ yáh yé gblɔ̌y vyãhlɛ n syi, yé kè toh Liyel syĩ.
Yé náh wɛ di, kè mɛ wã́rkı́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ
ńkɛ̃́: «Ńmɔ tyı́ ye vyãh syinɔ́lɛ, ńmɔ ye n dɛ wɔ́lɛ.»*
20 Tɛ́ tɔ̃ yo ké fı̃́ yɔ́ sɔkɔ nɛ: «Á sépɛ-à mɛ kwɛkɩ sɔkɔ, yĩ à kɔ̃ à yõ; wàh
mɛ nı́kı̀ sɔkɔ, yĩ à kɔ̃ à wɔ. Wâh képah pɩ, kè mɛ á kɩ nɛ nı̀ségbnɔ sɔ̃ á kwɛ
mɔ ǹ yɔ̃̀nɩ yõ.»†
21 Káh n yɛ pèkè kɔ̃ kè fyãh á yõ sɔkɔ, ǹtɛ áwɔ fyãh ké yõ sɔkɔ á pèpɛy
pı́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ.

* 12:19 12.19 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.35. † 12:20 12.20 - Yah n tɛ Sèmı̀rn 25.21-22.

13

No pól yĩnɛ pè nɛ n sah kwil yȍtãm yóré yõ

1 Tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́ se mɛ nɛ́ kè náh wil Liyel tyí? Névye nónó-á mɛ tɔ̃́rí yõ,
Liyel sahkɩ sɔkɔ ye pélɛ dò. Képah ye, no pól yĩnɛ pè nɛ n sah kwil yȍtãm
yóré yõ.
2 Kǎh pɩ sɛ̃́, névi nɛ̂-à yȍtãmnɛ n fwo, Liyel yóré ye tɛ̃ n yahle. Tɛ́ nɛ̂-à
se mó tɔ̃ Liyel yórélɛ n yahle, pèkè ye tɛ̃ n yɔrɩ n mɔ ǹ gblɔ̌y yõ.
3 Tyípéplɔ pí-ò náh yĩnɛ tukey tùkèpu yah tíkí pínɔ́lɛ. Tyítúkúnì pí-ò wɔ
ye yĩnɛ pé yah tíkí pínɔ́lɛ. Wáh kɩ mɛ ké tyí nɛ á káh yȍtãm tíkílɛ n pɩ,
tyípéplɔlɛ nɛ n pɩ, képah sɔkɔ pè kɩ álɛ n sõ.
4 Á náh wɛ di, Liyel tȍ sɔkɔ ye yȍtãmnɛ á tyí pɩkɩ yĩnnɛ. Ǹtɛ wâh
tyítúkúnìnɛ n pɩ, pé tíkí yĩnɛ kè ǹ tɛ̃. Dípíyî náh pè kɔ̃ nɔ̀nɔ́lɛ dɛ́, tɛ̃́nwɛnɔ
mɛ pé tyí Liyel tȍ mè sɔkɔ kɩ fɛ̃ fɔ̃́hnɔ́ sah pèkè pí-ò yõ, kɩ Liyel yrɔ wilki
tɛ̃ sɔkɔ.
5 Képah ye á yĩnɛ ǹ nɛ n sah pé tyí yõ. Liyel fɔ̀kɔ̀vyȁhnì yah tì to yĩn ó
náh dɛ́, á nɩ tɔ mɛ kélɛ álɛ n wɛ̃kɩ nɛ képah-á plɛ.
6 Képah tɔ yĩn ye yě mɔ́rílɛ n mɔ. Tɛ́ nónó-á mó n syi sélɛ, Liyel tȍ sɔkɔ
ye pélɛ ké tɔ̃ n sah n pɩ yĩnnɛ.
7 Kwâh nɛ̂-à yĩnɛ névi nɛ̂ kɔ̃́nɔ́lɛ, kélɛ tɛ̃ kɔ̃. Mɔ́rílɛ mɔ́rí syí-òlɛ n kɔ̃, ǹ
tɛ́ lȁpolɛ lȁpo syí-òlɛ n kɔ̃. Wâh yĩnɛ ǹ névi nɛ̂ yah tíkí pɩ, tɛ̃ yah tíkí pɩ.
Wâh yĩnɛ ǹ yȍyén sah névi nɛ̂ yõ, kè sah tɛ̃ yõ.

Yé tyí-á yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí sɔ̃́

8 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃lɩ káh wɛ yé yõ sɔkɔ. Yé yɛ wɛ̃ tyínɔnɔ ó kɔ̃lɩ nɛ n mɛ yé
yõ. Á ní-ò tyí-à mɛ nɔ á tyí, Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl pól ye á kɔ dal mɔ.
9 Kǎh yo Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, nɛy káh fɔ̀fíkì pɩ, nɛy káh nɛ́kókè
mɔ, nɛy káh yĩbe yĩ, nɛy káh ǹ yĩ́ wil ǹ ní-ò kwâh tyí, à tahlɩ tyi nónó tɛ́lɔ́
tɔ tyí-á yónɔ́lɛ ké sɔkɔ, sépi pól ye tir kȍnsàhnɔ́ núkú mè tuke mɔ yo kɛ
núkúlɛ nɛ ńkɛ̃: «Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.»*
10 Tyínɔnɔ névi náh n pɩ n dah n mɔ névi tyí. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂
sɔkɔ, tɛ̃ mɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl póllɛ n kɔ n dal n mɔ.
11 Gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ, yé kè pĩ ó. Pwáhnmɔnɔ mɛ yúkɛy álɛ núkúnúkú à
kal gbĩ́ nɛ̂-á lésõ á sɛ̃ Krista yõ. Képah ye, dɔ n yuku gbĩ́ nɔ.
12 Tyah kah tɛ, tyah dal gbĩ́ mɛ yúkɛy. Á ye fɛ̃́ntȗ tyi wɛ n yɛ. Liyel-á
nɛ̂nɛ á kɔ̃ kyòo yah tȍ pɩ yĩnnɛ,
13 à mó képahlɛ kyòo yah tyípínɔ́ ólɛ n pɩ. Á ye káh n pɩ yèwònpɩbɩlɛ,
á ye káh mó tɔ̃ sètɛ̃́nìnɛ n pɩ. Á ye káh n pɩ fɔ̀fínpɩbɩlɛ, á ye káh n pɩ
prɔ̀npɩbɩlɛ. Á ye káh mâllɛ n kɔ̃lɩ, á ye káh yĩ́wilkìlɛ n pɩ.
14 Yé yɛ yé tyípínɔ́ pól nɛ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí kɔ̃lɛ. Yé káh n yɛ
yé dyɔ dyɔ tyi pínɔ́ fyȃh yé yõ, kè pɔ yé mɔ tyítúkúnì pínɔ́ sɔkɔ.

14

Káh á yɔ̃́npilɛ n tuke

1 Névi nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yúkú-ńkɛ̃́nɛ yahlɛ, yé tɛ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ. Yé káh tɛ̃
sɔ̃nɔlɛ n kɔ̃lɩ.

---

* **13:9 13.9** Yah n tɛ Levitiki 19.18.

2 Sɔ̃ kénkɔ̃-á ǹnî Liyel yõ sɛ̃nɔ́-à yuku yahlɛ tɛ̃ kɔ̃ à mɛ fɛ̃ yíyi̋n póllɛ n
yõ, tɛ́ nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ náh mó yuku yahlɛ, kè mɛ tɛ̃ kɔ̃ à mɛ kɔ̀ yahle;
3 yíyi̋n pól yő-ò káh kɔ̀ kɔ̀-ǹkɛ̃ névilɛ n yilɔ, kɔ̀ kɔ̀-ǹkɛ̃ névi tɔ káh mó
yíyi̋n pól yő-òlɛ n tuke. Yé náh wɛ di, Liyel mɛ tɛ̃ tɛ̃ plɛ dò.
4 Ǹtɛ nɛ̂ mɛ áwɔlɛ, tɛ́ á kɩ pɔ ǹnî yɔ́ tȍnpɩlɛ n tuke? Wàh kɩ sɔ̃ mɛ n pɩ
plɛ ò, à náh mɛ n pɩ plɛ ò, képah mɛ ǹ yȍtɛ̃ dı̋nɛ n yah kè. Ǹtɛ à kɩ pɩ plɛ
n pi. Yé náh wɛ di, tǎhkì mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí kɩ fɛ̃ à kɔ̃ à kɩ n pɩ plɛ.
5 Túkù tyí sèpi̋n mɛ sé tyí tyílɛ, túkù tyí sè mɛ núkúlɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à sɔ̃ mɛ
nɛ̂nɛ n sõ, tɛ̃ sɛ̃nyĩnɔ nɛ n mɛ ké yõ.
6 Névi nɛ̂-á mɛ sèpi̋nnɛ n mɔ n kõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n pɩ kélɛ. Nɛ̂-à mɛ
yíyi̋n póllɛ n yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n pɩ kélɛ. Yé náh wɛ di, Liyel yĩn ye tɛ̃ n
gbilki. Nɛ̂-à se yíyi̋n póllɛ n yő-ńkɛ̃nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n pɩ kélɛ. Liyel yĩn
ye tɛ̃ tɔ n gbilki.
7 Yé náh wɛ di, ápi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ min sɔkɔ ǹ gblɔ̌y yĩnnɛ, ànɛ̂ ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ náh n ku n pi ǹ gblɔ̌y yĩnnɛ.
8 Áyâh mɛ min sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye álɛ min sɔkɔ. Áyâh se ku, ǹmɔ
tyí yõ ye á ku. Képah ye, á mɛ min sɔkɔ ò, á ku ò, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye álɛ.
9 Krista ye ku tɛ́ ǹ lékó mɛ yilki mɔ, nɛ̂-á à kɔ̃ à pɩ lékyî ànɛ̂ vye Tɛ̃
ǹgbɛ̃nɛ.
10 Ǹtɛ áwɔ-á dò, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á á yű̃npilɛ n tuke? Tɛ́ áwɔ tɔ-á dò, kwâh
nɛ̂ pɩ tɛ́ á á yű̃npilɛ n yilɔ? Liyel kɩ pɔ á pól tuke n pi dò.
11 Yé náh wɛ di, kè mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébéy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ
nɛ̂-á Tɛ̃̀ ŃGBƐNƐ mé mɛ min sɔkɔ. No pól kɩ gbètukunɔ di ńmɔ yah sɔkɔ,
ànɛ̂ no pól kɩ ńmɔlɛ n gbilki.»*
12 Kǎh pɩ sɛ̃, á nɛ́núkù núkú pól kɩ á tyípínɔ́ yah yo n pi Liyel tyí á gblɔ̌y.
13 Képah ye, á ye yal mɔ wɛ̃ tùkènɔ́lɛ, yè mó kè yah tɔkɔ nɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
káh tir yɔ́ pɩ nɛ̂-á kɩ yé yű̃npi yɔ́ yõ yɩkɩ, képah náh pɩ tɛ̃ syɩkɩ mɔ Liyel yõ
sɛ̃nɔ́ sɔkɔ.
14 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ, ńmɔ kè pĩ, ànɛ̂ ń sɛ̃nyĩnɔ mɛ
ké yõ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ sȉlkȉnɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ ké gblɔ̌y
sɛ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à n sõ nɛ kwâh nɛ̂-á mɛ sȉlkȉnɔ́lɛ, kè n pɩ sȉlkȉnɔ́lɛ tɛ̃ tyí
Liyel yah sɔkɔ.
15 Káh n pɔ á yõke yĩnnɛ á yű̃npi mɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ, á náh tõ mɛ n kɔ
tyínɔnɔ wɛ̃kì yõ dò. Káh n pɔ á yõke yĩnnɛ névi min kɔ̃ kè mɔ pu, Krista-á
ku ǹmɔ nɛ̂ yĩnnɛ.
16 Kwâh nɛ̂-á kwâh pèpɛynɛ áwɔ tyí, képah káh pɔ pɩ yı̋nyíkìlɛ dɛ́.
17 Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃rílɛ, yõke ànɛ̂ wɔ wɔ yî náh. Gbɩ wɛ̃kì, ànɛ̂ yèvɩnɩ,
ànɛ̂ nìvìnì ye kélɛ Liyel Mirki gbȍ yõ.
18 Névi nɛ̂-à tȍlɛ n pɩ Krista tyí sɛ̃ntɛ̃nɛ, Liyel yı̋ n yuku tɛ̃nɛ, ànɛ̂ névye
ǹ yı̋ngbílɛ n yo.
19 Képah ye, áyáh nɛ yèvɩnɩ ànɛ̂ wɛ̃ yah yúkúnɔ́ wɛ n pi sɔ̃, á ye képahlɛ
n yĩkɩ.
20 Á náh yĩnɛ ǹ pɔ Liyel tȍlɛ nɛ n yɩkɩ yõke yĩnnɛ. Gbɩ ye, yíyi̋n pól tɛ̃ wɔ
mɛ yályál Liyel yah ó; ǹtɛ wâh kwâh yɔ́lɛ n yõ nɛ̂ yőnɔ́-á kɩ fɛ̃ pɔ á yű̃npi
yɔ́ syɩkɩ mɔ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, képah náh plɛ.

* **14:11** 14.11 - Yah n tɛ Yesayi 45.23.

21 Nɛ̂-á ké pèpɛynɛ, tir nɛ̂-á kɩ fɛ̃ á yṹnpi syɩkɩ mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, kè
se kɔ̀ kɔ̀nɔ́lɛ ò, kè se tõ wɔ́nɔ́lɛ ò, kè se tyi dùkù nɛ̂nɛ, káh kélɛ n pɩ.
22 Ǻwɔ sɛ̃́nɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ à yuku nénpɔ́ tɩ̃̀nnɛ, yɛ képah tɛ̃ áwɔ ànɛ̂ Liyel
wrɔ́. Nɛ̂-à tyilɛ n pɩ wǎh mɛ nónónɛ n yah nɛ sǎh mɛ plɛ, tɛ́ à náh mɛ
lékàhlɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n kõ, tɛ̃ tyí nɔ.
23 Ǹtɛ névi nɛ̂-à kwâh yɔ́lɛ n yõ tɛ́ mɛ ké tyílɛ n sõ tɔ̀tɔ̀, lékàh mɛ tɛ̃ tyí
Liyel yah sɔkɔ, wǎh sɔ̃́npílɛ kélɛ n pɩ tɛ́ kè náh mɛ pɔ yĩnɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
wɛ̃̀kɩ̀lɛ. Tyi nónó pól-á n pɩ nónó náh mɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, tyípêl ye
sélɛ.

15

Wɛ̃ tɛ̃́nplɛnɔlɛ

1 Ǻpi nónó Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á yuku yahlɛ, á ye á no télɔ́ yɔ̃́tyílɛ n twah pé
tyí. Ǻ ye káh á dyɔ yĩ́ĩ́ tyi ó yah wũ.
2 Nɛ̂ mɛ̀ nɛ̂ mɛ̀, à ǹ ní-ò tyí pɛkɩ pɛkɩ tyilɛ nɛ n pɩ à kõ à nɛ n yuku yahlɛ
Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.
3 Krista ńtɛ̃ fyé náh ǹ dyɔ yĩ́ĩ́ tyi pí-ńsah yah kõ. Kè mɛ wǻrkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹ tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Liyel, á gbyɔ̀pu-á ǹ gbyɔ gbyɔ
nónónɛ, sè vi kwĩnki ńmɔ yõ.»*
4 Tyi nónó pól-á wǻrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹgbò dùkùlɛ, sè
wãrkɩ nɛ sè pɩ kwɔ́nɔ́lɛ ápi tyí. Sépi gbɔ̃̀ yõ, á kɩ gbah tɛ̃ ànɛ̂ sɔ̃́ré kɩ wɛ á
sɔkɔ, á yáh-ńsah kõ kè náh n tyɛ n pi.
5 Liyel nɛ̂-á névilɛ n pɩ gbáhntɛ̃-òlɛ ànɛ̂ sɔ̃́ré névilɛ, mé kélɛ n yah n kõ
ǹ tyí nɛ à yé sõnɔ pɩ núkúlɛ, yé mó Krista pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ.
6 Képah sɔkɔ, yé pól kɩ yé vyãh pɩ núkúlɛ kɩ Liyellɛ n gbilki, ǹmɔ nɛ̂-á á
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ.
7 Képah ye, yé wɛ̃ tɛ̃ plɛ sɔ̃-á Krista yé tɛ̃ plɛ à gbílkínɔ́lɛ n sah Liyel yõ.
8 Máh nɛ̂nɛ n yo yé tyí, kè wɛ yɔ̀: Liyel n kɔ ǹ tyíyɔ́nɔ́ sɔ̃̀. Wǎh ǹ vyãhlɛ
Nsyifunɔ náh tãn kõ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, Krista pɔ pɩ pé tɔ̃̀npɩlɛ à képah pɩ pé
tyí.
9 Ǻ wil képah tyí sɔkɔ, yìkĩ̀nì télɔ́ tɔ yĩn ye à pɔ, pè kõ pè kɩ Liyellɛ n
gbilki ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔ̀rɩ yĩnnɛ, sɔ̃-á kélɛ wǻrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Képah ye mé kɩ álɛ n gbilki yìkĩ̀nì télɔ́ névye nɩyɔ̃́, tɛ́ kɩ álɛ n gbɩ.»†
10 Kè tõ mɛ yónɔ́lɛ ké fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Yìkĩ̀nì télɔ́ névye, yé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ
n pɩ wɛ̃ tyí Liyel nolɛ.»‡
11 Tɛ́ tõ mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Yìkĩ̀nì télɔ́ névye, yé pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n gbilki.
No pól mó ǹ gbilki gbilki yìlɛ n gbɩ.»§
12 Yesayi tɔ kè yo nɛ ńkɛ̃́: «Nsyese pétó náhkɩ̀ kɩ pɔ yuku kɩ yìkĩ̀nì pól
névye yah tɛ̃, tɛ́ pè kɩ pé gbɔ̃̀ sah ǹ yõ.»*
13 Liyel nɛ̂-á névi gbɔ̃̀ sàh-ǹsahlɛ, mé kélɛ n yah n kõ ǹ tyí nɛ à nɩ̀vɩ̀nɩ̀
ǹgbɛ̃ mɔ yé sɔkɔ, à mó yèvɩnɩnɛ yé kõ yáh sɔ̃́npílɛ sɛ̃ ǹ yõ. Képah sɔkɔ, yé
kɩ yé gbɔ̃̀ sah yĩ́ĩ́ ǹ yõ ǹ Mirki tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ.

Pole sɛ́bɛ́y wǻrkínɔ́ yõlɛ

---

* **15:3** 15.3 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.10. † **15:9** 15.9 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 18.50 ; 2 Samuyɛlɩ 22.50. ‡ **15:10** 15.10 Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.43. § **15:11** 15.11 Yah n tɛ Gbálnɔ́ 117.1. * **15:12** 15.12 Yah n tɛ Yesayi 11.10.

14 Ŋ́ yṹnpyé, ńmɔ sẽ yĩ́ ké yõ nɛ pèpɔrɩ pípú-á yélɛ, yáh tyi póllɛ n pnɛ,
ànɛ̂ yáh kɩ fẽ vǹnmɔnɔlɛ wẽnɛ n kɔ̃.
15 Ǹtɛ yé dyɔ to n kõ yĩn ye ń kɔ̃ mé tyi túkù wãrkɩ nìsãhlɛ tȁntȁn yísyɔ́
sɔkɔ. Liyel gbȍ yõ ye mé pɩ képahlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á pèpɔrɩ pɩ ńmɔ tyí,
16 à ń pɩ Yesu Krista tȍnpɩlɛ névye wrɔ́, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Liyel tȍ
kètǎr ye mé n pɩ ǹ Nìvìnì tir yónɔ́lɛ. Képah sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
pè kɩ pé gblɔ̌ynɛ Liyel kɔ̃ kɩ pɩ yályál ǹ yah ǹ Mirki gbȍ yõ, pè kɔ̃ pè kɩ pɩ
Liyel dyɔ yĩ́nɛ.
17 Ŋ́ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Kristalɛ, máh tȍ nɛ̂nɛ n pɩ Liyel tyí, kè mɛ
yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ ń tyí.
18 Kénɛ tȍ ye Krista ńmɔ tɔkɔ à pɩ névye wrɔ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
Mé se kɩ tɔ̃ kèyǎh yo kah mɔ képah yõ? Ǹmɔ ye pè kɔ̃ pè n sah Liyel tyí
yõ, ńmɔ vyãh wɛy ànɛ̂ ń tyípínì gbȍ yõ,
19 ànɛ̂ gbǐl tyi ǹgbnɔ náhnáh sɔkɔ Liyel Mirki tǎhkì gbȍ yõ. Ȁ tɔkɔ
Yerusalɛmɩ kwil tyí ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ kwlolɛ, fɔ́ɔ́ à kyɩ sɔkɔ Yiliri mara pól
sɔkɔ, mé Nìvìnì tir yo yĩ́ Krista tyí sɔkɔ.
20 Tɛ́ mé kè yah tɔkɔ à Nìvìnì tirlɛ n yo tȁntȁn nónó sɔkɔ-á Krista yĩn
náh yo yah. Nìvìnì tir-á yo sɔkɔ tɛ tȁntȁn nónó sɔkɔ, mé náh sȍ mɛ ké tyí
nɛ mé kè yo nɛ́npɔ́ ńtɔ̃, á kɩ nɛ ǹnî wɔ̀kɔ̀ sètyah yõ sɔ̃́ mé n mɔ n dohnɩ.
21 Tɛ́ máh tȍ nɛ̂ pɩ yɔ̀, kè mɛ yṹnɛ́nɔ́lɛ Liyel wɛynɛ nɛ̂-á wȁ́rkínsàhnɔ́lɛ
nɛ ńkɛ̃́: «Ǹ tyí náh yo sah nónó tyí, pépi ye kɩ wɛ ǹnɛ. Nónó-á pè náh ǹ
tyí noh yah, pépi ye kɩ ké dùkù pĩ.»†

Pole mɛ Wrome kwil yúkúnɔ́ tyílɛ n sõ

22 Kénɛ tȍ ye kõ ń yahlɛ gbáhyṹ náhnáhlɛ ń kɔ̃ mé náh mɛ tẽ wɛ kyɩ yé
tȉnnɛ.
23 Ǹtɛ núkúnúkú, ń tȍ ye tyɛ mara mɛ̀ sɔkɔ. Tɛ́ ké ye náhnáh ye yɔ̀, yé
tȉn kyɩ dékè mɛ ń kah tẽ.
24 Máh kɩ pɔ n yuku Yɛsɩpayĩ yamana sɔkɔ, mé kɩ yĩn yah yé tyí kɩ yé
dékè ku yah kwéy, yè mó yòhnìnmɔnɔ pɩ ń tyí ń kɔ̃ mè fẽ n yɔ̃ n sɔkɔ ń
kɔ́lɔ́lɛ kénɛ yamana sɔkɔ.
25 Ǹtɛ núkúnúkú, sɔ́kɔ́nɔ́ ye ńnɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ kɩ kyɩ Yesu yõ
sɛ̃́pú yohnɩ mɔ nɛ́npɔ́.
26 Yesu yõ sɛ̃́pú nónó-á mɛ Masedoni ànɛ̂ Akayi sɔkɔ, pépi ye kè yah tɔkɔ
à pé gbȁn yî yísyɔ́ tuke mɔ wẽ yõ, Yesu yõ sɛ̃́pú yãm tãn yohnɩ n mɔ yĩnnɛ
Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
27 Pè kè yah tɔkɔ pé gblɔ̌y. Ǹtɛ gbɩ yõ, ké kɔ̃lɩ ńtẽ sȍ mɛ pé yõ. Yah kɛ̀;
Nsyifunɔ gbȍ yõ ye névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pé tɔ vyãh wɛ Liyel tyi
sɔkɔ. Pépi tɔ mó yĩnɛ pè Nsyifunɔlɛ n yohnɩ n mɔ pé gbȁn yîlɛ kɛ̀.
28 Mâh pɔ kénɛ tyi nɔ́pi yah wah tɛ à gbȁn yî tùkènmɔnɔ nɔ́pilɛ pè kɔ̃ tɛ,
tɛ́ n sɔkɔ Yɛsɩpayĩ yamana sɔkɔ, mé kɩ syɔ̃ yé tyí.
29 Ŋ́ sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ mâh pɔ yé tȉnnɛ, Krista-á kɩ sãm mɔ yĩ́ á sɔkɔ.
30 Ŋ́ yṹnpyé, ápi Tẽ ǹgbẽ Yesu Krista yĩn yõ, ànɛ̂ Liyel Mirki-á tyínɔnɔ
nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ, sépi yĩnnɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé so mɔ ń tyí
náhnáh Liyel nínɔ́ sɔkɔ.

---

† **15:21 15.21** Yah n tɛ Yesayi 52.15.

31 Yé Liyellɛ n ni ńmɔ tyí ń kɔ̃ mè wɛ n pwah Nsyude mara Yesu yõ sɛ̃-
ńkɛ̃pú tyí, ànɛ̂ yòhnı̀nmɔnɔ nɛ̂-á mé syi n yuku kɔ̃-ńsah Yerusalımı kwil
sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú kè fɛ̃ n syi nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ.
32 Képah náh, Liyel-à kı fɛ̃ syi, mé kı yĩni tɛ̃ yé tı̃̀nnɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ kı pɔ
mı yah kwéy.
33 Liyel nɛ̂-á yèvını nétɛ̃̄nɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à nɛ n mɛ yé
póllɛ. Amiina.

16

Wɛ́kínɔ́lɛ névye tyí

1 Mé á dósê Febelɛ n dahbı yé gbɔ̃̀, ǹmɔ nɛ̂-á yòhnı̀nmɔ-òlɛ Sãnkrı kwil
Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ sɔkɔ.
2 Yé ǹ tɛ̃́nɔ́ plɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, ǹ yõ sɛ̃pú-á wɛ̃nɛ n tɛ̃ sɔ̃. Yè mó ǹnɛ n
yohnı n mɔ tyi tyi pól sɔkɔ yé yétɔ̃̂-à syı ǹ tyí. Yé náh wɛ di, à ye névye
náhnáh yohnı mɔ sɔkɔ, té ńmɔ tɔ yohnı mɔ.
3 Yé wɛkı Prisili ànɛ̂ Akilası tyí, pépi nónó-á ńmɔ tɔ̃̀ pı mûnɛ Yesu Krista
tyí.
4 Pè ye ku farkı ńmɔ min pwáhnmɔ-ńsah. Ǹ́mɔ ó náh n kɔ̃ pélɛ pèpɔrı
pı̃́nɔ́ wɛynɛ dɛ́, Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀nɔ́ pól nónó-á pè náh pı Nsyifunɔlɛ, pépi
tɔ mɛ pé pèpɔrılɛ n pnɛ.
5 Yé wɛkı Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ tɔ tyí, nónó-á wɛ̃nɛ n tuke n mɔ pé gbô sɔkɔ.
Yé wɛkı ń nɛ́nɔ́ní Yepayinɛtı tyí, ǹmɔ nɛ̂-á pı nɛ́gbennɛ à sɛ̃ Krista yõ Asi
mara sɔkɔ.
6 Yé wɛkı Mari tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃̀ kah pı yé tyí.
7 Yé wɛkı Andronikusi ànɛ̂ Nsyunyası tyí, pépi nónó-á ńmɔ tyí névyelɛ
tɛ́ á wɔ̀kɔ̀npèkè pı wɛ̃ tyí pélɛ. Yɔ̃̀yén mɛ n sah n yı̃́ı̃ pé yõ pé no Yesu tɛ̃ntɔ̃̀
névye sɔkɔ. Pépi ńtɛ̃ pı Yesu yõ sɛ̃púlɛ ńmɔ yah sɔkɔ.
8 Yé wɛkı Anpiliyatusi tyí ǹmɔ nɛ̂ tyí-á tah yı̃́ı̃ ń tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kı̀ kɔ́lɔ́
sɔkɔ.
9 Yé wɛkı Yuribɛ̃ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á á tɔ̃̀ pı mûnɛ Krista tyí. Yè mó wɛkı ń
nɛ́nɔ́ní Syitakisi tɔ tyí.
10 Yé wɛkı Apɛlɛsı tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ yı̃́n-ńsah fılkı̀ viki Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ.
Yé wɛkı Arisitobuli gbô tãn tyí.
11 Yé wɛkı Yorodyõ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ń tyí névilɛ. Yé wɛkı Narsisi gbô tãn
tyí, nónó-á sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ.
12 Yé wɛkı Tirifɛnı ànɛ̂ Tirifɔsı tyí, pépi nónó-á tɔ̃̀ pı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Yè mó
wɛkı ń kósê Pɛrsidi tyí, ǹmɔ nɛ̂ yi-á tɔ̃̀ kah pı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí.
13 Yé wɛkı Wrufusi tyí, ǹmɔ nɛ̂ yĩn-á mɛ wı̃̀lnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ pínɔ́ sɔkɔ.
Yè mó wɛkı ǹ yṹ tyí, ǹmɔ nɛ̂ tɔ-á pı ńmɔ yṹnɛ.
14 Yé wɛkı Asɛ̃kriti tyí, ànɛ̂ Flekõlɛ, ànɛ̂ Yɛrɛmɛsılɛ, ànɛ̂ Patrobaselɛ, ànɛ̂
Yɛrɛmasılɛ, à tahlı á yṹnpyé nónó-á mɛ pélɛ wɛ̃ tyí.
15 Yé wɛkı Filolɔkı ànɛ̂ Nsyuli tyí, ànɛ̂ Nere, ànɛ̂ ǹ dósêlɛ, à tahlı Wolɛ̃pası
ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú pól tyí, nónó-á mɛ pélɛ wɛ̃ tyí.
16 Yé wɛkı wɛ̃ tyí tyínɔnɔ sɔkɔ. Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀nɔ́ pól n wɛkı yé tyí.

Pole mɛ vı̀nmɔnɔ tɛ́ynɛ n kɔ̃

17 Ń yṹnpyé, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ kwɔ́nɔ́ nónó-á yé wɛ sɔkɔ,
névye nónó-á mɛ yuku sépilɛ n fwo, tɛ́ gbɛ́kínɔ́lɛ n dah n mɔ yé wrɔ́, yé
yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ pélɛ. Yé káh pélɛ n tĩnki.
18 Kénɛ névye nɔ́pi dùkùlɛ kɛ̀; yé káh wɛ nɛ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Krista tyí-á pè
n pɩ tɔ̃̀lɛ dɛ́, pé kèkùrn ye pè n yĩkɩ. Vyɑ̃́hsesyɩ̃́rí sɔkɔ, pě ǹpɩ̃̀-ǹkɛ̃ névye
yõ yɩkɩ pé yĩ́nvĩ̀ wɛlɔlɛ.
19 Yáh mɛ n sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ dùkù nɛ̂nɛ, no pól mɛ kélɛ n pnɛ. Képah ye
ń nɩ mɛ vínɔ́lɛ yélɛ náhnáh. Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ yé lékɑ̃́m wɛ yé tyípéplɔlɛ
n pɩ. Yé nɛ n mɛ yályál, yé káh tyítúkúǹìnɛ n pɩ.
20 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nɛ́tɛ̃̂nɛ, dǒ kwéy, à kɩ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí yɩkɩ pɩ yé gbáhkì
súnsàh-ǹsahlɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ
yé tyí.
21 Timote nɛ̂-á ń tɔ̃̀ pɩ mûnɛ, à n wɛkɩ yé tyí, à tahlɩ Lusiyusi, ànɛ̂ Nsyasõ,
ànɛ̂ Sosipatɛrɩ tyí, pépi nónó-á ń tyí névyelɛ.
22 Ǹmɔ Tɛrityusi nɛ̂-á pè ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀ wɑ̃rkɩ, ń tɔ n wɛkɩ yé tyí Tɛ̃
ǹgbɛ̃ yĩn yõ.
23 Kayusi nɛ̂ tyí-á ńmɔlɛ twáhntɛ̃̂nɔ́lɛ, tɛ́ Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì wɛ̃nɛ n tuke
n mɔ n pɔ ǹ tĩ̀nnɛ, à n wɛkɩ yé tyí. Kwil pɔ́ màr-ò dĩ́ Yerasɩtɩ ànɛ̂ á yṹnpi
Kwaritusi n wɛkɩ yé tyí.
24 [Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé pól tyí.
Amiina!]

Gbîlkînɔ́ sàhnɔ́lɛ Liyel yõ

25 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ǹ tyí kɩ fɛ̃ tǎhkìlɛ yé kɔ̃ à
yĩnɛ Nìvìnì tir nɛ̂nɛ mé n yo yé tyí Krista tyí sɔkɔ. Sètĩ̀n sɔ̃̀ tir ye lésõ kélɛ
ǹgbò dùkùlɛ,
26 tɛ́ pɔ wilki mɔ núkúnúkú kwèyy kyòo yah, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyi
wɑ̃́rkínsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Tyɛ́-ńkɛ̃ Liyel ye lésõ pè kɔ̃ pè kè wɑ̃rkɩ sah sɔ̃nko
yìkìnì pól névye kè wɛ n pĩ. Képah sɔkɔ, pè kɩ sɛ̃ Liyel yõ tɛ́ kɩ n sah ǹ tyí
yõ.
27 Liyel núkúní nɛ̂-á lékɑ̃́m ó ǹ tɔ̂ɔ́, gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ gbĩ́mɛgbĩ́
Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. Amiina!

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Korɛ̃nti tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Korɛ̃nti kwillɛ, kè mɛ pnɛ yrɛynɔ nínɔ́ yísyɔ́ wrɔ́, pè n ye Yesye ànɛ̂ Yadratikilɛ. Gbɔ̀ yĩ yĩ wɑ̏l ǹgbnɔ nónó pól-á sɔ̏ syɔ̃ kénɛ kwil, kénɛ kwil tãn ye sɔ̏ n yah sé yõ. Krɛkı névye mɔ́ntɛ̃-ǹsah kédyâh yɔ́ ye sɔ̏ nɛ́npɔ́lɛ. Ǹtɛ Wrome tãn pɔ kè sɔ, tɛ́ tɔ̃ pé syı kè tɔ̃ mɔ. Korɛ̃nti kwil tãn tyí, lékɔ̃lɔ́ wɑ̏l kɔ́-ńtɑ̂n sɔ̏ tnɔ kah mɔ. Kǎh pı sɛ̃, tyídî duke pól sɔ̏ n wɛ nɛ́npɔ́, ànɛ̂ lékɑ̃́m dukenɔ póllɛ, à tahlı tɑ̏n gbilki gbilki wɑ̏l duke náhnáh tyí. Tɛ́ gbɔ̀ yĩ́-ńsah kwil ye tɔ̃ sɔ̏ kélɛ.

Pole-á lésõ n yuku ǹ kɔ́lɔ́ kɛ ní-ò sɔkɔ, à kyı ńwɔ̃lɔ́ gbɔ̃nkwǎrtɔ̃nɔ pı nɛ́npɔ́. Tɛ́ Nı̀vı̀nı̀ tir wɛ yo, névye kɔ̃ pè wɛ sɛ̃ Yesu yõ nɛ́npɔ́. Nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, Nsyifunɔ ye sɔ̏ pé túkùlɛ. Tɛ́ pé kannɛ, Nsyifunɔ náh pélɛ. Tahbı ànɛ̂ yɔ̏tãm náh sɔ̏ mɛ fwɔ́ɔ pé sɔkɔ. Pé kan sɔ̏ mɛ yãm tãnnɛ. Pè sɔ̏ pé gblɔ̌ynɛ n pı lékɑ̃́m ǹgbnɔ névyelɛ. Kǎh pı sɛ̃, pè sɔ̏ mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ pǎh mɛ pé gblɔ̌y yõ, ànɛ̂ lékɑ̃́m-á mɛ pé tyí.

Ye yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Pole-á pópó n sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́ kɛ tɔ̃́-ò sɔkɔ, sɛ́bɛ́y nɛ̂-á yɔ̀, à kè wɑ̃rkı Yefɛsı kwil sɔkɔ, à tɛkı mɔ Korɛ̃nti tãn tyí.

Ǹtɛ dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Apɔlɔsılɛ. Ǻ n wil Alɛkisɑ̃dri kwil. Wǎh pɔ kyı Yefɛsı kwil, Prisili ànɛ̂ ǹ pɛ Akilası nɛ̂-á Pole kɔ́dĩ́nɛ, pépi mɛ à kwɔ, tɛ́ sɔ̃́ré mɔ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à kyı sèpı̏n yísyɔ́ pı Korɛ̃nti kwil.

Kè mɛ á kı nɛ Pole sɔ̃ sɛ́bɛ́ynɔ́ yísyɔ́ wɑ̃rkı tɛkı mɔ Korɛ̃nti tãn tyí, nónó-á sé tyí yah náh mɛ wɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, à wil 1 Korɛ̃nti ànɛ̂ 2 Korɛ̃nti tyí sɔkɔ.

Tyinɔ nínɔ́ yı̃n ye sɔ̏ Pole wɑ̃rkı tɛkı mɔ 1 Korɛ̃ntilɛ:

- Pole lésõ tyi yísyɔ́ wɛ noh Korɛ̃nti kwil Yesu yõ sɛ̃pú tyí sɔkɔ, nónó-á mɛ yèkwɔrılɛ n mɔ ǹ sɔkɔ.
- Korɛ̃nti tãn lésõ nósyɔ́ tɛkı mɔ nɛ, pè pɔ sɛ́bɛ́y yɔ́lɛ Pole kɔ̃, nɛ̂ sɔkɔ-á pè mɛ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à pé vi mɔ tyi náhnáh sɔkɔ.

Ǻ wil képah sɔkɔ, Pole-á kwɔ́nɔ́ nónó pı, Yesu yõ sɛ̃pú túkù sɔ̏ mɛ sè yahle, ànɛ̂ pè náh mɛ kè fɛ̃ syi nɛ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névi-á ǹnɛ. Kǎh pı sɛ̃, Pole mɛ de yo kénɛ tyi sɔkɔ náhnáh ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ pól sɔkɔ.

1 Korɛ̃nti sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, kè vı̏nmɔnɔ náhnáhlɛ n kɔ̃, nónó-á kı fɛ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tı̏nkı̏nɔ́ yohnı mɔ kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Liyel ye pı Yesu Krista tɛ̃ntɔ̏ névilɛ à yı̃nɛ Liyel dyɔ yĩ́ĩ́
tɛ̃nɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi Sositɛnı ye n tɛkı n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
2 yépi Yesu yõ sɛ̃pú tı̏nkı̏ tyí, yépi nónó-á mɛ Korɛ̃nti kwil. Yépi nónó-á mɛ
wı̏lkı̏nsàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ tɛ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ, yépi ye Liyel
ye à tahlı Yesu yõ sɛ̃pú pól tyí tɑ̏ntɑ̏n pól sɔkɔ. Yépi pól mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista yı̃nnɛ n ye n gbo. Ǹmɔ ye yépi TƐ̏ ǸGBƐ̃NƐ ànɛ̂ ápi tɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
3 Ǻ kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̏bènɔrı
ànɛ̂ yèvınınɛ yé kɔ̃.
4 Liyel ye yɔ̏bènɔrı pı yé tyí, yáh sɔ̃npílɛ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ.
Képah ye, mé n wɛkı Liyel tyí gbĩ́mɛgbĩ́ yépi yı̃nnɛ.

5-6 Yesu Krista tyɩ́ nɛ̂-á yo wah yé tyɩ́, kè ye tɛ̃-ǹsah wɛ yé nnɔ sɔkɔ. Képah
gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye yé wɛ kwrɔ mɔ Kristalɛ, tɛ́ Liyel mɛ pèpɔrɩ dukenɔ pól pɩ
yé tyɩ́, yé kɔ̃ yé wɛy dùkù póllɛ n pnɛ, ànɛ̂ pnɛ̀nɔ́ duke póllɛ yé tyɩ́.
7 Kăh pɩ sɛ̃, Liyel pèpɔrɩ yɔ́ ńtɛ̃ náh yah kwlɔ yé tyɩ́, yépi nónó-á mɛ á Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista syɩ́npɔnɔ syɩkɩ tɛ̃.
8 Liyel ye kɩ tɔ̃ yé pɩ gbáhntɛ̃pulɛ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syɩ n
pɔ sõ tyɩ́. Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ yé tyɩ́ lésõlɛ.
9 Liyel n kɔ ǹ tyɩ́yónɔ́ sɔ̀, ǹmɔ nɛ̂-á yé ye pɔ kwrɔ mɔ ǹ Píɖɩ̃́ Yesu Kristalɛ,
nɛ̂-á á pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

Gbɛ́kɩ́nɔ́ nɛ̂-á de Yesu yõ sɛ̃pú wrɔ́ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ

10-11 Ǹ yṹnpyé, mé noh Klowe no yɩ́syɔ́ tyɩ́ nɛ yékẫb-á mɛ de yé wrɔ́.
Képah ye, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyɩ́ nɛ, yé
yé vyãh pɩ núkúlɛ. Yé káh n yɛ gbɛ́kɩ́nɔ́ nɛ mɛ yé wrɔ́. Yé yé sõnɔ ànɛ̂ yé
tyi yáhntɔkɔnɔnɔ pól pɩ núkúlɛ.
12 Nɛ̂-á mé n yo yé tyɩ́ gbɛ́kɩ́nɔ́ mɛ̀ tyɩ́ sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: - Túkù nɛ ńkɛ̃,
ńmɔ Pole náh névye-á pépilɛ. - Túkù mɛ nɛ Apɔlɔsɩ náh névye-á pépilɛ. -
Túkù mó nɛ Pyɛrɩ náh névye-á pépilɛ. - Túkù wɔ mó nɛ Krista náh névye-á
pépilɛ.
13 Yépi tɛ̃ se mɛ n sõ nɛ Krista-á mɛ tɔ́kɩ́nɔ́lɛ? Pole se pè syɩ dahnɩ yõ yé
yĩnnɛ? Pole yĩn yõ se pè wel wilki yélɛ ni sɔkɔ?
14 Mé n wɛkɩ Liyel tyɩ́, máh sɔ̃npɩ́lɛ mé náh ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ wel wilki ni sɔkɔ
yépi sɔkɔ, à wil Krisipusi ànɛ̂ Kayusi tyɩ́ sɔkɔ.
15 Kăh pɩ sɛ̃, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ, ńmɔ yĩn yõ-á pè pé wel wilki
ni sɔkɔ.
16 Ɔ̀ɔ̃ɔ̃, ń dyɔ to kɔ̃ nɛ máh Sitefanasɩ ànɛ̂ ǹ no tɔ wel wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ à
wil pépi tɛ̃ tyɩ́ sɔkɔ, ń dyɔ náh tɔ̃ mɛ n kwnɛ nɛ máh ǹnɩ̂ yɔ́ wel wilki ni
sɔkɔ.
17 Krista náh ńmɔ tɛkɩ mɔ nɛ mé wèlnwȉlkȉnɔ́lɛ n pɩ ni sɔkɔ dò, à ń tɛkɩ
mɔ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo yĩnnɛ, nɛ̂-á kè náh yĩnɛ kè nɛ n yo à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi
yɩ̃́pɩ̃̂ dùkùlɛ, Krista syɩ́nɔ́ kɔ̃ kè pɔ pɩ yõ kɛ̃nɛ dahnɩ yõ.

Krista syɩ́nɔ́ Liyel tɛ̃nwɛnɔ ànɛ̂ ǹ yɩ̃́pɩ̃̂lɛ n wɛ̃kɩ

18 Yah, wâh nɛ Krista-á ku dahnɩ yõ, kè n pɩ n tɛ̃ nɛ́wõré wɛlɔlɛ névye
yah, nónó-á mɛ mɔ́npunɔ wɛ̃kì yõ Liyel tyɩ́ tɩ̃̏nnɛ. Ǹtɛ ápi nónó-á mɛ
pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yõ, ápi tɛ̃ wɔ tyɩ́, Liyel tɛ̃nwɛnɔ ye kèlɛ.
19 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Mé kɩ yĩ pɩ̃́pú yɩ̃́pɩ̃̂ yɩkɩ,
tɛ́ kɩ lékɑ̃́m névye lékɑ̃́m niri.»*
20 Ǹtɛ yĩ pɩ̃́pú tɔ̃ ńyãh, ànɛ̂ kărn ǹgbnɔ pɩ́púlɛ, à tahlɩ kwɛy gbĩ
vyɑ̃́hsensyɩ̃́rɩ́pu tyɩ́ wɛ́? Liyel kè wɛ̃kɩ pnɛ́yy nɛ yɩ̃́pɩ̃̂ nɛ̂-á mɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀
névye sɔkɔ, nɛ́wõré-á kélɛ dò.
21 Kèkõyɔ̃́ névye ànɛ̂ pé yɩ̃́pɩ̃̂ fyé yõ, pè náh tɛ̃ wɛ Liyel dùkù pĩ ǹ yɩ̃́pɩ̃̂
sɔkɔ. Kăh pɩ sɛ̃, ǹ wɛy nɛ̂-á n yo tɛ́ kélɛ nɛ́wɑ̃̂n wɛynɛ pé yah, nónó-á sɛ̃
ké yõ, Liyel kè yah tɔkɔ à pépi pwah mɔ képah gbɔ̏ yõ.
22 Nsyifunɔ tɛ̃ n nɛ n mɛ ké tyɩ́ nɛ gbȉl tyi pɩ pé wɛ, tɛ́ Krɛkɩ névye wɔ n
mó n nɛ n mɛ yɩ̃́pɩ̃̂lɛ n yah n kɔ̃.

* **1:19** 1.19 - Yah n tɛ Yesayi 29.14.

23 Ǹtɛ ápi tɛ̃ wɔ mɛ Krista tyílɛ névyelɛ n kwɔ, nɛ̂-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ pè syı dahnı yõ. Kè mɛ yõ yíkínɔ́ wɛynɛ Nsyifunɔ tɛ̃ sõnɔ
sɔkɔ. Nɛ́wõré wɛlɔ mó kélɛ névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ.
24 Ǹtɛ Liyel-á nónó ye pwah mɔ Nsyifunɔ sɔkɔ, ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ sɔkɔ, pépi tɛ̃
wɔ tyí, Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ ǹ yı̃́pı̂ ye Kristalɛ.
25 Yé náh wɛ di, Liyel tyípínı̀ nónó-á nɛ́wõré tyilɛ névye sõnɔ sɔkɔ, sè
yı̃́pı̂ tyilɛ kal névi yı̃́pı̂lɛ, tɛ́ ǹ tyípínı̀ nónó-á ǹ tɛ̃́nkwlɔnɔlɛ n wɛ̃kı névye
sõnɔ sɔkɔ, sé tɔ tɛ̃́nwɛnɔlɛ kal névi tɛ̃́nwɛnɔlɛ.
26 Ń yṹnpyé, Liyel-á yépi nónó ye, yé yé gblɔ̌y kèdùkù yah kɛ̀. Kèkõyɔ̃́
névye-á nónónɛ n yah yı̃́pı̂ névyelɛ, ànɛ̂ tɛ̃́npnɛ̀pulɛ, ànɛ̂ nɛ́-ǹgbnɔlɛ,
sɛ̃́nknɔ névye náh mɛ fwɔ́ɔ yé sɔkɔ.
27 Ǹtɛ tyi nónó-á kèkõyɔ̃́ névye mɛ n yah nɛ́wɑ̂n tyilɛ, sépi ye pyě Liyel
yah tɔkɔ à sennɛ yı̃ pı̃́pú tɛ̃. Tɛ́ tyi nónó-á pè mɛ n yah tɛ̃́nkwlɔnɔ tyilɛ,
sépi ye à yah tɔkɔ à sennɛ tɛ̃́nwɛpu tɛ̃.
28 Tyi nónó-á kèkõyɔ̃́ névye mɛ n yilɔ, sè náh mɛ kwɑ̂h yɔ́lɛ pé yah, pè
náh mɛ sélɛ n mɔ n kõ, sépi ye Liyel yah tɔkɔ à sé tɛ́lɔ́ tyí yıkı, pǎh mɛ
nónónɛ n mɔ n kõ.
29 Képah sɔkɔ, Liyel nɛ́mɔ́nı́ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ ǹ gblɔ̌y yɔ̃ n sah n pi Liyel
yah sɔkɔ.
30 Ǹtɛ Liyel gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye yélɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ. Tɛ́ Yesu
Krista wɔ gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye ápi mɛ yı̃́pı̂ mɛ̀ wɛ, nɛ̂-á wil Liyel tyí. Ǹmɔ gbɔ̏
yõ ye tɔ̃ á pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel tyí, tɛ́ mɛ wı̏lkı̏nsàhnɔ́lɛ ǹmɔ tyí yõ. Tɛ́ à mɛ á
pwah mɔ á tyípêl sɔkɔ.
31 Képah ye, «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pé gblɔ̌y gbilki, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyi
nónó pı ápi tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y gbilki sépi yı̃nnɛ.»† Sɛ̃ ye kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ.

2

1 Ń yṹnpyé, Liyel tir nɛ̂-á sɔ̏ mɛ wɔ̃bı̀nsàhnɔ́lɛ, máh kyı yé tı̏nnɛ à kyı
ké tyí yo wilki mɔ yé tyí gbı̃́ nɛ̂nɛ, mé náh sɔ̏ mɛ kélɛ n yo yé tyí wɛ̀ngbı̏l
sɔkɔ, ànɛ̂ névi yɔ̏tàhsyi yı̃́pı̂ sɔkɔ.
2 Mé náh sɔ̏ mɛ tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ yo yo tɛ̃nɛ yé tyí yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, à wil Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔ Yesu tyí sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ syínɔ́ tyílɛ dahnı yõ sɔkɔ.
3 Ǹmɔ sɔ̏ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ tǎhkı̀ kɛ̃́nɛ ń sɔkɔ, tɛ́ tíkí mɛ ń tɛ̃, ànɛ̂ ń wil mɛ
n syah.
4 Máh sɔ̏ mɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pı, tɛ́ Liyel wɛy nɛ̂nɛ n yo, névi yɔ̏tàhsyi yı̃́pı̂
náh sɔ̏ mé n pı sélɛ à yé sõnɔlɛ n vi n mɔ. Liyel Mirki ye sɔ̏ n wɛ̃kı ǹ
tɛ̃́nwɛnɔlɛ.
5 Kǎh pı sɛ̃, kè náh pı nɛ névye yı̃́pı̂ gbɔ̏ yõ sɔ̃ yé sɛ̃ Yesu yõ dɛ́, Liyel
tɛ̃́nwɛnɔ gbɔ̏ yõ ye.

Yı̃́pı̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí

6 Nónó Yesu yõ sɛ̃́nɔ́-á de yı̃n, á mɛ pépilɛ n kwɔ yı̃́pı̂lɛ nɛ̂-á ké gblɔ̌y
kèkõyɔ̃́ névye ànɛ̂ pé yɔ̏tãm tyílɛ, pépi nónó min-á kı n tyɛ n pi.

† **1:31** 1.31 - Yah n tɛ Nsyeremi 9.23.

7 Ápi mɛ yĩ́pĩ̂lɛ névyelɛ n kwɔ nɛ̂-á wil Liyel tyí, képah nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ
wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ. Kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃ gbĩ́ dùkù sɔkɔ ye lésõ Liyel yah tɔkɔ sah
kélɛ, ápi yõ yɔ̃ yĩnnɛ.
8 Kèkõyɔ̃́ yɔ̃̀tãm sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh kè pĩ. Pàh sɔ̃̀ mɛ kè pĩ, pè náh náhkı Tɛ̃
ǹgbɛ̃ syı n pi dahnı yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃rí nɛ́tɛ̃̄nɛ.
9 Tyi nɔ́pi pı à yĩnɛ sɔ̃-á lésõ kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃:
«Névi yĩ́ náh tɛ̃ yah nɛ̂ yõ,
ǹ níkí náh nɛ̂ noh yah,
nɛ̂ sõnɔ náh de yah ǹ sɔkɔ,
sépi ye Liyel yah sah névye kɔ̃, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.»*
10 Yé náh wɛ di, Liyel tyi nɔ́pilɛ á wɛ̃kı ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. Liyel Mirki kı fɛ̃ tyi
pól sohlı, kàh sɔ̃ Liyel fɔ́kɔ́sõnɔ ńtɛ̃ tɔlɛ.
11 Nɛ́ áwɔ ó náh, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ á sõnɔ pĩ n pi. Nɛ́ Liyel Mirki tɔ ó náh,
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ Liyel sõnɔ pĩ n pi.
12 Ǹtɛ Mirki nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á ápi sɔkɔ, Liyel Mirki ye; kèkõyɔ̃́ tyí náh. Liyel-á
yɔ̃̀bènɔrı pı ápi tyí à yî nónónɛ á kɔ̃, ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye á fɛ̃ pĩ yĩ́ĩ́ sélɛ.
13 Tɛ́ á náh mɛ sé tyílɛ n yo à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi yĩ́pĩ̂ kwɔ dùkùlɛ dɛ́, Liyel
wɛy ye ápi n yo à yĩnɛ Liyel Mirki-á kélɛ á wɛ̃kı sɔ̃. Tɛ́ Liyel Mirki-á mɛ
nónó sɔkɔ, pépi tyí ye à n nɛ n yo n wah Liyel Mirki tyilɛ.
14 Névi yɔ̃̀tàhsyi sõnɔ dùkù kɔ́kɔ́ tɛ̃ ó-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh Liyel Mirki
tyilɛ n fɛ̃ n syi. Tɛ̃ n tɛ̃ sé dùkù pĩ n kwlɔ. Kàh pı sɛ̃, sè n nɛ n mɛ nɛ́wõré
tyilɛ tɛ̃ yah. Ǹtɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ ó ye, névi sé dùkùlɛ n pnɛ.
15 Ǹtɛ Liyel Mirki-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ wɔ ye kı fɛ̃ tyi pól dùkù kyɔmı pĩ,
tɛ́ nɛy náh fɛ̃ tɛ̃ wɔ dùkù kyɔmı n pĩ n pi.
16 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Nɛ̂ tɛ̃ wɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sõnɔlɛ n pnɛ wɛ́?
Nɛ̂ tɛ̃ wɔ kı fɛ̃ vɩ̀nmɔnɔlɛ à kɔ̃?»† Ǹtɛ yé yah, Krista sõnɔ ye ápi sɔkɔ.‡

3

Liyel wɛy yópú tɔ̃̀-á nɛ̂nɛ

1 Ń yṹnpyé, mé náh lésõ tɛ̃ wɛ Liyel wɛy yo yé tyí, sɔ̃-á mě kélɛ n yo
névye tyí, nónó-á Liyel Mirki mɛ pé yahlɛ n tɛ̃. Ǹtɛ mé kè yo yé tyí, sɔ̃-á
mě kélɛ n yo névye tyí nónó-á nɛ̂ ó-à tɛ̃ dyɔ à n pı. Kǎh pı sɛ̃, yé lésõ mɛ
píyĩ́rínɔlɛ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ.
2-3 Yáh lésõ mɛ píyĩ́rínɔlɛ sɛ̃, yõke tĩ́ntĩ́ kı lésõ kǎn pı yélɛ, képah ye mé
lésõ yɛ̃níkìlɛ yé kɔ̃. Ǹtɛ à pɔ syı kwɛy mè ńtɛ̃ tyí, nɛ̂ ó-à yé dyɔ yè n pı.
Képah ye, kè kı tõ kǎn pı yélɛ. Yé yah kɛ̀, sɔ̃-á yṹnwɔ̃rí ànɛ̂ mâl tɛ̃nɛ fyɔ̀
yé wrɔ́ sɔkɔ yɔ̀, nɛ̂ ó-á yé dyɔ képah ye yé mɛ n pı, ànɛ̂ névi yɔ̃̀tàhsyi pı
dùkù ye yé sɔkɔ.
4 Sɔ̃-á yé túkù tyah n yo nɛ, Pole náh névye-á pépilɛ, túkù mɛ nɛ, Apɔlɔsı
náh névye-á pépilɛ, névi yɔ̃̀tàhsyi pı dùkù ye yé n pı.
5 Nɛ̂ mɛ Apɔlɔsılɛ? Ànɛ̂ nɛ̂ mɛ ńmɔ Polelɛ? Tɔ̃̀npıbı ye ápilɛ, nónó gbɔ̃̀
yõ-á yé sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. Á nɛ́núkù núkú pól tɑ̃̀n ye á n pı, à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á
nónó sah á kɔ̃.

* **2:9** 2.9 - Yah n tɛ Yesayi 64.3. † **2:16** 2.16 - Yah n tɛ Yesayi 40.13. ‡ **2:16** 2.16 - Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂
Krista sõnɔ mɛ núkúlɛ.

6 Ǹmɔ ye sõ mɔ, Apɔlɔsɩ mɛ kè pu. Ǹtɛ Liyel ye pɩ kélɛ kè kyãh.
7 Ǹmɔ nɛ̂ wɔ-á pɩ kélɛ kè kyãh, ǹmɔ ó kɩ n mɔ n kõ. Névi nɛ̂-á sõ kélɛ,
ànɛ̂ nɛ̂-á pu kélɛ, pépi náh n mɔ n kõ n pi.
8-9 Ápi pól pɩ tɔ̃̀ pípúlɛ Liyel tyí. Képah ye névi nɛ̂-á sõ mɔ, ànɛ̂ nɛ̂-á
pu kélɛ, pépi pól mɛ núkúlɛ. Tɛ́ pé nɛ́núkù núkú pól kɩ pɔ pé tɛ̃̀n pínɔ́
lédyáhní wɛ n pi à yĩnɛ pé tɛ̃̀n pínɔ́lɛ. Yépi ye pɩ Liyel swãhlɛ.
Yépi ye tɔ̃ pɩ ǹ wɔ̀kɔ̀lɛ nɛ̂-á à mɛ n mɔ.
10 Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ ń tyí, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, mé tɛ̃ wɛ wɔ̀kɔ̀ sètyah
wilki wɔ̀kɔ̀ mɔ́npnɛ̀-ò pèpɛy tyí kɔ̃lɛ. Tɛ́ képah yõ sɔkɔ ye ǹnî mɛ n mɔ n
dohnɩ. Ǹtɛ nɛ̂-à n mɔ n dohnɩ ké yõ, tɛ̃ kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ ǹ mɔ dùkù sɔkɔ.
11 Sètyah nɛ̂-á wilki tɛ yɔ̀, ǹnî yɔ́ náh tɔ̃ fɛ̃ kèyǎh wilki n pi à wil képah
tyí sɔkɔ, képah nɛ̂-á Yesu Kristalɛ.
12 Wɔ̀kɔ̀ sètyah nɛ̂-á wìlkìntɛnɔlɛ yɔ̀, sɔ̃́-á túkù-à mɛ kélɛ n mɔ n dɔkɔ
mo mo yîlɛ sɔ̃́-á sɛ̃́nnɛ, ànɛ̂ wárnnɛ, ànɛ̂ dyêh pèplɔlɛ, tɛ́ túkù mɛ kélɛ n
mɔ n dɔkɔ mó-ńkɛ̃̂ yîlɛ sɔ̃́-á léslɔ́lɛ, ànɛ̂ ǹdrɔlɛ, képah náh pɩ fílkɔ́kɔ́rílɛ,
13 kèkõyɔ̃́ tukey tuke sõ ye, nɛ́núkù núkú pól-á tɛ̃̀n nónó pɩ sɔkɔ, sàh kɩ
mɛ plɛ, sé gbɩ kɩ pĩ. Lésõ kɩ mɛ nyàh sɔ̃́, nɛ̂-á kɩ no pól tɛ̃̀n gbɩ yah, kɩ sé
dùkù wɛ̃kɩ.
14 Nɛ̂ tɔ̃̀ pínɔ́-à súkɛ́-ńkɛ̃̂nɛ, tɛ̃ kɩ ké lédyáhní wɛ.
15 Ǹtɛ nɛ̂ tyí-à sukɛ, tɛ̃ tɛ̃ wɔ kɩ pwah ó, tɛ́ à náh ké lédyáhní wɛ n pi. À
kɩ núkú mɛ á kɩ nɛ nyàh sɔkɔ sɔ̃́ à yĩkɩ to wil ǹ gbɔ̃̀ kɔ́kɔ́lɛ.
16 Yé se yɔ́ pĩ nɛ yépi Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀-á Liyel ní-ńsah gbôlɛ, ànɛ̂ ǹ
Mirki-á mɛ déntɛ̃̂nɔ́lɛ yé sɔkɔ tɛ́.
17 Liyel ní-ńsah gbô mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ, képah nɛ̂-á yépilɛ. Képah
ye, névi nɛ̂-à Liyel ní-ńsah gbô yɩkɩ, Liyel kɩ tɛ̃ tyí yɩkɩ.
18 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̌y tɔ̃ mɔ. Yé sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n pɩ yĩ́pĩ̂
névilɛ à yĩnɛ kèkõyɔ̃́ névye yĩ́yáhnɔ́lɛ, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y vi n mɔ n pɩ nɛ́wɔ̃̂lɛ à
yĩnɛ névye yĩ́yáhnɔ́lɛ, à mó Liyel yĩ́pĩ̂ wɛ.
19 Yé náh wɛ di, kèkõyɔ̃́ névye yĩ́pĩ̂lɛ, nɛ́wõré ye kélɛ Liyel yah sɔkɔ dò.
Kè mɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «À yĩ pĩ́púlɛ n mɔ n tɛ̃
pé lékɛ̃́mkãm sɔkɔ.»*
20 Tɛ́ tɔ̃ mɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ ké fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩ pĩ́pú sõnɔlɛ
n pnɛ. À pĩ nɛ sè náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɛkɩ n pi.»†
21-22 Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̌ynɛ n yõ n sah nɛ páh mɛ yɛ̃̀hnkõ
náh, képah náh pɩ yɛ̃̀hnkõ wɔ náh. Ǹmɔ Pole ò, Apɔlɔsɩ ò, Pyɛrɩ ò, kèkõyɔ̃́
ò, min képah náh pɩ kũ ò, kwɛy gbĩ tyi ò, ńsɔ̃̂ tyi ò, sépi ànɛ̂ ápi póllɛ, yépi
tyí ye.
23 Ǹtɛ yépi mɛ Krista tyí yõ, Krista wɔ mó mɛ Liyel tyí yõ.

4

Pole ànɛ̂ Korɛ̃nti tãn wrɔ́ tyilɛ

1 Yé yĩnɛ yè pĩ nɛ Krista tɔ̃̀npɩbɩ-á ápilɛ, ànɛ̂ tyi nónó-á lésõ
wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́lɛ, Liyel-á sélɛ ápi gbɔ̃̀ dahbɩ, á kõ á syi n yo.
2 Ǹtɛ tyi-à dahbɩ nɛ̂ gbɔ̃̀, kè n nɛ n mɛ yáhnkɔ̃nɔlɛ tɛ̃ tyí nɛ à nɛ n mɛ
tómm sé pínɔ́ sɔkɔ.

* 3:19 3.19 - Yah n tɛ Nsyɔbɩ 5.13. † 3:20 3.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 94.11.

3 Ǹmɔ tɛ̃ wɔ tyí, yépi képah náh pɩ tukey tùkèpu-à kɩ sɔ̃ lékàh, képah
náh pɩ lénɔ̀lɛ ńnɛ n kɔ̃ sɔ̃, képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ yah. Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh
mɛ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ń gblɔ̌ynɛ n kɔ̃.
4 Tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ńmɔ nɩ sɔkɔ póllɛ nɛ máh tyípékè pɩ. Ǹtɛ képah náh n
wɛ̃kɩ nɛ lékàh kɛ̃ névi-á ńnɛ tɛ̃ wɔlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ó ye kɩ fɛ̃ lékàh, képah náh
pɩ lénɔ̀lɛ ńmɔ kɔ̃.
5 Képah ye, yé káh ǹmɔ dyàh tɛ̃ lékàhlɛ névyelɛ n kɔ̃ ké gbɩ̃́ nɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ.
Yé ǹ pɔ́nɔ́ syɩkɩ. Ǹmɔ kɩ pɔ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tyi wilki mɔ kwèyy, tɛ́ kɩ névye fɔkɔ
sɔ̃nɔ wilki mɔ kégbɔ́. Képah sɔkɔ, yɔ̃ yɔ̃̀nɔ́ nɛ̂-à yĩnɛ nɛ̂nɛ, tɛ̃ kɩ kè wɛ Liyel
tyí.
6 Ǹ yɩ̃̋npyé, yépi yĩn ye mé Apɔlɔsɩ ànɛ̂ ń gblɔ̌y pɩ dùkù tɔkɔ à yé wɛ̃kɩ,
nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃ yé kɩ pĩ nɛ tyi nónó-á wãrkɩ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n pɩ n
kah n mɔ sépi yɔ̃. Képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh ǹ gblɔ̌y gbílkínɔ́ sɔkɔ, ǹnî
yɔ́ tɔkɔ fɔ̃̋nfɔ̃̋ pɩ n kal n pi ǹ ní-òlɛ.
7 Kwâh nɛ̂ kɩ ǹ kɔ̃ á kɩ kal no tɛ́lɔ́lɛ? Kwâh nɛ̂ tɛ̃ mɛ á tyí, nɛ́ Liyel náh ǹ
kɔ̃ kélɛ? Ǹtɛ kɔ̃̋nɔ́ à kélɛ à, sɔ̃ pɩ tɛ́ á á gblɔ̌ynɛ n gbilki á kɩ nɛ Liyel kósyì̃
ǹ kɔ̃ kélɛ?
8 Yì nónó pól-á yé n yah n kɔ̃, yé ye núkú sè wɛ tɛ yé yo kɛ̀? Yé pɩ tɛ
tahbɩlɛ yé yo kɛ̀? Yɔ̃̀tɔ̃rí ye núkú yé mɛ n pɩ ápi kɛ̃̋nɛ yé yo kɛ̀? Yáh náhkɩ
sɔ̃̀ mɛ wɛ pɩ yɔ̃̀tãmnɛ ápi tɔ náh kɩ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ yélɛ.
9 Ǹkɛ̃ kè mɛ ńmɔ tɛ̃ tyí, á kɩ nɛ Liyel sɔ̃ ápi Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye pɩ no pól
náh névyelɛ. Á pɩ névye sɔ̃ nónó-á kɩ pɔ n ko n mɔ n pi. Kǎh pɩ sɛ̃́, á pɩ
syáh syah yîlɛ kèkɔ̃yɔ̃̋ pól tyí, yĩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ tɔkɔ dohnɩ névye yɔ̃.
10 Ápi pɩ nɛ́wɑ̃̂nnɛ Krista yĩnnɛ, tɛ́ yépi mɛ pɩ yĩ pĩ̋púlɛ Krista sɔkɔ yé yo
kɛ̀? Ápi pɩ tɛ̃̋nkwlɔpulɛ, tɛ́ yépi mɛ pɩ tɛ̃̋nwɛpulɛ yé yo kɛ̀? Ápi mɛ yílɔ́nɔ́lɛ
n wɛ, tɛ́ yɔ̃̀yén mɛ n sah yépi yɔ̃ yé yo kɛ̀?
11 Yé náh wɛ di, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ núkúnúkú mɛ̀ ńtɛ̃ tyí, kwɛkɩ ànɛ̂ níkì mɛ álɛ
n kwlɔ. Mɔ mɔ flɔ náh mɛ á tyí. Á mɛ kolɛ n syi, tɛ́ tɛ̃-ǹsah náh mɛ á tyí.
12 Á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ kétǎhkìyɔ̂ á gbɑ̃̀nnɛ, à á yɔ̃ yɔ̃ tɛ̃nɛ n wɛ. Pàh álɛ n
gbyɔ, ǎ sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pàh álɛ n fɔ̃h, ǎ kè fɛ̃ n syi.
13 Pàh á tyílɛ n yo n ko, ǎ wɛ̀npèplɔlɛ n wɛkɩ pé tyí. Á mɛ pɩ tɛ̃ kèkɔ̃yɔ̃̋
yésyî ànɛ̂ ké yítúkúnìnɛ névye tyí, pópó à pɔ syɩ núkúnúkú mɛ̀ tyí yɔ̀.
14 Ǹtɛ mé náh mɛ tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí nɛ mé sennɛ yé
tɛ̃ dɛ́, gbáhdyâh ye mé n di n sah kélɛ yé tyí, yépi nónó tyí-á nɔ yĩ̋ĩ ń tyí á
kɩ nɛ ń wɛ̃̋npì sɔ̃.
15 Yé yah, Nìvìnì tir yɔ́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye yé pɩ ńmɔ wɛ̃̋npìlɛ à sɛ̃ Yesu
Krista yɔ̃. Képah ye, ńmɔ mɛ n mɔ kɔ̃ á kɩ nɛ yé sú sɔ̃. Nónó-á mɛ yélɛ n
kwɔ Yesu Krista tyilɛ, pàh sɔ̃ mɛ nɔ nɛ́pĩ̂ kèyɔ̃ kwlɔ́lɛ ò (10 000), yé pĩ nɛ
sú núkú tɛ̃ ó-á yé tyí.
16 Képah ye, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé ńmɔ pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ.
17 Képah yĩn ye tɔ̃ mé Timotelɛ n tɛkɩ mɔ yé tyí, nɛ̂-á mɛ ń pídĩ́ sɔ̃. Ǹ
tyí nɔ yĩ̋ĩ ń tyí. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̋kì kɔ́-ò pèpɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye kɩ pɔ yé dyɔlɛ n
to n kɔ̃ máh mɛ Krista wɛ̃̋kìlɛ n kɔ dùkù nɛ̂nɛ, sɔ̃-á mé kélɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃̋pú
tɩ̃̀nkìnɔ́ póllɛ n yah n kwɔ n kɔ̃ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ.
18 Ǹtɛ yé túkù mɛ n sɔ̃ nɛ mé náh ń syɩ n pɔ n pi yé tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ mɛ yuku pé
gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah.

19-20 Ǹtɛ kàh kɩ nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, mé kɩ n syɩ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ núkúnúkú. Wɛ̀ngbɩ̀l
wɛ́kínɔ́ náh n wɛ̃kɩ nɛ Liyel tɔ̃́rí névi-á álɛ, Liyel tăhkɩ̀ nɛ̂-á á sɔkɔ, képah
ye n wɛ̃kɩ kélɛ. Képah ye, mâh pɔ pɔ, kè náh n yĩn n pi gblɔ̃̌y gbílkípú
wɛ̀ngbɩ̀l nóhnɔ́-ó tyí dɛ́, tɛ̃́nwɛnɔ-à kɩ mɛ pé tyí, mé kɩ kè pĩ.
21 Máh kɩ kènpyãhní tɔkɔ pɔ yé tyí, képah náh pɩ máh kɩ pɔ yárr yé tyí
tyínɔnɔ sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ mɛ yé n yah n kɔ̃?

5

Pí-ńkɛ̃ tyi nónó-á sɔ̃̀ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú túkù mɛ n pɩ

1 Kè mɛ n nohnɩ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, prɔ̀prɔ̀ pínɔ́-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ.
Prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ yɔ́ ńtɛ̃-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á Yesu yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ náh fɛ̃ syi
sɛ̃́nkɔ̃ pɩ n pi. Pè nɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃-á mɛ ǹ sú kyɩ tɔkɔ.
2 Tɛ́ sépinɔ́ pól sɔkɔ, yé tɔ̃ mɛ yé gblɔ̃̌ynɛ n yɔ̃ n sah n kɔ̃ kɛ̀? Kè pyě sɔ̃̀
yĩnɛ kè pɩ yĩ̃́ yèkwɔrɩlɛ yé tyí, yé kɔ̃ yè kénɛ tɛ̃ yĩni n wilki yé wrɔ́.
3 Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh mɛ yélɛ fĩ́ núkú sɔkɔ. Ǹtɛ mé mɛ yélɛ sɔ̃nɔ sɔkɔ. Képah
ye, ńmɔ tɛ̃ wɔ lékàhlɛ yĩ mɛ̀ pí-ò kɔ̃ tɛ, á kɩ nɛ mé sɔ̃ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ.
4-5 Yâh pɔ wɛ̃ tuke mɔ, ńmɔ tɔ kɩ mɛ yélɛ sɔ̃nɔ sɔkɔ. Sɛ̃́nkɔ̃ névi tɛ̃̀nɛ, yé
Yesu Krista yĩn ànɛ̂ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ à wilki yé wrɔ́, yè ǹ gbàh dɛ n mɔ sétɛ̃̂n
yɔ̃̀tɛ̃ kɔ̃. Kàh tɛ̃̀nɛ n kwlɔ, à kɩ pí-ńkɛ̃ tyi pínɔ́ yal mɔ ǹ min kɔ̃ kè kɩ wɛ
pwah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syɩ n pɔ sɔ̃lɛ.
6 Yé gblɔ̃̌y gbílkínɔ́ mɛ̀ yah náh. Yé se yɔ́ pĩ nɛ, kɔ́kɔ́nɔ́ kwéy ó-á n dɔkɔ
mífɑ̃̂hkɩ̀ póllɛ tɛ́.*
7 Yé kénɛ tyípékè wilki n to yé wrɔ́, képah nɛ̂-á mɛ n tɔ̃ n mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí
kɔ̃lɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ mɛ wásáá kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̃̂n búrn tyí kɔ̃lɛ. Krista lésɔ̃ fɛ̃
syi pè kɔ̃ pè à ko mɔ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh képɔ́ tyí kɔ̃lɛ ápi tyípêl wu
n to yĩnnɛ á tyí. Kăh pɩ sɛ̃, yé mɛ wásáá kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̃̂n búrn tyí kɔ̃lɛ.
8 Yé yɛ à tyípêl duke pól wilki n to á min sɔkɔ, à mɔ́ nɛ n mɛ yályál
nɛ́gblɔ́lɛ kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̃̂n búrn tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á pè n nɛ n tah Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́
syáh sɔkɔ.†
9 Máh lésɔ̃ sɛ́bɛ́y nɛ̂ wɑ̃rkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé lésɔ̃ yo ké sɔkɔ nɛ yé káh
nɛ n pɩ n soh prɔ̀npɩbɩlɛ.
10 Ǹtɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyí sɔkɔ náh lésɔ̃ ńnɛ dɛ́. Kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ prɔ̀npɩbɩ,
képah náh pɩ ké yĩ́sesúkú névye, ànɛ̂ ké yĩ́pú, képah náh pɩ, ké sãh fálpú
tyí sɔkɔ-à sɔ̃̀ ńnɛ, yé náh náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ n wũ n pi kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ dò.
11 Ǹtɛ sɛ̃ náh dɛ́. Mé nɛ névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌ynɛ n ye Yesu yɔ̃ sɛ̃-òlɛ, tɛ́ mɛ
prɔ̀prɔ̀lɛ n pɩ, képah náh pɩ, yĩ́sesúkúlɛ n pɩ, képah náh pɩ, sãhlɛ n fal,
képah náh pɩ, névye tyílɛ n yo n ko, képah náh pɩ, sètɛ̃̀nɩ̀nɛ n pɩ, képah
náh pɩ, mɛ yĩbelɛ n yĩ, yé káh nɛ n pɩ n soh sɛ̃́nkɔ̃ nɛynɛ póllɛ. Yé káh
yɔ̃ke ńtɛ̃nɛ n yɔ̃ wɛ̃ tyí tɛ̃nɛ.
12-13 Tɛ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃pú tùkènɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ tɔ̃̀ náh képahlɛ. Liyel ye
kɩ tuke pélɛ. Ǹtɛ kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yé
nɛ́pékè yĩni n wilki yé wrɔ́.»‡ Kăh yo sɛ̃ à, yé náh yé tɩ̃̀nkɩ̀ névye tuke n pi
di?

* 5:6 5.6 - Kɔ́kɔ́nɔ́ kwéy mífɑ̃̂hkɩ̀ pól dɔ́kɔ́nɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, képah dùkù ye Wĩ́n n nɛ n yo pé sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ sɔkɔ nɛ, yɔ̃́kúnkáh núkú-á n pɔ̃ yɔ póllɛ. † 5:8 5.8 - Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh-à sɔ̃̀ de n tɛ, Nsyifunɔ pé gbên kɔ́kɔ́nɔ́ dyî pól kwɛ, ǹ tɛ́ n tyah kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̃̂nnɛ n yɔ̃. Pě képah tɛ̃nɛ n pɩ sɛ̃, ǹ kè wɛ̃kɩ nɛ, tyípêl nónó pól-á sɔ̃̀ pé pɩ, páh sè milki. ‡ 5:12-13 5.12-13 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 17.7.

6

Yesu yõ sẽpú píndenɔlɛ wẽ tyí

1 Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ tir-à de yépi Yesu yõ sẽpú sɔkɔ yɔ́ ànɛ̂ ǹ ní-ò wrɔ́, yě yé
tȉnkȉ névye sah, ǹ tɛ́ kè tɔkɔ n kyɩ nɛ n tuke Yesu yõ sẽ-ńkẽpú tyí?
2 Yé náh pĩ nɛ ńkẽ, Yesu yõ sẽpú-á kɩ pɔ kèkõyő névye tuke n pi di? Ǹtɛ
yépi-à mɛ pɔ n tuke n pi kèkõyő névyelɛ, tyípî wɔ se yé kɩ tẽ tuke kwlɔ?
3 Yé náh pĩ nɛ ńkẽ, áyáh kɩ yȋnyõ tȍnpɩbɩ ńtẽ tuke n pi di? Tɛ́ kèkõyő mè
tyi wɔlɛ pyě á kɩ pɔ tuke kwlɔ nɩ?
4 Ǹtɛ sẽnkõ tir-à wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, névi nɛ̂-á Yesu yõ sẽpú náh mɛ ǹnɛ n
mɔ n kõ, yè n pyě n kyɩ ǹmɔ tɔkɔ n pɔ nɛ, à pɔ kè tuke nɩ?
5 Sen ye kélɛ yé tyí dɛ́. Yépi tẽ wrɔ́ sɔkɔ, lékẫm névi yɔ́ ńtẽ náh núkú mɛ,
nɛ̂-á kɩ fẽ yé wrɔ́ tyi yah wah lɛ́?
6 Tir se yĩnɛ kè wɛ yé sɔkɔ yɔ́ ànɛ̂ ǹ ní-ò wrɔ́, kè syi n pɔ n yĩni n tẽ tukey
tùkè-ǹsah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ Yesu yõ sẽ-ńkẽpú ńtẽ tɔ pɔ pɩ ké tùkèpulɛ?
7 Ǹtɛ yáh fyɔ̀ mɛ wẽ tẽnɛ n ye n tuke n pɔ, képah yé tẽnkwlɔnɔ wẽkɩ tɛ
dò. Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ pàh tyíkẽkì pɩ yé tyí, ànɛ̂ pàh yé gbȁn yȋ yĩ tɔkɔ, yè n tẽ
yé nnɔ tẽ n kwlɔ?
8 Tɛ́ yépi ye mó tõ n pɩ kénɛ tyíknẽnì ànɛ̂ yĩbe tyilɛ yé yṹnpyé Yesu yõ
sẽpú tyí.
9 Yé náh pĩ nɛ tyíknẽnì pípú náh n de n pi Liyel tɔ̃rí sɔkɔ di? Yé káh yé
gblɔ̌y tõ mɔ lɔ́. Prɔ̀npɩbɩ, ànɛ̂ sãh fálpú, ànɛ̂ fɔ̀fínpɩbɩ, ànɛ̂ díbí wẽ tɔ́kɔ́pú,
10 ànɛ̂ yẽnwóbé, ànɛ̂ yĩsesúkú névye, ànɛ̂ sètẽnì pípú, ànɛ̂ névye tyí
yónkòpu, ànɛ̂ névye yõ syíkípúlɛ, pépi sɔkɔ yɔ́ ńtẽ náh n de n pi Liyel
tɔ̃rí sɔkɔ.
11 Tɛ́ yé yah, sẽnknɔ névye ye sȍ yé túkùlɛ ǹgbòlɛ. Ǹtɛ Tẽ ǹgbẽ Yesu
Krista ànɛ̂ Liyel Mirki gbȍ yõ sɔkɔ, yé pɩ yályál. Yé mɛ wȉlkȉnsàhnɔ́lɛ Liyel
tyí yõ. Yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.

Yesu yõ sẽ-ò gbẽnsê-á pɩ Liyel tyílɛ dùkù nɛ̂nɛ

12 Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkẽ: «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ ńmɔ tyí.» Ǹtɛ
yõre náh n wɛ sé túkù sɔkɔ. «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ ńmɔ tyí.»
Ǹtɛ ńmɔ náh n pɩ n pi sé sɔkɔ yɔ́ ńtẽ yɔ̃lɛ lɔ́.
13 Kè tõ mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkẽ: «Yõke mɛ kèkùrkȉ yĩnnɛ, kèkùrkȉ tɔ mó mɛ
yõke yĩnnɛ.» Ǹtɛ Liyel kɩ pɔ sé nínɔ́ pól tyí yɩkɩ n pi. Ǹtɛ névi wil gbẽnsê
tẽ wɔ náh mɔ prɔ̀prɔ̀ pɩ yĩnnɛ dɛ́, Tẽ ǹgbẽ tyí yõ ye kè mɔ. Tẽ ǹgbẽ tɔ ye
mó n yah ké yõ.
14 Liyel ye yilki mɔ Tẽ ǹgbẽ Yesu lékólɛ. Á kɩ ápi tɔ lékyȋ yilki n mɔ n pi
ǹ tẽnwɛnɔ gbȍ yõ.
15 Yé se yɔ́ pĩ nɛ, yé wil gbẽnsênɔ́lɛ, Krista wil tȁntȁnnɔ́-á tɛ́. Mé pɩ sɔ̃
mè n pɔ Krista wil fĩ yɔ́ tɔkɔ n pɔ n kwrɔ n mɔ prɔ̀npɩ willɛ? Póllɛ, mé
náh képah pɩ n yah n pi.
16 Yé se yɔ́ pĩ nɛ, névi nɛ̂-à sẽ prɔ̀npɩlɛ, pé nímí-á kwrɔ mɔ pɩ wil gbẽnsê
núkúlɛ tɛ́. Kè mɛ yónɔ́ ńtẽnɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkẽ, pé nímí-á kwrɔ
mɔ pɩ wil gbẽnsê núkúlɛ.*
17 Ǹtɛ névi nɛ̂ tẽ wɔ-à ǹ gblɔ̌ynɛ Tẽ ǹgbẽ Yesu kõ, tẽ sõnɔ vi n mɔ n pɩ
núkúlɛ Tẽ ǹgbẽ Yesu tyílɛ.

* **6:16** 6.16 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.24.

[18] Yé yé náh vi prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ kɔ̃. Tyípêl tɛ́lɔ́ nónó-á névi n nɛ n pɩ, tɛ̃ wil
gbɛ̃́nsê vyãh náh n wɛ sé sɔkɔ. Ǹtɛ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹ tɛ̃ mɛ n pɩ n de
ǹ wil gbɛ̃́nsê tyí.
[19-20] Yé se yɔ́ pĩ nɛ, yé wil gbɛ̃́nsê-á Liyel Mirki mɛ́-ńsahlɛ tɛ́. Liyel ye yé
kɔ̃ ǹ Mirkilɛ, nɛ̂-á déntɛ̃́nɔ́lɛ yé sɔkɔ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye yé dwe dántǎhlɛ. Kǎh pɩ
sɛ̃, yé tyí náh yé gblɔ̌ynɛ dò. Képah ye, yé yé wil gbɛ̃́nsê pɩ ǹ gbilki gbilki
kwâhlɛ.

7

Fúr tyi dùkù yónɔ́lɛ

[1] Yáh tyi nónó piki yah ń tyí yé sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sépi yah ye mé kɩ yo yé syah
núkúnúkú yɔ̀. Yé nɛ ńkɛ̃*[*] kǎh sɔ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́ dĩ́ tɛ̃ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃́nɛ.
[2] Ǹtɛ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ yah kɔ̃ yĩnnɛ, kè ye fɔ̃́nfɔ̃́ dĩ́ mɛ̀ dĩ́ mɛ̀, à sê tɔkɔ, ànɛ̂
sê mɛ̀ sê mɛ̀, ǹ tɔ mó de pɛ tyí.
[3] Dĩ́-á yĩnɛ nɛ̂ pínɔ́lɛ ǹ kyɩ tyí tnɔ sɔkɔ, à kélɛ n pɩ ǹ tyí. Sê tɔ-á yĩnɛ nɛ̂
pínɔ́lɛ ǹ pɛ tyí tnɔ sɔkɔ, ǹ tɔ kélɛ n pɩ ǹ tyí.
[4] Sê tyí yɔ̃ náh ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ dɛ́. Ǹ pɛ tyí yɔ̃ ye kélɛ. Dĩ́ tɔ tyí yɔ̃ náh ǹ
wil gbɛ̃́nsêlɛ dɛ́. Ǹ kyɩ tyí yɔ̃ ye kélɛ.
[5] Yé káh pɛ̀kì kãm wɛ̃nɛ, nɛ́ kè náh pɩ yé nímí yáhntɔkɔnɔlɛ nírí yɔ́ wɛ n
pɩ yĩnnɛ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ. Ǹtɛ képah-à sɔkɔ tɛ, yé yé syɩ pɛ̀kì kwrɔ mɔ.
Képah-à pí-ńkɛ̃́nɛ, yé kɩ pɔ n syah n tɛ̃ n kwlɔ, sétɛ̃̂n yɔ̃̀tɛ̃ kɔ̃ à kɩ syɔ̃-ǹsah
wɛ kɩ yé wilki mɔ.
[6] Ǹtɛ ńmɔ-á nɛ̂ yo yé tyí yɔ̀, kyɩ̃̀nmɔnɔ náh dɛ́, syɔ̃-ǹsah yɔ́ wɛ̃́kì ye mé
yé kɔ̃.
[7] Kàh ńmɔ tɛ̃ ó sɔ̃, mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ no pól nɛ mɛ lédyɔ́nìnɛ ńmɔ tyí
kɔ̃lɛ. Ǹtɛ Liyel ye no pól mɔ ànɛ̂ pé tɛ̃́nwɛ-ńtɛ̃̂nnɛ. Á̃ tir yɔ́ pínɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ
ǹnî kɔ̃, ǹtɛ kèyǎh pínɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ ǹ ní-ò kɔ̃.
[8] Ǹtɛ nɛ̂-á mé kɩ yo lédyɔ́nì ànɛ̂ pɛ́kúsyɔ tyí, képah ye yɔ̀. Pàh tɛ̃
lédyɔ́nìnɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ, képah kɩ plɛ.
[9] Ǹtɛ pàh kɩ pĩ nɛ pé náh fɛ̃ pé gblɔ̌y tɛ̃ n pi, pè fúr pɩ. Fúr pínɔ́ ye fɔ̃́nfɔ̃́
kal, ǹ tɛ̃ lédɔ́rí kɔ̃ kè nɛ n ko.
[10] Tɛ́ nónó-á fúr pɩ tɛ, máh kɩ nɛ̂ kɔ̃ n sah pè kɔ̃ n pi, ńmɔ náh n kɔ̃ n
sah kélɛ pé tyí dɛ́. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye n kɔ̃ n sah kélɛ pé tyí nɛ ńkɛ̃́, sê náh yĩnɛ à
yal ǹ pɛ tyí.
[11] Wàh se mó yal ǹ pɛ tyí, à náh tɔ̃ yĩnɛ à de pɛ káhkí yɔ́ tyí, à yĩnɛ à ǹ
syɩ yuku ǹ pɛ tyí, pè kyɩ pé wrɔ́ tɔ̃ n sah. Ǹtɛ dĩ́ tɔ káh mó ǹ kyɩ wilki.
[12] Ǹtɛ nɛ̂-á mé n yo no tɛ́lɔ́ tɛ̃ wɔ tyí yɔ̀, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh n yo képahlɛ dɛ́.
Ǹmɔ ye n yo kélɛ nɛ ńkɛ̃́, Yesu yɔ̃ sɛ̃́-ò dĩ́ yɔ́ tyí sê-à mɛ nɛ̂ náh pɩ Yesu yɔ̃
sɛ̃́-òlɛ, tɛ́ kénɛ pi mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ ǹ tyí, à káh à wilki.
[13] Yesu yɔ̃ sɛ̃́-ò sê yɔ́ tɔ tyí pɛ-à mɛ nɛ̂ náh pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́-òlɛ, tɛ́ kénɛ dĩ́
mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ ǹnɛ wɛ̃ tyí, à káh yal ǹ tyí.
[14] Yé náh wɛ di, Yesu yɔ̃ sɛ̃́-ò pi mɛ̀ gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye ǹ pɛ kɩ mɛ yúkɛy
Liyellɛ, ànɛ̂ Yesu yɔ̃ sɛ̃́-ò dĩ́ mɛ̀ tɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye ǹ kyɩ kɩ mɛ yúkɛy Liyellɛ.
Ǹkɛ̃ kàh pí-ńkɛ̃́nɛ sɛ̃, pé wɛ̃́npìì kɩ mɛ á kɩ nɛ pé wrɔ́ sɔ̃ dɔ Liyellɛ. Ǹtɛ
kègbɩ tɛ̃ yɔ̃ sɔkɔ, pè ye mɛ yúkɛy Liyellɛ.

[*] **7:1** 7.1 - Túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ, Pole ye yo wɛy mɛ̀nɛ nɛ ńkɛ̃, kǎh sɔ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́ dĩ́ tɛ̃ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃́nɛ.

15 Ǹtɛ kàh mɛ pɩ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ nɛy tɛ̃ wɔ nɛ páh pé ní-ò Yesu yõ sɛ̃-òlɛ
n yahle, yé yɛ à kɔ̃ à kè pɩ. Kàh pɩ sɛ̃, ǹ ní-ò Yesu yõ sɛ̃-ò nɛ̂-á pɛ képah
náh pɩ kyɩlɛ, ǹmɔ kɩ wɛ wũ ǹ gblɔ̌y yõ sɔkɔ. Yèvɩnɩ sɔkɔ tɛ̃ yĩn ye Liyel ye
álɛ dò.
16 Ǹkɛ̃ à, áwɔ nɛ̂-á kyɩlɛ, á se sɛ̃ ké yõ nɛ wáh kɩ tɛ̃ wɛ á pɛ min pwah
mɔ? Tɩ̃̂, áwɔ nɛ̂-á pɛlɛ, á se sɛ̃ ké yõ nɛ, wáh kɩ tɛ̃ wɛ á kyɩ min pwah mɔ?

Swɔ nɛ̂ sɔkɔ-á lésõ álɛ té Liyel ǹ ye pɔ ǹ gblɔ̌y tyí, tɛ̃ képah ó sɔkɔ

17 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-à nɛ̂ sah swɔ nɛ̂ sɔkɔ, kè yĩnɛ kè yĩnɛ
tɛ̃ tyí. Nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ té Liyel à ye pɔ ǹ gblɔ̌y tyí, à yĩnɛ à nɛ n pɩ
à yĩnɛ képahlɛ. Kénɛ pɩ dùkù ye mé mɛ n yo Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ pól tyí.
18 Névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃̀nɔ́lɛ té Liyel à ye, tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃̀nɔ́lɛ. Nɛ̂ tɔ-à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃̀-
ǹkɛ̃nɛ té Liyel à ye, tɛ̃ tɔ káh nɛ páh kɔ̃̀kèlɛ n kõ.
19 Á kõ ò, á náh kõ ò, yõ náh mɛ képah tyí. Yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́lɛ.
20 Nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ té Liyel à ye pɔ ǹ gblɔ̌y tyí, tɛ̃ yĩnɛ à tɛ̃ képah
sɔkɔ.
21 Wâh sɔ̃̀ mɛ yɔ̃lɛ té à ǹ ye, káh n yɛ kè álɛ n yɔ. Ǹtɛ gblɔ̌y yõ wɛ́ntɛ̃nɔ́
yɔ̃̀bènɔrɩ-à mó wil mɔ á yõ, káh n yɛ kè n kal.
22 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ yɔ̃lɛ té Tɛ̃ ǹgbɛ̃ à ye, ǹ tyípêl yɔ̃rɩ n tyɛ.
Yé náh wɛ tɔlɛ à, névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ ǹ gblɔ̌y yõ té Tɛ̃ ǹgbɛ̃ à ye, à n pɩ Krista
yɔ̃lɛ.
23 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yé dwe wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ dántǎhlɛ. Képah ye, yé káh ńtɔ̃ n pɩ
ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃lɛ gbógbó.
24 Ǹtɛ ń yṹnpyé, yáh lésõ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ té Liyel yé ye pɔ ǹ gblɔ̌y tyí,
yé yĩnɛ yè tɛ̃ képah ó sɔkɔ.

Fúr-á n pɔ n pɔ tyi nónónɛ

25 Névye nónó-á pè náh tɔ̃nɩ̀ fúr pɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh tir yɔ́ yo ń tyí pé tyí
sɔkɔ. Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ, mé pɩ névi yɔ́lɛ nɛ̂-á yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ń yõ.
Képah ye, mé kɩ ń yɛ̃ngbɛ̃ sõnɔ yo yé tyí fúr tyí sɔkɔ.
26 Tyi-á mɛ tɛ̃ tah sɔ̃ kwɛy gbĩ mè sɔkɔ, ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, yé nɛ́núkù núkú
pól-à tɛ̃ sɔ̃-á yélɛ, képah kɩ nɛkɩ kal yélɛ.
27 Wáh kɩ mɛ sê tɔkɔ tɛ, káh à fin n mɔ. Wáh kɩ se mó tɔ̃nɩ̀ mɛ sê tɔ́kɔ́-
ńkɛ̃nɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃ fɔ̃nfɔ̃́.
28 Dɩ̃́-à sê tɔkɔ, képah náh pɩ sênpir-à de pɛ tyí, tyípékè tɛ̃ wɔ náh pè pɩ
dɛ́. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á mɛ ké sɔkɔ, ké pípú kɩ kwlɔ́nɔ́lɛ n wɛ. Képah yah ye
mé mɛ ké tyí nɛ mé n kõ yé tyí.
29 Ń yṹnpyé, mé kélɛ n yo yé tyí, tyah mɛ n tyah sɔ́kɔ́ntɛnɔlɛ. Képah ye,
à tɔkɔ núkúnúkú tyí, sê-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ, sê kósyɩ̀ mɛ ǹ tyí.
30 Nɛ̂-à mɛ gbní sɔkɔ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyɩ̀ mɛ gbní sɔkɔ. Nɛ̂-à mɛ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyɩ̀ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. Nɛ̂-à mɛ yídwénènɛ
n dwe, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ ǹ tyí kósyɩ̀ yídwénè nɔ́pilɛ.
31 Nɛ̂-à mɛ kèkõyɔ̃́ mè nɔlɩlɛ n yõ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyɩ̀ mɛ ké nɔlɩlɛ
n yõ. Wáh n yah yɔ̀, kèkõyɔ̃́ mè náh tɔ̃ n mo n pi lɔ́.
32 Mé mɛ ké tyí nɛ yé fɔ́kɔ́sõnɔ káh kwel. Névi nɛ̂-à sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ
fɔkɔlɛ n sõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɑ̃̀n tyí sɔkɔ. Á n nɛ n mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pí-ńsahlɛ n
yah n kɔ̃.

33 Ǹtɛ sê-à mɛ névi nɛ̂ tyí, tɛ̃ ǹ fɔkɔlɛ n sõ kèkõyṍ tyi yõ. Á n nɛ n mɛ ǹ
kyɪ nìvìnì pí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃.
34 Kàh pɪ sɛ̃, ǹ nɪ n nɛ n mɛ n yil n kɔ̃ yey nínínɛ. Tɛ́ sênpir, képah náh
pɪ sê nɛ̂-à dé-ńkɛ̃nɛ pɛ tyí, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̏n yah syi tɛ̃ tyí. Tɛ̃ ǹ gblɔ̌y kɔ̃ n dal n
mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̏n pínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ sê pɛ̀tɛ̃ tɛ̃ wɔlɛ, kèkõyṍ tyi yah syi ǹmɔ tyí.
Á n nɛ n mɛ ǹ pɛ nìvìnì pí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃.
35 Mé náh tyi nɔ́pi yo yé tyí yé fíkéntɛ̃nɔ yĩnnɛ dɛ́, yé yohnɪ n mɔ yĩn ye
mé n yo sélɛ yé tyí. Képah ye, nɛ̂-á pèpɛynɛ, mé mɛ ké tyí nɛ yé képahlɛ n
pɪ, képah nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ó tɛ̏n yah wũ̋nɔ́lɛ.
36 Kètɛ̃npìkì nɛ̂-à pĩ nɛ pé ségbɪ̃́ní dékè-á mɛ pélɛ n ko,† tɛ́ páh kɪ n to n
kɔ̃, páh kɪ n syah n pɪ n de ǹ tyí, tɛ́ tyi-á yĩnɛ sè kɔ sé wɛ̏l yõ, tɛ̃ à fur ǹ
dyɔ ó. Tyípékè náh kélɛ.
37 Ǹtɛ kètɛ̃npìkì nɛ̂-à kè yah tɔkɔ ǹ nɪ sɔkɔ nɛy fyɛ̏h-ǹkɛ̃nɛ ǹ yõ, tɛ́ nɛ
páh kɪ fɛ̃ tɛ̃ pé gblɔ̌y tyí lédɔ́rí náh fɛ̃ pé fwo pɛ̀kì kɔ̃ kè n wɛ n pi pé wrɔ́
pé ségbɪ̃́nínɛ, tɛ̃ pɪ plɛ.
38 Képah ye, nɛ̂-à ǹ ségbɪ̃́ní fur, tɛ̃ pɪ plɛ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ ségbɪ̃́ní fúr-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃
wɔ pɪ plɛ kal.
39 Sê pɛ-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à yĩnɛ à nɛ n mɛ ǹmɔ ó tyí. Ǹtɛ ǹ pɛ-à pɔ
yah kwlɔ, à kɪ fɛ̃ de pɛ yɔ́ tyí nɛ̂ tyí-á nɔ ǹ tyí, tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ.
40 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ ó sõnɔ sɔkɔ, wàh wũ dé-ńkɛ̃nɛ pɛ tyí, képah nìvìnì kɪ kal
ǹ tyí. Ǹmɔ fɔ́kɔ́sõnɔ ye mé yo yé tyí yɔ̀. Ǹtɛ ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, Liyel Mirki
mɛ ń sɔkɔ.

8

Sãh fálnɔ́ kɔ̀ tyí yónɔ́lɛ

1 Á ye á fɔkɔ mɔ n yah núkúnúkú à yuku sãh fálnɔ́ kyɔ tyí tɪ̏nnɛ. Gbɪ tɛ̃
wɔ ye yé yo nɛ á pól-á mɛ tyilɛ n pnɛ ó. Tɛ́ kénɛ tyi pnɛ̀nɔ́ wɔ ye mó tɔ̃ n
mɔ névilɛ gblɔ̌y gbílkínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ tyínɔnɔ wɔ yah yúkúnɔ́lɛ névilɛ n kɔ̃.
2 Névi nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ páh tyilɛ n pnɛ, tɛ̃ náh tɔ̃nì mɛ kwâh yɔ́lɛ n pnɛ
wǎh sɔ̏ yĩnɛ à sè pĩ sɔ̃.
3 Ǹtɛ Liyel tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí, Liyel tɛ̃nɛ n pnɛ.
4 Ǹtɛ à yuku sãh fálnɔ́ kɔ̀ kɔ̀nɔ́ tɛ̃ tyí tɪ̏nnɛ, á se yĩnɛ à sélɛ n kɔ? Á pĩ nɛ
fal fal tɔ̏lɛ, kwâh yɔ́ náh kélɛ kèkõyṍ sɔkɔ, Liyel núkú ó-á mɛ.
5 Gbɪ tɛ̃ wɔ ye, yíyȉn náhnáh mɛ yȉnyõ ànɛ̂ sétáh yõ, nónó-á túkù mɛ sélɛ
n tɔkɔ n pɪ pé líyelnɔ́lɛ. Ǹtɛ líyelnɔ́ ànɛ̂ tãm náhnáh-à sɔ̃ mɛ pé tyí,
6 ápi tɛ̃ wɔ tyí, Liyel núkú ó ye mɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á Súlɛ. Ǹmɔ ye mɔ yíyȉn
póllɛ, ápi mɛ ǹmɔ tyí yõ. Sɛ̃ ó ye, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú ó tɔ ye mɛ, nɛ̂-á Yesu
Kristalɛ. Ǹmɔ gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye yíyȉn pól mɛ, ànɛ̂ ápi tɔlɛ min sɔkɔ.
7 Ǹtɛ fal fal tɛ̏nnɛ, Yesu yõ sɛ̃pú túkù náh pĩ nɛ kwâh yɔ́ náh sélɛ. Pé
túkù lésõ dar kah mɔ sãh fálnɔ́ tyilɛ. Tɛ́ pépi sɔkɔ nónó tɛ̃ Yesu yõ sɛ̃nɔ́-à
fyɔ̀ yúkú-ńkɛ̃nɛ yahlɛ, pàh sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ n kɔ, pè n nɛ n sõ n kyɪ n pɔ sãh
fálnɔ́ tyí sɔkɔ. Kàh pɪ sɛ̃, pè n nɛ n sõ nɛ tyípékè-á pé n pɪ kɔ̀ mɛ̀ kɔ̀nɔ́lɛ.

---

† **7:36** 7.36-38 - Wrɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, névye sõnɔ mɛ sé tyí tyílɛ. Túkù nɛ Pole-á nɛ ńkɛ̃, nɛ̂-à pĩ nɛ ńkɛ̃ pé písê pɛ tyí dé-ńkɛ̃ yah náh, tɛ́ à syi pɔ n dye, tɛ́ wǎh yĩnɛ à de pɛ tyí, tɛ̃ ǹnɛ pɛ kɔ̃ à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ. Tyípékè náh kélɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à kè yah tɔkɔ ǹ nɪ sɔkɔ nɛy fyɛ̏h-ǹkɛ̃nɛ ǹ yõ, nɛ ńkɛ̃ páh kɪ fɛ̃ pé písê tɛ̃ sah à náh n de n pi pɛ tyí, tyi vi sɔkɔ-á tɛ̃nɛ. Képah-á, nɛ̂-à ǹ písêlɛ pɛ kɔ̃, tɛ̃-á pɪ plɛ, tɛ́ nɛ̂-à se ǹ písêlɛ pɛ kɔ̃-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃-á pɪ plɛ yɪ̃́.

8 Yõke náh ápi nɔ n de n pi Liyellɛ dò. Ké yɔ̃́-ńkɛ̃ náh kwâh yɔ́ wilki n pi
á sɔkɔ, ké yɔ̃́nɔ́ tɔ náh se mó tõ kwâh yɔ́ dohnɩ n pi á yõ.
9 Sé kònɔ́ gbàh sénsɔ̃ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ yé tyɩ́ ó, ǹtɛ yé kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ,
képah káh pɔ túkùlɛ n syɩkɩ n mɔ, nónó Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ.
10 Sɔ̃́-á áwɔ nɛ̂-á tyilɛ n pnɛ, ǹnî yɔ́-à ńtyɩ̃́nɔ kyɩ ǹ wɛ tɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ á mɛ
yõkelɛ n yõ, tɛ́ tɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ, sɔ̃ mɛ kè kɩ pɩ? Kè náh
sɔ̃́ré mɔ n pi tɛ̃ sɔkɔ, à kõ à sãh fálnɔ́ kòlɛ n kɔ n pi di?
11 Kàh pɩ sɛ̃ à, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ, ǹ min náh n
mɔ n pu n pi áwɔ tyi pnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ di? Tɛ́ á yṹnpi ye mó tõ ǹnɛ, ǹmɔ
nɛ̂ tɔ yĩn-á Yesu Krista ku.
12 Yâh n pɩ n de yé yṹnpyé tyɩ́ sɛ̃́ntɛ̃nɛ à pé sõnɔlɛ n yɩkɩ pé tyi yah
wɛ́-ńkɛ̃ yĩnnɛ, Yesu Krista tyɩ́ ye yé n pɩ n de dɛ́.
13 Mâh nɛ yõke yɔ́ yõ, tɛ́ képah ń yṹnpi yɔ́ yõ yɩkɩ n mɔ n pi tyɩ́pékè pɩ́nɔ́
sɔkɔ, mé kɩ kè wɛ yɛ gbógbó. Képah sɔkɔ, mé náh tɛ̃ yõ yɩkɩ n mɔ n pi
tyɩ́pékè pɩ́nɔ́ sɔkɔ.

9

Pole pɩ dùkùlɛ

1 Ń yṹnpyé, gblɔ̃̌y yõ névi náh ńnɛ di? Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névi náh ńnɛ di? Mé
náh Yesu wɛ yɩ̃́nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ di? Ńmɔ tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ náh
yé wɛ sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ di?
2 Yáh fyɔ̀ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀
névi-á ńnɛ. Képah ye, túkù-à sɔ̃ ké pɩ̃́-ńkɛ̃́nɛ ń tyɩ́ nɛ ǹmɔ tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á ńnɛ,
yépi tɛ̃ wɔ yĩnɛ yè kè pĩ.
3 Nónó-á mɛ n tɔko ńmɔlɛ n kõ, máh nɛ nɛ̂ yo n pi pé tyɩ́, kè wɛ yɔ̀:
4 Ápi náh yĩnɛ à á tɛ̃̀n pɩ́nɔ́ yõke yõ à mó ké ni wɔ di?
5 Ké wɛ̃kì náh mɛ ápi tyɩ́ kɩ fɛ̃ syɔ́ tɔkɔ Yesu yõ sɛ̃pú sɔkɔ, tɛ́ áyâh n sɔkɔ
kɔ́lɔ́ sɔkɔ, á fɛ̃ n sɔkɔ n pi pélɛ, sɔ̃-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛ́lɔ́ kélɛ n pɩ, pépi
nónó sɔkɔ yɔ́-á Pyɛrɩlɛ, ànɛ̂ sɔ̃-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yṹnpyé kélɛ n pɩ di?
6 Tɩ̂, ńmɔ ànɛ̂ Barnabasɩ ó kɔ́kɔ́ se yĩnɛ à tɛ̃̀n káhkɩ́nɔlɛ n pɩ ńtɔ̃ à á gblɔ̃̌y
vyãhlɛ n yah?
7 Yé se kè wɛ noh yah nɛ, ǹnî yɔ́-á mɛ sràsyɩ̀yálɛ n pɩ, tɛ́ mɛ yĩn ǹ gblɔ̃̌y
yɩ̃́nnɔ́lɛ? Tɩ̂, séswɔ̂ sɔ̃́-ò náh yĩnɛ ké pye yɔ̃́nɔ́lɛ di? Tɩ̂, nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ yɩ́pɛ̂ynɛ
n fɛ̃, tɛ́ à náh sé yɛ̃́nɩ́kɩ̀ wɔ n pi?
8 Yé káh n wɛ nɛ kégbɔ́ mè tyi pɩ dùkù ó-á mé yah tɛ́ sélɛ n yo dɛ́. Kè tõ
mɛ sɛ̃́ntɛ̃ ńtɛ̃nɛ tɔ́tɔ́ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ.
9 Kénɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á Liyel Moyisi kõ, kè mɛ wã́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃, nyeh-à mɛ swãh tɔ̃́nɔ́ sɔkɔ á tyɩ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, á káh sé vyɛ̃y pukubi á
sèmukɔ yɔ̃́nɔ́lɛ.* Yé se wɛ nɛ nyeh yãm-á tɛ̃ Liyellɛ à kõ à képah yo?
10 Ápi yĩn náh à yo kélɛ di? Àwe, ápi yĩn ye à yo kélɛ. Yé náh wɛ à, ápi
yĩn ye tyi nópilɛ wã́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ ńtɔ̃ nɛ ńkɛ̃, sètõ-à swãhlɛ n wɔ, ǹ sõnɔ n
nɛ n mɛ ǹ wɛ wɛ tɛ̃ yõ. Táh mɩ́-ò tɔ-à mó táhlɛ n mɩ, ǹ sõnɔ n nɛ mɛ ǹ wɛ
wɛ tɛ̃ yõ.
11 Ápi-á pɔ Liyel wɛy yo yé tyɩ́, ǹ tyɩ́ kõ kè wɛ de yé nnɔ sɔkɔ à; áyâh sɔ̃̀
mɛ yé gbɛ̃̀n yɩ̂lɛ á gblɔ̃̌ynɛ n pu, kè se yĩnɛ kè yé gbɛ̃̀n du?

* **9:9** 9.9 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 25.4.

12 Ké yah-à kɩ nɛ̂ fyɔ̀ névye túkù mɛ sɛ̃nknɔlɛ n pɩ yé tyí à, ápi wɔ se
pyě? Tɛ́ képah fyé yõ, ápi náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ syi yé tyí. Ǹtɛ ápi náh sɔ̃̀ mɛ
ké tyí nɛ kè fɛ̃kìnɔ́ dahbɩ Nìvìnì tir yónɔ́ sɔkɔ Yesu Krista tyí yõ. Képah
ye, á mɛ tyi pól sro.
13 Tɛ́ yé pĩ tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, Liyel ní-ńsah gbô tɔ̃̀ pípúlɛ, Liyel ní-ńsah gbô-á n
yah pé vyãhlɛ. Sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu tɔ-á pé wɛ wɛ tɛ̃nɛ n wɛ sárká yĩ sɔkɔ.
14 Sɛ̃ ó ye, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃, Nìvìnì tir yónɔ́ sɔkɔ-á Nìvìnì tir yópú
kɩ n yõ.

15 Ǹtɛ ńmɔ yõke yɔ́ ńtɛ̃ náh wil képah sɔkɔ. Mé náh mó tõ mɛ tyi nɔ́pilɛ
n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí nɛ mé yé kõ sélɛ dɛ́. Máh kélɛ n pɩ nɔ̀nɔ́lɛ, té
mɛ nìvìnì nɛ̂nɛ n wɛ ké sɔkɔ, kàh nɛ̂ n tɛ̃ n syi n pi ń tyí, mè n ku ńtɛ̃nɛ.
16 Kè nɔ ń tyí ò, kè náh nɔ ń tyí ò, mé yĩnɛ mè yo ólɛ Nìvìnì tir yo. Képah
ye, ké yónɔ́ náh mɛ yĩ́nyáhkì tirlɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ pèkè mɛ ń yõ, mâh yahle ké
yónɔ́lɛ.
17 Ǹmɔ-à sɔ̃̀ mɛ yah tɔkɔ tɔ̃̀ mènɛ, à ń gblɔ̃̌y mɔ ké pínɔ́ sɔkɔ, mé náhkɩ
ké yõre wɛ. Ǹtɛ kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye Liyel kõ sah ń kɔ̃ kélɛ mé n pɩ. Képah ye, ń
pɩ pɩ tɔ̃̀ ó ye mé n pɩ.
18 Ǹtɛ ńmɔ wɛ wɛ tɛ̃ wɔ nɛ̂nɛ wɛ́? Nìvìnì nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ ń kɔ̃ mé Nìvìnì
tirlɛ n yo névye tyí nɔ̀nɔ́lɛ kwâh yɔ́ yáhnkɔ̃-ńkɛ̃nɛ ké sɔkɔ, képah ye ń wɛ
wɛ tɛ̃nɛ.

19 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃ náh ńnɛ dɛ́, mé mɛ ń gblɔ̃̌y yõ. Ǹtɛ mé ń gblɔ̃̌y pɩ no pól
yɔ̃lɛ nɛ mé pé yõ vi n mɔ pè kɔ̃ pè pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ.
20 Mâh mɛ Nsyifunɔ sɔkɔ, mě ń minnɛ n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ nɛ mé pé yõ vi
n mɔ pè kɔ̃ pè pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Pépi nónó-á Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɐ̃̀l
kɔ́púlɛ, mě ń minnɛ n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ ǹ pé yõ wɛ n vi n mɔ, té sé wɐ̃̀l kɔ́-ò
náh mó tɔ̃ ńnɛ dɛ́.
21 Mâh sɔ̃ mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɐ̃̀l kɔ́-ńkɛ̃pú sɔkɔ ò, mè n nɛ n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ,
ǹ pé náhnáh yõ wɛ n vi n mɔ. Tɛ́ képah náh n wɛ̃kɩ nɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɐ̃̀l kɔ́-ńkɛ̃ névi-á ńnɛ dɛ́. Máh fyɔ̀ mɛ Krista tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɐ̃̀l tɛ̃nɛ n kɔ,
képah n wɛ̃kɩ nɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɐ̃̀l-á mé n kɔ.
22 Névye nónó Yesu yõ sɛ̃nɔ́ náh yuku yahlɛ, mâh mɛ pé sɔkɔ, mě ń minnɛ
n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ nɛ mé pé yõ vi n mɔ pè kɔ̃ pè pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Mâh sɔ̃
mɛ nɛ́dúké nónó sɔkɔ ò, mě ń gblɔ̃̌y pɩ pɩ dùkùnɔ́ póllɛ pé yĩnnɛ, nɛ mé pé
túkù yõ wɛ n vi n mɔ pè kɔ̃ pè pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ.
23 Mé mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n pɩ Nìvìnì tir yónɔ́ yah yuku yĩnnɛ, nɛ pèpɔrɩ
nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ, ń vyãh wɛ ké sɔkɔ.

24 Yé se pĩ nɛ ńkɛ̃ wɛ̃ kàlnɔ́ tólɔ́ tópú pól-á ńkɛ̃nɛ nɛ n mɛ n to kéntáhkì
sɔkɔ, tɛ́ pé nénúkù ó-á n wɛ ké yõrelɛ tɛ́? Yépi tɔ nɛ n to tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ ké yõre
wɛ yĩnnɛ.
25 Wɛ̃ kàlnɔ́ tólɔ́ tópú kwlɔ́nɔ́nɔ pól fɛ̃ n syi yõ yɔ̃nɔ́ pɔ n wɛ yĩnnɛ, nɛ̂-á
kè náh n mo n pi. Ǹtɛ ápi kélɛ n pɩ yõ yɔ̃nɔ́ pɔ n wɛ yĩnnɛ, nɛ̂-á kɩ mɛ
kṹmm.
26 Képah ye ńmɔ tɔ mɛ n to, té mé náh mɛ n to n dah n mɔ dɛ́. Mé mɛ
gbɔ̃̀nkukuri syí-ò yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á à náh n syɩ n dah n mɔ.
27 Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel wɛynɛ n yo no tɛ́lɔ́ tyí, mé mɛ ń wil gbɛ̃nsêlɛ n fõh ń
gblɔ̃̌y tɛ̃nɔ́ sɔkɔ, nɛ mé káh n pɔ n tɛkɩ yõ yɔ̃nɔ́ sɔkɔ.

10

Yisrayel no pɩ dùkùlɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ

1 Ń yṹnpyé, nɛ̂-á á sútóbé yĩni tɛ̃ Moyisi gbĩ sɔkɔ, mé mɛ ké tyí nɛ yé yé
dyɔ sah nɛ n kwnɛ kélɛ. Pé pól sȍ mɛ n kɔ ńyı̃́rkı̀ fob sȍ, tɛ́ de kah pnɛ
yɔ́nsyẫh sɔkɔ pé tɔ̂ɔ́.
2 Pé pól de sɔkɔ ńyı̃́rkı̀ fob sɔkɔ ànɛ̂ pnɛ yɔ́nsyẫh sɔkɔ wèlnwı̀lkı̀nɔ́ tyí
kɔ̃lɛ, à pɩ Moyisi sȍ tɛ̃púlɛ.
3 Pé pól yõke núkú yõ wɛ̃ tyí, nɛ̂-á wil Liyel tyí,
4 tɛ́ mɛ wɔ wɔ ni núkú wɛ wɔ, nɛ̂-á wil Liyel tyí. Tɛ́dáhkı̀ yɔ́ sɔkɔ ni ye
sȍ kélɛ. Kénɛ tɛ́dáhkı̀lɛ sȍ, Krista ye nɛ̂-á mɛ n yuku pélɛ.
5 Ǹtɛ pé kan náh sȍ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.* Kǎh pɩ sɛ̃́, pè ku kwɛ gbɛ̃́nnɩ
sɔkɔ.
6 Kénɛ tyi ye pɩ, à ápi yı̃́ yɩkɩ, nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á yı̃́ náh tõ n wil n pi tyı́túkúnı̀
pı́nɔ́ tyí pépi tyí kɔ̃lɛ.
7 Yé káh pɩ sẫh fálpúlɛ pépi túkù tyí kɔ̃lɛ, pépi nónó tyí-á yónɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Tɔ́wû ye kɔ̃ tɛ̃ à n yõ, tɛ́ n wɔ, képah náh tɛ́ yuku
à syáhlɛ n syah.»†
8 Á ye káh á gblɔ̃̀y pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ, sɔ̃́-á lésõ pé túkù kélɛ n pɩ, tɛ́ nɛ́pı̂̃ kèyõ
gbɔ̃núkú kyɛgbã̄m (23 000) mɛ ku pé sɔkɔ gbı̀̃yı̀̃kı̀ núkúlɛ.‡
9 Á ye káh Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n mɔ n yah, sɔ̃́-á lésõ pé túkù pɩ kélɛ, tɛ́ vyeh mɛ
pè kwãkɩ ko.§
10 Yé káh Liyel sèyòkèlɛ n yo sɔ̃́-á lésõ pé túkù kélɛ n pɩ, tɛ́ yı̂̃nyõ tȍnpɩ
nɛ̂-á nɛ́kókèlɛ n mɔ, ǹmɔ mɛ pɔ pé duku to.*
11 Tyi nɔ́pi ye pè yĩni tɛ̃, à névye yı̃́ yɩkɩ. Ápi nónó-á mɛ kèkõyɔ̃́ tyɛ́ntɛnɔ
gbı̃́ mɛ sɔkɔ yɔ̀, ápi yĩn ye pè tyi nɔ́pi wã̌rkɩ, à gbáhdyâh di sah á tyí.
12 Képah ye, nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ páh mɛ wɛ su yĩn pallɛ, tɛ̃ kyɔ̀mı̀nɔ́lɛ n pɩ,
à káh pɔ yɔ̃ syɩkɩ.
13 Tɔ̃nmɔnɔ nónó-á yé yĩni tɛ̃ yah, sɛ̃́nknɔ ye n nɔ névi yȍtàhsyilɛ. Ǹtɛ
Liyel n kɔ ǹ tyı́yónɔ́ sȍ. Á náh n yɛ tɔ̃nmɔnɔ yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ kè kǎn pɩ n pi
yélɛ. Tɛ́ tɔ̃nmɔnɔ-à yé wɛ, à kɩ tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃ yé kɩ kè fwo, tɛ́ kɩ yé wɛ̃kɩ
syɔ̃-ǹsahlɛ, yáh nɛ wɛ n wil n pi ké sɔkɔ sɔ̃.

Á ye káh nɛ n pɩ n soh tȁnnɛ

14 Ń yṹnpyé pèplɔ, yé yé náh vi tȁn tyi kɔ̃ pnɛ́pnɛ́.
15 Ǹmɔ mɛ yélɛ n mɔ n kõ yĩ pı̃́pú sɔkɔ. Képah ye, tyi nónó-á mé n yo yé
tyí, yé sõ n yah sé tyí yõ yé gblɔ̃̀y.
16 Liyel yõke yõ gbı̃́nɛ, áyáh ńkɛ̃́nɛ wɔ wɔ kwâh nɛ̂ wɔ á wɛ́kı́ntɛnɔ náh
Liyel tyí, képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ áyáh pɩ núkúlɛ Yesu Kristalɛ ǹ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́
gbȍ yõ. Búrn nɛ̂ tɔ-á ńkɛ̃́nɛ à n kwɔkɩ n dibi n tah wɛ̃ tyí, ké tɔ álɛ n pɩ
núkúlɛ Yesu Krista wil gbɛ̃́nsêlɛ.
17 Búrn núkú ó ye mɛ. Tɛ́ ápi pı́pi nɔ́pi pól mɛ kénɛ búrn núkú mɛ̀ ólɛ n
tah. Képah ye, kè mɛ á kɩ nɛ á pól sɔ̃ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ.

---

* **10:5** 10.5 - Yah n tɛ Yã́hnɔ́ 14.22-24 ; 28-38. † **10:7** 10.7 - Syáh nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀, pé tȍ yah sɔkɔ ye sȍ pè syah syáh mɛ̀nɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.1-6. ‡ **10:8** 10.8 - Yah n tɛ Yã́hnɔ́ 25.1-9. § **10:9** 10.9 - Yah n tɛ Yã́hnɔ́ 21.4-7. * **10:10** 10.10 - Yah n tɛ Yã́hnɔ́ 16 ; 17.

18 Tir nɛ̂-á mɛ n pɩ Yisrayel no nɩyɔ̃́, yé yé fɔkɔ mɔ n yah képah tyí yõ
kɛ̀. Pé sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah mɛ Liyel tyí yõ. Képah ye, yipɛ̂y nónó-á pè n
ko ké yõ sɔkɔ, pé nónó-á sé kyɔlɛ n kɔ, pè mɛ núkúlɛ Liyellɛ.
19 Képah se n wɛ̃kɩ nɛ máh nɛ yõre-á mɛ tɛ̂̀n ànɛ̂ sãh fálnɔ́ kyɔ tyí?
20 Ɔ́ɔ̃ dɛ́, mé nɛ sãh fálpú-á sãhlɔ nónónɛ n fal, sétɛ̂̀n tyí-á pè n fal sélɛ,
Liyel tyí náh. Mé náh mɛ ké tyí nɛ yé pɩ núkúlɛ sétɛ̂̀nnɛ gbógbó.
21 Yé náh fɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wóh sɔkɔ wɔ wɔ kwâh wɔ n pi, tɛ́ tɔ̃ yé yah vi n wɔ
n pi sétɛ̂̀n tyí sɔkɔ. Yé náh fɛ̃ nɛ n yõ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, tɛ́ tɔ̃ yé yah vi kyɩ
n yõ n pi sétɛ̂̀n tyí.
22 Tɩ̂̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á nɛ á nɛ n mɛ péwɔ ó tyí yõ, ǹmɔ vyãh sɔ̂̀ se á n yah
n kɔ̃ nóh-ńsahlɛ? Ápi tǎhkì se kal ǹ tyílɛ?

Gbîlkînɔ́lɛ n sah Liyel yõ, á tyípínì pól sɔkɔ

23 Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ.» Ǹtɛ yõre
náh n wɛ sé túkù sɔkɔ. «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ.» Ǹtɛ sé túkù
pínɔ́ náh yah yúkúnɔ́lɛ névilɛ n kɔ̃.
24 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̌y pɛ́kí-ńsah ólɛ n yah n kɔ̃ dɛ́, yé no tɛ́lɔ́ pɛ́kí-
ńtɛ̂̃nnɛ n yah n kɔ̃ n kal.
25-26 Kè mɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye
sétáh ànɛ̂ ké sɔkɔ yíyìn póllɛ.»† Képah ye, yî nónó pól-á fyɔ̀ mɛ yãbrɩ sɔkɔ
yòh sɔkɔ, yé kɩ fɛ̃ sé póllɛ n yõ. Kè náh yĩnɛ kè nɛ n mɛ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ yé tyí,
yé kɔ̃ yè píkínyahnɔ yɔ́ ńtɛ̃ pɩ sé wìl-ǹtɛ̂̀n tyí sɔkɔ.
27 Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi yɔ́-à ǹ ye yõke yɔ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ á fɛ̃ syi kyɩ, wàh yé nónó
tɔkɔ pɔ, sélɛ n yõ fwòó. Kè náh yĩnɛ kè pɩ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ á tyí ǹ kɔ̃ ǹ pɔ
píkínyahnɔ yɔ́lɛ n pɩ sé wìl-ǹtɛ̂̀n tyí sɔkɔ.
28 Ǹtɛ ǹnî yɔ́-à yo á tyí nɛ ńkɛ̃́, kò mɛ̀nɛ, sãh fálnɔ́ kò-á kélɛ, tɛ̃̀ wɔ yĩnnɛ
ànɛ̂ ké tyí sõnɔ yɔ̃́tɔ́kɔ́bí yĩnnɛ, káh kè kɔ.
29 Sõnɔ yɔ̃́tɔ́kɔ́bí nɛ̂ tyí-á mé yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, áwɔ tyí sɔkɔ náh ńnɛ dɛ́,
nɛ̂-á yo ǹ syah kélɛ, tɛ̃̀ wɔ tyí sɔkɔ ye ńnɛ. Ǹtɛ ǹnî kɩ fɛ̃ nɛ kwâh nɛ̂ se pɩ
tɛ́ ǹnî fɔkɔ sõnɔ yɔ̃́tɔ́kɔ́bí yĩnnɛ, péwɔ náh fɛ̃ pé dyɔ dyɔ tyi pɩ n pi nɩ?
30 Pâh wɛkɩ Liyel tyí yõke nɛ̂ yĩnnɛ, tɛ́ fyɔ̀ kélɛ n yõ, nɛy se yĩnɛ à pé
tyílɛ n yo kénɛ yõke yɔ̃́nɔ́ yĩnnɛ, képah nɛ̂ yĩn-á pé wɛkɩ Liyel tyí nɩ?
31 Ǹtɛ sɛ̃́ náh dɛ́, wâh kwâh nɛ̂nɛ n yõ ò, wâh kwâh nɛ̂nɛ n wɔ ò, wâh se
tir dùkù nɛ̂nɛ n pɩ ò, yɛ Liyel yĩn nɛ n gbilki ké sɔkɔ.
32 Kè se Nsyifunɔ́ ò, kè se nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ ò, kè se Yesu yõ sɛ̃pú
tɩ̂̀nkìlɛ ò, yépi tyípínɔ́ káh pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ yɩkɩ n mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ.
33 Yé ńmɔlɛ n yah n pɩ. Ǹmɔ ńkɛ̃́nɛ n gbah n tɛ̃ ǹ no pól nìvìnìnɛ n pɩ
tyi pól sɔkɔ. Ǹmɔ náh mɛ ń gblɔ̌y pɛ́kí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ dɛ́, ǹtɛ mé mɛ
nɛ́kwɩ̃́nkílɛ n yohnɩ n mɔ pé wɛ n pwah n mɔ yĩnnɛ.

11

1 Yé ńmɔ pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ, sɔ̃́-á mé Krista pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ.

Dɩ̃́ ànɛ̂ sê gblɔ̌y tɛ̃ dùkùlɛ Liyel ni gbɩ̃́nɛ

2 Mé yélɛ n sõ náhnáh, yáh sɔ̃́npílɛ yé dyɔ sah n kwnɛ ńmɔ tyílɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́,
tɛ́ se tɔ̃ mɛ n kɔ tyi yónɔ́ wɛ̂̀l yõ, máh kwɔ́nɔ́ wɛ sépi nónó yõ à pɔ yé kwɔ.

† **10:25-26** 10.25-26 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 24.1.

3 Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ yé kè pĩ tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, sê yɔ̃̀tɛ̃-á dĩ́nɛ, díbí pól yɔ̃̀tɛ̃
mó Yesu Kristalɛ, Yesu Krista wɔ yɔ̃̀tɛ̃ mó Liyellɛ.
4 Képah ye, dĩ́ nɛ̂-à yɔ̃́kúrí kwĩnki sah tɛ́ nírílɛ n pɩ, képah náh pɩ tɛ́ mɛ
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ye à n yilɔ.
5 Ǹtɛ sê nɛ̂-à ǹ yõ dɛ mɔ sah tɛ́ nírílɛ n pɩ, képah náh pɩ à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ
n syi n yo, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ye à n yilɔ. Kè núkú mɛ á kɩ nɛ ǹ yõ sɔ̃ à kye mɔ.
6 Sê nɛ̂-à nɛ mɔ̀nsɔr tɛ̃ n pi ńkɛ̃nɛ, à ǹ yõ kye. Ǹtɛ sen-à nɛ sê tyí ǹ yõ
kyénɔ́lɛ, képah náh pɩ ké kɔ̃́nɔ́lɛ, à káh kè dɛ n mɔ n sah kɛ̀.
7 Dĩ́nɛ, Liyel kètɔ̀ ye ǹnɛ, ànɛ̂ à Liyel yõ yɔ̃nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ. Képah ye, à náh
yĩnɛ yɔ̃́kúrí kwĩ́nkínsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ sê wɔ dĩ́ yõ yɔ̃nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ.
8 Kèkõyɔ̃́ mɔ gbĩ́nɛ, dĩ́ náh wil sê sɔkɔ, sê wɔ ye wil dĩ́ sɔkɔ.
9 Dĩ́ náh mɔ sê yĩnnɛ dɛ́, ǹtɛ sê mɔ dĩ́ yĩnnɛ.*
10 Képah ye, yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ yĩnnɛ, kwâh yɔ́ yĩnɛ kè nɛ n mɛ sê yõ sɔkɔ,
nɛ̂-á kɩ ǹ yĩ́n-ńsahlɛ n wɛ̃kɩ.
11 Ǹtɛ sépinɔ pól sɔkɔ, ápi nónó tɛ̃-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ, á ye pĩ nɛ
ńkɛ̃, dĩ́ yétɔ̃̂-á mɛ sê tyí, sê tɔ yétɔ̃̂ mó mɛ dĩ́ tyí.
12 Yé náh wɛ di, sê wil dĩ́ sɔkɔ, tɛ́ sê ye mó n dubi dĩ́nɛ. Ǹtɛ Liyel ye pɩ
sépi póllɛ sɛ̃.
13 Yépi ńtɛ̃ kè sõ n yah kɛ̀; ké yah se sê Liyellɛ nɛ n ni ǹ yõlɛ
dɛ́nmɔnsàhnɔ́lɛ?
14 Ȁ yĩnɛ kégbɔ́ dùkùlɛ, yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃ dĩ́-à yɔ̃̀yùkù mɔ, sen-á kélɛ ǹ
tyí di?
15 Ǹtɛ yɔ̃̀yùkù mɔ́nɔ́lɛ, yõ yɔ̃nɔ́ ye kélɛ sê tɛ̃ wɔ tyí. Liyel kélɛ à kɔ̃, ǹ yõ
yah vike yĩnnɛ.
16 Névi nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à kɩ tɔ̃ mɛ n yah n kɔ̃ yékɑ̂b pí-ńsahlɛ yĩ mè tyí yõ, tɛ̃ pĩ
nɛ ńkɛ̃, sɛ̃-á ápi n pɩ kélɛ à tahlɩ Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkìnɔ́ pól tɔ tyí.

Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke-á yĩnɛ kè nɛ n yõ dùkù nɛ̂nɛ

17 Tɛ́ yah, máh tyi nónó tɔ yo n pi yé tyí núkúnúkú, sè wɛ yɔ̀: Yé wɛ̃
tùkènmɔnɔnɔ mɛ yényêhlɛ n pɩ n kal yé tyí pèpɛynɛ. Képah ye, mé náh fɛ̃
yé sõ n pi képah sɔkɔ lɔ́.
18 Ké gbennɛ, pè nɛ yâh wɛ̃ tuke mɔ, gbɛ́kínɔ́ n nɛ n mɛ yé wrɔ́. Tɛ́ ńmɔ
sɛ̃nɔ́ mɛ ké yõ nɛ gbɩ-á mɛ pé wɛy sɔkɔ.
19 Ǹtɛ gbɛ́kínɔ́ dùkù yɔ́ tɛ̃ wɔ yĩnɛ kè wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, á kɔ̃ à Yesu yõ
sɛ̃pú kègblɔ pĩ n wah yé sɔkɔ.
20-21 Ǹtɛ gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ tyí-á mé n yo yé wrɔ́ sɔkɔ, yâh wɛ̃ tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yõke yõ gbĩ́nɛ, yé nénúkù núkú pól n núkú n yĩkɩ n kyɩ yé yɛ̃ngbɛ̃ yõkenɔ
tɔkɔ n yõ. Képah sɔkɔ, túkù n wũ kwɛkɩlɛ, tɛ́ túkù n nɛ n mɛ sètɛ̃nì sɔkɔ.
Kàh pɩ sɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke tɛ̃ wɔ náh tɔ̃ kélɛ yé n yõ légbĩ́nɛ dɛ́.
22 Gbên náh mɛ yé tyí nónó sɔkɔ-á yé kɩ fɛ̃ yõkelɛ n yõ, tɛ́ kɩ n wɔ di? Tĩ̂,
Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì se yé n yilɔ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ yé sennɛ kwâh kɛ̃pú tɛ̃? Sɔ̃
mɛ mé kɩ yo yé tyí yɔ̀ wɛ́? Mé se yĩnɛ mè yé sõ? Póllɛ, mé náh yé sõ n pi
képah sɔkɔ lɔ́.
23 Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ̂nɛ ńmɔ kwɔ tɛ́ mé mɛ kélɛ yé kwɔ, kè wɛ yɔ̀: Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu-á kɩ sɔ̃̀ n dahbɩ n pi gbɔ̃̀ sɔkɔ sõ nɛ̂ lékɑ̂̃hnɛ, lésõlɛ à búrn tɔkɔ,

* **11:9** 11.9 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.18-23.

24 tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ mɛ kè kwɔkɩ dibi pé tyí, tɛ́ mɛ n yo pé tyí nɛ:
«Ńyɔlɛ, ńmɔ wil ye, nɛ̂-á kɩ kɔ̃ yépi yĩnnɛ. Yé kélɛ n pɩ, yè yé lékɑ̃́m sah
ńmɔ tyílɛ.»
25 Yõke yɔ̃́ntɛnɔ náh, à tɔ̃ wóh tɔkɔ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ ɗìvɛ̃nɛ ké sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí
nɛ: «Ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ kwɛ yépi yĩnnɛ, kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ
késɑ̃́nnɛ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́. Yé kélɛ n pɩ, yè yé lékɑ̃́m sah ńmɔ tyílɛ,
gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yâh kélɛ n wɔ.»
26 Yé yah, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yâh búrn mɛ̀nɛ n tah tɛ́ ɗìvɛ̃ mɛ̀nɛ n wɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Tɛ̃
ǹgbɛ̃ kúnɔ́ tyí ye yé mɛ n yo, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ ǹ syínpɔnɔ tyí.
27 Képah ye, névi nɛ̂-à búrn mɛ̀nɛ n tah tɛ́ ɗìvɛ̃ mɛ̀nɛ n wɔ, tɛ́ tɛ̃ pɩ dùkù
náh mɛ plɛ, tɛ̃ mɛ pèkèlɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wil ànɛ̂ ǹ tɔ̃́ tyí píndenɔ sɔkɔ.
28 Nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ pé pé gblɔ̃̌y dùkù kyɔmɩ yah pallɛ, pè mó pyɛ̌
búrn mɛ̀ tah, pè mó ɗìvɛ̃ mɛ̀ wɔ.
29 Yé náh wɛ à, névi nɛ̂-à búrn mɛ̀ tah tɛ́ ɗìvɛ̃ mɛ̀ wɔ, tɛ́ tɛ̃ náh sè mɔ kɔ̃
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ willɛ, tɛ̃ mɛ pèkèlɛ n yɔrɩ n mɔ ǹ gblɔ̃̌y yɔ̃.
30 Képah yĩn ye yámpú ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́lɛ pípi yé wrɔ́, tɛ́ yé náhnáh ńtɛ̃ mɛ
ku.
31 Ɑ́yâh mɛ n sɔ̃ n yah pallɛ á gblɔ̃̌y tyí sɔkɔ, Liyel tukey náh n syɩkɩ n
pi á yɔ̃.
32 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh mɛ ké tyí nɛ ápi tɔ tyí kyɩ yɩkɩ wɛ̃ tyí ànɛ̂ kèkɔ̃yɔ̃́
névyelɛ, képah ye à kɔ̃ à ápilɛ n fɔ̃h á kwɔ yĩnnɛ.
33 Képah ye ń yṹnpyé, yâh tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke yɔ̃ yĩnnɛ, yé pól wɛ̃
syɩkɩ.
34 Kwɛkɩ-à mɛ nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ yɔ̃ ǹ tɩ̃̀nnɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, yé náh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pèkè yɔrɩ
n mɔ n pi yé gblɔ̃̌y yɔ̃ yé wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ sɔkɔ. Tyi tɛ́lɔ́ nónó-á wũ, mâh
pɔ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mé kɩ sépi tyí yah wah.

12

Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ névilɛ n kɔ̃

1 Ǹ yṹnpyé, Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ tɛ̃ wɔlɛ névilɛ n kɔ̃, mé
náh mɛ ké tyí nɛ yé nɛ n mɛ sé yɩ̃́tũri sɔkɔ.
2 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ gbɩ̃́ nɛ̂-á lésɔ̃ yé náh tɔ̃̌nɩ̀ Liyel pĩ, vɩ̃̀-ǹsah yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀
mɛ yé tyí nɛ́ tɑ̃̀n yah ó tónkɔ̃nɔ náh tɔ̃̀ɔ̀, sépi nónó-á sè náh fɛ̃ n wɛkɩ.
3 Képah ye, mé kélɛ n yo n yɩ̃́ yé tyí nɛ Liyel Mirki-à mɛ névi nɛ̂ yahlɛ n
tɛ̃, tɛ̃ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ ńkɛ̃́ Yesu tyí yɩkɩ; ànɛ̂ nɛy tɔ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ
ńkɛ̃ Yesu-á TƐ̃̀ ŃGBƐ̃NƐ nɛ́ Liyel Mirki náh tɛ̃ tɛ̃ yahlɛ.
4 Tyi duke náhnáh pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ kɩ fɛ̃ wɛ, ǹtɛ kénɛ Liyel Mirki núkúní
ó ye sélɛ névyelɛ n kɔ̃.
5 Liyel tɑ̃̀n duke mɛ dò, ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkúní tyí ye sé póllɛ á n pɩ.
6 Tɑ̃̀n pɩ dùkùnɔ́ mɛ dò, ǹtɛ Liyel núkúní ó ye sé pól pínɔ́ tǎhkɩ̀lɛ nɛ́núkù
núkú póllɛ n kɔ̃.
7 Liyel Mirki ye tir fɛ̃npɩnɔ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kɔ̃, no pól
tyí pɛkɩ yĩnnɛ.
8 Liyel Mirki ńkɛ̃́nɛ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, à n nɛ n wɛkɩ yɩ̃́pɩ̃̂ sɔkɔ, tɛ́ kénɛ
Mirki ó ńtɔ̃ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ tyilɛ n pnɛ n yo.

9 Kénɛ Liyel Mirki ó ye tɔ̃ ńkɛ̃nɛ yɔ̏bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, à n sɛ̃ yɩ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ̃,
kénɛ Liyel Mirki núkúní n tɔ̃ yɔ̏bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ yámpúlɛ n dɛ n mɔ.
10 Kě yɔ̏bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ gbɩ̏l tyilɛ n pɩ, ǹ tɛ́ yɔ̏bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ Liyel
tɛ̃ntɔ̏lɛ n syi n yo. Kě yɔ̏bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ Liyel Mirki tyípínìnɛ n wah n
pnɛ sétã̏n tyí sɔkɔ. Kě yɔ̏bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh
kè sãh, ǹ tɛ́ yɔ̏bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, à n fɛ̃ sé yahlɛ n yo.
11 Kénɛ Liyel Mirki núkúní ó tɔ̏ vyãh ye sépi póllɛ. Kě tyi fɛ̃npɩnɔ
yɔ̏bènɔrɩ dibi nɛ́núkù núkù pól kɔ̃, à yĩnɛ nɛ̂-á ké dyɔ.

Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú-á tɔkɔ sãh névi wil gbɛ̃́nsêlɛ dùkù nɛ̂nɛ

12 Névi wil gbɛ̃́nsêlɛ, núkú ye kélɛ. Ǹtɛ tã̏ntã̏n mɛ dò ké tyí. Ké tã̏ntã̏n dò
fyé yɔ̃, wil gbɛ̃́nsê núkú ye kélɛ. Névye nónó tɔ-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu
Krista sɔkɔ, sɛ̃́ ó ye pépi tɔlɛ.
13 Yé náh wɛ di, kè se Nsyifunɔ ò, kè se nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ ò, kè se
yɔ̃bɩ ò, kè se gblɔ̆y yɔ̃ névye ò, Liyel Mirki núkú mɛ̀ ó gbɔ̏ yɔ̃ sɔkɔ ye á pól
wèlnwɩ̏lkɩ̏nɔ́ wɛ, à pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ. Kènɛ Liyel Mirki mɛ̀ ye mɛ á pól
sɔkɔ.
14 Wil gbɛ̃́nsêlɛ, tã̏ntã̏n mɛ dò ké tyí, fɩ̃́ núkú ó náh ké tyí.
15 Gbáhkì-à sɔ̏ mɛ nɛ péwɔ náh fyɔ̀ pɩ gbɔ̏lɛ, wil gbɛ̃́nsê tyah yɔ́ náh mó
pélɛ, képah se náhkɩ kè kɔ̃ kè náhkɩ gbɛ wilki wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ?
16 Níkí-à sɔ̏ mɛ nɛ péwɔ náh fyɔ̀ pɩ yɩ̃́nɛ, wil gbɛ̃́nsê tyah yɔ́ náh mó pélɛ,
képah se náhkɩ kè kɔ̃ kè náhkɩ gbɛ wilki wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ?
17 Wil gbɛ̃́nsê pól-à sɔ̏ mɛ yɩ̃́nɛ, kè náhkɩ n nohnɩ sɔ̃? Ké pól-à sɔ̏ mɛ
níkílɛ, kè náhkɩ pãnnɛ n tɔkɔ sɔ̃?
18 Ǹtɛ Liyel ye wil gbɛ̃́nsê tã̏ntã̏n pól mɔ ké sɔkɔ, à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃̏nɛ.
19 Wil gbɛ̃́nsê pól-à sɔ̏ mɛ fɩ̃́ núkú ólɛ, wil gbɛ̃́nsê náh náhkɩ n mɛ n pi.
20 Ǹtɛ sɛ̃́ náh dɛ́, wil gbɛ̃́nsêlɛ, núkú ye kélɛ, tɛ́ tã̏ntã̏nnɛ dò ké tyí.
21 Kǎh pɩ sɛ̃́, yɩ̃́ náh fɛ̃ n yo n pi gbɔ̏ tyí nɛ, ké yétɔ̂̏ náh mɛ pé tyí. Yɔ̃ tɔ
náh fɛ̃ n yo n pi gbyɛ̂̏h tyí nɛ, sé yétɔ̂̏ náh mɛ pé tyí.
22 Ǹtɛ wil gbɛ̃́nsê tã̏ntã̏n nónó ńtɛ̃ wɔ-á pyě á kɩ nɛ sohkɩ kósyɩ̏ mɛ sé
sɔkɔ, yétɔ̂̏ mɛ sé tyí.
23 Wil gbɛ̃́nsê tã̏ntã̏n nónó-á sè náh mɛ n mɔ n kɔ̃ n yɩ̃́ĩ, sépi ye pyě à n
nɛ n tɔ̃ n sah n tɛ̃. Sé nónó-á sé tyí yɔ́nɔ́ mɛ sennɛ, à n nɛ n yah n dah n
mɔ yɩ̃́ĩ sépi tyí sɔkɔ,
24 tɛ́ nónó wɔ-á mɛ pallɛ, à n pyě sépi sah. Wil tã̏ntã̏n nónó-á á náh mɛ
sélɛ n mɔ n kɔ̃ kwâh yɔ́lɛ, Liyel-á wil gbɛ̃́nsê mɔ, à gbílkínɔ́ sah kal sépi
yɔ̃.
25 Kǎh pɩ sɛ̃́, wil gbɛ̃́nsê tã̏ntã̏n náh wɛ̃nɛ n wɛ n mɔ. Sé pól mɛ wɛ̃ tɛ̃́nɔ́
plɛ dùkù núkúlɛ.
26 Ké tyah yɔ́-à mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, sé tɛ́lɔ́ tɔ n nɛ n mɛ n kwlɔ kélɛ wɛ̃ tyí.
Tɛ́ gbílkínɔ́-à mó n sah ké tyah yɔ́ yɔ̃, sé tɛ́lɔ́ tɔ n mó ké nìvìnì pɩ kélɛ wɛ̃
tyí.
27 Ǹtɛ yé yah kɛ̀, yépi ye Krista wil gbɛ̃́nsêlɛ dò. Yé nɛ́núkù núkú póllɛ,
Krista wil gbɛ̃́nsê fɩ̃́ yɔ́ ye yélɛ.
28 Yé náh wɛ di, Liyel mɛ nósyɔ́ wilki sah Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̏nkɩ̏ sɔkɔ pé tyí
tyílɛ: Gbennɛ, à Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye yah wilki. Ní-òlɛ, à Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu

yah wilki. Tɔ̃-òlɛ, tɛ́ kwɔ́pú yah wilki. Képah náh, gbĩ̌lnpɩbɩ mɛ syɩ. Tɛ́ mɛ
yámpú fɛ̃ndɛnmɔnɔ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ túkù kɔ̃, tɛ́ névye yòhnɩ̀nmɔnɔ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ
túkù kɔ̃, tɛ́ névye yah tɛ̃́nɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ túkù kɔ̃, tɛ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ túkù kɔ̃ pè fɛ̃
wɛ́nkáhkɩ́nɔlɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh sè sãh.
29 No pól se yɔ́ pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopulɛ,
képah náh pɩ kwɔ́púlɛ, képah náh pɩ gbĩ̌lnpɩbɩlɛ?
30 Tĩ̂, no pól se yɔ́ pɩ yámpú dɛ́nmɔpulɛ, képah náh pɩ wɛ́nkáhkɩ́nɔ
wɛ́kɩpúlɛ nónó-á pè náh sè sãh, képah náh pɩ wɛ́nkáhkɩ nɔ́pi yah yópúlɛ?
31 Kǎh pɩ sɛ̃́, tir nɛ̂ fɛ̃npɩnɔ-á kɩ névi yohnɩ mɔ kal, yé képah yɔ̃̀bènɔrɩ
yah n kɔ̃.
Ǹtɛ mé kɩ tɔ̃ yé wɛ̃kɩ wɛ̃kɩ̀ yɔ́lɛ nɛ̂-á plɛ kal sé tɛ́lɔ́lɛ.

13

Wɛ̃ wrɔ́ tyɩ́nɔnɔlɛ

1 Ǹmɔ-à kɩ sɔ̃ névye wɛlɔlɛ n wɛkɩ, à tahlɩ yĩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ wɛlɔ ńtɛ̃ tyí,
tɛ́ tyɩ́nɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, mé mɛ á kɩ nɛ ǹtey yɔ́ sɔ̃ mɔ tũ, képah náh pɩ
kɛ̃nkɛ̃kɩ̀ yɔ́lɛ.
2 Ǹmɔ-à kɩ sɔ̃ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ wɛlɔlɛ n syi n yo, Liyel-à kɩ sɔ̃ mɛ tyi póllɛ
n wɛ̃kɩ nónó-á sɔ̃̀ mɛ wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́lɛ, ànɛ̂ ńmɔ-à kɩ sɔ̃ mɛ tyi póllɛ n pnɛ,
Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́-à kɩ sɔ̃ mɛ ń sɔkɔ nɛ̂-á ymɔlɛ n tɔkɔ n yal sé mɛ́-ńtɔ̃̂n sɔkɔ tɛ́
tyɩ́nɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, kwâh yɔ́ náh ńnɛ.
3 Ǹmɔ-à kɩ sɔ̃ ń gbɔ̃̀n yĩ pól dibi kwɛ́ndébé kɔ̃ ò, ńmɔ-à kɩ sɔ̃ ń wil gbɛ̃́nsê
ńtɛ̃ kɔ̃ pè sukɛ nyàh sɔkɔ ò, tɛ́ tyɩ́nɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, kè náh tir yɔ́ pɛkɩ n
pi ń tyɩ́.
4 Tyɩ́nɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ tyilɛ n sro, ǎ yòhnɩ̀nmɔnɔlɛ n pɩ, à náh
yĩ̌wílkĩ̀lɛ n pɩ, à náh ǹ gblɔ̃̌ynɛ n wɛ̃kɩ, à náh ǹ gblɔ̃̌ynɛ n gbilki.
5 Tyɩ́nɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh sen tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ, à náh ǹ wĩ̀l-
ǹsah ólɛ n yah n kɔ̃, à náh ǹ fɔkɔlɛ n vyãh, ànɛ̂ à náh nɛy tyílɛ n tɛ̃ n sah
ǹ fɔkɔ.
6 Tyɩ́nɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tyíkɛ̃kɩ̀ pínɔ́ náh n pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ ǹ tyí, gbɩ
wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ǹnɛ n kɔ̃.
7 Tyɩ́nɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ tyi póllɛ n yɔ̃ n mɔ. Tyi tyi pól sɔkɔ, à n
nɛ n mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel yɔ̃, ǹ yáh-ńsah náh n tyɛ, ànɛ̂ à n nɛ n mɛ gbah n tɛ̃.
8 Yĩ̀n náh mɛ tyɩ́nɔnɔ tyɩ́. Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syɩ́nyonɔ kɩ pɔ tyɛ, wɛ́nkáhkɩ́nɔ
wɛ́kɩ́nɔ́ kɩ pɔ yal mɔ, pnɛ̀nɔ́ tɔ kɩ pɔ tyɛ.
9 Ápi pnɛ̀nɔ́ náh dal mɔ, ànɛ̂ á Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syɩ́nyonɔ tɔ náh dal mɔ.
10 Ǹtɛ sé pɩ́ndalnmɔnɔ gbĩ-à kɩ sɛ Liyel tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, légbĩ́nɛ sépi nónó-á
sè náh dal mɔ, sè kɩ tyɛ.
11 Máh lésɔ̃ mɛ wɛ̃́npirlɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ń wɛkɩ dùkù, ànɛ̂ ń sɔ̃nɔ dùkù, ànɛ̂ ń
tyi yah dùkù pól sɔ̃̀ mɛ wɛ̃́npir tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ máh pɔ wah mɔ, mé wɛ̃́npĩ̀ tyi
yal mɔ.
12 Núkúnúkú, ápi mɛ tyilɛ n yah yĩ̀rkɔ̀ɔ̀, á kɩ nɛ dwɔ̃̌ldyâh dĩ̌rɔ̀ɔ̀ yɔ́ sɔkɔ
sɔ̃ á n yah sélɛ. Ǹtɛ á kɩ pɔ sè wɛ n pi kyòo. Núkúnúkú, ńmɔ pnɛ̀nɔ́ náh
dal mɔ. Ǹtɛ mé kɩ pɔ sè pĩ sɔ̃-á Liyel ńnɛ n pnɛ.
13 Núkúnúkú, tyinɔ tɔ̃́nɔ́ nɔ́pi wɔ ye sépi náh n tyɛ n pi: Liyel yɔ̃
sɛ̃́nɔ́lɛ, yáh-ńsah tyɛ́-ńkɛ̃nɛ, ànɛ̂ tyɩ́nɔnɔlɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á kal sé póllɛ, képah
ye tyɩ́nɔnɔlɛ.

14

Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrılɛ n kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ yohnı n mɔ yĩnnɛ

1 Yé gbah n tɛ̃, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrılɛ
n kɔ̃, yé sé tɔ yah n kɔ̃, tɛ́ ké nɛ̂ wɔ-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyonɔlɛ, yé képah wɔ
gbah n yah n kɔ̃ n kal.
2 Yé náh wɛ à, névi nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı nɛ̂-á à náh kè sãh, Liyel tyi
wɔ̃bı̀nsàhnɔ́ ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n yo Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, nónó-á névye náh
sélɛ n nohnı. Kàh pı sɛ̃, névye tyí náh tɛ̃ n nɛ n yãh dɛ́, Liyel tyí ye.
3 Ǹtɛ névi nɛ̂ wɔ-à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, névye tyí ye tɛ̃ n nɛ n yo n
mɔ, ǹ yah yúkúnɔ́lɛ pélɛ n kɔ̃, ǹ tɛ́ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ, ǹ tɛ́ pé nnɔlɛ n sũ.
4 Tɛ́ nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ̃ mɛ ǹ gblɔ̃́y ó yah
yúkúnɔ́lɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, tɛ̃ wɔ mɛ Yesu yõ
sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ pól yah yúkúnɔ́lɛ n yah n kɔ̃.
5 Yé pól-à sɔ̃̀ mɛ wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkı nónó-á yé náh sè sãh, kè náhkı
plɛ ó; ǹtɛ yáh kı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, képah kı nɔ kal ń tyí. Névi nɛ̂-à
wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ́ ké yah náh tɛ̃ wɛ yo Yesu yõ sɛ̃pú
tı̃̀nkı̀ wɛ̃kı kè kɔ̃ kè yah yúkúnɔ́lɛ pè kɔ̃, yɔ̃re náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ à nɔ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyó-òlɛ.
6 Ǹ yṹnpyé, sɔ̃-á mâh ńtyĩ́nɔ pɔ yah yé tyí, tɛ́ wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı yé tyí,
tir nɛ̂ mɛ kè kı pɛkı yé tyí, nɛ́ kè náh pı tir yɔ́lɛ Liyel ń wɛ̃kı mé yo yé
syah, képah náh pı pnɛ̀nɔ́ yɔ́lɛ, képah náh pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ mé syi yo yé tyí,
képah náh pı kwɔ́nɔ́ yɔ́lɛ mé yé kɔ̃.
7 Yé yah yímɔ́nı̀nɛ kɛ̀, sɔ̃-á yıkılɛ, képah náh pı gbrèynɛ; sàh n
mɔ́nwàhnmɔ-ńkɛ̃nɛ, nɛy se kı fɛ̃ sé yı̀ dùkù pĩ?
8 Tɛ́ kèpɔ̃ nɛ̂-á ńkɛ̃nɛ pè n fĩbı ǹ yo névye tyí nɛ pè yuku n sɔkɔ mɛ́kı̀
fwó-ńsah, képah-à ńtyĩ́nɔ fĩ́bínwàhnmɔ-ńkɛ̃nɛ, nɛ̂ tɛ̃ wɔ kı ǹ vi mɛ́kı̀ fwo
yĩnnɛ?
9 Sɛ̃ ó ye, yé nɛ́npɔ́rí-à wɛ́nkáhkínɔ yísyɔ́lɛ n wɛkı nónó-á névye náh mɛ
sélɛ n nohnı, tyi nónó-á yé n yo, pè kı pĩ sɔ̃ sélɛ? Wɛ́kínmíndahnmɔnɔ ye
yé kı n wɛkı n min n dah n mɔ ni sɔkɔ.
10 Wɛlɔ duke mɛ dò kèkõyɔ̃́, mé náh sé dan ńtɛ̃nɛ n pnɛ. Ǹtɛ kɔ́r mɛ sé
núkú núkú pól tyí.
11 Ǹtɛ mâh wɛy nɛ̂nɛ n nòhnı̀-ǹkɛ̃nɛ, ké wɛ́kí-ò n pı nɛ́kɑ̂̃hnɛ ń tyí, ńmɔ
tɔ n mó n pı nɛ́kɑ̂̃hnɛ tɛ̃ tyí.
12 Képah ye, Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrılɛ n kɔ̃, yáh mɛ sépi
yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ yɔ̀, sé nónó-á Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀lɛ n yuku yahlɛ, yé sépi
náhnáh yah n kɔ̃.
13 Kǎh pı sɛ̃, nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ̃ kè yah n kɔ̃
Liyel tyí à ké yah yónɔ́lɛ à wɛ̃kı.
14 Yé náh wɛ di, níri pínɔ́ sɔkɔ wâh wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı nɛ̂-á á náh kè
sãh, ǹ n pĩ á nı sɔkɔ nɛ wáh mɛ nírílɛ n pı, ǹtɛ wɛy nɛ̂-á á n wɛkı, áwɔ ńtɛ̃
náh kélɛ n nohnı.
15 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ mé yĩnɛ mè n pı wɛ́? Mé kı nírílɛ n pı wɛ́nkáhkí sɔkɔ Liyel
Mirki gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kı kélɛ n pı ń noh noh wɛy tɔ sɔkɔ. Mé kı yı̀lɛ n gbı
wɛ́nkáhkí sɔkɔ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kı n gbı ń noh noh wɛy tɔ sɔkɔ.

16 Kàh pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, té á wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃ wɛ́nkáhkí ó sɔkɔ, nónó-á mɛ
ké sèndȉlɛ, pépi kɩ pɩ sɔ̃ tɛ́ kɩ yohnɩ syi yo nɛ Liyel á wɛy mɛ̀ tɛ̃, wáh kɩ sɔ̃
mɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ Liyel tyí sɔ̃ ǹ pèpɔrɩ pínɔ́ yĩnnɛ?
17 Á Liyel tyí tɔ̃nsàhnwɛkɩnɔ mɛ̀-à kɩ sɔ̃ mɛ plɛ sɔ̃, kè náh yah yúkúnɔ́lɛ
tɛ́lɔ́ kɔ̃ n pi.
18 Ǹmɔ n wɛkɩ Liyel tyí, máh sɔ̃npílɛ n wɛkɩ wɛ́nkáhkí sɔkɔ à kal yépi
póllɛ.
19 Ǹtɛ mâh mɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ wrɔ́, mâh wɛlɔ kwlɔ́ wɛkɩ nónó-á
névyelɛ n kwɔ, képah tyí nɔ ń tyí kal wɛlɔ kèyõ kwlɔ́ (10 000) wɛ́kínɔ́
yõ wɛ́nkáhkí sɔkɔ.
20 Ń yṹnpyé, yé káh yɛ yé tyi yah dùkù nɛ mɛ wɛ̃npȉ tyí kɔ̃lɛ. Kàh mɛ
pèkè pínɔ́lɛ, yé nɛ mɛ wɛ̃npȉ yrɔ̃ tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ tyi yah dùkù tɛ̃ wɔ sɔkɔ, yé
nɛ mɛ yèwàhnȉ tyí kɔ̃lɛ.
21 Kè mɛ wắrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébéy sɔkɔ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ ńkɛ̃:
«Yìkȉ yɔ́ névye ye mé kɩ kɔ̃ pè kɩ yo mɔ no nɔ́pi tyí wɛy yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè
náh kélɛ n nohnɩ. Ǹtɛ képah fyé yõ, pè náh fɛ̃ syi n noh n pi ń tyí.»*
22 Képah ye, wɛ́nkáhkí wɛ́kínɔ́lɛ nɛ̂-á á náh kè sãh, kè Liyel tǎhkìlɛ Yesu
yõ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ n wɛ̃kɩ. Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃pú yohnɩ n mɔ yĩn náh kélɛ. Liyel
tɛ̃ntõnè wɛlɔ syínyonɔ wɔlɛ, képah Liyel tǎhkìlɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n wɛ̃kɩ.
Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú yohnɩ n mɔ yĩn náh kélɛ.
23 Sɔ̃-á Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ pól-à ńtyı̃́nɔ mɛ tuke mɔ, té yé pól núkú tyah
wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ à, nónó-á mɛ ké sèndȉlɛ, képah náh pɩ Yesu yõ sɛ̃-
ńkɛ̃pú yísyɔ́-à pɔ de nɛ́npɔ́, pè náh yé pɩ n pi vínpɩbɩlɛ di?
24 Ǹtɛ kàh mɛ Liyel tɛ̃ntõnè wɛlɔlɛ yé pól n syi n yo, névi nɛ̂-á mɛ ké
sèndyàhlɛ, képah náh pɩ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi nɛ̂-à de pɔ nɛ́npɔ́, yé wɛlɔ
nɔ́pi pól nóhnɔ́ kɩ à kɔ̃ à kɩ pĩ nɛ páh pèkè pɩ, pé tyí-á kah.
25 Ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ wɔ̃bȉntɛ̃nɔ́ pól kɩ wilki mɔ kènkwȁh yõ kwèyy. Képah
sɔkɔ, à kɩ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh kɩ Liyel gbilki, té kɩ n yo nɛ, kègbɩ tɛ̃
yõ Liyel-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃ pàh wɛ̃ tuke mɔ

26 Sɔ̃ mɛ á yĩnɛ à nɛ n pɩ wɛ́, ń yṹnpyé? Yâh tuke mɔ nɛ yé Liyel ni gbı̃́
nɛ̂nɛ, ǹnî kɩ fɛ̃ yìkì gbɩ, ǹnî mó kwɔ́nɔ́ kɔ̃, ǹnî mó Liyel tyi wɛ̃kínɔ́lɛ n wɛ
n yo, ǹnî mó wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ, ǹnî mó wɛ́nkáhkí mɛ̀ yahlɛ n yo. Sépi
pól yĩnɛ sè yah yúkúnɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉlɛ n kɔ̃.
27 Nósyɔ́-à mɛ ké tyí nɛ pé wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ, kè káh kah nɛ́pȉ̂ nímí,
képah náh pɩ tɔ̃mí yõ. Pè mó wɛ̃nɛ n syɩkɩ n wɛkɩ. Tɛ́ ǹnî mó nɛ mɛ, nɛ̂-á
kɩ fɛ̃ sé yahlɛ n yo.
28 Ǹtɛ sé yah yó-ò-à mɛ́-ńkɛ̃nɛ, wɛ́nkáhkí wɛ́kí-ò mɛ̀ yĩnɛ à ǹ vyãh vike
Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ wrɔ́. Tɛ̃ Liyellɛ n ni ǹ fɔkɔ táh, ǹ gblɔ̃y tyí.
29 Nónó-á Liyel tɛ̃ntȍ syínyopulɛ, pépi nɛ́pȉ̂ nímí, képah náh pɩ tɔ̃mí wɔ
yĩnɛ pè wɛkɩ, tɛ́lɔ́ mó nɛ n mɛ pé wɛlɔlɛ n sohlɩ n yah.
30 Ǹtɛ Liyel-à tir yɔ́lɛ ǹnî yɔ́ wɛ̃kɩ, nɛ̂-á sȍ mɛ n wɛkɩ, ǹmɔ yĩnɛ à ǹ vyãh
vike, tɛ̃ mó ǹ tyí yo.
31 Yé pól kɩ fɛ̃ Liyel tɛ̃ntõnè wɛlɔlɛ n syi n yo nɛ́núkù núkúlɛ, nɛ̂-á kɩ no
pól kɔ̃ pè kɩ kwɔ́nɔ́ wɛ, ànɛ̂ sɔ̃́ré kɩ de pé sɔkɔ.

* **14:21** 14.21 - Yah n tɛ Yesayi 28.11-12.

32-33 Liyellɛ, tyíf ɛ̃ tyí náh nɔ ǹ tyí. Tir tɔ̃nsàhnpɩnɔ tyí nɔ ǹ tyí, yèvɩnɩ
Liyel ye ǹnɛ. Képah ye Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syínyopu yĩnɛ pè nɛ mɛ n fyãh n pnɛ
pé gblɔ̌y yõ.

Sɔ̃-á kélɛ Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì̃nɔ́ pól sɔkɔ,
34 wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ pól sɔkɔ, syɔ́ yĩnɛ pè tɛ̃ syísyí. Pè náh yĩnɛ
yóndahnmɔnɔlɛ wɛy sɔkɔ. Pè yĩnɛ pè tɛ̃ gblɔ̌y tíkínmɔnɔ sɔkɔ, sɔ̃-á tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ yo kélɛ.
35 Pàh mɛ ké tyí nɛ pé tir yɔ́ dùkù pĩ, pè pé pɛbɩ piki yah gbên sɔkɔ. Ké
yah náh sê nɛ n yo n dah n mɔ wɛy sɔkɔ Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì sɔkɔ.
36 Liyel wɛy sõ se tyah yépi tyí? Yépi ó se noh kélɛ?
37 Névi nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á pélɛ, képah náh pɩ, Liyel
Mirki-á mɛ pé yahlɛ n tɛ̃, wɛy nɛ̂-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí yɔ̀, tɛ̃
yĩnɛ à kè fɛ̃ syi nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́-á kélɛ.
38 Ǹtɛ névi nɛ̂-à képah mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ, Liyel náh mó mɛ tɛ̃nɛ n mɔ n kõ
lɔ́.
39 Kàh pɩ sɛ̃ ń yṹnpyé, yé Liyel tɛ̃ntɔ̃nè wɛlɔ syínyonɔlɛ n yah n kõ, tɛ́ yé
káh wɛ́nkáhkí wɛ́kínɔ́ tɔ yah kõ.
40 Ǹtɛ tyi pól yĩnɛ sè nɛ n pɩ sé yah yõ, ànɛ̂ sè mó nɛ n tõ n sah n pɩ.

15

Nìvìnì tir-á nɛ̂ yo Krista lékó yîlkînmɔnɔ tyí sɔkɔ

1 Ǹ yṹnpyé, mé mɛ ké tyí nɛ mé yé dyɔ to kõ Nìvìnì tir mè tyílɛ, nɛ̂-á mé
yo sɔkɔ yé tyí, képah nɛ̂-á yé kè fɛ̃ syi tɛ́ mɛ ké wɛ̃kìlɛ n kɔ n yĩ́í.
2 Képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, yé kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, yáh kɩ n kɔ ké wɛ̃kì yõ máh
kè yo sɔ̃ yé tyí. Kàh kɩ pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, ké yõ sɛ̃nɔ́ kɩ pɩ yõ kɛ̃nɛ yé tyí.
3 Ǹmɔ-á kwɔ́nɔ́ wɛ nɛ̂ yõ, képah ǹgbò ye mé yé kwɔ nɛ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔ-á ku ápi tyípêl yĩnnɛ. Sɛ̃ ye kélɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ.
4 Mé tõ kwɔ́nɔ́lɛ yé kõ nɛ wǎh yĩ, tɛ́ ké sèpĩ̀n tɔ̃-ò sõlɛ ǹ lékó mɛ yilki mɔ.
Sɛ̃ ye kélɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ.
5 À ǹ gblɔ̌ynɛ Pyɛrɩ wɛ̃kɩ, képah náh tɛ́ gblɔ̌ynɛ pé nɛ́pî̃ gbɔ̃nimí* wɛ̃kɩ,
pépi nónó-á ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ.
6 Képah náh, à pɔ ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pî̃ kyɛkwɛ́ (500) kahnɩ wɛ̃kɩ fĩ́
núkú sɔkɔ. Pépi kan mɛ min sɔkɔ kwɛy nɔ yɔ̀, tɛ́ pé túkù wɔ ku.
7 Képah náh, tɛ́ ǹ gblɔ̌ynɛ Nsyakɩ wɛ̃kɩ, tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névye
pól wɛ̃kɩ.
8 Pépi pól tyí sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ ńmɔ tɔ wɛ̃kɩ, ńmɔ nɛ̂-á piri
kòndal-ńkɛ̃ tyí kɔ̃lɛ.
9 Ǹmɔ ye Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye sɔkɔ tyĩ́ĩ tɛ̃nɛ. Mé náh yĩnɛ yénɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀
névilɛ, máh sɔ̃npílɛ fɔ̃́hnɔ́ sah ǹ yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì yõ.
10 Ǹtɛ máh swɔ nɛ̂ sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, Liyel pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ńnɛ ké
sɔkɔ. Pèpɔrɩ nɛ̂-á à pɩ ńmɔ tyí, kè náh sɔkɔ de ni sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ńmɔ
ye tɔ̃̀ pɩ kal á no tɛ́lɔ́ póllɛ. Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔ tǎhkì náh n pɩ kélɛ dɛ́, Liyel-á
pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ ń tyí, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye mé n pɩ kélɛ.

* **15:5** 15.5 - Nɛ́pî̃ gbɔ̃nimí nónó tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, yĩ́ndyíní ye sɔ̃̀ kélɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí.
Pàh sɔ̃ mɛ tṹ-ńkɛ̃nɛ, pě pélɛ n ye sɛ̃.

11 Képah ye, kè sɔ̃ ńmɔ ò, kè sɔ̃ pépi ò, kénɛ Nı̀vı̀nı̀ tir mɛ̀ ó ye á pól mɛ
n yo. Képah yõ ye mó tɔ̃ yépi tɔ mɛ sɛ̃.

Lékyî pɔ́nyilkinmɔnɔlɛ

12 Ápi-á kélɛ n yo n wah nɛ ńkɛ̃ Krista lékó-á yilki mɔ, sɔ̃ mɛ tɛ́ yé túkù
nɛ lékyî náh n yilki n mɔ n pi?
13 Lékyî-à kı mɛ pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, Krista lékó tɔ náh mó yilki
mɔ dò.
14 Tɛ́ wàh mɛ yílkínmɔ-ńkɛ̃nɛ, ápi Nı̀vı̀nı̀ tir yónɔ́lɛ, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ, yépi
tɔ Krista yõ sɛ̃nɔ́lɛ mó, nɔ̀nɔ́ ye ké tɔlɛ.
15 Á wil képah sɔkɔ, kàh sɔ̃̀ mɛ gbılɛ nɛ lékyî náh n yilki n mɔ n pi, mı̀nı̀
yónsàhpu ye ápi ńtɛ̃nɛ Liyel yõ sɔkɔ, áyáh sɔ̃npílɛ nɛ wǎh Krista lékó yilki
mɔ, tɛ́ à náh se mó tɔ̃ kè pı.
16 Lékyî-à kı mɛ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, Krista lékó tɔ náh mó yilki mɔ
dò.
17 Tɛ́ Krista lékó-à kı mɛ yílkínmɔ-ńkɛ̃nɛ, yé sɛ̃nɔ́lɛ ǹ yõ, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.
Yé mɛ sɛ̃ yé tyípêl sɔkɔ.
18 Tɛ́ névye nónó-á sɛ̃ Krista yõ tɛ́ ku, pépi tɔ tyí ye mó yıkı.
19 Kàh kı mɛ ápi á gbɔ̃̀ sah Krista yõ, á min pı yĩnnɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tɛ̃ ó sɔkɔ,
yãm pípú ye álɛ à kal no póllɛ.
20 Ǹtɛ gbı yõ sɔkɔ, Krista lékó ye yilki mɔ gbennɛ lékyî sɔkɔ, nɛ̂-á kélɛ
álɛ n wɛ̃kı n dal n mɔ nɛ névye nónó tɔ́-á ku sɔkɔ, pé tɔ lékyî-á kı pɔ yilki
mɔ.
21 Yé náh wɛ di, nɛ́núkù yɔ́ yĩn ye névye póllɛ kũ mnɔ sɔkɔ yɔ̀. Tɛ́ nɛ́núkù
yɔ́ tɔ gbɔ̃̀ yõ ye névye pól lékyî kı pɔ yilki mɔ.
22 Sɔ̃-á Adama náh tãn pól n ku, sɛ̃ ó ye Krista yõ sɛ̃pú pól tɔ kı tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ.
23 Ǹtɛ no pól lékyî kı yilki mɔ syı yuku wɛ̃ náh, kǎh yĩnɛ sɔ̃. Krista ǹgbò
lékó ye yilki mɔ. Képah náh, ǹ syı n pɔ gbı̃́nɛ, nónó-á mɛ ǹmɔ tyí yõ, pépi
tɔ lékyî kı yilki mɔ.
24 Képah náh, tyi tyi pól tyɛ gbı̃́ kı nɔ. Képah tɛ̃nɛ, Krista kı mɛ névye
fnɛ̀pu ànɛ̂ tɔ̃rínɔ, ànɛ̂ tǎhkı̀nɔ́ duke duke pól tyí yıkı, tɛ́ kı yɔ̃̀tɔ̃rí dahbı Sú
Liyel gbɔ̃̀.
25 Yé náh wɛ di, Krista yĩnɛ à nɛ n mɛ tɔ̃rí yõ, fɔ́ɔ́ kè pɔ n nɔ gbı̃́ nɛ̂-á
Liyel kı sépɛ́bí pól pı Krista gbáhkı̀ súnsàh-ǹsahlɛ.†
26 Kũ ye kı pı sépɛ tɛ́ynɛ, nɛ̂ tyí-á kı yıkı.
27 Liyel yíyı̀n pól pı Krista gbáhkı̀ súnsàh-ǹsahlɛ.‡
Ǹtɛ kǎh yo sɛ̃, pè náh nɛ Liyel tɔ-á dɛ́, ǹmɔ Liyel nɛ̂-á yíyı̀n pól pı Krista
gbáhkı̀ súnsàh-ǹsahlɛ.
28 Yíyı̀n pól-à kı pı Krista gbáhkı̀ súnsàh-ǹsahlɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ Krista nɛ̂-á
Pídı̃́nɛ, à kı ǹ gblɔ̃y tiki mɔ Liyel yah, ǹmɔ nɛ̂-á yíyı̀n pól pı Krista gbáhkı̀
súnsàh-ǹsahlɛ. Képah sɔkɔ, Liyel kı tɔ̃rí tɔkɔ dal mɔ yíyı̀n pól yõ.
29 Ǹtɛ à, lékyî-à pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, névye nónó-á pé gblɔ̃ynɛ n
wel n wilki ni sɔkɔ lékyî yĩnnɛ, pè se náhkı kélɛ n pı? Lékyî tɛ̃-à mɛ pɔ
n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, sɔ̃ pı tɛ́ pè pé gblɔ̃ynɛ n wel n wilki ni sɔkɔ pépi
yĩnnɛ wɛ́?
30 Tɛ́ lékyî-à kı mɛ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, sɔ̃ pı tɛ́ ápilɛ dlo sɔkɔ gbı̃́mɛgbı̃́
wɛ́?

† **15:25** 15.25 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1. ‡ **15:27** 15.27 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.7.

31 Ǹ yṹnpyé, sɔ̃-á kélɛ gbɩlɛ nɛ ń nɩ-á mɛ vínɔ́lɛ yélɛ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́
yĩnnɛ, sɛ̃ tɔ ye kélɛ gbɩlɛ nɛ swɔ̃swɔ̃ póllɛ máh mɛ kũnɛ n dɔ n yah.
32 Gbɛ̃nképèl nónó-á sɔ̀ mɛ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, máh mɛ́kɩ̀ fwo sélɛ dùkù
nɛ̂nɛ nɛ́npɔ́, kàh sɔ̀ mɛ nɛ kèkõyɔ̋ mɛ̀ sɔkɔ min pɩ yĩn tɛ̃ ó sɔ̃, yõre nɛ̂ mɛ
mé náhkɩ wɛ ké sɔkɔ? Ǹtɛ kàh mɛ pɩ nɛ lékyî tɛ̃ náh pɔ n yilki n mɔ n pi,
á ye nɛ n yõ à mó nɛ n wɔ kɛ̀, ńsɔ̂nɛ á kɩ se pɔ n ku n pi tɛ́.
33 Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n tõ n mɔ dɛ́, ǹgbǒ wâh nɛ́túkù pɩ á kɔ́-òlɛ, ǎ á yõ
yɩkɩ dɛ́!
34 Mé kélɛ n yo yé tyí, túkù mɛ yé sɔkɔ, pè náh Liyellɛ n pnɛ. Ǹtɛ yé pól
sen ye kélɛ dò. Yé tõ n tɛ̃ kègbɩ yõ, yè yèsrey tyilɛ n pɩ kǎh yĩnɛ sɔ̃, yè mó
pèl pínɔ́ yal n mɔ.

Lékyî yîlkînmɔnɔ wil gbɛ̃nsê dùkùlɛ

35 Ǹnî kɩ fɛ̃ n piki n yah nɛ, lékyî se kɩ yilki mɔ sɔ̃ nɩ? Wil gbɛ̃nsê dùkù
nɛ̂ se kɩ mɛ pé tyí nɩ?
36 Lékɑ̃́m kɛ̃ névi! Wâh sèmukɔ pi duku mɔ, kàh fi, dúkúnmɔnɔ mɛ̀ ye
ńkɛ̃nɛ n ku dò.
37 Wáh ńkɛ̃nɛ nɛ̂ duku n mɔ, sèmukɔ pi yɔ́ ó ye. Kè kɩ fɛ̃ pɩ kwlɔlɛ, képah
náh pɩ sèmukɔ káhkílɛ, ńkɛ̃ yòhkɩ̀ tɛ̃ wɔ náh ǹ n duku mɔ kè n fi dɛ́.
38 Képah náh, Liyel kè kɔ̃ kè n fi n wil yòhkɩ̀lɛ à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ.
Sèmukɔ pye duke pól yèh mɛ sé tyí tyílɛ.
39 Wil gbɛ̃nsê dùkù núkú náh min sɔkɔ yî pól tyí. Névye wil gbɛ̃nsê mɛ
ké tyílɛ, gbɛ̃nkyɔ tyí mɛ ké tyílɛ, kèpye tyí mɛ ké tyílɛ, yɛ̃nkyɔ tyí mɛ ké
tyílɛ.
40 Yî̃nyõ yî tɔ mɛ, sétáh yõ yî mɛ. Ǹtɛ yî̃nyõ yî plɛ́nɔ́ mɛ sé tyílɛ ànɛ̂ sétáh
yõ yî tyílɛ.
41 Gbĩ plɛ́nɔ́ mɛ ké tyílɛ, ńwɔ̃ plɛ́nɔ́ mɛ ké tyílɛ, ńwɔ̃ kèpye plɛ́nɔ́ mɛ sé
tyílɛ. Tɛ́ ńwɔ̃ kèpye túkù ńtɛ̃ plɛ́nɔ́ tõ sé gblɔ̌y sé túkù tyílɛ.
42 Sɛ̃ ye lékyî yîlkînmɔnɔ tɔ kɩ pɔ n pɩ n pi. Wil gbɛ̃nsê nɛ̂-á kɩ n pyãh n
pi, képah kɩ yĩ, tɛ́ kɩ pɔ yilki mɔ pɩ wil gbɛ̃nsêlɛ nɛ̂ náh tõ n pyãh n yah n
pi.
43 Kàh n yĩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, kè n nɛ n mɛ kétúkùyɔ̂ sohkɩ kɛ̃nɛ. Ǹtɛ kàh pɔ yilki
mɔ, kè n nɛ n mɛ kètǎr ó, tǎhkɩ̀lɛ ké sɔkɔ.
44 Kè n yĩ wil gbɛ̃nsê gbɔynɛ, ǹtɛ n pɔ n yilki n mɔ wil gbɛ̃nsê késɑ̃́nnɛ
Liyel Mirki gbɔ̀ yõ. Wil gbɛ̃nsê gbɔy mɛ, wil gbɛ̃nsê késɑ̃́n tɔ mɛ Liyel Mirki
gbɔ̀ yõ.
45 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Nɛ́gben nɛ̂-á Adamalɛ, nɛ́gbɔy ye ǹmɔlɛ, nɛ̂-á min dah mɔ ǹ sɔkɔ.»§ Ǹtɛ
Adama tɛ́y wɔlɛ,* Liyel Mirki mɛ ǹmɔ sɔkɔ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃.
46 Wil gbɛ̃nsê késɑ̃́n nɛ̂-á wɛ Liyel Mirki gbɔ̀ yõ, képah náh pɔ gbennɛ
dɛ́, wil gbɛ̃nsê gbɔy ye pɔ gbennɛ. Képah náh, nɛ̂-á wɛ Liyel Mirki gbɔ̀ yõ,
képah pyě pɔ.
47 Puri ye mɔ Adama gbennɛ, sétáh névi ye ǹmɔlɛ. Adama ní-ò wɔlɛ,
ǹmɔ wil yî̃nyõ.
48 Nɛ̂-á wil sétáh sɔkɔ, sétáh yõ névye mɛ ǹmɔ tyí kõlɛ. Nɛ̂-á wil yî̃nyõ,
yî̃nyõ tyínɔ mó mɛ ǹmɔ tyí kõlɛ.

---

§ **15:45** 15.45 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.7. * **15:45** 15.45 - Adama tɛ́y nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, ǹmɔ ye Kristalɛ.

49 Ӑyáh pɩ sétáh yõ névi mɛ̀ kètɔ̀lɛ dùkù nɛ̂nɛ, sɛ̃́ ó ye á kɩ tɔ̃ pɔ n pɩ n
pi yȋ̃nyõ névi mɛ̀ tɔ kètɔ̀lɛ.

50 Yé yah, nɛ̂-á mé n yo yé tyí ń yű̃npyé, kè wɛ yɔ̀: Wil gbɛ̃́nsê gbɔy náh
fɛ̃ n de n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ. Pyãh pyãh kwâh tɔ náh fɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.

51-52 Yé yah, mé kɩ tir wɔ̃bìnsàhnɔ́ yɔ́ yo yé syah: Ӑ pól tɛ̃ wɔ náh n ku n
pi dɛ́. Ǹtɛ kèpɔ̃ tɛ́y-à pɔ fĩbɩ, á pól kɩ viri nɛ́npɔ́ swɔ, yí̃ víkényɩkɩnmɔnɔ
wrɔ́. Kàh fĩbɩ gbí̃ nɛ̂nɛ, lékyî kɩ yilki mɔ, tɛ́ pè náh tɔ̃ n ku n yah n pi. Ǹtɛ
ápi nónó-à mɛ min sɔkɔ, ápi kɩ viri.

53 Pyãh pyãh kwâh yĩnɛ kè vi mɔ pɩ pyá̃h-ńkɛ̃ kwâhlɛ. Tɛ́ ku ku kwâh
mó vi mɔ pɩ kú-ńkɛ̃ kwâhlɛ.

54 Ǹtɛ pyãh pyãh kwâh mɛ̀-à pɔ vi mɔ pɩ pyá̃h-ńkɛ̃ kwâhlɛ, tɛ́ ku ku
kwâh mɛ̀ mɛ vi mɔ pɩ kú-ńkɛ̃ kwâhlɛ, légbí̃nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tir
wá̃rkínsàhnɔ́ mɛ̀ kɩ wil, nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃: «Kũ tyí ye yɩkɩ. Gbɔ̃̀ ye syi ké tyí
pnɛ́pnɛ́.»†

55 «Kũ, ńyãh mɛ á tɛ̃́nwɛnɔlɛ? Kũ, á kókè mɔ mɔ sõhkɩ ńyãh?»‡

56 Névye tyípékè pínɔ́ ye kũ sõhkɩlɛ, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ mó tǎhkìlɛ tyípékèlɛ
n kɔ̃.

57 Ǹtɛ á ye wɛkɩ Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kɔ̃ tyi nópi yõ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ.

58 Képah ye ń yű̃npyé pèplɔ, yé yé tah n sah yé nɛ mɛ yí̃nnɔ́lɛ gbáhkì
núkú yõ. Yé wãnnɛ n mɔ yé gbáhntɛ̃nɔ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ pínɔ́ sɔkɔ. Yè mó pĩ
nɛ yáh kwlɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ sɔkɔ, kè náh n pɩ n pi nɔ̀nɔ́lɛ.

16

Pɔ́ mɔ́rí nɛ̂-á yah kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkì yohnɩ n mɔ yĩnnɛ, nónó-á mɛ Yerusalɛmɩ kwil

1 Ȁ yuku pɔ́ mɔ́rí wɔ tyí tȉnnɛ, nɛ̂-á kɩ Yerusalɛmɩ kwil Yesu yõ sɛ̃́pú
yohnɩ n mɔ, máh vȉnmɔnɔlɛ Kalasi mara Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉnɔ́ kɔ̃ nɛ pè kè
pɩ sɔ̃́, yépi tɔ kè pɩ sɛ̃́ntɛ̃nɛ.

2 Dimansyi sõnɔ́ póllɛ, nɛ̂ gbɔ̃̀-à nɔ nɛ̂nɛ, à kè wilki n kɛ̃kɩ n sah gbɔ̀pɔlɛ.
Yé káh ńmɔ pɔ́nɔ́ ólɛ n syɩkɩ pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ.

3 Képah sɔkɔ, mâh pɔ pɔ, mé kɩ sɛ́bɛ́ynɔ́ wãrkɩ tɛ́ kɩ sépi ànɛ̂ pɔ́ nɔ́pilɛ yé
névye yáhnwȉlkȉnsàhnɔ́ gbɔ̃̀ dahbɩ, pè kɔ̃ pè kɩ kyɩ sè kɔ̃ Yerusalɛmɩ sɔkɔ.

4 Kàh kɩ se mɛ nɔ ńmɔ tɔ kyínɔ́ tyí, á kɩ wɛ̃kì pɩ núkúlɛ.

Kɔ́lɔ́ nónó-á mɛ Pole gbáhkì sɔ̃̀

5 Mé kɩ n pɔ n pi yé tȉnnɛ. Máh kɩ n pi, mé kɩ sɔkɔ Masedonɩ maralɛ.
Képah ye mé kɩ kah tɛ́ kɩ de yé tȉnnɛ.

6 Máh kɩ pɔ, kè kɩ fɛ̃ pɩ mé kɩ sèpȉn yísyɔ́ pɩ yé tyí. Gbɔ̀kénpɩ mé kɩ
kwɔ̀vɩrɩ gbí̃ pól ńtɛ̃ pɩ n pi yé tyí. Képah sɔkɔ, yé kɩ fɛ̃ yòhnìnmɔnɔ pɩ ń
tyí ń kɔ̃ mé kɩ yɔ̃ sɔkɔ ń kɔ́lɔ́lɛ nɛ́npɔ́.

7 Kèpàhpíkì sɔkɔ, mé náh mɛ ké tyí nɛ mé n pɔ n yah n sɔkɔ yé tyí yȋ̃nyõ.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fɛ̃ syi, mé kɩ wũ kɩ wɔ̂ yɔ́ pɩ yélɛ.

† **15:54** 15.54 - Yah n tɛ Yesayi 25.8. ‡ **15:55** 15.55 - Yah n tɛ Wose 13.14.

8-9 Ǹ fwópú sénsɔ̃ mɛ dò Yefɛsɩ kwil sɔkɔ ó, ǹtɛ wɛ̃kì ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ wɛ yɩkɩ
mɔ ń tyí ń tɔ̃̀ wɛ n pɩ yĩnnɛ nɛ́npɔ́. Képah ye, mé kɩ tɛ̃ nɛ́npɔ́ kɩ syi pɔ nɔ
Pãntekɔtɩ syáh syah sɔ̃ tyí.
10 Timotelɛ, Liyel tɔ̃̀ ye à n pɩ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Képah ye wàh kɩ pɔ pɔ yé
tɩ̃̀nnɛ, yé ǹ tɛ̃nɔ́ plɛ tíkí kɔ̃ kè káh à tɛ̃ yé wrɔ́ sɔkɔ.
11 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹnɛ n yilɔ dɛ́. Ǹmɔ mɛ ǹnɛ n syɩkɩ ànɛ̂ ń yṹnpyé Yesu
yɔ̃ sɛ̃púlɛ. Képah ye, wàh kɩ pɔ n yal yé tɩ̃̀nnɛ, yé yòhnìnmɔnɔ pɩ ǹ tyí ǹ
kɔ́lɔ́ yĩnnɛ à kɔ̃ à pɔ ń tnɔ̂ yèvɩnɩ sɔkɔ.
12 Tɛ́ á yṹnpi Apɔlɔsɩ wɔlɛ, mé sɔ̃̀ kè yah kɔ̃ ǹ tyí gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ nɛ à
kyɩ yé tɩ̃̀nnɛ ànɛ̂ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɛ́lɔ́lɛ. Tɛ́ à náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí póllɛ nɛ pé kyɩ
yé tɩ̃̀nnɛ núkúnúkú. Ǹtɛ wrɔ́-à pɔ wɛ ǹ tyí, à kɩ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ sɔ̃ yɔ́lɛ.

Wɛy syɩ̀-ǹsahlɛ

13 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé su yĩn gbáhkì núkú yɔ̃ Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́
sɔkɔ. Yé yé nɩ syãh, yè mó yé tah n sah.
14 Yé tyi póllɛ n pɩ tyínɔnɔ sɔkɔ.
15 Ǹ yṹnpyé, Sitefanasɩ ànɛ̂ ǹ no ye pɩ nɛ́gbrolɛ à pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ Akayi
mara sɔkɔ. Pè tɔ̃ mɛ pé gblɔ̃̀y kɔ̃ yɩ̃́ mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ n yohnɩ n mɔ. Yé
pɩ̃́nɔ́ se yɔ́ mɛ ké sɔkɔ tɛ́. Képah ye, mé kɩ tɔ̃ kè yah kɔ̃ yé tyí nɛ,
16 yé nɛ n sah sɛ̃nknɔ névye tyí yɔ̃, à tahlɩ nónó tɔ-á mɛ tɛ̃̀n nɔ́pilɛ n pɩ
pélɛ mɛ n kwlɔ.
17 Sitefanasɩ ànɛ̂ Fɔrtunatusi, ànɛ̂ Asyayikusi mɛ́nɔ́lɛ ńnɛ ásɔ̂̃, kè ń nɩ vɩ
yɩ̃́. Pè ye mɛ pɔ yé swɔ tɔkɔ.
18 Pè ńmɔ nɩ de à tahlɩ yépi tɔ tyí tyí. Yé yĩnɛ yè fɛ̃ sɛ̃nknɔ névye yɩ̃́gbílɛ
n yo.
19 Asi mara Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́ n wɛkɩ yé tyí. Akilasɩ ànɛ̂ Prisili à tahlɩ
Yesu yɔ̃ sɛ̃pú nónó-á Liyellɛ n ni n pɔ Akilasɩpi gbô, pé pól n wɛkɩ yé tyí
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩnnɛ.
20 Yé yṹnpyé Yesu yɔ̃ sɛ̃pú nónó pól-á mɛ ńnɛ ásɔ̂̃, pé pól n wɛkɩ yé tyí.
Yé pól wɛkɩ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ.
21 Yé yah, nɛ̂-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí ń gbɔ̃̀lɛ, kè wɛ yɔ̀: Ǹmɔ
Pole n wɛkɩ yé tyí.
22 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí-à nɔ́-ńkɛ̃nɛ névi nɛ̂ tyí, mé mɛ ké tyí nɛ tɛ̃ tyí yɩkɩ.
Maranata. [Pàh nɛ Maranata-á, ké kɔ́r ye: Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pɔ!]
23 Mé mɛ ké tyí nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí!
24 Yé pól tyí nɔ ń tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Korɛ̃nti tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ŋ́mɔ Pole nɛ̂-á Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yĩ́ tɛ̃nɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì tyí Korɛ̃ntɩ kwil sɔkɔ, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú pól tyí nónó-á mɛ Akayi mara pól sɔkɔ.

2 Ŋ́ kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

3 Mé n wɛkɩ Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ. Ŋ̀mɔ ye Súlɛ nɛ̂-á névye yãmnɛ n yah. Névye nnɔ dé-ò Liyel ye ǹnɛ.

4 Ŋ̀mɔ ye ápi nnɔ dé-òlɛ á yèkwɔrɩ tyinɔ pól sɔkɔ, sɔ̃̀nko nónó pól-á mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ, ápi tɔ fɛ̃ pé nnɔ de sɔ̃́-á à ápi nnɔ de.

5 Áyáh mɛ yèvyãhrɩlɛ n gbah n wɛ n yuku sɔ̃ Krista tyí kɔ̃lɛ, sɛ̃́ ye Krista tɔ mó mɛ á nnɔlɛ n gbah n de n yuku sɛ̃́.

6 Áyâh yèvyãhrɩlɛ n pɩ, yépi nnɔ de yĩn ye ànɛ̂ yé pwáhnmɔnɔ yĩnnɛ. Á nnɔ-à de, sɔ̃ré mɔ yĩn ye yé sɔkɔ sɔ̃̀nko yépi tɔ fɛ̃ yèvyãhrɩlɛ n sro ápi-á nónó dùkù sro sɔkɔ.

7 Ápi yáh-ńsah náh mɛ tyɛ́nɔ́lɛ à yuku yépi tyí tĩ̀nnɛ. Á pĩ nɛ sɔ̃́-á yé yèvyãhrɩlɛ n pɩ álɛ wɛ̃ tyí, sɛ̃́-á yé nnɔ tɔ kɩ n de n pi álɛ wɛ̃ tyí.

8 Ŋ́ yṹnpyé, áyáh yèvyãhrɩ nɛ̂ wɛ Asi mara sɔkɔ, á náh mɛ ké tyí nɛ yépi tɛ̃ ké yĩ́tũri sɔkɔ. Kénɛ yèvyãhrɩ mɛ̀ kǎn pɩ ápilɛ à pɔ kah mɔ á yáh-ńsah kɔ̃ kè tyɛ, fɔ́ɔ́ á sõ mɛ n sõ nɛ kǎh kɩ á yõ yĩ.

9 Á sɛ̃nyĩnɔ sõ mɛ ké yõ nɛ tir yɔ́ náh á kúnɔ́ dùkù ku n pi. Képah ye á mɛ á sõnɔ tɔkɔ to á gblɔ̃̌y yõ, té kè sah Liyel yõ ǹmɔ nɛ̂-á lékyîlɛ n yilki n mɔ.

10 Ŋ̀mɔ ye ápi pwah mɔ kũ mɛ̀ dùkù gbõ. À kɩ tɔ̃ á pwah n mɔ n pi. Á gbõ sàhnɔ́ mɛ ǹ yõ nɛ, wǎh kɩ á pwah n mɔ n pi ńtɔ̃.

11 Sónmɔnɔ ye yépi tɔ mɛ n so mɔ á tyí yáh níríl ɛ n pɩ á tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, á kɩ pèpɔrɩ wɛ Liyel tyí nɛ́kwĩ́nkí nírí pínɔ́ gbõ yõ. Tɛ́ névye náhnáh tɔ kɩ wɛ wɛkɩ ǹ tyí ápi yĩnnɛ.

Pole vìnmɔnɔ dah mɔ ǹ kɔ́lɔ́ tyí sɔkɔ

12 Ápi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yõ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Á kè pĩ á sõnɔ sɔkɔ nɛ áyáh mɛ á fɔkɔ dal no póllɛ yãryãr pí-ńkɛ̃nɛ, ǹtɛ áyáh mɛ sɛ̃ntɛ̃nɛ n pɩ n kal yépi wɔ tyí. Liyel yòhnɩ̀nmɔnɔ gbõ yõ ye á kɔ̃ á tɛ̃ wɛ képah pɩ, névi lékãm gbõ yõ náh.

13 Ápi tɔ náh kwâh yɔ́ wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí nɛ̂-á yé kar té ké kór pĩ kwlɔ. Ŋ́ sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ, yáh kɩ fɛ̃ ǹyɔ̃̌ tɔ kar kɩ ké kór pĩ yĩ́.

14 Yé mɛ tyi nɔ́pi dùkùlɛ n pnɛ kwéy. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syɩ n pɔ sõlɛ, yé yõ kɩ yɔ̃ ápi yĩnnɛ, ápi tɔ yõ kɩ mó yɔ̃ yépi yĩnnɛ.

15 Ŋ́ sɛ̃nyĩnɔ sõ mɛ képah yõ, képah ye mé nɛ mé pɔ yépi ǹgbò tĩ̀nnɛ kè kɔ̃ kè pɩ yɔ̃̀bènɔrɩ kɛ ní-òlɛ yé tyí.

16 Ŋ̀mɔ sõ mɛ ké tyí nɛ máh kɩ n sɔkɔ Masedonɩ mara sɔkɔ, mé n pɔ n wil n sɔkɔ yé tyí. Tɛ́ máh kɩ ń syɩ, mé n pɔ n wil yé tyí ńtɔ̃ yé kɔ̃ yé ń yohnɩ n mɔ mé wɛ n yɔ̃ n sɔkɔ ń kɔ́lɔ́lɛ Nsyude mara sɔkɔ.

17 Ǹtɛ kǎh pɔ pɩ mé náh tɛ̃ wɛ pɔ yé tȋnnɛ, képah se n wɛ̃kɩ nɛ máh mɛ
tyilɛ n yah n tɔkɔ n dah n mɔ sɛ̃? Képah náh pɩ, máh mɛ tyilɛ n yah n tɔkɔ
ń yah yȋȋnɛ; mâh nɛ àwe-á, dǒ mè n tõ nɛ ɔ̃ɔ̃-á?
18 Liyel ye ń tàrfyɔ̀lɛ nɛ áyáh wɛy nɛ̂ yo yé tyí, kɔ̃́nvìnwɛkɩnɔ náh kélɛ.
19 Ńmɔ, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote-á Liyel Pídȋ Yesu Krista wɛy nɛ̂nɛ n yo yé
tyí, kɔ̃́nvìnwɛkɩnɔ wɛy náh kélɛ dɛ́, gbɩ kɔ́kɔ́ ye kélɛ.
20 Yé náh wɛ di, ǹmɔ gbɔ̃ yõ ye Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ tyi pól yȋnɛ n tɛ̃. Ǹmɔ
gbɔ̃ yõ ye tõ ápi amiinalɛ n yo à gbílkínɔ́lɛ n sah Liyel yõ.
21 Liyel ye kɔ̃ ápi ànɛ̂ yépilɛ tǎhkìlɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yõ Kristalɛ.
Ǹmɔ ye wilki sah álɛ ǹ tyí yõ.
22 À á pɔkɔ mɔ à á pɩ ǹ tyílɛ. Tɛ́ ǹ Mirki dah mɔ á sɔkɔ nɛ̂ gbɔ̃ yõ-á á pȋ
nɛ, wǎh ǹ vyãhlɛ á kɔ̃ yî nónó tyí sɔkɔ, áyáh kɩ sè wɛ n pi.
23 Liyel ye ń tàrfyɔ̀lɛ, máh kɩ mɛ mìnì yo mè n ku. Yé yõ wilki yȋn ye tir
sɔkɔ ń kɔ̃ mé náh ń syɩ pɔ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ.
24 Á náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ á tir yɔ́ kãhlɩ n sah yé yõ à yuku yé Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ tyí tȋnnɛ dɛ́. Yòhnìnmɔnɔ ye á n yohnɩ n mɔ yélɛ sɔ̃́nko nìvìnì wɛ yé
sɔkɔ, yáh sɔ̃́npílɛ mɛ yé tah sah Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.

2

1 Ńmɔ kè yah ń gblɔ̌y nɛ yõ náh mɛ ké tyí mé n syɩ n pɔ yé tȋnnɛ mé pɔ
yèkwɔrɩ yɔrɩ mɔ yé yõ ńtɔ̃.
2 Ńmɔ-à kɩ yèkwɔrɩ mɔ yépi sɔkɔ, nɛ̂ kɩ pɩ ńmɔ nìvìnì yõlɛ, nɛ́ yépi náh
máh yèkwɔrɩ mɔ yépi nónó sɔkɔ?
3 Mé sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, sɔ̃́nko mé káh pɔ yé tȋnnɛ yé túkù
kɔ̃ pè yèkwɔrɩ mɔ ń sɔkɔ, pépi nónó-á sɔ̃̀ yȋnɛ nìvìnì mɔ́nɔ́lɛ ń sɔkɔ. Mé
kè pȋ yȋȋ nɛ, mâh mɛ nìvìnì sɔkɔ, kè n pɩ nìvìnìnɛ yépi tɔ tyí.
4 Ńmɔ-á sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ gbȋ nɛ̂nɛ, ń nɩ sɔ̃ mɛ yíkínɔ́lɛ, ń lékãm sɔ̃
mɛ vye fɛ̃kɩ tɛ́ yétȋ mɛ n kah n kwɛ. Yèkwɔrɩ náh sɔ̃ mé n yah n kɔ̃ mɔ́-
ńsahlɛ yé sɔkɔ dɛ́, mé sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ yé pȋ, yé tyí-á mɛ nɔ ń tyí à kyɩ syɩ
ńyãh tyí.
5 Yèkwɔrɩ-à wɛ ǹnȋ yɔ́ gbɔ̃ yõ, ńmɔ tyí náh tɛ̃ pɩ dɛ́, yé pól yõ ye tɛ̃ yɔrɩ
mɔ kélɛ. Ǹtɛ áyâh nɛ á káh kè yo n kah mɔ, á kɩ nɛ yé pól yõ-á tɛ̃ yɔrɩ mɔ
kélɛ.
6 Kénɛ tɛ̃ tɛ̃nɛ, tɔ́wû-á kɩ lékàh nɛ̂nɛ à kɔ̃, képah kɩ yȋnɛ ǹnɛ.
7 Képah ye, yé yȋnɛ yè yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃ yè mó ǹ nɩ de, sɔ̃́nko yèkwɔrɩ káh pɔ
ǹ yáh-ńsah tyɛ n kah mɔ.
8 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí tɔlɛ nɛ, yé kélɛ tɛ̃ wɛ̃kɩ nɛ ǹ tyí-á mɛ nɔ yé
tyí.
9 Máh sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí yõ nɛ̂ yõ tɔlɛ, mé sɔ̃ mɛ ké
tyí nɛ mé yé gbɩ yah, yáh kɩ mɛ n sah ń yóré yõ tyi tyi pól sɔkɔ.
10 Yâh yɔ̃ mɔ névi nɛ̂ kɔ̃, ńmɔ tɔ kɩ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃. Tɛ́ yâh wɛ mé yɔ̃ mɔ ǹnȋ
kɔ̃, yépi yȋn ye mè n pɩ kélɛ Krista yah sɔkɔ.
11 Képah sɔkɔ, sétãn yɔ̃tɛ̃ náh syɔ̃-ǹsah wɛ à tɛ̃ wɛ n pi á tyí. Á pól ǹ yah
mɔ́-ńsahlɛ n pnɛ dò.

Pole sɔ̃nɔ fɛ̃kìnɔ́lɛ Tite tyí sɔkɔ

12 Máh yȋni tɛ̃ Turasɩ mara sɔkɔ Yesu Krista Nìvìnì tir yɔ́-ńsah, mé kè wɛ
Liyel ké wɛ̃kì yɩkɩ mɔ ń kɔ̃ pallɛ.

13 Ǹtɛ mé náh ń yũnpi Tite wɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, ń sõnɔ náh sõ
mɛ tɛ̃nɔ́lɛ fĩ́ núkú sɔkɔ. Képah ye, mé mɛ wɛ̃kì ni nɛ́npɔ́ tãn tyí, tɛ́ sɔkɔ
Masedonɩ mara sɔkɔ.

Tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á n wɛ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ

14 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á á pɩ tɛ̃́nwɛpulɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbõ yõ Kristalɛ. À á kõ á Krista dùkùlɛ n yo n tõ n mɔ n kõ tãntãn pól sɔkɔ,
sɔ̃́-á làsèkwɛ̌l pãn n tõ n mɔ tyah pól sɔkɔ.
15 Ápi pɩ làsèkwɛ̌l pãn pènɛ̀kì tyí kõlɛ Liyel tyí, á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀
Kristalɛ. Névye nónó-á pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yõ, ànɛ̂ nónó-á mɛ tyí yíkínɔ́
wɛ̃kì yõ, pãn mɛ̀ mɛ n yĩni n tɛ̃ pé pól tyí.
16 Túkù tyí, á mɛ n põ kétukùyɔ̂ nɛ̂-á n pɔ n pɔ kũnɛ. Túkù tyí mó, á mɛ
n põ pallɛ nɛ̂-á n pɔ n pɔ minnɛ. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ fɛ̃ képah pɩ wɛ́?
17 Névye náhnáh mɛ Liyel wɛy tɔkɔ gbɔ̀lɛ n yĩ. Ápi tɛ̃ wɔ náh mɛ pépi
tyí kõlɛ. Liyel ye tõ ápilɛ, képah ye á mɛ á fɔkɔ dal mɔ ǹ wɛynɛ n yo ǹ
yah sɔkɔ, á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbõ yõ Kristalɛ.

3

1 Ápi se tõ yĩnɛ á gblɔ̌y dùkù yónɔ́lɛ yé tyí? Képah náh pɩ, á se yĩnɛ à
sɛ́bɛ́y yɔ́ wãrkɩ yé kɔ̃ à á gblɔ̌y dùkù yo yé syah, sɔ̃́-á túkù kélɛ n pɩ? Tĩ,
yépi se kɩ wãrkɩ á kõ sɛ́bɛ́ynɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á yé kɩ mɛ ápi dùkù yo?
2 Yépi ye ápi sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Kè mɛ wãrkínɔ́lɛ á nnɔ sɔkɔ. No pól kélɛ n
pnɛ, tɛ́ kélɛ n kar n pnɛ.
3 Kè mɛ píkínɔ́lɛ nɛ yépi-á sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, nɛ̂ sɔkɔ wɛlɔ-á Krista á kõ á
wãrkɩ. Wãrkínɔ́ mɛ̀nɛ, min nɛ́tɛ̃ Liyel Mirki gbõ níy ye, wãrkɩ wãrkɩ kwâh
níy náh. Dyêh fábkɔ́ fábkɔ́ yõ sɔkɔ náh kélɛ wãrkínɔ́lɛ dɛ́, névye nnɔ sɔkɔ
ye.
4 Krista gbõ yõ ye á sɛ̃nyĩnɔ mɛ kénɛ wɛlɔ yõ Liyel yah sɔkɔ.
5 Ápi-á tyi nónónɛ n pɩ yɔ̀, á yɛ̃ngbɛ̃ tɛ̃nwɛnɔ náh á fɛ̃ n pɩ sélɛ dɛ́, Liyel
kɔ̃nɔ́ ye.
6 Ǹmɔ ye á kõ tɛ̃nwɛnɔlɛ á fɛ̃ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késãn tyilɛ névyelɛ
n kwɔ. Kénɛ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ náh n wil tyi kõnsàhnɔ́ wãrkínsàhnɔ́
sɔkɔ dɛ́, Liyel Mirki tõ vyãh ye kélɛ. Yé náh wɛ di, tyi kõnsàhnɔ́ nɛ̂-á
wãrkínsàhnɔ́lɛ, képah n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ. Ǹtɛ Liyel Mirki wɔ minnɛ n
kɔ̃.
7 Tyi kõnsàhnɔ́ wɔ nɛ̂-á n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ, ké wãrkínmɔnɔ gbĩnɛ
dyêh fábkɔ́ fábkɔ́nɔ́ yõ, Liyel tɔ̃rí sõ mɛ tiki pɔ Moyisi yèpɔ kõ kè n tɛ̃, fɔ́ɔ́
Yisrayel no náh sõ mɛ fɛ̃ n yah n dah n mɔ ǹ yah sɔkɔ. Tɛ́ kénɛ tɔ̃rí náh
mo póllɛ.
8 Ǹtɛ Liyel Mirki tɛ̃ wɔ-á tõ nɛ̂nɛ n pɩ, képah náh Liyel tɔ̃rí wɛ̃kɩ n kal n
pi di?
9 Tyi kõnsàhnɔ́ wãl kɔ́nɔ́ nɛ̂-á n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ, gbílkínɔ́-à wɛ képah
tyí sɔkɔ, gbɩ wɛ̃kì kɔ́nɔ́ wɔ se pyɛ̌.
10 Á kɩ fɛ̃ yo ńtɛ̃nɛ nɛ tɔ̃rí nɛ̂-á sõ mɛ gben tɛ̃nɛ, núkúnúkú tyí-á képah
tɔkɔ yõ.
11 Gbílkínɔ́-à mɛ sah mó-ńkɛ̃ kwâh yõ, mo mo tyí wɔ se pyɛ̌.
12 Á gbõ sàhnyĩnɔ mɛ képah yõ, képah ye á nɩ mɛ yĩnnɔ́lɛ.
13 Ápi náh mɛ pɩ Moyisi tyí kõlɛ, nɛ̂-á sõ fwɔ vike tũ ǹ yah sɔkɔ sɔ̃nko
Yisrayel no káh ǹ yèpɔ tɛ̃nɔ́ yal n mɔ gbĩ pĩ, képah nɛ̂-á sõ mo mo tyí náh
kélɛ.

14 Ǹtɛ pè mɛ sɛ̃ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ. À pɔ nɔ kwɛy tyí, pàh tyi kɔ̃nsàhnɔ́ kédyâhlɛ
n kar, kénɛ fwɔ mɛ̀ n nɛ n mɛ fɔ́kɔ́ntũtɛ̃nɔ́lɛ pé yah sɔkɔ. Kè náh tɔkɔ to
pé yah. Nɛ́ nɛ̂ náh ǹ wrɔ́ kwrɔ mɔ Kristalɛ, kè náh n tɔkɔ n to tɛ̃ yah.
15 Gbɩ yõ à pɔ syɩ kwɛy tyí, pàh Moyisi tyi kɔ̃nsàhnɔ́lɛ n kar, fwɔ mɛ̀ n
nɛ n mɛ pé lékɑ̃m yah fɔkɔ n tũ n sah.
16 Ǹtɛ nɛ̂ wɔ-à sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, fwɔ mɛ̀ n tɔkɔ n to tɛ̃ yah sɔkɔ.
17 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂, Liyel Mirki ye. Ǹtɛ Liyel Mirki-à mɛ ńyãh
sɔkɔ, névye n nɛ mɛ pé gblɔ̃̌y yõ nɛ́npɔ́.
18 Fwɔ náh mɛ víkéntũnɔlɛ ápi tɛ̃ wɔ yah. Á dùkù mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃́rílɛ n
wɛ̃kɩ. Á vi mɔ pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí kɔ̃lɛ. Wãn mɛ n mɔ n yuku á tɔ̃́rí yõ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃
tõ vyãh ye képahlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Mirkilɛ.

4

Pole ànɛ̂ pé no-á fɔ̃́hnɔ́ nɔ́nɔ́ wɛ

1 Liyel ye ápi yãm yah tɛ́ tõ mɛ̀ dahbɩ á gbɔ̃, képah ye á kélɛ n pɩ wílkúnì
kɛ̃́nɛ.
2 Sen tyi nɔ́nɔ́-á névye n nɛ n wɔ̃bɩ n pɩ, ápi sépi wɛ yɛ. Á mɛ á tyilɛ n
pɩ yĩnvĩ̌ kɛ̃́nɛ, á náh mɛ Liyel wɛy kɔ́rlɛ n vi n mɔ póllɛ. Gbɩ ye ápi mɛ n
yo tɔ́tɔ́, sɔ̃nko névye pól sɛ̃ á yõ Liyel yah sɔkɔ.
3 Ǹtɛ ápi-á Nìvìnì tir nɛ̂nɛ n yo, képah-à kɩ tõ mɛ́-ńkɛ̃́nɛ kyòo, tyí yíkípú
tyí ye kè náh mɛ kyòo.
4 Sétãn yɔ̃tɛ̃ nɛ̂-á kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ tɔ̃lɛ, ǹmɔ ye fɛ̃ntũ̂ mɔ pé yah. À kàh-ǹsah
tũ pé tyí, sɔ̃nko Nìvìnì tir-á Krista tɔ̃́rí kyòo nɛ̂nɛ n wɛ̃kɩ, pè káh fɛ̃ képah
wɛ. Tɛ́ Liyel kètɔ̀ ye mó tõ Kristalɛ.
5 Ápi gblɔ̃̌y tyí náh á n yo n kɔ̃ dɛ́, Yesu Krista tyí ye á n yo n kɔ̃ nɛ ǹmɔ-á
Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Ápi tɛ̃ wɔ pɩ tɔ̃npɩbɩlɛ yé tyí Yesu Krista yĩnnɛ.
6 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃̂ kyòo mɔ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ, ǹmɔ ye kɔ̃ mɔ
kyòolɛ ápi nnɔ sɔkɔ, sɔ̃nko névye ǹ tɔ̃́rí wɛ nɛ̂-á mɛ n tɛ̃ Krista yèpɔ sɔkɔ.
7 Kénɛ tahrɩ mɛ̀ ye ápi kɔ̃, ápi nɔ́nɔ́-á sohkɩ kɛ̃́nɛ á sɔkɔ puri pĩ́n tyí kɔ̃lɛ,
sɔ̃nko névye pĩ nɛ ńkɛ̃̂ tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh wil ápi tyí, kǎh wil Liyel tyí.
8 Fɔ̃hnɔ́ mɛ n sah ápi yõ yey yey póllɛ, ǹtɛ á náh mɛ tɛ̃ kwlɔ. Á lékɑ̃m
mɛ vye fɛ̃kɩ, ǹtɛ á yáh-ńsah náh tyɛ.
9 Pè mɛ kɔ̃ á náh à álɛ n fɔ̃h, ǹtɛ Liyel náh ǹ náh vi á kɔ̃. Pè á mɩ min,
ǹtɛ á náh ku.
10 Yesu-á fɔ̃́hnɔ́ wɛ à ku dùkù nɛ̂nɛ, képah ye mɛ ápilɛ n wɛ sõmɛsɔ̃̂.
Képah ye kɩ névye kɔ̃ pè kɩ pĩ nɛ áyáh mɛ á min sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.
11 Nɛ́ ápi náh ku, gbĩ̂mɛgbĩ̂ á kɩ mɛ kũnɛ n dɔ n yah Yesu yĩnnɛ. Á wil
gbɛ̃́nsê nɛ̂-á mó sohkɩ kɛ̃́nɛ, kè kɩ min wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.
12 Kǎh pɩ sɛ̃́, ápi mɛ wɛ̃ sɔkɔ kũnɛ, yépi mó mɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ n wɛ.
13 Kè mɛ wɑ̃̌rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̂: «Mé sɛ̃ Liyel yõ,
képah ye ń kɔ̃ mé ǹ wɛynɛ n yo.» Sɛ̃ ye ápi tɔ sɛ̃ ǹ yõ, képah ye á kɔ̃ á ǹ
wɛynɛ n yo.
14 Yé náh wɛ di, á pĩ nɛ Liyel nɛ̂-á yilki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékɔ́lɛ, wǎh kɩ
ápi tɔ lékyî yilki mɔ, tɛ́ kɩ kyɩ ápi ànɛ̂ yépi sah ǹ tnɔ̂.
15 Yépi yĩn ye tyi nɔ́pi pól ápilɛ n wɛ. Tɛ́ képah sɔkɔ ye mó Liyel kɩ
yɔ̃bènɔrɩ náhnáh pɩ névye tyí, sɔ̃nko pè nɛ n wɛkɩ ǹ tyí, pè mó ǹnɛ n
gbilki.

Káh n yɛ á wil ku, nɔlɩ dò mɛ ǹ syɩkɩ tɛ̃

16 Képah ye kè náh mɛ wílkúnìnɛ ápi tyí póllɛ. Á wil gbɛ̃nsê tyí-à kɩ sɔ̃
mɛ n yɩkɩ n yuku, á min tɛ̃ wɔ mɛ n gbah n pɩ n yuku sãnnɛ sõmɛsɔ̃.
17 Yé náh wɛ di, mó-ńkɛ̃ yèvyãhrɩ kwéy nɛ̂-á ápi yõ núkúnúkú yɔ̀, képah
náh mɛ sãh yah yah tɛ̃nɛ tyɛ́-ńkɛ̃ yõ yɔ̃nɔ́ nɛ̂-á á kɩ pɔ n wɛ n pi képah tyí
sõwãh.
18 Yĩ-á yî nónónɛ n wɛ n pnɛ, sépi náh ápi mɛ n yah n kɔ̃. Kè náh yî
nónónɛ n wɛ n pnɛ, sépi ye á mɛ n yah n kɔ̃. Yĩ-á n tɛ̃ n pnɛ yî nónó yõ,
sépi náh n mo. Ǹtɛ kè náh n tɛ̃ n pnɛ nónó yõ, sépi n nɛ n mɛ tyɛ́tyɛ́nɩ́
kɛ̃nɛ.

5

1 Wil gbɛ̃nsê nɛ̂-á ápi min tɛ̃-ǹsahlɛ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ yɔ̀, ké tyí-à pɔ yɩkɩ,
Liyel kɩ min tɛ̃-ǹsah yɔ́ yah á kɔ̃ yĩnyõ, nɛ̂-á kɩ mɛ kũmm yõ sɔkɔ. Kénɛ
tɛ̃-ǹsah mɛ̀nɛ, névi gbɛ̃npɩnɩ náh kélɛ.
2 Ǹtɛ núkúnúkú, ké sɔkɔ de dékè mɛ á kah tɛ̃, képah ye á mɛ n gbĩ ké
yĩnnɛ.
3 Áyáh kɩ wɛ de ké sɔkɔ, á wil tìtí náh tõ n wɛ n pi.
4 Wɔ̂ nɛ̂ pól-á á min kɩ n pɩ n pi sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, á kɩ mɛ gbɪ̃nɔ́ sɔkɔ
tɔ́kɔ́pékè sɔ̃ á yõ. Min tɛ̃-ǹsah nɛ̂-á á tyí sétáh mɛ̀ yõ, kè náh mɛ á kɩ nɛ á
sɔ̃ mɛ ké tyí yíkí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ dɛ́. Yíkí-ńkɛ̃ min tɛ̃-ǹsah nɛ̂-á Liyel kɩ
á kɔ̃ n pi yĩnyõ, á mɛ ké tyí nɛ képah pɔ yɩkɩ yɩkɩ tyí mɛ̀ swɔ tɔkɔ.
5 Liyel ye sépi pól yah sah ápi yĩnnɛ. Pèpɔrɩ nónó-á à kɩ n pɩ n pi á tyí,
ǹ Mirki ǹgbò ye à tɛkɩ mɔ á kɔ̃ sé sɔkɔ.
6 Képah ye, á sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ gbɪ̃mɛgbɪ̃ nɛ á min tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ tɛ̃ á wil
gbɛ̃nsê mɛ̀ tɛ̃ sɔkɔ, á wrɔ́-á mɛ dɔ́nɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
7 Ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃ yõ ye á mɛ n yuku yahlɛ, ǹ wɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ náh.
8 Á sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ, képah ye á mɛ ké tyí nɛ á min yal wil gbɛ̃nsê mɛ̀
sɔkɔ, kè kyɩ n tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tnɔ̂.
9 Ǹtɛ kàh kɩ se wɛ wil ò; kàh kɩ se wɛ wìl-ǹkɛ̃nɛ ò; áyáh pɩ sɔ̃ tɛ́ á tyí n
nɔ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, képah ye á mɛ n yah n kɔ̃.
10 Yé náh wɛ di, á pól yĩnɛ Krista á tuke. Képah sɔkɔ, nɛ̂-à kɩ mɛ pèpɛy
pɩ kèkõyɔ̃ mɛ̀ sɔkɔ, à kɩ à dyah kélɛ. Nɛ̂-à kɩ mó mɛ pèkè pɩ, à kɩ à dyah
kélɛ.

Ápi wrɔ́ kwrɔ mɔ Liyellɛ Krista gbɔ̃ yõ

11 Kwâh nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkí pínɔ́lɛ, ápi kélɛ n pnɛ. Képah ye, á mɛ n
yah n kɔ̃ nɛ á névye sõnɔ vi mɔ pè ǹ yah tíkílɛ n pɩ. Ápi fɪ̃ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ
Liyel pu. Tɛ́ ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, yépi tɔ api pĩ yɪ̃ɪ̃.
12 Á gblɔ̃y dùkù náh tõ á n yo yélɛ n syah, ǹtɛ syɔ̃-ǹsah ye á yélɛ n kɔ̃ yè
fɛ̃ yé gblɔ̃ynɛ n gbilki ápi yĩnnɛ. Képah sɔkɔ, wɛ́nyo-ńsah kɩ wɛ yé tyí yɪ̃
yah pípú tyí.
13 Ápi yɔ̃gbèl-à kɩ sɔ̃ mɛ yuku, Liyel yĩn ye. Ǹtɛ á yah-à kɩ se mó mɛ
gbrɛ́y, yépi yĩn ye.
14 Krista tyínɔnɔ ye yah syi ápi tyí, ápi nónó-á pĩ nɛ nɛ́núkú-á ku no pól
swɔ sɔkɔ. Kăh pɩ sɛ̃, kè mɛ á kɩ nɛ no pól tɔ sɔ̃ ku.
15 À ku no pól yĩnnɛ sɔ̃nko nónó-á mɛ min sɔkɔ, pè káh pé minnɛ n pɩ
pé gblɔ̃y yĩnnɛ, nɛ̂-á ku tɛ́ ǹ lékó yilki mɔ, pè kélɛ n pɩ ǹmɔ yĩnnɛ.
16 Kăh pɩ sɛ̃, núkúnúkú tɛ̃nɛ á náh tõ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yah n pi à yĩnɛ névi
yɔ̃̀tàhsyi yáhnɔ́lɛ. Áyâh sɔ̃ sõ mɛ Kristalɛ n yah sɛ̃, núkúnúkú á náh tõ mɛ
ǹnɛ n yah sɛ̃.

17 Névi nɛ̂ wrɔ́-à mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, tɛ̃ nɩ n vi n mɔ. Ɑ́ ǹ pɩ dùkù
kédyâh fĩn n mɔ, ǹ tɛ́ pɩ dùkù késɑ̃n tɔkɔ.
18 Liyel tõ vyɑ̃h ye sépi póllɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ápi wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹnɛ Krista gbõ
yõ, tɛ́ mɛ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tõ dahbɩ ápi gbõ.
19 Yé náh wɛ di, Liyel náh kèkõyő névye tyípêl mɔ kõ, à syɔ̃ Krista tyí à
pé wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹnɛ, tɛ́ mɛ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tyí yónɔ́ dahbɩ ápi gbõ nɛ, á
névye wrɔ́lɛ n kwrɔ n mɔ péwɔlɛ.
20 Krista yĩn yõ ye ápi mɛ n wɛkɩ. Kè mɛ á kɩ nɛ Liyel sɔ̃ n yo n mɔ névye
tyí ápi gbõ yõ. Képah ye á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí Krista yĩn yõ nɛ, yé yé
wrɔ́ kwrɔ n mɔ Liyellɛ.
21 Krista nɛ̂-á à náh tyípékè pɩ yah, Liyel ǹmɔ twah mɔ ápi tyípêllɛ, sɔ̃nko
ǹmɔ gbõ yõ, ápi tɔ pɩ yályál Liyel yah sɔkɔ.

6

1 Ápi-á pɩ Liyel tõ pɩ mùnɛ sɛ̃, képah ye á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ wǎh
yõbènɔrɩ nɛ̂ pɩ yé tyí, yé káh yɛ kè pɩ yõ kɛ̃nɛ.
2 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ ńkɛ̃:
«Tyah-á sõ mɛ pallɛ gbĩ nɛ̂nɛ, mé á nírí tɛ̃.
Pwáhnmɔnɔ sõlɛ, mé ǹ yohnɩ mɔ.
Tyah pèpɛy gbĩ mɛ̀ ye núkúnúkú yɔ̀.
Yah, pwáhnmɔnɔ yòh ye kwɛynɛ.»*
3 Á náh mɛ ké tyí nɛ á ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ yɩkɩ, ǹnî kɔ̃ à pɔ wɛ́nyo-ńsah wɛ á
tõ tyí sɔkɔ.
4 Ǹtɛ tyi tyi pól sɔkɔ, ápi mɛ á gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ Liyel tõnpɩbɩ kègblɔlɛ. Á
mɛ gbah tɛ̃ yèvyɑ̃hrɩ, ànɛ̂ yèkwɔrɩ, ànɛ̂ tíkí képékèlɛ n sro náhnáh.
5 Á ko syi, tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè pɩ. Pè névye mɔ á yõ, tɛ́ á mɔ tɑ̃n pèl pínɔ́ sɔkɔ.
Ɑ́ náh mɛ n wɛ n dɔ, yõke tɔ náh mɛ n wɛ n yõ.
6 Á mɛ tõlɛ n pɩ Liyel tyí fɔkɔlɛ píkínɔ́lɛ ànɛ̂ á lékɑ̃m póllɛ. Ɑ́ mɛ tyilɛ n
sro mɛ pèpɔrɩlɛ n pɩ Liyel Mirki gbõ yõ. Tyínɔnɔ yèsyɩ̀kɩ̀ mɛ á sɔkɔ,
7 ànɛ̂ gbɩ wɛlɔ ye á mɛ n yo Liyel tǎhkɩ̀ gbõ yõ. Gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ ye ápi pɩ
á mɛ́fwó yîlɛ à á sépɛ́bílɛ n fwo, tɛ́ á gblɔ̌y yõlɛ n syɩkɩ.
8 Névye á dɔkɔ n mɔ, képah náh pɩ pě á kõ fɛ̃. Pě á yĩgbílɛ n yo, képah
náh pɩ pě á yĩpollɛ n yo. Pě álɛ n pɩ mɩ̀nyobelɛ, tɛ́ gblɔ yópú ye mó tɔ̃ álɛ.
9 Pě álɛ n pɩ pé kósyɩ̀ á pĩ, tɛ́ pè mó tɔ̃ álɛ n pnɛ kyɔ́. Pě álɛ n pɩ lékyî sɔ̃
álɛ tɛ́ vye ye mó tɔ̃ álɛ. Pě fõhnɔ́lɛ n sah á yõ, tɛ́ pè náh álɛ n ko n mɔ.
10 Pě yèkwɔrɩ tyilɛ n pɩ á tyí, tɛ́ gbĩmɛgbĩ à n nɛ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. Pě álɛ
n tɔkɔ n pɩ yɑ̃m tɑ̃nnɛ, tɛ́ á mó tɔ̃ mɛ névye náhnáhlɛ n pɩ tahbɩlɛ. Pě álɛ
n pɩ kwâh kɛ̃púlɛ, tɛ́ yíyìn pól mó tɔ̃ mɛ á tyí.
11 Korɛ̃ntɩ tɑ̃n, gbɩ ye ápi n yo yé tyí. Á á fɔkɔ dal mɔ yélɛ.
12 Ápi náh á fɔkɔ kwĩnki yélɛ. Yépi ye yé fɔkɔ kwĩnki ápilɛ.
13 Sú-á ńkɛ̃nɛ tyilɛ n yo ǹ wɛ̃npì tyí sɔ̃, sɛ̃ ye mé mɛ n yo tyilɛ yé tyí. Yé
yĩnɛ yè kè pĩ á tyí, yépi tɔ mó yé fɔkɔ dal n mɔ yĩĩ álɛ.

Kyòó ànɛ̂ fɛ̃ntũ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ

14 Yé káh nɛ n pɩ n soh Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́
ànɛ̂ tyítúkúnì pínɔ́ náh mɛ wɛ̃kɩ̀ núkú yõ. Kyòó ànɛ̂ fɛ̃ntũ náh fɛ̃ n kwrɔ
n mɔ.
15 Krista ànɛ̂ sétɑ̃n yõtɛ̃ wrɔ́ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ. Yesu yõ sɛ̃-ò ànɛ̂ Yesu
yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi wrɔ́ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ.

* **6:2 6.2** Yah n tɛ Yesayi 49.8.

16 Fal fal tãn náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Yé náh wɛ di,
ápilɛ, Liyel ní-ńsah gbô ye álɛ à yĩnɛ Liyel-á kè yo sɔ̃ nɛ ńkɛ̃:
«Mé kɩ tɛ̃ pélɛ tɛ́ kɩ mɛ pélɛ pé kɔ́-ńtɑ̂n sɔkɔ.
Mé kɩ pɩ pé Liyellɛ, tɛ́ pè kɩ mó pɩ ń nolɛ.»
17 Képah ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ: «Yé wil kénɛ névye wrɔ́, yè gbɛ n tɛ̃ yé tyílɛ.
Yé káh n tũ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ̂ náh mɛ yályál ńmɔ yah, képah sɔkɔ ńmɔ
kɩ mó yé tɛ̃ plɛ.
18 Mé kɩ pɩ yé Súlɛ, tɛ́ yé kɩ mó pɩ ń dĩnpì ànɛ̂ ń syɔ́npìlɛ.» Sɛ̃ ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yo, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkì nɛ́tɛ̃nɛ.»

7

1 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, Liyel vyãh kɔ̃nɔ́ nɔ́pilɛ, ápi tɔ vyãh mɛ sé sɔkɔ. Képah ye,
tyi nónó pól-á silki sah á wil ànɛ̂ á minnɛ, á ye sè wu n to á gblɔ̌y sɔkɔ, à
mó nɛ n mɛ yályál Liyel yah ǹ yah tíkí pɩ́nɔ́ sɔkɔ.

Nìvìnì nɛ̂-á wɛ Pole sɔkɔ Korɛ̃ntɩ tãn-á pé gblɔ̌y tiki mɔ

2 Yé yɛ á tyí nɔ yé tyí. Ápi náh pɩ de ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Á náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ gbɔ̃
tyɛ. Á náh syɩkɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃.
3 Yé káh wɛ nɛ máh mɛ sépilɛ n yo à lékàhlɛ yélɛ n kɔ̃ dɛ́. Mé kè yo sah
tɛ yé tyí nɛ á min pól sɔkɔ, yé tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ á tyí kũ ńtɛ̃ fyé náh fɛ̃ á wrɔ́
yɩkɩ.
4 Ń sɛ̃nyĩnɔ mɛ yé yɔ̃, ń nɩ mɛ vɩ́nɔ́lɛ yélɛ. Yé tyí pɩ yĩ̃ nɩ dénɔ́lɛ ń tyí.
Yèkwɔrɩ duke pól sénsɔ̃ mɛ álɛ n wɛ, ǹtɛ képah fyé yɔ̃, nìvìnì mɛ kah mɔ
ń sɔkɔ.
5 Áyáh fyɔ̀ pɔ de Masedonɩ mara sɔkɔ, yèvyãhrɩ duke pól núkú syɩkɩ á
yɔ̃, á náh wɛ mɩ yah kwéy ńtɛ̃nɛ. Mâl ye yey yey póllɛ, tíkí wɛ á sɔkɔ.
6 Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á tɛ̃nkwlɔpu nɩ dé-òlɛ, à Tite tɛkɩ mɔ ápi kɔ̃ á nɩ kɔ̃ kè de.
7 Kè náh mɛ nɛ Tite pɔ́nɔ́ ó sɔ̃ ápi nɩ kɔ̃ kè de, yáh sɔ̃ré nɛ̂ mɔ ǹ sɔkɔ
képah tɔ ye. Tite pɔ yo á syah ń wɛ dékè-á mɛ yé kah tɛ̃ sɔ̃, ànɛ̂ yèkwɔrɩ
nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ yáh mɛ yuku yĩn sɔ̃ à ń vyãhlɛ n syi. Képah wãn
gbah mɔ ń nìvìnì yɔ̃.
8 Máh sɛ́bɛ́y nɛ̂ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé pĩ nɛ kǎh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ. Ǹtɛ
ké tɛ́kɩ́nmɔnɔ náh pɩ nàhnpĩnɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ máh pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ kǎh
yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ wrɔ́ kwéy ó sɔkɔ, kè pɩ nàhnpĩnɛ ń tyí.
9 Ǹtɛ núkúnúkú, kè mɛ nìvìnìnɛ ń tyí. Kǎh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ képah
yĩn náh dɛ́, yèkwɔrɩ mè-á vìnmɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé pɩ dùkù sɔkɔ, képah yĩn
ye. Yé yèkwɔrɩ mè sɔ̃ mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí. Kǎh mó pɩ sɛ̃, á náh pèkè yɔ́
ńtɛ̃ pɩ yé tyí.
10 Yé náh wɛ di, yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, képah névi pɩ dùkùlɛ
n vi n mɔ à ǹnɛ n mɔ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yɔ̃, kè náh n pɩ nàhnpĩnɛ tɛ̃ tyí.
Ǹtɛ kèkɔ̃yɔ̃ tyi sɔ̃nɔ-á yèkwɔrɩ nɛ̂nɛ n mɔ névi sɔkɔ, képah ye n pɔ n pɔ
kũnɛ.
11 Yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, kǎh vìnmɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ yé
kè wɛ yɔ̀:
Yé mɛ yé gblɔ̌y kɔ̃ yĩ̃.
Yé mɛ gblɔ̌y yɛlɛ n yah n kɔ̃.
Yé fɔkɔ mɛ vyãh yĩ̃ yé gblɔ̌ynɛ yĩ mè sɔkɔ.
Tíkí mɛ yé tɛ̃ pèkè pɩ́nɔ́lɛ.
Ń wɛ dékè mɛ yé tɛ̃.
Yé mɛ gbah tɛ̃ yĩ̃ Liyel wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ.

Yé mɛ ké tyí nɛ fõ̃hnɔ́ sah lékàh névi yõ.
Yé kè wɛ̃kɩ dal mɔ nɛ yé vyãh náh mɛ yĩ mɛ̀ sɔkɔ póllɛ.
12 Ǹmɔ náh sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ tɛkɩ mɔ tyítúkù pí-ò yĩnnɛ, képah náh pɩ
tyítúkù-á pɩ névi nɛ̂ sɔkɔ tɛ̃ wɔ yĩnnɛ dɛ́, mé kè tɛkɩ mɔ nɛ yé kè pĩ Liyel
yah sɔkɔ nɛ ápi tyí-á mɛ tah yĩ́ yé tyí.
13 Yáh nɛ̂ pɩ, képah ápi nnɔ de kègbɩlɛ, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, yáh
Tite nɩ sũ ǹ nɩ kõ kè vɩ sɔ̃, kè wãn mɔ ápi nìvìnì yõ.
14 Mé lésõ ń gblɔ̃y yõ sah kwéy Tite tyí yé tyí sõwãh. Ǹtɛ yé náh mó
sennɛ ń tɛ̃. Áyáh dar tɛ́ gbɩlɛ n yo sɔ̃ yé tyí, sɛ̃́ ye á yo yé yĩ́ngbílɛ Tite tyí,
tɛ́ à mó ńtyĩ́nɔ kyɩ kè wɛ sɛ̃́.
15 Yáh à tõ sah tɛ̃ tɛ́ yȍyen sah ǹ yõ sɔ̃, ǹ dyɔ mɛ n kwnɛ kélɛ, képah ye
yé tyí gbah nɔ yĩ́ ǹ tyí.
16 Kè mɛ nìvìnìnɛ ń tyí, à tɛ̃ wɛ ń gbȍ sah yé yõ tyi tyi pól sɔkɔ.

8

Masedɔnɩ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ-á pɔ́ mɔ́rí nɛ̂ mɔ

1 Ǹ yṹnpyé, Liyel-á yȍbènɔrɩ nɛ̂ pɩ Masedɔnɩ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ tyí, á
mɛ ké tyí nɛ á kè yo yé syah.
2 Yèkwɔrɩ duke náhnáh sȍ pè yĩni tɛ̃, ǹtɛ képah fyé yõ, nìvìnì sȍ mɛ kah
mɔ pé sɔkɔ. Yãm sȍ mɛ kah peke pé yõ, ǹtɛ képah fyé yõ, pè pɩ yĩ́nkõpu
kègblɔlɛ.
3 Ǹmɔ ye pé tàrfyɔ̀lɛ nɛ pǎh kè pɩ à syɩ pé gbȍ yȉn tyí, fɔ́ɔ́ à kah mɔ pé
gbȍ yȉn ńtɛ̃ yõ à yĩnɛ pé dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ.
4 Tɛ́ mɛ kè gbah yah kõ ápi tyí nɛ á yɛ pé gbȍ dahbɩ á tyí yòhnìnmɔnɔ
mɛ̀ tɛ́kínmɔnɔ sɔkɔ Nsyude mara Yesu yõ sɛ̃pú tyí.
5 Ápi-á sȍ mɛ nɛ̂nɛ n yah n kõ, pè kè pɩ kah mɔ képah yõ ńtɛ̃nɛ. Pè pé
gblɔ̃ynɛ Liyel ǹgbò kõ, képah náh, tɛ́ pé gblɔ̃y dahbɩ ápi tɔ gbȍ sɔkɔ à yĩnɛ
Liye dyɔ yĩ́ tɛ̃nɛ.
6 Képah ye, á mɛ Titi ni nɛ wǎh pɔ́ mɔ́rí syínɔ́ tȍ nɛ̂ tyah yé tȉnnɛ, à kè
pɩ n dal n mɔ.
7 Sɔ̃-á yélɛ yahlɛ tyi pól sɔkɔ yɔ̀: Liyel yõ sɛ̃nɔ́lɛ yé sɔkɔ, yé n wɛkɩ n pnɛ,
yĩ́pȋlɛ yé sɔkɔ, sṍrélɛ yé sɔkɔ yȉn kɛ̃nɛ, à tahlɩ névye tyínɔnɔ nɛ̂-á á dahmɔ
yé sɔkɔ, képah yĩnnɛ á mɛ ké tyí nɛ yé nɛ n mɛ yahlɛ pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́ mɛ̀ tɔ
sɔkɔ.
8 Kyĩ́nmɔnɔ náh mé n kyĩ n mɔ yélɛ máh képahlɛ n yo dɛ́. Ǹtɛ máh no
tɛ́lɔ́ gbáhntɛ̃nɔ tyílɛ n yo yé tyí, mé mɛ ké tyí nɛ yépi tɔ kè wɛ̃kɩ nɛ tyínɔnɔ
kègbɩ-á mɛ yé sɔkɔ.
9 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ, yé kélɛ n pnɛ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ nɛ̂-
á kwâh nétɛ̃nɛ, à fɛ̃ syi ǹ gblɔ̃y pɩ yãm nɛynɛ sõnko yépi pɩ kwâh nátãmnɛ.
10 Ǹmɔ sõnɔ-á nɛ̂nɛ, yĩ mɛ̀ tyí tȉnnɛ, képah ye mé n yo yé tyí. Képah mɛ
yĩ́nɛ́nɔ́lɛ yépi tyí yépi nónó-á pɩ gbrolɛ yán dùkùlɛ à pɔ́ mɔ́rí mɛ̀ mɔ, tɛ́ kè
náh yĩn képah ó tyí dɛ́, ké pínɔ́ yáhntɔkɔnɔ wil yépi tyí.
11 Kǎh pɩ sɛ̃́, núkúnúkú yé tȍ mɛ̀ pɩ n dal n mɔ. Yáh kè yah tɔkɔ sõnɔ
pèpɛynɛ sɔ̃, yé kè pɩ n dal n mɔ sɛ̃́ à yĩnɛ yé gbȍ yȉnnɛ.
12 Yé náh wɛ di, wâh yĩ kõ á gbȍ yȉnnɛ à yĩnɛ wáh kè yah tɔkɔ sɔ̃, képah
tyí nɔ Liyel tyí. Kwâh nɛ̂ náh mɛ á tyí, à náh képah níynɛ n tɛ̃.

13 Mé náh yo nɛ yé yé gblɔ̌y mɔ yãm sɔkɔ no tɛ́lɔ́ tyí pɛkɩ yĩnnɛ dɛ́. Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ yé kè pɩ yé pól nɛ n mɛ núkúlɛ.

14 Kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, kwâh mɛ yépi gbɔ̃̀. Képah ye, kwâh náh mɛ nónó tyí, yé pélɛ n yohnɩ n mɔ. Kwâh-à mó sõ nɛ̂nɛ mɛ pépi tyí tɛ́ kɩ n knɛ yépi tyí, pè kɩ yé yohnɩ mɔ. Kàh pɩ sɛ̃́, yé pól kɩ mɛ núkúlɛ,

15 sɔ̃́-á kélɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á sɔ̃̀ kwel dò, wãn náh wũ ǹ tyí. Nɛ̂-á sɔ̃̀ kwel kwéy, ǹ tyí náh tɛkɩ.»*

Titi ànɛ̂ ǹ kɔ́mûnɛ

16 Liyel yĩn nɛ n gbilki, ǹmɔ nɛ̂-á yé yòhnɩ̀nmɔnɔ dékè dahbɩ Titi nɩ sɔkɔ, sɔ̃́-á sɔ̃̀ à kè dahbɩ ápi nnɔ sɔkɔ.

17 Áyáh nɛ̂ yah kɔ̃ ǹ tyí, à kè fɛ̃ syi. Tɛ́ yé yòhnɩ̀nmɔnɔ dékè-á sɔ̃̀ mɛ ǹ nɩ sɔkɔ sɛ̃́, à núkú kè yah tɔkɔ ǹ gblɔ̌y ńtɛ̃nɛ nɛ, páh kɩ yuku yé tĩ̀nnɛ.

18 Á mɛ á yṹnpi yɔ́ tɔlɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ pól mɛ ǹ yĩ́ngbílɛ n yo Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ tyí sɔkɔ.

19 Tɛ́ à wil képah sɔkɔ, ǹmɔ ye tɔ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ yah wilki nɛ à ápi tɛkɩ mɔ á kyɩ pèpɔrɩ tɔ̃̀ mɛ̀ pɩ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn gbilki yĩn ye ápi n pɩ tɔ̃̀ mɛ̀nɛ à kélɛ n wɛ̃kɩ tɔlɛ nɛ tɔ̃̀ mɛ̀ pínɔ́ tyí-á mɛ nɔ á tyí.

20 Á mɛ tyi póllɛ n pɩ tɔlɛ nɛ, pɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂ tyí-á dahbɩ á gbɔ̃̀, á ké tyi tɔ̃ sah pɩ pɔ tyɛ á káh yĩ́nyíkɩ̀ wɛ ké tyí sɔkɔ.

21 Á mɛ ké tyí nɛ á nɛ n tɔ̃ n sah n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah sɔkɔ, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, á mɛ ké tyí nɛ á nɛ n tɔ̃ n sah n pɩ névye tɔ yah sɔkɔ.

22 Á ye á yṹnpi yɔ́ tɔlɛ n tɛkɩ mɔ pélɛ wɛ̃ tyí. Á à wɛ mɔ yah gbáhyĩ́ náhnáhlɛ, tɛ́ sé pól sɔkɔ á kè wɛ nɛ gbáhntɛ̃-ò-á ǹnɛ. Ǹtɛ à tɔ̃ mɛ gbah tɛ̃ kal núkúnúkú, wǎh sɔ̃npílɛ mɛ sɛ̃ yĩ́ĩ yépi yõ sɔkɔ.

23 Titi tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ kɔ́-ò ye ǹnɛ, à mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ ànɛ̂ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí yépi yĩnnɛ. Ǹtɛ á yṹnpyé tɛ́lɔ́ wɔlɛ, Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ ye tɛkɩ mɔ pélɛ, Krista yĩn gbilki yĩnnɛ.

24 Képah ye, yé kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ pé tyí-á mɛ nɔ yĩ́ĩ yé tyí, sɔ̃nko Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ kè wɛ, pè mó pĩ nɛ gbɩ-á mɛ á tyí á yélɛ n sõ.

9

Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀ yòhnɩ̀nmɔnɔlɛ Yude mara sɔkɔ

1 Yòhnɩ̀mɔnɔ nɛ̂-á kɩ n tɛkɩ n mɔ n pi Yude mara Yesu yõ sɛ̃́pú tyí, yõ náh mɛ ké tyí mɛ̀ sɛ́bɛ́y tɔ̃ yé tyí képah tyí sɔkɔ.

2 Mé pĩ nɛ yáh mɛ ké tyí nɛ yé kè pɩ. Mé mɛ yélɛ n sõ ńtɛ̃nɛ Masedɔnɩ mara Yesu yõ sɛ̃́pṹ tyí, mɛ n yo pé tyí nɛ, Akayi mara Yesu yõ sɛ̃́pú-á mɛ pé gblɔ̌y vi tɛ yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ yĩnnɛ fɔ́ɔ́ yán dùkùlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, yépi nónó-á mɛ kénɛ mara sɔkɔ, yépi gbáhntɛ̃nɔ mɛ̀ sɔ̃́ré mɔ névye kan sɔkɔ.

3 Mé á yṹnpyélɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, sɔ̃nko máh mɛ yélɛ n sõ sɔ̃̀nɔ́ nɛ̂nɛ yĩ mɛ̀ tyí sɔkɔ, kè káh pɔ pɩ yõ kɛ̃́nɛ. Ǹtɛ yè nɛ n mɛ yé gblɔ̌y vi sah kègbɩ yõ sɔ̃́-á mé yo kélɛ.

4 Kàh kɩ pɩ dùkù yɔ́lɛ, tɛ́ Masedɔnɩ mara tãn-à kɩ pɔ́nɔ́ yĩ́ ńmɔlɛ, tɛ́ pɔ nɛ yah yé náh mɛ yé gblɔ̌y vi sah, kè kɩ pɩ sen ǹgbɛ̃nɛ ápi tyí áyáh sɔ̃npílɛ kàh sɛ̃ yé yõ. Tɛ́ yépi ńtɛ̃ wɔ tyí ye kè kɩ pɩ sennɛ. Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé képah yo.

---

* **8:15 8.15** Yah n tɛ Yálnɔ́ 16.18.

5 Képah ye, mé kè sõ nɛ máh yĩnɛ mé á yṹnpyé nɔ́pi ni pè mɔ ńmɔ yahlɛ,
pè pɔ pɔ́ mɔ́rí mɛ̀ tyí yahlɛ n wah yáh yé vyãh kõ nɛ̂ tyí sɔkɔ; sɔ̃nko máh
kɩ pópó n pi, ké tyí yah nɛ n mɛ wàhntɛnɔlɛ, nɛ̂-á kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ yáh kè pɩ
yé dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ, kyṹnmɔnɔ náh pè kyĩ mɔ yélɛ.
6 Yé se kè pĩ nɛ, névi nɛ̂-à duku mɔ kwéy, tɛ̃ n pɔ sèmukɔ kwéy tɔkɔ; tɛ́
nɛ̂-à duku mɔ dò, tɛ̃ n pɔ sèmukɔ dò tɔkɔ tɛ́.
7 Yé nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ yè kõ à yĩnɛ yáh kè yah tɔkɔ sɔ̃ yé nnɔ sɔkɔ.
Nɛy káh kõ à mó tõ ké nàhnpĩnɛ n gbo, képah náh pɩ, pè sɔ̃ tɛ̃ kyĩ mɔ. Yé
náh wɛ di, nɛ̂-á n yĩ n kõ nìvìnì sɔkɔ, ǹmɔ tyí nɔ Liyel tyí.
8 Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ Liyel tyí kɩ fɛ̃ pèpɔrɩ duke pól pɩ yĩ́í yé tyí, sɔ̃nko yî nónó
pól yétỗ-á mɛ yé tyí, sè nɛ n mɛ yé tyí gbĩ́mɛgbĩ́ ànɛ̂ dòhnɔ̀ tɔlɛ, yé kõ yè
fɛ̃ pèpɔrɩ duke póllɛ n pɩ,
9 sɔ̃-á kélɛ wárkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«À ǹ nɩlɛ n dal n mɔ n yĩ n kõ,
à n yĩ yãm tãnnɛ n kõ n yĩ́í.
ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ tyí yĩ̀n náh mɛ.»
10 Liyel nɛ̂-á kwáhdúkúlɛ sètõlɛ n kõ, tɛ́ ǹ yõ yõ yõkelɛ ǹnɛ n kõ, ǹmɔ ye
kɩ kwáhdúkúlɛ yépi kõ n pi, tɛ́ kɩ kè kõ kè kɩ kwel, kɩ wãn mɔ yé fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ
pínɔ́ yõ.
11 Á kɩ yé pɩ kwâh nátãmnɛ gbĩ́mɛgbĩ́, sɔ̃nko yè fɛ̃ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩlɛ n pɩ tyɛ́-
ńkɛ̃nɛ. Képah sɔkɔ, yáh yî nónónɛ álɛ n kõ á névyelɛ n kõ n pɔ, pé náhnáh
kɩ wɛkɩ Liyel tyí sépi yĩnnɛ.
12 Yé náh wɛ di, yé pɔ́ mɔ́rí mɛ̀ kɩ Yesu yõ sɛ̃pú yohnɩ mɔ. Tɛ́ kè náh n
yĩn n pi képah ó tyí dɛ́, kè kɩ névye náhnáh kõ pè kɩ pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ
Liyellɛ n kõ.
13 Yõre tỗ nɛ̂-á yé pɩ, pàh kɩ kè wɛ pè kɩ Liyel yĩn gbilki yáh sɔ̃npílɛ pɩ
nɛ́gblɔ́lɛ à fɛ̃ syi tỗ pɩ Krista Nìvìnì tir yónɔ́ sɔkɔ. Pè kɩ tõ Liyel yĩn gbilki
yáh sɔ̃npílɛ yé gbɛ̃̀n yîlɛ pépi ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ pól tɔ yohnɩ mɔ.
14 Pè kɩ níri pɩ yé tyí, kɩ pé tyínɔnɔlɛ yé wɛ̃kɩ yɔ̃̀bènɔrɩ ǹgbɛ̃ mɛ̀ yĩnnɛ,
Liyel-á nɛ̂ pɩ yé tyí.
15 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ ǹ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ pínɔ́ yĩnnɛ, nɛ̂-á ké kénkõ
náh mɛ.

10

Pole mɛ lékàhlɛ ǹ tyí yónyɩkɩpulɛ n kõ

1 Ǹmɔ Polelɛ, pè nɛ mâh mɛ yé tnɔ̂ mè n nɛ n wɛkɩ dáb dáb, tɛ́ mâh gbɛ
mɔ yélɛ mè n nɛ n wɛkɩ fyɔ̃̌rì fyɔ̃̌rì. Yesu Krista nɛ́pír pínɔ́ ànɛ̂ ǹ nìgbɛ̀kì
yĩn yõ,
2 ńmɔ Pole kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ, yé yé gblɔ̃̌y yɛ, máh kɩ pɔ pɔ yé tnɔ̂,
yé káh ń kõ mè pɔ nɛ n wɛkɩ fyɔ̃̌rì fyɔ̃̌rì yépi tɔ tyí, sɔ̃ mé mɛ kè sõ sah pɩ
pɩ tɛ̃nɛ névye tyí nónó-á mɛ n sõ nɛ névi yɔ̃̀tàhsyi pɩ dùkù-á ápi sɔkɔ.
3 Gbɩ ye névye tɛ̃ wɔ ye álɛ ó, ǹtɛ áyáh mɛ́kì nɛ̂ sɔkɔ yɔ̀, névi yɔ̃̀tàhsyi
tǎhkì náh á n fwo kélɛ.
4 Ápi-á mɛ́kìlɛ n pɩ mɛ́fwóyî nónónɛ, névi gbɛ̃̌npɩnɔ náh sélɛ, sè n wil
Liyel tyí. Tǎhkì mɛ sé sɔkɔ kɩ fɛ̃ Liyel sépɛ́bí tyí yɩkɩ ànɛ̂ sõnɔ túkúnìnɛ.

5 Kénɛ méfwóyî gbɔ̏ yõ, ápi mɛ gblɔ̌y gbílkípú tǎhkìlɛ n yıkı pépi nónó-á
sɔ̏ mɛ kàh-ǹsah tũ névye tyí nɛ pè káh Liyel pĩ. Á mɛ névye yõlɛ n vi n mɔ
pè kɔ̃ pè n sah Krista tyí yõ.
6 Yáh kı pɔ n sah pallɛ Krista tyí yõ gbĩ́ nênɛ, ápi náh tõ nòhnì-ǹkɛ̃ tir
sah kè n sɔkɔ n pi fɔ̃́hnó kɛ̃́nɛ ké tyí sɔ̃́wãh.
7 Yé yĩ́-á mɛ tyi nónó yõ, yě tyilɛ n yah n tɔkɔ à yĩnɛ sépi ólɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à
mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ páh mɛ Krista tyí yõ, tɛ̃ yĩnɛ à kè pĩ yĩ́ĩ tɔlɛ nɛ sɔ̃-á pélɛ
Krista tyí yõ, sɛ̃́ ó-á ápi tɔlɛ ǹ tyí yõ.
8 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kɔ̃ nɛ á yé yohnı mɔ yé yuku yahlɛ. Á náh kélɛ á
kɔ̃ yé tyí yıkı yĩnnɛ. Té ńmɔ-à kı sɔ̃ mɛ ń gblɔ̌y yɔ̃ sah kah mɔ kwéy képah
tyí sɔ̃́wãh, kè náh mɛ sennɛ ńmɔ tyí.
9 Kè náh mɛ á kı nɛ sɛ́bɛ́y nɔ́pi sɔ̃ mé n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí à tíkílɛ
n mɔ yé sɔkɔ dɛ́.
10 Yé náh wɛ di, túkù nɛ mâh mɛ fíí yélɛ té sɛ́bɛ́ynɛ n tɛkı n mɔ yé tyí mè
n nɛ n nɔ n wɛkı fyɔ̌rì fyɔ̌rì ké sɔkɔ, té mâh pɔ yé tnɔ̂ mè n pı tɛ̃́nkwlɔ-òlɛ,
wɛ̀nfì ó-á mè n nɛ n wɛkı.
11 Névi nɛ̂-á n yo képahlɛ, tɛ̃ yĩnɛ à kè pĩ nɛ sɔ̃-á ápi wɛkı tɛkı mɔ á
sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, áyâh pɔ yé tȉnnɛ sɛ̃́-á á kı n wɛkı.
12 Névye nónó-á mɛ pé gblɔ̌y yĩ́gbílɛ n yo, ápi náh á nılɛ n syãh à á
gblɔ̌ynɛ n sãh pépilɛ. Lékã́m kɛ̃́ névye ye pélɛ, nónó-á pé gblɔ̌y tɔkɔ pı sãh
sãh dúlɛ à wɛ̃nɛ n sãh kélɛ.
13 Yĩ́n-ńsah nɛ̂-á mɛ ápi tyí, ápi tɛ̃ wɔ náh á gblɔ̌y gbilki n kah n mɔ n pi
képah yõ. Tɔ̏ nɛ̂-á Liyel dahbı á gbɔ̏, nɛ̂ gbɔ̏ yõ-á á yĩni tɛ̃ yé tȉnnɛ, ápi kı
á gblɔ̌ynɛ n gbilki à yĩnɛ képahlɛ.
14 Á náh n kah n mɔ n pi képah yõ, á kı nɛ á kósyì pɔ yé tȉnnɛ. Ápi ǹgbò
ye pɔ yé tȉnnɛ à pɔ Yesu Krista Nìvìnì tir yo yé tyí.
15 Á náh n kah n mɔ n pi képah yõ, kı pɔ á gblɔ̌ynɛ gbilki no tɛ́lɔ́ tɔ̏ pínɔ́
yĩnnɛ. Ǹtɛ á mɛ ké tyí nɛ yé yuku yahlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃nko wãn mɔ
á tɔ̏ yõ yé tȉnnɛ à yĩnɛ yĩn-ńsáh nɛ̂-á á kɔ̃.
16 Képah náh, á kı fɛ̃ Nìvìnì tirlɛ n yo n kɔ̃ tȁntȁn tɛ́lɔ́ sɔkɔ nónó-á sé
gblɔ̌y yépi tȉnnɛ. Á náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tɔ̏ pínɔ́ tɔkɔ á gblɔ̌y gbilki n pi.
17 Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí
nɛ pé pé gblɔ̌y gbilki, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyi nónó pı ápi tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y gbilki sépi
yĩnnɛ.»*
18 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n sõ, kè náh pı á kı nɛ ǹmɔ sɔ̃ nɛ́gbílɛ dɛ́, Tɛ̃
ǹgbɛ̃-à névi nɛ̂nɛ n sõ, ǹmɔ ye nɛ́gbílɛ.

11

Pole ànɛ̂ névye nónó-á pé gblɔ̌ynɛ n pı Yesu tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ

1 Yé náh wɛ di, mé mɛ ké tyí nɛ yé ń vì tyi sɔ̃́mnɔ́ pı yah sɛ̃́ kwéy. Ȕű, yé
ń sɔ̃́mnɔ́ pı.
2 Mé mɛ yé gbĩ mɔ sah pɛ núkú ó tyí, nɛ̂-á pı Kristalɛ, kı pɔ yélɛ à kɔ̃ n
pi ɗĩ́ tyí pĩ́-ńkɛ̃ sénpir sɔ̃ nɛ̂-á mɛ yályál Liyel yah. Képah ye, yé tyí mɛ ń
nılɛ n yɔrı sɔ̃-á kè Liyel nılɛ n yɔrı.

---

* **10:17 10.17** Yah n tɛ Nsyeremi 9.23 ; 1 Korɛ̃ntı tãn 1.31.

3 Ǹtɛ tíkí mɛ ń tɛ̃ nɛ yé sõnɔ káh pɔ vi mɔ, kè pɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
pèpɛy mɛ̀ gbɛkɩ ànɛ̂ Kristalɛ, sɔ̃́-á wahy Awa vi tɛ̃ lékɑ̃́mkɑ̃m sɔkɔ.
4 Yé náh wɛ di, névi yɔ́-à pɔ Yesu káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á mɛ ǹ
gblɔ̌y áyáh nɛ̂ tyí yo yé tyí, yě kè fɛ̃ n syi. Névi yɔ́-à pɔ mírkí káhkí yɔ́ tyílɛ
n yo yé tyí, nɛ̂-á ké gblɔ̌y Liyel Mirkilɛ yáh nɛ̂ tyí noh ápi tyí, yě kè fɛ̃ n
syi. Névi yɔ́-à pɔ nìvìnì tir káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á ké gblɔ̌y Nìvìnì
tirlɛ yáh nɛ̂ tyí noh ápi tyí, yě kè fɛ̃ n syi.
5 Ǹtɛ nónó-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ǹgbnɔlɛ yé tyí yé yo, ńmɔ náh mó tõ mɛ
fɩ̃́ yɔ́ wɛ, ńyɑ̃h-á pè fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔ yõ.
6 Máh kɩ sɔ̃́ mɛ wɛy yah wɛ́-ńkɛ̃nɛ, pnɛ̀nɔ́ tɛ̃ wɔ mɛ ń tyí à yuku Liyel tyí
tɩ̃̀nnɛ. Á ye képah dùkùlɛ yé wɛ̃kɩ dal mɔ tyi tyi pól sɔkɔ.
7 Máh Liyel Nìvìnì tir yo yé tyí nɔ̀nɔ́lɛ, tɛ́ ń gblɔ̌y tiki mɔ yé yõ yɔ̃ yĩnnɛ,
tyípékè se pyě mé pɩ képahlɛ?
8 Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ yísyɔ́ ye yĩn ńmɔ yɩ̃́nnɔ́lɛ ń kõ mé tɛ̃ wɛ pɔ tɔ̃̀ pɩ
yépi wrɔ́ à yé yohnɩ mɔ.
9 Máh lésõ mɛ yé tɩ̃̀nnɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yî túkù yétɔ̃̂ lésõ mɛ ń tɛ̃, ǹtɛ mé náh sè
syi ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Á yṹnpyé nónó-á wil Masedɔnɩ mara sɔkɔ, pépi sɔ̃̀ mɛ ń
yétɔ̃̂ yî póllɛ ńnɛ n kõ képah ye. Tyi pól sɔkɔ, mé náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ mé
pɩ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ mé kɩ tõ gbah n tɛ̃ n pi sɛ̃́.
10 Gbɩ yó-ò ye ńnɛ Krista gbɔ̃̀ yõ: ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ yõ yɔ̃̀nɔ́ mɛ̀ wɛ́nɔ́ yah
kõ n pi ń tyí Akayi mara pól sɔkɔ.
11 Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ mé képahlɛ n yo? Yé tyí náh mɛ nɔ ń tyí képah se? Liyel
ńtɛ̃ pĩ nɛ yé tyí-á nɔ ń tyí dò.
12 Máh mɛ nɛ̂nɛ n pɩ yɔ̀, mé kɩ yɔ̃ n sɔkɔ n pi ké pínɔ́lɛ, kɩ névye kùrn
kah nónó-á mɛ syɔ̃-ǹsahlɛ n yah n kõ kɩ pé gblɔ̌y gbilki, nɛ páh pɩ núkúlɛ
ápilɛ.
13 Kénɛ névye nɔ́pilɛ, nósyɔ́ ye nónó-á mɛ pé gblɔ̌ynɛ n pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀
névyelɛ. Pè n nɛ n vi n syɩkɩ névye yõ, ǹ tɛ́ pé gblɔ̌ynɛ n pɩ Yesu Krista
tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ.
14 Ǹtɛ képah náh mɛ gbɛ̃̀ndùnìnɛ dò. Yé náh wɛ di, sétɑ̃̂n yõtɛ̃ ńtɛ̃ tɔ ǹ
gblɔ̌ynɛ n viri n pɩ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩlɛ, nɛ̂-á mɛ kyòo dò.
15 Képah ye ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tɔ-à pé gblɔ̌ynɛ n pɩ gbɩ Liyel tɔ̃̀npɩbɩlɛ, kè náh mɛ
gbɛ̃̀ndùnìnɛ. Pè kɩ pé tɔ̃̀ pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ à yĩnɛ pé
tyípínìnɛ.

Pole-á yèvyɑ̃hrɩ nónó pɩ Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ

16 Mé kɩ n syɩ kè tõ yo yé tyí nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ńmɔlɛ n yah vínpɩlɛ. Ǹtɛ
yáh kɩ se mɛ n sõ sɛ̃́, yé ń tɛ̃ vínpɩ tyí kõlɛ, ń tɔ mó ń gblɔ̌y wɛ n gbilki
kwéy kɛ̀.
17 Ǹtɛ máh kɩ nɛ̂ yo n pi, mé náh mɛ kélɛ n yo Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á mɛ ké tyí sɔ̃́ dɛ́,
mé mɛ kélɛ n yo vínpɩ tyí kõlɛ sɔ̃nko mɛ̀ ń gblɔ̌y wɛ n gbilki.
18 Névye náhnáh-á fyɔ̀ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n gbilki kèkõyɔ̃́ dékè tyi yĩnnɛ, ńmɔ
tɔ kɩ ń gblɔ̌y gbilki.
19 Yépi nónó-á lékɑ̃́m névyelɛ, kè yé dyɔ yé fɛ̃ syi à vínpɩbɩ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ.
20 Yè n fɛ̃ n syi pè kõ pě yélɛ n pɩ yɔ̃bɩ tyí kõlɛ, ǹ tɛ́ nɛ n syɩkɩ yé yõ, ǹ tɛ́
yélɛ n yĩ, ǹ tɛ́ yélɛ n yilɔ, ǹ tɛ́ yé létáhlɔ́lɛ n kõlɩ.
21 Máh nɛ̂nɛ n yo yɔ̀, kè mɛ sennɛ yé tyí. Kè ye á tɛ̃́nkwlɔnɔ wɛ̃kɩ.

Ǹtε képah fyé yõ, ǹnî-à kι fε̃ syi ǹ gblɔ̌y gbilki n pi tir yɔ́ tyí sɔkɔ, ńmɔ tɔ kι fε̃ sε̃ntε̃ pι, máh kι sɔ̃ mε n wεkι vínpι tyí kɔ̃lε.
22 Pépi-à kι se mε Yebreninε, Yebreke ye ńmɔ tɔlε. Pàh kι se mε Yisrayel
nolε, Yisrayel nεy ye ńmɔ tɔlε. Pàh kι se mε Abrahmι náh tãnnε, ǹ náh
nεy ye ńmɔ tɔlε.
23 Pàh kι se mε Krista tɔ̃̀npιbιlε ò, mé kι tɔ̃ kè yo á kι nε vínpι sɔ̃ ńnε.
Ǹmɔ tɔ̃̀ pι kal pé póllε, tέ yèvyãhrι pι kal pé póllε, tέ de wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
à kal pé póllε, tέ ko syi kal pé póllε, tέ kũ dlo gbal gbáhyı̃́ náhnáhlε à kal
pé póllε.
24 Nsyifunɔ ń ko yèfõh yı̃́ yõgbãm pɔ́ kwǎryãhlε, fɔ́ɔ́ gbáhyı̃́ kwlɔ.
25 Wrome tãn n ko yèfõhlε gbáhyı̃́ tɔ̃́nɔ́.
Névye ń minki dyêhlε kε núkúlε.
Krótókè tiki de yah ńnε yɔ sɔkɔ kε tɔ̃́nɔ́,
ànε̂ yɔ ń yõ farkι yah gbı̃̀yı̃̀kı̃̀ núkú ànε̂ lékã̂h núkú wrɔ́ sɔkɔ.
26 Ǹ kɔ́lɔ́ náhnáh sɔkɔ,
mé dlo gbal yrεy yúkúnɔ́ kàh-ǹtã̂n sɔkɔ,
tέ de wil névye yõ vı̃̀nsyιkιpu dlonɔ sɔkɔ.
Mé sɔ̃̀ mε dlo sɔkɔ ń yı̃̀kı̃̀ névye Nsyifunɔ wrɔ́ sɔkɔ,
tέ mε dlo sɔkɔ nέkáhbí wrɔ́.
Mé sɔ̃̀ mε dlo sɔkɔ kwil nιyɔ̃́,
tέ mε dlo sɔkɔ gbε̃́nnι sɔkɔ.
Mé sɔ̃̀ mε dlo sɔkɔ pnε yɔ sɔkɔ,
tέ mε dlo sɔkɔ ń yṹnpyé mı̀nyobe wrɔ́.
27 Mé tã̂nkyèh náhnáh pι à yèvyãhrι pι sɔkɔ. Mé yah sõ lékãhlɔ
náhnáhlε, tέ kwεkι ànε̂ níkı̃̀ sɔ̃́mnɔ́ pι. Yõke yah kwlɔ yah ń tyí gbáhyı̃́
náhnáhlε, mé tε̃ kwεkι sɔkɔ. Mé tε̃ yah vιrι sɔkɔ, tέ tε̃ yah flɔ kε̃́nε ń tyí.
28 Ǹtε nε̂ ńtε̃ tyí-á mε tah yı̃̃́ ń tyí, ń vyãh náh syι képah tyí dέ: Képah
nε̂-á pι fɔ́kɔ́sõnɔ nε̂-á mε ń sɔkɔ à yuku Yesu yõ sε̃pú tı̃̀nkı̃̀nɔ́ tyí tı̃̀nnε.
29 Ǹnî-à mε tε̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ, ńmɔ tɔ n pι tε̃ tyí kɔ̃lε tε̃́nkwlɔ-òlε. Ǹnî-à
tyípékè pι, kě ńmɔlε n yɔ.
30 Máh kι sɔ̃ mε yı̃nε mè ń gblɔ̌y gbilki, mé kι ń gblɔ̌ynε n gbilki ń
tε̃́nkwlɔnɔ tyí sɔkɔ.
31 Liyel nε̂-á Tε̃ ǹgbε̃ Yesu Súlε, ǹmɔ pı̃ nε mı̀nı̀ náh mé n yo. Sãm nε
mε mɔ́nɔ́lε ǹ sɔkɔ gbı̃́mεgbı̃́.
32 Máh sɔ̃̀ mε Damasι kwil sɔkɔ gbı̃́ nε̂nε, yɔ̃̀tε̃ dı̃́ Aretasι-á kwíltε̃ nε̂ wilki
sah nέnpɔ́, ǹmɔ sɔ̃̀ mε pè kɔ̃ pè kwil dé-ńtã̂nnε n syιkι ńmɔ tε̃ yı̃nnε.
33 Ǹtε pè mε ń dah mɔ gbétɔ́ yɔ́ sɔkɔ à wilki mɔ sétír pwã̀hlε à tiki mɔ
kwil kε̃́nkahnιnε ń kɔ̃ mé wε pwah ǹ gbɔ̃̀.

12

1 Ǹmɔ se yı̃nε mè ń gblɔ̌ynε n gbilki? Yõ kε̃́ ye képahlε. Ǹtε képah fyé yõ,
máh wε̃́kínɔ́ nε̂ wε, tέ pnὲnɔ́ nε̂ wε wil Tε̃ ǹgbε̃ tyí, mé kι sépi tyí yo.
2 Mé Krista yõ sε̃́-ò yɔ́lε n pnε, ké ye gbɔ̃nyã́h ye yɔ̀, — à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yı̃̂nyõ
léyy tε̃-ǹsah sɔkɔ. Tέnkàh à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ ǹ wil gbε̃́nsê tɔlε nι? Tέnkàh
wε̃́kínɔ́ ye à wε nι? Ǹmɔ tε̃ wɔ náh pı̃. Liyel ó ye n pnε kélε. —
3-4 Gbι ye, mé pı̃ nε dı̃́ mὲ-á yɔ̃ dɔkɔ yuku fɔ́ɔ́ yı̃̂nyõ pal tε̃-ǹsah. Tέnkàh à
yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ ǹ wil gbε̃́nsê tɔlε nι? Tέnkàh wε̃́kínɔ́ ye à wε nι? Ǹmɔ tε̃ wɔ

náh pĩ. Liyel ó ye n pnɛ kélɛ. Tɛ́ à mɛ wɛlɔ yi̍syɔ́ noh nónó-á sè náh fɛ̃ n
yo, ké wɛ̃kì náh mɛ névi tyí kɩ fɛ̃ ǹ syɩ sé yõ.
5 Ǹmɔ kɩ fɛ̃ ń gblɔ̌y gbilki sɛ̃́nkɔ̃ névi tyí sɔkɔ. Ǹtɛ mé náh ń gblɔ̌y gbilki n
pi ń tir yɔ́ ńtɛ̃ yĩnnɛ nɛ́ ń tɛ̃́nkwlɔ-ńtẫn ó yĩn náh.
6 Mâh sɔ̃ sɔ̃̀ mɛ nɛ mé ń gblɔ̌y gbilki, mé náh n mɔ n kõ n pi vínpɩlɛ. Yé
náh wɛ di, gbɩ ye mé náhkɩ n yo. Ǹtɛ mé mɛ ń gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ képah pínɔ́lɛ,
sɔ̃́nko yáh nɛ̂ wɛ tɛ́ nɛ̂ noh ń tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pɔ ń sõ kah mɔ sépi yõ,
7 ànɛ̂ mé káh n pɔ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki wɛ̃́kínɔ́ mè wɛ́nɔ́ yĩnnɛ nɛ̂-á pɩ gbi̍llɛ.
Fɔ̃́hnɔ́ yɔ́ mɛ sah ńmɔ wil gbɛ̃́nsê yõ, á kɩ nɛ sétɛ̂̃n yɔ̃̀tɛ̃ sɔ̃ tɛkɩ mɔ ǹ yĩ̂nyõ
tɔ̃̀npɩ yɔ́lɛ nɛ à pɔ ń yah kõ mé káh n pɔ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki.
8 Mé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ni kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ, à fɔ̃́hnɔ́ mè wrɔ́ gbɛ mɔ ńnɛ.
9 Ǹtɛ à mɛ yo ń tyí nɛ: «Ńmɔ-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ á tyí, képah kɩ yĩnɛ álɛ. Á
tɛ̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ ye ńmɔ n wɛ̃kɩ n yĩ̃́ ń tǎhkìlɛ.» Képah ye, ńmɔ mɛ ké tyí
nɛ mé ń gblɔ̌ynɛ n gbilki ń tɛ̃́nkwlɔnɔ wɔ sɔkɔ, sɔ̃́nko Krista tǎhkì nɛ n mɛ
ń sɔkɔ.
10 Képah ye, Krista yĩnnɛ mâh mɛ tɛ̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ, képah náh pɩ pàh ńnɛ n
gbyɔ, képah náh pɩ mâh mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, képah náh pɩ pàh ńnɛ n fõh,
képah náh pɩ tíki̍ képékè-à mɛ ń sɔkɔ, mè n nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ. Ń
tɛ̃́nkwlɔnɔ gbĩ́ ye tǎhkì n wɛ ń sɔkɔ.

Pole yáh-ńsah mɛ tyɛ Korɛ̃nti tãn Yesu yõ sɛ̃́pú tyílɛ

11 Mé wɛ pɩ lékɑ̃́m kɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ. Tɛ́ képah wil yépi tyí. Yépi ye sɔ̃̀
yĩnɛ ńmɔ yĩ́ngbí yónɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, máh kɩ sɔ̃ mɛ tir yɔ́lɛ n pɛ́kí-ńkɛ̃́nɛ,
nónó-á yé n ye Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ǹgbnɔlɛ, pè náh fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔ yõ.
12 Gbɩ yõ, mé sɔ̃́mnɔ́ pɩ yé tĩ̀nnɛ à gbɛ̃ndùnì tyi pɩ, ànɛ̂ gbi̍l tyi duke
náhnáhlɛ, ànɛ̂ tyítǎhnìnɛ, nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á ńnɛ.
13 Mé se Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ télɔ́ tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pɩ yélɛ tir yɔ́ sɔkɔ? Máh
yahle nɛ yé káh yĩn ń yĩ́nnɔ́lɛ képah ó náh di? Yé képah yɔ̃ mɔ ń kɔ̃, mé
náh pɩ plɛ yé tyí. Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ télɔ́ fɔ̃́nfɔ̃́ yé yõ tir nɛ̂ sɔkɔ?
14 Yé yah, ńmɔ mɛ ń gblɔ̌y vi tɛ gbáhyĩ́ tɔ̃-ò pɔ́nɔ́ yĩnnɛ yé tĩ̀nnɛ, tɛ́ yé
náh n yĩn n pi ń yĩ́nnɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, yépi ye mé n yah n kɔ̃, yé gbɑ̂̃n yî
náh. Wɛ̃́npì náh yĩnɛ pè gbɑ̂̃n yîlɛ n yah n sah pé dúbípu tyí. Dúbípú ye
yĩnɛ pè nɛ n yah n sah pé wɛ̃́npì tyí.
15 Ǹmɔ kɩ fɛ̃ syi kɩ ń gbɑ̂̃n yî ànɛ̂ ń min tɔ kɔ̃ yépi yĩnnɛ. Yé tyí-á sɔ̃́npɩlɛ
kah nɔ ń tyí, képah se kɩ kwâh wilki ńmɔ tyínɔnɔ sɔkɔ yé tyí?
16 Gbɩ ye ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩn ń yĩ́nnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé túkù mɛ n yo nɛ lékɑ̃́mkɑ̃m
névi-á ńnɛ, máh yélɛ n yõ yĩ́nvî sɔkɔ.
17 Máh nónó tõ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé se syɔ̃ pépi tyí à yé yõ?
18 Mé Tite gbah tɛ̃ nɛ à kyɩ yé tĩ̀nnɛ. Mé á yṹnpi yɔ́ tɔ tɛkɩ mɔ ǹnɛ nɛ̂
tyí-á lésõ mé yo yé tyí. Tite se mɛ pɔ yélɛ n yõ? Ǹmɔ sõnɔ ànɛ̂ ńmɔ tyí
náh pɩ núkúlɛ di? Á kɔ dùkù tɔ náh pɩ núkúlɛ di?
19 Yé mɛ n sõ di mónɔ́lɛ nɛ ápi-á mɛ gbɩlɛ á gblɔ̌ynɛ n kɔ̃ yépi yah sɔkɔ.
Ǹtɛ sɛ̃ náh dɛ́, tyi nónó-á á n yo, Liyel yah sɔkɔ ye á n yo sélɛ á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ. Ń nénɔ́nɔ́, ápi mɛ sé póllɛ n yo yépi Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ yah yuku yĩnnɛ.
20 Tíki̍ mɛ ń tɛ̃ nɛ máh kɩ pɔ yé tĩ̀nnɛ mé káh n pɔ yé wɛ máh mɛ n sɔ̃̀
sɔ̃, yépi tɔ káh ńmɔ wɛ yáh mɛ n sɔ̃̀ sɔ̃. Tíki̍ tɔ̃ mɛ ń tɛ̃ nɛ mé káh n pɔ mâl

wɛ yé wrɔ́, ànɛ̂ yṹnwɔ̃rí pínɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀nvyȁhnì pínɔ́lɛ, ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́lɛ,
ànɛ̂ wɛ̃ tyí yónkònɔ́lɛ, ànɛ̂ yĩ́n yìkì pínɔ́lɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y gbílkínɔ́lɛ ànɛ̂ tyífɛ̃̂
pínɔ́lɛ.
[21] Tíkí tɔ̃ mɛ ń tɛ̃ nɛ máh kɩ pɔ yé tȉnnɛ, ń Liyel káh n pɔ ń yilɔ yé wrɔ́
sɔkɔ, ànɛ̂ mé káh n pɔ n gbo névye yĩnnɛ, nónó-á lésõ tyípékè pɩ ǹgbòlɛ,
tɛ́ pè náh mɛ yal mɔ pɔ̌pɔ̌ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ sèn pĩ́-ńkɛ̃̂ tyi
pínɔ́lɛ.

13

Pole-á vȉnmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Korɛ̃ntɩ tãn kɔ̃

[1] Ń gbáhyĩ́ tɔ̃-ò ye n pi yé tȉnnɛ. Tyi pól kɩ n wah à yĩnɛ tàrfyɔ̀ nɛ́pĩ̂ nímí,
képah náh pɩ tɔ̃mí vyãh wɛynɛ.
[2] Ń pɔ́nyahnɔ kɛ ní-ò sɔkɔ, mé lésõ gbáhdyâh di névye tyí nónó-á sȍ
tyípêl pɩ sɔkɔ ǹgbòlɛ ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ tɔ tyí. Tɛ́ kwɛynɛ mé náh mɛ yé wrɔ́, ǹtɛ
mé tɔ̃ ké gbáhdyâhlɛ n tɔ̃ n di yé tyí nɛ, mâh ń syɩ pɔ, mé náh tɔ̃ ǹnî yɔ́
ńtɛ̃ yãm yah n pi.
[3] Yé mɛ ké tyí nɛ yé kè pĩ Krista-à kɩ mɛ n syɔ̃ ńmɔ tyí à n yo n mɔ yé
tyí. Tɛ̃́nkwlɔ-ò náh ǹnɛ yé tyí. Ȁ kɩ ǹ tɛ̃́nwɛnɔ wɛ̃kɩ yé wrɔ́ sɔkɔ.
[4] Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, ǹ tɛ̃́nklwɔnɔ sɔkɔ ye à syɩ dahnɩ yɔ̃. Ǹtɛ à mɛ min sɔkɔ
Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbȍ yɔ̃. Ápi wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yɔ̃ ǹnɛ, á tɔ mɛ tɛ̃́nklwɔnɔ
sɔkɔ. Ǹtɛ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbȍ yɔ̃, á mɛ min sɔkɔ ǹnɛ.
[5] Yé yé gblɔ̌y sohlɩ n yah yè pĩ yáh kɩ mɛ yé minnɛ n pɩ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́
sɔkɔ. Yé kɩ kè wɛ pĩ nɛ Krista-á mɛ yélɛ. Gbɩ náh di? Kàh mó pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃́,
gblɔ̌y sóhlínyahnɔ mè náh sɔkɔ ké wɛ̃̀kì yɔ̃ yé tyí.
[6] Ǹtɛ ńmɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yɔ̃ nɛ, yáh kɩ kè wɛ pĩ nɛ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́-á mɛ á
sɔkɔ.
[7] Á mɛ Liyellɛ n ni yé tyí sɔ̃nko yè káh tyípékèlɛ n pɩ. Á náh mɛ ké tyí
nɛ á kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ á tyí, ǹtɛ á mɛ ké tyí nɛ yé tyípéplɔ ólɛ
n pɩ, ápi-á sɔ̃ mɛ tɛ̃ klwɔ.
[8] Yé náh wɛ di, gbɩ fwo fwo tǎhkì náh mɛ á sɔkɔ. Gbɩ tyí ye á mɛ n so n
mɔ.
[9] Ápi-à mɛ tɛ̃ kwlɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yépi mɛ tɛ̃ wɛ, ké nɛ mɛ nìvìnìnɛ ápi tyí.
Áyáh mɛ nɛ̂nɛ n ni Liyel tyí képah ye nɛ, yé Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ nɛ n yuku yahlɛ.
[10] Képah ye n kɔ̃ mé sébɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí tɛ́ ń sah fíí yélɛ, sɔ̃nko
máh kɩ pɔ pɔ yé tȉnnɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂nɛ ń kɔ̃, mé káh n pɔ képah
tɔkɔ n peke yé yɔ̃. Yé náh wɛ di, à kélɛ ń kɔ̃ nɛ mé yé yohnɩ mɔ yé Liyel
yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ kɔ̃ kè nɛ n yuku yahlɛ. Ȁ náh kélɛ ń kɔ̃ yé tyí yɩkɩ yĩnnɛ.
[11] Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ ń yṹnpyé, yé tɛ̃ nìvìnì sɔkɔ, yè mó gbah n tɛ̃ n pɩ
wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ ye tyí. Yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ, yè mó nɛ n sah wɛ̃ tyí
yɔ̃. Yé yé minnɛ n pɩ yèvɩnɩ sɔkɔ, képah sɔkɔ tyínɔnɔ ànɛ̂ yèvɩnɩ Liyel kɩ
mɛ yélɛ.
[12] Yé wɛkɩ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ. Yesu yɔ̃ sɛ̃pú pól n wɛkɩ yé tyí.
[13] Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí,
Liyel mó tyínɔnɔ dahbɩ yé sɔkɔ, ǹ Mirki mó yé wrɔ́ kwrɔ n mɔ.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Kalatı tãn tyí

Kalatı tãn wȉl-ǹsah kwil yĩn ye sɔ̏ Kolelɛ ǹgbòlɛ. Kénɛ kwil ye pè n ye Frãnsilɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Pǎh yal nɛ́npɔ́, pè kyı tɛ̃ Asi minɛrı sɔkɔ, képah nɛ̂-á pè ye Tirki yamanalɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Pole-á kyı kénɛ kwlo kɔ kõ gbĩ́ nɛ̂nɛ à Nı̀vı̀nı̀ tir yo pé tyí, névye náhnáh fɛ̃ syi sɛ̃ Yesu yõ. Képah náh, nósyɔ́ kyı pè vi tɛ̃. Pè sɔ̏ mɛ kyı n yo pé tyí nɛ pǎh yĩnɛ pè Nsyifunɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, ànɛ̂ pǎh yĩnɛ pè pé ďĩ́npȉlɛ n kõ à yĩnɛ sɔ̃́-á Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yo kélɛ.

Pole-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, à sɛ́bɛ́y wãrkı tɛkı mɔ pé tyí à yo pé tyí nɛ, pè náh tɔ̃ yĩnɛ pè yɛ névye pè kyĩ mɔ pè kõ pè Nsyifunɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ káhkáh. Ǹkɛ̃́ kénɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ yõ náh pè pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ dɛ́, Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ-á pè pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.

Pole sɛ́bɛ́y tyàh-ǹsah sɔkɔ, à kè yo wɛ̃kı dùkù nɛ̂-á Yesu à ye pı ǹ tɛ̃ntɔ̏ névilɛ, ànɛ̂ wǎh ǹ Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ à wɛ̃kı dùkù nɛ̂nɛ. Á tɔ̃ kè yo tɔlɛ nɛ péwɔ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tɛ́lɔ́ tɔ́-á pɔ wɛ̃ wɛ. Pé wɛ̃ wɛ́nɔ́ sɔkɔ, pǎh kè yo pé tyí nɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pé mɛ n pı Nı̀vı̀nı̀ tir yõ, kǎh mɛ n pı ké yah yõ. Yah n tɛ Kalatı 1-2.

Pole syɔ̃ Vyãh kɔ̃́nɔ́ kédyâh wɛy tyí, à kè wɛ̃kı nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ, tɛ̃́-á kı pwáhnmɔnɔ wɛ. Yesu Krista kúnɔ́lɛ dahnı yõ, képah gbɔ̏ yõ-á pépi mɛ pé gblɔ̏y yõ, pé náh tɔ̃ mɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yɔ̃rı sɔkɔ. Yah n tɛ Kalatı 3-4.

Pole sɛ́bɛ́y tyɛ́-ńsah sɔkɔ, à nɛ pépi min pı dùkù-á yĩnɛ kè kè wɛ̃kı nɛ, páh mɛ pé gblɔ̏y yõ, yɔ̃rı sɔkɔ náh pélɛ. Pé ye yɛ Liyel Mirki pé yahlɛ n tɛ̃, pé káh tɔ̃ tyípɛ̂llɛ n pı. Pé pé minnɛ n pı Yesu tyí kɔ̃lɛ, pé tyí mó nɔ wɛ̃ tyí.

Pole mɛ kélɛ n wɛ̃kı nɛ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névi-á pélɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu tɛ̃ntɔ̏ névilɛ, mé náh pı Yesu tɛ̃ntɔ̏ névilɛ névye gbɔ̏
yõ, képah náh pı ǹnî yɔ́ yòhnı̀nmɔnɔ gbɔ̏ yõ dɛ́. Ǹtɛ Yesu Krista ànɛ̂ Sú
Liyel gbɔ̏ yõ ye mé pı kélɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Yesu lékó yilki mɔ wilki lékyî sɔkɔ.
2 Ǹmɔ ànɛ̂ ń yṹnpyé nónó pól-á mɛ ásɔ̂, ápi ye n tɛkı n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
Kalatı mara Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉnɔ́ tyí.
3 Á kélɛ n yah n kõ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yɔ̏bènɔrı
pı yé tyí, pè mó yèvınınɛ yé kɔ̃.
4 Krista ye ǹ gblɔ̏y kɔ̃ pè à ko mɔ ápi tyípɛ̂l yĩnnɛ, nɛ pé á wilki kèkõyɔ̋
mɛ̀ pèkè sɔkɔ à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á á Súlɛ.
5 Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!

Kalatı tãn náh vȉnɔ́lɛ Nı̀vı̀nı̀ tir kɔ̃

6 Liyel nɛ̂-á ye yélɛ Yesu Krista pèpɔrı gbɔ̏ yõ, yáh yé náh vi ǹmɔ kɔ̃
súú tɛ́ tir káhkí yɔ́ sɔ̏ tɛ̃, nɛ̂-á mı̀nyobe nɛ képah-á Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ, képah pı
gbɛ̃̆ndùnȉnɛ ńmɔ tyí.
7 Tɛ́ kè náh mɛ á kı nɛ Nı̀vı̀nı̀ tir káhkí yɔ́ sɔ̃ mɛ dɛ́, ɔ̃ɔ̃, ǹtɛ nósyɔ́ ó ye
mɛ, nónó-á mɛ fɛ̃̀kı̀nɔ́lɛ n dahbı yé wrɔ́ sɔkɔ, mɛ n yah n kõ nɛ pé Krista
Nı̀vı̀nı̀ tir vi mɔ.

[8] Ǹtɛ ǹnî yɔ́, képah náh pı ápi ńtɛ̃, képah náh pı yȋnyõ tȍnpı yɔ́ fyé-à pɔ
Nìvìnì tir káhkí yɔ́ yo yé tyí, nɛ̂-á kè náh mɛ núkúlɛ ápi-á nɛ̂ yo yé tyí, tɛ̃
tyí kı yıkı.
[9] Á kè yo sɔkɔ tɛ, tɛ́ mé kı tõ ń syı kè tõ yo núkúnúkú nɛ, ǹnî yɔ́-à Nìvìnì
tir káhkí yɔ́ yo yé tyí, nɛ̂-á kè náh mɛ núkúlɛ yáh nɛ̂ fɛ̃ syi sɔkɔ tɛ, tɛ̃ tyí
kı yıkı.
[10] Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ névye ńnɛ n sõ dɛ́, mé mɛ
ké tyí nɛ Liyel ńnɛ n sõ. Névye dyɔ yȋ̃ tɛ̃ náh ńmɔ n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ.
Képah-à nɛ̂ sȍ mé n yah n kɔ̃, mé náh náhkı n mɛ n pi Krista tȍnpılɛ.

Pole-á pı Yesu tɛ̃ntȍ névilɛ dùkù nɛ̂nɛ

[11] Ń yȗ̃npyé, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ, Nìvìnì tir nɛ̂-á mé yo yé
tyí, kè náh wil névye tyí dɛ́.
[12] Névi náh yo ń syah kélɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh mó tõ kwɔ ńnɛ kélɛ. Ǹtɛ Yesu
Krista ye ń wɛ̃kı kélɛ.
[13] Ńmɔ-á sȍ mɛ Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kìlɛ n kɔ gbȋ̃ nɛ̂nɛ, máh sȍ mɛ n
pı dùkù nɛ̂nɛ, yé ké tyí yónɔ́ noh. Mé sȍ mɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉlɛ n kah n
fõh, fɔ́ɔ́ mɛ n yah n kɔ̃ pé duku tó-ńsahlɛ.
[14] Mé sȍ mɛ á kɔ̃ Nsyifunɔ náhnáh yah tȉnnɛ ápi Nsyifunɔ Liyel nínɔ́
wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ. Mé sȍ mɛ gbah tɛ̃ kal pélɛ kénɛ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, képah nɛ̂-á
á súbí wɛ̃dyàhlɛ.
[15] Ǹtɛ Liyel ye ńmɔ yah tɔkɔ ń dúbí-ńkɛ̃ gbȋ̃ dùkùlɛ, tɛ́ ń ye ǹ tȍ pı yȋnnɛ
ǹ pèpɔrı gbȍ yõ.
[16] Tɛ́ wǎh pɔ kè yah tɔkɔ à ǹ Piďínɛ ń wɛ̃kı, tɛ́ nɛ mé ǹ tyílɛ n yo n kɔ̃
névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, kǎh pı sɛ̃, mé náh kyı vȉnmɔnɔ yah kɔ̃
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí.
[17] Mé náh mó tõ dɔkɔ yuku Yerusalɛmı sɔkɔ à kyı wil Yesu tɛ̃ntȍ névye
tyí nónó-á tȍ tyah ńmɔ yah dɛ́. Mé yõ sɔkɔ Arabi yamana ǹgbò sɔkɔ. Képah
náh, mé ń syı pɔ Daması kwil sɔkɔ.
[18] Tɛ́ ye tɔ̃nɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, mé kyı Yerusalɛmı sɔkɔ, á kyı wɛ̃ wɛ pĩ ànɛ̂
Pyɛrılɛ, tɛ́ tɛ̃ ǹnɛ wɛ̃ tyí à sèpȉn gbɔ̃nkwlɔ́ pı.
[19] Ǹtɛ à wil ǹmɔ ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɛ̃ndȋ Nsyakı tyí sɔkɔ, mé náh tõ Yesu
tɛ̃ntȍ névi yɔ́ ńtɛ̃ wɛ.
[20] Tyi nónó pól-á mé n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí yɔ̀, Liyel ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ
nɛ mìnì náh mé n yo.
[21] Képah náh, mé mɛ sɔkɔ Siri yamana ànɛ̂ Silisi mara sɔkɔ.
[22] Ǹtɛ Nsyude mara Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ náh sȍ mɛ ńnɛ n pnɛ yȋ yah.
[23] Pè sȍ noh ólɛ nɛ, névi nɛ̂-á sȍ n fõh pélɛ ǹgbòlɛ, wǎh mɛ ǹ syı Krista
yõ sɛ̃nɔ́ tyílɛ n yo, képah nɛ̂ tyí-á lésõ à n yah n kɔ̃ yíkí-ńsahlɛ.
[24] Képah sɔkɔ, pè sȍ mɛ Liyellɛ n gbilki ńmɔ tyí sɔkɔ.

2

Yesu tɛ̃ntȍ névye wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ Yerusalɛmı kwil sɔkɔ

[1] Képah náh, ye gbɔ̃nyȃh sɔ́kɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, mé tõ yuku Yerusalɛmı kwil
sɔkɔ ànɛ̂ Barnabasılɛ. Mé Tite tɔ tɛ̃ dohnı ń gblɔ̆y yõ à sɔkɔ.
[2] Liyel ye wɛ̃kı ńnɛ tir yɔ́lɛ ń kɔ̃ mé dɔkɔ yuku Yerusalɛmı sɔkɔ. Tɛ́ máh
tȍ nɛ̂ pı sɔkɔ tɛ, ànɛ̂ máh mɛ nɛ̂ pínɔ́ sɔkɔ, mé náh sȍ mɛ ké tyí nɛ sè pı

yȍkȁnnɛ. Képah yĩnnɛ, máh yĩni tɛ̃, mé kyɩ wil Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm tyí pé
yahlɛ, tɛ́ máh Nìvìnì tir yo dùkù nɛ̂nɛ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
mé ké yah yo pépi tyí.
3 Ǹtɛ ńmɔ kɔ́-ò Tite nɛ̂ ńtɛ̃-á Nsyifu náh ǹnɛ, pè náh à kyĩ mɔ à kɔ̃ à kȍkè
kɔ̃.
4 Á yṹnpyé nɛ́túkúnì yísyɔ́ sȍ mɛ ké tyí nɛ Tite kȍkè kɔ̃. Pépi ye sȍ pɔ
de fɛ̃kɩ á wrɔ́ sɔkɔ, Yesu Krista-á pɔ á wɛ wilki tyi kȍnsàhnɔ́ yɔ̃rɩ nɛ̂ sɔkɔ,
képah ségbló ye pè pɔ yáh-ńsah tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé á tɔ̃ dahbɩ kénɛ yɔ̃rɩ
sɔkɔ.
5 Ǹtɛ ápi sȍ mɛ ké tyí nɛ Nìvìnì tir nɛ̂-á gbɩlɛ, kè tɛ̃ ké dùkùlɛ yépi yĩnnɛ.
Képah ye, á náh kè fɛ̃ syi pé tyí. Á náh sah pé tyí yõ kwéy ńtɛ̃nɛ.
6 Ǹtɛ nónó-á no mɛ n yah yah tãmnɛ, yĩ́n-ńsah nɛ̂-á sȍ mɛ pé tyí, képah
náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ tyí. Liyel náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́nɛ n pɩ ǹ ní-òlɛ
dò. Kénɛ névye nɔ́pi ńtɛ̃ tɔ náh mó tir yɔ́ wɛ yo dohnɩ ń Nìvìnì tir yónɔ́
yõ.
7 Ǹtɛ pè pyě kè wɛ pĩ ńtɛ̃nɛ nɛ, Liyel-á kè dahbɩ ńmɔ gbȍ nɛ mé Nìvìnì
tirlɛ n yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, sɔ̃-á à kè dahbɩ Pyɛrɩ gbȍ nɛ
à kélɛ n yo Nsyifunɔ tyí.
8 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ̂-á pɩ Pyɛrɩlɛ tɛ̃ntȍ névilɛ Nsyifunɔ tyí, ǹmɔ ó ye
pɩ ńmɔ tɔlɛ tɛ̃ntȍ névilɛ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
9 Képah sɔkɔ, Nsyakɩ ànɛ̂ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃pi nónó-á yah tãmnɛ Yesu yõ
sɛ̃pú tȉnkȉ sɔkɔ, pépi mɛ kè pĩ nɛ Liyel-á pɩ ń tyí yȍbènɔrɩlɛ à ń dah mɔ
tȍ mɛ̀ pínɔ́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, pè mɛ yuku pɔ gbȁn dahbɩ wɛkɩ ńmɔ ànɛ̂
Barnabasɩ tyí, à kè wɛ̃kɩ nɛ á pól-á pɩ tȍ núkú pípúlɛ pélɛ. Képah tɛ̃nɛ,
á mɛ yo sah núkú yõ pélɛ nɛ, ápi-á kɩ á yah mɔ névye tȉnnɛ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, tɛ́ pépi kɩ mó pé yah mɔ Nsyifunɔ tȉnnɛ.
10 Tɛ́ pè kè yah kɔ̃ á tyí wɔlɛ nɛ, á á dyɔ sah nɛ n kwnɛ pépi Yesu yõ sɛ̃pú
tȉnkȉ yãm tãn tyílɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ. Pǎh kè yo sɔ̃, képah ye mé mɛ n pɩ ń
nɩ póllɛ.

Pole mɛ lékàhlɛ Pyɛrɩlɛ n kɔ̃ Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ

11 Képah náh, Pyɛrɩ-á pɔ pɔ Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à pí-ńkɛ̃ tyi pɩ.
Kǎh pɩ sɛ̃, mé lékàhlɛ à kɔ̃ no pól yĩ́ yah.
12 Yé náh wɛ di, gbĩ́ nɛ̂-á lésõ Nsyakɩ tɛ̃ntȍ névye náh tɔ̃nì mɛ pɔ Antyɔsyɩ
sɔkɔ, Pyɛrɩ sȍ mɛ n yõ wɛ̃ tyí ànɛ̂ á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃púlɛ, nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ no nɔ́pi-á fyɔ̀ pɔ yĩni tɛ̃, à núkú ǹ gbɛ á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú
nɔ́pilɛ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. À náh tɔ̃ mɛ n yõ pélɛ wɛ̃ tyí Nsyifunɔ yah
tíkí tɛ̃ tyí.*
13 Nsyifunɔ tɛ́lɔ́ tɔ mó kɔ̃ ǹ náh pí-ńkɛ̃ tyi nɔ́pi pínɔ́ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ pè
Barnabasɩ ńtɛ̃ tɔ yõ yɩkɩ mɔ ké sɔkɔ.
14 Ǹtɛ Nìvìnì tir nɛ̂-á gbɩlɛ, máh fyɔ̀ pɔ kè wɛ nɛ pè náh mɛ n kɔ képah
wɛ̃kì yõ, mé núkú yo Pyɛrɩ tyí no pól yĩ́ yah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ nɛ̂-á
Nsyifulɛ, wáh pɔ ásȍ sɔkɔ, á á náh vi Nsyifunɔ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ̃, tɛ́ n
kɔ á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú tyí kɔ̃lɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ yõ nɛ̂ yõ mɛ,

* **2:12** 2.12 - Nsyifunɔ yah tíkí pínɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ yɔ̀, Nsyifunɔ pól náh pè n ye dɛ́. Pé nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ké tyí nɛ Nsyifunɔ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl nɛ n kɔ káhkáh, pépi ye pè n ye.

á kɩ pɔ pépi wɔlɛ n kyĩ n mɔ n mɔ Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ sɔkɔ núkúnúkú wɛ́?»
15 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye Nsyifunɔ ye ápilɛ á wɩ̃̀l-ǹsah sɔkɔ, nɛ́káhbí náh álɛ pépi
nónó-á pè n nɛ n ye Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl pɩ́púlɛ.
16 Ǹtɛ á pól pĩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ náh fɛ̃ névi yɔ́ ńtɛ̃ pɩ
nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ névi nɛ̂ ó-à sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ápi tɔ mɛ ké tyí
nɛ á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kè káh pɩ
nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ pèpɛy gbɔ̃̀ yõ sɔ̃́. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh se fɛ̃ n
pɩ n pi nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ, képah gbɔ̃̀ yõ tɛ́. Ǹtɛ á pól pĩ nɛ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ náh fɛ̃ névi yɔ́ ńtɛ̃ pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ névi nɛ̂
ó-à sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ápi tɔ mɛ ké tyí nɛ á pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ Yesu
Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kè káh pɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ pèpɛy
gbɔ̃̀ yõ sɔ̃́. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh se fɛ̃ n pɩ n pi tómm Liyel yah sɔkɔ, képah gbɔ̃̀
yõ tɛ́.
17 Ǹtɛ áyáh n yah n kɔ̃ pɩ́-ńsahlɛ tómm Liyel yah sɔkɔ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ, tɛ́ kè kè wɛ̃kɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl pɩ́pú-á ápi tɔlɛ,
képah se yɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ Krista-á á mɔ tyɩ́pékè pɩ́nɔ́ sɔkɔ? Póllɛ!
18 Ǹmɔ-à ńtyɩ̃́nɔ ń náh vi Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ̃, tɛ́ tɔ̃ pɔ ń syɩ pɔ
sélɛ n kɔ à, mé náh ń gblɔ̃̌y wɛ̃kɩ sé dêl pɩ́-òlɛ di?
19 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ tyí tɩ̃̀nnɛ, ńmɔ mɛ nɛ kókè sɔ̃́ ńnɛ. Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ńtɛ̃ ye pɩ képahlɛ ń kɔ̃ mé ń minnɛ n wɛ n pɩ Liyel tyí yõ.
Ǹmɔ ànɛ̂ Kristalɛ, á tɔ̂ɔ́ ye syɩ dahnɩ yõ wɛ̃ tyí.
20 Mé sénsɔ̃ mɛ min sɔkɔ ó, ǹtɛ ńmɔ náh n tɛ̃ ń gblɔ̃̌y yahlɛ dɛ́, Krista ye
n tɛ̃ ń yahlɛ. Máh min sɔkɔ wil gbɛ̃́nsêlɛ ń tyí núkúnúkú yɔ̀, mé mɛ ń min
póllɛ n pɩ Liyel Pɩ́ɗɩ̃́ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, ń tyí-á nɔ ǹmɔ nɛ̂ tyí, fɔ́ɔ́ à fɛ̃ syi
pè à ko mɔ ńmɔ yĩnnɛ.
21 Yé náh wɛ di, kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ nɛ névi-á kɩ fɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ, yõ se náhkɩ sɔ̃̀ mɛ Krista kúnɔ́ tyí? Ǹmɔ náh
Liyel pèpɔrɩ yahle n pi dɛ́!

3

Pole-á Kalatɩ mara tãn yah yo dùkù nênɛ

1 Kalatɩ mara tãn, yé lékɛ̃́m tɛkɩ kah mɔ; nɛ̂ yɩkɩ yé yõlɛ? Tɛ́ Yesu Krista
dahnɩ yõ kúnɔ́ tyí mó tɔ̃ yo wah yé wɛ̃kɩ pallɛ.
2 Nɛ̂ ó-á mé mɛ ké tyí nɛ mé piki yah yé tyí képah ye yɔ̀. Tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ se yé wɛ Liyel Mirkilɛ? Ɔ́ɔ̃ dɛ́, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye
yé wɛ kélɛ.
3 Yé lékɛ̃́m tɛ́kɩ́nɔ́ se yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ tyí? Yáh nɛ̂ tyah Liyel Mirki tǎhkɩ̀lɛ,
yé se mɛ n sõ nɛ yáh kɩ fɛ̃ kè syi yé yɛ̃́ngbɛ̃́ tǎhkɩ̀lɛ?
4 Ǹtɛ à, tyi nónó pól sɔkɔ-á yé de wil sɔkɔ, sè se pɩ yõ kɛ̃́nɛ? Sè náh fɛ̃ n
pɩ n pi yõ kɛ̃́nɛ dɛ́.
5 Liyel nɛ̂-á yé kɔ̃ ǹ Mirkilɛ, tɛ́ mɛ gbɩ̃̌l tyilɛ n pɩ yé wrɔ́ sɔkɔ, yé tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ yĩn se à n pɩ kélɛ? Ɔ́ɔ̃ dɛ́, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ sɛ̃́nɔ́ yĩn ye.
6 Kè mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Abrahmɩ tɛ̃ wɔ sɛ̃ Liyel
yõ, képah yĩnnɛ à pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ.»*

* **3:6** 3.6 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.6.

7 Yé yĩnɛ yè kè pĩ nɛ ńkɛ̃, Yesu yõ sɛ̃pú-á Abrahmɩ náh tãnnɛ.
8 Liyel kè yo Abrahmɩ tyí nɛ: «Mé kɩ syɔ̃ áwɔ tyí kɩ sãm mɔ yìkìnì pól
sɔkɔ.»† Képah ye, kè lésõ mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névye
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, Liyel-á kɩ pè pɩ tómm Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ.
9 Sɔ̃-á Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yõ tɛ́ à mɛ sãm mɔ ǹ sɔkɔ, sɛ̃ ye névi nɛ̂ tɔ-à sɛ̃
Yesu yõ, Liyel kɩ sãm mɔ tɛ̃ sɔkɔ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
10 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névi nɛ̂-á tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
tyíyónɔ́ pól wɑ̃̀llɛ n kɔ́-ńkɛ̃nɛ, pèkè-á mɛ tɛ̃ yõ.‡ Képah ye, nónó pól gbɔ̃̀
sàhnɔ́-á mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ ó yõ, pèkè mɛ pé yõ.
11 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀
yõ ye tómm kɩ min yèsyìkì wɛ.»§ Képah ye, kè mɛ píkínɔ́lɛ nɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
náh fɛ̃ n pɩ n pi tómm Liyel yah sɔkɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ.
12 Ǹtɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ náh mɛ núkúlɛ Yesu yõ sɛ̃nɔ́lɛ dò. Kè mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névi nɛ̂-à tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ,
sépi gbɔ̃̀ yõ-á tɛ̃ kɩ mɛ min sɔkɔ.*
13 Krista ye ápi yõ dwe wilki tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pèkè gbɔ̃̀, wǎh sɔ̃npí fɛ̃ syi
pèkè twah ǹ yõ ápi yĩnnɛ. Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ,
pàh névi nɛ̂ gbel séswɔ tyí, pèkè-á mɛ tɛ̃ yõ.†
14 Sɛ̃ ye kè pɩ tɛ́ sãm nɛ̂-á mɔ Abrahmɩ sɔkɔ, Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, kè yĩni
tɛ̃ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ ye ápi Liyel
Mirki wɛ, Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ.

Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh fɛ̃ n pɔ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ vi n mɔ n pi

15 Ń yṹnpyé, mé kɩ wɛy mɛ̀ yo kɩ yĩnɛ névye pɩ dùkùlɛ. Sɔ̃-á névi-à ǹ
fɔkɔ wɛkɩ ǹ kú-ńkɛ̃ sɔkɔ, tyi nónó-á ńkɛ̃nɛ tɛ̃ n yo, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sé dùkùlɛ
n ko n pnɛ, képah náh pɩ kɩ fɛ̃ kwâh dohnɩ sé yõ.
16 Ɔ̀hɔ̃, sɛ̃ ye Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ tɔlɛ Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh nɛy tyí. Kè náh
yo nɛ Liyel-á ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh tãn kɔ̃, á kɩ nɛ ǹ náh tãn sɔ̃ mɛ
dò dɛ́. Kè yo nɛ, ǹ náh nɛy-á. Képah n wɛ̃kɩ nɛ nɛ́núkù tyí-á n yo, nɛ̂-á pɩ
Kristalɛ.
17 Yé yah, nɛ̂-á sɔ̃̀ mé mɛ ké tyí nɛ mé yo kè wɛ yɔ̀. Liyel-á sɔ̃̀ ǹ vyãh kɔ̃
sah tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, ye kyɛyɛ̃́h yõgbãm sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
náh fɛ̃ n pɔ képah ko kè kɔ̃ kè n pɩ n pi yõ kɛ̃nɛ dò.
18 Yé náh wɛ di, Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ pèpɔrɩ nɛ̂ tyí sɔkɔ, képah-à mɛ n wɛ n
pnɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ, vyãh kɔ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ náh mó tɔ̃ kè
n wɛ dò. Ǹtɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye à pèpɔrɩ pɩ Abrahmɩ tyí.
19 Ǹtɛ tir nɛ̂ yĩn mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ á kɔ̃? À sɔ̃̀ képahlɛ á kɔ̃ dohnɩ,
nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ ǹ dêl tyilɛ álɛ n wɛ̃kɩ, pópó kɩ pɔ nɔ Abrahmɩ náh nɛy dúbínɔ́ tyí,
Liyel-á lésõ ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ. Yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ ye sɔ̃̀ syɔ̃ wɛy syínyo-ò‡
tyí, à tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀nɛ névye kɔ̃.
20 Tɛ́ kàh nɛ́núkù ólɛ, á se kɩ fɛ̃ nɛ nɛy pɔ de yo ǹ wrɔ́ sɔkɔ? Ǹtɛ Liyellɛ,
núkú ó ye ǹnɛ dò.

† 3:8 3.8 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 12.3. ‡ 3:10 3.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 27.26. § 3:11 3.11 - Yah n tɛ Yabakuki 2.4. * 3:12 3.12 - Yah n tɛ Levitiki 18.5. † 3:13 3.13 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 21.23. ‡ 3:19 3.19 - Wɛy syínyo-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̀ sɔkɔ yɔ̀, Moyisi ye.

[21] Képah se n wɛ̃kı nɛ Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́-á mɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ n fwo?
Póllɛ! Kàh sɔ̀̃ mɛ pı nɛ tir kɔ̀̃nsàhnɔ́ yɔ́ sɔ̃́ névye kɔ̃, nɛ̂-á kı sɔ̀̃ fɛ̃ pé min
pwah mɔ, névye náhkı sɔ̀̃ fɛ̃ pı tómm Liyel yah sɔkɔ kénɛ tir kɔ̀̃nsàhnɔ́ gbɔ̀̃
yɔ̃ sɔkɔ dò.
[22] Ǹtɛ Liyel wɛy nɛ ńkɛ̃, kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól-á mɛ tyípékè mnɔ sɔkɔ. Kǎh
pı sɛ̃, Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, à kı kélɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú kɔ̃ pé sɛ̃nɔ́
gbɔ̀̃ yɔ̃ Yesu Krista yɔ̃.
[23] Krista yɔ̃ sɛ̃nɔ́ gbĩ-á pópó n sɛ, á lésɔ̃ mɛ Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ ǹgbò gbɔ̀̃
sɔ̀̃ sɔkɔ à légbĩ́nɛ n syıkı.
[24] Kǎh pı sɛ̃, Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ ye lésɔ̃ n wɛ̃kı álɛ wɛ̃kı̀ pèpɛynɛ, pópó
à pɔ yĩni tɛ̃ Krista pɔ́nɔ́ tyí, á kɔ̃ á wɛ pı tómm Liyel yah Krista yɔ̃ sɛ̃nɔ́
gbɔ̀̃ yɔ̃.
[25] Ǹtɛ Krista yɔ̃ sɛ̃nɔ́ gbĩ-á fyɔ̀ sɛ tɛ, tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ vyãh dɛ á yah tɛ̃nɔ́ tyí
sɔkɔ.
[26] Núkúnúkú, Yesu Krista yɔ̃ sɛ̃nɔ́ gbɔ̀̃ yɔ̃, yépi pól pı Liyel wɛ̃npı̀lɛ.
[27] Yépi nónó pól-á wel wilki ni sɔkɔ, yé pı núkúlɛ Kristalɛ. Krista pı dùkù
ye yé sɔkɔ tɔ́tɔ́.
[28] Képah ye, kè se Nsyifu ò, kè se névi nɛ̂ náh pı Nsyifulɛ ò, kè se yɔ̃ ò,
kè se névi nɛ̂ náh pı yɔ̃lɛ ò, kè se dĩ́ ò, kè se sê ò, núkú ye yé póllɛ yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̀̃ yɔ̃ Kristalɛ.
[29] Tɛ́ yáh fyɔ̀ pı Krista tyílɛ, Abrahmı náh tãn ye yélɛ nónó-á kı pèpɔrı
wɛ n pi, à yĩnɛ Liyel-á ǹ vyãhlɛ Abrahmı kɔ̃ sɔ̃́.

4

[1] Máh mɛ nɛ̂nɛ n sɔ̃, kè wɛ yɔ̀: Gbɛ̃̀nyɔ̃-à mɛ wɛ̃npirlɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à n nɛ
mɛ núkúlɛ yɔ̃lɛ ǹ tahrı nétɛ̃ fyé yah yɔ̃.
[2] Kàh pı sɛ̃, ǹ tɛ̃nsàhpu ànɛ̂ ǹ tyi yah wàhpu n nɛ n yah n dah n mɔ ǹ
tyí sɔkɔ, pópó ǹ pɔ n nɔ ǹ yah syíkínɔ́ gbĩ́ tyí, ǹ sú-á nɛ̂ yah tɔkɔ sah.
[3] Sɛ̃ ye, gbĩ́ nɛ̂-á ápi tɔ lésɔ̃ mɛ wɛ̃npı̀ sɔ̃́, á lésɔ̃ mɛ kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ tyi náh, tɛ́
mɛ pı tɛ̃ yɔ̃bılɛ sé tyí.
[4] Ǹtɛ gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̀̃ Liyel syıkı tɛ̃, légbĩ́-á pɔ nɔ, à ǹ Pídĩ́ tɛkı mɔ kèkɔ̃yɔ̃́.
Pídĩ́ mɛ̀ pɔ dubi sê yɔ́ tyí, tɛ́ sɔ̀̃ mɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɛ̀̃llɛ n kɔ,
[5] névye yɔ̃ wɛ n dwe n wilki yĩnnɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɛ̀̃l kɔ́lɔ́ yɔ̃rı
sɔkɔ, ànɛ̂ á pól wɛ n pı yĩnnɛ Liyel wɛ̃npı̀lɛ.
[6] Ǹtɛ ǹ wɛ̃npı̀ ye ńtyĩ́nɔ yélɛ kɛ̀. Yé náh wɛ à ǹ Pídĩ́ Mirki dah mɔ á pól
nnɔ sɔkɔ, nɛ̂-á ńkɛ̃nɛ á kɔ̃ à n nɛ n yo yĩ́npɔ̃̀ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: ‹Bɔ̃̌, ńmɔ Sú!›*
[7] Kǎh pı sɛ̃, yɔ̃bı náh tɔ̃ álɛ; Liyel pye ye álɛ. Tɛ́ áyáh pı ǹ pyelɛ sɛ̃, képah
ye ápi tɔ kı pèpɔrı wɛ ǹmɔ tyí.

Pole yáh-ńsah tyénɔ́lɛ Kalatı tãn tyílɛ

[8] Ǹgbòlɛ, gbĩ́ nɛ̂-á yé náh lésɔ̃ mɛ Liyellɛ n pnɛ, yé lésɔ̃ mɛ yɔ̃rılɛ n pı yî
yísyɔ́ tyí sé gbílkínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Liyel náh se mó tɔ̃ sélɛ sé wı̀l-ǹsah.
[9] Ǹtɛ núkúnúkú, yé Liyel pĩ. Tɛ́ mé kı tɔ̃ fɛ̃ yo nɛ Liyel-á n pnɛ yépilɛ
ńkɛ̃. Yé se tɔ̃ yĩnɛ yè yé syı n tɔ̃ n de kénɛ yɔ̃rı sɔkɔ, yè kénɛ yɔ̃ kɛ̃ yîlɛ n
gbilki sépi nónó-á sohkı kɛ̃nɛ?

---

* **4:6** 4.6 - Bɔ̃̌, ńmɔ Sú nɛ̂-á Liyel Mirki á kɔ̃ á n yo ásɔ̀̃ sɔkɔ yɔ̀, á dyɔ ye kè n to n kɔ̃ nɛ Liyel-á á Súlɛ.

10 Yé mɛ sèpȉn, ànɛ̂ ńwɔ̃ló, ànɛ̂ tyi túkù pɩ gbɩ̃́, ànɛ̂ ye wɔ túkùlɛ n mɔ n
kõ.
11 Ɛ́! Yé tyí mɛ ńmɔ yáh-ńsah tyɛ dɛ́. Máh yèvyãhrɩ tȍ nɛ̂ pɩ yépi yĩnnɛ,
kè náh n pɩ n pi nɔ̀nɔ́lɛ lɛ́?
12 Ǹmɔ ń gblɔ̌y pɩ yépi tyí kɔ̃lɛ. Képah ye ń yű̃npyé, mé yélɛ n ni nɛ, yépi
tɔ yé gblɔ̌y pɩ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Yé náh pɩ de yah ń tyí dò.
13 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, Nìvìnì tir yónɔ́ gbennɛ yé tyí, yam gbȍ yõ-á mé wɛ yo
kélɛ yé tyí.
14 Tɛ́ ń wil gbɛ̃́nsê yam mɛ̀ yáhnɔ́ náh sȍ mɛ nɔ. Tɛ́ képah fyé yõ, yé náh
fɛ̃ syi ń yilɔ, yé náh ń sohlɩ. Ǹtɛ yé pyě ń tõ sah tɛ̃ Liyel yȋnyõ tȍnpɩ yɔ́ sɔ̃́
ńnɛ; á kɩ nɛ Yesu Krista ńtɛ̃ sɔ̃́ ńnɛ.
15 Nìvìnì lésõ mɛ yɩ̃́ɩ̃ yé sɔkɔ légbɩ̃́nɛ. Tɛ́ ńyãh mɛ yé mɔ kénɛ nìvìnìnɛ
núkúnúkú wɛ́? Mé kélɛ n yo kègbɩ yõ nɛ, kàh sȍ mɛ fɛ̃ n pɩ n pi, yáh náhkɩ
sȍ mɛ yé yɩ̃́ gbahlɩ wilki ń kõ.
16 Ǹtɛ núkúnúkú, ń gbɩ yónɔ́ yĩnnɛ yé tyí, mé kɩ pɩ yé sépɛlɛ lɛ́?
17 Nósyɔ́ mɛ gbah tɛ̃ nɛ páh mɛ yé sȍ tɛ̃, ǹtɛ yé tyí sõnɔ pèplɔ náh mɛ pé
sɔkɔ dɛ́. Pè mɛ ké tyí nɛ pé ńmɔ ànɛ̂ yépi wrɔ́ gbɛkɩ, yépi mó gbah tɛ̃ pépi
sȍ tɛ̃.
18 Yâh gbah tɛ̃ tyípéplɔ sȍ tɛ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, tyípépɛ̌y ye kélɛ. Tɛ́ kè náh yĩnɛ
kè nɛ n pɩ yâh ńmɔ wɛ gbɩ̃́ nɛ̂ ólɛ dɛ́.
19 Ń wɛ̃́npȉ, mé tõ mɛ n kwlɔ yé tyí sɔkɔ kúrntɛ̃́sè sɔ̃́, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́
nɛ̂-á yé pɩ dùkù kɩ vi mɔ pɩ Krista tyí kɔ̃lɛ.
20 Ǹtɛ ń yáh-ńsah mɛ tyɛ yé tyílɛ. Képah ye, mé sɔ̃ náhkɩ ǹ gblɔ̌y wɛ yé
wrɔ́ sɔkɔ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ, mè tyi nɔ́pi wɛ n yo yé tyí dùkù yɔ́lɛ.

Gblɔ̌y yõ mɛ́nɔ́ se fɔ̃́nfɔ̃́, tɩ̂, yɔ̃rɩ se fɔ̃́nfɔ̃́?

21 Yépi nónó-á mɛ n yah n kõ tɔ̃́nkȍ-ǹsahlɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ náh, yé
se kɩ fɛ̃ yo ńmɔ tyí nɛ kǎh tyi nónó yo, yé náh sè wɛ noh?
22 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, wɛ̃́npȉ népȋ nímí-á lésõ
mɛ Abrahmɩ tyí. Núkúlɛ, yɔ̃ pi Akar pídɩ̃́-á, ní-ò mɛ Sara pídɩ̃́nɛ, nɛ̂-á yɔ̃
náh ǹnɛ.†
23 Piri nɛ̂-á pɔ dubi yɔ̃ pi Akar tyí, ǹmɔ dubi à yĩnɛ névi yȍtàhsyi
yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹtɛ piri nɛ̂-á pɔ dubi Sara wɔ tyí, ǹmɔ dubi à yĩnɛ Liyel-á
sȍ ǹ vyãh kõ sɔ̃.
24 Tyi nɔ́pilɛ yɔ̀ kɛ̀; tir yɔ́ ye sè álɛ n wɛ̃kɩ. Syɔ́ nɔ́pi tyi mɛ yégbékè
kwrɔ́nmɔnɔ duke nínɔ́lɛ álɛ n wɛ̃kɩ. Akar ye yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ gbennɛ,
nɛ̂-á wɛ Syinayi yɔ̃lɩ yõ. Yɔ̃bɩ ye ǹmɔ mɛ n dubi n mɔ.
25 Ǹmɔ ye Syinayi yɔ̃lɩlɛ, nɛ̂-á mɛ Arabi yamana sɔkɔ. Á kɩ fɛ̃ à tɔkɔ sãh
Yerusalɛmɩ kwillɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Yé náh wɛ di, Yerusalɛmɩ kwil tɔ mɛ yɔ̃rɩ
sɔkɔ ànɛ̂ ké névyelɛ.
26 Ǹtɛ Yerusalɛmɩ nɛ̂-á mɛ yȋnyõ, képah náh mɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ. Képah ye ápi
yű̃nɛ.
27 Yé yah, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ píkɑ̃́nsè, áwɔ nɛ̂-á á náh sȍ mɛ pilɛ n wɛ.
Nɛ n syɔ n wilki n mɔ nìvìnì tɛ̃ tyí, áwɔ nɛ̂-á á náh pi dúbínɔ́ yɔ́nɔ́ pĩ.
Yé náh wɛ di, sê yáhlensàhnɔ́ pye kɩ dò kal

† **4:22** 4.22 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 16 ; 17 ; 21.

pɛtɛ̃ tyíɩlɛ.›‡

28 Ǹtɛ yépi wɔlɛ, ń yṹnpyé, yé dubi à yĩnɛ Liyel vyãh kɔ̃nɔ́lɛ, sɔ̃-á Yisakɩlɛ.
29 Piri nɛ̂-á lésõ dubi à yĩnɛ névi yɔ̃tàhsyi yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ lésõ mɛ ǹ
ní-òlɛ n fõh, nɛ̂-á dubi Liyel Mirki gbɔ̃ yõ. Tɛ́ sɛ̃ ó ye kélɛ kwɛy mɛ̀ tɔ sɔkɔ.
30 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yo wɛ́? Kè nɛ ńkɛ̃: ‹Yɔ̃ pi pídĩ náh yĩnɛ
gbɛ̃kɩ yɔ̃nɔ́lɛ wɛ̃ tyí pídĩ yɔ́lɛ, nɛ̂ yṹ náh mɛ yɔ̃lɛ. Képah ye, yɔ̃ pi yĩni ànɛ̂
ǹ pídĩ tɔlɛ.›§
31 Kǎh pɩ sɛ̃, ń yṹnpyé, yɔ̃ pi pye náh ápilɛ dɛ́. Sê nɛ̂ pye-á ápilɛ, yɔ̃ náh
ǹnɛ.

5

Yé se kɩ yé syɩ de yɔ̃rɩ sɔkɔ ńtɔ̃?

1 Krista mɛ ké tyí nɛ á nɛ n mɛ á gblɔ̃y yõ sɔkɔ, képah ye à kɔ̃ à á wilki
yɔ̃rɩ sɔkɔ. Tɛ́ yé yé tah n sah, yé káh n tɔ̃ yé syɩ n de yɔ̃rɩ sɔkɔ.
2 Ǹmɔ Polelɛ, yé noh ń tyí yɔ̀: Yáh kɩ kɔ̃kè kõ, Krista náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi
yé tyí.*
3 Mé kélɛ n yo yé tyí ńtɔ̃ nɛ, névi nɛ̂ tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ kɔ̃kè kõ, wǎh kɩ Moyisi
tyi kɔ̃nsàhnɔ́ pól wɑ̃llɛ n kɔ káhkáh.
4 Yépi nónó-á mɛ n yah n kɔ̃ nɛ yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah Moyisi tyi
kɔ̃nsàhnɔ́ wɑ̃l kóló gbɔ̃ yõ, yé gblɔ̃y ye yé gbɛ Krista náh. Yé vyãh náh
tɔ̃ mɛ Liyel pèpɔrɩ tyí sɔkɔ.
5 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, á mɛ ké tyí nɛ á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃
yõ. Képah sõnɔ ye Liyel Mirki dahbɩ ápi sɔkɔ, tɛ́ á mɛ kélɛ n dɛkɩ náhnáh.
6 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂ wrɔ́ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, tɛ̃ kɔ̃kè
kõ ò, tɛ̃ náh kɔ̃kè kõ ò, tir yɔ́ náh képahlɛ. Nɛ̂-á ké yõlɛ, Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yĩnɛ
kè nɛ n wɛ̃kɩ tyi pɩ dùkù sɔkɔ, tyínɔnɔ sɔkɔ.
7 Yé lésõ mɛ n yuku yahlɛ pallɛ. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó pɔ kɔ̃ yé yahlɛ yé kɔ̃ yé gbɩ
wɛ̃kì fin mɔ wɛ́?
8 Liyel nɛ̂-á yé ye pɩ ǹ tyíɩlɛ, ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh se yɩkɩ yé yõlɛ tɛ́.
9 Pè náh nɛ kɔ́kɔ́nɔ́ kwéy ó-á n dɔkɔ mífɑ̃́hkì póllɛ di?
10 Tɛ́ sépinɔ pól sɔkɔ, ńmɔ gbɔ̃ sàhnɔ́ mɛ yé yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̃ yõ nɛ, yé náh
n fɛ̃ n syi káhkí vi n pi. Ǹtɛ névi nɛ̂-á n yɩkɩ yé yõlɛ, tɛ̃-à ké se mɛ nɛ́dúkú
nɛ̂nɛ, fɔ̃hnɔ́ kɩ n sah n pi tɛ̃ yõ.
11 Ǹmɔ tɛ̃ wɔlɛ ń yṹnpyé, kàh sɔ̃ mɛ pɩ nɛ kɔ̃kè kɔ̃nɔ́ tyí sɔ̃ tɔ̃ mé mɛ
gbah tɛ̃ n yo nɛ kè nɛ n pɩ, yɔ̃ se náhkɩ mɛ ké tyí pè ńnɛ nɛ n fõh ńtɔ̃?
Kègbɩ yõ, képah tyí-à tɔ̃ sɔ̃ nɛ mé mɛ gbah tɛ̃ sɛ̃, Krista dahnɩ yõ syínɔ́ se
náhkɩ mɛ yõ yíkínɔ́lɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí ńtɔ̃?
12 Nónó-á n dahbɩ fɛ̃kìnɔ́lɛ yé wrɔ́, pè káh yĩn kɔ̃kè kɔ̃nɔ́ ó tyí dɛ́, pè pé
tyínɔ́ kɔ̃lɩ n to pnɛ́pnɛ́ ńtɛ̃nɛ kɛ̀.
13 Ǹ yṹnpyé, gblɔ̃y yõ wɛ n tɛ̃ yĩn ye Liyel ye yélɛ. Ǹtɛ yé káh núkú sah
képah yõ, yè mó yé dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ dɛ́. Yé wɛ̃nɛ nɛ n yohnɩ n mɔ tyínɔnɔ
sɔkɔ.

‡ **4:27** 4.27 - Yah n tɛ Yesayi 54.1. § **4:30** 4.30 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 21.10. * **5:2** 5.2 - Kɔ̃kè kɔ̃nɔ́ nɛ̂ tyí-á Pole n yo ásɔ̃ sɔkɔ yɔ̀, kè náh mɛ á kɩ nɛ à sɔ̃ nɛ kɔ̃kè káh nɛ n kɔ̃ dɛ́. Á nɛ névi nɛ̂-à ǹ sõnɔ sah kɔ̃kè kɔ̃nɔ́ yõ nɛ képah-á kɩ pé pɩ nɛ́gbɩlɛ Liyel yah, Krista náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi tɛ̃ tyí.

[14] Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyi pól ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ núkú mɛ̀
tuke mɔ yo kɛ núkúlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̃̌y tyí kɔ̃lɛ.»†
[15] Ǹtɛ yáh wɛ̃nɛ n nwãhkɩ, tɛ́ wɛ̃nɛ n kɔ sɛ̃́ à; yáh kɩ yé gblɔ̃̌y tɛ̃-ńkɛ̃̄nɛ,
yé kɩ pɔ wɛ̃ tyí yɩkɩ.
[16] Yé noh ń tyí yɔ̀: Yé yɛ Liyel Mirki yé yahlɛ n tɛ̃. Képah sɔkɔ, yé náh tɔ̃
yé gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ĩ́ tyi pɩ n pi.
[17] Yé náh wɛ di, névi gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ĩ́ tyilɛ, Liyel Mirki dêl tyi ye sépilɛ. Liyel
Mirki tɔ dyɔ yĩ́ĩ́ tyi-á mó tyi nónónɛ, névi dyɔ yĩ́ĩ́ tyi náh sépilɛ. Tɛ́ sépi tɛ̃-á
pɩ wɛ̃ sépɛ́bílɛ sɛ̃́, képah ye yé kɔ̃ yé náh yé gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ĩ́ tyilɛ n pɩ n pnɛ.
[18] Ǹtɛ Liyel Mirki-à kɩ fyɔ̀ yé yahlɛ n tɛ̃, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ vyãh kɩ dɛ yé tyí
sɔkɔ.
[19] Ǹtɛ á gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ĩ́ tyi-á tyi nónónɛ, á pól sélɛ n pnɛ. Sè wɛ yɔ̀: fɔ̀fíkɩ̀
pínɔ́lɛ, pɔ̃̌pɔ̃̌ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ,
[20] ànɛ̂ sãh fálnɔ́lɛ, ànɛ̂ klɔ́ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́lɛ, ànɛ̂ mɛ́kɩ̀ pínɔ́lɛ,
ànɛ̂ yɔ̃́nwɔ̃rí pínɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔkɔ vyɑ̃́hnɔ́lɛ, ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɛ́kínɔ́lɛ,
ànɛ̂ gbɛ́kínɔ́lɛ tɩ̃̀ntɩ̃̀nnɛ,
[21] ànɛ̂ yɩ̃́wílkɩ̀lɛ, ànɛ̂ sètɛ̃̀nɩ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yèwò pínɔ́lɛ, ànɛ̂ sé sɛ̃́nknɔ dukelɛ.
Mé ké gbáhdyâhlɛ n di yé tyí, máh sɔ̃̀ kè di sah sɔkɔ yé tyí ǹgbò dùkùlɛ sɔ̃
nɛ, névye nónó pól-á n pɩ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi Liyel tɔ̃́rí
sɔkɔ.
[22] Ǹtɛ tyi nónó-á n pɩ Liyel Mirki yah tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀: Tyínɔnɔlɛ, ànɛ̂
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ, ànɛ̂ sɔ̃́mnɔ́lɛ, ànɛ̂ pèpɔrɩ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yãm yáhnɔ́lɛ,
ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ,
[23] ànɛ̂ gblɔ̃̌y yɛlɛ, ànɛ̂ gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́lɛ. Sépi póllɛ, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh mɛ sélɛ
n fwo.
[24] Névye nónó-á mɛ Krista tyí yɔ̃, pépi ye pé gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ĩ́ tyi, ànɛ̂ pé
dékè tyi, ànɛ̂ pé yɩ̃́wílkɩ̀ tyi pól syɩ dahnɩ yɔ̃, à sè ko.
[25] Liyel Mirki nɛ̂-á minnɛ á kɔ̃, á ye yɛ képah kɔ̃ kè á yahlɛ n tɛ̃ kè.
[26] Á ye káh pɩ gblɔ̃̌y gbílkípúlɛ, à nɛ n pɩ n de wɛ̃ tyí, képah náh pɩ, à wɛ̃
dyɔlɛ n yɔ.

6

[1] Ń yɔ̃́npyé, yâh sɔ̃ ǹnî yɔ́ wɛ tɛ̃ à mɛ tyítúkù yɔ́lɛ n pɩ, Liyel Mirki-á mɛ
yépi nónó yahlɛ n tɛ̃, yépi tɛ̃ tɛ̃ mámmám yè pɔ ǹnɛ wɛ̃̀kɩ̀ pèpɛy yɔ̃. Yé
nɛ́núkù núkú pól mó yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ, yé tɔ káh pɔ de tyítúkúnɩ̀ pínɔ́
sɔkɔ.
[2] Yé wɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ n twah. Yâh képahlɛ n pɩ, yé mɛ Krista tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɑ̃̀llɛ n kɔ.
[3] Névi yɔ́-à ǹ gblɔ̃̌ynɛ n dɔkɔ n sah, tɛ́ kwâh yɔ́ náh mó tɔ̃ ǹnɛ, tɛ̃ mɛ ǹ
gblɔ̃̌ynɛ n tɔ̃ n mɔ.
[4] Nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ pè pé tyípínɩ̀ kyɔmɩ n yah pallɛ. Nɛ̂ nɩ-à mɛ fɛ̃ n
vɩ n pi ǹ gblɔ̃̌ynɛ, ǹ nɩ vɩ ǹ gblɔ̃̌ynɛ, à káh ǹ gblɔ̃̌ynɛ n tɔkɔ n sãh ǹ ní-òlɛ.
[5] Yé náh wɛ di, nɛ́núkù núkú pól-á tyi nónó pɩ, pè kɩ yĩn sé yɔ̃́tyílɛ.
[6] Névi nɛ̂-à álɛ n kwɔ Liyel wɛynɛ, á yĩnɛ ǹ tɛ̃̀nɛ n yohnɩ n mɔ tyi tyi pól
sɔkɔ.
[7] Yé káh yé gblɔ̃̌ynɛ n tɔ̃ n mɔ lɔ́, pè náh kɔ̃́lɛ Liyellɛ n ko. Névi-à sèmukɔ
nɛ̂ duku mɔ, képah ye à kɩ tɔkɔ.

---

† **5:14** 5.14 - Yah n tɛ Levitiki 19.18, ànɛ̂ Markɩ 12.31, ànɛ̂ Likyi 10.27.

8 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y dyɔ yɛ̃́ tyilɛ n pɩ, gblɔ̌y dyɔ yɛ̃́ tyi yõre ye tɛ̃ kɩ wɛ,
képah nɛ̂-á tyí yíkínɔ́lɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à Liyel Mirki dyɔ yɛ̃́ tyilɛ n pɩ, Liyel Mirki
dyɔ yɛ̃́ tyi yõre ye tɛ̃ kɩ wɛ, képah nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ.
9 Á ye káh yal mɔ tyi pèplɔ pínɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, áyâh tyi pèplɔ pínɔ́
yálnmɔ-ńkɛ̃nɛ, á kɩ pɔ ké yõre wɛ ké gbɩ̃́ pèpɛy sɔkɔ.
10 Képah ye, áyâh tyípépɛ̌y pí-ńsah wɛ, á ye kélɛ n pɩ no pól tyí. Tɛ́ á ye
kélɛ n pɩ n kal á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú wɔ tyí.

Pole wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

11 Yáh wɛ̃́rkínɔ́ mɛ̀ wɛ kélɛ yɛ̌hyɛ̌h yɔ̀, ńmɔ ye n wãrkɩ kélɛ ń gbɔ̃̀lɛ.
12 Gblɔ̌y wɛ̃kínɔ́ tyí-á nɔ nónó tyí, pépi náh mɛ ké tyí nɛ pé fɔ̃́hnɔ́ wɛ
Krista dahnɩ yõ kúnɔ́ tyí yónɔ́ yĩnnɛ. Képah ye pè yépilɛ n kyĩ n mɔ n mɔ
kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ sɔkɔ.
13 Kénɛ névye nónó ńtɛ̃-á mɛ kɔ̃̀nɔ́lɛ, pè náh mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɛ̃̀llɛ n kɔ ò. Pè mɛ ké tyí ólɛ nɛ yé kɔ̃̀kè kõ, pé kɔ̃ pé pé gblɔ̌ynɛ n wɛ n
gbilki képah yĩnnɛ.
14 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔlɛ, mé náh ń gblɔ̌y gbilki n pi tir yɔ́ ńtɛ̃ yĩnnɛ à wil Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista dahnɩ yõ kúnɔ́ tyí sɔkɔ. Ǹmɔ dahnɩ yõ kúnɔ́ yĩn ye ńmɔ
kɔ̃ mé kèkɔ̃yɔ̃́ tyilɛ n yah yõ kɛ̃ tyilɛ, tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tɔ mó mɛ ńmɔlɛ n
yah sɛ̃ntɛ̃nɛ.
15 Névi kɔ̃̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ, yõ náh mɛ sépi tyí. Yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah
ye pɩ vĩ̀nmɔnɔ nɛ̂-á Liyel dahbɩ tɛ̃ nɩ sɔkɔ.
16 Nónó pól-á mɛ n kɔ képah wɛ̃kɩ̀ yõ, pépi ànɛ̂ Liyel no póllɛ, pépi nónó-
á Yisrayel nolɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yèvɩnɩnɛ pè kɔ̃ à mó pé
yãm yah.
17 Á tɔkɔ núkúnúkú tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh tɔ̃ ńmɔlɛ n kwlɔ. Nítbɔ́ nónó-á
ńmɔ wil sɔkɔ, sépi n wɛ̃kɩ nɛ máh pɩ Krista tyílɛ.
18 Ń yṹnpyé, mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ
pɩ yé tyí. Amiina!

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Yefɛsɩ tãn tyí

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Yefɛsɩ tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̏ névilɛ à yĩnɛ Liyel nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ńmɔ
ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ névye tyí nónó-á pɩ Liyel nolɛ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ,
tɛ́ mɛ n kɔ pallɛ pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Yesu Kristalɛ.
2 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̏bènɔrɩ
pɩ yé tyí pè mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Liyel-á pèpɔrɩ nónónɛ n pɩ ápi tyí Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ

3 Gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ. À
ye sãm mɔ á sɔkɔ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ, à pèpɔrɩ duke duke pól pɩ á tyí
nónó-á wil yȋnyõ sɔkɔ.
4 Kèkõyɔ̋ mɔ́-ńkɛ̃́ gbɩ̃́ dùkùlɛ, Liyel sɔ̏ ápi yah tɔkɔ pɩ ǹ tyílɛ Krista gbɔ̏ yõ
sɔkɔ, nɛ á pɩ yályál wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ á tyí péwɔ yah sɔkɔ. Tyínɔnɔ sɔkɔ,
5 Liyel sɔ̏ kwãh tɛ̃ kè yah tɔkɔ nɛ páh kɩ ápi pɩ pé wɛ̃́npɩ̏lɛ Yesu Krista
gbɔ̏ yõ. Yé náh wɛ di, képah ye sɔ̏ à pɩ à yĩnɛ ǹ dyɔ yɩ̃́ tɛ̃nɛ.
6 Á ye ǹnɛ n gbilki ǹ pèpɔrɩ yĩnnɛ, wǎh nɛ̂ pɩ á tyí ǹ nɩ̀dɛ̀ Píɖɩ̃́ gbɔ̏ yõ.
7 Ǹmɔ tɔ̋ kwɛ́nɔ́ gbɔ̏ yõ ye á wɛ wil pèkè sɔkɔ, tɛ́ á tyípêl mɛ yɔ̃ mɔ á tyí.
Sɛ̃ ye Liyel pɩ yɔ̏bènɔrɩ ǹgbɛ̃nɛ á tyí,
8 képah nɛ̂-á à pɩ á tyí náhnáh à yɩ́pȋ ànɛ̂ lékã́mnɛ á kɔ̃ yɩ̃́.
9 Sètȉn sɔ̏ tir nɛ̂ tyí-á nɔ ǹ tyí, à sɔ̏ képah yah tɔkɔ sah ǹgbò dùkùlɛ.
Núkúnúkú, à kélɛ á wɛ̃kɩ. Krista gbɔ̏ yõ ye sɔ̏ à yah tɔkɔ tyípépɛ̌y mɛ̀nɛ.
10 Ké pɩ gbɩ̃́-à pɔ nɔ, à kɩ yíyȉn pól tuke mɔ nónó-á mɛ yȋnyõ ànɛ̂ sétáh
yõ, nɛ́núkù kɔ̃ à kɩ pɩ sé yɔ̏tɛ̃nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Kristalɛ.
11 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Kristalɛ, nɛ̂-á sɔ̏ á wɛ wɛ tɛ̃nɛ, Liyel ye kélɛ
á kɔ̃. À sɔ̏ kwãh tɛ̃ á yah tɔkɔ sah ǹ tyílɛ. Ǹmɔ nɛ̂-á Liyellɛ, ǹ dyɔ yɩ̃́ tir ye
à n nɛ n pɩ à yĩnɛ wǎh kè yah tɔkɔ sɔ̃.
12 Képah ye, ápi nónó ǹgbò-á á gbɔ̏ sah Krista yõ, á ye gbɩ́lkɩ́nɔ́lɛ n sah
Liyel yõ.
13 Yépi tɔlɛ, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Kristalɛ, yé gbɩ wɛy wɛ noh, képah
nɛ̂-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ, nɛ̂-á yélɛ n pwah n mɔ. Ǹmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ ye tɔ̃, Liyel-á
ǹ vyãhlɛ yé kɔ̃ ǹ Mirki nɛ̂ tyí sɔkɔ, à kélɛ yé kɔ̃ à yé pɔkɔ mɔ.
14 Liyel Mirki nɛ̂-á à á kɔ̃, képah álɛ n wɛ̃kɩ nɛ wǎh ǹ vyãhlɛ ǹ no kɔ̃ yȋ
nónó tyí sɔkɔ, áyáh kɩ sè wɛ n pi. Képah á nɩlɛ n sũ nɛ áyáh kɩ sè wɛ n
pi, áyâh sõ nɛ̂nɛ pwáhnmɔnɔ wɛ pnɛ́pnɛ́. Képah sɔkɔ, gbɩ́lkɩ́nɔ́-á kɩ n sah
Liyel yõ.

Pole nȋrȋ pínɔ́lɛ Yefɛsɩ tãn tyí

15 Képah ye, ńmɔ tɔ-á fyɔ̀ noh nɛ yáh mɛ sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ, ànɛ̂ ǹ yõ
sɛ̃̀pú tyí-á mɛ nɔ yé tyí,
16 gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, mè n nɛ n wɛkɩ Liyel tyí yé tyí sɔkɔ, ǹ tɛ́ ǹnɛ n ye n gbo yé
tyí.

17 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃rí
nɛ́tɛ̃̂nɛ, nɛ à lékɑ̃́m Mirkilɛ yé kɔ̃ nɛ̂-á kɩ Liyel dùkùlɛ yé wɛ̃kɩ tɛ́ kɩ yé kɔ̃
yé kɩ à pĩ yĩ́ĩ.
18 À mó yé lékɑ̃́m yɩkɩ mɔ, sɔ̃̀nko wǎh yé ye nɛ yé yé gbɔ̃̀ sah kwâh nɛ̂
yõ sɔkɔ yé fɛ̃ ké dùkù pĩ; ànɛ̂ wǎh mɛ yípéplɔ nónó yah sah ǹ no kɔ̃, yé sé
tɔ pĩ.
19 Yè mó pĩ gbɩ̌l tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á à mɛ yah sah á kɔ̃ ápi nónó-á Yesu yõ
sɛ̃́púlɛ. Kénɛ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀ ye Liyel tɔ̃̀ pɩ tǎhkɩ̀lɛ,
20 wǎh Krista lékó yilki mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ tɛ́ à kɔ̃ à kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ yĩ̂nyõ
sɔkɔ.
21 À mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ tɔ̃rí, ànɛ̂ tǎhkɩ̀, ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ, ànɛ̂ yɔ̃̀tɔ̃rínɔ pól yõ sɔkɔ.
Nónó yni-á mɛ wil kwɛynɛ, ànɛ̂ nónó yni-á kɩ n wil n pi ńsɔ̃̂nɛ, ǹmɔ mɛ
pépi pól yah sɔkɔ.
22 Liyel yíyìn pól pɩ Krista gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ, tɛ́ à pɩ ǹ yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkɩ̀
pól yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ,
23 pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsɛ̂lɛ. Krista mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ pépi sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́, ǹmɔ nɛ̂-á
Liyel tɔ mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.

2

Tyɛ́-ńkɛ̃ min nɛ̂-á n wɛ nɔ̀nɔ́lɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

1 Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ lékyî tyí kɔ̃lɛ yé tyítúkúnì ànɛ̂ yé tyípêl pínɔ́ yĩnnɛ.
2 Kénɛ tyípêl sɔkɔ ye sɔ̃̀ yé mɛ n pɩ yé minnɛ ǹgbòlɛ, gbɩ̃́ nɛ̂-á yé mɛ
kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tǎhkɩ̀ yɔ̃̀tɛ̃ sɔ̃̀ tɛ̃. Kénɛ yɔ̃̀tɛ̃ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ tyah kènkɑ̃h sɔkɔ. Ǹmɔ
ye mɛ Liyel tyí yáhlepu yahlɛ n tɛ̃ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀.
3 Ápi tɔ pól sɔ̃̀ mɛ pépi tyí kɔ̃lɛ, mɛ á dyɔ yĩ́ĩ tyi ólɛ n pɩ. Tir nɛ̂-à sɔ̃̀ nɔ
á wil gbɛ̃́nsɛ̂ tyí ànɛ̂ áyâh nɛ̂ sõ wɛ nɛ kǎh mɛ plɛ, képah ye à n nɛ n pɩ.
Áyáh sɔ̃̀ pɩ sɛ̃́, képah ye Liyel pèkè kɩ sɔ̃̀ á nɔ n pi no téló tyí kɔ̃lɛ.
4 Ǹtɛ Liyel nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ tnɔ. Á tyí kah nɔ ǹ tyí,
5 képah ye, áyáh lésõ mɛ lékyî tyí kɔ̃lɛ á tyítúkúnì pínɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à
minnɛ á kɔ̃ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Kristalɛ. — Yɔ̃̀bènɔrɩ ye Liyel pɩ yé tyí à yé pwah
mɔ. —
6 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ, Liyel ye á wilki kũ sɔkɔ ǹmɔlɛ wɛ̃
tyí, tɛ́ á sah yĩ̂nyõ tɔ̃rí sɔkɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí.
7 Pèpɔrɩ nɛ̂-á Liyel pɩ ápi tyí á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ, à
kè pɩ ǹ yɔ̃̀bènɔrɩ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ yĩnnɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ no pól tyí.
8 Yé náh wɛ di, yáh sɛ̃ Liyel yõ, à mɛ yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí à yé pwah mɔ.
Pwáhnmɔnɔ mɛ̀ náh wil yépi tyí dɛ́, Liyel yɩ̃́nkɔ̃nɔ ye kélɛ
9 Yépi tǎhkɩ̀ pínwɛnɔ náh kélɛ dɛ́. Kǎh pɩ sɛ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y
gbilki n pi.
10 Yé náh wɛ di, Liyel mɔ́nɔ́ ye álɛ. À ye á mɔ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ
Yesu Kristalɛ tyípéplɔ pɩ yĩnnɛ Liyel-á nónó yah sah ǹgbò dùkùlɛ nɛ á pɔ
sélɛ n pɩ.

No pól pɩ núkúlɛ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ

11 Yépi nónó-á lésõ Nsyifunɔ n ye kɔ̃̀-ǹkɛ̃ névyelɛ, tɛ́ mɛ pé gblɔ̃̌ynɛ n ye
kènkõbelɛ ké nítbɔ́ yĩnnɛ nónó-á mɛ pé wil sɔkɔ, yáh lésõ mɛ dùkù nɛ̂nɛ
légbɩ̃́nɛ, yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ képahlɛ.

12 Légbı̃́nɛ yé lésõ mɛ fíí Kristalɛ. Yé lésõ mɛ nɛ́pânnɛ, yé náh mɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyel no sɔkɔ. Liyel-á ǹ vyãhlɛ n no kõ nɛ páh yı̃̀ nónónɛ pè
kõ pé Yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ pélɛ, yé vyãh lésõ dɛ sé tyí sɔkɔ. Yé lésõ
mɛ kèkõyő sɔkɔ gbȍ sàh-ǹsah kɛ̃́nɛ yé tyí. Liyel náh lésõ mɛ yé tyí.
13 Ǹtɛ núkúnúkú, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Yesu Kristalɛ, yépi nónó-á
sȍ mɛ fíí, yé nɔ de Liyellɛ Krista tő kwɛ́nɔ́ gbȍ yõ.
14 Ǹmɔ ye ápi yèvɩnɩnɛ. Ǹmɔ ye Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ
pè kwrɔ mɔ pɩ yı̃̀kı̃̀ núkú névyelɛ. Dyɔ́yɔ́kı̀ nɛ̂-á sȍ mɛ kɛ̃kɩ tyí kɔ̃lɛ, mɛ
Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pé wrɔ́ gbɛkɩ sah, à ye pɔ kénɛ kɛ̃kɩ
sɔ to ǹ kúnɔ́ gbȍ yõ.
15 Ȁ ye Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ ànɛ̂ sé wȁl kɔ dúkùnɔ́ pól yı̃n mɔ. Ǹmɔ
gbȍ yõ, à Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé kwrɔ mɔ pɩ yı̃̀kı̃̀ núkú
névyelɛ, yèvɩnɩ kõ kè wɛ pé wrɔ́.
16 Ȁ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pé pól kwrɔ mɔ pɩ wil gbɛ̃́nsê
núkúlɛ ǹ kúnɔ́ gbȍ yõ dahnɩ yõ, tɛ́ pé wrɔ́ kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ Liyellɛ. Ȁ
dyɔ́yɔ́kı̀ tɔ tyí tyí yɩkɩ ǹ syínɔ́ gbȍ yõ dahnɩ yõ.
17 Ȁ pɔ yèvɩnɩ wɛlɔ yo yé tyí yépi nónó-á sȍ mɛ fíí, ànɛ̂ nónó-á sȍ mɛ
yúkɛy.
18 Yé náh wɛ di, Krista gbȍ yõ ye Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
á pól kɩ tɛ̃ wɛ yı̃ni tɛ̃ Sú Liyel tnɔ̂ ǹ Mirki núkúní mɛ̀ gbȍ yõ sɔkɔ.
19 Kǎh pɩ sɛ̃, yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, nɛ́pân náh tõ yélɛ, wɔ̂ yah tãn
náh yélɛ. Yé pɩ kwil núkú tãnnɛ ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́púlɛ. Tɛ́ pɩ Liyel nolɛ.
20 Yé mɛ á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔ̃́ pè mɔ nɛ̂ sètyah-á pɩ Yesu tɛ̃ntȍ névye ànɛ̂
Liyel tɛ̃ntȍ syínyopulɛ, tɛ́ Yesu mɛ pɩ ké dáhgbílɛ ǹ wahlɛ.
21 Ǹmɔ Yesu gbȍ yõ sɔkɔ ye wɔ̀kɔ̀ kɩ yı̃n gbã́hngbã́h, tɛ́ kɩ kyãh kɩ pɩ Liyel
ní-ńsah gbôlɛ, nɛ̂-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ.
22 Yé wrɔ́-á kwrɔ mɔ ǹmɔlɛ, yépi tɔ ye pɩ gbô mɛ̀ fı̃́ yɔ́lɛ, kɩ wɛ kwrɔ mɔ
no tɛ́lɔ́ sɔkɔ kɩ pɩ tɛ̃-ǹsah yɔ́lɛ, ńyãh sɔkɔ-á Liyel kɩ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Mirki sɔkɔ.

3

Pole-á kɩ tȍ nɛ̂ pɩ n pi névye yı̃nnɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

1 Képah ye, ńmɔ Pole nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tȍ yı̃nnɛ, ànɛ̂
yépi yı̃nnɛ, yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ...
2 Liyel-á ǹ pèpɔrɩ pínɔ́ sɔkɔ tȍ nɛ̂ dahbɩ ń gbȍ yépi tyí pɛkɩ yı̃nnɛ, mé sɛ̃
ké yõ nɛ yáh képah tɛ̃ wɔ noh ó.
3 Liyel ye syɔ̃ wɛ̃́kínɔ́ yɔ́ tyí à ǹ sètı̃̏n sȍ tirlɛ ń wɛ̃kɩ, sɔ̃́-á mé yo sɔkɔ kélɛ
yé tyí kwéy sɛ́bɛ́y mɛ̀ yȍtah sɔkɔ yɔ̀.
4 Yáh kɩ kélɛ n kar, yé kɩ pı̃ nɛ sètı̃̏n sȍ tir nɛ̂-á mɛ Krista tyí sɔkɔ, ké
sèndyàh náh ńnɛ.
5 Liyel náh sȍ kénɛ sètı̃̏n sȍ tirlɛ ǹgbò tãn wɛ̃kɩ, sɔ̃́-á à kélɛ Yesu tɛ̃ntȍ
névye ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu nɛ́gblɔ́ wɛ̃kɩ núkúnúkú ǹ Mirki gbȍ yõ.
6 Sètı̃̏n sȍ tir mɛ̀ wɛ yɔ̀, nɛ Nı̀vı̀nı̀ tir gbȍ yõ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé
pól-á kwrɔ mɔ Nsyifunɔ sɔkɔ kɩ gbɛ̃kɩ núkú yõ n pi pélɛ, tɛ́ kɩ n pɩ n pi
gbɛ̃́nsê núkúlɛ pélɛ. Tɛ́ Liyel-á ǹ vyãh kõ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ Yesu Krista gbȍ yõ,
pé tɔ vyãh-á kɩ n wɛ n pi ké tyí sɔkɔ.

7 Liyel-á ǹ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yõ yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ ńmɔ tyí, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ
ye ńnɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ tɔ̃̀ sɔkɔ.
8 Ǹmɔ nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃́pú pól nɛ́tɛ́ynɛ, ńmɔ ye wɛ yɔ̃̀bènɔrɩ mɛ̀nɛ kɩ Yesu
pèpɔrɩ tyílɛ n yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Kénɛ pèpɔrɩ mɛ̀nɛ, yɩ̃̀n
náh mɛ ké tyí.
9 Liyel-á kɩ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir mɛ̀ pɩ n pi dùkù nɛ̂nɛ, mé yĩnɛ mè kélɛ névye wɛ̃̀kɩ
n yɩ̃̃́ pallɛ. Ǹmɔ nɛ̂-á yíyɩ̀n pól mɔ́-òlɛ, à ye képah wɔ̃bɩ sah ǹgbò dùkùlɛ
tyɛ́-ńkɛ̃̂nɛ,
10 sɔ̃̀nko à tɔkɔ núkúnúkú tyí, yɩ̃́pɩ̃̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí, yɔ̃̀tãm pól ànɛ̂
kèkõyɔ̃́ tɔ̃́rí nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, pé pól tɛ̃ wɛ kè pĩ Yesu yõ sɛ̃́pú
tɩ̃̀nkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ.
11 Sépi pól pɩ à yĩnɛ Liyel-á sɔ̃̀ nɛ̂ yah tɔkɔ sah tyɛ́-ńkɛ̃̂, tɛ́ pɔ kè pɩ á Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ.
12 Áyáh á wrɔ́ kwrɔ mɔ Kristalɛ tɛ́ sɛ̃ ǹ yõ, képah gbɔ̃̀ yõ, wɛ̃̀kɩ̀ mɛ
yɩ́kɩ́nmɔnɔlɛ á tyí kɩ fɛ̃ nɔ de Liyel tnɔ̂ nɩ̀sãh sɔkɔ.
13 Kǎh pɩ sɛ̃, ńmɔ-á mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yé yĩnnɛ, yé káh yɛ képah yé
wil ku. Képah ye kɩ yõ yɔ̃́nɔ́lɛ yé kõ.

Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ

14 Képah ye, mé kɩ gbètukunɔ di Sú Liyel yah sɔkɔ,
15 ǹmɔ nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á kétlo pól mɛ sétáh yõ ànɛ̂ yɩ̃̂nyõ.
16 Ǹ tɔ̃́rí mɛ gblò. Képah ye, mé kélɛ n yah kõ ǹ tyí nɛ à tǎhkɩ̀lɛ yé kõ ǹ
Mirki gbɔ̃̀ yõ, sɔ̃̀nko tǎhkɩ̀ nɛ n mɛ yɩ̃̃́ yé sɔkɔ.
17 Krista nɛ n mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ yé nnɔ sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tyínɔnɔ mó nɛ mɛ
yɑ̃̀hnɩ̀ mɔ yɩ̃̃́ yé sɔkɔ.
18 Képah sɔkɔ, tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ, yépi ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ pól
kɩ ké yɔ̃̀tukuri, ànɛ̂ ké yɔ̃̀sɛ̃̀kɩ̀, ànɛ̂ ké kyãhlɔ, ànɛ̂ ké súkúlínɔ́ dùkù pĩ.
19 Yé kɩ tyínɔnɔ mè dùkù pĩ, képah nɛ̂-á kal pnɛ̀nɔ́ duke póllɛ. Képah
sɔkɔ, Liyel kɩ mɛ ǹ tɔ̂ɔ́ yé sɔkɔ.
20 Áyáh yɩ̂ nónónɛ n yah n kõ ànɛ̂ áyáh mɛ nónó tyílɛ n sõ, Liyel ye kɩ
fɛ̃ sélɛ álɛ n kõ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, fɔ́ɔ́ kɩ kah mɔ ńtɛ̃nɛ, ǹ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yõ nɛ̂-á mɛ
tɔ̃̀lɛ n pɩ ápi sɔkɔ.
21 Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ à wil Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀
tyí, knɔ knɔ pól sɔkɔ tyɛ tyɛ́nɩ́ kɛ̃́nɛ. Amiina.

4

Yesu yõ sɛ̃́pú yégbékè pínɔ́lɛ núkúlɛ

1 Ǹmɔ nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ yĩnnɛ, mé yélɛ n ni yépi
nónó-á Liyel ye, nɛ yé yé minnɛ n pɩ à yĩnɛ ǹ yénɔ́ mɛ̀nɛ.
2 Yé pɩ gblɔ̃̀y tíkínmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛ́pír névyelɛ, ànɛ̂ sɔ̃́mnɔ́ pípúlɛ. Yé wɛ̃nɛ
n n tɛ̃ tyínɔnɔ sɔkɔ.
3 Yáh mɛ yèvɩ̀nɩ̀ nɛ̂ sɔkɔ wɛ̃ tyí, képah gbɔ̃̀ yõ, yé gbah n tɛ̃ yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ tɛ̃ n sah Liyel Mirki-á nɛ̂nɛ yé kõ.
4 Yé pól pɩ wil gbɛ̃́nsê núkú Krista gbɔ̃̀ yõ, ànɛ̂ Liyel Mirki núkú ye mɛ.
Liyel yé ye tɔlɛ kwâh núkú yĩnnɛ nɛ yé yé gbɔ̃̀ sah ké yõ.

5 Tẽ ǹgbɛ̃ núkú ye mɛ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ núkúlɛ, ànɛ̂ ni sɔkɔ wèlnwɩ̀kɩ̀nɔ́
núkúlɛ.
6 Liyel núkú ye mɛ. No pól Sú ye ǹnɛ. Ǹ tɔ̃́rɩ́ mɛ no pól yõ. Ȁ mɛ tɔ̃̀lɛ n
pɩ no pól sɔkɔ. Ȁ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ no pól sɔkɔ.
7 Ǹtɛ á nénúkù núkú pól ye Liyel yɔ̃̀bènɔrɩ wɛ à yĩnɛ Krista-á mɛ ké tyí
nɛ pé kélɛ á kɔ̃ sɔ̃.
8 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«Wǎh dɔkɔ yuku yɩ̃̂nyõ sɛ̃,
à sɔkɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névyelɛ.
Ȁ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ yĩ névye kɔ̃.»
9 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ pè n ye yɩ̃̂nyõ dɔ́kɔ́nyukunɔlɛ wɛ́? Képah ye n wɛ̃kɩ
nɛ wǎh sɔ̃̀ tiki yuku sétáh sõwãh tɔ sɔkɔ.
10 Nɛ̂-á tiki pɔ, ǹmɔ ó ye tõ dɔkɔ yuku yɩ̃̂nyõ léyy tɛ̃-ǹsah sɔkɔ, kɩ kèkõyɔ̃́
pól yuku.
11 Ǹmɔ Krista ye kɔ̃ névyelɛ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ duke dukelɛ. Ȁ túkù pɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀
névyelɛ, tɛ́ túkù pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ, tɛ́ túkù pɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónkɔ̃pulɛ,
tɛ́ túkù pɩ kwɔ́púlɛ.
12 Sɛ̃ ye à vi mɔ Liyel nolɛ pè kɔ̃ pè kɩ ǹ tɔ̃̀ pɩ dal mɔ, wãn kɔ̃ kè kɩ n mɔ
Krista yõ sɛ̃pú yõ.
13 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel yõ sɛ̃nɔ́ kɩ á pól wrɔ́ kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ, tɛ́ á kɩ Liyel
Píɗɩ̃́ pĩ tɛ́ kɩ yuku yahlɛ Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ fɔ́ɔ́ kɩ pɔ pɩ Krista tyí kɔ̃lɛ.
14 Képah sɔkɔ, á náh tõ n pɩ n tɛ̃ n pi wɛ̃npɩ̀lɛ nónó-á kwɔ́nɔ́ kétúkúnɩ̀
pípú ànɛ̂ pé névye vɩ̀ntɛ̃nɔ kɩ álɛ n tɔkɔ n fĩ n kɔ̃ yɑ̃́hkí tyí kɔ̃lɛ, kɩ á mɔ
pílkínɔ́ wɛ̃kɩ̀ yõ.
15 Ǹtɛ áyáh kɩ gbɩlɛ n yo tyínɔnɔ sɔkɔ, á kɩ yah yúkúnɔ́ wɛ tyi pól sɔkɔ
kɩ n nɔ n de Kristalɛ ǹmɔ nɛ̂-á yõlɛ.
16 Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye wil gbɛ̃́nsê tɑ̃̀ntɑ̃̀n póllɛ núkúlɛ. Gbèl tél-ńtɑ̃̂n gbɔ̃̀ yõ
ye wil gbɛ̃́nsê tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól wɛ̃ tɛ̃ yĩn sah. Kǎh pɩ sɛ̃, wil tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól-à tɔ̃̀lɛ n pɩ
kǎh yĩnɛ sɔ̃, wãn kɩ n mɔ wil gbɛ̃́nsê yõ, kè kɩ n yuku yahlɛ tyínɔnɔ sɔkɔ.

Min pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ

17 Nɛ̂-á mé n gbah n yo yé tyí Tẽ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: Yé káh tõ yé
minnɛ n pɩ Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃ névye tyí kɔ̃lɛ, pépi nónó-á pé lékɑ̃́m pé yahlɛ n tɛ̃
n mɔ yõre kɛ̃ tyi sɔkɔ.
18 Pé lékɑ̃́m mɛ fɔ́kɔ́ntũnɔlɛ. Liyel-á min nɛ̂nɛ n kɔ̃, kè náh mɛ pé tyí.
Képah ye pè pɩ yah wɛ́-ńkɛ̃pú ànɛ̂ kùkùtǎhkɩ̀ névyelɛ.
19 Pè pɩ sen pɩ̃́-ńkɛ̃púlɛ, pè náh n fyãh. Tɛ́ pè pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ à tyítúkúnɩ̀
duke póllɛ n pɩ yĩ̀n kɛ̃nɛ.
20 Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, sɛ̃ntɛ̃ náh yé pĩ Kristalɛ dɛ́.
21 Mé sɛ̃ ké yõ nɛ ǹ tyí dùkù pól-á yo yé tyí. Tɛ́ gbɩ nɛ̂-á mɛ ǹ tyí sɔkɔ,
yé kwɔ́nɔ́ wɛ ké tɔ yõ.
22 Yáh sɔ̃̀ mɛ dùkù nɛ̂nɛ ǹgbòlɛ, yé yĩnɛ yè képah milki. Yé yé náh vi
yé pɩ dùkù kédyâh kɔ̃, képah nɛ̂-á sõnɔ túkúnɩ̀nɛ n mɔ yé sɔkɔ, nónó-á yé
tyílɛ n yɩkɩ.
23 Liyel Mirki-á lékɑ̃́m nɛ̂nɛ yé kɔ̃, yé yɛ kè yé vi mɔ.
24 Yé vi mɔ nɛ n pɩ pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃, yè mó
nɛ n mɛ tómm ànɛ̂ yályál liyel yah gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ.

25 Képah yĩnnɛ, yé mɩ̀nɩ̀ yónɔ́ yal n mɔ, yè mó gbɩlɛ n yo wɛ̃ tyí. Yé náh
wɛ di, wil gbɛ̃́nsê núkú tɛ̃̀ntɛ̃̀n ye á póllɛ.
26 Yé fɔkɔ-à vyãh yé káh tyípékè pɩ. Gbĩ́yĩ́ náh yĩnɛ kè pɔ de yè mó nɛ n
mɛ fɔ̀kɔ̀vyɛ̃̀hnɩ̀ sɔkɔ sɛ̃́.
27 Yé káh yé mɔ n tɛ̃ tɛ̃ wɛ̃kɩ̀ yɔ́ ńtɛ̃ yɩkɩ mɔ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kɔ̃.
28 Névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ yĩbelɛ n yĩ, tɛ̃ kè yal mɔ, à mó ǹ gblɔ̌y kɔ̃ tɔ̃̀lɛ n pɩ
ǹ gbɛ̃̀nnɛ yĩ́nvĩ̀ kɛ̃́nɛ, à fɛ̃ kwâh wɛ à névi yɔ́ tɔ yohnɩ n mɔ nɛ̂-á mɛ yãm
nɛynɛ.
29 Wɛ̀ntùkù yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ kè nɛ n wil yé vyãh sɔkɔ. Yé wɛ̀npèplɔ ólɛ
n wɛkɩ nónó-á kɩ fɛ̃ névye yohnɩ mɔ, ànɛ̂ nónó-á kɩ fɛ̃ pèpɔrɩ pɩ sé nóhpú
tyí.
30 Liyel Mirki mɛ yé sɔkɔ kètɔ̃̀npɔ́kɔ́ sɔ̃ yé wil tyí, yé káh yèkwɔrɩlɛ n mɔ
ké sɔkɔ. Yé náh wɛ di, képah gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye yé sɛ̃ yĩ́ĩ́ ké yɔ̃ nɛ sɔ̃ yɔ́-á mɛ
n pi, Liyel-á kɩ yé pwah mɔ n pi pnɛ́pnɛ́.
31 Yé káh yrɔlɛ n tɛ̃ n sah yé fɔkɔnɩ sɔkɔ. Yé fɔ̀kɔ̀vyɛ̃̀hnɩ̀, ànɛ̂ mâl, ànɛ̂
wɛy sɔ̌hsɔ̌h, ànɛ̂ gbyɔ yal n mɔ, à tahlɩ nɛ́pékè pínɔ́ duke pól tyí.
32 Yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, yé tyí mó nɛ n mɛ nɔ́nɔ́lɛ wɛ̃ tyí. Yé nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ
n kɔ̃, sɔ̃́-á Liyel yɔ̃ mɔ yé kɔ̃ Krista gbɔ̃̀ yɔ̃.

5

Kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́lɛ

1 Yáh pɩ Liyel wɛ̃́npĩ̀lɛ nónó tyí-á nɔ ǹ tyí sɛ̃́, képah ye yé ǹmɔlɛ n yah n
pɩ.
2 Yé yɛ yé tyí nɔ wɛ̃ tyí, sɔ̃́-á á pól tyí nɔ Krista tyí, té à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ
Liyel kɔ̃ ápi yĩnnɛ à pɩ sárkálɛ, nɛ̂-á mɛ n pɔ̃ sírr té ké tyí mɛ nɔ Liyel tyí.
3 Yé pɩ Liyel nolɛ, képah ye fɔ̀fíkɩ̀, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ duke pól, à tahlɩ
yĩ́sesúkú tyí, sépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ pínɔ́ tyí náh yĩnɛ kè nɛ n nohnɩ yé wrɔ́ sɔkɔ.
4 Sen pĩ́-ńkɛ̃̂ wɛlɔ, ànɛ̂ wɛ̀ntùkùnĩ̀, ànɛ̂ nɛ́wɛ̃̂n wɛlɔ tɔ náh yĩnɛ sè nɛ n
wil yé vyɛ̃y sɔkɔ. Ǹtɛ pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛy ye yé yĩnɛ yè Liyellɛ n kɔ̃.
5 Yé yĩnɛ yè kè pĩ yĩ́ĩ́ nɛ prɔ̀npɩbɩ, ànɛ̂ nónó-á mɛ sĩ̀lkĩ̀nɔ́lɛ Liyel yah, ànɛ̂
yĩ́sesúkú névyelɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi Krista tɔ̃́rí ànɛ̂ Liyel tɔ̃́rí
sɔkɔ. Yĩ́sesúkú pínɔ́lɛ, sãh fálnɔ́ dùkù yɔ́ ye kélɛ.
6 Yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ à pɔ yé pilki ǹ sɔ̃nɔ prɛ̌nɩ̀nɛ. Sépi dùkù pínɔ́
ye ńkɛ̃́nɛ n pɔ Liyel kɔ̃ ǎ fɔ̃́hnɔ́ sah ǹ tyí yáhlepu yɔ̃.
7 Képah ye, yé káh nɛ pɩ n soh pélɛ póllɛ.
8 Yé lésɔ̃ mɛ fɛ̃́ntũ̊ sɔkɔ ǹgbòlɛ. Ǹtɛ núkúnúkú yé mɛ kyòo sɔkɔ yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Kyòo sɔkɔ névye-á n pɩ sɔ̃́, yé tɔ nɛ n pɩ sɛ̃́.
9 Yé náh wɛ di, kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́ ye n pɔ n pɔ pèpɔrɩ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kɩ̀
kɔ́lɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɩ yónɔ́lɛ.
10 Nɛ̂ tyí-á nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, yé gbah tɛ̃ kélɛ n pnɛ.
11 Yé káh fɛ̃́ntũ̊ sɔkɔ tyilɛ n pɩ. Yɔ̃re náh mɛ sé tyí. Ǹtɛ yé sé gbĩnɛ n wɔ.
12 Tyi nónó-á kénɛ névye mɛ n wɔ̃bɩ n pɩ, sé tyí yɛ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ mɛ sennɛ.
13 Ǹtɛ tyi nónó gbĩ-à wɔ, sépi n nɛ n mɛ kyòo.
14 Yé náh wɛ di, tyi nónó gbĩ-à wɔ, sé dùkù n nɛ n pnɛ. Képah ye, kè mɛ
yónɔ́lɛ nɛ:
«Áwɔ nɛ̂-á mɛ n dɔ, dɔ n yuku.
Yuku n wil lékyî wrɔ́,

Krista kɩ kyòo mɔ á tyí.»
15 Yé yé pɩ dùkùlɛ n kyɔmɩ pallɛ. Yé káh nɛ n pɩ yĩ pĩ́-ńkɛ̃ névye tyí kɔ̃lɛ,
yé nɛ n pɩ yĩ pĩ́pú tyí kɔ̃lɛ,
16 nónó-á tir nɛ̂ pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ-à fyɔ̀ wɛ pé tyí, pě kè pɩ. Yé náh wɛ di,
gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ, kè náh mɛ pallɛ.
17 Képah ye, yé káh pɩ lékã́m kɛ̃ névyelɛ, ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dyɔ yĩ́ĩ tɛ̃-á nɛ̂nɛ,
yé gbah n tɛ̃ képahlɛ n pnɛ.
18 Yé káh tɔ̃ wɔ kè yé tɛ̃, képah névi tyílɛ n yɩkɩ. Yé yɛ Liyel Mirki yé
tɔkɔ.
19 Yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ yìgbìnì sɔkɔ yè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n gbilki, yè mó yìlɛ n
gbɩ ǹ tyí ǹ Mirki-á nónó dahbɩ yé sɔkɔ. Yé yìlɛ n gbɩ yè Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n gbilki
yé nnɔ póllɛ.
20 Gbĩ́mɛgbĩ́ ànɛ̂ tyi tyi pól sɔkɔ, yé nɛ n wɛkɩ Sú Liyel tyí á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista yĩn yõ.

Pɛbɩ ànɛ̂ pé syɔ́-á yĩnɛ pè tɛ̃ sɔ̃ wɛ̃ tyí

21 Yépi nónó-á pɩ Krista yah tĩki pípúlɛ, yé nɛ n sah wɛ̃ tyí yõ sɔkɔ.
22 Syɔ́, yé nɛ n sah yé pɛbɩ tyí yõ, sɔ̃-á yé n sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ.
23 Yé náh wɛ di, dĩ́ ye sê yɔ̃̀tɛ̃nɛ sɔ̃-á Kristalɛ ǹ yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì yɔ̃̀tɛ̃nɛ, pépi
nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ tɛ́ à mɛ pɩ pé pwáhnmɔ-òlɛ.
24 Syɔ́ yĩnɛ pè nɛ n sah pé pɛbɩ tyí yõ tyi tyi pól sɔkɔ, sɔ̃-á Krista yõ sɛ̃pú
tĩ̀nkì n sah ǹ tyí yõ.
25 Pɛbɩ, yé yɛ yé syɔ́ tyí nɔ yé tyí, Krista yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì tyí-á nɔ sɔ̃ ǹ tyí,
fɔ́ɔ́ à ǹ min kɔ̃ pé yĩnnɛ.
26 Sɛ̃ ye sɔ̃̀ à mɛ ké tyí nɛ pé pé yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì pɩ yályál Liyel yah, ni sɔkɔ
wèlnwĩ̀lkĩ̀nɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ Liyel wɛy gbɔ̃̀ yõ.
27 A sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pè pɔ pé yah sɔkɔ yályál syíi kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ tĩ̀kĩ̀lĩ̀-ǹsah
kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ yíkí-ńsah kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ pé tyí.
28 Sɛ̃ ye pɛbɩ tɔ yĩnɛ pé syɔ́ tyí nɔ pé tyí pé gblɔ̃̌y wil gbɛ̃́nsê tyí-á nɔ sɔ̃
pé tyí. Névi nɛ̂ kyɩ tyí-à nɔ ǹ tyí, ǹ gblɔ̃̌y tyí ye nɔ ǹ tyí.
29 Yé náh wɛ di, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ wil gbɛ̃́nsê kɔ̃́ náh ǹnɛ n tɛ̃ dò, tɛ̃ n pyě kélɛ
n pu ńkɛ̃; ǹ tɛ́ kè tɔ̃ n sah n tɛ̃ sɔ̃-á Krista tɔ̃ sah tɛ̃ ǹ yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì̀lɛ,
30 képah nɛ̂-á ápilɛ.
31 Képah ye, dĩ́ kɩ yal ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ tnɔ̂, tɛ́ kɩ kwrɔ mɔ ǹ kyɩlɛ, pé nímí
kɩ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ.*
32 Sètĩ̀n sɔ̃̀ tir ǹgbɛ̃ ye kélɛ. Tɛ́ ńmɔ kélɛ n yo nɛ kǎh mɛ ké yah mɔ Krista
ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì tyí.
33 Ǹtɛ kè mɛ ké yah mɔ yépi tɔ tyí. Yé nɛ́núkù núkú pól syɔ́ tyí yĩnɛ kè
nɔ yé tyí yé gblɔ̃̌y sɔ̃, syɔ́ nɛ́núkù núkú pól mó yɔ̃̀yénnɛ n sah pé pɛbɩ yõ.

6

Wɛ̃́npì ànɛ̂ pé dúbîpú wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ

1 Wɛ̃́npì, yé nɛ n sah yé dúbîpú tyí yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ. Képah ye
plɛ.
2 Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ. Képah ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbennɛ, vyãh
kɔ̃́nɔ́lɛ tàhlìnɔ́lɛ ké tyí nɛ:

---

* **5:31 5.31** Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.24.

3 Wâh képah pɩ, wáh kɩ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ té kɩ min sɛ̃̀kɩ̀ wɛ sétáh yõ sɔkɔ.*
4 Dúbípú, yépi tɔ káh yèkwɔrɩlɛ n mɔ yé wɛ̃́npɩ̀ sɔkɔ. Á yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
wɛ̃kɩ̀lɛ, yé pélɛ n pu, yè mó kwɔ́nɔ́ pèpɛynɛ pélɛ n kõ, yè mó pélɛ n vi n
mɔ pallɛ.

Yɔ̃bɩ ànɛ̂ pé nátãm wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ

5 Yɔ̃bɩ, yé nátãm nónó-á sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, yé nɛ n sah pé tyí yõ tíkí ànɛ̂
wílsyahrɩlɛ ké sɔkɔ. Yé kélɛ n pɩ yá̃ryá̃r dáhbí-ńkɛ̃́nɛ ké sɔkɔ Krista tyí sɔ̃
yé n pɩ kélɛ.
6 Kè káh pɩ á kɩ nɛ pǎh yélɛ n kyɔmɩ képah yĩn sɔ̃ yé n pɩ kélɛ, á kɩ nɛ
névi dyɔ yĩ́ĩ tɛ̃ sɔ̃ yé n yah kõ pí-ńsahlɛ dɛ́. Yé kélɛ n pɩ Krista yɔ̃bɩ sɔ̃ yélɛ,
yè Liyel dyɔ yĩ́ĩ tɛ̃nɛ n pɩ yé nnɔ póllɛ.
7 Yé tɔ̃̀lɛ n pɩ pé tyí yé nnɔ póllɛ, á kɩ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ, kè
káh nɛ n mɛ névi tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ.
8 Yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ yé nɛ́núkù núkú póllɛ, nɛ̂-à kɩ sɔ̃ mɛ yɔ̃lɛ
ò, nɛ̂ náh mɛ yɔ̃lɛ ò, tɛ̃-á kɩ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí.
9 Yépi nónó-á yɔ̃bɩ nátãmnɛ, yépi tɔ sɛ̃ntɛ̃nɛ n pɩ pé tyí. Yé káh dírílɛ n
kõ pé yõ sɔkɔ. Yé pĩ nɛ yépi ò, pépi ò, yé pól tyí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́-á mɛ yĩ̂nyõ sɔkɔ,
nɛ̂-á à náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɔkɔ n pɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹ ní-òlɛ.

Liyel yõ sɛ̃́-ò mɛ́fwóyĩ̂lɛ

10 Ké tyɛ́-ńsah, yé yɛ yé tǎhkɩ̀ nɛ n wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ ǹgbɛ̃ tyí.
11 Yé Liyel mɛ́fwó yĩ̂ tɔkɔ, sɔ̃nko yè tɛ̃ wɛ sétõ yĩ́nvĩ̀ tyi yah kõ.
12 Yé náh wɛ di, ápi mɛ́kɩ̀ náh mɛ ké yah mɔ névye tyí dɛ́. Ǹtɛ kǎh mɛ
ké yah mɔ nónó tyí pépi ye pɩ, yɔ̃̀tãmnɛ, ànɛ̂ tǎhkɩ̀nɔ́lɛ, ànɛ̂ névye fnɛ̀pu
nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ kèkõyɔ̃́ fɛ̃́ntũ̂ mɛ̀ sɔkɔ, ànɛ̂ pèkè pɩ pɩ mrɛ́y nónó-á mɛ
tɔ̃̀lɛ n pɩ yĩ̂nyõ.
13 Képah ye, yé Liyel mɛ́fwóyĩ̂ tɔkɔ, sɔ̃nko yòhnpèkè sõ-à pɔ, yè tɛ̃ n wɛ
sépɛ fwo. Képah-à pɩ yé kɩ yĩn gbáhkɩ̀ núkú yõ.
14 Yé nɛ n mɛ yé gblɔ̃̌y vi n sah. Yé yɛ gbɩ yónɔ́ pɩ syĩ kɔ̃lɛ yé tyí, gbɩ
wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ mó pɩ vyɔrɩ fwɔ̀mɔnɩnɛ yé tyí.
15 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂-á yèvɩnɩnɛ n kõ, ké yónɔ́ dékè nɛ mɛ yé sɔkɔ yé gbyɛ̂h
sɔkɔ lékyêh tyí kɔ̃lɛ.
16 Yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ n yĩn mɛ̀mɛ̀kɩ̀ swàhkɩ̀ sɔ̃ yé gbɛ̃̀n sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́, yè
fɛ̃ pèkè pí-ò pnɛ́pêl pól swah kélɛ.
17 Yé pwáhnmɔnɔ fɛ̃ n syi á kɩ nɛ vyɔrɩ gbétú sɔ̃ yé kwĩnki, yè mó Liyel
wɛy fɛ̃ n syi kèkírkĩ̀ sɔ̃ Liyel Mirki-á nɛ̂ kõ.
18 Yé yɛ yé Liyel nínɔ́ ànɛ̂ yé Liyel fàlnɔ́ duke pól nɛ n pɩ Liyel Mirki yah
tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́. Yé gbah tɛ̃ nɛ n yuku yahlɛ képah sɔkɔ. Yé Liyellɛ n
ni Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀ pól tyí.
19 Yé nírílɛ n pɩ ńmɔ tɔ tyí, sɔ̃nko Liyel wɛlɔ pèplɔ dahbɩ ń vyãh sɔkɔ
mâh n wɛkɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, mè n tɛ̃ n wɛ nɩ̀sãh wɛ mè tyípĩ̀llɛ n yo n wah nónó-á
mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir sɔkɔ.
20 Kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yah yuku yĩn ye kârnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń gbɛ̃̀n tyí wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ yɔ̀. Yé nírílɛ n pɩ ń tyí ń kõ mè tɛ̃ n wɛ kélɛ n yo nɩ̀sãhlɛ kǎh yĩnɛ sɔ̃.

Wɛy téynɛ

* **6:3 6.3** Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12.

21 Mé mɛ ké tyí nɛ yépi tɔ pĩ ń tyí-á mɛ dùkù nɛ̂nɛ, ànɛ̂ tir nɛ̂-á mé mɛ n
pɩ. Á yṹnpi Tisyiki nɛ̂-á ń nɛ́nɔ́nínɛ, tɛ́ mɛ tɔ̏lɛ n pɩ pallɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, ǹmɔ
kɩ pɔ ń tyí kèdùkù pól yo yé tyí.
22 Ńmɔ ye wɛ tɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ yé tyí nɛ à kyɩ á tyí kèdùkù yo yé syah
à mó yé nɩ sũ.
23 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yèvɩnɩ,
ànɛ̂ tyínɔnɔ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ á yṹnpyé pól kɔ̃.
24 Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ nónó pól tyí tyɛ́tyɛ́nɩ́ kɛ̃́nɛ, mé
kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yɔ̏bènɔrɩ pɩ pé tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Filipi tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛy

1 Ǹmɔ Pole ànɛ̂ Timotelɛ, ápi nónó-á Yesu Krista tɔ̃̀npɩbɩlɛ, ápi ye n tɛkɩ
n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ Yesu Krista yɔ̃ sɛ̃́pú pól tyí Filipi kwil sɔkɔ, pépi nónó sɔkɔ
yísyɔ́-á yah tɛ̃́pú ànɛ̂ yòhnìnmɔpulɛ, nónó-á yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ.
2 Á kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ
ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole-á nîrî nɛ̂nɛ n pɩ Filipi kwil Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí

3 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mâh sɔ̃ yé tyí sɔkɔ, mè n wɛkɩ Liyel tyí.
4 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mě nírílɛ n pɩ yé pól tyí nìvìnì sɔkɔ,
5 yáh sɔ̃npílɛ pɩ ńmɔ yòhnìnmɔpulɛ Nìvìnì tir yónɔ́ sɔkɔ, à tɔkɔ ké tyah
sɔ̃ duku tyí, pópó à pɔ syɩ núkúnúkú tyí.
6 Ǹ sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yɔ̃ sɔkɔ nɛ, Liyel nɛ̂-á tyah tɔ̃̀ pèpɛy mɛ̀nɛ yé nnɔ sɔkɔ,
wǎh kɩ yɔ̃ sɔkɔ kɩ kélɛ n tɔ̃ n sah n pɩ, pópó kɩ pɔ syɩ ké píntɛnɔ tyí Yesu
Krista syɩ n pɔ sɔ̃lɛ.
7 Yé tyí nɔ yɩ̃́ ń tyí. Képah ye, ké yah ye yé pól tyí sɔ̃nɔlɛ ń sɔkɔ sɛ̃́ntɛ̃̌nɛ.
Yépi tɔ vyãh mɛ yɔ̃̀bènɔrɩ mè tyí sɔkɔ, Liyel-á nɛ̂nɛ n pɩ ń tyí wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, ànɛ̂ máh sɔ̃̀ mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo n wah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kélɛ n wɛ̃̌kɩ nɛ
gbɩ-á kélɛ.
8 Liyel ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ, Yesu Krista tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ ńmɔ sɔkɔ, képah-
á ń nɩ kɔ̃ kè n yɔrɩ yé tyílɛ.
9 Máh mɛ Liyellɛ n ni yé tyí tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, képah ye yɔ̀ nɛ: Tyínɔnɔ nɛ̂-á
mɛ yé sɔkɔ, kè nɛ n yuku yahlɛ, yé kɔ̃ yé pɩ lékɑ̃́m névyelɛ, ànɛ̂ yĩ pɩ̃́púlɛ.
10 Képah sɔkɔ, tyi nónó-á yĩnɛ kal, yé kɩ sépilɛ n yah n tɔkɔ n pnɛ. Képah-
à pɩ, yé kɩ mɛ yályál wɛ́nyo-ńsah kɛ̃̌nɛ yé tyí Krista syɩ n pɔ sɔ̃lɛ.
11 Képah sɔkɔ, yé kɩ tyi póllɛ n pɩ gbɩ wɛ̃̌kì yɔ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yɔ̃, Liyel
yĩn kɔ̃ kè kɩ pɩ gblò, tɛ́ kɩ n gbilki.

Nìvìnì tir yónɔ́ yah yúkúnɔ́lɛ

12 Ǹ yɩ̃́npyé, mé mɛ ké tyí nɛ yé pĩ nɛ, tir nɛ̂-á ńmɔ yĩni tɛ̃, kǎh
yòhnìnmɔnɔ pɩ Nìvìnì tir yónɔ́ yah yúkúnɔ́ sɔkɔ.
13 Yé náh wɛ di, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tɔ̃́rí kéte nɛ̂ sɔkɔ-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, nɛ́npɔ́
tãn pól ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ pól pĩ nɛ, Krista tɔ̃̀ yĩn-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
14 Ǹ yɩ̃́npyé-á ńmɔ wɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ sɛ̃́, wãn mɔ pé kan Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ̃
sɛ̃́nɔ́ yɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pé nɩ tɔ̃ gbah syãh, pè Liyel wɛynɛ n yo tíkí kɛ̃̌nɛ.
15 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, túkù mɛ ńmɔ dyɔ yɔ yĩnnɛ Krista tyílɛ n yo à pé gblɔ̃̀ynɛ
n tɔkɔ n pɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔlɛ. Ǹtɛ túkù tɛ̃ wɔ mɛ kélɛ n yo sɔ̃nɔ pèplɔlɛ pé sɔkɔ.
16 Tyínɔnɔ sɔkɔ ye pépi n pɩ képahlɛ. Pè pĩ nɛ Nìvìnì tir gbɩ yo n wah
yĩn-á ńnɛ ásɔ̃̀.
17 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ-á Krista tyílɛ n yo à ńmɔlɛ n fwo, pépi sɔ̃nɔ náh mɛ plɛ.
Pè mɛ n sɔ̃ nɛ páh kɩ wãn mɔ n pi ńmɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́ yèvyãhrɩ yɔ̃.
18-19 Ǹtɛ képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ tyí. Kè sɔ̃ pɩ sɔ̃nɔ túkù sɔkɔ ò, kè sɔ̃
pɩ sɔ̃nɔ pèpɛy sɔkɔ ò, Krista tyí tɛ̃ wɔ mɛ n yo. Képah ye, kè mɛ nìvìnìnɛ
ńmɔ tyí.

Tɛ́ ńmɔ pĩ nɛ yépi níri ànɛ̂ Yesu Krista Mirki yòhnìnmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ, yĩ mɛ̀-á mɛ n pi ńmɔ pwáhnmɔnɔ wɛ̃̀kì yõ. Képah ye, ń nɩ kɩ tõ n vɩ n yuku n pi yahlɛ.

20 Máh mɛ nɛ̂ syɩkɩ tɛ̃ kègbɩlɛ, tɛ́ ń gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mɛ ké yõ, képah ye nɛ, sen káh ń tɛ̃ ń tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ póllɛ. Ǹmɔ sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ sɔkɔ núkúnúkú ànɛ̂ gbĩ́mɛgbĩ́ nɛ, mâh se wũ min sɔkɔ ò, mâh se ku ò, képah-á kɩ Kristalɛ n gbilki.

21 Yé náh wɛ di, ńmɔ mɛ́nɔ́ yõlɛ min sɔkɔ, Krista gbilki yĩn ye. Tɛ́ kúnɔ́lɛ, yõre wɛ́nɔ́ ye kélɛ ńmɔ tyí.

22 Ǹtɛ min sɔkɔ tɛ̃̀nɔ́-à kɩ ńmɔ kõ mé fɛ̃ tɔ̃̀ wɛ n pɩ n pi yõre-á mɛ nɛ̂ tyí, mé yĩnɛ mè nɛ̂ tɛ̃ yah n tɔkɔ wɛ́?

23 Ǹmɔ mɛ tɔ̀tɔ̀ sõnɔ sɔkɔ. Mé mɛ ké tyí nɛ mé yal kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ mé n kyɩ n tɛ̃ Kristalɛ, képah tyí mɛ kal ń tyí.

24 Ǹtɛ ń tɛ̃̀nɔ́lɛ min sɔkɔ, yõ mɛ képah tyí kal yépi yĩnnɛ.

25 Ǹ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ, ànɛ̂ mé pĩ nɛ máh kɩ wũ, kɩ n tɛ̃ n pi yé póllɛ, yé yah yuku yĩn ànɛ̂ yé nìvìnì wɛ yĩnnɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.

26 Képah sɔkɔ, ńmɔ syínpɔnɔlɛ yé tnɔ̂, kè kɩ yé kõ yé kɩ Yesu Kristalɛ n gbah n gbilki.

27 Nɛ̂ tɛ̃-á tah kal, yé yé minnɛ n pɩ à yĩnɛ Krista Nìvìnì tir yɔ́nɔ́lɛ. Képah sɔkɔ, máh kɩ sɔ̃ pɔ wil yé tyí ò, máh kɩ sɔ̃ pɔ n wìl-ǹkɛ̃́nɛ yé tyí ò, mé kɩ mɛ yé tyílɛ n nohnɩ nɛ yáh mɛ su yĩn gbáhkì núkú yõ sõnɔ núkúlɛ yé sɔkɔ, tɛ́ mɛ so wɛ̃ tyí à gbah tɛ̃ Nìvìnì tir yõ sɛ̃́nɔ́ yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ.

28 Yé káh yɛ yé sépɛ́bí kõ pè yé wore tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Képah sɔkɔ ye pè kɩ pĩ nɛ pé tyí yɩkɩ yɩkɩ wɛ̃̀kì yõ-á pélɛ, tɛ́ yépi-á mɛ pwáhnmɔnɔ wɛ̃̀kì yõ. Liyel ye n pɩ sépi póllɛ.

29 Yé náh wɛ di, Liyel ye yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí yé kõ yé pɩ Krista yõ sɛ̃púlɛ. Tɛ́ kè náh yĩn ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ ó tyí dɛ́, yé kɩ tõ yèvyãhrɩ tɔ wɛ n pɩ n pi ǹmɔ yĩnnɛ.

30 Yépi ye mɛ mɛ́kìlɛ n fwo Nìvìnì tir yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ, sɔ̃-á lésõ yé ń wɛ mé mɛ ké mɛ́kìlɛ n fwo. Tɛ́ ńmɔ mɛ yõ sɔkɔ sɛ̃ kélɛ. Yépi ńtɛ̃ pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ ó.

2

Krista gblɔ̌y tîkînmɔnɔlɛ ànɛ̂ ǹ nɛ́-ǹgbɛ̃ dùkùlɛ

1 Yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, kè mɛ sɔ̃́rélɛ n mɔ yé sɔkɔ. Ǹ tyínɔnɔ nɛ̂-á yé sɔkɔ, kè mɛ yé nnɔlɛ n sũ. Yé wrɔ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyel Mirkilɛ. Yé mɛ wɛ̃ yãmnɛ n yah, tɛ́ mɛ pèpɔrɩlɛ n pɩ wɛ̃ tyí.

2 Kǎh pɩ sɛ̃, núkúnúkú tɛ̃nɛ, yé nɛ n sah núkú yõ. Tyínɔnɔ dùkù núkú yĩnɛ kè nɛ n mɛ yé sɔkɔ, yè mɔ́ yé fɔkɔ táh ànɛ̂ yé sõnɔ pɩ núkúlɛ. Yâh képah pɩ, nìvìnì ye yé kɩ mɔ yĩ́ĩ ńmɔ sɔkɔ.

3 Yé káh tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ wɛ̃ fwɔ́nɔ́ sɔkɔ. Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ. Yé yé gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ, yè mɔ́ no tɛ́lɔ́lɛ n tɔkɔ n pɩ fɔ̃nfɔ̃́ yé gblɔ̌ynɛ.

4 Yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ káh nɛ n yah ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ tyi ó tyí dɛ́, yé nɛ n sõ n kal no tɛ́lɔ́ tyí sɔkɔ.

5 Sõnɔ nɛ̂ dùkù-á sɔ̃̀ mɛ Yesu Krista sɔkɔ, yé yɛ kénɛ sõnɔ dùkù nɛ̂ mɛ yépi tɔ sɔkɔ.

6 Ǹmɔ mɛ núkúlɛ Liyellɛ,
tɛ́ nɛ̂-á yĩnɛ ǹnɛ, à náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yah n kõ káhkáh.

7 Ǹtɛ à sépi pól wɛ yɛ
tɛ́ ǹ gblɔ̌y pɩ yɔ̃lɛ,
à ǹ gblɔ̌y pɩ névilɛ.
No pól sɔ̏ ǹnɛ n pnɛ névilɛ.
8 À ǹ gblɔ̌y tiki mɔ
à n sah Liyel tyí yõ,
à syi pɔ dahnɩ yõ kũ ku.
9 Képah ye, Liyel mɛ ǹmɔ dɔkɔ sah kal no póllɛ,
tɛ́ yĩ́n-ńsah ǹgbɛ̃nɛ à kɔ̃ kal no tɛ́lɔ́ póllɛ.
10 Képah sɔkɔ, yî nónó pól-á mɛ yĩ̂nyõ sɔkɔ,
ànɛ̂ sétáh yõ, ànɛ̂ lékókwíl,
sé pól kɩ sé gbètukunɔ di Yesu yah sɔkɔ,*
11 tɛ́ kɩ n yo nɛ Yesu Krista-á TƐ̃̀ ŇGBƐ̃NƐ,
Sú Liyel yĩn kɔ̃ kè kɩ n gbilki.

Yesu yõ sɛ̃́pú-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃́

12 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, máh sɔ̏ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ tɛ́ yé mɛ n nohnɩ sɔ̃́ ń tyí gbĩ́mɛgbĩ́,
núkúnúkú mé náh mɛ yé wrɔ́, ǹtɛ mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ yé wãn mɔ
sɛ̃ yé nòhnìnɔ́ yõ. Yáh fyɔ̀ pwah mɔ, yé tɔ̏lɛ nɛ n pɩ tíkí ànɛ̂ wílsyahrɩ sɔkɔ
képah yĩnnɛ.
13 Yé náh wɛ di, Liyel ye n dahbɩ yé sɔkɔ tɔ̏ pínɔ́ dékèlɛ à yĩnɛ ǹmɔ-á mɛ
ké tyí sɔ̃́, ǹ tɛ́ ké pínɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃ yě kélɛ n pɩ à yĩnɛ ǹmɔ-á mɛ ké tyí
sɔ̃́.
14 Yé tyi póllɛ nɛ n pɩ wènkyɔ̃ wɛ́kɩ́-ńkɛ̃́nɛ, ànɛ̂ yékâ̂b kɛ̃́nɛ.
15 Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ pèkè kɛ̃́ névyelɛ, pè náh wɛ́nyo-ńsah wɛ n pi yé
tyí. Yé kɩ pɩ Liyel wɛ̃́npı̀lɛ, lékàh kɛ̃́ névyelɛ kèkõyɔ̋ névye wrɔ́, pépi nónó-á
yĩ́nvĩ̀ ànɛ̂ nɛ́pêl ó pé tɔ̂ɔ́. Yépi yĩnɛ yè pɩ kyòolɛ pé tyí, sɔ̃́-á ńwɔ̃́ kèpyelɛ
kyòo yĩ̂nyõ sɔkɔ.
16 Tɛ́ wɛy nɛ̂-á minnɛ névyelɛ n kɔ̃, yé képah yo pé tyí. Képah-à pɩ, kè
kɩ pɩ yõ yɔ̃nɔ́lɛ ńmɔ tyí Krista syɩ n pɔ sõlɛ. Tɛ́ kè kɩ tɔ̃ kè wɛ̃kɩ nɛ máh
yèvyãhrɩ ànɛ̂ tȁn nónó pɩ sɔkɔ, sè náh pɩ yõ kɛ̃́nɛ.
17 Yépi-á yèvyãhrɩ nɛ̂ pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ, ńmɔ-à kɩ sɔ̃́ mɛ yĩnɛ mè n
ko n pɩ sárkálɛ à tahlɩ képah tyí ò, nìvìnì ye kélɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ mé mɛ ké
nìvìnì sɔkɔ yé tɔlɛ.
18 Yépi tɔlɛ, yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ, yè ké nìvìnìnɛ n pɩ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí.

Timote ànɛ̂ Yepafroditi tyîpínìnɛ

19 Ńmɔ gbɔ̏ sàhnɔ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ nɛ máh kɩ Timote tõ yé tyí kè náh
tɔ̃ n mo n pi. Képah sɔkɔ, wàh kɩ kyɩ yah yé tyí tɛ́ ǹ syɩ, à kɩ pɔ yé tyí
kèdùkù wɛ yo ń syah ń nɩ kɔ̃ kè kɩ de.
20 Yé náh wɛ di, ǹmɔ ó mɛ ńmɔ tyí nɛ̂ nɩ-á mɛ n yɔrɩ yé tyílɛ ńmɔ tyí
kɔ̃lɛ.
21 No tɛ́lɔ́ pól tɛ̃ wɔ mɛ n yah pé yɛ̃́ngbɛ̃ tyi ó tyí, pé dyɔ náh mɛ n kwnɛ
Yesu Krista tɔ̏ tyílɛ.
22 Ǹtɛ Timotelɛ, yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ tyípínì sɔkɔ-á à kè wɛ̃kɩ nɛ, tɔ̏npɩ pèpɛy-á
pélɛ. À ǹ gblɔ̌y kɔ̃ Nìvìnì tir yónɔ́ tɔ̏ sɔkɔ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí, sɔ̃́-á wɛ̃́npir tɔ̏lɛ n
pɩ ǹ sú tyí.

* **2:10** 2.10 - Yah n tɛ Yesayi 45.23.

23 Képah ye, ń tyí-à kɩ fyɔ̀ pɔ sah gbáhkɩ̀ núkú yõ, ǹmɔ ye mé mɛ n yah
nɛ máh kɩ núkú tõ yé tyí.
24 Ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yõ, ńmɔ ńtɛ̃ tɔ-á kɩ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ kè
náh n mo n pi.
25 Ǹtɛ mé kè wɛ, mé yĩnɛ mè ń yṹnpi Yepafroditi kõ à ǹ syɩ n yuku yé
tɩ̃̀nnɛ. Ń kɔ́-ò ye ǹnɛ, tɔ̃̀ núkú pípú ànɛ̂ mɛ́kɩ̀ núkú fwópú tõ álɛ. Yépi ye ń
fyɑ̃̀hnɔ́ wɛ, tɛ́ à wilki tõ ń tyí à pɔ ń yohnɩ mɔ.
26 Yé pól wɛ dékè mɛ à tɛ̃ yĩ́ĩ, tɛ́ yáh noh ǹ yɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ, kè mɛ yṍtɔ́kɔ́bílɛ
ǹ tyí.
27 Kègbɩ yõ, à sɔ̃̀ mɛ n yɔ. Fárkɔ fárkɔ à náhkɩ ku. Ǹtɛ Liyel mɛ ǹ yɑ̃m
yah. Tɛ́ kè náh pɩ nɛ ǹmɔ ó yɑ̃m sɔ̃́ à yah dɛ́, ńmɔ tɔ yɑ̃m ye à yah wɑ̃n kõ
kè náh n mɔ n pi ń yèkwɔrɩ yõ.
28 Képah ye, mé kɩ à kõ à kɩ ǹ syɩ yuku súú yé tɩ̃̀nnɛ, yé kõ yáh kɩ à wɛ,
kè pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ yé tyí ńtõ, kwâh mó wilki ńmɔ tɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ.
29 Képah ye, yé à tɛ̃ plɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩnnɛ, yè mó sɛ̃́nknɔ névyelɛ
nɛ n sõ.
30 Yé náh wɛ di, Krista tɔ̃̀ yĩn ye à ku farkɩ. Yépi-á nɛ yé ńmɔ yohnɩ n mɔ
yî nónónɛ, tɛ́ yé náh fɛ̃ n pɔ sélɛ ń kõ n pi yé gblɔ̃̌y, ǹmɔ fɛ̃ syi kũ dlo gbal
à sè syi pɔ ń kõ.

3

Kɔ́lɔ́ pèpɛynɛ Liyel yah sɔkɔ

1 Ń yṹnpyé, yé nɛ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
Máh tyi nónó yo sɔkɔ tɛ yé tyí, kè náh mɛ kwlɔ́nɔ́lɛ ń tyí kɩ tõ ń syɩ sè
wɑ̃rkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí. Képah ńtɛ̃ ye kɩ yépi yohnɩ mɔ yékɩ tɛ̃ wɛ̃̀kɩ̀ pèpɛy
yõ.
2 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ tɔ̃̀ntùkù pípúlɛ, kénɛ pɑ̃hlɔlɛ, pépi nónó kɔ̃̀kè
kɔ̃̀nɔ́-á wil fĩ́ yɔ́ ó kɑ̃̀mnɔ́lɛ.
3 Ké gbɩ tɛ̃ yõ, ápi wɔ ye kõ kɔ̃̀kè pèpɛynɛ, képah nɛ̂-á Liyel yĩn gbílkínɔ́lɛ
ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. Kè mɛ yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ á tyí áyáh wɛ kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ tɛ́ á
náh mɛ á gbɔ̃̀ sah á gblɔ̃̌y yõ.
4 Ǹnî yɔ́ tɛ̃-à fyɔ̀ fɛ̃ ǹ gbɔ̃̀ sah n pi ǹ gblɔ̃̌y yõ, gbɩ kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ wɛ ńmɔ tyí kal
tɛ̃̌nɛ kɩ ń gbɔ̃̀ sah ń gblɔ̃̌y yõ,
5 ńmɔ nɛ̂-á kõ ń dúbínɔ́ sèpɩ̃̀n kwɑ̃̌rtɔ̃́-ò sõlɛ, tɛ́ mó tõ pɩ Yisrayel nɛynɛ
à wil Bɛ̃nsyamɛ yɩ̃̀kɩ̀ sɔkɔ. Yebreke ye ńnɛ, ń dúbípúlɛ Yebreni ye pélɛ.
Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́pú nónó-á pè n ye Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́púlɛ, pépi
sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ńnɛ.*
6 Tɛ́ à yuku gbáhntɛ̃nɔ tyí tɩ̃̀nnɛ kénɛ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ sɔkɔ, mé sɔ̃̀ mɛ Yesu yõ
sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀lɛ n fõh. À tõ yuku kénɛ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ tyí tɩ̃̀nnɛ, nɛy náh sɔ̃̀ fɛ̃ lékàhlɛ
n kõ n pi.
7 Ǹtɛ kénɛ tyi nónó-á sɔ̃̀ mɛ yõre tyilɛ ńmɔ tyí, núkúnúkú mé mɛ pɔ sè
wɛ syíkínɔ́ tyilɛ Krista yĩnnɛ.
8-9 Gbɩ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista wɛ́npĩnɔ-á pɩ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂nɛ ńmɔ tyí,
képah yĩnnɛ mé mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yah syíkínɔ́ tyilɛ. Mé mɛ ké tyí nɛ mé
pɩ Krista tyílɛ, ànɛ̂ ń wrɔ́ mó kwrɔ mɔ ǹnɛ. Képah ye ń kõ mé fɛ̃ syi ń

* **3:5** 3.5 - Nsyifunɔ póllɛ, Yisrayel no ye pélɛ. Yisrayel no póllɛ mó, Yebreni ye pélɛ.

náh vi tyi pól kɔ̃, tɛ́ sé póllɛ n yah tȕ yõ yî tyí kɔ̃lɛ. Mé náh tɔ̃ mɛ n sõ nɛ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́-á pɩ ńnɛ tómm dɛ́. Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ ye mé pɩ tómm. Liyel ye n pɩ névilɛ tómm Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ.
10 Ŋ́mɔ-á mɛ nê tyí képah ye yɔ̀ nɛ, mé Krista pĩ ànɛ̂ tǎhkì nɛ̂-á yilki mɔ
ǹ lékólɛ, ànɛ̂ ń vyãh mó wɛ ǹ yèvyãhrɩ pínɔ́ sɔkɔ, mé mó n pɩ ǹ tyí kɔ̃lɛ ǹ
ku dùkù sɔkɔ.
11 Képah sɔkɔ, ń sõnɔ kɩ mɛ ké yõ nɛ ń tɔ lékó-á kɩ pɔ n yilki n mɔ n pi.
12 Kè náh mɛ á kɩ nɛ nɛ̂-á mé n yah n kɔ̃ mé sɔ̃ kè wɛ tɛ, ànɛ̂ ń tyí sɔ̃
pɛkɩ syɩ ké yȉn tyí dɛ́. Ŋ̀tɛ mé mɛ yɔ̃ sɔkɔ ń tólɔ́lɛ nɛ mé gbah n tɛ̃ mé kè
wɛ, képah nɛ̂ yĩn-á Krista ń ye pɩ ǹmɔ ó tyílɛ.
13 Ɔ́ɔ̃ dɛ́ ń yṹnpyé, kè náh mɛ á kɩ nɛ ńmɔ sɔ̃ kè wɛ tɛ. Ŋ̀tɛ nɛ̂-á mé mɛ
n pɩ, kè wɛ yɔ̀: Tyi nónó-á sɔkɔ tɛ, mě ń dyɔ mɔ n fwɔ sépi tyílɛ, ǹ tɛ́ yah
tȉn tyílɛ n yĩkɩ.
14 Mé mɛ n to ké yȉnnɛ n yĩkɩ yõre wɛ yĩnnɛ Liyel-á álɛ n ye nɛ á pɔ nɛ̂
syi yȋnyõ, Yesu Krista gbȍ yõ.
15 Ápi nónó pól Yesu yõ sɛ̃́nɔ́-á de yĩn, sɛ̃́ ye á yĩnɛ à nɛ n sõ. Ŋ̀tɛ sõnɔ
káhkí-à kɩ se mɛ yé sɔkɔ tir yɔ́ tyí sɔkɔ, Liyel kɩ tɔ̃ képah dùkùlɛ yé wɛ̃kɩ.
16 Kàh kɩ sɔ̃ n pɩ sɔ̃, áyáh mɛ n kɔ wɛ̃kì nɛ̂ yõ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí, á
ye yɔ̃ sɔkɔ nɛ n yuku yahlɛ képah ó yõ.
17 Ń yṹnpyé, yé ńmɔlɛ n yah n pɩ. Áyáh pɩ dùkù nɛ̂ wɛ̃kɩ, nónó-á mɛ
képah wɛ̃̀kìlɛ n kɔ, yé pépilɛ n yah n pɩ.
18 Mé ye kè yo sɔkɔ tɛ yé tyí gbáhyĩ́ náhnáhlɛ, tɛ́ tɔ̃ mɛ ń syɩ kélɛ n yo
yé tyí gbní sɔkɔ núkúnúkú nɛ, Yesu Krista dahnɩ yõ kúnɔ́-á nɛ̂nɛ n pɛkɩ,
névye náhnáh pɩ dùkù-á mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ pǎh mɛ kélɛ n fwo.
19 Pépi tyí-á kɩ pɔ n yɩkɩ n pi ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ. Pé kèkùrn-á pɩ pé líyellɛ.
Tir nɛ̂-á sennɛ pè tɛ̃ n pi, pè n nɛ mɛ pé gblɔ̃̌ynɛ n gbilki képah sɔkɔ. Kèkõyɔ̃́
yȋ ó tyí-á pépi n nɛ n sõ.
20 Ápi tɛ̃ wɔ sú fɔ̃́ mɛ yȋnyõ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á á pwáhnmɔ-ò nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Kristalɛ, à kɩ n wil n pɔ n pi, áyáh mɛ ǹmɔ nɛ̂nɛ n dɛkɩ.
21 Ápi wil gbɛ̃́nsê nɛ̂-á sohkɩ kɛ̃́nɛ, à kɩ pɔ kè vi mɔ pɩ ǹmɔ wil gbɛ̃́nsê tyí
kɔ̃lɛ, nɛ̂-á gbílkínɔ́ mɛ n sah ké yõ. Ǹ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbȍ yõ ye à kɩ pɩ képahlɛ,
nɛ̂-á yíyȉn pól kɔ̃ sè n sah ǹ tyí yõ.

4

1 Képah ye ń yṹnpyé pèplɔ, yé gbah n tɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃nɛ yè yé sõnɔ sah yĩ́ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ yõ. Ń nɛ́nɔ́nɔ́, yé wɛ dékè mɛ ń kah tɛ̃. Yépi ye ńmɔ nìvìnì yõlɛ, ànɛ̂
yépi ye yɔ̃ ńmɔ yõlɛ.

Pole-á vȉnmɔnɔ nɛ̂ kɔ̃

2 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Yevodi ànɛ̂ Sɛ̃tisyi tyí nɛ, pè pé wrɔ́ kwrɔ n mɔ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
3 Tɛ́ áwɔ nɛ̂-á tȍ núkú pí-ò pèpɛynɛ ńmɔlɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ á
Yevodi ànɛ̂ Sɛ̃tisyi yohnɩ n mɔ pé wrɔ́ kɔ̃ kè kwrɔ n mɔ. Yah, syɔ́ yísyɔ́ ye
pélɛ, nónó-á so mɔ ńmɔ tyí á gbah tɛ̃ Nìvìnì tir yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ. Klema
tɔ sȍ mɛ pélɛ, ànɛ̂ ń tȍ núkú pípú tɛ́lɔ́lɛ, pépi nónó yni-á mɛ wȁ́rkínsàhnɔ́lɛ
tyɛ́-ńkɛ̃ min névye yni sɛ́bɛ́y sɔkɔ.
4 Yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́.
Mé kélɛ n tɔ̃ n yo yé tyí, yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ.

5 Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɔ́nɔ́ mɛ yúkɛy. Yé yɛ no pól yélɛ n pnɛ nɛ́péplɔ tyí
sɔkɔ.
6 Yé káh n yɛ yé yáh-ńsah tyɛ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Tɛ́ tyi tyi pól sɔkɔ, kwâh nɛ̂
yétɔ̂-à yé tɛ̃, yé kè ni Liyel tyí níri pínɔ́ sɔkɔ, yè mó wɛkı ǹ tyí ǹ pèpɔrı
pínɔ́ yĩnnɛ.
7 Képah sɔkɔ, ǹ yèvını nɛ̂-á kăn pı névi sõnɔlɛ, képah kı yáh-ńsah tyɛ́nɔ́
yah kõ dénɔ́lɛ yé nnɔ ànɛ̂ yé sõnɔ sɔkɔ, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̂ yõ Yesu
Kristalɛ.
8 Nɛ̂-á mé kı yo yé tyí ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ ń yű̃npyé, tyi nónó-á mɛ gblɔlɛ, tɛ́
yĩnɛ gbílkínɔ́lɛ, ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ tómtóm tɛ́ mɛ yályál, ànɛ̂ tyi nónó tyí-á
kı fɛ̃ nɔ névi tyí tɛ́ à kı sè fɛ̃ syi, ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ tyípénàllɛ tɛ́ mɛ n mɔ
n kõ, yé yɛ sépi ó nɛ mɛ yé sõnɔ sɔkɔ.
9 Yáh tyi nónó sãh ńmɔ tyí, tɛ́ nónó wɛ tɔkɔ ńmɔ tyí, ànɛ̂ yáh tyi nónó
noh ńmɔ tyí, tɛ́ ń wɛ mé mɛ tyi nónónɛ n pı, yé nɛ n kɔ sépi wɑ̂l yõ. Képah
sɔkɔ, Liyel kı mɛ yélɛ ǹmɔ nɛ̂-á yèvınınɛ n kõ.

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Filipi kwil tãn tyí, pé pèpɔrı pínɔ́ tyí sɔkɔ

10 Mé nìvìnì ǹgbɛ̃ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, yáh sɔ̃npílɛ tɛ̃ wɛ kè wɛ
wɛ̃kı ńtõ nɛ ń tyí-á mɛ tah yé tyí. Ń tyí sɔ̂ mɛ tah yé tyí, ǹtɛ yé náh sɔ̂ mɛ
syɔ̃-ǹsah wɛ à fɛ̃ kélɛ ń wɛ̃kı.
11 Kè náh pı nɛ ń fyɑ̂hnɔ́ sɔ̃ ń kõ mé képahlɛ n yo dɛ́. Máh nɛ̂ sãh képah
ye yɔ̀ nɛ, kè sɔ̃ dùkù nɛ̂ ólɛ, kè n nɛ n mɛ yɛ̃́nɛ́nɔ́lɛ ńmɔ tyí.
12 Mé ń minnɛ n pı n pnɛ yãm sɔkɔ, tɛ́ mó tõ kélɛ n pı n pnɛ tahrı sɔkɔ.
Tyi pól sɔkɔ ànɛ̂ duke duke pól sɔkɔ, ńmɔ n fɛ̃ ń minnɛ nɛ n pı. Kàh se tɛ̃kı
sɔkɔ ò, kàh se kwɛkı sɔkɔ ò, mé ń gblɔ̌y dar mɔ sépi póllɛ. Mé ń minnɛ n
pı n pnɛ tahrı sɔkɔ, tɛ́ mó tõ kélɛ n pı n pnɛ fyɑ̂hnɔ́ sɔkɔ.
13 Mé kı fɛ̃ tyi pól pı Yesu Krista gbɔ̂ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tăhkìlɛ ńnɛ n kõ.
14 Ǹtɛ képah fyé yõ, yé pı plɛ gbɔ̂ dáhbínɔ́lɛ ń tyí ń yèvyãhrı gbĩ́ sɔkɔ.
15 Filipi tãn, yépi ńtɛ̃ pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, Nìvìnì tir yónɔ́ tyah gbĩ́nɛ yé
tĩ̀nnɛ, gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̂ mé yal Masedonı sɔkɔ, à wil yépi tyí sɔkɔ yépi nónó-á pı
soh ńmɔlɛ à kwâhlɛ ń kõ, tɛ́ kwâh wɛ syi ń tyí, Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì yɔ́ ńtɛ̃
náh tõ kwâhlɛ ń kõ.
16 Gbĩ́ nɛ̂ ńtɛ̃ fyé-á sɔ̂ mé mɛ Tesaloniki kwil sɔkɔ, gbáhyĩ́ núkú ó náh yé
tɛkı mɔ ń tyí yòhnìnmɔnɔlɛ.
17 Kè náh mɛ á kı nɛ mé sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, yé yîlɛ nɛ n yĩ ńnɛ n kõ dɛ́, ǹtɛ
mé mɛ ké tyí nɛ wãn mɔ yé pèpɔrı pínɔ́ yõre wɛ́nɔ́ yõ.
18 Yáh yî nónó pól tɛkı mɔ ń tyí, mé sè wɛ syi, kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh tõ mɛ ń
tɛkı. Yepafroditi-á fyɔ̀ pɔ pɔ yòhnìnmɔnɔlɛ ń kõ, nɛ̂-á yé à kõ nɛ à pɔ ń kõ,
mé núkú pı kwâh nɛ́tɛ̃nɛ. Kɛ́nɛ yòhnìnmɔnɔ mɛ̀nɛ, tyípépɛ̌y ye kélɛ Liyel
yah sɔkɔ, wăh nɛ̂ fɛ̃ syi, tɛ́ ké tyí nɔ ǹ tyí.
19 Ǹmɔ Liyel nɛ̂-á tahrılɛ ǹ tyí tyɛ́tyɛ́nı kɛ̃́, à kı syɔ̃ Yesu Krista tyí, kı yé
yétɔ̂ yî póllɛ yé kõ.
20 Gbílkínɔ́ nɛ n sah ápi Sú Liyel yõ gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!
21 Yesu Krista yĩn yõ, yé wɛynɛ Yesu yõ sɛ̃pú nɛ́núkù núkú pól kõ ń tyí .
Ń yű̃npyé Yesu yõ sɛ̃pú nónó-á mɛ ńnɛ ásɔ̂, pé tɔ n wɛkı yé tyí.
22 Yesu yõ sɛ̃pú pól n wɛkı yé tyí, ké dú dɔkɔ nónó-á mɛ tɔ̂lɛ n pı yɔ̂tɛ̃ dĩ́
Sesar tyí ásɔ̂ sɔkɔ.
23 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yɔ̂bènɔrılɛ nɛ n pı yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Kolɔsɩ tãn tyí

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Kolɔsɩ tãn tyí

1 Ŋ́mɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ŋ́mɔ
ànɛ̂ á yṹnpi Timote ye
2 n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi tyí, yépi nónó-á pɩ Liyel nolɛ Kolɔsɩ kwil
sɔkɔ, tɛ́ pɩ á yũnpyé Krista yõ sɛ̃pú kègblɔlɛ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ
Yesu Kristalɛ. Á kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí à
mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole mɛ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃

3 Liyel nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ áyâh ǹnɛ n ni, à n nɛ n
wɛkɩ ǹ tyí yé tyí sɔkɔ.
4 Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé
sɔkɔ, á sé tyí yɔ́nɔ́ noh.
5 Gbɩ wɛy nɛ̂-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛynɛ, ké yɩ̃́nɩ́ntɛ̃nɔ gbennɛ yé tyí, képah sɔkɔ ye
yé noh kélɛ nɛ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah yɔ́-á mɛ yé tyí yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, tɛ́ mɛ yé gbɔ̃ sah
ké yõ.
6 Kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀-á yĩni tɛ̃ yépi tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, kǎh sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ n tɔ̃
mɔ kèkõyɔ̃́ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ sɔ̃́, sɛ̃́ kélɛ yépi tɔ tɩ̃̀nnɛ, à tɔkɔ sõ nɛ̂-á yé kè pĩ
kègbɩ yõ sɔkɔ nɛ Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí.
7 Ápi nɛ́nɔ́ní Yepafratɩ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀ núkúlɛ n pɩ ápilɛ, ǹmɔ ye kɔ̃ yélɛ
kwɔ́nɔ́ mɛ̀nɛ. Krista tɔ̃̀npɩ nɛ́gbí ye ǹnɛ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yépi tyí.
8 Liyel Mirki-á tyínɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ, à ké tyí yo á tyí.
9 Képah ye, ápi tɔ-á yé tyí noh sõ nɛ̂nɛ, à tɔkɔ lɛ́sõ tyí, á náh mɛ yal mɔ
níri pínɔ́lɛ yé tyí. Á mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à ǹ dyɔ yĩ̃́nɛ yé wɛ̃kɩ
pallɛ, yɩ̃́pɩ̃̂ ànɛ̂ lékɑ̃́m gbɔ̃̀ yõ nónó-á n wil ǹ Mirki tyí.
10 Képah sɔkɔ, yé kɩ tɛ̃ wɛ n kɔ à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀lɛ, kɩ ǹ dyɔ yĩ̃́ tyilɛ
n pɩ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Yé kɩ tyípéplɔ duke póllɛ n pɩ, tɛ́ kɩ Liyellɛ n gbah n pĩ n
yuku yahlɛ.
11 Á mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃ tyi tyi pól sɔkɔ, ǹ tɔ̃́rí
tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ, sɔ̃́nko yé fɛ̃ tyi póllɛ n sro.
12 Yé wɛkɩ Sú Liyel tyí nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃ yé vyɑ̃h kɔ̃ kè
wɛ ǹ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́ sɔkɔ, wǎh képah nɛ̂ yah sah ǹ tɔ̃́rí kyòo sɔkɔ kɩ névye
kɔ̃, nónó-á mɛ ǹ tyí yõ.
13 Ȁ ye á yɔrɩ tɛ̃ syi fɛ̃́ntṹ tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀, tɛ́ á dah mɔ ǹ nɩ̀dɛ̀ Pídɩ̃́ tɔ̃́rí sɔkɔ.
14 Kénɛ Pídɩ̃́ gbɔ̃̀ yõ ye á pwáhnmɔnɔ wɛ, tɛ́ á tyípêl mɛ yɔ̃ mɔ á tyí.

Krista ye yɩ̂yɩ̀n pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ

15 Liyel nɛ̂-á à náh n wɛ yɩ̃́nɛ, Krista mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
Ǹmɔ ye Liyel Pi gbennɛ. Ȁ mɛ Liyel gbɛ̃̀npɩnɔ pól yõ.
16 Yé náh wɛ di, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye yɩ́yɩ̀n pól mɔ.
Kè se yĩnyõ sɔkɔ ò, kè se sétáh yõ sɔkɔ ò,
kè se yî nónó-á n wɛ yɩ̃́nɛ ò, kè se nónó náh n wɛ yɩ̃́nɛ ò,

kè se mréy tǎhkìnɔ́lɛ ò, kè se névye fnɛ̀pulɛ ò, kè se yɔ̃̀tãmnɔ́lɛ ò, kè se tɔ̃́rí yõ névyelɛ ò,
ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye pé pól mɔ, ànɛ̂ pé pól mɛ ǹmɔ tyí yõ.
17 Ǹmɔ yíyǹ pól dyah tɛ̃,
yíyǹ pól mɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ.
18 Yesu yõ sɛ̃́pú tǐnkì yɔ̃tɛ̃ ye ǹmɔlɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ.
Ǹmɔ ye tyàh-ǹsahlɛ,
ǹmɔ lékó ǹgbò ye yilki mɔ,
sɔ̃́nko ǹmɔ pı gbennɛ tyi tyi pól sɔkɔ.
19 Yé náh wɛ di, kè ye nɔ Liyel tyí à tɛ̃ ǹmɔ sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.
20 Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé névye ànɛ̂ yíyìn pól wrɔ́ tɔ̃ sah péwɔ Liyellɛ, Krista gbɔ̃̀ yõ.
Liyel Pídɪ̃́ mɛ̀ kúnɔ́lɛ dahnı yõ, képah gbɔ̃̀ yõ ye yèvınɪ wɛ Liyel ànɛ̂ no pól wrɔ́
sétáh yõ ànɛ̂ yɪ̃̂nyõ sɔkɔ.

21 Ǹgbòlɛ, yépi tɔ wrɔ́ lésõ mɛ gbɛ́kínɔ́lɛ Liyellɛ. Sépɛ́rí lésõ mɛ yé wrɔ́ ǹnɛ yé sõnɔ túkúnì ànɛ̂ yé tyítúkúnì pínɔ́ yĩnnɛ.

22 Ǹtɛ núkúnúkú, ǹ Pídɪ̃́-á wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ kũ nɛ̂ ku, képah gbɔ̃̀ yõ ye Liyel yé wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹ gblɔ̃̌ynɛ, nɛ yé pɔ yĩn péwɔ yah sɔkɔ yályál pèkè kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí.

23 Ǹtɛ yé yĩnɛ yè Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ yĩn gbɑ̃́hngbɑ̃́h, yé yĩn dùkù mó nɛ n mɛ pallɛ. Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ à tɔkɔ yé Nìvìnì tir noh sõ dùkù tyí, yè káh pɔ gbɛ mɔ kélɛ. Kénɛ Nìvìnì tir ye yo kèkõyɔ̃́ névye pól tyí, képah nɛ̂ tɔ̃̀ sɔkɔ-á ńmɔ Pollɛ.

Pole-á Liyel tɔ̃̀ pı yèvyãhrılɛ dùkù nɛ̂nɛ

24 Máh mɛ yèvyãhrı nɛ̂nɛ n pı yépi yĩnnɛ, núkúnúkú mé mɛ képah nìvìnì sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ńmɔ mɛ ń gblɔ̃̌y kɔ̃ à Krista yèvyãhrı tɛ́y tɔkɔ n pı ǹ yõ sɛ̃́pú tǐnkì yĩnnɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ.

25 Ǹmɔ pı tɔ̃̀npılɛ yépi Yesu yõ sɛ̃́pú tǐnkì tyí à yĩnɛ Liyel-á tɔ̃̀ mɛ̀ dahbı sɔ̃ ń gbɔ̃̀ yé yĩnnɛ. À kè dahbı ń gbɔ̃̀ nɛ mé pé wɛy pól yo,

26 képah nɛ̂-á pı Liyel sètǐn sɔ̃̀ tirlɛ, nɛ̂-á à mɛ no pól wɔ̃bı sah kélɛ ǹgbò dùkùlɛ, tɛ́ mɛ kélɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tǐnkì wɔ wɛ̃kı núkúnúkú.

27 Yɔ̃re ǹgbɛ̃ ànɛ̂ tɔ̃́rí nɛ̂-á mɛ sètǐn sɔ̃̀ tir mɛ̀ sɔkɔ, névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, képah ye sõ Liyel mɛ ké tyí nɛ pé wɛ̃kı. Sètǐn sɔ̃̀ tir mɛ̀ wɛ yɔ̀: «Kristalɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́ kı mɛ Liyel tɔ̃́rí wɛ́nɔ́ yõ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.»

28 Ǹmɔ tyí ye á mɛ n yo no pól tyí, tɛ́ mɛ ké gbáhdyâhlɛ n di n sah nɛ́núkù núkú pól tyí, tɛ́ mɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kwɔ yɪ̃́pɪ̃̂ duke pól sɔkɔ, sɔ̃́nko no pól Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ de yĩn pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ.

29 Képah yĩn ye mé mɛ tɔ̃̀lɛ n pı, mɛ ń tah sah syikey sɔkɔ Krista tǎhkì gbɔ̃̀ yõ, nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pı yɪ̃́ɪ̃́ ńmɔ sɔkɔ.

2

1 Mé mɛ ké tyí nɛ yé pĩ nɛ máh mɛ mɛ́kì ǹgbɛ̃nɛ n fwo yépi ànɛ̂ Lawodise tãn yĩnnɛ, à tahlı nónó ńtɛ̃ tɔ pól-á pè náh ń wɛ yah yĩnɛ.

2 Mé mɛ ké tyí nɛ ǹsãh wɛ pé sɔkɔ, pè mó pɩ núkúlɛ tyínɔnɔ sɔkɔ, lékã́m
mó nɛ mɛ yĩ́ĩ́ pé sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pè kɩ Liyel tir wɔ̃̀bìnsàhnɔ́ pĩ, nɛ̂-á pɩ
Kristalɛ.
3 Yõre nɛ̂-á yĩ́pĩ̂ ànɛ̂ pnɛ̀nɔ́ sɔkɔ, ké pól mɛ wɔ̃̀bìnɔ́lɛ ǹmɔ sɔkɔ.
4 Mé tir mɛ̀nɛ n yo yé tyí sɔ̃nko ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɔ yé pilki vyã́hsesyĩ́rí
sɔkɔ.
5 Gbɩ ye, ńmɔ tɛ̃ wɔ náh mɛ yélɛ fĩ́ núkú sɔkɔ ó, ǹtɛ mé mɛ yélɛ sõnɔ
sɔkɔ. Ń nɩ mɛ vínɔ́lɛ yélɛ, máh kè wɛ yé mɛ yé tah sah tɛ́ mɛ Krista yõ
sɛ̃́nɔ́ koh tɛ̃ yĩn gbã̂hngbãh.

Min pínɔ́lɛ Krista gbɔ̃̀ yõ

6 Yáh fyɔ̀ kè fɛ̃ syi nɛ yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á Yesu Kristalɛ, yé yé minnɛ n pɩ yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ sɔkɔ ǹmɔlɛ.
7 Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, yé yɛ ké yã̀hnì nɛ n mɛ dínyĩnɔlɛ ǹ sɔkɔ,
yè mó yé min póllɛ n pɩ ǹmɔ tyí yõ. Yé nɛ mɛ sṹnyĩnɔlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ
sɔ̃́-á pè yé kwɔ kélɛ, yè mó pɩ Liyel pèpɔrɩ pĩ́pú ǹgbnɔlɛ.
8 Yé yé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ sɔ̃nko ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɔ tyídî ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyi
tɔkɔ à yé pilki tɛ̃ mìnì tyilɛ, ǹ névi yõtàhsyi lékã́mnɛ. Sè náh mɛ wɛ̃̀kì
núkú yõ Krista tyilɛ.
9 Yé náh wɛ di, Liyel mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ Krista sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.
10 Yíyìn pól mɛ yépi tyí ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. Ǹmɔ ye yɔ̃̀tɔ̃rí ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔnɔ pól
yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ.
11 Yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ ǹmɔlɛ, yé kɔ̃kè kɔ̃. Kénɛ kɔ̃kèlɛ, névi gbɔ̃
pínɔ́ náh kélɛ, Krista pínɔ́ ye kélɛ sɔ̃nko kè á wilki á tyípékè sɔkɔ.
12 Yé náh wɛ di, yáh wèlnwì̃lkìnɔ́ wɛ ni sɔkɔ, kè mɛ á kɩ nɛ yé lékyî sɔ̃ yĩ
ǹnɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ mɛ yilki mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, yáh sɔ̃npílɛ sɛ̃ Liyel tǎhkì yõ, nɛ̂-á
yilki mɔ Krista lékólɛ.
13 Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ lékyî sɔ̃ yé tyípêl ànɛ̂ kɔ̃̀-ǹkɛ̃̂ yĩnnɛ. Ǹtɛ núkúnúkú,
Liyel ye minnɛ yé kɔ̃ ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí. Ȁ á tyípêl pól yɔ̃ mɔ á kɔ̃.
14 Áyáh Moyisi tyi kɔ̃nsàhnɔ́ dêl pɩ tɛ́ lékàh nɛ̂ kɩ sõ pɔ á kɔ̃ n pi, Liyel
ye képah niri to á tyí, tɛ́ ké tyí yɩkɩ Krista syínɔ́ gbɔ̃ yõ dahnɩ yõ.
15 Yɔ̃̀tãm ànɛ̂ tɛ̃́nwɛpu nónó-á mɛ yĩ̂nyõ, Liyel ye pé tǎhkì tyí yɩkɩ kwèyy.
À pè pɩ yèďìmɔ̀lɛ no pól tyí à n yɔrɩ n kɔ̃ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye tyí kɔ̃lɛ
Krista kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ dahnɩ yõ.
16 Kǎh pɩ sɛ̃, yé káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yé tuke yõke képah náh pɩ wɔ wɔ
kwâh yĩnnɛ. Yé káh n yɛ tɛ̃ yé tuke syáh yɔ́, képah náh pɩ ńwɔ̃ sã́n yɔ́
wìlnɔ́, képah náh pɩ mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ.
17 Sépi póllɛ, yípéplɔ nónó-á mɛ n pi, sépi kètɔ̀ ye. Ǹtɛ ké kègbɩ tɛ̃̀nɛ,
Krista ye.
18 Névye nónó-á n pɩ á kɩ nɛ pè sɔ̃ mɛ pé gblɔ̃́ynɛ n tiki n mɔ yĩ̂nyõ
tɔ̃̀npɩbɩ yah, tɛ́ mɛ gbílkínɔ́lɛ n sah pé yõ, tɛ́ mɛ pé tah sah pé dlɛ́y tyilɛ n
mɔ n kɔ̃, yé káh yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yé yah kɔ̃ yah yúkúnɔ́lɛ. Pé gblɔ̃́y ye pè
n gbilki pé fɔkɔ táh tyi sõnɔlɛ.
19 Krista nɛ̂-á yõlɛ, pè yahle ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃́nɔ́lɛ. Tɛ́ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye gbèl tél-
ńtã̂n ànɛ̂ yãhlɔ wil gbɛ̃́nsê tã̀ntã̀n pól tel sah wɛ̃ tyí, wil gbɛ̃́nsê kɔ̃ kè fɛ̃ n
kyãh à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃́.

20 Yé ku Kristalɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ pwah mɔ wilki kèkõyṍ sétȁn tyi tǎhkì gbȍ. Ǹtɛ
kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ yé tõ yé minnɛ n pɩ á kɩ nɛ yé sɔ̃ mɛ kénɛ tyi gbȍ sȍ sɔkɔ, à
fɛ̃ syi pè kõ pè yélɛ n kyĩ n mɔ n mɔ sɛ̃́nknɔ tyi sɔkɔ ńtõ wɛ́? Pè n nɛ:
21 «Káh kwâh mɛ̀ tɔkɔ, káh kwâh mɛ̀ yõ, káh n tũ kwâh mɛ̀ tyí.»
22 Kénɛ yȋ póllɛ, á kɩ fɛ̃ á gblɔ̌y tyí pɛkɩ sélɛ kɛ núkú ólɛ, tɛ́ sè kɩ pɩ yõ kɛ̃
yȋlɛ. Névye yah yĩ́ tyi kȍnsàhnɔ́ ye sélɛ à tahlɩ pǎh kwɔ́nɔ́ nónónɛ n kõ.
23 Gbɩ ye gbílkínɔ́ sàhnɔ́lɛ yȋnyõ tȍnpɩbɩ yõ ànɛ̂ gblɔ̌y tíkínmɔnɔlɛ sé yah
sɔkɔ, ànɛ̂ wil gbɛ̃́nsê fṍhnɔ́lɛ. Sè mɛ á kɩ nɛ yĩ́pȋ tyi sɔ̃ sélɛ. Ǹtɛ yõre náh
mɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Névi dyɔ yĩ́ tyi ó ye sélɛ.

3

Min pínɔ́ késɑ̃́nnɛ Liyel wɛ̃̌kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Yépi tɔ lékyȋ-á fyɔ̀ yilki mɔ ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí, yé Liyel fṍ yȋlɛ n yah n
kõ, ńyãh sɔkɔ-á Kristalɛ tɛ̃nɔ́lɛ Liyel gbȍyȍ sȍlɛ.
2 Yé nɛ n sõ Liyel fṍ yȋ tyí sɔkɔ, yé káh nɛ n sõ sétáh yõ yȋ tyí sɔkɔ.
3 Yé náh wɛ di, yé ku tɛ́ yé min mɛ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ Krista sɔkɔ Liyel tyí.
4 Ǹtɛ Krista nɛ̂-á yépi minnɛ, ǹmɔ-à sõ nɛ̂nɛ wil mɔ, yépi tɔ kɩ wil mɔ
ǹnɛ wɛ̃ tyí ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ.

Pɩ dùkù kédyâh ànɛ̂ pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ

5 Tyi nónó-á pɩ kèkõyṍ mɛ̀ tyilɛ, yé sépi yal n mɔ, sépi nónó-á pɩ: Prɔ̀prɔ̀
pínɔ́lɛ, pȍpȍ pínɔ́lɛ, dékè tyi pínɔ́lɛ, dékè túkúǹìnɛ, à tahlɩ yĩ́sesúkú pínɔ́
tyí, képah nɛ̂-á sãh fálnɔ́ dùkù yɔ́lɛ.
6 Kénɛ tyi dùkù ye n yɔrɩ n mɔ Liyel fɔ̀kɔ̀vyȁhnìnɛ ǹ yóré yáhnlepu yõ.
7 Ǹgbòlɛ sȍ, yé min-á lésõ mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ, sɛ̃́ntɛ̃ ye yé mɛ n pɩ.
8 Ǹtɛ núkúnúkú, tyi nónó-á yé yĩnɛ yè milki, sè wɛ yɔ̀: Fɔ̀kɔ̀vyȁhnìnɛ,
ànɛ̂ mâl pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́lɛ. Gbyɔ ànɛ̂ wɛ̀npèkè yɔ́ ńtɛ̃ káh nɛ n wil
yé vyɛ̃y sɔkɔ.
9 Yé káh mìnìnɛ n yo wɛ̃ tyí. Yé náh wɛ di, yé yé náh vi yé min pɩ dùkù
kédyâh kõ tɛ, à ké tyípínì pól milki,
10 tɛ́ mɛ pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ n pɩ, képah nɛ̂-á Liyel mɛ n vi n mɔ gbĩ́mɛgbĩ́,
sɔ̃nko yè pɩ ǹmɔ tyí kõlɛ, yè mó ǹnɛ n pĩ yuku yahlɛ ǹmɔ nɛ̂-á mɔ yélɛ.
11 Képah sɔkɔ, wǎhkì náh tõ n wɛ n pi yȉkȉnȉ télɔ́ ànɛ̂ Nsyifunɔ wrɔ́ sɔkɔ,
kènkõbe ànɛ̂ kȍ-ǹkɛ̃pú wrɔ́. Kè náh tõ mɛ á kɩ nɛ yȁhnkõ wɔ-á yĩ pĩ, tɛ́ ńyɔ
mɛ náh yĩ pĩ. Kè náh tõ mɛ á kɩ nɛ ńyɔlɛ yɔ̃-á tɛ́ ńyɔ mɛ gblɔ̌y yõ névilɛ.
Nɛ̂-á mɛ n mɔ n kõ, Krista ye. Ǹmɔ ye yíyȉnȉ póllɛ tɛ́ mɛ no pól min sɔkɔ.
12 Liyel-á fyɔ̀ yépi yah wilki pɩ ǹ nolɛ, à yé pɩ yályál ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ yé
tyí mɛ nɔ ǹ tyí. Képah ye, yé pɩ névye yãm yáhpú, ànɛ̂ pèpɔrɩ pípúlɛ, ànɛ̂
gblɔ̌y tíkínmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛ́pír névyelɛ, ànɛ̂ nónó-á tyilɛ n sro.
13 Yé wɛ̃ sṍmnɔ́lɛ n pɩ. Ǹnȋ yɔ́-à sɔ̃ pɩ de ǹ ní-ò tyí, yé yɔ̃ mɔ wɛ̃ kõ. Tɛ̃
ǹgbɛ̃-á yɔ̃ mɔ yé kõ sɔ̃, yépi tɔ nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n kõ sɛ̃́.
14 Ǹtɛ nɛ̂-á kal sépi póllɛ, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Tyínɔnɔ gbȍ yõ ye yé wrɔ́ kɩ
mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ pallɛ.
15 Krista yèvɩnɩ nɛ̂ mɛ yé sɔkɔ. Liyel ye yé ye kénɛ yèvɩnɩ wɛ yĩnnɛ,
sɔ̃nko yè pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ. Yé pɩ pèpɔrɩ pĩ́púlɛ.
16 Yé yɛ Krista wɛy tȍ pɩ yĩ́ yé sɔkɔ. Yé wɛ̃nɛ n kwɔ, yè mó wɛ̃nɛ n vi
n mɔ yĩ́pȋ sɔkɔ. Yé pɩ pèpɔrɩ pĩ́púlɛ Liyel tyí yé nnɔ póllɛ, yè mó ǹnɛ n

gbal, yè ǹ yĩn gbilki gbilki yìlɛ n gbɩ, à tahlɩ Liyel Mirki-á yè nónó dahbɩ yé sɔkɔ.
17 Yâh tyi nónónɛ n yo tɛ́ tyi nónónɛ n pɩ, yé sélɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ, yè wɛynɛ Sú Liyellɛ n kɔ̃ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.

Yesu yõ sɛ̃́pú wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ kɔ̃́hkí sɔkɔ

18 Syɔ́, yé nɛ n sah yé pɛbɩ tyí yõ kǎh yĩnɛ sɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
19 Pɛbɩ, yé yɛ yé syɔ́ tyí nɔ yé tyí, yé káh peke tɛ̃ pé yõ.
20 Wɛ̃́npì, yé nɛ n sah yé dúbípú tyí yõ tyi tyi pól sɔkɔ. Képah ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n yah n kɔ̃ yé tyí.
21 Dúbípú, yé káh fɔ̀kɔ̀nvyầhnìnɛ n mɔ yé wɛ̃́npì sɔkɔ kè kɔ̃ kè pɔ pɩ wílkúnìnɛ pé tyí.
22 Yɔ̃bɩ, tyi tyi pól sɔkɔ, yé nɛ n sah yé yɔ̃̀tãm tyí yõ nónó-á mɛ sétáh mɛ̀ yõ. Yé káh tɔ̃̀lɛ n pɩ pé tyí pàh yélɛ n kyɔmɩ gbĩ́ nɛ̂ ólɛ, á kɩ nɛ névye dyɔ yĩ́ tɛ̃ sɔ̃ yé n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ dɛ́. Ǹtɛ yé yé gblɔ̌y tiki mɔ kélɛ n pɩ fɔkɔ pérpérlɛ yáh sɔ̃́npɩlɛ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkílɛ n pɩ.
23 Yâh sɔ̃ tɔ̃̀ nɛ̂ dùkùlɛ n pɩ, yé kélɛ n pɩ yé nnɔ póllɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ, kè káh nɛ n mɛ nɛ névi tyí sɔ̃ yé n pɩ.
24 Yé pĩ nɛ ńkɛ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á kɩ pɔ yépi tɔ dyah n pi yípéplɔlɛ, wǎh sépi nónó yah sah ǹ no yĩnnɛ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ Krista ye yɔ̃̀tɛ̃ kègbɩlɛ nɛ̂ tyí-á yé n pɩ tɔ̃̀lɛ.
25 Ǹtɛ névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y pɩ nɛ́túkùlɛ, ǹ nɛ́túkúnì tyi lédyáhní ye à kɩ wɛ. Yé náh wɛ di, Liyel náh wǎhkìlɛ n pɩ.

4

1 Yɔ̃̀tãm, yé yé yɔ̃bɩlɛ n tɛ̃ n plɛ gbɩ wɛ̃kì yõ sɔkɔ, yé mó yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́-á mɛ yépi tɔ tyí yĩ̂nyõ sɔkɔ.

Pole-á vìnmɔnɔ nónó kɔ̃

2 Yé gbah n tɛ̃ níri pínɔ́ sɔkɔ. Yé nírílɛ n pɩ yè pépɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃.
3 Yé Liyellɛ n ni ápi tɔ tyí sɔ̃nko à wɛ̃kì yɩkɩ mɔ á kɔ̃ à fɛ̃ ǹ wɛynɛ n yo, ànɛ̂ mè fɛ̃ sètı̃̀n sɔ̃̀ tir tyílɛ n yo nɛ̂-á Liyel wɔ̃bɩ sah Krista sɔkɔ. Képah nɛ̂ yĩn-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
4 Yé Liyellɛ n ni ń tyí sɔ̃nko à ń yah tɛ̃ ń kɔ̃ mè fɛ̃ sètı̃̀n sɔ̃̀ tir mɛ̀nɛ n yo n wah, máh yĩnɛ mè kè yo sɔ̃.
5 Yé yé minnɛ n pɩ lékã́mnɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃́pú wrɔ́. Syɔ̃-ǹsah-à fyɔ̀ wɛ yé tyí pèpɔrɩ pɩ pɩ tɛ̃́nɛ pé tyí, yé kè pɩ pé tyí.
6 Yé yɛ yé wɛlɔ nóhnɔ́ nɔ névye tyí, ànɛ̂ yõre mó nɛ n mɛ sé tyí. Névi nɛ̂-á píkínyahnɔ pɩ, yé ké yah tɔ̃ n sah n yo tɛ̃ tyí.

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

7 Á yṹnpi Tisyiki nɛ̂-á ń nɛ́nɔ́nínɛ ànɛ̂ ń kɔ́-òlɛ tɛ́ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, ǹmɔ kɩ pɔ ń tyí kèdùkù pól yo yé tyí.
8 Ǹmɔ ye wɛ tɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ yé tyí nɛ à kyɩ á tyí kèdùkù yo yé syah à mó yé nɩ sũ.
9 Wonesimi tɔ mɛ ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á yṹnpilɛ nɛ̂-á mɛ tómm, tɛ́ pɩ á nɛ́nɔ́nínɛ. Yépi sɔkɔ yɔ́ ye ǹnɛ. Tyi nónó pól-á mɛ n pɩ ásɔ̃̂, pè kɩ pɔ sè yǎh yé syah.

10 Arisitarkɩ nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ, à n wɛkɩ yé tyɩ́. Markɩ
tɔ n wɛkɩ yé tyɩ́ ǹmɔ nɛ̂-á Barnabasɩ tyɩ́ névilɛ. Markɩ tyɩ́ kèdùkù yo sɔkɔ
yé tyɩ́ nɛ wàh kɩ pɔ yé tɩ̏nnɛ, yé à tɛ̃ plɛ.
11 Yesu nɛ̂-á pè n ye Nsyusitusilɛ, à n wɛkɩ yé tyɩ́ tɔlɛ. Nsyufunɔ Yesu yõ
sɛ̃́pú sɔkɔ, pépi ó ye mɛ tɔ̏lɛ n pɩ ànɛ̂ ńmɔlɛ à Liyel tɔ̃́rɩ́ tyɩ́lɛ n yo. Pè ń nɩ
de yɩ̃́ɩ̃́ kègbɩlɛ.
12 Yepafrasɩ nɛ̂-á yépi sɔkɔ yɔ́lɛ, à n wɛkɩ yé tyɩ́. Yesu tɔ̏npɩ ye ǹnɛ, nɛ̂-á
mɛ nírílɛ n pɩ yé tyɩ́ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ sɔ̃nko yè nɛ n mɛ sṹnyĩnɔlɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
sɔkɔ, Liyel dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyi pól pɩ pɩ tɛ̃̀nɛ.
13 Á yèvyãhrɩ kah pɩ yépi ànɛ̂ Lawodise tãn, ànɛ̂ Yerapolisi tãn yĩnnɛ.
Ǹmɔ ńtɛ̃ kɩ fɛ̃ pɩ képah tàrfyɔ̀lɛ.
14 Dɔ̀ktɔ̂r dɩ́ Likyi nɛ̂-á ápi kódɩ̃́nɛ, à n wɛkɩ yé tyɩ́ ànɛ̂ Damasɩlɛ.
15 Á yṹnpyé nónó-á mɛ Lawodise, yé wɛkɩ pé tyɩ́ à tahlɩ Nɛfa tyɩ́ ànɛ̂ Yesu
yõ sɛ̃́pú tɩ̏nkɩ̀ nɛ̂-á n tuke n mɔ n pɔ ǹ gbô.
16 Yáh kɩ sɛ́bɛ́y mɛ̀ wɛ kar, yé gbah n tɛ̃ Lawodise Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̏nkɩ̀ tɔ
kɔ̃ pè kè wɛ n kar. Nɛ̂ tɔ-à kɩ se mó mɛ tɛkɩ mɔ pépi tyɩ́, pàh kɩ kélɛ yé kɔ̃,
yé kè kar.
17 Yè mó n yo Arsyipi tyɩ́ nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃-á tɔ̏ nɛ̂ dahbɩ ǹ gbɔ̏, à gbah n tɛ̃ kè
pɩ pallɛ.
18 Ǹmɔ Pole ye n wɛkɩ yé tyɩ́, tɛ́ kélɛ n wãrkɩ ń gbɔ̏lɛ. Yé káh n yɛ yé
dyɔ fwɔ nɛ máh mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyɩ́ nɛ, à
yɔ̏bènɔrɩ pɩ yé pól tyɩ́.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Tesaloniki tãn tyí Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Tesaloniki tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote ye n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
yépi Tesaloniki kwil Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyí, yépi nónó-á mɛ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí yõ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ nɛ Liyel yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí, à
mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Liyel tyí Tesaloniki tãn Liyel wɛy fɛ̃̌nsyinɔlɛ tyí sɔkɔ

2 Á mɛ n wɛkɩ Liyel tyí yé pól tyí sɔkɔ gbɩ̃̌mɛgbɩ̃̌, tɛ́ mɛ ǹnɛ n ye n gbo
yé tyí.
3 Yáh mɛ gbah tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃̌nɔ́ tyípínì sɔkɔ, tɛ́ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ tyínɔnɔ sɔkɔ,
à yé gbɔ̃̀ sah yɩ̃̌ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ sɔ̃, Sú Liyel ye ápi tàrfyɔ̀lɛ nɛ,
gbɩ̃̌mɛgbɩ̃̌ á dyɔ-á mɛ n kwnɛ sélɛ.
4 Á yũ̌npyé, yépi nónó tyí-á nɔ Liyel tyí, á pĩ nɛ wǎh yé yah wilki pɩ ǹ
tyílɛ.
5 Yé náh wɛ di, áyáh Nìvìnì tir nɛ̂ yo yé tɩ̃̀nnɛ, kè náh sɔ̃̀ pɩ vyãh wɛy
gbɔy ólɛ dɛ́. Á sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yo tɛ̃́nwɛnɔ sɔkɔ Liyel Mirki tǎhkì gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ á
sɛ̃̌nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ gbɩ-á kélɛ. Áyáh á gblɔ̃̌y tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ yé wrɔ́ sɔkɔ yé
tyí pɛkɩ yĩnnɛ, ké sèndɩ̃̀ náh yélɛ dò.
6 Ápi ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɩ dùkù ye yé mɛ n yah n pɩ. Yèvyãhrɩ náhnáh fyé
sɔkɔ, yé Liyel wɛy fɛ̃ syi nìvìnì sɔkɔ, ǹ Mirki-á nìvìnì nɛ̂ mɔ yé sɔkɔ.
7 Kǎh pɩ sɛ̃, yépi ye Masedonɩ mara ànɛ̂ Akayi mara Yesu yõ sɛ̃̌pú pól kɩ
n yah n pɩ.
8 Yé náh wɛ di, à tɔkɔ yépi tɩ̃̀nnɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy mɛ tɔ̃ mɔ Masedonɩ mara
ànɛ̂ Akayi mara pól sɔkɔ. Tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, yé Liyel yõ sɛ̃̌nɔ́
tyí tɔ mɛ n yãh ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè náh tɔ̃ mɛ ápi tɔ̃ képah tyílɛ n yo
ńtɛ̃nɛ.
9 Áyáh kyɩ yé tɩ̃̀nnɛ tɛ́ yé á tɔ̃ sah tɛ̃ pallɛ dùkù nɛ̂nɛ, névye pól mɛ
képahlɛ n yãh; ànɛ̂ yáh yé náh vi fal fal tɛ̃̀n kɔ̃ tɛ́ yé yah mɔ Liyel tɩ̃̀nnɛ à
tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ tyí dùkù nɛ̂nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á gbɩ Liyellɛ tɛ́ mɛ min sɔkɔ, névye pól
mɛ képah tɔlɛ n yãh.
10 Yé mɛ ǹ Pídɩ̃́ Yesu syɩkɩ tɛ̃ ǹmɔ nɛ̂-á kɩ wil yɩ̃̂nyõ kɩ n pɔ n pi. Ǹmɔ
nɛ̂-á Liyel ǹ lékó yilki mɔ, ǹmɔ ye kɩ ápi yõ wilki n pi Liyel tukey sɔkɔ nɛ̂-á
mɛ n pi.

2

Pole tɔ̃̀ pínɔ́lɛ Tesaloniki kwil sɔkɔ

1 Á yũ̌npyé, yépi ńtɛ̃ kè pĩ yɩ̃̌ nɛ á pɔ́nɔ́ náh pɩ nɔ̀nɔ́lɛ yé tɩ̃̀nnɛ.
2 Yé kè pĩ tɔlɛ nɛ áyáh yèvyãhrɩ wɛ sɔkɔ Filipi kwil sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á pè
fɔ̃̋hnɔ́ sah á yõ tɛ́ Liyel mɛ nìsãh mɔ á sɔkɔ á kɔ̃ á mɛ fɛ̃ pɔ ǹ Nìvìnì tirlɛ
n yo yépi tɔ tyí, gbɩ̃̌ nɛ̂-á névye sɔ̃̀ mɛ álɛ n fwo.
3 Tyi nónó-á á n yo névye tyí, á náh mɛ pílkínɔ́ sɔkɔ, yɩ̃̌nvɩ̃̀ wɛlɔ náh sélɛ,
vɩ̀ntɛ̃nɔ tɔ náh à n vi n tɛ̃ pélɛ.

4 Liyel ye kè wɛ nɛ ápi-á kɩ fɛ̃ Nìvìnì tir yo, tɛ́ mɛ ké tyí dahbɩ ápi gbɔ̃̀ á
kɔ̃ á kélɛ n yo ké yah yõ. Névye dyɔ yɩ̃́ tɛ̃ náh ápi n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ dɛ́,
Liyel dyɔ yɩ̃́ tɛ̃ ye ǹmɔ nɛ̂-á ápi sõnɔlɛ n pnɛ.

5 Yépi ńtɛ̃ pɩ̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ wɛlɔ nónó-á á yo yé tyí, yé vi n tɛ̃ tɛ̃ wɛlɔ
náh sélɛ. Liyel ye á tàrfyɔ̀lɛ nɛ á náh mɛ n yah n kɔ̃ yé yɔ̃́-ńsahlɛ.
6 Ápi náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n gbilki. Kàh sɔ̃ yépilɛ ò, kàh
sɔ̃ no tɛ́lɔlɛ ò, á náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n gbilki.
7 Tɛ́ ápi kɩ mó tɔ̃ sɔ̃̀ fɛ̃ á tɔ̃rí sah yé yõ áyáh sɔ̃npílɛ pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀
névyelɛ. Ǹtɛ á yé tɛ̃ mármár pídúbisè-á ǹ pyelɛ n tɔ̃ n sah n tɛ̃ sɔ̃.
8 Yé tyí sɔ̃̀ nɔ yɩ̃́ ápi tyí, képah ye á mɛ Nìvìnì tir yo yé tyí nɛ̂-á n wil
Liyel tyí. Tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, á á min ńtɛ̃ mɔ kũ kɔ̃ yépi yĩnnɛ yé
tyí táhnɔ́ tɛ̃ yĩnnɛ á tyí.
9 Á yṹnpyé, áyáh yèvyãhrɩ ànɛ̂ kwlɔ́nɔ́ nónó pɩ, yé dyɔ mɛ n kwnɛ sélɛ
kyɔ́. Áyáh lésõ mɛ yé tɩ̃̀nnɛ à Nìvìnì tirlɛ n yo n kɔ̃ yé tyí, á lésõ mɛ tɔ̃̀ tɔlɛ
n pɩ lékâh ké gbɩ̃̀ntɔ̃ à yĩn á gblɔ̌y yɩ̃́nnɔ́lɛ, sɔ̃nko à káh n pɩ n tɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ
yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí.
10 Yépi ńtɛ̃ ye ápi tàrfyɔ̀lɛ nɛ, áyáh tyi nónó pól pɩ yépi Yesu yõ sɛ̃pú tyí,
sé pól-á mɛ plɛ, tɛ́ mɛ gbɩ wɛ̃kì yõ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ; Liyel tɔ ye á tàrfyɔ̀lɛ.
11 Yé pĩ tɔlɛ nɛ áyáh yé tɛ̃ plɛ, sɔ̃-á súbí pé wɛ̃npìlɛ n tɛ̃ plɛ.
12 Á vɩ̃̀nmɔnɔlɛ yé kɔ̃, tɛ́ sɔ̃́ré mɔ yé sɔkɔ, tɛ́ kè gbah yo yé tyí nɛ yé yɛ
yé kɔ dùkù nɛ n mɛ Liyel dyɔ yɩ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á ye yélɛ ǹ tɔ̃rí sɔkɔ de yĩnnɛ kɩ
ké nɔlɩ wɛ yõ.
13 Yáh Liyel wɛy nɛ̂ noh ápi tyí, yé náh kè pɩ névi vyãh wɛynɛ. Yé kè pɩ
Liyel wɛynɛ. Tɛ́ sɛ̃ ńtɛ̃ ye kélɛ kyɔ́. Kǎh pɩ sɛ̃, kè mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yé sɔkɔ, yépi
nónó-á Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Képah ye, á n wɛkɩ Liyel tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ ńtɔ̃.
14 Ń yṹnpyé, Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ nónó-á mɛ Liyel tyí yõ Nsyude mara
sɔkɔ, tir nɛ̂-á nɔ pélɛ, sɛ̃nkɔ̃ ye nɔ yépi tɔlɛ. Yé náh wɛ di, yé sú fɔ̃́ névye-á
yé kwlɔ sɔ̃, sɛ̃ ye Nsyifunɔ kwlɔ pépi tɔlɛ.
15 Nsyifunɔ ye ko mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ*. Pè fɔ̃́hnɔ́
sah ápi tɔ yõ. Pé tyí náh nɔ Liyel tyí. No pól sépɛ́bí ye pélɛ.
16 Pè mɛ ké tyí nɛ pé ápi yah kõ á káh Nìvìnì tir yo yɩ̃̀kɩ̃̀nì tɛ́lɔ́ névye tyí
pé tɔ kɔ̃ pè wɛ n pwah. Kǎh pɩ sɛ̃, dòhnìnɔ́ ó ye pè mɛ n pɩ n yuku pé
tyípêl yõ. Ǹtɛ ké syɩ̀-ǹsah, Liyel fɔ̃́hnɔ́ sah pé yõ.

Kyɩ n yah dékè mɛ Pole tɛ̃ Tesaloniki tãn tyí

17 Ń yṹnpyé, á yal yé tnɔ̂ wrɔ́ kwéy mè sɔkɔ, á yɩ̃́ tɛ̃ wɔ náh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yé
yõ ó, ǹtɛ á mɛ yé tyílɛ n sõ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Yé wɛ dékè mɛ á kah tɛ̃, képah ye á
mɛ gbah tɛ̃ nɛ á yé wɛ.
18 Á lésõ mɛ ké tyí nɛ á á syɩ n pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ gbáhyɩ̃́ náhnáh ńtɛ̃ ye ńmɔ
Pole yah kɔ̃ kélɛ tɛ́ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ á yah kɔ̃.
19 Ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syɩ n pɔ sõlɛ, nónó gbɔ̃̀ yõ mɛ á yáh-ńsah náh n tyɛ
n pi, ànɛ̂ á nɩ kɩ vɩ, ànɛ̂ á yõ kɩ yɔ̃? Yépi ye.
20 Kègbɩ yõ, yépi yĩn ye gbílkínɔ́ kɩ sah ápi yõ, tɛ́ nìvìnì kɩ mɛ á sɔkɔ.

* **2:15 2.15** Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔnɔ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂, pé pól náh pè ko mɔ. Pé túkù ye pè ko mɔ.

3

1 Képah sɔkɔ, áyáh pópó pɔ tɛ̃ kwlɔ yé wɛ́-ńkɛ̃nɛ, á kè yah tɔkɔ nɛ ápi-á
kɩ wũ á gblɔ̌y Atɛnɩ kwil sɔkɔ,
2 tɛ́ mɛ á yʉ̃́npi Timote tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ Liyel tɔ̃̀lɛ n pɩ ápilɛ
wɛ̃ tyí Nìvìnì tir yónkɔ̃nɔ sɔkɔ Krista tyí sɔkɔ. Ɂ́ nɛ à pɔ yé yohnɩ mɔ yé
tǎhkì wɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, à mó sɔ̃́ré mɔ yé sɔkɔ,
3 sɔ̃nko kwɛy gbĩ yèvyãhrɩ káh pɔ yé kɔ̃ kwɔ. Yé pĩ́nɔ́ se mɛ ké sɔkɔ nɛ
yèvyãhrɩ mɛ̀nɛ n sɔkɔ tɛ́ á sah n pi tɛ́.
4 Yé náh wɛ di, áyáh lésõ mɛ yé tɩ̃̀nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, á lésõ kè yo sah yé tyí nɛ
áyáh kɩ pɔ yèvyãhrɩ pɩ n pi. Képah ye pɩ yɔ̀, ké sèndì náh yélɛ dò.
5 Képah ye, máh pɔ tɛ̃ sɔ̃́mnɔ́ pɩ kwlɔ, mé Timote tɛkɩ mɔ nɛ à kyɩ yé
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ dùkù yah n pɔ n yo ń syah. Tíki sɔ̃̀ mɛ ń tɛ̃ nɛ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃
tɔ̃nmɔnɔ káh nɛ mɛ tɛ̃ n wɛ yé tyí, ápi kwlɔ́nɔ́ kɔ̃ kè pɩ yõ kɛ̃́nɛ.
6 Ǹtɛ núkúnúkú, Timote ye wil yé tɩ̃̀nnɛ à pɔ. À mɛ pɔ yé yʉ̃́ngbílɛ n yo
nɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ. Ŋ́kɛ̃ yáh mɛ n sõ ápi tyí sɔkɔ
gbĩ́mɛgbĩ́. Ɂ́ wɛ dékè-á mɛ yé tɛ̃, sɔ̃́-á yépi tɔ wɛ dékè mɛ ápi tɛ̃.
7 Kǎh pɩ sɛ̃ á yʉ̃́npyé, áyáh sɔ̃̀ mɛ yèkwɔrɩ ànɛ̂ yèvyãhrɩ nónó pól sɔkɔ,
yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí nóhnɔ́ pɩ nɩ dénɔ́ ǹgbɛ̃nɛ á tyí.
8 Ǹtɛ yáh fyɔ̀ mɛ sɛ̃́nyĩnɔlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, á mìnì ye pyě tiki de á fɔkɔ sɔkɔ
núkúnúkú yɔ̀.
9 Wɛy dùkù nɛ̂ tɛ̃ mɛ ápi kɩ fɛ̃ Liyel kɔ̃ n pi yé tyí sɔkɔ yɔ̀, wǎh nìvìnì
ǹgbɛ̃ nɛ̂nɛ á kɔ̃ yépi yĩnnɛ?
10 Ké lékɑ̂h ké gbɩ̃̀ntɔ̃, á mɛ kélɛ n gbah n ni Liyel tyí nɛ à wɛ̃̌kì yɩkɩ mɔ
á kɔ̃ á fɛ̃ pɔ yah yé tyí. Tɛ́ fɩ̃́ nɛ̂-à kɩ mɛ yé tɛkɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, á mó
yé yohnɩ n mɔ ké tyí sɔkɔ.
11 Ɂ́ kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ńtɛ̃ tyí ànɛ̂ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ,
pè wɛ̃̌kì yɩkɩ mɔ á kɔ̃ á pɔ yé tɩ̃̀nnɛ.
12 Wɛ̃ tyínɔnɔ ànɛ̂ no pól tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, á kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tyí nɛ, à wãnnɛ n mɔ ké yõ á kɩ nɛ yé tyí-á nɔ sɔ̃ ápi tyí.
13 À mó nìsãhlɛ yé kɔ̃ yĩ̃́ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, yé kɔ̃ yè pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ
yé tyí. Yè mó nɛ n mɛ yályál á Sú Liyel yah sɔkɔ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista-à
sõ nɛ̂nɛ ǹ syɩ pɔ ǹ yõ ǹ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ póllɛ.

4

Min pɩ dùkù nɛ̂ tyí-á nɔ Liyel tyí

1 Ɂ́ yʉ̃́npyé, yáh yĩnɛ yè nɛ n kɔ dùkù nɛ̂nɛ kè mó nɔ Liyel tyí, á kélɛ yé
wɛ̃̌kɩ tɛ. Sɛ̃́ntɛ̃ ńtɛ̃ ye yé mɛ kɔ ó, ǹtɛ á tɔ̃ kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu yĩn yõ nɛ, yé gbah n tɛ̃ wãn mɔ ké yõ.
2 Ɂ́yáh vìnmɔnɔ nónónɛ yé kɔ̃ à wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí, yé sélɛ n pnɛ.
3 Liyel-á mɛ nɛ̂ tyí, kè wɛ yɔ̀: À mɛ ké tyí nɛ yé nɛ n mɛ yályál péwɔ yah,
yé káh prɔ̀prɔ̀lɛ n pɩ,
4 yé nɛ́núkù núkú pól mó yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ.
5 Yé káh yɛ lédɔ́rí tɛ̃ n wɛ yé tyí sɔ̃-á kè Liyel pĩ́-ńkɛ̃púlɛ n fnɛ.
6 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɩ n de ǹ ní-ò tyí à yuku képah tɛ̃ tyí tɩ̃̀nnɛ. Liyel náh
n yɛ képah tɛ̃ wɔ dɛ́nɔ́lɛ dɛ́. Ɂ́ lésõ kè yo yé tyí, tɛ́ ké gbáhdyɑ̂h tɔ di sah
tɛ yé tyí dò.
7 Liyel náh á ye pɔ̃̌pɔ̃̌ pɩ yĩnnɛ dɛ́, à á ye nɛ á nɛ mɛ yályál péwɔ yah.

8 Kăh pɩ sɛ̃, névi nɛ̂-à vǹnmɔnɔ nɔ́pi yahle, névi náh tɛ̃ yahle dɛ́, Liyel ye
tɛ̃ yahle, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ Mirki dah mɔ yé sɔkɔ.
9 Liyel tyí ye yé wɛ kwɔ́nɔ́lɛ à yuku wɛ̃ tyínɔnɔ tyí ǐ̃nnɛ. Képah ye, yõ
náh mɛ ké tyí mè n tõ tir yɔ́ wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí képah tyí sɔkɔ.
10 Masedonɩ mara Yesu yõ sɛ̃pú pól tyí mɛ nɔ yé tyí. Képah kélɛ n wɛ̃kɩ
nɛ yáh mɛ tyínɔnɔ mè wɛ̃kìlɛ n kɔ. Ǹtɛ á yṹnpyé, á tõ kéle n yah n kõ yé
tyí nɛ, yé tõ wãn mɔ ké yõ.
11 Yé yèvɩnɩ yáhnkɔ̃nɔ pɩ yé tɔ̃̀lɛ. Yé káh ye pɩ pɩ tyi sah yè mó nɛ n yɔkɔ
n de névye tyi sɔkɔ. Yé yé gblɔ̌y kõ tɔ̃̀ sɔkɔ áyáh kè yo sah sɔ̃ yé tyí.
12 Képah sɔkɔ, yé kɔ dùkù kɩ kèkõyɔ̃́ névye kõ pè kɩ yɔ̃̀yénnɛ n sah yé
yõ, ànɛ̂ yé náh n pɩ n tɛ̃ n pi yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí.

Lékyî ànɛ̂ vye tyí-á nɛ pɔ n pɩ n pi sɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syínpɔnɔ sɔkɔ

13 Á yṹnpyé, yé no nónó-á pè náh tõ mɛ min sɔkɔ, pé tyí-á nɛ pɔ n pɩ n
pi sɔ̃, ápi náh mɛ ké tyí nɛ yé tɛ̃ ké yı̃́tũri sɔkɔ kè pɔ n pɩ yèkwɔrɩlɛ yé tyí
névye tyí kɔ̃lɛ, nónó yáh-ńsah-á mɛ tyɛ́nɔ́lɛ.
14 Áyáh fyɔ̀ sɛ̃ ké yõ nɛ Yesu-á ku tɛ́ ǹ lékó mɛ yilki mɔ, á sɛ̃nɔ́ mɛ ké yõ
tɔlɛ nɛ nónó-á sɛ̃ ǹ yõ tɛ pɔ yah kwlɔ, Liyel-á kɩ pépi tɔ lékyî yilki mɔ pè
kõ pè kɩ mɛ wɛ̃ tyí Yesulɛ.
15 Á kɩ tir yɔ́ yo yé syah, à yı̃nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yɔ́lɛ. Ȁ nɛ ńkɛ̃́ pé syɩ n pɔ
sõlɛ, ápi nónó-à kɩ mɛ min sɔkɔ, névye nónó lékyî-á yilki mɔ, á náh pépi
dyàh tɛ̃ n pi.
16 Yé náh wɛ di, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fyɔ̀ pɔ wɛ̃kì kõ, yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ yɔ̃̀tɛ̃ kɩ gbo
mɔ yı̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ, tɛ́ Liyel kèpɔ̃ kɩ fı̃bɩ. Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ wil yı̃̂nyõ kɩ
tiki pɔ. Képah tɛ̃nɛ, nónó-á sɔ̃̀ sɛ̃ Yesu yõ tɛ́ pɔ yah kwlɔ, pépi ǹgbò lékyî
kɩ yilki mɔ.
17 Képah náh, ápi nónó-à kɩ mɛ min sɔkɔ légbı̃́nɛ, á tɔ kɩ kwrɔ mɔ yõ
dɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyí ńyı̃̂rn sɔkɔ kɩ kyɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yohnɩ yı̃̂nyõ, tɛ́ kɩ tɛ̃ ǹnɛ
kṹmm yõ.
18 Kăh pɩ sɛ̃, yé wɛ̃ nnɔlɛ n de wɛlɔ nɔ́pilɛ.

5

Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔlɛ

1 Á yṹnpyé, tyi nɔ́pi-á kɩ pɔ n pɩ n pi gbı̃́ nɛ̂nɛ, yõ náh mɛ ké tyí mè n tõ
tir yɔ́ wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí sépi tyí sɔkɔ.
2 Yépi ńtɛ̃ pı̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syɩ n pɔ sõ-á kɩ névye kwɔkɩ n tɛ̃
n pi yɛ̃nwó pɔ́nɔ́ tyí kɔ̃lɛ lékɑ̂̃hnɛ.
3 Gbı̃́ nɛ̂-á névye kɩ mɛ n yo nɛ, yèvɩnɩ-á mɛ, dlo náh tõ mɛ, légbı̃ ye tyí
yíkínɔ́ kɩ núkú pè kwɔkɩ tɛ̃ sê kúrkì tɛ̃nɔ́ tyí kɔ̃lɛ, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ n wil n
pi ké sɔkɔ póllɛ.
4 Ǹtɛ yépi wɔlɛ á yṹnpyé, yépi tɔ se yɔ́ mɛ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ kénɛ gbı̃̀yı̃̀kì kõ kè
kɩ pɔ yé kwɔkɩ n tɛ̃ n pi yɛ̃nwó tyí kɔ̃lɛ?
5 Yé náh wɛ di, yépi póllɛ, yé fɔkɔ mɛ dálnɔ́lɛ. Yé mɛ tyilɛ n pɩ kyòo sɔkɔ.
Ápi tyípínì náh mɛ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ.
6 Képah ye, á yé káh nɛ n dɔ no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ. Á ye nɛ mɛ n yah, à mó á
gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ sètɛ̃nì pínɔ́lɛ.

7 Yé náh wɛ di, lékẫh yé dɔy dɔ́pú n nɛ n dɔ, ànɛ̂ lékẫh ye sèwɔbɩ tɔ
sètɛ̃̀nìnɛ n pɩ.
8 Ǹtɛ ápi nónó-á pɩ tyah kyòo sɔkɔ névyelɛ, á ye káh sètɛ̃̀nìnɛ n pɩ. Á
ye yɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ n mɛ á sɔkɔ á kɩ nɛ vyɔrɩ fwɔ̀mɔnɩ
sɔ̃́ á mɔ. Á gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mó nɛ mɛ pwáhnmɔnɔ yõ á kɩ nɛ vyɔrɩ gbétú sɔ̃́ á
kw̃ĩnki.
9 Yé náh wɛ di, Liyel náh ápi mɔ nɛ pé pɔ á fõh dɛ́. Ǹtɛ à mɛ ké tyí nɛ á
pwáhnmɔnɔ wɛ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ.
10 Ǹmɔ ku ápi yĩnnɛ, sɔ̃nko áyâh sɔ̃́ mɛ min sɔkɔ ò, áyâh sɔ̃́ ku ò, à nɛ n
mɛ ǹmɔlɛ wɛ̃ tyí.
11 Képah ye, yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ, yè wãnnɛ n mɔ wɛ̃ tǎhkì yõ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃́-á yé mɛ kélɛ n pɩ yɔ̀.

Pole-á vìnmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Tesaloniki tãn kɔ̃

12 Á yṹnpyé, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ nónó-á mɛ gbah tɛ̃ yé yahlɛ n tɛ̃,
tɛ́ mɛ yélɛ n vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, yé yɔ̃̀yénnɛ n sah pé yõ.
13 Yé yɔ̃̀yénnɛ n sah n yĩ́ĩ pé yõ tyínɔnɔ sɔkɔ pé tɔ̃̀ yĩnnɛ. Yé nɛ n mɛ tnɔ
sɔkɔ wɛ̃ tyí yèvɩnɩ sɔkɔ.
14 Á yṹnpyé, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé nɛ n wɛkɩ gbãndal pípú yõ,
yé nìsãhlɛ n mɔ tíkí pípú sɔkɔ, yé mó tɛ̃́nkwlɔpulɛ n yohnɩ n mɔ. Yé no
pól sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ.
15 Yé yé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pèkè wɔ́lɛ n dɛ pèkèlɛ. Ǹtɛ yé
pèpɛy ó pí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ wɛ̃ tyí, ànɛ̂ no pól tyí gbĩ́mɛgbĩ́.
16 Yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́.
17 Yé Liyellɛ n ni kṹmm.
18 Tyi tyi pól sɔkɔ yé nɛ n wɛkɩ Liyel tyí. Képah ye Liyel n yah n kɔ̃ yé
tyí nɛ yé nɛ n pɩ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.
19 Yé káh Liyel Mirki yah kõ tɔ̃̀ pínɔ́lɛ,
20 yé káh Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ tyílɛ n yo n ko.
21 Yé tyi póllɛ n sohlɩ n yah, tɛ́ nónó-à mɛ pallɛ, yè mó sépi fɛ̃ n syi.
22 Yé yé gblɔ̃́ynɛ n tɛ̃ tyípêl duke pól pínɔ́lɛ.
23 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nétɛ̃́nɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à sãm mɔ yé
min pɩ dùkù pól sɔkɔ. Â mó yé sõnɔ, ànɛ̂ yé min, ànɛ̂ yé wil gbɛ̃́nsê pɩ
wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ sé tyí á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syɩ n pɔ sõlɛ.
24 Ǹmɔ nɛ̂-á n ye yélɛ, à n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀. Ǹmɔ ye kɩ pɩ sélɛ.
25 Á yṹnpyé, yé níri tɔlɛ n pɩ ápi tyí.
26 Yé wɛkɩ á yṹnpyé pól tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ.
27 Mé yélɛ n gbah n ni Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, nɛ yé sɛ́bɛ́y mè kar á yṹnpyé pól
noh.
28 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Tesaloniki tãn

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Tesaloniki tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi
Tesaloniki kwil Yesu yõ sɛ̃pú tı̃nkı̀ tyí, yépi nónó-á mɛ ápi Sú Liyel ànɛ̂
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí yõ.
2 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí, à mó yèvɩnɩnɛ yé
kɔ̃.

Liyel wɛ̃kı̀ kɔ́lɔ́lɛ yèvyãhrɩ sɔkɔ

3 Á yű̃npyé, ké yah ye á yı̃nɛ à nɛ n wɛkɩ Liyel tyí gbı̃́mɛgbı̃́ yépi tyí sɔkɔ,
yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ yé wɛ̃ tyínɔnɔ-á sɔ̃́npílɛ mɛ n yuku yahlɛ.
4 Yé mɛ yèvyãhrɩ ànɛ̂ yèkwɔrɩ tɔlɛ n wɛ, ǹtɛ képah fyé yõ, yé Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ, yé mɛ fɛ̃ yé tah sah. Képah ápi nɩ vɩ yı̃́ı̃ á kɔ̃ á mɛ yé tyílɛ n
yah n yãh n kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃nkı̀nɔ́ tyí, nónó-á mɛ Liyel tyí yõ.
5 Kénɛ yèvyãhrɩ nɔ́pi ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ Liyel tukey-á mɛ gbɩ wɛ̃kı̀ yõ,
ànɛ̂ nɔ̀nɔ́ náh yépi kɩ wɛ de Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, yáh mɛ n kwlɔ képah nɛ̂ yı̃nnɛ.
6 Liyel mɛ tómm. Á kɩ yé fő̃hpú wɔ́ dɛ pé sɔkɔ.
7 Yépi nónó-á mɛ fő̃hnɔ́lɛ n wɛ, à kɩ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃ n pi ànɛ̂ ápilɛ. Képah
kɩ n pɩ n pi sõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɩ wil yı̃̂nyõ kɩ pɔ ànɛ̂ ǹ yı̃̂nyõ tȍnpɩbɩ
tɛ̃́npnɛ̀pulɛ
8 nyàh lépɔ̃ yɔ́ sɔkɔ, kɩ pɔ fő̃hnɔ́ sah Liyel pí-ńkɛ̃pú ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Nı̀vı̀nı̀ tir yáhlepu yõ.
9 Pé fő̃hnɔ́ kɩ pɩ tyí yíkínɔ́ kű̃mmnɛ, tɛ́ pé wrɔ́ kɩ gbɛ mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ
tɔ̃́rílɛ.
10 Lésõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ n pɔ n pi yɔ̀, ǹ náh névye ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú pól kɩ
gbílkínɔ́ sah ǹ yõ lésõlɛ, tɛ́ kɩ ǹnɛ n yah dékè ó. Yépi tɔ kɩ mɛ kénɛ névye
sɔkɔ, yáh fyɔ̀ sɛ̃ Nı̀vı̀nı̀ tir yõ ápi-á képah nɛ̂ yo yé tyí.
11 Képah ye, á mɛ nírílɛ n pɩ yé tyí gbı̃́mɛgbı̃́. Á mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ á
Liyel tyí nɛ, wăh yé ye tir nɛ̂ yı̃nnɛ, à kè pɩ yé fɛ̃ kè pɛkɩ. Á kélɛ n yah n kɔ̃
ǹ tyí nɛ, à tăhkı̀lɛ yé kɔ̃ yé fɛ̃ tyípéplɔ póllɛ n pɩ nónó dékè-á mɛ yé sɔkɔ,
à mó yé yohnɩ n mɔ yé ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ tyípínı̀nɛ n pɩ.
12 Képah sɔkɔ, yé kɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yı̃nnɛ n gbilki, tɛ́ ǹ tɔ kɩ mó yé yõ yɔ̃.
Pèpɔrɩ ye sélɛ ápi Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista kɩ pɩ.

2

Tyi nónó-á kɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ dyàh tɛ̃

1 Á yű̃npyé, à yuku ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ ànɛ̂ ápi tùkènmɔnɔ
tyí tı̃̀nnɛ ǹ tnɔ̂, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ,
2 yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pɔ yé sõnɔ vye fɛ̃kɩ, képah náh pɩ tíkí mɔ yé sɔkɔ
sɛ́rɔsɛ́rɔ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ gbı̀yı̀kı̀-á yı̃ni tɛ̃. Tɛ̃-à kɩ sɔ̃ nɛ Liyel tɛ̃ntȍ-à
pé syi n yo, képah náh pɩ, tɛ̃ yɛ̃́ngbɛ̃́ wɛy-à kɩ sɔ̃ nɛ̂ à pɔ n yo yé tyí, képah
náh pɩ, sɛ́bɛ́y yɔ́ fyé-à kɩ sɔ̃ nɛ̂ tɛ̃ pɔ, tɛ́ nɛ kăh wil ápi tyí, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ.
3 Yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ à pɔ yé pilki dùkù yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Yé náh wɛ di, kénɛ
gbı̀yı̀kı̀-à pópó n pi, Liyel wɛ̃kı̀ ǹgbò ye pè kɩ pɔ tyah n fwo, tɛ́ Liyel fwó-ò
kɩ ǹ yõ wilki mɔ. Ǹmɔ nɛ̂-á n pilki névyelɛ, ǹ tyí kɩ pɔ n yɩkɩ n pi.

4 Ǹmɔ ye kɩ pɔ yuku Liyel ànɛ̂ gbilki gbilki yî póllɛ n fwo, tɛ́ kɩ kyɩ de kɔ̃
tɛ̃ ńtɛ̃nɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, tɛ́ kɩ nɛ Liyel-á péwɔlɛ.
5 Yé dyɔ se fwɔ nɛ máh lésõ kè yãh sɔkɔ yé tyí ń mɛ gbɩ̃́nɛ yé tɩ̃̀nnɛ?
6 Ǹtɛ núkúnúkú, kwâh nɛ̂-á kõ sah ǹ yahlɛ à kɔ̃ à náh fɛ̃ wil n mɔ n pi
ké gbɩ̃́ nɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ, yé kélɛ n pnɛ dò.
7 À mɛ ǹ tǎhkɩ̀lɛ tɔ̃̀ tyah tɛ́ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɛ̃́nsàh-ò-à sõ nɛ̂nɛ n knɛ,
8 légbɩ̃́nɛ à kɩ ǹ yõ wilki mɔ, tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɩ ǹ tyí yɩkɩ ǹ vyãh yɑ̃́hfânnɛ,
tɛ́ Yesu pɩ̃̀nɔ́ tǎhkɩ̀ kɩ à pyãhrɩ pnɛ́pnɛ́.
9 Nɛ́pékè mɛ̀ kɩ n pɔ n pi sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tǎhkɩ̀lɛ ǹ sɔkɔ. À kɩ gbɩ̌l ànɛ̂ gbɛ̃̌ndùnɩ̀
tyi duke póllɛ n pɩ nónó-á névilɛ n pilki.
10 À kɩ tyíknɛ̃̌nɩ̀ duke póllɛ n pɩ névye wɛ n pilki yɩ̃nnɛ nónó-á mɛ
tyíyíkínɔ́ wɛ̃̌kɩ̀ yõ. Pé tyí kɩ n yɩkɩ n pi pǎh sɔ̃́npílɛ gbɩ wɛ̃̌kɩ̀ kólɔ́ yahle,
képah nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ pè pwah n mɔ n pi.
11 Képah ye, Liyel yɛ sétõ tǎhkɩ̀ kɔ̃ kè pɔ pè mɔ pílkínɔ́ sɔkɔ, pè kɔ̃ pè kɩ
n sɛ̃ mɩ̀nɩ̀ tyi yõ.
12 Képah sɔkɔ, nónó pól-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ gbɩ yõ, tɛ́ tyíknɛ̃̌nɩ̀ tyí nɔ pé tyí,
fɔ̃́hnɔ́ kɩ sah pé yõ.

Tesaloniki tãn gbáhntɛ̃nɔlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

13 Á yɯ̃́npyé, yépi nónó tyí-á nɔ Liyel tyí, ké yah ye á yɩ̃nɛ à nɛ n wɛkɩ
Liyel tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yépi tyí sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ ye yah wilki yélɛ tyah
gbɩ̃́ dùkùlɛ nɛ pé yé pwah mɔ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ, képah gbɔ̃̀ yõ-á yé kɩ yé
minnɛ n pɩ yályál Liyel yah, ànɛ̂ gbɩ yõ sɛ̃́nɔ́ tɔ gbɔ̃̀ yõ.
14 Képah yɩ̃n ye à ye yélɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nóhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ áyáh nɛ̂ yo yé tyí, nɛ̂-á
kɩ yépi tɔ kɔ̃ yé kɩ wɛ de á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃́rí sɔkɔ.
15 Kǎh pɩ sɛ̃ á yɯ̃́npyé, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ yé sɛ̃ yɩ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. Áyáh
kwɔ́nɔ́ nónónɛ yé kɔ̃ vyãh wɛy sɔkɔ, képah náh pɩ sɛ́béy tɔ̃́ntɛkɩnmɔnɔ
sɔkɔ, yé sè koh n tɛ̃ n yɩ̃n.
16 Ápi tyí nɔ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista ànɛ̂ á Sú Liyel tyí. Pépi ye á nnɔlɛ n
de tyɛ́-ńkɛ̃nɛ pé pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ á kɔ̃ á tɛ̃ wɛ á gbɔ̃̀ sah yɩ̃́ pé yõ.
17 Á kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí nɛ pè yé nnɔ de, pè mó tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃ yé fɛ̃ nɛ
n tɔ̃ n sah n pɩ, tyípínɩ̀ ànɛ̂ vyãh wɛy sɔkɔ.

3

Nîrî pínɔ́ yáhnkɔ̃nɔlɛ

1 Á yɯ̃́npyé, ké syɩ̀-ǹsah mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ yé nírílɛ n pɩ ápi
tyí, sɔ̃nko Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy tɔ̃ mɔ súú, névye mó kélɛ n mɔ n kɔ̃ yépi tyí kɔ̃lɛ.
2 Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ni á tyí tɔlɛ à kɔ̃ à á pwah n mɔ nɛ́túkúnɩ̀ ànɛ̂ nɛ́pêl gbɔ̃̀. Yé
náh wɛ di, no pól náh sɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ.
3 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tómm. À kɩ tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃, tɛ́ kɩ yé yõlɛ n syɩkɩ nɛ sétɑ̃̀n
yɔ̃̀tɛ̃ káh tɛ̃ wɛ yé tyí.
4 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yõ, ápi sɛ̃nyɩ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ áyáh nɛ̂ kõ sah yé kɔ̃, yáh mɛ
kélɛ n pɩ, tɛ́ kɩ tɔ̃ n yɔ̃ n sɔkɔ n pi sɛ̃.
5 Á kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Krista tyí nɛ, à yé yohnɩ n mɔ yé fɛ̃ pɩ̃ yé
tyí-á nɔ sɔ̃ Liyel tyí, ànɛ̂ yé fɛ̃ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ ǹmɔ Krista tyí kɔ̃lɛ.

Gbáhdyâh dɩ̂nsàhnɔ́lɛ gbãndal pínɔ́ tyí sɔkɔ

6 Ń yɦ̃npyé, ápi-á yé kwɔ tyi nónónɛ, yé yũ̋npyé nónó-á sépi kɛ̃kɩ sah tɛ́
pé minnɛ n pɩ gbãndal pɩ́nɔ́ sɔkɔ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyɩ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista yĩn yɔ̃ nɛ, yé káh pélɛ n tĩnki.
7 Yáh yĩnɛ yè ápilɛ n yah n pɩ dùkù nɛ̂nɛ, yé kélɛ n pnɛ kyɔ́. Ápi náh á
min pɩ yé wrɔ́ gbãndal pɩ́nɔ́ sɔkɔ.
8 Áyáh lésõ mɛ yé tĩ̏nnɛ, á náh kè yah kɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyɩ́ nɛ à ápi vyãhlɛ
n yah. Á tɔ̃̏ pɩ, á yah vyãh, à kwlɔ lékẫh ké gbĩ̏ntɔ̃ à yĩn á gblɔ̃̌y yĩ̋nnɔ́lɛ,
sɔ̃̌nko à káh n pɩ n tɛ̃ yɔ̃̋tɔ́kɔ́bɩ́lɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyɩ́.
9 Ké yah ye lésõ yè á vyãhlɛ n yah. Ǹtɛ ápi képah pɩ nɛ kè pɩ kwɔ́nɔ́lɛ yé
tyɩ́, yé tɔ kɔ̃ yé sɛ̃́nkɔ̃lɛ n pɩ.
10 Áyáh lésõ mɛ yé tĩ̏nnɛ, á ké gbáhdyâh di sah yé tyɩ́ nɛ, névi nɛ̂-à yahle
tɔ̃̏ pɩ́nɔ́lɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ yɔ̃̋nɔ́ tɔlɛ.
11 Ǹtɛ á mɛ n nohnɩ nɛ, yé túkù-á mɛ gbandal ó yah wũ à yahle tɔ̃̏ pɩ́nɔ́lɛ,
tɛ́ mɛ n yɔkɔ n de névye tyi sɔkɔ.
12 Kénɛ névye nɔ́pi tɛ̃̏nɛ, á kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyɩ́ tɛ́ sɔ̃̋rélɛ n mɔ pé sɔkɔ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yɔ̃ nɛ, pè pé yah di tɔ̃̏lɛ n pɩ, pè pé yɔ̃ yɔ̃ tɛ̃̏nɛ n wɛ
pé yɛ̃̌ngbɛ̃́ myèh nɩ́nkwɛnɔ sɔkɔ.
13 Yépi tɛ̃ wɔlɛ á yũ̋npyé, yé káh n yal n mɔ tyɩ́péplɔ pɩ́nɔ́lɛ.
14 Tyi nónó-á ápi yo sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀, névi nɛ̂ tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ yahle sàhnɔ́lɛ
sé yɔ̃, yé tɛ̃̏nɛ n kyɔmɩ, yé káh nɛ n pɩ n soh tɛ̃̏nɛ. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ
sennɛ tɛ̃ tyɩ́.
15 Tɛ́ yé káh tɛ̃ pɩ yé sépɛ tɛ̃ wɔlɛ dɛ́, yé vĩ̏nmɔnɔlɛ tɛ̃̏nɛ n kɔ̃ sɔ̃̌-á yé kélɛ
yé yũ̋npyélɛ n kɔ̃.

Wɛ́kɩ́nɔ́lɛ névye tyɩ́ ànɛ̂ sãm mɔ́nɔ́lɛ pé sɔkɔ

16 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ yèvɩnɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ńtɛ̃ tyɩ́ nɛ, à yèvɩnɩnɛ yélɛ n kɔ̃
gbĩ̋mɛgbĩ̋ kàh sɔ̃ kɔ̃ dùkù nɛ̂ ólɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyɩ́ nɛ, à nɛ n mɛ yé
póllɛ.
17 Wɛy nɛ̂-á mé yé kɔ̃ yɔ̀, ńmɔ Pole ye wãrkɩ kélɛ ń gbɔ̃̏lɛ. Sɛ̃ ye mè n nɛ
n mɔ ń gbɔ̃̏ nɩ́ynɛ ń sɛ́bɛ́y wã̋rkɩ́ntɛkɩmɔnɔnɔ yɔ̃. Ńmɔ wã̋rkɩ́nɔ́ ye kélɛ
tɔ́tɔ́.
18 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́ nɛ, à yɔ̃̏bènɔrɩ pɩ yé pól
tyɩ́.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Timote tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Timote tyí

1 Ŋ́mɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Sú Liyel-á kè yah tɔkɔ
sɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-òlɛ, ànɛ̂ à yĩnɛ Yesu Krista tɔ-á kè yah tɔkɔ sɔ̃, á
gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ ǹmɔ nɛ̂ yõ sɔkɔ.
2 Timote, áwɔ tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, áwɔ nɛ̂-á ń píɗĩ́ kègbɩlɛ
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
tyí nɛ pè yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ á tyí, pè á yãm yah pè mó yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́lɛ kwɔ́nɔ́ kétúkúǹ pípúlɛ

3 Tɛ̃ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ sɔ̃-á sɔ̃̀ mé yo kélɛ á tyí máh n sɔkɔ Masedonɩ mara
sɔkɔ. Névye túkù mɛ kwɔ́nɔ́ kétúkúǹnɛ n pɩ nɛ́npɔ́, á yĩnɛ ǹ pè yĩni n mɔ
ké pínɔ́lɛ.
4 Yo pé tyí nɛ, pè káh tɛ̃ sèmìrn yɑ̃́hnɔ́ ànɛ̂ náh tãn yĩni tyí níy tɛ̃́nɔ́ ó
sɔkɔ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ. Yékɑ̃̂b ó ye sépi n pɔ n pɔ. Sè náh névyelɛ n yohnɩ n mɔ
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃.
5 Gbáhdyâh dínsàhnɔ́ mɛ̀ yõ ye nɛ kè tyínɔnɔ dahbɩ pé sɔkɔ, tyínɔnɔ
nɛ̂-á n wil nɩ pèpɛy sɔkɔ, sõnɔ pèpɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ sɔkɔ.
6 Ǹtɛ névye túkù ye képah yahle, tɛ́ mɔ pu à yékɑ̃̂b túkúǹ pínɔ́ ó yah
wũ.
7 Pě pé gblɔ̌y pɩ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́púlɛ. Tɛ́ tyi nónó ńtɛ̃-á pè mɛ n
yo, ànɛ̂ tyi nónó-á pè mɛ névyelɛ n gbah n kwɔ, pè náh mɛ sé dùkùlɛ n
pnɛ.
8 Ápi pĩ nɛ ńkɛ̃ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á plɛ, wâh mɛ sé tyilɛ n pɩ săh yĩnɛ
sɔ̃.
9 Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh sah nɛ́gblɔ́ yĩnnɛ dɛ́. Nónó yĩn-á
sè sah, pépi ye pɩ tyítúkúǹ pípúlɛ, ànɛ̂ kèlékɛ̃ pípúlɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pípúlɛ,
ànɛ̂ tyípêl pípúlɛ, ànɛ̂ Liyel mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃púlɛ, ànɛ̂ Liyel tyi mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃púlɛ,
ànɛ̂ súbí kònmɔpulɛ, ànɛ̂ yṹbí kònmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́púlɛ,
10 ànɛ̂ prɔ̀npɩbɩlɛ, ànɛ̂ díbí wɛ̃ tɔ́kɔ́púlɛ, ànɛ̂ syɔ́ wɛ̃ tɔ́kɔ́púlɛ, ànɛ̂ yɔ̃bɩ
yɑ̃̀mpulɛ, ànɛ̂ mìnyobelɛ, ànɛ̂ nónó-á pélɛ n wo mìnì tyi sɔkɔ, à tahlɩ nónó
pól-á mɛ Liyel tyi kwɔ́nɔ́lɛ n fwo.
11 Kénɛ kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wil Nìvìnì tir sɔkɔ, tɔ̃rí Liyel-á nɛ̂ dahbɩ ńmɔ gbɔ̃̀,
ǹmɔ nɛ̂-á pèpɔrɩ Liyellɛ.

Krista kɔ̃́nɔ́lɛ pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ

12 Ŋ́mɔ n wɛkɩ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkìlɛ ń kɔ̃. Mé n
wɛkɩ ǹ tyí, wǎh sɔ̃npílɛ kè yah nɛ máh yĩnɛ pé tɔ̃̀ pínɔ́lɛ, tɛ́ ń tɔkɔ ǹ tɔ̃̀
sɔkɔ.
13 Tɛ́ ńmɔ ye mó tɔ̃ lésõ n yo n ko ǹ tyílɛ, tɛ́ ǹnɛ n fõh, tɛ́ pɩ nɛ́pékèlɛ.
Ǹtɛ mé lésõ mɛ sépi póllɛ n pɩ ǹpĩ̀-ǹkɛ̃ ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃ sɔkɔ, képah ye
Liyel mɛ pɔ ń yãm yah.
14 Ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye pèpɔrɩ pɩ ńmɔ tyí náhnáh, à Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ
ń kɔ̃ nɛ̂-á n wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.

15 Gbɩ ye wɛy mɛ̀nɛ nɛ̂-á no pól yĩnɛ pè kè fɛ̃ syi, képah nɛ̂-á yo nɛ Yesu
Krista-á pɔ kèkõyṍ sɔkɔ tyípêl pípú pwah n mɔ yĩnnɛ. Pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye
ńmɔlɛ, tɛ́ ńmɔ tyí peke kal.
16 Ǹtɛ ńmɔ nɛ̂ tyípêl-á kal, Liyel ńmɔ yãm yah. Á mɛ ké tyí nɛ Yesu Krista
ǹ gblɔ̃̀y pèpɔrɩ pínɔ́ wɛ̃kɩ, nɛ̂-á kɩ pɩ kwɔ́nɔ́lɛ névye tyí nónó-á kɩ pɔ n sɛ̃
n pi ǹ yõ, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
17 Tyɛ́-ńkɛ̃ Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ nɛ̂-á à náh n wɛ, à náh n ku, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel núkúnínɛ,
mé mɛ ké tyí nɛ yõ yɔ̃̀nɔ́ ànɛ̂ gbílkínɔ́ pɩ ǹmɔ tyílɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina.

Pole mɛ ǹsãhlɛ n mɔ Timote sɔkɔ

18 Ǹmɔ pídɩ̃́ Timote, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ wɛlɔ nónó-á yo sah á tyí sɔkɔ, mé kélɛ n
yah n kɔ̃ nɛ sépi ǹ yohnɩ n mɔ á gbah tɛ̃ tɔ̃̀ pèpɛynɛ n pɩ.
19 Kélɛ n pɩ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ sõnɔ pèpɛynɛ. Túkù ye yahle sɛ̃ntɛ̃
pínɔ́lɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, pé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tɛ̃ syi pé tyí.
20 Pépi túkù ye Yimene ànɛ̂ Alɛkisãdrelɛ. Mé pépi gbah dɛ mɔ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃
kɔ̃, nɛ̂-á kɩ pɩ kwɔ́nɔ́lɛ pé tyí pè kɔ̃ pè náh tɔ̃ n yo n de n pi Liyel tyí.

2

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á kɔ̃ nîrî pínɔ́ tyí yõ

1 Máh mɛ nɛ̂ ǹgbòlɛ n yah n kɔ̃, képah ye nɛ á yáhnkɔ̃nɔlɛ n pɩ Liyel tyí,
á ǹnɛ n ni, á ǹnɛ n fal, á mó wɛynɛ ǹnɛ n kɔ̃ no pól yĩnnɛ.
2 Á ye nírílɛ n pɩ yɔ̃̀tãm tyí, ànɛ̂ névye pól tyí tɔ̃rí-á mɛ nónó gbɔ̃̀, sɔ̃nko
à á minnɛ n wɛ n pɩ syísyí yèvɩnɩ sɔkɔ, á kɔ dùkù mó nɛ n mɛ pallɛ, à mó
Liyel yah tíkílɛ n pɩ.
3 Képah ye plɛ, ànɛ̂ ké tyí nɔ á pwáhnmɔ-ò Liyel tyí,
4 ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké tyí nɛ no pól pwáhnmɔnɔ wɛ, pè mó tɛ̃ wɛ gbɩlɛ n pnɛ.
5 Yé náh wɛ di, Liyel núkú ó ye mɛ. Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́ tɔ̃-ò núkú tɔ ó
mɛ. Névi ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye Yesu Kristalɛ,
6 ǹmɔ nɛ̂-á ǹ gblɔ̃̀y kɔ̃ à névye pól yõ dwe. Gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ,
kè pɩ képah sɔkɔ.
7 Yesu Krista gblɔ̃̀y kɔ̃nɔ́ mɛ̀ yĩn ye Liyel ńmɔ yah tɔkɔ pɩ ǹ wɛy yɔ́-òlɛ,
ànɛ̂ Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, nɛ névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ mé pélɛ n kwɔ
Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kìlɛ. Gbɩ ye mé n yo, mìnyo náh ńnɛ.

Dîbî ànɛ̂ syɔ́ pɩ dùkùlɛ tɔ́wû sɔkɔ

8 Mé mɛ ké tyí nɛ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ, díbí pé gbɛ̃̀n yõ dɔkɔ yɩ̃̂nyõ pé Liyellɛ
n ni nnɔlɛ yályál, fɔ̀kɔ̀vyɛ̃̀hnì ànɛ̂ mɛ́kì kɛ̃nɛ pé wrɔ́.
9 Mé mɛ ké tyí nɛ syɔ́ tɔ flɔlɛ n tɔ̃ n sah n mɔ kăh yĩnɛ sɔ̃́. Pè flɔlɛ
n mɔ nónó-á kɩ fɛ̃ pé sen yĩ ólɛ yɛ̃́ryɛ̃́r dáhbí-ńkɛ̃nɛ ké sɔkɔ. Pè káh yõ
kàhntɔ̃nsàhnɔ́ képékè, ànɛ̂ sɛ̃́n yɛ̀sɔ̃̀ yî, ànɛ̂ yî kètărnɔ, ànɛ̂ fwɔ̀tăhnìnɛ n
yah n kɔ̃.
10 Ǹtɛ pé gblɔ̃̀y tɔ̃nsàhnɔ́ yĩnɛ kè pɩ tyípéplɔ pínɔ́lɛ, sɔ̃-á syɔ́ kélɛ n pɩ
nónó-á mɛ Liyel yah tíkílɛ n pɩ.
11 Sê yĩnɛ à ǹ gblɔ̃̀y tiki mɔ tɛ̃ syísyí pàh ǹnɛ n kwɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ Yesu yõ
sɛ̃pú tɩ̃̀nkì wrɔ́.
12 Mé náh ké wɛ̃kìlɛ sê kɔ̃ nɛ à névyelɛ n kwɔ, képah náh pɩ à pɩ dɩ̃́
yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Á yĩnɛ à tɛ̃ syísyí.
13 Yé náh wɛ di, Adama ǹgbò ye Liyel mɔ, tɛ́ pyě Awɔ mɔ dò.

14 Adama náh sétõ pilki; Awɔ ye à pilki à kɔ̃ à Liyel yóré yahle.
15 Ǹtɛ képah fyé yõ sê kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ yʊ̃́nɛ, wàh sɛ̃ Liyel
yõ, tɛ́ tyínɔnɔ mɛ ǹ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n kɔ yályál Liyel yah yɑ̃́ryɑ̃́r dáhbí-ńkɛ̃nɛ
sépi pól sɔkɔ.

3

Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yah tɛ̃pú-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃

1 Yé yah, kègbɩ wɛy yɔ́ ye mé n tyah yónɔ́lɛ yé tyí yɔ̀. Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí
nɛ pé pɩ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yah tɛ̃-òlɛ, tɔ̏ pèpɛy ye tɛ̃ n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ.
2 Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yah tɛ̃-ò yĩnɛ à pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ ǹ tyí. Ȁ yĩnɛ à
pɩ sê núkú nétɛ̃nɛ, gblɔ̌y tɛ̃npnɛ̀-òlɛ, nɛ̂-á mɛ ǹ tyilɛ n pɩ n yĩnɛ pallɛ, mɛ
népânnɛ n tɛ̃ plɛ, tɛ́ kɩ fɛ̃ névye kwɔ n pi.
3 Ȁ náh yĩnɛ à pɩ sèwɔlɛ, képah náh pɩ népékèlɛ. Ǹtɛ à yĩnɛ à pɩ névilɛ,
nɛ̂-á ǹ gblɔ̌ynɛ n yɛ n pnɛ. Ȁ náh yĩnɛ à pɩ mâl kɔ̃lȉ-òlɛ, képah náh pɩ pó
náh púkúbínmɔ-òlɛ.
4 Ȁ yĩnɛ à nɛ n mɛ ǹ kéte yahlɛ n tɛ̃ n pnɛ pallɛ, à mó ǹ wɛ̃npȉ kwɔ pè
nɛ n sah ǹ tyí yõ kǎh yĩnɛ sɔ̃.
5 Yé náh wɛ di, névi-à tɛ̃ wɛ ǹ kéte yahlɛ n tɛ̃npnɛ̀-ǹkɛ̃nɛ, à kɩ pɩ sɔ̃ tɛ́ kɩ
fɛ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tɛ̃nɔ́ plɛ, pépi nónó-á Liyel nolɛ?
6 Tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ nésɑ̃́nnɛ Liyel wɛ̌kȉ kóló sɔkɔ, sɔ̃nko gblɔ̌y
gbílkínɔ́ káh pɔ de tɛ̃ sɔkɔ, ǹ tyí kɔ̃ kè pɔ n yɩkɩ sétɑ̏n yɔ̏tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ.
7 Ȁ wil képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tɔ yĩnɛ pè nɛ mɛ tɛ̃ yʊ̃́ngbílɛ n yo,
sɔ̃nko yílɔ́nɔ́ káh pɔ à yĩni tɛ̃, à kɔ̃ à pɔ tɛ̃ sétɑ̏n yɔ̏tɛ̃ vyɔ́y sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yah tɛ̃pú yòhnìnmɔpulɛ

8 Sɛ̃ ó ye, Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yah tɛ̃pú yòhnìnmɔpu tɔ yĩnɛ pè pɩ négblɔ́lɛ
ànɛ̂ wɛ́kínyĩpulɛ. Pè náh yĩnɛ pè pɩ sèwɔbɩlɛ ànɛ̂ kwâh yáhnkɔ̃pulɛ yʊ̃́nvȉ
sɔkɔ.
9 Gbɩ nɛ̂-á pè wɛ pĩ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ, pè yĩnɛ pè kè tɛ̃ n sah pé sɔ̃nɔ
sɔkɔ pallɛ.
10 Ké gbennɛ, pè yĩnɛ mɔ́nyahnɔlɛ. Pílkí-ńsah-à wɛ́-ńkɛ̃nɛ pé tyí, pè kɩ
pyě fɛ̃ wilki sah Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yah tɛ̃pú yòhnìnmɔpulɛ.
11 Syɔ́ nónó tɔ-á Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yah tɛ̃pú yòhnìnmɔpulɛ, pé yĩnɛ pè
pɩ névyelɛ nónó-á yɔ̏yén mɛ n sah pé yõ. Pè náh yĩnɛ pè pɩ névye tyí
yónkòpulɛ. Pè yĩnɛ pè pɩ gblɔ̌y tɛ̃npnɛ̀pulɛ, pè mó nɛ n mɛ tómm tyi tyi
pól sɔkɔ.
12 Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yah tɛ̃pú yòhnìnmɔ-ò yĩnɛ à nɛ n mɛ sê núkú nétɛ̃nɛ,
à mó nɛ mɛ tɛ̃ wɛ ǹ wɛ̃npȉ ànɛ̂ ǹ kéte yah tɛ̃nɔ́ tyí.
13 Nónó-à pé tɔ̏lɛ n pɩ pallɛ, pè kɩ yʊ̃́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ ké sɔkɔ, tɛ́ gbɔ̏ sàh-
ǹsah tɔ kɩ wɛ pé tyí pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Yesu Kristalɛ.

Sètȉn sɔ̏ tir ǹgbɛ̃nɛ

14 Mé ye sébɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ á tyí, ǹtɛ ń sɔ̃nɔ sɔkɔ mé kɩ pɔ n yah n
pi á tyí dǒ kwɛ́y.
15 Ǹtɛ máh kɩ se mo pɔ́nyah-ńsah á tyí, tyi nónó-á mé wɑ̃rkɩ tɛkɩ mɔ á
tyí, sépi kɩ ǹ yohnɩ n mɔ á kɩ á gblɔ̌y tɛ̃ dùkù pĩ min nétɛ̃ Liyel no wrɔ́
sɔkɔ, pépi nónó-á Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉlɛ, nónó-á gbɩ tɛ̃nsàhpulɛ dàhpɛ sɔ̃.
16 Liyel-á nɛ̂ yo á tyí Yesu Krista tyí sɔkɔ, tyi ǹgbɛ̃ ye kélɛ.

Liyel ǹ gblɔ̌y pɩ névilɛ à pɔ sétáh yõ, nɛ̂-á Kristalɛ.
Liyel Mirki kè wɛ̃kɩ nɛ nɛ́gbí-á ǹnɛ,
yɩ̂nyõ tɔ̀npɩbɩ à wɛ,
ǹ tyí yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
névye náhnáh sɛ̃ ǹ yõ kèkõyɔ̃́,
tɛ́ yɩ̂nyõ sɔkɔ, Liyel mɛ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.

4

Kwɔ́nɔ́ kétúkúǹ pípúlɛ

1 Liyel Mirki kè yo dal mɔ pnɛ́yy nɛ kèkõyɔ̃́-à pópó n tyɛ, névye túkù-á
kɩ Krista yõ sɛ̃nɔ́ yahle, tɛ́ kɩ sɛ̃ mìnyobe wɛlɔ yõ, ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ nónó-á n wil
sétɜ̀n tyí.
2 Névye nónó-á yɩ̃́nvɩ̌npɩbɩlɛ ànɛ̂ mìnyobelɛ, pépi nónó-á pè náh sennɛ n
pnɛ póllɛ, pè kɩ pé gblɔ̌y sah pépi kɔ̃ pè kɩ vi tɛ̃.
3 Pépi ye n kwɔ névyelɛ nɛ pɛ dékè náh mɛ sê tɔ́kì náh mɛ, ànɛ̂ yõ yõ yɩ̂
yísyɔ́-á mɛ sè náh yĩnɛ yɔ̃́nɔ́lɛ. Tɛ́ Liyel mó tɔ̃ kénɛ yõ yõ yɩ̂ mɔ nɛ péwɔ
yõ sɛ̃pú nónó-á gbɩlɛ n pnɛ, pè sélɛ n yõ pè mó pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛynɛ pélɛ n
kɔ̃.
4 Liyel-á yɩ̂ nónó pól mɔ, sè plɛ. Milki milki kwâh náh mɛ sé sɔkɔ, áyâh
mɛ sè fɛ̃ syi tɛ́ mɛ pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛynɛ ǹnɛ n kɔ̃.
5 Yé náh wɛ di, Liyel wɛy ànɛ̂ nírí ye n pɩ yíyìǹ póllɛ yályál Liyel yah
sɔkɔ.

Yesu Krista tɔ̀npɩ pèpɛynɛ

6 Wáh kɩ tyi nɔ́pilɛ á yɔ̃́npyélɛ n kwɔ, á kɩ pɩ Yesu Krista tɔ̀npɩ pèpɛynɛ.
Á kɩ kè wɛ̃kɩ képah sɔkɔ nɛ pǎh Liyel yõ sɛ̃nɔ́ wɛlɔ ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ kègbɩ nɛ̂nɛ
ǹ kwɔ sɔkɔ, sǎh de yɩ̃́ á sɔkɔ.
7 Á náh vi sèmìrn wɜ̀n ànɛ̂ wènwɜ̀n kɔ̃, sépi nónó náh tir yɔ́lɛ n pɛkɩ
Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ. Gbah n tɛ̃ ǹ nɛ n mɛ Liyel yah tíkílɛ n pɩ.
8 Wil gbɛ̃nsê dàrnmɔnɔlɛ tɔ̀lɛ, yõre mɛ ké tyí. Ǹtɛ Liyel yah tíkí pínɔ́
yõre wɔ kal tyi tyi pól sɔkɔ. Yé náh wɛ di, képah gbɔ̀ yõ sɔkɔ ye á kɩ min
wɛ kwɛy gbĩ mè sɔkɔ, ànɛ̂ ńsɔ̂ tɔlɛ.
9 Wɛy mènɛ gbɩ wɛy ye kélɛ, nɛ̂-á no pól yĩnɛ pè kè fɛ̃ n syi.
10 Yé náh wɛ di, ápi-à mɛ tɔ̀lɛ n pɩ yèvyãhrɩlɛ, tɛ́ mɛ gbah tɛ̃ sɛ̃, képah n
wɛ̃kɩ nɛ á gbɔ̀ sàhnɔ́-á mɛ min nɛ́tɛ̃ Liyel yõ, nɛ̂-á no pól pwáhnmɔ-òlɛ. Tɛ́
wǎh kɩ nónó pwah n mɔ n pi kal, pépi yé pɩ Krista yõ sɛ̃púlɛ.
11 Képah ye á yĩnɛ ǹ gbah n yo névye tyí ǹtɛ pè kwɔ kélɛ.
12 Ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à álɛ n yilɔ wáh sɔ̃npílɛ pɩ wɛ̃npirlɛ. Yɛ Yesu yõ
sɛ̃pú tɛ̃ wɛ álɛ n yah n pɩ á vyãh wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ á pɩ dùkù sɔkɔ, ànɛ̂ tyínɔnɔ
nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ, ànɛ̂ á Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ á pínɔ́ sɔkɔ yályál Liyel yah.
13 Máh kɩ pópó n pi, gbah n tɛ̃ Liyel wɛynɛ n kar tɔ́wû sɔkɔ, ǹ tɛ́ névyelɛ
n vi mɔ, ǹ tɛ́ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ.
14 Liyel tǎhkì nɛ̂-á mɛ á tyí, káh kè tɛ̃ gbɔ̀nwɔ̀kɔ̀lɛ dɛ́; képah nɛ̂-á á wɛ
Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyopu wɛlɔ gbɔ̀ yõ, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yah tɛ̃pú-á pé gbɜ̀n sah
á yõ à nírí pɩ á tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ.
15 Liyel tǎhkì mè tɛ̃ gbɛ̃nínìnɛ, gbah n tɛ̃ ké sɔkɔ. Képah sɔkɔ, no pól kɩ
kè wɛ nɛ wáh mɛ n yuku yahlɛ.

16 Á gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ plɛ, wáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kɔ̃ ǹ tɛ́ ké tɔ tɛ̃́nɔ́ plɛ. Gbah n tɛ̃
nɛ n yuku yahlɛ ké sɔkɔ. Wâh n pɩ sɛ̃, képah sɔkɔ ye á kɩ á gblɔ̌y pwah
mɔ, tɛ́ kɩ á wɛy nóhpú tɔ pwah mɔ.

5

Timote-á yĩnɛ à Yesu yõ sɛ̃pú tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ

1 Wâh yèwàhlɛ n vi mɔ, káh nɛ n wɛkɩ ǹ tyí dírí sɔkɔ, nɛ n wɛkɩ ǹ tyí á
sú sɔ̃ ǹnɛ. Kètɛ̃npı̏lɛ n vi mɔ á yṹnpyé sɔ̃ pélɛ.
2 Syɔ́ɗı̏lɛ n vi mɔ á yṹbí sɔ̃ pélɛ, ǹ tɛ́ syɔ́npı̏lɛ n vi mɔ ké yah pèpɛy yõ á
dósyɔ́ sɔ̃ pélɛ.
3 Pɛ́kúsyɔ nónó-á yòhnı̀nmɔpu náh mɛ pé tyí, pé tɛ̃́nɔ́ plɛ.
4 Ǹtɛ pɛ́kúsyɔ nónó tyí wɛ̃́npı̏-à mɛ, képah náh pɩ pétóbélɛ, kénɛ wɛ̃́npı̏
ye yĩnɛ pè pé Liyel yah tíkí pínɔ́ wɛ̃kɩ à yuku pé gbô tãn tı̏nnɛ. Pǎh yĩnɛ
pè nɛ̂ pɩ pé dúbípú tyí, pè képahlɛ n pɩ pé tyí. Yé náh wɛ di, képah tyí ye
nɔ Liyel tyí.
5 Ǹtɛ sê nɛ̂-à mɛ pɛ́kúsèlɛ kègbɩ yõ sɔkɔ, nɛ̂-á névi náh mɛ ǹ tyí kɩ à
yohnɩ mɔ, ǹmɔ ye ńkɛ̃́nɛ ǹ gbɔ̏ sah n yı̃̋ Liyel yõ sɔkɔ. Á Liyellɛ n ye n
gbo nírí sɔkɔ lékẫh ké gbı̏ntɔ̃.
6 Ǹtɛ pɛ́kúsè nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à mɛ wil gbɛ̃́nsê dékè tyi ólɛ n sõ, ǹmɔ mɛ kúnɔ́lɛ
tɛ́ à sah vilɛ.
7 Wáh yĩnɛ ǹ nɛ̂ tɔ yo pé tyí sɔ̃nko lékàh káh pɔ wɛ pé tyí, kè wɛ yɔ̀.
8 Névi nɛ̂-à n yáhndahnmɔ-ńkɛ̃́nɛ ǹ tyí névye tyí sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ kéte névye
tɛ̃ tyí sɔkɔ, tɛ̃ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃kı̀ milki. Krista yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi ńtɛ̃ fɔ̃́nfɔ̃́
ǹmɔ yõ.
9 Pɛ́kúsè nɛ̂ yĩn-à pópó n wãrkɩ, à ǹnɛ n mɔ n kɔ̃ pɛ́kúsyɔ wrɔ́ à yĩnɛ à
nɛ n mɛ ye tikitɔ̃ní tɛ̃ wɔ wɛ, à mó nɛ mɛ de yah pɛ núkú ó tyí.
10 Ǹ tyí yĩnɛ kè nɛ mɛ pı̃́nɔ́lɛ ǹ tyípéplɔ pínɔ́ tyí sɔkɔ. Á nɛ n mɛ ǹ
wɛ̃́npı̏ tɛ̃́nɔ́ plɛ, à nɛ n mɛ yɛ népân nɛ n twah n tyí, à nɛ n mɛ Yesu yõ
sɛ̃pú gbyɛ̂̃hnɛ n wu, à nɛ n mɛ névye nnɔlɛ n de nónó-á mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ,
à mó nɛ n mɛ tyípéplɔ duke póllɛ n pɩ.
11 Ǹtɛ syɔ́pâm nónó tɛ̃ wɔ-á pɛ́kúsyɔlɛ, káh pépi yni wãrkɩ pɛ́kúsyɔ sɔkɔ.
Á náh wɛ di, lédɔ́rí-à pɔ pé wrɔ́ gbɛ mɔ Kristalɛ, pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ pé
pé syɩ de pɛbɩ tyí.
12 Kàh pɩ sɛ̃, lékàh n wɛ pé tyí, pǎh sɔ̃npílɛ pé vyãhlɛ Krista kɔ̃ tɛ́ pɔ pé
syɩ ǹ náh.
13 Pǎh se tɔ̃ pɩ tɔ̏ kɛ̃́ névyelɛ sɛ̃, pè n wũ n tɛ̃ gbéngbèn kɔ̃́nkɔ̃nɔ ó sɔkɔ.
Pépi ye tɔ̏ náh mɛ pé tyí yɔ̀, tɛ́ pè n tɔ̃ n pɩ wènkwĩnki wɛ́kípúlɛ vyãhlɛ
dálnɔ́lɛ, ǹ nɛ n wɛkɩ n min n dah n mɔ sɛ̃.
14 Képah ye, mé mɛ ké tyí nɛ pɛ́kúsyɔ nónó-á mɛ syɔ́pâmnɛ, pè de pɛbɩ
tyí. Pè fɛ̃ wɛ̃́npı̏ wɛ, pè mó nɛ n yah n dah mɔ pé gbɛ̂n tyí sɔkɔ. Sɔ̃nko pè
káh pɔ wɛ̃kı̀ yɩkɩ mɔ á sépɛ́bí kɔ̃ pè á yı̃́npolɛ n yo.
15 Yé náh wɛ di, pɛ́kúsyɔ túkù ye mɛ wɛ̃kı̀ milki tɛ, tɛ́ mɛ sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃ sɔ̏
tɛ̃.
16 Ǹtɛ pɛ́kúsyɔ-à mɛ Yesu yõ sɛ̃-ò sê nɛ̂ wɔ̀kɔ̀ tãn sɔkɔ, tɛ̃ yĩnɛ à nɛ n yah
n dah mɔ pé tyí sɔkɔ, sɔ̃nko képah káh pɩ Yesu yõ sɛ̃pú tı̏nkı̏ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ.
Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú tı̏nkı̏ tɔ kɩ mó n yah n dah mɔ pɛ́kúsyɔ tyí sɔkɔ
nónó-á nɛ́kẫn tãnnɛ.

Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yah tɛ̃púlɛ

17 Yah tɛ̃pú nónó-à mɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yahlɛ n tɛ̃ pallɛ, yȍyén yĩnɛ
kè nɛ n sah n yɩ̃́ pé yõ. Ké dú dɔkɔ pé nónó-á Liyel wɛy yónɔ́ ànɛ̂ névye
kwɔ́nɔ́ tȍ mɛ dahbɩ pé gbȍ.
18 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, nyeh-à mɛ
swɑ̃h tɔ̃́nɔ́ sɔkɔ á tyɩ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, á káh sé vyɛ̃y pukubi nɛ sè káh á sèmukɔlɛ
n yõ. Tɛ́ tɔ̃ mɛ wɑ̃́rkɩ́nɔ́lɛ nɛ, tȍnpɩ-á yĩnɛ ǹ tȍ pɩ́nɔ́ sǎr wɛ́nɔ́lɛ.
19 Káh n fɛ̃ n syi lékàhlɛ n syi yah tɛ̃-òlɛ n kɔ̃ nɛ kénɛ tir náh wil tàrfyɔ̀
nɛ́pɩ̂̃ nímí képah náh pɩ tɔ̃́mɩ́ vyɛ̃y sɔkɔ.
20 Névi nɛ̂-à tyɩ́túkù pɩ, kè yo gbǎb tɔ́wû pól yɩ̃́ yah sɔkɔ, sɔ̃nko kè tíkí mɔ
tɛ́lɔ́ sɔkɔ.
21 Mé kélɛ n gbah n yo á tyɩ́ Liyel yah, ànɛ̂ Yesu Krista yah, ànɛ̂ yɩ̂̃nyõ
tȍnpɩbɩ wȉlkȉnsàhnɔ́ yah sɔkɔ nɛ, á tyi nɔ́pi póllɛ n pɩ tómm, á káh wǎhkɩ̀lɛ
n pɩ.
22 Káh nɛ n sal á gbȍlɛ n sah névi yõ ǹ nírílɛ n pɩ tɛ̃ tyɩ́, ànɛ̂ káh á vyɑ̃hlɛ
n dah n mɔ á ní-òlɛ ǹ tyɩ́pêl pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Nɛ n mɛ yályál Liyel yah sɔkɔ.
23 Wáh mɛ n yɔ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ sɛ̃, káh ni ó kɔ́kɔ́lɛ n wɔ, dȉvɛ̃ tɔlɛ n wɔ
kwéykwey á fɔkɔ markɩ yĩnnɛ.
24 Névye túkù tyɩ́pêl mɛ sè n wilki n mɔ kwèyy pé tùkè-ǹkɛ̃̂ sɔkɔ. Ǹtɛ
túkù tyɩ́ mɛ, náh ó sè n pɔ n pĩ.
25 Sɛ̃ ye tyɩ́péplɔ tɔlɛ, sépi tɔ n wɛ kwèyy yɩ̃́nɛ, ànɛ̂ nónó ńtɛ̃ fyé-á sè náh
mɛ n yah, sè náh n wũ n pi wȉlkȉnmɔ-ńkɛ̃̂nɛ.

6

Yɔ̃bɩ ànɛ̂ pé yȍtɑ̃mnɛ

1 Nónó pól-á mɛ yɔ̃rɩlɛ n pɩ, pè yĩnɛ pè pé yȍtɑ̃mnɛ n mɔ n kõ nɛ pǎh
yĩnɛ yȍyén sàhnɔ́lɛ pé yõ, sɔ̃nko áyáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kɔ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pɔ
képah ànɛ̂ Liyel tyɩ́lɛ n yo n ko.
2 Nónó yȍtɑ̃m-à mɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pè náh yĩnɛ pè yo nɛ pé yṹnpyé-á
pélɛ, pè mó yahle yȍyén sàhnɔ́lɛ pé yõ sɔkɔ dɛ́. Pépi nónó-á pé yṹnpyé
pèplɔlɛ, pépi-á sɔ̃npílɛ n wɛ pé tȍ pɩ́nɔ́ yõrelɛ, pè ye pyě yĩnɛ pè tȍlɛ n pɩ
n yɩ̃́ pépi tyɩ́ ńkɛ̃̂.

Mɩ̀nɩ̀ kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ tahrɩ tyɩ́nɔnɔlɛ

Yah, kénɛ tyi ye á yĩnɛ ǹ nolɛ n kwɔ, ǹ tɛ́ sè kõ n sah pè kɔ̃.
3 Ǹnî yɔ́-à pɔ nolɛ n kwɔ tyɩ́káhkɩ́lɛ, tɛ́ kè náh mɛ núkúlɛ gbɩ wɛynɛ nɛ̂-á
wil ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́, ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á á wɛ Liyel yah tíkí pɩ́nɔ́
tyɩ́ yõ,
4 képah n wɛ̃kɩ nɛ gblɔ̌y gbílkɩ́nɔ́-á tɛ̃ yɩ̃́ wɔ. Ǹpȉ-ǹkɛ̃̂ nɛy ye tɛ̃nɛ, nɛ̂-á
yékɑ̂̃b pɩ́nɔ́, ànɛ̂ wɛ̃nkyɔ̃ wɛ́kɩ́nɔ́ mɛ ǹ yȍgbèkè yɩkɩ sah, sépi nónó-á n pɔ
n pɔ mɛ́kɩ̀lɛ. Sépi ye n pɔ n pɔ yṹnwɔ̃rɩ́, ànɛ̂ mɛ́wɛ́y, ànɛ̂ yrɔ́wɑ̂̃n yɔ́nɔ́,
ànɛ̂ gbyɔlɛ.
5 Tɛ́ tɔ̃ n pɔ n pɔ yékɑ̂̃b kwĩnkilɛ lékɑ̃́m kɛ̃ névye wrɔ́, nónó-á pè náh
gbɩlɛ n pnɛ póllɛ. Pépi tɑ̃n n nɛ n sõ nɛ Liyel yah tíkí pɩ́nɔ́lɛ, kwɑ̂h wɛ́nɔ́-á
mɛ ké sɔkɔ.
6 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, Liyel yah tíkí pɩ́nɔ́lɛ tahrɩ ǹgbɛ̃ ye kélɛ névye tyɩ́, nónó-á
pé wɛ́nɔ́ pé yɩ̃́nɛ n yuku.

7 Yé náh wɛ di, ápi náh pɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ kèkõyő mɛ̀ sɔkɔ, á náh mó á
syɩ n sɔkɔ n pi kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ.
8 Ǹtɛ yõke ànɛ̂ flɔ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ á tyí, sè yĩnɛ sè á yĩ́ yuku.
9 Ǹtɛ nónó-à mɛ ké tyí nɛ pé pɩ tahbɩlɛ, pépi ye n de mɔ́nyahnɔ sɔkɔ.
Tyíwẫn ànɛ̂ yõ kɛ̃́ tyi sõnɔ n pɔ pè mɔ n tɛ̃, sépi nónó-á névyelɛ n mɔ tyí
yíkínɔ́ ànɛ̂ mɔ́npunɔ wɛ̃kɩ̀ yõ.
10 Yé náh wɛ di, tyípêl duke pól tyàh-ǹsah n wil pɔ́ tyínɔnɔ sɔkɔ. Pɔ́
yáhnkɔ̃nɔ képékè tɛ̃ tyí, túkù Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yal mɔ, tɛ́ kwlɔ́nɔ́ náhnáh yɔrɩ
mɔ pé gblɔ̌y yõ.

Pole-á vìnmɔnɔ nɛ̂nɛ Timote kɔ̃ ǹ gblɔ̌y tɛ̃ dùkù tyí sɔkɔ

11 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ-á Liyel tyí névilɛ, nɛ n to kénɛ tyi yah sɔkɔ. Nɛ n yah
n kɔ̃ nɛ á pɩ négbɩlɛ Liyel yah, á nɛ n mɛ Liyel yah tíkílɛ n pɩ, á nɛ n mɛ
sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel yõ, tyínɔnɔ nɛ n mɛ á sɔkɔ, á nɛ n mɛ sɔ̃́nmɔ́lɛ n pɩ, á mó nɛ
n mɛ á gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ.
12 Mɛ́kɩ̀ pèpɛy fwo à yuku Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí tĩ̀nnɛ. Á pwáhnmɔnɔ tɛ̃ n yĩn
pállɛ, képah nɛ̂ yĩn-á Liyel ye álɛ, tɛ́ á mɛ fɛ̃ syi névye náhnáh yĩ́ yah nɛ
wáh pɩ Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ.
13 Liyel nɛ̂-á minnɛ yíyìn póllɛ n kɔ̃, ànɛ̂ Yesu Krista nɛ̂-á yĩn Põse Pilatɩ
yah sɔkɔ à Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛlɔ tõ sah wɛkɩ, pépi yĩ́ yah sɔkɔ ye mé kélɛ n
yo á tyí nɛ,
14 tyi nónó-á kõ sah ǹ kɔ̃, á sé wȁllɛ n kɔ. Á nɛ n mɛ pílkí-ńsah kɛ̃́nɛ ànɛ̂
wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ á tyí fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ tyí.
15 Liyel núkúní nɛ̂-á tyi pól tyí tɛ̃́npnɛ̀-òlɛ, pèpɔrɩ-á n wil ǹmɔ nɛ̂ tyí,
ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̀tãmnɔ́ Yɔ̀tɛ̃nɛ, ànɛ̂ tãmnɔ TƐ̃̀ ŊGBƐNƐ ǹmɔ ye kɩ Krista kɔ̃ à kɩ
ǹ syɩ pɔ à yĩnɛ ké gbĩ́ yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ.
16 Ǹmɔ ó ye à náh ku n yah n pi. Á mɛ déntɛ̃̀nɔ́lɛ kyòo yɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á nɛy
náh fɛ̃ n nɔ n de n pi kélɛ. Nɛy yĩ́ náh tɛ̃ yah ké yõ, ànɛ̂ nɛy yĩ́ náh n tɛ̃
n yah n pi ǹ yõ sɔkɔ. Gbílkínnɔ́ ànɛ̂ tǎhkɩ̀ nɛ n sah ǹ mɔ yõ gbĩ́mɛgbĩ́.
Amiina!

Vìnmɔnɔ nɛ̂-á yĩnɛ tahbɩ kɔ̃́nɔ́lɛ

17 Kè yo kèkõyő mɛ̀ tahbɩ tyí nɛ pè káh pé gblɔ̌ynɛ n gbilki, pè káh pé
gbɔ̏ sah tahrɩ yõ nɛ̂-á kɩ n tyɛ n pi. Ǹtɛ pè pé gbɔ̏ sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á
yíyìnì póllɛ ápilɛ n kɔ̃ náhnáh nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ.
18 Yo pé tyí nɛ pè tyípéplɔlɛ n pɩ, pè yɛ pé tahrɩ pɩ tyípéplɔ pínɔ́lɛ. Pè pɩ
fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ névyelɛ nónó-á kɩ fɛ̃ syi n yĩ n kɔ̃.
19 Képah sɔkɔ, pè kɩ tahrɩ pèpɛy yah sah pé gblɔ̌y tyí ńsɔ̂ yĩnnɛ nɛ̂-á kè
náh n yɩkɩ. Sɔ̃nko pè pɔ min kègbɩ wɛ.

Vìnmɔnɔ téynɛ

20 Ǹ dĩ́ Timote, tyi nónó-á áwɔ gbɔ̏ dahbɩ, sé tɛ̃́nɔ́ plɛ. Káh nɛ n de yékẫb
wȁn pínɔ́ sɔkɔ nónó náh mɛ n yuku Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃kɩ̀ yõ, ànɛ̂ káh névye
wɛlɔ nínɛ n tɛ̃ nónó-á pé gblɔ̌y pɩ tyi kàhnpnɛpulɛ.
21 Névye túkù ye pé gblɔ̌y pɩ kénɛ yĩ́pî mɛ̀ dùkù névyelɛ, tɛ́ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
wɛ̃kɩ̀ milki.
Mé kélɛ n yah n kɔ̃ nɛ, Liyel ǹ pèpɔrɩ pɩ yé tyí.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Timote tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Timote tyí

1 Ǹmɔ Polelɛ, Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névi ye ńnɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yĩ́ĩ́ tɛ̃nɛ.
Liyel-á ǹ vyãhlɛ á kɔ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́ min nɛ̂ tyí sɔkɔ, tɛ́ kè n wɛ Yesu Krista gbɔ̃̀
yɔ̃, à ń tɛkı mɔ képah tyí yo yĩnnɛ névye tyí.
2 Ǹ pídĩ́ Timote, áwɔ nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ́ĩ ń tyí, áwɔ tyí ye mé n tɛkı n mɔ sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè
yɔ̃bènɔrı pı á tyí, pè mó á yãm yah, ànɛ̂ pè yèvınınɛ ǹ kɔ̃.

Pole mɛ n wɛkı Liyel tyí

3 Gbĩ́mɛgbĩ́ mâh n sɔ̃ á tyí sɔkɔ, mě wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃ náhnáh ǹmɔ nɛ̂
tyí-á mé mɛ ń fɔkɔ dal mɔ tɔ̃̀lɛ n pı pallɛ ń sútóbé tyí kɔ̃lɛ. Lékɑ̂h ké gbĩ̀ntɔ̃,
mâh nírílɛ n pı, mè n pı á tɔ tyí.
4 Ǹ dyɔ-à to kɔ̃ á yétĩ kwɛ́nɔ́ tyílɛ, mè n nɛ n mɛ yĩ́ĩ ké tyí nɛ mé ǹ wɛ ń
nı kɔ̃ kè vı yĩ́ĩ.
5 Ǹ dyɔ náh fwɔ á Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ kègbı tyílɛ. Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ kègbı nɛ̂-á
lésɔ̃ mɛ á yṹntó Loyisi ànɛ̂ á yũ Yenusi sɔkɔ, ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yɔ̃ nɛ, képah
núkú-á mɛ á tɔ sɔkɔ.
6 Képah ye, mé á dyɔlɛ n to n kɔ̃ nɛ, máh ń gbɑ̃n sah á yɔ̃ á nírí pı á tyí,
tɛ́ Liyel mɛ ǹ Mirki tǎhkì nɛ̂nɛ ǹ kɔ̃, á kè koh n tɛ̃ yĩn.
7 Ǹgbǒ Mirki nɛ̂-á Liyel á kɔ̃, tíkí Mirki náh kélɛ dɛ́; tǎhkì ànɛ̂ tyínɔnɔ,
ànɛ̂ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ Mirki ye.
8 Káh n yɛ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yónɔ́ pı sennɛ á tyí. Ǹmɔ mɛ́nɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ ǹmɔ tyí sɔ̃wãh, káh n yɛ kè nɛ mɛ sennɛ á tyí. Ǹtɛ Nìvìnì tir yónɔ́
yèvyãhrı fɛ̃ n syi ńmɔlɛ wɛ̃ tyí, á gbɔ̃ sàhnɔ́ mó nɛ mɛ Liyel tǎhkì yɔ̃,
9 képah nɛ̂-á pwah mɔ ápilɛ, tɛ́ à mɛ á ye pı ǹ nolɛ. Á tyípéplɔ pínɔ́ yĩn
náh à képah pı á tyí dɛ́, kè ye ǹ dyɔ ànɛ̂ pèpɔrı ye à pı á tyí kélɛ. Yesu gbɔ̃
yɔ̃, à kénɛ pèpɔrı mè pı sah ápi kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃́ gbĩ́ dùkùlɛ.
10 Kénɛ kèpɔrı ye á wɛ núkúnúkú á pwáhnmɔ-ò Yesu Krista pɔ́nɔ́ sɔkɔ.
Ǹmɔ ye pɔ kũ tyí yıkı tɛ́ Nìvìnì tir yo á tyí, nɛ̂-á á mɔ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ̃̀kì
yɔ̃.
11 Nìvìnì tir mè yĩn ye Liyel ńmɔ ye tɔ̃, tɛ́ n pı Yesu tɛ̃ntɔ̃ syínyo-òlɛ, ànɛ̂
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-òlɛ.
12 Képah kwlɔ́nɔ́ ye ń yɔ̃ sɔkɔ, ǹtɛ kè náh mɛ sennɛ ń tyí. Máh ń gbɔ̃ sah
névi nɛ̂ yɔ̃, mé ǹnɛ n pnɛ dò. Ǹ sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yɔ̃ tɔlɛ nɛ wǎh nɛ̂ dahbı ń
gbɔ̃, tǎhkì-á mɛ ǹ sɔkɔ kı fɛ̃ ké tɛ̃́nɔ́ plɛ, pɔ́pɔ́ kı pɔ nɔ gbĩ̀nyĩ̀kì tɛ́y sɔ̃ tyí.
13 Timote, máh wɛlɔ gblɔ nɔ́nɔ́ yo á tyí, sè koh n tɛ̃ n yĩn Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́
ànɛ̂ tyínɔnɔ sɔkɔ, sépi nɔ́nɔ́-á á wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yɔ̃ Yesu Kristalɛ.
14 Liyel Mirki nɛ̂-á mɛ ápi sɔkɔ, képah gbɔ̃ yɔ̃ wáh kwɔ́nɔ́ pèpɛy nɛ̂ wɛ,
kè koh n tɛ̃ yĩn pallɛ.
15 Áwɔ ńtɛ̃ pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, Asi mara tɑ̃n pól-á pé náh vi ń kɔ̃, Fisyɛlı
ànɛ̂ Yɛrɛmosyɛnı ńtɛ̃ tɔ pé náh vi ń kɔ̃.
16 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ, à Nsyonesifɔrı ànɛ̂ ǹ no nılɛ n gbɛ. Yé
náh wɛ di, máh wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ kǎrnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń tyí, ké sen náh ǹmɔ tɛ̃
wɔ yah kɔ̃ ń nı dénpɔnɔlɛ gbáhyĩ́ náhnáhlɛ.
17 Ǹ yĩ́níntɛ̃nɔ ǹsɔ̃ Wrome kwil sɔkɔ, à ń gbah soh kɔ̃ súú à kyı wɛ.

18 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ à ǹ yãm yah tukey tuke sõlɛ. Wăh
yòhnìnmɔnɔ nónó pɩ ń tyí Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, nɛy náh sè pĩ nɔ áwɔ Timotelɛ.

2

Pole nɛ Timote ǹ tah sah

1 Áwɔ tɛ̃ wɔlɛ ń pídĩ Timote, yõbènɔrɩ nɛ̂-á ápi wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃ yõ Yesu Kristalɛ, képah yĩnnɛ, á tah n sah yĩ́.
2 Wáh ń kwɔ́nɔ́ nɛ̂ noh névye náhnáh yĩ́ yah, kyɩ nɛ́gblɔ́ kwɔ kélɛ, nónó
tɔ-á kɩ tɔ̃ fɛ̃ túkù kwɔ kélɛ.
3 Kwlɔ́nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ álɛ, kè fɛ̃ n syi Yesu Krista sràsyi yèsyìkì tyí kɔ̃lɛ.
4 Névi-à fyɔ̀ de sràsyĩyá sɔkɔ té mɛ ké tyí nɛ pé pé yõtɛ̃ nìvìnìnɛ n pɩ, ǎ
ǹ vyãh dɛ kèkõyɔ̃ tyi télɔ́ sɔkɔ.
5 Wɛ̃ kàlnɔ́ tólɔ́ tó-ò tɔ náh tɔ̃rí yɔ̃kúrílɛ n wɛ n pnɛ né à náh to ké wɛ̃kì
yõ.
6 Sètõ nɛ̂-á tõ swãhlɛ à kwlɔ, ǹmɔ ǹgbò ye yĩnɛ ké sèmukɔ wénɔ́lɛ
7 Sõ n yah ń wɛlɔ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ sé pól syíkí-ńsahlɛ ǹ wɛ̃kɩ.
8 Káh á dyɔ fwɔ Yesu Krista tyílɛ,
ǹmɔ nɛ̂ lékó-á yiki mɔ.
Davidi náh nɛy ye ǹnɛ.
Sɛ̃ ye kélɛ yónɔ́lɛ Nìvìnì tir sɔkɔ, képah nɛ̂-á mé mɛ n yo n kɔ̃.
9 Kénɛ Nìvìnì tir yĩn ye kwlɔ́nɔ́lɛ ń yõ sɔkɔ, ànɛ̂ kârnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń tyí á
kɩ nɛ pèkè pí-ò sɔ̃ ńnɛ. Ǹtɛ kârn náh se yɔ́ mɛ mɔ Liyel wɛy tɛ̃ wɔ tyí té.
10 Képah ye, mé mɛ tyi póllɛ n sro névye yĩnnɛ Liyel-á nónó yah tɔkɔ,
sɔ̃nko pé tɔ pwáhnmɔnɔ wɛ Yesu Krista gbɔ̃ yõ, pé mó gbílkínɔ́ wɛ nɛ̂-á kè
náh n tyɛ.
11 Gbɩ wɛy yɔ́ wɛ yɔ̀:
Áyáh kɩ mɛ ku Yesu Kristalɛ wɛ̃ tyí, á kɩ mɛ min tɔ sɔkɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí.
12 Áyáh kɩ á tah sah wɛ̃ tyí ǹnɛ,
á kɩ tɔ̃rí pɩ ǹnɛ wɛ̃ tyí.
Áyáh kɩ à yahle,
ǹ tɔ kɩ á yahle.
13 Áyáh kɩ sɔ̃ pí-ńkɛ̃nɛ nɛ́gblɔ́lɛ,
ǹmɔ tɛ̃ wɔ kɩ tɛ̃ nɛ́gbílɛ,
à náh fɛ̃ ǹ syɩ n kur n pi.

Kwɔ́nɔ́ kétúkù fwɔ́nɔ́lɛ

14 Névye dyɔ to n kõ n mɔ kénɛ tyilɛ, ǹ tɛ́ ké gbáhdyâh di pé tyí Liyel
yah sɔkɔ nɛ, pè káh yékɑ̂b wãnnɛ n pɩ. Sè náh tir yɔ́lɛ n pɛkɩ. Nónó-á mɛ
sélɛ n nohnɩ, sè n pyě pépi mɔ n pu.
15 Á tah n sah Liyel yĩ kɔ̃ kè yuku álɛ. Pɩ tõnpɩlɛ, nɛ̂-á gbɩ wɛlɔlɛ n yo ké
yah yõ, té sen náh n pɩ ǹ tyí à yuku ǹ tõ tyí tĩnnɛ.
16 káh yɑ̃hwɑ̂nnɛ n yãh nónó-á sè náh mɛ yuku Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyí tĩnnɛ.
Nónó-à kélɛ n pɩ, pé wrɔ́ n nɛ n gbah n gbɛ Liyellɛ.
17 Pé yɑ̃hwɑ̂n yíkínɔ́lɛ n pɩ á kɩ nɛ nówũ-á ńkɛ̃nɛ willɛ n yõ sɔ̃. Yimene
ànɛ̂ Filɛtɩ tɔ mɛ kénɛ sɛ̃nknɔ névye sɔkɔ.
18 Pépi gbɩ wɛ̃kì fĩn mɔ té mɛ n yo n nɛ lékyî-á yilki mɔ sɔkɔ tɛ. Sɛ̃ ye
pè pɩ té névye náhnáh Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yɩkɩ.
19 Ǹtɛ sépinɔ pól sɔkɔ, Liyel-á sètyah nɛ̂ wilki, képah tɛ̃ wɔ mɛ. Wɛlɔ
nónó-á mɛ wɑ̃rkínɔ́lɛ ké tyí yõ, sè wɛ yɔ̀:

«Nónó-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ, à pélɛ n pnɛ.»
Ànɛ̂ tɔ̃: «Nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n ye n gbo, pè yĩnɛ pè tyítúkúnì wɛ n yɛ.»
20 Wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, sɛ̃n vyɔ́ ànɛ̂ wárn vyɔ́ ó kɔ́kɔ́ náh mɛ dɛ́; sésár tyínɔ
mɛ, puri tyínɔ tɔ mɛ. Túkù mɛ yî tǎhnì mɔ yĩnnɛ, túkù mó mɛ ńyãn yî mɔ
yĩnnɛ.
21 Tyi nónó tyí-á mé yo, Névi nɛ̂-à sè wɛ yɛ tɛ́ pı yályál Liyel yah, tɛ̃ kı
mɛ wìlkìnsàhnɔ́lɛ tyítǎhnì pı yĩnnɛ. Ǹ yétɔ̂ kı mɛ yõtɛ̃ dĩ tyí tyípéplɔ pı
yĩnnɛ.
22 Kètɛ̃npìkìnì dékè tyi wɛ n yɛ. Tyi nónó-á á yĩnɛ n yah n kɔ̃, sè wɛ yɔ̀:
Gbı wɛ̃kì kɔ́lɔ́lɛ, Liyel yõ sɛ̃nɔ́, tyínɔnɔlɛ, ànɛ̂ yèvınınɛ. Yé sépi póllɛ n pı
ànɛ̂ névyelɛ nónó-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n ye n gbo fɔkɔ pérpérlɛ.
23 Yékâb wɑ̃n pínɔ́ wɛ n yɛ. Á pĩ nɛ sépi-á n pɔ n pɔ mâllɛ dò.
24 Ǹgbǒ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tõnpı náh yĩnɛ mɛ́kì pínɔ́lɛ dɛ́. À pyě yĩnɛ à nɛ n mɛ
nɛ́pír névilɛ no pól tyí, à mó nɛ n mɛ névye kwɔ́nɔ́ yah wɛ, tɛ́ pàh ǹ tyílɛ
n yo, à tɛ̃ wɛ kè sɔ̃́mnɔ́.
25 À yĩnɛ à ǹ wɛy kɔ̃lìpulɛ n tɛ̃ mármár à vìnmɔnɔlɛ pélɛ n kɔ̃. Nɛ̂ pĩ,
tɛ́nkàh Liyel kı yɛ pè kɔ̃ pè kı pé sõnɔ wɛ vi mɔ kı gbı wɛ pĩ tɛ́.
26 Képah-à pı, pé yah kı pı kyòo pè kı wɛ dɛ sétɑ̃n yõtɛ̃ vyɔ́y sɔkɔ, nɛ̂
sɔkɔ-á sõ à pè mɔ tɛ̃ sah pè kɔ̃ pè ǹ dyɔ yĩ̃nɛ n pı.

3

Kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tyilɛ

1 Timote, á yĩnɛ ǹ kè pĩ nɛ kèkõyɔ̃́ tyɛ gbĩ́nɛ, tyah táhnɔ́nɔ-á kı n wɛ.
2 Névye kı pı gblɔ̃̌y yõ yĩ́kípúlɛ, pó kódíbílɛ, wɛ̀ngbìl wɛ́kípúlɛ, gblɔ̃̌y
gbílkípúlɛ, Liyel tyí yóndepulɛ, dúbípú tyí yáhlepulɛ, pèpɔrı pĩ́-ńkɛ̃
névyelɛ, Liyel tyi mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃púlɛ,
3 kùkùtǎhkì névyelɛ, nɛ́pĩ́kɔbılɛ, névye yĩn yíkípúlɛ, gblɔ̃̌y tɛ̃́-ńkɛ̃
névyelɛ, nɛ́kókè mɔ́púlɛ, pèpɛy fwópúlɛ,
4 wɛ̃ náh vìpulɛ, fɔ̃̀kɔ̀nvyɑ̃̂hnì névyelɛ, gblɔ̃̌y yɔ̃̌nsàhpulɛ. Pé dyɔ yĩ̃ tyi
tyí kı nɔ kal pé tyí Liyellɛ.
5 Pè kı pı yĩ́ yah Liyel yah tíkí pípúlɛ, ǹtɛ kègbı yõ, pè náh Liyel yah tíkí
pínɔ́ tǎhkì fɛ̃ n syi n pi. Káh nɛ n pı n soh sɛ̃́nknɔ névyelɛ.
6 Pé túkù n nɛ n de n kɔ̃ gbên sɔkɔ ǹ syɔ́ túkùlɛ n vi n tɛ̃, nónó lékɑ̃̂m-á
tuke. Kénɛ syɔ́ mɛ tyípêl ó pé tɔ̂ɔ́. Tyi duke pól dékè n nɛ n mɛ pé sɔkɔ.
7 Pè mɛ sɑ̃̂hnɔ́ sɔkɔ kũmm, ǹtɛ pè náh mɛ fɛ̃ gbılɛ n pnɛ póllɛ.
8 Nsyɑ̃nɛsı ànɛ̂ Nsyɑ̃brɛsı-á Moyisi kɔ̃lı sɔ̃, sɛ̃ ye pépi tɔ mɛ n kɔ̃lı gbılɛ.
Pé sõnɔ náh mɛ pallɛ. Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ náh yuku yahlɛ.
9 Ǹtɛ pè náh n yuku n pi yahlɛ. Yé náh wɛ di, no pól kı pé nɛ́wɔ̃́ré wɛ
kwèyy sɔ̃́-á Nsyɑ̃nɛsı ànɛ̂ Nsyɑ̃brɛsı tyí pı.
10 Ǹtɛ áwɔ Timote tɛ̃ wɔ ye ńmɔ sèfiki mɔ tyi tyi pól sɔkɔ: Máh kwɔ́nɔ́
nɛ̂ pı á kè fɛ̃ syi, tɛ́ mɛ ń pı dùkùlɛ n yah n pı. Á ń sõnɔlɛ n pnɛ, ànɛ̂ ń
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ dùkùlɛ, ànɛ̂ ń tyi srónɔ́ dùkùlɛ, ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ,
à tahlı máh mɛ gbah tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ.
11 Pǎh ń fõh dùkù nɛ̂nɛ á kélɛ n pnɛ, à tahlı máh yèvyɑ̃̂hrı nónó pı
Antyɔsyı, ànɛ̂ Yikonyumi, ànɛ̂ Lisitir sɔkɔ. Fɔ̃́hnɔ́ nɛ̂ dùkù tɛ̃ mɛ mé náh
kè wɛ yah? Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ń pwah mɔ sépi pól sɔkɔ.

12 Gbɩ yõ, nónó pól-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pé minnɛ n pɩ Liyel
yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ, pé kɩ fɔ̃hnɔ́ wɛ.
13 Ǹtɛ nɛ́pêl ànɛ̂ névye pílkípú tɛ̃ wɔ kɩ yɔ̃ sɔkɔ pèkè pínɔ́lɛ kɩ névye
túkù pilki, tɛ́ kɩ pé gblɔ̌y ńtɛ̃ tɔ pilki.
14 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ tɛ́ kè fɛ̃ syi nɛ gbɩ-á kélɛ, kè tɛ̃ yĩn pallɛ.
Wáh kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wɛ nɛ̂ tyí, á ǹnɛ n pnɛ ó.
15 Á wɛ̃npir gbĩ dùkùlɛ á Liyel wɛynɛ n pnɛ. Kè kɩ fɛ̃ á lékɑ̃m yɩkɩ mɔ ǹ
kɔ̃ á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃ yõ.
16 Liyel wɛy pól wɑ̃rkɩ Liyel tǎhkɩ̀ gbɔ̃ yõ. Kè wɑ̃rkɩ névye kwɔ yĩnnɛ,
ànɛ̂ mɩ̀nɩ̀ gbel kye yĩnnɛ, ànɛ̂ pílkí-ńtɑ̂n tɔ̃ yĩnnɛ, ànɛ̂ névi mɔ yĩnnɛ gbɩ
wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ,
17 sɔ̃nko, Liyel tyí névi pɩ nɛ́gbílɛ tɑ̃n pèplɔ pól fɛ̃ n pɩ yĩnnɛ.

4

1 Yesu Krista nɛ̂-á kɩ pɔ vye ànɛ̂ kyî tuke n pi, mé kélɛ n gbah n yah n kɔ̃
á tyí Liyel ànɛ̂ ǹmɔ yĩ yah, à tahlɩ ǹ syínpɔnɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃rí yĩn yõ nɛ,
2 á Liyel wɛynɛ nɛ n yo. Kàh sɔ̃ yèvyɑ̃hrɩ gbĩ sɔkɔ ò; kàh sɔ̃ yèvɩnɩ gbĩ
sɔkɔ ò; kélɛ nɛ n gbah n yo. Névi nɛ̂-à pu pɩ, wɛkɩ tɛ̃ yõ, vìnmɔnɔlɛ tɛ̃ kɔ̃,
tɛ̃ tɔkɔ yárr ǹ kwɔ́nɔ́lɛ à kɔ̃.
3 Gbĩ yɔ́ mɛ n pi, túkù náh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ yèsyɩ̀kɩ̀ fɛ̃ n syi n pi. Tyi nónó dékè-á
n ko pélɛ, pè kɩ kwɔ́pú kwĩnki yísyɔ́ yah nónó-á kɩ pɔ sépi tyílɛ n wɛ n yo
pé tyí nónó nóhnɔ́-á mɛ nɔ.
4 Pè kɩ pé ní tah tũ yahle gbɩ nóhnɔ́lɛ, tɛ́ kɩ sèmìrn wɔlɛ n nohnɩ.
5 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ á gblɔ̌y tɛ̃ pallɛ tyi tyi pól sɔkɔ. Kwlɔ́nɔ́ sro, ǹ tɛ́ á gblɔ̌y
kɔ̃ yĩ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yɔ́nɔ́ sɔkɔ. Pɩ Liyel tɔ̃npɩ pèpɛynɛ.
6 Ǹmɔ tɛ̃ wɔ pɩ gbĩ nɔ tɛ sárkálɛ. Kèkɔ̃yɔ̃ fin mɔ gbĩ nɔ ń tyí.
7 Mé mɛ́kɩ̀ pèpɛy fwo à yuku Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyí tĩnnɛ. Tólɔ́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃
ńnɛ, kè tyɛ. Mé náh Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yal mɔ.
8 Ǹtɛ núkúnúkú, tɛ̃nwɛnɔ yɔ̃re wɛ́nɔ́ ye mé mɛ syɩkɩ tɛ̃, nɛ̂-á nɛ́gblɔ́
yɔ̃tɔ̃rí yɔ̃kúrílɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á tukey tùkè-ò pèpɛynɛ, ǹmɔ ye kɩ ń kɔ̃ n pi
kélɛ. Tɛ́ à náh n yĩn n pi ńmɔ ó tyí dɛ́, nónó tɔ-á mɛ ǹ pɔ́nɔ́ syɩkɩ tɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀
sɔkɔ, à kɩ pépi tɔ pól kɔ̃ kélɛ.

Pole mɛ vìnmɔnɔ tɛ́ynɛ Timotelɛ n kɔ̃

9 Gbah n tɛ̃ n pɔ ń tĩnnɛ súú.
10 Yé náh wɛ di, kwɛy gbĩ tyi mɛ yah syi Demasɩ tyí à kɔ̃ à mɛ ǹ náh vi
ń kɔ̃. À mɛ sɔkɔ Tesaloniki kwil sɔkɔ. Krɛsɑ̃ mó sɔkɔ Kalasi mara sɔkɔ, tɛ́
Tite wɔ mɛ sɔkɔ Dalmati mara sɔkɔ.
11 Likyi ó ye mɛ ń tnɔ̂. Markɩ tɛ̃ yè pɔ wɛ̃ tyí ǹnɛ. Ǹ yétɔ̂ mɛ gblò ń tyí
tɔ̃ mɛ̀ sɔkɔ.
12 Mé Tisyiki tɛkɩ mɔ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ.
13 Wáh kɩ n pi, ń fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ n pɔ ń kɔ̃ nɛ̂-á mé sah Karpusi tyí
Turasɩ kwil sɔkɔ. Ǹ sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔ tɔkɔ n pɔ n kɔ̃, ǹ tɛ́ n pɔ sé sêl tyínɔ tɔlɛ,
sépi nónó tyí-á tah kal ń tyí.
14 Kètɔ̃ndĩ Alɛkisɑ̃dre nɛ́pékè kah pɩ ńnɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ à dyah n pi ǹ
tyípínɩ̀nɛ.
15 À ápi wɛlɔ kɔ̃lɩ kah mɔ. Képah ye, á tɔ á gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ ǹnɛ.
16 Pǎh ń tuke sõ nɛ̂nɛ gbennɛ, no pól pé náh vi ń kɔ̃. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yo
tɛ̃ mɔ ǹnɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à káh kè pɩ tirlɛ pé tyí.
17 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɔ so mɔ ń tyí. À tǎhkɩ̀lɛ n kɔ̃ mé fɛ̃ ǹ wɛy yo yĩ̃, tɛ́ nónó
náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé pól kè wɛ noh. À ń pwah mɔ kyɛ̃kíngbɛ̃kɩ tyí.

18 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ tɔ̃ ń yõ wilki n pi pèl duke duke pól sɔkɔ. Tɛ́ kɩ ń pwah mɔ
ń kɔ̃ mé kɩ wɛ de ǹ tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

19 Wɛkɩ Prisili ànɛ̂ Akilasɩ tyɩ́ ń kɔ̃, ànɛ̂ Wonesifɔrɩ nolɛ.
20 Yerasɩtɩ wũ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ. Mé Torofimi wɔ sah Milɛti kwil sɔkɔ. À
sõ mɛ n yɔ képah ye.
21 Gbah n tɛ̃ n pɔ kwɔ̀vɩrɩ gbĩ nɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ. Yebulusi, ànɛ̂ Pudɛ̃sɩ, ànɛ̂
Linusi, ànɛ̂ Klodya, ànɛ̂ á yũnpyé tɛ́lɔ́ pól n wɛkɩ á tyɩ́.
22 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyɩ́ nɛ à nɛ n mɛ áwɔlɛ, à mó yõbènɔrɩlɛ
nɛ n pɩ yé pól tyɩ́.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Titi tyí

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ŋ́mɔ Pole nɛ̂-á Liyel tɔ̃̀npɩ ànɛ̂ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, Liyel ń tõ nɛ
mé péwɔ névye yáhntɔkɔnɔ yohnɩ mɔ pè kɔ̃ pè sɛ̃ Yesu yɔ̃. Á ń yah tɔkɔ
nɛ mé gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ pè wɛ̃kɩ pè kɔ̃ pè pé minnɛ n pɩ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃,
2 pé gbɔ̃̀ sàhnyĩnɔ mó nɛ mɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ́nɔ́ tyí yɔ̃. Liyel nɛ̂-á à náh
mɩ̀nɩ̀nɛ n yo, ǹmɔ ǹ vyãhlɛ pè kɔ̃ kénɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min tyí sɔkɔ kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃̂
gbɩ̃́ dùkùlɛ.
3 Tɛ́ wǎh ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, ké wɛ̃kɩ gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à kè wɛ̃kɩ ǹ wɛy gbɔ̃̀
yɔ̃, tɛ́ ń kɔ̃ mé kélɛ n yo, ǹmɔ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-òlɛ.
4 Titi, áwɔ nɛ̂-á ńmɔ píɗɩ̃́ kègbɩlɛ ápi Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, áwɔ tyí ye mé n
tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ ápi pwáhnmɔ-ò
Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Tɔ̃̀ nɛ̂-á dahbɩ Titi gbɔ̃̀

5 Mé ye ǹ sah Krɛtɩ mara sɔkɔ nɛ, tyi tɛ́lɔ́ nónó-á wũ á sè pɩ n dal n mɔ, á
mó yah tɛ̃pú yísyɔ́ yah n sah n sah n kɔ̃ kwlo kwlo pól Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́
yɔ̃ sɔkɔ à yĩnɛ máh sɔ̃̀ kè yo sɔ̃ á tyí.
6 Kénɛ yah tɛ̃pú pól yĩnɛ pè nɛ n mɛ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ pé tyí, ànɛ̂ pé nɛ
n mɛ sê núkú núkú nátãmnɛ. Pé wɛ̃́npɩ̃̀ mó nɛ n mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ, pè káh
pí-ńkɛ̃̂ tyilɛ n pɩ, pè káh pɩ nòhnɩ̀-ǹkɛ̃púlɛ.
7 Yé náh wɛ di, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀ kyɔ̀mɩ̀-ò yĩnɛ à nɛ mɛ wɛ́nyo-ńsah
kɛ̃́nɛ ǹ tyí, wǎh sɔ̃́npílɛ pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀ tahrɩ kyɔ̀mɩ̀-òlɛ. Á náh yĩnɛ à
pɩ wɛ̀ngbɩ̃̀l wɛ́kí-òlɛ, ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀nvyã̀hnɩ̀ névilɛ, ànɛ̂ sèwɔlɛ, ànɛ̂ mâl kɔ̃lɩ̀-òlɛ.
Tɛ̃ káh nɛ yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ kwâh nɛ́tɛ̃́nɛ yɩ̃́nvɩ̃̀ sɔkɔ.
8 Á yĩnɛ à nɛ́pânnɛ n tɛ̃ plɛ, pèpɛy pínɔ́ tyí mó nɔ ǹ tyí. Á yĩnɛ à pɩ yĩ
pɩ̃́-òlɛ, ànɛ̂ nɛ́gbílɛ, à mó nɛ mɛ yályál Liyel yah, ànɛ̂ gblɔ̃̌y tɛ̃́npnɛ̀-òlɛ.
9 Wɛlɛ nónó-á yĩnɛ sɛ̃́nɔ́lɛ sé yɔ̃, à yĩnɛ à sè koh n tɛ̃ n yĩn à yĩnɛ kwɔ́nɔ́
nɛ̂-á à wɛ. Képah sɔkɔ, à kɩ tɛ̃ wɛ Liyel wɛynɛ névyelɛ n vi n mɔ, tɛ́ kɩ
wɛ́nyo-ńsah tyɛ ǹ kɔ̃lɩ̀pu tyí.

Liyel yĩn yɔ̃ mɩ̀nyobelɛ

10 Yé náh wɛ di, névye náhnáh mɛ pɩ gblɔ̃̌y tíkínmɔ-ńkɛ̃púlɛ, ànɛ̂ wɛ̀nfɩ̃̀
wɛ́kípúlɛ, ànɛ̂ névye pílkípúlɛ. Tɛ́ pé kan ńtɛ̃ n wɛ Nsyifunɔ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú
sɔkɔ.
11 Pè mɛ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ n dahbɩ kétlo náhnáh sɔkɔ pé kwɔ́nɔ́ túkúnɩ̀nɛ kwâh
wɛ yĩnnɛ yɩ̃́nvɩ̃̀ sɔkɔ. Képah ye, pé vyɛ̃y yĩnɛ tṹnɔ́lɛ.
12 Pé lékɑ̃́m névi yɔ́ lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃̂, mɩ̀nyobe, ànɛ̂ gbɛ̃́nképèl, ànɛ̂ gbãndal
névye, ànɛ̂ yèwònpɩbɩ-á Krɛtɩ tãnnɛ.
13 Gbɩ ye à yo. Képah ye, wɛkɩ n yɩ̃̃́ pé yɔ̃, pè kɔ̃ pè Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ pèpɛy
wɛ.
14 Pè káh pukubi mɔ Nsyifunɔ sèmɩ̃̀rn ànɛ̂ névye tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh, nónó-
á sè náh mɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃.

15 Tyi pól mɛ yályál névye tyí, nónó-á mɛ yályál Liyel yah. Ǹtɛ névye
nónó-á mɛ sȉlkȉnɔ́lɛ Liyel yah, tɛ́ yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yõ, tyi pól mɛ sȉlkȉnɔ́lɛ
pépi tyí. Yé náh wɛ di, pé sõnɔ ànɛ̂ pé lékɑ̃́m náh mɛ pallɛ.
16 Pĕ pé gblɔ̌yne n pı Liyel pı̃́púlɛ. Ǹtɛ pé tyípı́nı̀ kélɛ n wɛ̃kı nɛ pè náh
ǹnɛ pnɛ. Pè pı nɛ́túkúnı̀ ànɛ̂ nikisekɔ́kɔ́ pı́púlɛ, pè náh tɔ̃ fɛ̃ tyípépɛ̌y pı.

2

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á yı̃nɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tı̏nkȉ kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, ápi sɛ̃́nɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ, képahlɛ névyelɛ n kwɔ.
2 Yo yèwàhnı̀ tyí nɛ pè pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ n pnɛ, pè yɛ yȍyén nɛ n sah pé
yõ, pè pı yèsrey névyelɛ, pè nɛ mɛ sũ yı̃́ı̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, tyínɔnɔ mó
nɛ n mɛ pé sɔkɔ, pè mó nɛ mɛ sɔ̃́mnɔ́ névyelɛ.
3 Yo syɔ́dyı̂ tɔ tyí nɛ pè yɛ pé kɔ dùkù nɛ mɛ pallɛ Liyel yah, pè káh névye
yı̃nnɛ n yıkı, pè káh pı sèwɔbılɛ, pè névyelɛ n vi n mɔ pallɛ.
4 Syɔ́ nónó náh wah mɔ, păh yı̃nɛ pè pépilɛ n yohnı n mɔ pé pɛbı ànɛ̂
pé wɛ̃́npı̀ tyí kɔ̃ kè nɔ pé tyí.
5 Păh yı̃nɛ pè pı yèsrey névyelɛ nónó-á mɛ tómm, tɛ́ mɛ n yah n dah mɔ
pé kétlo tyí sɔkɔ. Păh yı̃nɛ pè nɛ n mɛ syɔ́gblɔ́lɛ nónó-á mɛ n sah pé pɛbı
tyí yõ, sɔ̃nko Liyel wɛy tyí káh yo ko.
6 Sɔ̃́ré mɔ kètɛ̃npı̀ tɔ sɔkɔ pè pı yèsrey névyelɛ
7 tyi pól sɔkɔ. Áwɔ tɛ̃ wɔ mó pı dùkù pèpɛynɛ pélɛ n wɛ̃kı á tyípéplɔ
pı́nɔ́ sɔkɔ, ǹ tɛ́ á fɔkɔ dal mɔ pélɛ n kwɔ yèsyı̀kı̀lɛ.
8 Yɛ á wɛlɔ nɛ n mɛ gblɔ ó sé tɔ̂ɔ́, wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ. Képah sɔkɔ, á sépɛ́bí
náh wɛ́nyo-ńsah wɛ n pi ápi tyí. Kè kı pı sennɛ pé pól tyí.
9 Yo yɔ̃bı tyí nɛ pè nɛ n sah pé yȍtɑ̃m tyí yõ tyi tyi pól sɔkɔ, pè pı nɛ́gblɔ́lɛ
pé tyí, pè káh pé yȍtɑ̃mnɛ n kɔ̃lı,
10 pè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yı̃ n tɔkɔ pé tyí. Pè pé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ pèpɛynɛ n
wɛ̃kı gbı̃́mɛgbı̃́, sɔ̃nko á pwáhnmɔ-ò Liyel-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kɔ̃, gbílkínɔ́ nɛ
n sah ké yõ.
11 Yé náh wɛ di, Liyel ye ǹ yȍbènɔrı wɛ̃kı képah nɛ̂ gbȍ yõ-á névye pól
pwáhnmɔnɔlɛ n wɛ.
12 Kè álɛ n kwɔ nɛ á Liyel yah tíkílɛ n pı, ànɛ̂ á káh á yı̃́nɛ n wil kèkõyɔ̃́
yı̂ tyí. Kàh pı sɛ̃́, kwɛy gbı̃ mɛ̀ sɔkɔ á kı tɛ̃ wɛ á minnɛ n pı gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ,
ànɛ̂ gbı wɛ̃̀kı̀ yõ, ànɛ̂ Liyel yah tíki pı́nɔ́ sɔkɔ.
13 Sɛ̃ ye á yı̃nɛ à nı̀vı̀nı̀ wɛ́nɔ́ mɛ̀ syıkı tɛ̃, á gbȍ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ, à tahlı
gbȉyȉkȉ tyí, sõ ye ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á pwáhnmɔ-ò Yesu Kristalɛ, ǹ tɔ̃́rí kı
n wilki n mɔ n pi.
14 Á ǹ gblɔ̌y kɔ̃ ápi yı̃nnɛ à á yõ wɛ dwe wilki tyípɛ̂l pól sɔkɔ. Á mɛ ké
tyí nɛ pé á pı yályál pé yah, á mó nɛ mɛ pé tyí yõ, á mó gbah tɛ̃ tyípéplɔ
pı́nɔ́ sɔkɔ.
15 Sɛ̃ ye á yı̃nɛ ǹ nɛ n wɛkı yȍtɔ̃rí sɔkɔ, ǹ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ n
wɛkı pé yõ. Káh n yɛ ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n yilɔ.

3

Kɔ dùkù pépɛ̌ynɛ Liyel wɛ̃̀kı̀ yõ

1 Névye pól dyɔ to n kõ nɛ pǎh yĩnɛ pè pé gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ kwil yah
tãm ànɛ̂ yɔ̀tãm yah sɔkɔ. Pǎh yĩnɛ pè nɛ n sah pé tyí yõ, pè mó pé gblɔ̌y
vi sah tyípéplɔ duke pól pɩ pɩ tɛ̃nɛ.
2 Pè káh wɛ̀ntùkùǹnɛ n wɛkɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí, pè káh mâllɛ n kɔ̃lɩ. Pè pɩ
nɛ́gblɔ́lɛ, pè mó névye póllɛ nɛ n tɛ̃ mármár.
3 Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, lékã́m kɛ̃ ànɛ̂ kèlékɛ̃ névye ye lésõ ápi tɔlɛ. Á
sɔ̀ mɛ mɔ́npunɔlɛ, mɛ á dyɔ dyɔ tyi ànɛ̂ á nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tyi yɔ̃rɩ sɔkɔ. Á sɔ̀ mɛ á
minnɛ n pɩ pèkè pɩ́nɔ́ ànɛ̂ dékè tyi pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Á sɔ̀ mɛ á dékè wilki névye
sɔkɔ, tɛ́ mɛ wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ.
4 Ǹtɛ gbɩ̃́ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-ò Liyel ǹ pèpɔrɩ ànɛ̂ ǹ tyínɔnɔlɛ névye wɛ̃kɩ,
5 à á pwah mɔ. Tɛ́ kè náh pɩ nɛ á tyípéplɔ pɩ́nɔ́ yĩn sɔ̃ dɛ́, á yãm ye à
yah. Â ye á pwah mɔ, tɛ́ min sã́nnɛ á kõ à á nnɔ wu pɩ yályál Liyel Mirki
gbɔ̀ yõ.
6 Â syɔ̃ á pwáhnmɔ-ò Yesu Krista tyí à Mirki mɛ̀ tiki mɔ á yõ náhnáh,
7 sɔ̃nko á pɩ́ntɛnɔ náh nɛ́gblɔ́lɛ ǹ pèpɔrɩ gbɔ̀ yõ, à tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ képah
nɛ̂-á á mɛ n dɛkɩ.
8 Wɛy mɛ̀nɛ, gbɩ ye kélɛ. Mé mɛ ké tyí nɛ á kè gbah yo pé tyí, sɔ̃nko
nónó-á sɛ̃ Liyel yõ, pè gbah tɛ̃ tyípéplɔlɛ n pɩ. Sépi ye plɛ, tɛ́ sé yõre mó tɔ̃
mɛ no pól tyí.
9 Ǹtɛ káh yõ kɛ̃ yékâ̂blɛ n pɩ, ànɛ̂ káh yékâ̂blɛ n pɩ névye duku wɩ̀l-ǹsah
tyí sɔkɔ. Káh mâllɛ n pɩ, ànɛ̂ káh yékâ̂blɛ n pɩ névyelɛ Moyisi tyi kɔ̀nsàhnɔ́
tyí yõ. Yõre kɛ̃ ànɛ̂ yékâ̂bkwɛ̀ ye sélɛ.
10 Névi nɛ̂-à névyelɛ n gbɛkɩ, ké gbáhdyâh di tɛ̃ tyí kè nɔ kɛ nɩ́nɔ́lɛ, wàh
ké nóh-ńkɛ̃nɛ, à gbɛ n milki.
11 Á pĩ nɛ kénɛ névi dùkù-á wɛ̃kɩ̀ pèpɛy fin mɔ, wǎh mɛ tyípêllɛ n pɩ à
pèkèlɛ n yɔrɩ n mɔ ǹ gblɔ̌y yõ.

Pole-á vɩ̀nmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Titi kɔ̃

12 Máh kɩ fyɔ̀ Artemasɩ, képah náh pɩ Tisyiki tɛkɩ mɔ á tyí, gbah n tɛ̃ n
pɔ n wil ń tyí Nikopolisi kwil sɔkɔ. Mé kè yah tɔkɔ nɛ máh kɩ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́
pɩ nɛ́npɔ́.
13 Nsyenasɩ nɛ̂-á Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́-òlɛ, yah n dah n mɔ ǹmɔ ànɛ̂
Apɔlɔsɩ kɔ́lɔ́ tyí sɔkɔ. Káh n yɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ pè tɛkɩ.
14 Ápi no tɔ yĩnɛ pè pé gblɔ̌y kõ n yɩ̃́ tyípéplɔ pɩ́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃nko tyi nónó
tyí-á mɛ tah, pè tɛ̃ n wɛ sépi yahlɛ n wah. Pè káh pɩ tɛ̃ yõre kɛ̃ névyelɛ.
15 Névye nónó pól-á mɛ ànɛ̂ ńmɔlɛ, pè n wɛkɩ á tyí. Nónó-á ápi kódíbílɛ
Yesu yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, wɛkɩ pé tyí.
Mé kélɛ n yah n kõ Liyel tyí nɛ à yõbènɔrɩlɛ n pɩ yé pól tyí.

Pole Sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Filemo tyɩ́

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi
Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ áwɔ Filemo tyɩ́, nɛ̂-á ápi nɛ́nɔ́nɩ́nɛ ànɛ̂
á tɔ̃̀ pɩ mûnɛ.
2 Á kélɛ n tɛkɩ n mɔ tɔlɛ ápi dósê Apiya tyɩ́, à tahlɩ Arsyipi tyɩ́ ǹmɔ nɛ̂-á
á mɛ́kɩ̀ fwo mûnɛ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyɩ́ pépi nónó-á wɛ̃nɛ n tuke n
mɔ n pɔ áwɔ Filemo wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
3 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́ nɛ, pè
yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ Filemo sɔkɔ

4 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mâh Liyellɛ n ni, mè n wɛkɩ Liyel tyɩ́ á tyɩ́ sɔkɔ,
5 máh sɔ̃́npílɛ mɛ n nohnɩ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́-á mɛ á sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ
yõ sɛ̃́pú tyɩ́-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ á tyɩ́.
6 Mé kélɛ n ni Liyel tyɩ́ nɛ ǹmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ̂-á ápi kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ, kè
nɛ n yuku yahlɛ. Tyɩ́péplɔ pól nónó-á á kɩ fɛ̃ pɩ Krista yĩnnɛ, sélɛ névye
wɛ̃kɩ.
7 Ǹ yṹnpi, tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ ǹ kɔ̃ á Yesu yõ sɛ̃́pú nnɔlɛ n de, kè mɛ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ńmɔ tyɩ́, tɛ́ mɛ sɔ̃́rélɛ n mɔ ń sɔkɔ.

Pole mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Filemo tyɩ́ nɛ à Wonesimi yɔ̃́rɩ tyɛ

8 Gbɩ ye sénsɔ̃, Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ mé kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ á pɩ pɩ tir kɔ̃ sah ǹ kɔ̃,
9 ǹtɛ tyɩ́nɔnɔ yĩnnɛ mé álɛ n ni, ńmɔ Pole nɛ̂-á pɩ yèwàhlɛ, tɛ́ mɛ ńtɛ̃nɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ.
10 Mé álɛ n ni Wonesimi tyɩ́ sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á pɩ ń pɩ́dɩ̃́nɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀
yõ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
11 Ǹgbòlɛ, à náh sɔ̃̀ mɛ tirlɛ n pɛkɩ áwɔ tyɩ́. Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ tirlɛ n
pɛkɩ áwɔ ànɛ̂ ńmɔ tyɩ́.
12 Mé kɩ ń syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ kɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á ńmɔ wil fɩ̃́ yɔ́lɛ.
13 Ǹmɔ-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ sɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yĩnnɛ, mé sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ à
tɛ̃ ń tnɔ̂ à tɔ̃̀lɛ n pɩ ń tyɩ́ áwɔ swɔ.
14 Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyɩ́ nɛ mé tir yɔ́ pɩ nɛ́ á náh ké wɛ̃kɩ̀ kɔ̃. Mé náh mɛ
ké tyɩ́ nɛ mé ǹ kyĩ mɔ á tyɩ́pépɛ̌y pɩ. Mé mɛ ké tyɩ́ nɛ kè pɩ áwɔ dyɔ dyɔ
tɛ̃nɛ.
15 Gbɔ̀kénpɩ Wonesimi kɩ mɛ gbɛ mɔ álɛ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ, sɔ̃nko ǹ pɔ
à wɛ kṹmm yõ sɔkɔ.
16 Yé náh wɛ di, yɔ̃ ó náh ǹnɛ núkúnúkú dɛ́, à fɔ̃́nfɔ̃́ yɔ̃ yõ. Á pól yṹnpi
ye ǹnɛ, nɛ̂ tyɩ́-á nɔ yĩ́ á tyɩ́. Ǹ tyɩ́ nɔ yĩ́ ńmɔ tyɩ́, ǹtɛ ǹ tyɩ́ ké nɔ kal áwɔ
tyɩ́, wǎh sɔ̃́npílɛ pɩ áwɔ yɔ̃lɛ tɛ́ tɔ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ.
17 Képah ye, wáh kɩ mɛ pĩ nɛ á yṹnpi-á ńnɛ, à tɛ̃ plɛ ńmɔ sɔ̃ á tɛ̃.
18 Wàh kɩ mɛ tyɩ́túkù yɔ́ pɩ, képah náh pɩ á kɔ̃lɩ-à kɩ mɛ ǹ yõ, mé kɩ yĩn
sé yĩ́nnɔ́lɛ.
19 Ǹmɔ Pole ye n wãrkɩ wɛlɔ nɔ́pilɛ ń gbɔ̃̀lɛ nɛ máh kɩ kɔ̃lɩ mɛ̀ dyah. Tɛ́
á dyɔ náh mé n to n kɔ̃ nɛ wáh yĩnɛ á á minnɛ ń dyah.

[20] Képah ye ń yṹnpi, mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ á tir mɛ̀ pɩ ń tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yĩn yõ. Ń nɩ de á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ.
[21] Ń sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ nɛ́gbí-á álɛ. Képah ye, máh tyi nónónɛ n wãrkɩ n
tɛkɩ n mɔ á tyí yɔ̀, mé pĩ nɛ wáh kɩ sè pɩ ń yóré yõ, kɩ kah mɔ ńtɛ̃nɛ.
[22] Mé kè pĩ tɔlɛ nɛ yé nírí gbɔ̃̀ yõ pǎh kɩ ńnɛ yé kɔ̃. Képah ye, mé kélɛ n
yah n kɔ̃ á tyí nɛ á sɛ̃́-ńsah yah n sah n kɔ̃ ńtɛ̃nɛ.

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

[23] Yepafrasɩ n wɛkɩ á tyí, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista
yĩnnɛ.
[24] Markɩ ànɛ̂ Arisitarkɩ, ànɛ̂ Demasɩ, ànɛ̂ Likyi n wɛkɩ á tyí, pépi nónó-á
ńmɔ tɔ̃̀ pɩ mûnɛ.
[25] Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé
tyí.

Nsyakı-á sɛ́bɛ́y nɛ̂ wãrkı tɛkı mɔ Liyel nípú tyí

Ǹ yű̃npyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ́y mɛ̀ kàrpulɛ.

Nsyakı lésõ sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkı tɛkı mɔ Liyel nípú tyí nónó-á sȍ mɛ kwlo náhnáh sɔkɔ. Pè sȍ mɛ sɛ̃ Liyel yõ, ǹtɛ, kwlɔ́nɔ́ sȍ mɛ pélɛ n yĩni n tɛ̃, ànɛ̂ sétõ sȍ mɛ pélɛ n fwo. Képah ye Nsyakı sɛ́bɛ́y mɛ̀ tɛkı mɔ pé tyí, à sőré mɔ pé sɔkɔ nɛ, pè gbah n tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Ȁ sȍ mɛ pélɛ n vi n mɔ tyi náhnáh sɔkɔ, nɛ pè tyípéplɔlɛ n pı. Liyel nípú túkù sȍ mɛ n yo nɛ páh sɛ̃ Liyel yõ, té pé tyípínì náh mó tõ mɛ plɛ. Képah ye Nsyakı kõ à kè gbah yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, névi nɛ̂-à nɛ páh sɛ̃ Liyel yõ, té ǹ tyípínì náh mɛ plɛ, yõ kɛ̃́-á tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ!

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹmɔ Nsyakı nɛ̂-á Liyel, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tȍnpılɛ, mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
n tɛkı n mɔ, à n wɛkı Liyel nípú pól tyí, nónó-á mɛ kárkínkɔ̃nɔlɛ kèkõyő
sɔkɔ.

Mɔ́nyahnɔ dòhnìnɔ́lɛ n pı Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yõ

2 Ǹ yű̃npyé, mɔ́nyahnɔ-à sɔ̃ pı yèvyãhrı dùkù nɛ̂ dùkùlɛ yé tyí, yé yɛ kè
pı nìvì ǹgbɛ̃́nɛ yé tyí.
3 Yé pĩ nɛ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á tɛ̃ wɛ mɔ́nyahnɔ tyí, képah sɔkɔ-á yé kı pı
tɛ̃́npnɛ̀pulɛ.
4 Ǹtɛ, yé yɛ yé tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ mɛ̀ ké tȍ pı kyı syı ké yȉn tyí, yé kɔ̃ yè gbèkè yĩ,
pèkè káh tɔ̃ wɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ káh yé tɛkı.
5 Ǹtɛ, yĩ́pĩ̂-à yé sɔkɔ nɛy yɔ́ tɛkı, tɛ̃ kè ni Liyel tyí, à kı kè yĩ tɛ̃ kɔ̃. Ǹmɔ
ye n yĩ no póllɛ n kɔ̃ fɔ̀kɔ̀pènɔrı sɔkɔ, pé yah yó-ńkɛ̃́nɛ. Képah ye, tɛ̃ kè ni
ǹmɔ tyí.
6 Té tɛ̃ yĩnɛ à kè ni Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ tɔ̀tɔ̀ kɛ̃́nɛ. Yah, névi nɛ̂-à tɔ̀tɔ̀lɛ n
pı, tɛ̃ mɛ á kı nɛ yɔ́nkwȋl sɔ̃, yấhkí n tɔkɔ n mɔ n kɔ̃ yey yey póllɛ.
7 Sɛ̃́nkɔ̃ névi káh nɛ n sõ nɛ, páh kı kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel
tyí.
8 Névi dùkù yɔ́ ye tɛ̃nɛ, nɛ̂ lékấm náh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ fĩ́ núkú, ànɛ̂ à mɛ tɔ̀tɔ̀
sɔkɔ ǹ tyípínɔ́ pól sɔkɔ.

Yãm ànɛ̂ tahrılɛ

9 Ǹ yű̃npyé nónó-á mɛ yãm sɔkɔ, Liyel kı pɔ pè dɔkɔ n mɔ n pi: Képah
ye, pè ké nìvìlɛ nɛ n pı.
10 Té tahbı kı tyɛ n sɔkɔ n pi fılfı tyí kɔ̃lɛ. Képah ye, pè tɔ pé tíkínmɔnɔ
nìvìlɛ nɛ n pı.
11 Sɔ̃́-á gbĩ-à gbo, té vyãh fılfı tɛ̃, sè n kɔkɔ, ǹ du ǹ kwɛ. Plɛ́-ńsah náh tõ
n wɛ sé tyí. Sɛ̃ ó ye, tahbı tɔ kı yah n kwlɔ n pi pé tyípínɔ́ nıyő.

Mɔ́nyahnɔ ànɛ̂ tɔ̃́nmɔnɔlɛ

12 Yèvɩnɩ mɛ névi tyí, nɛ̂-á ǹnɛ n tah n sah mɔ́nyahnɔ sɔkɔ. Mɔ́nyahnɔ
sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, tɛ̃ kɩ tɛ̃́nwɛnɔ tɔ̃́rí yɔ̃́kúrí wɛ, nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ. Kénɛ
tyɛ́-ńkɛ̃ min tyí ye Liyel ǹ vyãhlɛ névye kɔ̃ sah, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.
13 Yé pĩ, nɛy náh fɛ̃ Liyel tɔ̃ mɔ à tyípékè pɩ n pi, ànɛ̂ ǹmɔ tɔ náh mó tɔ̃
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɔ̃ n mɔ n dah n mɔ tyípékè sɔkɔ. Képah ye, tɔ̃nmɔnɔ-à nɛ̂
yĩni tɛ̃, tɛ̃ káh nɛ, Liyel-á n tɔ̃ n mɔ pélɛ.
14 Ǹtɛ, nɛ̂-á ńkɛ̃nɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n yɔrɩ n dah n mɔ tyípékè sɔkɔ, pé
sɔ̃nɔ túkúnì dékè tyi ye.
15 Wâh yɛ sɔ̃nɔ túkúnì nɔ́pi kɔ̃ sè tɛ̃ wɛ á tyí, sè n pɔ tyípékèlɛ. Tyípékè-à
mó gbèkè yĩ, kè n pɔ kũnɛ.
16 Ń yṹnpyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé káh yé gblɔ̌y pilki dɛ́!
17 Ǹgbǒ, yĩ́nkɔ̃nɔ yî tǎhnì pèplɔ pól n wil yĩ̂nyɔ̃. Liyel ye n kɔ̃ álɛ sélɛ,
ǹmɔ nɛ̂-á mɔ yĩ̂nyɔ̃ kyòolɛ. Ǹ dùkù náh n vi n mɔ, fɛ̃́ntṹ tyah náh mɛ ǹ
sɔkɔ.
18 Ǹtɛ, Liyel sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé á sah ǹ yî mɔ́nɔ́nɔ pól yah tĩ̀nnɛ. Képah
ye, à min sɛ̃́nnɛ á kɔ̃ ǹ wɛy gbɩ gbɔ̃̀ yɔ̃.

Liyel wɛy nóhnɔ́ ànɛ̂ ké wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́lɛ

19-20 Ń yṹnpyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé pĩ nɛ ńkɛ̃, névi fɔkɔ-à vyãh, ǹ tyípínì
náh Liyel nɩlɛ n vɩ. Képah ye, yé nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ yè yé nínɛ n kwɔ
nohnɩ súú, tɛ́ yé káh nɛ n sal n wɛkɩ sɔ̃́nyah-ńkɛ̃nɛ, ànɛ̂ yé fɔkɔ káh nɛ n
kwãh n vyãh.
21 Kàh pɩ sɛ̃, yé tyítúkúnì ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́ duke duke pól yal n mɔ pnɛ́pnɛ́.
Yé mó Liyel wɛy fɛ̃ n syi gblɔ̌y tíkínmɔnɔ sɔkɔ, wǎh nɛ̂ dah mɔ yé nnɔ sɔkɔ.
Képah ye kɩ fɛ̃ yé pwah mɔ.
22 Yé káh yé gblɔ̌y tɔ̃ mɔ n pɩ Liyel wɛy nóhpú ólɛ, ǹtɛ, yé nɛ n kɔ ké
wɛ̃̀kì yɔ̃.
23 Yah, nɛ̂-à kélɛ n nohnɩ ólɛ, tɛ́ à náh mɛ n kɔ ké wɛ̃̀kì yɔ̃, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ
ǹnî yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á mɛ ǹ yèpɔlɛ n yah dwɔ̀lí sɔkɔ sɔ̃́-á kélɛ.
24 Wàh fyɔ̀ ǹ gblɔ̌y yah tɛ, tɛ́ yal ké tnɔ̂, nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ dyɔ n fwɔ ǹ yèpɔ
dùkùlɛ.
25 Ǹtɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ tṹnɔ́lɛ, sè kɩ fɛ̃ névye sah pé gblɔ̌y yɔ̃. Névi
nɛ̂-à sépi tɛ̃ pallɛ, sé sɔkɔ tyi nóhnmilki-ńkɛ̃nɛ, tɛ́ ǹ tyilɛ n pɩ sǎh yo sɔ̃́, tɛ̃
wɔ kɩ yèvɩnɩ wɛ ǹ tyípínɔ́ pól sɔkɔ.
26 Ǹkɛ̃, nɛ̂-à mɛ n sɔ̃ nɛ, Liyel wɛ̃̀kì kɔ́-ò-á pélɛ, tɛ́ à náh mɛ n kyɔmɩ n
wɛkɩ, tɛ̃ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n pilki. Ǹ Liyel wɛ̃̀kì kɔ dùkù mɛ nɔ̀nɔ́lɛ.
27 Ǹtɛ, Liyel wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́ nɛ̂-á syíi ńtɛ̃ kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ sú Liyel n mɔ n kɔ̃, kè
wɛ yɔ̀: Á yĩnɛ ǹ ńgbye ànɛ̂ pɛ́kúsyɔlɛ n tɛ̃ plɛ pé yèvyãhrɩ sɔkɔ, ànɛ̂ káh n
yɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tyi pɔ ǹ silki Liyel yah.

2

Wǎhkì pínɔ́ náh plɛ

1 Ń yṹnpyé, yáh sɛ̃ tɔ̃́rí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yɔ̃, yé náh yĩnɛ yè nɛynɛ n
wah.
2 Sɔ̃́-á dĩ́ yɔ́ kɩ fɛ̃ pɔ de yé tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ kɩ mɛ sɛ̃́n kèngbɔ tɛ̃́hní dyɩ,
tɛ́ kɩ mɛ fwɔ̀tǎhnì mɔ; tɛ́ yãm nɛy yɔ́ tɔ kɩ fɛ̃ pɔ de yé nɩyɔ̃́ fwɔ̀yàllɛ ǹ wil:
3 Yâh fwɔ̀pèplɔ mɔ́-ò dĩ́ wɔ tɛ̃́nɔ́ plɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à pɔ kɔ̃ tɛ̃ tɛ̃-ǹsah
pèpɛy mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ yo yãm nɛy mɛ̀ wɔ tyí nɛ, à yuku yĩn tɛ̃, képah náh pɩ,
à kɔ̃ tɛ̃ ásɔ̃̂ sétáh sɔkɔ;

4 yâh pı sɛ̃, wǎhkì náh yé n pı wɛ̃ wrɔ́ di? Yé náh ǹnî yɔ́ tɔkɔ fő̃nfő̃ pı ǹ
ní-òlɛ yé fɔ́kɔ́sõnɔ túkúnì gbȍ̃ yõ di?
5 Ń yű̃npyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé yé níkí kwɔ noh. Névye nónó-á yãm tãnnɛ
kèkõyő̃ névye tɛ̃ tyí, pépi ye Liyel yah wilki, à pı tahbılɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.
Ànɛ̂ pépi ye tɔ̃ à kı kɔ̃ pè kı n de n pi ǹ tɔ̃rí sɔkɔ, képah nɛ̂ tyí-á à ǹ vyãhlɛ
névye kɔ̃, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.
6 Ǹtɛ, yépi-à yãm tãnnɛ n yilɔ, tɛ́ tahbı wɔlɛ n gbilki-à; kénɛ tahbı tɛ̃ wɔ
náh n fõh yélɛ, tɛ́ yélɛ n tɛ̃ n tuke n pɔ tukey tùkè-ǹtȁ̃n sɔkɔ di?
7 Tɛ́ Krista yĩn pèpɛy-á yé yõ sɔkɔ, pépi ye tɔ̃ képah tyí yónkòpulɛ.
8 Ǹtɛ, Liyel tyi kȍ̃nsàhnɔ̀ yɔ́ mɛ wá̰rkínsàhnɔ́lɛ nɛ̂-á gblò kal sé no télɔ́lɛ.
Képah n yo nɛ ńkɛ̃́: «Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̃̀y tyí kɔ̃lɛ»*. Képah wɛ̃̀kì-à
kı nɛ̂ yé n kɔ, yé mɛ n pı plɛ.
9 Ǹtɛ, wǎhkì tɛ̃-à kı nɛ̂ yé n pı, tyípékè ye kélɛ. Yé mɛ pílkínɔ́lɛ Liyel tyi
kȍ̃nsàhnɔ́ sɔkɔ, yáh sɔ̃npí yahle kɔ́lɔ́lɛ ké wɛ̃̀kì yõ.
10-11 Yah, Liyel nɛ̂-á yo nɛ: «Káh fɔ̀fíkì pı», ǹmɔ ó ye tɔ̃ yo nɛ: «Káh
nɛ́kókè mɔ.»† Wâh sɔ̃ fɔ̀fíkì pí-ńkɛ̃̂nɛ, tɛ́ nɛ́kókè mɔ, á ye Liyel tyi kȍ̃nsàhnɔ́
yahle. Képah ye, névi-à sɔ̃ Liyel tyi kő̃nsàhnɔ́ pól pı, tɛ́ sé sɔkɔ tyíyóné núkú
fyé yahle, tɛ̃ mɛ pílkínɔ́lɛ sé pól sɔkɔ.
12 Liyel tyi kȍ̃nsàhnɔ́ ye sah yélɛ yé gblɔ̃̀y yõ, tɛ́ Liyel kı yé tuke n yĩnɛ n
pi sépilɛ. Képah ye, yé yɛ yé wɛy, ànɛ̂ yé pídúkù nɛ mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyi
kȍ̃nsàhnɔ́ nɔ́pilɛ.
13 Ńkɛ̃, névi nɛ̂-à névye yãmnɛ n yáh-ńkɛ̃̂nɛ, Liyel tɔ náh tɛ̃ yãm yah n pi
tukey tuke sőlɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à névye yãmnɛ n yah, tɛ̃ yõ kı yɔ̃ tukey tuke
sőlɛ.

Tyîpéplɔ pí-ńkɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ, yõ se mɛ ké tyí?

14 Ń yű̃npyé, ǹnî yɔ́-à ńtyĩ́nɔ nɛ, páh sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ ǹ tyípínì náh mɛ kélɛ
n wɛ̃kı, yõ se kı wɛ ké tyí? Kénɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ dùkù mɛ̀ se kı fɛ̃ à pwah
mɔ?
15 Sɔ̃-á, á yű̃npi yɔ́ tyí flɔ kı fɛ̃ n knɛ, ànɛ̂ à náh mɛ n wɛ n yõ swɔ̃swɔ̃
pól sɔkɔ:
16 Yõ se mɛ ké tyí, wâh tɛ̃ syah nɛ, à de lènɔlɛ, à mó flɔlɛ n mɔ vırılɛ n
tũ, ànɛ̂ à nɛ n yõ n tɔ̃; tɛ́ á náh se mó tɔ̃ à kɔ̃ ǹ yétȍ̂ yî nópilɛ?
17 Sɛ̃ ó ye, névi nɛ̂-à nɛ, páh sɛ̃ Liyel yõ, tir yɔ́ ńtɛ̃ pí-ńkɛ̃̂nɛ nɛ̂-á ǹ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́lɛ n wɛ̃kı, tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ mɛ kúntɛ̃̂nɔ́lɛ.
18 Gbɔ̀kénpı ǹnî yɔ́ kı fɛ̃ nɛ, túkù-á mɛ sɛ̃ Liyel yõ, túkù mó mɛ tyípéplɔlɛ
n pı. Kàh pı sɛ̃, tɛ̃ ń wɛ̃kı ǹ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ, tyípínì kɛ̃́nɛ wɛ́. Ńmɔ wɔ kı à
wɛ̃kı ń Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ ń tyípínì sɔkɔ.
19 Wâh mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ Liyellɛ, núkú-á ǹnɛ, kè plɛ. Tɛ́ pĩ nɛ, sétȁ̃n tɔ
sɛ̃́nɔ́-á mɛ képah tɛ̃ wɔ yõ dɛ́. Ànɛ̂, ǹ yah tíkí pínɔ́ tɛ̃ tyí, sé wil n nɛ n
syah.
20 Lékấm se mɛ ǹ tɛkı? Wâh mɛ ké tyí, mé kı fɛ̃ ǹ wɛ̃kı nɛ, tyípéplɔ
pí-ńkɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ, yõ náh mɛ ké tyí:

* **2:8** 2.8 - «Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̃̀y tyí kɔ̃lɛ»: Yé kı fɛ̃ kè wɛ Likyi sɛ́bɛ́y 10.27, ànɛ̂ Markı sɛ́bɛ́y 12.31, ànɛ̂ Levitiki sɛ́bɛ́y 19.18. † **2:10-11** 2.11 - Kònmɔnɔ ànɛ̂ fɔ̀fíkìlɛ, sépi tɔ mɛ Liyel tyi kȍ̃nsàhnɔ́ gbãm sɔkɔ, Moyisi-á nónó wãrkı sah Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 20 sɔkɔ.

21 Ápi náh nɛy Abrahmı-á tyípíkì nɛ̂ pı, képah nɛ̂-á pı ǹ pídı̃́ Yisakı
dɔ́kɔ́nmɔnɔlɛ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah yɔ̃, nɛ pé à ko Liyel kɔ̃, sɔ̃́-á Liyel yo
kélɛ ǹ tyí.‡ Képah sɔkɔ náh Liyel à pı nɛ́gbílɛ di?
22 Á náh wɛ di, Abrahmı Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ ǹ tyípínì sɔ̃̀ mɛ n kɔ wɛ̃ tyí.
Tɛ́, ǹ tyípínì gbɔ̃̀ yɔ̃, ǹ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ pı pallɛ.
23 Képah sɔkɔ ye Liyel wɛy mɛ̀ pı tũ nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃́: «Abrahmı sɛ̃ yı̃́ ǹ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yɔ̃, Liyel mó à pı nɛ́gbílɛ», tɛ́ ǹnɛ n ye ǹ kɔ́dı̃́nɛ.
24 Yé kè wɛ kɛ̀, névi Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ó náh dɛ́! Ǹ tyípínì tɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ ye Liyel
à pı nɛ́gbílɛ.
25 Sɛ̃́ ó ye tɔ̃, fɔ̀fínpı pi nɛ̂-á lésɔ̃ pè n ye Wrahbılɛ: À lésɔ̃ fɛ̃ syi Yisrayel
tɛ̃ntɔ̃̀ névye kɔ̃ pè wɔ̃bı ǹ tyí. Tɛ́ pè yohnı mɔ, à pè mɔ wɛ̃kì yɔ́ yɔ̃, pè kɔ̃
pè to pwah.§ Kénɛ tyípépɛ̌y gbɔ̃̀ yɔ̃ ye Liyel ǹ tɔ pı nɛ́gbílɛ.
26 Sɔ̃́-á névi min-à wil ǹ sɔkɔ, à n nɛ mɛ kúnɔ́lɛ, sɛ̃́ ó ye tyípínì tɔ-à n
knɛ, névi Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ n nɛ mɛ kúnɔ́lɛ.

3

Gblɔ̌y kyɔ̀mìnɔ́lɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ

1 Ǹ yṹnpyé, yé pı̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, ápi nónó-á pı névye kwɔ́púlɛ, áyáh
kı n tuke n pi képékèyɔ̂, kı kal no télɔ́lɛ kɛ̀. Képah ye, yé náhnáh káh nɛ n
yah n kɔ̃ nɛ, yé pı kwɔ́púlɛ.
2 Yé pı̃ nɛ, á nɛ́núkù núkú pól-á n pilki náhnáh. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à n pílkí-
ńkɛ̃́nɛ ǹ vyãh wɛy sɔkɔ, ǹmɔ nɛ́pépɛ̌y syı ké yı̃̀n tyí. À kı fɛ̃ tɛ̃ ǹ wil gbɛ̃́nsê
pól tɔ tyí.
3 Sɔ̃́-á áyâh kàrfyɛ̂ dyı sèsèn vyɛ̃y tyí nɛ, sè nɛ n nohnı á tyí, sé wil pól
tɔ yah ye ńkɛ̃́nɛ à n nɛ n tɛ̃ kélɛ.
4 Képah náh pı, yé krótókè ǹgbɛ̃ tɔlɛ n yah yɔ sɔkɔ kɛ̀: Kàh sɔ̃ mɛ gblò
sɔ̃, tɛ́ yãhkí sɔ̃ mɛ kélɛ n tu n mɔ sɔ̃, sésár pír yɔ́ ó ye ké tó-ò n nɛ n tɛ̃ ké
yahlɛ. Wàh mɛ ké tyí nɛ, kè syɔ̃ ńyãh sɔkɔ, kè n syɔ̃ nɛ́npɔ́lɛ.
5 Sɛ̃́ ó ye nɛ́npɔ́rí tɔlɛ, wil tyah yɔ́ ye tyı̃́ı̃ ǹsɔ̃, tɛ́ kè ké gblɔ̌ynɛ n gbilki n
kah.
Yé náh nyàh tɔ wɛ di? Kàh sɔ̃ mɛ tyı̃́ı̃ sɔ̃, kàh soh dùkù ǹgbɛ̃ sɔkɔ, kè n
fɛ̃ ké pól yɔ̃.
6 Ǹtɛ, nɛ́npɔ́rí tɔ mɛ kénɛ nyàh tyí kɔ̃lɛ. Tyípêl náhnáh n wil képah sɔkɔ.
Kè mɛ déntɛ̃́nɔ́lɛ wil sɔkɔ, tɛ́ wil tɛ́y póllɛ n yɔ̃. Tyípêl nónó-á n wil ké sɔkɔ,
ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ ye sè n wil. Képah ye, kě yíkínɔ́lɛ n pı á min pól
sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ á kúnɔ́ tyí.*
7 Yah, gbɛ̃́nkyɔ duke duke pól n kwɔ n pnɛ. Kèpye, ànɛ̂ vyeh, à tahlı yɔ
sɔkɔ yî tyí, névi tɛ̃ wɛ sépi pól kwɔ.
8 Ǹtɛ, nɛ́npɔ́rí tɛ̃ wɔlɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ képah kwɔ n pi. Kwáhpékè
nɛ̂-á kè náh n tɛ̃ syísyí, képah ye nɛ́npɔ́rílɛ. Kè mɛ névi ko ko sohrı ólɛ ké
tɔ̂ɔ́.

‡ **2:21** 2.21 - Abrahmı sɛ̃ Liyel yɔ̃, képah ye à Liyel yóré fɛ̃ syi. Kǎh pı sɛ̃, Liyel mó à dyah ké pèpɔrılɛ. Képah n wɛ Yenɛsı sébéy 15 ànɛ̂ kı 22 sɔkɔ. § **2:25** 2.25 - Wrahbılɛ, fɔ̀fínpı pi ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Tɛ́ wǎh pɔ sɛ̃ Liyel yɔ̃, képah ye à kɔ̃ à Yisrayel névye yísyɔ́ yohnı mɔ, pè kɔ̃ pè wɔ̃bı ǹ tyí. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Nsyosye sébéy 2 sɔkɔ. * **3:6** 3.6 - Ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkèlɛ, fı̃́ yɔ́ ye, ńyãh sɔkɔ-á pè n fɔ̃h tyípêl pípúlɛ pé kúntɛnɔ náh. Sétɔ̃ tɛ̃-ǹsah ye kélɛ; ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké tyí nɛ, pé Liyel tyípínɔ́lɛ n yıkı. Anɛ̂ ǹmɔ ye n mɔ névye nɛ́npɔ́rílɛ pèkè pínɔ́ sɔkɔ.

9 Kénɛ nɛ́npɔ́rɩ́ núkú mɛ ye ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃, á sú Liyellɛ n gbilki, ǹ tɛ́ n tɔ̃
képah ólɛ pèkèlɛ n ye n mɔ névye yõ, ǹtɛ Liyel ye mó tɔ̃ mɔ pélɛ ǹ kètɔ̀lɛ.
10 Gbílkínɔ́ wɛlɔ ànɛ̂ pèkè yénmɔnɔ wɛlɔ kɩ n wil vyãh núkú sɔkɔ nɩ? Ǹ
yű̃npyé, yé káh nɛ n pɩ sɛ̃.
11 Nípénɛ̀kɩ̀ ànɛ̂ ni páhpáh se kɩ fɛ̃ n wil kwlɛ̀y núkú sɔkɔ?
12 Ǹ yű̃npyé, dah se kɩ fɛ̃ wɛ gbɛ sènsóké séswɔ̂ sɔkɔ? Tɩ̃̂ sènsóké séswɔ̂
pye se kɩ fɛ̃ wɛ gbɛ kèpɔ̃npɔ̃ séswɔ̂ sɔkɔ? Sɛ̃ ó ye pnɛ ni, ànɛ̂ nípénɛ̀kɩ̀ náh
fɛ̃ n wil n pi kwlɛ̀y núkú sɔkɔ.

Yɩ̃́pɩ̃̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí

13 Tɛ́ yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ mɛ yɩ̃́pɩ̃̂ névilɛ tɛ́ lékɑ̃́m mɛ ǹ sɔkɔ? Tɛ̃ yĩnɛ à nɛ
n kɔ pallɛ gblɔ̃̌y tíkínmɔnɔlɛ ǹ tyípínɩ̀ sɔkɔ, képah nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ, wǎh yĩ
pĩ.
14 Ǹtɛ, dyɔ́yɔ́kɩ̀ képékè, ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́ sõnɔ-à kénɛ yé nnɔ sɔkɔ, yé káh
yé gblɔ̃̌ynɛ gbilki nɛ, yáh mɛ yĩ pĩ. Yé káh gbɩlɛ n kɔ̃lɩ.
15 Kénɛ yɩ̃́pɩ̃̂ mɛ̀ dùkù náh n wil Liyel tyí dɛ́! Kèkõyő mɛ̀ tyí ye kélɛ. Névi
yɩ̃́pɩ̃̂ ye kélɛ, kè n wil sétõ tyí.
16 Yah, dyɔ́yɔ́kɩ̀ ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́ sõnɔ-à mɛ ńyãh sɔkɔ, tyífɛ̃ ànɛ̂ tyítúkúnɩ̀
duke duke pól n nɛ n pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ.
17 Ǹtɛ, yɩ̃́pɩ̃̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí, képah-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, ké gbennɛ, tɛ̃
nɩ n nɛ n mɛ yályál, ànɛ̂ yèvɩnɩ tyí n nɔ ǹ tyí, tɛ́ à n pɩ nɛ́pépɛ̌ynɛ. Ǹ tɔ̃̀
náh n tah, ànɛ̂ à névi yãmnɛ n yah, tɛ́ tyípéplɔ ó ye à n nɛ n pɩ. Ȁ náh
yèwǎhkɩ̀ ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀pɩ̌llɛ n pɩ.
18 Yèvɩnɩ-á mɛ nónó tyí, tɛ́ pè mɛ ké tɔ̃̀lɛ n pɩ, pě ké yõre wɛ, nɛ̂-á pélɛ n
pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.

4

Wâh á yɩ̃́ wil kèkõyő tyí, Liyel dêl ye á pɩ

1 Kwâh nɛ̂ n pɔ n pɔ yékɑ̂b ànɛ̂ mâllɛ yé wrɔ́ sɔkɔ? Fɔ́kɔ́sõnɔ túkúnɩ̀
dékè tyi náh n fwo yélɛ di?
2 Yé yɩ̃́ mɛ n wil yɩ̂ náhnáh tyí, tɛ́ yé náh mɛ sélɛ n wɛ. Kàh pɩ sɛ̃, nɛ́kókè
mɔ dékè yé tɛ̃. Yáh nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, yé náh kélɛ n wɛ. Kàh pɩ sɛ̃, yékɑ̂b
ànɛ̂ mâl n pyě nɛ n de yé wrɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ, yé náh mɛ n ni Liyel tyí, képah
ye, yé náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n wɛ.
3 Yâh se sɔ̃ n ni Liyel tyí, sõnɔ pèplɔ náh ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ yé sɔkɔ. Yě n nɛ
n ni yé tyítúkúnɩ̀ dékè tyi pɩ yĩn ólɛ. Képah ye, yé náh kwâhlɛ n wɛ.
4 Kwâh nɛ̂ fɔ̀fínpɩbɩ pɩ dùkù mɛ yé n pɩ sɛ̃? Yé náh pĩ nɛ, wâh á yĩ wil
kèkõyő tyi tyí, Liyel sépɛ-á álɛ di? Nɛ̂-à kèkõyő tyi tɛ̃ kóɗínɛ, tɛ̃ kɩ pɩ Liyel
sépɛlɛ.
5 Yé se wɛ nɛ, yõ kɛ̃-á Liyel wɛy mɛ̀nɛ, nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃: «Liyel-á min nɛ̂
mɔ ápi sɔkɔ, ké tyí nɔ yɩ̃̃́ ǹ tyí. Képah ye, à mɛ ké tyí nɛ á nɛ n mɛ péwɔ
ó tyí yõ.»
6 Ntɛ sépi pól sɔkɔ, à tɔ̃ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃nɛ n pɩ ápi tyí, sɔ̃-á ǹ wɛy kè yo nɛ
ńkɛ̃: «Liyel peke gblɔ̃̌y gbílkípú yõ, tɛ́ pèpɔrɩlɛ n pɩ gblɔ̃̌y tíkínmɔpu tyí.»
7 Képah ye, yé nɛ n sah Liyel yóré yõ, yè mó sétɔ̃̀ tyí yahle, képah sɔkɔ,
sétõ kɩ to gbɛ mɔ yélɛ.*

* **4:7** 4.7 - Sétɔ̃̀lɛ, Liyel sépɛ ye ǹnɛ. Ȁ mɛ ké tyí nɛ, pé álɛ n tɔ̃ mɔ n dah n mɔ pèkè pínɔ́ sɔkɔ.

8 Yé nɔ n de Liyellɛ, képah sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ nɔ de yélɛ. Tyípêl pípú, yé yé
gbȁn wilki tyípêl pínɔ́ sɔkɔ. Tɔ̀tɔ̀ névye, yé yé nnɔ tɔ̃ n sah.
9 Yé yĩnɛ yè pĩ nɛ, yáh mɛ pèkè sɔkɔ, yé ké nàhnpĩ gbo. Yé yɛ yé yìsyɔ̀nì
pɩ gbnílɛ, yé nìvì mó pɩ yèkwɔrɩlɛ.
10 Yé yé gblɔ̆y tiki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah, à kɩ yé yõ yɔ̃.
11 Ń yűnpyé, yé káh wɛ̃ tyílɛ n yo n yɩkɩ. Nɛ̂-à ǹ yűnpi tyí yo yɩkɩ, képah
náh pɩ, à lékàh syi à kɔ̃, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ tyí ye tɛ̃ yo yɩkɩ, tɛ́ lékàhlɛ kè
kɔ̃. Wâh képah pɩ, á se mɛ n kɔ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ wɛ̃̆kì yõ? Lékàh náh á
kélɛ n kɔ̃ di?
12 Ǹtɛ, Liyel ó ye sah tyi kȍnsàhnɔ́lɛ, ànɛ̂ ǹmɔ ó ye kɩ fɛ̃ lékàhlɛ névi kɔ̃.
Ǹmɔ ó ye kɩ tɔ̃ fɛ̃ névi pwah mɔ, képah náh pɩ, kɩ ǹ tyí yɩkɩ. Nɛ̂ mɛ áwɔ
tɛ̃̆nɛ, tɛ́ á lékàhlɛ n syi á yűnpilɛ n kɔ̃?

Yé káh pɩ gblɔ̆y gbîlkîpúlɛ

13 Núkúnúkú, yé noh ń tyí yɔ̀, yépi nónó-á mɛ n yo nɛ kwɛynɛ, képah
náh pɩ, ńsȍnɛ yáh kɩ kyɩ kwíl-ǹgbɛ̃ mɛ̀ sɔkɔ, kɩ kyɩ yi núkú pɩ gbɔ̀ yĩ́nɔ́
sɔkɔ nɛ́npɔ́ kɩ pɔ wɛ.
14 Ǹtɛ, yé se pĩ yé min-á kɩ n mɛ n pi sɔ̃ ńsȍnɛ? Yé mɛ á kɩ nɛ kénfȁhkí
tɔ̃ɔ̃tɔ̃ɔ̃ yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á ńkɛ̃̆nɛ n mɔ nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ tɛ́ n karkɩ.
15 Yé pyĕ tɔ̃ sȍ yĩnɛ yè yo nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fɛ̃ syi, yáh kɩ tɛ̃ min sɔkɔ, tɛ́
kɩ tir mɛ̀ pɩ, képah náh pɩ tir mɛ̀ pɩ.
16 Ǹtɛ, yè n pyĕ yé gblɔ̆ynɛ n gbilki yé vyãh wɛy sɔkɔ. Kénɛ gblɔ̆y gbílkínɔ́
dùkù yɔ́ ńtɛ̃ náh plɛ.
17 Sépi pól sɔkɔ, névi nɛ̂-à pèpɔrɩ pínɔ́ yah wɛ, tɛ́ tɛ̃ náh mɛ kélɛ n pɩ,
tyípékè ye tɛ̃ n pɩ.

5

Tahbɩ-á yĩnɛ pè nɛ̂ pĩ

1 Núkúnúkú, yépi nónó-á mɛ tahbɩlɛ, yé noh ń tyí yɔ̀: Yèvyȁhnpèl nónó-á
kɩ pɔ yé yĩni n tɛ̃ n pi, yé nɛ n kah n gbo sépi yĩnnɛ.
2 Yé tahrɩ mɛ n pyãh, tɛ́ sóhrí mɛ yé flɔlɛ n yõ.
3 Yé sȁn ànɛ̂ yé pɔ́nɔ mɛ n pɩ syĩ́mínɛ. Kénɛ syĩ́mí ye kɩ pɔ wilki mɔ yé
gbȍnkɔ̀kɔ̀lɛ, tɛ́ kɩ yé wil gbɛ̃̆nsê yõ, nyàh tyí kɔ̃lɛ. Kèkõyő tyɛ gbĩ́ mɛ̀ fyé
nɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, yépi mɛ tahrɩlɛ n yah n tuke n mɔ n sah yé gblɔ̆y tyí kè!
4 Tɛ́, tȍnpɩbɩ nónó ńtɛ̃-á tȍlɛ n pɩ yé swɛ̃y sɔkɔ, yè n yahle pé pɔ́lɛ pé
kɔ̃́nɔ́lɛ. Pépi Liyel yéngbonɔ yĩ́npɔ̃ ye n de Liyel níkí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á kèkõyő
Tɛ̃ ǹgbɛ̃̆nɛ.
5 Yépi mɛ yȍtɔ̃rí yélɛ n yõ kèkõyő mɛ̀ sɔkɔ, à yé dyɔ yĩ́ĩ tyilɛ n pɩ, mɛ
gbilki tɛ̃, á kɩ nɛ ko ko nyeh sɔ̃.
6 Yé lékàhlɛ névye kɔ̃, nónó-á pè náh tyítúkù pɩ. Pè mó pé gblɔ̆y fin mɔ
yé kɔ̃, yé pè ko mɔ.

Syíkíntɛ̃̆nɔ́ pɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syínpɔnɔ mɛ yúkɛy

7 Ń yűnpyé, yé syíkíntɛ̃̆nɔ́lɛ n pɩ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ tyí. Yé
yah sètõlɛ kè, à ńkɛ̃̆nɛ sèmukɔ pèpɛy wɛ́ntɔkɔnɔ syɩkɩ n tɛ̃, à tɔkɔ pűgbro
pínɔ́ tyí, pópó ǹ pɔ n syɩ pűtɛ́lɔ́ pínɔ́ tyí.
8 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ mɛ yúkɛy; képah ye, yépi tɔ sőré mɔ yĩ́ĩ yé gblɔ̆y
sɔkɔ, yè syíkíntɛ̃̆nɔ́ pɩ.

9 Ń yṹnpyé, yé káh nɛ n tɔkɔ wɛ̃nɛ n kɔ̃; képah sɔkɔ, Liyel náh yé tuke
n pi. Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á kɩ pɔ á tuke n pi, à mɛ yúkɛy.
10 Ń yṹnpyé, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu-á lésõ ǹ wɛynɛ n yo n kɔ̃ yèvyãhrɩ ànɛ̂
syíkíntɛ̃nɔ́ sɔkɔ sɔ̃, yé yĩnɛ yè nɛ n pɩ pépi tyí kɔ̃lɛ.
11 Yé yah, nónó-á gbah tɛ̃ à kyɩ syɩ ké yȉn tyí, ǎ pépilɛ n sõ. Yé Nsyɔbɩ
gbáhntɛ̃nɔ tyí noh ǹ yèvyãhrɩ gbĩ́ sɔkɔ kɛ̀. Tɛ́ tɔ̃ kè wɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyí-ǹgbnɔ
nónó pɩ ǹ tyí ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ.* Yé náh wɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃ wɔ névi yãm yáhnɔ́
ànɛ̂ ǹ pèpɔrɩ mɛ gblò kègbɩ tɛ̃nɛ.
12 Ǹtɛ, ń yṹnpyé, sépi pól sɔkɔ, yé káh yélɛ n wo Liyellɛ, képah náh pɩ
sétáhlɛ. Ȧnɛ̂ yé káh yélɛ n wo kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Yé yɛ yé àwe nɛ mɛ ké gbɩ
yõ, yé ɔ̃ɔ̃ mó nɛ mɛ ké gbɩ yõ. Képah sɔkɔ, Liyel náh lékàhlɛ yé kɔ̃ n pi.

Nîrî pínɔ́lɛ yámpú tyí

13 Tɛ́ yèvyãhrɩ-à mɛ yépi sɔkɔ nɛy nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel ni. Nɩ̀vɩ̀nɩ̀-à se mó mɛ
nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel yĩn gbilki yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.
14 Yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à mɛ n yɔ, tɛ̃ Liyel nípú yah tɛ̃pú ye, pépi kɩ pɔ nɩrɩ
tuke ǹ tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ, tɛ́ kɩ Liyel ni ǹ tyí.
15 Tɛ́ níri mè-à pɩ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, yɔ́nwó mè kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, ànɛ̂
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ à dɛ mɔ. Tɛ́ wàh se mɛ tyípêl pɩ, à kɩ sè yɔ̃ mɔ à kɔ̃.
16 Képah ye, yâh mɛ dɛ́nmɔnɔ tyí, yé yé tyípêl wil n syi, yè mó Liyellɛ n
ni wɛ̃nɛ n kɔ̃. Tǎhkì mɛ yĩ́ nɛ́gbí níri sɔkɔ dɛ́.
17 Yé náh Yeli wɛ-à: Névi ye lésõ ǹnɛ ápi tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ, à mɛ níri gbah pɩ
nɛ, pȕ káh tɔ̃ pɩ. Pȕ náh mó ńtyĩ́nɔ pɩ sétáh yõ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ ye tɔ̃nɔ́ ànɛ̂
tɔ́nɩ́ tyí.
18 Képah náh, à tɔ̃ ǹ syɩ Liyel ni nɛ, pȕ pɩ. Pȕ mɛ pɩ, sèmukɔ pɛkɩ.†

Mɔ́npú-ò tɛ̃npɔnɔlɛ

19 Ń yṹnpyé, yé sɔkɔ nɛy yɔ́-à mɔ pu gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ, tɛ́ nɛ̂ mɛ à tɛ̃ pɔ ké yõ,
tɛ̃ pɩ plɛ.
20 Yé pĩ nɛ, névi nɛ̂-à tyípêl pí-ò vi mɔ pèpɛy pínɔ́ sɔkɔ, tɛ̃ ǹ min pwah
mɔ ǹ kúntɛnɔ náh yèvyãhrɩ yah. Ȧnɛ̂ ǹ tyípêl náhnáh nɔ́pi kɩ se tɔ̃ yɔ̃ mɔ
à kɔ̃.

---

* **5:11** 5.11 - Nsyɔbɩlɛ, nɛ́gbí ye sɔ̏ ǹnɛ: Tɛ́ sétõ pɔ à kwlɔ náhnáh. Ǹtɛ, à n tah sah. Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, Liyel pɔ à yohnɩ mɔ ǹ yõ yõ. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nsyɔbɩ sɛ́bɛ́ynɛ. † **5:18** 5.17-18 Yeli sɔ̏ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò ǹgbɛ̃nɛ. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Yɔ̏tãm sɛ́bɛ́y gben 17 ànɛ̂ 18 sɔkɔ.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y gben nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Yesu Krista ye min nɛ́tɛ̃̂nɛ nɛ̂-á Wɛynɛ

1 Min nɛ́tɛ̃̂ nɛ̂-á Wɛynɛ, ǹmɔ tyí ye á n yo yé tyí. Ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tyi pól
tyah gbĩ́ dùkùlɛ, ápi ǹ wɛ́kínɔ́ noh, tɛ́ à wɛ yĩ́nɛ, tɛ́ à yah díkídíkí, tɛ́ tũ ǹ
tyí.
2 Ǹmɔ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃̂nɛ, à ye ǹ gblɔ̃̌ynɛ á wɛ̃kɩ. Á à wɛ, tɛ́ mɛ ǹ tyílɛ n
yo n wah. Ǹmɔ nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ n kɔ̃, ǹmɔ tyí ye á n yo yé tyí. Ǹmɔ sɔ̃̀
mɛ Sú Liyel tnɔ̂, tɛ́ pɔ ǹ gblɔ̃̌ynɛ á wɛ̃kɩ.
3 Áyáh ǹmɔ nɛ̂ wɛ tɛ́ ǹ wɛ́kínɔ́ noh, ǹmɔ tyí ye á n yo yépi tɔ tyí á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ yélɛ. Képah sɔkɔ, wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂-á mɛ ápi wrɔ́ ànɛ̂
Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Pídĩ́ Yesu Kristalɛ, yépi tɔ kɩ de ké sɔkɔ.
4 Á ye tyi nópilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, nɛ̂-á kɩ ápi ànɛ̂ yépi nɩ̀vɩ̀nɩ̀
kɔ̃ kè kɩ syɩ ké yĩ̀n tyí.

Kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́lɛ

5 Tɛ́ yah, áyáh wɛy nɛ̂ noh Yesu Krista tyí tɛ́ kélɛ n yo yé tyí, képah ye
yɔ̀: Liyellɛ, kyòo ye ǹnɛ. Fɛ̃́ntũ̂ náh mɛ ǹ sɔkɔ póllɛ.
6 Áyâh n yo nɛ á wrɔ́-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyellɛ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ n kɔ fɛ̃́ntũ̂
sɔkɔ, mɩ̀nyobe ye álɛ, á náh mɛ gbɩ wɛ̃̌kɩ̀lɛ n kɔ.
7 Ǹtɛ áyáh kɩ n kɔ kyòo sɔkɔ sɔ̃́-á ǹmɔlɛ kyòo sɔkɔ, á nénúkù núkú pól
wrɔ́ kɩ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ wɛ̃nɛ. Tɛ́ Liyel Pídĩ́ Yesu Krista tɔ̃́ kɩ á tyípêl pól
wu to á tyí.
8 Áyâh nɛ tyípékè náh mɛ á sɔkɔ, á gblɔ̃̌y ye á n pilki, gbɩ náh mɛ á sɔkɔ.
9 Ǹtɛ áyâh á tyípêl wil syi, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tómmnɛ tɛ́ n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀,
à kɩ á tyípêl yɔ̃ mɔ á kɔ̃, tɛ́ kɩ á wu wilki á tyíknɛ̃̌nɩ̀ pól sɔkɔ.
10 Áyâh nɛ á náh tyípékè pɩ, ǹmɔ ye á n pɩ mɩ̀nyolɛ, ǹ wɛy náh mɛ tɛ̃̌nɔ́lɛ
á sɔkɔ.

2

1 Ń wɛ̃́npɩ̀, mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃ yè káh
tyípékèlɛ n pɩ. Ǹtɛ kàh se pɔ pɩ ǹnî yɔ́ tyípékè pɩ, wrɔ́ tɔ̃́-ò mɛ á tyí Sú
Liyel yah sɔkɔ, nɛ̂-á Yesu Kristalɛ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ tómm.
2 Ǹmɔ ye ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃ sárkálɛ nɛ̂-á kɩ Liyel kɔ̃ à kɩ ápi tyípêl yɔ̃ mɔ. Tɛ́ à
náh ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃ ápi ó tyípêl yɔ̃nmɔnɔ yĩnnɛ dɛ́, kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól tɔ tyípêl
yɔ̃nmɔnɔ yĩn ye à ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃.

Kɔ́lɔ́lɛ à yĩnɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ

3 Áyâh Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀llɛ n kɔ, képah sɔkɔ ye á kɩ pĩ nɛ áyáh ǹnɛ
n pnɛ.
4 Névi nɛ̂-à nɛ páh ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ tɛ̃ náh mɛ n kɔ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l yɔ̃,
mɩ̀nyo ye tɛ̃̌nɛ. Gbɩ náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ.
5 Ǹtɛ nɛ̂ wɔ-à n kɔ ǹ yóré yɔ̃, ǹ tyí mɛ nɔ tɛ̃ wɔ tyí kègbɩ tɛ̃ yɔ̃. Képah
sɔkɔ ye ǎ kélɛ n pnɛ nɛ áyáh mɛ ǹ tyí yɔ̃.
6 Névi nɛ̂-à nɛ páh mɛ ǹ tyí yɔ̃, Yesu-á kɔ dùkù nɛ̂nɛ, tɛ̃ tɔ yĩnɛ à nɛ n kɔ
sɛ̃́ntɛ̃̌nɛ.

7 Ŋ́ nɛ́nɔ́nɔ́, tir kɔ̏nsàhnɔ́ késɑ̃́n náh kélɛ mé n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí
dɛ́, tir kɔ̏nsàhnɔ́ kédyâh ye kélɛ, nɛ̂-á yo sɔkɔ yé tyí tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ. Yáh
wɛy nɛ̂ noh sɔkɔ tɛ, képah ye tir kɔ̏nsàhnɔ́ kédyâh mɛ̀nɛ.
8 Ŋ̀tɛ fɩ̃́ yɔ́ tɩ̃̀nnɛ, tir kɔ̏nsàhnɔ́ késɑ̃́n ye mó tɔ̃ kélɛ mé n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n
mɔ yé tyí. Yesu ànɛ̂ yépi pɩ dùkù mɛ képah gbɩlɛ n wɛ̃kɩ. Yé náh wɛ di,
fɛ̃́ntṹ mɛ n sɔkɔ, kyòo yèsyɩ̀kɩ̀ mó mɛ pɔ tɛ.
9 Névi nɛ̂-à nɛ páh mɛ kyòo sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ǹ yṹnpi yɔ́ dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃
mɛ sɛ̃́ fɛ̃́ntṹ sɔkɔ.
10 Névi nɛ̂ yṹnpi tyí-à nɔ ǹ tyí, tɛ̃ wɔ mɛ kyòo sɔkɔ. Ŋ̀nɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de
n pi tyípékè sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̏ yɔ̃.
11 Ŋ̀tɛ nɛ̂-à ǹ yṹnpi dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ fɛ̃́ntṹ sɔkɔ. Tɛ́ wǎh mɛ n kɔ fɛ̃́ntṹ
sɔkɔ sɛ̃́, fɛ̃́ntṹ tɛ̃ tyí, ǹ yɩ̃́ kɩ wɔ, à náh ǹ yúkú-ńsah pɩ̃ n pi.

Kèkɔ̃yɔ̃́ ànɛ̂ Krista sépɛ́bí swah dùkùlɛ

12 Ŋ́ wɛ̃́npɩ̀, Yesu yɩ̃n gbɔ̏ yɔ̃ sɔkɔ ye yé tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃. Képah ye mé
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
13 Súbí, nɛ̂-á sɔ̏ mɛ tyi pól tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, yé ǹnɛ n pnɛ. Képah ye mé
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Kètɛ̃̆npɩ̀, yé tɛ̃ wɛ pèkè pí-ò tyí,
nɛ̂-á sétɑ̏n yɔ̏tɛ̃̀nɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
14 Yépi nónó-á wɛ̃́npɩ̀lɛ, nɛ̂-á Sú Liyellɛ, yé ǹnɛ n pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Yépi nónó-á súbílɛ, nɛ̂-á sɔ̏ mɛ tyi pól
tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, yé ǹnɛ n pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n
mɔ yé tyí. Kètɛ̃̆npɩ̀, tǎhkɩ̀ mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel wɛy mɛ n tɛ̃ yé nnɔ sɔkɔ,
tɛ́ yé tɛ̃ wɛ pèkè pí-ò tyí, nɛ̂-á sétɑ̏n yɔ̏tɛ̃̀nɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n
wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
15 Yé káh yé yɩ̃́ wil kèkɔ̃yɔ̃́ tyí, képah náh pɩ ké sɔkɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tyí.
Névi nɛ̂-à ǹ yɩ̃́ wil kèkɔ̃yɔ̃́ tyí, Sú Liyel tyí náh fɛ̃ n nɔ n pi tɛ̃ tyí.
16 Yé yah, tyi nónó-á mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ sɔkɔ, sɔ̃́-á gblɔ̆y dyɔ yɩ̃́ɩ̃ tyi pínɔ́ dékèlɛ,
ànɛ̂ yɩ̃́wílkɩ̀lɛ, ànɛ̂ gblɔ̆y wɛ̃́kínɔ́lɛ à yuku tahrɩ tyí tɩ̃̀nnɛ, sépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃
náh n wil Sú Liyel tyí. Kèkɔ̃yɔ̃́ sɔkɔ ye sè n wil.
17 Tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́ ànɛ̂ ké yɩ̃́wílkɩ̀ kɩ pɔ n tyɛ n pi. Ŋ̀tɛ névi nɛ̂-à Liyel dyɔ yɩ̃́ɩ̃
tyilɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ kɩ tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃̀nɛ.
18 Ŋ́ wɛ̃́npɩ̀, kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ gbɩ̃́ ye mɛ nɔ n tɛ. Yé kè noh sɔkɔ tɛ nɛ Krista
sépɛ-á kɩ n pɔ n pi. Núkúnúkú, Krista sépɛ́bí yísyɔ́ mɛ wil mɔ pí. Képah n
wɛ̃kɩ nɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ gbɩ̃́ sɔkɔ-á álɛ.
19 Ápi tɩ̃̀nkɩ̀ sɔkɔ ye sépɛ́bí nɔ́pi wil. Ŋ̀tɛ kègbɩ yɔ̃, pè náh sɔ̏ mɛ núkúlɛ
ápilɛ. Pàh sɔ̏ mɛ núkúlɛ álɛ, pè náh náhkɩ n gbɛ n wil n pi ápi sɔkɔ. Ŋ̀tɛ
kè ye sɔ̏ yɩ̃nɛ kè pɩ sɛ̃́, nɛ̂-á kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ
núkúlɛ ápilɛ kègbɩ yɔ̃.
20 Ŋ̀tɛ yépi wɔlɛ, Liyel Mirki mɛ yé sɔkɔ Krista-á nɛ̂nɛ yé kɔ̃. Képah ye
yé pól kɔ̃ yé tyilɛ n pnɛ.
21 Kè náh mɛ á kɩ nɛ yé kósyɩ̀ gbɩlɛ n pnɛ ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ n
tɛkɩ n mɔ yé tyí dɛ́, yáh kélɛ n pnɛ, tɛ́ pɩ̃ nɛ mɩ̀nɩ̀ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil ké sɔkɔ,
képah ye ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.

22 Névi nɛ̂-à nɛ Yesu náh Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, mɩ̀nyo yɔ́
ńtɛ̃ náh kah mɔ tɛ̃ yõ. Krista sépɛ ye tɛ̃nɛ. Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Píɗɩ́ Krista ye tɛ̃
yahle.
23 Yé yah, névi nɛ̂-à Liyel Píɗɩ́ yahle, Sú Liyel náh mɛ tɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ̂-à Liyel
Píɗɩ́ fɛ̃ syi, Sú Liyel mɛ tɛ̃ wɔlɛ.
24 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yáh wɛy nɛ̂ noh tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, yé yĩnɛ yè kè koh n sah
yé nnɔ sɔkɔ. Yáh wɛy nɛ̂ noh tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, yâh fɛ̃ kè koh sah yé nnɔ
sɔkɔ, yépi tɔ wrɔ́ kɩ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Píɗɩ́nɛ, ànɛ̂ Súlɛ.
25 Tɛ́ Píɗɩ́-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, tyɛ́-ńkɛ̃̂ min ye.
26 Nónó-á n yah n kɔ̃ yé yõ yíkí-ńsahlɛ, pépi tyí sɔkɔ ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
27 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, Yesu-á Liyel Mirki nɛ̂nɛ yé kɔ̃, kè mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yé sɔkɔ. Képah
ye, kwɔ́-ò yétɔ̃̂ náh tɔ̃ mɛ yé tyí. Liyel Mirki mɛ yélɛ n kwɔ tyi póllɛ. Tɛ́ ǹ
kwɔ́nɔ́nɔ póllɛ mó tɔ̃, gblɔ ye sélɛ, mɩ̀nɩ̀ náh mɛ sé sɔkɔ. Képah ye, yé nɛ
mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, sɔ̃́-á Liyel Mirki yé kwɔ kélɛ.

Liyel wɛ̃́npɩ̀ pɩ dùkùlɛ

28 Núkúnúkú ńtɛ̃nɛ ń wɛ̃́npɩ̀, yé yɛ yé wrɔ́ nɛ mɛ kwrɔ́nmɔntɛ̃nɔ́lɛ
Kristalɛ. Képah sɔkɔ, wàh sõ nɛ̂nɛ pɔ tíkí náh á tɛ̃ n pi, ànɛ̂ sen náh á
kɔkɔ n sah n pi ǹ yah sɔkɔ lésõlɛ.
29 Yé se pĩ tɛ nɛ wǎh mɛ tómm tɛ́. Tɛ́ yé yĩnɛ yè kè pĩ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à
n kɔ tómm, Liyel pi-á tɛ̃nɛ.

3

1 Yé náh wɛ à, á tyí kah nɔ Sú Liyel tyí, fɔ́ɔ́ à álɛ n ye ǹ wɛ̃́npɩ̀lɛ. Tɛ́
Liyel wɛ̃́npɩ̀ tɛ̃ wɔ ye ńtyɩ̃́nɔ álɛ ó. Tɛ́ kèkõyɔ̃́ névye-á pɩ Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃púlɛ
sɛ̃́, képah ye pè náh fɛ̃ ápi tɔ pĩ.
2 Ń nénɔ́nɔ́, Liyel wɛ̃́npɩ̀ ye álɛ núkúnúkú, ǹtɛ áyáh kɩ pɔ n pɩ n pi kwâh
nɛ̂nɛ ńsɔ̃̂nɛ, képah náh tɔ̃nɩ̀ mɛ wilki mɔ tɛ. Ǹtɛ á pĩ nɛ Krista-à pɔ wil
mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, áyáh kɩ à wɛ wǎh mɛ dùkù nɛ̂nɛ. Képah ye, á kɩ mɛ ǹmɔ tyí
kɔ̃lɛ.
3 Névi nɛ̂ gbɔ̃̀ sàhnɔ́-à mɛ képah yõ sɔkɔ Krista tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̃y tɔ̃ n sah
yályál Liyel yah sɔkɔ, sɔ̃́-á Kristalɛ yályál.
4 Névi nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dɛ̂llɛ n pɩ. Tyípékè
pínɔ́lɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dɛ̂l pínɔ́ ye kélɛ.
5 Ǹtɛ yé pĩ nɛ Krista pɔ́nɔ́ yõ-á pɩ tyípɛ̂l tɛ̃́nyɔ̃̀nɔ́lɛ névye yõ. Tyípékè náh
mɛ ǹmɔ sɔkɔ póllɛ.
6 Névi nɛ̂-à mɛ Krista tyí yõ, tɛ̃ náh tyípékèlɛ n pɩ. Ǹtɛ nɛ̂-à tyípékèlɛ n
pɩ, tɛ̃ náh à wɛ yah, à náh ǹnɛ n pnɛ.
7 Ń wɛ̃́npɩ̀, yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yé pilki. Névi nɛ̂-à n kɔ tómm, nɛ́gbí ye
tɛ̃nɛ Krista tyí kɔ̃lɛ.
8 Tɛ́ névi nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɩ, sétɛ̃̂n yɔ̃̀tɛ̃ tyí névi ye tɛ̃nɛ. Yé náh wɛ di,
sétɛ̃̂n yɔ̃̀tɛ̃nɛ, tyípékè pí-ò ye ǹnɛ tyi pól tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ. Liyel Píɗɩ́-á pɔ tir
nɛ̂ yĩnnɛ, sétɛ̃̂n yɔ̃̀tɛ̃ tyípínɩ̀ yɩkɩ yĩn ye.
9 Névi nɛ̂-à pɩ Liyel pilɛ, Liyel pɩ dùkù n nɛ n mɛ tɛ̃ sɔkɔ. Képah ye tɛ̃
náh tyípékèlɛ n pɩ. Wǎh pɩ Liyel pilɛ sɛ̃́, à náh fɛ̃ tyípékè pɩ n pi.

10 Liyel wɛ̃npì ànɛ̂ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí-á n wah n pnɛ wɛ̃ sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, kè
wɛ yɔ̀: Névi nɛ̂-à n kɔ́-ńkɛ̃̄nɛ tómm, Liyel tyí névi náh tɛ̃̄nɛ. Névi nɛ̂ tɔ
yṹnpi tyí-à nɔ́-ńkɛ̃̄nɛ ǹ tyí, Liyel tyí névi náh tɛ̃̄nɛ.

Wɛ̃ wrɔ́ tyínɔnɔlɛ

11 Yé náh wɛ di, yáh nɛ̂ noh tyah gbı̃́ dùkùlɛ képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, áyáh
yı̃nɛ á yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí.
12 Á ye káh pı Kayin tyí kɔ̃lɛ. Sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí névi ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Á ǹ gbɛ̃̆ndı̃́ ko
mɔ. Ǹtɛ tir nɛ̂ yı̃n mɛ à ko mɔ ǹnɛ? Ǹmɔ tyípínɔ́-á sɔ̃̀ mɛ kétúkùyɔ̂ Liyel
yah sɔkɔ tɛ́ ǹ gbɛ̃̆ndı̃́ tyílɛ pallɛ, képah yɔ̃ ye.
13 Ń yṹnpyé, kèkɔ̃yɔ̃́ névye-à yé dyɔlɛ n yɔ, yé káh n yɛ kè pı gbɛ̃̆ndùnı̀nɛ
yé tyí.
14 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, á yṹnpyé tyí-á nɔ á tyí sɛ̃́, á pı̃ nɛ áyáh tɛ̃ syi tɛ kũ gbɔ̃̀
sɔkɔ, tɛ́ min wɛ. Ǹtɛ tyínɔnɔ-à n knɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, ǹmɔ mɛ kũ gbɔ̃̀ sɔkɔ.
15 Névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ ǹ yṹnpi dyɔlɛ n yɔ, nɛ́kókè mɔ́-ò ye tɛ̃̄nɛ. Tɛ́ yé se mó
tɔ̃ pı̃ nɛ tyɛ́-ńkɛ̃̄ min náh mɛ nɛ́kókè mɔ́-ò yɔ́ ńtɛ̃ tyí tɛ́.
16 Yé yah, Krista-á ǹ min kɔ̃ ápi yı̃nnɛ, képah sɔkɔ ye ápi mɛ tyínɔnɔ
dùkù pı̃. Ápi tɔ yı̃nɛ à á min kɔ̃ á yṹnpyé yı̃nnɛ.
17 Ǹtɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tahrı-à mɛ ǹnı̂ yɔ́ tyí, tɛ́ à ǹ yṹnpi yɔ́ wɛ yãm sɔkɔ tɛ́ yahle
ǹ yãm yáhnɔ́lɛ, Liyel tyínɔnɔ náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ.
18 Ń wɛ̃npì, ápi tyínɔnɔ káh n pı wɛy ànɛ̂ vyɑ̃́hsesyı̃́rí ó sɔkɔ dɛ́. Á tyípínɔ́
yı̃nɛ kè kélɛ n wɛ̃kı kègbı tɛ̃ yɔ̃.
19 Képah sɔkɔ ye á kı pı̃ nɛ áyáh mɛ gbı wɛ̃kì yɔ̃, ànɛ̂ á nnɔ kı mɛ yı̃́nnɔ́lɛ
Liyel yah sɔkɔ.
20 Ápi nnɔ-à sɔ̃ mɛ lékàhlɛ álɛ n kɔ̃ sɔ̃, Liyel nɛ̂-á gblò kal, ǹmɔ tyi póllɛ
n pnɛ n kal ápi nnɔlɛ.
21 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, á nnɔ-à kı lékàhlɛ álɛ n kɔ̃-ńkɛ̃̄nɛ, tíki náh á tɛ̃ n pi Liyel
yah sɔkɔ.
22 Tɛ́ áyáh mɛ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, tɛ́ ǹ dyɔ yı̃́ı̃ tyilɛ n pı, képah ye
áyâh kwáhdúkú nɛ̂ yah kɔ̃ ǹ tyí, à kı kélɛ á kɔ̃.
23 Wăh nɛ̂ kɔ̃ sah á kɔ̃ képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, á sɛ̃ pé Pídı̃́ Yesu Krista yı̃n
yɔ̃, á mó yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí sɔ̃-á à kɔ̃ sah kélɛ á kɔ̃.
24 Névi nɛ̂-à Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, tɛ̃ kı mɛ Liyel tyí yɔ̃, ànɛ̂ Liyel
kı mɛ tɛ̃̄nɛ. Sɔ̃-á á kı pı tɛ́ kı pı̃ nɛ Liyel-á mɛ álɛ, ǹ Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃ ye, wăh
képah nɛ̂nɛ á kɔ̃.

4

Liyel tyi wàhnpı̃nɔlɛ sépɛ tyí sɔkɔ

1 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, névye nónó-á nɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃-á pé n yo tyilɛ, yé káh
n sɛ̃ pé pól yɔ̃ dɛ́. Yé pè sohlı n yah, yè ké gbı pı̃ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃-à kı
nɛ̂ ńtyı̃́nɔ pè n yo tyilɛ. Yé náh wɛ di, Liyel yı̃n yɔ̃ mı̀nyobe mɛ tɔ̃ mɔ pí
kèkɔ̃yɔ̃́.
2 Liyel Mirki-á n tɛ̃ nónó yahlɛ, yáh nɛ pè pı̃ n pi dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀:
Yâh névi nɛ̂ wɛ à mɛ n yo nɛ Yesu Krista-á pı névilɛ, Liyel Mirki ye n tɛ̃ tɛ̃
yahlɛ.

3 Ǹtɛ nɛ̂-à nɛ sɛ̃́ náh, Liyel Mirki náh n tɛ̃ tɛ̃ wɔ yahlɛ. Krista sépɛ mírkí ye
n tɛ̃ tɛ̃ yahlɛ. Yé kè noh sah tɛ nɛ, Krista sépɛ-á kɩ n pɔ n pi. Tɛ́ núkúnúkú,
à mɛ tɛ kèkõyɔ̃́ ńtɛ̃nɛ.
4 Yépi wɔlɛ ń wɛ̃́npì, Liyel tyí névye ye yélɛ. Ǹ Mirki nɛ̂-á n tɛ̃ yé yahlɛ,
képah tǎhkì kal sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mírkí tyílɛ, képah nɛ̂-á kèkõyɔ̃́ névye yahlɛ n tɛ̃.
Képah ye, yé tɛ̃́nwɛnɔ wɛ Liyel yĩ̀n yõ mìnyobe yõ.
5 Pépilɛ, kèkõyɔ̃́ tyí ye pélɛ. Képah ye, pě pé tyilɛ n yo à yĩnɛ kèkõyɔ̃́
névye tyi yo dùkùlɛ, tɛ́ kèkõyɔ̃́ névye n mó pé nínɛ n kwɔ pé tyí.
6 Ǹtɛ ápi mɛ Liyel tyí yõ. Névi nɛ̂-à Liyellɛ n pnɛ, tɛ̃́ ǹ níkílɛ n kwɔ ápi
tyí. Tɛ́ névi nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃́nɛ Liyel tyí yõ, tɛ̃ náh ǹ níkílɛ n kwɔ ápi tyí. Sɛ̃́ntɛ̃
sɔkɔ ye Liyel Mirki nɛ̂-á névyelɛ n mɔ gbɩ wɛ̃́kì yõ, à n tɛ̃ n wɛ ǹnɛ n wah
sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á névyelɛ n pilki.

Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Liyel sɔkɔ

7 Tyínɔnɔ n wil Liyel tyí. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, Liyel pi ye tɛ̃́nɛ,
ànɛ̂ tɛ̃ Liyellɛ n pnɛ. Képah ye ń nɛ́nɔ́nɔ́, á ye yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí.
8 Liyellɛ, tyínɔnɔ Liyel ye ǹnɛ. Képah ye, á náh fɛ̃ n yo n pi nɛ wáh ǹnɛ
n pnɛ tyínɔnɔ kɛ̃́nɛ á sɔkɔ.
9 Yé yah, Liyel-á kè wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂nɛ nɛ á tyí-á nɔ pé tyí, kè wɛ yɔ̀: Pi
núkúní nɛ̂-á mɛ ǹ tyí, à à tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃́, ápi kɔ̃ á kɩ min wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.
10 Tyínɔnɔ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Liyel tyí-á nɔ ápi tyí dùkù nɛ̂nɛ, képah náh
tyínɔnɔ kègbɩlɛ dɛ́. Ápi tyí-á nɔ Liyel tyí nɔ dùkù nɛ̂nɛ, képah ye tyínɔnɔ
kègbɩlɛ. Yé náh wɛ à ǹ Pídĩ́ tɛkɩ mɔ à pɔ pɩ sárkálɛ ápi tyípêl yɔ̃ n mɔ yĩnnɛ
di?
11 Ǹ nɛ́nɔ́nɔ́, ápi tyí-á nɔ Liyel tyí sɛ̃́ à, ápi tɔ yĩnɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí mó kè.
12 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yĩ́ náh tɛ̃ yah Liyel yõ. Ǹtɛ ápi tyí-à mɛ nɔ wɛ̃ tyí, á mɛ ǹ
tyí yõ, ànɛ̂ ǹ tyínɔnɔ mɛ ápi sɔkɔ yèsyìkì tɛ̃́nɛ.
13 Liyel-á ǹ Mirkilɛ á kɔ̃, képah ye á kɔ̃ á pĩ nɛ áyáh mɛ ǹ tyí yõ, ànɛ̂ wǎh
mɛ álɛ.
14 Sú Liyel ye ǹ Pídĩ́ tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃́ névye pwah n mɔ yĩnnɛ. Ápi yĩ́ ye
kè wɛ, képah ye á kɔ̃ á kélɛ n yo n wah.
15 Névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ yo nɛ ńkɛ̃́ Yesu-á Liyel Pídĩ́nɛ, Liyel mɛ tɛ̃́nɛ, ànɛ̂ tɛ̃
mɛ Liyel tyí yõ.
16 Ápi tyí-á nɔ Liyel tyí dùkù nɛ̂nɛ, ápi tɛ̃ wɔ ye kélɛ n pnɛ, ànɛ̂ á sɛ̃ ké
yõ. Liyellɛ, tyínɔnɔ Liyel ye ǹnɛ. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ wɔ mɛ
Liyel tyí yõ, ànɛ̂ Liyel mɛ tɛ̃́nɛ.
17 Tyínɔnɔ-à mɛ yĩ̋ ápi sɔkɔ, á mɛ á minnɛ n pɩ kèkõyɔ̃́ Yesu Krista tyí
kɔ̃lɛ. Képah sɔkɔ, tíkí náh á tɛ̃ n pi Liyel tukey tuke sõlɛ.
18 Yé náh wɛ di, Liyel tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tíkí náh tɛ̃́nɛ n tɛ̃. Tɛ́
wâh mɛ n sõ nɛ á tyípêl wɔ-á kɩ pɔ n dɛ n pi á sɔkɔ, képah ye n pɔ n pɔ
tíkílɛ. Ǹtɛ tyínɔnɔ kègbɩ wɔ tíkí yahlɛ n kɔ̃. Tíkí tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ névi nɛ̂nɛ n
tɛ̃, tyínɔnɔ náh mɛ yĩ̋ tɛ̃ sɔkɔ.
19 Liyel ǹgbò ye ápi tyí nɔ ǹ gblɔ̌y tyí, képah ye tyínɔnɔlɛ ápi tɔ sɔkɔ.
20 Névi nɛ̂-à nɛ Liyel tyí-á nɔ pé tyí, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ǹ yũ̋npi yɔ́ dyɔlɛ n yɔ,
mìnyo ye tɛ̃́nɛ. Tɛ̃ yĩ́-á mɛ ǹ yũ̋npi nɛ̂ yõ, ǹmɔ tyí-à nɔ́-ńkɛ̃́nɛ ǹ tyí, sɔ̃ mɛ
Liyel tyí kɩ pɔ n nɔ ǹ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á à náh à wɛ yah?
21 Tɛ́ Krista-á nɛ̂ kɔ̃ sah á kɔ̃, kè wɛ yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, Liyel tyí-à mɛ nɔ névi nɛ̂
tyí, tɛ̃ yũ̋npi tɔ tyí-á yĩnɛ kè nɔ ǹ tyí.

5

Yõre nɛ̂-á n wɛ Liyel Pɨ́dɨ́ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̀̃ yõ

1 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ké yõ nɛ Yesu-á Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, Liyel
pi ye tɛ̃nɛ. Tɛ́ Sú Liyel tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí, Liyel wɛ̃́npɨ̀ tɔ tyí n nɔ tɛ̃ tyí.
2 Liyel tyí-à nɔ ápi tyí, tɛ́ á mɛ ǹ tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɑ̀̃llɛ n kɔ, képah sɔkɔ ye
á kɩ pĩ nɛ Liyel wɛ̃́npɨ̀ tɔ tyí-á mɛ nɔ á tyí.
3 Á náh wɛ di, Liyel tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɑ̀̃l kóló ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ ǹ tyí-á nɔ á
tyí. Tɛ́ ǹ tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ náh mɛ táhnɔ́lɛ,
4 á pól-á sɔ̃́npílɛ pɩ Liyel wɛ̃́npɨ̀lɛ tɛ́ n tɛ̃ n pnɛ kèkõyɔ̃́ tyí. Tɛ́ tir nɛ̂-á á
kõ á n tɛ̃ n pnɛ kèkõyɔ̃́ tyí, á Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ ye.
5 Ǹtɛ nɛ̂ n tɛ̃ n pnɛ kèkõyɔ̃́ tyí wɛ́? Névi nɛ̂-á sɛ̃ ké yõ nɛ Liyel Pɨ́dɨ́-á
Yesulɛ, ǹmɔ ye.

Yesu Krista tyí yónwàhnɔ́lɛ nɛ Liyel Pɨ́dɨ́-á ǹnɛ

6 Yesu Krista ye pɔ wel wilki ni sɔkɔ. Képah náh, à ko mɔ ǹ tɔ̃́ kwɛ. Tɛ́
à náh pɔ wel wilki ni ó sɔkɔ dɛ́, à ye pɔ wel wilki ni sɔkɔ, tɛ́ ko mɔ ǹ tɔ̃́
kwɛ. Kénɛ tyinɔ nínɔ́ ànɛ̂ Liyel Mirki ye n yo n wah kélɛ. Yé náh wɛ di,
Liyel Mirki ye n wɛ̃kɩ gbɩlɛ gbɨ̃́mɛgbɨ̃́.
7-8 Liyel Mirki-á nɛ̂ yo, ànɛ̂ ni-á nɛ̂ wɛ̃kɩ, ànɛ̂ tɔ̃́-á nɛ̂ wɛ̃kɩ, sépi tɔ̃́nɔ́ ye n
yo n wah kélɛ. Tɛ́ sé tɔ̃́nɔ́ pól mɛ sah núkú ó yõ.
9 Névye-á tyi nónó wɛ tɛ́ sélɛ n yo n wah, áyâh mɛ sépilɛ n fɛ̃ n syi à, ǹtɛ
Liyel tyi yónwàhnɔ́ náh fɔ̃́nfɔ̃́ névye tyí yõ di? Tɛ́ Liyel ye mó tõ yo wah ǹ
Pɨ́dɨ́ tyílɛ.
10 Névi nɛ̂-à sɛ̃ Liyel Pɨ́dɨ́ yõ, ǹ tyí yónɔ́ mɛ̀ ye tɛ̃ tɛ̃ sah ǹ nɩ sɔkɔ. Ǹtɛ nɛ̂-
à sɛ̃́-ńkɛ̃̂nɛ Liyel yõ, tɛ̃ mɛ Liyellɛ n pɩ mɩ̀nyolɛ, wăh sɔ̃́npílɛ yahle sɛ̃́nɔ́lɛ
Liyel tyíyóné mɛ̀ yõ, wăh nɛ̂ yo ǹ Pɨ́dɨ́ tyí sɔkɔ.
11 Tyíyóné mɛ̀ wɛ yɔ̀ nɛ, Liyel-á tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ á kõ, nɛ̂-á n wɛ ǹ Pɨ́dɨ́ gbɔ̀̃
yõ sɔkɔ.
12 Névi nɛ̂-à mɛ Pɨ́dɨ́ tyí yõ, kénɛ min mɛ tɛ̃ wɔ tyí. Ǹtɛ nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃̂nɛ ǹ
tyí yõ, min mɛ̀ náh mɛ tɛ̃ tyí.

Tyɛ́-ńkɛ̃̂ min tyílɛ

13 Yépi nónó-á sɛ̃ Liyel Pɨ́dɨ́ yõ, mé ye tyi nɔ́pilɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé
tyí, nɛ̂-á kɩ yé kõ yé kɩ pĩ nɛ yáh tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.
14 Ápi sɛ̃́nyĩnɔ-á mɛ Liyel yõ nɛ̂ tyí sɔkɔ képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃̂, áyâh kwâh
nɛ̂nɛ n ni ǹ tyí tɛ́ kè mɛ ǹ dyɔ yɨ̃́ínɛ, ă nóhnɔ́ pɩ á tyí.
15 Tɛ́ áyáh fyɔ̀ kè pĩ nɛ wăh mɛ nóhnɔ́lɛ n pɩ á tyí, á pĩ yɨ̃́í tɔlɛ nɛ, áyâh
kwâh nɛ̂ ni ǹ tyí, ă kè wɛ.
16 Ǹnî yɔ́-à ǹ yɨ̃́npi yɔ́ wɛ à mɛ tyípékèlɛ n pɩ, nɛ̂-á kè náh névi min tyílɛ
n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ, tɛ̃ níri pɩ ǹ tyí, Liyel kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ tyípékè pí-ò
mɛ̀ kõ, kàh mɛ nɛ tyípékè nɛ̂-á à pɩ, kè náh névi min tyílɛ n yɩkɩ Liyel yah
sɔkɔ. Tɛ́ tyípékè yɔ́ mɛ nɛ̂-á névi min tyílɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ, képah
dùkù tyí náh mé n yo nɛ yé nírilɛ n pɩ ké tyí sɔkɔ dɛ́.
17 Tyi nónó pól tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ tyíknɛ̌nɩ̀nɛ, tyípêl ye sélɛ. Ǹtɛ tyípêl pól náh
névi min tyílɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ.

18 Ápi pĩ nɛ névi nɛ̂-à pɩ Liyel pilɛ, tɛ̃ náh tɔ̃ tyípékèlɛ n pɩ. Liyel Píɗí
ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ tɛ̃ yõlɛ n syɩkɩ, képah ye pèkè pí-ò nɛ̂-á sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃nɛ, à náh
fɛ̃ tir yɔ́ pɩ n pi tɛ̃ sɔkɔ.
19 Ápi pĩ nɛ ápi-á mɛ Liyel tyí yõ, tɛ́ kèkõyő pól tɛ̃ wɔlɛ, pèkè pí-ò mɛ̀ mɛ
képahlɛ n fnɛ.
20 Ápi tɔ̃ pĩ nɛ Liyel Píɗí-á pɔ, ànɛ̂ wăh lékɛ̃́mnɛ á kɔ̃ á tɛ̃ wɛ Liyel
yèsyɩ̀kɩ̀lɛ n pnɛ. Ǹmɔ Liyel nɛ̂-á yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, ápi wrɔ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ ǹmɔlɛ
ǹ Píɗí Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. Ǹmɔ ye Liyel yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, ànɛ̂ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ.
21 Ń wɛ̃́npɩ̀, yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ tyilɛ.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y ní-ò nɛ̂ wãrkı tɛkı mɔ

Sɛ́bɛ́y-á tɛkı mɔ nɛ̂ tyí à wɛynɛ à kɔ̃

1 Ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́dyâhlɛ, ńmɔ ye n tõ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ pi tyí, nɛ̂-á Liyel yah tɔkɔ
ànɛ̂ ǹ wɛ̃npìlɛ;* pépi nónó tyí-á nɔ yɩ̃́ ń tyí. Ǹtɛ pé tyí náh nɔ ńmɔ ó tyí
dɛ́. Nónó pól-á gbılɛ n pnɛ, pé tyí nɔ pépi tɔ tyí
2 kénɛ gbı gbɔ̃̀ yõ, képah nɛ̂-á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ ápi sɔkɔ, tɛ́ kı n tɛ̃ n pi á sɔkɔ
tyɛ́-ńkɛ̃nɛ.
3 Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Píɗı̃́ Yesu Krista kı yɔ̃̀bènɔrı pı á tyí, tɛ́ kı á yãm yah, tɛ́
kı yèvınınɛ á kɔ̃, nɛ̂-á kı á kɔ̃ á kı tɛ̃ gbı wɛ̃kì yõ ànɛ̂ tyínɔnɔ sɔkɔ.

Kɔ́lɔ́lɛ gbı ànɛ̂ tyínɔnɔ wɛ̃kì yõ

4 Kè pı nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ ńmɔ tyí, máh kè kyɔmı wɛ nɛ áwɔ wɛ̃npì túkù-á
mɛ n kɔ gbı wɛ̃kì yõ, à yı̃nɛ Sú Liyel-á kè kɔ̃ sah ápi tyí sɔ̃.
5 Pi, máh mɛ nɛ̂nɛ n kɔ̃ n sah á tyí núkúnúkú, képah ye yɔ̀: Yé yɛ á tyí
nɔ wɛ̃ tyí. Tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ késɑ̃́n náh kélɛ mé n wãrkı n tɛkı n mɔ á tyí dɛ́.
Nɛ̂-á mɛ ápi tyí tyah gbı̃́ dùkùlɛ képah ye.
6 Tyínɔnɔlɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ ye kélɛ. Tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀ tyí ye
yo yé tyí tyah gbı̃́ dùkùlɛ nɛ, yé yé minnɛ n pı tyínɔnɔ sɔkɔ.
7 Névye náhnáh mɛ wil kwɛ kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, nónó-á mɛ névyelɛ n mɔ
pílkínɔ́ wɑ̃̀l yõ sɔkɔ. Pépi náh mɛ kè fɛ̃ syi nɛ Yesu Krista-á pı névilɛ kègbı
yõ sɔkɔ. Tɛ́ yah, sɛ̃́ntɛ̃̀ névilɛ, névye pílkí-ò ànɛ̂ Krista sépɛ ye tɛ̃nɛ.
8 Kǎh pı sɛ̃́, yé yé gblɔ̃̀ynɛ n kyɔmı, yè káh pɔ tɛkı yé tɔ̃̀ pínɔ́† yõre sɔkɔ.
Yé yı̃nɛ yè ké yõre wɛ n yı̃́.
9 Krista-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃, névi nɛ̂-à n kɔ́-ńkɛ̃nɛ képah wɛ̃kì yõ, tɛ́ kè fın
mɔ, tɛ̃ wrɔ́ mɛ gbɛ́kínɔ́lɛ Liyellɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à n kɔ Krista kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wɛ̃kì
yõ, tɛ̃ wrɔ́ mɛ télnɔ́lɛ Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Píɗı̃́nɛ.
10 Ǹnî yɔ́-à pɔ yé tı̃̀nnɛ, tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́ mɛ ké tyílɛ, yé káh fɛ̃ syi tɛ̃ twah yé
tyí. Yé káh wɛkı ǹ tyí póllɛ.
11 Névi nɛ̂-à wɛkı tɛ̃ tyí, tɛ̃ tɔ vyãh mɛ ǹ tyítúkúnì nɔ́pi pínɔ́ sɔkɔ.
12 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃̀nɛ yé tyí, ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé sè
wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Mé mɛ n yah n kɔ̃ nɛ mé pɔ n wil yé
tyí, mé mó sè yo yé tyí vyãhlɛ. Képah sɔkɔ, ápi nìvìnì kı syı ké yı̃̀n tyí.
13 Pi nɛ̂-á Liyel yah tɔkɔ ásɔ̃̂, ǹ wɛ̃npì n wɛkı á tyí.

* **1:1** 1.1 - Nɛ́dyâh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Nsyɔ̃ ye. Tɛ́ pi nɛ̂ wɔ tyí-á n yo ásɔ̃̂, Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkì
ye. † **1:8** 1.8 - «Yé tɔ̃̀ pínɔ́» nɛ̂ tyí-á n yo yɔ̀, túkù nɛ: «Á tɔ̃̀ pínɔ́-á».

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y tɔ̃-ò nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Sɛ́bɛ́y-á tɛkɩ mɔ nɛ̂ tyí à wɛynɛ à kɔ̃

1 Ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́dyâhlɛ, ńmɔ ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ ń nɛ́nɔ́ní Kayusi tyí,
ǹmɔ nɛ̂ tyí-á nɔ ń tyí kègbɩ yõ.
2 Ń nɛ́nɔ́ní, mé mɛ ké tyí nɛ á tyi pól nɛ n pɛkɩ, á mó nɛ n mɛ lènɔ sɔkɔ
pallɛ, sɔ̃-á á min pɩ dùkùlɛ pallɛ Liyel yah sɔkɔ.
3 Ń yṹnpyé yísyɔ́ pɔ yo ń tyí nɛ, áwɔ-á mɛ gbɩ koh tɛ̃ yĩn, tɛ́ mɛ n kɔ
képah wɛ̃kì yõ. Képah ń nɩ vɩ kègbɩlɛ.
4 Mâh n nohnɩ nɛ ń wɛ̃npì-á mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kì yõ, tir yɔ́ ńtɛ̃ náh ń nɩlɛ n
vɩ n nɔ képahlɛ.

Kayusi ànɛ̂ Nìvìnì tir yónkɔ̃pu tyí yónɔ́lɛ

5 Ń nɛ́nɔ́ní, á mɛ ápi yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃púlɛ n tɛ̃ plɛ, wáh nónónɛ n pnɛ
ànɛ̂ á náh nónó ńtɛ̃nɛ n pnɛ. Á mɛ n pɩ plɛ.
6 Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ, pè ye ké dùkù yo Yesu yõ sɛ̃pú tı̃nkì yı̃ yah.
Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ, á yòhnìnmɔnɔ pɩ pé tyí pé kɔ́lɔ́ yĩnnɛ à yĩnɛ
kăh yĩnɛ kè nɛ n pɩ sɔ̃ Liyel wɛ̃kì sɔkɔ.
7 Á náh wɛ di, Yesu Krista yĩn ye pè n kɔ kɔ́lɔ́ mènɛ, tɛ́ pè náh fɛ̃ syi Yesu
yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú yòhnìnmɔnɔ yɔ́ ńtɛ̃ syi.
8 Kàh pɩ sɛ̃, ápi ye yĩnɛ à so mɔ sɛ̃nknɔ névye tyí tɔ̀̃ mè sɔkɔ, á tɔ̂ɔ́ pɩ tɔ̀̃
núkú pípúlɛ pélɛ, à gbɩ wɛ̃kìlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ.

Dyotrɛfɩ ànɛ̂ Demetriyusi tyîpínìnɛ

9 Mé vyãh wɛy kwéy yɔ́ tɔ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃nkì tyí. Ǹtɛ
Dyotrɛfɩ náh mɛ n sah ń tyí yõ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ tyi yah
tɛ̃-òlɛ kìrkìr.
10 Képah ye, mâh pɔ pɔ yé tı̃nnɛ, wăh mɛ nɛ̂nɛ n pɩ ápi tyí á tyí yónyɩkɩnɔ
sɔkɔ, mé kɩ sé pól yo wah yé syah. Tɛ́ à náh mɛ yĩn képah ó tyí dɛ́, à náh
mɛ n fɛ̃ n syi á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú wɛ̃kɔbɩ mɛ n twah ǹ tyí. Tɛ́ nónó-à se
tɔ̃ nɛ pé pélɛ n swah n syi, ǎ pé yah kɔ̃ ké pínɔ́lɛ, ǹ tɛ́ pè yĩni n wilki Yesu
yõ sɛ̃pú tı̃nkì sɔkɔ.
11 Ń nɛ́nɔ́ní Kayusi, káh pèkè pínɔ́lɛ n yah n pɩ, ǹtɛ pèpɛy wɔ pínɔ́lɛ n
yah n pɩ. Nɛ̂-à pèpɛynɛ n pɩ, Liyel tyí névi ye tɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ̂-à pèkèlɛ n pɩ, tɛ̃
náh Liyellɛ n pnɛ.
12 Demetriyusi tɛ̃ wɔlɛ, no pól mɛ ǹmɔ yı̃gbílɛ n yo. Gbɩ wɛ̃kì nɛ̂ tɔ-á à
n kɔ, yĩn pèpɛy ye ké tɔlɛ ǹ tyí. Ápi tɔ mɛ ǹ yı̃gbílɛ n yo, tɛ́ áwɔ pĩ nɛ nɛ̂-á
ápi n yo, gbɩ-á kélɛ.

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

13 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃nɛ á tyí, tɛ́ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé sè
wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ á tyí sɛ́bɛ́y sɔkɔ.
14 Mé mɛ n yah n kɔ̃ nɛ mé ǹ wɛ kè káh tɔ̃ n mo. Áyâh pɔ wɛ̃ wɛ, á kɩ
yãh sé tyí yõ vyãhlɛ.
15 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.
Á kódíbí n wɛkɩ á tyí. Wɛkɩ ápi tɔ kódíbí tyí á kɔ̃ pé nɛ́núkù núkú póllɛ.